UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sermones prestantissimi viri Ro||berti de Litio: ordinis Minoru[m] sacre theologie professo||ris: pontificis Aquinatis

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.cccccxiij. vi. no.Maij.

Sermones quadragesimales celeberrimi viri Roberti de Litio sacre pagine p[ro]fessoris episcopi Aquinatis: ex seraphico Minorum ordine de penitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70607

Visual Library

Sermones quadragesimales celeberrimi viri Roberti de Litio sacre pagine professoris episcopi Aquinatis: ex seraphico Minorum ordine de penitentia.

Tabula

¶ Tabula omniū sermonū in hoc volumine contentorum.
¶ Dñica in septuagesima. de facilitate bonor operum. Sermo.j.
Feria scōa: de qualitate cōditionibus seu regula bonor operū. Sermo.ij.
Feria tertia: de his q̄ mouere habent pctōres ad obediēdū deo. Sermo.iij.
Feria q̄rta: de infinita mia dei. Ser.iiij.
Feria quinta: de cōplacētia dei qñ peccatores cōuertunt ad pniam. Ser.v.
Feria sexta: de inflāmato ⁊ ardentissimo amore dei erga pctōres. Ser.vj.
Sabbato do.in.lx. de dilatione penitentie. Sermo.vij.
¶ Dñica in sexagesima: de fructuoso et vtili verbo dei. Sermo.viij.
Feria scōa: de verbo dei ⁊ eius auditione. Sermo.ix.
Feria tertia: de seueritate diuine iustitie. Sermo.x.
Feria quarta: de seueritate diuine iustitie ꝓtra origenistas. Sermo.xj.
Feria quinta: de grauitate pene dānatorum. Sermo.xij.
Feria sexta: de grauitate pene damnator. Sermo.xiij.
Sabbato do.i.l. de grauitate pene dānatorū. Sermo.xiiij.
¶ Dñica in quinquagesima: de potentia dei. Sermo.xv.
Feria scōa: de timore dei. Ser.xvj.
Feria tertia: de ieiunio. Sermo.xvij.
Feria q̄rta cinerū: d ieiunio. Ser.xviij
Feria quinta: de vsu ⁊ laudib? sanctissime oronis. Ser.xix.
Feria sexta: de cōditionib? q̄ requirūtur in oratione. Ser.xx.
Sabbato.j.do.in.xl. de impedimētis orationis. Sermo.xxj.
¶ Dñica prima i q̄dragesima in mane: de rpe bene dispēsando. Sermo.xxij.
Post prādiū: de vita hois. Ser.xxiij.
Feria scōa: de veritate tremendi iudicij. Sermo.xxiiij.
Feria tertia: de formidabilib? iudicij signis. Sermo.xxv.
Feria quarta: de ordine ⁊ cōditionib? iudicij. Sermo.xxvj.
Feria quita: de necessitate sanctissime cōfessionis. Sermo.xxvij.
Feria sexta: de sanctissima cōfessione. Sermo.xxviij.
Sabbato do.ij.i.xl. de fructuosa ⁊ vtili cōfessione Sermo.xxix.
¶ Dñica.ij.in.xl. in mane. de feridissimo luxurie vitio. Sermo.xxx.
Post prandiū: de execrando adulterij vitio. Sermo.xxxj.
Feria scōa: de fuga pctī. Sermo.xxxij.
Feria tertia: de superbie vitio. Ser.xxxiij
Feria quarta: de piculoso ambitionis vitio. Sermo.xxxiij.
Feria quita: de vitio vane glorie. Sermo.xxxv.
Feria sexta: de inobediētia. Ser. xxxvj.
Sabbato.ij.do.in.xl. de vitio cōtentionis. Sermo.xxxvij.
¶ Dñica.ij.in.xl. in mane. de ira dei. Sermo.xxxviij.
Post prandiū: de discordie vitio. Sermo.xxxix.
Feria secūda: de diuitijs. Sermo.xl.
Feria tertia: de execrando symonie vitio. Sermo.xlj.
Feria quarta: de cogitationib? malis vitādis. Sermo.xlij.
Feria quinta: de religiosa votor emissione. Sermo.xliij.
Feria sexta: de mia ꝓmissionis exhibēda. Sermo.xliiij.
Sabbato.iij.domi.in.xl. de simulato adulationis vitio. Sermo.xlv.
¶ Dñica.iij.in.xl.i mane: de sacro cultu dierū festorū. Sermo.xlvj.
Post prādiū: de pietate defunctis exhibēda. Sermo.xlvij.
Feria secūda: de purgatorio ⁊ atrocissimis eius penis. Sermo.xlviij.
Feria tertia: de iudicio curioso ⁊ temerario. Sermo.xlix.
Feria quarta: de sacratissimis ecclesie indulgentijs. Sermo.l.
Feria quinta: de viduitate seruanda: ⁊ eius laudibus. Sermo.lj.
Feria sexta: de diuinitate domini nr̄i

Tabula

stri iesu christi. Sermo. lij.
Sabbato do. in passione: de aduentu antixpi. Sermo. liij.
¶ Dñica in passione in mane: de honore parētū. Sermo. liiij.
Post prādiū: de maledictionibꝫ diuersarū creaturarū. Sermo. lv.
Feria scda: de inuidie vitio. Ser. lvj.
Feria tertia: de detractiōis vitio. Sermo. lvij.
Feria quarta: de periurij vitio. Sermo. lviij.
Feria quinta: de Maria magdalena. Sermo. lix.
Feria sexta: de horrendo homicidij vitio. Sermo. lx.
Sabbato do. palmarum: de sacratissima communione. Sermo. lxj.
¶ Dominica palmarum: de cōtemptu mundi. Sermo. lxij.
Feria secunda: de mysterijs sacramēti eucharistie. Sermo. lxiij.
Feria tertia: de veritate sacramenti eucharistie. Sermo. lxiiij.
Feria quarta: de sacramento eucharistie. Sermo. lxv.
Feria quinta in cena dñi: de exemplis a xpo nobis exhibitis. Sermo. lxvj.
Feria quinta in cena domini de missa. Sermo. lxvij.
Feria qnta in cena domini: de baptismo. Sermo. lxviij.
Feria sexta in parasceue: de passiōe domini nostri iesu xpi: ⁊ eius doloribus. Sermo. lxix.
Sabbato sancto: de morte dñi nostri Jesu xpi. Sermo. lxx.
¶ Dominica resurrectionis: de ipsa resurrectione domini nostri iesu christi. Sermo. lxxj.
Feria secūda: de resurrectionis dominj tpalitate qlitate ⁊c. Sermo. lxxij.
Feria tertia: de resurrectiōe generali oim defunctorum. Sermo. lxxiij.
De ascēsiōe saluatoris. Sermo. lxxiiij.
De spiritusancto. Sermo. lxxv.
De trinitate. Sermo. lxxvj.
De sacro eucharistie. Sermo. lxxvij.

¶ Finis presentis tabule.

Sacre theologie magistri necnon sacri eloquij preconis celeberrimi fratris Roberti de Licio ep̄i Aquiñ.ordinis minorum ꝓfessoris:opus quadragesimale ꝑutilissimum: qđ de penitentia dictū est:feliciter incipit.

Dñica in septuagesima de facilitate bonoꝝ operum:seu bene operandi propter quā pcōres ad penitentiam redire debēt. Sermo primus.

Multi sūt vocati:pauci vo electi. Habētur hec verba Matthei.xx.c. et in euāgelio hodierno. Propter nimiā charitatē suā qua diligit deus rationales creaturam: nō desinit vocitare miseros pcōres post lapsum atq; ruinā peccati vt ad eū redeāt per penitentiā. Monet eos ⁊ expectat blāde multipharia multisq; modis attrahit:et allicit illos vt nō desperēt:sed currāt cōfidēter ad fontem clemētie sue. Pleriq; vo negligunt renuuntq; obedire voci eius suauissime eristimātes opera bona in quibus penitēres exerceri oportet: nō solū difficilia ⁊ dura:sed oīno impossibilia. Quo errore firmato in eoꝝ mēte licentiā in malo perseuerādi suscipiūt:indieq; deteriores fiunt. Quapropter eristimaui rē fructuosissimā facere si aperuero quāta sit ad bñ operandū rectecq; viuendū facilitas et suauitas. Uñ in hoc sermone ad ercitāda corda dura peccatoꝝ quos devocat vt per penitētiā electoꝝ numero ascribant de facilitate bonorū operum ero ꝙba facturus:qm̄ sapiētissimus mūdi redēptor in themate tā ꝓposito explicat manifeste tarditatē penitentiū quibus salus esse nō pōt:asserēs multos fore vocatos: paucos vo electos:q; pauci sunt fortes aīo ad virtutū opera aggrediēda:quibus facilitatē actuū virtuosorū ostēdendā duxi maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter causam originalem.
Scō propter adiutoriū diuinale.
Tertio propter premiū eternale.

Qz facile est vnicuiq; operari bonum ꝓpter cām originalē que est hoīs volūtas libera que nō cogit. Capitulū.j.

Primo ostēdo facile esse vnicuiq; opari bonū ꝓpter cām originalē. Nā si recte ꝓsidere mus vnde est ꝙ aliqui boni: aliq; mali sint: nōnulli recte:nōnulli vo pniciosissime viuāt:inueniemus pfecto id puenire ab vniuscuiusq; libero arbitrio et spōtanea volūtate. Hoc asserunt oēs sapiētes:siue pbi:siue sancti. Unde Aristo.ij.Ethic.c.vj. ait. Justū operari oīe volūtariū est. Et in.iij.Ethic.c. ij. Uirtus volūtariū est. Et nihilominus ⁊ maliciā voluntariū est. Et ibidē. Beatus (inq̄t) nullꝰ nolēs est. Et Sen̄.li.de moribus ait. Oīe peccatū actio est volūtaria. ⁊ idē ad Lucillū. Valētior omni fortuna animus est:et in vtrāq; partem ipse res suas ducit:beatecq; ac misere vite sibi cā est. ⁊ Salustꝰ in iugurtino. Dux atq; imperator vite mortalium animus est. Vinc Aug̃.li.v. de ciui.dei ⁊.c.dicit. Sunt nostre volūtates in nobis:⁊ ipse faciūt quicq̄d volēdo facimꝰ siue bonū siue malum. In libro vo de libero arbi. peccatū asserit vsq; adeo fore volūtariū ꝙ si nō esset volūtarium nullum esset peccatū. Qđ dictum etiā sacri canones sepe confitent̄ sicut patet. xlv. dist.c.de iudeis.⁊.xv.q.j.merito. ⁊.c.illa.⁊.c.non est.⁊.xxij.q.v.c. sicut enim.et xxiij.q.iij.c. Nabuchodonosor.vbi dicitur: Uasis ire nunc̄ deus redderet interitū si nō spōtaneum inueniretur homo habere peccatū. Et idē habetur ex̄ de sen.exco.c.cū volūtate.l.dist.c.si qua femina.c.si quis.c.quātum.c.hi qui.c.sepe cōtingit.⁊.C.ad.l.corne.de siccariis.l.j.⁊.ff.de furtis.l.qui in iure.in prin.et hoc retulit Tullius in.ij.rheto.noue in quiēs. Voluntatem in oībus rebus spectare conuenit. Et Sene.ad Lucillum. Actio ait recta non erit nisi recta fuerit

voluntas. Et hoc etiã autor Gratian⁹ insuper ꝓfirmat qõ dicim⁹ de peni. di. ij. c. si em̃. §. liberi arbitrij. Nec ad virtutẽ nec ad vitia necessitate trahimur sed voluntate. Viero. aũt in q̃stionib⁹ ad Velbidiã sic pulchre loquit. Voles suo arbitrio derelicti sunt: neq; em̃ bonum necessitate faciũt: sed voluntate: vt credẽtes coronã accipiãt: increduli supplicijs mancipentur. Et iterũ ibidẽ ait. Deus equali cunctos sorte ghauit ⁊ dedit arbitrij libertatẽ vt faciat vnusquisq; qõ vult siue bonum siue malum. Jntãtũ autẽ dedit hoĩbus libertatẽ vt vox impia disputet ꝺ creatorẽ suum et causas volũtatis illius perscrutet. hec ille. q̃ oĩa sapiens breui sñia collegit. Eccl. xv. vbi ait. Deus ab initio constituit hoĩem ⁊ reliquit illũ in manu consilij sui. et paulo post subdit. Apposuit tibi aquã ⁊ ignẽ. Ad qõ volueris porrige manũ. Qõ aũt homo liberi sit arbitrij: ꝓbat sanctus Tho. j. parte sum. q. lxxxij. ar. j. q̃m nisi sic esset frustra essent ꝓfilia exhortatiões ⁊ ꝑcepta prohibitiones ꝑmia ⁊ pene. Jnsup idipm colligit a sufficiẽti agẽtium diuisione. Quedã em̃ sunt q̃ agũt absq; iudicio: sicut lapis mouetur deorsum absq; cognitione. Quedã agunt in iudicio: sed non libero: sicut alia bruta. Judicat quidẽ ouis vidẽs lupum eũ esse fugiẽdum naturali iudicio ⁊ non libero. qr non ex collectiõe: sed ex naturali instinctu. Et sil'r est de quolibet brutor animalib⁹. Sed homo agit iudicio: qr per vim cognoscitiuam iudicat aliq̃d esse fugiẽdũ vel ꝓsequendũ. Et qr iudiciũ illud nõ est ex naturali instinctu in particulari operabili: sed ex collectione rationis. ideo agit libero iudicio potẽs in diuersa ferri. Ratio quippe circa cõtingentia habet viam ad opposita. vt ptz in dialecticis syllogismis ⁊ rhetoricis persuasionibus. Particularia autẽ operabilia sunt q̃dã ꝓtingẽtia: ⁊ iõ circa ea iudiciũ rõnis ad diuersa se hz et non est determinare ad vnũ. Et ꝓ tãto est necesse ꝙ hõ sit liberi arbitrij eo ipso ꝙ est ratiõalis. hec Tho. Que vo sit dria inter libeꝝ arbitriũ hoĩs aut angelor vel beator: siue ipsi⁹ summi dei. nõ est ꝓpositi nostri cũ intẽdã tm̃ clare patefacere cũctis: qõ ꝓbatũ est periam dicta: videlz ꝙ q̃ volunt bñ operari ⁊ boni esse id facile pñt: qr ex eor volũtate id depender. Qui vo mali sunt et mala facere non formidant. ideo sic faciunt qr sic volunt. ⁊ ex ꝓsequẽti si ꝓpter pctã dãnant mali: et ꝓpter iusticie opa saluant boni nullus dãnatur neq; saluatur inuitus. Sed nõ immerito ꝓpterea q̃ dicta sunt circa tria dubitare ꝓtingit. Primo circa liberi arbitrij violẽtiã. Scõo circa liberi arbitrij excellẽtiã. Tertio circa li. arbi. pñam. Primo dubitatur circa li. arbi. violentiam vtrũ. s. liberũ arbitriũ cogi possit aut violentari. ⁊ quibusdã videt ꝙ sic: primo a ꝓpria natura. scõo ab alia creatura. tertio a creatrice diuina essentia. Primo vr̃ q̃busdam nõ bene intelligentib⁹ ꝙ liberꝝ arbitriũ in q̃busdã cogi possit ⁊ violẽtari ab eor ꝓpria natura ꝓpter vehemẽtes quasdã passiões ⁊ naturalẽ ꝓcupiscẽtiã: q̃b⁹ q̃si videnr impelli ad malicia inuolũtarij. sicut ꝑ de q̃busdã q̃ nulla disciplina: nulla correctione: nulla monitiõe: timore: punitione: castigationeq; emẽdanr. Quare videnr talib⁹ adeo annexa vitia ⁊ pctã vt etiam si velint abstinere nõ possint. Ego vo dico cũ giraldo odonis sup. iij. Ethi. ꝙ nulla naturalis cõcupiscentia quãtũcũq; intẽsa ꝑ natiuitatẽ vel peratẽ necessitat vel cogit hoĩem ad esse malũ ⁊ vitiosum inuolũtarie: eo ꝙ perrõnẽ vnusquisq; supare põt quascũq; passiões etiã potẽtissimas inclinates ad malũ. Et hoc ꝓstat nõ solum ex scripture sacre testimonijs sz etiã ex dictis atq; exemplis moralium ꝓbor. Sunt Sen. verba ad Lucillũ di. Erras em̃ si existimas nobiscũ vitia nasci: supuenerunt: ingesta sunt: nulli nos vitio natura ꝓcliat: nos illa integros ac liberos

genuit. hec ille. qualiter aūt hi q̄ maliciosissimi vident esse si volunt boni fieri pñt. ostēdit Uale. maxim⁹ li. vj. ruō. de mutatione morū ⁊ fortune. Ibi eñ de lucio sylla sic loquit: Luci⁹ sylla vsq̄ ad questure sue comitia vitam libidine vino ludicre artis amore inq̄natā pduxit. Quapropter. C. mariū ꝯsulē moleste tulisse traditur ꝙ sibi asperrimū in africa bellū gerenti tā delicatus q̄stor sorte obuenisset. Eiusdē virt⁹ quasi preruptis ⁊ disiectis neq̄cie qua obsidebatur claustris catenas iugurte īiecit manibus. Mitridatē cōpescuit: sociales belli luctus repressit. Cinne dñationē fregit: eūq̄ in africa q̄ se q̄storem fastidierat ipam illā ꝓuinciā ꝓscriptum ⁊ exulem coegit petere. Ibidē narrat de Temistocle pb̄o q̄ adolescēs tāta fuit pollut⁹ infamia ꝙ se ab eo pr̄ abdicauit ⁊ mater ꝓpter filij turpitudinē laqueo se suspendit. Euasit demon robustiore etate pb̄s clarissim⁹ et athenarū princeps. Apparet ergo ⁊ claruz est ab hoīe volēte supari posse oēm malā inclinationē prauāq̄ ꝯsuetudinē. Scd̄o videt alijs nō recte sapiētibus ꝙ liberū arbitriū cogi possit atq̄ cōpelli ab alia creatura vtputa ab influentia celestiū corpoꝝ siue a malicia demonuz. Sed de corporib⁹ celestib⁹ quēadmodū nihil possint supra libeꝝ arbitrium ad illud cogēdū diffusi⁹ suo loco dicā: nunc audire sufficiat q̄d de diabolo sit tenēdū. Posset nāq̄ q̄s dicere ꝙ quādocūq̄ aliq̄s potēs ⁊ sapiēs p̄liat cuz debili ⁊ insipiēti: ꝙ de necessitate vicit ⁊ superat illū: ⁊ per ꝯñs cogit ⁊ violentat eū. iuxta dictū pb̄i. ix. ethi. Qui habiles sunt ingenio natural'r sunt dñi: quiv̄o lubrici corpore naturaliter sunt serui. sed diabolus potētior ⁊ sapiētior hoīe importune tentat illū vt mala faciat: ergo sequitur ꝙ de necessitate hominē vincat et superet: eiq̄ superato atq̄ deuicto vim inferat ac violentiā. De sapientia siquidem siue astutia hostis antiq̄. Aug. loq̄tur in lib̄. de natura demonū di. diabolū hr̄e mille nocēdi modos. Qd̄ etiā notatur in decretis xxvj. q. iiij. in. c. sciendū. De ptāte etiā ei⁹ loquit Job. xlj. c. di. Nō est ptās sup terrā q̄ cōparet ei. qd̄ Job. Apoc. xij. declarauit cū dixit: Uhe terre et mari. quia descendit ad vos diabolus habēs iram magnam id est ptātē. Quod importuna aūt ⁊ frequēs sit ꝯtra nos eius pugna petrus apl'oꝝ princeps. j. epl'a. c. v. clamās. audiat: Sobrij estote ⁊ vigilate: qr aduersari⁹ vester diabolus tanq̄ leo rugiēs circūit querēs quem deuoret. Ergo vr̄ ꝙ nullus etiā volens cauere sibi possit a malo ⁊ operari bonū: cū diabolus indistincte oēs oppugnet. His ita rñdeo ꝙ diabolus nō tētat hominē quātū pōt quātū scit ⁊ quātū vult: sed quātū a deo nobis benigno ꝑmittitur. At vt gentiū doctor Paul⁹. j. Coꝝ. x. c. meminit. Fidel' de⁹ est qui nō patitur vos tentari supra id qd̄ potestis: sed faciet etiā cū tentatione prouētū vt possitis sustinere. Propterea debilis est hostis et non vincit nisi volentem. Tertio instant aliqui ꝙ liberū arbitriū cogi possit ab ipsa creatrice diuina essentia: ex eo ꝙ Job. vj. scribit: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum: sed tractus est motus violentus: vt dicit pb̄s: ergo liberum arbitrium violentatur. Et Prouerb. xx. habetur. Sicut diuisiones aquarū: ita cor regis in manu dñi est: quocunq̄ voluerit immutabit illud: al's inclinabit. Sed talis immutatio est quedam coactio: ergo de⁹ cogit liberū arbitrium. Preterea deus potest omnia facere: quia est omnipotens: ergo potest ⁊ cogere ac violentare liberum arbitrium. Propter hec declaranda notanda sunt tria ꝑm dominum Bonauē. in. ij. distin. xxv. par. ij. q. iiij. Primo notandum ꝙ de libe. arbi. possumus loqui dupliciter: scilz quātum ad actum exteriorem: et quātum ad actum interiorem. Si loquamur primo modo respectu talis actus

pōt interuenire coactio: pōt em̄ q̄s cō-
pelli vt ipso nolēte genua corā idolo fle
ctat. Si aūt loquamur quātū ad actuz
interiorē qui scilz est velle eligere ⁊ con
sentire: sic nullo modo pōt cogi nec ab
agente creato: nec a deo creatore. Scdo
notādū ꝙ cū dr libe. arbi. a deo nō pos-
se cogi: dupliciter pōt intelligi. Aut ita
ꝙ deus nō possit auferre libertatē ⁊ su
perinducere coactionē: ⁊ hoc falsum est
qr pro immēsitate potētie sue nō soluz
pōt cōditionē mutare nature: sed natu
rā ipsam creatā in nihilū etiaz vertere.
Alio mō pōt intelligi ꝙ deꝰ non posset
liberū arbitriuz cogere salua ꝓprietate
libertatis et eius natura: et hoc modo
verū est ꝙ impossibile est deū liberum
arbitriū violētare posse: ꝓ eo ꝙ impli-
cat in se duo cōtradictorie opposita ex
hoc em̄ ꝙ liberū est si aliquis vult libe-
re vult: ⁊ ex hoc ꝙ volūtariū est si aliq̄d
vult voluntarie vult ⁊ seipso mouente
vult: qr ſm Aristo. iij. Ethi. c. iij. Volun-
tariū vtiq̄z videt esse: cuius principium
in ipso est. Ex hoc aūt ꝙ libe. arbi. cogi-
tur si quid vult seruiliter vult: ⁊ si quid
vult inuite vult: et si quid vult ab alio
vult: qr iuxta sniam Aristo. iij. Ethi. c. j.
Violētum est cuius principiū est extra
nil cōferēte vim passo: tale existēs in q̄
nihil cōfert operās vel patiēs. Ergo li-
berū arbitriū a deo cogi: nō est aliud q̄
actum eius simul ⁊ semel esse liberum ⁊
seruilem: esse voluntariū ⁊ nō volunta
rium: esse a se et nō a se. Si ergo est im-
possibile qd̄ claudit in se vtrāq̄z partem
cōtradictionis: non tm̄ est impossibile
creature sed ipsi optimo deo: qr illud
posse non est posse ⁊ sic respondendum
est ad tertium obiectum. Tertio notan
dum ꝙ differt dicere voluntatē induci:
voluntatē mutari: et voluntatem cogi.
Tunc em̄ induci dicitur qn̄ aliqua per-
suasio ei fit qua disponitur vt ad aliqd̄
appetibile inclinetur: que si valde intē-
sa est nomen coactionis sortitur: q̄uis
nō sit vera coactio. Tunc autē volūtas
mutatur qn̄ ipsa nolēte vnū potēti vir-
tute affectio immittitur ei in contrariū
et de nolēte fit volēs: et ꝙ vna affectio
expellitur ⁊ cōtraria inducitur: sicut cū
deus amatorē tēporaliū facit tempora-
lium cōtemptorē. ⁊ de hoc dicit Dauid
in ps̄. lxxvj. Hec mutatio dextere excelsi
⁊ hoc dicit esse quedā cōpulsio ⁊ tractio
diuina. Tūc v̄o voluntas dr cogi qn̄ in-
telligit ipsam inuitā aliq̄d velle: ⁊ repu
gnāte actu volūtatis deliberatiuo alie
na v̄tute mouēte ⁊ repugnātia manēte
ad aliq̄d inclinare nolēdo. Volūtas er-
go induci pōt ab agente creato: mutari
v̄o ab alio nō pōt nisi ab agēte increa-
to: ⁊ ꝓ hac mutatione sumit tractio il-
la de qua dictū est opponēdo: cogi autē
volūtas a nullo pōt. ⁊ hoc Bern̄. tenuit
in li. de libe. arbi. cū dixit. Volūtas pro
ingenita sui nobilitate nulla cogit ne-
cessitate. Scdo dubitat circa libe. arbi-
trij excellētiaz: qm̄ hoc qd̄ hoi cōcessum
est ab opifice summo ad decorem ⁊ glo
riam: quidā ꝓbare nitūtur ei cedere ad
dānum dedecus ⁊ detrimētū. Arguunt
quippe sic. Optimuz est optima queq̄z
facere: vt ait Diony. in li. de diui. nomi.
sed deus est optimus ergo debuit ho-
minem optimū facere: sed in vertibili-
tate arbitrij non fecit eum optimū: qm̄
melius esset homini peccare non posse
q̄ peccādi facultatez habere: ergo deus
rectū minime condidit hominem. His
ergo respondeo ſm Alexan. de ales. ij.
parte summe. ⁊ do. Bona. di. xxiij. ij. li.
ar. j. q. j. ad. j. ar. ꝙ optimū dupliciter dr
scilz simpliciter ⁊ in ordine. deus omnia
que fecerat vidit et erant valde bona
idest optima. Gen̄. j. Nō simpliciter sed
in ordine et in comparatione ad totum
vniuersum in quo nihil est superfluuz:
nihil diminutum: nihilq̄z inordinatuz:
Formica optima est: nō simpliciter ⁊ in
se: quia leo melior est illa atq̄z nobilior
in genere animalium brutorum ⁊ irra-
tionabilium: sed in cōparatione ſm or-
dinē vniuersi sicut leo optimus est: quo
tamen dignior est angelus in sua natu
ra. Oia tamen ista et cuncta que fecit

deus ꝺm ordinem considerata optima sunt: ⁊ optima esse dicūtur. Scꝺm hūc igitur ordinem deus condidit hominē optimum quando ei libertatem dedit arbitrij: eo ꝙ finis hominis est ipa beatitudo. Ad beatitudinem ꝺo consequēdam voluit deus hominem dispositum fore aliquo suo merito interuenīēte vt sic homo beatificabilis ampliore gloria refulgeret et dei liberalissimi iusticie satisfieret. Accedit itaq; libe. arbi. conditio ad dei viuentis preconium: qui iuste saluat benefaciētes: ⁊ delinquentes eternaliter punit. Facit et ad hominis laudē qui potuit mala facere et non fecit erquo Lact. in vj. lib. diui. insti. ait: Nulla laus est nō facere qꝺ facere non possis. Hiero. ꝺo diffusius comprobat ⁊ que dico in epistola ad demetriadam virginem quam sic alloquitur: Jā prouidendum est ne forte illud remordeat te in quo temere imperitū vulg⁹ offendit vt ideo non vere bonum factum hominem putes: eo ꝙ his facere malum potest nec ipsa natura astringatur ad immutabilis boni necessitatem. Nam si diligenter rem tractes ⁊ ad subtiliorē intellectum animū cogas: hinc tibi melior ac superbior hominis status apparebit: vnde putaꝫ inferior. Jn hoc enim gemini itineris discrimine in hac vtriusq; libertatis parte rationalis aīe decus positum est. hic inquā totius nature nostre honor consistit: hic dignitas: hic premium: hinc denicq; optimi quicq; laudē merentur: nec esset hominis vlla virtus in bono perseuerantis si his ad ima transire non posset. hec ille. Tertio dubitatur circa liberi arbitrij penitentiam. Utrum scilicz peccatores omnes ꝙdiu in statu sunt vie ad penitentiam possint redire: qꝺ si non faciant an suo libero arbitrio et voluntati male fit imputandum. Et respondeo ꝺm veritatem rei affirmatiue ꝙ sic. Ad qꝺ induco Augusti. docto. egregij sententiam inuincibilem qui in lib. de libe. arbi. exempla affert in medij pharaonis ⁊ nabuchodonosor di. Nabuchodonosor penitentiā meruit fructuosam nōne post innumeras impietates flagellat⁹ rex iste vere penituit et regnū qꝺ perdiderat rursus accepit. Pharao autem ipsis flagellis durior est effectus et perijt. Dic mihi rationem reddat qui diuinum consilium nimiū alto et sapienti corde diiudicat: cur medicamentum vnius medici manu confectū: alij ad interitum: alij ad vitam valuerit et salutem: nisi qꝛ xpi bonus odor alijs est odor vite in vitam: alijs odor mortis in mortem. ij. Cor. ij. Quātum ad naturā ambo hoies erant quātū ad dignitatem ambo reges. quātum ad causam ambo captiuum dei populum possidebant. quātū ad penā ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos: nisi ꝙ vn⁹ manū dei sup se sentiēs recordatione proprie iniquitatis ingemuit. Alter ꝺo libero contra dei misericordissimam veritatem pugnauit arbitrio. hec ille. Et notatur. c. superius alleg. Nabucho. xxiij. q. iij. in quibus verbis innuit Augu. ꝙ pharao a deo percussus. r. plagis humiliare se noluit: et suo arbitrio penitentiam spreuit. Nabuchodonosor ꝺo vt ꝺr Dañ. iiij. post septēnem sui castigationes qua fuit mutatus quasi in bestiā leuauit oculos ad celum ⁊ se deo humiliās ⁊ ꝓ suis iniquitatibus ingemiscens peccatorum veniam. ꝺm Nico. de lyra. et regni fastigium simul adept⁹ est. Necq; alia cā potuit assignari quare ad deum conuertit cor suum nisi qꝛ voluit volens Nabuchodonosor: ⁊ nō inuitus post peccatum salutem est assecutus: volens pharao mentem indurauit et perijt. Sunt similia exempla discipulorum xpi Petri negantis et proditoris iude: quorum alter post peccatum flendo et lachrymando xpi misericordiam inuenit. in apostolatū restitutus factus est apostolorꝫ princeps regni celorū clauiger: et in empyreo celo dignus assistere ihesu xpo filio dei. Alter autē scilꝫ Judas desperatione vict⁹ laqueo se suspē-

dit. Quis eū ad desperationē ad suspēdium et suimet crudelez occisionem induxit nisi eius propria voluntas. Sed penituit inquies iudas: vt patet in euāgelio Matth. xxvij. vbi dicitur: ꝙ penitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotū et seniorib⁹ dicēs: Peccaui tradēs sanguinē iustū. Mat. xxvij. ergo videtur ꝙ dānari nō debuit. Sed Job. os aureū. de peni. di. iij. in. c. iudas: respondens dicit: Judas penituit sed male: q̄ laqueo se suspendit. dicit etiā in. c. nemo. ij. de peni. dis. j. Nemo potest bene agere penitentiaz: nisi sperauerit indulgentiam. Dinc leo papa ī sermone quodā iude sic alloquitur: Sceleratior omnibus o iuda et infelicior extitisti quē nō penitentia reuocauit ad dñm: sed desperatio traxit ad laqueum. Fuit itaq̄ falsa penitētia iude quā consecuta est desperatio: nec dubium est ꝙ si ad pedes dñi cucurrisset inuenisset⁊ eum siue in medio derisorum et percutientium decorem faciem eius ac caput angelicis spiritibus tremebundū siue colūne inherentem ⁊ in ea dure ligatū ac propter flagella terrā suo sanguine madefacientez: siue inter duos latrones pendentem in cruce nudatum vulneratum et totum cōfusum: ⁊ humili corde indulgētiā postulasset: nunq̄ ei fuisset negata. Paratissimus erat xp̄s qui pro peccatoribus patiebatur: pro peccatoribus sanguinem suum fundebat: pro peccatorib⁹ mouebatur in cruce. Judam si penitentiam veram agere voluisset ad se pio amore susciperet ⁊ indulgere gratiamq̄ impartiri. Est de hoc dictum Gratiani de peni. distin. j. c. his potestatis. vbi ait: Arbitror ꝙ etiam iudas potuisset tanta miseratione dñi non excludi a venia si penitentiam non solum apud iudeos: sed apud xp̄m gessisset: quare voluntati eius ascribenda est desperatio illa que super omnia peccata displicet misericordissimo deo. Quid petri animuz mouit vt post tam grande peccatum ab eo cōmissum non desperaret: sed confideret in bonitate incarnati dei dulcissimi sui magistri. Certe gratia eius fuit quā ipse petrus volēs acceptauit: volēs non recusauit. Egressus inquit euāgelista: foras fleuit amare. Luce. xxij. Quid flebat: q̄d dicebat: q̄d cogitabat in corde: q̄d sonabat in ore: Video aīa mea et considera petrū flentē ⁊ lachrymātem: q̄ negauerat christum humano timore deuictus, dicebat forte. O quāta est iniq̄tas mea o q̄ graue peccatum negaui me scire iesum quē vidi quem amaui: qui me dilexit. Vidi eū sup aquas ambulare: mortuos suscitare: cecos illuminare: ⁊ mundare leprosos: et iureiurādo dixi me eū non nouisse. Heu me magister mi dulcissime negaui nosse te quē aspexi oculis propriis trāsfiguratū in mōte: ⁊ captus pulchritudine ⁊ splendore claritatis tue dixi. Faciā hic tria tabernacula. O pyssime saluator mūdi: o fons indeficiēs oīs māsuetudinis: tu me ad tuaz societatē vocasti: tu mihi reuelasti secreta tua: tu mihi familiarē te et affabilez exhibuisti: tu lauisti humiliter pedes meos exemplū humilitatis me docens: tu innumera mihi bñficia contulisti et ego negaui te. O bone iesu peccaui: iniq̄ egi: tu vo misericors indulge peccatis meis: ⁊ non despicias penitentē. O q̄libēter peperat ei xp̄s cui tū nullam intulit violentiā. Sume et tu peccatrix anima exemplū: et si volueris cum petro gratiosum tibi propitiumq̄ dominum iesum xp̄m habebis. Si vo peccata tua dimittere volueris: tuam dānatuam accusa durissimam voluntatem. Intellerit hoc Augu. postq̄ ad lucem gratie dei venerat: qui in libro confes. dicebat ad eum. Vocasti me ⁊ non erat qui responderet tibi dicenti mihi. Surge qui dormis et exurge a mortuis: ligatus enim eram non alieno ferro: sed mea ferrea voluntate. O quātus est numerus peccatorum qui catena diaboli trahuntur ad inferna volentes. O miseri; o negligētes; o vobisipsis crudelissi

me belue: surgite a mortuis: soluite vincula vitiorum vestrorum: et ad deum reuertamini: nec vos terreant opera bona que facile est exercere dūmodo adsit ipsa voluntas.

Q facile est operari bonū ꝓpter auxilium diuine gratie que adiuuat oēs illā volētes: licz neminē cogat. Cap. ij.

Secūdo ostēdo facile esse vnicuiq; operari bonū propter adiutoriū diuinale. Parat⁹ equidē de⁹ est adiuuare gr̄a sua oēs volētes et cupiētes facere bene. Verūtamen solent pleriq; de ipsa gratia benedicta dubitare hominem adiuuante: maxime circa tria,

Primo circa necessitatem.

Secundo circa liberalitatem.

Tertio circa impeccabilitatem.

Primo dubitāt aliqui de gratia ipsa circa necessitatē. Utrū sit necessaria homini ad bene operandū ita ꝙ absq; illa non possit operari bonū. Et pro vna parte stat sentētia theologoꝝ q̄ in scd̄o sentētiarū attribuūt oēm motū voluntatis ⁊ liberi arbitrij ad benefaciendū gratie: dānantq; pelagianos hereticos qui dixerūt liberū arbitriū solū ⁊ per se sufficere homini ad opera bona. Hinc et magister sententiarū. xxviij. dist. ij. li. inducit Aug. lib. j. retractationum di. Heretici pelagiani sic liberū asserūt voluntatis arbitrium: vt gratie dei nō relinquant locum quā ꝟm merita nostra dari asserunt. At et prefatus Augu. in plerisq; locis pelagianos vtiliter expugnat ostēdens gratie necessitatem. vñ ad Bonifacium papam di. Non potest homo aliquid boni velle nisi iuuet̄ ab eo qui malū nō pōt velle. Et in lib. de p̄destinatione sanctoꝝ. Primus inquit est cogitare bonum ꝙ credere: et ipsum cogitare bonū ex deo est. Et idē in lib. de correctione et gr̄a. Sine gratia dei nullum prorsus siue volēdo siue agēdo faciūt hoīes bonū. Et idē ad valētinū. Cogitare vel agere ꝟm deū nulla ratione sine gratia dei possumus. Et idez in Enchi. Gratia preuenit vt velimus bonū. Et idē in lib. de ecclesiasticis dog. Monet ad querēdū salutē libertas arbitrij: sed mouēte pri⁹ deo. Et idē in soliloquijs ad deū loquēs. Uelle etiā qd̄ bonum est nō possum nisi tu velis. Hoc idē dicit Bern̄. in li. de libe. arbi. cū ait: Tria in nobis operat̄ de⁹: cogitare: scilz bonū velle: ⁊ perficere. Primū sine nobis: scd̄m nobiscū: tertiū ꝑ nos. Ad idez ⁊ illud Isidori in lib. differētiarū. Gratia est diuine mīe donū per qd̄ bone voluntatis est exit⁹. Et de hoc magister in textu sic scribit: Bona volūtas comitat̄ gratiā: nō gratia voluntatez. Et doctor gentium Paulus. ij. Coꝝ. iij. eandē sententiam approbans inquit: Nō sumus sufficiētes cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis. Ex quib⁹ oībus colligimus vsq; adeo gratiam fore necessariam ad explenda virtutis opera: vt etiam sine illa nec cogitare nec velle ea quis possit. Ex parte altera contrarium ostendi potest et ratione et experimēto. Ratione sic. Magis se habet vnūquodq; ad illud ad qd̄ naturaliter est ordinatū ꝙ ad illud ad qd̄ naturaliter non est ordinatum: sed homo naturaliter ad bonū ordinatus est: nō autem naturaliter ad malum: ergo magis se hz homo ad bonum q̄ ad malum: si itaq; potest facere malum per se: poterit etiam facere bonum per se: ergo gratia non est necessaria ad hoc ꝙ operet̄ bonuz. Insuꝑ oīs creata natura pōt in suum actum ⁊ illū educere absq; adminiculo gratie: sicut ignis lucet et calefacit: canis latrat: celum mouetur: aque fluunt: ⁊ cetera huiusmodi in quibus gr̄a nō est: ergo aut hō poterit absq; gr̄a per naturā in suū actū ⁊ illū educere: aut peioris cōditionis erit ꝙ cetere creature: sed hoc est falsum: ergo per naturaz pōt homo suum actuz educere: sed actus eius est viuere ꝟm rationem rectam ⁊ operari bonum: vt patet ex. j. Ethi. ergo videtur ꝙ gr̄a nō sit ei necessaria. Experimēto hoc adhuc clarissimū est, q̄nquidē inuēti sunt

tot gētiles idolatre ⁊ infideles q̄ virtu
tis opa miro modo sunt ꝓsecuti. Quis
neget bonā fuisse iusticiam bruti: fideli
tatē marci reguli: cōstātiā Mucij: pau
pertatē valerij publicole: ꝯtinētiā Sci
pionis: ⁊ pb̄oꝝ morales actꝰ. Non opꝰ
nunc est eoꝝ recēsere gesta: de quibꝰ tñ
in historijs multa legimus laudabilia
⁊ memoratu digna. Operati sunt ergo
illi opa bona plurima: ⁊ tñ in eis nulla
erat gr̄a. Pro huius difficultatis solu
tione afferā in mediū responsionē dñi
Bonauen. q̄ in scd̄o sniaꝝ di. xxviij. ar.
ij. q. iij. distinguit triplex bonuꝫ qd̄ hō
pōt opari. primū moralis cōditionis.
scd̄m dispositiōis. tertiū ordinatiōis.
Primū bonū est cū actꝰ trāsit sup ma
teriā debitā: nō tñ ordinat̄ ad finē vlti
mū ad summū bonū ad btītudinē siue
ad ip̄m deū: sicut cū q̄s non ꝓpter deū
nec vt p̄ceptis eius obediat: sed tm̄ qꝛ
ratio dictat subuenit misero ⁊ indigen
ti: fideliter seruata restituit: iusticiā in
ferioribꝰ administrat: ⁊ hmōi. vt testat̄
pb̄s in li. pol'. di. ꝙ hō est aīal politi
cū. qꝛ indiget pluribꝰ diuersaꝝ opatio
nū. iō natura ꝑmisit nos sil' habitare
vt alter alteri subueniret. ⁊ iō dic̄ pb̄s
Solitariꝰ hō aut deus aut bestia. Ad
talia bona potest libeꝝ arbitriū absq̄
gratia exire cooperāte sibi deo sicut co
operatur alijs creaturis. nā sine p̄mo
agente nullū agens potest agere. Se
cūdū bonū d̄r dispositionis: ⁊ est illud
quod fit ꝓ amore dei: licꝫ extra charita
tē. qd̄ quidē de congruo disponit ad fi
nē vltimū: vt dicetur in sequēti sermo
ne. In tale bonū non potest liberū ar
bitriū absq̄ munere gratie gratis da
te per qd̄ illuminetur dirigatur ⁊ exci
tetur vt velit aliquid facere qd̄ sit deo
placitum. Tertiū bonū dicitur ordina
tionis. quod scilꝫ ordinatur in finem ⁊
fit in charitate. ⁊ in hoc non potest li
berum arbitriuꝫ lapsum absq̄ auxilio
gratie gratū facientis. Ex hac ergo di
stinctione respondeo ad obiecta in cō
trariū ꝙ licꝫ homo possit operari bo
num morale: sicut fecerunt gentiles et
philosophi absq̄ gratia dei: non tamē
bonū meritoriū siue sit meritoriū meri
to congrui siue merito condigni: et sic
etiā soluuntur rationes opposite que
concludunt de bono morali non meri
torio. Secundo nonnulli dubitant de
gratia ipsa circa liberalitatē: vtrū scilꝫ
deus det gratiā ipsam faciēti quod est
in se ex necessitate aut ex liberalitate:
Et ꝙ ex necessitate arguēdo pōt osten
di sic. Primo qꝛ Aug. super illud. ij. ad
Tim̄. ij. Negare seip̄m non pōt. ait. Cū
sit iustꝰ nō pōt negare suā iusticiā: ergo
cum sit bonus ⁊ misericors non potest
negare suam bonitatē ⁊ mīam: qꝛ pro
nior est ad largiendū de mīa ⁊ bonita
te q̄ ad puniendum de iusticia. si ergo
non potest suam iusticiā negare facien
tibus malum: multo magis nec suam
mīam illis qui requirūt eā: sed qui fa
cit quod in se est requirit bonitatē eiꝰ
⁊ misericordiā: ergo de necessitate dat
illi. Secundo qꝛ Aug. sup illud Rom̄.
v. Iustificati ex fide pacē habeamus:
ait. Deus recipit confugientes ad se:
aliter in eo esset iniquitas: ergo im
possibile est ꝙ non recipiat fugientes
ad se: qꝛ impossibile est ꝙ in eo sit ini
quitas. sed faciens quod in se est con
fugit ad ip̄m: ergo necesse est ꝙ ipsum
recipiat. sed ipsum recipere est ꝑ infu
sionem gratie: ergo ⁊c̄. Tertio impossi
bile est summam veritatē mentiri: sed
necesse habet implere illud quod dicit
sed dicit ꝙ conuertēti ad ip̄m conuer
tet se. Zach. j. Conuertimini ad me et
ego conuertar ad vos. ergo cum faciēs
quod in se est conuertatur ad ip̄am ve
ritatē primam: necesse est ꝙ deus con
uertatur ad illū: sed hoc nō est nisi per
gratiaꝫ: ergo ⁊c̄. Soluitur hec questio
s̄m Alex. in. iij. volumine. sum. trac. de
gratia. q. lxix. mē. v. ar. iij. ꝙ deus dat
gr̄am suā sola liberalitate. Et cū cōclu
ditur ex his que dicta sunt ꝙ dat illam
de necessitate distinguenda est duplex
necessitas. Prima vocatur coactionis

ꝛ prohibitionis: qua aliqua res cogit vel prohibetur esse vel non esse: et hec nullo modo cadit in deo. Secūda necessitas dicitur immutabilitatis: que deo conuenit: ꝛ sic dicimus necesse est deū esse immortalē: nō ꝙ aliqua vis cogat eū esse immortalē. et necesse est nō esse iniustū non ꝙ aliqua vis ꝓhibeat eū esse iniustū: sed qm̄ nulla res potest facere vt non sit immortalis seu vt sit iniustus. non dat igitur deus gratiam de necessitate coactionis ꝛ prohibitionis: quoniā deus non potest cogi: sed bene de necessitate immutabilitatis. q; immutabiliter se habet diuina bonitas ad donum gratie omni volenti recipere faciēdo quod in se est sicut sol īmutabiliter dat lumen suū oī volēti suscipere. s. dispōsito ad hoc ꝛ se habenti in recta dispositione ad solē: que oīa reducūtur ad illā affluētissimā liberalitatē dei q̄ quantū ex se est creature rōnali cooperat vt bona sit vt bñ operet vt demiq; salua fiat. O indeficiens pelagus charitatis diuine: q̄ tanta est vt oīb⁹ se offerat: neminē abijciat nisi eā nolentēꝛ respuentē. Vnde Cyprianꝰ in epla ad Donatū sic suauissime loquitur. Profluēs largiter spūs nullis finibus premit: nec vllis coherētib⁹ claustris intra certa merarū spacia refrenatur: manat iugiter: exuberat affluēter: nostrū tñ pect⁹ sitiat ꝛ pateat: quantū illic fidei capacis afferimus: tātū inde grē inundātis haurim⁹. hec ille. Quā ergo excusationē hre poterūt qui bene operari nolūt: qñ deū sciūt ad se adiuuādū paratū. Qō negari nō pōt cū in promptu sint tot sctōrū exēpla q̄ carnē suā crucifixerūt cū vitijs ꝛ ꝓcupiscentijs: ieiunādo: orādo: vigilādo: oberrādo in solitudinibus ꝛ ferocissimos cruciatus etiā vsq; ad mortē ferēdo. Vomines fuerūt martyres: hoīes cōfessores: hoīes etiā ꝛ delicate virgines que seipas mūdū ac tyrānos oēs ꝛ dira tormenta superare potuerūt. Eiusdem nature erant cuius nos sumus: tū q; obtulerunt corda sua dño: inuenerūt adiutorium abundantis gratie eius: qua mediante ꝛ assistente illis reliquerunt posteris totvirtutum exempla. O vere dānabilis multorum malicia qui suam fragilitatem accusant: ex qua recusant operari bonū: superaddētes ꝙ deꝰ saluat quos vult sine aliqua eor dispositione sine consensu. Sed audiāt Aug⁹ in lib. de li. ar. d. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Nec contraria sunt eiusdē verba que in eodē lib. scribit cū asserit. Virtutē deus in nobis sine nobis operatur. q; ꝑm Alexādrū de ales. Unus idēq; sensus ꝓtinetur in oībus. nā cū Aug. dī. Deꝰ operat virtutē ꝛc. notat duo ad salutē hoīs cōcurrētia. Causam effectiuam q̄ est ipa grā dei: ꝛ causam susceptiuā seu dispositiuam: q̄ est ipsa volūtas ꝓsentiens ꝛ non repugnās. Ān verba Aug. sic exponuntur. Virtutē deus in nobis ꝓsentientibus opat sine nobis efficiētib⁹. Idipm cōplectitur primū dictū: qō sic exponit. Qui fecit te sine te efficiēte non saluabit te sine te cōsentiēte. Tertio alij dubitant circa impeccabilitatem ytrū ex p̄sentia gre possit hō in hac vita esse sine pctō. Et ꝑm Aug. in li. de pfectione iusticie: heretici q̄dā arguebant dicentes vult deꝰ vult nos esse sine pctō aut cū pctō: nō vult ꝙ simus cū pctō. q; hoc incōuenies est: ergo vult ꝙ simus sine peccato in p̄senti vita ergo aut possumus esse sine pctō: aut deꝰ vellet aliquid qō nō posset eē qō est īcōueniēs magnū. Et post multa recitata ꝑfatus doctor Aug. firmiter dī. ꝙ nullꝰ in hac vita pōt esse sine pctō veniali de cōi lege: ꝛ hoc ꝓpter fomitē peccati qui est inclinās ad malum ꝛ auertens a bono propter qō exclamat apls Roma. vij. dicens. Quod nolo malum hoc ago. et iterum. Video aliam legē in membris meis repugnantem legi mentis mee. Ad dictum ꝫo heretico⁹ respōdet idē Aug. ꝙ homo potest esse sine peccato mortali in vita ista per gratiam potest

etiã esse sine peccato in gloria. Quãtũ ꝟo ad p̃sentẽ statũ licz posset q̃s vitare pctã venialia in particulari: ⁊ pro aliquo interuallo tp̃is: non tñ in vniuersali nec oĩ tp̃e. iõ Joh. j. cano. c. j. inq̃t. Si dixerimus qm̃ pctm̃ non habem⁹ ipsi nos seducim⁹: ⁊ ꝟitas in nobis nõ est. Et sapiẽs Prouerb. xx. Quis põt dicere: mũdũ est cor meũ: purus sum a pctõ. quasi dicat nullus. Et Ro. iij. Est aũt deus verax: oĩs aũt hõ mẽdax. Et Greg. in pastorali. Nemo est q̃ ita viuat vt aliquatenus non delinquat. et in aut. de monach. §. triẽnij. col. j. Humana natura labit̃ ad delicta. Sz propterea non est diffidendũ de bonitate dei. qr venialia peccata charitatẽ non excludunt ⁊ gratiã ab aĩa nõ eijciunt: neqz ianuam claudunt regni celoruz. De quoꝝ qualitate ⁊ conditione in tractatu de peccatis plenius erim⁹ dicturi: nunc ꝟo satis esse debet ꝙ deus benedictus tantã gratiam nobis cõfert quanta sufficit ad pctã mortalia deponendũ ⁊ euitandum: quantaqz necessaria est ad virtuosos actus exercendos: ideo salubre est consilium vtileqz remedium ⁊ documentũ vt persepe inuocemus deum: eiqz mẽtem offeramus intentione recta.

Qr facile debet esse vnicuiqz operari bonum propter indeficiens premiũ eterne vite quod datur benefacientibus. Capitulum. iij.

Tertio oñdo facile eẽ vnicuiqz opari bonũ ꝓpter p̃miũ eternale. Promittit̃ em̃ oĩb⁹ bñ operantib⁹ premiũ eterne vite: de quo quãdoqz in tribus accidit dubitare.

Primo in condignitate.

Secundo in difficultate.

Tertio in superioritate.

Primo solet dubitari in condignitate. Utrũ scilz aliquis posset de ꝯdigno mereri vitã eternã. Et videtur p̃mo ꝙ non: qr apl's Roma. viij. ait. Non sunt condigne passiones huius tp̃is ad futurã gloriã que reuelabitur in nobis. ⁊ idẽ ad Titũ. iij. c. Nõ ex operibus iusticie que fecimus nos: sed ꝟm suã misericordiã saluos nos fecit ꝑ lauacruz regenerationis et renouationis spiritussancti quã effundit in nobis abunde per iesum xp̃m saluatorem nostrum vt iustificati gratia ipsius heredes simus vite eterne. Secundo arguitur per dictũ glo. Roma. vj. super illo ꝟbo gr̃a dei vita eterna: q̃ sic ĩquit: Posset recte dicere. Stipendium iusticie vita eterna: sed maluit dicere gr̃a dei vita eterna: vt intelligerem⁹ deuz in eternã vitam pro sua miseratione nos perducere nõ meritis nostris. Ex his verbis apparet ꝙ homo non mereatur ex condigno vitã eternam: qr illud qd̃ ex cõdigno q̃s meret̃ nõ est ex miseratione dei

Tertio obijcit̃ qr illud meritũ nõ videt̃ esse cõdignũ qd̃ nõ equat̃ mercedi: sed nullus presentis vite actus põt eq̃ri vite eterne q̃ cognitionẽ ⁊ desideriũ nostrũ excedit. Excedit etiã charitatez vel dilectionẽ vite: ergo nõ põt hõ mereri vitã eternam de cõdigno. In oppositũ adhuc posset obijci: qr illud qd̃ reddit̃ ꝟm iustũ iudiciũ videt̃ esse merces cõdigna: sed vita eterna redditur a deo ꝟm iustũ iudiciũ. iuxta illd̃ apli. ij. Timo. iiij. In reliquo reposita est mihi corona iusticie: quã reddet mihi dñs in illa die iustus iudex: ergo videt̃ ꝙ hõ mereat̃ vitã eternã ex cõdigno. Respõdeo ad istã q̃stionẽ ꝟm Tho. j. ij. q. vlti. ꝙ opus meritoriũ hoĩs dupliciter cõsiderari põt. Uno mõ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex libero arbitrio. Alio mõ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex gratia spũssctĩ. Si cõsideret̃ ꝟm substantiã operis ⁊ ꝟm ꝙ ꝓcedit ex libero arbitrio sic nõ põt esse cõdignitas propter maximã inequalitatem: sed est ibi cõgruitas ꝓpter quandã equalitatem ꝓportionis. Uidet̃ em̃ congruũ vt hoĩ operanti ꝟm suã virtutem deus recompenset ꝟm excellẽtiã bonitatis sue. Si autẽ loquamur de opere meritorio ꝟm ꝙ ꝓcedit ex gratia spiritussancti: sic est meritoriũ vite eterne ex cõdigno: quia

tunc valor meriti attenditur ꝑm virtutem spiritussancti mouentis nos in vitam eternaz: ꝑm illud Job. iiij. Fiet in eo fons aque saliẽtis in vitam eternã. Attenditur etiam preciũ operis ꝑm dignitatem gratie per quã homo cõsors factus diuine nature adoptatur in filium dei cui debetur hereditas ex ipso iure adoptionis: ꝑm illud apl'i Roma. viij. Si filij ⁊ heredes. Ad primaz ergo autoritatẽ apl'i dicendum ꝙ loquitur de passionibus sctõꝝ ꝑm eoꝝ substantiam. Ad autoritatem ⁊ ad dictũ glo. respondeo ꝙ intelliguntur quantum ad primam causam perueniendi ad vitam eternam que est miseratio dei. Meritũ aũt nostrũ est causa subsequens. Ad tertium dicenduz ꝙ gratia spiritussancti quam in presenti habemus: ⁊ si non sit equalis glorie in actu: est tñ equalis in virtute sicut est semen arborum in quo est virtus ad totũ arborẽ. Similiter ꝑ gratiam inhabitat hoĩem spũssanctus qui est sufficiens causa vite eterne: vnde dicitur pignus hereditatꝫ nostre. ij. Coꝝ. j. Secundo solet dubitari de premio vite eterne in difficultate. Utrum qui cum maiori difficultate operat̃ bonum magis mereatur ⁊ ampliore dono glorie remuneret̃ a deo. Et omissis obiectionibus que pro vtraq; parte fieri possent dico cuz doc. seraphico Boñ. in libello quodã qui apologia pauperum aduersus calũniatorẽ intitulat̃ ab ipso ꝙ triplex est difficultas. Prima ex genere operis sicut difficilius est oĩa vendere et pauperibus erogare q̃ minimũ aut minutũ de suis bonis erogare pauperibus. Et difficilius est pati mortem pro xp̃o q̃ absq; ipsa quoscunq; alios labores. Talis difficultas simpliciter auget meritum: qr magis meretur qui maius operatur bonum. Et de hac dicit Hiero. ad Exuperãtium hec verba. Nudum christum nudus sequere durũ grãde difficile sed magna sunt premia. Secunda difficultas ad bene operandum est circũstantia extrinseca originẽ trahens: sicut difficilius est abstinere a cibis et ieiunare vbi multi sunt conuiuantes ⁊ comedentes q̃ in solitudine. Et hec difficultas per accidens auget meritum: quando scilz quis tales occasiones ab abstinentia retrahentes euitare non potest. Sed si quis huiusmodi tentatiões declinaret nollet nõ propter ea: quia difficilius operatur bonum: magis mereretur. Hinc Hierony. aduersus Uigilantium qui ei dicebat: cur pergis ad heremum: respondit vt te non videam: vt te nõ audiam: vt tuo furore non mouear: vt tua bella nõ patiar: ne me capiat oculus meretricis et pulcherrima ad illicitos deducat amplexus. Respondebis hoc non est pugnare: sed fugere. Sta in acie: aduersarijs armatus obsiste: fateor imbecillitatem meam: nolo spe pugnare victorie: ne perdam aliquãdo victoriaz si fugero gladium euitaui. Tertia est difficultas ex vitio persone agentis proueniens: sicut difficilius est seruare castitatem ei qui diu libidini deseruiũt q̃ illi qui cõtinenter vixit: et talis difficultas meritum non auget. qđ Hierony. expresse testatur in epistola ad Eustochiũ ad quẽ sic scribit. Soror tua Blesilla etate maior: sed proposito minor: septimo mense post acceptum marituz viduata est. O infelix humana cõditio et futuri nescia nam virginitatis coronam et nuptiarũ perdidit voluptatem: et q̃q̃ secundum pudicitie gradum teneas quas illã existimas per momenta sustinere cruces spectantem quotidie in sorore qđ in se videt amisisse: et cum difficilius experta careat voluptate: minorem tamẽ cõtinentie habere mercedem. hec ille. Tertio dubitare solet circa bonũ eterne vite in superioritate: an superiꝰ sit copiosius ⁊ affluẽtius bonũ quibuslibet temporalibus bonis. Et quia de illo diffusius tractaturi erimus loco suo: pro presenti sufficiat audire sic dicẽtẽ Greg. in homel'. Si ꝯsideremus fratres charissimi q̃ ⁊ quãta sunt q̃ nobis promittunt̃

in celis: vilescunt animo oia que habē tur in terris. Terrena nāq; substantia superne felicitati comparata pōdus est nō subsidiū tpalis vita eterne vite com parata mors est potius dicenda q̄ vita Ipse enim quotidianus defectus corru ptionis q̄d est aliud q̄ quedā ꝓpritas mortis. Que autē lingua dicere vel q̄s intellectus capere sufficit illa supne ci uitatis quāta sint gaudia angelor̄ cho ris interesse cuz btissimis spiritib⁹ glie cōditoris assistere p̄sentē dei vultū cer nere: incircūscriptū lumē videre: nullo mortis metu affici: incorruptionis ppe tue munere letari. hec ille. Overe bonū desiderabile: bonū amabile: bonū quie tum: bonū pfectū: bonū ab oi malo se paratū q̄ deus pyssimus parat labora tibus ꝓ suo amore. O bonū indeficiēs: bonū excedēs quecūq; tpalia cōmoda: t quelibet huius scli blādimēta: q̄ ne gligētes pctōres t miseri ꝓ momenta nea huius tpis breuissima ꝓsperitate amittūt. Quid dici pōt magis ingratū q̄ dei iugū refugere ad q̄ sequit tā co piosa merces. O surdi: o stulti: t tardi corde ad credendū nō sit vobis difficile operari bonū: nō vos terreat actus vir tutū. Estote fortes: estote cōstantes ad benefaciendū t audite vocē benigni ie su clamātis i euāgelio Mat. v. c. Mer ces vestra copiosa est in celis. Ad quam nos ꝓducat ipse filius dei: qui cū patre t spiritu sctō viuit t regnat per eterna seculorum secula. Amen.

Feria.ij. post dñicā in septuagesima de qualitate cōditionis: seu regula bo nor̄ operuz: quibus pctōres scētes q̄d eos oporteat facere ad penitentiaz ani mantur. Sermo.ij.

Multi sunt voca ti: pauci vo electi. Jte ruz vbi.ō. Existimaui ne cessarium esse his qui vo lunt benefacere scire qua liter habeant in bonis operibus regu lari; quoniam dubia et perplexitates que super id possent oriri: faciūt q̄dq; ignorantes viā dñi t salutis ꝓprie: a re pto propositio bono deficere. Quare in presenti sermone de conditionibus bo norum operum dicere statui vt sic nul lus excusare se possit di. nescire quid si bi esset agendū. Declarabimus itaq; q̄ operari bene volentibus expediat no scere: vt ex hoc magis excitet vnusq̄sq; ad opera virtutis amplectenda: qm̄ ad illa vocat deus peccatores: qui nisi no uerint illorum ordinem de elector̄ nu mero esse minime possunt. Jccirco ad tria cōsiderāda de bonor̄ operū necessi tate t qualitate sermo est extendendus.

Primū ꝺt extrinseca operatio.

Scōm exēplaris imitatio.

Tertium charitatiua informatio.

Qz ad bn̄ operādū cū facultas adest necessarius est actus extrinsecus: nec sufficit intētio sola. Lapīm.j.

Primo cōsiderādū circa re gulā necessariā bonor̄ ope rū ꝺt extrinseca opatio. Pro cui⁹ declaratiōe q̄rit. Utrū bene operādū necessari⁹ sit act⁹ extrinsec⁹. Et videt q̄ nō. t q̄ sola intentio bene operandi sufficit ad salu tez. Probatur per sctōrum dicta. Jnqt enim Greg. in homel. Nunq̄ vacua est manus a munere cuz arca cordis reple ta fuerit bona volūtate. Et Ber. de hoc ait. Jntentio sufficit ad meritum: bona actio requiritur ad exemplum. Et glo. super illud ps. xxxj. Dixi confitebor: ad uersum me. votum ꝓ operatione iudi catur. Et Aug. xxij. q. v. c. si quid. Deus interrogat cor nō manū. Et Job. Chry so. xxij. q. v. c. qui periurare. Deus nō ex operibus iudicat sed ex cogitationibus t ex corde. t de peni. di. j. c. si cui. §. seq. Volūtas remunerat nō opus. Et. xv. q. vj. c. si a sacerdotibus. Magis ispector cordis est deus q̄ operis. Et voluntas pro facto reputatur: sicut patet in. c. ho micidiorum. in. c. omnis. in. c. nunquid. t. c. noli. in. c. homicidium. t in. c. si pro pter ea, de peni. di. j. Vis t similib⁹ au

tonitatibus quidam inherentes dicunt non esse homini expediēs vt laboret in actibus extrinsecis bonoꝝ operum: sed sufficit habere cor bonū ⁊ mentē bñ dispositaꝫ. Sed in cōtrarium induci pñt alia dicta sctōꝝ. Ait eñ Jaco. ij. Fides sine operib⁹ mortua est. Et Ambꝫ. in li. de officijs. Non satis est bene velle nisi studeat etiā benefacere: nec satis est iterum benefacere nisi id ex fonte bono ꝓcedat. hoc est ex bona volūtate ꝓficiscatur: que verba notant. lxxxvj. di. in. c. nō satis. Et Paulus ad Gal. vj. Dū tpꝫ habemus operemur bonū. Et Apoca. xxij. inducitur deus iudex oīm di. Ecce venio cito ⁊ merces mea mecū est reddere vnicuiq; ꝑm opera sua. Et Apoc. xiij. ō: de bonis. Opera eñ illoꝝ sequunt illos. ⁊ Mat. xvj. Reddet vnicuiq; ꝑm opera eius. Ex q̄bus oībus colligit ꝙ astringunt oēs salutē volētes acq̄rere nō solum ad bene volendum intrinsecus: sed etiam ad bene operandum extrinsecus. Insup ꝓsens euangeliū explicat manifeste ꝙ operarijs tm̄ dñs mercedem tribuendā designat. Pro huius questionis solutione notanda est sentētia do. Boñ. di. xj. ar. j. q. iij. scōi. vbi ait: ꝙ volēs operari bonū aut pōt in actū extrinsecū: aut nō pōt. Si nō pōt voluntas reputatur ꝑ facto: ⁊ intentio bona sufficit ad eius meritū: q; vt dicitur. ff. de reg. iur. l. impossibilium. Ad impossibile nemo tenetur: ⁊ hoc attestatur Grego. in homel. supra Mat. Estimationē regnum dei nō habet tantū valet quātum habes: ⁊ quātum potes. Si ꝺo q̄s dicit se velle operari bonū ⁊ potēs illud nō operat credēs ꝓficere decipit seipm q; talis voluntas semiplena est ⁊ pigra nec rationem virtutis habet nisi ducatur ad opus. O quot sunt tali errore delusi qui cum admonētur vt benefaciāt respondere solent: sufficit nobis intentio nostra sicut dicit vsurarius volens vsuras restituere: ⁊ nō restituens sufficit mihi intentio mea: scio ꝙ bonaꝫ habeo voluntatem: ⁊ tm̄ illā nō exequitur in re. Sic faciunt adulteri: sic fornicatores: sic ⁊ alij peccatores ꝯplurimi. O miserabilez errorem quo fit vt insensati ⁊ stupidi suas infirmitates sanare non curant.

Q volentes bene operari debent sequi christuz in generali. s. quo ad obseruantiā diuinoꝝ ꝓceptoꝝ ex debito ⁊ cō

Silioꝝ de cōsilio. Caplm. ij. Ecūdū ꝙsiderandū circa regulā necessariā ⁊ q̄litatē bonoꝝ operū ō: exēplaris imitatio. Ubi dubiū nō immerito declarādum occurrit. Utrum. s. necessariū sit volenti bene facere sequi xp̄m ī operibus bonis ea faciendo que ipse fecit. Et ꝓ vna parte ꝓbo ꝙ sic per dicta sctōꝝ. Jnquit eñ Petrus. j. cano. ij. c. Christ⁹ passus est ꝓ nobis: vobis relinquēs exemplum vt sequamini vestigia eius. ⁊ Joh. j. cañ. ij. c. Qui dicit se in xp̄o manere debet: quō ille ambulauit et ipse ambulare. ⁊ Aug⁹. in li. de doctrina xp̄i. Ex sacramēto vnctionis xp̄ianoꝝ oīm vocabulum descēdit ⁊ nomē qō nomē ille frustra sortit qui xp̄m minime imitatur. ⁊ Grego. in homel. Qui vestigia christi dedignantur sequi qua temeritate sperant ad eius claritatis gaudia cōtuenda peruenire. ⁊ in. c. cum venisset. ex̄ de sacra vnctione. A christo christiani dicuntur: tanq̄ vncti deriuentur ab vncto vt omnes currant in odorem vnguenti illius: cuius nomen oleum est effusum. ⁊ Joh. viij. christus ipse dicebat. Ego sum lux mundi: qui sequit me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. ⁊ Joh. xiij. Exēpluz enim dedi vobis vt quemadmoduz ego feci ita ⁊ vos faciatis. Ergo per autoritates ꝓdictas concludere possumus homines de necessitate teneri ad seruanda opera christi: ⁊ sic cum christus fuerit pauper ⁊ multi sint diuites: christus virginitatem seruauerit: multi sint cōiugati: christus per noctes orauerit: multi in suis lectulis dormiant: christus sine calciamentis incesserit: multi calciamēta de-

ferant: christus passus fuerit ⁊ mortuꝰ in cruce violēta morte atq; terribili ab oībus derelictus: multi moriant morte naturali inter manus ⁊ amplexus charoꝝ. Ergo tales ⁊ omnes alij qui vitaꝫ suaꝫ aliter ducunt q̄z christus salui esse non possunt. Et ex consequenti sequeretur ꝙ damnabitur totus mundus: ⁊ ꝙ nec sancti essent in paradiso: q; nec ipsi fecerunt que fecit christus. Nō fuit ad columnam flagellatus Paulus vt christus. Non spinis coronatus Petrꝰ. Nō clauis cōfixus Paulus primus heremita. Non nudus pendens in cruce inter duos latrones magnus Antoniꝰ. Nō felle ⁊ aceto potatus Hieronymꝰ. Nō derisus a transeuntibus Aug̃. Igitur cum ipsi ⁊ alij aliū modum in suis operibus aliamq; regulam tenuerint ꝙ christus: nō sunt beatitudinem assecuti si autoritates in hāc partem inducte aliter sanius nō exponant ⁊ intelligātur. Pro altera parte arguere possumus ꝙ nō sit necessarium ad salutem sequi christuꝫ iesum: nec teneamur opera eius facere. ⁊ arguo sic. Unusquisq; tantum operari bonum meritoriū pōt quātum cōicatur ei gratia: sed nulli cōmunicatur tanta gratia quanta cōmunicata fuit anime xp̄i: ergo nullus tenetur imitari christum: q; illud impossibile esset. Ad solutionem huius difficultatis induco dñm Boñ. di. in apologia pauperū: ꝙ in christo contingit reperire triplices actus. Primi respiciunt dignitatem excellentie. Secundi condescensiones misericordie. Tertij informationem vite perfecte. Primi actus respiciunt dignitatem excellentie: vt illi in quibus apparet sua potentia: sicut opera miraculosa: vel sapientia sicut reuelatio secretoꝝ cordis: vel seueritas iudicij: sicut ejcere vendentes ⁊ emētes de templo dura increpatione arguere pōtifices: vel autoritas officij: sicut sacramentum conficere: ⁊ manus imponere ac relaxare peccata: que omnia christo conueniunt: q; ipse erat deus omnipotēs: erat homo: ⁊ ex gratia vnionis oīa sciēs: erat iudex: ⁊ erat sacerdos. In huiusmodi operibus velle sequi christum fatuum esset ⁊ temerarium: nisi ab ipso quis vel ab aliquo a christo autoritatē habente ad talia exequenda foret deputatus. Bene si quis diceret: volo miracula facere: q; si christus fecit presumptuosus censendus esset: nisi ab ipso ie su xp̄o potestatez hanc accepisset: sicut apli de quibus dr Mat. x. Conuocatis iesus duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituum immundoꝝ vt ejcerent eos: ⁊ vt curarent oēm languorem ⁊ omnem infirmitatem. Similiter non liceret alicui reuelare secreta cordiū ⁊ futura cōtingentia que nesciret: q; etsi xp̄us id egit sciebat illa. Nec recte faceret si quis conficere vellet sacramentum: q; ⁊ xp̄o id egit: nisi ad hoc ordinatus esset vel a xp̄o sicut apli: vel ab alijs quos xp̄s designauit ⁊ deputauit. Unde vt breuiter dicam xp̄s nō est sequendus in operibus excellentie ⁊ dignitatis nisi ꝓut est factum. Secūdi actus in xp̄o respiciunt cōdescētionem misericordie: vt nuptijs interesse: inter hoīes familiariter conuersari in domo pharisei Magdalene ⁊ Marthe Mat thei publicani: ⁊ Zachei publicanoꝝ principis: comedere ⁊ bibere cibaria et pocula cōia que sibi dabant: tunicā incōsutilem nō hispidam rudemq; deferre: ⁊ hmōi: que oīa facere voluit non vt sensualitati pareret: cuius in eo nulla cōtradictio inueniebat: nō vt voluptati deseruiret: corpusq; suum nutriret in delitijs qui ꝓ nobis oībus pati venerat: si vt in talibus exēplis cōdescenderet impfectis. Oñ si oēs actꝰ eius quātum ad apparentiam extitissent pfecti facile potuissent heretici asserere passij ⁊ indistincte ad pfectionis opera oēs teneri: ficq; damnassent coniugium: damnassent ciuilem vitam: damnassent temporales dignitates: damnassent artificum officia: damnassent possidentes diuitias: damnassent denicq; omnes q̄

perfectionis vitam non obseruarent. Verūtamen aduertendū est ꝙ ly actus perfectionis qui fuere in christo videre tur imperfecti quantū ad apparentiaz erant tñ perfecti perfectiōis actus quā tum ad existentiam: qñ ficut bonū dici tur tripliciter: ⁊ malū tripliciter: ⁊ per fectū tripliciter: ita ⁊ imperfectū ꝺ tri pliciter. Primo bonum ꝺ tripliciter: qz est bonū ex genere: sicut actus transiēs super debitam materiā vt ire ad eccle siam: ieiunare: orare: ⁊ similia. Et bonū ex circūstantia: sicut actus circūstātijs debitis informatus: vt occidere hoīez: qz lex ita iubet. Est ⁊ bonum ꝑm se: qō nullo mō pōt fieri male: sicut diligere deū ex charitate. Scō malus ꝺ tripli citer. Primo est aliquid malū ex genere vt actus transiens super materiam in debitam: vt occidere hoīem. Est ⁊ ma lum ex circunstantia: sicut dare elemo synā diuiti: pauperibus fame perire p missis: ⁊ ieiunare ꝓpter inanez gloriā. Est etiā malum ꝑm se: qō nullo mō pōt fieri bene: sicut obedire deuz: ⁊ de facto mortaliter peccare. Tertio perfectū di citur tripliciter. Est enim quoddam p fectuz ex genere: vt actus difficilis ⁊ ex cellens: sicut oīa relinquere ⁊ religionē intrare. Est quoddam perfectum ex cir cūstantia ficut est actus debitis circun stantijs perfectionis informatus sicut fugere mortē nō ex infirmitate ⁊ timo re: sed pro meliori bono siue quantū ad deū: siue quantū ad ꝓximuz. Est quod dam perfectū ꝑm se: sicut inter blandi tias ⁊ vana ꝓmissa: acerbitatēq; pena rū forti ⁊ leto aīo mortez subire ꝓ xp̄o. Quarto imperfectuz ꝺ tripliciter. Est quoddā impfectuz ex genere: vt est act facilis ad quē humana infirmitas cōi ter inclinat: vt possidere pecuniā habe re vrorē ꝑm suū statū: vti vestibus deli catis ⁊ similia. Est quoddā imperfectū ex circūstantia ficut dimittere vestem il lam violenter accipienti ꝓpter fugam maioris iniurie. Est ⁊ quoddam imper fectum ꝑm se: qō nullo mō pōt stare cū euangelica perfectiōe ficut fugere pau pertatem. Bonuz ergo ꝑm se nullo mo do potest esse malum ⁊ econuerso: neq; perfectuz ꝑm se potest esse imperfectū ⁊ econuerso. Sed bene bonum ex gene re pōt esse malum ex circūstantia: ficut si aliquis iret ad ecclīam vel faceret ele mosynam vt placeret hoībus ⁊ nō deo Et malum ex genere pōt esse bonum ex circūstantia sicut si iudex maleficos iu xta legū sanctiones occideret. Ita etiā perfectum ex genere pōt esse imperfe ctum ex circunstantia: sicut intrare reli gionem causa alicuius commodi tēpo ralis consequēdi. Imperfectum adhuc ex genere potest perfectum fieri ex cir cunstātia sicut facere aliquod opus ad debitum finem charitatis ordinatum ex radice intime charitatis procedens: sicut declinare mortem non propter ti morem: sed propter maius bonuz ⁊ ma gis necessarium: quemadmodum Pau lus fecit quādo euitauit etiam fugiēs furorem iudeorum: ⁊ a fratribus p mu rum submissus fuit in sporta. Hoc mo do christus benedictus omnia perfectis sime fecit ⁊ omnes actus illius in qui bus apparet aliqua imperfectio perfe ctissimi erant ex circunstantia charita tis sue. Quo fit vt maioris perfectiōis fuerit in ipso cibus ⁊ potus q̄m in ioh̄ā ne baptista illorum abstinētia maioris perfectionis in eo conuersatio cum ho minibus q̄m solitudo iohannis in here mo: quoniaz hec ⁊ similia prouenieb̄at ex fonte sue ardentissime charitatz. Nā sicut humanam assumendo naturaz in nostris quidem factus est humilis: sed in proprijs remāsit excelsus: sic ex sum me charitatz dignatiōe ad actus quos dā nře imbecillitati ⁊ impfectioni ꝓxi mes deprimitur ⁊ a summe perfectio nis rectitudine non curatur: ⁊ ideo ta lia opera in ipso perfecta fuerunt: neq; acceptanda est sentētia falsa illoꝝ q̄ di cūt ꝙ pfectio ⁊ impfectio differūt sicut duo contraria: vt rectitudo ⁊ distorsio iusticia ⁊ peccatuz: gloria ⁊ ignominia:

vita ⁊ mors. Sed bene veruz est ꝙ magis differunt sicut magis bonū ⁊ min⁹ bonum: magis meritoriuz ⁊ minus meritorium: ideo nullo modo valet consequentia: virginitas est cōmendabilis: ergo matrimoniuz est vituperabile: virginitas est bona: ergo matrimoniū est malum: qꝛ hec duo nō differūt sicut bonum ⁊ malum: sed sicut bonum ⁊ melius. Ideo Aug. in li. de bono coniugali ait. Bonum erat qđ Martha faciebat occupata circa ministerium sanctoruz: sed melius qđ Maria eius soror. Bonū Susanne in coniugali castitate laudamus: sed tamen ei bonum vidue anne: ac multo magis Marie virginis anteponimus. Bonum erat qđ faciebant q̄ de substantia sua christo ⁊ eius discipulis ministrabāt: sed melius qđ faciebāt qui oēm substantiā dimiserunt vt christum expeditius sequerentur. hec ille. Tertij actus in christo respiciunt informationem vite perfecte: sicut virginitatem ⁊ paupertatem extremam seruare ⁊ similia. In his operibus nō tenemur christum sequi: nisi vel inquantū volumus: sicut si voto nos astringerem⁹ ad obseruantiam diuinorum consilioruz: vel in casu quo extrema necessitas expostularet: velut si aliquis mortem pateretur: vt nō negaret christum: iccirco mali iudices sunt qui ex operibus perfectionis in christo aut sanctis eius consideratis: eos lacerant in quibus talia opera non relucent. Si enim vident sacerdotem aut clericum vestes sibi conuenientes ferentem: protinus susurrātes illum redarguunt ⁊ dicunt: non sic fecit christus. Si vident prelatum ꝟm sui gradus dignitatem honorata familia associatum: protinus asserunt: nō fecit sicut christus nec petrus. Si vident religiosum apposita sibi cibaria: lz quādoqꝫ delicata: nec cōtra sue regule aut statutorum suorum prohibitionē comedentem seu vestimenta sibi cōcessa habentem aut equitantem interueniente legitima causa: statim clamant. Nō sic fecit Dominicus: non Benedictus: non deniqꝫ ipse Frāciscus. Reputāt ex his malos ⁊ damnandos prelatos clericos religiosos temporales dn̄os ciues nobiles ⁊ artifices omnes qui nō faciunt que christus fecit ⁊ sancti. O rudes intellectus: o arida ingenia: o temerariū damnabileqꝫ iudicium qđ diui Hieronymi verbis confunditur. Inquit enim ipse ad demet. scribens. Prohibent mala: precipiuntur bona: conceduntur media: suadentur perfecta. In duobus primis omne peccatum concluditur: reliqua v̄o in nostra posita sunt potestate: vt aut vtamur concessis ac licitis: aut ob maius premium ea que nobis permissa sunt respuamus. hec ille. Dicēdū igitur ꝙ tenemur sequi christum in generali nō in particulari. i. vt bene faciamus seruantes mādata dei qđ ipse docuit qn̄ adolescētulo eū īterrogāti ⁊ dicēti Mar. x. Magister bone q̄d boni faciā vt habeā vitam eternaz. Rn̄dit. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Mat. xix. Iō in quolibet statu volētes seruare dei mandata poterunt obtinere vitam eternam. Hoc dico de regib⁹: hoc de principibus: hoc de militibus: hoc de mercatoribus: hoc de religiosis: hoc de secularibus: hoc de virginibus: hoc de coniugatis: hoc de omnibus deniqꝫ mundi hominibus.

Qꝛ semper hō debet benefacere etiaz si sit extra charitatem ⁊ de vtilitatibus bonorum que fiunt in peccato mortali. Capitulum. iij.

Tertium cōsiderandū circa regulam necessariū ⁊ qualitatem bonorum operū dicitur charitatiua informatio. Solent enim quidam trepidare ⁊ in seipsis nō confidentes: qꝛ faciles se cognoscunt ad ruēdum in peccata: ne benefaciendo laborem ⁊ tempus amittāt. Pro quibus in hac vltima parte disputandū est. Utrū bona facta in mortali peccato sit alicuius valoris. Et argui posset ꝙ nō. Primo ex verbo Greg. in homel. Nec habet

aliquid viriditatis ramus boni opis si nō māserit in radice charitatis. Scdo qꝛ apl's ait. j. Coꝝ. xiij. Si linguis hominū loquar ⁊ angeloꝝ: charitatē aūt nō habeā factus sum velut es sonans aut cymbalum tinniēs. Et si habuero ꝓphetiā ⁊ nouerim mysteria oīa ⁊ oēm scientiā: ⁊ si habuero oēm fidem ita vt mōtes trāsferam: charitatē aūt nō habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperū oēs facultates meas: ⁊ si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā: charitatē aūt nō habuero nihil mihi prodest. Et ad idē est tex. j. q. j. c. vide. ⁊ in c. teneam⁹. ⁊ est trituꝫ vsitatūqꝫ dictū. Opa in pctō mortali facta ad nihilum esse ꝓficua. Sed in oppositū est autoritas Aug. in li. de libe. arb. di. Nullū malū impunitū: ⁊ nullū bonū irremuneratū. ¶ Pro hui⁹ dubij declaratione tria sunt vidēda. Primū q̄diu d̄r quis extra charitatē esse ⁊ in statu pctī. Secundū q̄d est bonū in charitate factuꝫ esse meritoriū vite eterne. Tertiū an illi q̄ sunt in statu pctī adhortādi sint vt bn̄ faciāt. Primū videndū q̄diu dicat̄ quis esse in statu pctī ⁊ extra charitatē. Et in hoc nō pauci solent grauiter errare tenētes ꝙ post pctm̄ mortale cōmissum vsqꝫ ad ꝯfessionē sequētē semp hō pctōr sit extra charitatē. Sꝫ ego dico ꝙ post peccatū mortale vsqꝫ ad ꝯtritionē sequentē homo est in statu pctī. ita ꝙ si vn⁹ nunc peccet: ⁊ hinc ad vnā horā: vel ad vnā diē: vel ad vnū annū: vel ad plures nō ꝯterat̄: q̄diu nō conterit̄ semp est extra gr̄am et charitatē: ⁊ bona p eū facta in pctō fieri dicunt̄. Si q̄s v̄o post mortale cōmissuꝫ statim aut paululū post esset ꝯtritus ⁊ a ꝯtritione vsqꝫ ad ꝯfessionē sequētē vel vsqꝫ ad aliqd̄ aliud pctm̄ mortale per eum nouiter perpetratū bona aliqua faceret: illa essent facta in charitate. Qualiter aūt p ꝯtritionē anima iustificet̄: ⁊ quare confessio vltra illam sit necessaria plenius dicetur in sequentibus. ¶ Scdm̄ videndū est q̄d est bonum in charitate factum esse meritoriū eterne vite. Et dico ꝙ cum in beatitudine sanctoꝝ detur gradus: qꝛ non oēs equaliter illaꝫ percipiūt quāto plura quis in charitate operatur bona tanto plures illius beatitudinis gradus meretur: vtputa si aliquis operat̄ decē in bona charitate possibile est ip̄m in beatitudine sublimari ad equalitatē āgeloꝝ. Si idē supadderet aliā decē bona: posset equari glorie archangeloꝝ: ⁊ quāto magis in bono ꝓficeret et bonis bona adderet: tanto altius conscenderet ad altiorē beatitudinis statū. De illo ergo qui in pctō mortali operat̄ bonū: dico ꝙ nihil meretur de ꝯdigno quātuꝫ ad meritū vite eterne. Unde posito ꝙ aliquis in statu peccati operat⁹ esset tot bona quot oēs sancti simul. si ad penitētiam rediens ꝓpter illa moriatur in statu salutis: nihilominus ex operib⁹ illis nullū gradū beatitudinis obtinebit: ⁊ licꝫ in statu peccati fecerit illa bona que fecerunt illi qui meruerunt esse cū angelis: aut illi qui meruerunt esse cū archangelis: aut illi qui meruerunt esse cū virtutibus: dn̄ationibus: principatibus: potestatibus: thronis: cherubin: ⁊ seraphin: tamen propter illa talis non merebitur esse etiaꝫ in infimo angeloꝝ loco ⁊ ordine. Et hoc mō bonum in peccato mortali factuꝫ dicitur nihil esse nihilqꝫ ꝓdesse. s. quoad meritum eterne vite. Tertiū videnduꝫ est an illi qui sunt in statu peccati mortalis monendi sint et adhortandi vt bn̄ operentur et bn̄ faciant. Et dico ꝙ sic dūmodo operentur bono aīo ⁊ intentione honorādi deū: eiqꝫ ac eius ecclesie obediēdi: qꝛ talia bona semper vtilia sunt sempqꝫ fructuosa: nec patitur deus liberalissimus inanē esse laboreꝫ quorūcūqꝫ operantiū bene. quinimmo vt ptꝫ in sermone p̄cedenti. c. ij. ip̄e est qui obstinatos ⁊ duros sua gratia gratis data monet vt velint et operentur bonū. A deo est a deo o peccatores nequissimi. Si qn̄ vobis firmantib⁹ mētē

in aliquo vestro delicto: de quo emendari nō vultis: veniat in corde vt faciatis aliquod bonū: vt ieiunetis: vt oretis: vt visitetis ecclesias: vel elemosynas pauperib⁹ erogetis ⁊ filia. Audite vocē dei ⁊ facite qō īmittit in aīo vr̄o: nō laborabitis etiā in pctō būfaciēdo absq; mercede. Et vt id clarius videat oīb⁹ assignabo nouē vtilitates q̄ puenīunt ex bone facto in mortali pctō q̄ ponunt ab Alexā. de al'. in. iiij. volumine summe. q. lxxv. mē. iij. ar. f. ij. et. iij. Prima ō: delectatiōis: scōa satisfactionis: tertia diminutiōis: quarta augmētationis: quinta liberationis: sexta dispositionis: septima ꝓtinuatiōis: octaua alleuiatiōis: nona glorificationis. ¶ Prima vtilitas q̄ puenit ex bono facto ī pctō mortali ō: delectatiōis. Valet nāq; tale bonū ad delectationē ⁊ iocunditatē mentis. Vnde pbs ait in. iij. etb. Nullus est qui nō gaudeat bonis operationib⁹. Et in. ij. rheto. Būfacere ⁊ bū pati delectabilissimū est ꝑm naturā. Et. ix. etb. Boni opatio studiosa delectabilis est ꝑm seipaz. Et Tullius in lib. de senectute. Cōsciētia bū acte vite multorūq; būfactoꝝ recordatio iocundissima est. ¶ Scōa vtilitas puenīēs ex bono qō fit ī pctō mortali ō: satisfactio. Per illud qđ satisfit ꝓceptis dei ⁊ eccl'ie: ⁊ inobediētie pctī vitaf. nā si qs in pctō mortali existēs tenet officiū diuinū dicere: si illud omittit mortal'r peccat: si vo illud psoluit: satisfacit ꝓcepto. Sicut etiā si laicus obligat die⁹ festiuis audire missaz: licz in pctō mortali sit. si illam ex ꝓtēptu omittat aliud pctm̄ mortale īcurrit. si vo audiat: ꝓceptū impleuit. ¶ Tertia vtilitas ō: diminutio. Valet bonū in pctm̄ mortali factū ad diminutionē tpalis pene. Alioquin hereticos qđq; nō solū puniri eternal'r: sed tpaliter flagellari. Sed ꝓpter bona que faciūt: de⁹ tpalis pene mitigat seueritatē. Quot putam⁹ esse sodomitas: vsurarios: ⁊ sacrilegos: homicidas: periuros: blasphemos; ⁊ sceleratissimos hoīes quos nisi seruarent bona que faciūt: exterminaret terra potētissimus de⁹: sz eos suffert: eos tolerat: eisq; que mala in p̄senti vita merētur suspendit. ideo quāto magis quis voluntatē suā sentit ad pnīam minus dispositā: tanto magis conari dz facere aliqō bonū: vt sic saltē vitare possit terribilia iudicia dei. ¶ Quarta vtilitas dr̄ augmētationis. Adauget siqdē de⁹ his qui in peccato mortali aliqua sua ꝓcepta seruare contēdūt tpalia bona: quibus dat salubrē aerem: fertiles agros: armēta fecūda: vberes fructus: letā familiā: amicoꝝ copiā: sanitatis leticiam: honoris excellētiā: ⁊ alia filia. Propterea dicit de⁹ peccatoribus oīb⁹ illud Esa. j. Si volueritis scilz adhuc in pctō existētes būfacere ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ¶ Quīta vtilitas ō: liberationis. Liberat profecto bonū a peccatoribus operatū a potestate diabolica: quāto em̄ qs magis abūdat pctīs: tanto maior: ē autoritatē sumit diabolus ꝓtra eū. ⁊ ꝑm multitudinē pctōrū ita iusto dei iudicio ꝓmittit̄ vexare ⁊ molestare malos animā ⁊ corpus simul q̄nq; ledendo: sed cum inter tot pctā interseritur aliqō opus bonū: pijssimus de⁹ restringit audaciā eius. Tāq; magna est opis boni vis etiā in pctoribus vt nō solū diabolo resistere: sed etiā illū vincere valeat ⁊ expugnare. Est de hoc exēplū Greg. in dial'. li. iij. c. vij. de iudeo illo non baptizato q̄ nocturno tpe existens sub quodā antiquo tecto: ⁊ in heremo sito idolis ꝓfecrato: signo crucis tm̄ cōmunitus demones oēs qui ibidē ꝓuenerāt terruit atq; fugauit: cui demones ipsi ꝓpter signū crucis tātū nullam molestiā inferre potuerūt. ¶ Sexta vtilitas ō: dispositio. Valet adhuc bonū factū a peccatoribus vt magis dispositi sint ad susciptiēdā gr̄am dei vocantis ⁊ eos illustrantis ad pnīam. vñ de eo qui non est paratus pctā dimittere Greg. ait: de pe. di. v. i. c. falsas, Nec tm̄ desperet

et interim quicq̄d poterit boni facere hortamur vt faciat: vt omnipotens deꝰ cor illustret ad penitentiā. Hic Alexā. in.iiij.volumīe summe.q.lxx. mē.j.ar. iiij.cōsulit his qui non sunt parati sua pctā relinq̄re vt semel in anno ꝑm ecclesie statutū sacerdoti se repꝛesentent: eiq̄ dicāt ora ꝓ me ad deū pater: qꝛ tale pctm̄ habeo quod dimittere nō pꝛopono. Et hoc inquit ipe possibile esset vt qui credebat pꝛopositū malū mutare nō posse: tantā a deo assequat̄ gr̄am vt mutetur in alterū virū: ⁊ de nō ꝯtrito fiat ꝯtritus. Sic ⁊ Rich.in.iiij.dis. xx.ar.iiij.q.j.cū querit an valeant existentibus in mortali indulgētie sacre⁊ relaxationis quas facit ecclesia. Rn̄dit ꝙ q̄uis non possit fieri remissio pene manēte culpa: ⁊ ex consequenti existentes in mortali indulgētiā non ꝯsequātur: tn̄ si faciunt illud quod cōtinetur in forma indulgentie prudēter faciūt: quia bona facta in mortali pctō peccatorē de congruo disponunt ad pn̄iam: ⁊ illa mediāte ad susceptionē gr̄e et remissionis pctōrū per diuinam mīam. Hec Rich. Et qd̄ ipse doctissime loquitur marie egyptiace peccatricis exemplum roborat ⁊ cōfirmat: que ex alexādria vbi.xvij.ānis libidini publice deseruierat discessit vt iret hierosolymam cū his qui ibant ad adorandū crucem xp̄i: nō eo ꝓposito vt a turpitudine sua desisteret: sꝫ tm̄ vt modicū illud bonuꝫ ipsa cū alijs operaret̄. In itinere nauigādo nautis suū corpus ꝓstituit: cum tandē hierosolymā aduenisset terq̄ tētans ingredi templū ⁊ tanq̄ meretrix repulsam passa a dn̄o tacta se conuertit ad lachꝛymas: pctā deflere cepit: q̄ iam cognoscebat: illa abhorrebat: illa detestabatur: illa amplius non ꝓsequi cōfirmabat: clamabat ad dn̄m. Miserere mei; qꝛ peccaui nimis. Clamabat ad virginē matrē. Succurre ⁊ tu mihi clemētissima genitrix dei. Ecce iam tertio ingredi volui ecclesiam vt adorarē crucē filij tui in qua pependit pro me peccatrice ⁊ vilit̄ vt mereor eiecta sum. Succurre tu mihi o fons pietatꝫ o misericordie speculū. Et audiuit vocē de celo dicentem sibi. Si trāsieris iordanē salua eris. Qua voce confortata iterū ad eccl̄iaꝫ accessit ac eā libere intrauit absq̄ ꝯdictione: ⁊ cū lachꝛymis et cōpūctione cordis deosculata cruce: foras ꝓdijt affuitq̄ illi ꝑsona quedā venerabilis tot nūmos illi afferēs quot ad tres panes emēdos sufficere potuere. Quibus emptis trans iordanē petijt. ibi.xvij. annos oroni ꝯtēplationi et deuotioni insistēs: tres tm̄ illos panes consumpsit. Multiplicabant̄ siq̄dē ex miracl̄o dei: ita ꝙ toto illo tpe illam cibarūt. Ibi etiaꝫ.xvij.alijs annis supuixit sine cibo ⁊ potu: gr̄a dei et cibo celesti recreata. Ibi abbatē zosimaꝫ deserta ꝑcurrētē spū ꝓphetico nouit: noīe ꝓprio eū vocauit: benedictionem ab eo petijt ⁊ vitā suā illi reuelauit postulauitq̄ vt sancto dn̄ice resurrectionis die ad ripā iordanis sanctissimum sacramētū dn̄i ferret ibiq̄ illū expectaret. Distabat locus ille a iordanis flumine ꝑ dietas.xxx. Recessit zosimas fecitq̄ q̄ maria hūiliter petierat et ipsa die pasche stās ī ripa iordanis vidit eā venientē ⁊ facto crucis signo sup aquā siccis pedibus ambulantē. Et cuꝫ peruenisset ad eū reuerēdissime cōione suscepta ꝑ eandē viā redijt ad locū vnde recesserat. Eadeꝫ em̄ die ꝑ angelos deportata fuit ꝑ oē spaciū illud quo distabat locus ad queꝫ redijt a iordane. Sequēti v̄o anno ad locū illū zosimas peruenit viditq̄ in terra mariā iacētē corpusq̄ eiꝰ exanime: ad caput v̄o scripturā quādā dicētē: Sepeli zosima marie corpusculuꝫ q̄ die pasche qua ad te sacr̄m venerabile suscepit migrauit ad dn̄m: intellexitq̄ ꝙ nō nisi angeli portauerant eā qn̄ per.xxx. dietas vna die iter perfecit. Et cum de sepultura eius sollicitus zosimas cogitaret: nec haberet modum effodiendi terram vidit leonem ferocissimum ad se gradientem

qui fortiter cepit fodere sepultureq; lo cum cōueniētissime preparauit in qua recōdito corpore sanct⁹ leo viā suam tenuit et zosimas ad suam cellā redijt in dño consolatus. O admirabilis bonitas patris nostri dei qui nō respicit peccata hominū cū redeūt ad penitentiaz: non negligit etiā peccatores ad pnīam illustrare si et ipsi bonis operib⁹ se adiuuare voluerint. ¶ Septima vtilitas dicit cōtinuatio. Ualet bonū in mortali peccato factū ad cōtinuandū ⁊ perseuerandū in bona vita. Facilius em̄ pōt perseuerare in bono q̄ benefacere cōsueuit q̄ qui benefacere nūq̄ didicit sicut diffusius dixi in tractatu de virtutibus sermone.j.c.ij. Hinc sapiēs Ecc̄i.xij.ait. Non est ei bene qui assiduus est in malis. ¶ Octaua vtilitas dicitur alleuiatio. Posito em̄ q̄ q̄s in pctō mortali faciens bonū ꝓpter suā impenitentiam esset dānatus virtute illius boni penā fortius sustineret: leuiorq; ei fieret. Vñ Augu.in Enchi. ait. Tale bonum facit vt tolerabilior fiat damnatio. ¶ Nona vtilitas dicit glorificatio. Nam si peccator per penitentiā moriat in statu salutis ⁊ per illū obtineat vnū gradū beatitudinis: in eo gradu erit cum ampliori gaudio accidētali ꝓpter bonum qd̄ in pctō mortali fecit q̄ si illud omisisset. Animētur ergo oēs ⁊ iusti ⁊ pctōres ad bona opera ꝓpter que pijssimus deus prouocat ⁊ ipse etiā pctōres equanimiter ferre eisq; sua beneficia innumera impartiri largiens hic gratiā et in futuro gloriā in qua viuit ⁊ regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria.iij.post dominicā in.lxx.de his q̄ mouere habēt penitentes ad obediēdū deo: ⁊ q̄liter oēs hoīes studere debēt ad seruādū p̄cepta altissimi. Ser.iij.

Ulti sunt vocati: pauci v̄o electi. Iterum vbi.s̄. Data est ab omnipotenti deo suo digito cōscripta lex mādatorū ad que obseruāda oēs hoīes cōuocauit: sed paucissimi reperiunt q̄ vt decet tam excelso ⁊ gloriosissimo dño obedire velint: nec recte excusare se possunt diuinorum preceptoruz transgressores: quos oēs voces scripturarū excitant ⁊ inuitant ad obedientiā dei. Et quia vt premissuz est in sermone precedēti: merces eterne vite non datur nisi seruantibus dei mādata: iccirco in hoc sermone de his que merito inducūt nos ad ferēdum iugū obedientie diuine ero dicturus: vt sichi qui ad penitentiam redire se disponūt magis animētur ad exequēda opera bona vt esse valeāt de numero illorum paucorum qui electi erunt. Notabimus ergo tria esse illa que nos ad dei obedientiam precipue et principaliter debent animare.

Primum est legis excellentia.
Secundum dei reuerentia.
Tertium obedientie efficacia.

¶ De excellētia moysaice legis: ⁊ quare non seruatur a nobis nisi quoad precepta moralia. Capitulū.j.

Primū qd̄ nos aīare ⁊ inducere dz ad obedientiā dei d̄t legis excellētia. Mandatur quidē nobis ⁊ iniungit seruare legē excellētissimā cōtinentē precepta virtutum: vt dicit Alex.de ales. in iij. volumine summe. Sed pro clariori intelligentia huius partis tria erūt dubia declaranda.

¶ Primū vtrum lex diuinorum preceptorum sit a bono deo data.

¶ Secundū vtruz lex moysi sit a nobis conuenienter obseruata.

¶ Tertiū vtrū in preceptis decalogi sit regula salutis sufficienter assignata.

¶ Primū dubiū declarādū vtrū lex diuinoꝝ preceptoruz sit a bono deo data: qr lex illa est ea quā moyses dux populi hebreoꝝ tulit et ꝓmulgauit. Et statim offerūt se heretici asserētes illā legē esse non a deo: sed a principe tenebrarū. Et arguebāt ꝟm q̄ Aug. dicit in li. contra aduesariū legis ⁊ ꝓphetarum dicētes:

Dei perfecta sunt opera: sed lex moysi erat impfecta. Heb. vij. Nihil ad perfectū adducit lex: ergo nō erat opus dei. Sed sanctus Tho. j. ij. q. xcviij. ar. ij. ad j. ar. rñdit ꝙ lex illa pro illo tēpore bona erat ⁊ optima: lz imperfecta sit respectu tēporis euāgelij et legis gratie. Qr aūt fuerit a bono deo: ꝓbatur tripliciter. Primo ex moysi sanctitate. Scdo ex xp̄i autoritate. Tertio ex legis bonitate Primo ꝓbat̄ ex moysi sanctitate. Ipse eq̄dem legislator sctissimus ⁊ amicꝰ dei fuit amator v̄itatis et iusticie: sanctior numa pōpilio q̄ ꝟm Isido. vj. Etymol. leges dedit romanis ⁊ phoroneo q̄ grecis: ⁊ mercurio trimegisto q̄ egyptijs: ⁊ ipso lycurgo qui leges tulit Lacedemonijs. de q̄bꝰ oībꝰ est. c. moyses. di. vij. decretoꝝ. De sctitate v̄o moysi loquit̄ sapiēs Ecc̄i. xlv. cū de eo dicit: Dilectꝰ deo ⁊ hoībus moyses cuiꝰ memoria in benedictione est. Similez illū fecit in gloria sanctoꝝ: ⁊ magnificauit eum in timore inimicoꝝ: ⁊ in v̄bis suis monstra placauit. Glorificauit illū in cōspectu regū: ⁊ vnxit illū corā populo suo ⁊ ostēdit illi gloriā suā. In fide ⁊ lenitate ipsius sanctū fecit illū: ⁊ elegit eum ex om̄i carne. Audiuit em̄ eū ⁊ vocē ipsius: ⁊ induxit illū iu nubē: ⁊ dedit illa cor ad p̄cepta ⁊ legē vite ⁊ disciplīe. Et Nūeri. xij. de eo d̄r: Erat moyses vir mitissimꝰ sup oēs hoīes qui morabātur in terra. Et Exodi. xxxiiij. recitat̄ hystoria qualiter moyses ieiunādo quadraginta dies ⁊ quadraginta noctes legem accepit a dño. Et Act̄. vij. Stephanus leuita accusantibus eū quasi male sensisse de lege ⁊ de moyse respōdebat di. Moyses fuit gratus deo: ⁊ eruditꝰ om̄i sapiētia egyptiorum: ⁊ erat potēs in v̄bo ⁊ in operibus suis. ⁊ infra. Hic est moyses de quo dixit deꝰ filijs israel. Prophetā vobis suscitabit deꝰ de fratribꝰ vestris tāq̄ me ipsum audietis. Et infra. Accepistis legē in dispositione angeloꝝ. Et Gal̄. iij. apl̄s inq̄t: Lex data est per angelos in manu mediatoris. ¶ Scdo ꝓbat̄ ꝙ lex moysi a bono deo fuerit data ex xp̄i autoritate. natura Matth̄. v. dixit. Non veni soluere legē sed adimplere. Si igitur fuisset lex a principe tenebrarū non impleuisset eā. Et Luc̄. ij. d̄r: Postq̄ impleti sunt dies purgationis marie ꝟm legē moysi: tulerūt illū in hierusalez vt sisterēt eū dño. sicut scriptuz est in lege dñi. Et Luce. xvj. Habēt moysen ⁊ prophetas audiāt illos. Et Luce. vlti. Necesse est impleri oīa que scripta sunt in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Et apl̄i scientes volūtatem xp̄i de lege moysi eis predicata illam cōmēdarūt. Unde Paulus ad Roma. vij. ait: Lex quidē sancta ⁊ mandatū sanctū est. Et j. Timo. j. Scimus autē qr bona est lex si quis ea legitime vtatur. ¶ Tertio probatur ꝙ lex fuerat bona ex legis bonitate: qr lex illa hoīes ordinabat ad bonum illud precipiendo ⁊ malum prohibendo. Non enim diabolus legem tulisset per quam homines fierent boni ⁊ diabolus ipse esset cōfundēdus. ¶ Secundum dubiū declarandū erat vtrum lex moysi sit a nobis conuenienter obseruata. Et videtur ꝙ nō: qr nos illius legis sumus manifestissimi violatores nam in lege illa multa dantur precepta que nō obseruātur a nobis: vtputa preceptū de sanctificatione sabbati. Exodi xx. de celebratione scenophegie pasche: pētecostes: de esu agni paschalis: de lapidatione filij inobedientis: mulieris adultere ⁊ violātis sabbatū: ac de alijs oībus: de quibꝰ habet̄ in libro Leuitici Numeroꝝ ⁊ Exodi in pluribus capl̄is. Si lex illa bona erat et christus illā impleuit ea faciēs que ⁊ iudei faciūt perseuerāter: quomodo possunt xp̄iani ea dimittere absq̄ peccato? Ad hanc difficultatem ego respondeo ꝟm Alexandrum de ales in. iij. volumīe summe. q. xxviij. membro. ij. arti. j. §. j. Et Tho. in. ij. ij. q. xcix. arti. iiij. ꝙ in lege moysi tria erant genera preceptorū. Judicialiū: cerimonialiū: ⁊ moraliū. ¶ Primo in lege illa erāt precepta iudicialia quibus plecte-

bātur delinquētes et puniebantur rei. Sed seueritas taliū preceptoꝝ finē habuit in aduētu ihesu xpi redēptoris per quē facta est pax inter deū ⁊ homines peccatores. Et hoc inqt Piero. ad Damasum papaz de filio ꝓdigo. Ler quippe iusticie tenar clementiam nō habebat: sed quicūqz adulter: fraudator: homicida: et vt breuiter dicaz mortali crimine detinebaf: nulla venia penitētie lauabatur a crimine: oculū ꝓ oculo: dentem ꝓ dente: aiam ꝓ aīa iubebatur exoluere. Sed misit deus filiū suū natū ex muliere factuz sub lege ꝙ austeritatē legis euangelij gra tēperauit. Ūñ apls ecclesiis scribēs Rom. ſ. Gratia inqt vobis ⁊ pax a deo patre et dño ihesu xpo. Gratia que non ex merito retributa est: sed ex donāte concessa. Pax vo qua deo reconciliati sumus habētes propiciatorē dominum nostrum ihesum xpm: et ipse est ꝓpiciatio pro peccatis nostris. hec ille. Ideo dicendū ꝙ per xpm dñm liberati sumus ab onere iudicialiū preceptoꝝ ⁊ a timore penarum legis que nō obligabant quātū ad hoc nisi vsqz quo xps venisset ꝙ adultere dixit Joh. viij. c. Nec ego te cōdemnabo: vade et iā amplius noli peccare. ¶ Scdo in lege erāt precepta cerimonialia: de quibus scribitur Exod. xvij. Esto tu populo in his que ad deū sunt: ostēdasqz ei cerimonias et ritū colendi deū. Hec precepta continebant oīa ad dei cultū pertinētia. de quibus in tractatu de legib⁹ deo dāte tractabo distincte. Jō nūc sufficit declarare quare illa obseruare pretermittim⁹. Et dico qz id facimus rationabiliter et absqz pctō: qm oēs cerimonie veteris legis vmbra erāt ⁊ figura eoꝝ que ꝓ xpm erant gerēda. Ideo aduenīēte veritate cessat figura. Ūñ apls ad Heb. x. dicebat. Umbrā habēs lex futuroꝝ bonorum non ipsam imaginē reruz. Umbra si quidē minus est ꝙ imago: tanꝙ imago pertineat ad nouam legē: vmbra ad veterem. Et iterū Col. ij. Nemo vos iudicet in cibo: nec in potu: aut in parte diei festi: aut neomenie: aut sabbatoruz que sunt vmbra futuroꝝ. Et Augu. in vij. li. de ciui. dei. c. xxxij. de hac re sic pulchre loquit: Oēs em̄ non solū ꝓphetie que in verbis sunt: nec tm̄ precepta vite que mores hominū impietatēqz confortant: atqz illis litteris cōtinentur: verumetiā sacra sacerdotia tabernaculuz siue templum cerimonie ⁊ dies festi: et quicqd aliud ad eam seruitutē pertinet que deo debetur. ⁊ grece proprie latria dicit: ea significarunt ⁊ pronunciarunt que propter eternā vitā fideliū impleta in xpo credimus: impleri cernimus: ⁊ implēda confidimus. hec ille. ¶ Sed cōtra arguere possumus: qz cerimonie veteris legis nō cessauerūt in xpi aduētu. Primo qz Baruch. iij. dicit: Hic est liber mandatoruz dei et lex que est in eternū: sed ad legē pertinebant cerimonie: ergo durature erāt in eternum. Secūdo obiicitur: qz oblatio leprosi mūdati ad legis cerimonia pertinet: sed etiā in euāgelio precipitur leproso mūdato: vt huiusmodi oblationes offerat: ergo cerimonie legis veteris non cessauerūt xpo veniēte. Tertio obiicatur ex eo ꝙ circuncisio erat instituta in signum fidei abrae. Obseruatio aūt sabbati ad recolēdum beneficiū creationis: ⁊ alie solēnitates legis ad recolēdū alia dei beneficia: sed fides abrae est semper imitanda etiam a nobis: et beneficiuz creationis ⁊ alia dei beneficia semper sunt recolēda: ergo ad minus circūcisio et solēnitates legis cessare nō debuerunt. Respōsio ad hec oīa ſm Tho. ſ. ij. q. ciij. ar. iij. ad ar. Ad primū ꝙ lex vet⁹ dicit esse in eternum: ſm mortalia quidē simpliciter ⁊ absolute: ſm cerimonialia vo quātum ad veritatē per ea figuratam. Ad scōm dicēdum ꝙ mysterū redēptionis humani generis cōpletum fuit in passione christi. vnde tunc dñs dixit: Consummatum est: Johan. xix. ideo tunc totaliter debuere cessare legalia iam veritate eoꝝ consummata. In cuius signū in passione christi velum templi scissuz

est. Luc.xxiij. ⁊ ideo ante passionez chri
sto predicante ⁊ miracula faciente cur-
rebat lex ⁊ euangeliū: qꝛ iam mysteriuz
xp̄i erat inchoatū: sed nondū cōsumma
tum: ⁊ propter hoc mandauit dn̄s ante
passionē suā leproso vt legales cerimo-
nias obseruaret. Post passionez ꝟo xp̄i
vsqꝫ ad tēpus euāgelij diuulgati lega-
lia cū euāgelio currebāt nō de necessita
te sed ex quadā cōgruitate ne scādaliza
rētur iudei. Ideo Paulus circūcidit Ti
motheū: qui ex matre iudea erat. Tituz
ꝟo qꝛ simpliciter erat gētilis circūcide-
re noluit: vt ī circūcisiōe Timothei ostē
deret sacramēta legalia nō debere dam
nari: ⁊ in hoc ꝙ titū circūcidere noluit
ostēderet ea non esse necessaria. Post di
uulgatum aūt euangeliū sunt oīa pro-
hibita ⁊ mortifera. Concordat his Ale-
xā. in. iiij. volumine summe. q. vj. mem.
v. ar. iij. ⁊. iiij. ⁊ Rich. in. iiij. dist. j. ar.
vj. q. iiij. ad. ij. ar. Ad tertiū obiectuz sic
respōdit Tho. vbi. s̄. ꝙ fides abrae fuit
cōmēdata in hoc ꝙ credidit diuine pro
missioni de futuro semine in quo bene-
dicētur omnes gētes: et ideo q̄diu hoc
erat futurum oportebat ꝓtestari fidem
Abrae in circūcisione: sed postq̄ iā hoc
est perfectum oportet alio signo decla-
rari: scz baptismo qui in hoc circūcisioni
succedit: ſm illud apl̄i Col. c. ij. Circūcisi
estis circuncisione non manufacta: sed
in circuncisione christi consepulti ei in
baptismo in quo et resurrexistis per fi-
dem operationis dei. hec ille. De sabba
to autē qd̄ significabat primam creatio
nem dicimus: qꝛ mutatum est in diem
dominicum in quo commemoratur no-
ua creatura inchoata in resurrectione
christi. Similiter alijs solēnitatibus ve
teris legis noue solēnitates succedunt:
quia bn̄ficia illi populo exhibita signi-
ficant beneficia nobis per christum con
cessa. Unde festo pasche succedit festum
passionis christi et resurrectionis. Fe-
sto pentecostes in quo data fuit vetus
lex successit festum pentecostes in quo
data fuit lex spiritus vite. Festo neome
nie succedit festū beate virginis in qua
primo apparuit illuminatio solis: idest
christi per copiam gratie. Festo tubarū
succedunt festa apostolorum. Festo ex-
piationis succedunt festa martyrum et
confessorum. Festo tabernaculorū succe
dit festum consecrationis ecclesie. ¶ Ter
tio in lege moysi erāt precepta moralia.
de quibus dicitur Ecc̄i. xvij. Addidit il-
lis disciplinā: ⁊ legē vite hereditauit il
lis. Ubi glo. ait. Disciplina est eruditio
morum. Talia ergo precepta moralia a
nobis obseruari debent. que Exodi. xx.
commemorantur. Et hec duratura erūt
vsqꝫ ad completum numerū electoruz.
¶ Tertium dubium declarandum erat
vtrū in preceptis decalogi sit regula sa-
lutis sufficienter assignata. Nā ex. xx. c.
Exodi colligunt̄ tm̄ decē mādata: vide
licz Primū. Nō habebis deos alienos.
Secundū. Nō assumes nomē dei tui in
vanū. Tertium. Memēto vt diem sab-
bati sanctifices. Quartum. Honora pa
trem tuum ⁊ matrem tuā vt sis longe-
uus super terrā. Quintū. Non occides.
Sextū. Non mechaberis. Septimum.
Non furtum facies. Octauum. Non lo
queris contra proximum tuum falsum
testimoniū. Nonum. Non concupisces
domū proximi tui. Decimum. Non desi
derabis vxorē ei⁹. In quibus preceptis
plene cōtinent̄ oīa ꝑ que possit hō eter-
nā salutez accipere. Qm̄ vt inq̄t Bona.
in. iij. dist. xxxvij. Oīs lex mandat iusti-
ciam: que communiter dicta nil aliud
est nisi vt homo sit ad deum et ad proxi
mum ordinatus. Unde Luc. x. ⁊ Mat.
xxij. christus dixit. Diliges dominū deū
tuum ⁊ proximum tuum sicut teipsum.
In his duobus preceptis tota lex pen-
det et prophete. Et hoc: moysi date fue
runt due tabule lapidee in quarum pri
ma cōtinent̄ mandata ad deū nos ordi
nātia. In scd̄a mādata nos ad proximū
ordinantia. ¶ Sufficiētia ꝟo mandato
rum prime tabule sumi potest tripli-
citer ex parte obiecti: ex parte subiecti:
et ex parte actus medij. Primo sumi-

tur ex parte obiecti sic. Nam cū in deo
sint tres persone: ⁊ tria appropriata: ⁊
triplex genus cause ꝟm ꝙ cōparat̄ ad
creaturam: triplex est preceptū ꝟm ꝙ
creatura rationalis ordinari habet ad
deū. Nā ꝟm rōnē maiestatis q̄ appro-
priatur pr̄i ⁊ conuenit deo ꝟm ꝙ est cā
efficiēs creature ordinatur ꝑ illud p̄ce-
ptū. Nō habebis deos aliēos. Exo.xx.
cundū rationē veritatis q̄ appropriat̄
filio ⁊ cōuenit deo. ꝟm ꝙ est cā forma-
lis ⁊ exēplaris creature ordinatur per
illud. Nō assumēs nomē dei tui in va-
num. Scd̄m rationē bonitatis que ap
propriat̄ spūisancto: ⁊ cōuenit deo ꝟm
ꝙ est causa finalis ordinat̄ hō ꝑ illud
preceptū. Memēto vt diē sabbati san
ctifices. Ita vt per hec tria subiaceat
summe maiestati: credat summe verita
ti ⁊ adhereat summe bonitati. Scd̄o
sumit̄ sufficientia ex parte subiecti or-
dinabilis: qd̄ est aīa rationalis in qua
est triplex vis motiua ꝟm quā hz ī deū
ordinari: videlz rōnalis ꝯcupiscibilis:
⁊ irascibilis. Mandatū de adoratione
respicit ip̄am irascibilē: mādatū ꝟo se-
cundū ip̄am rationalē ⁊ mādatū tertiū
de sanctificatiōe sabbati respicit ip̄am
cōcupiscibilē. ¶ Tertio sumit̄ sufficien
tia ex parte actus medij. Triplex enim
est act⁹ ꝟm quē hz hō in deū ordinari.
videlz cordis: oris: ⁊ opis. Penes actū
operis attēdit̄ primū mādatū de ado-
ratione. Penes actū oris attendit̄ secū
dū mandatū quo ꝓhibet̄ falsa inuoca
tio noīs diuini. Scd̄m actū cordis at-
tenditur tertiū mādatū in quo p̄cipit̄
sanctificatio mentis. ⁊ sic mandata ad
deū nos dirigētia sufficiētissime tradi
ta esse ꝯstat. Sufficiētia aūt mādatoꝝ
scd̄e tabule hr̄i pōt ex parte actus me-
dij. Nam ad ꝓximū ordinari habem⁹
ꝟm beneficētiā ⁊ ꝟm innocētiā. i. vt ei
benefaciam⁹ ⁊ illi nō noceamus q̄ sunt
duo precepta iuris nature. de q̄bus d̄r
dis. j. decretoꝝ. c. j. Jus naturale est qd̄
in lege ⁊ in euangelio continetur quo
quisq̄ iubet̄ alij facere qd̄ sibi vult fie
ri: ⁊ ꝓhibet̄ alij inferre qd̄ sibi nō vult
fieri. vñ xp̄s in euangelio. Omnia que-
cūq̄ vultis vt faciāt vobis homīes: ⁊
vos facite illis. hoc est em̄ lex ⁊ ꝓphe.
Scd̄m bn̄ficētiā igitur ordinat̄ hō ad
proximū ꝑ illud p̄ceptū. Honora p̄rem
tuū ⁊ matrē tuā. Scd̄m innocētiā ꝟo
necesse est triplicē ordinē obseruare. s.
operis: oris: cordis. i. vt ꝓximo nō no-
ceamus nō ope: nō ore: non corde. No
cere aūt q̄s pōt ꝓximo suo tripl'r ope.
Aut in ꝑsona ꝓpria. ⁊ hoc ꝓhibetur ꝑ
illud p̄ceptū. Non occides. Aut in ꝑso
na cōiuncta. ⁊ ꝓ hoc est illud p̄ceptuꝫ.
Nō mechaberis. Aut in possessiōe ter-
rena ⁊ pro hoc est aliud preceptū. Non
furtū facies. Secundo pōt ꝓximo no
cumentū inferri ore: ⁊ ad id reprimēdū
datur illud preceptū. Non loqueris cō
tra proximum ⁊c̄. Tertio ꝟm actum cor
dis ꝓximus ledi potest. Aut cōcupiscē-
do eius vxorem: ⁊ sic est illud preceptū.
Nō concupisces vxorem eius. Aut inor
dinate desiderādo eius bona tēporalia.
⁊ de hoc datur vltimum preceptū. Nō
concupisces rem ꝓximi tui. et sic patet
sufficiētia mādatorum. Sed statim est
qui obijciat et dicat: ꝙ cum septem sint
capitalia peccata ⁊ non nisi de duobus
fiat prohibitio: scilz luxuria et auaricia:
nihilq̄ dicatur de superbia: de accidia:
de gula: de inuidia: et de iracūdia. Aut
ergo ista non sunt peccata: aut regula
preceptorum deficiet: qr illa non prohi
bet. Respondet dn̄s Bona. in. iij. dist.
xxxvij. ar. ij. q. j. ad. iij. ar. contra. ꝙ oīa
hec peccata prohibētur in preceptis de
calogi implicite. Nam superbia prohi-
betur in adoratione dei. Inuidia et ira
in fuga homicidij. Accidia in sanctifica
tione sabbati: et gula in detestatione lu
xurie. Luxuria autem et auaricia prohi-
bentur explicite propter maiorem pro-
nitatem quā ad illaz oēs vniuersaliter
habent. Et propter dicta asserit Bona.
ꝙ in oībus preceptis quādo deus expli
cite aliquid prohibet: implicite preci-
pit: eius ꝯtrariū: ⁊ qñ aliquid explicite

precipit explicite ꝓhibet eiꝰ cōtrariuꝫ. Est igit̄ preceptoꝝ decalogi regula cōpēdiosa breuis ⁊ suauissima continēsq̄ omnia ad salutem spectantia. Ab eius obligatione nullus excipitur sed oēs illam seruare tenentur. Verūtamen dolendum puto de christianorum ignauia ignorantiaq̄ multorum qui non solum precepta dei transgrediūtur: verūetiam illa scire non curant. Hi sunt qui interrogantur que et quot legis precepta: respondere minime scient. O vere detestabilis cecitas: o reprehēsibile maluꝫ: o dānabilis deniq̄ negligētia. Verificatur certe in talibus illud Osee. iiij. dicens: Audite verbū dn̄i filij israel: quia iudicium dn̄i cum habitatoribus terre. Nō est enim veritas: non est misericordia: et non est sciētia dei in terra. Maledictū enim et mendacium: homicidium ⁊ furtum: ⁊ adulterium inundauerunt: sanguis sanguinem tetigit. Propter hec lugebit terra et infirmabitur omnis qui habitat in ea. hec ille. Que enim confusio que verecundia inesse debet ignorātibus salutis sue regulam: cum sciant tot cantilenas vanas: tot inutilia et curiosa: et illō qd̄ dei seruitiū respicit dei honorē deiq̄ obediētiā addiscere nolūt ¶ Qꝛ oēs debēt prompto animo seruare precepta dei ad reuerentiam diuine maiestatis: ⁊ quare deus hominē obligauit ad illa. Capl̄m. ij.

Secūdū qd̄ nos animat ⁊ inducit ad obediētiā dei d̄r dei reuerētia. Dictat equidē ipa natura reuerētiā exhibēdam fore summo imperatori celi terre angeloꝝ ⁊ hoīm: oīmq̄ creaturarū. Hoc aūt maxime fit cū eius mādata seruant̄: ad que ipse hoīes obligauit rōnabiliter maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter auxiliationē.
Scd̄o ꝓpter iustificationē.
Tertio ꝓpter humiliationē.

¶ Primo deus rōnabiliter obligauit hoīes ad obseruantiā mandatoꝝ propter auxiliationē vt sic auxiliū haberet liberū arbitriū qd̄ poterat a bono deficere: ⁊ in maluꝫ declinare. Qm̄ vt inq̄t Hero. ad Demet̄. Utrūq̄ nos posse voluit optimus creator: sed facere tm̄ qd̄ imperauit. Et si obijceret̄ ꝙ obligatio repugnat libertati: vt ⁊ Aug̃. dicit supra Gen̄. ad lr̄am. Meliores iudicauit hoīes qui ei liberaliter deseruirēt. Si ergo a principio deus reliq̄t hoīem in manu cōsilij sui: dādo ei libertatē arbitrij: videt̄ ꝙ nullo mō debuerit addere obligationē p̄cepti. Respōderi pōt ꝟm Bon̄. vbi. s̄. ar. j. q. j. ad. iij. ar. ꝙ obligatio ad bonū nō repugnat libertati simpliciter: sed repugnat libertati peccādi. Quāto aūt qui magis inheret virtutibus ⁊ euitat pctā tāto liberior esse censet̄: qd̄ plene ostēdit̄ in sermone primo de virtutibus. Et hoc expresse asseruit Tullius ī paradoxis. Dictū inq̄t est ab eruditissimis neminē nisi sapientē liberum esse. Nā cū seruitus sit obediētiaꝫ fracti animi atq̄ abiecti ⁊ arbitrio suo carētis: quis neget oēs leues: oēs cupidos: oēs deniq̄ improbos esse seruos. hec ille. ¶ Scd̄o deus rōnabiliter obligauit hoīes ad obseruantiā p̄ceptoruꝫ ꝓpter iustificationē. Decēs nāq̄ est iustū iudicē ꝟm merita retribuere: sed meritū ⁊ demeritū nō habet locū vbi nulla cadit obligatio legis: quare conueniens fuit vt deus hoīem cui cōtulerat liberū arbitriū ꝟm iusticiā remuneraret. Qꝛ si obijceret̄ ꝙ maioris liberalitatis est dare aliquid sine merito q̄ cū merito: ⁊ deus est liberalissimus: ergo videt̄ ꝙ debuit hoī dare beatitudinē sine merito: ⁊ ꝑ ꝯn̄s sine mādatoꝝ obligatiōe. Dici pōt ꝙ lꝫ hoc veruꝫ sit ex parte dei dātis beatitudinē sine merito: nō tn̄ est tāte glorie ⁊ excellētie ex parte suscipiētis. Et qm̄ dn̄s in cōferēdo p̄miū nō tm̄ attēdit sue liberalitatis manifestationē: immo etiā ⁊ glorie nr̄e ꝓmotioneꝫ hinc est ꝙ maluit nobis dare eternam beatitudinem per impletioneꝫ mandatorum ⁊ meritum obedientie: q̄ nullo merito precedente: neq̄ propterea me-

rita nra derogant diuine liberalitati: q; deus remunerat vltra cōdignū. Ob qđ Piero. in q̄stionib⁹ ad helbidiā exclamat di. O quāta beatitudo p;o pauris magna recipe: eterna p breuib⁹: p morituris semp̄ viuētia: ⁊ habere deū debitorē. Et idem ad Celan. iā inquit: Quid tam ingratū: quid tā superbū videri pōt: q̄ aduersus eius viuere volūtatē qui ideo aliq̄d impatyt causas habeat remunerādi. Neq; enim obsequij nr̄i deus indiget: sz nos illi⁹ indigem⁹ impio. ħ ille. ¶ Tertio rōnabiliter deꝰ obligauit hoīes ad obseruāda mādata ꝓpter humiliationē. Decēs nāq; erat vt hō deū cognosceret superiorē ⁊ dīm suū: se autē seruū ⁊ inferiorem. Et si ad eius famulatū cūcta mouent eiq; obediūt: vt insensibilia elemēta: terra: aq̄: aer: ⁊ ignis: planete: herbe: arbores: ⁊ pecora cāpi: fontes: flumina: maria: volucres celi: pisces maris: sol: luna: stelle: ⁊ celestia corpora, quanto magis hō sui creatoris imperio parere debet. Sz heu heu q; in ordine creaturarū nulla est tā pertinax tā p̄sumptuosa tāq; temeraria ad ꝓtēnēdū deū q̄ ingratissimus hō. Quia vt ait Aug. ad heremitas. Ad nutum dei sol a sua via nō deuiat: nō luna: non stelle: cāpi decorant floribus: frōdib⁹ crispatur silua: in nemore citharicat auicula. Insensibilia ⁊ irrationabilia obediūt deo: solus hō dei volūtate resistit. hec ille. Expgiscimini itaq; o pctōres ⁊ audite loquētē deum Deut. iiij. dicentēq;: Custodite mandata dñi dei vestri que ego precipio vobis et de hoc christus deus noster Job. xiiij. dicebat. Si diligitis me mandata mea seruate.

¶ Qz deo est obediēdū: q; p obediētiā assequitur homo bona temporalia: spiritualia: et eterna. Capitulū. iij.

Tertiū qđ nos inducere dz ad obediendū deo est obedientie efficacia. Est enim obedientia efficacissima ad impetrādum maxime tria bona.

Primum temporale.
Secundum spirituale.
Tertium eternale.

¶ Primo obediētia est efficax ad impetrandū bonū tpale. s. prosperitatē ⁊ rerū tēporalium abundantiā. Qđ mostralis deus Deut. xxvj. c. sic declarauit di. Si in preceptis meis ambulaueritis ⁊ mandata mea custodieritis ⁊ feceritis ea: dabo vobis pluuias tēpor⁹ suis. Terra gignet germen suū et pomis arbores replebūtur. Apprehendet messium tritura vindemiam: et vindemia occupabit sementem: ⁊ comedetis panem vestrū in saturitate: ⁊ absq; pauore habitabitis in terra vr̄a. Dabo pacē in finibus vestris: dormietis ⁊ non erit qui exterreat. Auferam malas bestias ⁊ gladius non transibit terminos vestros. Persequimini inimicos vestros: ⁊ corruent coram vobis. Persequentur q̄nq; de vestris centū alienos: et cētum de vobis decē milia. Cadēt inimici vestri gladio in cōspectu vestro. Respiciā vos et crescere faciam et multiplicabo: ⁊ firmabo pactuz meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterū: ⁊ vetera nouis superueniētibus prosciētes. Ponā tabernaculum meū in medio vestri: ⁊ nō abijciet vos aīa mea. Ambulabo inter vos: ⁊ ero deus vester: vosq; eritis populus meus. hec ibi. Ve sunt ꝓmissiones quas audiuimus a deo factas in q̄b⁹ tpalia bona offerunt possidēda obseruatibus dei mandata. Sed ecōtra inobediētib⁹ in dicto. c. sic deus oꝑs comminatur di. Si spreueritis leges meas et iudicia mea contēpseritis et nō faciatis ea q̄ a me ꝓstituta sunt ⁊ ad irritū perducatis pactū meū: ego q̄z hec faciā vobis. Uisitabo vos velociter in egestate ⁊ ardore qui cōficiat oculos vestros ⁊ cōsumat aīas vestras: frustra seretis semētē: q̄ ab hostib⁹ deuorabit. Ponā faciē meaz cōtra vos ⁊ corruetis coram hostibus vr̄is: ⁊ subijciemini his q̄ oderūt vos: fugietis nemine psequēte. Sinautē nec sic obedieritis mihi adhuc

ad corruptiones vestras septulū ꝓpter
pctā vr̄a: ⁊ cōteram suꝑbiā diuitie vr̄e:
daboq; vobis celū desuꝑ sicut ferruz et
terrā eneā. Cōsumet̄ incassum labor ve-
ster: nō ꝓferet terra germē suum: nec ar
bores poma prebebūt. Si ambulaueri-
tis ex aduerso mihi: nec volueritis audi
re me addā ad plagas vestras vsq; in
septuplū ꝓpter pctā vestra. Emittāq;
in vobis bestias agri q̄ consumāt vos ⁊
pecora vestra: ⁊ ad paucitatē cūcta redi
gāt: deserteq; fiant vie vr̄e. Q̄ si nec sic
volueritis recipe disciplinā: sed ambu-
laueritis ex aduerso mihi: ego q̄z ꝯ vos
aduersus incedā: ⁊ ꝑcutiaz vos septies
ꝓpter pctā vr̄a: inducāq; suꝑ vos gla-
diū vltorē federis mei. Cūq; ꝯfugeritis
in vrbes mittā pestilentiā in medio ve-
stri ⁊c̄. ¶ Scd̄o obediētia est efficax ad
impetrādū bonū spūale dei. s. gratiam:
amicitiā: ⁊ beniuolētiā. Hec fuit illa de
cora v̄tus: ꝓpter quā abraā meruit au-
dire angelū sibi di. Per memetip̄m iu-
raui dicit dn̄s: qr fecisti rem hāc ⁊ nō pe
percisti filio tuo vnigenito ꝓpter me:
benedicā tibi ⁊ multiplicabo semē tuū
sicut stellas celi: ⁊ velut arena que est in
littore maris. Possidebit semē tuū por-
tas inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ bn̄dicent̄ in semi-
ne tuo oēs gētes terre: qr obedisti voci
mee. Grāde admirādūq; obsequiū deo
prestitit abraā vt ei obediret: sed maio-
ra consecutus est diuine liberalitatis
beneficia. Tentauit siquidem deus illū
sicut scribitur Gen̄. xxij. idest experien-
tiam fecit ꝑm Nico. de ly. nō propter se:
sed propter aliorum exemplum vt filiū
suum dilectum ⁊ vnigenitum immola
ret in monte. Qd̄ vtiq; grauissimū erat
imperium. Primo qr iniūgebatur ei vt
re sibi charissima se priuaret. Secundo
ꝙ filium suum occidi ⁊ mori violenta
morte pateret̄. Tertio qr ad hoc exequē
dum ⁊ cōmittendum suis ꝓprijs mani
bus astringebatur. Quarto qr filius il
le vnigenitus erat neq; alium ex libera
vxore filium habebat. Quinto qr mira-
culose illum genuerat senex iam centū
annoruz cum vxore vetula ⁊ sterili. Se
xto qr magna ꝓmissio facta erat abrae
de ipso. Septimo qr ipse isaac solaciuz
erat matri sue ⁊ baculus senectutis pa
tris. Octauo qr debebat eum nō solum
occidere: sed etiam in igne vrere. Nono
qr noluit deus eum statim audito pre-
cepto illud perficere: sed triduo perseue
rare quousq; venirent ad montem: ad
quem potuissent citius properare. Sed
ideo deo volente vsq; in tertium diem
ibidem non peruenerūt vt sic magis lu
cesceret firmitas voluntatis Abrae ꝑm
Nico. de ly. Unde ⁊ glo. Gen̄. xxij. c. ait:
Non est iussus abraam statim occidere
filium: sed per triduuz ducere ad immo
lationis locum: vt longitudine tempo-
ris tentatio augeretur: ⁊ crescentibus
curis paterna viscera cruciarentur. Ac
cepto itaq; precepto tam difficili abraā
non excusauit: nec p̄cepti causam inter
rogauit: neq; in eius executiōe filij blā-
dientis dulci p̄sentia mutatus est a ꝓ-
posito. Ibant simul erantq; cū eis duo
famuli domus qui ligna inciderant ꝓ
holocausto ⁊ die tertio remanētibus il
lis cum asino: tulit abraam ligna ⁊ im-
posuit super isaac filiū suū: qui ꝑm Jo
sephum agebat tunc annum. xxv. Ipse
v̄o Abraam portabat in manibus suis
ignem ⁊ gladium. O q̄reuerenter cum
pergerent duo simul dicebat Isaac pr̄i
suo: ecce ignis ⁊ ligna vbi ē victima ho
locausti? O q̄ardenter respondebat ei
pater seipsum superans: seip̄m vincēs.
Dominus prouidebit sibi victimaz ho-
locausti fili mi: volūtate sensualitatis
forte secum tacite colloquente atq; di-
cente: Tu es victima quez ego proprijs
manibus interficiam: quem aduram su
per altare vt satisfaciam deo nostro. O
quale spectaculuz: o quale virtutis exē
plum: mente inspicere illos postq̄ vene
runt in montem: postq̄ ibi cōstruxerūt
altare: postq̄ deniq; super illud ligna
composuere. Inquit enim Josephus in
primo antiq̄tatū li. ꝙ abraā añq̄ filiū
ligasset aduocauit illū ad se: dixitq; illi

O puer qua innumeris votis optaui a deo mihi cōferri: ⁊ dū peruenisses adv tam nihil est qđ p alimēto tuo nō feci neq; me felicioꝛē magis arbitrabar q̄ cū te ad hanc videꝛē etatē succeſſoꝛem mei principatus relinquere. Cōgaudebam: qꝛ dei volūtate tuus pater ſum factus denuo p̄m eius placitū te reponā. Vanc fortiter porta mortē: deo nāq; te cedo qui mihi p oia placidus fuit ⁊ ſuffragatoꝛ. Natꝰ ergo moꝛere: nō cōi mō hac vita egrediēs: ſed a pꝛe ꝓprio oblatus cunctoꝝ ob legitimū ſacrificiū. Reoꝛ eñ qꝛ te dignū iudicauerit nō egritudine nec bello: nec qualibet alia paſſione que ſolet hoībus accidere: hac vita liberare: ſed cū igni ⁊ ſacrificijs tuam aiam ſuſcipe ⁊ apud ſe retinere. Eritq; decetero mei curā habēs ſenectutem regens qua gr̄a te maxime nutriebā. Audiris his iſaac humili voce pr̄i reſpōdit O pr̄ mi colēdiſſime rē audio grādē ac durā. Aſſeris te pr̄em meū velle me propꝛijs manibus interficere ⁊ igne aduꝛere vt obedias deo. Doleo nempe gratiſſime iuuētutis mee floꝛem amittere: doleo patris mei me diligētis experiri in me gladiū ſeuiētis. Doleo inſup talimō deſerere dilectā matrē ⁊ te patrem meū cui parauerā in hac ſenectute ſua in oībus ſubuenire. O chare genitoꝛ: o pr̄ amātiſſime credebā me eſſe baculuꝫ ſenectutis tue: ⁊ ecce mihi dicis vt foꝛtiter ferā mortē p te mihi inferendā. O inaudita res. O admirandū nouū quo viſcera mea cōmouenť: aīa turbatur: ⁊ coꝛ vndiq; veraſ anguſtia. Uerūtñ pater mi dulciſſime: qꝛ ſic placet deo ita fiat. Et ſi nunq̄ h̄ fieri ille mādaſſet ⁊ tu tm̄ iubereꝭ: adhuc pr̄optiſſimus obedirem: nō fugiā a tua preſentia: nō me defendā. Et hmōi verbis ꝓſtrauit ſe i terra: pr̄emq; adhuc alloquebatur di. Vabes me filiū tuū ad vota pater: ſtringe manus meas ⁊ pedes meos funiby interfice me ſicut tibi ⁊ deo nr̄o placet. O quid erat videre venerādū ſenē illū mirādo feruoꝛe ligare manus ⁊ pedes filij eleuantemq; euaginatū gladiū vt illū perimeret. O inaudita obedientia patris ⁊ filij. O vtriuſq; ardentiſſima volūtas ad obſequendū deo. O denicq; immēſa diuine largitatis beneficia eiſdem collata. Multo q̄dem ſuſceperūt ambo āplioꝛa dona a liberaliſſimo deo q̄ fuerit illud ad obediendū cōmendabilis feruoꝛ volūtatis. Tertio obedientia eſt efficax ad impetrādū bonū eternale. Diximus eñ in precedentibus ſermonibus quēadmodū deus benedicꝰ largitur eterne vite premiuꝫ oībus ſeruātibus eius mādata: ſed tanta eſt humana neq̄cia q̄ magis hoīes diabolo obedirevolūt q̄ deo. Clamat deus. Nō habebis deos alienos. Et diabolus dicit: Sint tibi dij tui temporalia bona que magis q̄ deū diligas. Noli ſcripturis credere. Noli debita vota cōplere: ſupſtitiones: incantationes: ⁊ diuinationes ſectare. Cultū dei negligas ⁊ cōtemnas. Sacris locis atq; pſonis reuerentiam nullā exhibeas. Eccleſiaſticas leges atq; cenſuras deſpicias: vocicq; mee obedias: vt deum minime colas. Clamat deus. Nō aſſumes nomen dei tui in vanuꝫ. Et diabolus dicit: Sis pꝛiurus: blaſphema ſepius: maledic nomen ſanctū dei: ⁊ oīm ſanctoꝝ ſuoꝝ ac matris eius: nomenq; meū in oībus tuis operibus frequētius cōmemoꝛa: ⁊ dei nomen in turpibus cantilenis admiſce. Clamat deus. Sabbata ſanctifices. Et diabolus dicit: Diebus feſtiuis nulla ſit in te memoꝛia dei: nulla recoꝛdatio ſalutis ꝓpꝛie ⁊ eternoꝝ bonoꝝ. Eccleſias fugias ⁊ predicationes euangelij: ad quas ſi acceſſeris nullā modeſtiā ſerues. Vano aſpectu mulieres ⁊ viros circunſpice: veſtibus honeſtis illis diebus vtere: ludo: choꝛeis: atq; tripudijs tempus erpendas: ⁊ pꝛo lucro temporali ſi quid operis facere poteris facias. Clamat deus. Honoꝛa patrē ⁊c. Et diabolus dicit. Parentibus tuis infeſtus ſis: diſciplinam eoꝝ ⁊ correctionem fuge: pietatem: reuerentiā: ⁊ obe-

dientiam eis denega: cōtumelijs illos affice: ⁊ si potes verbis verbera adde: atq; de domo illos expelle. Clamat deus. Nō occides. Et diabolus dicit: Iniuriam noli sufferre: sume de inimicis vindictā: da locum ire: percute: interfice: ⁊ que non potes manu: persequere corde. Clamat deus. Non mechaberis. Et diabolus dicit: Nullū sit pratum qō nō pertranseat luxuria tua. Nō erubescas adulterari: fornicari: incestū: mollicies: sacrilegium: sodomiā nefandissimam ⁊ innominabilē perpetrare. Clamat deus. Nō furtum facies. Et diabolus dicit: Rape: deprędare: furare quātum potes. Nulla sit tibi cōscientia p̄pter lucrū de periurijs: de mendacijs: de fraude: de simulatiōibus: de iniustitia: de vsuris: de extorsionibus: de malis contractibus: ⁊ de excōicationibus. Clamat deus. Nō dices falsū testimonium cōtra proximum tuum. Et diabolus ait: Loquere sine mensura in dedecus alioꝝ detrahe vicinis: extraneis: sacerdotibus: religiosis: p̄latis: dñis: virginibus: viduis: ⁊ coniugatis. Clamat deus. Nō cōcupisces vxorē p̄rimi tui. Et diabolus dicit: Oēs mulieres quas vides cōcupisce: ⁊ voluptuosa mēte desidera. Clamat deus. Nō cōcupisces rē p̄rimi tui. Et diabolus dicit: Appone cor tuum ad alioꝝ bona: desidera mortem p̄pinquoꝝ tuoꝝ: vt eorū bona ad manus tuas perueniant. Et tñ sine cōparatione magis auditur vox diaboli q̄ dei. O extrema demētia. O stultitia pernitiosissima seruire diabolo p̄ eternis incendijs: ⁊ relinquere deum liberalem ⁊ munificentissimum: qui seruis ⁊ amicis suis pollicetur gaudia paradisi ad que nos perducat christus dei filius qui viuit ⁊ regnat p̄ infinita scla. Amē.

Feria quarta post dñicam in septuagesima de infinita misericordia dei que ipse p̄ pyssimus dulcissime vocat animam ad penitentiam: omnes etiā pessimos peccatores: promittens eis liberaliter indulgētiā ⁊ remissionē. Ser. iiij.

VOx dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea spōsa. Hic peccatricis ad penitentiā redire dispositē verba sunt ista originaliter. Cañ. v. Pyssimus oīm pater deus offert pctōribus vt occasionem habeant ad eū reuertendi vberrimum fontem: ⁊ indeficientem ⁊ inbauribilem misericordie sue. Neq; vnq; tā grandis peccator inuentus est qui ad eum confugere volens non fuerit benigne misericordissimeq; susceptus. Hec est illa misericordia que fiduciam p̄stare debet cunctis pctōribus ne vnq̄ desperēt. Hec est illa decora ⁊ formosa regina que semper astat a dextris dei in vestitu deaurato circundata varietate. Hec est que blanda voce humili sermone delinquentes admonet: vt ad fontē aque viue deū p̄pitium atq; benignū currant sitientes. Et q̄m multoꝝ corda molliri nolunt: ⁊ duriora saxis indies obstinantur in malo: statui in hoc sermone verba facere de iocūdissima voce misericordie dei qua ipse dilectus animarum sponsus illas in peccatis errātes liberalissime aduocat: vt de erratis cōpuncte veniā ⁊ indulgētiā suscipiāt. Q̄ō bene sensit anima peccatrix dispositā iam preterita mala corrigere: ⁊ decetero a futuris cauere di. in verbis notatis ī themate. Vox dilecti mei qui creauit me: qui me fecit: qui me redemit: q̄ mihi pollicetur gaudia paradisi pulsantis per intrinsecas inspiratiōes: per extrinsecas monitiones: per spūales illuminationes: per sacramentoꝝ dispositionē. Aperi mihi. s. cor tuū o soror mea o anima mea ad meam imaginem ⁊ similitudinem facta. O sponsa mea quā desponsaui mihi in fide cum sacrum suscepisti baptisma: ⁊ ego tibi meam gratiam sum largitus. Aperi inquaꝝ mihi vt audias me exhortante te quatenus penitentiam agas: ⁊ pctōꝝ tuoꝝ veniā indulgētiāq; a misericordia mea abū-

de suscipias. In quibus verbis de voce misericordie dei aiam vocantis tria mysteria ꝓponimus cõtemplãda.

Primum ōr reuelationis.

Scõm ampliationis.

Tertium accelerationis.

¶ De ꝓconijs ⁊ laudibus misericordie dei q̃ ꝓtõribus demõstrant in scripturis figuris ⁊ exẽplis. Capl̃m.j.

PRimũ mysteriũ cõtẽplãdus ōr reuelationis in quo exq̃rere licet qualiter dei misericordia qua ꝓtõres allicit reuelata ⁊ preconisata est. Et ad hoc dico: q̃ misericordia ipsa maxime manifestat in tribus.

Primo in scripturis.

Scõo in enigmatibus ⁊ figuris.

Tertio in exemplis.

¶ Primo manifestat ⁊ reuelat ꝓconiũ misericordie dei in scripturis q̃ vident esse lr̃e quasi q̃dã familiares ⁊ domestice ex cãcellaria celi ad miseros ꝓtõres er parte viuẽtis dei misse ac destinate. Jõ reuerẽter atq̃ iocũde illarũ lectio a cũctis est audiẽda. Dicãt igit ꝓphete ⁊ scti q̃d ferũt de misericordia dei. Moyses ad deũ loquẽs Exo.xxxiij. inq̃t sic. Dñator dñe deus misericors ⁊ clemens patiens ⁊ multe miseratiõis. Et Deut. iij. Reuerteris ad dñm deũ tuũ ⁊ audies vocẽ eius: q̃r deus misericors dñs deus tuus. Et Sap. Ecci.ij. Pius ⁊ misericors est deus ⁊ remittit in die tribulationis ꝓtã. ⁊.c.xvij. Magna misericordia dñi ⁊ ꝓpitiatio illius cõuertentib⁹ ad se.⁊.c.xviij. Quis adyciet enarrare misericordiã eius.⁊.lj.c. Xerex aiã vr̃a in misericordia ei⁹.⁊ Sap.xj. Misereris oĩm q̃m oĩa potes.⁊.xv. Tu aũt dñe suauis ⁊ verus es patiẽs ⁊ in misericordia disponẽs oĩa. Et ꝑ Esa.lv. dñs ait: Derelinquat impius viam suã: ⁊ vir iniquus cogitationes suas. ⁊ re. ad. d. ⁊ mi. e. ⁊ ad. d. n. q. m. est ad ignoscẽdũ. ⁊ lvij. Jnuocabis ⁊ dñs exaudiet: clamabis ⁊ dicet: Ecce adsuz: quia misericors suz dñs deus tuus, ⁊, luij. Jn misericordia sempiterna misericors suz tui dicit redẽptor tu⁹ dñs. Et Joel.ij. Cõuertimini ad dñm deũ vestrũ: q̃r benignus ⁊ misericors est patiẽs ⁊ multe misericordie ⁊ ꝓstabilis sup malicia ppli. Et Jonas.iiij. Scio inq̃t q̃r tu deus clemẽs ⁊ misericors es patiẽs ⁊ multe miserationis. Et dauid pſ. cxix. Laudate nomen eius q̃m suauis est dñs in eternũ misericordia eius. Et pſ. lvj. Magnificata est vsq̃ ad celos misericordia tua. Et pſ. lxxxv. Tu dñe suauis ⁊ mitis ⁊ multe misericordie oĩbus inuocãtibus te. ⁊ pſ. l. Miserere mei deus ꝑm magnã misericordiã tuã. ⁊ pſ. cxxix. idez habet. Et Petrus.j.epla.j.c. Bñdictus deus ⁊ pater dñi nr̃i ihesu xr̃i q̃ ꝑm magnã misericordiã suã regenerauit nos in spem viuã. ⁊ Pau. Ephe.ij.c. Deus diues est in misericordia. ⁊. ij. Cor.j. Bñdictus deus ⁊ pater dñi nostri ihesu xr̃i pr̃ misericordiarus ⁊ deus totius cõsolationis q̃ cõsolat nos in oĩ tribulatione nr̃a. ⁊ cis tharista spũscti virgo gl̃iosissima. Lu. ij. Et misericordia eius a ꝓgenie in ꝓgenies timẽtibus eum. ⁊ Lu. vj. Estote misericordes sicut ⁊ pr̃ vester celestis misericors est. ⁊ Piero. de peni. di. j. c. Qt diuinitatis natura, ait: Diuinitatis natura clemẽs ⁊ pia: magisq̃ ad indulgẽtiã q̃ ad vindictã ꝓna: q̃r nõ vult mortẽ pctõis: sed vt magis conuertat ⁊ viuat. Et idẽ Piero. in. c. vide. de peni. di. j. Vide benignũ dñm misericordiã cũ veritate miscentem. ⁊ Ambr. li. de peni: Deus misericordiã suã oĩbus ꝓmisit: ⁊ relaxãdi licentiã sacerdotibus suis sine vlla exceptione concessit. ⁊. xxvj. q. vj. c. his qui. Misericordie dei nec mẽsuras possumus ponere: nec tpa diffinire. Et q̃bus oĩbus apprehẽdimus deũ nostrũ benignũ esse: misericordẽ ⁊ pium. Scõo manifestat ⁊ reuelat ꝓconiũ misericordie dei ĩ enigmatibus ⁊ figuris: loquebat sepe dñs ihesus in parabolis ꝑm morem palestinorum: vt dicit Nico. de lyra. Quoniaz sic clarius potuit veritas elucescere maxime idiotis ⁊ rudib⁹ ꝓ

ut testatur Diony.in.c.cele.hierar.⁊ iō ad suam ⁊ patris eius misericordiā notificandam vsus est triplici enigmate: seu metaphora in parabola per eum dicta. ¶ Prima fuit de egroto patiēte: de qua Mat.ix.vbi audiens murmurationes phariseorum qui ei detrahebant: qr cum publicanis ⁊ peccatoribus manducaret ait: Non est opus valentibus medicus: sed male habentibus. Eūtes autem discite quid est misericordiaꝫ volo ⁊ non sacrificium. Non enim veni vocare iustos: sed peccatores. ¶ Secūda parabola est de pastore perditam ouem requirente: de quo Lu.xv.scribitur: ꝙ dimissis nonagintanouez alijs omnibus in deserto sollicitus pastor ob errantez vnam ouem.i.deus peccatricem animā perquisiuit diligenter: inuentamqꝫ custodiuit intactam: imposuitqꝫ super humeros suos gaudens remittēdo.s. sibi penitenti potentia sua omnia peccata atqꝫ delicta. ¶ Tertia parabola est de filio prodigo ad patrē postꝙ̄ omnia dissipauerat reuertente. per quez vt Hiero. inquit ad Damasum papam de filio ꝓdigo: peccator homo ꝟe penitens intelligitur: quem cum vidisset alōge pater misericordia motꝰ occurrit illi: cadēsqꝫ supra collum illius osculatus est eum: nihil illi improperauit: nō tristem vultum aut turbulentam faciem ostendit: non asperis verbis contristauit: sed ꝙ̄ letanter in domum eum introduxit: afferri fecit vestimenta ⁊ anulum conuiuium solenne preparauit: choreasqꝫ cātus ⁊ sonorum melodias in domo esse iussit: qr recuperauerat filium mortuuz ⁊ perditum: per quez intelligimus peccatorem compunctum cui deus se gratiosissimuz exhibet. ¶ Tertio manifestatur ⁊ reuelatur preconiuz misericordie dei in exemplis. Quotquot enim inuēti sunt peccatores qui ab illo veniā postularunt oēs fuerunt exauditi: sicut pz in veteri ⁊ nouo testamento. Dauid eq̄dem per penitentiam adulterij simul ⁊ homicidij a misericorde deo veniaz impetrauit. De cuius penitentia Hieronymus ad Sabinianum diaconū lapsum ita scribit: Totam penitentiaz ostendit pš.l.quādo ingressus est dauid ad vxorem Urie ⁊ a Nathan propheta correptus respōdit dicēs. Peccaui statimqꝫ meruit audire ⁊ dñs abstulit peccatum tuum a te. Adulterio enim inerat homicidium: ⁊ inde conuersus ad lachrimas. Miserere mei (ait) deꝰ ꝟm magnā misericordiā tuā. Magnum enim peccatum magna indigebat mīa. vnde subiungit ⁊ dicit. Multum laua me ab iniquitate mea ⁊ a peccato meo mūda me Qm̄ iniquitatem meam ego cognosco ⁊ delictū meū contra me est semper: tibi soli peccaui. Rex em̄ aliū nō timebat ⁊ malū corā te feci vt iustificeris in sermōibus tuis ⁊ vincas cū iudicaris. Cōclusit deus oīa sub pctō: vt oībus misereat: tantūqꝫ ꝓfecit vt dudū pctōr ⁊ penitens trāsierit in magistrum: vt dicat: Docebo iniquos vias tuas. hec ille. Et idē ad occeanū de dauid loquens inq̄t: Dauid sctī ⁊ mansuetissimi viri homicidiū pariter ⁊ adulteriū septē dierū emēdauit fames. Jacebat in terra volutabat in cinere: ⁊ oblitus regie maiestatꝫ lumē q̄rebat in tenebris illūqꝫ tantū respiciēs quē offenderat lachrymabili voce dicebat: Tibi soli peccaui ⁊ malū corā te feci: ⁊ redde mihi leticiā salutaris tui: ⁊ spū principali confirma me. Atqꝫ ita factū est vt qui me docuerat virtutibus suis quō stans non caderē doceret ꝑ pnīam quō cadēs resurgerē. hec ille. Que oīa notant.ij. Reg.xij. Est ⁊ de niniuitis exēplū: de q̄bus hr̄ li. Jone ꝑ totū. ⁊ de peni.di.j.in.c. Sicut achab. §. Niniuite. vbi dr̄: Niniuite quos dñs in euangelio cōmendat: pnīam egerūt in predicatiōe Jone: ⁊ ex misericordia domini indulgentiam consecuti subuersionis interitum subterfugere meruerūt. hec ibi. Et vt breuiter perstringam exēpla adduco illud dictum Bernar. super cantica sermone.xx.ad iesum de sua misericordia loquētis vbi ait: Omnino ꝓ

pter mansuetudinem que de te predicatur: curremus post te dñe iesu audiẽtes ꝙ pauperẽ nõ spernas: pctõrẽ non horreas: nõ horuisti ꝯfitentẽ latronẽ: non lachrymantẽ peccatricẽ: non chananeã supplicantẽ: nõ deprehẽsam in adulterio: nõ sedentẽ in theloneo: nõ supplicãtem publicanũ: non negãtem discipulũ: nõ persecutorẽ discipulorũ: nõ ipos crucifixores tuos: hec ille. Expergiscimini igit̃ o peccatrices anime. Audiuistis o peccatores vocem dei qui misericordiã suã infinitã vobis declarauit. Nolite obdurare corda vestra: et deponite peccata atq; delicta. Accedite ad eum ⁊ veniã obtinetis: qꝛ ipe est deus misericordiaꝝ qui ꝑ Ezechielem prophetam.c.xviij.inquit: Si aũt impius egerit penitentiam ab oĩbus peccatis suis que operatus est: ⁊ custodierit oĩa precepta mea: ⁊ fecerit iudiciũ ⁊ iusticiã vita viuet ⁊ nõ moriet̃. Omniũ iniquitatũ eiꝰ quas operatus est non recordabor. In iusticia sua quã operatus est viuet. Nunquid volũtatis mee est mors impij: quasi dicat nõ. ⁊ infra. Nolo mortem morientis: scilicꝫ peccatoris: sed vt conuertatur et viuat. Reuertimini et viuetis.

¶ De amplitudine ⁊ magnificẽtia mĩe que remittit omnia peccata grauia replicata et antiquata peccatoribus penitentibus. Capitulum.ij.

Secundum mysteriũ contẽplãdũ circa mĩam dei peccatores vocantis ad penitẽtiã d̃r ampliatio: in quo patefaciẽdũ esse duxi qũo ampla lata ꝓfunda ac copiosa sit ipsa misericordia dei benedicti: que licꝫ in se sit infinita: quia sic nihil aliud q̃ ipse deꝰ est ꝟm illud Aug̃.de fide ad Petruꝫ. Quicquid est in deo est ipe deus tamen etiam in suo effectu considerata tam grãdis inuenitur ꝙ omnia nostra superat peccata atq; vincit. Tria enim sunt in peccatis horrenda ⁊ timẽda valde: q̃ tñ a mĩa dei superantur.

Primum grauitatis conditio.
Secundum frequens iteratio.
Tertium diuturna detentio.

¶ Primũ qd̃ in peccatis consideratur horrendũ d̃r grauitatis ꝯditio: qñ scilꝫ pctm̃ ex sua ꝯditione ⁊ ex suo gñe graue est ⁊ nefandum. Uerũtamẽ tãta est mĩa dei ꝙ nullũ est pctm̃ adeo execrãdũ de quo si quis pnĩam egerit indulgentiam recipiat. Quinimmo clementissimus deus mĩa tua illud penitenti plene remittit. Hinc Chryso. de peni. dist.iij.in.c.Talis.ait: Talis mihi crede talis est erga homĩes dei pietas ꝙ nunq̃ spernit pnĩam si ei sincere ⁊ simpliciter offeratur: etiã si ad summũ q̃s perueniat malorũ ⁊ inde tamẽ reuerti velit: suscipit em̃ deus illum libenter et amplectitur. Et hoc est qd̃ dicitur de peni.di.iiij.c.in actione. Cor cõtritũ ⁊ hũiliatũ deꝰ nõ despicies. ps̃.l. ¶ Sed circa hoc dubitat̃ de pctõ in spiritum sanctũ vtrũ deus misericors remittat illud penitentibus. Et videt̃ ꝙ non: qꝛ pctm̃ in spm̃sctm̃ est irremissibile. Unde Aug̃.in lib̃.de fide ad Petrũ ait: Hi q̃ peccãt in spm̃sctm̃: neq; hic neq; in futuro remissionẽ peccatoꝝ accipiũt. Et idem in lib̃. de sermone dñi in monte. Peccare in spiritũsanctũ est ꝑ maliciã ⁊ inuidiã fraternã impugnare charitatem post acceptã spũssancti gratiam: quod pctm̃ neq; hic neq; in futuro remitti dicimus. Hoc ipm̃ magister sententiarũ confirmat.xliij.dist.ij.li.ergo videtur ꝙ dei mĩa nõ supat oẽ pctm̃. ¶ Respondet ad hoc Alex.de ales ĩ.ij. q.cxliij. mẽ.vj. ⁊ in.iij.sum.q.j. mem. ij.art̃.ij.vbi tractat de irremissibilitate peccati. Adde ꝙ peccatũ d̃r tripl̃r irremissibile.s.negatiue: ꝑuatiue: ⁊ ꝯrie Negatiue d̃r irremissibile quod nullo modo põt remitti: sicut pctm̃ luciferi aliorumq; dãnatoꝝ. Priuatiue d̃r irremissibile peccatum quod nõ habet aliquid dignuꝫ vt remittat̃: ⁊ sic oẽ pctm̃ est irremissibile: qꝛ nullũ pctm̃ mortale hꝫ per aliq̃d qd̃ sit remissione dignuꝫ.

Contrarie v̄o d̄r irremissibile: q̄ hz cō
trariā dispositionē ad gr̄am sine q̄ pec
catū nullo modo pōt remitti: ⁊ sic est ir
remissibile pctm̄ in spm̄sctm̄: q̄ dire
cte est cōtra effectū spūssancti q̄ quidē
dicit̄ gratia penitētialis. ¶ Sunt autē
huius pctī sex species vt ptz p Aug̃. in
Ench̄. ⁊ de fide ad petrū: ⁊ de sermone
dn̄i in monte: ⁊ de baptismo paruuloꝝ
scilz desperatio p̄sumptio euidētia fra
terne gr̄e obstinatio: finalis impenitē
tia: ⁊ īpugnatio veritatis agnite quaꝝ
specierū numer⁹. v̄m Bon̄. in dist. xliij.
ij. li. ar. iij. q. j. sic assignant̄. Oē pctm̄ ī
spm̄sanctū est cōtra penitētialē gr̄am:
tunc em̄ aut est ꝯtra ip̄am rōne sui aut
rōne antecedētiū: aut rōne subsequen
tiū. Si rōne antecedētiū cū ad pn̄iam
antecedant tanq̄ due mole spes et ti
mor: ꝯtra timorē est p̄sumptio: ꝯ spem
est desperatio. Si rōne ꝯsequētiū cum
ad pn̄iam cōsequatur emēdatio q̄ cōsi
stit in duobus: videlz in vera ꝯfessione
⁊ bona satisfactione: sic sumuntur due
spēs: quaꝝ vna est impugnatio v̄itatis
agnite: altera detestatio boni. Si ra
tione sui sic est obstinatio que cōprehē
dit etiā finalē impenitētiā. Dicit̄ ergo
peccatum in spm̄sctm̄ irremissibile ma
gis q̄ alia peccatoꝝ genera: q̄ v̄m ma
gistrum vix aut raro aut difficulter re
mittit̄ p eo q̄ nō tm̄ repugnat gr̄e: sed
etiā dispositioni ad veniā ⁊ gr̄am susci
piendam. Remissibile v̄o est v̄m Bon̄.
vbi. s̄. ar. ij. q. ij. tū rōne diuine potētie
remittentis: tū q̄ hō potest de illo pe
nitere excepto finalis impenitētie: que
etiā dupl'r sumitur. Uno mō pro ꝓpos
to nō penitēdi. Alio mō p ꝯtinua p̄ma
nētia in malo. Impenitētia primo mo
do sumpta est pctm̄ irremissibile cōtra
rie nō negatiue: eo q̄ claudit viam ad
gr̄am ⁊ impedit ingressum spūssctī: tm̄
possibile est vt de illa hō peniteat ⁊ re
missibilis fiat. Impenitentia scd̄o mō
dicta nullo modo pōt remitti. Hec aūt
nemini est attribuēda vsq̄z ad illud in
stās in quo dici de aliquo posset q̄ fi
naliter sit impenitens. Hinc Leo papa
de peni. di. vij. c. Nemo. ait: Nemo de
sperandus est dn̄ in hoc corpore ꝯstitu
tus est. Idē d̄r. xxxij. q. ij. c. et ancillam
xxiiij. q. iij. c. Corripiantur. Patet ergo
oē pctm̄ p penitētiā liquefieri ad con
spectū mīe dei: q̄ nihil tātū abomīabit̄
quātū īpenitētiā ⁊ desperationē. Hinc
Hiero. ad rusticū monachuz ait: Nihil
sic offendit deuz sicut cor impenitens.
Solū desperationis crimē est qd̄ veniā
conseq̄ nō pōt. Scd̄m qd̄ in pctīs ꝯsi
derat̄ horrēdū ⁊ periculosum est pctōꝝ
frequens iteratio: qn̄. s. frequētius ite
rātur: tn̄ tāta est mīa dei q̄ si q̄s incipe
ret peccare a prima hora diei: et pacto
pctō statim penitētiā ageret: ⁊ penitē
tia facta subito laberet̄: ⁊ post lapsum
iteꝝ surgeret ⁊ post resurrectionē iterū
caderet ⁊ post casum denuo cōtritionē
haberet: semp deū īmobiliter ꝓpitiū
inueniret ad remittēdū. Hinc Aug̃. de
peni. dist. iij. in. c. adhuc p̄fidi instāt. in
fine ait: Qm̄ quotidiana ē offensio opz
q̄ quotidiana sit remissio. Cur docuis
set dn̄s orātes dicere dimitte nobis de
bita nostra: nisi ip̄e p nobis misericors
p̄seueraret qui nos ab hac petitiōe nō
vult deficere? Et Leo papa de peni. di.
j. Multiplex mīa dei. inq̄t: Multiplex
mīa dei ita lapsibus humanis subue
nit vt nō solum per baptismi gratiam
sed etiā per pn̄ie medicinā spes vite re
perietur eterne vt q̄ regenerationis do
na violassent ꝓprio se iudicio ꝯdēnan
tes ad remissionē criminū peruenirēt.
Et Lactan. in lib̄. di. insti. ad glo. sic lo
quitur: Nemo pōt esse tā circūspectus
tā prudēs qui nō aliqn̄ labatur. Idcir
co deus imbecillitatē nostrā sciēs ap
paruit homini portum salutis: vt huic
necessitati cui fragilitas nr̄a subiecta
est medicina penitentie subueniat. Et
Hiero. ad Rusticū monachū. de peni.
di. iij. Septies. ait: Septies in die ca
dit iustus ⁊ resurgit. Si cadit qn̄o iu
stus? si iustus quomodo cadit? Sed iu
sti vocabulū nō amittit q̄ p penitentiā

semp resurgit. Et nō solum septies: sed etiā septuagiessepties delinquēti si cōuertatur ad pnīam peccata donantur. Hoc xp̄s petrum docuit. Matth. xviij.

¶ Sed nōnulli heretici temere asseuerunt duo falsa ⁊ merito reprobāda. Primū ꝙ si hō cadat a pnīa ꝙ nō v̄e penituit. Cōtra qd̄ dictū Alex. de al'. in. iiij. volumine summe. q. lxiij. mē. j. ij. ⁊. iij. adducit distinctionē de v̄itate pnīe: dicēs ꝙ dupl'r pōt sumi. Uno mō vt penitētia v̄a dicat' q̄ verū hz virtutis actū q̄ est detestari malū cōmissum ⁊ ꝓ illo tp̄e nullū cōmittere ⁊ ꝓponere nō committere de futuro in quo statu si q̄s decederet salu⁹ esset. Et ab hac pōt hō cadere ⁊ in pctā labi. Alio mō vt dicatur pnīa vera q̄ perducit in finē vt finalis ⁊ ꝯtinuata: ⁊ ab hac nō est cadere. Sz adhuc heretici ad sui erroris robur autoritates ⁊ dicta sctōꝝ adducūt. Et primo illud Amb. in sermone q̄dragesime di. Pnīa est mala preterita plangere: ⁊ plāgēda iteꝝ nō cōmittere: ergo q̄ iteꝝ peccat verā pnīam non fecit. Scd̄o ad idem allegāt Greg. sic di. Qui ita alia pctā deplorat vt iterū alia committat: adhuc penitētiā agere aut ignorat aut dissimulat. Insup ad hoc ꝓpositū habent Isid. in lib. de summo bono sic loquētē: Irrisor est nō penitens q̄ adhuc agit qd̄ penitet: nec videtur deū poscere subditus: sz subsannare supbus. Et his cōcordat Aug. in li. soliloquioꝝ qn̄ dicit: Inanis est pnīa quā sequēs culpa inquinat: Que autoritates ⁊ alie similes habent' ī decretꝫ: de peni. di. iij. De q̄bus ꝓ solutiōe Gratian⁹ ibidē. c. Incassum. §. sed verba. ait: Q̄ illa verba autoritatū nō ad diuersa tp̄a: sz ad idē tp̄s referuntur: vt scilz eo tp̄e quo quis deflet mala q̄ cōmisit ⁊ pnīam facit nō peccet ⁊ scelera nō cōmittat. Qd̄ aūt in diuersis tp̄ibus possit q̄s facere penitētiā verā. ⁊ post illā iterum possit peccare: ꝓbatur rōne eo ꝙ pnīa habet esse in libero arbitrio ꝟm statū vie: qd̄ vertibile est: ⁊ pōt a bono in malum: et a malo in bonuz sepius exire. Hoc etiā apparet euidēti exēplo. Nam niuiuite ꝓpter verā pnīam gr̄am cōsecuti sunt: sed post ad vomitū redeūtes deū ꝓuocarunt ad iracūdiam: ⁊ eoꝝ ciuitas: vt Herodotus scribit a rege medorū subuersa est: apd̄ hebreos regnāte Josia. Est ⁊ de hoc exēplū cōueniēs peccātis Dauid: qui pnīa quā fecit de pctō mortis Urie deum sibi placabile fecit: ⁊ tn̄ post peccauit iterū in numerādo populū: ꝓut habet'. ij. Reg. vl. Quare sileāt heretici ⁊ ꝯfundant'. Scd̄m falsum qd̄ ipsi p̄dicant est ꝙ deus non nisi semel pctā dimittit. Quib⁹ etsi obsistēt autoritates allegate in principio hui⁹ scd̄e particule: tn̄ ipsi curiose suū errorē confirmare conāt'. Dicūtq̄z ꝙ si baptism⁹ nō iterat': ergo nec pnīa. Ad quod dn̄s Bon̄. in. iiij. dist. xiiij. parte. ij. ar. j. q. ij. sic rn̄det dicens: ꝙ pnīa pōt iterari: baptism⁹ aūt nō. Primo q̄z in baptismo: imprimit' character q̄ est īdelebilis: in pnīa nō. Scd̄o q̄z baptismus est cōtra morbū nō iterabilē: qualis est morbus pctī originalis: sed pnīa ꝯtra morbum iterabilē qualis est morb⁹ pctī actualis ⁊ medicina dz aptari morbo. Et iō baptism⁹ nō iterat': pnīa v̄o iterat' ꝟm ꝙ volūtas nr̄a cōuertit' ⁊ reuertit'. Cōcludimus ergo ꝙ de⁹ bn̄dict⁹ misericorditer subuenit nr̄e fragilitati. Quisnā nō nisi impie de illo cōquerit'. O pctōr negligēs: o pctōr obduratissime disrūpe vincula colligatiōis: agnosce blandientē tibi dn̄m: q̄ non tm̄ semel sz millies milliū ⁊ totiēs quotiēs postulaueris indulgētiam tibi confert indefesse. Tertiū qd̄ in pctīs ꝯsiderat' horrendū d̄r diuturna detētio qn̄ pctā diu retēta sunt: ita vt de illis pnīam quis differat vsq̄z ad decrepitā senectutē extremūq̄z tp̄s vite: ⁊ licz ꝑiculosum sit sic differre: posito tn̄ ꝙ aliquis excederet ānos mathusalem quos expendit in iniuriā dei: ꝓposuitq̄z in animo nunq̄ bn̄facere: cū aīa tn̄ a corpore egreditur v̄e ingemiscit ⁊ dolet: tanta est dei mīa ꝙ ei

liberalissime parcit. Vic hiero. ad paulā de dormitiōe Blesille. Secura esto o mi Blesilla. Confidim⁹ ꝓbantes vera esse q̄ dicimus nunq̄ est sera cōuersio. Vox hec ꝓmū in latrone dedicata est. Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiso. Et idē ad Damasum papam: et ponit de pe. dist. ſ. c. Importuna. Xp̄s de cruce in paradisum etiā latronē tulit et ne q̄s aliq̄n̄ serā ꝙuersionē putaret: fecit homicidij penā martyriū. Et Julius papa. xxv. q. vj. c. Si p̄sbyter. Vera em̄ confessio in vltimo tpe potest esse: q⁹ dns nō soluz tēporis sed etiam cordis inspector est: sicut latro vni⁹momenti penitentia meruit esse in paradiso in hora vltime cōfessionis. Et Celestinus papa in. c. Agnouimus: eadem causa. x. q. ait: Pereidisset latro in cruce p̄miū ad xp̄i dexterā pendēs si illū hore vnius penitētia nō iuuisset. Cum esset in pena penituit: et p vnius confessione sermonis habitaculum paradisi eo p̄mittente p̄meruit. Vera ergo ad deū conuersio in vltimis positorum mente potius est estimanda q̄ tēpore: ꝓpheta hoc taliter asserente. Cū conuersus ingemueris: tūc saluus eris. Et ad idē facit illud dictū Cypriani in epistola. ij. ad Demetrianū. In isto mūdo manēti penitētia nulla sera est. Patet ad indulgentiam dei aditus: x querentibus atq̄ intelligentibus veritatē facilis est accessus. O āplissima mia dei: o largissima charitas summi creatoris que tanta est vt si daretur homo viator secum ferens peccata omnia q̄ diaboli commiserunt et omnes homines qui in iudicio dānabūtur: immo quot sunt in celo stelle et in mari aque gutte: in nemore frondes: et in p̄atis lilia vt de illis penitentiam faceret ac humili mēte deū exoraret p̄venia: semp audiretur benigne.

¶ Q̄ deus remittit penitentibus p̄opter mīam suā pctā sine dilatione: x de iustificatione impij ac eius conditionibus. Capitulum. iij.

Certiū mysteriū cōtēplandū circa mīam dei ōr accelerationis. Nō em̄ differt deus remittere pctā penitētibus non tps aliquod interponitur. Videt quasi sitire saltē peccatorū quibus q̄p̄mū fuerit ꝓtriti vel cōpūcti: statim eis parcit: illosq̄ iustificat: de ipsa vo peccatoris et impij iustificatione solet a doctorib⁹ dubitari maxime circa tria.

Primo circa temporis circūstātiam.
Scō circa operis excellentiam.
Tertio circa miraculi reducentiam.

¶ Primo solet dubitari circa tpis circunstantiā vtrū scilz impius iustificet in instāti: x ad hoc intelligēdū notāda sunt tria. Primū notādū ꝑm Tho. ſ. ij. q. cxij. ar. vj. q̄ iustificatio est quidaz motꝰ quo aīa mouet a deo a statu culpe in statū iustitie. Justicia aūt ōr tripliciter. Uno mō ꝑut importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatione ad aliū singularē hoīem: x sic est iustitia particularis x virt⁹ particularis et virt⁹ cardinalis. Scō mō ōr ꝑut importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatione ad bonū cōe multitudinis: x sic ōr iustitia legalis. Tertio mō ōr iustitia ꝑm q̄ importat rectitudinē ordinātē actū hoīs in cōparatiōe ad bonū ꝑp̄riū cū hō subijcitur deo x vires inferiores aīe subdunt rōni. Et hāc iustitiā pbs. v. Ethi. appellat metaphoricaz. Ab hac igit iustitia tertio mō sumpta sumit iustificatio passiue accepta: scilz p fieri iustū nō p̄o facere iustum: Et hoc etiā nō p modū simplicis gñationis: q⁹ sic posset cōpetere ei qui non esset in pctō dū iustitiā acciperet a deo sicut adā in p̄incipio accepit iustitiam originalē cū adhuc nō haberet pctm̄. Sz sumit ꝑut hmōi iustificatio in homine includit rōnē motꝰ de ꝛrio in cōtrariū: scilz de iniustitia ad iustitiam. Scōm notandū q̄ ad iustificationem impij cōcurrunt quattuor per ordinē. Primū est gratie infusio. Secūdū me-

tus liberi arbitrij per fidē formatam in deū. Tertiū motus liberi arbitrij in detestationē peccati. Quartū est remissio culpe. Tertiū notāduz ꝑm Rich.in.iiij. dist.xvij.ar.iiij.q.vj. ꝙ iustificatio impij quātum ad ea que sunt de eius essentia: scilz quātum ad remissionē peccatorum ⁊ gratie infusionē fit in instāti: qꝛ ꝑm gl.Act.ij.c.sup illo ꝟbo. Factꝰ est repēte de celo sonꝰ tanq̄ aduenientis spūs vehementis.Act.ij. Nescit tarda molimina spūssancti gr̄a. Scdo cōtingit dubitare de iustificatione impij circa operis excellentiaz. Utrū sit maximū opus dei: ⁊ videtur ꝙ sic. Nā in ps.cxliiij.dr: Miserationes eius sup oīa opera eiꝰ. Et eccl̄ia cātat. Deꝰ qui oīpotentiā tuaz parcēdo maxīe ⁊ miserādo manifestas. Et Aug.exponēs illud Job.xiiij. Maiora hoꝝ faciet.ait: Maius est vt ex impio iustus fiat q̄z creare celū et terram. Sed in cōtrariū arguere possumꝰ. Primo qꝛ ꝑ iustificationē impij cōsequitur aliquis gratiā vie: sed ꝑ glorificationez cōsequitur aliq̄s gratiā patrie que maior est: ergo glorificatio angeloꝝ vel hominū est maius opus q̄z impij iustificatio. Scdo arguimus qm̄ iustificatio impij ordinat̄ ad bonū particulare vnius hoīs: sed bonū vniuersale: scilz vniuersi est maius q̄z bonū vnius hoīs. vt pz in j.Ethi. ergo maius opus est creatio celi ⁊ terre q̄ iustificatio impij. Respondet sanctꝰ Tho.j.ij.vbi.s.ar.ix.ꝙ opus aliquod pōt dici magnum dupliciter. Uno modo ex parte modi agendi: et sic maximū est opus creationis in quo ex nihilo fit aliquid. Alio modo potest dici magnū aliq̄d ꝓpter eius magnitudinem qd̄ fit: ⁊ ꝑm hoc maius opus est iustificatio impij que terminatur ad bonum eternuz diuine participationis q̄ creatio celi ⁊ terre que terminat̄ ad bonum nature mutabilis. Unde August. cū dixisset ꝙ maius est vt ex impio fiat iustus ⁊c. subiūxit. Celum enim ⁊ terra trāsibit: predestinatoꝝ aūt salus ⁊ iustificatio ꝑmanebit. Ad primū aūt argumentū qd̄ infert ꝙ glorificatio angelorū et hominuz est maius opus q̄ impij iustificatio: dicēdum ꝙ aliquid dicitur magnū dupliciter. Uno modo ꝑm quātitatē absolutā: ⁊ hoc modo donum glorie est maius q̄ donū gratie iustificantis impiū. Et ꝑm hoc glorificatio iustorum est maius opus q̄ iustificatio impij. Alio modo dr aliquid magnū quātitate ꝓportionis: sicut dr mons paruus ⁊ milium magnum. Et hoc modo donū gratia iustificantis impium est maius q̄ donum glorie beatificantis iustū: qꝛ plus excedit donū gratie dignitatē impij qui erat dignus pena q̄ donum glorie dignitatem iusti: qꝛ ex hocipso ꝙ est iustificatus est dignꝰ gloria. Et ideo Augusti.vbi.s.dicit: Judicet qui potest virum maius sit iustos angelos creare q̄z impios iustificare. Certe si equalis est vtrūq̄z potētie: hoc maioris ē misericordie. Ad scdm dicendū ꝙ bonuz vniuersi est maius q̄ bonū particularis vniꝰ si accipiatur vtrūq̄z in eodem genere: sed bonuz gratie vnius est maius q̄z bonum nature totius et vniuersi. Tertio cōtingit dubitare de iustificatione peccatoris vtrū sit miraculosa. Et dicūt Richar.⁊ Tho.vbi.s.arti.x. ꝙ iustificatio impij etsi fiat per potentiā supnaturalis agētis: tn̄ miraculosa nō est loquendo ꝓprie de miraculo: eo ꝙ naturaliter aīa est gr̄e capax. Eo em̄ ipo ꝙ facta est ad imaginez dei: capax est dei ꝑ gratiā. vt Aug.dicit.xiiij.de trini. Si ꝟo deus qn̄q̄z tā vehementer aīam moueret vt statim quādā ꝑfectionē iusticie assequeretur: sicut fuit in ꝯuersione pauli: adhibita etiā exterius admirabili visione ⁊ ꝓstratione alijsq̄z circūstantijs miraculosis: tunc talis iustificatio miraculosa diceret̄. Jō cōuersio Pauli tanq̄z miraculosa in ecclesia cōmemorat̄ celebriter. Quare ꝟo deus nō concurrat semꝑ ad iusticādos impios cū similibus signis: nō interest nostra dijudicare. Nobis satis esse debet qꝛ post facinora et delicta postq̄ inueterata mala qn̄cūq̄z volue-

rimus gratiã ei⁹ ⁊ charitatẽ nobis cõciliare: semp ad vota illũ inuenietis paratũ nõ differre aiam peccatricẽ si eam cõpunctã viderit iustaz facere. Redite ergo ꝓuaricatores ad cor: et cognoscite miseriã animarũ vestrarũ. Videte periculã inferni que vobis imminẽt: cogitate clementiã: mãsuetudinẽ: pietatem: et miam oĩpotẽtis dei: ⁊ eruẽtes veterem hoiem reuertimini ad illũ ⁊ agite penitẽtiã: vt sic obtineatis gratiã in presenti ⁊ in futuro eternã gloriam. Amen.

¶ Feria.v. post dñicaz in septuagesima de complacẽtia quã habet de⁹ qñ peccatores reuertunt ad pniam. Sermo.v.

VOx dilecti pulsantis: Aperi mihi sozor mea spõsa. Iterũ vbi. ō. Excogitat creator noster deus semp hoies saluos facere: non solũ iustos: sed etiã peccatores si eorũ malicia non obsistat. Quos et si vocet cũ mia vt dictũ est in precedẽti sermone: excitat adhuc vt ad penitentiam reuertamur cũ voce complacẽtie. Ostẽdit em̃ signis manifestissimis summã habere complacentiã de cõuersione peccatoꝝ: nã nõ solũ illis pctã remittit sed adhuc copiosa beneficia illis clemẽtissime tribuit. Quã obrem in presenti sermone colligere volo qui sint effect⁹ diuine complacẽtie que sequunt penitentiam aĩe audientis vocẽ dilecti sponsi. Et notabo tres principales effectus.

Primus dicitur bonoꝝ restitutio.
Secũdus angeloꝝ letificatio.
Tertius peccatoꝝ exaltatio.

¶ Qz deus restituit peccatorib⁹ penitẽtibus ꝓpter cõplacẽtiã quã hz de illoꝝ cõuersione oĩa bona que fuerãt per peccatum mortificata. Capitulũ.ſ.

PRimus effectus qui cõsequitur ad cõuersionẽ peccatoris in quo relucet complacentia dei dicit bonoruz restitutio: ꝑm enim doctrinã theologoꝝ Rich. de media villa ar.viij. q.ij. dñi Boñ. et alioꝝ di.xiij.iij.li.parte.ij. ar.ij.q.iij. Deus restituit penitẽti opera per culpam mortificata que antea viua fuerãt. Ad qd̃ clariꝰ intelligẽdũ notanda sunt tria. Primo notãdũ ꝙ oĩa opera bona in charitate facta adueniente mortali culpa mortificant̃ ⁊ deperdunt ꝑm illud Ezech.xviij. Si auerterit se iustus a iustitia sua ⁊ fecerit iniquitatem ꝑm oẽs abominatiões quas operari solet impi⁹ nunqd̃ viuet? oẽs iustitie eius quas fecerat non recordabunt̃. Scõm notãdũ ꝙ cũ dr in scripturis deũ nõ recordari vt in prefata autoritate aut nescire. vt Mat.xxv. Nescio vos. sic est intelligendũ ꝙ nõ recordet̃ aut nesciat illos quos nõ approbat vt remuneratione dignos. Nam vt inqt dñs Boñ. in.ſ. dist.xxxix.ar.ſ.q.ij.c. Dupler est sciẽtia in deo. Una dr simplcis noticie: qt que hz rõnem cognoscẽdi a veritate que est lux summa cui nihil põt occultari: nec etiam tenebre obscurãtur ab ipsa. Ideo de necessitate cognoscit oĩa bona ⁊ mala in quẽ nulla cadit ignorãtia. Alia vocatur sciẽtia approbationis vt dicat̃ scire aliquid qñ illud approbat et nescire cũ reprobat. Sic etiã nõ recordari dicitur: nõ ꝙ obliuio cadat in eo: sed qz nõ recordatur maloꝝ que qs fecit ⁊ de illis penituit vt ea puniat: nec recordat̃ bonorum que qs fecit ⁊ per peccatũ ab illis cecidit vt ea remuneret. Tertiũ notandũ ꝙ si qs ante peccatum ꝓpter bona per eum in charitate facta meruisset esse de secundo aut de tertio vel de vltimo ordine angelorum: ⁊ postea peccato adueniente tale meritum perdidisset ⁊ talis ad penitẽtiam rediret: reuiuiscũt ei bona preterita que fuerũt mortificata eo ꝙ in tali statu meriti est in qd̃ erat anteꝙ caderet: vtputa si erat in merito perueniẽdi ad secũdum ordinẽ beatoꝝ ad penitẽtiam veniẽs in tali merito se reciperet: ⁊ sic de oĩbus gradibus beatitudinis. Qd̃ expresse saluator noster innuit in parabola de filio prodigo Luc. xv. Quẽ cum vidisset pater seminudum

vestes laceratas habētem ⁊ discalciatū idest propter suā culpam priuatum merito precedenti: dixit ad seruos suos. Cito ꝓferte stolam primā ⁊ induite illum: ⁊ date anulū in manu eius: ⁊ calciamēta in pedes: per que oīa precedēs meritum deperditū per peccatum bonitate dei penitētibus restitutū verissime intelligitur. Sed contra hoc nonnulli arguūt ꝙ quoddā Hugonis dictū. Nemo inquit in spe correctiōis peccare debet: qz qđ semel amittit ipsum amplius nō recuperat. Ad hoc respōdet Bona. dist. xiiij. iiij. li. vbi. s. ꝙ dictū Hugonis intelligit de illo opere bono qđ homo potuisset facere vel fecisset illo tēpore quo peccauit: quo quidē nō recuperabitur: qz si alio tēpore velit facere qđ omisit perdit opus qđ deberet facere pro illo tēpore. Et si adhuc instet per illud qđ Hiero. ait in. c. quicūqz. di. l. Reuerti in pristinum gradū difficile est. Possumus respōdere ꝙ Hiero. loquit ibi de gradu tēporalis dignitatis: aut spiritualis et ecclesiastice: sicut patet in verbis eius: et in plerisqz capitulis precedētibus et consequētibus. Nos autē loquimur de statu eterne salutis ⁊ merito triumphātis ecclesie.

¶ Qz deus facit angelos letari in cōuersione peccatorū: ⁊ de augmento gaudij in angelis beatis. Capitulum. ij.

Secūdus effectus qui consequitur conuersionē peccatricis aīe in quo relucet cōplacētia dei ꝺr angelorū letificatio. Facit vtiqz deus angelos oēs iubilare et exultare cū peccator cōuertitur ad penitētiam. Vñ Luc. xv. dicit verbo xpi. Gaudiū est angelis dei sup vno peccatore penitentiam agente. Ad qđ intelligendū notandū ꝫm Bon. dist. xxj. ij. libri. ar. ij. q. ij. c. ꝙ gaudium angelorum crescit. pōt intelligi duplicater. Aut extēsiue aut intēsiue. Extensiue dicit crescere qñ quis de pluribus gaudet. Intēsiue vo quando affectus eiꝰ de aliquo copiosiꝰ gaudet. Si ergo loquamur de cremēto gaudij ꝫm primum modum sic verū est: et doctores cōiter sentiunt ꝙ ipsis beatis angelis accrescat gaudiū ex salute peccatoz: qz de pluribus gaudēt ꝫm ꝙ plures salnātur. Si aūt loquamur de cremēto gaudij quātum ad intensionē: sic est distinguendū. Nam gaudiū duplex est. Quoddam est gaudium in quo consistit premiū substantiale: ⁊ illud est gaudiū de bono increato: qđ angelus habet de deo: et est in deo. Est iterū gaudium quoddā accidētale: ⁊ illud est gaudium qđ angelus habet de bono creato siue proprio siue alieno. De huius vo gaudij augmento tripler fuit opinio. ¶ Prima eorum qui dixerunt ꝙ in angelis beatis accrescit vtrūqz gaudium intensiue: qz nondum sunt perfecte beati q̄uis sint confirmati in gratia. Sed hec opinio falsa est: qm̄ perfecta beatitudo in visione consistit diuine essentie. ⁊ Matth. xviij. dicitur: Angeli eoz semper vidēt faciem patris mei qui in celis est. ¶ Secūda opinio fuit eoz qui dixerūt ꝙ neutrū gaudium crescat in angelis intēsiue: sed solum extēsiue: sicut charitas eoz non est maior ꝙ fuit ab initio q̄uis plures nūc diligant ꝙ tunc. Sed istud non videt probabile: qz si angelis accrescit materia gaudij: accrescit ⁊ ipsum gaudium. ¶ Tertia opinio catholica et secura est eoz qui tenēt ꝙ in angelis nullo modo accrescit gaudiū in quo cōsistit premium essentiale. qz quātū ad illud perfecte sunt beati. Sed gaudiū in quo cōsistit premiū accidentale: accrescere pōt nō solū extēsiue: verūetiā intēsiue ⁊ ratione boni ꝓpij: ⁊ rōne boni cōiuncti: qz ministrādo alijs bona opera faciunt in quibus premiū accidētale merentur: ⁊ qz etiā cōiues suos ad beatitudinem perducūt sup quibus congratulantur. O ꝙvigilāter itaqz atqz sollicite debēt curare peccatores miseri de suis peccatis priam facere quos expectāt oēs angelici chori quos inuitāt angeli ad paradisj delitias. Venite inquiunt pecca-

tores fetidi: venite ad possidendū ciuitatē omnium bonoꝝ vbertate re ertissimam. Uenite per sanctam pnīam ad cenā magni dei. Quid queritis male operando cum tenebrarū principe: quid cū cōmercio demonū quale premiū de peccatis ⁊ malis cōmissis expectare potestis. Stipendia (inq̄t apl's) pctī mors est. Roma. vj. Nostra sit vobis grata societas vt simul conuiuamus in felicissimo regno dei. O pctōres duri: o peccatores obstinati: vos expectam⁹ vt agatis penitentiam: que tm̄ placet deo nostro vt ⁊ nos velit etiā in vestra cōuersione letissimos fieri atq̄ iocūdos.

¶ Qꝛ deus etiā in ecclesia militāti exaltat et sublimat ad dignitates spūales pctōres si reuertant̄ ad pnīam. Cap̄. iij.

Tertius effectus qui cōsequitur cōuersionem peccatoris dicit̄ peccatoꝝ exaltatio. Uoluit quidem deus ostendere q̄gratum sibi est cuꝫ peccatores ad penitentiā cōuertunt̄ eos mirū in moduꝫ sublimādo ⁊ exaltando in vtraq̄ ecclesia militāte: scꝫ ⁊ triūphante. Et licꝫ ꝟm rigorē discipline quādoq̄ factum sit vt ab ecclesiasticis dignitatibus propter crimina nonnulli caderēt ad quas etiā post peractam penitentiam non liceret redire: vt scribitur. l. dist. c. vti cōstitueretur. ⁊. c. si lapsis. ⁊. c. qui semel. et. c. presbyterū. ⁊. c. miror. ⁊. c. clericum. ⁊. c. clerico. ⁊. c. si ep̄s. Uerūtamen hoc nō d̄r ex desperatiōe indulgētie. Quinimmo inuenti sunt q̄plures qui post lapsum per penitentiā restituti sunt ad spūales ordīes ⁊ ecclesiasticas dignitates. Fuit princeps apostoloꝝ Petrus restitutus per pnīam ad apostolatū ⁊ principatuꝫ apl'oꝝ nō obstante precedēti pctō. sicut scribit̄. l. dist. c. pōderet. ⁊. c. considerandum. ⁊. c. fidelior. In. c. v̄o si post ordinationē. §. ecōtra. Alia peccatorum penitentium inducūtur exempla. Dicitur em̄ ibi sic. Maria soror Aaron post q̄ lepra percussa est: qꝛ in Moysen murmurauerat acta penitētia a peccato mūdata est: ⁊ pristinā gratiā ꝓphetandi recepit Aaron post cōflatum vitulū in summum sacerdotē consecratus est. Dauid post adulteriū ⁊ homicidiū ꝓphetie spiritum recepit ⁊ in ꝓprio gradu permāsit. Achab quoq̄ post mortē Naboth viri sanctissimi per penitentiā humiliat⁹ in regia sede remāsit. Et vt preteream⁹ multa exēpla veteris testamenti. Petr⁹ negauit xp̄m ⁊ postea princeps apl'orū factus est. Paulus Stephanuꝫ lapidauit: ⁊ tn̄ a deo in apostolum est electus. Multi quoq̄ ab heresi ad vnitatem fidei catholice reuertētes in suis ordinibus sunt recepti. Alij v̄o ad ep̄alez etiā gradū sunt ꝓmoti: vtpote Augu. ⁊ alij plurimi. hec ibi. Uerūtn̄ inter oēs peccatores ꝑ penitentiā restitutos ad precedētes gradus siue ad alios aliquos de nouo eis collatos efficaciorem nobis fiduciā ⁊ animū prestāt tres illi nequissimi viri. Paulus suꝑbissimus. Dauid luxuriosissimus. Mattheus v̄o cupidissimus ⁊ auarus. Hoꝝ tn̄ voces magis q̄ alioꝝ voluit spirissanctus in ecclesia resonare. Licꝫ em̄ scripserint euangelia: Johānes Lucas ⁊ Marcus: tn̄ frequētius legitur euangeliū ꝟm Mattheuꝫ. Et licꝫ inueniant̄ psal. alioꝝ multorum non solum illi quos Dauid cecinit: tn̄ eccl'ia psalmos Dauid sepi⁹ decātat. Lꝫ etiam Petrus Jacobus et Johannes: ac Judas Thadeus suas ep̄las canonicas scripserint: tn̄ epistole Pauli magis in diuinis officijs habentur in vsu. Qd̄ iō factū esse credēdum est vt oēs percipiāt q̄chara deo sit cōuersio peccatorū quos tam sublimiter per penitentiā in ecclesia sua dignatus est exaltare. Quāta autē erit talium in regno celoꝝ gloria a redēptore mūdi dictū est Matth. xxj. Meretrices inquit ⁊ publicani precedent vos in regno celorū. Et hoc exēplo monstratum est in Thaide meretrice pulcherrima et formosa que post q̄ multorum animas illaqueauerat: dedissetq̄ multis occasionē seipsos interficiendi; accedēte ad eam Panutio san-

ctissimo viro ꝯtritionē ⁊ cōpūctionem suoꝝ scelerū habuit adustisq; oībus vanitatib⁹ in platea publica: vt daret exēplum his cū quib⁹ peccauerit: in cellula quadā paruula se inclusit in qua per fenestrā paululū panis ⁊ aque q̄b⁹ sustētaret die qualibet accipiebat. Cū ergo trib⁹ annis fuisset inclusa ꝓfectus Panuti⁹ ad abbatē Antoniū cui multa reuelabant a deo vt ab eo inq̄reret si ei de⁹ sua pctā remisisset. Narrata cā sanctus Antoni⁹ cōuocatis discipulis p̄cepit vt illa nocte orarēt: statimq; abbas Paulus maior discipul⁹ Antonij vidit in celis lectū speciosis ac p̄ciosis vestib⁹ ornatū: quē tres virgines sacre: facie clara custodiebāt. Cūq; Paulus diceret gl'iam illā esse Antonij: audiuit vocē dicētē sibi. Nō ē Antonij: sz Thaidis meretricis. Qd cuz mane audisset Panutius cū gaudio discessit: ⁊ cū illā eduxisset de cella: quindecim dies supuixit: post quos meretrix penitēs q̄euit in dn̄o. Audiuimus igit ex trib⁹ effectibus enarratis ꝙ summa est in deo cōplacētia vt peccatores reuertant ad illum: ⁊ tn̄ cū ip̄e hac voce melliflua incitet oēs: nescio vnde fiat nisi ex humani cordis duricia vt nō audiat: O infelix anima peccatrix. O seua īmanis ⁊ crudelior omni belua: desine iam malefacere: impone finem delictis tuis: quere dn̄m deum tuum dum inueniri potest: vt accipias ab eo gr̄am in presenti: ⁊ in futuro ꝑpetuā gloriā. Amen.

¶ Feria sexta post dominicā in septuagesima de īflāmato ⁊ ardētissimo amore dei quē ip̄e clemētissim⁹ pr̄ pctōrib⁹ exhibet ⁊ ostendit vt illos ad se trahat ac reuocet ⁊ inducat ad penitentiam.

Sermo.vj.

Amore langueo

Habent hec verba in persona xp̄i: dei ⁊ hominis salutem peccatoꝝ sitiētis originaliter Cant.v.c. Si cogitarēt excecati peccatores quāta dilectione complectitur illos pijssimus de⁹ ꝓfecto omni studio ⁊ vigilantia deposita delictorū sarcina ad diligentē se ꝓperarēt. Neq; em̄ inueniri quispiā pōt nō pater: non mater: nō frater: nō soror: nō filia: non fili⁹: nō deniq; domesticus q̄libet amicus siue ꝓpinquus q̄ tātū diligat eos quātū amat ip̄e mitissimus pater celestis. Qꝛ ꝯsiderans Hugo in lib. de arra spōse sic alloquit animam peccatricē. Sponsum habes ⁊ nescis pulcherrimū omniū ⁊ faciē eius nō vidisti. Ille te vidit: qꝛ nisi te vidisset nō te diligeret. Noluit adhuc seip̄m tibi p̄sentare: sed munera misit. arrā dedit pign⁹ amoris. hec ille. Est vtiq; anime legitimus ⁊ immaculatus spōsus de⁹ dei filius q̄ in cruce exaltatus clamat grāde ⁊ amorosa voce: dicitq; aīe ꝓpter pctā pereūti ⁊ ad īferna currēti: illud Hiere. ij.c. Tu aūt fornicata es cū amatoribus multis: tn̄ reuertere ad me: ⁊ ego suscipiā te. Quidnā dulcius: quid suauius: quidve clemētius pōt audiri? Ostendit nēpe multis diuersisq; modis rex regū regū de⁹ noster ꝙ hoīem diligit: eiusq; salutē etiā post peccata ⁊ nefanda facinora ardentissime sitit. Quapropter vt euigilēt somnolēti peccatores ⁊ expergiscantur ad vocem beniuolentie summi dei in presenti sermone dei amore quē deus peccatoribus exhibet: nōnulla erūt vidēda: vt verificet in corde omniū qd dictū est in themate in persona illius: qꝛ scz amore langueo. In quibus verbis de amore illo tria mysteria principaliter proponimus declarāda,

Primum de ipsius veritate.
Scd̄m de eius voluntate.
Tertium de eius copiositate.

¶ Qualiter deus ex amore malis ⁊ peccatorib⁹ copiosissima bn̄ficia sua larg t ⁊ q̄d est amor siue dilectio dei. Cap̄m.j.

Primū mysteriū declarandū de amore quo deus peccatores diligit d̄r veritatis. Nam possent nō immerito aliqui dubitare An verū sit ꝙ deus peccato-

res diligat. Qm̃ si diceret ꝙ sic: statim occurrerẽt dicta scripture sacre quibus insinuari videt contrariũ. Unde in persona dei Prouerb. viij. ôr: Ego diligentes me diligo. Et Job. xxxv. c. xps dicit: Qui diligit me diliget a patre meo et ego diligã eum: sed peccatores non diligunt deũ: ergo deus nõ diligit illos. Et Eccl. xij. sapiẽs inquit: Altissimus odio habet peccatores. Et Judicũ. v. scribit: Deus peccatoꝝ odit iniquitatẽ. Et Augu. xij. de ciui. dei. c. iij. ita asserit. Dicuntur in scripturis inimici dei qui nõ natura sed vitijs: aduersant eis imperio: nihil ei nocere valẽtes: sed sibi. Inimici em̃ sunt resistẽdi volũtate: nõ potestate ledẽdi. ⁊ Aug. in lib. de pnĩa refert: qõ etiã ponit de peni. di. iij. in. c. sunt plures. Scio dm̃ inimicũ om̃i criminoso. Et Dauid in ps. xxx. ad deuꝝ sic loquit. Odisti oẽs obseruãtes vanitates: idest pctã. Et Sapiẽtie. xiij. c. similiter dicit Sunt deo odio impius et impietates eius. Si itaq; inter deum ⁊ peccatores est inimicitia ⁊ odium: ergo deest amor qm̃ simul ista stare nõ possunt. Sed cõtra est dictũ sapientis. Sap. xj. qui deo dicit: Diligis oĩa que sunt: ⁊ nihil eorũ odisti que fecisti. Pro hui⁹ dubij declaratione notanda est sentẽtia dñi Boñ. dist. xxij. iij. li. q. ij. que talis est: ꝙ deus non dicitur creaturam diligere ratione affectionis animi: sed rõne cõicationis alicuius boni. Jta ꝙ dilectio dei ôr potius esse dilectio effectus q̃ affectus. Cõicatio aũt bonitatis diuine si attendat quãtũ ad effectũ gratie nõ se extendit ad pctõres: ideo ꝓpter huius boni subtractionẽ ôr illos odire. Et sic intelligunt autoritates superius allegate. Sed cõicatio alioꝝ bñficioꝝ ⁊ bonis ⁊ malis eadẽ est: ob qõ ⁊ malos etiã diligit nõ vt malos sed sua illis bñficia tribuens vt boni fiãt. Sũt aũt inter cetera tria bñficia pctõribus a deo collata.

Primum creationis.
Scõm gubernationis.
Tertium sociationis.

¶ Primum beneficium qõ deus pctõribus cõfert er dilectione ⁊ amore dicit creationis. Quisnã estimat quantũ bonũ est esse i numero creaturarũ nõ quarũcunq; sed rõnabiliũ. Nullo qdẽ pcio emi posset vnus er oculis vel alijs mẽbris nr̃is: multo magis nec aliqua potentia aĩe. Et quis est qui dedit aĩam cum potẽtijs: ⁊ corpus tã bonis q̃ malis nisi deus. Et cur dedit nisi ex mera charitate ⁊ liberalitate sua. Hoc est qõ Lact. in. ij. li. di. insti. ait: Deus veri patris officio functus est: ipe corpus effinxit: ipse aĩam qua spiramus infudit. Illius est totũ quicq̃d sumus. Et Ber. in ser. Parũ ne tibi videt o hõ cogita qualem te fecit. Nẽpe fm̃ corpus egregiaꝝ creaturã fm̃ aĩam magis imagine creatoris insignem: rationis participẽ: beatitudinis eterne capacẽ. Porro ambo sibi coherere fecit artificio incomprehẽsibili ⁊ sapiẽtia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante non fuit: nec spes retributionis fuit: qm̃ bonoruꝝ nostrorum non eget. hec ille. Sed qui non recte de deo sentiunt de eius beneficijs ingratissimi conqueruntur: dicũt etem̃ ꝙ ls magnum bonum sit esse qõ p creationem peccatores acceperunt a deo: tamen cũ deus prescierit eos futuros malos atq; damnandos cur illos creauit. Quibus sic respondet Aug. ij. li. de ciui. dei. c. xvij. Neq; enim deus vllũ nõ dico angeloꝝ: sed vel hominum crearet quem malum futuruꝝ esse prescisset: nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret: atq; ita ordinem seculorum tanq̃ pulcherrimum carmẽ etiam ex quibusdã quasi antithetis honestaret. Antitheta enim que appellãtur in ornamentis elocutionis sunt decentissima que latine appellantur oppositа: vel quod expressius dicitur contrapositа. Non enim est apud nos huius vocabuli cõsuetudo: cum tamẽ eisdem ornamentis elocutionis etiam sermo latinus vtatur: immo lingue ofum gentium hijs antitheris, ⁊ Paulus apo

stolus in scda epla ad Corinth. illū locū suauiter explicat vbi di. Per arma iusticie a dextris ⁊ a sinistris. Per gloriā ⁊ ignobilitatē: ꝑ infamiā ⁊ bonam famā: vt seductores ⁊ veraces: vt q̄ ignoramur et cognoscimur: quasi moriētes ⁊ ecce viuimus: vt tentati ⁊ nō mortificati vt tristes: semꝑ autē gaudētes: sicut egentes multos aūt locupletātes: tanq̄ nihil habētes ⁊ oīa possidētes. Sicut ergo ista ꝯtraria contrarijs opposita: sermonis pulchritudinem reddūt: ita quadā nō verboꝝ sed rerū eloquētia: ꝯtrarioꝝ oppositiōe seculi pulchritudo cōponitur. hec Aug. Et si adhuc arguerent impij et maligni ꝙ ꝟm Aug. verba videretur quasi necessariū fore vt aliq̄ mali essent vt sic seculi pulchritudo perficeretur. Ego dico ꝙ licz deus ꝟm Aug. in lib. de libe. arbi. nouerit ex quocūq̄ malo bonū elicere: tñ si nullus vnq̄ peccasset siue angelꝰ siue homo: adhuc vniuersuz perfectū esset: nihilq̄ quod ad eius ornatū spectaret sine decore inueniret diminutuz: neq̄ propterea culpādus est sapiētissimus artifex deus qui creauit illos qui dānari debebāt qm̄ non propterea dānātur quia sunt creati: sed qm̄ post creationē sua volūtate facti sunt mali. Quinimmo in hoc maxime relucet immēsa bonitas dei ꝙ tam grāde beneficiū conferre dignatus est etiā illis quos prescibat futuros īgratos ⁊ malos. Secundū beneficiuz qd̄ deus peccatoribꝰ confert ex dilectione ⁊ amore d̄r gubernationis. Indiget eq̄dē homo auxilio oīm creaturarū celi scilz ⁊ terre celestiū inferiorūq̄ corporꝝ sine quibus viuere minime posset. Omnia tñ ista dei sunt de quo in ps. xxiij. d̄r. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarū et vniuersi q̄ habitant in eo. Nihilominus ex clemētia largiflua et affluētissima sua libere donat fructū hoꝝ oīm etiā impijs ⁊ malis. Inde Hugo in lib. de arra sponse. ait: Respice vniuersum mūdū istum et cōsidera si aliq̄d in eo sit qd̄ tibi nō seruiat. Oīs natura ad hunc finē dirigit cursum suū vt obsequijs tuis famulet: ⁊ vtilitati deseruiat: tuisq̄ oblectamētis pariter ⁊ necessitatibꝰ ꝟm affluētiā indeficiētē occurrat. Hoc celū hoc terra hoc mare hoc aer: cū his q̄ sunt ī eis vniuersis explere nō cessant. hec ille. Et xp̄s in euāgelio Mat. v. ait: Pluit sup iustos ⁊ iniustos: ⁊ solē suū oriri facit sup bonos ⁊ malos. Tertiū bñficiū qd̄ deus erogat ⁊ largitur ex dilectione et amore ipis peccatoribus dicitur sociatiōis: magnū quippe donū est vt vnusquisq̄ habeat sociū angelū. Hinc magister sentētiarū di. xj. scdi libri allegat Hiero. sup Mat. sic dicēs. Magna dignitas animaruz vt vnaqueq̄ ab ortu natiuitatis sue in sui profectū et custodiam habeat angelum specialiter delegatuz. Ex qua autoritate ꝟm doctores theologie colligūtur tria catholica documēta. Primū documentū ꝟm Alexā. de ales in. ij. volumine summe. ⁊ Archidia. canonista sup. c. firmissime. de cōse. dist. iiij. ꝙ duplex est hoīs natiuitas: scz in vtero ⁊ ex vtero. Prima est qñ anima creat simul ⁊ infunditur corpori. Scda ꝟo qñ exit de ventre matris. Angelus aūt deputat homini a prima natiuitate: scz in vtero. Rō aūt quare nō debeat ante infusionē aīe angelus deputari ad custodiā corporis: ꝟm Bona. in. ij. di. xj. in declaratiōe littere est: qꝛ illa custodia principalius respicit spiritū q̄ corpus. Et ideo non debet specialiter angelum ad suam custodiā habere anteq̄ spiritꝰ infundat. Non debet etiā differri vltra aīe infusionē: qꝛ extūc defendere potest et adiuuare. Utrum autem q̄diu paruulus caret rationis vsu aliquē occultū effectū habeat custodiā angeli quātum ad habitationē ⁊ directionē in bonum: assignare est difficile: sed negare non est tutum. Secundū documentum est ꝙ angelus beatus ꝓpter custodiaz hominis non est homine inferior viatore neq̄ indignior cum id fiat ex dulcedine summi dei. Tertium documētum est

ꝙ angelus non deserit obstinatum in peccatis vsq; ad mortem. Ratio est ꝑm Boñ. qꝛ pronior est bonus angelus ad iuuandũ q̃ malus ad perdendũ. Si ergo malus angelus nõ derelinquit vsq; ad mortẽ hominẽ etiã quãtumcũq; sanctũ: nec bonus hoĩem quãtumcũq; sceleratũ dimittit vsq; in finẽ. Sed cõtra hoc instant nõnulli. qm̃ glo. super illud Hiere. lj. Curauimus babylonem ⁊ nõ est curata: derelinquamus eã. ait: Medici sunt angeli quos a nobis repellimus dũ eoꝝ consilio nõ acquiescimus. Itẽ Damascenus dicit ꝙ antixp̃s carebit angelico presidio. Ex quibus colligi posse videt ꝙ angelus qñq; subtrahit ab homine ꝓpter pctã custodie beneficiũ. Rñdet ad hoc dñs Boñ. vbi. s. ꝙ cõiter tenetur a docto. sacre scripture ꝙ angelus nõ oĩno deserit obstinatos q̃diu sunt viatores: nec tñ a deo diligẽter custodit sicut bonos aut mediocriter malos. Jõ cõiter dr̃ ꝙ quodãmodo deserit ⁊ quodãmodo semper custodit. Explicatio aũt huius diuersimode põt fieri. Nã aliquẽ custodiri ab angelo põt dupliciter intelligi vel ꝑm habitum vel ꝑm actum. Voluerũt ergo aliqui dicere ꝙ angelus obstinatũ ꝑm actum custodiẽdi relinq̃t ꝓ eo ꝙ ipse custodiẽti angelo non obedit: immo contra monitamentem obfirmauit. Quantum v̄o ad habitũ nõ deserit: qꝛ semꝑ prõptus est ei subuenire ⁊ quõ ipsum ad viã veritatis videat inclinari. Sed hic modus dicendi nõ sufficit: qꝛ nullus est a deo malus ⁊ ꝑuersus q̃n angelus bonus possit ei aliqd̃ bñficiũ custodiẽdo largiri. Ergo si semꝑ est ei prõptus facere bonũ videt ꝙ nũq̃ subtrahat oẽm actuꝫ. Et iõ est scd̃s modus dicendi. s. ꝙ duplex est custodie angelice actus. Unꝰ respectu corporis: alter respectu spũs. Unus cõsistit in repulsione hostis ne opprimat corpora: alter arcendo ip̃m ne ꝑuertat aĩas. Primi actus efficacia est in angelo: scd̃i v̄o nõ solũ est in angelo: sed etiã in nobis. Quãtũ ad primũ actum bonꝰ angelus hoĩem vsq; ad mortẽ nõ derelinq̃t: qꝛ nõ patit ipsum a demone opprimi vel occidi: nisi qñ aliter exigit fieri snĩa diuini iudicij. Quantũ v̄o ad secundũ actũ: qꝛ illius efficacia nõ tm̃ est in angelo: sed etiaꝫ in nobis: subtrahit custodie bñficiũ ab his circa q̃s videt se frustra exerceri. vtpote ab excecatis et obstinatis: qui nec recipiunt instructionem nec exhortationẽ. Sed cũ custodia magis respiciat aĩam q̃ corpus: adhuc nõ videtur oĩno probabile ꝙ angelus oẽm actuꝫ custodie subtrahat respectu anime. Et ideo adhuc est tertiꝰ modus dicẽdi probabilior istis. s. ꝙ effectus angelice custodie est respectu boni ⁊ mali respectu boni cõseruãdi vel acquirendi vel augẽdi: respectu v̄o mali discernẽdi vel euitandi vel diminuendi. Bonus ergo angelus obstinatos nõ deserit quãtum ad actum custodie qui respicit malum: qꝛ semper retrahit hoĩes ne labantur in peius. Quantum v̄o ad actum q̃ respicit bonũ obstinatos deserit ⁊ antichristum nõ custodiet. Hec Boñ. Cõsidera nunc aĩa peccatrix quanta fecit tibi deus: ⁊ cuꝫ admiratiõe dic ei illud Job vij. Quid est hõ qꝛ magnificas euꝫ: aut filius hominis: qꝛ reputas eũ: ⁊ quare apponis erga eũ cor tuũ? Cur o magne deus creare voluisti hoĩem paulominꝰ ab angelis minoratuꝫ q̃buslibet alijs a te creatis cõditisq; naturis excellentiorem: imagine tua decoratũ: p̃dotatũq; insignibus potentijs aĩe rõnalis quem presciebas tibi futurũ rebellẽ atq; contrariuꝫ? Cur tot bñficia innumera creaturarũ tuarũ p̃stas his qui te fugiunt: qui te despiciũt: qui te cõtẽnunt. Grandis ꝓfecto numerus est eoꝝ qui te dereliquerunt venã aquarũ viuentiũ. Dereliquerunt inquã te ⁊ auerterunt se a te qui es via recta oẽs infideles idolatre: iudei: heretici: scismatici: ⁊ xp̃iani diabolicis operibꝰ seruiẽtes: excõicati sacrilegi: ꝓditores seditiosi: iracũdi: odiosi: crudeles: d̃tractores: murmuratores: bilĩgues: falsarij: susurrões: ꝑiuri: decepto

res:mendaces:cupidi:raptores:fures: vsurarij:sortilegi:malefici: incantatores:elati:superbi:hypocrite:ambitiosi: arrogātes inanis glorie:cupidi:gulosi: blasphemi:luxores:fornicatores:adulteri:sodomite:ꝛ alijs sceleribus nefandissimis inuoluti. Et tñ tu deus meus imperasti terre vt sustineret illos: produceretq; fructib⁹ quibus sustentare se possent. Jussisti soli ꝛ lune ꝛ stellis vt suos motus exercerēt ad illoꝝ vtilitatem mādatiq; oībus q̄ in celis terrisq; reperiunt vt se cōicent prenominatis inimicis tuis. Cur insup ꝛ angelos cū talibus conuiuere etiam vsq; ad mortē ad illoꝝ custodiā disposuisti? Cur ita blandiris tu deus iustus ꝛ rectus pctōribus ꝛ iniqs O pectora dura:o ferreos mentes: o saxea ꝛ adamātina corda eoꝝ q̄ intelligere nolunt q̄ dum fit amor dei etiam ad pctōres q̄b⁹ vt tactus est bñficia sua gratiosissime impartiri: vt sic occasionē habeāt cōfidēter ad illū redire.

¶ Qualiter deus quātū de se est vellet oēs pctōres esse saluos:ꝛ q̄re si sic vult nō oēs saluantur. Capīm.ij.

Secūdū mysteriū declarāduꝫ de amore quo deus pctōres diligit ō: eius volūtate. Vellet em̄ deus ex charitate sua oēs hoīes nō solum bonos:sed etiā malos saluos fieri:ꝑm illud apli.j. Tim̄.ij. Oēs hoīes vult saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. Veruntñ ex hoc apli dicto ꝓplexa poterit esse: dubiaq; mens nō multū rectēq; intelligētium. Nā si deus vult hoīes saluos fieri:ergo oēs hoīes saluabunt. Quia vt inq̄t ps. cxiij. Omnia quecq; voluit dñs fecit in celo ꝛ in terra:in mari ꝛ in oībus abyssis:sed nō oēs hoīes saluabunt: igitur nō vult deus oēs hoīes saluos fieri. Soluit hec difficultas per doctores sacros qui apli autoritatem tripliciter exponere solent. Prima expositio est Augustini quaꝫ inducit magister in ter.di. xlvj.primi libri:qō dictū apli pōt intelligi vt in eo sit distributio accōmoda:sicut cum dicimus:oēs hō timet in mari: ꝑm cōem modū loquēdi intelligēdum est qui est in mari. Similiter si dicatur magister iste docet oēs pueros huius ciuitatis:intelligit̄ q̄ docet eos qui addiscunt:nullus em̄ docet nisi per ipsum. Sic in ꝓposito pōt esse sensus:q̄ deus vult saluos fieri oēs hoīes qui saluant̄ q: nullus saluat̄ nisi velit deus. Scōa expositio est magistri in textu qui dicit q̄ ibi est distributio ꝑ generibus singuloꝝ ꝛ nō ꝑ singulis generū:sicut cū ō: Omne aīal fuit in arca noe:q: de oībus generibus aīalium fuerunt ibi aliqua indiuidua. Et sic deus de omni genere vult aliquos saluari:de grecis: de latinis:de iudeis:de prelatis:de subditis: ꝛ de alijs. Tertia expositio est ꝑm Job. damascenum dicentē:q̄ deus vult oēs hoīes saluos fieri volūtate antecedēte nō cōsequente. Volūtas aūt antecedēs ꝑm eūdē reliquosq; theologos est qua quis vult aliquid absolute quantū in se est. Voluntas ō cōsequens est qua quis vult aliquid cōsideratis circūstantijs. Voluntas ergo antecedens in deo est volūtas respectu eius ꝓpter q̄d deꝰ hoīem facit ꝛ est irrefragabiliter bonorum. Voluntas cōsequēs est qua vult aliqua ꝑm prescientiā meritoꝝ: nō que sequitur merita. Prima.s. antecedens ō: a magistris voluntas conditionalis siue voluntas qua deus vult quantum in se est. Scōa aūt.s. cōsequēs ō: absoluta. Differētia aūt inter hanc volūtatē ꝛ illā nō est ꝑm diuersitatē affectionis siue modi volendi qui sit in deo:sed ꝑm rōnem connotandi ꝛ intelligendi put em̄ deus ō: velle oīm salutē quantū in se est:ꝛ antecedenter cōnotat̄ in oībus hoībus ordinabilitas ad salutē: tuꝫ ex parte nature date:tum ex parte gratie oblate. Dedit enim deus naturam ꝑm quā possent hoīes cognoscere illuꝫ:ꝛ cognitum querere:ꝛ quesitū inuenire: ac inuento inherere:ꝛ per hoc salutē obtinere. Gratiam similiter obtulit dum filiū misit:cuius meritū oīm saluti suffi

ait. Leges ⁊ mādata salutis tribuit et ostendit. Ipse etiā presto est oībus inq̄rentibus ⁊ inuocātibus eū. Uelle ergo hoīem antecedenter saluare est ordinatuz ad salutē facere ⁊ saluari volēti nō deesse. Uñ velle antecedēter saluare nō cōnotat salutē: sed ordinabilitatē ad salutem. Uelle aūt cōsequenter siue absolute saluare: est velle dare salutē ei quē prescit ad salutē peruēturū per suū auxiliū ⁊ gratiā: cōnotat salutis euentuz. Et sic nō est dicere ꝙ deus velit oēs homines saluos fieri. Et hec tertia expositio magis efficax est ad clare intelligenda apli verba. Ex q̄bus elicit ꝙ amoto sus deus nec ī minimo deest ad succurrendū: subueniendū: fauendūq̄ pctōribus vt saluent. Qui si non saluant ipsi soli sunt accusandi meritoq̄ reprehendendi qui bibere noluerunt aquā fontis indeficientis amoris diuini.

¶ Qualiter deus ostendit amorem suū peccatoribus illos supportando vocando ⁊ offerendo filium suum vnigenitū ac sanguinem eius. Capīm. ij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de amore quo deus pctōres diligit ōr de ipsius copiosita te. Nā preterea q̄ dicta sunt in primo ⁊ scō mysteriis precedentib⁹ inuenio adhuc p̄cipue tria signa exuimētia copiosissimū amplissimūq̄ amorem diuinum erga pctōz salutem.

Primum ōr supportatio.
Secundum vocatio.
Tertium oblatio.

¶ Primū signum ōr supportatio. Supportat eq̄dem deus ⁊ expectat patiēter pctōres qui post cōmissa pctā iuste meritoq̄ puniri possent. Oīs em̄ qui peccatum facit ⁊ mortaliter peccat: meretur subito priuari q̄buslibet beneficijs corporalibus: ꝛpalibus: ⁊ spūalibus. Meref adhuc descēdere viuēs ad infernū. Et quid est ꝙ deus hunc rigorē iusticie contra peccatores non exercet: quinimo differt vltionem nō solum per dies sed per mēses ⁊ annos. O quot reperiūtur in hac mortali vita: qui per decem aut viginti aut triginta aut plures annos semper in peccatis dormierūt: ⁊ tñ illos non exterminauit deus. An forte putamus id factum esse: q⁹ sibi peccata non disp icent: vel q⁹ iniustus illa punire negligit: vel q⁹ ignorans illa non videt: aut impotens factus illa vindicare non valet? Absit vt ista cogitemus de deo magno ⁊ immortali: qui optimus abominatur omne malus: iustusq̄ nullum relinquit impunitum: sapiens oīa videt: omnia nouit: omnia perscrutat: cuius potentie nulla creatura resistere possit. Cur ergo tamdiu punire peccata dissimulat: nisi q⁹ languet amore. Hinc est ꝙ Petrus. ij. epla. c. iij. ait: Dñs patienter agit nolens aliquos perire: sed oēs ad penitentiā reuerti. Et Salomō Sap̄. xj. dicit: Misereris omnium dñe: q⁹ oīa potes ⁊ dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Secundum signum exprimens copiosissimum amorem diuinum dicitur vocatio. Apparet vtiq̄ quantum velit deus peccatorum salutem qñ non solum illos nō punit ⁊ suffert: verūetiam multipliciter inuitat ⁊ vocat. Quidnam sunt tot dei beneficia peccatorib⁹ collata: de quibus pauloante memoriā fecimus: nisi voces blā de ipsos pctōres alliciētes? Quid sunt scripture sacre? quid sanctorum exēpla? quid doctoꝝ tam diffusa dicta? quid p̄missiones? quid cōminationes? quid p̄cepta legis? quid ecclesie sacramenta? quid denicq̄ viue voces tot predicatoꝝ ⁊ hmōi? Oīa siquidem ista clamor quidam sunt ad pctōrum aures fortiter sonans: ⁊ tandem ab alto crucis auditur vox illa nō paruipenda pēdentis in eo crucifixi iesu. Sitio: sitio: sitio. Sitiebat enim vt Ber. ⁊ Aug̃. exponunt nostram salutem. Unde ⁊ Ber. ait: Ascendit in altum crucis vt ab omnibus videretur: voce magna clamauit vt ab oībus audiretur clamori lachrymas addidit vt homo ei compateretur. Qui ad eius clamorem non excitatur: ad voces

non cōpungitur: grauior est terra: duri
or petra: ⁊ fetidior sepulcro. Tertium si
gnum in quo relucet erga nos amor di
uinus d̄r oblatio. Pro salute nāq; pctō
rum obtulit deus pater vnigenitū filiū
suum: illūq; misit in mūdū. Unde Joh.
iij. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū
vnigenitū daret: vt oīs qui credit in eū
nō pereat: sed habeat vitam eternā. Ip
se v̄o dei filius incarnatus seipsum ob
tulit in ligno crucis holocaustum ⁊ ho
stiam sanguinē ꝓpriū fundēs in remis
sionez pctōꝝ: qui tante fuit efficacie vt
sufficere posset ad salutē infinitoꝝ ho
minum si tot darent. Unde Apoc. j. d̄r:
Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis no
stris in sanguine suo. Sanguinē itaq;
illum passim ⁊ indistincte offert oībus
pctōribus. Offert inquā de capite suo
spinis pūgētibus coronato de facie sua
decora alapis dure percussa: de manib⁹
⁊ pedibus clauis in cruce infixis: de to
to corpore ad columnam crudeliter fla
gellato: ⁊ de latere suo lancea aperto ⁊
vulnerato. Propter q̄ oīa deuot⁹ Ber.
sermone. xxij. super Cañ. ait: Ad cumu
lum pietatis tradidit in morte animaz
suam: ⁊ de ꝓprio latere protulit preciū
nostre satisfactionis. Unde ad se versi
culum illū traxit. ps̄. cxxix. Quia apud
dn̄m mīa: ⁊ copiosa apud eū redēptio.
O amor v̄e incomparabilis. O amor in
cogitabilis. Stat in cruce dei filius et
pctōribus dicit: Si saluari cupitis si sa
lutem queritis: ⁊ ego ꝓ vobis vt salue
mini patri meo sanguinem innocētēq;
vitam offero. Sed tāta est humani cor
dis duricia vt paucissimi inueniātur q̄
velint sua peccata corrigere: deoq; sum
mo bono firmiter inherere. Qui aūt re
dire nō neglexerint: saluabunt ꝑ miseri
cordiaz ⁊ clemētiā illius q̄ es bn̄dictus
in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato dominice sexagesime de di
latione penitētie ⁊ quare multi tardāt
seu differunt ad penitentiam redire au
dientes deum benignum sic misericor
diter ipsos vocantem. Sermo. vij.

Cum tēpus ha
bemus operemur bonū.
Doctoris gētium verba
sunt ista originalr̄ Gal.
vj. Cū audiunt pctōres
q̄plurimi ea q̄ dicta sunt de benignita
te: beniuolētia: ac dilectione dei vocan
tis ⁊ inuitātis illos ad pn̄iam: statuūt
in aīo suo oīno ad illā redire. Sz diabo
lica fraude decepti interponūt tēporuz
spacia: asserētes se penitentiā facturos
nō in pn̄ti: sz in futuro cū vl' infirmitas
aliqua vel lāguor grauis aduenerit: vel
cū senecta iā seculi delitias amplius nō
gustabit. Talib⁹ aūt sic opinātib⁹ videt
tutā ducere vitā esseq; i statu salutis et
gr̄e. Uerūtn̄ q̄periculosissime errēt: in
hoc s̄mone apire cēsui: in q̄ de dilatiōe
penitētie aliq̄ pulchra ⁊ vtilia deo duce
percurrā: qm̄ nō est ꝓcrastinandū vt bn̄
faciamus s̄m apl'i documentū qui dicit
in verbis in themate nostro propositis
Dū tempus habemus. scilicz nūc ⁊ nō
postea hodie ⁊ non cras: operemur bo
nū ad deū per penitentiaz reuertentes.
Ubi de dilatione penitētie seu ꝓlonga
tione tria mysteria occurrūt declarāda.

Primū dicitur causalitatis
Secundum fatuitatis.
Tertium iniquitatis.

¶ Qr multi differunt penitere seducti
a diabolo: aut per timorem: aut pro
pter pudorez: aut propter spem: aut de
sperationem. Cap. j.

Primū mysteriū d̄r causali
tatis. In quo exquirere li
cet q̄ est causa cū pctōres ef
ficaciā ⁊ necessitatē pn̄ie co
gnoscētis illā differre volūt
Et possunt assignari principaliter quat
tuor cause potissime ac principales qui
bus hoīes peccatis inuoluti procrasti
nant penitere.

Prima d̄r timor.
Scd̄a pudor.
Tertia spes.
Quarta desperatio.

¶ Prima cā d̄r timor. Timent em̄ multi ad pn̄iam redire: q̄r cogitāt laboriosum esse de suis culpis atq̄ pctīs satisfacere. Sed his tria remedia ad timorē repellēdū dari possunt. Primū est cōsideratio pn̄tis pene facilitatis. Scd̄m cōsideratio pn̄tis pene modicitatis. Tertiū cōsideratio pn̄tis pene breuitatis. Primū remediuz est cōsideratio facilitatis ⁊ possibilitatis pene quā exigit satisfactio: de qua tria dico notāda ꝟm Tho. in. iiij. xv. di. q. j. ar. ij. q. j. ¶ Primū notandū ꝙ lz pn̄ia infructuosa sit sine satisfactiōe: tn̄ aliud ē facere eq̄ualēs: aliud possibile. Deus nō exigit a pctōrib⁹ equiualēs vel eq̄le: q̄r h̄ est impossibile. Nā ꝟm pb̄m. ix. eth̄. in his honorib⁹ q̄ sūt ad deū ⁊ ad parētes nō tenet hō ad eq̄ualēs sed ad possibile. iō tenet hō satisfacere ꝟm possibilitatē suā. Un̄ apl's ad Titū. iij. Nō ex operib⁹ iusticie q̄ fecimus nos. ¶ Scd̄m notādū ꝙ q̄uis hō totū posse suū debeat deo: nō tn̄ exigit de necessitate vt totuz qd̄ possit faciat. q̄r hoc est īpossibile ꝟm statum pn̄tis vitē: cū oporteat hoīem circa multa sollicitū esse. ¶ Tertiū notādū ꝙ facere aliq̄d acceptū deo pōt ītelligi dupl'r. Aut v̄tute ꝓpria. ⁊ sic null⁹ pōt satisfacere de pctīs ī deū cōmissis aut v̄tute alteri⁹ ⁊ sic vnusq̄sq̄ merito xp̄i pōt satisfacere qd̄ est infinitū. Et si obijceret ꝙ xp̄s liberauit nos a pena debita ꝓ pctīs nostris. iuxta illd̄. j. Pet. ij. c. Pctā nr̄a ip̄e ꝑtulit in corꝑe suo suꝑ lignū. Qd̄ exponens magister sn̄iarū in. iij. dist. xix. ait: Pctā portare est penā illoꝝ exoluere. et ad hoc ē dictuz Esa. liij. Uere lāguores nr̄os ip̄e tulit: ⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Ergo nl'la satisfactio penalis erit necessaria vel si erit necessaria nō plene xp̄s satisfecit ꝓ nobis. Rn̄deri pōt ꝟm Bon̄. in. iij. dist. xix. ar. j. q. iiij. ad. iij. ar. ꝙ passio xp̄i lib̄at nos a pena pn̄ie quātum est de se q̄r ꝟm ꝙ dicit magr̄ ī lr̄a. in baptismo omnis pena que ꝓ peccato debetur penitus relaxat. Sed cū hō peccata iterat reddit se indignum tāto beneficio. Et per passionē non remittit ei tota pena: sz minorat ꝟm ꝙ dicit magister in lr̄a quātū decet et expedit salua diuīa iusticia. Est ergo possibilis facilisq̄ pena satisfactoria. qm̄ vt scribit ff. de reg. iur. l. impossibiliū. ad impossibile nemo tenet. Et vt Aug. dicit in sermone. Deus seruū pigrum non damnaret si ea que nullo modo fieri poterant impetraret. Secundū remedium cōtra timorem satisfactionis est consideratio modificādis ipsius pene. Oīs etem̄ pena tꝑalis modicum est ⁊ quasi nihil respectu future pene: non solū inferni: sz etiā purgatorij: de cuius grauitate suo loco disputabitur. Tertiū remediū ꝯ timorē pretactū est consideratio breuitatis pene satisfactorie. Nā sicut breuis ē vita: ita breuis est pn̄ia ꝑ quā salui esse valemus: quare nullo timore pn̄ia est differēda. Secūda cā quare plerīq̄ differūt pn̄iaz agere d̄r pudor siue verecūdia. Erubescūt em̄ ⁊ verecūdant bn̄facere: qm̄ solēt vt plurimum hoīes mali q̄ꝝ mult⁹ est nūerus volentes bn̄facere suāq̄ malā vitā emēdare ⁊ ī derisuz habere. Sed ad confutationez erroris huius triplicem pudorem notare debem⁹ videlicz

Primus d̄r cōmendabilis.
Scd̄s vituperabilis.
Tertius abominabils.

¶ Primus pudor seu verecundia d̄r cōmēdabilis: cum. s. quis erubescit male facere. Nam ꝟm Job. Dama. Uerecundia est timor alicui⁹ turpitudinis. Qd̄ Arist. explicauit in. iiij. Ethi. Qui timet decens verecundus est: qui aūt non timet inuerecundus. Et de verecundia loquitur Ualerius li. iiij. dicens. Uerecūdia est parens omnis honesti consilij: tutela solennium officiorum: magistra innocentie: chara proximis: accepta alienis: omni loco: omni tempore: fauorabilem pre se ferens vultum. Et sapiens Ecclesiastici. xxxij. ait: Ante grandinem preibit coruscatio: ⁊ ante verecundiam preibit gratia, Hec verecundia

refrenat sensus: moderatur gestus: librat verba: ponderat sermones: ornat senes: decorat iuuenes: magnificat reges: subleuat subditos: extollit prelatos ⁊ mores deaurat: qñ qui erubescitiui sunt hac erubescētia ⁊ rubore declinat mala. Sed vbe mūdo a scādalis: quoniā rarissima est hec erubescētia inter homines depranatos: nā nō erubescūt publice blasphemare: ludere: rapere fenerari: peiorare lasciua verba ⁊ scurrilia nō solum dicere: sed etiā cātare: inhonesta vestimēta deferre: et precipue mulieres pectus colla: brachiaq; nudātes: ⁊ ornatu meretricio cora hoibus ereuntes: ⁊ turpissima scelera adulterij: fornicationis: stupri: ⁊ sodomiet sacrilegij perpetrare. ¶ Secundus pudor dr vituperabilis: cum. s. quis omittit virtuosos actus etiam ad salutē necessarios ne mali irrideant eū: certum em̄ est q̄ displicet malis vita bonorum. Vñ Sapiēs Prouerb. xxj. ait: Anima impij desiderat malū. ⁊. xxix. c. idē ait: Abominant impij eos qui i recta sunt via. Et. xiij. c. Ambulans inquit recto itinere ⁊ timēs deū despicitur ab eo q̄ infami graditur via. ⁊. xiij. c. Detestant stulti eos qui fugiunt mala. Et hoc iō est quia vt dicitur Job. xij. Oīs q̄ male agit odit lucem. Ō verbum ponitur. xxiij. q. ij. in. c. pernicios⁹. Verūtamē fatui sunt ⁊ abominabiles qui ne irrideantur a malis malor socij effici patiuntur. Qñ em̄ mali irridēt eos qui boni sunt idē est ac si ceci irriderēt eos qui vidēt: aut claudi eos qui recte ambulant: aut laceratas vestes habentes illos q̄ regio habitu sūt amicti. ¶ Tertius dr pudor abominabilis. s. quis ad penitentiā redire recusat eo q̄ sua peccata turpiter cōmissa cōfiteri cōfundi tur. De isto ꝺo pudore latius dicam in tractatu de confessione. Tertia causa quare multi penitentiam in longū protrahūt dicitur spes: hec aūt triplex est.

Prima diu viuendi.

Secunda temporalia degustandi.

Tertia mīam consequendi.

¶ Prima est spes diuiuēdi de qua innumerabiles decipiuntur pmittētes sibijpsis longitudinē diez. Nā vt inq̄t Cicero in li. de senectute. Nemo est em̄ tā senex q̄ se non putet p annū viuere. Et Piero. ad Berūtiam. Nemo est tam fractis viribus ⁊ tā decrepite senectutis: vt nō se putet adhuc annum posse superuiuere. Vñ subrepit obliuio ꝺditionis sue vt terrenū animal iam iāq; soluendū erigat in supbiā aīo celum teneat. Verūtamē sic quātūcūq; excogitare quis velit diuturna vita semp breuis erit. Vñ et Jacobus. iij. c. ait: Que est vita vestra. Vapor est ad modicū parēs: et deinceps exterminabit. De vite autē breuitate plene scribā in sermone de vita hominis et contēptu mundi: ⁊ in sermone de tpe: ⁊ in tractatu de virtutibus. ¶ Secunda spes est tpalia degustādi. Sperant em̄ diligentes mundū mūdanis bonis pro libito posse diutius iocūdari. Et tñ experientia docet q̄ cuncta huius seculi falsar desiderata bona caduca sunt: vana nullam in se stabilitatē firmitatēq; retinētia. Vic Sen. ad Lucillū ait: Noli huic tranquillitati ꝓfidere. Memēto mare euertitur vt eodē die vbi lurerūt naugia sorbētur. Propterea a dño iesu xpo perpulchra dicta est parabola quā Lucas scribit. xij. c. Hominis inq̄t cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit: ⁊ cogitabat intra se di. Quid faciā: q: non habeo quo ꝝgregē fructꝰ meos. Et dixit: hoc faciā. Destruā horrea mea et maiora faciā: ⁊ illud cōgregabo oīa que nata sunt mihi: et dicam aīe mee. Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce: comede: bibe: ⁊ epulare. Dixit aūt illi deus. Stulte hac nocte animā tuā repetent a te. Que autē parasti cuius erūt. Sic est qui sibi thesaurizat ⁊ non est in deū diues. Tertia est spes mīam consequē di: nam plericq; deliberā omne suū tps in iniuriā creatoris sui exponeret tādē

ab eo mīam impetrare. Hanc spem re-
frenat sapiēs: cū dicit Eccī. v. Ne dice-
ris: peccaui: & quid mihi accidit triste.
Altissimus est patiēs reddito⁹. De ppi-
ciatu pctō⁹ noli eē sine metu: neq; ad-
jcias peccatū sup pctm̄. Et ne dicas:
Miseratio dñi magna est: multitudi-
nis pctō⁹ meo⁹ miserebitur. mia em̄ &
ira ab illo cito ꝓximāt: & in pctō⁹es re-
spicit ira illius. Nō tardes cōuerti ad
dominū: et ne differas de die in diem.
Subito enim venit ira illius & in oī tē
pore vindicte disperdet te.

¶ Quarta causa quare peccatores pe-
nitentiam retardant dicitur desspera-
tio. ad quā inducunt ꝓpt tria: videlz

Primo ꝓpter pctōrū magnitudinē.
Scdo ꝓpter pctō⁹ multitudinē.
Tertio ꝓpter pctō⁹ vicissitudinē.

¶ Sz p̄ pcedētia q̄ dicta sunt in sermo
ne de mia dei oia ista dissoluunt. Non
sunt itaq; ꝓtacte cause sufficiētes & ne
cessarie ad retinendum peccatores ne
conuertātur ad deum.

¶ Qz fatue agunt qui differunt penitē
tiaz propter impedimēta que possunt
differendo prouenire ꝓpter que expo-
nūt se periculo maximo. Caplm. ij.

Secundū mysteriū declaratū
de dilatione pnīe: dr̄ fatui-
tas. Qui enim sic differunt
q̄druplici fatuitate laborāt

Prima dr̄ piclitatiōis.
Secunda abbreuiationis.
Tertia ruinationis.
Quarta cessationis.

¶ Prima fatuitas dr̄ piclitationis: q;
illi q̄ pnīam nō faciūt cū pūt reponūt
se periculo nō facere illā posse cum cre
dūt. Vnde Hier̄. ad Salutinā de nebri
dio & vidutate sic ait: Lauēdū est vul-
nus q̄ō periculo & dolore curaf. Aliud
est integra naui & saluis mercātjs por
tū intrare salutis: aliud nudus heredo
tabulis & crebris cursib⁹ fluctuum ad
asperrima saxa collidi. hec ille. Potest
eq̄dē euenire vt post diuturnā pctōrū
ꝓsuetudinē malus habit⁹ nō ita de fa-
cili amoueaf: sicq; pctō⁹ ipenitēs fiat.
Vñ & Job. xx. c. de tali sic loquit: Ossa
ei⁹ iplebunt vitijs adolescētie ei⁹: & cū
eo in puluere dormiēt. Et sapiēs Pro-
uer. xxj. ait: Adolescēs ambulās iuxta
viā suā etiā cū senuerit non recedat ab
ea. Et Hiere. xiij. inqt: Si mutare pōt
ethiops pellē suā & pardus varietates
suas: sic vos poteritis bñfacere cū di-
diceritis malū. Et hoc est q̄ pctm̄ ex cō
suetudine cōmissum morti Lazari cō-
parat: ꝓpter Job Aug̃. de peni. di. ij.
c. sicut. ij. ait: Sicut trib⁹ gradibus ad
pctm̄ peruenitur suggestione: delecta-
tione: cōsensu: ita ipius pctī tres sunt
differētie. s. in corde: in facto: & in ꝓsue
tudine tanq̄ tres mortes. Una quasi
in domo. i. cū ī corde ꝓsentit libidini.
Altera vo quasi iam prolata extra por-
tā cū in factū pcedit assensio. Tertia cū
vi ꝓsuetudinis male tanq̄ mole terre-
na premit animus quasi in sepulcro iā
putrens. Que tria gña mortuoz dñm
resuscitasse quisquis euāgelium legit
agnoscit. hec ibi. In glosa vo ponūtur
hi versus sup verbo tanq̄. Mens ma
la mors intus malus actus mors foris
vsus. Tūba puella puer lazar⁹ ista no-
tant. Hāc verbo hūc motu lachrymando
suscitat illū. Xp̄s & in medico nascit
ur eger hō. In lazaro aūt resuscitādo
quattuor erāt ꝓditiones. Prima q; fe-
tebat. Secunda q; lapis erat ei⁹ sepul
cro superposit⁹. Tertia q; ligatos habe
bat pedes & manus. Quarta q; sudā-
rio velata erat facies ei⁹. Job. xj. Sic
reperiunt spūalr̄ ista quattuor in pec-
catore qui longo spacio pctā retinuit.
Primo fetet deo angelis & hoīb⁹. Se-
cūdo est ei lapis suppositꝰ. i. mala ꝓsue
tudo. Vñ glo. Job. xj. ait: Dñs fremuit
& lachrymat⁹ est & clamauit voce ma-
gna: q; difficile surgit quez mola male
cōsuetudinis p̄mit. hoc est q̄ō Juuena
lis pulchre decātat satyra. vij. Cōsuetu
do mali tenet ī sanabile vulnꝰ. Et Mar
tialis cocus. Mēs assueta malo firmi⁹
heret ei. Et Ouidius de arte amandi.

Fac tibi ꝯsuescat nil ꝯsuetudine maiꝰ. Rō est qꝛ ſm Arist. li. de memo. ⁊ remi niscen. Consuetudo est altera natura. Et lib. vij. ethi. Cōsuetudo nature assi milatur. Et lib. j. rheto. Sil'is est ꝯsue tudo nature: prope em̄ qd̄ sepe ei quod semp est. Est aūt natura eiꝰ qd̄ semper consuetudo eiꝰ qd̄ sepe. hec ille. Tertio hꝫ manus ⁊ pedes ligatos: qꝛ impotēs factus est post pctm̄ ad bn̄ operanduꝫ. Quarto peccator hꝫ faciē velatā suda rio: qꝛ exquo in tenebris pctōruꝫ fuit: spūalē visuꝫ amisit. De talibꝰ nāqꝫ pec catoribꝰ inq̄t Sophonias. j. c. Ambu labūt vt ceci: quia dn̄o peccauerūt. Et Sap̄. ij. c. sapiens. ait: Excecauit illos malicia eoꝝ. Quare periculosuꝫ est fre quētare peccata et penitētiā ꝓlōgare. ¶ Scd̄a fatuitas illoꝝ q̄ differūt ꝯuer ti ad pnīaꝫ dr̄ abbreuiatiōis. qꝛ cū tp̄s breue sit nō curāt sibi de salute necessa ria ꝓuidere. Fatuꝰ nāqꝫ nō īmerito re putari posset si q̄s iter cepisset ad locū aliquē ad quem lōga esset via ⁊ vix ibi ambulās ꝑ totā diē vsqꝫ ad noctē pue nire valeret: et tn̄ post ceptū iter stans quiesceret dicens hora vesp̄tina vel ho ra cōpletorij perficiā iter meū. Sic fa tuus est q̄ ad regnum celoꝝ debet dece dere horā tardā prestolās qua se ad pe nitētiā ꝯuertat. ¶ Tertia fatuitas eoꝝ q̄ differūt pnīam facere dr̄ ruinatiōis: qm̄ peccata nō deponēs facile ad alia trahit̄. Et quāto pctā magis multipli cant̄: magis grauāt aīam: ⁊ ex ꝯsequē ti cū maiori difficultate resurgit. Ideo legit̄ invitis patrū ꝙ venit vox ad bea tū Arsenīū dicēs: Egredere ⁊ ostēdā ti bi opera bona. Et egressus vidit ethio pē nigrū cedentē ligna securi ⁊ faciētē grandē sarcinā ⁊ tētabat leuare eā: sed pre magnitudine nō poterat: ⁊ iteꝝ ce debat alia ligna ⁊ addebat sarcine: in nitebaturqꝫ adhuc leuare illā ⁊ minus q̄ prius poterat. Quam deponebat: et iterū cedens alia ligna sarcine adiūge bat: ⁊ fatigabatur: sicut prius illam le uare: ⁊ ꝓpter maius maiorēqꝫ grauita tē nequibat illa mouere. Fuit hec visiō sibi exposita sic. Qd̄ q̄ cedebat ligna et addebat sarcine homo peccator est qui pctīs oneratus sepius illa leuare non sufficit: sed superaddens ⁊ alia intra se dicit: Postq̄ ꝯgregauero multa pecca ta plura prioribus tunc illa leuabo et de illis pnīam faciam. ¶ Quarta fatui tas dr̄ cessationis. Cessat equidē mul totiēs ⁊ deficit illud qd̄ fuerat hō pre meditatus. Premeditate nāqꝫ fuerant multi mori in senectute: ⁊ mortui sunt in iuuentute. ⁊ mori ī domo: ⁊ mortui sunt extra domū. mori īter suos: ⁊ mor tui sunt īter extraneos. mori loquētes: ⁊ mortui sunt linguevsu ꝑuati. mori in diuitijs: ⁊ mortui sunt in egestate. mo ri cū pnīa: ⁊ mortui sunt obstinati. O vita fallax: o vita fragilis: o vita muta bilis cuiꝰ exitū nullus p̄scire mortaliū pōt. Un̄ sapiens Eccl's. ix. c. ait: Nescit homo finē suū: sed sicut pisces capiun tur hamo ⁊ aues laqueo cōprehendun tur: sic capientur hoīes in tp̄e malo cū eis exemplo superuenerit.

¶ Qꝛ iniqui sunt qui penitentiam tar dant ⁊ cōuerti ad dn̄m: ⁊ agunt contra deum ⁊ angelos ⁊ contra seipsos ⁊ cō tra omnem creaturam. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū ꝯtēplanduꝫ circa puīe dilationē dr̄ iniq̄ tas. Pctōꝛ nāqꝫ q̄ pnīa dif fert īiquꝰ ē q̄druplici īiq̄tate

Prima est contra deum.
Secunda contra angelos.
Tertia contra seipsum.
Quarta cōtra oēm creaturā.

¶ Prima iniquitas est ꝯtra deū: cui ap ponit fel in escā: iux̄ illd̄ ps̄. lxviij. De derūt in escā meā fel: ⁊ in siti mea pota uerūt me aceto. Uelut em̄ esca dn̄i est opus bonū: qꝛ in eo dn̄s delectat̄ tāq̄ inter flores. ſm illud Can̄. ij. Pascitur inter lilia. i. inter mūda opera. Esce er go dn̄i fel apponit q̄ bonis operibꝰ que agit amaritudinē pctī admiscet penitē tiāqꝫ refugit. Talis etiā q̄ senectutē ad pnīam agēdā expectat deteriorē partē

vite sue deo reseruat ⁊ meliorē diabolo immolat. ¶ Scd̄a iniq̄tas est in angelos. Impenitētes vtiq̄ ꝓ suo mō quātū de se est angelos affligere nō erubescūt. Nā licz angeli beati impassibiles sint ⁊ oī iocunditate repleti: tm̄ vt diximus in p̄cedētibus de maloꝝ ꝯuersione gaudiū aliqd̄ accidētale suscipiūt. Hoc v̄o eis deesse necesse est cū pctōres nō cōuertunt̄. ¶ Tertia iniq̄tas peccatricis aīe īpenitentis est in seipam. Nā dū pctōr differt ꝯuerti vult potius hr̄e se malū q̄ bonū: infirmū q̄ sanū: seruū q̄ liberū: in statu latronis q̄ ī statu regis: nihil habētē q̄ oīm bonorū eccl̄ie participē: inutilē q̄ multū valentem. Pctm̄ nēpe facit hoīez malū: infirmū: mortuū: seruuz: latronē: qꝛ furat̄ bona dei: pauperē ⁊ inutilē. ¶ Quarta iniq̄tas est in oēm creaturā: qꝛ ꝓpter duriciā hoīm pctōrū creature irrōnabiles quodāmodo puniunt̄. Obscuratus est em̄ sol tp̄e passionis ꝓpter iudeorum crudelitatē. Perierūt ī diluuio tot animalia ⁊ volucres celi ꝓpter pctā hoīm. Maledicta fuit terra ꝓpter pctā p̄morū parētū. Exp̄gisciminī ergo o pctōres tardi. Ecce nūc tp̄s acceptabile inquit apl̄s. ij. Coꝝ. vj. Ecce nūc dies salutis. Nemini dātes vllā offensionē: nec deo nec angelis: nec vobismetip̄is: nec etiā creaturis ꝑ tarditatē ꝯuersionis vr̄e: ⁊ sic facientes accipietis hic a deo gratiam: ⁊ in futuro gloriam. Amen.

¶ Dominica in sexagesima de fructuoso ⁊ vtili verbo dei quo mediante oēs gentes crediderūt in xp̄m saluatorem nostrum. Sermo. viij.

Emē est verbū dei. Scribunt̄ hec v̄ba Luce. viij. ⁊ in euangelio hodierno presentis dñice. Nihil tam efficax esse potest ad ꝯuersionē cuiuslibet peccatoris ⁊ cuiuslibet virtuosi ꝯfortationē sicut deuota ⁊ frequēs auditio v̄bi dei. Scimus etem̄ ꝑ p̄dicationē euangelij mūdū totū ab idolatrie errore reuocatū. Nā antea oēs gētes vna excepta ppl̄i iudeoꝝ deos falsos cū dānatissimis supstitionib⁹ excolebāt. At vbi vox euangelij audita est in oī terra oīs error ab ei⁹ ꝯspectu fugat⁹ est tanq̄ si tenebre a lucis radijs fuissent depulse. Ex hoc īquit Eusebius pamphili. j. de euāgelica p̄paratione. Nō em̄ ꝑ se qui xp̄m secuti sunt mr̄es suas nefandis nuptijs cognoscunt: nō hūanis vescuntur carnib⁹ scythe: qm̄ ad eos vsq̄ p̄dicatio xp̄i ꝑuenit: nec charissimos falsa religione īpulsi filios iugulāt. Hec certe ac talia pene infinita hoīm quōdaz vitā vexabāt. Massagete ac derbices tradunt̄ ꝓpinquos atq̄ affines suos q̄ senectute ꝯficiebant̄ miserrimos putasse: ac iō īmolatas carnes eoꝝ quos pl̄imi fecerāt deuorabāt. Tibareni viuos seniores suos p̄cipitarēt. Hyrcani rapacis gn̄is auib⁹ ac canib⁹ ꝓijcere soliti. Que q̄dē cūcta pri⁹ religiosissime faciebāt: nūc v̄o sola euāgelica v̄tute vndiq̄ truculētissima h̄ pestis expulsa est. hec ille. Et vt pleni⁹ ītelligat̄ ab oībus quāta sit v̄t⁹ diuini v̄bi: in h̄ s̄mone de ip̄o ꝯuēient̄ tractabim⁹: eo q̄ saluator oīz in v̄bis allegatis in themate dixit v̄bū dei fore semē. s. sp̄ualiū charismatum ⁊ donoꝝ. In quibus verbis tria mysteria sunt declaranda.

Primū ē de v̄bi dei p̄dicati dignitate
Scd̄m de p̄dicantis v̄bū qualitate.
Tertiuz de auditionis eius vtilitate.

¶ Qꝛ quinq̄ sunt egregie et excellentissime dignitates v̄bi dei et officij p̄dicandi. Capitulum. j.

Primū mysteriū declarādū ē de dignitate v̄bi dei p̄dicati seu officij p̄dicandi. Et ad h̄ ītelligēdū sb̄notabim⁹ q̄nq̄ excellētias de dignitate ei⁹.

Prima dicitur xp̄i exercitatio.
Secunda apostoloꝝ electio.
Tertia miraculorum coruscatio.
Quarta predicatorum defensio.
Quinta ecclesie sublimatio.

¶ Prima excellentia v̄bi diuini ⁊ officij predicādi d̄r xp̄i exercitatio. Dn̄s quidē iesus deus dei filius predicare voluit et predicationis officiū exercere. vn̄ Mat. iiij. d̄r: Cepit iesus predicare ⁊ dicere penitētiam agite. Et Luce. viij. de ipso d̄r: Iter faciebat per ciuitates et castella predicās ⁊ euangelizans regnū dei. Et vt colligitur ex dictis euangelistarum: precipue Johā. viij. ⁊. xviij. c. sepius docebat predicādo in tēplo ⁊ in synagoga. Verūtamen nō immerito querere quis potest vtrum xp̄s debuit solum iudeis ⁊ non gētibus predicare. Ad qd̄ respondet Tho. iij. parte. q. xlij. ar. j. ꝙ conueniēs fuit predicationem christi tam per apostolos q̄ per ipsum a principio solis iudeis exhiberi triplici ratione,

Primo ratione impletionis.
Secūdo ratione ordinationis.
Tertio ratione triumphationis.

¶ Prima ratio d̄r impletionis. Predicauit em̄ christus iudeis vt impleret promissiones factas antiq̄s p̄ribus: nō aūt gētilibus: qm̄ populus ille iudeoꝝ tm̄ viuebat sub veri dei cultu. Vn̄ apl̄s ad Rom̄. xv. ait: Dico xp̄m iesum fuisse ministrū circūcisionis. i. p̄dicatiōis iudeorū ꝓpter veritatem dei ad cōfirmādas ꝓmissiones patrū. Et vt etiā Hiero. dicit sup̄ illud Mat. x. In viā gentium ne abieritis. Oportebat primū aduentum xp̄i nūciari iudeis: ne iustā haberēt excusationē dicētes ideo se dn̄m reiecisse qr ad gētes trāsierit. Verūtn̄ sicut non debuit a principio indifferenter suā doctrinam gētibus cōicare: ita etiā nō debuit gētiles oīno repellere: ne spes salutis eis precluderet. Jō aliqui gentiliū particulariter sunt admissi: sicut samaritana Job. iiij. ⁊ chananea Mat. xv. ꝓpter excellētiā fidei ⁊ deuotiōis eaꝝ. ¶ Scd̄a rō quare xp̄s tm̄ iudeis ⁊ non gētilib⁹ p̄dicauit d̄r ordinationis. Exigebat nāq̄ debitus ordo vt iudeis qui erāt ꝓpinquiores per fidē ⁊ cultū vni⁹ dei prius doctrinā xp̄i ꝓponeret et per eos trāsmitteret ad gētes: sicut in celesti hierarchia ꝑ superiores angelos ad inferiores diuine illuminatiōes perueniūt. Vn̄ Hiero. super illud Mat. xv. c. Nō sum missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Nō inq̄t hoc dicit quin ad gentes missus sit: sed ꝙ primum ad israel missus est. Et de hoc p̄dixit Esaie vj. c. Mittā ex eis q̄ saluati fuerint: scz ex iudeis ad gētes in mare: in africā: in lydiā tenētes sagittā in italiā ⁊ greciaz ad insulā lōge ad eos qui nō audierunt de me: ⁊ nō viderūt gloriā meā: ⁊ annūciabūt gloriā meā gētibus. ¶ Tertia rō quare xp̄s voluit iudeis ⁊ nō gētilibus predicare d̄r triūphationis: vt ostēderet triumphū ⁊ victoriā crucis ⁊ passionis sue ꝑ quā meruit ptātem et dn̄ium sup̄ gētes: s̄m illud Mat. vlti. Data est mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. Maioris siquidē ptātis ⁊ virtutis ostēsiuuz fuit post passionē suā per apl̄os reducere gētes: q̄ si ante passionez ipse p̄sonaliter eis p̄dicasset. ¶ Scd̄a excellētia v̄bi diuini ⁊ officij p̄dicandi d̄r apl̄oꝝ electio. Ad hoc siquidem illos elegit xp̄s vt ad predicandū illos mitteret. Vn̄ Job. xv. dicebat eis. Ego vos elegi de mundo vt eatis ⁊ fructum afferatis ⁊ fructus vester maneat. Post passionē v̄o suā ⁊ resurrectionē dixit eis illud Marci vlti. Euntes in mūdum vniuersum predicate euangelium omni creature. Et illud Matth. vlti. Eūtes docete oēs gētes. Qd̄ ⁊ ipsi perfecerūt. de quib⁹ d̄r in ps̄. xviij. In oēm terraz exiuit sonus eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Ipsa v̄o experiētia docet ꝙ ex eoꝝ doctrina mūdus tot⁹ illuminat⁹ est. Sed hic queri ab aliquo posset. Utrum apl̄i ex diuine gr̄e presentia aut aliqua vi seu arte ꝓpria predicādo populoꝝ corda mētesq̄ attraxerunt ad xp̄m Et dico: ꝙ non potuissent tam cito euāgeliū oībus gentibus cū illoꝝ emēdatione predicare nisi eis affuisset virtus diuina et spūssancti gr̄a: s̄m illud Mar. vlti. Predicauerūt vbiq̄ dn̄o cooperante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibus signis, Nam tria sunt

illa que per naturā vel artem homines inducere possunt ad aliquid credēdum vel operandū: que tñ in apostolis xp̄m predicātibus nō sunt inuēta.

Primum est dialectica et logicalis argumentatio.

Scd̄m est rhetoricata persuasio.

Tertiū est bonoꝝ tēporaliū ꝓmissio.

¶ Primū est dialectica ⁊ logicalis argumētatio. Argumentū nāq; vt logici tradūt est ratio rei dubie faciens fidē. His argumētis commoti sunt pleriq; ad sequēdum Platonē: alij Aristotelem: alij Pythagorā: alij reliquos pb̄os ⁊ eoruꝫ discipuli facti. Sil'ibus insup argumētationib⁹ Arrius: Apollinaris: Manicheus: Ualētinus: Cherint⁹: Fotinus: Hebion: Paulus: Samositan⁹: Carpocarches: Appelles: Marchion: Hermogenes: Nouatus: Macedoni⁹: Florianus: Tertulianus: Pelagius: Nestori⁹: ⁊ ceteri alij suaꝝ heresiū venena pestifera dissemiauerūt q̄b⁹ ꝯtaminati fuere ⁊ populi et nationes. ¶ Scd̄m qd̄ pōt hoīes inducere ad aliq̄d credēdum vel operādū d̄r rhetoricata ꝑsuasio. Inquit em̄ Señ. ad Lucillū. Incredibile est ꝙ facile magnos viros dulcedo orationis abducat a vero. Et idē de ꝯsolatione ad Paulinū ait: Pōt eloquētia que parua sunt approbare ꝑ magnis: rursum magna attenuare et ad ima deducere. Et Tullius lib. ij. de oratore sic loquitur: Quid admirabili⁹ q̄ꝫ res splēdore illustrata v̄boꝝ. Tantā vim hꝫ illa q̄ recte a bono poeta dicta est vox atq; nimirū regina rerū oratio: vt nō modo inclinātē erigere aut stantē inclinare: sed etiā aduersantē atq; repugnātē vt impator bonus ac fortis capere possit. hec ille. Sunt ad hoc ꝓpositū exēpla. Nā recitat Ualerius lib. viij. c. ix. quāta sit vis eloquētie. Et Tullius in questionibus tuscul'. ꝙ Egesias Cyrenac⁹ pb̄s quidā cyrene ciuitatis egypti adeo copiose disserebat de bono mortis mala ⁊ vite plenissime demōstrando ꝙ multi auditis illis sibi inferebāt mortē: quapropter a rege Ptolomeo prohibitus est illa amplius edocere. Refert adhuc Ualerius lib. viij. c. x. de studio ⁊ industria ꝙ Cato cenforinus tā eloquēs fuit ꝙ nunq̄ ab aliquo grauat⁹ ꝑ aliū defendi voluisset. Et vt Plini⁹ dicit in li. de viris illustribus quadragesies quater accusat⁹ ꝑ se solū cām dixit optimeq; fuit absolutus. Et vt Tulli⁹ in li. questionū tusculanarū scribit: Fuit in ea tāta eloquētia quāta illis tēporibus dici potuisset. De Tullio insup sic ait Lactā. li. iij. di. insti. Tulli⁹ summus pb̄s secte achademice perfect⁹ orator: sua eloquētia corda hominū in manib⁹ suis habuit: vt q̄cquid vsq̄ eloquij ꝑ latinoꝝ alueos fluxit ab hoc fonte ꝓgressum est. Quāta aūt vis dicēdi fuerit in eo aperte ponit Plutarcus vitā eius describēs. dicēs: Cū cicerone venit Rhodū ad apollinum Milonis clarissimū oratorem: ⁊ possidonium pb̄m gloriosum: tradit̄ Apolinum cum esset expers latine lingue rogasset Ciceronē vt grece aliquid declararet: qd̄ Cicero libēs fecit. Ex illa declaratione oēs in stuporē versi nō poterāt saturari de laudib⁹ Ciceronis. Sed et Apollonius venit in tātā admirationē ꝙ velut per extasim tact⁹ nō intelligebat: ⁊ ꝑ multā morā tacit⁹ sedit. dixit tādē. Te nēpe Cicero laudo ⁊ admiror. Sed me fortune grecoꝝ miseret vt videā eruditionem ⁊ eloquētiā bonoꝝ nobis relicta erat per te Romā accessisse. Subdit ⁊ idē Plutarcus de facūdia Ciceronis: ꝙ dū orauit apud cesarē ꝑ Quinto ligurio q̄ ex aduersarijs cesaris erat tāta gr̄a admirabilis fuit vt cesar ī plurimos colores vultū v̄terit: manifestūq; fuit ꝙ anim⁹ cesaris mutabat̄. Pharsalicā tñ pugnā cū orator attingeret cesar velut amens corpe ac mēte alienat⁹ est q̄sdāq; de manib⁹ suis fluxisse libellos dicūt: Quare cesar dulci or̄one vict⁹ eū crimīe liberauit. ¶ Tertiū qd̄ pōt hoīes inducere ad aliq̄d credēdū vel opandū d̄r tꝑalis bonoꝝ ꝓmissio. Sic machomet demulsit aures oīm eoꝝ q̄ ip̄m colūt ⁊ venerant̄.

Promisit eis diuitias: cōcessit lasciuias ⁊ ad oēm voluptatem libere laxauit habenas. Quid igit̄ de apostolis p̄dicantibus euāgeliū tenēdū est? An ipsi dialectici aut rhetorici vel forte temporalia promittētes? Absit. De illis etenim ait Aug. lib. xxij. de ciui. dei. c. v. Ineruditos liberalib⁹ disciplinis ⁊ oīno quātū ad eoꝝ doctrinas attinet impolitos: nō peritos grāmatica: nō armatos dialectica: nō rhetorica inflatos: piscatores xp̄s cum rhetib⁹ fidei ad mare huius seculi paucissimos misit: atq; ita ex om̄i genere tā multos pisces ⁊ tāto mirabiliores quāto rariores etiā ph̄os cepit. hec ille. Neq; insup̄ tp̄ale aliquid pollebantur apostoli predicādo: qn̄quidē ⁊ ip̄i aspernabātur tp̄alia cuncta spernēdaq; pro eterna immortaliq; vita clamabāt. Fuerūt igit̄ ipsi tube sp̄ūssancti sup̄no munere dei ad officiū p̄dicatiōis deputati. Tertia excellētia v̄bi dei ⁊ officij predicandi dicitur miraculoꝝ coruscatio. Cū comitatur quippe sepenumero verbuꝫ dei claritas miraculoꝝ. Nam s̄m Tho. ij. ij. q. clxxviij. arti. ij. deus facit miracula maxime propter tria.

Primo propter sanctitatis alicuius demonstrationem.

Scd̄o ꝓpter fidei approbationem.

Tertio ꝓpter veritatis predicate cōfirmationem.

¶ Primo facit de⁹ miracula ad ostēdendam sanctitatē alicuius quē ꝓ merito vite vult preponere alijs in exēplū v̄tutis: sicut fecit de magno Antonio: Machario ⁊ alijs. ¶ Scd̄o facit de⁹ miracula vt fidē approbet. vn̄ glo sup̄ illud ps̄. Ut det illis hereditatē gētium. ait: Hec fuit intētio miraculoꝝ vt crederēt gentes. ¶ Tertio facit de⁹ miracula ad confirmandam veritatē predicatā. Et sic facta sunt miracula ⁊ signa predicātibus ap̄lis apostolicisq; viris. Quisnā explicet quot signis claruit cōfessor dn̄i gloriosus sanct⁹ Antonius de ordine minorum p̄dicator egregi⁹. Referā ex multis qd̄ in eius legēda magna cōtinet̄, Dum em̄ quadā die in ciuitate Bituricēsi populo p̄dicaret: tam ingēs multitudo ad eū audiēdum cōuenit: ꝙ nullus locus ciuitatis illā capere posset. Vn̄ canonici ciuitatis ꝓcessionaliter ciuitatē exeuntes cū populo ad quoddā pratū latissimum peruenerūt. Dū aūt beatus Antonius predicare cepisset: subito tempus surrexit et tēpestas valida adeo ꝙ oēs timere ceperūt tam de pluuia futura q̄ de coruscationibus et tonitruis: sic ceperūt fugere ⁊ velle abire. Qd̄ cernens beatus Antonius dixit eis: Ego ꝓ parte dn̄i nostri iesu xp̄i vobis dico ꝙ nullus vestrū aliq̄d mali habebit stetis firmi ⁊ nō timeatis. Qui eius verbis fidētes immobiles ad audiēdū predicationem eius steterūt. Et cū grādo grossissima descēdisset super terrā: circa audientes nec grādo nec pluuia descēdit: cum tn̄ grādo ex nimietate ad altitudinem magnā oēm locum ambijsset. Quo viso miraculo cūcti gratias deo dederūt. Et hoc miraculū sculptū est ī lapide in frōtispicio ecclesie maioris Bituricensis. Quid dicam de sancto Petro martyre. Quid de sancto patre nostro Frācisco? Quid de sancto Dominico? Quid deniq; de sancto Bernardino. Longū certe esset sigillatim eoꝝ miracula ꝓ cōfirmatione euāgelij diuinitus facta enarrare. ¶ Quarta excellentia diuini v̄bi ⁊ officij predicādi d̄r predicatoꝝ defensio. Defendit equidē illos deus qui nomen eius predicant maxime a tribus,

Primo ab emulis.

Secūdo a diabolis.

Tertio a periculis.

¶ Primo defendit de⁹ predicatores ab emulis. Nā vt scribit̄. xj. q. iij. in. c. quicūq; j. Quicūq; cōtristauerit doctorem veritatis peccat in xp̄m: ⁊ patrē omniū exacerbat deum: propter qd̄ ⁊ vita carebit eterna. Vnc legitur in vita beati Amādi ep̄i: ꝙ cū predicaret quidā ioculator irridebat eum: qui arreptus a diabolo iniuriā factā sancto ex verbis eius fatebatur ⁊ se discerpēs ⁊ lacerans: vn-

guibus et dentibus expirauit. Legitur adhuc de btō Frācisco ꝙ dū predicaret in castro Citerne quedā mulier supueniēs cū cymbalo pulsabat: ⁊ eiꝰ predicationē irridebat: ⁊ a sctō Frācisco premonita vt desisteret noluit obedire. Tandem sctūs Franciscus dixit: Tolle tolle diabole qđ tuū est. Et statim capta est mulier misera ⁊ in aerē leuata ac deinceps ampliꝰ nō visa. ¶ Scđo defendit deus predicatores verbi sui a diabolis. Legit̄ em̄ de btō Antonio de padua: ꝙ vltia quadragesima ante obitū suū vacās predicationibꝰ ⁊ cōfessionibꝰ audiēdis: in principio ipsiꝰ q̄dragesime a diabolo tētatꝰ est suffocari. Qui nomē virginis Marie deuote inuocās: ⁊ crucis signū fronti imprimēs: totā cellā lumine diuino circūfusam cōspexit: ⁊ diabolus statim aufugit. Tertio defendit deꝰ p̄dicatores a periculis. Sicut patet in Paulo q̄ de seipso dicit in epl̄a hodierna ꝙ fuit in periculis fluminū: periculis latronū: periculis ex genere: periculis ex gētibꝰ. ij. Coꝝ. xj. ¶ Quīta excellētia verbi dei ⁊ officij predicādi đi ecclesie sublimatio. Sublimat enim ecclesia sancta officium predicandi tripliciter.

Primo mulierum exceptione.
Secūdo laicoꝝ prohibitione.
Tertio prelatoꝝ obligatione.

¶ Primo ecclesia excipit mulieres ab officio p̄dicādi. iuxta illud. j. Coꝝ. xiiij. Mulieres ī ecclesia taceāt. Et. j. Timo. ij. Docere mulieri nō permitto. ⁊ de cōse. di. iiij. c. mulier. Mulier q̄uis docta ⁊ sancta viros in cōuētu docere vel baptizare aliq̄s nō presumat. Ad idē facit c. mulierē. xiij. q. v. ⁊ c. mulier. xxiij. dist. Ratio aūt quare mulieribus interdicit̄ actꝰ p̄dicādi: ꝟm Tho. ij. ij. q. clxxvij. ar. ij. pōt esse tripler. Primo ꝓpter cōditionem sexus feminei cui ꝓpter pctm̄ conuenit subijci viro. Docere autē publice nō pertinet ad subditos: sed magis ad p̄latos. Scđa rō est ne animo hominuꝫ alliciant̄ ad libidinē: qm̄ vt ait sapiēs Ecc̄i. ix. c. Colloquiū mulieris q̄si ignis exardescit. Et speciē eiꝰ admirati reprobi facti sunt. Tertia rō assignatur: qꝛ vt cōiter mulieres sunt insipientes ⁊ non sunt in sapiētia ꝑfecte vt eis posset cōueniēter publica doctrina cōmitti. Priuate tn̄ pn̄t mulieres docere que sciūt. ¶ Scđo eccl̄ia magnificat officiū predicādi laicoꝝ ꝓhibitiōe: qꝛ ꝓhibet laicis oībꝰ publice p̄dicare. Vn̄ Greg. ix. archiep̄o mediolanēsi ait illud qđ nota. ex̄ de here. c. sicut in vno. Cū nōnulli laici predicare presumāt: ⁊ verēdū nimis existat ne vitia sub specie virtutum subintrēt. Nos attēdētes ꝙ doctoꝝ ordo est quasi p̄cipuus in eccl̄ia dei mādamus quatenus cū alios dn̄s apl̄os dederit: alios ꝓphetas: alios v̄bo doctores: interdicas laicis vniuersis cuiuscūqꝫ ordinis cēseātur vsurpare officiū predicādi. Ad hoc propositū diffuse loquitur. c. cum ex iniucto. ex̄ eo. Ratio autē assignatur in glo. super. d. c. cum ex iniuncto. qꝛ singula officia singulis debēt esse commissa: sicut etiā apte patet. lxxxix. dist. c. singula. Et nō solū de p̄dicatione: sed etiā de quibuslibet alijs negocijs eccl̄iasticis se intromittere laici nō debent: sicut pꝫ ex̄ de iudi. c. decernimꝰ. ⁊ de rebꝰ eoꝝ nō alie. c. cum laicis. ⁊ de arbi. c. cōtingit. ⁊ de cōsti. c. ecclesia. ⁊. xcvj. di. c. bn̄ quidā. ¶ Tertio ecclesia magnificat v̄bū dei et sublimat illud p̄latoꝝ obligatiōe. Obligat em̄ p̄latos vt de p̄dicatiōe sollicitā curā habeāt. Vn̄ ex̄ de offi. iudi. or. c. inter cetera. sic habet̄: Inter cetera que ad salutē spectāt populi xp̄iani: pabulum v̄bum dei ꝑmaxime sibi noscit̄ esse necessariū: qꝛ sicut corpꝰ materiali: sic aīa spūali cibo nutrit̄: eo ꝙ nō in solo pane viuit hō: s̄ ī oī v̄bo qđ ꝓcedit ex ore dei Lu. iiij. vn̄ cū sepe ꝯtingat ꝙ ep̄i ꝓpter suas occupatiōes multiplices vel inualitudines corꝑales: aut hostiles incursus: seu occasiones alias: ne dicamꝰ defectū sciētie qđ in eis reprobādū est omnino ne decetero tolerandus: ꝑ seipsos nō sufficiūt ministrare v̄bū dei populo: maxime ꝑ amplas dioceses et diffusas

generali cōstitutione sancimus vt epi
viros idoneos ad sancte predicatiōis
offiū salubriter exequēdū assumāt po-
tētes in ope⁊ sermone: q̄ plebes sibi cō
missas vice ipsorū: cū ꝑ se idē neq̄uerīt
sollicite visitātes eas v̄bo edificēt ⁊ exē
plo: q̄bus ipsi cū indiguerint congrue
necessaria subministrent: ne ꝑ necessa-
rioꝝ defectu cōpellant desistere ab in-
cepto. hec ibi. In cle. v̄o dudum. de se-
pult. apl'ica autoritate ꝯceditur predi
catoribus ⁊ minoribus vt in eoꝝ eccle
sie locis ⁊ plateis oībus ppl'o ⁊ clero li
bere valeant p̄dicare: ea hora dūtaxat
excepta qua ipi ordinarij locoꝝ ꝑ se pre
dicarent: aut corā se facerēt solenniter
predicari: nisi ꝯriū ex eoꝝ volūtate ma
naret. Arbitror aūt ⁊ ego dispositione
spūssancti actum esse vt p̄fata licentia
predicādi minoribꝰ: ⁊ p̄dicatoribꝰ im-
partiretur: qm̄ nisi ipi ceteriq̄ mēdicā
tes excolerent vineā dn̄i sabaoth vrtice
vepres ⁊ spine iam implerent illā: cun-
ctaq̄ erroribus multiplicibꝰ ⁊ heresi-
bus: essent maculata: hi paupes fres
desudant studijs litterarum vt predica
tionum suaꝝ fulgore orbē illuminent.
¶ Qꝛ quinq̄ sunt ꝯditiones necessarie
in vnoquoq̄ q̄ vult bene fructuose et
vtiliter p̄dicare verbū dei. Capl'm. ij.

Secundū mysteriū declaran
dū est de qualitate seu ꝯdi-
tione p̄dicantis verbū dei.
Et notabimꝰ q̄nq̄ p̄cipuas
cōditiones quas hr̄e debet
qui officium predicationis exercet.

Prima dicitur scientia.
Secunda mundicia.
Tertia sapientia.
Quarta charitas.
Quinta patientia.

¶ Prima ꝯditio q̄ in vnoquoq̄ p̄dicā
te inueniri dz d̄r sciētia. Ubi aduerten
dū est ꝑm Alexā. de al'. in. iij. volumine
summe. q. lxviij. mē. iij. ar. ij. §. j. ꝙ tri-
plex est doctrina. Prīa simplicis exhor
tatiōis. Scd̄a assumpte ꝓfessiōis. Ter
tia p̄dicatiōis. Prima est doctrina sim
plicis exhortatiōis: qua pōt vnusq̄sq̄
fraterna admonitiōe corrigere ⁊ doce-
re ꝓximū suū ⁊ b̄ cōis est oīm ꝑm quā
oēs scire tenent symbolū: orationē do
minicam: p̄cepta decalogi: pctā capita
lia: opa mīe: ⁊ eccl'ie sacramēta. Scd̄a
doctrina d̄r assumpte ꝓfessiōis. Et ꝑm
hanc vnusq̄sq̄ scire dz ea q̄ ptinent ad
facultatē suā ad minus cōpetēter. Sic
medici scire debēt regulas medicine: ⁊
nō iuriste. Juriste v̄o scire debēt sn̄ias
legū ⁊ nō medicine: et sic de alijs. Ter-
tia doctrina d̄r p̄dicationis: cuiꝰ mini-
stri. i. predicatores scire tenent nō tm̄
credēda: sz etiā expositiones p̄ceptoꝝ:
ita vt saltem competēter docti possint
alios īstruere ⁊ docere. vn̄ ex̄ de here. c.
cū ex iniūcto. d̄r: Scīa valde necessaria ē
sacerdotibꝰ ad doctrinā: qꝛ iuxta v̄bū ꝓ
pheticū Mal'. ij. Labia sacerdotis custo
diūt. i. custodire debēt scīaz. ꝑm gl. Que
v̄ba etiā notant. xliij. di. sit rector. viij.
q. j. c. opz. vbi sic habet: Opz eū q̄ docet
⁊ instruit aīas rudes esse talē vt ꝓ inge
nio discentiū semetip̄m possit aptare: ⁊
v̄bi ordinē ꝓ audiētiū capacitate diri-
gere. deberet ergo apprime esse erudi-
tus et doctus. Et. xvj. q. j. c. sic viue. ⁊. c.
si clericatus. d̄r: Multo tp̄e disce ⁊ post
modū doceas. ⁊. xxxviij. dist. c. ignoran-
tia. Sacrū cōsiliū inq̄t: Ignorātia ma-
ter cunctoꝝ erroꝝ maxime in sacerdoti
bus vitāda est: q̄ docēdi officiū in popu
lo dei susceperunt. Sacerdotes em̄ ad-
monētur legere sctās scripturas Pau-
lo apl'o dicēte. j. ad Timo. iiij. Attēde le-
ctioni exhortationi et doctrine. Et ad
hoc facit. c. si in laicis. ⁊. c. Nulli sacer-
dotū. ⁊. c. si iuxta. ⁊. c. qui ea prefata. dis.
xxxviij. ⁊. lix. dist. c. ordinatos. d̄r: Qui
minime lr̄is operā dederit p̄ceptor esse
nō pōt litterarū. Et Hiero. ad Nepotia
num ita scribit: Diuinas scripturas se-
pius lege: immo nunq̄ de manibꝰ tuis
sacra lectio deponatur. Sermo sacer-
dotis scriptu rarū sale conditus sit. No
lo te declamatorē esse ⁊ fabulum garru
lūq̄ sed ministerij peritū ⁊ sacramēto-

rum dei tui eruditissimū. Verba voluere ex celeritate dicēdi apud imperitum vulgus admirationē sui facere indoctorum hominū est. Ex quibus oībus colligitur q̄ nullus predicare debet nisi sit doctus: ita vt saltē in eo sit mediocris sciētia: ⁊ si nō multū eminens: vt habek ex de elec. c. cū nobis. Sed vt Hiero. inquit ad Paulinū. Oō medicoꝝ est promittunt medici tractant fabrilia fabri. Sola scripturarū ars est quā si omnes passim vendicant. Scribimus indocti doctiq̄ poemata passim. Hanc garrula anus: hanc derisus senex: hāc sophista verbosus: hanc vniuersi presumunt lacerant docent anteq̄ discāt. Alij adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. hec ille. Sed nōnulli imperiti illitterati ⁊ idiote presumptionis vento tumefacti: sciētiam damnāt: studia litterarū sacrarum vituperant. Laudāt vere ignorantiā ⁊ rusticitatem. Asserunt em̄ xp̄m humillimos piscatores: scilz apostolos ad predicandum misisse. Oō Paulus. j. Loꝝ. j. approbat dicens: Que stulta sunt mundi elegit deꝰ vt cōfundat sapiētes. Si igitur apostoli omnino rudes ad predicationem euāgelij sunt electi: non videtur rationi cōsonum dicere scientiam fore predicantibus necessariā. Talibus sic arguētibus respōdet Hiero ad Paulinū. Sacra q̄pe rusticitas solū sibi ꝓdest ⁊ quātum edificat ex vite merito ecclīam xp̄i tātū nocet si destruētibus nō resistat Malachias ꝓpheta: immo p Malachiā dñs interrogat sacerdotes legē. Intantū sacerdotis officiū est iterrogatū rīndere de lege. Et in Deuk. xxxij. legimus: Interroga patrē tuū ⁊ annūciabit tibi maiores tuos ⁊ dicent tibi. In ps̄. q̄z. cxviij. Cantabiles mihi erant iustificationes tue: in loco peregrinationis mee. Et in descriptione viri iusti cū eū arboꝛi vite Dauid qui est in paradiso cōpararet inter ceteras virtutes. hoc etiā intulit ps̄. j. In lege domini voluntas eius: ⁊ in lege eius meditabik die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis iustos ait fulgere quasi stellas ⁊ intelligētes. i. doctos quasi firmamētū. Videꝰ quātū inter se distāt ista rusticitas ⁊ docta iusticia. Alij stellis: alij celo cōparank. Oē q̄ iuxta hebraicā veritatē vtrūq̄ de eruditis possit intelligi. Ita em̄ apud eos legimus: Qui aūt docti fuerint fulgebūt quasi splēdoꝛ firmamēti: ⁊ q̄ ad iusticiā erudiūt multos quasi stelle in ꝓpetuas ēternitates. Cur ōꝛ Paulus aplus vas electionis. Nēpe qꝛ vas legis ⁊ scripturarū sanctarū armarium erat. Pharisei stupēt in doctrina dñi: ⁊ mirank in Petro ⁊ Johāne quō legē sciāt cū nō didicerint lras. Quicq̄d enim alijs exercitatio ⁊ quotidiana in lege meditatio tribuere solet: hoc illis spūsctūs suggerebat ⁊ erant iuxta qō scriptū est docibiles deo. hec ille. Ex cuius ꝛbis clare deprehēdimus: q̄ lz apli sciam nō habuerint acq̄sitā: tm̄ illā habuerūt infusam. Silr ⁊ pr̄ nr̄ Fr̄ācisc⁹ ex dono spūsctī tantā plenitudinē gr̄e ⁊ scie accepit vt ꝑdicās oēs in stupoꝛē cōuerteret audiētes. Vñ dñs Boñ. iij. parte legende maioris de eo sic ait: Erant eloq̄a eius non inania: nec risu digna: sed ꝛtute spūsctī plena: erāt medullas cordis penetrātia ita vt in vehementē stupoꝛē audiētes cōuerterēt. ⁊ in. xij. parte legēde inquit: Erat verbū eius velut ignis ardēs: penetrās intima cordis: oīmq̄ mētes admiratione replebat: cū non humane inuentionis ornatū ꝓtenderet: sed diuine reuelationis afflatu redoleret. ¶ Scōa cōditio quā predicatoꝛ habere debet dicitur mūdicia. Debet enim esse mūdus ⁊ immaculatus nō solum in se: sed etiā in ꝓmis exēplo bono illos edificans: qꝛ vt inq̄t Grego. in homek. Cuius vita despicit restat vt eius ꝑdicatio cōtemnatur. Et Hiero. ad Nepotianū ait: Nō cōfundāt opa tua sermonē tuū: nec cuꝛ in ecclīa loq̄ris: tacitus q̄s rīdeat. Cur ergo que dicis ipse non facis. Delicatꝰ magr̄ est: qui ventre pleno de ieiunia

disputat. Et Joh Chry. dis. xl. c. multi. ait: Si bene vixeris ⁊ bñ docueris: populũ instruis. Si bñ docueris et male vixeris tuisoli⁹ cõdẽnator eris. Nã bñ viuẽdo ⁊ bñ docẽdo ppl'm ĩstruis qũo viuere debeat. Bene aũt docẽdo ⁊ male viuẽdo deum instruis qũo te debeat cõdẽnare. Ad ꝓpositũ etiã Lact. ĩ. iiij. li. di. insti. ait: Hoĩes malunt exẽpla q̃ verba: qm̃ loqui facile est: p̃stare difficile. Utinã quidẽ tã multi bñfacerent q̃ multi bene loquunt. Et idẽ in. iij. li. inquit: Qui docẽt tm̃ nec faciũt ipi preceptis suis detrahunt põdus. hec ille. Nec sufficit extrinsecus exẽplũ bonum prebere: nisi ⁊ mens ipa p̃dicatoris intrinsec⁹ fuerit mũda: q: vt inq̃t Greg. sup Ezech. Sermo dulcedinẽ nõ habet quẽ infra cõsciẽtiã vita reproba remordet. ¶ Tertia cõditio p̃dicatoris verbi dei dicit sapiẽtia siue prudẽtia. Debet nãq; prudẽter doctrinã cõicare: ita vt nõ semp oĩa dicat: nec semp oĩa taceat sed ꝓ loco ⁊ tpe ꝟm q̃ viderit auditoꝝ vtilitati meli⁹ ꝯuenire. Hic Greg. ĩ pastorali ait: illud qd̃ ponit. xliij. dis. c. sit rector. Sit rector discretus in silentio: vtilis in v̄bo ne aut tacẽda ꝓferat aut ꝓferẽda reticescat. Nã sicut incauta locutio in errorẽ ꝓtrahit: ita indiscretuꝫ silẽtiũ eos q̃ erudiri poterant in errore derelinq̃t. Sepe nãq; rectores ĩprouidi humanã gr̃am amittere formidãtes loq̃ libere recta ptimescunt. hec ille. Et licꝫ ĩ quolibet officio publico exigatur prouidẽtia: ipa tñ multũ est necessaria his q̃ p̃dicãt verbũ dei: ita vt locis ꝑsonis ⁊ tpib⁹ uos sciãt aptare sermones. Nã ꝟm apl'ꝫ. j. Co. ij. Sapiẽtiã loq̃mur inter ꝑfectos: paruulis aũt lac dam⁹ in potũ. Uerũtñ ꝑsepe ꝯriũ fieri videm⁹ ab insipiẽtib⁹. Predicauit q̃dã tẽpore meo corãvetulis septẽ vel octo de ludo alearũ: ⁊ hebdomada sequẽti de vitio sodomie. Alter v̄o in die spiritussancti corã ingẽti multitudine doctoꝝ viroꝝ: laudes narrauit sancti Bernad. et sil'ia multa omitto ne videar ꝓbos patres velle corrigere. Illud tñ silentio nõ est pretereundũ q̃ quidã qui feruẽtes sed vere potius furẽtes vocari possunt gloriantur sub specie detestationis vitioꝝ talia publice tanq̃ sordida et obsceua spurcissimaq; verba fantur: qualia minus quilibet histrio ioculator satyra: ⁊ fetidissimus leno loqui erubesceret. Ex quoꝝ imprudẽti doctrina q̃plures nedum pctã quedã que ignorabãt didicerunt: verũetiã ⁊ illa perpetrare conati sunt. O reprehensibiles: o vitiosi: o deniq; nefandi vitioruꝫ corruptores. Audite beati Francisci cõsiliũ in regula sic dicẽs: Moneo quoq; et exhortor fratres meos in dño iesu xp̃o: vt ĩ p̃dicatione quã faciũt sint examĩata ⁊ casta eoꝝ eloquia ad vtilitatẽ et edificationẽ populi annũciãdo eis vitia et virtutes penã ⁊ gloriã cum breuitate sermonis. Nõnulli gloriant populũ induxisse ad risum ⁊ truffas. Cõtra quos Hiero. ad Nepotianũ ait: Lachryme auditoꝝ laudes tue sint. hec ille. Tales autẽ magis dicẽdi sunt truffatores q̃ predicatores: qui quibusdã gesticulationib⁹ ⁊ truffis conant populuꝫ in risum vertere. Igit qui prudẽs est vitia hec reprehensibilia de quibus dixim⁹ vitare curat. ¶ Quarta cõditio predicãtiũ d̃r patiẽtia. Euenire q̃ppe solet vt inter multos qui laudãt predicatores inueniant nõnulli detractores qd̃ diuina igit dispẽsatiõe vt põdere detrahẽtiũ fumus deprimatur inanis glorie q̃ oriri posset ex v̄bis blãdientiũ. Hinc Grego. vj. q. j. c. sunt plurimi. inquit: Sunt plurimi qui vitã bonorũ fortasse ampli⁹ q̃ debẽt laudãt: et ne qua elatio de laude subrepat: permittit omp̃s de⁹ malos in obtrectationẽ et obiurgationẽ ꝓrũpere vt si qua culpa ab ore laudantiũ in corde nascit ab opere vituperantium suffocet. hec ille. Patiẽter itaq; ⁊ equo aĩo ferendi sunt rumusculi plebis: nec curãdũ est de oĩbus que dicunt: nisi talia essent ꝓpter que nõ cõfutarentur: infamia notabilis in preiudiciũ animarũ oriri posset. Unde

Hiero. ad Nepotianū ait: Caue ne hominū rumusculo aucuperis ⁊ offensam dei populoꝝ laude cōmutes. Per infamiam ⁊ bonā famā xp̄i miles graditur: nec laude extollit̄: nec vituperatiōe frāgitur ⁊ leta ꝯtēnit ⁊ tristia. Per diē sol nō vret te neq; luna ꝑ noctē. ps̄. cxx. hec ille. Et vere nisi p̄dicator patiēs extiterit multā sentiet amaritudinem: qn̄ qd̄ vnus laudat alter vitupat. Laudāt docti subtilitates ⁊ ꝓfunda dubia scriptu rarū: vituperāt ista vulgares ⁊ ignorātes. Extollunt ignorantes ⁊ muliercule vulgaria quedā exēpla siue parabolas: ⁊ de illis viri periti q̄ nō habēt deuotionē risum suscipiūt: ⁊ sic ꝓ varietate audientiū varia est opinio: variusq; appetitus vnoquoq; ꝟm suū modū referēte.

¶ Quinta cōditio predicatoris euāgelij nūcupat̄ charitas. Hec facit predicatores querere nō que sua sunt: sed que iesu xp̄i. j. Coꝝ. xiij. ⁊. x. capitulis doctor gentiū ait: Nō querēs qd̄ mihi vtile est sed qd̄ multis vt salui fiāt. Querūt que sua sunt q̄ predicāt: aut cupiditate glorie aut appetitu ambitionis honoris ⁊ dignitatis: aut amore lucri ⁊ spe quest⁹ aut deniq; respectu cuiuslibet cōmodi tp̄alis. Non stant ista cū charitate que deum diligere facit propter se: et proximum propter deum.

¶ De quinq; fructibus et vtilitatibus verbi dei ⁊ quare vtile est omnibus illud audire libenter. Cap̄. iij.

Tertiū mysteriū declarandū est de vtilitate audiētiū verbū dei Et lz multi sint fructus ⁊ vtilitates deuote audientiū v̄bū dei: tn̄ nos impnīarū tm̄ q̄nq; explicabim⁹: q̄ten⁹ his fructib⁹ excogitatis: vnusq̄sq; animet̄ ad libēter ⁊ deuote audiēdū illud.

Prima d̄r illuminatio.
Scd̄a confortatio.
Tertia fortificatio.
Quarta delectatio.
Quinta exemplatio.

¶ Prima vtilitas verbi dei d̄r illuminatio. Illuminet quippe intellectū hoīs: sicut sol illuminat mundū. Et hoc inq̄t dauid in ps̄. cxviij. Declaratio sermonū tuoꝝ illuminat: ⁊ intellectū dat paruulis. Et iterū ps̄. cxviij. Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen semitis meis. Illuminat̄ siquidē mēs attēte audientiū ⁊ cum vtilitate. Primo respectu credendoꝝ vt sciāt fidei rudimēta. Scd̄o respectu colēdoꝝ: vt deū colēt creatorē Tertio respectu abhorrendoꝝ: vt vitia abhorreāt ⁊ vitēt. Quarto respectu acceptandoꝝ: vt virtutes acceptēt ⁊ insequant̄. Quinto respectu spernendorū: vt mundū spernāt ⁊ eius bona. Sexto respectu agendoꝝ: vt opera agant que mandant̄ in lege. Septimo respectu timēdoꝝ: vt penas inferni timeāt. Octauo respectu desiderādoꝝ: vt beatitudinem eternā desiderēt: nā nisi hec ⁊ huiusmodi ppl̄is p̄dicarent̄: oēs velut ceci varijs inuoluerent̄ erroribus. ¶ Secūda vtilitas quā cōsequunt̄ verbū dei audiētes d̄r cōfortatio. Nā lz multi sciant bona q̄ opari tenent̄ ⁊ mala a q̄b⁹ sibi cauere debēt: tn̄ qn̄q; nec bona faciunt nec mala fugiūt: deuicti quadā tepiditate vel potius sensualitate ⁊ delectatiōe hoꝝ tp̄aliū. Alij et iā q̄uis sciāt penas inferni fore timēdas: desiderandūq; celū pieq; xp̄i passionē desiēdaz: tn̄ cor hn̄t insipidū sine timore: sine desiderio: ⁊ sine vlla pietate. Cuz v̄o tales audiūt verbū dei frequenter ꝯfortant̄ ad deponēdā oēm tepiditatē ad amplectādas virtutes: ad surgēdū a pctīs: ad cōpatiēdū xp̄o passo: ad timēdos gehēne cruciatus: ⁊ ad desiderādū regnum dei: qr vt Hiero. ait ad Paulinum. Hz nescio quid latētis energie viue vocis act⁹: ⁊ in aures discipuli a doctoris ore trāsfusa fortius sonat. Vn̄ ⁊ Eschines cū Rhodi exularet ⁊ legeret̄ illa Demosthenis oro quā aduersus eū habuerat mirātibus cūctis: atq; laudātib⁹ suspirās ait: Quid si audisset ipsam bestiaz sua v̄ba resonantē. h̄ ille. Quāta aūt sit vis in v̄bo dei p̄dicato appetvndiq; ex mirādis exēplis tā apl̄oꝝ q̄ alioꝝ. Pe-

trus nanq̃ post susceptũ spm̃sctm̃ vna p̃dicatione tria milia aĩarũ cõuertit ad xp̃m. Act.ij. Quid fecit Paulus vas electionis? quid reliqui oẽs apl̃i ⁊ discipuli xp̃i? Et diebus nostris vñ quasi renouata videt̃ religio christi sustentata ecclesia ⁊ pctõres ad pniam animati nisi ex auditu predicantiũ. O verbũ dei benedictũ: o verbũ salutiferũ: o predicatio fecũdissima: o instrumentũ salubre quo cõmoueri possunt mẽtes dure ad agendum penitentiã: ⁊ corda oĩm ad virtutes sectandas. ¶ Tertia vtilitas audiẽtiuꝫ verbũ dei d̃r fortificatio. Fortificat enim eos qui boni sunt vt in melius ꝓficiant ⁊ ꝑseuerent: ita ꝙ ex verbo dei quasi cõseruantur ⁊ nutriunt̃: sicut plãtula que vt viriditatẽ seruet rigat̃ aq̃s. Ideo xp̃s ait Mat. iiij. Nõ in solo pane viuit hõ: sed in oĩ v̄bo qd̃ procedit de ore dei. ¶ Quata vtilitas d̃r delectatio. delectat etem̃ verbum dei ⁊ recreat spũaliter audiẽtes. nã oĩs aĩa bona letãter audit magnalia summi imꝑatoris celorũ: ⁊ q̃cũq̃ aliquẽ diligit de ip̃o libenter loquit̃ ⁊ libẽter audit bene de illo loquẽtes. Sic q̃ deũ amant ⁊ ex ip̃o sunt: verba ei⁹ audiũt vt d̃r Joh. viij. c. Et maria magdalene que dilexit multũ Luc. vij. saturari nõ poterat audiendo verba melliflua xp̃i iesu Luc. x. ¶ Quinta vtilitas d̃r exẽplatio. Prebẽt nãq̃ audientes verbũ dei exemplũ bonuꝫ ꝓximis suis. nã sepe ꝯtingit vt hi q̃ infime sunt ꝯditiõis vidẽtes viros graues: vt puta religiosos viros doctos: nobiles ⁊ honestos ciues ad p̃dicationẽ cõfluere animent̃ ⁊ ipsi ad eã audiendã diligenter. Ergo vt finẽ huic sermoni faciã cuꝫ tã grãdia tãq̃ mirifica sint priuilegia verbi diuini oẽs aduoco: cũctos inuito: singulisq̃ clamo. Uenite ⁊ audite vt audiendo verbum dei acquirere possitis eius gratiã. ⁊ deinde peruenire ad beatam gloriã in qua xp̃s benedictus viuit ⁊ regnat in secula seculorũ. Amen.

¶ Feria. scd̃a post dñicaꝫ in sexagesima de v̄bo dei ⁊ ei⁹ auditione, Sermo. ix.

In corde bono ⁊ optimo audiẽtes verbũ retinẽt ⁊ fructũ afferunt in patientia. Uerba sunt xp̃i iesu saluatoris originaliter Lu. viij. Quis multa dicta sint in superiori sermõe de predicato verbo dei: restãt tñ adhuc de eius auditione aliqua disserẽda. Opus em̃ est cõfutare illos qui vel audire respuunt: vel negligenter audiunt: aut audientes non custodiũt verbum: ⁊ reuera satis supq̃ est hec cõfabulatio vt inducant̃ hoĩes ad audiendum verbum diuinum cum affectu ⁊ vtilitate salutis sue. Nam nõ desunt diaboli tentamenta ad remouẽdas mẽtes ab auditu spũalis doctrine: cũ ipsa sit quasi sagitta vulnerans astutiam eius. Idcirco de auditione verbi dei dicere volentes: notabimus in hoc sermone principaliter tria mysteria declaranda.

Primum d̃r inductio.
Scd̃m modificatio.
Tertium obligatio.

¶ Qualiter omnes inducuntur ad audiendum verbum dei a scriptura: a natura: ⁊ ab exemplis. Capl̃m. j.

Primũ mysterium declarãdũ de auditione verbi dei d̃r inductio. Ad illud etem̃ audiẽdũ inducimur propter tria,

Primo ꝓpter naturam.
Scd̃o ꝓpter scripturam.
Tertio ꝓpter exempla.

¶ Primo inducimur vt libenter audiamus verbum dei ab ipsa natura. Nam vt Sene. ad Lucil. ait: Docibiles natura nos edidit. Et s̃m Ciceronem in sua rhetorica. Is docibilis est q̃ vult attẽte audire. Et vt idẽ Cicero in li. qõ. tuscul. ait: Inest mẽtibus nr̃is insatiabilis q̃dam cupiditas veri vidẽdi. Qd̃ in. j. de offi. cõfirmat di. Oẽs trahimur ⁊ ducimur ad cognitionis ⁊ scĩe cupiditateꝫ: in qua excellere pulchruꝫ putamus. Et hocipsum Arist. explicauit in. j. Meta.

inquiens: Oēs hoīes natura scire desiderāt. ⁊ in. iij. Ethi. ⁊ in. ix. parte ꝓbleumatū asserēs. Addiscere q̄ dē facile ⁊ delectabile natura oībus est. Luz ergo q̄si incredibilis sit numerus ignorātium viā dñi: ⁊ ꝓdicatores illā doceant: natura ipsa mouere dz oīm aīos ad illos audiendū. Nec valet quorūdā de se supba ꝑsumptio: q̄ se credunt oīa scire: qm̄ vt ait sapiēs Prouer. ſ. Audiēs sapiēs sapientior erit. Quinimo nullus est adeo peritus q̄ peritior fieri nō possit. Vnde Lact. de ira dei. de Socrate ait: Socrates cū esset oīum ꝓbox doctissimus: vt ceteroz argueret insciciam q̄ se aliq̄d tenere arbitrabant: ait se nihil scire nisi vnuz: qz nihil sciret. Et Mercurius trimegistus ꝓbs maximus dicebat: Maxima pars eoꝝ q̄ scimus est minima pars eoꝝ q̄ ignoramus. Jō notāda valde sunt Viero. verba q̄ ad palmachiuz ⁊ occeanum ita scribit: Dū essem iuuenis nimio feruebā amore discēdi: nec iurta quorūdā ꝑsumptionē ipse me docui Apollinarē audiui Antiochie frequenter ⁊ coluiriā canis spargebaſ caput: ⁊ magistrū potius q̄ discipulū docebat. Perrexi tū Alexandriā: audiui Didimū in multis ei grās ago: qz q̄ nescium didici: q̄ sciebā illo docēte nō ꝓdidi. Putabāt me hoīes finē fecisse discendi. Veni rursus hierosolymā ⁊ bethleē: quo labore: quo precio Baraniā nocturnū habui ꝑceptorē. Timebat em̄ iudeos: ⁊ alterum mihi exhibebat Nicodemuz. hec ille. Si itaq̄ tātus doctor luce scie preditus audire: vt addisceret nō erubescebat: qua ꝑsumptio illa est eoruz qui vel ignorātes: vel parū docti sunt: dicentiū se ꝓdicationē nō velle audire: qz illa nō egent. Propter tales vtiq̄ Sene. li. de tranquillitate animi ait: Puto multos ad sapientiā venire potuisse: si non putassent se peruenisse. Scō inducimur vt ꝓmpte audiam⁹ verbū dei ab ipsa scriptura. Lōcordāt quippe voces oīm scripturarū nedū diuinarū: verūetiā ⁊ moraliū ꝓbox: q̄ vnuſq̄sq̄ sollicitus esse debet ad discendū. Ūñ Arist. ſ. Ethi. ait: Qui neq̄ ipse intelligit: neq̄ aliū audiens in aīo ponit: hic inutilis natus est. Et Macrobius. liō. ij. saturnaliū. Sine doctrina vita est quasi mortis imago. ⁊ Tul. li. ij. q. tuſ. Ut ager q̄ uis fertilis sine cultura fructuosus esse nō pōt sic sine doctrina aīus. Et idē li. ſ. de oratore Nō ignoro ea q̄ bona sunt meliora fieri posse doctrina. Et iurisc̄ōsultus. ff. de fidei cōmiſ. li. l. apud Julianū. inq̄t: Lupidias discēdi est optima rō vinēdi. Unde Julianus dixisse ferſ. Et si alterū pedem in sepulcro haberē: adhuc discere quid vellē. Vnde est q̄ etiā sapiēs Eccli vſ. ait: Si inclinaueris aurē tuā excipies doctrinā: ⁊ si dilexeris audire sapiēs eris: ⁊ iō ꝓuerb. xij. Qui diligit disciplinam diligit sciam. ⁊ ꝓuer. xvij. Qui eiutat discere incidet in mala. ⁊ ꝓuer. xix. Suscipe disciplinā vt sis sapiēs in nouissimis tuis. ⁊. xxij. ibidē. Jnclina aurem tuā ⁊ audi verba sapientū. Sunt ⁊ alie hmōi scripturarū voces quasi innumerabiles hortātes hoīes vt prompto aīo audire velint verba doctoꝝ ⁊ sapiētum: vt ⁊ ipſi p exercitiū discipline docti euadere possint. Tertio inducimur ad audiēdū eos q̄ docēt bñ btēq̄ viuere ab exēplis. Scribit em̄ Ualerius marim⁹ li. viij. Rub. de studio ⁊ industria. q̄ etiā refert Tulli⁹ liō. de senectute. q̄ Solō ꝓbs significauit versibus se quotidie senescentē aliq̄d discere. Supmo vo die vite assistentibus amicis: q̄dāq̄ inter se cōferētibus satis iā ꝓfessum caput erexit: interrogatusq̄ quapropter id fecisset: respōdit: vt cū istud q̄q̄d est de quo disputatis ꝓcepero moriar. Ar ⁊ Viero. ad paulinū iducit multoꝝ ꝓborum exēpla q̄ auiditate discēdi nullum timuerūt laborē. Legimus inquit in veteribus hiſtorijs quosdā lustrasse prouincias: nouos adysse pplos: maria trāſisse: vt eos quos ex libris nouerāt coram quoq̄ viderent. Sic Pythagoras mē phiticos vates. sic Plato egyptū. ⁊ Archita tarentinū: eāq̄ otā italie q̄ quon-

dam magna grecia dicebat laboriosissi
me peragrauit: vt q̄ Athenis magister
erat ⁊ potens: cuiusq̄ doctrinas Acha
demie gymnasia ꝑsonabāt: fieret pere-
grinus atq̄ discipulus: mallēs aliena
verecūde discere q̄ sua impudēter inge
rere. Deniq̄ cum lr̄as quasi toto fugiē
tes orbe ꝑsequit̄: captus a pyratis ⁊ ve
nundatus tyrāno crudelissimo paruit
ductus captiuus vinctus ⁊ seruus: tñ
qr ph̄s maior emēte se fuit ad Titum li
uiū lacteo eloquētie fonte manantē de
vltimis hispanie galliarumq̄ finibus
quosdā venisse nobiles legim⁹: ⁊ quos
ad sui cōtēplationē Roma nō traxerat
vnius hoīs fama ꝑduxit. Habuit illa
etas inauditum oībus seculis celebran
dūq̄ miraculū: vt vrbez tātam ingressi
aliud extra vrbē quererēt. Apollonius
siue ille magnus vt vulgus loquit̄: siue
ph̄us vt pythagorici tradunt: intrauit
Persas: ꝑtransiuit caucasum: albanos:
scythas: massagetas: opulentissima in-
die regna penetrauit: ⁊ ad extremuz la-
tissimo Phison amne trāsmisso: ꝑuenit
ad brachmanas: vt Hyarcam ī throno
sedentē aureo: ⁊ de tantali fonte potā-
tem inter paucos discipulos: de natura
de moribus ac de cursu dierū ⁊ syderuz
audiret docentē. Inde ꝑ helamitas ba
bylonios: chaldeos: medos: assyrios:
parthos: syros: phenices: arabes: pale-
stinos: reuersus ad alexādrinā ꝑrexit ad
ethiopiā: vt gymnosophistas: ⁊ famo-
sissimaz solis mēsam videret in sabulo.
Inuenit vir ille vbiq̄ q̄d disceret ⁊ sem
per ꝓficiēs: semꝑ se melior fieret. Scri
psit suꝑ hoc plenissime octo volumini-
bus Philostratus. hec ille. Et idē Hie-
ro. ad Nepotianū cōmēdās sapiētie stu
diū ait de demosthene: Sapiēs vir ille
grecie. Demosthenes cū expletis cētum
septē annis se mori cerneret: dixisse fert̄
se dolere q̄ tūc egrederet̄ e vita cū sape
re cepisset. His igit̄ exēplis dānari pōt
temeritas illoꝝ q̄ se existimāt oīa scire:
oīa sapere: oīa deniq̄ intelligere. Quo
fit vt ꝑdicatores doctos nō solū audi-
re recusent: verūetiā ⁊ paruipēdant se-
pe ⁊ aspernēt. Ex dictis tñ clarissime cō
stat nil vnicuiq̄ tantū conuenire posse
quātū audire disciplinā ⁊ eruditionez.
Nā ex eius auditu fructū nō mediocrez
suscipiūt viri ⁊ mulieres: senes ⁊ par-
uuli: boni ⁊ mali: docti pariter ⁊ idocti.

¶ Qr verbū dei est audiēdū cū sollicitu
dine deuotione ⁊ humilitate. Cap. ij.

Secūdū mysteriū cōtēplādū
dr modificatio: in quo aperi
re licet qualiter verbū dei sit
ab oībus audiendū: vt in oī
bus seruet̄ ordo debitus et
mēsura. Et ad hoc intelligendū dico q̄
verbū dei debet audiri tripliciter,

Primo sollicite,
Scdo deuote.
Tertio humiliter.

¶ Primo verbū dei est audiēdū sollici-
te vt q̄ fructū eius habere cupit: conet̄
a principio interesse sermoni. nam sunt
nōnulli q̄ ad ꝑdicationē cōfluūt: sed tñ
ob pigritiā ⁊ somnolētiā raro integraz
illā audiūt. Alij v̄o auaricia victi: dieb⁹
ferialibus nolūt ꝑdicationes audire ti
mentes amittere tp̄s ⁊ lucra. Quibus
ego dico q̄ nō bñ faciūt: qm̄ si audirēt
quinquaginta ꝑdicationes nō expēde-
retur in illis audiēdis triū dierum spa
ciū. Et tñ maius esset lucrū aīe q̄d inde
euenire posset: q̄ lucrū oīm tēporaliuz
bonoꝝ. Sed si aliquis tāta necessitate
cōstringeret̄ q̄ nisi laborādo victū acq̄
rere nō posset: tūc illū ad audiēdū ver-
bum dei nō cōpellerē: qm̄ vt ait Arist.
iij. topicoruz. Melius est philosophari
q̄ ditari: sed nō indigenti necessarijs.
Scdo est audiēdū verbū dei deuote. Et
hoc dico aut ꝓpter eos q̄ in predicatio
ne dormiunt: aut ꝓpter illos q̄ inter se
cōfabulant̄: aut ꝓpter alios q̄ deambu
lando cū suo strepitu ⁊ irreuerētia ꝑdi
catorē ipsum ⁊ audiētes turbāt: aut ꝓ-
pter lasciuos ⁊ vanos iuuenes leuesq̄
mulierculas: qui dū predicatur mutuo
sese iocando: cōcupiscēdo: ridendoq̄ cō
spiciunt: in quibus nulla est cōpūctio:

nulla fides:nulla religio. Et ꝓ his om̄nibus facit illud dictū Aug. j.q.j.c. Interrogo. sic dicit: Uos fratres vel sorores dicite mihi: quid plus esse videt̄ corpus xp̄i an verbū xp̄i? Si ꝟe vultis respōdere hoc dicere debetis: ꝙ nō sit minus verbum dei q̄ corpus xp̄i. Et ideo quāta sollicitudine obseruam⁹: qn̄ nobis corpus xp̄i ministrat̄: vt nihil ex ipso de manibus nostris in terraꝫ cadat: tanta sollicitudine obseruemus ne verbū dn̄i qd̄ nobis erogat̄ duꝫ aliud aut cogitamus aut loquimur: de corde puro pereat: qꝛ nō minus reus erit q̄ verbū dei negligēter audierit q̄ ille q̄ corpus xp̄i sua negligentia in terrā cadere ꝑmiserit. Archi. ꝟo sup hoc.c. dicit: ꝙ cōparatio corporis christi ⁊ verbi predicati non fit respectu dignitatis ⁊ excellentie: sed respectu efficacie: qm̄ non minorem efficaciam cōsequitur qui cū deuotione audit verbum dei: q̄ꝫ qui cū reuerentia suscipit corpus xp̄i. Un̄ glo. super dicto verbo di. Uerbum. i. predicatio que plures cōuertit: ⁊ plus facit cōpungi hoīem ita vt oīa pctā per eā tollātur. Sed per corpus xp̄i tollunt̄ venialia: vt de cōse. dist. ij. iteratur. ¶ Tertio est audiendum verbum dei humiliter. Consistit aūt humilitas in auditore vt bene interpretet̄: ⁊ in bonā partez suscipiat ea que predicantur. Naꝫ reperiuntur ⁊ quidem plurimi qui vellent oīa ꝟm appetitū suū dici: nec cogitant ꝙ in predicatione satisfaciendū est tot varietatibus ꝑsonaꝝ. Alij aūt si nō sentiunt euāgelij textū de verbo ad verbū explicari statim detrahunt: murmurāt: arguunt di. xp̄m misisse aplos ad predicandum euangeliuꝫ. Et tn̄ quicquid reducitur ad dei ⁊ proximi charitatem: q̄cquid inducit hoīes ad deum colenduꝫ: timendū: ⁊ diligendū: quicquid deniq̄ ipsos a vitijs retrahit ⁊ ad ꝟtutes hortatur: recte euangelium dicitur: Unde Hiero. ī epl̄a ad Gal. scribit illud qd̄ ponit̄. j.q j.c. Marchiō. Marchiō ⁊ Basilides ⁊ cetere hereticoꝝ secte nō habēt dei euangeliū: qꝛ nō habēt spm̄sctm̄ sine quo humanū fit euangelium qd̄ docetur. Nec putemus in verbis scripturarum esse euangelium: sed in sensu nō in superficie: sed in medulla: non in sermonum folijs: sed in radice rōnis. hec ibi. Nōnulli insup egre ferūt si q̄nq̄ vitia reprehendantur: eo ꝙ ⁊ ipsi vitiosi sunt nec de suis vitijs corrigi patiunt̄. Pro q̄bus est illa Hiero. sn̄ia ad Nepotianū. Neminez specialiter meus sermo pulsauit. Generalis de vitijs disputatio est. Qui mihi p̄us itaq̄ irascivoluerit: ipse de se ꝙ talis sit cōfitebit̄. hec ille. Cōcludo igit̄ dicēdo oībus illud Jac. j. In mā̄suetudine suscipite insitū verbū qd̄ pōt saluare aīas vestras.

¶ Qꝛ obligant̄ hoīes ꝓ loco ⁊ tp̄e audire verbum dei ⁊ memoriter retinere ac opere implere. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū declaranduꝫ d̄r obligatio. Obligant̄ siq̄dē hoīes circa auditionē verbi dei maxime ad tria,

Primo ad illud audiēdū,
Scd̄o ad retinendum,
Tertio ad faciendū.

¶ Primo obligant̄ hoīes ad verbū dei audiendū. Qd̄ accipi pōt: tum qꝛ vnusquisq̄ suā salutē desiderare debet: quā assequi pōt verbo dei mediāte. tum qꝛ ad hoc inducit scriptura vt l superi⁹ visum est. Sed queri pōt cur non p̄cepit eccl̄ia audiri diuinū ꝟbū ita exp̄sse sicut ⁊ missas: cū tāte vtilitatis sit audire p̄dicationes. Et dicim⁹: ꝙ hoc fit ꝓpter tria. Primo propter obligationem curatorum. Secundo propter paucitatez predicatoruꝫ. Tertio propter incommoditatem populorum. Prima ratio est ꝓpter obligationem curatorum. Nam q̄ curā animarū habet: tenetur suo populo predicare: sicut pꝫ in.c. superius allegato in sermone p̄cedenti inter cetera. de officio iudi. ordi. ⁊. xxxvj. di. c. Qui ecclesiasticis. §. ecce. ⁊. xvj. q. j. c. Adijcimus. §. ecce. Si ergo prelati obligant̄ suo ppl̄o p̄dicare: ergo populi ꝓ loco ⁊

tempore p̄dicationes debent audire. Vñ de p̄se.di.j.c. Sacerdote.ō:: Sacerdote verbū in ecclia faciēte: si quis egressus fuerit de auditorio excōicet. Et in.c.oēs fideles.ō:: Oēs fideles q̄ cōueniunt in solēnitatib⁹ sacris ad ecclesiā: t scripturas ap̄lor⁹ t euangelium audiāt. Scō nō obligauit ecclesia ad audiēdum verbū dei determinate sicut ad audiēdū missas ꝓpter paucitatē et raritatē p̄dicator⁹: q: rari sunt q̄ predicent: t multi q̄ celebrāt missas. Tertia rō est ꝓpter incōmoditatē populorū. Nā multi sunt rurales t in mōtib⁹ habitātes t ī alijs locis q̄b⁹ difficile esset sic audire predicatiōes sicut t missas. Nō tñ excusant hmōi ꝓ loco t tpe addiscere p aliquā viā que sunt ꝑm statū suum eis necessaria ad salutem. Scō obligant hoīes adverbū dei retinēdū. Debet nāq; vnusquisq; facere q̄ ō in se est: vt si nō oīa que p̄dicant saltem aliqua memoriter teneat. Ad q̄ multum prodesse pōt domestica cōfabulatio et cōmunicatio cū vxore filijs aut amicis de his que p̄dicata sunt. Tertio obligātur hoīes ad verbū dei faciendū. Nam vt ō: Lu.xj. Beati q̄ audiunt v̄bū dei t custodiunt illud. t Mat.vij. xp̄s intulit. Oīs qui audit verba mea t facit ea: assimilabit̄ viro sapiēti q̄ edificauit domū suā supra firmā petrā. Et descēdit pluuia t venerūt flumina t flauerūt vēti: t irruerūt in domū illā t nō cecidit. Fundata em̄ erat supra firmā petram. Et oīs qui audit verba mea t non facit ea: similis est viro stulto q̄ edificat domū suā supra arenā. Et descendit pluuia t venerūt flumina: t flauerūt vēti: t irruerūt in domū illā t cecidit t fuit ruina eius magna. Hinc etiā t Jacob⁹ j.c. ait: Estote factores verbi t nō auditores tm̄ fallentes vosmetipsos: q: si q̄s auditor est verbi t nō factor:: hic cōparabit̄ viro ꝓsiderāti vultū natiuitatis sue ī speculo. Cōsiderauit em̄ se t abijt: t statim oblitus est qualis fuerit. Ergo seruētur oīa que tacta sunt de auditione verbi dei: vt sit semē cadēs in bonā terrā: nō sec⁹ viā: nō supra petrā: nec inter spinas: afferēs fructū ꝑfectū saluator benignus in lectione euangelica explicauit: quā t ꝓposuit p similitudinē loquens: indeq; illam exposuit sicut ptz in textu: sapiēter ꝓcludēs. Qō q̄ bono corde deuotaq; mēte dei verbū audiūt fructū in p̄senti suscipiūt gr̄e: t in futuro perennis glorie: in qua xp̄s saluator oīm sedet ad dexterā patris cū quo viuit t regnat in secula seculorū. Amē.

¶ Feria tertia post dominicā in seragesima de seueritate diuine iusticie que mouere debet peccatorem ad penitentiam. Sermo.r.

Reddet vnicuiq; ꝑm opera sua. Dñi nr̄i iesu xp̄i v̄ba sunt ista originaliter Mat.xvj. Letātur plurimi ī malis suis: neq; de illis penitētiam agere vllo pacto ꝓponūt: qm̄ nō arbitrant deū peccatorū suorū vltorē. Quinimo falso sibi blandiunt̄ t persuadēt: nullā post hāc vitā obstinatis pctōribus penā a iusto iudice fore paratā. Quo fit vt indies deteriores fiant: t ad vitia quelibet sine timore labant̄. Quapropter in p̄senti sermone aliqua de diuine iusticie seueritate dicere statui: vt per eius tremendā ꝓsideratiōnē dura pctōr⁹ corda mollescant: quib⁹ostēdem⁹ q̄ ꝑ seue si se nō correxerint punient̄ a deo qm̄ ipse vt v̄ba ꝓposita dicūt: reddet vnicuiq; ꝑm opa sua. bonis. s. gaudia paradisi: t malis gehēne cruciatū. Jn q̄b⁹ v̄bis de diuine iusticie seueritate tria mysteria sunt consideranda.

Primum dicitur punitio.
Secundum restrictio.
Tertium permissio.

¶ Qualiter de⁹ punit malos post hāc vitam si se non correxerint contra eos qui dicunt non esse aliud malum neq; bonum q̄ illud quod experimur in p̄senti. Capitulum.s.

Primū mysteriū ꝯsiderandū de seuēritate diuine iusticie dr̄ punitio. In quo declarāda est falsa ꝛ erronea sniaꝛ opinio eoꝝ qui dicūt nō expedire peccatoribꝫ ad pnīam reuerti: qz post hāc vitā nullū amplius sentiet malū. Contra tales ergo theologi sacri sic potētissime arguūt. Ubicūq; est summa iusticia: ibi dz esse iusta meritorum retributio: sz cū nō puniat malos in hac vita: ergo puniet illos post hanc vitam. Maior ꝓpositio ꝯstat ex dictis Tullij ī epla de casu reipublice di. Justicia est cōstās ꝛ ꝑpetua volūtas ius suū vnicuiq; tribuēs. Et hec est diffinitio iusticie q̄ habet. ff. de iusti. et iu. l. iusticia. et instituta de iusticia et iure. §. iusticia. Probare etiā debemus tria que ꝓtinētur in ratione pretacta.

Primo iusticie diuine veritatē.

Scdo malox in hac vita īpunitatē.

Tertio ꝓtra ipos rigidā asperitatē.

¶ Primo ꝓbare debem⁹ diuine iusticie veritatē. Et ad hoc sunt scripture sacre copiosissima dicta. Ūñ Dauid in ps̄. x. ait: Justus dñs ꝛ iusticiā dilexit: eq̄tatē vidit vult⁹ eius. ꝛ ps̄. xviij. Justicie dñi recte leti. cor. et ps̄. xxx. In iusticia tua libera me. ꝛ ps̄. xxxix. Annūciaui iusticiā tuā ī eccl̄ia magna. ꝛ ps̄. lxx. Ūde morabor iusticie tue soli⁹. ꝛ ps̄. lxxiij. Justicia ante eū ābulabit. Et ps̄. xlvij. Justicia plena est dextera tua. Et ps̄. lxxxix. Justicia ꝛ iudiciū pre. se. r. Et ps̄. cx. Justicia ei⁹ manet in seculū seculi. ꝛ Esa. lj. dicit dñs. Justicia mea non deficiet. ꝛ Esa. lix. Jndutus est iusticia vt lorica. ꝛ Baruch. j. Dño deo nr̄o iusticia. ꝛ Hiere. xij. Justus quidē tu es dñe. Et. ij. Tim̄. iij. In reliquo reposita est mihi corona iusticie quaz reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. Sed aliquis posset arguere ꝙ in deo nulla sit iusticia. Primo q: ꝟm pb̄m. v. ethi. c. ij. Dñi ad seruū nō est iusticia: qz iusticia in quadā equalitate ad alterum consistit: sed deus est dñs oīm: ergo in ipso non est iusticia. Scdo arguitur: qz iusticia respicit debitum: de⁹ aūt nulli debitor est: ergo in ipso nō est iusticia. Hāc. q. soluit Richd. de media villa. xlvj. dist. iiij. ar. j. q. j. dicit: ꝙ iusticia potest accipi pro rectitudine volūtatis q̄ vult aliq̄s reddere vnicuiq; in distribuēdo vel cōmutādo quod ei debetur. Et ꝟm hoc dupler ē iusticia: scilz distributiua qua aliquis vult oībus q̄ sunt de cōitate distribuere bona cōia ꝟm debitā ꝓportionis equalitatē. Et cōmutatiua qua aliq̄s ī cōmutādo vult seruare debitā equalitatē ꝟm quātitatē. Cōmutatiua iusticia proprie loquēdo in deo non est: qz nulli est debitor ex legis necessitate: ꝛ de bono retribuit vltra meritū: ꝛ de malo citra demeritū. Justicia ꝟo distributiua in deo est. Oībus enim distribuit bona sua ꝟm debita proportiōis equalitatē. Ad primū ergo argumentū ꝙ licz dñi ad seruū nō sit iusticia cōmutatiua ꝟm plenā rōnem. eiusdem qz inter dñm ꝛ seruū nō est equalitas: eo ꝙ oīa q̄ sunt serui sunt dñi: tñ dñi ad seruos potest esse iusticia distributiua q̄ nō requirit equalitatē quātitatis: sed ꝓportionalitatis: q̄ est equalitas duaꝝ ꝓportionū q̄ ꝯsistit in hoc ꝙ seruis ꝓportionaliter retribuit ꝟm merita sua. Ad scm̄ dicēdū ꝙ etsi deo nulli creature sit debitor ex recepto: tñ debitor est ex ꝓmisso. Nulli em̄ est debitor: nisi cui vult. Si aūt queraꝭ quare vult: nō respōdeo nisi qz vult: qz voluntas sua est prima causa. hec Rich. Ergo q̄uis deus nihil patiaꝭ expctis cōmissis nihilq; eius infinite bonitati adaugeaꝭ ex bonis cōmissis: tñ malos punire: bonos premiare ex iusticia distributiua debet: qm̄ sic ipe ꝓmisit. Dixit em̄ p ꝓphetā ps̄. xxxvj. Qui mali gnant exterminabunt. Et Apoca. xxij. Eccevenio cito ꝛ merces mea mecū est: reddere vnicuiq; ꝟm opera sua. Propter hoc dicit Sapiēs Prouer. v. Iniquitates sue capient impium: ꝛ funibꝫ peccatoꝝ suoꝝ ꝯstringet. Et Prouerb̄.

xj. Simplicitas iustorũ diriget eos: et supplãtatio ꝑuersoꝝ vastabit illos. Et Prouer. xiij. c. Pctõres ꝑsequent malũ ⁊ iustis retribuẽtur bona. Et Prouer. xiiij. Domus impioꝝ delebit: tabernacula iustoꝝ germinabũt. et Job. xxxiiij. Opꝰ hoĩs reddet ei deꝰ: ⁊ iuxta vias singulorũ restituet eis. Et Paulꝰ Gal. vj. ait: Que em̃ seminauerit hõ hec ⁊ metet. ⁊. j. Coꝝ. iij. Unusq̃sq̃ ꝓpriã mercedẽ accipiet ꝟm suũ laborẽ. ⁊ Ephe. vj. Unusq̃sq̃ qd̃cũq̃ fecerit bonũ hoc recipiet. Que autoritates et sctõꝝ dicta iusticiã distributiuã summi dei narrãt.

¶ Scd̃o ꝓbare debemꝰ pctõꝝ ĩpunitatem. s. q̃ in hac vita nõ oẽs pctõres de suis malis puniunt. Et ad hoc est autoritas Job. xij. dicens: Abũdãt tabernacula ꝑdonũ. Et Hiere. c. xij. q̃ sic deũ alloquit: Iustus q̃dẽ tu es dñe si disputẽ tecũ. Uerũtñ iusta loquar te. Quare via impioꝝ ꝓsperat: bñ est oĩbus q̃ ꝑuaricant ⁊ iniquè agunt. Plãtasti eos ⁊ radicẽ miserũt ꝓficiũt ⁊ faciũt fructũ. Prope es tu ori eoꝝ ⁊ lõge a renibꝰ eoꝝ Et tu dñe nosti me audisti me ⁊ ꝓbasti cor meũ tecũ. Cõgrega eos quasi gregẽ ad victimã: ⁊ sanctifica eos in die occisiõis. Et Abachuc idẽ di. j. c. Quare nõ respicis sup iniq̃ agẽtes ⁊ taces deuorãte impio iustiorem se? Et facies hoĩs quasi pisces maris ⁊ quasi reptile non hñs ꝑncipẽ. Et ne multa dicamꝰ experiẽtia oĩm reꝝ magistra docet qualiter multi iniq̃ in via sua mala ꝓsperant.

¶ Tertio ꝓbare debemꝰ ꝯ illos sic prosperãtes ꝑparatã esse post hãc vitã rigidã seueritatẽ penãq̃ horribilẽ dãnationis eterne. Et ad hoc ꝓpositũ sic di. Aug. xx. li. de ciui. dei. c. ij. Nunc aũt et mala ferre equo animo discimus q̃ patiũtur ⁊ boni: ⁊ bona nõ magnipẽdere que adipiscunt ⁊ mali. Ac per hoc etiã in his rebus in quibus nõ apparet diuina iusticia salutarꝫ est diuina doctrina. Nescimꝰ enim quo iudicio dei bonus ille sit paup: malus ille sit diues: iste gaudeat quẽ ꝓ suis ꝑditis moribꝰ cruciari debuisse meroribꝰ arbitramur: cõtristetur ille quẽ vita laudabilis gaudere debuisse ꝑsuadet: exeat de iudicio nõ solũ inultus verũetiã dãnatꝰ innocẽs: aut iniquitate iudicis pressus: aut falsis obrutus testimonijs. E contrario scelestus aduersariꝰ eiꝰ nõ solũ ĩpunitꝰ verũetiã vindicatus insulet. Impius optime valeat: pius lãguore tabescat. Latrocinẽtur suauissimi iuuenes: et q̃ nec verbo quẽq̃ ledere potuerũt: diuersa morboꝝ atrocitate affligant: infantes vtiles rebus humanis immatura morte rapiant: ⁊ q̃ vident nec nasci debuisse diutissime insup viuãt. Plenus criminibꝰ sublimetur honoribꝰ ⁊ hominẽ sine q̃rela tenebre ignobilitatis abscõdãt: ⁊ cetera hmõi q̃ q̃s colligit q̃s enumerat. Que si haberẽt in ipa velut absurditate ꝯstantiã: vt in hac vita in qua homo: sicut ps̃. cxliij. eloquitur: Uanitati silis factus est: ⁊ dies eiꝰ velut vmbra pretereũt. nõ nisi mali adipiscerentur trãsitoria ista bona atq̃ terrena: nec nisi boni talia paterent mala posset hoc referri ad iudiciũ iustũ dei: vel etiã benignũ vt q̃ nõ erãt assecuturi bona eterna q̃ faciũt btõs his tꝑalibus vel deciperent ꝓ malicia sua: vel pro dei mĩa cõsolarent bonis: et q̃ non erãt passuri eterna tormenta: tꝑalibus vel ꝓ suis quibuscũq̃ vel quãtuliscũq̃ peccatis affligerentur vel ꝓpter ĩplendas virtutes exercerẽtur malis. hec ille. Et idẽ in ꝑmo de ciui. dei. c. viij. ait: Placuit quippe diuine ꝓuidẽtie ꝑparare in posterũ bona iustis quibus nõ fruent iniusti: et mala impijs q̃bus nõ excruciabunt boni. Ista ꝟo tꝑalia bona ⁊ mala vtrisq̃ voluit eẽ cõia. vt nec dona cupidiꝰ appetãtur: q̃ mali quoq̃ habere cernũtur: nec mala turpiter euitẽtur quibus ⁊ boni plerũq̃ afficiunt. Interest autẽ plurimũ qualis sit vsus vel eaꝝ rerũ que prospere: vel eaꝝ que dicuntur aduerse. Nam bonis tꝑalibꝰ nec bonis extollitur: nec malis frãgit. Malus autẽ ideo huiuscemodi infeli-

citate punitur: qꝛ felicitate corrũpit̃. Ostẽdit tñ deus sepe etiã in his distribuendis euidẽtius operationẽ suam. Nã si nũc omne pctm̃ manifesta plecteret pena: nihil vltimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nullũ pctm̃ nũc puniret aperte diuinitas: nulla esse diuina ꝓuidentia crederet̃. Similiter in rebus secũdis si nõ eas deus quibusdã petẽtibus euidẽtissima largitate cõcederet: nõ ad eũ ista ꝑtinere diceremꝰ. Itẽq; si oĩbus eas petẽtibꝰ daret: non nisi ꝓpter talia p̃mia seruiendũ illi esse arbitraremur. Nec pios nos faceret talis seruitus: sꝫ potiꝰ cupidos ⁊ auaros. hec ille. Nõ letent̃ ergo pctõres ⁊ inimici dei quibus blãdus est mundus: si prospera viderint sibi cũcta succedere: qꝛ nõ est abbreuiata manus dñi q̃ peccata q̃ nũc impunita relinquit: strictiꝰ puniẽda reseruat post hãc vitã. O perfidi peccatores ad vos clamo vobisq; dico: nolite cõfidere in iniq̃tate: nolite inebriari dulcedine bonoꝝ huiꝰ mũdi: qꝛ oĩa tꝑalia cito deficient: ⁊ illoꝝ gaudiũ quod in p̃senti gustatis vobis conuertetur in luctũ. Nõ ꝯtristent̃ ĩsuperhi qui deo seruiũt si in p̃senti aliqd̃ patiantur laboriosum: quia post laboreꝫ calamitates ⁊ erumnas subsequet̃ q̃es ⁊ pax: omniũ bonorum affluentia in repromissa felici ac beata vita.

¶ Qꝛ vno solo peccato mortali iustus deus damnat eternaliter animam: nec sufficit penitentia de omnibus alijs si vnum solum retineat. Capl'm. ij.

Secũdũ mysteriũ declarãdũ de seueritate diuine iusticie d̃r restrictio. In quo disputãdũ est ꝯtra nõnullos qui multa pctã relinquẽtes: aliquod tñ sibi in quo delectẽtur reseruauit: ꝯfidẽtes ꝑ talẽ pniam posse saluari. ¶ Querit̃ ergo vtrũ tã restricta tãq; arta sit dei iusticia vt ꝓpter vnuꝫ solũ pctm̃ mortale dãnare velit eum qui de oĩbꝰ alijs pniam egerit vno solo reseruato puniẽs illũ ⁊ ꝓ illo ⁊ ꝓ oĩbꝰ alijs Et respondeo q̃ sic: ita q̃ si vnus mille peccata mortalia cõmisisset: et ꝓ illis oĩbus tandẽ vno dũtaxat excepto longam fecisset penitentiam moreret̃ cuꝫ illo peccato mortali: damnatus vtiq; foret et puniretur pro illo ac pro alijs de quibus penitentiam egerat illo vno stante. Probatur autem hoc quod dicimus tripliciter.

Primo autoritate.
Secundo ratione.
Tertio exemplis.

¶ Primo autoritate. Vñ sapiẽs Eccl's ix. ait: Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Et Jac. ij. d̃r illud qd̃ ponit̃ ex̃ de re. iu. c. defleat. Qui totã legẽ seruauerit: offendat aũt in vno factus est oĩm reus. Et de peni. di. iij. c. Penitentiã q̃ppe agere. Greg. ait: Quid enim prodest si pctã luxurie quis deleat: ⁊ tñ adhuc auaricie estibꝰ anhelat. ⁊ Aug. in lib. de penitẽtia inq̃t illud qd̃ ponit̃ de peni. dis. iij. c. sunt pl'es. Sunt pl'es quos penitet peccasse: sꝫ nõ oĩno reseruãtes sibi quedã in q̃bus delectent̃: nõ aĩaduertẽtes dñm mutũ simul ⁊ surdũ a demonio liberasse: ꝑ hoc docens nos nunq̃ nisi de oĩbus sanari. Si em̃ vellet pctã ex ꝑte reseruari: habẽtẽ septeꝫ demonia ꝓficere poterat sex expulsis. Expulit aũt septẽ vt oĩa crimina simul eijciẽda doceret. Legionẽ autẽ ab alio eijciens neminẽ reliquit de oĩbus qui liberatũ possiderent ostẽdẽs q̃ si etiaꝫ pctã sint mille oporteret de oĩbus penitere. Scd̃o ꝓbat̃ rõne q̃ deꝰ nec penitẽtiũ acceptat illoꝝ qui sibi aliquod pctm̃ reseruãt: nec si eos dãnat illoruꝫ penã remittit. Et est p̃ma rõ dñi Boñ. et Rich. de media villa in. iiij. dist. xv. ar. j. q. vj. Quia oẽ pctm̃ mortale ꝯtrariatur gr̃e gratũ facienti sine qua pctã remitti nõ possunt: et qꝛ in aĩa nõ põt esse simul pctm̃ ⁊ gr̃a p̃dicta vno pctõ mortali tm̃ huic gratie ꝯtrariante non põt de alijs venia impetrari. ⁊ d̃r ratio ista ꝯ̃riationis. Scd̃a ratio d̃r falsificationis quam tangit Tho. in. iij. parte

q.lxxxvj.ar.iij. Nā de⁹ pctā nō dimittit
sine penitentia vera. Sed pnīa que est
in aīa adhuc vel actu vel volūtate pec-
cāte mortaliter est penitētia falsa: ergo
deus ꝑ talē pnīam falsam minime pctā
dimittit. Jō ait Jsidorus de pnīa dist.
iij.c.irrisor. Jrrisor est ⁊ nō penitēs qui
adhuc agit qđ penitet nec videt deum
poscere subdit⁹ sed subsannare super-
bus.⁊ penul.di.v.c.fratres nostros.đr:
Falsam penitētiā esse cōstat cū spretis
pluribus de vno solo penitētia agitur.
¶ Tertia rō ꝑm ꝑfatos theologos dicit
ꝑfectionis: qr de⁹ ꝑfectissimus nihil fa
cit imꝑfectū. Cū ergo iustificatio impij
sit opus dei:dz esse opus perfectū. Aut
ergo nihil dimittit ꝑm ordinē sue iusti-
cie aut totū ꝑm cōdescēsionē sue infini-
te mīe? Et hoc inq̄t Augusti. in prealle-
gato.c.sunt plures. Quedam impietas
infidelitatis est ab eo qui iustus ⁊ iusti-
cia est dimidiā sperare veniā. Nec pro-
pterea tñ desperādi sunt pctōres qui de
multis penitētiā agunt vno reseruato:
cū facilius ad gratiā ⁊ verā pnīam redi
re si multa peccata vel aliqua licz non
oīa deponāt. ¶ Tertio ꝓbatur ꝙ tā ar-
ta sit dei iusticia vt ꝓpter vnū solū pec
catū mortale dānet eū q̄ cū illo ex hac vi
ta migrauerit manifestis exēplis. Nar-
rat quidē Grego.in.iij.dial.li. ꝙ fuit in
monasterio quodā monachus vn⁹: qui
cum appareret vir probus ⁊ totus reli-
giosus exterius longe aliter ꝙ̄ appare-
bat fuit. Nā cū se ieiunare cū fratribus
demōstraret occulte māducare cōsueue
rat. Corporis autem superueniēte mole
stia ad vite extrema perductus est. Qui
cū iā esset ī fine fratres oēs ad se q̄ erāt
in monasterio vocari fecit. At illi puta-
bāt viro moriēte magnū quid ac delecta
bile se ab eo audire. Quibus ipse affli-
ctus ⁊ tremēs cōpulsus est prodere cui
hosti traditus cogebatur exire. Nam di
xit quādo me vobiscū ieiunare credeba
tis occulte comedebam:et ecce nunc ad
deuorādum draconi sum traditus:qui
cauda sua genua mea pedesq̄z colliga-
uit:caput ꝟo suū intra os meū mittens
spiritū meū exhibēs abstrahit. Quibus
dictis statim defunctus est atq̄z vt peni
tēdo liberari potuisset a dracone quem
viderat expectatus nō est: qđ nimirum
constat qr ad solam vtilitatem audien-
tium viderit. Ad idem est exemplū qđ
recitat Cyrillus scribens ad Augustinū
de transitu Hiero. Nepos inquit quidē
meus Rufus nomine vtroq̄z priuatus
parente a teneris annis ad meas deue
nit manus qui vtinā ex vtero nō exisset
ne illi qđ sustinet cōtigisset quē tāta di
ligentia enutriui vt a pluribus a me ge
nitus putaretur. Crescens itaq̄z infelix
puer etate quidē non sapiētia:ingenti
pulchritudine corporis decoratus: sed
nō anime:a cūctis dilectione superflua
colebat. His nāq̄z.xviij.etatis sue an-
no imbecillis ⁊ miserrimus expirauit:
de cuius morte tātus ab omnibus inso
nuit luctus ꝙ vix per mensem potuit
quietari. At ego nimie eius incumbens
dilectiōi pluries rogaui gloriosuz Hie-
rony. vt mihi q̄d acciderat nepoti meo
reuelaret. Orāti mihi die quadam hora
nona tantus affuit fetor ꝙ nullatenus
potui sustinere:⁊ dum tacitus mirarer
vnde tātus fetor esset supra meū verti-
cem:eleuatis oculis infelicem nepotem
meū vidi terribili visione. Jtaq̄z ꝙ vi-
sum in eū imprimere non audebā: nam
catenis igneis circūligatus flāmas fe-
tidissimas erūpebat. Ad hanc terribilez
visionē subito me tantus timor inuasit
vt dū plurimū loqui vellē formare vo-
cem penitus non valerē. Postremo ali-
quātulū ad me rediēs si meus erat ne-
pos voce cepi perquirere tremebunda.
Ad hec inq̄t ille vlulatibus et suspirijs:
Utinam nō essem ne tā diris essem cru
ciatibus deputatus: nā scias me perpe
tuis temporibus māsionibus tartareis
permāsurū: Heu q̄d dicā? His dictis tā
tus mihi dolor affuit vt ꝑpluries sim
mirat⁹ qūo e vita protinus non decessi.
Lōgis aūt expletis colloquijs ab eo su
scitatus fui:cur ita diuinā mīam ꝑdide

rat cū tot virtutib⁹ videretur pollere. Pro nulla inq̄t me scias causa fore dānatū nisi q̄r in ludis maxīe delectabar. Atq̄ in morte volūtarie postposui cōfiteri. Quib⁹ dictis disparuit ⁊ tātus fetor remāsit vt in locū illū ꝑ magnū spaciū nullus ausus sit introire. hec Cyrillus. Uhe igit̄ his q̄ cū talia vel legūt vl̄ audiūt nō timēt: nō mutātur: nō cōuertuntur ad dn̄m deū suum. Nā si ꝓ vno pctō solūmodo hoīem dei iusticia eternaliter dānat: quid facit pro multis. O somnolēti pctōres: o peregrini velocissimi et aduene in hoc seculo considerate que vētura sunt: ⁊ cognoscite quāta vobis impenitentibus ⁊ in pctīs obstinatis diuina iusticia cōminatur mala nec sufficit aliqua pctā relinquere: vt pz ex dictis nisi oīa pariter relinquātur.

¶ Qualiter de⁹ iusto iudicio permittit eos qui penitētiam differūt vsq̄ ad extremum vite impugnari varijs impedimentis. Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplandū de seueritatte diuine iusticie ꝯ pctōres impenitētes d̄r permissio. Cōsueuerūt nāq̄ in pctīs suis aliqui esse securi ꝓmittētes sibi ī extremo vite pnīam se facturos. Uerūtn̄ iusticia dei seuera q̄frequēter permittit tales maxime a tribus quib⁹ eoꝝ penitētia impeditur.

Primo a passionibus.
Secūdo a demonibus.
Tertio a parētibus.

¶ Primo permittit deus tales pctōres impugnari a passionibus. Nam vt inq̄t Scotus in.iiij.dist.xx.q.j. Solet euenire q̄ ī extremo vite qn̄ pctōres infirmātur ī sensitiuis ꝑte adest maxim⁹ dolor ⁊ maxim⁹ timor: dolēt relinquere mūduz quē cum suis bonis magis dilexerūt q̄ deū. Timēt mortē q̄ priuat eos oī terreno bono ⁊ vita tꝑali quā preposuerunt eterne. O quātus labor eoꝝ corda mentesq̄ occupat. Alterat̄ ex hmōi passionibus rō: q̄r ꝟm Aug̃. passiones tristabiles plus rōnem suffocāt q̄ delectabiles. Inde fit vt et ipsi miseri q̄ ꝓposuerūt malefaciēdo in extremo vite ad penitētiā venire nihil de deo cogitēt: nullāq̄ de ꝓpria salute memoriā habeāt: q̄r vt Aug̃. in sermone de innocētibus. ait: Percutit̄ hac aīaduersione pctōr vt moriēs obliuiscat̄ sui q̄ dū viueret oblitus est dei. Sunt de hoc quotidie exempla clarissima. Nā ⁊ ego vidi quēdaz in extremis laborātē q̄ ditissim⁹ erat ⁊ diuitias nō sine pctīs ꝯgregauerat. Cūq̄ monerē eū vt iā aīe salutē quereret: male libēter audiebat huiusmodi v̄ba: q̄n immo in lectulo in quo iacebat se voluēs suspirabat: gemebat: immo rugiebat dicēs: O quātū laboraui vt thesaurizarem ⁊ alij gaudebunt de thesauris meis. O diuitie mee: o pecunie mee: o iocalia mea q̄ vos possidebit? et quibus vos relinquam? Et in his ⁊ sil̄ibus retinēs cor ⁊ animū miserrimus expirauit. In ciuitate etiam Spoletana puella quedā formosa fuit que vanitatib⁹ semper intēta nil de futura vita cogitabat. Hec infirmitate percussa monitiones ⁊ hortamēta salutis abhorrebat: sicut mihi retulerūt q̄ viderūt ⁊ audierunt illā. Tandē inualescēte morbo cum cerneret infelix iuuēcula deproximo sibi imminere mortē: rogauit instāter matrē vt eam vestiret p̄ciosis indumētis q̄ ferre consueuerat ornaret: poliretq̄ illā tanq̄ si ad nuptias esset accessura. Annuit ei mater fecitq̄ qd̄ filia volebat. O terribile iudiciū: o stupēdum et admirabile dictuz. Sic ornata: sic induta suspirādo clamare cepit iuuēcula vana. Heu quia moriar ego sic pulchra: moriar ego sic decora: moriar ego in tā tenera etate? Dicebāt illi circūstātes. Cōmitte te deo filia: q̄r benign⁹ ⁊ clemēs est. At illa magis lamētabiliter respōdebat. Et quid mihi cū deo: veni tu diabole suscipe animam meā. Inter que v̄ba expirauit dānata ⁊ desperata. ¶ Scd̄o ꝑmittit de⁹ impugnari pctōres impenitētes in extremo vite a demonibus. Ipsi etem̄ spiritus maligni etsi a circūstantibus non

videantur: apparēt tñ his q̄ moriuntur aspectu horribilissimo: tētātq; infestāt ac conantur durissimo certamine: vt de mīa desperāt. Vñ Beda refert de gestis angloꝝ: ꝙ rex quidā anglie Adouerendus noīe habuit militē in armis ꝓbū: sed corruptū in moribꝰ. Cū aūt improuisa infirmitate feriret a rege visitatur et monet ad pnīam. qui renuit dicens: ꝙ videret hoc facere ex timiditate cordis. Cū ꝟo ad mortis deduceret terminos: iterū rex visitauit eū cōfortās vt peniteret. At ille: O dñe mi rex tarda hora est cū iam iudicatꝰ sim ⁊ dānatus. Nā paulo añq̄ huc intrares ingressi sunt duo clarissimi iuuenes: quoꝝ vnus sedet ad pedes lecti mei: alter ad caput et dixerunt: Iste adiudicatꝰ est morti videamꝰ si aliquod ius habemꝰ in eo: ⁊ vnus extraxit librū speciosissimū: sed valde paruulū de sinu suo litteris aureis ⁊ fulgētibus cōscriptum: in quo legēs vidi aliqua parua bona que fecerā in iuuētute mea anteq̄ mortaliter peccassem. Et cū miro modo exultarē in visione horum: ecce duo teterrimi demones intrauerūt ⁊ attulerūt vnum magnū librū litteris nigris scriptuz in quo vidi oīa peccata mea. Et dixerūt demones angelis qui ibi erāt. Quid hic facitis cū in eo nullū ius habeatis: ⁊ liber vester nihil valeat sed noster. Et responderūt angeli ꝙ verum est ⁊ recesserūt: ⁊ hi duo demones cruciāt me. Quibꝰ dictis infelicissimus expirauit. Est ergo molestus diabolus moriētibus nō solū impijs atq; peruersis: sed etiā sanctis et amicis dei. Scribit eñ Cyrillus ad Augustinū in trāsitu Hieronymi: ꝙ Eusebiꝰ vir sanctissimus quondā Hieronymi gloriosissimi discipulus cū esset de hac vita migraturus aduenīēte die qua se ex Hieronymi reuelatione migrare sciebat: die tertio preeūte labore febriū cōcussus valde se super terram magistri nō immemor nudum deferri fecit a fratribus ⁊ a singulis osculum accipiēs benigna eos consolatione confortauit: vt in sancto manerent proposito. Deinde saccum quo operiebat gloriosus Hieronymꝰ deferri ⁊ supra se poni fecit: ordinauitq; ꝑm instar magistri sui Hieronymi gloriosi extra ecclesiā in qua iacebat scti Hieronymi corpꝰ sepeliri. Post hec corpore sacratissimo dñi se muniēs deo ⁊ btō Hieronymo deuote se cōmēdauit: ⁊ sic ꝑ triduū locutiōe corꝑali ac visione priuatꝰ circūstantibus fratribꝰ psalteriū ac passionē dñi ac alia sancta legentibus. Die ꝟo quo moriturus erat ante beate aīe exitū ꝑ duas horas venerabilis Eusebiꝰ cepit ita terribiles actus ꝑagere ꝙ circūstātes monachi pauore perterriti veluti amentes in terra iacebāt. Nā q̄nq; trāsuersis oculis manibus simul iūctis voce dira facieq; terribili clamabat. Nō faciā: nō faciā. Mētiris: mentiris. Post hec ad terrā rediens faciē in terra firmabat quātū poterat clamās. Adiuuate me fratres ne pereā. Qd monachi vidētes lachrymātibꝰ oculis eū interrogauerūt q̄d esset. Ad quos ille: En non videtis demonū agmina q̄ me deuorare cupiūt. Et illi. Quid te facturū volebāt cū dicebas: Non faciā: mētiris. At ille. Conabātur nāq; vt nomē dei blasphemarem: ⁊ ego hoc nolle facere acclamabā. Dicebāt insuꝑ vt de dei mīa desperarē eo ꝙ essem dānatus. Quibꝰ ego respondebā ꝙ mentirent. Abscondebā autē faciē meā ne viderē eoꝝ aspectum qui tā terribilis est vt sustineri nō possit. Si ergo hic dei amicus tam durum preliū a demonibus sensit: q̄d faciāt peccatores nefandissimi qui tā diu diabolo seruierunt? ¶ Tertio permittit deus peccatores impenitentes impugnari in extremo vite a parētibus domesticis: et a propinquis. Ipsi equidē sunt q̄ egrotātibus cōfessionē nominare nō audēt: sacerdotes et religiosos noīare volētes indignāter expellūt: notarios si comparuerint vt testamēta conficiāt turpiter eijciūt. O amici carnales: o inimici animarū charoꝝ vestroꝝ. de vobis dicitur Matth. x. Inimici hoīs domestici e.

Propterea salubriter ꝓuisum est per.c. cũ infirmitas.ex̄ de peni.⁊ re. Dicit em̄ sic. Cũ infirmitas corporalis nõnũq; ex pctõ ꝓueniat dicẽte dño languido quẽ sanauerat. Uade ⁊ ampli⁹ noli peccare ne deteri⁹ tibi cõtingat. Joh.viij. Pñti decreto statuim⁹ ⁊ districte p̄cipim⁹ medicis corporũ: vt cũ eos ad infirmos vocari ꝯtigerit: ipsos ante oĩa moneant ⁊ inducãt vt medicos aduocent aĩarum: vt postq̄ infirmo fuerit de spũali salute prouisum: ad corporalis medicine remediũ salubrius ꝓcedat̄: cũ cessante cã cesset ⁊ effect⁹. hec ibi. Sed permittente deo ad puniendã negligentiã impenitentiũ: nec ipsi medici statutũ hoc saluberrimũ eccl̄ie obseruãt. Timendũ igit̄ est oĩbus peccatoribus ne seuiat in eos iusticia dei. Jõ in tẽpore opportuno sine dilatione studeãt ad pniam redire: vt illa mediante faciant se dignos gratia: ex cõsequẽti beata gloria in qua viuit deus in secula seculorũ. Amen.

¶ Feria quarta post dñicam in sexagesima: de seueritate diuine iusticie contra origenistas q̄ dicunt in fine oẽs diabolos ac hoĩes fore saluãdos. Sermo.xj.

Eddet vnicuiq; ꝟm opera sua. Sapiẽtissimi filij dei v̄ba sunt ista: Matth.xvj. originaliter scripta. Offert se nobis ex omni parte magis ac magis tremenda iusticia dei que non respicit personas hominũ: nõ curat angelorum dignitatem: sed omnibus peccantibus et de peccato nõ penitentibus cõminatur indifferẽter dãnationẽ eternã. Sunt tñ origeniste quidã pertinaciter asserẽtes ꝙ in fine deus lapsis angelis ⁊ damnatis veniã dabit. Quq; infideles oẽs reuocabũtur ad celũ: ⁊ ꝙ xp̄iani quilibet habitabũt in paradiso: ita ꝙ dei mĩa superabit oẽm rigiditatẽ iusticie eius. Cõtra tales in presenti sermone dicere statui ostendereq; q̄fortis et aspera sit diuina iusticia cõtra pctõres quoscunq;. Ad qd̄ intelligendũ considerandamq; illam proponimus ex triplici parte.

Primo ex parte angelorũ malorũ.
Scd̄o ex parte infideliũ peccatorũ.
Tertio ex parte xp̄ianorum falsorũ.

¶ Qualiter errauit Origenes circa saluationem malorum angelorũ: ⁊ quomodo tãtus error per sacras scripturas roboratur. Capitulum.j.

Primo ꝓponimus cõsiderãdam dei iusticiã terribilẽ et seuerã ex parte angelorũ malorũ. Nã eos excellẽtissimos nobilissimos ꝑfectissimosq; in donis nature multos et quasi innumerabiles ꝓpter vnũ solũ peccatum superbie a paradiso seu celo empyreo eiectos eternaliter cõdẽnauit. Uerũ ꝓ clariori noticia huius partis tria dubia emergũt disputãda.

Primum vtrũ Origenis opinio fuit ꝙ mali angeli saluabũtur.

Scd̄z vtrũ mali angeli sint ĩ inferno

Tertiũ vtrũ ꝑ scripturas ꝓbari possit ꝙ angelorũ malorũ pena nũq; finiet̄.

¶ Circa primũ dubiũ est triplex modus dicẽdi. Prim⁹ est quorũdã q̄ origenẽ excusare volũt dicẽtes: nunq; eũ falsa aut reprehẽsione digna nõ solum scripsisse: sed nec docere potuisse: sed inuidie quorũdã attribuũt oĩa que de origene erronea ⁊ heretica predicant̄. Inuidi aũt talia origeni vt illũ criminarent̄ imposuerũt. Mouẽtur aũt isti defensores origenis ad sic tenendũ. Tum ꝓpter ei⁹ sanctimoniã: tũ ꝓpter ꝓfundã scientiã: tũ ꝓpter feruẽtissimũ zelũ. Nã vt colligit̄ ex dictis Eusebij in historia ecclesiastica. ⁊ Viero. in lib̄. de viris illustribus. Origenes habuit patrem Leonidã christianũ ⁊ martyrẽ. Post cui⁹ martyriũ cũ reb⁹ patrimonialib⁹ ob cõfessionẽ noĩs xp̄i esset priuatus: cũ matre vidua ⁊ sex fratrib⁹ pauper derelict⁹ habẽs annos circiter.xvij. etatis studio litterarũ intẽtus se matrem et fratres de eo qd̄ docẽs lucrari poterat sustẽtabat et sepius martyr migrasset ad dñm nisi mater ei⁹

pia fraude nocteuestes ei⁹ surripuisset. Cōsecut⁹ tandē est a deo sciētie grām: eratq; potētissim⁹ in grāmatica ⁊ oīb⁹ secularib⁹ lr̄is in oī quoq; pbia ⁊ natu rali eruditiōe pfectus: sed instruct⁹ ma xime in lectione ⁊ doctrina diuinox uo luminū. Vñ p incredibili sciētie sue p̄ rogatiua doct⁹ eccl'ie alexādrine a De metrio ip̄ius loci ep̄o institutus est ca thedrāq; doctoris post Pātherium ⁊ cle mētē tertius obtinuit: cui⁹ t. clemētis ⁊ ip̄e auditor extiterat. Vbi dūverbum dn̄i doceret palā: tā viros q̄ femīas instruxit. Et ut oīs maledicti turpis oc casionē infidelib⁹ tolleret: qdā min⁹ pfecti sensus sz feruētis fidei castitatis opus exercuit. Nā illō euāgelicū Mat. xix. Sūt eunuchi q̄ se castrauerūt p⁹o pter regnū celox: mox illud in se cōple uit. Tūcq; nulla aduersarijs detrahen di occasiōe relicta vigilāter doctrine et p⁹edicationi vocauit: in abstinētia plu rima: in ieiunijs ⁊ in vigilijs. Ex ei⁹ ⁹o auditor⁹ib⁹ multi martyres sunt effecti. Et nunq̄ p̄misit ea q̄ in ecclesijs disse rebat a notatorib⁹ excipi nisi qñ serage simū etatis sue annū agēs multo ysu⁊ labore plurimū in x̄po dei fiduciā ac ceperat. Isidor⁹ aūt in. vj. etymol'. li. sic de ip̄o ait: Origenes ī scripturax labo re tā grecos q̄ latinos operū suox ma gnitudine supauit. Denicq; Hiero. ser mulia lib⁹orū ei⁹ se legisse fatet. Propt̄ hec oīa ergo nō videt q̄busdāvt dixim⁹ q̄ origenes tā grauiter potuerit erra re: vt diceret etiā dānatos angelos fo re saluādos. Sed his ego rñdeo q̄ nul lus est tā sctūs: tā iust⁹: tā doct⁹ in lege dn̄i tanq; exercitat⁹ in via ei⁹ vt cadere nō possit p̄m cōem legē. Sapiētior certe mundiorq; ipso Origene erat in ce lo empyreo lucifer: ⁊ tn̄ ꝓpter pctā ex pulsus est inde. Quare aūt de⁹ p̄mittit ruere eos q̄ diu in virtutib⁹ pseuerauerūt penitus ignoramus: q⁹ iudicia dei abyssus multa. ¶ Secūdus modus di cēdi de origine est alior⁹ q̄ renēt ip̄z erraſſe: sz post error⁹ ad penitētiā venisse Ostēdūt aūt plāctum quēdam q̄ ascri bitur origeni: tn̄ plāctus ille inter apo criphas scripturas annumerat. vt p⁹z xv. distin. c. Sancta romana ecclesia. ¶ Tertius modus dicēdi de origine est q̄ in veritate errauerit. Vñ Aug. xpi. lib. de ciui. dei. c. xvij. ait: Nūc iā cū mi sericordibus nr̄is agēdū esse videor⁹ pa cifice disputādū: q̄ vel oībus illis hoī bus quos iustissim⁹ iudex dignos gehē ne supplicio iudicabit: vel quibusdam eox q̄ nolūt credere penā sempiternaz futurā: sed post certi tp⁹is metas ꝓ cu iusq; pctī quātitate lōgioris siue b⁹e uioris eos inde existimant liberādos. Qua in re misericordior⁹ pfecto fuit ori genes: qui ⁊ ipsum diabolū atq; ange los eius post grauiora ꝓ meritis ⁊ diu turniora supplicia ex illis cruciatibus eruēdos atq; sociādos sanctis angelis credidit. Sed illū ⁊ ꝓpter hoc ⁊ ꝓpter alia nōnulla non immerito rep⁹obauit ecclia. hec ille. Et Hierony. ad Palma chiū inqt: Si mihi creditis origenista nunq̄ fui: ⁊ si nō creditis nūc esse cessa ui. Male sentit de filio: peius de spiri tusancto: aiarum de celo ruinam impie ꝓtulit: verā toti⁹ carnis resurrectionē negauit. Et idē ad Desiderū ait: Orige nes melior in bonis: peior in malis fuit cuius hereses in libris Periarchon ꝙs ipse cōposuit: maxime inueniri dicunt. Et idē aduersus Vigilantiū sic loquit: Operis mei est et studij multos legere vt ex plurimis diuersos flores carpā nō tam ꝓbaturus oīa q̄ que bona sint ele ctur⁹. Assumo multos in manu mea: vt a multis multa cognoscā. Origenes he reticus q̄d ad me: q̄ illū in plerisq; here ticū esse nō dubito. Errauit em̄ de dia boli pnia: errauit ⁊ de alarū statu ⁊ qō his deteri⁹ est patrē ⁊ spiritūsanctū in cōmentarijs Esaie seraphin esse testat⁹ est. Si erraſſe nō dicerē: ⁊ hoc quotidie nō anathematizarē essem ⁊ erroris illi⁹ socius. Neq; em̄ ita debemus illius bo na suscipere: vt mala quoq; suscipere vi deamur. Ad idē in multis scripturis be

ne interpretat⁹ est: ⁊ pphetarū obscura disseruit: ⁊ tam noui q̄ veteris testamēti reuelauit maxima secreta. hec ille. ¶ Scō̄m dubiū erat vtruz mali angeli sint in inferno. Et ad hoc rñdet dñs Bona. dist. vj. ar. ij. q. j. ij. li. di. cū Alexādro de ales in. ij. volumine summe. q. xcvj. q̄ locus demonuz post lapsum vsq̄ ad diē iudicij nō est locus subterrane⁹ quē vocam⁹ infernū: sed aer caliginosus in quo generaliter demonū habitat multitudo. Vtrū aūt aliqui detrusi sint in infernū: hoc ego nescio nec inuenio determinatū a sctis. Hoc autē bene credo q̄ aliqui descēdūt ad torquēdas aias p̄m q̄ habēt inter se deputata maledictionis officia. Si etiā in isto aere puniantur pena ignis diuersi sentiūt diuersa. Quidā dicūt q̄ sic: licz minus intēse q̄ post iudiciū. Alij aūt dicunt q̄ talis pena differt eis vsq̄ ad iudiciū: ⁊ interim grauē penā suscipiūt: er eo q̄ sunt i isto aere caliginoso: qz locus in q̄ ꝺditi sunt erat celū empyreū qō est luminosum et est eis locus naturalis ad quē nō possunt amplius reuerti. ¶ Tertiū dubiuz ꝓpositū est vtrū per scripturas ꝓbari possit q̄ nūq̄ diaboli saluabunt. Et ad hoc Aug. xxj. li. de ciui. dei. c. xxiij. inducit duas autoritates. Una est xp̄i qui Mat. xxv. ait: Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ ē diabolo ⁊ angelis ei⁹. Altera ē autoritas Job. Apoc. xx. di. Diabolus qui seducebat eos: missus est in stagnū ignis ⁊ sulphuris: quo ⁊ bestia ⁊ pseudoprophete cruciabunt die ac nocte in secula seculoꝝ. Ex q̄bus sic Aug. di. Qō ibi dictū est eternuz hic dictū est in secula sclorꝝ. Quibus verbis scriptura diuina nihil aliud significare cōsueuit: nisi qō finē nō habet tpis. Jō Aug. audacter in li. de fide ad Petrum sic loquit: Firmissime crede diabolum ⁊ angelos eius in ignē eternū a xp̄o esse mittēdos vbi nūq̄ carebūt pena quam eis ꝓparauit diuina iusticia. Si igit de us tā dure puniuit angelos: qz peccauerunt: ⁊ in malicia sua obstinati permanserunt: quō securi sunt transgressores hoīes diuinoꝝ p̄ceptoꝝ. O reprobi offensores maiestatz diuine: o p̄sumptuosi ⁊ temerarij executores omnium malarum affectionum: cur non timetis: cur non paueſcitis: cur denicz non compūgimini ad comminantem vocez summi dei. Ipse quidez vt in sermone precedēti patet ad vos clamitat. Nisi conuersi fueritis sicut angelis non peperci: nec vobis parcā sicut angelos a sedibus celi eieci: ita ⁊ vos ejciā: sicut illos perpetuo cruciandos dānaui: ita ⁊ vos damnabo. O tremenda iusticia dei cui nullus resistere pōt: non hoīes: non angeli spūs potentissimi.

¶ Qualiter iusticia dei dānabit oēs infideles: ⁊ q̄d sentiendū est de paruulis: de pbis: ⁊ alijs infidelibus. Cap. ij.

Secūdo ꝓponimus cōsiderā dā terribilē iusticiam dei ex parte infideliū pcōꝝ: quos oēs quotquot fuerunt quot sunt vel erūt cū infidelitate morietes damnationi perpetue deputauit. Sciēdū tamen q̄ triplex est infidelitas.

Prima paruuloꝝ.
Scōa pboꝝ.
Tertia malicioſoꝝ.

¶ Prima est infidelitas paruuloꝝ: ⁊ hec ꝺr p̄m puram negationem: ex hoc solo q̄ paruuli nō hñt fidē: ⁊ hec p̄m Tho. ij. q. x. ar. j. nō hz rōnem pcti: sed magis pene: qz talis ignorātia diuinoꝝ ex peccato primoꝝ parētū secuta est. Jō q̄ cuz tali infidelitate moriunt dānant q̄dem nō ꝓpter infidelitatis pctm̄: sed ꝓpter originalē culpā ab illis cōtractā: ita q̄ oēs paruuli sine baptismo morietes: er in lege veteri sine alijs remedijs cōtra pctm̄ originale adhibitis erāt de numero dānatoruz. Verū tñ de illis dubitari solet vtrū puniēdi sunt pena materialis ignis: qm̄ Aug. de fide ad Petrum ait: Firmissime tene paruulos q̄ sine sacrameto baptismatis de hoc sclo trāseūt eterni ignis supplicio sempiterno pu-

niēdos. Et idē in Ench. ꝯtrariū videt̄ dicere: Mitissima inq̄t sane eorū erit pena q̄ p̄ter pctm̄ qd̄ originaliter ꝯxerūt nullū insup̄ addiderūt. Sz si punirent̄ pena ignis nō esset mitissima. Jō dicit. d. Bon. in. ij. dist. xxxiij. ar. iij. q. j. ꝙ quidē attēdētes rigorē diuine iusticie: ac sn̄iam qua deꝰ hoīem ꝑ vno modico mortali in quo momētanea et q̄si nulla fuit delectatio cruciat eternal̄r: dicūt ꝙ paruuli cremabunt̄ igne materiali: longe tn̄ minus q̄ illi q̄ peccauerūt pctō actuali. Et hoc dicunt sensisse Aug. cū dixit in Ench. penā paruuloꝝ esse mitissimā. Et in li. de fide ad petrū ait: Paruuli cruciabunt̄ eterno supplicio. Mitissimā em̄ illā vocat nō absolute: sz respectu alioꝝ. Sz cū valde durū videat̄ ꝙ deꝰ tā dure tā aspere agat cū paruulis sic decedētibꝰ: ideo alia extat positio mitior q̄ magis ꝯcordat pietati fidei ⁊ iudicio rōnis: ꝙ qꝛ paruuli decedētes cū originali culpa carent iusticia: ⁊ spūssancti gr̄a q̄ est pignꝰ hereditatis eterne: priuant̄ in eternū visione dei. Qꝛ nō ī carne fuit feditas: ideo ponūtur in loco vili: vtpote infernali. Sz qꝛ nō habuerūt in se actualē delectationē pctī: nec in spū nec in carne: iō nō sentiūt pene ignis acerbitatē. Et huic opinioni inheret magr̄ in lr̄a ⁊ in tex. Ad dictū v̄o Aug. p̄alle. ī li. de fide ad petrū dicere possumꝰ: ꝙ ip̄e sic locutus est: nō intēdēs dicere ꝙ paruuli sensibiliter crucient̄: sed potiꝰ manifestare voluit penā eoꝝ quātū ad carētiā visionis dei et quātū etiā ad vilitatē loci. Et hoc valde abūdāter exprimit plus dicēs ⁊ minꝰ volēs intelligi. Nec sine cā sic loquit̄: Facit em̄ hoc ad extirpādā illam heresim q̄ dicebat paruulos nulla pena puniri. Un̄ sicut in moribꝰ documētū est: ꝙ q̄ vult ab vno extremoꝝ ꝑuenire ad medium: dz declinare ad aliud extremū: sicut docet phs. ij. eth. c. ix. Nō punient̄ ḡ paruuli pena sensus ⁊ materialis ignis: sz pena dāni ⁊ carētia visiōis diuine. ¶ Utrū aūt insit eis aliq̄s dolor interior satis apud doctos dubium est. Quidā em̄ voluerūt dicere ꝙ carebūt cognitione ⁊ dolore. Cognitiōe q̄dē exigēte dei iusticia: ⁊ dolore exigēte mīa diuina. Justicia nāq̄z exigit vt nō det̄ eis post hāc vitā donū aliqd̄ cognitionis qd̄ in hac vita nō habuerūt. Un̄ sicut caruerūt cognitiōe fidei ex oī gn̄e cognitiōis intellectiue illi qui mortui sunt an̄ vsum rōnis: sic etiam carebunt post hāc vitā nec diuturnitate tp̄is addiscēt. Mīa exigit vt nō habeāt penaz actualis doloris cū nō habuerint maculā actualis culpe: ⁊ iō iusto suo iudicio priuat eos deꝰ oī eoꝝ cognitione q̄ p̄nt eis inferre dolorē: meliꝰ est em̄ talia ignorare q̄ scire. Sed qꝛ difficile est intelligere ꝙ aīa separata non habeat vsuz rōnis: ⁊ nō cognoscat ea saltē q̄rū cognitio est ei natural̄r inserta: cum ex parte corp̄is impedimētū nō habeat: iō alij aliter opinant̄. s. ꝙ aīe ꝑuuloꝝ ⁊ habebūt cognitionē: et habebūt dolorem. Sciēt em̄ ꝓpter quid facte sunt: ⁊ sciēt se ab illo bono merito originalis culpe esse priuatos: ⁊ tn̄ nō habebunt dolorē q̄ mereat̄ dici vermis: qꝛ nō habebunt remorsum ꝙ ꝑdiderint illud bonū propter ꝓpriā negligētiā ⁊ cōtēptū. Et ꝑ tāto dolor eoꝝ erit multo mitior q̄z dolor adultoruz. Sed opinio ista bn̄ stare nō pōt: tum ꝓpter hoc ꝙ dolor ille est absq̄z patiētia ⁊ spe: et ita cū murmure ⁊ desperatiōe: tum etiā qꝛ dolor aīe redūdat in carnē. Et si talis dolor ex deliberatione ꝓcedit nō videtur esse absq̄z actuali obligatiōe. Propterea est tertiꝰ modus dicēdi probabilior ⁊ cōmunior: ꝙ aīe paruuloꝝ carebūt actuali dolore ⁊ afflictione: nō tn̄ carebūt cognitione. Et hoc pōt satis rōnabiliter intelligi ꝑ hūc modū. Decedentes em̄ in solo originali mediū tenēt inter habētes gr̄am ⁊ culpā actualē. Et qm̄ status retributionis dz rn̄dere statui vite p̄sentis: ⁊ ī tali statu debēt aīe paruuloꝝ poni: vt q̄si medium teneant inter beatos ⁊ eternis ignibꝰ cruciatos. Qm̄ ergo beati carēt

malo pene sensibilis: ⁊ cū hoc habēt dei visionem: dānati ecōtrario sunt in tenebris ⁊ puniunt̄ pena sensibili. Paruuli ꝑm ordinē rectū diuine eq̄tatis debent cōicare in vno cū dānatis: ⁊ in alio cum beatis. Sed nō possunt cōicare cū beatis in habēdo diuinā presentiā: q̄ tunc in illo cōicarent cū dānatis. Presentia em̄ visionis dei nō stat cū pena sensibili. Jō cū beatis cōicant in hoc ꝙ carēt om̄i afflictiōe exteriori ⁊ interiori. cum damnatis ꝟo in hoc ꝙ priuant̄ visione dei ⁊ lucis corpalis. Paruuli igitur sic diuino iudicio inter beatos ⁊ simpliciter miseros quasi in medio ꝯstituti hoc nouerūt. Et cum ex vna parte cōsideratio generet desolationē: ex altera cōsolationem: ita equa lance diuino iudicio eoꝝ cognitio ⁊ affectio liberant̄: ⁊ ī tali statu ꝑpetuant̄: vt nec tristicia deijciat: nec leticia reficiat. Et in hoc mirabilis ostendit̄ ordo diuine sapiētie: q̄ cuncta nouit suis locis disponere ⁊ ad suā gloriā ordinare. Nā sicut in beatis potissime manifestat̄ mīa: ⁊ in damnatis iusticia: ita ī istis mīa simul ⁊ iusticia. Et ex hoc patet ꝙ nō facit deus aīas frustra quas nouit de corpore ante susceptionē baptismatis egressuras. Oīa em̄ facit deus ad suā gloriā manifestādā. Unde si tu queras q̄d paruuli faciāt vtrū addiscāt vel cōferāt: vel aliq̄ꝺ opus exerceant: breuiter ego respondeo ꝙ diuine iusticie equitas ⁊ immutabilitas in eodem statu quantū ad corpora ⁊ quātū ad aīas siue ad cognitiuā: ⁊ quoad effectiuam: perpetualiter eos cōsolidat: vt nec ꝓficiāt nec deficiāt: nec letent̄: nec tristent̄: sed semꝑ sic vniformiter maneant: vt sint materia laudandi diuinum iudiciū: q̄ꝺ sic equū ⁊ iustū est vt nulluꝫ malū relinquat impunitū ⁊ nullū bonū irremuneratum ⁊ perfectissime teneat mediū inter superfluū ⁊ diminutū. hec Boñ. Ego autez dico ꝙ difficile est assignare paruuloꝝ dānatoꝝ qualitatē et cōditionez. Nobis tñ sufficere debet ꝙ dei iusticia eos perpetuo cōdemnabit ⁊ in hoc redarguende sunt libidinose matres fornicarie ⁊ adultere: immo filicide quarum culpa fit sepenumero vt vel in vtero vel extra vteruꝫ paruuli interficiant̄. O nefandissimū scelus: o detestandum malū: quo fit vt aīe simul ⁊ corpora perimant̄. ¶ Scd̄a infidelitas est moraliū pꝫoꝝ qui ꝑm rōnis regulā vixerunt extollentes virtutes: vitia ꝟo reprobātes: tñ fidem nō habuerunt nec implicitā nec explicitā. Qui ꝓfecto oēs ex diuina iusticia cū damnatis sunt deputati. Nec durum videri debet ista sentire de sapientibus huius seculi. Quoniam vt inquit Paulus ad Rom̄. j. Inexcusabiles sunt: q̄ cū cognouissent deum nō sicut deū glorificauerūt aut gratas egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis: ⁊ obscuratū est cor eoꝝ dicentes enim se esse sapiētes stulti facti sunt. ¶ Tertia est infidelitas maliciosoꝝ: que ꝑm Tho. ij. ij. q. x. ar. ij. est ꝑ cōtrarietatē ad fidē: q̄ñ. s. aliquis repugnat auditui fidei vel ipsam cōtemnit: ⁊ in hoc proprie perficitur ratio infidelitatis que peccatum est mortale. Et in hoc īplicati sunt iudei idolatre machometani: ⁊ alij contradicentes christiane fidei: quoruꝫ prochdolor grādis est numerus: omnesq̄ꝫ dei iusticia damnabit ad inferos etiam si alia peccata nō haberent. Nec valet opinio illorum qui dicunt vnumquēq̄ꝫ in sua fide vel lege ex quo credit eam bonam posse saluari: q̄ vt scribit̄ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quā nullus omnino saluatur. Et de hac Cyprianus. xxiiij. q. j. c. loquitur: Hāc vnaꝫ ecclesiam in cātico canticorum spūssanctus ex ꝑsona christi dñi designauerat di. Cañ. vj. Una est colūba mea: ꝑfecta mea. Hāc ecclesie vnitatē: ⁊ beat⁹ Paulus docet: ⁊ sacramentum vnitatis ostēdit di. Unum corpus ⁊ vnus spiritus: vna spes vocatiōis nostre. Unus dñs: vna fides: vnum baptisma. Ad idem est c. quoniaꝫ vetus. xxiiij. q. j. ⁊. c. aliud. de conse. di. iiij.

¶ Qualiter iusticia dei damnabit omnes malos christianos sine penitentia morientes ⁊ quare pena eorum grauior erit alioꝝ. Cap.iij.

Tertio ꝓponimus cōsideranda acerrimā iusticiam dei ex parte xp̄ianoꝝ falsoꝝ: quos cū diabolis ⁊ infidelibus si in pctō moriantur cōdemnabit. Et ad clarius intelligendum de illoꝝ damnatione notabimus tria.

Primo verificationem.
Scdo rationem:
Tertio grauationem.

¶ Primo notabimus verificationē. vñ scz verificari pōt ꝙ xp̄iani mali cū impenitētia moriētes saluari nō possint. Ad hoc sufficiat audire Aug. li. de fi. ad Petrū di. Firmissime tene ⁊ nullatenꝰ dubites: nō oēs q̄ intra ecclesiā catholicam baptizant̄ accepturos esse vitam eternā: sed eos q̄ ꝑcepto baptismate recte viuūt. i. q̄ abstinuerūt se a vitijs et cōcupiscētijs carnis. Regnū em̄ celorū sicut heretici īfideles atq̄ scismatici nō habebūt: sic catholici criminosi possidere nō poterunt. Et sic animose locutus est Aug. ꝓpter verba xp̄i di. Mat. vij. Nō oīs q̄ dicit mihi dn̄e dn̄e ītrabit in regnū celoꝝ. Multi dicent mihi in illa die dn̄e dn̄e nōne in noīe tuo ꝓphetauimus: ⁊ ī noīe tuo demonia eiecimus ⁊ in noīe tuo virtutes multas fecimus Et tūc cōfitebor illis qr nūq̄ nouivos. ps̄. vj. Discedite a me omnes q̄ operamini iniq̄tatē. ¶ Scdo notabimus rōnem quare. s. baptizati xp̄iani dānabūtur: cū Mar. vlti. dicat̄: Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Et ad hoc respōdet Jaco. ij. ꝙ fides sine operibus mortua est. Ideo notāda est illa Amb. snīa q̄ ponit̄. xxij. q. v. c. Cauete fratres. Cauete inq̄t fratres mēdaciuz: qr oēs q̄ amāt mēdaciū filij sunt diaboli. Mēdaciū nāq̄ est xp̄ianū se dicere ⁊ opa xp̄i nō facere. Mēdaciū nō solū in falsis verbis: sed etiā in simulatis consistit operibus. Et vt Augu. dicit in. iiij. de doctrina xp̄iana. Ex sacr̄o vnctionis xp̄ianoꝝ oīm vocabulū descendit ⁊ nomē: qd̄ nomē ille frustra sortit̄ q̄ xp̄um minime imitat̄. Quid mirū igit̄ si contra malos xp̄ianos seuiet iusticia diuina qñ ⁊ ipsi criminosi flagitiosi vitiosissimi reperiunt̄. Heu heu nō solū de infidelibus sed etiā de xp̄ianis dici pōt illud prophete ps̄. xiij. Corrupti sunt ⁊ abomibabiles facti sunt in studijs suis nō est qui facit bonū. nam baptismate dūtaxat excepto tēporibus istis deteriores sunt in malis moribus xp̄iani q̄ iudei siue gētiles. Nō est in eis hoc est ꝓ maiori parte in pluribus fides: nō religio: nō pietas: nō reuerētia: non timor: nō amor dei: nō zelus: nō iusticia: non simplicitas: nō rectitudo: non veritas: nō innocētia: nō compassio: nō liberalitas: nō humilitas: nō māsuetudo: non modestia: nō cōtinētia: non sobrietas: nō pudicitia: non castitas. Quinimmo vbiq̄ regnāt vitia cōtraria: hereses: superstitiones erronee: crudelitates: irreuerētia ad sacramēta: p̄sumptio: amor seculi: tepiditas: fraudulētia: falsitas: nequicia: auaricia: simonia: superbia: inuidia: odiū: incōtinentia: lasciuia in oī abominatione: blasphemie: sacrilegia: ⁊ hmōi. O xp̄iani tm̄ noīe ⁊ non re. O xp̄iani omni dolo ⁊ malignitate pleni: quo itis: quo itis: quoue speratis ire cū tāta mole vitioꝝ vestrorū: certe vobis dico ꝙ nisi redi eritis ad virtutū semitaz ⁊ ad pnīam: habitabitis in inferno: qm̄ vt dictum est sic exigit diuina iusticia. ¶ Tertio notabimus de dānatione xp̄ianoꝝ falsoꝝ grauationē. Nā ceteris paribus grauius in inferno punientur xp̄iāni falsi q̄ infideles dānati. Qd̄ cōstat exēplo Macharij alexādrini: in cuius vita legitur: ꝙ quadam die dū ipse deambularet in heremo repperit caput cuiusdam defuncti: ⁊ dum orasset interrogauit cuiꝰ caput illud fuerit: ⁊ respōdit se fuisse pagani cuiusdam. Dixit ei Mach. vbi est aīa tua. Respōdit in inferno. Cūq̄ requireret̄ si multū in pro

fundo esset: respōdit ꝙ tantū quātū distat celū a terra. Cui Machariꝰ: Sūt ne aliqui ꝓfundiores. Cui ille. Profundiores sunt omnibus falsi christiani q̄ christi sanguine redēpti: ⁊ sacro baptismate mundati tot beneficia paruipendunt. Sollicite ergo curremus omnes errata corrigere de peccatis que commisimus dum facultas adest: duꝫ tempus datur veram agere penitentiam: vt sic euadamus mortem gehenne a qua nos liberet benedictus deus dei filius christus iesus: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria quinta post dominicam in sexagesima de grauitate pene damnatoruꝫ contra illos qui dicūt leui cruciatu terreri damnatos. Sermo.xij.

Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Scribunt hec verba Apoc.xx.c. Satis dura ⁊ insensibilia sunt corda illorum qui non pauescunt: nō timent neqꝫ mouentur ad vocem terribilis iusticie dei: cui profecto nulla ꝟtus creature resistere: nec in minimo q̄dem pōt. Nā lꝫ in superioribus multa dicta sint de illa: tñ adhuc nōnulla occurrūt declarāda: q̄bus merito cōpūgi dꝫ vniuscuiusqꝫ pctōris mēs excecata. Nō loquimur somniū: nō recitamus fabulas cū narramus seueritatē iustissimi ⁊ oīpotētis dei: q̄ oīm iniq̄tatū asperrimus vltor est. Iccirco cum timore audiēda sūt eloq̄a diuinaꝝ scripturarū q̄ ꝓ emēdatiōe nr̄a manifestāt nobis q̄ꝫ grauis ⁊ dura erit dānatorū pena: de q̄bus dr̄ in themate: ꝙ cruciabunt ī penis atrocissimis ꝑ infinita secula.

¶ In q̄bus ꝟbis de grauitate pene dānatoꝝ assignabimus triplicē rōnē.

Prima dr̄ localitatis.
Scd̄a horribilitatis.
Tertia eternitatis.

¶ Qꝛ grauissima erit dānatoꝝ pena ꝓpter horribiles cōditiones inferni: ⁊ de inferni veritate ⁊ qualitate. Cap.j.

Prima rō quare grauissima est dānatoꝝ pena dr̄ localitatis. Nā cōcludent in loco satis inepto. s. in inferno: ī quo tres sunt penales cōditiones: videlꝫ

Prima dr̄ vilitatis.
Scd̄a tenebrositatis.
Tertia paupertatis.

¶ Prima penalis cōditio inferni ⁊ loci dānatorū dr̄ vilitatis. Est infernus locus vilissimus in cētro terre velut carcer dānatoꝝ a deo sapiētissimo ordinatus. Neqꝫ fictio est sicut Tullius inuectiuarū in Catilinā li.iiij. videt̄ asserere. Ut inq̄t aliq̄ formido improbis esset posita apud inferos: antiq̄ supplicia impijs cōstituta esse voluerūt. In q̄bꝰ verbis quasi videt̄ innuere ꝙ ad terrorem impioꝝ sapiētes ficte de inferis sunt locuti. Sed talē errorē elimināt ⁊ destruunt maxime tria q̄bus ꝓbat̄ inferni veritas merito cū timore excogitāda.

Primū est theologicalis rō.
Scd̄m scripture cōfirmatio.
Tertiū fidei cōfessio.

¶ Primū qd̄ ostēdit inferni veritatē est theologicalis rō. Nam vt colligit̄ ex dictis scti Tho. Rich. de media villa. ar. ij.q.ij.in.iiij.di.xliiij. ⁊ san. Boñ. vbi.s. q.j. Sicut se habet misericordia dei ad electos: ita se hꝫ eius iusticia ad reprobos ⁊ malignos: sed misericordia dei ꝑparauit electis locū delitiosum ⁊ amenū celū. s. empyreum in quo eternaliter ꝑmanebūt: ergo iusticia preparauit reprobis ⁊ malignis locū vilissimū ⁊ horrēdū in q̄ eternal̄r cruciabūtur. Ista rō fundat̄ sup dictꝫ Aug. q.xix.li. de ciui. dei.c.xiij. ait: Ordo est pariū dispariūqꝫ rerū sua cuiqꝫ loca tribuēs dispositio. ⁊ li.v.ibidē.c.ix.di. Deus nihil inordinatum relinquit. Ergo vnicuiqꝫ rei locuꝫ tribuit suo pōderi cōuenientē. Sed qd̄ est pōdus in corporibus est amor in spiritibꝰ ⁊ creaturis rōnalibꝰ. Vñ ideꝫ Augu.xj.li.de ci.dei.c.xxviij. inq̄t: Ita corpꝰ pōdere sic aīus amore fert̄. ⁊. xiij.li.

Hes. Amor meus pōdus meū feror quo
cūq; feror. Ergo sicut deus ordinat cor
pora in suis locis ꝑm exigētiā suoꝝ na
turaliū pōderum: sic ordinat creaturas
rōnales in locis ꝑm exigētiā annoꝝ. Ex
quo sicut electi sunt ī celo: qr celestia ter
renis ꝓposuerūt ī suo amore ita repro
bi ⁊ erūt ⁊ sunt in loco infimo: qr ī suo
amore infima ⁊ terrena supioribus ⁊ ce
lestibus p̄posuerūt. Locus aūt oīm in
fimus est in cētro terre: iō sub terra ī cē
tro infernus est. Unde Isid. li. xiij. Etym̄.
Infernus d̄r quasi inferius. Et hāc rō
nē secutus est Zeno phs: de quo sic in
quit Lact. in. vj. li. di. insti. Esse inferos
Zeno stoicus docuit: ⁊ sedes pioꝝ ab ī
pijs esse discretas: ⁊ illos q̄dē q̄etas ac
delectabiles incolere regiones: hos v̄o
penas luere in tenebrosis locis: atq; in
ceni voraginibus horrēdis. Et Sen. in
tragedijs. Ingēs vorago faucibus va
stis patet: latūq; pādit oīb⁹ ppl'is iter.
¶ Scd̄m qd̄ ostēdit inferni veritatē est
scripture testificatio. Oīs nāq; scriptu
ra tāveteris q̄ noui testamēti: tā docto
rū sacroꝝ q̄ etiā gētiliū moraliūq; phi
losophoꝝ infernū p̄dicat. Unde Gen. xxx
vij. Jacob di. Descēdā ad filium meū lu
gens in infernū. ⁊ Job. vij. Qui descen
dit ad inferos nō ascēdet. ⁊ idez. xvij. c.
Si sustinuero infernus domus mea est
Et idē. xiiij. c. Quis mihi hoc tribuat vt
in inferno ꝓtegas me. ⁊ idē. xxj. In pū
cto ad inferna descēdūt: ⁊ dauid in ps̄.
vj. In inferno aūt q̄s cōfitebit tibi. Et
ps̄. ix. Cōuertant pctōres in infernū. et
ps̄. xv. Nō derelinquas aīam meā in in
ferno. Et ps̄. xvij. Dolores inferni circū
dederūt me. Et ps̄. xxx. Erubescāt impij
⁊ deducant in infernū. Et ps̄. xlviij. Si
cut oues in inferno positi sunt. Et ps̄.
lxxxvij. Uita mea inferno appropinqua
uit. Et ps̄. cxiiij. Pericula inferni inue
nerūt me. Et sapiēs Prouer. ix. In ꝓfun
dis īferni cōuiue eius. ⁊ Eccs. ix. Corda
filioꝝ hoīm implent malicia ⁊ cōtēptu
in vita sua: ⁊ post hoc ad inferos dedu
cent. Et Can. viij. Dura sicut infernus
emulatio. Et Esa. xiiij. Infernus subt⁹
te cōturbatus est in occursum aduētus
tui. Et ibidē. Ad infernū detraheris in
ꝓfundū laci. ⁊ Ezech. xxxij. Oēs incir
cūcisi interfectiq; gladio descendūt ad
infernū. Et Apoc. xx. Mors ⁊ infernus
dederūt mortuos suos. ⁊ Act. ij. Hunc
deus suscitauit solutis īferni doloribꝰ.
Et. ij. Pe. ij. Deus angelis peccantibus
nō pepcit: sed rudētibus inferni detra
ctos in tartarū tradidit cruciādos. ⁊ ad
Phil. ij. In noīe iesu oē ge. fle. ce. ter. et
infer. Et in glo. xiij. q. ij. c. tp̄s. sup v̄bo:
abditis infernus est sub terra ⁊ celū su
pra: ⁊ notat etiā. xxiij. q. iiij. c. Hec aūt vi
ta. ⁊ Luce. xvj. Mortuus est diues ⁊ se
pultus est in inferno. ⁊ Mat. xj. Et tu
capharnaū vsq; ad infernū descēdes. et
Uergi. in. vj. Eneid. Facilis descensus
auerni. Et Sen. in tragedijs. Nūq̄ sty
gias fertur ad vmbras inclyta virtus.
Nec letheos seua ꝑ amnes vos fata tra
hent. Sunt ⁊ alie innumere quasi au
toritates ꝓbantes ꝙ infernus sit loc⁹
subterraneus deputatus dānatis quas
breuitatis causa dimittimus. Sed icre
duli q̄dā statim subridēdo respōdēt san
ctos de inferno ita fuisse locutos vt ho
mines terrerent: ꝓut pauloante cōme
morauimus: q̄ audire debēt Hiero. ad
Palmachiū ⁊ Occeanū sic scribentem:
An putamus fratres ꝙ iocādo ꝓphete
p̄dicent: ridēdo loquant apl'i. Xp̄s iudi
ciū infantiliter cōminet: sz ioci nō sunt
vbi supplicia intercidūt si iocādo passi
sunt credant ⁊ iocādo locuti Esaias ser
ra secat. Daniel leonib⁹ deputat. Pau
lus trūcat gladio. Petrus in cruce dn̄i
exēplo suspēdit: ⁊ hoc totū vt nos a pec
catis sua doctrina reuocarent. hec ille.
O igit impia: o ꝑuersa: o fraudulenta:
o deniq; diabolica cogitatio eoꝝ q̄ exi
stimāt infernū nō esse: q̄bus sufficere de
bēt ⁊ satisfacere tot clarissima testimo
nia. ¶ Tertium qd̄ ostēdit inferni veri
tatem est fidei confessio. Naz in symbo
lo apl'oruz dicitur de christo ⁊ scribitur
ex̄. c. j. de sum. tri. ⁊ fi. ca. Descēdit ad in

feros. ¶ Secunda conditio penalis in
ferni dr tenebrositatis. Est em̄ infern⁹
locus tenebrosus ⁊ totus obscurus. vñ
Mat. xxij. dicit rex de nō habēte vestē
nuptialē. Mittite eū in tenebras exte-
riores. ⁊ Job. x. Dimittite me inquit vt
plangā paululū do. me. an. va. ⁊. n. r. ad
ter. te. ⁊ op. m. c. t. m. ⁊. t. v. v. m. ⁊. n. or.
sed sem. hor. inhabitat. Notandum ꝑm
Rich. in. iiij. di. l. ar. j. ꝙ lumē per se est
delectabile: per accidens ṽo pōt esse tri
stabile inquātū aliq̄d ostēdit qd̄ displi
cet: ⁊ qr infernus locus est oīs tristicie:
iō simplr locus tenebrosus est ī quo nō
est aliqd̄ purū lumē qd̄ visuz delectet.
Est tñ ibi aliqd̄ lumē obscuritati ꝑmi-
xtum quo dānati videre possint vñ do
leant. ⁊ hoc inq̄t Greg. ix. li. moral. ver-
sus finē di. Ignis inferni q̄uis ad con
solationem nō luceat: tñ vt magis tor-
queat ad aliquid lucet. Nam sequaces
quosq̄ suos secū in tormēto reprobi flā
ma illustrante visuri sunt: quoꝝ amore
deliquerūt. Vocipsum in sniā dicit Isi
do. li. j. de sum. bo. Ignē gehēne ad ali-
quid lumē habere: ad aliquid ṽo nō ha
bere: hoc est habere lumen ad dānatio-
nem vt videant impij vnde doleant: et
nō habere ad cōsolationez ne videant
vnde gaudeant. Apta fuit comparatio
de camino triū pueroꝝ ad exēplū ignis
gehēne. Nā sicut ignis ille nō arsit ad
triū pueroꝝ suppliciū: ⁊ arsit ad cōburē
da ligamina vinculoꝝ: ita ignis gehē-
ne lucebit miseris ad augmentū pena-
rum vt videant vnde doleant: ⁊ non lu
cebit ad cōsolationem ne videant vn-
de gaudeant. Inter huius vite ⁊ futu-
re infelicitatis miseriam multa discre-
tio est. Illic em̄ miseria est propter cru
ciationem dolorum: ⁊ tenebre propter
lucis auersionē: quoꝝ vnuz in hac vita
est. i. miseria: ⁊ aliud nō est: in inferno
aūt vtrūq̄z est. hec ille. Simpliciter er-
go locus īferni tenebrosus erit ad quē
sol nō expādet lumē suum: nō luna nec
stelle in quo nihil videbitur nisi qd̄ ha
bet incutere terrorez: sicut Exo. x. dicit
de tenebris egypti. Facte sunt tenebre
horribiles in vniuersa terra egypti tri
bus diebus: nemo vidit fratrē suū nec
mouit se de loco in quo erat. Sup que
verba di. Nico. de ly. ꝙ tenebre ille iō
dicuntur horribiles: qr inter illas vide
bāt egyptij visione imaginaria fantas-
mata quedā ⁊ figuras turpes q̄ nō par
uum eis ingerebant timorem. Ita ⁊ in
inferno erunt horribiles tenebre: qr dā-
nati inter illas ⁊ ṽe videbūt se mutuo
inter tormentoꝝ angustias laborantes
⁊ visione imaginaria inspicient mali-
gnos spūs qui damnatis diuersis mo-
dis ⁊ figuris horrēdissimis apparebūt.
O q̄dolenda erit hora illa q̄ miser pec-
cator intrabit infernum nunq̄z visurus
lucem per tot annorum milia ⁊ post iu
dicium per infinita secula. O quantus
timor tunc cor eius inuadet cum vide-
bit noctem sine die tā lōgissimā sibi fa
ctam. Nā si hoc in mūdo viderēt hoīes
noctē ꝓtrahi vsq̄z ad mēsem vel annū:
cūcti clamarēt ad sydera misericordiā.
Inquit Verg. j. geor. de obscurato sole
post Cesaris mortē. Ille etiam extincto
miseratus Cesare romā. Cum caput ob
scura nitiduz ferrugine texit. Impiaq̄z
eternā timuerūt scl'a noctē. Que igitur
mēs qualisue aīus fiet dānatis in tene
bris inferni vbi nō solū priuati erūt in
eternū oī splēdore ⁊ luce delectabili: ve
rūetiā vt diximus quicquid videre po-
terunt accedet eis ad merorē ⁊ luctum.
¶ Tertia penalis ꝯditio inferni dr pau
pertatis. Oēs quidē ibi habitātes pau
pertate affligent ⁊ egestate nimia: ⁊ q̄
in hoc mūdo affluebant diuitijs: abun
dabant tēporalibus bonis: possidebāt
thesauros: ⁊ imperabāt alijs induebān
tur purpura ⁊ bysso: dormiebant in le-
ctis eburneis: nutriebāt canes: ⁊ pasce
bant aues celi: gaudebant in sonis: can
ticis: ⁊ choreis: ⁊ letos ducebant dies.
Omnibus his in inferno penitus expo
liati guttam aque concupiscent: ⁊ illez
habere non poterunt prout expresse re-
dēptor noster aperuit Lu. xvj. asserens

de diuite epulone ꝙ instāter rogabat abraā quatenus mitteret lazarū vt intinctū in aquā digitū nō totū: sz extremā partē ad eū deferret oriqz eius imponeret: nec fuit exauditꝰ. De q̄ Greg. in homel. dicit: Guttaz aq̄ petijt q̄ micas panis lazaro negauit. Ideo audietur flebilis vox diuitū ⁊ potentū in inferno sic lamentātiū. vt dicit Sap. v. Errauimus a via veritatis: et iusticie lumen nō luxit nobis: ⁊ sol intelligentie nō est ortus nobis. Lassati sumꝰ in via iniquitatis ⁊ ꝑditionis: ⁊ ambulauimus vias difficiles: viā aūt dn̄i ignorauimus. Quid nobis profuit supbia: aut diuitiarū iactātia quid ꝯtulit nobis? Trāsierunt oīa illa tanq̄ vmbra ⁊ tanq̄ nūcius p̄currens: ⁊ tanq̄ nauis que ꝑtransit fluctuātē aquā: cuiꝰ cum preterierit nō est vestigiū īuenire neqz semitā carine illiꝰ in fluctibꝰ: aut auis que trāsuolat in aere cuius nullum signum inuenitur itineris illius: sed tm̄ sonitus alarū verberās leuē ventū. et scindens ꝑ vim itineris aerē: cōmotis alis trāsuolauit: ⁊ post hoc nullū signū inuenitur itineris illius: aut tanq̄ sagitta emissa in locū destinatū: diuisus aer ꝯtinuo in se reclusus est vt ignoretur trāsitꝰ illius. Sic ⁊ nos nati continuo desinimꝰ esse: ⁊ virtutis q̄dē signū nullū valuimꝰ oñdere. In malignitate aūt nr̄a consumpti sumus. hec ibi.

¶ Q̄ grauissima erit damnatorum pena propter lamenta ⁊ blasphemias q̄ sunt in inferno; et propter societatem demonum. Capitulum.ij.

Secunda ratio quare grauissima erit dānatoꝝ pena dicit horribilitatis. Nā īter cetera q̄bus miseri illi afficiētur dolore tria erunt maxime horribilia.

Primum horribilis lamentatio.
Scd̄m horribilis blasphematio.
Tertium horribilis sociatio.

¶ Primū horribile erit lamētatio. Ibi inquit xp̄s: erit fletus ⁊ stridor dētiuz. Scd̄m v̄o Rich. in.iiij. di.l.ar.v.q.j. ad.ij.ar.ad.ij.partē. Non erit ibi corporalis fletus inquātū est quedā resolutio corporaliū lachrymaꝝ: q: talis resolutio tunc nō erit: sz ꝑtinet ad corruptibilē statuz: tn̄ erit ibi maximꝰ dolor interior q̄ significabitur per signa in facie ⁊ oculis cū turbatione ⁊ motu capitis: ⁊ cū stridore dētiū vultusqz tristicia. Quisnā explicet quātus meror erit in cordibus dānatoꝝ inter illos strepitus vlulatus atqz querelas? O beati q̄ nunc lugent: vt ait xp̄s Matth. v. qm̄ ipsi consolabunt. Et Luce.vj. Vhe vobis q̄ nunc ridetis: quia lugebitis ⁊ flebitis. ¶ Scd̄m horribile erit blasphematio. Pre desperatiōe vtiqz blasphemabūt damnati seip̄os: parētes suos: deū ⁊ angelos ⁊ oēm creaturam. Unde Apo.xvj. Johes ait: Blasphemauerūt deum celi pre doloribus ⁊ vulneribus suis. Ad hoc est exemplum quod legit in septem donis. Cū quidā vsurariꝰ infirmaretur ad mortē: nec sacerdos vellet ei sacramēta conferre: nisi restitueret vel cautionem faceret: illeqz recusaret: hortabātur ad hoc filij: ne ad infernū descēderet moriēs. Ille v̄o rn̄debat Nescitis quid petatis. Si vellez mala ablata restituere: relinquerē vos pauperes ⁊ egenos: meliusqz est se cōmittere mīe dei q̄ mīe hominum ⁊ in hac pertinacia mortuus est vsurarius ille ac in inferno sepultꝰ. Ex filijs aūt eius duobus dixit alter ad alterū. Pater nr̄ dānatus est non imitemur eum retinēdo vsuras per illū extortas: sed reddamus creditoribus vt saluari possimus: Ac ille rn̄dit. Ego meā partē retinebo nec illam restituere curo. Si pater nr̄ vsuras fecit ⁊ nō restituit ip̄e non ego penā portet. Alter ergo portionē suam restituit ⁊ seculum deserens dei obseq̄o se totū tradidit. Dum autē qui in seculo remanserat mūdanis se immergeret infirmatus ad mortē: nec penitēs secutus est patrem. Quod frater audiēs rogauit deuz vt patris ⁊ fratris eius statum ei dignaretur ostendere. Una igit

dierũ cũ oraret vidit terrã apertam: et in inferno prem in flãmis penit⁹ sepultũ: ⁊ filiũ eius fratrẽ suũ iacentẽ super eũ: maledicebatq; pater filium dicẽs: Maledicta sit hora in qua te genui fili: ⁊ tu sis maledictus: q: ꝓpter te feci vsuras nec volui restituere ne te pauperẽ relinquerẽ: ⁊ ꝓpter hoc crucior in hac flãma. Et filius respõdebat. Maledictus sis tu pater ⁊ maledicta dies in qua me genuisti: q: exemplo tuo docuisti me fenerari: ⁊ vsuras extortas noluisti reddere: ꝓpter qd̃ crucior in inferno. Et post ambo pariter eiulãtes blasphemabãt cũcta creata ⁊ creatorẽ illorum. Quod cernens ille seru⁹ dei gr̃as deo egit q̃ eũ liberauit de tanto malo. Tertium horribile erit sociatio. Erunt nãq; socij dãnatoꝝ nequissimi spũs et maligni diaboli. Quãtũ em̃ sit eoꝝ societas dira atq; molesta põt cognosci ꝑ effectus pestilẽtes quos exercent in illis quos deo ꝑmittẽte obsidẽt in hac vita. Nã adeo illos turbãt ⁊ sic grauiter vexant: vt qñq; sic obsessi muti aut surdi fiant: vt qñq; manib⁹ ꝓprijs seipsos lacerẽt ⁊ discerpant qñq; nisi catenis ꝯstringerent̃ etiam domesticos ⁊ amicos conerent̃ opprimere. Quid igitur faciẽt diaboli cũ illis quos in inferno volẽte deo ꝓ libitu suo vexare poterũt si talia agũt hic cũ his q̃ de eoꝝ manibus ⁊ ptãte possunt penit⁹ liberari. Nullus ꝓfecto aut cogitare aut dicere potest q̃ importabilis erit damnatis miseris societas diabolorum.

¶ Qꝛ rationabiliter punit deus damnatos pena eterna seu infinita per durationem licꝫ actus peccati ꝟm se sit finitus ⁊ temporalis. Capl'm. iij.

Tertia rõ q̃re grauissima erit dãnatoꝝ pena d̃r eternitatꝫ. Duratiua quippe in scripturis sanctis ponitur pena dãnatoꝝ in eternum. vt ptꝫ ex dictis. Verũtñ vt Aug. dicit. xxj. li. de ciui. dei. c. xl. Quidã iniustũ putãt vt pctis quãtũlibet magnis licꝫ paruo tpe ꝑpetratis pena quisq; dãnetur eterna: quasi vllius idvnq̃ iusticia legis attendat vt tãta mora tpis quisq; puniat̃ quãta mora tpis vnde puniretur admisit. Octo genera penarum in legibus esse scribit Tullius. Damnũ: vincula verbera: talionẽ: ignominiã: exiliũ: mortem: seruitutẽ. Quid horum est: quod in breue tempus pro cuiusq; peccati celeritate coaptetur vt tanta vindicẽtur morula: quãta deprehẽditur ꝑpetratuꝫ nisi forte talia. Id enim agit vt hoc patiatur quisq; qd̃ fecit. Vñ illud est legis. Oculũ pro oculo: dentẽ pro dẽte. Fieri enim potest vt tã breui tpe q̃sq; amittat oculum seueritate vindicte q̃ tulit ipse alteri improbitate peccati. Porro autẽ si aliene femine osculum infixũ rationis sit verbere vindicare: nõne q̃ illud puncto tpis fecerit incomparabili horarum spacio verberatur ⁊ suauitas voluptatis exigue diuturno dolore punitur. Quid ĩ vinculis. Nunq̃d ibi tãdiu quisq; iudicandus est esse debere: q̃diu fecit vñ meruit alligari. ꝟ Aug. Qui etiaꝫ de damno ignominia exilio ⁊ seruitute cõtendit q̃ plerũq; infligũtur pro momẽtaneo quasi delicto longo tpe duratura: que ideo eterna esse nõ pñt: q: pñs vita nõ põt esse eterna. Quanto magis ergo approbanda est dei seuera iusticia que pctã punit eterna pena: licꝫ in tpe sint cõmissa. Verũtamẽ vt tante veritati melius animus acquiescat ex dictis sanctoꝝ tres ꝑncipales rõnes apertissime ꝓducunt̃ q̃b⁹ liquido cõstat iuste deum facere cũ punit malos eterno supplicio.

Prima rõ est ꝓpter volũtatẽ.
Secunda propter obiectum.
Tertia ꝓpter contemptum.

¶ Prima rõ est ꝓpter voluntatẽ. Nã si cõsideremꝰ in pctõ voluntatẽ: iustũ est vt pctm̃ dãnatoꝝ eterna pena puniat̃: q: oẽ pctm̃ tãtũ graue est: quãtũ volũtas ad illud ardẽtius se inclinat. Et q: voluntas malorum q̃diu in hac vita sunt: ita se inclinat ad pctm̃ q̃ semper

velit peccare: ergo iustus iudex qui cor
aspicit magis q̄ opus dz eos pena in
eternū duratura punire. Quidnā est q̄
tā multi se sentiūt morituros: ⁊ tñ pec-
care nō desinunt. Veniunt ad ianuas
mortis ⁊ de pctīs nō dolēt: nisi q̄ sem-
per peccare vellēt: qd̄ vtiq̄ ipe deꝰ scru
tator cordiū oculo sapiētie sue clarissi-
me intuetur. Hanc rōnē tangit Greg.
iiij. lib. dialogo. vbi petrus interrogat
eū ⁊ dicit: Scire vellē qūo iustuz est vt
culpa que cū fine ꝑpetrat̄ sine fine pu-
niat̄. Et Greg. rñdet. Hoc recte petre
diceret̄ si iustus iudex nō corda hoīm:
sed facta pēsaret. Iniq̄ em̄ ideo cū fine
deliquerūt: qꝛ cū fine vixerūt. Nā voluis
sent vtiq̄ si potuissent sine fine viuere:
vt potuissent sine fine peccare. Osten-
dunt em̄ qꝛ in pctō semp viuere cupiūt
qui nunq̄ desinūt peccare dū viuunt:
ad magnā ergo iusticiā iudicātis perti
net vt nunq̄ careāt supplicio: q̄ in hac
vita nunq̄ voluerūt carere pctō. hec il-
le. Que verba etiā habent̄ de peni. di.
j. c. voluissent. Et ad hoc facit illud qd̄
scribit̄. xciij. dis. c. Diaconi sunt. vbi sic
habet̄: Moderatio dei ac pietas soluz
nostrū reditū q̄rit: ac nos cupit longa
bonitate sua saluari. Si nō conuerti-
mur: si duri colli sumus: si in pctīs vsq̄
ad mortē illicite ꝑduramꝰ assidue pec-
cātiū nō miseret̄ deus. Ad idē est. c. Le
gat̄. xxiiij. q. ij. Aug. insup de peni. dis.
vij. c. vl. in fine. ait: Qui impenitēs mo
ritur oīno morit̄ et eternal̄r cruciatur.
Qui aūt impenitēs finit̄: si semp viue-
ret semp peccaret. ¶ Scd̄a ratio quare
deꝰ iuste eternal̄r dānat ⁊ punit īiquos
est ꝓpter obiectū. Quelibet em̄ offen-
sa ꝯsideratur nō solū respectu actꝰ: sed
respectu dignitatis illius q̄ offendit̄.
Quāto etem̄ ꝑsona q̄ offendit̄ dignior
est: tāto culpa in illā cōmissa grauior: ⁊
per consequēs pena debet esse durior.
Sicut q̄ regē offendit grauiꝰ punitur
q̄ q̄ offendit suū famulū vel aliquē ru-
sticū. Qui ergo mortal̄r peccat: deuz q̄
est infinitū bonū offendit: et charitatē
per quā est societas beatoꝝ: ergo tā vi-
sione dei q̄ beatorū societate eternal̄r
priuari dz ⁊ eterna pena puniri. Bern.
autē sup Cant. di. q̄ q̄ mortal̄r peccat
vult non esse deū. Quod sic ꝓbat. Qui
vult deū aut impotētē aut iniustū aut
insipiētē esse vult deū nō esse: sz q̄ mor-
taliter peccat vellet deū aut sua pecca-
ta nescire: aut vindicare nō posse: aut
vindicare nolle: ergo vellet deū nō esse
deū: ⁊ q̄ vult deū nō esse deū: merito pu
niēdꝰ est eterno supplicio. ¶ Tertia rō
quare iuste deꝰ malos eternal̄r dānat
est ꝓpter ꝯtēptū. Pctōres nāq̄ cōtē-
nūt infinitū bonū ⁊ eternū gaudiū qd̄
potuissent eligere: ⁊ qꝛ volūtarie elige-
rūt eternū malū iuste illis eterna sup-
plicia cōdonant̄. Vñ Aug. xxj. li. de ci.
dei. c. xij. inq̄t: Factus est malo dignus
eterno q̄ in se ꝑemit bonū qd̄ eē posset
eternū. hec ille. Audiunt siq̄dē pctōres
scripturas clamātes ꝓmittētesq̄ tā fe
licissima ⁊ copiosa atq̄ iocūda ī regno
celoꝝ amicis dei: ⁊ ipi de his nō curāt.
Vocat eos deꝰ ꝑ dicta sanctoꝝ: ꝑ horta
mēta ꝓphetaꝝ: ꝑ instructiones docto-
rū: ꝑ terrores cōminationū: ꝑ suauita
tēq̄ bñficioꝝ. Venite inq̄t ad cenā ma
gnā ad iocūda gaudia: ad paradisi de-
litias: vbi bonū absq̄ malo ⁊ leticia est
absq̄ merore. Et tñ impij sic blādiētez
deū nolūt audire: quinīmo ipm quātū
possunt suis malis operibꝰ impugnāt
⁊ ꝑsequunt̄. O bñdicti dei ordinata iu
sticia q̄ malos eternis cruciatibꝰ depu
tasti: nullus ꝓfecto de te cōqueri pōt.
O miserabilis dānatoꝝ cōditio q̄ tātā
experit̄ seueritatē: vt finē illoruz pena
nunq̄ suscipiat. Durū esset homini sa-
no per diē ⁊ noctē assidere lecto: ⁊ ī eiꝰ
mollitie volutari. Durū esset cuiq̄ dis-
soluto iuueni ꝑ longa spacia cū formo
sis iuuenculis puellisq̄ ornatissimis
corizare. Durum esset muliercule cui-
cūq̄ corporis ornamēta nō deponere.
Et vt experiētia docet hec ⁊ huiusmodi
que solaciose ⁊ delectabiliter fieri solēt
fastidium inducūt assiduitate sui. Heu

inquā heu cur dormiunt pctōres? cur nō euigilāt? cur nō corrigūt malā vitā? cur non ꝯsiderant ꝙ eis parati sunt in inferno cruciatus horrendi. Et tamen semp ibi habitabunt post cētū annos: post mille: post milia miliū: īmo nunq̄ pena ipsoꝝ terminabit̄. O anima steri lis: o anima dura: o aīa īsensata: o ani ma vitiosa. q̄d agis: quoue tēdis iter: quare ad in infernū ꝓperas: vt vbi in eternū infeliciter viuas. Reuertere er go ad dn̄m deū tuū q̄ te liberet a peri culis dānationis: ⁊ tibi cōcedat gr̄am in presenti ⁊ in futuro gl'iam: in qua vi uit ⁊ regnat deus per infinita secula se culorum. Amen.

¶ Feria sexta post dominicam in sexa gesima de grauitate pene damnatorū contra illos qui plus timent malavite presentis q̄ future. Sermo. xiij.

Cruciabuntur die ac nocte in scl'a secu lorū. Apoc. xx. Magna profecto detestabilisq̄ est crudelitas eoꝝ q̄ co gnoscētes ꝓpter sua pctā īminere sibi interitū dānatiōis eterne: nō timēt: nō formidāt: nō corrigūt suā malā vitam. Quidnā magis vnusquisq̄ ꝑtimescere dz q̄ cruciat⁹ acerbissimos: atrocesq̄ penas ac luct⁹ ītolerabiles īferni. Ti mēt plerīq̄ in hac vita existētes labo res angustias: pauꝑtatē: egritudines: illatas ꝯtumelias: dāna: seruitutē: exi lia: carceres: tēpestatē aeris: vehemen tiā vētoꝝ: aliaq̄ pericula q̄b⁹ vexari so let mortaliū gen⁹. Sed reuera si recte saperent magis timere deberēt ad in ferna descēdere: vbi labores: angustie: tormēta: calamitas: luct⁹: gemitus: su spiria: clamores: lamēta: blasphemie: fames ⁊ sitis: ignominia: ⁊ ardor ignis ⁊c. q̄b⁹ dānati molestabunt̄ ⁊ nūq̄ de ficiēt. Et qm̄ nō parū ꝓdesse pōt vni cuiq̄ talia cogitāti ad ꝯtritionē ⁊ dele tionē pctōꝝ. iccirco adhuc in pn̄ti ser mone de grauitate pene dānatorū ali quid ꝓsequamur. Et notabimus tres rōnes p̄cipuas q̄b⁹ ītelligere valeam⁹ damnatoꝝ penam fore grauissimam.

Prima ratio d̄r cognitionis.
Secunda contrariationis.
Tertia desperationis.

¶ Qꝛ grauissima est dānatorū pena eo ꝙ nihil cognoscēt p̄ter illud quo cōtri stari pn̄t: ⁊ de illorū sciētia. Capl'm. j.

Prima rō ostēdēs grauitatē pene dānatoꝝ d̄r cognitio nis: qꝛ nihil cognoscūt aut cognoscere pn̄t nisi ea vnde dolere possint atq̄ ꝯtrista ri. Ad qd̄ pleni⁹ intelligēdū tria dubia proponimus declaranda.

Primū est de dānatoꝝ scientia.
Scd̄m de nostra distantia.
Tertium de beatoꝝ gloria.

¶ Primū dubiū est de dānatoꝝ sciētia. vtrū. s. dānati vtant̄ sciētia in h̄ mūdo acq̄sita. Et arguit̄ ꝙ nō. Prīo qꝛ ī vsu scientie magna est delectatio. Vn̄ ph̄s iiij. ethi. c. viij. vr̄ inquit ph̄ia magnas delectationes hr̄e. Et Lactā. in. j. li. di. insti. Nullus est suauior aīe cib⁹ q̄ co gnitio veritatis. Sz dānati nullā hn̄t delectationē sicut nec beati tristiciā: er go nō vtunt̄ aliq̄ sciētia. Scd̄o arguit̄ ex illa maxima ph̄i. Si de quo min⁹ vi det̄ inesse ⁊ inest: ergo de quo magis. sz p aliquas penas hui⁹ mūdi q̄ minime sunt respectu penaꝝ īferni perdit̄ vsus sciētie: ꝙ mlto forti⁹ deficiet ad penas inferni q̄ maxīe p̄dicant̄. Tertio argui tur: qꝛ dānati magis possent cogitare de deo q̄ de quocūq̄ alio intelligibili: qꝛ ꝓpinquior est intellectu eoꝝ: sed si cut dicit mgr̄ sentētiaꝝ in. iiij. di. l. dā nati post iudiciū in ꝓfundioribus te nebris erūt vbi nullā lucē dei videbūt: ergo multo minus de quocūq̄ alio in telligibili cogitabūt. Sz ꝯ argui po test. Primo quia Luce. xvj. habetur: ꝙ abraam dixit diuiti damnata fili recor dare: quia recepisti bona in vita tua: quod sibi nō dixisset nisi illevti potuis set scientia acquisita in hoc mundo.

¶ Scõ arguit: qz dãnati odiũt deum: sed nullus odit illud de quo nõ cogitat ergo dãnati de deo cogitãt: ꝛ a sili possunt de alijs cogitare. ¶ Tertio arguit: qz dãnati habẽt remorsum cõscie ꝛ verme: sed conscia nõ remordet nisi de peccatis q̃ cognoscũtur: ergo in dãnatis est vsus sciẽtie. Respõdẽt ad hãc questionẽ Richar. de media villa. ar. iij. q. j. ꝛ dñs Bon. in. iiij. di. l. pte. j. ar. ij. q. ij. ꝙ dãnati vtũtur sciẽtia acq̃sita in hoc mũdo: marime quãtũ ad aliqua. Cõsiderãt em̃ mala que fecerũt ꝛ bona opera que omiserũt: vt hic vsus sciẽtie sit ad maiorem eoz afflictionẽ. ¶ Ad primum ergo argumẽtum in oppositũ est dicẽdum ꝙ q̃uis vsus sciẽtie sit per se delectabilis: tñ p accidẽs põt esse tristabilis. In dãnatis em̃ post iudiciũ erit eoz natura ita plene cõprehẽsa tristicia vt oĩno sint indispositi ad aliquẽ delectationem. Et qz sicut dicit phus. ij. de aĩa. Actus actiuoz sunt in patiẽte bene disposito. Jõ vsus sciẽtie nullã in eis delectationem poterit generare. Notandũ tñ ꝙ demones ante iudiciũ possunt hr̃e ꝛ interdũ habẽt aliquas modicas delectationes vanas ꝛ multũ respersas amaritudine. Sic aũt dãnate nullã penitus vnq̃ habebũt delectationẽ. ¶ Ad scõm argumẽtum dicẽdũ ꝙ q̃uis ille pene sint maiores q̃ iste: tñ nõ ita poterũt auferre dãnatis vsus scientie sicut possunt alique pene hoĩbus in hoc mundo: qz organa corporũ illoz ex volũtate dei seruabuntur incorruptibilia ad maiorẽ afflictionẽ. Que organa hic per vehementiã penarũ aliq̃n cõtingit corrũpi. Dãnati tñ multominus erũt apti ad vsum sciẽtie nisi respectu eoz quoz cõsideratio erit ad augmentũ sue trifticie. ¶ Ad tertiuz argumentũ dicendũ ꝙ q̃uis deꝰ sit p̃pinquior intellectui eoz per essentiã q̃ alia obiecta: nõ tñ sub rõne obiecti nisi inquãtum est puniens: ꝛ sic de eo marime cogitãt: nõ ex amore sed ex odio. inquãtum autẽ est dulcis ꝛ misericors minime de eo cogitãt. ¶ Scõm dubiuz est de nostra distãtia. Utrum videlz dãnati distãtes a nobis cognoscãt ea que circa nos fiunt. Et videtur ꝙ sic: vt habet Luc. xvj. Dixit ille diues damnatus ad abraam se quinq̃ fratres habere: ergo sciebat adhuc illos superuiuere. ¶ Jn contrariũ est autoritas Augustini in libro de cura p̃ mortuis agẽda que ponitur. xiij. q. ij. c. fatẽdum. vbi ait: Fatẽdũ est nescire quidẽ mortuos quid hic agatur. Respõdet ergo ẽm Rich. in. iiij. di. ꝙ damnatos cognoscere que circa nos fiũt põt intelligi tripliciter. Per sciẽtiã: per cõiecturã: per reuelationẽ. ¶ Primo modo nõ cognoscunt ea que circa nos fiũt: qz cognoscere sic nõ possent nisi accipiẽdo similitudines a rebus: ad quas accipiẽdas requirit̃ p̃portionata p̃inquitas intellect⁹ ad ipsam rem. Q̃uis aũt distãtia nõ impediat cognitionem intellect⁹ respectu rei cuius iã hz speciẽ: tñ p̃portionata distantia qualis est inter aĩas que sunt in inferno ꝛ ea que circa viuos fiũt in hoc mũdo impedit cognitionẽ intellect⁹. respectu rei cuĩ⁹ non habz speciẽ: p̃hibet speciei acq̃sitiones. ¶ Scõo mõ dãnati cognoscũt multa q̃ circa nos fiũt. Ex statu em̃ preterito in quo hoĩes viderũt: postea coniecturant multa que accidunt circa nos. Et sic cognoscebat ille diues dãnatus q̃nq̃ fratres suos adhuc viuere: qz secum in tormẽtis illos nõ videbat: nec cum requiescẽtibus in sinu Abrae: tñ nõ erat cognitio certa: quia mortui ex speciali priuilegio q̃nq̃ pniam faciũt in locis in quibus peccauerũt. ¶ Tertio modo cognoscũt aliqua que circa nos fiũt: vel per reuelationẽ demonuz: vel aĩarum ad eos descendentiũ. Sed nunq̃ fit eis aliqua reuelatio nisi talis vnde tristentur. Et sic patet solutio ad obiecta. ¶ Tertium dubiũ est de sanctoz gloria. vtrum scilz dãnati videãt sanctoz gloriã in celo. Et ad hoc rñdet Rich. vbi. s. ꝙ damnati gloriã sanctoz nõ vidẽt: qz visio est cognitio intuitiua ꝛ clara p̃prie loquẽdo de visione, Sic em̃ nõ posset videri glo

ria beatoꝝ qui viderentur beati et ipse deus. Cū ergo gloria imperfecta eoꝝ cōiunctione cū deo cōsistat: nō em̄ pōt videri immediate ⁊ clare coniunctio aliquotū quin videantur ipsa cōiūcta. In generali tm̄ ⁊ partim in speciali cognoscūt gloriā btōꝝ quasi arguēdo. Nullū em̄ videt dānatū qui tenuerit fidē ⁊ bonos mores. Cū cogitur intellectus eoꝝ assentire ꝙ vera est sacra scriptura: ⁊ ex ꝓsequēti ꝙ boni habeāt ea q̄ in ipsis in sacra scriptura ꝓmittunt. Et q̄ btitudo in sacra scriptura ꝓmittit iustis: nō solū in generali: sed etiā partim i speciali: inquātū est bonū trāscēdēs oīa tēporalia bona. Jō dānati cognoscūt gloriā beatoꝝ: nō tm̄ in generali: sed etiā partim in speciali. De hac ꝛo cognitiōe dānati tristant ꝓpter inuidiā felicitatis aliene: ⁊ carētiam beatitudinis ꝓprie. Post iudiciū tm̄ dānati eo ꝙ ad ꝓprias penas quasi totaliter eoꝝ cognitio reflectet cognitionē istā nō habebūt nisi forte in esse generalissimo: q̄ ꝓ cōplemētum doloris intellectus eoꝝ pdicte argumētationi nō vacabit. O quāta igit erit in dānatis angustia: quāta amaritudo: quātave tristicia: qñ cognoscēt distincte oīa pcta ꝑ illos cōmissa quātus dolor qñ cognoscēt bona que facere potuerūt: qñ cognoscēt mala que patient: qñ reuelabunt eis ea que in hoc mūdo fiūt vt displicētiam habeāt: qñ cōsiderabūt ꝙ boni ⁊ amici dei sunt in perenni gloria. Propter hec ⁊ huiusmodi oīs eoꝝ cognitio erit eis dolorosa.

¶ Qualiter grauissima erit dānatoꝝ pena: eo ꝙ illoꝝ desideriū nunq̄ implebitur: ⁊ q̄d est qō ipsi appetūt. Capm. ij.

Ecūda ratio ostendēs grauitatē pene dānatoꝝ ꝛi cōtrariationis. Fertur nāq̄ eorum volūtas ad desiderandū ea quoꝝ ꝛium semp̄ euenit.

Primū est btitudinis participatio.
Secūdum peccati delectatio.
Tertium sui annihilatio.

¶ Primū qō dānati appetūt est btitudinis participatio. Nam ꝝm Richar. in iij. dist. l. cū peccatū. (vt Aug̃. dicit. xix. de ciui. dei. c. xij.) delere nō possit extrema nature vestigia: in damnatis remanet aliqua naturalis cognitio et appetitus naturalis. Cum ergo primus motus naturalis appetitus sit respectu finis in generali: q: ꝝm Pbm. vij. Ethi. c. xij. Finis est principium in appetibilibꝫ: sequitur ꝙ dānati naturaliter appetunt finem in generali. Sed vltimus finis est beatitudo. Sequitur ergo ꝙ naturaliter appetūt beatitudinem in generali: Cuius appetitu debili ⁊ erili. Sed hic naturalis appetitus in his er deliberatiua volūtate quo ad hoc peruertitur: q: bonū qō naturaliter appetunt sub circūstantijs malis appetunt. Nec est iste appetitus ad eorum completionem: sed magis ad afflictionem. Naturaliter enim appetere qō appetens videt se nō consequi posse magna est afflictio appetentis. ꝝm autem Tho. ij. ij. q. xvij. In damnatis nulla est spes beatitudinis consequēde: qñ sicut de rōne btitudinis est vt in ipsa quiete tur voluntas taliter ꝙ beati sciant certitudinaliter se nūq̄ beatitudinē amissuros. Ita de ratione damnationis est vt in ipsa molestetur volūtas: sic vt dānati certitudinaliter sciāt se nunq̄ beatitudinem adepturos. ¶ Scōm qō dānati appetūt est peccati delectatio. Vellent enim se non peccasse: ⁊ illud est impossibile. Veruntamen dicit dñs Bon̄. dist. l. iij. lib. ꝙ mala volūtas dicit dupliciter: scz actus ⁊ habitus. Timor ergo seruilis dānatis nō aufert habitum male volūtatis: sed aufert actū. Iste enim non vult luxuriari: q: timet puniri de ipsa: tm̄ voluntate habitus non aufert: q: si separetur impunitas vtiq̄ vellet luxuriari. Sic est intelligendum in dānatis: ꝙ dolor penalis aufert ab ipsorū volūtate actum volēdi peccare: q: reuera damnati non appetunt luxuriari nec dominari propter penas quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse: Habēt tm̄

habitum male volũtatis per quẽ appe
terent peccare si non crederẽt ex hoc pu-
niri. Damnati ergo vellent se non pec-
casse: non propter hoc ꝙ peccatum eis
displiceat: qꝛ iniustũ: sed qꝛ displicet eis
pena iusta. Et ideo malã habẽt volũta-
tem hoc volẽdo: et ideo adhuc viuit in
eis volũtas peccãdi: licꝫ dolore penarũ
impediat̃ ne ereat in actũ suũ. ¶ Tertiũ
qđ dãnati appetunt est sui annihilatio
Et circa hoc varie opinati sunt etiã ma
gni doctores: an scilꝫ damnati vellẽt nõ
esse. Quidã nãqꝫ dicũt ꝙ damnati non
possunt velle nõ esse: qꝛ hoc nõ est appe
tibile nec per accidens nec per se. ⁊ alle-
gant Augu. in libro de libero arbitrio
dicentẽ: Si quis dixerit non esse q̃ mi-
serum esse me mallem: respõdeo menti-
ris. Insup ⁊ Aristo. in. ij. de aĩa di. Oĩa
appetũt esse: ⁊ illius causa agũt quicq̃d
agũt ꝟm naturã. Et idẽ Aug. libro de li
bero arbitrio. Considera quantũ bonuꝫ
est esse: qđ et beati et miseri volunt. Et
idẽ. xj. li. de ciui. dei. c. xxvij. inquit: Ita
ꝟo vi quadã naturali ipsum esse iocun-
dum est: vt nõ ob aliud et hi qui miseri
sunt nolint interire. Et paulo inferius
ait: Quid aĩalia oĩa etiam irrationalia
quibus nõ est datũ ista cogitare: ab im
mẽsis draconibus vsqꝫ ad exiguos ver-
miculos. Nõne se esse velle atqꝫ ob hoc
interitum fugere oĩbus quib⁹ possunt
motibus indicant? Est adhuc in prom-
ptu ratio talis ꝙ preelectio supponit
electionem. Sed nõ esse nõ est eligibile
qꝛ omne eligibile habet apparentiã bo-
ni: sed ipsum nõ esse nõ hꝫ apparentiaꝫ
boni: qꝛ qđ apparet bonũ apparet esse:
ergo ⁊c. Alij autem doctores vt doctor
subtilis Richardus de media villa. et
dñs Bona. dist. lj. iiij. dicunt ꝙ damna
ti vellẽt non esse: non volũtate natura-
li: qm̃ id velle nõ possunt: qꝛ esse in pe-
na melius est q̃ nihil esse: cũ in nihili-
tate nulla penitus sit bonitas. Et sicut
dicit Phs. ij. de generatione. In oĩbus
in quibus est esse melius est desiderare
naturam: loquẽdo de melioritate natu
rali. Volunt ergo damnati se non esse
volũtate deliberatiua: nõ per se: sed per
accidẽs: inquãtũ scꝫ ad nõ esse sequitur
carẽtia pene quã per se appetũt. Vidẽt
em̃ ex suo esse ꝙ nõ possint cõsequi de-
lectationẽ nec vtilitatẽ: nec per suũ esse
vidẽt posse acquirere aliquod bonum:
ideo nõ est mirum si tali esse vellent ca-
rere vt malis que essendo ꝓpatiuntur ca
rerent. Nam non tm̃ bonũ est per se ob-
iectum volũtatis: sed etiam carẽtia ma
li q̃uis nõ primo. Quapropter dicitur
v. Ethico. c. vj. ꝙ in boni ratione fit mi-
nus malũ ad maius malum: qꝛ minus
malũ magis est eligibile maiori. Et ra-
tione huius carentie mali non esse per
esse apprehensum potest esse: damnate
volũtatis obiectum. Ex quibus colligi
mus hãc secundã opinionẽ sequẽtes ꝙ
tãta pena dãnati vexantur vt si possibi
le esset vellẽt nõ esse. Et hoc est qđ Jo-
han. dixit Apoca. ix. In diebus illis que
rent homines mortem et non inueniẽt
eam: desiderabunt mori et fugiet mors
ab eis. Et Augusti. libro de miseria hu-
ius mũdi dicit. O mors q̃dulcis es qui
bus tam amara fuisti. Te solam deside-
rant qui te vehementer oderunt. Et si
queratur cur deus dãnatos esse nõ pri-
uat ⁊ ad nihilũ redigit. Respõdet Tho.
j. ij. q. lxxxvij. ar. iiij. in solutione primi
argumẽti: ꝙ hoc est ꝓpter tres causas.
Prima est: quia redigi in nihilum eum
qui peccat nõ conuenit diuine iusticie:
qꝛ repugnat perpetuitati pene que est
ꝟm diuinã iusticiã. Secunda est: qꝛ esse
presupponitur ad meritũ ⁊ demeritũ.
Tertia ratio est: quia per inordinationẽ
peccati esse nõ tollit̃ vel corrumpitur. ⁊
ideo priuatio esse: nõ põt esse pena debi
ta alicuius culpe. Dicit̃ tñ metaphorice
in nihilũ redigi. ꝟm illud ps. xiiij. Ad ni
hilũ deduct⁹ est i ꝯspectu ei⁹ malign⁹: qꝛ
scꝫ spũalib⁹ bonis priuat̃. Vñ ⁊. j. Cor.
xiij. Si charitatẽ nõ habuero nihil suꝫ.
¶ Qꝛ grauissima erit pena dãnatoꝝ eo
ꝙ erũt desperati: nec suffragia ecclesie
possunt eis ꝓdesse aut cõicari. Cap. iij.

Tertia ratio ostēdēs grauitatem pene dānatoꝝ dicitur desperatio. Nam inter tot asperrima mala hoc eis vnū supadditum adauget ipsoꝝ dolorez: qꝛ videlz desperati sunt sciētes ⁊ experiētes nullo ecclie suffragio eorū penā posse mitigari. Nā si colligerētur in vnū oēs lachryme: oēs orationes: oīa ieiunia: oīaq; pietatis opa quorūcunq; iustoꝝ qui in hoc mūdo placuerūt deo ⁊ offerētur pro vno dānato: nihil ei ꝓdessent. Et licz quidam canoniste dixerint ꝙ suffragia ecclesie licet non ꝓsint dānatis quantū ad liberationē a pena: prosunt tñ quātum ad aliquam mitigationē siue alleuiationem. Cōtra eos est sentētia theologoꝝ. xlv. dist. iiij. libri dicētium: ꝙ suffragia ecclesie nullo modo prosunt dānatis eo ꝙ sunt extra charitatē: ⁊ cum nō sint ad vitā ordinati: nec possint beatitudie participare nō sunt ex charitate diligēdi. Charitas autē est que facit suffragiū acceptabile. Ob qd̄ suffragia ipsis nihil ꝓsunt. hec Rich. Ideo dicit. xiij. q. ij. c. pro obeuntibus. Pro obeuntibus quippe consuluisse cognosceris si liceat ꝓ eis oblatiōes offerri. Sancta sic tenet ecclesia vt quisq; ꝓ mortuis vere christianis offerat oblationes: atq; presbyter memoriā eoꝝ faciat. Et q̄uis omnes peccatis subiaceamus cōgruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat ⁊ intercedat: nō tamen pro impijs q̄uis christiani fuerint: tale quid agere licebit. hec ibi. Et idē ponitur in. c. cuz marthe. ex̄ de cele. missa. Sed cōtra hanc opinionem inducūt aliqui exēplum Traiani: de quo legitur in vita beati Gregorij: ꝙ cū quodam die ipse festinaret ad bellū vidua quedam occurrit ei dicens: Obsecro vt sanguinē filij mei innocenter perempti vindicare digneris. Cunq; Traianus si sanus reuerteretur dixisset se vindicare: vidua dixit: Et quis mihi hoc prestabit si tu in prelio mortuus fueris? Traianus respōdit. Ille qui post me imperabit. Cui vidua. Et quid tibi proderit si alter mihi iusticiā fecerit? Traianꝰ dixit: Utiq; nihil. Et vidua. Nōne inquit meliꝰ est vt tu mihi iusticiā facias q̄ alteri hāc transmittas? Tūc traianus pie cōmotus de equo descendit: ⁊ vidue iusticiā ministrauit. Fertur nāq; ꝙ dū filius Traiani ꝑ vrbē equitādo nimis lasciue discurreret: filiū vidue interemit. ⁊ Traianus filiū suū qui hoc fecerat vidue loco filij sui defuncti tradidit: ⁊ magnifice ipsaz dotauit. Dū igit̄ quadā vice defuncto Traiano Gregoriꝰ ꝑ forum traiani trāsiret: et eiꝰ māsuetudinis recordatus fuisset ad sancti Petri basilicam ꝑuenit: ⁊ ibidē ꝓ eiꝰ errore amarissime fleuit. Tūc sibi diuinitus respōsuz est. Ecce petitionē tuā cōpleui: ⁊ Traiano penā eternā peperci. Decetero autē caue ne ꝓ dānato aliquo p̄ces fundas. Damascenus aūt in quodā suo sermone dicit: ꝙ Gregoriꝰ audiuit vocē eū diuinitus alloquētē: Uocē tuā audiui et Traiano veniam do. Patet ergo ex hoc exēplo ꝙ oratio Gregorij profuit traiano dānato. Sed sup hoc diuersi diuersa sunt opinati. Aliqui em̄ dixerūt ꝙ Traianus fuit reuocatꝰ ad vitā vbi gratiaz cōsecutus est: ⁊ veniā meruit: ⁊ sic gloriā obtinuit. Alij aūt dixerūt ꝙ aīa traiani nō fuit simplr̄ a reatu pene eterne absoluta: sed eiꝰ pena vsq; ad tēpus: scz vsq; ad diē iudicij fuit suspēsa. Alij aūt inquiunt sicut est Johannes diaconus qui vitā beati Gregorij descripsit ꝙ nō legitur orasse sed fleuisse: et frequenter deus misertus concedit qd̄ homo q̄uis desiderans petere non presumit. Jō aīa traiani nō fuit ab inferno liberata ⁊ in paradiso reposita: sed tātum ab inferni cruciatibus facta exempta. Potest eniz anima ⁊ i inferno existere: ⁊ inferni cruciatus per dei misericordiā nō sentire. Aliorum tamen opinio communior est et verior: ꝙ traianus et a pena liberatus ⁊ ad gloriam sit assumptus oratione beati Gregorij. Quod non est factuz ꝑm communem legem: sed ꝑm dispen-

satione diuine sapiētie: que preuidens Gregō. oraturum pro traiano nō dānauit ipm per diffinitiuā sententiam. Et ideo nō est dicēdum ex illo exēplo vno ⁊ singulari q̄ dānatis per diffinitiuaz sentētiā ecclesie suffragia prosint cum nec ī minimo possint fauere. Quin immo audiēdū est salubre documētum ⁊ obseruandū sapiētis. Eccs. ix. Quēcūqz inquit potest manus tua facere: instanter opare: quia nec opus nec ratio nec scientia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. O igitur dolēda dānatoz pena que mitigari ⁊ adiuuari nullo modo potest: nō ꝓpijs viribus: nō lachrymis: nō diuitijs: nō amicoz suffragijs: nō amicoz potētia: nō denicz alia oīm creaturarū industria. O timēda vindicta dei ad cuius conspectū velut cera ante faciē ignis peccatores eliquescent. O peccatores inebriati dulcedine bonoz huius seculi fugite irā dei: ⁊ nolite pugnare cū omnipotenti deo: qui damnatis vt dictū est tam tremenda cōminatur mala: a quibus nos ipe per suaz clemētiā liberet: cui est honor et omnis laus ⁊ gloria p infinita seculorum secula. Amen.

¶ Sabbato post dominicam in sexagesima de grauitate pene damnatorū ad terrorem incorrigibilium et obstinatorum. Sermo. xiiij.

CRuciabuntur die ac nocte in secula seculoz. Apoc. xx. Cū mente reuoluo quāte erūt in inferno angustie reproboz: admirari plurimuz cogor: cur tādiu pctōres dissimulāt agere pniam. Et certe si de his malis de q̄bus loq̄mur: aut nunq̄: aut post lōgissima spacia tēpoz traherent: aliqualē de sua ipenitētia excusationē haberēt. Sz cū tā exiguū velocissimūcz sit huius labilis vite tps post qō mali incorrigibiles descēdūt ad tartara: nescio q̄d ipsi dicere possint. Reprehēsibiles quidē sunt ꝓ sua tarditate merito redarguēdi. Et licz in pcedētibus explicauerim multa que duras mētes domare sufficiūt: tū adhuc de grauitate pene damnatoz nōnulla occurrunt ꝓsideranda: quoz ꝓsideratione diligenti molliātur pertinaces mētes obstinatoz peccatoruz. ¶ Dicemus ergo q̄ grauissima est ⁊ satis acerba pena damnatoz adhuc triplici ratione.

Prima dicit combustio.
Secūda dicit superatio.
Tertia dr priuatio.

¶ Qualiter dānati patiuntur acerbissimam penam propter ignem infernū: et de illius ignis terribilissimis cōditionibus. Capitulū. j.

PRima rō qua ostēdit grauitas pene damnatoz dr cōbustio. Tradentur nāqz dānati miseri eternis ignib⁹ cōburēdi. Et hoc colligit ex scripturis sacris. Vñ Job. xx. dr: Deuorabit eos ignis q̄ nō succenditur. Et Judith vlti. Dabit ignē ⁊ vermes ī carnes eoz. Et Abacuc ij. Laborabūt populi in multo igne. Et Esaie vlti. Vermis eoz nō morietur: et ignis eoz non extinguet. Et Dauid in ps. x. Pluet sup pctōres laqueos ignis. Et Ezech. xxij. In igne ire mee ꝓsumpsi eos. ⁊ Apoca. xviij. In vna die venient plage ei⁹ mors ⁊ luctus ⁊ fames ⁊ igne cōburet. Et Apoc. xx. Qui nō est inuentus in libro vite script⁹: missus est ī stagnū ignis. ⁊ Mat. xiij. Exibūt angeli ⁊ separabūt malos de medio iustorum: et mittēt eos ī caminū ignis. ⁊ Mat. vij. Oīs arbor q̄ nō facit fructū bonū excidet: ⁊ ī ignē mittet. ⁊ Mat. xviij. Bonū est tibi vnū oculū habētē ī vitā intrare ꝙ duos oculos habētē mitti in gehēnā ignis. Et Mat. x. Eū timete q̄ hz ptātē aiam ⁊ corpus perdere in gehēnam. Et Mat. xxv. Ite maledicti ī ignē eternū. Verūtū de hoc igne dubitat circa tria.

Primo circa veritatem.
Scōo circa potestatem.
Tertio circa qualitatē.

¶ Prīo ꝯtingit dubitare de īferni igne circa ṽitatē. An scz sit ignis ver⁹ habēs formā ⁊ naturā ⁊ speciē ignis. Et rn̄det Rich. in. iiij. sn̄iarū: ꝙ quorūdā opinio fuit ꝙ ille ignis nō sit corpore⁹: sed est q̄dā spūalis pena: q̄ ꝓpter suū acumen metaphorice dr̄ ignis: qr vt ipsi dicunt: Cū diuina potētia reprobos possit cruciare sufficiēter spūali pena: supfluum fuisset ī inferno ponere corporeū ignē. Et ad hoc adducūt illud Luc. xvj. de diuite q̄ dicebat linguā suā cruciari ī hac flāma. Cū em̄ cōstet aīam illius diuitis linguā corporalē nō habuisse videt ꝙ sicut scriptura ibi de lingua loquit metaphorice aliq̄d spūale vocans linguā: ita aliquā penā spūalem metaphorice vocet ignē. Sed opinio ista falsa est ⁊ contra scripturā que distinguit inter ignez ⁊ dānatoꝝ penā spūalē: que vocat noīe vermis. Vn̄ Ecc̄i. vij. Vindicta carnis impij ignis ⁊ ṽmis. Jō cōiter doctores oēs cōcludūt. xliiij. dist. iiij. ꝙ in inferno est ignis corporeus a principio mundi cū alijs creaturis ꝓductus ⁊ ordinatus ad reprobos cruciandū. Et hoc asserit Aug. in lib. de mirabilib⁹ sacre scripture. Et idē in li. xxj. de ciui. dei. c. x. ait: Gehēna illa q̄d etiā stagnū ignis ⁊ sulphuris dictū est corpore⁹ ignis erit. Cui consonat illud Greg. in. iiij. dial. lib. di. Jgnē gehēne corporeū esse nō ambigo. Et ṽm theol. ignis ille quantū ad illud q̄d in eo est de essentia ignis est eiusdez speciei cū igne elemētali: qr sicut oīs aq̄ om̄i aq̄ est eadē specie ṽm pb̄m. j. Topi. ita oīs ignis omni igni est idem specie. Diuersificat tn̄ quoad dispositionem ⁊ operationē: qr sibi cōpetit aliqua actio que igni elementali nō cōuenit. Nam ignis ī aliena materia multū diuersificatur in operationibus suis ṽm exigentiā dispositionis materie. Q̄d aperte pz in fulgure: vbi ignis respectū habet ad diuersas materias: ṽm diuersitatē celestis influentie in materia incorporate. Vn̄ aliq̄n nō ledit materiā mollē ⁊ dissoluit durā: ⁊ ecōuerso: q̄nq̄z calefacit ⁊ nō cōburit: ⁊ ecōuerso. Aliqui tn̄ opinant ꝙ in inferno sit ignis in materia ꝓpria: q̄uis id nō luceat nisi ad modicum et satis imperfecte. Patet ergo ꝙ in inferno verus est ignis ad malorum cruciatū dispositus ⁊ deputat⁹. Scd̄o cōtingit dubitare de igne inferni circa potestatē. Utrum. s. possit incorporeos angelos ⁊ spūs separatos cruciare. Et ad istā questionē multi multipliciter responderūt. Nā quidam dixerunt spūs separatos igne nō affligi nisi per priuationē boni desiderati. Ex qua priuatione tanq̄z quodam malo presenti in eis vehemens tristicia generat. Et hec fuit opinio Algazelis. vj. li. physicoꝝ. Sed cōtra hanc sunt dicta sctōꝝ di. spūs incorporeos posse pena corporalis ignis affligi: sicut aperte di. Greg. in. iiij. lib. dial. ⁊ Aug. xxj. li. de ciui. dei. c. x. Jdeo alij dicūt spūs separatos cruciari igne corporeo inquātum vidēt ipsum preparatum ad hoc vt eo crucient in corporibus suis: sicut latro suspendendus patibulo ipsum vidēdo cruciat anteq̄z suspendatur in eo. Et hec opinio nō sufficit: qr nullo mō pōt ad angelos malos applicari: qui tn̄ illo igne in perpetuuz cruciabuntur. Quidā aūt alij dicunt ꝙ cruciabuntur igne corporeo inquantū eorum intellectui imprimetur superexcellēs illius ignis similitudo. Sed hoc dictum deficit: quia ṽm philosophum iij. de anima. Non sic excellentia intelligibilis ledit intellectum sicut excellentia sensibilis ledit sensum: qr post excellens sensibile sensus impeditur in sentiendo: sed intellectus post excellens intelligibile nō minus intelligit infima: sed magis: qr sensus apprehendit ꝑ organū corporeū: intellectus aūt nō. Nōnulli insup tenēt ꝙ spūs separati igne corporeo crucient nō inquantū ipsum apprehendunt apprehensione simplici sed cuz firma estimatione ꝙ est cōtrari⁹ sue nature q̄uis estimatio falsa sit. Unde Auic. ix. meta. loquens de dispositione animarum corporibus separa-

tarum dicit sic. Anime male vident pe
nā quā imaginauerunt in hoc mūdo ⁊
affligūtur in ea. Forma eñ imaginata
non est debilior sensibili sed est maior
impressione ⁊ claritate: sicut videmus
in somnijs. Fortasse enim somniarum
maius est pro modulo suo q̄ sensibile
tūc quāto magis illud qd̄ est in alio se-
culo est fortius q̄ quod est in somnijs
propter paucitatē impediētiū ⁊ expedi
tionē anime ⁊ claritatē recipiētis. Sz
hec opinio incōueniēs videt: quia s̄m
hoc spūs nō paterētur ab igne corpo-
reo: sed a sua falsa estimatione. Prete-
rea nō videtur ꝓbabile ꝙ demones q̄
subtilitate ingenij vigēt: illū ignē esti-
marēt sue nature cōtrariū ⁊ lesiuū nisi
ita esset in re. Alij adhuc dicūt ꝙ spūs
patiūtur ab igne corporeo nō per vir-
tutē illius ignis absolute sed inquātū
est instrumētū diuine iusticie. Videm⁹
eñ res multas habere actiōes in vir-
tute principalis agentis que eis nō cō
peterent absolute. Verbi gratia. calor
naturalis in virtute anime conuertit
nutrimētū in carnē. Lumen solare a lu
na receptū ⁊ cū virtute lune ab eo diri
uatū in virtute lune generat humidita
tem: ⁊ fantasma in virtute luminis in-
tellectus agētis mouet intellectū possi
bilem. Corpora celestia cū inanimata
sint: tñ in virtute intelligentiarū modi
cuz generant in his inferioribus vitā.
vt ptz in generatis per putrefactionē.
Securis in virtute motoris scindit ar
borē. Tenēdo ergo ꝙ ignis affligat spi
ritus inquātū est instrumētū diuine iu
sticie adhuc ꝑquirēdū est magis in spe
ciali: per quē modū dicūt aliq̄ ꝙ supna
turaliter ipressa est igni infernali q̄dā
specialis virtus per quaz spūs affligit
naturali v̄tute igne ad hoc non coope-
rante nec disponente: q̄ vt dicunt non
est possibile vt aliqua virtus naturalis
cooperet̄ in supernaturali actione: cū
per se ad eā nullo modo: nec complete
nec incōplete possit attingere. Pro tā-
to ergo ille ignis affligere d̄r spirit⁹: q̄r
supernaturalis virt⁹ existēs in eo sicut
in subiecto illos affligit: sicut aliq̄ sub-
stātia supnaturaliter dealbata posset
dici visum disgregare. Sed hec opinio
in trib⁹ deficit. Vnū est ꝙ s̄m eā ignis
nō affligit illos spūs vt instr̄m: q̄r opz
ꝙ in instr̄o sit aliqua naturalis aptitu
do ad illā actionē ad quā applicatur a
virtute motoris vt ptz in securi respe-
ctu act⁹ scindendi ⁊ in malleo respectu
actus cōterēdi. Aliud est q̄r nō videtur
ꝓbabile v̄tutē spūalē esse imediate in
re corporali sicut in subiecto: ita vt sit
ibi manēs ⁊ nō in fieri sicut ponit opi-
nio p̄dicta. Tertiū est ꝙ videm⁹ natu-
rale lumē rōnis ꝑ qd̄ solū itellect⁹ nul-
lo mō pōt attingere ad visionē dei: co-
operari cū lumīe glorie ad illā visionē.
Verūtamē q̄r in actione supernaturali
que a deo non est mediāte finita v̄tute:
sed tm̄modo immediate: vt creare non
pōt cooperari v̄tus supnaturalis. Iccir
co di. Rich. ꝙ ignis infernalis nō ob-
stāte ꝙ sit corpore⁹ spūs separatos affli
git inquātum est diuine iusticie instru-
mentū: eos affligit afflictione ad quam
disponit naturalis v̄tus illi⁹ ignis nec
tñ qualēcūqz afflictionē pōt causare in
illis spiritib⁹ nisi in v̄tute increate iusti
cie principaliter illos spiritus punien-
tis: mouētis: ⁊ dirigētis illū ignē ad il-
lorꝫ spirituū cruciatuz. In illo eñ igne
est naturalis aptitudo vt ei⁹ species re-
cipiat̄ in intellectu spūs separati: s̄ ꝙ
ꝑ talē modū in illo intellectu imprimat̄
⁊ vehementia talis ꝙ ita ad se reuocat
seu cōuertit intētionē ipsi⁹ spūs ꝙ per
hoc ita notabiliter impediat̄ in illaruz
rerū ꝯsideratiōe ꝯ suā volūtatē ⁊ ꝙ ta
le impedimētum sit sibi ꝑ graui onere:
hoc est per v̄tutē iusticie indite. In illo
etiam igne est naturalis aptitudo vt in
ipso sit ipūs separat⁹ sicut i loco diffini
tiue. Sed ꝙ spiritū separatū detineat
ꝯ suā volūtatē hoc ei cōuenit in v̄tute
iusticie indite. Illa aūt inuolūtaria de-
tētio est ipsi reprobo spūi inexplicabilis
cruciat⁹: q̄uis etiā ille ignis sua v̄tute

naturali tm̄ nō posset in spū sepato cau
sare dispositionē repugnātē illi disposi
tioni q̄ cōuenit esse spūs ꝑm debitū sta-
tū sue nature: tm̄ in eiꝰ causatiōe coope-
rat̄ ꝟtute indite iusticie: inquātū est in-
strumētū eiꝰ. Et apprehēsione aūt p̄di-
cte dispositiōis que ꝯria est bono statui
nature: generat̄ in ipo reprobo spū cru-
ciatus experimētalis. Vñ Greg. iiij. dia
lo. di. ꝙ aīa nō solū vidēdo: sed etiā ex-
periēdo incēdiū patit̄. Per pctm̄ aūt in
spū est dispositio vt igni infernali mō
p̄dicto in patiendo subdat̄. Et sic pz ꝙ
deo volēte poterit ignis affligere spūs
separatos. ¶ Tertio cōtingit dubitare
de igne inferni circa qualitatē seu ꝑpe-
tuitatē. Vñ scz erit ꝙ post generalē re-
surrectionē corpa dānatoꝝ in illo igne
ꝑpetuo patient̄ ⁊ nec ignis deficiet: nec
corpa illa ꝯsument̄. Et licz possint mul
ta dici: tm̄ principalis rō est ordo diuine
iusticie. Vt em̄ inq̄t Rich. ille ordo exi-
git illa corpa in eternis supplicijs fore
ꝑmāsura: ⁊ iō assistēte influētia dei ge-
nerali: ad hoc vt ignis ille infernalis il-
la corpa fortiter calefaciat ⁊ affligat: nō
adest tm̄ ad h̄ vt ꝯsumat. Sicut aūt crea
tura non pōt manere in esse suo: nisi in
supposita influētia dei generali ꝑm ꝙ
dicit Aug. iiij. sup Gen. ad lr̄am. ⁊ com
mētator sup prima ꝓpositione de cau-
sis. sic dico ꝙ actionem suā hr̄e nō pōt:
nisi illa influentia generali assistente:
sicut patuit in passione iesu christi quā-
do fuerunt tenebre super vniuersaz ter
ram: non super terrā iudeoꝝ tm̄ vt ali-
qui senserūt ⁊ male. Eclypsis aūt solis
per vniuersum orbē nō potuisset esse ꝑ
solam interpositionē lune: vñ cuz inter
positione lune fuit alia causa. s. qz influ
entia generalis cause prime tūc nō af-
fuit soli ad irradiādū. Et sicut hec influ
entia adesse pōt ad hoc vt res sit ⁊ non
operetur: ita aliqñ adest ad hoc vt crea
tura habeat vnam sui actionem: ⁊ non
aliam. Et hec est principalis ratio qua
re ignis infernalis calefaciat damnato
rum corpora ⁊ affligat: nec tm̄ cōsumet.

hec Richar. Aug. vo. xxj. li. de ciui. dei.
oēs hmōi operatiōes ignis infernalis
attribuit volūtati ⁊ potentie dei a quo
sunt de nihilo in esse cuncta producta
diuersisq̄z nature sue proprietatibus ⁊
legibus regulata. Vñ. c. ij. eiusdē li. ait:
Ostēdam vñ ꝯuincant̄ increduli posse
humana corpora aīata atq̄z viuētia nō
solū nūq̄z morte dissolui: sed in eterno-
rū q̄z igniū durare tormētis. Nolūt em̄
hoc ad oīpotētis nos referre potētiam
sed aliquo exēplo ꝑsuaderi sibi flagitāt
Quibus si respōdebimus esse aīalia ꝓ
fecto corruptibilia qz mortalia: q̄ tm̄ in
medijs ignibus viuāt: nō nullū etiā ge
nus vermiū in calidarū aquarū scaturi
gine reperiri: quarū feruorē nemo im-
pune cōtrectat. Illos aūt nō soluz sine
vlla sui lesiōe ibi esse: sz extra eē nō pos-
se: aut nolūt credere si ostēdere nō vale
mus: aut si valuerimus suis oculis de-
mōstrare res ipsas: siue ꝑ testes idone-
os edocere: nō satis hoc esse ad exēpluz
rei: de qua questio est eadē infidelitatē
cōtendēt. Quia hec aīalia nec semꝑ vi-
uūt: ⁊ in illis feruoribꝰ siue doloribꝰ vi-
uunt: sue q̄ppe nature ꝯueniētibꝰ vege
tant̄ illis: nō cruciant̄ elemētis: q̄si nō
incredibilius sit vegetari q̄z cruciari ta
libꝰ rebꝰ. Mirabile est em̄ dolere ī igni
bꝰ ⁊ tm̄ viuere: sed mirabilius viuere in
ignibꝰ nec dolere. Si aūt hoc creditur:
cur nō ⁊ illud. ⁊. iiij. c. dicti li. idem ait:
Quid adhuc a nobis rerū poscunt̄ exē-
pla q̄bus doceamus nō esse incredibile
vt hoīm corpa sempiterno supplicio pu
nitoꝝ ⁊ in igne aīam nō amittāt: ⁊ sine
detrimēto ardeāt: ⁊ sine īteritu doleāt.
Habebit em̄ tūc ista carnis sub̄a q̄lita-
tē suā ab illo īditā q̄ tā miras ⁊ varias
tot rebꝰ īdidit q̄s videmꝰ: vt eas qz mul
te sunt nō miremur. Nā sicut scripserūt
q̄ naturas aīaliū curiosius indagarūt,
Salamādra in ignibus viuit. Et q̄daz
notissimi sicilie mōtes q̄ tāta tꝑis diu-
turnitate ac vetustate vsq̄z nūc: ac dein
ceps flammis estuant: atq̄z integri ꝑse
uerāt: satis idonei testes sunt nō omne

qō ardet absumi: ⁊ oīno indicāt nō oē qō dolere pōt posse etiā mori. Quis eīm nisi deus creator oīm dedit carni pauonis mortui ne putresceret: qō cum audiru incredibile videret: euenit vt apud carthaginez cocta nobis apponeretur hec auis: de cuius pectore pulparū quā tū visum est decerptū seruari iussimus. Qō post dierū tantū spaciū quāto alia caro quecūq; cocta putresceret ꝓlatuz atq; oblatū nihil nostrū offendit olfactum. Ytēq; repositū est post dies amplius q̄ triginta: idē qō erat inuētum est. Jdēq; post annū: nisi q̄ aliquātulū corpulentie ficcionis ⁊ cōtractionis fuit Quis palee dedit vel tā frigidā vim vt obrutas niues seruet: vel tā feruidā vt poma immatura maturet? De ipo igne mira q̄s explicet? quo quecq; adusta nigrescunt cū ipse sit lucidus ⁊ pene oīa q̄ ambit ⁊ lambit colore pulcherrimus decolorat: atq; ex pruna fulgida carbonem terrimū reddit. Necq; id quasi regulariter diffinitū est. Nā ecōtrario lapides igne candēte decocti ⁊ ipsi fiunt cādidi: ⁊ q̄uis magis ille rubeat illi albido colore nitescāt: cōgruit tū illi luci qō albū est sicut nigrū tenebris. Cum itaq; ignis in lignis ardeat vt lapides coquat: cōtrarios habet nō in ꝓtrarijs rebus effectus. Etsi eīm lapides ⁊ ligna diuersa sint cōtraria: tū nō sunt sicut albū ⁊ nigrū: quoz vnū in lapidibus alterū facit in lignis: clarus illos clarificans: hec obscurās: cū in illis deficeret nisi in istis viuerer. Quid in carbonib⁹? Nōne mirāda res est ⁊ tāta infirmitas vt ictu leuissimo franganť: pressu facillimo cōterantur: ⁊ tāta firmitas vt nullo humore corrumpanť: nulla etate vincanť: vsq; adeo vt eos substernere soleant qui limites figunt ad conuincēdū litigatorē: q̄s q̄s post quātalibet tpa extiterit: firmq; lapidē limitē nō esse contenderit? Quis eos in terra humida in fossos vbi ligna putrescerēt tādiu durare incorruptibiliter posse: nisi reruz ille corrupto: ignz efficiat. Jntueamur etiā miraculū calcis: excepto eo de quo eam satis diximus: q̄ igne cādescat quo alia tetra reddunť: etiā occultissime ab igne ignē cōcipit eūq; iā gleba tāgentibus frigida fit ignē tā latēter seruat: vt nulli nostro sensui ꝓsus appareat: sed cōpertus experimēto etiā dū nō apparet sciať esse sopitus: ꝓpter qō eā viuā calcem loquimur: velut ipse ignis latens aīa fit inuisibilis visibilis corporis. Jaz ꝟo q̄mirū est q̄ cū extinguit tūc accendit. Ut eīm occulto igne careat aqua ei infundit: aquaue pfundit: ⁊ cū ante fit frigida inde feruescit: vñ feruētia cūcta frigescūt. Velut expirante ergo illa gleba discedēs ignis qui latebat apparet: ac deinde tanq; mortua sic frigida est: vt adiecta vnda nō fit arsura: ⁊ quam calcē vocabamus viuā vocemus extinctam. Quid est qō huic miraculo addi posse videať? ⁊ tñ addit. Nā si nō adhibeas aquā sed oleū qō magis fomes est ignis: nulla eius pfusione vel infusione feruescit. Hoc miraculū si de aliquo indico lapide legeremus siue audiremus ⁊ in nostrū experimētū venire nō posset ꝓfecto aut mendaciū putaremus: aut certe granditer miraremur. Quarū ꝟo reruz ante nostros oculos quotidiana documenta versanť: nō genere minus mirabili: sed ipsa assiduitate vilescunt: ita vt ex ipsa india q̄ remota est pars orbis a nobis deferimus nōnulla mirari q̄ ad nos potuerūt mirāda pduci. Ada mantē lapidē multi apud nos habēt: ⁊ maxime aurifices insignitoz eoq; gēmarum: q̄ lapis nec ferro nec igne: nec alia vi vlla perhibeť ꝓterq; hircino sanguine vinci. Sed qui eū habēt atq; nouerunt nūquid id miranť vt hi q̄bus primum eius ostendit potētia? Quib⁹ aūt nō ostenditur forsasse nō credūt: aut si credūt inexperta miranť: ⁊ si cōtigerit experiri adhuc q̄dem miranť insolita. Sz assiduitas experiēdi paulatim subtrahit admirationis inctamentū. Ada gnetē lapidē nouimus mirabiles ferri esse raptorē: qō cū primū vidi vehemēt

ter inhotrui. Quippe cernebā a lapide ferreū anulū raptū atq; suspensum. Deinde cū tanq̄ ferro qđ rapuerat vim dedisset suā cōemq; fecisset: idē q̄s anulus admotus est alteri: eūq; suspēdit: atq; vt ille prior lapidi sic alter anulus prioris anulo cohērebat: accessit illi eodemq; mō tertius: accessit ⁊ quartus: tāq; sibi ꝓmutua cōnexis circulis nō implicatorum intrinsecus: sed extrinsecus adherentiū quasi catena pepēderat anuloꝝ. Quis istā vim lapidis nō stuperet que illi nō solū inerat: verūetiā ꝙ tot suspēsa transibat ⁊ inuisibilibus ea vinculis subligabat. Sed multo est mirabilius qđ a fre ⁊ coēpo meo Seuero mileuitano de isto lapide cognoui. Seipſ nāq; vidisse narrauit: quēadmodū Bathan quondā comes africe cū apud eū conuiuaret eūs eundē ꝓtulerit lapidē: ⁊ tenuerit sub argēto ferrūq; sup argētum posuerit: deinde sicut subter mouebat manū qua lapidē tenebat: ita ferrū desup mouebatur: atq; argento medio nihilq; patiente cōcitatissimo cursu ⁊ recursu infra lapis ab hoīe supra ferrum rapiebatur a lapide. Dixi qđ ⁊ ipse consperi: dixi qđ ab illo audiui cui tanq̄ ipse viderim credidi. Quid etiam de isto magnete legerim dicā. Qñ iuxta eū ponit adamas nō rapit ferrū: ⁊ si iā rapuerat: vt ei appropinquauerit: mor remittit. Jndia mittit hos lapides. Sed etsi eos iā cognitos nos desistimus admirari: quanto magis illi a q̄bus veniunt. ⁊ c. v. idē ait: Agrigētinū sicilie salē perhibent cum fuerit admotus igni velut in aqua fluescere: cū ꝺo ipſi aque adiungitur velut in igne crepitare. Apud garamantes quēdam fontē ferē esse tā frigidum diebus vt nō bibaf: tā feruidū noctibus vt nō tangaf. Jn Epiro aliū fontem in quo faces vt in ceteris extinguūtur accense: sed nō vt in ceteris accendūtur extincte. Asbeston arcadie lapidem ꝓpterea sic vocari ꝙ accensus semel iā nō possit extingui. Lignū cuiusdā ficus egyptie nō vt ligna cetera in aquis natare sed mergi: ⁊ qđ est mirabilius cuꝰ in imo aliquādiu fuerit: inde ad aq̄ superficiē rursus emergere q̄n madefactū debuit humoris pondere ꝓgrauari. hec Aug̃. Que verba ob sui plūritatez non sunt tertualiter recitāda: sed tm̄ vulgariter. Ex q̄bus manuducimur ꝙ oīporē tia dei cuiꝰ virtute facta sunt oīa ⁊ moueñ: dāmatos in inferno eternis ignibus faciet cruciari. O q̄vrens: o q̄ardens: o denicq; q̄laboriosa est illa flamma in qua miseri lugebūt: clamabūt: suspirabūt: ⁊ nō exaudienf. O si possibile esset vt aures ad os poneremus inferni audiremus ꝓfecto diuitē epulonē: immo secum oēs auaros: oēs supbos: oēs luxuriosos: oēs denicq; pctōres clamorosis vocibus lamētātes atq; dicētes: Veu heu q̄ardens est ista flāma. Quis dabit nobis ad refrigeriū guttulaz aq̄: Quis nos liberabit a cruciatibꝰ gehēne: Quis nos ꝓsolabiſ in tot merorib⁹: Et vbi sunt amici: vbi beniuoli: vbi diuitie: vbi virtus: vbi potētia: O vita nostra plena oī dolore: oīq; angustia: o vita destituta oī auxilio: oīq; solacio. Ere dite credite o ſcorrigibiles pctōres. Nō parcet vobis iustícia dei nisi pctā deposueritis: quinimmo vos ꝓiciet ī ignez eternū. O q̄d erit esse in igne illo quando ad modicū sustineri nō pōt cottura candele. ⁊ vt Esa. xxxiij. dicit: Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte: aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis.

¶ Qualiter pena dānatoꝝ supat omnē aliā penā seu purgatoriā seu pñtez q̄ in hac vita haberi pōt. Cap. ij.

Secūda rō qua ostēdiſ grauitas pene dānatoꝝ ꝺr superatio: superat eñ oēm aliā penaz. Qđvt melius intelligaf tripler pena est distinguēda

Prima est pena mundi.
Secūda pena purgatorij.
Tertia est pena inferni.

¶ Prima pena est mūdi que in hac vita sentiſ, Et ꝯ multiplex sit vt experiētia

docet: tñ terribilis fuit illa quaꝫ ꝓ xp̄o scti sustinuerūt: de q̄bus d̄r Heb. xj. Ludibria ⁊ verbera experti sunt: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres. Lapidati sunt: secti sunt: tētati sunt: in occisione gladij mortui sunt. Circūierūt in melotis ⁊ in pellibus caprinis: egentes: angustiati: afflicti. Quisnā explicet quot tormentoꝝ genera exquisierunt tyranni quib⁹ cruciari mandabāt martyres sctōs. Quis enarrare sufficiat: quot disciplinis: ieiunijs: ⁊ orationibus carnē suā amici dei crucifixerūt cū vitijs. Et tñ oīa ista minima sunt: ⁊ quasi nihil in cōparatione pene dānatoꝝ. Jō Greg. in. iij. moral. li. ait: Ecce aūt dū btī Job vulnera cruciatusq̄ cōsidero: repēte mētis oculos ad Johānem deduco: ⁊ nō sine grauissima admiratione ꝑpēdo: ꝙ ille ꝓphetie spiritu intra matris vterū repletus: atq̄ vt ita dixerim anteq̄ nasceret renatus Ille amicus spōsi: ille quo inter natos mulierū maior nemo surrexit. Ille sicut ꝓpheta ⁊ plus q̄ ꝓpheta: ab iniquis in carcere mittit: ⁊ ꝓ puelle saltu capite truncatur: ⁊ vir tāte sobrietatis ꝓ risu turpiū morit. Nūquid credimus aliq̄d fuisse in eius vita quod illa sic despecta mors tegeret. Sed qñ ille vel in cibo peccauit qui locustas solūmodo ⁊ mel siluestre comedit. Quid deo vel de qualitate sui tegminis deliquit: qui camelorum pilis corpus operuit? Quid de conuersatiōe sua offendere potuit q̄ de heremo nō recessit? Quid illū loquacitatꝭ reat⁹ polluit qui disiūct⁹ lōge ab hoib⁹ fuit? Qñ illū vel silentij culpa attigit q̄ ad se venientes tā vehementer increpauit dicens: Genimina viperarum quis docebit vos fugere a ventura ira? Quid est ergo ꝙ Job dei testimonio preferꝭ? ⁊ tñ plagis vsq̄ ad sterquiliniū sternit Quid est ꝙ iohannes dei voce laudat? ⁊ tñ pro temulentis verbis insaltationis premium moritur. Quid est ꝙ omnipotens deus sic vehemēter in hoc seculo despicit: quos sic sublimiter añ secula elegit: nisi hoc ꝙ pietati fidelium patet: qm̄ iccirco sic eos premit in infimis: quos videt quō remuneret in summis. Hinc ergo vnusquisq̄ colligat q̄d illi passuri sint: quos reprobat: si hic sic cruciat quos amat. Aut quō feriētur q̄ in iudicio arguendi sunt: si sic eoꝝ vita premit qui ipso iudice teste laudantur. hec ille. Et ad idē est illud Hierony. ad Palmachiū ⁊ Occeanū di. Job sctūs in tentatione ad gloriā suā deuotus sic in suo dolore clamabat. Quid ꝓdest ī tormento meo lux. Ut q̄d mihi iūcta sunt genua? Ut quid vbera succi? Cur nō in ventre matris mortuus sum: ⁊ mox vt de vtero exiui nō ꝓtinus obij. Si hoc dei amicus dicebat in lumine: quid ab inimicis eius dicet in tenebris. Si ille dolet genua sibi fuisse cōiuncta: cuius pedes in dei timore semper cucurrerūt quid dicturus est cuius nūq̄ in veritate steterunt. Si ille ingemiscit quem febris vrebat quid dicturus est quē gehēna cōsumet. Displicet ⁊ illi ꝙ natus ex vtero vixit q̄ bñ vixit: q̄ illū vermis moritur⁹ edebat: q̄d faciēt quos ignis eternus ⁊ vermis nūq̄ moritur⁹ expectat.

¶ Scda est pena purgatorij de qua suo loco dicemus. ¶ Tertia est pena inferni cui oīs alia pena tā mūdi q̄ purgatorij nō est comparabilis.

¶ Qꝛ grauis erit dānatoꝝ pena ꝓpter carētiā visionis diuine ⁊ de differentia pene sensus ⁊ pene dāni. Cap. iij.

Tertia rō qua ostendit grauitas pene dānatoꝝ d̄r priuatio. Priuabunt siquidē damnati in eternū visione dei. et vt dicit Rich. vl. di. iiij. li. Inter penas dāni carentia visionis dei est maxima: ⁊ tristicia causata ex illa carētia apprehensa vt prouenientes ex actuali malicia proprie volūtatis est maxima inter penas sensus: q̄ q̄uis damnati nō appetant videre deum propter amorem sue bonitatis: tñ vehementissime illud appetunt ꝓpter desideriuꝫ ꝓprie delectationis: eo ꝙ credere firmiter cōpellunt ex illa visione maximā delectationeꝫ in

vidente causari. Carentia em̄ visionis illius apprehensa vt ex actuali malicia ꝓprie volūtatis ꝓueniēs: maior est pena q̄ pena sensus. In paruulis tñ mitior est penā dāni: qꝛ ipsaꝫ apprehēdūt nō esse in eis causatā ex actuali malicia sue ꝓprie voluntatis. Procurent ergo pctōres dū tp̄s ⁊ facultas dat̄ ad verā redire penitētiā: qm̄ vt tactū est in precedētibus irreparabilis erit inferni iactura: in quo nō semel sufficit introisse. Semel q̄ppe dānat malos deus: semel sn̄iam irreuocabilē ꝓfert. O q̄ꝫ amara erit illa dies immo illa hora qñ peccatrix aīa terrenū hoc corp⁹ derelinquēs presentabit̄ etiaꝫ inuita ⁊ nolēs coram maiestate summi dei: suscipietqꝫ punitionem ⁊ penā delictoꝝ suoꝝ. Jō dico q̄ nō est expectāda: sed potius timēda dies illa. Ergo cōuertimini pctōres et agite pn̄iam: vt deus misereat̄ vestri q̄ est bñdictus in scl̄a scl̄oꝝ. Amen.

¶ Dñica in quinquagesima: de potētia dei ꝓpter quā humiliari debēt pctōꝝ corda vt ad pn̄iam redeāt. Sermo. xv.

Omnis plebs vt vidit dedit laudē deo. Habent̄ hec verba Luce xviij. ⁊ in euāgelio p̄ñtis dñice. Ex miraculo ceci illuminati per xp̄ꝫ: de q̄ Lucas meminit in euangelio hodierno commoti fuere vniuersi qui rē tuā grādē viderūt magnificare oīpotentē deuꝫ: cuius solius v̄tute cecus ille potuit illuminari. Clamat inq̄t euāgelista Mar. x. Jesu fi. da. mise. mei. Et ad vocem xp̄i di. sibi Luce xviij. Respice fi. tua te sal. fe. subi. vidē di bñficiū obtinuit ⁊ accepit. Neqꝫ alia vis q̄ꝫ increata diuinalis talē potuisset effectū ꝓducere. Jō admirātes illi qui hoc inspexerūt deū extollēdo laudabāt Nos v̄o q̄ nō solū hoc vnuꝫ: sed tot dei miracula ⁊ videmus ⁊ audim⁹ magis ac magis laudibus eius debemus insistere. Qd̄ vtiqꝫ plene exoluimus cuꝫ ob eius reuerētiam timorē pariter ⁊ amorem pctā relinquimus virtutibus inherendo. Et qm̄ ad id faciendu ꝫ satis efficax est cōsideratio altissime potētie dei iccirco in p̄senti sermone de illa erim⁹ tractaturi: quatenus illā cōmemorātes ad pn̄iam reuertamur: ⁊ corde cōpūcti cū plebe pariter collaudemus immortalē deū. De cuius potētia tria mysteria principalia ponimus cōtēplanda.

Primū d̄r vniuersalitas.
Scd̄m qualitas.
Tertiū claritas.

¶ Qꝛ deus possit non solum omne possibile: sed etiam omne impossibile agenti creato dummodo illud non dicat imperfectionem. Cap̄. j.

Primū mysterium cōtemplādum de potentia dei d̄r vniuersalitas. In quo disputādum est: vtrū deus sit oīpotens. Et ꝓ parte vera ⁊ affirmatiua est cōfessio fidei. Nā in vtroqꝫ symbolo patrū. s. ⁊ apl̄oꝝ deū oīpotētē decantam⁹. Et hoc colligit̄ ex vtriusqꝫ testamēti pagina. Vñ Gen̄. xvij. dixit deus ad abraā Ego dñs oīpotēs: ambula coraꝫ me. Et Gen̄. xxxv. dixit deus ad iacob. Ego deus omnipotēs: cresce ⁊ multiplicare. ⁊ Gen̄. xliij. qꝛ iacob remisit filios in egyptū. ait: Deus meus op̄s faciat eū vobis placabilē. ⁊ Exod̄. xv. Op̄s nomē eius. ⁊ Tobie. xiij. Nō est alius deus oīpotēs preter euꝫ. ⁊ Judith. xvj. Deus omnipotens tradidit holofernem in manus femine ⁊ confudit eum. ⁊ Job. xiij. Ad oīpotentem loquar ⁊ disputare cum deo cupio. ⁊. xxiij. Deus emolliuit cor meuꝫ ⁊ omnipotens conturbauit me. Et Hester. xiij. Mardocheus orans dixit ad deum. Dñe rex oīpotēs in dictione tua cuncta sunt posita: ⁊ nō est qui tue possit resistere voluntati. ⁊ sapiens Ecc̄i. j. Unus est altissimus creator omnium oīpotēs ⁊ rex potēs metuēdus nimis. ⁊ Apoc̄. j. Ego sum alpha ⁊ o mega principium ⁊ finis: dicit dñs deus qui est ⁊ qui erat: ⁊ qui vēturus est omnipotēs. Et Apoca. iiij. Clamabāt quattuor ani-

malia. Sctūs sctūs sctūs dñs de⁹ op̄s. Et Apoc. xv. Magna ⁊ mirabilia sunt opa tua deus omp̄s. Et. xvj. Audiui alterū angelū dicētē: Etiā dñe deus op̄s vera ⁊ iusta sunt iudicia tua. Sz ꝯtra hanc veritatem instari pōt tripliciter.

Primo qꝛ de⁹ nō pōt oē possibile.
Scdo qꝛ nō pōt qdlibet īpossibile.
Tertio qꝛ ī deo nihil est defectibile.

¶ Primo instat ꝙ de⁹ non sit omp̄s ex eo qꝛ nō pōt oē possibile. Nam multa sūt possibilia agēti creato vt posse pati posse currere: posse peccare: posse mori: posse mētiri: que tñ nullo modo pōt deus: ergo non est omp̄s. ¶ Ad hoc respōdet sctūs Boñ. dist. xlij. p̄mi. ꝙ ꝟm phi sentētiā quedā sunt q̄ dicūt potentiā quātū ad modū dicēdi: dicūt tamē impotētiā a ꝑte rei. vt posse mori: posse corrūpi. Nā si interrogarē aliquē q̄d magis eligeret: an potētiā habere moriēdi aut illa priuari: rñdet ꝓtin⁹ magis velle potentia illa carere. Propter hoc intelligēdū notādū est ꝙ quedam sunt que posse est potētia simplr ⁊ ꝑfecte: vt posse intelligere: ⁊ opari. Quedā sunt q̄ posse est potētie: tñ impfecte vt currere ⁊ ambulare. Isti em̄ act⁹ dicunt simul actionē ⁊ passionē siue defectū in agēte. Quedā q̄ posse est impotētie simplr: vt priuationes: vt posse peccare: posse mori: ⁊ hmōi. Scdm hoc intelligēdū ꝙ cū potētia dei sit potentia perfectissima: illa pōt de⁹ per se ⁊ in se que sunt potentie simpliciter: vt intelligere ⁊ operari. Illa v̄o q̄ sunt impfecte potentie pōt quidē non in se: sz per se pōt. Et hoc qd̄ est ibi ꝑfectionis in se nō pōt ꝓpter illud qd̄ est ibi impotentie ⁊ impfectionis q̄ in eo nō cadunt. Illa aūt que sunt simpliciter impotentie nec pōt in se nec ꝑ se. Per se nō pōt qꝛ nihil est a deo qd̄ nō sit a deo per se ⁊ īmediate. Hoc aūt qd̄ est defect⁹ non pōt esse in deo nec a deo: qꝛ de⁹ nō deficit in essendo nec in agendo. Iō Aug. vt recitat magister in textu: remouet a deo quattuor. s. mori: falli: miserū esse: ⁊ mentiri: qꝛ ista dicūt defectum ipsius hominis. Nam quadruplex est actus ⁊ quadruplex est potētia. Prima est potentia viuificatiua: et huius actus est viuere: ⁊ cōtra hunc est defectus mori. Secūda est cognitiua: cuius act⁹ est noscere: ⁊ ꝯtra hunc est defect⁹ falli. Tertia est potentia affectiua: ⁊ huius act⁹ est velle siue amare ⁊ delectari: ⁊ cōtra hunc est miserū esse. Quarta est potentia operatiua: ⁊ huius actus est agere: ⁊ ꝯtra hunc est vinci ⁊ superari. Ex his aūt quattuor genera actuū remouētur a deo: scilz corporales siue instrumētales vt currere ⁊ ambulare: actus culpabiles vt peccare ⁊ mentiri: actus passiui vt vinci ⁊ supari: actus defectiui vt mori ⁊ falli. Et tales act⁹ habēt potentiā ꝯiūctā defectui. Et sic pz solutio obiectionis prime. Scdo instat ⁊ obijcit ꝙ deus nō sit omp̄s: qꝛ nō pōt oē impossibile. Nā īpossibile d̄r triplr vel ꝟm naturā vt de ceco fieri videntē: vel ꝟm tp̄s: vt te nō fuisse exquo fuisti: vel ꝟm disciplinā: vt idem esse nigrū ⁊ albū: qꝛ oīs sciētia supponit illud principiū ꝙ duo opposita nō possunt esse simul vera. Sz deus nō pōt impossibile ꝟm naturā: qꝛ vt dicit Aug. in lib. de vera innocentia. Deus ita est omp̄s vt nunq̄ rōni sue instituta euellat. Et idē Aug. sup Geñ. ad litterā. Tā nō pōt de⁹ facere ꝯtra naturam quā bonā instituit: q̄ non pōt facere ꝯtra volūtatē suā. Non potētiā deus facere īpossibile ꝟm tp̄s qꝛ vt inquit Hiero. ad Eustochiū. Cuz cetera possit deus nō pōt de corrupta facere virginē. Quod dictū non est intelligenduz quin deus possit reparare claustra: sed quia que corrupta est impossibile est non fuisse corruptam. Itē non potest deus impossibile ꝟm disciplinā. scilicz vt duo opposita sint simul in eodem subiecto: vt ptz oībus sapiētib⁹: ergo sequit ꝙ deus nō sit omp̄s. ¶ Rñdet sctūs Boñ. ꝙ nos iudicamus aliq̄d īpossibile quadrupliciter. Uno mō ꝑlimitationem naturalis potētie:

vt virginē parere. Alio modo p limitationē nature intellectiue: vt duo corpora esse simul in eodē loco: vel idē corp esse in diuersis: vel maius corpus esse in minori loco: q̄ nullo modo possum⁹ capere: cuz nr̄a imaginatio semp dicat oppositū. Uñ etiā qñ deus sic facit in sacramento altaris: necesse est vt ratio sup̄a se eleuetur ⁊ credat. Tertio modo iudicamus aliq̄d impossibile ꝓpter proportionē oīs entitatis ꝑm oēm comparationē. s. principij medij et vltimi: vt preteritū non fuisse preteritum. Oīs enim potētia q̄ intelligitur aliq̄d facere respicit ens vel in rōne principij vel termini vel vtroq̄ modo. Uñ deus potest facere de ente non ens: ⁊ de nihilo aliquid: ⁊ de vno aliud. Sed non pōt de vno ente facere nō ens: q: ꝑ nullius est potētie. Quarto modo iudicamus aliquid impossibile ꝑm illustrationem veritatis eterne ⁊ ordinē diuine sapiētie. Nā q̄ duo opposita insint eidem ⁊ ꝑm idē: hoc ipsa veritas eterna eoipo q̄ veritas est indicat ⁊ illustrat vt iudicetur impossibile: sicut duo ⁊ tria nō esse quinq̄. Quando ergo ꝺr q̄ de⁹ nō potest quodlibet impossibile: q: nō potest impossibile p limitationē naturalis potētie. Rñdemus q̄ hoc est falsuz sicut experiētia docet in operibus miraculosis. Et ad illud q̄ obijcit̄ ex dictis Aug̃. dicēdū q̄ est tripler ordo nature. s. specialis ⁊ gñalis. Ordo nature spālis trāsmutari pōt ⁊ destrui: q: pōt in alterā differentiā res relabi. Sed generalis nō sic. Specialis ordo attenditur ꝑm potentiā nature spālis. Generalis ordo ꝑm potentiam obediētie q̄ est generalis. Contra hunc ordinē non facit deus sed contra aliū. Q: vt Aug̃. xix. li. de ciuitate dei. ait: Illud est vnicuiq̄ rei naturale: quod de ipsa facere dispoſuerit oīpotētis voluntas. Et de hoc diffusius dicti in sermone de miraculis in qōne. Utrū potētia dei in miracula faciēdo sit ꝓtraria nature. Ideo sufficit nūc cōcludere q̄ de⁹ pōt omne impossibile ꝑm limitationē nature: q: potētia dei nō est limitata sz infinita: ⁊ ideo sup̄a naturā. ¶ Scō pōt deus quodlibet impossibile p limitationem nostre intelligētie: q: potētia ei⁹ superat nostrā intelligētiā. Ideo Basiliꝰ dicit ⁊ Hilarius. Plura pōt de⁹ facere q̄ intellectus possit intelligere. Qō Paulus etiā ad Epheſ. iij. cōfirmat dicēs: Potēs est oīa facere supabūdanter q̄ petim⁹ aut intelligim⁹ ⁊c. Impossibile ꝺo tertio modo nō pōt de⁹: q: illud facere est nihil facere. Et ideo cū ꝓteritū nihil sit: deus nō pōt facere ꝓteritū nō fuisse ꝓteritum. Impossibile etiam quarto modo nō pōt de⁹: q: illud esset posse inordinata cōtra ordinē sapiētie sue. Et q̄m deus sic est omps vt nihil possit nisi qđ suā potentiā decet: ⁊ non deordinat sapientiā: ideo hec ipossibilia nō pōt. ¶ Tertio instat̄ q̄ deus non sit omps: quia in eo nihil est defectibile. Si potētia esset in deo: tūc esset aliquod imperfectū: q: ꝑm Aristotelē. ix. Meta. Qualibet potētia melior est ei⁹ actus. Nā forma melior est materia: et actio q̄ potētia actiua. est em̄ finis ei⁹ Sed nihil est melius eo qđ est in deo: ergo nulla potētia sibi erit attribuenda. ¶ Ad hoc rñdet Tho. ꝓte. j. q. xxv. q̄ duplex est potētia actiua scilz ⁊ passiua. Prima est p̄ncipiū agēdi in aliud. Secūda est principiū patiēdi ab alio. vt ptz. v. Meta. Potētia passiua non est in deo sed actiua tm̄: eo q̄ sibi maxime cōpetit esse principiū actiuum: et nullo modo pati. Ideo ad auctoritatez Aris. dicēdū est q̄ qñ actus aliud est a potētia opz q̄ actus sit nobilior potētia. Sed actio dei nō est aliud a potentia eius: sed est vtrūq̄ essentia diuina: q: ꝑm Aug̃. li. de fide ad Petrū. qcqd est ī deo est ipe deus. Cōuenit igit̄ omnipotentia ipsi deo ꝑm fidei scte ⁊ scripturaz sacraz dogmata. Et istātie pretacte cum iam sint solute ei preiudicare non possunt.

¶ Qualiter oīpotētia dei est incōicabi

lis: ⁊ tñ ab illa depēdet oīs alia potentia: et ip̄a nunq̄ deficiet sed durabit in eternum. Capitulum.ij.

Secūdū mysteriū declarandū de potētia dei d̄r q̄litas. In quo notabunt̄ tres ei⁹ qualitates seu conditiones.

Prima d̄r incōicabilitas.
Secūda principalitas.
Tertia d̄r durabilitas.

¶ Prima q̄litas seu ꝯditio potētie dei d̄r incōicabilitas. Nā licz de⁹ multa dederit tā angelis q̄ hoīb⁹: tñ nūq̄ cōicauit oīpotētiā suā. Nam vt dicit dñs Boñ. dist. xiiij. ij. li. Oīpotētia cōicari nō pōt alicui creature: q̄ oīs creatura eoip̄o q̄ ex nihilo est deficit a summa stabilitate. vñ q̄ nō existit p seip̄am deficit a summa simplicitate. vnde q̄ nō agit p se totā deficit a summa īmēsitate. vñ distare pōt in ip̄a virt⁹ a sub̄a: ⁊ qm̄ p se nō subsistit nec in se nisi sustentet̄ a diuina potētia: qm̄ nō pōt seip̄az sustinere: iō īpossibile est ip̄am esse omnipotētiā. Rursus qm̄ ex seip̄a tota nō agit: nō pōt in totā rei sub̄am. ⁊ iō nō pōt esse omp̄s cū nō possit totū producere. ¶ Postremo q̄ virt⁹ eius distat a substātia tātū pōt elōgari q̄ oīno deficiet: vñ nō pōt in oīa. Sicut ergo soli deo cōuenit summa stabilitas summa simplicitas summa immēsitas: sic etiā oīpotētia: q̄ necessario req̄rit hec tria. Sz dubiuz est de aīa xp̄i: an ei cōicata fuerit oīpotētia: qm̄ vr̄ q̄ sit ex v̄bis ei⁹ Mat. vlt. Data est mihi inq̄t oīs ptās in celo ⁊ in terra. Ubi glo. hoc nō de coeterna p̄ris deitate: sz de assumpta d̄r hūanitate. Et iterū glo. sup illud Lu. j. Hic erit magn⁹. di. Nō q̄ ante partum virginis magn⁹ nō fuerit: sz q̄ potētiā quā dei fili⁹ natural̄r hz: hō ex tp̄e erat accepturus. Uerūtñ Richar. de media villa in. iij. di. xiiij. ꝯcordās cū Boñ. ceterisq̄z theologis dicit q̄ aīa xp̄i nō est op̄s: q̄ omnipotētia includit actiuam potentiā infinitā extēsiue. In aīa autē xp̄i cū sit creatura nō est nec esse potest actiua potētia infinita intensiue: quia cū vnūq̄dq̄z agat s̄m q̄ est in actu: ⁊ patiatur inquātū est in potētia: quātum res habet de actiua potētia tantum hz de actualitate. Ergo potētia actiua infinita includit actualitatē infinitā in habēte illā potētiā. Actualis aūt infinita in nulla creatura esse pōt: q̄ oīs actualitas creature cū passibilitate p̄mixta est. Possum⁹ tñ dicere q̄ aīe xp̄i cōicata sit oīpotētia: eo mō quo cōicat̄ ei nomē ⁊ existētia deitatis hoc est per cōicationē idiomatū: q̄ ortū hz ex p̄sonali vnione. Sicut em̄ possum⁹ dicere q̄ hō est deus: ita possumus dicere q̄ homo est omp̄s. Et sic intelligunt̄ glose supius allegate: s̄m. s. illū modū loquēdi quo idiomata cōicant̄. ¶ Scd̄a cōditio seu q̄litas potētie dei d̄r p̄ncipalitas. Ip̄a enim vna sola p̄ncipalis ⁊ singularis est potētia q̄ a nullo depēdet a qua sunt oēs alie. Uñ xp̄s in euāgelio Job. xix. dixit Pylato. Non h̄res in me ptātē nisi tibi datuz esset desup. Et Paulus Rom̄. xiij. Nō est inq̄t potestas nisi a deo. Que verba ponuntur xxiij. q. j. c. Quid culpat̄. Jō nihil pōt creatura nisi q̄ deus iubet vel finit. Et tādiu potuerunt homines dominari q̄diu sibi placuerit. ¶ Tertia ꝯditio diuine potentie d̄r durabilitas. Ip̄a q̄dē est q̄ semp durabit ⁊ nō deficiet. Unde Daniel̄. vij. Ptās ei⁹ ptās eterna q̄ nō auferet̄: ⁊ regnū ei⁹ qd̄ nō corrūpet̄. Et reuera ita est qñ oīa regna mūdi q̄ potentissima olim fuere ad nihilū deuenere: de quibus latius dicem⁹ cū tractabimus de contemptu mundi.

¶ Q̄ potētia dei cognosci pōt p creationē ⁊ cōseruationē rer̄ ac p punitionē oīm malor̄ tā āgelor̄ q̄ hoīz. Cap. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de potentia dei d̄r claritas. Nam licz sit infinita: tñ magnitudo eius in triplici effectu nobis declaratur.

Primus dicit̄ creationis.
Scd̄s cōseruationis.

Tertius punitionis.

¶ Primꝰ effectꝰ in quo declaratꝫ nobis potentie dei magnitudo dicitur creationis. Nam totuꝫ hūc mundū constat eius virtute esse factū. Ipe em̄ deꝰ potētia sua cūcta creauit de nihilo: ī quo admirari cogimur ineffabilē potētiam eius. Nā si oēs phi: oēs viri docti: oēs huiꝰ seculi sapiētes: oēs deniq; reges ⁊ principes terre: quotquot fuerunt vsq; in hanc horā: ⁊ quot sunt etiam ⁊ quot erunt vsq; ad ꝯsummationē mūdi congregarentꝫ insimul et deliberarent siue cōtēderēt de nouo in esse ꝓducere vnū minimū flosculū cāpi: aut minimū vermiculū terre: aut pisciculū aq̄: aut auiculam celi: ꝓfecto laborarēt in vanuꝫ. Et q̄s est q̄ creauit oīa: q̄ fundauit terrā: qui mari eā circūdedit: q̄ cōdidit celos: solē ⁊ lunā: ⁊ cuncta sydera q̄ sunt in eis: q̄ angelos ⁊ hoīes fecit ad beatitudinē ordinatos. Nēpe dei potētia. O magne deus tibi nō īmerito loquitꝫ Dauid in ps̄ .lxxxviij. dicēs: Potēs es tu ⁊ veritas tua in circūitu tuo. Tu dominaris ptāti maris: motū aūt fluctuū eius tu mitigas. Tui sunt celi: ⁊ tua est terra: orbē terre ⁊ plenitudinem eiꝰ tu fundasti: aquilonem ⁊ mare tu creasti.

¶ Secūdus effectus in quo relucet potentia dei d̄r conseruatio. Nā vt inquit Greg̃. Cūcta in nihilū tēderēt nisi manus cōditoris ꝯseruare. Que verba ponuntur in tex. a magistro dist. xxxvij. ij. li. Et sicut creaturas in esse conseruat: ita cū vult illarū proprietates īmutat. Ipsa equidē potentia dei diuisit mare rubrū in diuisiones. Exod̄. xiiij. c. Ipsa fuit q̄ tot signa ostēdit populo iudaico in deserto. vt ptꝫ Exod̄. in capitulis sequētibus. Ipa tēperauit ignē vt non vreret pueros positos in fornace babylonis. Dañ. iij. c. Ipsa deniq; superna potentia dei quoscūq; miraculosos effectus supernaturaliter est operata.

¶ Tertius effectus in quo declaratꝫ nobis magnitudo diuine potētie dicitur punitio. Puniuit semp̄ equidē q̄n voluit deus oēs inimicos suos: ⁊ nullus vnq̄ inuentus est q̄ valuerit se ab illo defendere. Nō angeli: nō hoīes q̄ confidebāt ⁊ gloriabantꝫ in virtute sua. Et quis angelos malos de celo empyreo: ⁊ de illa delitiosa habitatiōe priuatos oī beatitudine exire fecit? Potētia dei. Quis a terrestri paradiso primos homines q̄ imperabāt auibꝰ celi: piscibꝰ maris: ⁊ bestijs terre ad hācvallem lachrymaꝝ eiecit? Potētia dei. Quis gigātes potētissimos ⁊ robustos submersit in aquis diluuij? Potētia dei. Quis tot reges ⁊ tyrānos: tot malos homīes crudeles ⁊ īpios: quot in mūdo sepius fuerevt Sēnacherib. pharao. Holofernes. Antiochꝰ. Nero. Domicianꝰ. Julianꝰ. Antoniꝰ. Seuerꝰ. Cesar. Pōpeiꝰ Hānibal. ⁊ reliq̄s extermīauit de terra Potētia dei. Quis oēs hoīes mūdi stare coget añ tribunal iudicātis rōnē de suis opibꝰ reddituros? Potētia dei. O miseri mortales: o v̄miculi: o p̄sūptuosi pctōres an ꝯfiditꝫ īviribꝰ vr̄is At ignoratꝫ q̄m magna sit potētia dei nr̄i: et cur illū ꝯtēnitꝫ. Cur eiꝰ p̄ceptꝫ nō obeditꝫ: cur eiꝰ monitꝫ nō acq̄escitis. Cur a peccatis q̄ sibi displicēt nō abstinetꝫ. Humiliamini (īq̄t Pe. j. epl̄a. v. c) sub potenti manu dei vt vos exaltet: qm̄ q̄ se hūiliat exaltabitꝫ: ⁊ q̄ se exaltat hūiliabitꝫ. Ergo vt finis sit huiꝰ s̄mōis id agere vnusq̄sq; dꝫ vt ꝯsiderata potētia dei reuertatꝫ ad pnīaꝫ ⁊ cū plebe collaudet illū q̄ patꝰ ē penitētibꝰ liberal'r īdulgere: ꝯcedēs hic gr̄am: ⁊ ī futuro gl'iaꝫ ī q̄ viuit ⁊ regnat deꝰ: p̄ īfinita scl'a scl'oꝝ.

¶ Feria secūda post dominicā in quinquagesima de timore dei qui est efficacissima medicina ad conuertendū peccatores ad penitentiam. Sermo. xvj.

Omnis plebs vt vidit dedit laudē deo Luc̄. xviij. hec verba scribuntur. Que dicta sunt in precedentibus mouere debent omnium hominuꝫ corda ad

deū oīpotētē vt illū timeāt ⁊ vereātur. Qm̄ aūt paucissimi sunt q̄ eius timorē hūc sanctū habeāt: iccirco in hoc sermone de ipso erim⁹ tractaturi. Ipse etem̄ deū optime laudat q̄ eū vt decet timet ac colit. Nā vbi timor est ibi ⁊ fuga mali siue pctī: qr vt dicit Augu. sup Job.x. c. Timor est fuga mali spūalis ne pdat homo qd̄ amat. Ut igitur plenā de ipo habeamus noticiā tria principalia mysteria proponimus declaranda,

Primum dicitur ratio.
Secundū distinctio.
Tertium duratio.

¶ Cur deus qui summe bonus est ac totus suauis et dulcis timeri debeat et possit a nobis. Capitulum.j.

Primū mysteriū declarandū dicit̄ ratio. In quo disputādum est cur deus timeri debeat. Nā videt̄ quibusdaz id nullo pacto conuenire: eo ꝙ obiectū timoris est malū. Vñ Aristo.ij. Rheto. Illa inq̄t timemus ex q̄bus nobis mala ꝓueniunt. Sed deus est summū bonū a quo nō egrediunt̄ nisi bona ꝟm Dionysiū in li. de diui. no. ergo de⁹ nō pōt esse timoris obiectū: ⁊ per consequēs nō erit timēdus. Sed in cōtrariū est oīs scriptura que vt deū timeamus amplissime cōmendat ⁊ clamat. Unde Deut. xiiij. dei viuentis hec sunt verba ad Moysen. Cōgrega ad me populum vt audiāt sermones meos: ⁊ discant me timere om̄i tēpore. Et ibidē. vj. c. Dñm deū tuum timebis: ⁊ illi soli seruies. Et Josue. xxiiij. Timete deum ⁊ seruite illi corde perfecto. Et.j. Reg. xij. Timete dñm ⁊ seruite ei soli in veritate. Et Tobie. iiij. Multa bona habebimus si timuerimus deū. Et Judith. xvj. Qui timent te magni erūt apud te per oīa. Et Dauid ps̄. ij. Seruite dño in timore. Et ps̄. v. Adorabo ad templū sanctū tuum in timore tuo. Et ps̄. cxviij. Confige timore tuo carnes meas. Et sapiens Ecc̄i j. Timor dñi gloria et gloriatio ⁊ leticia et corona exultationis. Et ibidē. Timēti deum bene erit in extremis: ⁊ in die defunctionis sue benedicet̄. Et iteruz ibi. Initium sapiētie timor dñi. Et.ij.c. Fili accedens ad seruitutē dei sta in iusticia ⁊ timore. Et.c.x. Gloria diuitum honoratorū et pauperū timor dei est. Et.xix. Da locum timori altissimi: qr omnis sapientia timor dei. Et.xxiij. Nihil meli⁹ q̄ timor dei. Et.xxv. Beatus homo cui donatuz est habere timorē dñi. Et Prouerb. xiiij. Timor dñi fons vite vt declinet q̄s a ruina mortis. Et. xxiiij. Time deuz fili mi ⁊ regem. Et Malach. j. Si ego dñs vbi est timor me⁹. Et Neemie v. Quare non in timore dñi dei nostri ambulatis. Et Hiere. x. Non est similis tui dñe: magnus es tu et magnū nomē tuū in fortitudine: quis nō timebit te o rex gentiū. Et Michee. vj. Salus erit timentibus nomen eius. Et.ij. Cor. v. Scientes timorem dñi hoībus suademus. Et xp̄s Matth. x. Eum timete qui habet potestatē animā ⁊ corpus perdere in gehennā. Et ꝓpter hec omnia Johan. Apoca. xiiij. ait: Uidi alterū angelum volantē per mediū celū habentem euāgeliū eternū vt euāgelizaret sedentibus sup terrā ⁊ super oēm gentē et tribum: ⁊ linguā ⁊ populū: dicens magna voce. Timete dñm et date illi honorem. Ex his autoritatibus apparet ꝙ deus est timēdus. ¶ Et ꝓ solutione obiectionis facte notādū est ꝟm Tho. ij. ij. q. xix. ꝙ timor duplex obiectū habere potest. Quoꝝ vnū est ipsum malū qd̄ homo refugit. Aliud aūt est illud a quo malum prouenire pōt. Primo modo deus qui est ipsa bonitas obiectū timoris esse nō potest. Scd̄o aūt modo potest esse obiectum timoris inquātum ab ipso vel ꝑ cōparationē ad ipsum nobis potest aliquod malū imminere. Ab ipso quidem pōt imminere malū pene: qd̄ nō est simpliciter malū sed ꝟm quid. Bonū autez simplr̄ cū bonū dicat̄ in ordine ad finē. Malū aūt importat huius ordinis priuationē. Illud autē est malū simplr̄ qd̄ excludit ordinē a fine vltimo: qd̄ est ma

lum culpe. malū aūt pene est quidē malum inquātū priuat aliquod particulariter: est tñ bonū simplr̄ inquātū dependet ab ordine vltimi finis. per comparationē aūt ad deū pōt nobis malū culpe ꝓuenire si ab eo separemur. Jō dicere possumus ꝙ triplici rōne deꝰ merito sit timēdus a nobis ⁊ ab oībus hoībus.

Primo ratione separationis.
Secūdo ratione flagellationis.
Tertio ratione dānationis.

¶ Primo timēdus est deꝰ rōne separationis: qꝛ lꝫ ipse sit bonꝰ: grāde tñ malū est ipsi aīe cū ꝓpter suā culpā ab illo separat̄: maius etem̄ malū est ꝑ culpā separari a deo q̄ꝫ sine illa omnes atrocissimas penas sustinere. Vñ Ansel. in li. de sil̄itudinibus ait: Si hic cernerem pcti pudorē ⁊ ibi inferni horrorem ⁊ necessario vni eoꝝ haberē immergi: priꝰ me in infernū mergerē q̄ꝫ in me pctm̄ dimitterē: mallē em̄ purus ⁊ innocēs gehennā intrare q̄ꝫ corde pollutꝰ et sorde indutꝰ celestia regna tenere. hec ille. Et nimirū ita est ꝙ om̄e dānū incōparabile est separationi ab ipso deo. Qd̄ cōsiderans Dauid post cōmissionē pcti dicebat ps̄. xlj. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dū d̄r mihi quotidie vbi est deꝰ tuus. Cognoscebat se q̄ppe a deo separatū ⁊ dolebat: cōsiderabat dānum ⁊ tristabat̄: audiebat suā cōsciam sibi dicentē: Vbi est deus? Vbi fons oīs boni? Vbi qui te creauit vt sui participem in eterna gloria faceret. Et tūc amarissime flebat. Heu me qꝛ ꝑdidi illū? perdidi inquā qñ ꝑ pctm̄ ab illo discessi ⁊ me spōte sua priuaui. O flendū malū: o dolendū dānum perdidisse deū. O peccatrix: o vana creatura cur peccare non times qñ certissima esse potes per peccatū priuari deo. Times perdere tꝑalia hec et caduca bona: cur nō times perdere deū celi. Timendus est itaq̄ꝫ vt dictū est deꝰ ne ꝑ pctm̄ aīa separetur ab illo. ¶ Secūdo timēdus est deus rōne flagellationis. Ipse equidē est qui ⁊ sepe ⁊ multipliciter propter pctā pctōres flagellat, multa īq̄t ps̄. xxxj. Flagella pctōris. Ab illis autē nullus vt in superiori sermone tractatū est se defendere valet. Non valuit se defendere Sennacherib cum centū. lxxxv. milibus armatoꝝ quando vna nocte angelus dñi oēs illos interemit: ⁊ filij ipsius Sennacherib iudicio dei ꝑcusserūt eū gladio ⁊ interfecerunt in teplo: vt d̄r. iiij. Regū. xix. Nō valuit se defendere Antiochus cū om̄i potētatu suo: quē suꝑbia repletū ignē spirātez in iudeos manꝰ dei horribili plaga percussit ⁊ de curru cecidit. Isq̄ꝫ qui sibi videbatur etiā fluctibus maris imperare supra humanū modū suꝑbia repletus: ⁊ montiū altitudines in statera appendere humiliatus ad terrā in gestatorio portabat̄ manifestā dei v̄tutē in semetipso contestās ita vt de corꝑe impij vermes scaturirēt ac viuētes in doloribus carnes eiꝰ effluerēt: odore etiā illiꝰ ⁊ fetore exercitus grauaret̄: ⁊ qui pauloante sidera celi cōtingere se arbitrabat̄ eū nemo poterat ꝓpter intolerantiā fetoris portare. In doloribus etiā suis dicebat. ij. Machab. ix. Justū est subditum esse deo: ⁊ mortalem nō paria deo sentire. Igit̄ homicida ⁊ blasphemꝰ pessime ꝑcussus: ⁊ vt ipse alios tractauerat peregre in mōtibus miserabili obitu vita functus est. vt habet̄. ij. Mach. ix. Non valuit se defendere cōtra deū Herodes agrippa cuꝫ suis delitijs. de quo refert Eusebius in. ij. Eccle. historie li. ⁊ Josephus. ix. li. antiq̄tatū. ꝙ cū regnasset tribus annis in imperio iudeoꝝ venit Cesareā ciuitatē que priꝰ Turris stratiōis appellabat̄: vbi in honorē Cesaris spectacula oībus edidit. Ad quā ciuitatem maxima nobiliū ciuiūq̄ꝫ multitudo cōuenerat. Scd̄a v̄o spectaculoꝝ die indutus veste fulgēti mirabil̄r auro ⁊ argēto cōtexta: incipiēte die ꝓcedit ad theatrum: vbi cū primos solis radios argētee vestis gremio suscepisset: reꝑcussio splēdoris duplicatā spectātibus lucem fulgor metalli vibrātis effudit: ita vt intuētibus ꝑstringeret aciē terroris aspe-

ctus: ⁊ ꝑ hoc plus aliq̄d de eo q̄ huma
na natura est artifex arrogātia mētire-
tur. Illico ergo adulātis vulgi cōcrepāt
voces honorem sonātes hinc atq; illinc
deū acclamāt. Post paululū ꝟo mortife
rā corde passionē suscipiēs ⁊ vehemen-
ter vteri dolore ꝑcussus cū festinatione
a suis ad regalia portat: quos ipe respi
ciēs dicebat: Heu ego vester deꝰ ducor
ad mortē. Post q̄nq; ꝟo dies nimio vē-
tris dolore confectus vita priuatus est.
Quid dicā de herode ascalonita? Quid
de diocletiano ⁊ maximiano? Quid de
domiciano? Quid de herode? Quid de-
niq; de oībus p̄sumptuosis ⁊ arrogāti-
bus pctōribus quos dei manus humi-
liauit? Longū certe esset singulorꝝ exem
pla recēsere. Iccirco nullus in seipso cō
fidere dz: nō in delitijs: nō in pulchritu
dine: nō in fortitudine: nō in dn̄io: non
vtiq; in quocūq; tēporali presidio. Ab
oībus timēdus est deꝰ: q̄ pōt oēs etiaz
tēporaliter aspera disciplina castigare.
¶ Tertia rō quare timēdus est deus d̄r
dānationis. Ipse nāq; vt diximꝰ in su-
perioribꝰ dānabit iniquos eternis igni
bus cruciādos. Et lz dānatio iniquorū
mala sit eis quos affligit: veruntn̄ bo-
na est inquātum prouenit a iusticia dei
ordinata ad malos puniēdos. Ideo vt
rationes pretacte bene cōcludunt deus
merito est a nobis timēdus.

¶ De multiplici timore ⁊ sufficiētia eiꝰ
⁊ qualiter pōt hō in timore deficere aut
ꝓficere peccare vel mereri. Cap̄m.ij.

Secundū mysteriū declarādū
dicit distinctio. Ut em̄ colli-
gitur ex dictis magistri i.iij.
dist. xxxiiij. triplex timor po-
test distingui.

Primus dicitur naturalis.
Secūdus dicit vitiosus.
Tertius dicitur virtuosus.

¶ Primus timor d̄r naturalis q̄ oritur
ab ipsa natura: quo q̄libet timet natu-
raliter quelibet contraria atq; nociua:
qui timor nō est meritorius nec demeri
torius. Hic timor fuit in xp̄o. de quo d̄r
Matth.xxvj. Cepit iesus pauere ⁊ tede
re ⁊ mestus esse. ¶ Scd̄s timor d̄r vitio
sus: qui nascit a cōcupiscētia: ⁊ hoc du-
pliciter: q̄ aut a cōcupiscētia sui: aut a
cōcupiscētia suoꝝ. Si a cōcupiscētia sui
d̄r timor humanus. Si a cōcupiscentia
suoꝝ vocat timor mūdanus. Timor hu-
manus est cuz aliq̄s timet plus debito
corpori suo. Hoc ꝓhibet Mat.x.ex ꝟbo
xp̄i di. Nolite timere eos qui occidunt
corpus. Et Job.xij. Qui amat aīam suā
perdet eā. Et sumit ibi aīa ꝓ vita: sicut
etiā sumit Matth.ij. ⁊ Job.x. ⁊ in ple-
risq; scripture sacre locis. Pro hoc timo
re cohibēdo dicit Job. Chryb.xj.q.iij.c.
nolite timere. Nolite timere eos q̄ occi-
dūt corpus: ne forte ꝓpter timorē mor-
tis nō libere dicatis q̄ audistis. Jō non
excusantur qui veritatez quā predicare
tenentur tacēt timore deuicti. Nō excu
satur Petrus qui tali timore negauit
dn̄m xp̄m. Nō excusant deniq; qui pec-
cāt ꝓpter timorē alicuius ꝑsonalis no-
cumēti: q̄ vt dicit Augu. libro de ciuita
te dei. ⁊ ponit.xxxij.q.v.c. ita ne. Potiꝰ
debet q̄s quelibet mala tolerare q̄ ma-
lo cōsentire. Et de hoc d̄r.xxxj.q.ij.c. lo-
thariꝰ. Nec etiā occisores corporis sunt
timēdi cōtra iusticiā hoīes impellētes.
Sunt de hoc exēpla martyrū ⁊ virginū
aliorūq; amicorū dei qui potius mori
elegerūt q̄ negare christū aut facere cō-
tra bonos mores. Sic susanna passa est
potius falso crimine accusari cōdemna-
riq; ad mortem q̄ libidinosis senibꝰ in
adulterio cōsentire. vt habet Dan̄. xiij.
Sic sancta illa vidua tp̄e Antiochi pre-
elegit cū septē filijs quos ipsa ad mar-
tyrium monuit ⁊ induxit crudeliter vi-
tam finire q̄ cōtra legē carnes mandu-
care porcinas: sic Katharina: sic Lucia:
sic Cecilia: sic Agnes: sic relique tandem
ꝟgines magis elegerūt ad mortē tēde-
re q̄ a suo spōso xp̄o viuētes discedere.
O nequā ⁊ subdola excusatio eorū qui
mortaliter peccāt asserētes id facere ꝓ-
pter humanū timorē. Nunq̄d cum dei
adiutorio nō pōt a volētibus superari.

Eiusdem quippe nature cuius ⁊ nos sumus fuerūt sancti ⁊ sancte in quib⁹ humanus timor locū nō habuit. Est alius timor qui d̄r mūdanus q̄ nascit̄ a cōcupiscentia suoꝝ. Et est qñ aliquis nimis timet de reb⁹ suis quo fit vt magis q̄s velit perdere deū q̄ꝫ hec mundialia bona. Iste timor fuit in iudeis cū occiderūt xp̄m. Dicebāt em̄ vt scribit̄ Job. xj. Si dimittimus eū sic oēs credēt in euꝫ ⁊ veniēt romani ⁊ tollēt locū nostruꝫ et gentem. ¶ Tertius timor d̄r virtuosus qui nascit̄ a gratia. Et si a gratia gratis data d̄r timor seruilis. Si a gratia inchoata dicitur timor initialis. Si a gr̄a cōsummata dicit̄ timor filialis. Timor seruilis est: vt ait Augusti. cū propter timorē gehēne homo abstinet a peccato. Et de hoc timore dicit dñs Bona. dist. xxxiiij. iij. libri. ꝙ est donum spiritussancti: qꝛ vt dicit Augu. quē allegat magister in littera. Bonus est timor seruilis ⁊ vtilis per quem fit paulatim consuetudo iusticie. Insuper sicut donum dei est nosce siue credere penas futuras ꝑ eo ꝙ est sibi quedā cordis illuminatio ⁊ directio sic donum dei est illas penas eternas refugere ⁊ timere ꝑ eo ꝙ ex tali dono est quedā cordis illuminatio et fluxus concupiscentialis restrictio: et in hoc quedam rectificatio. Sed posset aliquis cōtra hoc obijcere sic. Omne donū spūssancti potest stare cū spiritusancto: qꝛ spūssanctus nō repugnat suis donis sed quādo spūssanctus infundit̄: tūc timor seruilis expellit̄: sicut dicit Augu. quē allegat magr̄ in textu. Ergo timor seruilis nō est donū spūssancti. Rñdet dñs Bona. ꝙ dona spūssancti sunt in multiplici differētia. Quoddā nāqꝫ donum est a spiritusancto: sed nō cum spiritusancto: qꝛ preparat ad spiritū salutis ⁊ tale donū ē timor seruilis. Quoddam donū est a spiritusancto ⁊ cum spiritusancto: qꝛ per ipsum cōsecratur habitaculū spūssctī: sicut est donū charitatis. Quoddā v̄o est donum qd̄ a spiritusancto: ⁊ aliqñ cū spiritusancto: ⁊ aliqñ sine spiritusancto: sicut donuꝫ qd̄ est ad spiritussancti manifestationem: ⁊ est ordinatum non soluꝫ ad propriā: sed etiā ad alienam vtilitatem sicut donū prophetie ⁊ donum sciētie que aliquando in bonis: aliqñ in malis reperiri habēt. Cum ergo dicitur ꝙ donū spiritussancti cōpatitur secū spiritūsanctū: dicēdū ꝙ istud habet instantiam in secūdo dono: qd̄ ordinatur ad habitationem spiritusancto preparandaꝫ. Est alius timor ꝓueniēs a gratia inchoata qui dicitur initialis: qui est cū perfecta charitate: qꝛ per hūc timorē timet puniri aliquis: et timet a deo separari quē iam amat: sed timor separationis principalior est. Alius est timor filialis qui est cum charitate perfecta quo quis cauet offensaꝫ patris celestis: sicut bonus filius etiam si sciret ex illa offensa nihil mali sibi accidere. Sed vtinā hoīes mūdano ⁊ humano timore postposito modicū de illo filiali timore tenerēt. Sed vhe mūdo a scandalis: qꝛ nō est timor dei ante oculos hominū. pš. xiij. Nō filialis: nō initialis: non vtiqꝫ seruilis. Perpetrant quippe mala letātes ⁊ gloriātes: ridentes: ⁊ paruipēdentes terribilia iudicia dei. Quis (aiūt) hodie populi peccatores poterit nos offendere. Quid nobis mali aut nocumēti potest euenire. Et si quādo audiunt peccatores cōminantes iram et indignationem dei videtur eis audire in somnium aut fabulā. O fatuitas reprehensibilis: o presumptio detestabilis non timere deum. Nam in diluuio periere gigātes eo ꝙ deum timere noluerunt.

¶ De vsu timoris qui est in patria: qui dicit̄ timor reuerētialis. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū declarandus d̄r duratio. Uidēdū nāqꝫ est si in patria vbi sancti viuūt in perpetua pace: quiete: securitate et leticia erit aliq̄s timor dei. Et b̄ ꝓpter verba ꝓphete di. pš. xviij. Timor dñi sctūs ꝑmanet ī sclꝫ seculi. Et omissis obiectiōib⁹ audiēda ē

sentētia di. Boñ, q̄ p̄fata.xxiiij.di.iij.li. dicit: ꝙ timoris est facere tria. videlicꝫ

Penam vt fugiat.

Offensionem vt ip̄am caueat.

Maiestatē summā vt illi subiaceat: exhibeat debitā reuerentiam.

¶ Et ꝑm h̄ triplex est doni timoris differētia. Unus timor est q̄ p̄ncipal'r respicit penā: ⁊ iste est seruilis vt superi⁹ dictū est. ¶ Alius v̄o qui vnū oculū hꝫ ad penā sꝫ tñ p̄ncipaliorē hꝫ ad offensam vitādā: ⁊ hic est initialis. ¶ Tertiꝰ aūt qui vnuꝫ oculū hꝫ respectu offense vitande: aliū respectu reuerētie exhibēde: et hic est filialis. Cuius etsi vsus sit in refugiēdo vt separet̄ a deo: excellentior tñ ⁊ magis p̄cipuus vsus est in reuertēdo deū ⁊ in resiliēdo a summa maiestate ꝑ ꝓpriā paruitatē. Et hic quidē vsus fuit in xp̄o de quo d̄r Esa.xj. Requiescet sup eū spūs timoris dñi. Et est in sanctis angelis: ⁊ erit in oībus beatis: qui etiā nominari potest timor reuerētialis. Et quātū ad istū oculum et vsum manet domū timoris in patria. Quantū v̄o ad alios inferiores tollit̄: qꝛ isti cōpetunt ei ꝑm statū impfectionis. Quia v̄o remanet ei vsus principalis: hinc est ꝙ non dicitur euacuari: sꝫ magis perfici ⁊ saluari. hec Boñ. Ergo vt inquit ps̄.cxj. Beatus vir qui timet dñm. Qꝛ timor dñi expellit peccatum. Eccl'i.j. Et qui timent dñm p̄parabunt corda sua: ⁊ in ꝯspectu illius sanctificabunt animas suas. Eccl'i.ij. Et q̄ timet deum faciet bona. Eccl'i.xv. Et vt Hiero. inquit in epistolis. Timor virtutuꝫ custos est securitas ad lapsum facilis. Ergo procuret vnusquisqꝫ timere deū vt sic illum collaudet et benedicat qui timentibus se largiter in presenti gratiam: ⁊ in futuro gloriam: in qua omnes sancti exhibebunt ei cum gaudio timorem ⁊ reuerentiam per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post dñicā in q̄nquagesima de ieiunio: ad quod penitētes debent animari. Sermo.xvij.

Conuertimini ad me in toto corde vestro: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu. Dei viuētis ad peccatores verba sunt ista originaliter Johel'.ij. Prope iā est sancte quadragesime deuotissimū tempus in quo sancta mater eccl'ia cūctos fideles inducit ad penitentiam hortaturqꝫ maxime vt cōmissas culpas ieiunando abluant ⁊ expurgent. Ueruntñ vt Hiero. dicit ad Palmachiū ⁊ Occeanum. Quorū deus venter est cultū nolunt amare ieiunium. Sunt nōnulli q̄ ieiunia spernūt: ieiunare nolūt: irridēt ieiunātes: ⁊ qd̄ his deterius est de ieiunio falsa predicāt ⁊ loquunt̄: Aiunt enī ad nihil fore vtile ieiuniū neqꝫ deo gratum stomachū affligere fame abstinereqꝫ a cibis quos deꝰ creauit ad vtēdū: neqꝫ sapientis est: aut boni viri esse dicūt vt se fame macerando corpus velit perimere ante tempus. Quapropter in hoc sermone de ieiunij laudibus verba facere arbitratus sum perutile ac necessariū. Nā ad illud per os ꝓphete Johelis inuitat nos spiritussanctus: vt ptꝫ in verbis premissis in themate. In quibus de ieiunio tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur distinctio.

Secundū institutio.

Tertium cōmendatio.

¶ De multiplici ieiunio: ⁊ quid est ieiunium prout est pars penitētie siue actꝰ satisfactionis. Cap̄m.j.

Primū mysteriū cōtēplandū de ieiunio dicitur distinctio Ut eniꝫ pōt colligi ex dictis Alex. in.iiij. volumine sum. ⁊ Rich. in.iiij.di.xv. triplex est ieiuniū.

Primū dicit̄ naturale.

Scd̄m generale.

Tertium speciale.

¶ Primū est ieiuniū naturale cū q̄s nō comedit de nocte nec mane cum statim surgit de lecto: nec in loco aut ip̄e quo

edere nō licet nisi vrgēte necessitate. Tale ieiuniū nō est meritoriū: qr in his que insunt a natura nec laudamur nec vituperamur: vt pz ex. ij. Ethi. ¶ Scdm est ieiuniū generale: qñ scilz abstinemus a pctis ⁊ ab offensione dei. Et de h̄ inquit Aug. sup Job. ⁊ ponit̄ de cōse. di. v. c. ieiuniū. Jeiuniū magnum ⁊ generale est abstinere ab iniq̄tatib⁹ ⁊ ab illicitis voluptatib⁹ seculi. Et de hoc loquit̄ Pius papa. de cōse. di. v. c. nihil. di. Nihil prodest hoī ieiunare ⁊ orare ⁊ alia bona religionis agere: nisi mēs ab iniquitate ⁊ ab obtrectationib⁹ lingua cohibeatur. Glo. v̄o sup dicto. c. in v̄bo pdest. dicit ad vitā eternā. vt de peni. di. ij. c. vt cognouerūt. §. opponit̄. ⁊ di. iij. c. si q̄s autem. Tñ ⁊ nos declarauim⁹ ad quid valēt bona opa in pctō mortali facta. De ieiunio etiā isto gñali Amb. in homel. di. lxxxvj. c. q̄d prodest. sic loquit̄: Quid pdest ieiunare visceribꝰ et luxuriari venatibꝰ: abstinere a cibis ⁊ errare pctis? An putatis illū ieiunare fratres q̄ primo diluculo nō ad ecclesiā vigilat: non beatoꝝ martyrū sctā loca perquirit: sed surgēs cōuocat seruulos: disponit rhetia: canes pducit: salt⁹ siluasq̄ plustrat De hoc siquidē si loquit̄ Greg. ī homel. quadragesime. Jncassum caro atterit̄ si a prauis voluptatib⁹ animus nō refrenatur. Hiero. etiā de hoc sic scribit: Tūc preclara est apud deū abstinētia corporis cū anim⁹ ieiunat a vitijs. ¶ Tertiū est ieiuniū speciale. Qd̄ sic Alex. diffinit in. iiij. summe. Jeiuniū est abstinentia a cibo ⁊ potu s̄m formam eccl̄ie intuitu satisfaciendi vel vitandi pctm̄: vel acq̄rendi vitā eternā. Ex qua diffinitiōe habet̄ ꝙ materiale ī ieiunio ē abstinere a cibo ⁊ potu: s̄m formā ecclesie: formale v̄o vt id bono aīo ⁊ recta intentione fiat. Propterea ieiunātes cū intēsiōe corrupta ⁊ vitiosa ⁊ deprauata dānant̄ a xp̄o: qui ait Mat. vj. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes: exterminant enim facies suas vt appareāt hominibus ieiunātes. Amē dico vobis qr receperunt mercedē suā. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū ⁊ faciē tuā laua ne videaris hoībus ieiunās sed patri tuo qui est in abscōdito: ⁊ pater tuus q̄ videt in abscōdito reddet tibi. Jeiunium ergo hypocritarū infructuosum est: qr deficit in eo rō formalis virtuosi ieiunij Jeiunātes v̄o cū intētione recta ad reprimēda vitia carnis: ⁊ ad satisfaciēdū deo virtuose facere cōprobātur: qm̄ s̄m Tho. ij. ij. q. cxlvij. Abstinentia hoc modo cōsiderata est pars subiectiua temperantie: ⁊ habet rōnem timoris.

¶ De institutione ieiunij quadragesimalis ⁊ quattuor temporum: aliorūq̄ ieiuniorum. Cap. ij.

Secūdū mysterium principale dicitur institutio. Possumus enim distinguere triplex ieiunium ab ecclesia institutum.

Primū d̄r quadragesimale.
Scdm temporale.
Tertium particulare.

¶ Primum est ieiuniuz quadragesimale: qd̄ congrue institutum est adhuc triplici ratione.

Primo rōne tēporis.
Scdo numeri.
Tertio termini.

¶ Primo q̄dē rōne tp̄is quadragesimale ieiuniū est cōueniēter tp̄e veris institutū. Primo ratione trāsgressiōis primoꝝ parētum q̄ peccauerūt in vere s̄m Alex. ij. volumine summe. Et si diceret̄ vñ pbari posset ꝙ tp̄s veris fuit illud in quo peccauit Adā: ego rñdeo ꝙ hoc colligi pōt ex quadā historia quā memini me legisse rome in quodā Jsidori etymo. li. viij. existēte in bibliotheca de araceli. Qd̄ iō dico qr in alijs libris eiusdē Jsidori hoc non viderim: d̄r ergo ibi ꝙ post ascēsionē dñi saluatoris apl̄i occupati in p̄dicatione euāgelij nihil de obseruantia pasche: qua. s. die celebrari deberet tradere potuerūt. Cū v̄o ipsi ex h̄ mūdo trāsissent p vniuersuz orbē diuersa introducta fuere ieiunia: ⁊ oīs gallia

vnū diē anni.i.octauo Kal'.aprilis pascha tenebat. Oriētales v̄o sicut historia Eusebij cesariēsis narrat.quocunq; die mēsis martij luna.xiiij.venisset pascha celebrabāt. In italia aūt alijs plenos quadraginta dies ieiunabāt. Alij dicebāt octo dies in q̄bus mūdus concludit̄ sibi sufficere ieiunare. Alij quia dn̄s quadraginta dies ieiunasset: alij quadraginta horas abstinere deberēt. Cū he tales obseruationes ꝑ singulas prouincias tenerent̄: rome meror erat sacerdotibus vt vbi erat vna fides dissonarent ieiunia. Tūc papa victor romane vrbis ep̄s direxit vt daret autoritatē ad Theophilū Cesaree Palestine ep̄m: q; tūc in hierosolyma ecclesia metropolis dicebatur: vt inde paschalis ordinatio ꝓueniret: vbi xp̄s in carne fuisset versatus. Accepta itaq; autoritate Theophilus tantū opus sibi iniunctū ꝯsiderans nō solū sue patrie: sz ⁊ aliarū ꝓuinciarū: q̄plures ep̄os ⁊ viros sapiētes ad consiliuz conuocauit. Cūq; grandis illa multitudo erudissimoꝝ viroꝝ fuisset in vnū collecta. ꝓtulit Theophilus ep̄s autoritatē ad se directā: ⁊ qd̄ erat sibi iunctum patefecit. Tunc pariter oēs illi viri docti dixerūt Primuz nobis dic quid a nobis petis. Theophilus dixit eis. Quem diē p̄mū creditis in mundo creatū? Et cōcordarūt oēs diē dn̄icum. Theophil⁹ ep̄s dixit? Quomodo hoc probare potestis? Responderunt illi. Ex autoritate diuine scripture que ait: Factum est vespere ⁊ mane dies prim⁹. deinde secūdus: deinde tertius: quartus: quint⁹: sext⁹: ⁊ septimus. in quo quieuit deus ab oī opere suo quē diē sabbatū appellauit. Cū ergo sabbatū dies sit nouissim⁹ q̄s potest esse p̄or nisi dominicus? At theophilus acceptauit. Sed iterū interrogauit de tp̄e quid vobis videt̄. Quattuor enī tp̄a in anno accipiūtur. Ver: estas: autūnus: et hyems. qd̄ ergo tp̄s creditis: primū factū? Ep̄i respōderūt. Ver. Theophilus dixit: Probate qd̄ dicitis: Et illi. Habemus scripturā q̄ ait: Germinet terra herbā virētē ⁊ afferētē semen ꝟm genus suū: lignūq; pomiferū faciens fructū: ⁊ hoc tp̄e veris videmus fieri. Theophilus dixit: Verū est tn̄ qm̄ tribus mēsibus veris tp̄s accipitur: quo loco mūdus cepit esse: in p̄ncipio medio vel in fine? Ep̄i rn̄derūt. In eq̄noctio.i.octauo Kal'.aprilis. Theophilus dixit: ꝓbate qd̄ dicitis: At illi. Ex scriptura dicēte Gen̄.j. Fecit de⁹ lucē ⁊ vocauit diē: fecit tenebras ⁊ vocauit noctē: ⁊ diuisit de⁹ lucē a tenebris. Theophilus dixit: Ecce de die ⁊ tp̄e ꝓbastis: de luna q̄d vobis videtur? Quō dicitis fuisse creatā crescentē: an plenā an minuentē? Ep̄i rn̄derūt. plenā dicēte scriptura Gen̄.j. Fecit de⁹ duo luminaria magna ⁊ posuit ea ī firmamēto celi: vt lucerēt sup̄ terrā. Lumīare maius vt p̄esset diei: et luminare min⁹ vt preesset nocti. Et cū tali inuestigatiōe ī illo cōcilio statuerūt pascha nō debere celebrari ante.xj. Kal'. April'. Multaq; alia ordinauerūt ad pasche celebritatē ꝑtinētia. Quare clare pz q̄ p̄mi parētes tp̄e veris ī principio mūdi q̄ in paradiso terrestri fuerāt collocati diuinū ꝯtēpserūt p̄ceptū. Et iō tali tp̄e xp̄s mortuus est ⁊ in carne cū hoīb⁹ ꝯuersat⁹. Scd̄o tēpus veris ꝯueniēs fuit quadragesimali ieiunio: q; tūc maxīe insurgūt ⁊ inualescūt motus carnales. Tertia ratio est ꝓpter memoriā dn̄ice passionis q̄ celebrat̄ in vere. Nā vt inquit Aug̃.xviij.li. de ciui. dei.c.liiij.mortu⁹ est xp̄s.viij. Kal'. Aprilis. Scd̄o ieiunium quadragesimale est ꝯueniēter institutū rōne numeri dierū. Nā numero quadragenario institutuz est: q; deo tenemur reddere decimas: ⁊ decima pars dieꝝ anni sunt.xxxvj.dies. ⁊ q; tenemur satisfacere ꝓ trāsgressione decalogi ꝟm inordinationem q̄ttuor affectionū: superaddunt̄ quattuor dies ad designādum ieiuniū purgatiuū esse inordinationis quattuor affectionum. Et oīa hec colligunt̄ ex dictis Grego. in c.q̄dragesima.de cōse.di.v. Propterea

numerus ille quadragenarij est penalitatis ⁊ afflictionis. Quadraginta enim dieb⁹ ⁊ quadraginta noctib⁹ pluit deꝰ aquas diluuij in penam mūdane corruptionis: vt pꝛz Gen.vij. Quadraginta annis per desertū vagauerūt filij ysrael vbi mali afflicti sunt et mortui: ⁊ alij p illā peregrinationē meruerūt: vt patet lib. Numeroꝝ.xiiij.c. Quadraginta diebus ieiunauit moyses vt legē dñi mereretur accipere. sicut scribit Exodi.xxiiij. Quadraginta dies dati sunt niniuitis ad penitēdū. sicut notat Jone.iij. Quadraginta dieb⁹ helias peregrinatus est vsq; ad montem dei oreb.iij. Reg.xix. Quadraginta diebus xp̄s ieiunauit in deserto. Matth.iiij. Quadraginta diebus stetit post resurrectionē anteq̄ celos ascēderet. Act.j. Jō ꝑm hūc numerū quadragenariū dierū quadragesimale ieiuniū est institutū. De q̄ sic cātat ecclesia. Lex ⁊ pphete primitus hoc ꝓtulerūt: postmodū xp̄s sacrauit omniū rerū atq; factoꝝ tēpoꝝ. Tertio ieiuniū quadragesimale fuit ꝓuenienter institutū ratione termini q⁹ interpolatim nō continuū: determinatū ad tp̄s nō perpetuū. Qđ factū est ꝑm Alexā. in.iiij.tū ꝓpter hūane infirmitatis debilitationē: tū ꝓpter fastidiū cōtinue afflictiōis: tū ꝓpter annihilationē deuotiōis. Nā cōtinuū ieiuniū et perpetuū debilitas hoīs sustinere nō posset: sed illum discrimini disponeret. Fastidiū afflictionis nimis fatigaret ⁊ impatiētiā induceret: ⁊ deuotio ieiunādi periret. Si aūt quereretur quare die dñica nō ieiunamus. Respōdet Alex. ꝙ hoc fit in memoriā letitie dñice resurrectionis. Dr̄ em̄ in decreto. c. Jeiuniū. de ꝯse. di. iij. Jeiuniū dñice diei ⁊ quinte ferie nemo celebrare debet: vt inter ieiunium xp̄ianoꝝ ⁊ gentilium: ⁊ veraciter credentiū ⁊ infideliuꝫ atq; hereticoꝝ vera ⁊ nō falsa discretio habeat. hec ibi. Ꝛpe tñ quadragesimali diebus dñicis abstinemus a carnib⁹ ⁊ lacticinijs vt ieiunium nostrū conformꝫ sit ieiunio xp̄i quātū cōgruit. ¶ Secundo principaliter institutum fuit ieiuniū tpale. s. quattuoꝝ tēpoꝝ ab ecclia de quo sic dicit Calixtus papa. lxxv j. di stin. c. j. Jeiunium q̄ ter in anno apud nos celebrare didicisti conuenientius nūc per quattuoꝝ tpa fieri decernimus vt sicut annus ꝑ quattuoꝝ voluit̄ tpa: sic nos quaternū solenne agamus ieiuniuꝫ per quattuoꝝ anni tēpora. Assignaturꝝ a doctoribus ratio quare in istis quattuoꝝ tēporibus ieiunamus: videlꝫ vt emēdemus q̄ in istis quattuoꝝ tēporibus pcā cōmisimus. Et fiūt ꝑ tres dies vt satisfaciamus in die: qđ delinquimus in mēse: ⁊ fiunt in feria quarta: q⁹ tunc dñs a iuda traditus fuit. Jn sexta q⁹ crucifixus. Jn sabbato q⁹ iacuit in sepulcro: ⁊ tristes fuerūt apli de nece dñi. ¶ Tertio institutū est ab ecclia ieiuniuꝫ particulare. s. in vigilijs quarundā festiuitatū. Nā vt scribit Johānes beleth. Mos fuit antiq̄tus vt in ꝑcipuis festiuitatibus sctoꝝ hoies cū vxoribus ⁊ filiabus ad eccliam venirēt: ⁊ ibi cū luminaribus pnoctarent: sed q⁹ multa adulteria in his vigilijs fiebāt: statutū fuit vt vigilie in ieiunia ꝙuerterent. Nomē tñ antiquū retentū est: q⁹ nō ieiunia sꝫ vigilie appellantur.

¶ De laudib⁹ ieiunij: qđ verbis ⁊ exemplis cōmēdat ab oibus sctis tā veteris ꝙ noui testamēti. Cap. iij.

Tertium mysteriū contēplandum de ieiunio ꝛ cōmendatio. Nā lꝫ multa sint q̄bus ieiunium ⁊ abstinētia cōmendari posset: tamen laudes eius accipiemus a tribus.

Primo a gētibus ⁊ pbis.
Scđo a patribus ⁊ pphetis.
Tertio a doctoribus ⁊ sanctis.

¶ Primo accipim⁹ laudes ieiunij ⁊ abstinentie a gētilibus ⁊ pbis. Ipsi em̄ suo mō abstinentiam magnificare studuerunt. Unde Valerius maximus cōmēdat mulieres romanas que abstinebāt a vino. Jnq̄t em̄ li. ij. Fuit antiquorum illa simplicitas i cibo capiēdo hu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manitatis simul ⁊ cōtinētie iudex certissima. Nā maximis viris prādere ⁊ cenare in ꝓpatulo nō erat verecūdie: qz nec illas epulas habebāt quas oculis ppli subiacere erubescerent. Vini vsus olim romanis feminis ignotus fuit ne scz in aliqō dedecus ꝓlaberent: qz primus a libero pre intēperantie gradus ad incōcessam venerē esse cōsueuit. Dicearchus vt ait Viero. contra Jouinianū in li. antiquitatū laudat aurea secula saturni: qm cū tūc oia humus funderet nullus comedebat carnes: sed vniuersi viuebant pomis ⁊ herbis q̄ terra spōte gignebat Xenocrates phs de triptolemi legibus tria tm̄ pcepta in templo Eleusine residere scribit: Venerandos deos: honorādos parētes: ⁊ carnibus nō vtēdū. Tullius i li. q. tus. cōmemorat: ꝙ Lacedemonij magis parsimonia delectantur. Huius rei Xenophon Theophrast⁹: ⁊ pene oēs greci scriptores testes sunt Cherimō hist⁹icus vir eloquētissimus narrat de vita antiquorum egypti sacerdotū q̄ oibus mūdi curis postpositis semp dū in tēplo fuerūt ⁊ rerū naturas causasq; ac rōnes syderū cōtēplati sunt: nunq̄ se mulieribus miscuerunt: nunq̄ cognatos seu ꝓpinquos ac liberos quidē viderūt ex eo tē pore quo cepissent diuino cultui deseruire: ⁊ carnibus ⁊ vino semp abstinuerunt. Pane raroveſcebant ne onerarēt stomachū: ⁊ si qñ comedebāt tonsuz pariter ysopum sumebāt in cibo: vt escaz grauiorē illius calore decoquerent. Eubolus quoq; qui hist⁹iā Mithridatis multis voluminibus explicauit: narrat apud persas tria esse magorū genera: quoz primi q̄ sunt doctissimi ⁊ eloquētissimi excepta farina ⁊ holere nihil amplius in cibo sumebāt. Euripides i creta iouis ꝓphetas nō solū carnibus: sz coctis cibis abstinuisse refert Barzafrines vir babylonic⁹ in duo genera apud indos gymnosophistas diuidit: quorū vnum appellat Brachmanas: alterum Samaneos: qui tante continentie sunt vt pomis arborum iuxta gangē fluuiū alantur. De brachmanis etiam scribit Didymus in epla ad Alexādrū: ꝙ pura ⁊ simplici vita viuūt: nullis rerū capiūtur illecebris: nihil appetūt amplius q̄ nature ratio flagitat. Nulla apud eos mo: boz genera: nullus medicine vsus qz pfimonia est illis medicina. Si ergo tm̄ gētiles hoies abstinebāt vt munda nā sapiētiā acq̄rerent: q̄d nos agere debemus vt in vera sapiētia ꝓficiamus. Audiuimus em̄ quāta apud illos habita sit abstinentia. Scō accipimus laudes ieiunij a pribus ⁊ ꝓphetis veteris testamenti apud quos nō parū celebre est reputatū. Vñ ps. xxxiij. Dauid ait: Humiliabā in ieiunio aiam meā. ⁊ Joel. j. Sctificate ieiuniū. ⁊ Tob. xij. Bona est oratio cuz ieiunio, ⁊ Judith. iij. dr de filijs israel qñ timebant impetuz Holoferni. Humiliauerunt animas suas in ieiunijs ipsi ⁊ mulieres eoz. ⁊ de Judith. viij. c. dr: Jeiunabat oibus diebꝰ vite sue ꝓter sabbata ⁊ Neomenias: et festa domus israel. Et. j. Reg. vij. qñ filij isrl̄ ꝓliaturi erāt cū philisteis ieiunauerūt inquit scriptura in die illa ⁊ dixerūt: Tibi peccauimus dñe. ¶ Tertio accipimus laudes ieiunij ⁊ abstinentie a doctoribus ⁊ sctis. Oēs nāq; doctores ecclesie abstinentiā ⁊ ieiunia miris efferūt laudibus: quoz dicta elegātissima adducent in sequēti sermone cuz dicet de fructibus ieiunij. Nūc ho tm̄ cōtemplari sufficiāt sctōz exēpla q̄ ieiunādo ⁊ orādo carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ cōcupiscētijs. Refert Eusebius i. iij. li. Eccl. hist⁹ie: ꝙ inter sctos egyptios quos euangelista Marcus instituit vinum aut carnes nemo gustat: tm̄ aqua est eis potus: ⁊ panis cū sale ⁊ ysopo cibus. Itē Viero. ad Eusebiū cū vitā cōmendasset cenobitarū ꝙ apud eos vsitur pane leguminibus ⁊ holeribus: subiunxit. Ad tertiū genus venīt quos anachoritas vocāt q̄ de cenobijs exeuntes: excepto pane ⁊ sale amplius ad deserta nihil p;oferunt. Huius vite auto:

Paulus: illustrator Antonius: ⁊ vt ad superiora coscendā pūceps Johānes baptista fuit. Et idē scribēs vitā Pauli p̄mi heremite sic inq̄t de illo. Oēm in oronibus in solitudine durit etatē. Cibum ⁊ vestimētū ei palma p̄bebat. Qz ne cui impossibile videaf: iesum testor ⁊ sctōs angelos vidisse me monachos: e q̄bus vn⁹p triginta annos pane hordeaceo: ⁊ aqua lutulenta virit. Quid dicemus de abstinentia oīm cōfessoꝝ xp̄i hilarionis: Agatonis: Amonis: Serapionis: Basilij: Benedicti: Frāciſci: omniūq̄ alioꝝ. Nullus etenī inuentus est q̄ in delitijs seruierit deo. Jō ptz p oīa exēpla tā xp̄ianoꝝ q̄m iudeoꝝ: siue etiaz gentiliū q̄ abstinētia sublimanda est ⁊ nō spernēda. Habemus exēpla auium que fame ⁊ abstinētia amicabiles fiūt hoibus ⁊ familiares: ergo p̄m intentionem spūſſcti ſctā ecclesia dirigentis disponamus mētē ⁊ aīum vt inchoemus hoc sacratissimū quadragesimale ieiunū: quo mediāte obtinebimus hic gratiā: ⁊ in futuro gloriā: quā nobis largiatur clemētissimus deus: cui est honor ⁊ gloria p̄ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quarta cinerū: de ieiunio ad q̄ō maxime tali die ecclia conuocat ⁊ inuitat fideles. Sermo. xviij.

Thesaurizate vobis thesauros in celo ꝺba sunt saluatoris nostri originaliter Matth. vj. ⁊ in euāgelio hodier. Ecce aduenerūt dies pnie ad redimenda pcā: ad saluādas aīas. Hodie nāq̄ initiū est sacri quadragesimalis ieiunij de quo cantat eccl̄ia. Paradisi portas ieiunij xp̄s nobis operuit. Jccirco cū oī sollicitudine ⁊ deuotione vigilare debemus ad ieiunia venerāda: q̄m p̄ ipsa acquirim⁹ thesauros regni celoꝝ. Et q̄m sapiētissimus oīum magister in verbis allegatis in themate ꝓuocat nos: vt de futura vita nobis ꝓuideamus: iō i hoc sermone fideles xp̄i ad ieiunij reuerētiā p̄cipuam merito inducemus. Videbimus aūt de ipso ieiunio adh̄uc tria mysteria p̄incipalia.

Primū ꝺr cōditionis.
Scōm obligationis.
Tertiū fructificationis.

¶ De cibis a quibus abstinēdum est in ieiunio: ⁊ de tempore siue hora comedēdi diebus ieiunioꝝ ⁊ quare nō est determinata quātitas cibi sicut vicissitudo comedendi. Cap̄. j.

Primū mysteriū videndū de ieiunio ꝺr ꝺditio. Scōm enī ecclie ordinationē triplex cōditio ponit de ieiunio.

Prima ꝺr qualitas.
Scōa tēporalitas.
Tertia quantitas.

¶ Prima cōditio ꝺr qualitas: q⁹ in ieiunio p̄m formā ecclie abstinēdum est ab aliquibus cibis: vt puta carnibus: ouis ⁊ lacticinijs. Ova ꝺo ⁊ lacticinia interdicunt ieiunātibus inquātuz sunt orta ab aīalibus carnes habētibus: sicut ptz di. iij. c. deniq̄z. Notādum tn̄ q̄ in ieiunio quadragesime interdicunt vniuersaliter oīa supradicta sicut no. de conse. di. iij. c. Nō opz. Piscū tn̄ esus vt sit in firmitatis solaciū nō vt luxurie pariat incentiuū cōcedit. Et ly esset a marinis beluis abstinendū: tn̄ de consuetudine est tolerādū: q̄m qui nimis emūgit elicit sanguinem: vt ptz in. d. c. deniq̄z. Jn alijs ꝺo ieiunijs abstinētia a carnibus semp̄ p̄cipit. Ab ouis autē ⁊ lacticinijs nō nisi p̄m cōsuetudinē p̄rie. Nam dicit Piero. lxxvj. di. c. Utinā. ⁊ ex̄ de sepulturis. c. certificari. Unaquēq̄ p̄ria abundat suo sensu. Cōcordat his Rich. i. iiij. ⁊ Tho. ij. ij. q. clvij. ar. viij. in responsione ad. iij. ar. Sed dubitari p̄ōt cur ieiuniorum tpe nō p̄cipit abstinentia ab vsu vini cū de illo tot mala dicāt. Nā sapiens Prouer. xx. ait: Luxuriosa res vinū ⁊ Eccl. xxxj. Multos exterminauit vinū ⁊ Paulus Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. ⁊ Piero. ad Eustochiū. Hoc moneo hoc obtestor vt spon-

sa xp̄i vinū fugiat ꝑ veneno. Et idē ad
furiā. O filia si apl's castigauit corpus
suū ⁊ in seruitutē redegit: quō tu iuuē
cula adhuc in feruore iuuētutis posita
dapib⁹ ⁊ vino plena poteris esse de ca-
stitate secura. Idez insup inter ceteras
sctē Paule laudes hanc ipse enumerat
singularem: qꝛ. s. a vino abstinētissima
fuit. Inq̄t em̄ in descriptione eius vite.
Sic referā qđ expertus sum. Mēse iu-
lio feruentissimis estibus incidit in ar
dorē febris: ⁊ post desperationē cū dei
misericordia respirasset: ⁊ medici sua-
derēt ob refectionem corporis vino esse
opus tenui ⁊ paruo ne aquā bibens in
hydropē verteret: ⁊ ego clam btm̄ Epi
phaniū papā rogarē vt eā moneret im
mo cōpelleret vinū bibere: vt erat pru-
dens ⁊ solertis ingenij statim sensit in-
sidias ⁊ subridēs inimicū esse qđ ille di
ceret intimauit. Quid plura? Cuz btūs
pōtifex post multa hortamēta exijsset
foras querēti mihi quid egisset. respon
dit. Tātū ꝓfeci vt seni homini pene per-
suaseriz ne bibat vinū. Silr ad laudem
abstinētie multorū sanctorū vita indu
citur ꝙ vinū nō gustauerint. Ergo si tā
celebris est illa abstinētia videret ꝙ sa
lubriter fuisset p̄ceptū vt ieiunātes vi-
num nō biberēt. ¶ Respondet ad hoc
Alex. i. iiij. summe. ⁊ Rich. dis. xv. quar
ti. ꝙ esus carniū magis cōmouet cōcu
piscentiā q̄ vini potus: qꝛ cū ad incita
tionē cōcupiscētie cōcurrāt tria. s. abun
dantiā caloris: ⁊ spirituū ⁊ seminis. Ex
esu carniū multiplicatur semē qꝛ in eis
est multū de nutrimēto: ⁊ iō ex earum
esu maxime multiplicat̄ supfluitas ter
tie digestionis q̄ seminis est materia.
Ex esu vitulorꝫ multiplicat̄ abūdantia
grossorꝫ spūum. Ex potu vini abūdātia
caloris. Et abūdātia seminis magis est
incentiua cōcupiscētie q̄ abūdantia ca
loris maxime causati ex potu vini: qꝛ il
la cito euanescit ⁊ calor in semine ma-
net. Licz ergo vinū ꝓuocatiuū sit ad li-
bidinem: non tn̄ sicut carnes. Iō ecclia
iniunxit abstinentiā a carnibus ⁊ nō a
vino. Et si adhuc querat̄ quare nō a vi
no. Dicit Alexā. ꝙ h̄ factū est ꝓpter in-
firmorꝫ reunitionem: qꝛ multi fuissent
obediētie cōtemptores: cū tolerabilius
sit a carnibus q̄ a vino abstinere. Etiā
sic institutū est ꝓpter necessitatez dige-
stionis. Multi em̄ habent debilem sto
machū q̄bus necessari⁹ est vsus vini ꝓ-
pter digestionē ꝑficiēdā. ¶ Scđa condi
tio ieiunij đr tꝑalitas. Naz ꝟm Tho. ij.
ij. vbi. s̄. ieiunātibus assignat̄ tp̄s com
edendi. s. hora nona. Cū em̄ ieiuniū or-
dinet̄ ad deletionez ⁊ cohibitionē cul-
pe: opz ꝙ aliquid addat̄ supra cōem cō
suetudinē: ita tn̄ ꝙ ex hoc nō multū na
tura grauet̄. Est aūt debita ⁊ cōis con-
suetudo hoībus comedēdi circa horam
sextā: tū qꝛ iā videt̄ esse completa dige-
stio nocturno tꝑe naturali calore interi
us reuocato ꝓpter frigus noctis circū
stans: tū etiā qꝛ tūc natura corporis hu
mani indiget iuuari. Ut ergo ieiunan-
tes aliquā afflictionē sentiāt cōuenien
ter eis taxat̄ hora nona: que cōueniens
est mysterio passionis xp̄i que cōpleta
fuit hora nona qn̄ inclinato capite tra-
didit spm̄: hora aūt illa determinatur
ꝟm grossam estimationē. Si ꝟo dicere-
tur ꝙ status veteris testamenti est ꝑfe
ctior q̄ noui. Sed in veteri testamento
ieiunabant a vespera diei precedentis
vsq̄ ad vesperam diei sequentis: vt pt̄z
Leuit. xxiij. Ergo sic debet fieri in nouo
testamēto. Respōdet Tho. ꝙ status ve
teris testamēti cōparatur nocti: status
ꝟo noui cōparatur diei ꝟm illud Rom.
xiij. Nox p̄cessit dies aūt appropinqua
uit. Iō in veteri testamēto ieiunabant
vsq̄ ad noctē: nō aūt in nouo. Notādū
tn̄ ꝟm Alex. ꝙ hora nona nō est in p̄ce-
pto: vel si sit in precepto: qꝛ hz magnaz
latitudinē nō est determinata: iō si quā
doq̄ preueniat̄ vel ꝓlonget̄ cā necessa
ria vel rōnabili nō ex hoc ieiunans pec
cat mortalr. Uñ qn̄q̄ religiosi possent
ita mane surgere ⁊ tātū fatigari añ ho-
rā sextā q̄ ex dispēsatiōe ordis possent
anticipare horaz nonā. De ꝓlōgatione

aūt hore: qr ex comestione post horā nō nam nō auferat pena: sed potius augetur ⁊ est magis supererogare q̄ a debito deficere. Similiter q̄ nulla hora cōedit nō deficit: sed magis superogat. h̄ Alex. ¶ Tertia cōditio ieiunij d̄r quantitas. Ordinauit em̄ ecclesia ꝙ semel cōedatur in die nō aūt pluries ⁊ qualibet vice parum: qr nō potuit determinare in ieiunio quantitatē pōderis: cū vnus s̄m nature sue qualitatē magis cibo indigeat q̄ alius: sed bn̄ quātitatē vicissitudinis. Excessus aūt in quātitate licz minuat meritū nō tn̄ soluit ieiuniū: nisi esset nimius ⁊ immoderatus vt si aliquis excederet in quātitate cibi notabiliter multiplicādo fercula comedēdo varia cibaria: deuorando vsq̄ ad summū ventris vt detineat tp̄s ne affligatur. Talis inquā soluit ieiunium ⁊ decipit seipsum. Unde Augu. in sermone de q̄dragesima ait: Sunt quidam obseruatores quadragesime delitiosi potius q̄ religiosi qui vasa in quibus cocte sunt carnes tanq̄ immunda horrētes deuitant: ⁊ in sua carne ventris aut gutturis luxuriam nō formidant. Jeiunant aūt non vt solitam ieiunando minuāt edacitatem: sed vt immoderate in differendo augeant auiditatem. Artificiosis ⁊ peregrinis cōdimentorum diuersitatibus gulam irritant: tātūq̄ capiūt mā ducando quantum digerere possunt in ieiunādo. Et Hiero. ad Furiā ait: Nō nulli vitam pudicam appetentes in itinere medio corruunt dum carnium abstinentiam ieiunium putant: et stomachum leguminibus onerāt. Omnia tn̄ intelligenda sunt cuz discretione: quia vt scribitur. j. q. v. c. presentiū. Discretio mater est omnium virtutum. Qd̄ ideo dixerim: qr multi indiscretas ieiuniorū regulas cōsiderantes qn̄q̄ nimis arta immo eis impossibilia sumunt ieiunia Pro quibus quietandis stat. sententia illa Hieron̄. ad rusticum monachū di. Balneorum fomenta nō queras qui calorem corporis ieiuniorum frigore cupis extinguere: q̄ ⁊ ipsa moderata sint ne nimia debilitāt stomachū ⁊ refectionem maiorem poscentia erumpant incruditatem que parens libidinum est. Et idem ad Nepo. de vita clericoꝝ ait: Tantū tibi impone ieiuniuz quantum ferre potes. Sint pura casta simplicia moderata ⁊ nō superstitiosa ieiunia. et idem ad Demetriadem virginem inq̄t: Neq̄ v̄o immoderata tibi imperamus ieiunia ⁊ enormē ciboꝝ abstinentiam: quibus statim corpora delicata frangūtur: ⁊ ante egrotare incipiunt q̄ sancte conuersationis possint iacere fundamēta. Ph̄oꝝ quoq̄ sententia est moderatas esse virtutes. Et idem ad Rusticuz monachū ita scribit: Sunt qui humore cellularum: immoderatisq̄ ieiunijs tedio solitudinis ac nimia lectione dū diebus ac noctibus auribus suis personant: vertuntur ad melancholiam vt Hypocratis magis fomentis q̄ nostris indigeant monitis. Jccirco seruāda est regula Fulgentij: qui ita scribit ad Probum. Jeiunijs sic est adhibenda temperies vt corpus nostrū neq̄ saturitas excitet: nec inedia immoderata debilitet. Saturitas facit vt incassum ieiunem⁹: debilitas v̄o ne ieiunare possumus. hec ille.

¶ Qr obligantur homines ad ieiuniuz vel propter preceptum ecclesie: vel propter impositam penitentiā: vel ꝓpter indictionē ep̄oꝝ. Cap. ij.

Secūdū mysteriū vidēdū de ieiunio d̄r obligatio. Obligant siq̄dem hoīes ad ieiunia sub pena pcti maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter ecclesie preceptionem.
Scd̄o ꝓpter pn̄ie ac voti īpletionez.
Tertio ꝓpter ep̄alē indictionem.

¶ Primo obligant ad ieiuniū ꝓpter ecclesie p̄ceptionē: qr. s. eccl'ia p̄cipit vt aliqua ieiunia a fidelib⁹ obseruent: qr vt scribit. xiiij. q. j. c. q̄sq̄s. Quisq̄s p̄ceptz nō obtēperat: reus est ⁊ debitor pene. Et parū post inferius. Qd̄ p̄cipit: imperat: ⁊ qd̄ īperat necesse est fieri. Et di-

xij.c.ꝓceptis.ꝺ::Preceptis aplicis nō dura ſuꝑbia reſiſtat:ſz ꝓ obediētiā q̄ a ſctā romana eccl'ia ⁊ aplica autoritate iuſſa ſunt ſalutifere impleātur. Et eadē di.c.nō decet. Calixt⁹ papa ait: Sicut dei fili⁹ venit facere voluntatē patris: ſic et vos implete volūtatē mr̄is vr̄e q̄ eſt eccl'ia. Ad idem eſt.c.ſic oēs.xix.di. vbi ſic ꝺ::Sic oēs aplice ſedis ſanctiones accipiēde ſunt tanq̄ ipius diuina voce petri formate. Et idē hr̄ in.c.i memoria in.c.enūero.⁊ in.c.nulli fas.ea dē di. Et hoc colligit ex verbo xp̄i dicentis: Mat.xviij. Qui eccl'iam nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus et publican⁹. Sācta ergo mr̄ eccl'ia inſtituit ieiunia quedā ſub ꝓcepto fidelib⁹ obſeruāda. Et primo inſtituit ieiuniū q̄drageſimale:de quo ſuperi⁹ dixim⁹. Clericis autē quibuſcūq; iniūctū eſt ieiuniū q̄quageſimale ſicut ptz di.iiij.c. ſtatuimus. ⁊.c.denicq.ſz cōſiliū eſt nō ꝓceptū.ꝟm glo. Scꝺo precipit ieiuniuz quattuor tēpor.ſicut notat.lxxvj.di.c.ieiuniuz. ⁊.c.ꝓſtituimus.⁊.c.de ieiunio. Tertio precipitur ieiuniū in oīb⁹ vigiliis apoſtolor:philippi ⁊ iacobi ⁊ iobis euāg. dūtaxat exceptis: vt apparet ex̄ de obſer.ieiunior.c.ꝓſiliū. Quarto ꝓcipit ieiuniū in vigilia natiuitatis dñi:q̄ ſi venerit feria ſexta:hi q̄ nec voto nec regula ad abſtinētiā carniū aſtricti ſunt:tali die carnibus vti pñt ꝟm ꝓſuetudinez eccl'ie gñalē:nō tñ reꝑhēdēdi ſunt hi q̄ ab eis ob deuotionē voluerint abſtinere. ex̄ de obſer.ieiu.c.explicari. Quinto precipit ieiuniū in vigi.pētb.lxxvj.di. c.noſſe credo. Sexto precipit ieiuniuz in vigilia aſſumptionis x̄ginis marie. ex̄ de obb.ieiu.c.ſ. Septimo ꝓcipitur ieiuniū in vigilia iobis baptiſte: ⁊ btī Laurētij. Et hoc de ꝓſuetudine approbata q̄ ligat⁊ tenet:vt ptz di.ſ.c.ꝓſuetudo.⁊ di.xſ.c.eccl'iaz.⁊.c.in his. Naz ꝟm Aſtē.in ſum.ſua. Si in aliq̄ regiōe vel dioceſi ſit aliq̄ ieiuniū ꝓſuetū: q̄ tñ non eſt ꝓceptū ꝓ ius ſcriptū: nihilominus ab exiſtentibus ibidē eſt obſeruandū. Nec hoc puto intelligenduz ꝓ illis tm̄ qui in locis illis domicilij habent:ſed etiā ꝓ alys forēſib⁹ ⁊ peregrinis qui eo tpe ibi ſe repirēt. Vñ Aug. xij.di.c.illi aūt.ait: Mater mea mediolanū me ſecuta iuenit eccl'iaz ſabbonō ieiunātē: ceperat fluctuari q̄d ageret. Tūc ego ꝓſiliuz de hac re (btiſſime me morie) ābroſij epi petij. At ille ait: Cuz romā venio:ſabbato ieiuno: cū mediolani ſum:non ieiuno. Sic⁊ tu ad quācūq; forte eccl'iam veneris eius morez ſerua:ſi cuiq̄ nō vis relinquere ſcādalū nec quēq̄ tibi. hec cū mr̄i renūciaſſem libēter amplexa eſt.glo.ꝟo in.d.c. ſup ꝟbovenerſ.dic̄:viatores tenēt ſeq ꝓſuetudinē loci ad quē veniūt. Et hec idē colligit ex.c.q̄ ꝺ mores.di.viij.in tex.⁊ in glo.⁊ in.c.quiſqs.xſ.di. Octauo precipit ieiuniū in vigilia ſcti Bartholomei q̄ ſeruari ꝺz ꝟm cōſuetudinē feſti.d.c.ꝓſiliū. ex̄ de obſer.ieiu. Ieiunia autē triū dierū rogationū añ aſcēſionē dñi que ponunt de cōſe. di.iij.c. rogationes. ꝟm glo. ibidē ſunt de cōſilio nō de ꝓcepto: niſi vbi eſſet ꝺuz de ꝓſuetudine approbata. Sil⁹ ieiunium aduētus ſi eſt in patria de ꝓſuetudine eſt ꝓceptum:aliter nō ꝟm Poſt.licz honeſtū ſit q̄ ieiunēt clerici ⁊ marie preſbyteri. In decretis etiā iueni⁹ q̄ ſit ieiunādū feria.iiij.vſ. ⁊ ſabbato. de ꝓſe. di.iij.c.ieiunia.⁊.c.ſabbato. Vñ iſtud conſiliū eſt:nō ꝓceptū: niſi de ꝓſuetudine approbata. In die⁹ tñ ſabbatis a carnib⁹ abſtinendū eſſe dicit.c.Quia dies.de ꝓſe.di.v. ⁊ hoc vtiq; ꝓſiliū eſt niſi adhuc contrariū videret per conſuetudinē. In oībus ꝟo vigiliis feſtor que ſecunda feria veniunt ieiunandū eſt in ſabbato. vt pz in.c.ex parte.⁊.d. c.conſilium. ex̄ de obſer.ieiu. Notāduz tñ q̄ a precepto ieiunij excuſant ⁊ abſoluūtur qui legitimam cauſam habēt ſiue neceſſitatem vt non ieiunent:quia vt ſcribitur in ſepe alleg.c. conſilium. Neceſſitas legi non ſubiaceꝭ:⁊ in.c.remiſſionē. Neceſſitas nō hz legē.ſ.q.ſ.

Sed caueat vnusquisq; ne decipiat se ipsuz: qm̄ si quis posset ieiunare ꝑ vno floreno lucrādo: posset etiā ieiunare vt impleret ecclesie preceptuz. ¶ Possunt tn̄ aliqui rōnabiliter excusari a ieiunio Et p̄mo excusant̄ pueri qui ꝟm Tho. ⁊ Rich. ꝓpter debilitatē nature indigēt frequēti cibo nō multo sil' sumpto. Indigēt multo nutrimēto ꝓpter virtutē augmēti. Ideo vsq; in finē tertij septēnij: idest. xxj. anni ieiunare nō obligantur. Et ꝑ his est dictū illud Hiero. ad athletā. Ante annos robuste etatis periculosa est teneris abstinētia ⁊ grauis. Tn̄ ꝯueniens est vt ante dictā etatē inducātur hoīes ad ieiuniū: tn̄ propter generalē cōmonitionē et mīe dei impetrationē. sicut d̄r Johel'. ij. Coadunate senes ꝯgregate paruulos ⁊ sugentes vbera. Tū etiā ꝓpter vitioꝝ refrenationē: qꝛ vtplurimū ⁊ maxime tēporibus his iuuenes sunt lasciui ⁊ dissoluti. Ego v̄o dico ⁊ teneo ꝙ ꝯsiderata malicia que in multis supplet etatem ⁊ corruptela detestabili nefandissimorum facinoꝝ q̄ ꝑpetrantur tā a masculis q̄ a feminis ꝙ tales nō solū inducēdi sunt ieiunare: īmo stringēdi sunt quos volētes onus ferre ieiunij etiam ante. xxj. annū ad illud credo fore obligatos sub virtute p̄cepti. Scd̄o excusantur a p̄cepto ieiunij pauperes q̄ nō habēt ad comedēdū in vna comestione sufficiēter. Tertio excusant̄ pegrinantes q̄ ꝓpter laborē nimiū cōmode ieiunare nō valēt. Nec obstat si dicatur ꝙ preceptū cōsilio nō est postponenduz. Cū ergo ieiunare sit in p̄cepto: peregrinari v̄o ad indulgētias est de ꝯsilio: ergo nō vr̄ ꝙ ꝓpter pegrinationem sint soluēda ieiunia: qꝛ vt dicūt Ric. ⁊ Tho. intētio dāt̄ p̄cepta de ieiunijs nō fuit excludere alias pias ⁊ necessarias causas. Secus tn̄ est de p̄ceptis legis nature. Quarto excusant̄ senes ⁊ debiles. Quinto infirmi. Sexto mense nobiliū seruitores: de q̄bus di. Rich. ꝙ si ex cā necessaria p̄ueniūt aliquātulū comedēdi horam ex toto vel modicū p̄bibēdo ne seruiendo deficiant: et hoc faciāt iā positis mensis vel modicū ante: ita ꝙ propter tp̄is cōtinuationē vna mensa habeat deputari: non peccāt: sicut non peccant qui surgunt de mēsa vt ꝑ vino vadāt: vel enxenia deferāt: ⁊ iteꝝ reuertentes ad mēsam ꝯtinuant. Septimo excusantur laborātes qui dietim laborant nec possunt laborare simul ⁊ ieiunare. Octauo excusantur mulieres pregnantes ⁊ que lactant filios. ⁊ generaliter oēs q̄bus legitima adsunt impedimenta. ¶ De dispēsatione tn̄ ieiunij ꝟm Alexā. notandū est ꝙ si euidens cā sit pōt statim hō per seipm statuti obseruantiā p̄terire presertim si nō possit de facili habere recursum ad supioꝛez. Si aūt causa sit dubia dz homo ad superiorē recurrere qui autoritatē habet in talibus dispensare. Scd̄o obligant̄ hoīes ad ieiuniuz ꝓpter pnīe vel voti impletionē: qn̄. s. quis teneretur ieiunare cū sibi fuisset iniunctum pro pnīa aut voto se obligasset. Tertio obligantur hoīes ad ieiuniū ꝓpter ep̄alē indictionē: qn̄. s. ep̄s in sua diocesi indiceret aliqd̄ generale districtū ieiuniuz ꝓ pace: pro serenitate aeris: pro pluuia postulanda ⁊ hmōi: tunc oēs eius cure subiecti obedire tenētur: vt expresse ponitur de ꝯse. di. iij. c. ꝓnunciandū. ⁊ di. v. c. ieiunia. vbi d̄r: Ieiunia in ecclesia a sacerdotibus ꝯstituta sine necessitate rōnabili non soluantur. hec ille.

¶ Qꝛ ieiuniū fructuosum est ⁊ vtile ad bona tp̄alia: ⁊ ad bona corporalia ⁊ ad bona spiritualia. Capl'm. iij.

Tertium mysterium videndū de ieiunio dicitur fructificatio. Possumus nāq; triplicem eius fructum annotatare. Prim⁹ dicitur corporalis. Secundus temporalis. Terti⁹ spiritualis. Primus ieiunij fruct⁹ dicitur corporalis. Ip̄i etenim corpori prodest tripliciter.

Primo refrenando.

Secundo sonando.
Tertio fortificando.

¶ Primo ieiunij ꝓdest corpori ipsum refrenādo. Nā nullū remediū est ita efficax ad reprimendū carnis rebellionē ad spīm sicut macerare t affligere illā t potissimū p ieiunium. Et quis nō indigeat tali medicina qñ oēs pūguntur ve rantur t agitantur stimulo carnis. Jō Paulus. ſ. Cor. ix. dicebat: Castigo corpus meū t in seruitutē redigo. Et hoc Vieř. ad Rusticū monachū inqt: Vas electionis in cuius pectore christus sonabat: macerat corpus suū: t subjcit seruituti: t tñ cernit naturalē carnis ardorē sue repugnare sniē: vt quod nō vult hoc agere cōpellat t quasi vim patiēs vociferat. t Ro. vij. Miser ego hō qs me liberabit de corpore mortis hui⁹? t tute arbitraris absq; lapsu et vulnere posse trāsire nisi oī custodia seruaueris cor tuū. Et idē in epla ad Furiā de viduitate seruāda. Apls inquit: macerat corpus suuz t ase subjcit impio: ne qō alijs ꝓcipit ipe nō seruet. Et tu adolescentula feruēte cibis corpore de castitate secura es. q. d. non. Et idē in epla ad Eusto. t ponit in. c. Si paul⁹. xxxj. q. v. Si paulus īquit apls vas electionis t ꝓparatus in euāgelio xpi ob carnis aculeos et incētiua vitioz reprimit corpus suū t seruituti subjcit: ne alijs predicans ipe reprobus efficiatur: t tñ videt aliā legē in mēbris suis repugnā tē legi mentis sue t captiuātē se in lege pcti. Si post nuditatem ieiunia fames carceres flagella supplicia ī semet reuersus exclamat Ro. vij. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius: tute putas securaz esse debere. In epla ad Saluinā de nebridio t viduitate. idē Viero. sic loquit: Sicut irasci hoīm est t irā nō perficere xpiani. Sic oīs caro cōcupiscit ādē ea que carnis sunt: quibusdam illecebris ad mortiferis anime voluptates trahit. Sed nostrū est voluptatis ardorē maiore xpi amore restringere t lasciuiens iumentū frenis inedie subiugare et nō libidinē: sed cibos querat ac desideret et sessorem spiritūscm moderato atq; cōposito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominē te esse noueris: t nisi caueas passionib⁹ humanis subiacere. De eodē cuncti facti sumus luto ijsdē compacti exordijs: t in serico t pānis eadē libido dñatur. Nec regum purpuras timet nec mendicoz spernit squalorem: meliusq; est stomachū te dolere ꝙ mētē imperare corpori ꝙ seruire gressura cillare ꝙ pudicitia. Et in epla ad Demetriadē virg. idē di. Ignita sunt diaboli iacula q̄ simul vulnerāt t īflāmāt: t a rege babylonis tribus pueris ꝓparantur: sed qūo ibi quartus spēm hīs filij dei intēsos mitigat ardores: sic in animo virginali roze celesti t ieiunioz frigore puellaris calor extinguit t humano corpori angelorz ꝙuersatio ꝓparatur. Jtez in epla ad Eusto. sic refert. Sollicite ꝓuidendū est vt quos saturitas a paradiso expulit esuries reducat: nō ꝙ deus intestinoz nostroz delectetur rugitū: sz ꝙ aliter pudicitia tuta esse non possit. Proprerea t ipe Viero. in seipo ostendit qō alijs ꝓdicauit. Eius verba sunt ad Eusto. loquentis: Quotiens in heremo ꝓstitutus t in illa vasta solitudine q̄ exusta solis ardoribus horridū monachis prestat habitaculū putabā me romanis īteresse deliciis sedebā solus: q: plenus erā amaritudine. Horrebant saco mēbra deformi: t squalida cutis sitū ethiopisse carnis obduxerat. Quotidie lachryme: qti die gemitus: et si qñ repugnātē somnus imminēs oppressisset: nuda humo vix ossa herentia collidebā. De cibis nō t potu taceo eum etiā languētes monachi aqua frigida vrantur t coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metū tali me carceri dānauerā: scorpionū tātū socius t ferarū sepe chorus: intererā puellarū: pallebāt hora ieiunijs t mens desiderijs estuabat t in frigido corpore t sic eo iā carne

premortuo: sola libidinum incēdia bulliebant. Itaq; omni auxilio destitutus ad iesu iacebā pedes rigabā lachrymis ⁊ crine tergebā: ⁊ repugnātem carnem hebdomadaꝝ inedia subiugabā. Non erubesco ꝯfiteri infelicitatis mee miseriaꝫ quin potius plāgo nō esse quod fuerim. Memini me clamātē diem crebro iunxisse cū nocte: nec prius a pectoris cessasse verberib⁹ q̄ redire dño impetrāte tranquillitas. Ip̄am quoq; cellulā meā quasi cogitationum mearum cōsciētiā ꝑtimescebant: ⁊ mihimet iratus ⁊ rigidus solus deserta penetrabā. Sicubi ꝯcaua valliū aspera montium rupiū prerupta cernebā: ibi me orōnis loc⁹. Et vt mihi testis est dñs post multas lachrymas post celo oculos inherētes nōnūq; videbar mihi īteresse agminibus angeloꝝ. hec Hiero. Sed q̄d de alijs omnib⁹ sanctis dicā. Nōne ꝑ abstinētiā afflictionēq; ieiunioꝝ superauerūt luxuriā. Et vt de alijs taceā dicā tātū qd̄ de. b. Frācisco scribit in sua legenda di. Boñ. Inq̄t em̄ sic attēdēs illud apl̄i ad Gal. v. Qui aūt sūt xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ ꝯcupiscētijs. Ut crucis armaturā iugit̄ suo ferret in corpore tanta discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat vt vix necessaria sumeret sustentationi nature. Difficile nāq; fore dicebat necessitati corporis satisfacere ⁊ ꝓnitati sensuū nō parere. Propter qd̄ cocta cibaria sanitatis tp̄e vix admittebat ⁊ raro. Admissa v̄o aūt ꝯficiebat cinere aut cōdimenti saporē admixtione aq̄ vt plurimū reddebat īsipidū. De potu vini q̄d dicā cū de aqua dū sitis estuaret ardore vix ad sufficiētiā biberit. Patet ergo q̄ per ieiuniū corpus aīe inimicū maxime refrenat̄. Scd̄o ꝓdest ieiunium corpori ip̄m sanando. Nam visum est ꝑ experientiam q̄ magis prodest sanitati corporis abstinētia moderata q̄ nimius et excessiuus ciborū vsus. Quinimmo vt plurimum ex gula oēs egritudines euenire solent. Unde de conse. di. v. c. Ne tales. dicitur: Morbi saturitate nimia concitātur. Et Gene. ad Lucil. sic ait: Medicina quondā paucarum scientia fuit herbarum quibus sisteretur fluēs sanguis vulnera coirēt paulatim. Deinde in hanc peruenit tā multiplicem varietatem. Nec est mirū tunc illam minus negocij habuisse: firmis adhuc solidisq; corporibus ⁊ facili cibo nec per artē voluptatēq; corrupto qui postq̄ cepit non ad tollendā: sed ad irritādā famē: quare inuēte sunt mille conditure: quibus adhibitis excitaretur. Que desiderātibus alimenta ⁊ onera sunt plenis. Inde pallor ⁊ neruorum vino marcentiū tremor ⁊ miserabilior ex cruciatib⁹ q̄ ex fame macies. Inde incerti tabentiū pedes ⁊ semper quasi in ipso ebrietate titubatio. Inde ⁊ in totā cutem humor admissus distētusq; vēter dū male assuescit plus capere q̄ poterat: ⁊ tandē concludit iustos morbos multa fercula fecisse. Et Iob. os aureum de conse. dis. v. in. c. Nihil. hoc ip̄m confirmat di. Abūdantia morbum facit ⁊ molestias ingerit ⁊ egritudines generat. Iō Hiero. cōtra Iouī. ait: Egrotanti tibi nō aliter sanitas restituitur nisi tenui cibo victuq; castigato que dieta dicitur: Et idem Hiero. in c. legimus. de cōse. di. v. Legim⁹ quosdam morbo articulari ⁊ podagre humoribus laborantes: proscriptione bonorum ad simplicem mensam ⁊ pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerunt enim sollicitudine dispēsande domus ⁊ puellarum al's epularum largitate que corpus frangunt et animam. ¶ Tertio prodest ieiunium corpori ipsum fortificando. Nam moderata ieiunia ex consequenti corpora magis sana et magis robusta reddunt. Et si dicatur hoc non esse verum quoniam per ieiunia debilitantur corporis vires. ꝟm illud psal. cviij. Genua mea infirmata sunt a ieiunio: ⁊ caro mea immutata est propter oleuꝫ. Respōdere possum⁹ q̄ Paul⁹ dicebat. ij. Coꝝ. xij. Cū

infirmor tunc fortior sum eo ꝙ infirmitas ⁊ debilitas corporis reddebat eum fortē ⁊ promptū ad dei obsequia. ¶ Secūdus ieiunij fructus dr̄ tēporalis, prodest em̄ adhuc tripliciter tēporaliter,

Primo placando.
Secūdo liberando.
Tertio impetrando.

¶ Primo prodest tpaliter placādo deū: qñ irat⁹ ꝓpter pctā populi tpali flagello eos pcutere comminat̄. sicut pz Jone lib. p totū de Niniuitis, de q̄bus ita ait Hiero. lib. ij. ꝯ Jouinia. Niniue ciuitas magna irā dei ieiunioꝝ miseratione retorsit: quā vtiq̄ Sodoma atq̄ gomorra placassent si penitētiaꝫ agere lachrymasq̄ pnīe fundere ieiunio patrocināte deum cōciliare voluissent. Missus si quidem fuit ad Niniuitas Jonas: ⁊ audierūt illi vocē ei⁹ ⁊ timuerūt deū et ieiunātes ⁊ orātes iram eius placauerūt. ¶ Scd̄o ꝓdest hoī ieiuniū tpaliter liberādo. s. a periculis et aduersitatib⁹ hui⁹ seculi: sicut pz de multis q̄ ieiunātes ob reuerētiā v̄ginis et alioꝝ sctōꝝ liberati sunt a multis periculis celi terre ⁊ mariū. ¶ Tertio ꝓdest ieiuniū tpaliter impetrādo. s. tpalia bñficia: vt pluuiā tpe siccitatis: sanitatē tpe infirmitatis: serenitatē tpe imbriū: pacē tpe guerrarū et filia. ¶ Tertius fructus ieiunij dr̄ spūalis. Prodest em̄ spūaliter tripliciter,

Primo clarificando.
Secundo cibando.
Tertio glorificando.

¶ Primo ꝓdest clarificādo. Nā ad perspicacitatē ⁊ puritatē orōnis ⁊ cōtēplationis miro mō disponit. Nonne lectio orō: p̄dicatio ieiuno stomacho meli⁹ capiunt̄ ⁊ exercent̄. Hinc Hiero. ꝯ Joui. ait: Daniel atq̄ tres pueri interp̄tationem somnioꝝ ieiunio reuelāt pastiq̄ leguminib⁹ prudētiores ⁊ pulchriores inueniūtur. hec ille. Johi euāge. in insula pathmos ieiunāti reuelata sunt secreta celestia. Apl̄i ieiunātes spūsscti lumine sunt illustrati. Act. ij. ¶ Scd̄o ꝓdest ieiuniū spūaliter cibādo. Cū em̄ mēs fuerit illuminata ⁊ diuine cōtēplationi intēta: ex ꝯñti delectatiōi spūali inebriat̄ ¶ Tertio ꝓdest ieiuniū spūaliter glorificādo: qr̄ p illud introducimur in beatā vitā: sicut helias post ieiuniuꝫ rapt⁹ est in celū. iij. Reg. iiij. In hui⁹ aūt mysteriū post ieiuniū quadragesimale statiꝫ resurrectionis celebrat̄ gloria. Ergo aīa feruēti vnusquisq̄ ꝟm facultatē suam hodie ieiuniū incipiat: vt sic in fine adipiscatur eternā gloriā. Amen.

¶ Feria quinta post diē cinerū de vsu ⁊ laudibus sanctissime orationis: contra eos qui dicunt nō esse orandū: neq̄ pro bonis acquirendis: neq̄ pro malis euitandis. Sermo. xix.

Necessit ad euꝫ centurio rogans eū. Notātur hec v̄ba Matth. viij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Promptissimus de⁹ semp est ad liberaliter exhibēdū nobis bñficia sua: q̄ iō sepe nō accipimus: qr̄ negligētes sumus ad fiducialiter postulādū. Nā q̄ petit accipit: ⁊ q̄ q̄rit inuenit: ⁊ pulsanti apiet̄. vt dr̄ Luc. xj. Et vtiq̄ satis clarū est in historia scti euāgelij die hodierno recitati in q̄ cōmemorat̄ sanitatis donū a xp̄o collatū puero Cēturionis paralytico ⁊ male habenti. Qd̄ vtiq̄ xp̄s fecit cōmot⁹ fidelib⁹ p̄cibus Cēturionis hūiliter eū deprecātis. Qm̄ aūt apud aliq̄s incredulos ⁊ indeuotos orōnis vsus vilis ⁊ inutilis reputat̄: iccirco in p̄senti ꝟmone de cōmēdatione ⁊ laudib⁹ orōnis erim⁹ tractaturi: vt sic oīs vere penitēs audeat cū centurione clamare securi⁹ ad dñm iesum xp̄m. Notabim⁹ ḡ tria p que principaliter ostēdem⁹ vsum orōnis cōmēdabilē esse: ⁊ in hac vita oībus cōuenire.

Primū dr̄ cōtrarioꝝ debilitas.
Scd̄m dr̄ sanctoꝝ dignitas.
Tertium dr̄ omniū indigentia.

¶ Cōfutatio debiliū rationū quas plerīq̄ adducere solēt ad ostendendum ꝙ sit superfluum orare. Capitulū. j.

PRimū quo ostēditur cōmendabilis vsus orōnis d̄r contrarioꝝ debilitas. Nā qui dicūt nō esse orandū: neq; pro bonis acq̄rendis: neq; ꝓ malis amouēdis: assumunt ad defensionē erroris sui triplicē rationem: videlz:

Prima est diuine prouidētie.
Scd̄a diuine permanētie.
Tertia diuine clementie.

¶ Prima rō est diuine ꝓuidētie. Dicūt em̄ ꝙ facta nr̄a ⁊ ista oīa inferiora non regunt̄ a ꝓuidētia dei: ⁊ ex ꝯnti ꝓspera ⁊ aduersa bona et mala ab ipso non ꝓuenire. Si autē interrogent̄ a quo: ḡ ista gubernant̄: aliq̄ rn̄debunt ꝙ a fato aliqui ꝙ a fortuna: aliq̄ ꝙ a nulla ꝓuidētia sed veniūt sic. ¶ Primi dicunt ꝙ oīa ista q̄ in h̄ mūdo fiūt: ⁊ q̄ hoīb⁹ accidūt veniūt a fato. noīe fati intelligēdo influentiā celi ⁊ planetarū ꝟm quā asserūt oīa regulari. Et hui⁹ opinionis fuit Ouidi⁹ q̄ in li. de tristib⁹ dixit: Rō fatū vincere nulla valet. Idē ꝯfirmauit Sene. i tragedijs: di. Fatis agimur credite fatis. Quicq̄d agit mortale gen⁹ venit ex alto. Et de ꝯsolatiōe ad Paulinū di. Mutare fata nō possumus stāt dura ⁊ inexorabilia. Et Lucanus lib. vj. inquit. Preceps agit oīa fatū. Nec medij dirimūt morbi vitāq; necēq;. Et Iuuenal' satyra. vij. Seruis regna dabūt captiuis fata triūphos. Et Tulli⁹ li. j. de diuinatione. Fato oīa fiūt. Et Quintilian⁹ in declamationib⁹. Fato viuim⁹ lāguemus ꝯualescim⁹ ⁊ morimur. Medicina q̄d ꝑstat nisi vt de vita nemo desperet. Inde est ꝙ q̄dā astrologi ingerūt se ad iudicādū de futuris euētib⁹ hoīm: de vita ⁊ morib⁹ regū: de pace ⁊ guerris populoꝝ: de diuitijs ⁊ pauꝑtate: de fecunditate ⁊ sterilitate vxorū: de honoribus ⁊ dignitatib⁹ acq̄rendis: ⁊ fil̄ibus: quasi ista oīa depēdētiā habeāt sicut a causa necessaria: ab influētia planetaruz et celestiū corporum. Et ex hoc versum est in ꝓuerbiū inter vulgares: ꝙ nō iuuat orare deū cū iam diffinitū sit: q̄d vnusquisq; aut boni habere aut mali pati habeat. Cōtra quos Aug̃. li. v. de ciui. dei. c. j. sic ait: Prorsus diuina ꝓuidētia regna cōstituunt̄ humana: que si propterea quisq̄ fato tribuit: qꝛ ipsam dei volūtatē vel potestatē fati noīe appellat: sn̄iam teneat: linguaz corrigat. Cur em̄ nō hoc primū dicat: qd̄ postea dicturus est: cū ab illo q̄sq̄ quesierit q̄d dixerit fatū. Nā id hoīes qn̄ audiunt vsitata loquēdi cōsuetudine nō intelligunt nisi vim positiōis syderū: qualis est qn̄ quis nascit̄ siue cōcipit̄: qd̄ aliqui a deo volūtatē alienant: aliqui etiā ex illa hec pēdere cōfirmāt. Sed illi q̄ sine dei voluntate decernere opinantur sidera: q̄d agamus vel q̄d bonoꝝ habeam⁹ malorūve patiamur: ab aurib⁹ oīm repellēdi sunt: nō solū eoꝝ q̄ verā religionē tenēt: sed qui deoꝝ qualicūq; licz falsoꝝ volūt esse cultores. Hec enīz opinio q̄d agit aliud nisi vt nullus oīno colat̄ aut rogetur deus. Et paulo inferi⁹ subdit. Quale deinde iudicium de hoīm factis deo relinq̄tur: quib⁹ celestis necessitas adhibet̄ cū dn̄s ille sit ⁊ syderū ⁊ hoīm. hec ille. Si q̄s ꝟo obijceret ꝙ astrologi persepe vera dicūt. Audiat Augu. p̄fati li. c. vij. di. Nō immerito credit̄ cū astrologi multa vera rn̄deāt ⁊ occulto instinctu fieri spirituū nō bonoꝝ: quoꝝ cura est has falsas et noxias opiniones de astralib⁹ satis inserere humanis mētibus atq; firmare. Iō friuola est mathematicoꝝ sn̄ia q̄ nos nostrosq; successus astris subdere molliunt̄. ¶ Scd̄i asserūt oīa ista inferiora moueri ad imperiū fortune ⁊ disponi. Un̄ Plutarchus lib. de remedio ire di. et inducit Euripidē sic loquētē: De⁹ magna regit: ꝑua ꝟo i fortune manib⁹ derelinq̄t. Hāc fortunā rudes hoīes ⁊ idolatre gētiles deā quādā esse putauerūt. Un̄ Lactā. li. iij. Crediderūt inquit populi fortunā quādā deā esse res humanas varijs casibus illudētē: qꝛ nesciebāt vnde sibi aut bona aut mala venirēt. Vos tn̄ sic opinātes Augu. li. iiij. de ciui. dei. c. xviij. sic deridet.

Fortuna dea putatur et colitur. Certe oēs deos vtriusq; sexus: si ⁊ sexū habēt nō nisi bonos existimare debem⁹. Hoc plato dicit: hoc alij pbi: hoc excellentes reipublice populorumq; rectores. Quō ergo dea fortuna aliqñ bona est: aliqñ mala. An forte qñ mala est dea non est: sed in malignū demonē repēte ꝯuertit. Sed Arist. li. ij. Physi. dicit fortunā esse cām per accidēs in agētibus ꝑm ꝓpositum. Et tunc vt dicit Tho. in. ij. summe cōtra gētiles. ⁊ dñs Boñ. di. xxxvij. ij. li. Licz aliq̄d sit casuale vel fortuitū respectu agētis particularis vtpote particularis nature et intellect⁹ creati: nihil tñ est casuale aut fortuitū respectu ꝓuidētie dei: a qua oīa preuisa sunt ⁊ preordinata. ¶ Tertij contēdūt ꝓuidētiam dei nullā esse circa ista inferiora ⁊ hominuz facta: sed oīa currere sic sine vlla prouidētia regulāte. Qui error perniciosissimus est ⁊ dānat: tū rōne: tū autoritate. Et licz multe rōnes ad hoc possent induci: tñ dicā eā quā Tho. ponit. in. iij. cōtra gētiles. c. lxiij. Ait em̄ sic. Impossibile est ꝙ aliqua cognoscētia finē nō operētur ꝓpter finē ⁊ ordinate perueniant in ipsum: nisi sint mota ab aliquo habēte finis cognitionē: sed oīa corpora naturalia mouent ⁊ operant ꝓpter finez: licz illū nō cognoscant. Ergo oportet ꝙ tota operatio nature ab aliqua cognitione ordinetur. Preterea oīa q̄ sunt natura distincta in vnū ordinē nō conueniūt nisi ab vno ordinante colligant in vnū. In vniuersitate aūt rerū sunt res distinctas et ꝯrias naturas hñtes q̄ tñ in vnū ordinē ꝯueniūt. Ergo oportet ꝙ vn⁹ sit vniuersoꝝ ordinator ⁊ gubernator. Sunt ad hoc etiā scripture sacre et autoritates. Ait em̄ sapiens Sap̄. xiiij. Tua aūt pater ꝓuidētia cuncta gubernat. Et Eccs. v. Ne dicas coram angelo tuo nō est ꝓuidētia. Et Mat. vj. reprehēdens xp̄s immoderatā sollicitudinez eoꝝ qui diffidūt gubernari possit a deo ostēdit qualiter ipse ꝓuidētia sua decorat terrā floribus: pascitq; aues ⁊ volucres celi. Jō Lactan. li. j. diui. insti. cōtra dei ꝓuidētiā negātes: sic pulchre loquitur. Suscepto igitur illustrāde ꝟitatis officio: nō putaui adeo necessariū ab illa q̄st: one initiū sumere q̄ videt prima esse natura sit ne ꝓuidētie q̄ rebus omnibus ꝯsulat aut fortuitu vel facta sint oīa vel gñant. Cui⁹ snīe autor est Democritus: ꝯfirmator Epicurus: q̄s tñ ceteri pbi ac maxime stoici acerrime retulerūt docētes: nec fieri mūdū nec cōstare nisi summa rōne potuisse. Sed ⁊ Marcus Tulli⁹ q̄uis achademice discipline defensor esset: de ꝓuidētia gubernatrice rerū ⁊ multa ⁊ sepe disseruit: qd̄ facit tū in oībus pbre sue libris: tū maxime in his q̄ sunt de natura deoꝝ. Nec difficile sane fuit paucoꝝ hoīum praua sentiētiū redarguere mēdacia: ceteris pbis in hac vna re nō diffidētib⁹. Nemo em̄ est etiā tā rudis tā feris moribus q̄ oculos suos in celū tollens tametsi nesciat cuius ꝓuidētia dei regat hoc omne qd̄ cernitur: nō aliquā tñ esse intelligat ex ipsarū motu magnitudine pulchritudine vtilitate tēperatione nec fieri posse quin illud qd̄ mirabili rōne cōstat cōsilio aliquo maiore sit instructaz. hec ille. Dicimus ergo et catholice tenemus ꝙ oīa regunt ꝑm ꝓuidētiā dei q̄ bona vel mala hoīb⁹ iuste distribuit ꝑm ꝙ iudicat meli⁹ cōuenire. ¶ Scd̄a rō quare dicūt aliqui nō esse orandū est diuine permanētie. Dicūt em̄ ꝙ lz oīa fiant ꝑm diuinā ꝓuidētiā cū ipsa nihil aliud sit q̄ ipse de⁹: ⁊ de⁹ sit immutabilis: ꝑm illud Numeri. xxiij. Nō est de⁹ quasi homo vt mētiatur neq; vt filius hoīs vt mutet. Et Malach. iij. Ego dñs ⁊ non mutor. Et Jaco. j. Apud quē non est trāsmutatio. Et Aug. in lib. de natura boni. Solus de⁹ immutabilis est. Ergo si disposuit bñfacere hoībus indigētib⁹ absq; oratione illoꝝ illud implebit. Et si deliberauit mala aliqua impartiri: nō propter orationes cessabit. Sed ꝯtra istos est autoritas Hiere. j. vbi de⁹ sic loquit: Repēte loquar aduersum gentē et ad-

uersus regnū vt eradicē ⁊ destruā ⁊ disperdam illud. Si penitētiā egerit gēs illa a malo suo qđ locutus sum aduersum eam: agam ⁊ ego penitentiā super malo qđ cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gēte et de regno vt edificē ⁊ plantē illud. Et iterum Ezech. xxxiij. deus di. Si dixero iusto ꝙ vita viuet: ⁊ cōfisus in iusticia sua fecerit iniquitatē oēs iusticie eiꝰ obliuioni tradētur: et in iniq̄tate sua quā operatꝰ est in ipa morietur. Si autē dixero impio morte morieris. ⁊ egerit pniam a suo pctō vita viuet ⁊ nō morietur. Et hoc est qđ đr. xxij. q. iiij. c. vnusquisq̄. Ipse dn̄s frequēter suā mutat sniam. ⁊ in. c. incōmutabilis, idē habet. ⁊ de peni. di. j. c. nouit. Nouit dn̄s mutare sniam si tu noueris emendare delictū. Ex quibus verbis patet ꝙ ꝟm ꝙ nos mentē nostram ⁊ volūtaria opera siue in bonū siue in malū dirigimus ita ⁊ ipse sniam suā aut reuocat ⁊ immutat aut exequit̄ sine sui immutatione. Nā vt dicit phs. viij. Physi. ⁊. xj. Meta. Deꝰ est mouēs oīa immobilia. Et Boetius. Stabilisq̄ manēs das cūcta moueri. Jō dicit sctūs Bon̄. dis. viij. j. lib. ar. ij. q. j. ꝙ diuina essentia est immutabilis. Nā nō mutat̄ loco: qꝛ vbiq̄ est: nō tēpore: qꝛ eternitas simul est: nō forma: qꝛ pure est actus. Vn̄ mutationem ꝟm formā tollit simplicitas: ꝟm tēpus tollit eternitas: ꝟm locuz tollit immensitas: ⁊ iō in deo est summa stabilitas: ⁊ inde oīs motus causalitas. Sine sui itaq̄ mutatione ꝓduxit deꝰ in tempore mundū. Sine sui mutatione carnē nr̄am assumpsit. Sine sui etiā mutatione petentibus ⁊ orantibus sua dona largitur. Nā vt inq̄t Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ij. ex diuina ꝓuidētia nō solū disponitur ꝙ effectus fiāt: sed etiā ex quibus causis ⁊ q̄ ordine ꝓueniāt. Inter alias etem̄ cās sunt etiā quorūdam effectuuz cause actus humani. Vn̄ oportet hoīes agere aliqua nō vt ꝑ suos actus diuinā dispositionē immutēt sed vt per actus suos impleāt quosdā effectꝰ ꝟm ordinez a deo dispositū. Et idē etiā est in naturalibus causis. Nā neq̄ q̄ plātat est aliquid neq̄ q̄ rigat: sed q̄ incremētuz dat deꝰ: vt đr in. c. cū nō sit i hoīe. ex̄ de decimis. ⁊ tn̄ si hō nō plātat aut nō semīat: deꝰ nō dat incremētū. Sil̄e est de orōne. Nō em̄ ꝓpter h̄ oramꝰ vt diuinā dispositionē immutemus: sed vt illud impetremus qđ deꝰ disposuit mediātibus orationibꝰ nobis donare. vt Grego. dicit. j. dial. li. ¶ Tertia rō quā assumūt negātes ⁊ dānātes orōnis vsum est diuine clemētie. Deꝰ (inq̄unt) clemētissimꝰ est ⁊ liberalissimꝰ: iō cū noscat oīa q̄bus indigemus: nō opus est orōnibus ab illo ea petere: qꝛ vt inq̄t Seneca. Nulla res charius emit̄: q̄q̄ que precibus empta est. Ideo summe liberalitati eiꝰ nō cōuenit bn̄ficia prestare rogatꝰ. Ad hoc rn̄det. Augu. ad probū de orādo deū: ꝙ deꝰ multa nobis ex sua liberalitate prestat nō petita. Sed ꝙ aliqua vult prestare nobis petentibus: hoc est propter nostrā vtilitatē: vt scz fiduciā quādam accipiamus recurrēdi ad deū: ⁊ vt recognoscamus eū esse bonoꝝ nostroꝝ actorem. Et sic interimunt̄ oēs obiectiones supradicte quibꝰ orationis vsus impugnabatur: qꝛ debiles sunt ⁊ nullius roboris aut nocumēti.

¶ Qꝛ vsus orationis cōmēdatur autoritate ⁊ exemplo sanctorum veteris ⁊ noui testamenti et precipue dn̄i nostri iesu christi. Capitulum. ij.

Secundū quo commēdabilis orationis vsus đr est sanctorum dignitas. Oēs etem̄ sancti ꝟbo pariter ⁊ exēplo orare nos docuerunt. Unde Dauid in pš. xxxvj. orationē commēdans ait: Subditus esto dn̄o ⁊ ora eū. ⁊ pš. v. Qm̄ ad te orabo dn̄e: mane exaudies vocē meā. Et pš. xxxiij. Exquisiui dn̄m ⁊ exaudiuit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. ⁊ sapiens Ecclesiastici xxxv. Oratio humiliantis se: nubes penetrabit. Et Tob. xij. Bona est oratio cum ieiunio. ⁊ Hiere. xxxiij. Clama ad

me ⁊ ego exaudiã te dicit dñs.⁊.ſ.Pe. iij.Omnes vnanimes in oꝛone eſtote. ⁊ Jaco.v.Orate ꝓ inuicẽ vt ſaluemini ⁊ doctoꝛ gẽtiũ Paulus Rom.xij. Spe gaudẽtes in tribulatiõe patiẽtes:oꝛo ni inſtãtes.⁊.ſ.Colo.iij. Vacetꝫ oꝛo ni.⁊ Phil.iiij. Nihil ſolliciti ſitis:ſꝫ in oĩ oꝛone⁊ obſecratiõe cũ gratiaꝝ actio ne petitiões vꝛe innoteſcãt apud deũ. ⁊ Col.iiij.Orationi inſtãte vigilãtes in ea.⁊.ſ.Timoth.ij.Volo viros oꝛare in oĩ loco:leuãtes puras manꝰ.⁊.ſ.Theſ ſal.vlti.Sine intermiſſiõe oꝛate.⁊ xps in euãgel.Luc.xj.Petite ⁊ accipietis: querite ⁊ ĩuenietis: pulſate et aperiet vobis.⁊ Lu.xviij.Opꝫ ſemp oꝛare⁊nõ deficere.⁊ Luc.xxij.⁊ Mat.xxvj.Vigi late ⁊ oꝛate ne intretis in tẽtationẽ.et Mat.xxiiij.c.Oꝛate vt nõ fiat fugavꝛa in hyemevel ſabbato.⁊ Marci.xiij.Vi dete vigilate ⁊ oꝛate. Et qđ docuerunt ſancti verbis:ope compleuerunt:atꝫ oꝛãdo ampliſſima dei munera ĩpetra uerũt. Vñ Gen.xxv.ysaac depcatꝰ eſt deũ ꝓ vxoꝛe ſua Rebecca eo ꝙ eẽt ſte rilis q̃ exaudiuit eũ:⁊ dedit rebecce cõ ceptũ.⁊ Exo.viij.ix.et.x.c.Oꝛauit moy ſes ꝓ amotione plagaꝝ ab egyptoꝛ ex auditus eſt: licꝫ illi mali eſſent. ⁊ Exo. xvij.In bello qđ habuerũt filij iſrael ꝫ Amalechitas plus fecit Moyſes oꝛan do q̃ Joſue pugnãdo. ⁊ Exođ.xxxij.c. Poſt adoꝛationẽ vituli qñ videbat do minus velle delere populũ:moyſes per oꝛationis inſtãtiã obtinuit veniam. et Nume.xj. Per oꝛationẽ Moyſi abſoꝛ ptus eſt ignis q̃ deuoꝛabat caſtra mur murantiũ.⁊ Nume.xij.c.Per oꝛationẽ Moyſi curata ẽ Maria a lepꝛa.⁊ Nu. xxj.ꝓ oꝛationẽ etiã moyſi liberatus eſt ppls a ſerpẽtibus. Et.ſ.Reg.ſ.Anna q̃ ſterilis erat oꝛauit dñm ⁊ cõcepit ⁊ pe perit filiũ⁊vocauit nomẽ eiꝰ Samuel: eo ꝙ a dño poſtulaſſet eũ.⁊.ſ.Reg.vij. Oꝛate Samuele filij iſrael debellarũt philiſteos.et Tob.vſ. Raphael ange lus monuit tobiã iuniozẽ ne demones haberẽt prãtẽ ĩ eũ vt oꝛaret,Et iudith iiij.Ꝑe perſecutionis Holoferni filij iſrael oꝛabant deum vt viſitaret ppl̃m ſuũ.⁊ Judith.xiij.Armis oꝛatiõis mu nita illa mulier vidua caput amputa uit holoferni.⁊ Eſa.xxxviij. Oꝛantẽ cũ lachꝛymis ezechiã exaudiuit deꝰ⁊ ad didit diebus eiꝰ annos quindecim. Et Dañ.xiij.c.Suſanna ꝓ oꝛonẽ liberata eſt a criminatione falſa ⁊ damnatione mortis. Et Jone.ij. De vẽtre piſcis per oꝛationeꝫ ad littus maris adductꝰ eſt Jonas.⁊.ſ.Macb.xj.c. Vidẽs Jona thas ꝙ oẽs exceptis paucis derelique rũt eũ pugnantẽ ꝓtra alienígenas:ſci dit veſtimẽta ſua ⁊ rogauit dñm et po ſtea mĩam obtinuit ⁊ victoꝛiam. Et.ij. Macb.iij. Onias ſummus põtifex oꝛa uit ꝓ Heliodoꝛo diuina virtute grauí ter flagellato:eo ꝙ voluerat eraꝛium et poliare.Deꝰ aũt illi vitã donauit.Quid referã de oꝛationibꝰ apl̃oꝛum: alioꝝñ ſanctoꝝ qui oꝛando tot mira fecerunt. Sed omnibꝰ dimiſſis breuitatis cã: ad xp̃m eſt deueniendũ. De ipſo ſi quidem dꝛ Marci.ſ. Abiit in deſertũ locũ ibiꝫ oꝛabat.⁊ Luc.vj.Erat pernoctãs in oꝛa tione dei.⁊ Luc.ix. Facta eſt dum oꝛa ret ſpecies vultus eius altera.⁊ Luce xxiij.⁊ Matth.xxvj.legitur ad patrem oꝛaſſe.⁊ ad Heb.v.de ipſo dicatur: Cuꝫ clamoꝛe valido ⁊ lachꝛymis exauditus eſt ꝓ ſua reuerẽtia. Sed circa hoc nõ nulli dubitant cur xp̃s oꝛauit.cum Au gu.dicat in li. de coꝛreptione ⁊ gratia. Nemo querit ab alio qđ per ſe poteſt: ſꝫ xp̃s oĩa poterat per ſe: ergo nihil de bebat ab alio petere nec oꝛare. Ad hoc reſpondet Bona.diſt.xviij. iij.lib. ar.ij. q.ſ. ꝙ decẽs fuit ⁊ cõueniẽs oꝛare xp̃m ꝓpter tria.

Primo ꝓpter meritum.
Secũdo ꝓpter exemplum.
Tertio ꝓpter augmentum.

¶ Primo ꝓpter meritum quia ſua peti tione et poſtulatione merebatur nobis qui minus idonei eramus ad ſuſcepti onem beneficioꝝ dei. ¶ Secundo oꝛauit ꝓpter exemplum;ſcilꝫ vt in ſeipſo inui

taret nos ad orationis studiū: in cuius exercitio maxime superatur aduersarius.
¶ Tertio orauit ꝓpter augmentum: vt ostenderet se esse verū hominē ⁊ vere a deo missum. Petere ergo ⁊ orare cōpetit xp̄m ꝟm naturā assumptā. Et sic soluitur qđ dicebatur in contrarium. Concludenda est ergo hec secūda pars principalis nostri sermonis in qua probatū est per exempla ⁊ autoritates sanctorum ꝙ orationis exercitium apprime est cōmendabile.
¶ Oēs indigent auxilio dei ad acquirendā beatitudinē: ad vitāda pericula: ⁊ ad bona tpalia impetrāda. Cap. iij.

TErtium quo ostēdemus ad orationē oēs obligari debere ꝺ indigētia. Oēs etenim cuiuscunq; status gradus ⁊ conditionis existāt: egent a deo adiuuari: maxime quātum ad tria.
Primo quantum ad beatitudinem acquirendam.
Secūdo quātū ad pericula vitāda.
Tertio quātum ad temporalia bona impetranda.
¶ Prīo indigēt oēs a deo adiuuari quātū ad btītudinē acq̄rendā: eo ꝙ nullus illā viriꝫ ꝓprijs aut ⁊tute valet adipisci. Jō vnusq̄sq; orare ꝺs cū Petro dicē te Mat. viij. Dñe salua nos. qz vt inq̄t ps. lxxxij. Gratiā ⁊ gloriam dabit dñs.
¶ Scđo indigēt oēs a deo adiuuari ꝓpter pericula adiuuāda: q̄bus fragilis nr̄a cōditio subiecta est. Et de his sic eleg̃ater loquit Aug̃. xxj. li. de ci. dei. c. xxij. sed ꝓter pueriles penas sine q̄bus disci nō pōt qđ maiores volūt: q̄ vir aliquid vtiliter volūt quot ⁊ quantis penis genus agitet humanū q̄ nō ad malicią ne quiciąq; iniquoꝝ: sed ad cognitionē ꝑtinēt miseriąq; cōem: q̄s vllo sermōe digerit? Quis vlla cogitatione cōprehēdit quātus est metus: quāta calamitas ab orbitatibus arq; luctu: a dānis ⁊ a dānationibus: a deceptionibus ⁊ mendacijs hoim: a suspitionibus falsis: ab oīb⁹ violētijs: facinorib⁹: ⁊ sceleribus alienis: q̄nquidē ab eis ⁊ dānatio ⁊ captiuitas: ⁊ vincula: ⁊ carceres: ⁊ exilia: ⁊ cruciatus: ⁊ amputatio mēbroꝝ: ⁊ p̄uatio sensuū: ⁊ oppssio corporis ad obscenā libidinē oppr̄imētis explendas: ⁊ alia multa horrēda sepe ꝓtingūt? Quid ab innumeris casibus q̄ forinsecus corpori formidant? estibus ⁊ frigorib⁹: tēpestatibus: imbrib⁹: illuuionib⁹: coruscatione: tonitruo: grādine: fulmine: motibus: hiatibusq; terrarū: oppssionibus ruinarū: ab offensionibus ⁊ pauore: vel etiā malicia iumētoꝝ: a tot venenis fructuū: aquarū: aurarū: bestiarūq; ac ferarū vel tātūmō molestijs: vel etiā mortiferis morsibus a rabie q̄ cōtingit a rabido cane vt etiā a blanda ⁊ amica suo dño bestia nōnūq; vehemētius et amarius: ꝙleones: draconesq; metuat faciatq; hoīem quē forte contaminauerit cōtagione pestifera: ita rabiosum vt a parētibus filijs ⁊ cōiuge peius oī bestia formidet. Que mala patiunt naui gātes. Que terrena itinera gradiētes. Quis ambulat vbicūq; nō inopinatis subiacēs casibus. De foro q̄dā domū rediēs sanis pedibus suis cecidit pedem fregit: ⁊ ex illo vulnere finiuit hāc vitā. Quid videt sedēre securius. De sella in q̄ sedebat Ely sacerdos cecidit ⁊ mortuus est. Agricole immo ꝙo oēs hoies quot ⁊ quantos a celo ⁊ terra: vel a pniciosis aialibus casus metuūt agroꝝ fructibus. Solēt tñ de frugnētis tādē collectis ⁊ recōditis esse securi. Sed q̄busdā qđ nouimus ꝓuentum optimū frumentoꝝ fluuius improuisus fugiētib⁹ hoibus de horreis eiecit atq; abstulit. Cōtra mille formes demonū incursus q̄s in innocētia sua fidit. Oñquidez ne q̄s fideret etiā paruulos baptizatos q̄busdā certe nihil est innocētius aliqñ fic verāt vt in eis maxime deo ista finente mōstret huius vite flēda calamitas: et alterius desiderāda felicitas. Jā ꝙo de ipso corpore tot exeunt morboꝝ mala: vt nec libris medicoꝝ cūcta cōprehēsa sint: in quoꝝ pluribus ac pene oīb⁹ etiā

ad iumēta ipsa ⁊ medicamēta tormēta sunt: vt homines a penaꝝ exitio penali eruant auxilio. Et licꝫ i pfata auctoritate multa dixerit Aug. ppter q̄ nullus viuere secur⁹ debet nisi q̄ confidit in deo. Nos tñ diebus nostris tāta vidim⁹ euenisse q̄ merito fatuus reputari posset qui p oīones ad dñi auxiliū nō ⁊ fugit. Expoꝛeꝝ nāꝝ iubilei anno dñi. M. ccccl. regnāte Nicolao. v. pontifice maximo hora. xviij. cum ingēs multitudo ppli eūtis ⁊ redeūtis congregata esset apud pontem sub castro sancti angeli: adeo intra sese existentes ibi cōpressi sunt vt illis exceptis q̄ in flumine cadētes submersi sunt ducētoꝝ ⁊ septē hominū suffocatoꝝ in ponte pdicto coꝛpoꝛa sunt inuēta. Expe Alfonsi regis aragonie ⁊ vtriuſq; ficlie ex nocturno repentino terremotu in ciuitate Neapolitana: aliſq; ciuitatib⁹ regni ⁊ terris ruētib⁹ ex improuiso domib⁹ ⁊ edificijs multa milia hoīm piere. Anno dñi M. ccccxv. in dñica de passione in ciuitate Venetiaꝝ pter moꝛē in lacunis illis nauicule plurime submerse sunt: multiſq; vtriuſq; sexus pariter naufragiū passis. Noui ⁊ ego epm Brixien. q̄ morsu canículi sui quē in camera detinebat: post quadraginta dies in rabiē versus extinctus est. Noui ego nō vnū sed plures quos fulgur de celo veniēs ex improuiso vita priuauit. Vidi tor et tanta pericula q̄ si illa enumerare vellem lōgissima pfecto tempoꝝ spacia occuparē. O vita labilis: o vita innūerabilib⁹ periculis circūdata: o vita misera ⁊ laboꝛiosa in qua nullus secur⁹ esse pōt nō ppter diuitias: nō ppter celsitudinē gradus: nō ppter amicoꝝ copia: nō ppter acutā prudētiā. Jō hoc vnuꝫ nobis dꝛ esse singulare refugiū vt oꝛantes recurram⁹ ad deū. ¶ Tertio idigēt hoīes a deo adiuuari quantū ad bona tpalia iperrāda q̄ etsi tanq̄ pncipalia petēda nō sint. vt Aug. inqt ad probū. postulari tñ pñt tanq̄ q̄dā adminicula quib⁹ adiuuamur ad tēdēdū ad beatitudinē inquātū. s. p ea vita coꝛpalis sustentat: ⁊ inquātū nobis organice deseruiūt ad actus virtutū: vt etiā pbs dicit in. j. etb. Cēturio etenī oꝛauit p sanitate pueri ⁊ exaudit⁹ est. Accedam⁹ ergo ⁊ nos cū ipo oꝛātes deū omnipotentē et oīonibus insistētes: vt dignet nobis salutem anime: deinde si ei placuerit ⁊ coꝛpoꝛis impartiri: concedens hic gram suā ⁊ in futuro gliam. Amē.

¶ Feria sexta post diē cinerum: de pditionibus q̄ requirunt in oꝛationibus vt debito modo fiant. Sermo. xx.

Frate. Verba sunt dñi nostri iesu xpi in euangelio hodierno. Mat. v. c. Puto multos ex his q̄ audierūt cōfideranerūtq; diligēter ea q̄ dixim⁹ in sermone precedēti iā deliberasse decetero feruentius solito oꝛationi vacare. Sed scire vellēt qualiter oꝛandum est vt oꝛatio ipsoꝝ non sit inanis ⁊ infructuosa. Eapropter hodierna die de mō oꝛationis aliqua ⁊ quidē necessaria declarare curabo. Nā audiuim⁹ xpm saluatorē in vbis in themate allegatis ad oꝛationē nos exhoꝛtātē: vt ego voci ei⁹ promptiore a⁹ vnusquisq; parcat ⁊ obediat: triplicē modum in oꝛatione obseruandum ostēdemus.

Primus modus dicit expressionis.
Secūdus modus dicit attētionis.
Tertius modus ordinationis.

¶ Qualiter in oꝛone necessaria est vocalis expressio vt in plurib⁹: et quare non sufficit oꝛare tm̄ mētaliter. Eapm. s.

Primus modus q̄ seruādus est in oratione dꝛ expressiōis q: dꝛ oꝛās exprimere voce q̄ gerit in corde. Sm illud ps. cxl. Voce mea ad dñm clamaui: voce mea ad dñm deprecatus sum. Effundo in cōspectu ei⁹ oꝛationē meaꝝ ⁊ tribulationem meam ante ipsum pronuncio. Et Mat. vj. Christ⁹ docuit oꝛātes voce dicere: Pater noster ꝛc. Et q̄

inflammandū fideliū corda que rerum varietate satis mouent sancta ecclesia vltra orationē dñicā hymnos: psalmos ⁊ alias diuinas laudes ī officijs in quibus oratur deus statuit decātari. Sed cōtra hoc argui pōt ꝙ oratio nō debet esse verbo aut voce expressa. Sunt ad hoc autoritates sanctoꝝ doctoꝝ. Unde Amb. lib. de sacr̄is. Qñ oras inquit noli verbis clamare. Et glo. Matth. vj. In fide interiori oratur deus: non strepitu labioꝝ: sed deuotione virtutuꝫ. Et Isidorus lib. de summo bono. Oratio cordis est: nō labioꝝ. Nō em̄ v̄ba depcātis deꝰ attendit: sed orantis cor inspicit. Et Aug. in li. de sermone dñi in mōte. Uos aūt cum oratis introite in tabernacula vestra: que sunt ipsa corda. Et iterū ibidem ait. Claudendū est ostiū. i. corporali sensu: resistendū: vt oratio spiritualis dirigatur ad patrem que fit in hymnis cordis vbi pater orat in abscondito. Et iterū ibi. Agere debemus apud deū: nō verbis sed rebus quas aīo gerimus cuꝫ deuotione pura et simplici affectu. Et Aug. ad Probū. Multū loqui in orando est rem necessariā supfluis agere verbis. Et Grego. Ueraciter orare est amaros in cōpūctione gemitus nō cōposita v̄ba resonare. Ergo s̄m tantorū doctoꝝ documēta nō videt in oratione vox fore necessaria. Respōdēt ad hāc difficultatem tollendam. Alexā. de ales in. iiij. volumine summe. q. xl. mē. ij. in diuersis ar. ⁊ Rich. in. iiij. di. xv. ar. iiij. q. v. ⁊ Tho. ij. ij. q. lxxxiij. arti. xij. ꝙ duplex est oratio. ¶ Prima est cōis que. s. fieri habet per ministros ecclesie in persona totius populi qui ad horas dicendas obligantur: vt in. c. p̄sbyter. ex̄ de cele. mis. Et talis oratio debet innotescere populo pro quo offert vt excitet ad deuotionē. Ideo clerici qui obligant ex statuto ecclesie ⁊ religiosi qui tenent ex voto regule aut statutoꝝ vigore dicere horas: debēt illas voce exprimere etsi qñ cōtingat vt extra choꝝ p se illas psoluāt taꝫ alte debēt verba proferre: vt ipsi saltez intelligant qd̄ loquunt ⁊ vbi prius cōdolentes. reprehendunt illi qui sincopizando ⁊ sine deuotione diuinuꝫ officiū celebrant. ¶ Secunda est oratio singularis. s. que offertur ab hoīe inquantuꝫ est singularis persona: siue oret p se: siue p alio. Et q̄uis nō sit necessariū talem or̄onem esse sensibili voce: tñ vox ei adiungitur triplici ratione.

Primo rōne deuotionis excitāde,
Scd̄o rōne reuerētie exhibēde.
Tertio rōne affectionis explicāde.

¶ Primo rōne deuotionis excitāde: vt scꝫ per vocē ⁊ verboꝝ sonum cor excitet ad deum magis timendum: colendum: diligendum: siue desiderandum. Ex quadam em̄ naturali vnione anime ad corpus motus corporis diuersimode anime affectiones excitant et affectiones aīe maxime si sint fortes diuersas mutationes faciunt in corpore. Ideo cum qñq̄ ⁊ quasi sepius contingat ꝙ orare volentes: ⁊ ꝓpter pōdus carnis ⁊ propter occupationes seculi: ⁊ ꝓpter diaboli tentamēta: mētem habeāt aridā: insipidā debilē: ⁊ de deo parū cogitantem: aut certe nihil adiungenda est talium or̄oni vox viua: in qua nominatur magnus ⁊ excelsus bonus: pius: clemens: misericors: ⁊ hmōi. vt p talē ꝓlationes euigilent quasi sensus interiores. Idez dico de genuflexionibus: de ꝓstratiōe ad terrā: de tōsionibus pectoris ⁊ silib⁹ Nō indiget his q̄ oīm corda scrutat et videt: sed ide fiūt vt p tales motus gestusq̄ corporis: torpor mētis excitet: et mēs magis inflāmata efficacius p or̄onē vniat deo. ¶ Scd̄o adiūgit vox or̄oni rōne reuerētie exhibende. vt scꝫ deo reuerentiaꝫ impendamus nō tm̄ corde: sed etiā lingua: qm̄ vt ait Job. Damas. in. iiij. li. qꝛ ex duplici natura compositi sumus intellectuali: scilꝫ ⁊ sensuali duplicem honorem debemus deo offerre: scꝫ spiritualem ⁊ corporalem. Si tamē in casu adeo quis esset in contemplatione pfectus ꝙ vocalis or̄o remitteret interiorē feruorem: tūc nō esset vocaliter

orandum oratione singulari. Tertio ad iungit̃ vox or̃oni rõne affectionis explicande. Nã ex abũdãtia cordis os loquitur: vt d̃r Mat.xij. Qñq; ita feruet interius aĩa itaq; inflãmat̃ in dei amore: aut humiliat̃ ĩ eius timore: aut obligatur in eius recordatione beneficiorum: ꝙ quasi vim patiens in verba prorumpere cogitur. Sicut legit̃ de btõ Frãcisco: quẽ semel audiuit btũs frater Leo eius socius ⁊ cõfessor ꝑ lõgũ spaciũ in or̃one eleuatũ a terra clamantẽ ⁊ dicẽtem: Quis es tu ⁊ q̃ sum ego. Et dum hec eadẽ verba sepius replicaret suspirabat: lugebat: ⁊ totus videbat̃ liq̃factus amore. Naz vt ipse postea interrogãti eũ fratri Leõi p̃dicto q̃ cũ explorauerat retulit p̃dicta verba: iõ sic dixisse qm̃ in corde suo tã ꝓfunda versabatur sui cognitio sue. s. paruitatis ⁊ dei magnitudinis a quo ipse paruulus ⁊ minimus tã copiosa beneficia susceperat: sperabatq; se vberiora suscepturũ ꝙ ex vehemẽtia animi cũ admiratione deuz cõpellebat̃ laudare ⁊ bñdicere dicẽdo sibi. Quis es tu deus meus q̃ nullo indiges in quo est oẽ bonũ: ⁊ q̃ suz ego ꝙ nihil boni habeo nec habere possum nisi tu deus me⁹ dederis: q̃s es tu qui te ipsum etiã mihi dare ꝓmittis. Et multa alia bulliebãt in corde eius ꝓpter q̃ verba predicta ingeminabat. Silr dñs Ber. miles ⁊ doctor de assisio q̃ fuit primus quẽ sctũs Frã. traxit ad xp̃m anteq̃ mũdũ reliquisset inuitasseq; quodã sero in domo sua pauperẽ Frãciscũ. Cũ in prima vigilia noctis obseruasset cũ quid faciebat: audiuit eũ ĩ or̃one positũ cuz suspiriis ⁊ lachrymis sepius replicantẽ. Deus meus ⁊ oĩa: deus meus ⁊ oĩa. In q̃bus verbis vt ipse postea declarauit dño Ber. ꝓfundissime cõtẽplabat̃ excessum maiestatis diuine ⁊ infinitam bonitatẽ summi dei.

¶ Q̃ in oratione necessaria est attentio ꝟm vim prime intentionis: ⁊ qualiter h̃ modo oratio est fructuosa licz nõ sit per omnia attenta.

Cap.ij.

Secũdus modus q̃ seruãdus est in or̃one d̃r attentionis. Debet nãq; or̃o quãtũ fieri põt esse attenta: qm̃ vt dicit Hiero. ⁊ ponit̃ de cõse. di. v. c. Nõ mediocriter. Non verbis tm̃: sed corde orãdus est deus. Quapropter melior est quinq; psalmoꝝ decãtatio cum cordis puritate ac serenitate ⁊ spirituali hylaritate ꝙ psalterij modulatio cũ anxietate cordis atq; tristicia. Et ad h̃ facit. c. nunq̃. de cõse. dist. v. ⁊. c. qñ. de cõse. di. j. Et ad idem sunt apl̃i verba. j. Coꝝ. xiiij. dicẽtis: Nã si orẽ lingua spũs meus orat: mẽs aũt mea sine fructu est: quid ergo est. Orabo spũ orabo ⁊ mẽte. Sed satis durũ hoc videt̃ qñ etiã ⁊ scti viri orãtes mẽtis euagationẽ patiunt̃: ꝟm illud ps̃. xxxix. Cor meuz dereliquit me. Quõ ergo q̃ imꝑfecti sunt poterũt orando semꝑ esse attẽti. Et si or̃o sine attentione infructuosa est: q̃s poterit orãdo mereri. Iccirco ad hoc clare intelligendũ tria sunt notãda ꝟm Rich. q. vj. Tho. ar. iij. ⁊ Alex. ar. v. vbi. s̃. ¶ Primo notãdũ ꝙ si adsit ĩtẽtio debita ⁊ actualis ĩ p̃ricipio or̃onis vocalis q̃uis postea nõ ꝯcomitet̃: tñ or̃o vocalis est meritoria ⁊ ĩpetratiua ꝑ v̄tutẽ p̃me ĩtẽtiõis nisi interrũpat̃ postea ꝑ intẽtionẽ contrariã: sicut cũ aliq̃s ex bona intẽtione incipit peregrinari vel elemosynã dare totus actus sequens meritorius est virtute prime intentionis q̃uis cesset sua intẽtio actualis ¶ Scd̃m notãdũ ꝙ triplex est or̃onis effectus. Primus merendi: ⁊ ad hũc effectũ nõ ex necessitate requirit̃ ꝙ attẽtio adsit or̃oni ꝑ totũ: sed vis prime intẽtionis sufficit vt dictum est. ¶ Scd̃s effectus est impetrandi: et ad hunc etiam sufficit intentio vt in p̃mo. ¶ Tertius effectus est spiritualiter delectandi inquantum orans spũali delectatur cõtemplatione dei ⁊ ad talem effectum necessaria est attentio. ⁊ quanto maior est tanto maiorem delectationem ⁊ spiritualem gustum sentit ille q̃ orat. Si tñ aliquis hoc gustu bona in-

tentione orans eo ꝙ nō esset attentus etiā cōtra volūtatē suā gauderet. nam ꝓpterea tāꝯ infructuosaz oꝝonē relinquere debet: qñ rarissimi sunt q̄ orādo semp possint mentē attentā habere. Jō dr in legēda scti Ber. ꝙ quadā vice cuz ipse equitās in itinere cuidā rustico obuiasset: materia sic se offerēte de cordis instabilitate in oꝝone Bern. cōquestus est. Qō rusticus audiens mor eū despexit: ⁊ in oꝝonibus suis cor firū ⁊ stabile dixit se habere. Uolēs aūt Ber. eū ꝓuincere ⁊ a sua temeritate coercere dixit: Seqstrare parūper a nobis ⁊ tota qua poteris attētione oꝝonē dñicā inchoa te: quā si fine aliq̄ cordis euagatione finiri poteris equū cui insedeo ꝓculdubio tibi dabo. Tu aūt mihi in fide tua spōdeas ꝙ si aliq̄d ibidē cogitaueris: hoc aliquatenus nō mihi celabis. Letatur ille ⁊ tāꝯ se lucratū iā reputās audacter secedit. Et seipsum recolligens oꝝonē dñicā dicere inchoauit: vix autez oꝝonis expleuit dimidiū: ⁊ ecce importuna cogitatio de sella cordi suo se ingerit vtrū habere eā debeat cum iumēto. Qō ille aduertēs ꝓtus ad Bernardū redijt: ⁊ q̄d i ipsa oꝝone sollicite cogitauerit indicauit: ⁊ de se vt ꝓius temere nō ꝓsumpsit. ¶ Tertiū notandū ꝙ triꝑler est attētio que oꝝoni vocali pōt adhiberi. Una quidē qua attendit ad verba ne quis in eis erret. Scōa q̄ attenditur ad sensum verboꝝ. Tertia qua attendit ad finē oꝝonis. s. ad deū ⁊ ad rē ꝓpter quā orat que est maxime necessaria: ⁊ hāc habere possunt etiam idiote. Quicūqz ergo ad oꝝonē accedit ea intētione vt honoret deum seqz orando sibi subijciat ⁊ cōmēdet si dolēs ⁊ male contentus mētis patit vagationē nō pdit oꝝonis fructū quantū ad affectū meriti impetrationis: lz ꝓuek effectu delectationis. Jcirco deponēdi sunt scrupuli ⁊ extremitates cōsciētie quibus nōnulli diabolo instigante deuicti ab oꝝone desistunt existimātes eo ꝙ attenti non sunt in vanū orationi vacare.

¶ De ordine in oratione seruando: ⁊ q̄liter possumus rogare sanctos tāꝯ intercessores ⁊ aduocatos nr̄os. Cap. iij.

Tertius modus in oꝝone seruādus dr ordinationis. Debet oratio esse ordinata: vt orans intēdat impetrare a deo oē donū qō postulat: qz vt inq̄t pō. lxxxiij. Gratiā ⁊ gloriā dabit dñs. Sanctis ño ꝑces sunt porrigēde tāꝯ intercessorib⁹ ⁊ aduocatis nostris apud deū. Nā vt inq̄t Boē. di. xlv. quarti libri. Deus instituit ⁊ voluit ꝙ sctōs rogaremus triplici ex causa.

Prima ꝓpter nostrā inopiam.

Scōa ꝓpter dei reuerentiā.

Tertia ꝓpter sctōz gloriam.

¶ Prima ꝓpter nostrā inopiam siue in contēplando siue in amādo: siue in merendo. Sumus inopes in cōtemplādo summā lucē que ipse deus est. Sumus inopes in amando: qz miser hō magis q̄ncz sentit se affectū ad vnū sanctū ꝙ ad ipsum deū. Sumus inopes in merēdo: eo ꝙ exigua sunt ⁊ ꝓua merita nostra. Jō deus voluit nos rogare sctōs: vt in ipsis eū cōtēplemur: vt ꝑ ipsos fiduciaz habeamus: ⁊ ꝑ eoꝝ merita indigētiā nostrā suppleamus. ¶ Scōa causa est ꝓpter dei reuerentiā: vt hō pctōr ad deū quasi ꝑ reuerentia nō audēs cōfugere imploret auxiliuz amicoꝝ eius. ¶ Tertia causa est ꝓpter sctōz gloriaz: vt ipse deus glificet in sctis suis: quoꝝ amore deuotis eoꝝ gratias: dona ⁊ bñficia plurima dignat cōferre. Necz audiendi sunt illi qui dicūt superfluū esse ad sctōs per oꝝones cōfugere: qñ ecclesia sctā orationes porrigere consueuit. Quinimmo quotidie experimur quātū prodest nobis deuotionē sctis dei exhibere: de q̄bus dr in pō. cxx. Leuaui oculos meos in mōtes vnde veniet auxiliū mihi. Pus nāqz sanctoꝝ precibus ⁊ precipue virginis gl̄iose liberati sunt multi a periculis maris. Alij ab vlceribus ⁊ egritudinibus desperatissimis sanati. Alij a diaboli tentationib⁹ penitus mū

dati. Alij ab infamijs ⁊ criminibus fal
sis plene purgati. Alij a varijs: diuer-
sisq; tribulationib⁹ ⁊ angustijs ad q̄e-
tē ⁊ trāquillitatē ꝑducti. Narrēt ista q̄
expti sunt. Dicāt deuoti scti Nicolai: san
cti Frācisci: scti Antonij: scti Bernardi-
ni: scti Petri martyris: ⁊ alioꝝ sctōrum
q̄d acceperūt: q̄d obtinuerūt illos inuo
cando. Clament pijssime virginis fide-
les deuoti quot munera dei ad inuoca-
tionē noīs marie abūdāter impetraue
runt. De qua Bern. ait: In periculis: in
angustijs mariā cogita mariaꝫ inuoca.
Ergo simus prōpti ⁊ fiducialiter orādo
inuocemus sctōs: quoꝝ patrocinio ob-
tinere poterimus hic gratiā ⁊ in futu-
ro gl̄iam in q̄ viuit deus trinus ⁊ vnus
ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post diē cinerū de impedi-
mētis cōtrarijs orationi: propter que
orantes non exaudiuntur.

Sermo. xxj.

Erat enim ven
tus cōtrarius eis. Scri
buntur hec verba Mar
ci. vj. ⁊ in euāgelio hodi
erno. Cōquerūtur pluri
mi ⁊ quidē absq; vlla ratiōe ꝙ in suis
oronibus nō exaudiunt a deo: nec im-
petrāt orādo qd̄ volunt. Sed nō intel-
ligūt ꝙ vt Aug. inq̄t. xvj. q. j. c. decime.
Benefacere semꝑ deus paratus est: sed
hoīm malicia prohibet. Cessante ergo
ex ꝑte hominū defectu nō est correpta
ad dādū manus oīpotētis dei liberalis
sima. Querit nāq; ipe vt sua beneficia
eroget mētes nostras bene dispositas.
Unde naufragiū timētibus discipulis
in nauicula cōstitutis: sicut in euāgelio
hodierno legit xp̄s dixit: Cōfidite. Nā
ꝓpterea imminebat eis periculū ⁊ con
trariebant vēti: qr erat cor eoꝝ obceca-
tum: nec vt decebat cōfidebāt in virtu-
te magistri sui. Sic ⁊ orantibus eueni-
re solet ꝙ q̄nq; nō exaudiunt: qm̄ non
orant cum ea spe ⁊ fiducia quam habe-
re debent in benignissimo deo. Uerūtm̄
vt magis quietet aīus eoꝝ qui dolēt ꝙ
eoꝝ preces deus nō implet: in presenti
sermone de impedimētis oronis erim⁹
tractaturi: videbimusq; qualia sint im
pedimenta que cōtrariant orātibus ne
exaudiant: sicut venti cōtrariebant in
mari discipulis. Et notabimus tria pn
cipalia impedimenta.

Primū dr iniusticia.
Scdm dr iniquitas.
Tertiū dr impatientia.

¶ Qr ꝓpter iniusticiā vel orātis vel ora
tionis vel eoꝝ ꝑ q̄bus orat q̄nq; deus
orones nō exaudit. Cap. j.

Primū impedimentū quare
multotiens deus non exau-
dit orātes dicitur iniusticia
que triplex esse pōt.

Prima est ex parte orātis.
Scda ex parte oronis:
Tertia ex parte eius ꝑ quo orat.

¶ Prima iniusticia est ex parte orātis:
qn̄ orans adeo est iniustus vt exauditi
nō mereat. Sed ꝑ clariori noticia que
ritur vtrū pctōres impetrēt aliq̄d a deo
suis oronibus? Et arguit ꝙ non ex ver
bis scripture. Scribit nāq; Esa. j. Cum
extēderitis manus vestras auertā ocu-
los meos a vobis: ⁊ cū multiplicaueri-
tis orationē nō exaudiā: manus em̄ ve-
stre sanguine plene sunt. ⁊ Esa. lix. Ecce
nō est abbreuiata manus dn̄i vt salua-
re neq̄at: neq; aggrauata est auris eius
vt nō exaudiat: sed iniq̄tates vestre di-
uiserunt inter vos ⁊ deū vestrū: ⁊ pctā
vestra abscōderūt faciē eius a vobis ne
exaudiret. Manus em̄ vestre sanguine
pollute sunt: ⁊ digiti vestri iniquitate
Labia vestra locuta sunt mendacium:
⁊ lingua vestra iniquitatem fatur. Et
Hiere. Threnorum. iij. Nos inique egi
mus ⁊ ad iracundiam prouocamus te:
iccirco tu es inexorabilis. Et Dauid in
ps̄. lxv. Iniq̄tatē si aspexi in corde meo
nō exaudiet dn̄s. Et Prouer. xxviij. Qui
declinat aures suas ne audiat legem:
oratio eius erit execrabilis. ⁊ Johā. ix.
Scimus qr pctōres deus non exaudit.

ꝛ Chrys. sup Mat. Qui orat ꝛ peccat: nō orat deū sed deludit. ꝛ Prouer. xv. Lōge est dñs ab impijs ꝛ orones iustorum exaudiet. At contra est autoritas Chrys. qui sic glosat dictū xpi Luce. xj. Omis qui petit accipit: siue iustus: siue pctōr. Et ad idē Augu. sup Jobem ait: Si pctōres nō exaudiret deus: frustra publicanus diuisset: Deus ppitius esto mihi pctōri. Lu. xviij. Respōdeo p huius dubij solutione sequēdo Alex. ī. iij. volumine summe. vbi. ō. q. xcj. mē. iij. q orantes hoīes in triplici varietate pñt inueniri. Nā aliqui ꝫ valde pauci iusti sunt. i. sine pctō mortali: ꝛ oro eox potētissima est vt ostēdemus in sermone de vsu orōnis in ipso Moyse. ꝛ iō Jaco. v. ō:: Multū em̄ valet depcatio iusti assidua. Aliqui sunt pctōres obstinati qui diutius ī malo perseuerātes nō se voluerūt corrigere: a deo vocati non se voluerūt emēdare: obdurauerūt corda sua spernentes dei iudicia. Vi cum qñq; ppter suā duriciē dei manus eos castigantē sentiāt in tribulatione positi clamāt. Dñe dñe. Matth. xxv. ꝛ dñs auertit faciē suā ab eis quibus dicit illud Prouer. j. Vocaui ꝛ renuistis: extēdi manū meā ꝛ non fuit qui aspiceret: despexistis omne cōsiliū meū: ꝛ increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo: et subsannabo vos cū vobis qō timebatis aduenerit: cū irruerit repētina calamitas: ꝛ interitus quasi tēpestas ingruerit: qñ venerit super vos tribulatio ꝛ angustia: tunc inuocabūt me: ꝛ nō exaudiā: mane consurgent ꝛ non inuenient me: eo q exosam habuerint disciplinā. Aliq; orantes sunt pctōres humiliati: q: ꝫ qñq; peccent: nō tñ semp retinēt ppositū male volūtatis: humiliant deo: timēt illum ob eiusq; reuerētiā aliqua bona opera faciunt. Vi in suis necessitatibus orāt deū: suāq; implorant clementiam. Confortandi sunt certe tales vt sperent in dño qui ex misericordia sua eos audit: nec in vanū orare permittit: quoniaz vt Aug. inquit in. c. adhuc instāt. de peni. di. iij. Cur docuisset dñs orantes dicere Dimitte nobis debita nostra: nisi ipse misericors persuaderet qui nos ab hac petitione nō vult deficere. hec ille. Peccator erat publicanus: ꝛ humiliatus exauditus est. Lu. xviij. Pctōr Ezechias ꝛ orationem eius ppter humilitatem exaudiuit deus. Peccatores niniuite: ꝛ orantes ꝛ ieiunantes dei iudicium euasserunt. Jdeo qui peccatores sunt dummodo non sint obstinati ꝛ obdurati in malicia sua fiducialiter orent ad deum. Autoritates aūt in ꝛrariū allegate intelligende sunt de peccatoribus obstinatis: aut de illis qui petunt aliquid a deo ꝑm desiderium peccati: quos deus aliqñ ex misericordia non audit: qñq; ꝫo ex vindicta exaudit permittens eos amplius ruere in pctā: q; vt dicit Aug. Deus quedā negat ppitius que concedit iratus. ¶ Secunda iniusticia est ex parte orationis. quando. ſ. oratio nō habet rationē virtutis. Nam vt dicit Bona. di. xvij. tertij libri. ar. ij. q. iij. Jn qlibet orone duo sunt consideranda: materia. ſ. ꝛ forma. Materia orationis respicit desiderium petentis. Forma ꝫo respicit discretionem proponentis. qñ. ſ. ille qui orat cōmittit ora voluntati diuine: sicut faciebat xpus qñ orans dicebat ad patrē. Pr̄ si possibile est trāseat a me calix iste: verūtamen non mea voluntas fiat: sed tua. Mat. xxvj. Marci xiij. ꝛ Lu. xxij. Qui sic orat etsi nō semp impetret qō petit ꝛ desiderat: nūq; tñ orat sine merito: qm̄ sic orando deū honorat: qui quandoq; denegat temporalia ista bona petentib⁹: q: videt illa ani me saluti esse contraria. Et hoc legitur in vita sctē Petronille: quā sctus Marcellus scripsit: q cum ipsa filia esset Petri apli ꝛ speciosa nimis: deo volente febribus laborare cepit. Discipuli aūt petri direrūt ad eū. Cū oēs a te sanent infirmi: cur Petronillā iacere permittis. Quib⁹ petr⁹ rñdit: Q: sic expedit ei: verū tñ ne putet ipossibilitas sanitatis eius

in nomine iesu xp̄i illā sanabo. Dixitq; ei. Surge petronilla velocius ⁊ ministra nobis. Que statim sanata surrexit ⁊ ministrauit eis. Cōpleto aūt ministerio: Petr⁹ dixit ei. Petronilla redi ad lectum tuū. Que statim redijt ⁊ vt p̄us febribus laborare cepit. At vbi in dei amore cepit esse perfecta: eā ꝑfecte sanauit. Simile est quod legitur in vita sancti Thome cantuarien̄. Cū em̄ q̄dā quē sanctus Thomas dū viuebat valde dilexerat grauiter īfirmaret: iuit ad eius tumbā ⁊ pro sanitate rogauit impetrauitq; illaꝫ ad libitum. Sed dum sanatus rediret cogitare cepit ꝙ illa sanitas forsan aīe sue non expediret. Un̄ iterū ad sepulcruꝫ rediens orauit: vt si non esset vtile anime sue cōtinuo ipsa infirmitas rediret: statimq; redijt sicut prius. Propterea dicimus ꝙ qui bene orare volunt: oīa tandē cōmittere debent voluntati diuine. ¶ Tertia iniusticia est ex parte eius pro quo oratur. Fiunt em̄ q̄nq; orationes ꝑ aliquib⁹ qui non merentur beneficia q̄ postulātur ꝑ ip̄is. Un̄ deus dixit ad Hiere. de populo iudaico pessimo ⁊ īdurato. Tu noli orare ꝑ populo hoc: nec assumes pro eis laudem ⁊ orationē vt non obsistas mihi: q̄ ego non exaudiā te. Hiere. xj. c. Sed ad hoc facit exemplū sancti Bartholomei de quo in sua legēda sic habet: Qd̄ anno dn̄i. cccj. sarraceni Siciliā inuadentes: Liparitanā insulam vbi corpus sctī Bartholomei q̄escebat vastauerunt: ac eius sepulcrum confringentes: ossa ipsius disperserūt. Apparuit autē sanctus cuidā deuotissimo dicēs: Surge collige ossa mea que dispersa sunt. Cui ille. Qua rōne colligere aut aliquē tibi honorem exhibere debemus cum deleri permiseris: nec auxilium nobis impenderis. Cui ille. Per multum tēpus meritis meis dn̄s huic populo pepercit: sed eoꝝ peccatis nimium inualescentibus ⁊ ad celū clamātibus iam ꝑ eis nō valui veniā impetrare. Sed ex his dubitari solet an pro omnibus in hac vita existentibus sit orandum. Et rn̄det Tho. vbi. s̄. ar. vij. in rn̄sione ad tertium argumentuꝫ. Q̄ pro pctōribus orandū est vt ꝯuertātur: quia sicut nulli q̄diu hic viuit subtrahendū est correptionis beneficiuꝫ: q̄ non possumus distinguere predestinatos a reprobatis. vt Aug. dicit li. de correptione et gratie: ita etiā nulli est denegandū orationis suffragium. Pro iustis etiam est orandū vt perseuerent ⁊ ꝓficiant ⁊ vt non superbiam dū cōsiderant se alioꝝ suffragijs indigere.

¶ Q̄ sepe deus non exaudit orantes: quia ipsi veniam petentibus dare nolunt: aut crudeles sunt pauperib⁹: aut diffidentes deo. Capitulum. ij.

Secundum impedimētū contrarium orantibus ne exaudiantur dicitur iniq̄tas q̄n̄ inueniuntur in eis potissime tres iniquitates: videlꝫ

Prima d̄r irremissibilitas.
Secūda d̄r crudelitas.
Tertia d̄r infidelitas.

¶ Prima d̄r iniq̄tas et irremissibilitas q̄n̄ orantes nolunt ꝓximis suis q̄ eos leserunt veniam petentibus indulgere ⁊ offensas remittere. Jō d̄r Ecc̄i. xxviij. Relinque ꝓximo tuo nocenti te ⁊ tunc deprecanti tibi peccata soluētur. Xp̄s autē in euangel'. Mat. v. orari iussit ꝑ persequentibus et calumniātibus.

¶ Sed circa hoc satis in dubio versat animus. Primo quia in sacra scriptura inducuntur multe imprecatiōes cōtra inimicos. Dicitur em̄ in ps̄. vj. Erubescant ⁊ conturbentur omnes inimici mei. Et alibi ps̄. xxx. Erubescant impij ⁊ deducantur in infernū: muta fiāt labia dolosa. ⁊ . vj. Confundantur ⁊ reuereantur inimici mei ⁊c. ¶ Secundo q̄ vindicari de inimicis in malū inimicorum cedit: sed sancti vindictā de inimicis petunt. sicut patet Apoc̄. vj. vbi martyres xp̄i inducuntur di. Usq; quo nō vindicas sanguinem nostrū de his qui habitant in terra. Et Helias roga-

uit vt ignis descenderet de celo q̃ cõsumeret duos principes quinquagenarios: ⁊ exauditus est. iiij. Reg. j. ¶ Tertio q̃ operatio hominis et eius oratio nõ deberẽt esse ꝓtraria. sed hoĩes qñq̃ licite impugnãt inimicos: alioq̃n oĩa bella essent illicita: ergo videtur ꝙ non sit ꝑ inimicis orandũ. Respõdet Tho. vbi. s. eo modo quo tenemur diligere inimicos tenemur ⁊ pro eis orare. Diligimus eñ in eis naturam nõ culpã. Diligere etiaz inimicos in generali est in precepto: nõ aũt in speciali. vt scilz homo vm ꝓparationẽ animi sit paratus etiã specialiter inimicũ diligere et eũ iuuare in necessitatis articulo vel si veniã peteret. Sed ī speciali inimicos diligere absolute ⁊ eos iuuare pfectionis est. Similiter ⁊ necessitatis est vt a cõibus nostris orationibus quas ꝑ alijs facim⁹ inimicos nõ excludamus. Quod aũt specialiter oremus pfectionis est nõ necessitatis nisi in aliquo casu speciali. ¶ Ad primũ ergo dicendũz ꝙ imprecationes que in sacra scriptura ponũtur quadrupliciter possunt intelligi. Uno modo vm ꝙ ꝓphete solẽt figura imprecantis futura predicere. vt Aug⁹. dicit in li. de sermone domini in monte. Secũdo modo ꝓut quedam temporalia mala peccatoribus qñq̃ a deo ad correptionẽ mittunt. ¶ Tertio modo intelliguntur petere nõ ꝑ ipsos hoĩes: sed ꝓtra regnũ peccati: vt scilicz correptione hominũ peccatũ destruat. ¶ Quarto modo cõformando volũtatẽ suã diuine iusticie circa dãnationem perseverantiũ in peccato. ¶ Ad secũdũ dicendum ꝙ sicut in eodem lib. Aug⁹. ait; Vindicta sanctoz est propter diuinam iusticiã q̃ vt inquit pſ. lvij. Letabitur iustus cuz viderit vindictã. ¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ licitũ est impugnare inimicos vt compescantur a peccatis eo ꝙ cedit in bonũ eorũ. Et sic licet orando petere aliqua temporalia mala inimicorum vt corrigãtur. Et sic oratio ⁊ opatio erũt ꝑuia. ¶ Scõa iniq̃tas dicitur crudelitatis qñ orantes deum liberalem inuenire volunt: ⁊ ipi prioribus suis auari sunt ⁊ crudeles. Jõ Tobie. xij. dicitur: Bona est oratio cum ieiunio ⁊ elemosyna. ¶ Tertia iniq̃tas dicitur infidelitatis. Orant multi sine fide: sumendo fidem ꝑ fiducia siue confidentia. Jdeo dicitur Jacobi. j. Si qs indiget sapiẽtia postulet a deo. postulet autẽ in fide nihil hesitans. Nam vt in quit psalmista pſ. xxxij. Oculi domini super metuẽtes eum: ⁊ in eis qui sperant super mia eius. Et Prouerb. xxx. Clypeus est dñs omnibus sperãtibus in se. Et Eccli. ij. Respice filij nationes hoĩm: ⁊ scitote quia nullus sperauit in domino et confusus est.

¶ Qr deus qñq̃ nõ exaudit orãtes ꝓpter illorum impatiẽtiã: ⁊ qualiter orãdum est perseveranter. Caplm. iij.

Tertiũ impedimentuz cõtrarium orantibus ne exaudiãtur dicitur impatiẽtis. Sũt eñ multi qui si statim nõ exaudientur cum orãt efficiunt impatiẽtes murmurãt de deo ⁊ ad deũ amplius redire nolunt: deum esse durum tenacem ⁊ auarũ di. Quibus sonare debet: vox euangelica xpi di. Lu. xj. Quis vestrum habebit amicum ⁊ ibit ad illum media nocte dicens: Amice accõmoda mihi tres panes: qñ amicus meus venit de via ad me ⁊ nõ habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondẽs dicat: Noli mihi molestus esse. Jã clausum est ostium: ⁊ pueri mei mecuz sunt in cubili non possum surgere ⁊ dare tibi. Et ille perseuerauerit pulsans. Dico vobis. Et si non dabit illi surgẽs eo ꝙ amicus eius sit propter importunitatem tamen eius surget: ⁊ dabit illi quotquot habet necessarios. Et ideo dico vobis. Petite ⁊ dabit vobis. Ubi xps docet nos pseueranter orare: quia perseuerantia continua in quodlibet opere arduo satis ꝑdest. Jdeo ait Ouidius lib. ij. de ponto. Percussu crebro saxa cauantur aquis. Et lib. iiij. dicit:

i

Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo. Et lib. j. de arte amādi. Quid magis est durum saxo quid molli⁹ vnde? Dura tñ molli saxa cauantur aqua. Et Job. xiiij. Lapides excauent aque: ⁊ alluuione paulatim terra consumit. Nec propterea quia replicatis vicibus deus vult exorari: illiberalis ⁊ inurbanus est censendus: qui ideo quandoq; sua beneficia rogatus differt conferre vt nos humilietvt corda nostra magis inflāmet ⁊ beneficia sua sapidiora reddat. Amoueātur ergo impedimēta predicta ⁊ erit tranquillitas in animo orātis. Cui christus hic dabit gratiam: et postea gloriam. Amen.

¶ Dominica Jnuocauit in mane de tēpore bene dispensando. Sermo. xxij.

Ece nunc tempus acceptabile. Doctoris gentium verba sunt ista. ij. Cor. vj. c. ⁊ in epistola presentis dominice Ponderanda sunt verba apostoli que de tempore dicit in lectione occurrentis epistole: qm̄ nulla grauior periculosiorq; iactura q̄ perditio tēporis. Illud nāq; datum est nobis a deo vt possimus mereri regnum eternum. Si tamen defecerit sine merito deficiet etiaz spes nostre salutis. Diximus enim in precedentibus sermonibus de iusticia dei qualiter hi qui in īferno sunt extra omnē statū omneq; tempus merendi dolent se esse positos. Solerter itaq; vnusquisq; studere debet vt temp⁹ sibi concessum fructuose dispenset: quod quia pleriq; negligunt iccirco in p̄senti sermone de tempore erimus locuturi: de quo p̄ncipaliter tria mysteria p̄ponimus contemplanda.

Primum d̄r conditio.
Scd̄m d̄r nominatio.
Tertium d̄r obseruatio.

¶ De tribus conditionibus temporis scilicz breuitate: mobilitate: ⁊ irreuocabilitate. Capitulum. j.

Primum mysteriū ꝯtēplandum de tēpore dicitur conditio. In quo attente considerare debemus quot sunt principales tēporis ꝯditiones. Et reducimus illas ad tres: videlz

Prima d̄r breuitatis.
Scd̄a mobilitatis.
Tertia irreuocabilitatis.

¶ Prima conditio tēporis d̄r breuitas q: vt inq̄t Paul⁹. j. Cor. vij. Tēpus breue est. Et hoc tripliciter.

Primo respectu sui.
Secundo respectu dei.
Tertio respectu nostri.

¶ Primo tp̄s est breue respectu sui: q: incepit esse ⁊ desinet esse. Q: tēpus incepit esse patz p̄ dicta doctor. Vñ Cassiodorus sup. ps. liiij. ait: Tēpus tunc cepit qd̄ mūdus sumpsit initiū. Et origenes lib. j. sup Gen̄: Tēpus non erat anteq̄ mūdus nō esset: sz esse cepit. Et Jsid̄. lib. j. de summo bono. Nulla aūt p̄ricipiū mūdi fuerūt tp̄a q: cū ip̄m sit creatura in p̄ncipiū mūdi factum esse credēdū est. Et Aug. li. v. de trini. Tp̄s non cepit in tp̄e. Nō em̄ erat tp̄s ante q̄ esset tp̄s. Et si diceret q̄ oē qd̄ cepit esse aut cepit esse in tp̄e aut in eternitate. Si ergo tp̄s cepit esse ⁊ nō cepit eē in eternitate: ergo cepit esse ī tp̄e. Rñdet. d. Bon̄. ij. di. scd̄i li. in declaratione lr̄e. Q: s̄m Aug. differt dicere aliq̄d fieri, ex tp̄e ⁊ in tp̄e ⁊ cū tp̄e. Ex em̄ importat ordinē: in īportat cōtinētiā: cū importat simultatē. ⁊ iō nihil factū est in tp̄e: nec ex tp̄e nisi qd̄ excedit a tp̄e. Q: ergo tp̄s ⁊ ea q̄ in primordio tp̄is creata sunt a tp̄e nō excedunt. iō di. Aug. ea esse creata cū tp̄e: non in tp̄e: nec ex tēpore. ¶ Scd̄m autē Bedam quē magister inducit in textu quattuor fuerūt a p̄ricipio creata: scilicz materia p̄ma: angelica natura: celū empyreuz ⁊ tp̄s. Dicit tñ. d. Bon̄. vbi. s̄. ar. ij. q. j. q̄ tempus accipi cōsueuit in scripturis sctōr q̄druplr̄. scilicz cōissime: cōiter: proprie ⁊ magis proprie. Cōmunissime tp̄s di-

cit mēsurā cuiuslibet durationis crea-
te: ⁊ sic accipi illud Beda. Cōiter dicit
mensurā cuiuscūq; mutationis siue il-
lius q̄ est de nō esse in esse siue alteri⁹:
q̄ est de vno esse in aliud esse. Et sic acci
pit Ric. de sctō Victore in glo. super. c.
j. Gen. vbi dicit: Omne qd̄ cepit ex tpe
cepit. Tertio mō accipit ꝓprie. ⁊ sic di
cit mensurā variationis successiue: siue
sit successiua successione regulari ⁊ cō-
tinua siue nō. Et sic di. Aug. ad Orosiū
ꝙ affectiones varie angeloꝝ mēsurant̄
tpe ⁊ oīs variatio rerū. Quarto mō ac
cipit̄ magis ꝓprie: ⁊ sic d̄r mēsura mo-
tus siue variationis successiue cōtinue
⁊ regulate ꝑm regulā mot⁹ octaue sphe
re. Et sic cōsueuit accipi ab Aristo. ⁊ cō
mētatore. iiij. physicoꝝ. Et ista est coar
tata tpis acceptio. Et sicut tēpus cepit
eē ita desinet eē. Un̄ Apo Joh. x. ⁊ Da
niel. xij. ait: Angel⁹ quē vidi stantē su-
pra mare ⁊ supra terrā leuauit manum
suā ad celū ⁊ iurauit ꝑ viuentē in secu-
la scl'oꝝ: q̄ creauit celū ⁊ ea q̄ ī eo sunt.
ꝙ tp̄s amplius non erit. Quēadmodū
aūt cessante motu celi cessabit etiā ⁊ tē
pus: pleni⁹ dicā in ꝑmone de cōtēptu
mundi. Scd̄o tp̄us est breue respectu
dei. nā de⁹ est eternus sine tpe sine suc-
cessionis mensura. qm̄ vt inq̄t Aristo.
iiij. Physicoꝝ. Ea dicunt̄ tpe mēsurari
que p̄ncipiū ⁊ finē habent. Est aūt re-
perire p̄ncipiū ⁊ finē in omni eo quod
mouet̄: qd̄ v̄o est oīno īmutabile: sicut
nec successionez ita nec p̄ncipiū nec fi-
nē habere pōt. Ideo cū de⁹ sit maxime
īmutabilis sibi maxīe cōpetit vt sit eter
nus: q̄ deus est suū esse vniforme. Un̄
sicut est sua essentia ita est ⁊ sua eterni-
tas. Et hoc exp̄ssit Aug. di. ad Marcel
linū. De⁹ solus est q̄ exordiū non habz.
Sed ꝙ soli deo non cōpetat eternitas
probare posset aliq̄s ꝑ dicta scripture.
Un̄ Dan̄. xij. d̄r: Qui ad iusticiaz erudi-
unt mlt̄os fulgebūt q̄si stelle ī ꝑpetuas
eternitates. Sed si solus de⁹ esset eter
nus non essent plures eternitates. Et
dd̄ in p̄s. lxxv. montes vocat eternos.
Illuminās (inq̄t) mirabiliter a monti
bus eternis. Et Deut̄. xxxiiij. colles vo
cant̄ eterni. ⁊ Mat. xxv. Ignis inferni
adhuc noīatur eternus: ergo non est
solus deus etern⁹. Rn̄det Tho. parte
j. summe. q. x. ar. iij. ꝙ eternitas vere ⁊
ꝓprie in solo deo est: eo ꝙ cōseq̄tur im
mutabilitatē vt dictū est. Solus autē
deus est oīno īmutabilis. Scd̄m tn̄ ꝙ
aliqua ab ip̄o īmutabilitatez recipiūt:
ꝑm hoc aliq̄d eternitatis ei⁹ ꝑticipāt.
Quedam v̄o quantū ad hoc īmutabili
tatē sortiunt̄ a deo: q̄ nunq̄ desinunt
esse. Et sic d̄r Eccl's. j. Terra v̄o in eter-
nū stat. Quedā etiaz eterna in scriptu-
ris dicuntur propter diuturnitatē du-
rationis: licz corruptibilia sint: sicut in
verbis allegatis dicuntur eterni mon-
tes et colles. Quedam amplius parti-
cipant de ratione eternitatis inquan-
tum habent intransmutabilitatem vel
ꝑm esse vt ignis inferni: vel ꝑm suam
operationem: sicut angeli et beati vi-
dentes deum in quibus non erūt quā-
tum ad visionem beatificam volubi-
les cogitationes vt docet Augustinus
iiij. de trinita. Unde dicuntur habere
vitam eternam: ꝑm illud Johan. xvij.
Hec est vita eterna vt cognoscant te so
lum verum deum. Multe ergo eterni-
tates sunt quia multi sunt participan
tes eternitatem ex ip̄a dei contempla-
tione. Dicimus ergo ꝙ sicut solus de⁹
est bonus per suam essentiam. vt dicit
Boetius in lib. de hebdomadib⁹. om-
nia autem alia sunt bona per partici-
pationem: ita solus deus est eternus
per suam essentiam: alia v̄o dicuntur
eterna per participationē. Tertio tp̄s
est breue respectu nr̄i. Quid em̄ de tpe
dicā ad vitā presentē nobis concesso:
Audiamus sapiētū sanctorūq; voces.
Inq̄t em̄ Job. viij. Sicut vmbra sunt
dies nostri super terrā. et. xiiij. Homo
nat⁹ de muliere breui viuēs tpe replet̄
multꝫ miserijs. Qui q̄si flos egre. ⁊ cōte.
⁊ fu. ve. vm. Et. xiiij. Breues dies hoīs
sunt. Et Gre. xv. li. moral'. Oīs lōgitu-

do vite ꝑsentis ꝑctus esse cognoscitur cū fine terminetur. Et Jsido. li. j. solilo-quiorū. Quotidie dies vltimus appro-pinquat. Quotidie ad finem tēdimus: quotidie ad mortē properamus. Et Ja cobi. iiij. Que est vita vestra? Vapor est ad modicū parēs: ꝛ deinceps exterminabitur. Et Seneca ad Lucillū. Punctus est oīe qđ viuimus: ꝛ adhuc ꝑcto minus. Et iterū ad eūdem. Quotidie morimur: quotidie demit aliqua pars vite: et tūc quoq; cū crescim⁹ vita decrescit. Et idē de cōsolatione ad Martiā. Oia humana breuia ꝛ caduca sunt ꝛ infiniti tpis nullā partē occupantia. Et idez in tragedijs. Etate fruere mobili cursu fugit. Et idē in questionibus naturalib⁹. Fugit tempus ꝛ auidissimos suos deserit pereūdo. Elegāter Iulio cuidā dicēte: septuaginta annos habeo. Vos inquit septuaginta dicis quos non habes. ꝛ Ouidius lib. iij. de fastis. Tempora labūtur tacitisq; senescimus annis. Et celer admissis labit annus equis. ꝛ in. x. Mete mor. Labitur occulte fallitq; volatilis etas. Et nihil est annis velocius. Hinc sapiēter ꝓbs quidā quasdam sibi questiones ꝓpositas soluit. Interrogatus etem cū quib⁹ socijs est hō? rñdit. Cum septē qui eū assidue molestant. Vi sunt fames: sitis: calor: frigus: lassitudo: infirmitas: ꝛ mors. Interrogat⁹ vbi est hō? Rñdit. In bello mltiplici ꝛ diuerso. Intra se habet bellū mordētis conscie. In ꝓprio corpore hz bellū quattuor elemētorū que secū pugnāt adinuicē per contrarias qualitates. Extra se habet bellum rerū cōcupiscibiliū ꝛ diabolice tēptationis. Interrogat⁹ tertio qūo se hz hō? Rñdit. Ut lucerna ad vētū que cito extinguit: vt scintilla in mari que cito ab vndis absorbet: vt spuma gracilis que cito a ꝓcella dispergitur: vt fumus que cito diffundit. Interrogat⁹ quarto cui sīlis est hō? Rñdit. Aceruo niuis: qr aceru⁹ niuis modico calore cito in aquā de qua fuerat resoluit. Sic hō genitus de putredine modica infirmitate in eā reuertit. Silis est etiā hō rose matutine: que dum colligitur mane pulchra videtur: in sero ño marcida inuenit. Sic homo in iuuētute apparet floridus: in senectute ño marcescit. Silis est etiam pomo nouo: qđ dū in arbore pendēs ad incrementū debitū peruenire creditur: modico tñ verme interius exorto corrodit⁹: ꝛ subito corruēs efficitur inutile. Sic hō in puericia sua aut in adolescētia sepius subita infirmitate preuētus moritur et inutilis efficit. Interrogat⁹ quinto qđ est hō? Rñdit. Mācipiū mortis: hospes loci: viator: tranſiēs. Mancipiū dicit: qr manum mortis nequit euadere. Hospes loci: qr recipit cū gaudio: sed cito obliuioni traditur. Viator ño tranſiēs vocat: qr dormiēs aut vigilās: sedēs aut ambulās: vel quicqđ aliud faciēs semp ad mortē properat. Absolut ergo ꝓbs optime dicta sua ostendēs vite humane dolendā breuitatē. Et quid ꝓdest esse in delitijs: possidere diuitias sedere in throno regni: florere in iuuentute: letari pulchritudine: ꝛ quibuscūq; tēporalibus bonis perfrui: qñ tam cito vita cessabit? Aut qūo nō erūt irrisione digni qui deū derelinquētes in illa cōfidūt? Hinc Augu. in lib. de miseria hui⁹ mūdi exclamans ait: O vita ꝑsens q̄ multos decipis: que dum cognosceris nihil es: dū exaltaris fumus es. Sapiētibus amara es: insipiētibus dulcis es. Qui te querūt nō te cognoscunt: qui te cognoscūt ipsi te fugiūt. Jdeo Paulus hāc breuitatē vite cōsiderās. j. Cor. vij. dicebat: Qui habēt vxores tanq̄ nō habētes sint: ꝛ qui flent tanq̄ nō flentes: ꝛ qui gaudēt tanq̄ nō gaudētes: ꝛ qui emunt tanq̄ nō possidētes: ꝛ qui vtuntur hoc mūdo tāq̄ nō vtūtur. Preterit etē figura huius mūdi. ¶ Scēa cōditio tēporis ōz mobilitas. Semp etē tēpus est mobile ꝛ nunq̄ quiescit. Sic ꝛ cōditio nostra mutabilis est et mouet semp cū tēpore. Jdeo Job dicebat. xiiij. c. loquēs de hoīe. Nunq̄ in eodē statu permanet. ꝛ Ouidi⁹ lib. xv. Mete. inquit:

Nec species cuiq; manet rerūq; nouatrix. Et alijs alias reparat natura figuras. Nil equidē cōstare diu sub imagine eadē crediderim. ⁊ in aut. de nō alie. §. vt aūt. dr: Quid est stabile inter homines ⁊ ita immobile vt nullā patiat immutationē: cū oīs noster status sub perpetuo motu ꝯsistat. ⁊. C. de vete. iu. enucle. l. ij. §. sed qr diē. Humani iuris cōditio semp in infinitū decurrit: ⁊ nihil est in ea qd stare perpetuo possit. ⁊ Cassiodorus lib. iij. epl'arū. Humane res mutabilitatē patiūtur. Jō Seneca ad Lucillū perpulchre sic loquitur: Noli huic trāquillitati cōfidere. Memento mare euertit ⁊ eodez die vbi luserūt nauigia sorbent. Uidemus oīa ista quotidie p experientiam deficere: experimurq; oīa vanitati fore subiecta: ⁊ tñ omnē operā adhibemus ad hec tēporalia bona assequēda. Pro celesti autē mercede que in eternū est duratura: nec in minimo labore sumus parati. ¶ Tertia cōditio tēporis dr irreuocabilitas. Perditū nāq; tempus adeo irreuocabiliter euolat vt amplius recuperari nō possit. Unde Ouidius in. iij. de arte amādi. Nec que preterijt hora redire pōt. O q̄ preciosuz est tēpus cū quo lucrari possimus eternitatem. Jō Seneca ad Lucillum dicebat: Oīa mi Lucille aliena sunt: tēpus tātū nostrum est. Et hoc Hiero. sic scribit ad Eustochiū. Omne tēpus in quo te meliorem nō senseris existima perdidisse. Et Bern. vides ociosorum incredibilez numeruz in libro de contemptu mundi sic loquitur: Heu heu nihil preciosius tempore: nihil hodie vilius reputatur. hec ille.

¶ De triplici vocabulo expressiuo tēporis: scz nunc: tūc: ⁊ olim. Capm. ij.

Secundū mysteriuz contemplanduz de tēpore dicit nominatio seu expressio. Naz ꝟm Tho. in scripto sup. iij. Ethi. ⁊ sup. v. Physicorum. Tēpus triplici vocabulo exprimi ⁊ nominari solet.

Primū vocabulū est nūc.
Secundum vocabulū est tunc.
Tertium vocabulū est olim.

¶ Primū vocabulū quo tēpus exprimitur dicitur nūc: in quo signatur tēpus presens seu p̄sentis vite: qñ possumus dūtaxat operari bonum. Nā in inferno opatio bona nulla erit vbi anime sunt irreuocabiliter cōdemnate. In paradiso nulla erit operatio laboriosa necessaria: vbi aīe sunt beatificate. In purgatorio etiaz nulla pōt esse operatio meritoria: sed tm̄ pena satisfactoria. Jō cum audiuim⁹ nūc euigilare debem⁹ ⁊ intelligere q̄ tm̄ p̄sens tēp⁹ est opportunuz ad agēdā pnīam. Et q̄ futurū expectat mūdi allect⁹ dulcedīe grādi se exponit periculo. Jō dixit sctūs Barlaā: q̄ q̄ delectationes corporales desiderant: ⁊ in presenti dissimulāt agere pnīam ⁊ ꝓuidere sibi de futura vita: sīles sunt cuidā homini qui dū a facie vnicornis ne ab eo deuoraret veloci⁹ fugeret in quoddā baratrū magnū cecidit: dū autē caderet manibus arbusculā quandā apprehendit: ⁊ base quadā lubrica ⁊ instabili fixit pedes. Respiciēs v̄o vidit duos mures: vnū albū ⁊ alium nigrum incessanter radicē arbuscule quā apprehēderat corrodētes: ⁊ iam ꝓpe erāt vt ipsam abscinderet. In fundo autē baratri vidit draconē terribilē spirātē ignē: ⁊ aperto ore ipsuz deuorare cupientē. Super basem v̄o vbi pedes tenebat vidit quattuor aspidū capita inde prodeūtia. Eleuans aūt oculos vidit exiguum mellis in ramis illius arbuscule oblitusq; periculi in quo positus erat seipsum totū ad mel comedendū cōuertit. Unicornis mortis tenet figurā que hoīem semper persequitur. Baratrū v̄o mūdus est omnib⁹ periculis plen⁹. Arbuscula vniuscuiusq; est vita que per horas diei ⁊ noctis quasi per murē albū ⁊ nigrū incessanter cōsumitur: et incisioni appropinquat. Basis quattuor aspidū corpus est ex quattuor elemētis cōpositū: quibus inordinatis corporis cōpago dissoluit.

Draco terribilis est os inferni cunctos deuorare cupiēs. Dulcedo ramusculi delectatio fallax mūdi qua multi decipiūtur detinēturq; in presenti dū tempus adest ⁊ facultas datur clament ad dn̄m ⁊ toto corde conuertantur ad dominū. ¶ Scd̄m vocabulū quo tēpus exprimit̄ dicitur tunc: ⁊ significat illud qd̄ est remotū a presenti ⁊ precipue futuruz. In scripturis v̄o diuinis septē tunc nobis se ingerunt iugiter meditāda. Primum tunc est horribilis visionis: qn̄ scilz dānati miseri iudicē omniū in sua maiestate videbūt. Et de hoc sic dicit̄ Luce. xxj. Tūc videbūt filiū hoīs veniētē in nube cū ptāte magna ⁊ maiestate. Scd̄m tūc est generalis lamētationis: qn̄ cōis erit ⁊ infructuosa lamētatio dānandoꝝ. Et de hoc dicit̄ Matth. xxiiij. Tunc plangent se oēs tribus terre. Tertiū tunc est iocūde associationis. de quo dicit̄ Sapiētie. v. Tūc stabunt iusti in magna cōstantia aduersus eos qui se angustiauerunt: ⁊ qui abstulerūt labores eorum. Quartū tūc est timende locutionis. de quo Dauid in pš. ij ait: Tunc loquetur ad eos in ira sua: ⁊ in furore suo conturbabit eos. Qnintū tunc est dulce vocationis qn̄ vocabunt̄ electi ad possidendum gloriosissimū regnū dei. Et de hoc Mat. xxv. Tunc dicet his qui a dextris eius erunt. Uenite bn̄dicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Sextū tūc est eterne dānationis. de quo Matth. xxv. Tunc dicet rex ⁊ his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Septimū tunc est plene beatificationis. de quo Esa. lx. Tūc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabit̄ ⁊ dilatabit̄ cor tuū. Si q̄s igit̄ hec septē tūc sepiꝰ mēte reuolueret: huius mundi fallacijs ꝓfecto nō deciperet̄. ¶ Tertiū vocabulū quo tempus exprimit̄ dicitur olim: qd̄ presertim preterita nobis habet denotare. Inter oīa aūt significare nobis debet beneficia dei que suscepimus ex quibꝰ ad pn̄iam inducimur in p̄senti. Jō xp̄s dicebat Matth. xj. Uhe tibi corozaim: vhe tibi bethsaida: qr si i tyro et sidone facte essent virtutes que facte sunt in vobis olim in cinere ⁊ cilicio penitentiā egissent.

¶ De triplici obseruatione tēporis: scz naturali: sup̄stitiosa: ⁊ v̄tuosa. Cap. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de tēpore dicit̄ obseruatio. Nā a multis diuersimode tēpus obseruatur. Ideo triplex eius obseruatio notari potest.

Prima d̄r naturalis.
Scd̄a superstitiosa.
Tertia virtuosa.

¶ Prima est obseruatio naturalis qn̄ q̄s comedit bibit dormit suaq; negocia facit tēpore debito. Sic agricole seruat tēpus frumēta ferēdo tēpore autūnali nō estiuo. Naute seruāt tēpus nauigādo cum vēti adsunt secūdi. Medici seruant tēpus egrotis medicinas tēpore opportuno ministrando. qr Eccs. iij. d̄r: Omnia tēpus habēt. Et Ouidius lib. j. de remedio amoris. Tēporibus medicina valet data tempore ꝓsunt. Et data nō apto tp̄e vina nocēt. ¶ Scd̄a tēporis obseruatio d̄r sup̄stitiosa. de qua loquitur Augu. in Ench. ⁊ ponit̄. xxvij. q. vij. c. quis existimaret. Quis existimaret inq̄t q̄m magnuz peccatū sit dies obseruare ⁊ mēses ⁊ annos ⁊ tēpora: sicut obseruāt q̄ certis diebus: siue mēsibus: siue annis: volunt vel nolūt aliquid inchoare eo q̄ s̄m vanas doctrinas hominū fausta vel infausta existimēt tp̄a. Sil'r reprehenditur obseruatio tēporis superstitiosa eadē cā ⁊. q. in. c. nō licet. in. c. si q̄s. ⁊ in. c. nō obseruetis. Qr inq̄t apl's. j. Coꝝ. x. Siue māducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud facitis in noīe dn̄i nostri iesu xp̄i facite: in quo viuimꝰ mouemur ⁊ sumus. Modernis v̄o tēporibus exasperādi maxime sunt astrologi quidā qui omniū hominum facta s̄m astrorū regulā iudicant esse regulāda. Quos Augu. lib. v. de ciui. dei. c. vij

beridet sic exclamando. O stulticiā singularez. Eligitur dies vt ducatur vxor. Credo ꝓpterea qꝛ pōt in diē nō bonuz nisi eligat̄ incurri ⁊ infeliciter duci. Ubi est ergo ꝙ nascenti iam sidera decreuerūt. An pōt homo qđ ei iam cōstitutum est diei electione mutare. Et qđ ipse in eligēdo die constituerit non poterit ab alia potestate mutari. Et paulo inferiꝰ sequitur Augusti. Si aūt propterea valent ad has res dies electi: qꝛ terrenis oībus corporibus siue animātibus: siue nō animātibus: ꝟm diuersitates temporaliū momētorum ⁊ siderum positio dominatur: considerent q̄innumerabilia sub vno tēporis pūcto vel nascātur vel oriātur. vel inchoantur: ⁊ tam diuersos exitus habeant vt istas obseruationes cuiuis puero ridēdas esse persuadeant. hec ille. Et reuera qui omnia inchoanda aut agēda persuadēt ꝟm mathematicorum dogmata nō solum peccāt: verūetiam ⁊ sepius inueniunt se delusos. Nā ⁊ egoipse noui astrologū quēdā in ciuitate Camerini: qui vix domū exire volebat absqꝫ annotatione cursus siderum ⁊ planetarū. Dic vt a fidedignis in prefata ciuitate mihi relatum est: oblatas sibi vxores ꝑ plures annos respuit: qm̄ ꝟm suā astrologiā nō videbatur sibi tempus salubre: tandem vt ipse dicebat ꝟm astrorum fauorē vnam accepit: illāqꝫ duxit: cui predicabat diu secuz in leticia victurū. Sed vix per hebdomadam steterūt simul ⁊ statim rixe: discordieqꝫ pestilentissime exorte sunt inter ipsum ⁊ vxorem: et modico post tēpore elapso vxor in infirmitatē cecidit ⁊ mortua est. Astrologo v̄o mentita est vis siderum. Idem etiā societatē quādam cū mercatoribus quibusdā fecit: et septingentos florenos ad negociandū ꝓ parte sua deputauit. Emerūt aūt mercatores maximā quātitatē croci. Qđ cū vellent venetias destinare noluit astrologus mulos onerare: donec vidit per suā artē sibi astra blādiri. Fatebaturqꝫ copiosum lucruz ex croco illo sibi a socijs ꝓuenturū. Uerūtn̄ cū ex ancona nauis quedaz croco predicto alijsqꝫ mercibus onusta discessisset flantibus contrarijs vētis: tempestateqꝫ inualescēte naufragium passa est. Qđ cū audisset astrologus nūqꝫ deinceps astris cedere voluit. Iō abstinēdū est a talibus obseruātijs: ⁊ in om̄i tēpore nostro diuinū est implorandū auxiliū ⁊ inuocādū nomē dn̄i nostri iesu xp̄i: qm̄ vt dicit̄. xxvj. q. ij. Qui sine saluatore salutē vult habere: ⁊ sine vera prudētia existimat se prudentē fieri posse: nō sanus sed eger: nō prudens sed stultus: in egritudīe assidua laborabit: ⁊ in cecitatis noxia ⁊ demētia ꝑmanebit. ¶ Tertia obseruātia tēporis dicit̄ virtuosa eoꝝ: scz q̄ cōsiderātes ea que diximus cognoscūt tēpus visitatiōis sue. Hi siquidē dū illud habēt conātur operari bonum audientes vocē dei. de qua Paulus in epl̄a dicit: Tempore accepto exaudiui te: ⁊ in die salutis adiuui te. ij. Coꝝ. vj. Ecce nūc. s. in p̄senti vita tempus acceptabile orādi: ieiunādi: peregrinādi: plāgēdi: ⁊ lachrymādi ꝓ delictis: aliena restituēdi: cōfitendi pctā: satisfaciēdi deo ⁊ ꝓximo: virtutūqꝫ actꝰ aggrediēdi: ꝓpter que cōsequi valebimus et in hoc seculo dei gratiaz: ⁊ in futuro eiꝰ leticiaz in qua cū xp̄o regnabimus per oīa secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dn̄ica Inuocauit infra diem de vita hominis ꝟm triplicis status considerationem. Sermo. xxiij.

Non in solo pane viuit hō. Uerba sunt redemptoris nostri originaliter Matth. iiij. et in enangelio hodierno. Naturale est animātibus cunctis vt super oīa se vitāqꝫ suā tueātur. Ideo Boetius in. iij. de ꝯsolatione ait: Om̄e nāqꝫ aīal tueri salutem laborat: mortē perniciemqꝫ deuitat. Habet̄ quippe vita ab hoībus rationabilibus charior ac preciosior cūctis rebꝰ. Pro illa etem̄ cōseruāda nulluz laborē refugiūt q̄libet alia

mala patienter tolerant: et sollicitissime oia opportuna remedia ipam vitā adiuuantia excogitant: et inueniūt. Verūtamē nullo ingenio nulla vi: nullaq; arte fieri pōt vt nō finiatur: et termine tur. Eapropter elaborandus est vt illa acquiratur vita: que in eternū erit duratura: qm̄ vt dicit saluator nr̄ in ÿbis premissis Luce. iiij. Non in solo pane viuit homo: q: nō hec sola vita est que sustentatur materiali pane: sed et alia longe felicior: longe melior: lōgeq; diuturnior: q̄ reficit beata visione dei. Cū ergo paucissimi reperiant q̄ ad illā desiderādā suā mentē inflāmēt: ꝓpterea in hoc sermone de vita hoīs erim̄ ÿba facturi: quam cōsiderandā ꝓponim̄. ꝑm triplicem statum: videlz

Primo ꝑm statū nature cōdite.
Scō ꝑm statū nature lapse.
Tertio ꝑm statū nature beate.

¶ De vita hoīs ꝑm statū ante ei⁹pctm̄ q̄ erat sine passione sine labore: et sine moriēdi necessitate et obligatiōe. La. j.

PRimo ꝓsideranda ꝓponitur hominis vita ꝑm statū nature condite siue innocētie vel originalis iusticie ante scilz q̄ primi parētes peccassent. Et in tali statu reperimus triplicez cōditionem humane vite.

Prima ꝓditio ꝺr impossibilitatis.
Secunda tranquillitatis.
Tertia immortalitatis.

¶ Prima illius vite ꝓditio ꝺr impossibilitatis. Quia viuebat tūc homo sine passione: nullūq; contrariū eum ledere poterat. Unde Jſiō. in li. de trini. quez magister. xix. dis. ij. li. allegat sic inq̄s: Si homo in paradiso innocenter viueret nec ignis eū vreret: nec aqua mergeret: nec aeris absentia suffocaret: nec oīa q̄ nocent mortalibus impedirent. Et Aug. xiij. li. de ciui. dei. c. xxvj. ait: Viuebat itaq; homo in paradiso sicut volebat: q̄diu hoc volebat quod deus iusserat: viuebat fruens deo eroquo bono bonus erat. Viuebat sine vlla egestate: semp ita viuere habēs in potestate. Lib⁹ aderat ne esuriet pot⁹ne sitiret lignum vite ne illū senecta dissolueret. Nihil corruptionis in corpe vel ex corpe vllas molestias: vllis ei⁹ sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morb⁹: nullus ictus metuebat extrinsec⁹. Summa in corpore sanitas erat: in aīa tota tranq̄llitas. hec Aug. ¶ Sed ꝺ ista instare possumus et arguere multiplicit. Primo sic. Nulla dos corpi glioſi cōpetere poterat corpi nō glioſo: ſz corpus primor⁹ parētū nō erat glioſum: q: corpus efficit glioſus ꝑ redūdātiā anime btē. Et aīa primorū parētū nō erat btā: q: nō videbat essentiā dei: ergo corporibus illis nō potuit competere aliqua dos corporis glioſi. Sed impassibilitas vt docēt theologi. xlix. dist. iij. Dos est glouificator⁹ corporū: ergo dos talis in primis parētib⁹ esse nō potuit. ¶ Scō arguit. Q: sentire et intelligere est q̄dā pati: sed in statu innocētie bō sentiebat et intelligebat: ergo patiebat. ¶ Tertio arguit. Q: oīe molle naturaliter passibile est a duro: ergo si corpori hoīs primi obiectū fuisset aliquod durū pateretur ab eo: et sic fuisset passibilis. ¶ Ad primū argumētum rīdet Scot⁹ di. xix. ij. li. q. j. q̄ impassibilitas sumit duplicater. Quedā est que priuat et potētiā et actū patiēdi. Et hec dos est corporū glouificator⁹ que nec patiunt nec pati possunt et hec nō fuit in parētib⁹ primis. Quedā ꝺo est impassibilitas q̄ priuat actus et nō potentiā: et hec nō est dos que fuit in hoībus conditis: qm̄ ſz possent pati: tñ q̄diu diuinus seruassent imperium nūq̄ passi fuissent. ¶ Ad scōm obiectus rīdet sanct⁹ Tho. par. j. q. xlvij. ar. ij. q̄ passio ꝺr dupliciter. Uno mō proprie: et sic pati ꝺr qꝺ a sua naturali dispositiōe remouet. Passio em̄ est effectus actionis. Jn reb⁹ aūt naturaliter ſcta agūt et patiuntur ad inuicē: quor⁹ vnū remouet alterū a sua naturali dispositione. Et sic di. Damasce. q̄ passio est motus preter naturā. Alio mō ꝺr passio cōiter

ſm quācūq; immutationē etiā ſi pertineat ad perfectionē nature: ⁊ ſic intelligere ⁊ ſentire et hmōi q̄ ordinantur ad bonū nature largo mō dicunt paſſiones. Cū aūt dr q̄ erat hō impaſſibilis: intelligendū eſt q̄ hō nō patiebat paſſione primo mō dicta. ¶ Ad tertium argumentū rndet prefat⁹ doctor: q̄ in illo ſtatu poterat hō p̄ſeruare corpus ne pateret ab aliquo duro: partim q̄dē p̄ propriaz rōnem p̄ quā poterat vitare nociua: partim etiā p̄ diuinā puidētiaz que ſic ipſum tuebatur vt nihil ei occurreret ex improuiſo a quo lederet. Act⁹ ergo cuiuſcūq; agētis contrarij in corpus hois fuiſſet impeditus ne illud lederet a potētia dei. Ipſa equidē ſuſpēdit vim ignis vt nō offenderet: nō vreret nec calefaceret tres pueros miſſos in fornacē ſuccēſam nimis iuſſu. Nabuchodonoſor: vt p̄z Daniel. iij. Similiter ſanctiſſima virgo Agnes flāmis iniecta nihi nocumēti paſſa eſt. Et Johannes euangeliſta iuſſu Domicia crudeliſſimi Rome in doliū feruētis olei miſſus: diuina ſe p̄tegente gratia illeſus eriuit. Quibus exemplis ⁊ ſimilibus manuducimur vt vera eſſe indubitāter credam⁹ ea que dicūtur de impaſſibilitate hominis in ſtatu innocētie. ¶ Secūda conditio vite hois in ſtatu nature cōdite dicitur trāquillitatis. Viuebat equidem in trāquillitate in quiete abſq; aliquo penali labore. Nō erat ei opus fodere terrā: ſerere cāpos: colere agros: plātare vineas: cōſtruere domos: peragrare prouincias: nauigare maria: texere linum: aūt lanā: vel alia facere q̄ cum ſudore a nobis fiunt vt vita nr̄a miſera ſuſtentetur. Habitabat in paradiſo delitiarū: vt inq̄t Damaſ. li. ij. ⁊ Aug. xiij. de ciuitate dei. vbi aeris puritas ⁊ ſerenitas aderat vbi humus ſpōte ſuos fructus gignebat: vbi aialia ⁊ volucres celi hoi deo obediēti obediebāt. Et ſi diceretur qō Ben. ij. dr: q̄ deus poſuit eū in paradiſo voluptatis vt oparet: ergo poſſet dici q̄ poſuit eū ad laborē. Reſpondet Aug. ſup Ben. q̄ opatio illa nō laborioſa: nō tediоſa: ſed ſolacioſa ⁊ delectabilis erat qualis nūc eſſe ſolet in his qui plātulas quaſdā irrigāt aut flores colligūt. ¶ Tertia cōditio vite hois in ſtatu nature cōdite dr immortalitatis: erat em̄ abſolutus hō ab obligatiōe mortis quā ꝓpter pctm̄ inobediētie incurrit. Vñ Aug. in q̄ſtionibus noui ⁊ veteris teſtamenti inq̄t: Deus hoiem fecit qui q̄diu nō peccaret immortalitate vigeret. ⁊ li. xiij. de ciui. dei. c. iij. ait: Fatēdū eſt primos hoies ita fuiſſe inſtitutos vt ſi nō peccaſſent nullū mortis experirentur genus. Sed eoſdē primos alis pctōres ita fuiſſe morte mulctatos: vt q̄cq̄d eor⁹ ſtirpe eſſet exortū: eadē pena teneretur obnoxium. Pro magnitudine q̄ppe culpe illius naturā dānatio mutauit in penis: vt qō penaliter p̄eſſit in peccantib⁹ primis hoibus: naturaliter ſequeret in naſcētibus ceteris. Si aūt diceret quō poterat corpus illud ex elemētis ⁊trarijs cōpoſitū indiſſolubile permanere cū cōpoſitū ex ⁊trarijs naturaliter fit diſſolubile: q̄ vt dicit Aug. c. Cō traria ſemp appetūt ire in regiones cōtrarias. Reſpondet Hugo li. de ſacris. di. q̄ in paradiſo celeſti hō p̄t nō peccare ⁊ nō p̄t peccare: p̄t non mori: ⁊ nō p̄t mori: q̄ ibi eſt peccādi ⁊ moriendi oīmoda impoſſibilitas. Et in mūdo p̄t hō peccare: ⁊ nō p̄t nō peccare: poteſt mori: ⁊ nō poteſt nō mori: q̄ eſt ibi peccādi ⁊ morīdi neceſſitas. In paradiſo ño terreſtri hō potuit peccare ⁊ potuit nō peccare: potuit mori ⁊ potuit nō mori: ita q̄ in eo fuit morīdi ⁊ peccādi poſſibilitas ſine neceſſitate. Sctūs aūt Tho. ſ. parte. q. xcvij. ar. ſ. dicit: q̄ aliq̄d poteſt dici incorruptibili. ſ. tripliciter. Uno mō ex parte materie: eo ſcz q̄ nō hz materiā ſicut angelus: vel hz materiā q̄ nō eſt in potētia niſi adynā formā ſicut corpus celeſte: ⁊ hoc dr incorruptibile ſm naturā. Alio mō dr aliq̄d incorruptibile ex parte forme: q̄. ſ. rei corruptibili inheret aliqua diſpoſitio p̄ quā

totaliter a corruptione ꝓhibet: et hoc dicitur incorruptibile ꝑm gloriã: qꝛ vt dicit Aug. ĩ epistola ad Dioscoꝝ. Tam potẽti natura fecit deus animã: vt eiꝰ beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis ⁊ incorruptionis vigor. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte cause efficiẽtis. Et hoc modo in statu innocẽtie fuisset incorruptibilis hõ ⁊ ĩmortalis: qꝛ vt Aug. dicit in qõnibus noui ⁊ veteris testamẽti. Immortalitas illa erat ꝑm vim quãdam supernaturalẽ in anima residẽtẽ: nõ aũt per aliquã dispositionẽ corpori inherẽtẽ: ita ꝙ mors ⁊ corruptio homini nõ nocuisset: qꝛ deꝰ ita statuerat. Ideo dicit adhuc Aug. in li. de baptismo paruulorũ. Fiebat ordo iusticie vt sicut anima dño suo: ita corpus ei obediret. O damnosa trãsgressio: o grauis inobedientia primorum parentũ qua ⁊ ipsi ⁊ nos cum eius illius status omnia iura perdimus.

¶ Que vita hominis ꝑm statũ eiꝰ post lapsum ⁊ qualiter prolongata fuit vita hominum ad multos annos: ⁊ ante ⁊ post diluuium ⁊ modo abbreuiatur.

Capitulum. ij.

Secundo ꝯsideranda ꝓponit̃ hoĩs vita ꝑm statũ nature lapse. Et quantũ ad propositũ spectat. tria de illa inquirere debemus.

Primum dicitur ꝓlongatio.
Secundum dubitatio.
Tertium abbreuiatio.

¶ Primũ de vita hominis inquirendũ dicitur ꝓlongatio. Nam licꝫ post peccatũ data sit plena potestas horrende morti vt cunctos homines vita priuaret: tamen de multis legimus ꝙ lõgissimis annis vixerũt. Unde Gen. v. habetur: ꝙ Adã vixit annis nõgentis triginta. Et Seth nongentis duodecim. ⁊ Enos nõgẽtis quinqꝫ. ⁊ Caynan nõgentis decẽ. ⁊ Jareth nõgẽtis sexaginta duobus. ⁊ Mathusalem nongentis sexaginta nouẽ. Sed de his ãnis apud plerosqꝫ satis dubitatum est an tales fuissent quales et nunc sunt anni nr̃i. Nã vt inquit Aug. lib. xv. de ciui. dei. Plinius secũdus cũ audisset homines ad tot ãnos peruenisset: hec omnia in scientia tẽpoꝝ venisse est arbitratꝰ: inquiẽs quosdã terminasse annũ estate: alios hyeme. Archades triũ mẽsiũ annos habuisse Egyptios quattuor. Lauinios tredecim. Acarnanas sex. Et h̃ quidã dicere voluerũt ꝙ decẽ anni illiꝰ tẽporis accipiuntur pro vno anno nostro: volẽtes ꝙ nongenti anni ex illis essent ex nostris nonaginta. Verũtamẽ falsum esse constat: qꝛ vt ex codicibus hebraicis colligit̃ cẽtũ triginta annorum erat. Adam qñ tertiũ filiũ genuit: qui anni ꝑm illos tredecim ex nostris essent. Et homo tredecim annoꝝ nõ potuisset filios generare. Sed omittamꝰ Adã qui fortasse etiã quãdo creatus est potuit. Quid de Seth qui ꝑm hebreos erat centũ quinqꝫ annoꝝ quãdo genuit Enos: ac per hoc nondum habebat vndecimum annũ. Enos v̄o septuaginta annoꝝ erat qñ genuit Malalehel: ⁊ sic erat septẽ annoꝝ. Quis homo septẽnis generat: si tũc anni septuaginta nuncupantur ꝙ septem fuerunt. Et propterea dicimus cũ prefato Augusti. ꝙ tales erãt tunc anni quales ⁊ nunc. Qd̃ ꝓbari potest via triplici: videlꝫ

Primo autoritate.
Secũdo ratione.
Tertia experientia.

¶ Primo probat̃ autoritate. Nam. xiiij. prefati li. Aug. inducit scripturã dicentem: Sexcẽtesimo anno vite Noe mẽse scd̃o die septimodecimo mensis: rupti sunt oẽs fontes abyssi magne. Et iterũ Gen. viij. Requieuit arca mẽse septimo vigesimoseptimo die mẽsis sup̃ mõtes Armenie. At v̄o aque ibãt ⁊ discurrebãt vsqꝫ ad decimũ mẽsem. Et post subdit̃. Sexcẽtesimo primo anno vite Noe primo mense septimo die mẽsis imminute sunt aque supra terrã. Ex quibus v̄bis aperte deducit̃ ꝙ inter sexcẽtesimũ an-

nū ⁊ sexcētesimū primū vite Noe fluxe-
rūt mēses duodecim. ¶ Scdo probatur
ꝙ anni illi tales erant quales sunt no-
stri rōne. Josephus em̄ in .j. antiquita-
tum lib. asserēs Hieronymū egyptium
Berosiū chaldeum ⁊ Manetā: in libris
quos de antiquitate scripserunt de an-
nis illis cōcordare nobiscū: inducit ra-
tiones quasdā persuadētes hoīes anti-
quos potuisse tādiu viuere. Et has ra-
tiones assumpsit sibi Nicolaꝰ de lyra su
per. v. Geñ. ¶ Prima rō sumit̄ ex boni-
tate cōplexionis primoꝝ parentū q̄ fue-
rūt a deo immediate formati: ⁊ per con
sequēs optime cōplexionati: ⁊ sic ad lō-
gioꝛē vitā dispositi. Et illa bonitas cō-
plexionis magis venit ad hoīes ꝓpin-
quos illiꝰ tp̄is: q̄ ad remotos tp̄e mo-
derni. ¶ Scda rō sumit̄ ex modo tēpe-
rate viuendi. Ut em̄ diximꝰ in sermone
de ieiunio. Uictꝰ sobrius facit ad corpo
ris sanitatē: ⁊ per cōsequēs ad cōserua
tionem ⁊ ꝓlongationem lōgioris vite.
¶ Tertia rō sumit̄ ex bonitate nutrimē
ti: qꝛ ante diluuiū terre nascentia fuere
meliora q̄ post: qꝛ inūdatio diluuij fuit
pro maiori parte ex aq̄s oceani salsis: q̄
inducūt sterilitatē terre ⁊ ꝑ ꝯñs reddūt
peiora terre nascētia ex q̄bus breuiatur
vita hoīs. ¶ Quarta rō sumit̄ ex perfe-
ctione sciētie Ade: qui cognouit v̄tutes
fructū herbarū lapidū preciosoꝝ: ⁊ oīm
rerū naturaliū que faciūt ad ꝯseruandā
sanitatez ⁊ vitā ꝓlongandā. Et de hoc
docuit hoīes illius tp̄is. ¶ Quinta rō
sumit̄ ex bono aspectu siderū sup̄ regio
nē illā in qua manebāt: q̄ aspectus mul
tū facit ad longitudinez vite. Sed per
motū celi ꝯtinuū mutatus est tp̄e ꝓce-
dente. ¶ Sexta ratio sumit̄ ex disposi-
tione diuina hoc ordināte: vt per longā
vitā hoīm multiplicaret̄ genus huma-
nū. Tertio ꝓbat̄ ꝙ illi anni tales erāt
quales sunt nostri experientia. Nam vt
inquit Aug. viij. c. li. xv. de ciui. dei. non
potuissent tot hoīes ex vno adhuc viuē
te ꝑ ordinata cōiugia ⁊ honesta matri-
monia multiplicari. nisi illius vita fuis-
set diuturna. Ut em̄ dicit magister hi-
storiarū super. x. c. Geñ. Phs. in li. que-
stionū super Geñ. narrat ꝙ ex tribus fi-
lijs Noe adhuc eo viuente post diluuiū
nati sunt vigintiquattuor milia virorū
⁊ centū: exceptis mulieribꝰ ⁊ paruulis.
Uixit q̄ppe Noe post diluuiū annis tre
centis quinquaginta: ⁊ fuere oēs anni
vite eius nōgenti quinquaginta: vt pz
Geñ. ix. c. Dicit etiā Aug. vbi. s. ꝙ ex vno
abraā nō multo amplius quadringen-
tis annis numerositas hebree gētis tā-
ta ꝓcreata est: vt in exitu eiusdē populi
ex egypto sexcenta milia hoīm fuisse re
ferantur bellice iuuentutis. ¶ Secūdū
inq̄rendū de vita hoīs lapsi d̄r dubita-
tio. Dubitāt nāq̄ quidā vtrū post dilu
uiū vixerūt hoīes vltra centū ⁊ viginti
annos ꝓpter verba q̄ Geñ. ix. dixit deꝰ
ad Noe. Non permanebit inquit spūs
meus in hoīe: qꝛ caro est. Eruntq̄ dies
illius centū viginti annoꝝ. Et respōdet
Aug. c. xxiiij. li. de ciui. dei. superius alle
gati. ꝙ iste non fuit terminus humane
vite post diluuiū: sed terminus assigna
tus ad penitentiam his qui in diluuio
erant perituri. Et vt testat̄ magister in
historia scholastica deus dixit illa ver-
ba ante annos viginti q̄ cepisset arca
fieri que legit̄ facta in centū annorum
spacio. Uel s̄m Strabuz eo anno dixit
deus v̄ba illa quo cepit arca fieri. Sed
qꝛ in malicia ꝑseuerauerūt ante prefixū
terminū. s. anno centesimo deleti sunt.
Qd̄ etiaz post diluuiū nō vixerūt hoīes
supra cētū ⁊ vigīti ānos pz ī scriptura.
Ut em̄ hr̄ Geñ. xj. Sem centū annoruz
erat q̄n̄ genuit Arpharat biennio post
diluuiū: ⁊ post vixit annis quingentis
quinquagītaquattuor. Thare vixit an
nis ducentis quinq̄. Et Geñ. xxv. ha-
betur: ꝙ Abraā vixit annis centū. lxxv.
Isaac etiā vixit annis cētuz octoginta:
vt pz Geñ. xxv. ⁊ sic īuēti sunt q̄plures
alij q̄ post diluuiū vixerūt vltra cētū vi
ginti annos. ¶ Tertiū inq̄rēdū de vita
hoīs lapsi d̄r abbreuiatio. Naz omissis
illoꝝ tēporum que p̄terierūt conditio-

nibus: cōsiderare debemus q̄ fragilis: q̄ debilis q̄ve breuis sit vita hoīm tēporis nr̄i. Uix vnus reperit̄ e mille qui centenariū immo octogenariū aut sexagenariū numerū attingat annoꝝ. Deficit nēpe vt in pluribus nimis repēte vita. Quisnā nō videat quot quotidie infantes: quot pueri: quot adolescentuli robustissime iuuenes ⁊ decore puelle cū luctu ⁊ lachrymis ducant̄ ad sepeliēdū O vana spes: o deceptrix fiducia eoꝝ q̄ cōfidūt in iuuentute: in diuitijs: in magnificētijs: ⁊ similibus honoribus: dominijs: ⁊ solacijs. Pretereunt nāq̄ oīa ista velut vmbra. Oīm vita breuissima est. Faciāt hoīes q̄cquid velint vt ad senectutem attingant ⁊ in etate decrepita moriantur: adhuc satis angustum satisq̄ breue videbitur sapientibus om̄e tempus vite huius.

¶ De vita hoīs in beatitudine q̄ erit cū plena satietate absq̄ admixtione cuiuscūq̄ ꝯtrarij ⁊ cū ꝑpetuitate. Cap̄.iij.

Tertio cōsiderāda est vita hominis ꝟm statū nature beate qm̄ tandē illa sola desideranda est: illa amabilis: illa deniq̄ oī studio ꝑquirēda. Pro illa sollicitatissime est cogitādū q̄ ꝟe vita est. In qua potissime tres ꝯditiones excellētissime reperiuntur.

Prima d̄r satietas.
Scd̄a puritas.
Tertia eternitas.

¶ Prima excellētissima cōditio vite btē d̄r satietas: q̄r in illa ex plena oīm bonorum participatione plene satiabit̄ animus: ꝟm illud ps̄.xvj. Satiabor cum apparuerit gl'ia tua. Et de hac satietate copiosius disseremus in sermone de btītudine in li. de virtutibus. ¶ Scd̄a cōditio excellētissima vite btē d̄r puritas: q̄r pura erit ⁊ mūda ab oī malo siue ab oī contrario. Uñ Job. Apoc. xxj. de beatis sic ait: Absterget deus oēm lachrymā ab oculis eoꝝ ⁊ mors vltra nō erit neq̄ luctus: neq̄ clamor: neq̄ dolor erit vltra, ⁊, vij. c. idē ait: Nō esuriēt neq̄ sitient amplius neq̄ cadet sup̄ illos sol: neq̄ vllus estus. ¶ Tertia cōditio excellētissima vite btē d̄r eternitas. Uita nāq̄ illa durabit in eternū ⁊ non deficiet. Propterea sic pulchre ī scripturis sctīs noīat̄ eterna. Unde. ij. Mach. vij. Rex mūdi defunctos nos ꝑ suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. ⁊ Sap̄. v. Iusti aūt in perpetuū viuēt. ⁊. j. Petri. v. Deus oī gratie vocauit nos in eternā gloriā suā. ⁊. ij. Pet. j. Abūdanter ministrabit̄ vobis introitꝰ in eternum regnum domini ⁊ saluatoris nostri iesu christi. Et ad Gal. vj. Qui seminat in spū: de spiritu metet vitam eternam. ⁊ Job. iij. christus dicit: Sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum non pereat: sed habeat vitā eternā. ⁊. vj. c. Hec est voluntas patris mei q̄ misit me: vt oīs q̄ videt filiū ⁊ credit in eū nō pereat sed habeat vitā eternā. ⁊. x. c. Oues mee vocē meā audiūt ⁊ ego cognosco eas ⁊ sequunt̄ me: ⁊ ego vitam eternā do eis. ⁊ Mat. xix. Oīs q̄ reliq̄rit domū vel fratres: aut sorores: aut patrē: aut matrē: aut vxorē: aut filios: aut agros ꝑpter nomen meū centuplū accipiet ⁊ vitā eternā possidebit. et Mat. xxv. Ibūt hi in suppliciū eternū iusti aūt in vitā eternā. Mirū certe cur tanta sit multoꝝ verecūdia immo insipiētia: qui tā mira tā alta: tāq̄ iocūda audiētes de btā vita ad eā ꝑperare nō cogitant. Nā si tanta faciūt ꝑ cōseruatione vite p̄sentis: cur etiā eadē ⁊ similia facere recusant ꝑ adeptione future vite. Hec vita laboriosa est illa delitiosa: hec inquieta: illa tranquilla: hec instabilis: illa firma: hec periculosa: illa secura: hec dubia illa certa: hec periculis plena: illa pericula nō formidans: h̄ cōmunis bonis ⁊ malis: illa ꝑpria tm̄ bonorum. Hec tandem breuissima momentanea ⁊ caduca: illa ꝟo vt diximus perpetua ⁊ sempiterna. O igitur damnabilis reprehensibilisq̄ imprudentia hominum huius seculi: qui tantuꝫ pro

curāt panem ⁊ viuant: viuāt inquā ad modicū: ⁊ quasi nihil: ⁊ nō querūt virtutes: nō pnīam: nō bona opa per que viuere possint vita illa btā perēni. Inquit xp̄s Luce. iiij. Nō in solo pane viuit hō: q: hec sola vita est magnifaciēda cui panis est necessarius: sz alia exquirēda in qua deꝰ presentia sue claritatis pascit intuētium oīm tam angeloꝝ q̄ hoīm desideria ⁊ appetitus: vbi oēs pariter collaudabimꝰ ip̄m deū fontē bonoꝝ oīm: qui sit benedictus ꝑ infinita seculoꝝ secula. Amen.

¶ Feria.ij.post Inuocauit: de veritate tremendi iudicij contra eos qui de illo male sentiunt. Sermo.xxiiij.

Cum venerit filius hoīs in maiestate sua ⁊ oēs angeli eius cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue ⁊ congregabūtur ante eū oēs gentes. Saluatoris nr̄i verba sunt ista originalr̄ Mat. xxv. ⁊ in euangelio hodierno. Diē terribilē vltimi iudicij cōsiderātes satz semperqz timere debemꝰ: ne simul cū dānatis ⁊ diabolis ꝓijciamur in ignē eternū. Sūt tñ multi q̄ letantur cū malefaciūt: ⁊ deū nō timēt: ac hoīes nō verentur: q̄ credere nolūt q̄ filiꝰ hoīs venturus sit ad iudicādū oēs rōnēqz ab oībus exigēdā. Eapropter vt ait Aug̃. li. xx. de ciui. dei. c. j. De die vltimo iudicij dei qd̄ ipse donauerit locuturi eūqz asserturi aduersus impios ⁊ īcredulos tāq̄ in edificij fundamēto priꝰ ponere debemꝰ testimonia diuina. hec ille. In hoc itaqz sermone desudabimꝰ oī ingenio vincere curiosos: incredulosqz confundere: q̄bꝰ veritatē iudicij ꝑ sanctaꝝ scripturarū sacrorūqz doctoꝝ dicta dilucida ostēdemꝰ. Et vt ordinate veniamus in campū: notabimus in hoc sermone triplex testimonium quo probatur futurum vniuersale iudicium.

Primum est patrum ⁊ ꝓphetarum.
Secundum christi et apostolorum.
Tertium ecclesie et doctorum.

¶ Qd̄ omnes patres ac prophete veteris testamenti diuinitus inspirati predixerunt xp̄m esse venturum ad iudicādos viuos et mortuos. Capl̄m. j.

Primū testimoniū quo ꝓbatur futurū iudiciū vniuersale d̄r patrū ⁊ ꝓphetarū. Et licz Aug̃. v. c. pfati li. xx. de ciui. dei: dicat priꝰ eligēda esse testimonia noui testamenti q̄ veteris: qm̄ q̄uis vetera priora sint tp̄e: noua tñ anteponēda sunt dignitate. Verū in hoc dicēdi gn̄e mihi plus satisfacit vt a veteris testamēti pagina sumā originē. Jō audiamꝰ quid ibi ponit̄ de iudicio Gen̄. xv. Deꝰ ad Abraā loquēs ait: Ego iudicabo. Et Deut̄. xxxij. Judicabit dn̄s ppl̄m suum: ⁊ in seruis suis miserebit̄. Et Johā. xix. Fugite a facie gladij: qm̄ vltor iniquitatū gladiꝰ est: ⁊ scitote esse iudiciuz. Et. j. Reg̃. ij. Dn̄s ascēdit in celos ⁊ intonuit ⁊ ipe iudicabit orbē terraꝝ. ⁊ ps̄. ix. Parauit in iudicio thronū suū. ⁊ ps̄. lxxj. Judicabit pauperes ppl̄i ⁊c̄. et ps̄. cix. Judicabit in nationibus implebit ruinas ⁊c̄. Et Prouerb̄. xxij. Judicabit dn̄s. ⁊. xxix. A dn̄o egredie t̄ iudiciū singuloꝝ. ⁊ Eccl̄s iij. Justū ⁊ impiū iudicabit dn̄s: ⁊ tp̄s oīs rei tūc erit. et Sap̄. iij. Fulgebunt iusti ⁊ tāq̄ scītille ⁊c̄. ⁊ Judith. xvj. Vhegēti insurgēti sup genus meū: dn̄s em̄ op̄s vindicabit in eis in die iudicij visitabit illos. ⁊ Esa. iij. Stat ad iudicādū dn̄s: ⁊ stat ad iudicādos populos. Dn̄s ad iudiciū veniet cū senioribꝰ populi sui ⁊ principibꝰ eiꝰ. ⁊. xj. c. Nō ꝟm visionē oculoꝝ iudicabit: neqz ꝟm auditū auriū arguet: sz iudicabit in iusticia pauperes: ⁊ arguet in equitate pro mansuetis terre: et percutiet terrā virga oris sui. ⁊. c. xiij. Ecce dies dn̄i veniet crudelis ⁊ indignationis plenus: et ire furorisqz ad ponendam terrā in solitudinem et peccatores eius cōterendos de ea. et. lj. c. Brachia mea populos iudicabunt. et Ezechiel̄. vij. Judi-

cabo te iuxta vias tuas. ⁊ Danielis. vij. Iudiciū sedit. ⁊ Iohelis. ij. Cōturbent omnes habitatores terre: quia veniet dies dñi. quia prope est dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies nebule et turbinis. et Michee. iiij. Iudicabit inter populos multos: ⁊ corripiet gētes fortes. ⁊ Sophonie. j. Iuxta est dies dñi magn⁹ iuxta ⁊ velox nimis. Dies ire dies illa dies tribulationis ⁊ angustie: dies calamitatꝫ ⁊ miserie: dies tenebraꝝ ⁊ caligīs: dies nebule ⁊ turbinis: dies tube ⁊ clāgor sup ciuitates munitas ⁊ sup angelos excelsos: ⁊ tribulabo homīes: ⁊ ambulabūt vt ceci: qꝛ domino peccauerūt ⁊ effundet sanguis eorū sicut humus ⁊ corpora eorū sicut stercora. Sed ⁊ argētum eorū ⁊ aurū eorum non poterit liberare eos ī die ire dñi. In igne celi ei⁹ deuorabit oīs terra: qꝛ cōsummationē cū festinatione faciet cūctis habitātib⁹ terrā. Scd̄m aūt Augu. tp̄s iudicij aliqñ dies iudicij: aliqñ dies dñi nūcupat. Vūc v̄o vltimi iudicij diuini diem dicimus nouissimū tp̄s. Nā p quot dies h̄ iudiciū tendat incertū est. Sed scripturarū more dies solet poni p tp̄e. Si v̄o aliq̄s obijceret cōtra autores p̄dictas: q̄bus iudiciū asserit ꝙ aliter essent intelligēde: eo ꝙ vt habet. Nō iudicabit deus bis in idipsum. Sed nūc deus iudicat de singulis operibus hoīm: cum cuilibet post mortē retribuat penā vel gloriā: ergo iterū eos nō iudicabit. Respōdet Rich. xlvij. di. quarti. ar. j. ad. ij. ꝙ iudiciū quo nūc iudicat deus cuiuslibet p̄sone singularis nec est oībus manifestū: nec tribuit totū p̄miū: nec totū suppliciū: qꝛ punit aīas nō in corporibus: ⁊ silr p̄miat de cōi lege. Illud aūt iudicium qd̄ futuruꝫ est erit oīm simul ⁊ oībus manifestum: ⁊ reddet cuilibet sui premij ⁊ sui supplicij cōplemētū et cōpositum ex anima ⁊ corpore iudicabitur. Sic ergo patet ꝙ nō iudicabit bis in idipsum: qꝛ penā quā animabus ante inflixerat iterū nō īfliget: sed qd̄ deerat supaddet. Vinc Aug. li. xx. de ciui. dei. c. j. ait: Iste dies iudicij ꝓprie vocatur: eo ꝙ nullus ibi erit imperite querele loc⁹: cur iniustus ille sit felix: ⁊ cur ille iustus infelix: oīm nāq̄ tūc nō nisi bonorum vera ⁊ plenissima felicitas: ⁊ oīm nō nisi maloꝝ digna ⁊ summa infelicitas apparebit. hec ille.

¶ Qꝛ xp̄s ⁊ eius apl̄i predixerunt aperte vniuersale iudicium esse futurū quo oēs boni ⁊ mali congregabuntur ante tribunal iudicis. Cap. ij.

Secundū testimoniū quo p̄batur futurū iudiciū est xp̄i ⁊ apl̄oꝝ. Ipse nāq̄ saluator cū obiurgaret ciuitates i q̄bus virtutes magnas fecerat neq̄ crediderant. Mat. xj. ait: Vhe tibi corozaim: vhe tibi bethsaida: quia si in tyro ⁊ sidone facte essent virtutes que facte sunt olim in vobis in cilicio ⁊ cinere penitentiam egissent. Verūtñ dico vobis: Tyro ⁊ sidoni remissi⁹ erit q̄ vobis in die iudicij. Et Mat. xij. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione ista ⁊ cōdemnabunt eam: qꝛ penitentiam egerunt in predicatione ione. Notandum tñ pro intelligentia istorum verboꝝ s̄m Rich. in. iiij. di. xlvij. ar. j. q. ij. ꝙ extendendo nomen iudicādi: quinq̄ modis pōt alicui conuenire iudiciū. Primo ex ordinaria potestate: ⁊ sic iudicabit tota trinitas. Scd̄o delegata potestate: ⁊ si iudicabit filius. s. xp̄s inquantū homo. Ioh. v. Pater oē iudicium dedit filio. ⁊ Dañ. vij. Aspiciebam donec throni positi sunt: ⁊ antiquus dierum sedit. et infra. Aspiciebam in visione noctis: ⁊ ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat ⁊ vsq̄ ad antiquum dierum peruenit ⁊ in conspectu eius obtulerunt eum: et dedit ei potestatem ⁊ honorez ⁊ regnū ⁊ omnes tribus populi ⁊ lingue ipsi seruient: ⁊ potestas eius potestas eterna que non auferetur: ⁊ regnū eius qd̄ nō corrūpetur. Tertio assessoria de dignitate: ⁊ sic iudicabūt viri perfecti qui erūt pro perfectione meritorum suoꝝ assistē

tes iudici. Vñ de apostolis Luc.xj.xps ipse dixit: Ideo ipsi iudices vestri erūt. et Matthei.xix.apostolis ipsis retulit. Amē dico vobis q̄ vos qui secuti estis ꝛc. Quarto approbatione: ꝛ sic iudicabūt oēs electi. Oēs em̄ approbabūt iudicia sniaz. Vñ Apoc.xix. Johānes ait: Audiui q̄si vocez tubarū multarū in celo dicentiū alleluya. Laus gloria ꝛ virtus deo nostro est: qr̄ vā ꝛ iusta sunt iudicia eius. Quinto cōparatione: qr̄ minus mali iudicabūt magis malos. ꝛ sic sumitur iudiciū in autoritate prealleגata de niniuitis. Predicauit insuper xps futurum iudiciū. Matthe.xiij. vbi post parabolā de bono semine in agro seminato ꝛ zizanijs exortis tandē illaz sic exposuit. Qui seminat bonū semē est filius hominis. Ager autē est mundus. Bonū vo semen hi sunt filij regni: zizania aūt sunt filij nequā. Inimicus autē q̄ superseminauit ea est diabolus: messis vo consummatio seculi est: messores angeli. Sicut ergo colliguntur zizania ꝛ igni cōburuntur: sic erit in cōsummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos ꝛ colligēt de regno eius oia scandala ꝛ eos qui faciunt iniquitatez ꝛ mittent eos in caminū ignis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Tunc fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoz. Qui habet aures audiendi audiat. Ut autez scribit Aug. vj.c.xx.li.de ciui.dei. xps i hac autoritate iudiciū quidē vel diē iudicij non nominauit: sed eum multo clarius ipsis rebus expressit: ꝛ in fine seculi futurū esse predixit. In eodem etiam loco euangelij xps iudiciū fatetur: quādo sequitur: Simile est regnū celoz sagene misse in mari ꝛc. Matthē.xiij. vsq̄ ibi ꝛ stridor dentiū. Et vt breuius hanc veritatē futuri iudicij per xpm predicatam accipiamus: adest lectio sancti euāgelij hodierna' in qua non solū de futuro iudicio: sed ꝛ de mō de quo in sequētibus sermonib? dicemus fit specialis mentio. Apli insuper hoc iudiciū prenūciauere. Unde Petrus.ij.epla.iij.c. ait: Uenient in nouissimis diebus in decepcione illusores iuxta proprias pscias ambulantes dicentes: Ubi est promissio aut aduentus eius. Ex quo em̄ patres dormierūt oia sic perseuerant ab initio creature. Latet em̄ eos hoc volentes q̄ celi erāt prius ꝛ terra de aqua ꝛ p aquā cōsistens dei verbo: per quē ille nūc mūdus aqua inundatus perijt. Celi aūt q̄ nūc sunt ꝛ terra eodē vbo repositi sunt igne seruati in die iudicij ꝛ perditionis impioz hoim. Unum vo hoc nō lateat vos charissimi: qr̄vn? dies apud dñm sicut mille anni ꝛ mille anni sicut vn? dies: nō tardat dñs promissionē suā. sicut q̄dā existimāt. Aug. autem hanc auctoritatē xviij.c.xx.li.de ciui.dei. exponēdo dicit: Celos istos aereos intelligimus: quoz locū ac spaciū aqua diluuij crescēdo superauit: nō autē illos supremos vbi sol ꝛ luna ac sidera cōstituta sunt. Et Jac. v. ait: Patientes estote fratres vsq̄ ad aduentum domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructū terre: patienter ferens donec accipiat temporaneum ꝛ serotinum. Patientes estote ꝛ vos ꝛ confirmate corda vestra quoniā aduentus dñi appropinq̄bit. Et Paulus.ij. Coz. v. sic a ꝛ Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi vt referat vnusquisq̄ pp̄ria corporis p̄ut gessit: siue bonū siue malū. Quid dicēt amplius increduli vbi tā validissima ꝛ fidedigna de venturo iudicio audiuntur testimonia. O pertinaces peccatores: o vmiculi debilissimi credite credite. Nō sunt locuti pphete: nō apostoli: nō denicq̄ xps vba mēdacij qui veritatē tantop̄ dilexerūt: vt pro illa etiā morī nō recusarēt. O somnolenti: o pigri ꝛ carnales hoies recordemini de primo aduentu iesu xpi filij dei: ō quo per tot annoz milia acclamatū est. Veniet veniet ad redimendū pplm ꝛ ad saluādas gētes: ꝛ tandē venit: ꝛ q̄ p̄dicta fuerāt de ipso i scripturis plene cōpleuit. De secūdo vo aduentu scriptura sacra p̄clamat oīs ꝛ loquitur: Ideo firmiter est tenēdū q̄ oīno ve

niet. Veniet inquā fortis et terribilis excelsus ⁊ gloriosus in maiestate ⁊ gloria ad humiliādos superbos: ad reprobādū luxuriosos: ad arguēdū auaros: ad cōdēnādū tādē eternis cruciatibus cū corpore ⁊ aīa: quoscūq; miseros peccatores. O aīa sterilis q̄d agis? Quid dormis? Cur vēturū iudicē tā scue tibi cōminātē nō times: quare pctā tua nō corrigis: non dimittis: non emendas? Quō cū illis cōparere corā iudice audebis tam equissimo. Propterea Job. Apoc. xiiij. audiuit angelū voce magna clamātē: Timete deū et date illi gloriā et honorē: q̄ venit hora iudicij eius. O prelati ⁊ magni viri ecclie: o imperatores: o reges: o principes: o barones: o duces: o milites: o doctores: o iudices o philosophi: o eloquētes oratores. O delicati iuuenes: o formose puelle: o annosi senes: o solliciti mercatores: o artifices: o iudei: o gētiles: o xp̄iani: o virgines: o vidue: o cōiugati. Timete deum: timete deū: timete deum: q̄ veniet et non tardabit.

¶ Q̄ oēs doctores ecclesie sctē loquantur terribilia ⁊ tremēda valde de futuro iudicio generali. Capl'm. iij.

TErtiū testimoniū quo p̄batur futurū iudiciū ꝺ̄ ecclesie ⁊ sanctoꝝ doctoꝝ. Ipsa nāq; ecclesia in vtroq; symbolo tā apostoloꝝ q̄ patrū vēturū xp̄m ad iudiciū p̄fitetur. Et hic est septimꝰ articulus fidei. vt dicit glo. c.j. ex̄ de sum. trini. et fide catho. super verbo vēturus. Jō Aug. c.j. xx. li. de ciuita. dei. ait: Tenet oīs eccl'ia dei veri xp̄m de celo esse vēturū ad iudicandos viuos et mortuos. Jnsup de hoc iudicio clare ⁊ sepiꝰ loquūt sācri doctores. Vñ Bernar. in quadā ep̄la ait: Veniet dies illa q̄n plus valebunt pura corda q̄ astuta verba: cōsciētia bona q̄ marsupia plena: q̄nquidē iudex ille nō flectet donis nec fallet verbis. Et Piero. ad Saluinianū diaconū lapsum. Parce queso aīe tue et crede dei futurū iudiciū. ⁊ idem ad Asellam de fictis amicis. Ante tribunal xp̄i stabimus: ibi patebit: qua mente quis vixerit. Et idem ad Heliodoꝝ de contēptu mundi. Veniet dies illa qua corruptiuum hoc et mortale induat īcorruptionē ⁊ immortalitatē. Beatus seruus quē inuenerit dñs vigilantē. Tunc ad vocē tube pauebit terra cū populis. Tūc gaudebis cum iudicaturo dño lugubris mūdus immugiet ⁊ tribus ad tribū pectora ferient. Potentissimi quōdā reges nudo latere pulpitabunt. Exhibebit cū ple sua venere tūc ignitus iuppiter. Adducetur ⁊ cū suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumēta nō pderunt. Tunc tu rusticanus et paup erultabis gaudebis ⁊ dices: Ecce crucifixus deus meus. Ecce iudex qui obuolutꝰ pānis in p̄sepio vagit. Hic est operarij ac questuarie filius. Hic matris gestatus sinu hoīem deus fugit in egyptū. Hic vestitus coccino. Hic sentibꝰ coronatꝰ. Hic magus demoniū habēs ⁊ samarites. Cerne manus iudee quas fixeras. Cerne latꝰ romane quod foderas. Videte corpus an idē sit q̄ dicebatis clā nocte sustulisse discipulos. hec ille. Et idē ad Palmachiū ⁊ Oceanū. Aderit illa dies in qua facta nīa quasi in quadā tabula depicta mōstranda erunt. O quantis in die illa expedisset si ⁊ sensu corporis ⁊ viscerum vigore caruissent: quāti pastores philosophis: quanti rustici oratoribus: quanti hebetes ⁊ muti arguti p̄referendi sunt Ciceronis. Et Gregoriꝰ homelia. xxix. Presentis tēporis si que est ita est agenda letitia: vt nunq̄ amaritudo sequentis iudicij recedat a memoria. Quis contradicere potest quis audet quis dꝰ tā probatissime veritati. Ecce iam audiuimus tā preclarissimas voces que peccatoribus terribile dei iudiciū cōminant futurum. Non letentur: non securi viuāt si nō puniuntur in hac vita. Non sunt vane voces scripturaꝝ que de peccatoribus ⁊ maleficientibus nunciāt. Ihe

ait sapiēs Eccl'i.ij. dissolutis corde. Et xlj. Uhe vobis viri impij q̄ dereliq̄stis legē dñi. Et Esaie.j. Uhe gēti peccatrici.et.iij. Uhe impio in malis suis. Et xlv. Uhe qui contradicit factori suo. Et Apoca.viij. Audiui vocem vnius aquile volantis per mediū celi voce magna clamantis ⁊ dicentis: Uhe vhe vhe habitantibus in terra: idest iniquis peccatoribus ⁊ malis hominibus. O humana presumptio. O detestabilis ⁊ periculosa confidentia eoꝝ qui in sua mala vita dei iudicium non formidāt. O insensati peccatores cogitate diligēter quid acturi eritis vel quid responsuri in extremo iudicij die: ⁊ dum cognoscitis nullaꝫ esse in vobis astutiā nullāq̄ꝫ virtutem quibus iudicij eterno possitis obsistere: reuertimini ad pnīam vt sic esse valeatis de numero electorum qui percipient regnum eternū in quo deus cum omnibus sanctis viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post Inuocauit: de formidabilib⁹ iudicij signis. Sermo.xxv.

Ijciebat oēs vendentes ⁊ emētes de templo. Mat. xxj. et in euāgelio hodierno. Q̄ terribilis apparebit in iudicio xp̄s clare ostendit nobis sacra euāgelica lectio hodierna in qua narratur celebre ac famosum iudiciū ⁊ signū potestatis q̄ erat in xp̄o qui solus potuit flagello facto de funiculis grandē multitudinē foras tēplū eijcere. Cōuenerāt q̄dē ibi vt solet fieri populi ī magno nūero neq̄ꝫ inuētus est q̄sq̄ꝫ q̄ poterit resistere ꝟtuti q̄ erat in vno solo homine iesu xp̄o ꝓpter latēte ei⁹ diuinitatē. Ipe ergo vt potuit eijcere adhuc in nr̄a humilitate ꝯsistēs oēs vēdentes ⁊ emētes de templo: vēturus est in maiestate sua ad segregādū a ꝯsortio iustoꝝ cunctos peccatores impenitētes: ante tn̄ aduētū ei⁹ p̄cedēt terribilia signa q̄ in hoc sermone merito ꝯtēplari debemus vt ꝑ illoꝝ recordationē deū timētes ⁊ ad pnīam redeūtes nō inueniam in numero illorū quos xp̄s tā acriter a sua facie eiecit ⁊ eternal'r ꝯdēnabit. De ipsis ergo signis iudicij tria mysteria principalia erunt declaranda.

Primū d̄r conditio.
Secundū ratio.
Tertium conclusio.

¶ Q̄ imminente iudicij tempore multa signa fient in sole luna stellis: in celo ⁊ in terra: in angelis: ⁊ quasi in oīb⁹ alijs creaturis. Capitulum.j.

Primū mysteriū ꝯtēplandū de signis d̄r ꝯditio. In quo videre debem⁹ q̄lia erūt et cui⁹ ꝯditiōis signa iudicij. Uñ Ric.in.iiij.xlviij.di.ar.j.q.iij. inducit Hiero. q̄ in annalib⁹ iudeorū scribit se legisse.xv. signa q̄ sunt hec. Prima die oīa maria exaltabūtur xv. cubitis supra oēs mōtes. Scd̄a die oīa equora ꝓsternent̄ in ꝓfundū: ita vt vix possint videri. Tertia die redigētur in statū antiquū. Quarta oēs q̄ belue q̄ mouent̄ in aq̄s ꝯgregabunt̄ ⁊ eleuabunt̄ sup aquas mugiētes. Quīta oīa volatilia celi ꝯgregabunt̄ in cāpis ⁊ nō gustabūt neq̄ꝫ bibēt: sꝫ emittent voces quasdaꝫ quasi flebiles. Sexta flamina surgēt ab occasu solis ignea ꝯ faciē firmamēti vsq̄ꝫ ad ortū currētia. Septima oīa sydera erratica ⁊ fixa spergent ex se igneas comas: sicut comete. Octaua magn⁹ terremot⁹ erit: ita vt oīs alta edificia ꝓsternant̄. Nona oēs lapides scindent̄ ⁊ vna petra collidet aliā. Decima oēs plāte fluēt sanguineū rorem. Undecima oēs montes ⁊ colles ⁊ edificia in puluerē redigent̄: Duodecima oīa aīalia veniēt ad cāpos de siluis ⁊ mōtib⁹ rugiētia ⁊ nihil gustātia. Decima tertia om̄ia sepulcra ab ortu solis vsq̄ꝫ ad occasum patebūt cadaueribus ad resurgēdū. Decima q̄rta hoīes de habitaculis suis recedēt discurrēdo attonitivelut amētes ⁊ nō audiētes loqui. Decima q̄nta oēs hoīes morient̄ ⁊ re-

surgēt cū mortuis lōge añ defunctꝫ. Et
q̄uis īcertum sit vtrū talia signa sint
p̄cessura iudiciū: cū Hiero. ea non affir
met sed tm̄ legisse se asserat tñ ex euan
gelij textu tria signa infallibiliter ⁊ cer
titudinaliter colliguntur.

Primū d̄r corpoꝝ celestiū īmutatio.
Scd̄m euāgelicaꝝ virtutū cōmotio
Tertiū signi redēptoris apparitio.

¶ Primū signū hr̄ Mat. xxiiij. vbi d̄r:
Sol obscurabit̄ ⁊ luna nō dabit lumē
suum: ⁊ stelle cadēt de celo. Et Lu. xxj.
Erūt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis. Et h̄
p̄dixit Esa. xiij. Stelle celi ⁊ splēdor ea
rū nō expādēt lumē suū: obtenebratus
est sol in ortu suo: ⁊ luna nō splēdebit ī
lumine suo. ⁊ Apoc. viij. Quartꝰ āgelꝰ
tuba cecinit ⁊ p̄cussa est tertia ps solis
⁊ tertia ps lune et tertia ps stellaꝝ ita
vt obscuraret̄ tertia ps earū. Circa ob-
scurationē solis notādū est ſm Alex. in
iij. p̄te summe. q. xxv. mē. j. ar. j. ⁊ Ric.
q̄ sequunt̄ magr̄m. xlviij. di. q̄rti li. ar.
j. q. v. q̄ solē ⁊ lunā obscurari pōt ītel-
ligi vel in ip̄o aduētu iudicis. ⁊ sic dicū
tur obscurari nō sui luminis p̄uatione
sed supueniēte maioris luminis clari-
tate. Et h̄ p̄dixit Esa. xxiiij. Erubescet
luna ⁊ cōfundet̄ sol cū regnauerit dñs
exercituū in mōte syon ⁊ ī hierl'm: ⁊ in
cōspectu senū suoꝝ fuerit glorificatus.
Pōt etiā ītelligi solē et lunā obscurari
ante iudicis aduētū: ⁊ sic patient̄ ecly-
psim sup̄natural'r: qm̄ si paterent̄ p na-
turā nō oporteret hoc poni inter signa
cū multotiēs hoc acciderit. Sꝫ creden
dū est q̄ ꝯ naturā patient̄ sil' eclypsim
ad terrorē hoīm. Per naturā em̄ īpossi
bile esset q̄ sil' paterent̄ eclypsim: qꝛ na
turalis eclypsis solis causat̄ p interpo
sitionē lune inter aspectū nr̄m solisq̄.
Et naturalis eclypsis lune p ītерposi-
tionē terre diametral'r īter solē ⁊ lunā.
De illa ḡ eclypsi sic ꝓp̄hauit Johel'. ij.
Sol ꝯuertet̄ in tenebras ⁊ luna ī san-
guinē: anteq̄ veniat dies dñi magnꝰ ⁊
horribilis. De casu etiaꝫ stellarum ſm
Aug. xx. de ciui. dei. c. xxiiij. credēdū est
q̄ tropica sit illa locutio q̄ d̄r stellas ca
dere de celo: eo q̄ ꝓprie loquēdo veri-
ficari nō posset: qꝛ corpora celestia non
sunt grauia nec corruptibilia. vt dicit
Aristo. j. de celo ⁊ mūdo. Ideo dicūtur
cadere de celo: qꝛ videbunt̄ lumine suo
priuari superueniēte claritate maiori.
Vel pōt intelligi q̄ stelle cadēt de celo
quātū ad apparitionē: qꝛ inflāmati va
pores in tāta multitudine descēdet q̄
videbit̄ aspiciētibus q̄ sint stelle de ce
lo cadētes. ¶ Scd̄m signū erit angeli-
carū virtutum cōmotio. De quo Mat.
xxiiij. Virtutes celoꝝ mouebuntur. Et
hoc ſm doc. p̄fatos pōt dupl'r intelligi
Aut ꝓ ordine virtutū q̄ ſm Dio. lib. de
ange. hierar. est medi⁹ in media hierar
chia: aut ꝓ oībus celestibus spiritib⁹.
Primo modo ꝓ tāto virtutes celoꝝ cō
mouebunt̄: qꝛ angeli illi⁹ ordinis quoꝝ
offiū est circa mundū regimē gerere: fa
ciēdo aliqua facta insolida ad reuocan
dū mētes hoīm in deū: p modicū tp̄s:
ante xp̄i aduentū faciēt facta maioris
admirationis q̄ vnq̄ ante fecerint. Et
in ip̄o xp̄i aduētu mouere cessabūt cor
pora celestia. Accipiendo v̄o virtutes
pro oīb⁹ angelis beatis dicunt̄ moue-
ri ſm magr̄m nō metu dānationis vel
aliqua p̄turbatione pauoris: sꝫ quadā
admiratione eoꝝ q̄ videbūt. Et sic in-
telligitur illud Job. xxvj. Columne celi
pauēt ⁊ ꝯtremiscūt ad nutū ei⁹. ¶ Ter
tiū signum d̄r signi redēptoris appari-
tio. de quo in euāgel'. Mat. xxiiij. Tūc
apparebit signū filij hominis. Qd̄ mul
tipliciter pōt intelligi ſm Alex. in. iij.
Uno modo signū illud pōt dici signū
crucis. de quo cantat eccl'ia. Hoc signū
crucis erit in celo cū dñs adiudicandū
venerit. Et Chryſ. Crux apparebit sole
lucidior existens. Scd̄o modo pōt dici
signū passiōis in carne xp̄i. iuxta illud
Zach. xij. Videbūt in quē trāsfixerunt.
Et Apoc. j. c. Videbit eū oīs oculus et
qui eū pupugerunt. Tertio modo pōt
intelligi signū crucis impressum mēti-
bus fideliū. Hec sunt signa q̄ colligunt̄

ex euãgelio. Tñ vt Lucas addit. xxi. Et in terris erit pressura gentiũ pre ꝯfusione sonitꝰ maris ⁊ fluctuũ: vsq; vniuerso orbi. Jõ non est dubitandũ ꝙ ante diẽ iudicij videbuntur terribilia signa: nõ solũ in sole ⁊ luna ⁊ stellis: verũetiã in aere: in auibꝰ: in terra: in arboribꝰ: in mari: in animalibꝰ: in aquis: in fluminibus: et in omnibus abyssis.

¶ Q̃ signa predicta in precedenti capitulo fient ad significandum terribilitatem iudicis: ⁊ ad accusandum peccata vel quasi ad compatiendum suo modo miseris damnatis. Capl'm. ij.

Secundũ mysteriũ ꝯtẽplandũ d̃r ratio. In quo ꝯsiderare debemus quare predicta signa fiẽt ante diem iudicij? Et dici potest ꝙ ꝓpter tres rationes.

Prima d̃r ostensionis.
Secunda accusationis.
Tertia compassionis.

¶ Prima ratio d̃r ostẽsionis ad ostẽdẽdũ q̃terribilis erit aduẽtus filij dei iudicãtis qñ creature sue tãtũ terrorẽ incutient hoĩbꝰ. Jõ Greg. in homel'. di. Multa debẽt mala p̃currere vt malum valeãt sine fine nũciare. Nã si timẽt homines ĩsolitã solis obscurationẽ: sicut Verg. di. s. Geor. Ille etiã extincto miseratus cesare romã. Cũ caput obscura nitidum ferrugine texit. Impiaq; eternã timuerũt secula noctẽ. Si timẽt nõ cõsuetas tenebras: sicut egyptij de q̃bꝰ d̃r Exo. x. Facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egypti tribꝰ diebꝰ nemo vidit fratrẽ suũ nec mouit se de loco in quo erat. Si timẽt terremotũ: si ventoꝝ vehemẽtiã: si nocturnos strepitꝰ: si draconũ aut serpẽtũ sibilos leonũq; rugitꝰ: ⁊ hmõi quãto magis timebũt tremendã vocẽ seuerissimi iudicis dãnãtis ⁊ exprobrãtis malos. ¶ Scda rõ illoꝝ signoꝝ d̃r accusatiõis. Oẽs em̃fere creature ĩmutabunt̃ parate ad vindictã ꝯ pctõres. iuxta illud Sap. v. Armabit creaturã ad vindictã inimicorũ suoꝝ. Nã cũ deus oẽs creaturas fecerit ad hoĩs vtilitatẽ: ⁊ oẽs deo obedierint homini ꝟuiẽdo. ipe ꝟo hõ rebellis ⁊ inobediẽs creatori suo extiterit: iõ accusabũt eũ quasi ingratũ. Clamabit nãq; suo modo celũ. O deus omp̃s ego hoĩ ministraui cũ planetis meis influẽdo sup terrã ⁊ alia operando q̃ iussisti. ipse ꝟo te offendit: g̃ vindicta iussisse iudex Clamabunt sol ⁊ luna ⁊ stelle. O deus magne nos dedimus peccatoribꝰ lucẽ vt tuum ꝓsequeremur imperiũ: illi ꝟo in omnibꝰ te ꝯtẽpserunt fac ergo vindictã. Clamabit hoc modo aer: clamabit terra: clamabunt aque ⁊ oĩa que in eis sunt. Ideo Hugo de sanctovictore ait: In die illa vltiõis nihil habebit quod respõdere possit homo peccator: vbi celum ⁊ terra: sol ⁊ luna: dies ⁊ noctes: ⁊ totus mũdus stabũt aduersum nos in testimoniũ pctõꝝ nostroꝝ. ¶ Tertia rõ illoꝝ signoꝝ d̃r cõpassionis. Mouebũtur vtiq; quasi quodã affectu pietatis ⁊ cõpassionis oẽs creature ad cõpatiẽdũ dãnatis miseris. Vñ Chryꝰ. super Mat. ait: Patrefamilias moriẽte domus eius turbat̃: familia plangit et nigris se vestibꝰ induit. Sic humano genere circa finẽ cõstituto celi ministeria lugent ⁊ candore deposito tenebris induunt̃. Plãget ergo sol dãnationẽ hominũ: planget luna: plangẽt stelle: plãgent oĩa elementa: ⁊ vniuersa q̃ creata sunt. O q̃durus es: o tu pctõr q̃ferreus q̃tibij p̃i crudelis qui te damnandum conspicis et morti sempiterne ad iudicandũ: ⁊ tamen nõ ploras. Plãge: qꝛ sol te planget. plange: quia planget te luna. plange: quia plangẽt te stelle. Sed melius plange vt non plangas: plange quia offendisti deuꝫ: vt tibi indulgeat. Plange per ꝯtritionẽ ⁊ postula veniam: plange per timorem vt sic penam effugias. O saxeum pectus. O adamãtinũ cor: o insensibilis mẽs peccatricis anime que audiẽdo ea que dicimus non commouetur: non compungitur: nõ excitatur: non deponit pctã:

nec reuertitur ad dñm deũ suum.

¶ Qr terribilis erit vox tube vocantis mortuos ad iudiciũ: ⁊ ꝙ virtus diuina erit causa efficiẽs reformationis corporũ ⁊ resurrectionis mortuoꝝ: ⁊ vox tube erit causa instrumẽtalis. Capm.iij.

Tertiũ mysteriũ contemplandum de signis iudicij dicit̃ cõclusio. Concludẽtur nãq; oĩa signa terroris ĩ illo vno pauescẽdo qđ erit vox tube. de qua.j.Coꝝ.xv. Canet em̃ tuba ⁊ mortui resurgẽt incorrupti: ⁊ nos immutabimur. ꝟm aũt Richar.di.xliij.iiij. libri ar.iij.q.iij. Vox tube non erit causa efficiens reformationis corporũ ⁊ vnionis aĩarum ad illa: sed virtus diuina. Erit tñ cã instrumẽtalis. ideo.j.Thessal.iiij. Jn iussu ⁊ in voce archangeli ⁊ in tuba dei descẽdet de celo. Vbi ponunt̃ tria q̃ cõcurrent ad resurrectionẽ mortuoꝝ.

Primum erit iussio.
Secundũ reformatio.
Tertium sonatio.

¶ Primũ erit iussio: qr xp̃s iubebit pulueres seu partes quascũq; corporũ mortuorũ recolligi per mysteriũ angelicuz. ⁊ hoc notauit apl̃s cuz dixit. j.Thessal. iiij. Jn iussu ⁊ in voce archãg. ¶ Scđm erit reformatio. Precipiet etiam xp̃s ex illis pulueribus recollectis corpora reformari ⁊ reformatis animas vniri que duo fient per virtutẽ diuinã: ⁊ istud notatur ab apl̃o cum dicit. j.Thessal. iiij. Jn tuba dei. ¶ Tertium đr sonatio. Archangeli em̃ qui fuerũt custodes ꝓuinciarum in prouincijs quas custodierũt clamabunt fortiter et sensibiliter sono articulato: et mediante aliqua sensibili creatura formata: clamabunt inquã ꝙ omnes coram iudice compareant diffinitiuam sententiã: ⁊ irreuocabilem audituri. ⁊ hoc notauit apl̃s cum dixit.j. Thessal.iiij. Jn voce archãgeli. De hac autem sonorosa tuba sic inquit Chrysosto. super Mattheũ. Vere vox magna vox tube terribilis cui omnia obediunt elementa: q̃ petras scindit: inferos aperit portas tartareas frãgit: vincula mortuoruz disrumpit: ⁊ de profundo abyssi aĩas corporibus suis assignat. Hec aũt oĩa citius consumentur in opere q̃ sagitta transit in aere dicente apostolo.j. Coꝝ.xv. Jn momẽto in ictu oculi in nouissima tuba. Et Hiero. super Matth. sic loquit̃: Quotiẽs diem iudicij considero: toto corpore cõtremisco. Siue enim comedã siue bibã siue aliq̃d aliud faciã: semper videtur illa tuba terribilis insonare auribus meis. Surgite mortui venite ad iudiciũ. Et idẽ ad Cromatiuz ⁊ Heliodorũ. Ego in scelerũ meoꝝ latens sepulcro ⁊ peccatoꝝ vinculis colligat̃: quotidie dñicum illũ clamorẽ expecto. Hiero. Veni foras: ego deniq; oĩa tuta timeo. Quid audis pctõr? Quid Hiero. dicit: Et quis ipse erat? Nonne sanctus? nonne probus et virtuosus? nonne a curis terrenis penitus absolutus? nonne penitentia maceratus? nonne in dei opere assiduus? Et tamen clamat: ego timeo. Et cur non times tu o amator seculi? O negligens in via domini. O peccator nequissime contremisce ⁊ cõcutiãtur viscera tua: depone fatuitatez mentis tue qua fit vt non timeas: et sepius mente reuolue Hiero. v̄ba dicẽs: Ego timeo. Ad hoc facit exemplum qđ Barlaã dixit de Josaphat: ꝙ rex quidã magnus: christianus tamen ⁊ deuotus vtplurimum mestus omnibus apparebat ⁊c̃. O amara vox: o dura: o tediosa peccatoribus omnibus quando dicetur eis: Surgite ⁊ venite ad iudicium. Ergo prouideamus vt dũ tempus adest ⁊ facultas datur: per penitentiã recõciliemur deo quem offendimus vt bonitate sua ipse absoluat nos a peccatis: annumeretq; societati sanctorum concedens hic nobis gratiam: et in futuro gloriaz qui sit benedictus per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria. iiij. post Jnuocauit de ordine ⁊ cõditionib⁹ iudicij generalis: ⁊ de sentẽtia cõtra dãnatos ferẽda: ac de suaui vocatione electoꝝ. Sermo.xxvj.

VIri Niniuite surgēt in iudicio. Verba sunt ista dñi nostri ihesu xpi Matth̄.xij. et in euāgelio hodierno. Commemorabat frequētius saluator noster dilectissimi diem iudicij: qm̄ nihil terribilius pctōribus pōt dici: Quisnā tam demēs tā stultus tāq; obstinatissim⁹ esse pōt vt cū audit se iudicandū diuino iudicio reseruari timere nō debeat: Judicabit de⁹ oēs hoīes oēsq; angelos qui peccauerūt: ⁊ cōtra eos sententiā proferet irreuocabiles. Qm̄ tū preterea que dicta sunt de futuro iudicio generali: nō parū vtile est meditari ⁊ considerare ea que in illo iudicio fienda sunt. Jccirco in pīsenti sermone adhuc de ipso erimus aliqua tractaturi. De quo tria mysteria adhuc ꝓponimus cōtemplāda.

Primū dicitur ordinatio.
Secundū reuelatio.
Tertium premiatio.

¶ De ordine iudicij ꝑm locū ⁊ modū: et qualiter ab oīb⁹ siue bonis siue malis videbit xp̄s in maiestate sua. Lap̄m. s.

PRimū mysteriū cōtēplandū de iudicio gñali ꝺr ordinatio. Ordinabitur etem ꝑm doctores quantum ad tria.

Primo quantū ad locum.
Secūdo quantum ad modum,
Tertio quantum ad aspectum.

¶ Primo ordinabit quātuz ad locū. de quo aliqui dicere voluerunt ꝙ erit vallis iosaphat ꝓpter verba Joēl.iij.di. Adducā oēs gētes in vallē iosaphat et disceptabo cū eis. Sed magister sniarū elvij.di.iij.libri (quē etiā ceteri theologi subsequunt) reprehēdit illos qui dictū illud ꝓphetici volūt intelligi ad litterā: qm̄ oēs hoīes in valle illa cōprehēdi nō possent. Et ꝓptera est potius intelligēdum mystice et spūaliter: eo ꝙ vallis iosaphat interpretat vallis iudicij. Dicit ergo magister ꝙ xp̄s descēdet ad iudicandū supra montem olivēti: de quo in celū ascēdit: ⁊ sedebit in aere in loco alto: ⁊ forte circa locum illū in quo apli desiderauerūt ipm corporaliter videre qñ ascēdebat in celū. Omnes autē cōgregabunt in valle iosaphat cui preeminet mōs olivēti. Et quot in illo poterunt capi: tot erūt ibi. alij circa vallē quidā ꝓpinquius: quidā ꝏ remotius: electis ꝏ existentibus ad dexterā iudicis non in terra. sed in aere: iuxta illud j. Thessal.iiij. Rapiemur cū illis in nubibus obuiam christo in aera. Si enim non raperemur in aera nisi post iudiciū qñ cum iudice ibunt in celū nō diceremur rapi obuiā xp̄o: sed post christum. Viri tamen perfecti magis eminētius et prope iudicem erunt. Magis tamen congruum erit ꝙ christus veniat ad iudicandum in aere super montem olivēti ꝙ super locuz in quo passus est: quia passus est in forma infirma ⁊ iudicabit in forma gloriosa sicut in gloriosa ascēdit. ¶ Scō ordinabit iudiciū quantū ad modum. De summis nāq; celorū descendet filius dei cū potestate magna ⁊ maiestate: cū oīb⁹ angelicis choris: et sua gloriosissima matre. Deferēt ante eum angeli passionis instrumēta: et miraculo reformata: videlz columnam: coronā spineā: crucē: clauos: spongiā: et lanceam. Et oēs electi reassumptis corporibus ꝓcedent ei obuiaz Quoz̄ processionē ⁊ ordinē pie contēplari possumus: ꝑm ꝙ Johānes in Apoca. describit. Ait em̄. vij.c. Audiui numerū signatorum centū quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum⁹ israel. Ex tribu iuda: duodecim milia signati. Ex tribu ruben: duodecim milia signati. Ex tribu gad: duodecim milia signati. Ex tribu aser: duodecī milia signati. Ex tribu neptalim: duodecim milia signati. Ex tribu manasse: duodecim milia signati. Ex tribu symeon: duodecim milia signati. Ex tribu leui: duodecim milia signati. Ex tribu ysachar: duodecim milia signati. Ex tribu zabulō: duodecim milia signati. Ex tribu ioseph:

duodecim milia signati. Ex tribu beniamin: duodecim milia signati. Post hec vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ex oīb⁹ gētib⁹ et tribubus et populis et linguis stātes ante thronū in cōspectu agni amicti stolis albis et palme in manib⁹ eor: et clamabāt voce magna dicētes Apoc.vij. Salus deo nr̄o q̄ sedet sup thronū et agno. Jn qua visione ponit Johānes numerū elector̄ accipiendo more scripture numerū determinatum p indeterminato: describēdo illum per noīa tribuū filior̄ israel p que mystice designant status illor̄ qui erūt saluandi. Primus ergo status ex tribu iuda: qui interpretatur cōfessio cōparebit in iudicio: et signat oēs peccatores oēsq̄ peccatrices q̄ post multa scelera et peccata cōmissa redierunt ad pniam. de quibus xp̄s dixit Matt.xxj. Meretrices et publicani precedent vos in regno celor̄. Scōs status cōparebit ex tribu ruben: qui interpretat fili⁹ visionis: et signat oēs viros doctos et illuminatos sciētia q̄ deū in oībus magnificauerūt. Tertius status cōparebit ex tribu gad: qui interpretat accinctus latrūculus: et signat quoslibet cōiugatos: q̄ in sancto matrimonio cū dei timore et obediētia vixerūt. Quart⁹ status cōparebit ex tribu Aser: q̄ interpretat beatus vel diuitias habēs: et signat oēs sacerdotes diuites qui ministri sunt sacramentorum. Quintus status cōparebit ex tribu neptalim: q̄ interpretat dilatatio mea: et signat oēs religiosos q̄ se dilatāt nō solum ꝓpter deum ad seruāda precepta: sed etiā cōsilia. Sextus status apparebit ex tribu manasse: q̄ interpretat oblivio: et signat omnes monachos et solitarios q̄ obliti cuiuscūq̄ cure tpalis: etiaz et actionis spūalis p cōtemplatiuā vitā deo placere studuerūt. Septimus stat⁹ cōparebit ex tribu symeon: q̄ interpretatur obediētia et signat oēs filios q̄ mortui sunt sub cura parentū quibus in vita fuerunt obedientes. Octauus status cōparebit ex tribu leui: q̄ interpretatur assumptus: et signat oēs prelatos ecclesie qui assumūtur ad regimen animarū. Nonus status cōparebit ex tribu Jssachar: qui interpretat vir mercedis: et signat mechanicos artifices oēs q̄ laborant p mercede. Decimus status cōparebit ex tribu zabulon: qui interpretat propugnaculum fortitudinis: et signat omnes imperatores reges principes et alios quoscūq̄ dños q̄ ob rempublicaz defendendā: augendā: tuendāq̄ habuerunt primatū. Undecimus status cōparebit ex tribu Joseph: qui interpretat augmētum et signat omnes bonos mercatores qui sua industria sollicitudine et labore ciuitatū bona multiplicant et augmentant. Duodecimus status comparebit ex tribu Beniamin: qui interpretatur cōtinentia: et signat omnes continentes qui vitia carnalia maxime sunt detestati. Post quos veniēt oēs martyres confessores et apostoli et presentabunt se coram altissimo imperatore domino iesu xp̄o laudātes et benedicentes cū leticia nomen sanctum eius. Et alio nō latere dānati oēs reassumptis corporibus suis vna cum diabolis comparebunt. Primi erūt oēs desperati: quorum capitanei erūt Cayn qui interfecit fratrem: et iudas qui vendidit xp̄m. Secūdi erūt oēs viri docti qui fuerunt sapiētes vt facerent mala: bona autē facere nescierūt. Jbi erunt inflati theologi: ibi erunt curiosi et vani p̄bi: ibi arrogātes iuristē: ibi procuratores et aduocati dolosi: ibi notarij falsi: ibi oratores mendaces: et adulationibus veritatē despicientes. Tertij erūt oēs vxorati q̄ matrimonij federa violauerūt: ibi erunt qui contraxerūt in gradib⁹ ꝓhibitis: aut cū ordinib⁹ sacris: aut post ꝓfessionē votor: ibi erūt mulieres adultere q̄ de bonis virorum nutrierunt filios alienos. Quarti erūt oēs mali sacerdotes q̄ curā aīarū acceperūt cū essent insufficientes: qui nō direrūt officiū ad qō tenebātur qui celebrārunt in mortali pctō: q̄ tenuerūt secrete vel publice cōcubinas: et sacramenta

ꝑ precio vendiderūt. Quinti erunt oēs mali religiosi q̄ nō seruauerūt regulas suas quas ꝓmiserunt deo obseruare q̄ peiores fuerūt in moribꝰ ꝙ̄ stipēdiarij: supbi: presumptuosi: hypocrite: inuidi: maliuoli: iniqui: versipelles: dolosi: detractores: susurrones: bilingues: mēdaces sacrilegi excōicati: ⁊ q̄dam dānabiles heretici. Sexti erūt oēs mali monachi et solitarij: ociosi: pigri: comedentes bene: parū loquētes cū deo ⁊ minus cū hoībus stātes in solitudine ꝓpter gloriam mūdi: pleni fantasijs ⁊ cogitationibꝰ etiā ⁊ factis turpissimis ⁊ pre verecūdia talia cōfiteri omittentes. Septimi erūt oēs supbi filij qui parētibꝰ suis inobediētes eos spreuerūt afflixerūtq̄: ⁊ molestauerūt cōtumelijs cōuitijs improperijs ⁊ q̄nq̄ verberibꝰ: nec debitas impēderūt reuerentiā. Octaui erūt oēs lupini prelati q̄ nō intrauerūt ꝑ ostium in ouile neq̄ vocati fuere a deo sicut Aaron sed munere precio arte dolo importunitate temporaliq̄ fauore: ⁊ alijs indebitis modis ecclesiasticos rapuerūt honores ⁊ bona ecclesiarū nō pauperibus quoꝝ sunt: sed ꝓpinquis ⁊ amicis: ⁊ q̄d peiꝰ est lenonibꝰ ⁊ meretricibꝰ distribuerūt ⁊c̄. Noni erūt oēs mercatores fraudulēti: falsarij simulati: periuri deceptores ⁊ vsurarij. Decimi erūt oēs tyranni ⁊ mali dn̄i q̄ seipsos deificātes nō timuerūt deū: ⁊ suos subditos grauauerūt iniuste. Undecimi erūt oēs artiste nequā q̄ suas artes cū iniusticia et alioꝝ dāno exercuerūt. Duodecimi erūt oēs inconstantes et luxuriosi ⁊ oēs alij pctōres q̄ a parte sinistra presentabunt coram iudice clamātes ac dicētes: Heu heu cur nati sumꝰ. O ꝙ̄amara est dies ista: o miseri nos q̄ trahimur. Uhe nobis q̄r pergimus ad rigorosum iudiciū.

¶ Tertio ordinabit iudiciū quātum ad aspectū. ſm em̄ Alex. in. iij. vbi. s̄. mem. iiij. ar. j. q. ij. Rich. ⁊ Bona. di. xlviij. iiij. lib. Boni ⁊ mali visuri sunt iudicē viuorū ⁊ mortuoꝝ. Mali in forma qua filiꝰ hoīs est: ſ tn̄ in claritate qua iudicabit nō in infirmitate qua iudicatꝰ est. Fiet em̄ v̄tute diuina supernaturaliter vt videāt formā gloriosam corpis xp̄i ad ampliorē illoꝝ cōfusionē: q̄r q̄libet eoꝝ tristabitur ac confundet videdo gloriā eiꝰ quem vehemēter odit. Dānati em̄ vehemēter odiūt deū nō sub rōne qua bonꝰ est sed sub rōne qua eos punit. Cognoscēt insup dānati diuinitatē xp̄i nō perclarā visionē: sed ꝑ effectꝰ. Boni v̄o videbūt gloriā corporis xp̄i cū gaudio ⁊ leticia oculo corpali ⁊ gloriā aīe oculo mentali: ⁊ etiā clare videbunt diuinitatem. Fietq̄ adhuc supnaturaliter vt ita euz videāt ⁊ audiant q̄ sunt a remotis sicut ꝓpinqui. Tūc sicut dicit sctūs Chryso. super Matth. Plangēt iudei vidētes viuentē ⁊ iudicantē quē quasi hominez mortuū existimabāt: ⁊ cōuincētes se corpore vulnerato scelus suū negare nō poterūt. Plāgent ⁊ gētiles q̄ vanis disputationibus decepti pb̄oꝝ: irrationabilē stulticiam putauerunt esse deum colere crucifixum. Plangēt se christiani peccatores: qui magis dilexerunt munduz ꝙ̄ christum. Plangēt se heretici qui purum hominem crucifixum dixerunt cuz videant ipsum esse iudicem quem iudei transfixerunt. hec ille. O quāta erit etiā in damnatis afflictio: quantusq̄ merorcum videbunt multitudinem electorū. Tūc vt scribit Sap̄. v. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerūt ⁊ qui abstulerunt labores eorum. Uidētes turbabūtur timore horribili: ⁊ mirabuntur in subitatione insperate salutis dicētes intra se: penitentiā agentes et pre angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquādo habuimus in deri. ⁊ in si. impro. Nos insensati vitam illorū estimabamus insaniam et filij illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est.

¶ Qualiter accusabuntur in die iudicij et nota fient peccata omnium nec poterit quis defendere se aut excusare.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū contēplādū de iudicio vocatur reuelatio. Reuelabūtur quippe omnia dānatoꝝ pctā: tā publica q̄ secreta. Circa quaꝫ reuelationem occurrent tria.

Primū d̄r accusatio.
Scd̄m testificatio.
Tertium artatio.

¶ Prima accusatio. Stabūt nāq̄ tres accusatores ꝯ pctōres. Prim⁹ erit diabolus q̄ dicet: Equissime iudex iudicia istū esse meū q̄ noluit esse tu⁹. Tu⁹ erat per naturā: me⁹ est fact⁹ ꝑ maliciā. Tibi inobediēs: mihi obediēs. Judica ergo istū esse meū mecūq̄ dānādum. Cognoscēt em̄ tūc fatui pctōres: q̄ grauiter errauerūt acq̄escere diabolicis suasionibus qñ videbūt oēs demones cōtra illos clamātes. ¶ Scd̄s accusator erit ꝓpriū scelus. Nā vt inq̄t Rich. in iiij. di. xliij. ar. vij. q. j. in iudicio cognoscet q̄libet hō pctā q̄ fecit tā iusti q̄ reprobi. Mali em̄ cognoscēt vt ex illa afflictiōe ampli⁹ crucient̄: Boni v̄o qꝛ ex cognitione remissiōis ⁊ indulgētie ampli⁹ ꝯsolabunt̄: ⁊ diuinā mīam collaudabūt. Nō solū aūt ipsimet: sꝫ sigillatī vnicuiq̄ manifesta erūt omniū bona ⁊ mala. Sꝫ noticia illa ⁊ diuulgatio peccatoꝝ q̄ fecerūt electi nō gñabit eis penā nec ignominiā nec ꝯfusionē: q̄nimmo sedet ad eoꝝ gloriā ꝓpter penitētiā quā fecerūt. Et hoc di. Greg. in moral. v̄sus finē: q̄ ait exponēs illd̄ ps. lxxviij. Misericordias dñi in eternum cātabo. Qūo mīas dñi cātat in eternū: q̄ miserū se ignorat fuisse. Et si miserie transacte nō meminit: vñ largitori mīe laudes reddit. Manifestatio ergo pctōrū quātū ad reprobos nō quātū ad iustos erit accusatio ¶ Terti⁹ accusator erit totus mūd⁹. Vñ Chry. sup Mat. In illa die vltionis est qd̄ rñdeam⁹ vbi celum ⁊ terra aqua sol ⁊ luna dies ⁊ noctes ⁊ totus mūdus stabūt aduersum nos in testimoniū pctōꝝ nostroꝝ. ¶ Scd̄m qd̄ occurret in reuelatiōe pctōꝝ erit testificatio. Tres em̄ testes habebit tūc ꝯtra se peccator. Unū supra se. s. deū. Secūdū intra se. s. ꝯscientiā ꝓpriam. Tertiū iuxta se scilꝫ propriū angelum homini ad custodiam deputatū: qui tanq̄ conscius oīm que homo fecit cōtra eum testimonium perhibebit. Unde Job. xx. Reuelabunt celi: idest angeli iniquitatem eius. ¶ Tertium quod occurret in reuelatione peccatoꝝ erit artatio. Arte em̄ erunt tūc et stricte vite omnium peccatorū quando nō poterūt negare: nō excusare non appellare: non fugere nō impetrare veniam nō habere refugiū. O q̄ flebilis erit tunc dānatorum conditio. Non valebunt eis p̄ces non clamores: non gemitus: non parētes: nō amici: non deniq̄ quicq̄ aliud. Vñ Chryſ. sup Mat. Nō erit tūc resistendi virtus contra deū: nec fugiēdi facultas ante faciē ei⁹: nec pnīe locus: nec satisfactionis tēpus. Et Grego. in homel. inquit: O q̄ anguste erunt tunc vie reproporum: superius erit iudex iratus inferius horrendū chaos: a dextris peccata accusantia: a sinistris infinita demonia ad suppliciū trahētia: intus cōscientia vrens: foris mūdus ardens: miser peccator sic comprehensus quo fugiet: latere erit impossibile: apparere intolerabile. hec ille. Poterit tunc vnusquisq̄ dicere illud ps. xxxviij. Quo ibo a spiritu tuo: ⁊ quo a facie tua fugiā. Si ascēdero in celum tu illic es: si descendero ad infernum adest. Si sum. pē. m. di. ⁊ ha. in extre. ma. Etem̄ il. ma. tua dedu. me. ⁊ te. me dextera tua.

¶ Qualiter in iudicio xp̄s alloquetur electos blande atq̄ benigne: malos v̄o aspere satis ⁊ dure: ⁊ qūo impij separabūtur a iustis. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de iudicio d̄r premiatio. Circa qd̄ adhuc tria debem⁹ attētissime cōtemplari.

Primū d̄r electoꝝ allocutio.
Scd̄m dānatoꝝ cōtristatio.
Tertium oīm separatio.

¶ Primū ōr electoꝝ allocutio. Loquet nanq; xp̄s electis suis tria suauissima ꝟba. Primū ꝟbū erit dulcis vocatiōis: qñ facie leta et vultu hylari ad dexterā partē se ꝟtēs aspiciet suā dulcissimam matrē ⁊ ceteros electos ⁊ sanctos: poterit q; dicere licz in euāgelio nō ponat. O genitrix mea: o venerāda ⁊ dignissima regina celoꝝ. Ecce iā tēpus est vt cūctis hoīb⁹ q̄ fuerūt in mūdo innotescat gl'ia tua: videantq; oēs merita tua. Tu nēpe es illa q̄ hūilitate: charitate: ceterisq; ꝟtutib⁹ ad tuū vterū me iclinasti. Tu me nouē mēsib⁹ in vētris tui tabernaculo tenuisti. Tu me natū deū hoīem in p̄sepio adorasti: inuoluisti pānis: ⁊ lacte tuo mellifluo me pauisti. Tu cum lachrymātē me cernebas lachrymabaris. Cū vigilāte vigilabas cū patiēte patiebaris. Tu me i brachys sepe portasti: et corde ⁊ ope semp mecū fuisti. Mecū pre dolore cū crucifigebar i cruce: crucifigebaris in aīa. Et cum a toto mūdo essem derelict⁹: tu sola firma in mea fide mansisti. Jūxisti volūtatē tuā volūtati mee. Sancta: humilis: ⁊ deuota celestia semper desiderasti. En iam toto mūdo pariter ꝯgregato: ⁊ ego excelsam gloriā tuā quā tibi dare volui patēter monstrabo. Postmodū ꝟo aplis referet. Vos discipuli mei filij ⁊ fratres dilecti: q̄ reliquistis oīa ꝓpter nomen meū: ⁊ paupes ⁊ peregrini p̄ terrarū orbē fideliter laborastis: ⁊ tandē patiēter mortē sustinuistis post martyribus dicet: O vos feruentes martyres q̄ ꝓ meo amore tormēta ⁊ penas horribilissimas sustinuistis ⁊ morti potius q̄z me negare elegistis. Deinde alloquit virgines. O vos virgines mūdi q̄ sctām illibatāq; castitatez tātope amastis. Et vos o scti cōfessores qui corpora vra artissima pnia macerastis. O vos oēs scti religiosi q̄ abnegastis ꝓpriā volūtatē. O denicq; vos qui misericordie opa primis vris exhibuistis. Esuriui em ⁊ dedistis mihi mādu care. Sitiui ⁊ dedist⁊ mihi bibere. Peregrinus erā ⁊ collegistis me. Nudus erā et cooperuistis me. Infirmus erā ⁊ visitastis me. Venite ad me vos diligētē. Venite ad me fontē oīm bonorum. Ad me summū gaudiū. Ad me summā pulchritudinē. Ad me summus solaciū. Veni o chara genitrix. Venite omnes electi. O dulce venite: o vor dulcior super mel ⁊ māna. Et q̄d faciēt tūc dānati q̄ non vocabunt: audiēt tñ xp̄m vocantē electos suos. Percutiēt ꝓfecto pectora clamabunt ⁊ dicēt: Vhe nobis cur nati sum⁹? Vhe q: vocati sunt illi: ⁊ nos nō vocamus: ⁊ nobis nihil ōr: Quinimmo expectantes sumus audire snīam horribilis dānationis. ¶ Scōm verbū suauissimū qō loquet xp̄s electis suis ōr benedictionis. Nā post vocationē subiūget eis benedictionē suā: dicetq; vt pie credo primo mīi sue. Bñdicta sis tu: bñdicta sit aīa tua: bñdictū sit corpus tuū: bñdicti sint oēs labores tui. Deinde dicet ⁊ ceteris. Bñdicti sitis vos oēs electi mei. O q̄ grata erit bñdictio illa oībus illis. O q̄ grauis ipsis dānatis q̄ tūc intelligēt quātū ꝓfuit bñfacere: amare deū ⁊ odire pctm̄. ¶ Tertiū verbū suauissimū qō loquet xp̄s electis suis ōr remunerationis qñ subiūget. Possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Regnū in quo est oīs iocūditas: oīs plenitudo bonoꝝ: oīs suauitas: oīs trāquillitas: oīs pax: oīs ꝯcordia: oīs leticia: oīs q̄es oēs diuitie: oīs satietas: oē denicq; bonū. Nullū incōmodum: nulla tristicia: nullus dolor: nullus labor: nulla infirmitas: nullū fastidiū: nullus meror: nulla discordia: nullū denicq; malū. O pctōres insensati cur nō conamini: ⁊ vos regnū illud acq̄rere cui totus mūdus cuꝝ oībus bonis suis cōparari nō pōt. Secūdū cōtēplādū ōr dānatoꝝ ꝓtristatio. Nā post oīa q̄ supradicta sunt vehemēter pctōres cōtristabunt ꝓpter tria. Primo ꝓpter exprobrationem. Acriter nāq; xp̄s exprobrabit illos di. illud vel simile qō Chryb. sup Mat. ait: Ego ꝓpter vos hō factus sum: alligatus ⁊ derisus cesus ⁊ crucifixus. Ubi est tātarū iniu

riaꝝ meaꝝ fructꝰ. Ecce p̄ciū sanguinis mei quē dedi ꝓ redēptione aīaꝝ vr̄aꝝ. Ubi est seruitus vestra quā mihi ꝓ p̄cio sanguinis mei dedistis? Ego super gloriā meā vos habui cū essem deꝰ apparēs hō: ⁊ viliorē me oībus rebus vestris fecistis. Nā oēm rē vilissimā terre ampliꝰ dilexistis q̄ iusticiā meā ⁊ fidē. hec Chryſ. O scelerati ⁊ ingrati peccatores: q̄d mali feci vobis? Quid ꝓ vr̄a salute facere debui qd̄ nō feci? Uidete caput meū splēdidū: hoc est illud qd̄ ꝓ vobis spinis fuit coronatū. Habui faciē meā nūc sole lucidiorē: fetidissimis sputis ꝓ vobis deturpatā. Corpus hoc gloriosum qd̄ inspicitis pro vobis fuit dure flagellatū ⁊ in cruce confixū. Ecce signa: aspicite loca clauoꝝ: aspicite manus: aspicite pedes: aspicite latꝰ. Inq̄t em̄ Chryſ. Ueniet xp̄s in iudicio nō solū vulnera: sz etiā exprobratissimā mortē ostendens. Scd̄o ꝯtristabunt̄ pctōres ꝓpter ꝯriationē. In tātis em̄ angustijs ꝯstituti oēs sctōs ꝯrios habebūt. Tertio ꝯtristabunt̄ ꝓpter sentētiationē: qn̄ audiēt tonitruū illud grāde ⁊ formidabilē vocē. s. iesu xp̄i indignāter ipsis dicētis Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū q̄ paratꝰ est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Tertiū ꝯtēplandū d̄r oīm separatio. O si vellemꝰ ꝯtēplari qn̄ separabunt̄ iniusti a ꝯsortio iustoꝝ: ⁊ a visione dei: quāta erit illoꝝ lamētatio: q̄ flebiles voces ꝓrūperemus certe in lachrymas. Ibūt q̄dē ip̄i dānati eiulantes ⁊ q̄rulātes in ignē eternū: iusti aūt in vitā eternā in qua regnabūt cū xp̄o per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄nta post īuocauit: de necessitate sanctissime ꝯfessiōis ꝯ eos q̄ dicūt superfluū esse aut inane ꝯfiteri peccata sua sacerdoti. Sermo. xxvij.

Accedentes discipuli eius rogabāt eū dicentes: Dimitte illaz quia clamat post nos: Mat. xv. et in euāgelio hodierno. Ordinauit xp̄s sacerdotes suos mediatores fore futuros īter ip̄m ⁊ pctōres penitētes: voluitq̄ vt absolutiōis bn̄ficiū ip̄i sacerdotes ꝑ ꝯfessionē sacramētalē largirent̄. Qd̄ mystice innuit̄ in euāgelica lectiōe in qua narrat̄ quēadmodū apl̄i ꝑ quos significātur sacerdotes supplicabāt xp̄o ꝓ chananee filia: sanitatē postulante ꝑ quaz peccatrix aīa denotatur. Qm̄ v̄ro apud nōnullos curiosos extat opinio quedā falsa: q̄ asserūt nō fore opportunū: immo supfluū ⁊ inane sacerdotibꝰ cōfiteri peccata. Iccirco in presenti sermone de necessitate ꝯfessionis tractare curabimus: quam necessariam esse cunctis penitētibus ostēdemus triplici rōne.

Prima ratio ꝓpter doctorum et scripturarum testificationem.

Scd̄a ꝓpter xp̄i institutionem.

Tertia propter ecclesie preceptionem.

¶ Qr per dicta sanctoꝝ doctoꝝ probari pōt qualiter cōfessio peccatoꝝ sit penitētibus ad salutē necessaria. Cap̄m. j.

Prima rō qua ostēdit̄ q̄ confessio sit necessaria ad salutem est ꝓpter doctoꝝ ⁊ scripturarū testificationē. Et anteq̄ inducantur testimonia premittēda est de confessione distinctio quedā quā ponit Alex. in. iiij. volu. summe. q. lxxvj. mem. ij. ar. iij. §. ij. ⁊ Tho. ij. ij. q. iij. ar. j. ad. j. ar. q̄ dicūt q̄ triplex est confessio. Prima eoꝝ q̄ sunt fidei: ⁊ ista est ꝓprius actꝰ fidei. de qua Paulꝰ Roma. x. ait: Ore aūt cōfessio fit ad salutē. Scd̄a est cōfessio gratiaruz actiōis siue laudis: ⁊ est actus latrie: qr ordinat̄ ad honorē deo exteriꝰ exhibēdum. De qua Dauid in ps̄. cxvij. Cōfitemini dn̄o qm̄ bonꝰ. Tertia est cōfessio sacramētalis q̄ fit sacerdoti. Et de hac Ray. ait in sum. de peni. Cōfessio est corā sacerdote legitima ꝓpriorum pctōꝝ declaratio. Et de hac sctī dicūt q̄ loco ⁊ tp̄e expediat ad salutē. Un̄ de peni. di. j. c. nō pōt. j. inducit̄ Amb. li. de paradiso sic loquēs: Non pōt q̄sq̄ a pctō iustificari nisi pctm̄ fue-

rit ante cõfessus. Et idẽ Amb. i sermone quadragesime inq̃t: Ecce nũc tẽpus acceptabile in q̃ cõfessio a morte aĩaꝫ liberat. Cõfessio paradisuꝫ aperit. Cõfessio spez saluãdi tribuit. Vñ scriptura dicit: Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. ps. l. Itẽ Johãnes os aureum. ea. in. c. pfecta. In corde cõtritio: in ore cõfessio: in opere tota humilitas. hec est fructifera pnĩa. Et idẽ de peni. di. j. c. nõ põt. ij. Nõ põt q̃s gr̃am vite celestis accipere: nisi purgat⁹ fuerit ab om̃i sorde pctĩ ꝑ pnĩe ꝯfessionẽ. ⁊ Aug. li. de pnĩa. Agite pnĩam qualis agit̃ in eccl̃ia: vt oret pro vobis eccl̃ia. Nemo sibi blãdiatur ⁊ dicat: Occulte ago apud deũ ago. Nouit de⁹ q̃ mihi ignoscit q̃ in corde ago. Ergo sine cã dictũ est. Que solueritis i terra erũt soluta ⁊ in celo. Ergo sine causa claues date sunt ecclesie dei: quasi dicat nõ. Et idẽ in eodẽ li. Quẽ penitet oĩno peniteat: dolorẽ lachrymis ostẽdat: presentet vitã suã deo ꝑ sacerdotẽ: p̃ueniat iudiciũ dei ꝑ cõfessionẽ. ⁊ Aug. in li. de pnĩa. Cõfessio est salus aĩarum: dissipatrix vitiorum: oppugnatrix demonum. Quid plura. Obstruit os inferni ⁊ portas aperit paradisi. Et de peni. dist. j. c. Multiplex mĩa dei. Leo papa inquit: Mediator dei ⁊ hominũ xp̃s iesus: hãc p̃positis ecclesie tradidit ptãtem vt cõfitẽtibus penitẽtie satisfactionẽ darent ⁊ eadẽ salubri satisfactione purgatos ad cõionẽ sacramẽtoꝝ ꝑ ianuã reconciliationis admitterẽt. Et idẽ in sermonibus nõ remanet in iudicio cõdẽnãduꝫ qđ fuerit cõfessione purgatũ. Et q̃bus colligit̃ ꝙ penitẽtes ad cõfessionẽ sunt obligati. Sed cõtra posset q̃s arguere. Primo qꝛ nullus tenet̃ manifestare inhonesta corpis sui: ergo multo minus nec aĩe. Scđo qꝛ vt dicit Amb. sup Lu. Petrus doluit ⁊ fleuit: qꝛ errauit vt hõ Nõ inuenio q̃d dixerit: scio ꝙ fleuerit. Lachrymas lego: satisfactionẽ nõ lego Et Chryb. ait: Lachryme lauãt delictũ qđ voce pudor est confiteri. Tertio arguit̃ qꝛ si esset necessariũ hoĩes cõfiteri sacerdoti: hoc nõ videret̃ esse nisi ad taxãdã emẽdã pcti. Sed hõ põt sufficienter taxare emendã ꝑ pctõ suo: ergo videt̃ ꝙ cõfessio nõ sit necessaria. Respõdet ad hec Rich. in. iiij. di. xvij. ar. ij. q. j. dicens ad primũ. Qꝛ inhonesta corporis expedit aliq̃n manifestare medico ad sanitatẽ cõsequẽdã: iuxta illud Boetij. Si operã medicãtis expectas, oportet vt vulnus detegas. Sic etiã inhonesta aĩe manifestãda sunt sacerdoti tãq̃ medico spũali. Ad scđm̃ vo dicit Rich. ꝙ multa facta sunt q̃ scripta non sunt. Et qñ đꝛ ꝙ lachryme lauant delictũ excludit̃ cõfessio publica: nõ autẽ secreta que cũ ipsis lachrymis intelligitur. Ad tertiũ insup argumentũ di. Rich. ꝙ ille qui est nimis familiaris vni parti: iudex nõ debet esse in illa causa: vt no. ex̃ de officio ⁊ potestate iudicis deleg. c. insinuante. Quia dicit glo. ibidẽ. Familiaritatis affectio veritatẽ impedire solet. Võ autem nimis familiaris est carni sue: ⁊ ideo nõ est rationabile ꝙ sit iudex in illa causa in qua agendum est de punitione carnis sue q̃uis illa punitio sit ad anime correctionẽ. Multi insuper si seipsos iudicare deberent: de grauissimis peccatis sibi conscientiam nõ facerent: reperirenturq̃ vsurarij q̃ vsuras nõ cõdemnarent: raptores ⁊ fures qui restitutionem nõ approbarent adulteri ⁊ fornicatores qui luxuriaꝫ excusarent: ⁊ huiusmodi. Quare opportune preuisum est: vt in foro conscientie alij: scilicꝫ sacerdotes de peccatis nostris: quando illa confitemur habeant iudicare.

¶ Qꝛ confessio est de necessitate salutis eo ꝙ tp̃e legis gratie fuit istituta a domino iesu christo: ⁊ quõ intelligitur ꝙ sit de iure nature ⁊ qualiter in lege scripta fuit figurata. Cap. ij.

Secũda rõ qua ostẽdit̃ ꝙ confessio sacramẽtalis sit ad salutẽ necessaria est ꝓpter xp̃i institutionẽ. Instituta q̃ppe fuit ꝯfessio i lege gr̃e a dño iesu christo

ſm Rich.vbi.ſ.ar.ſ.q.ſ.ſplicite⁊ explicite. Jmplicite in figura cū dicit lepro-ſo mūdato Mat.viij. Vade et oſtende te ſacerdoti. Et etiā explicite ſine figura i hoc q̄ non tm̄ poteſtatē iudicādi in fo-ro exteriori dedit diſcipulis accipiēdaꝫ ab alijs mediante petro: cui eā p̄miſit ante paſſionē cum ſibi dixit illud quod ſcriptū eſt Mat.xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et dedit poſt reſurrectio-nē cū dixit Joh.xxj. Paſce oues meas. Sꝫ etiā dedit eis ptātem iudicādi in fo-ro ꝓſcie nō tm̄ apoſtolis quoꝝ ſunt epi ſucceſſores: ſꝫ etiā alijs diſcipulis quo-ruꝫ ſunt ſucceſſores inferiores ſacerdo-tes. Et illā ptātem oīb⁹ imediate dedit p ſeipm cū poſt reſurrectioneꝫ dixit eis Joh.xx. Quoruꝫ remiſeritis pctā remit-tunt eis. Quib⁹ aūt daf ptās iudicādi de aliqua cauſa daf eis ptās cognoſcē-di de illa. Nullus em̄ pōt iudicare ⁊ eē bon⁹iudex de his q̄ ignorat. Sacerdos aūt non pōt cognoſcere ſufficiēter fctā pctōus ꝓſcie niſi peccator ei cōfeſſione ꝓſciētiā apiat. Aler.aūt in.iiij. ſumme. q.lxxvj.mē.iij.arti.ij. dicit q̄ due ſunt in cōfeſſione. Vnū formale ⁊ cōpletiuū: ⁊ hoc eſt abſolutio ſiue ptās abſoluēdi vel medicandi. Et h̄ dñs inſtituit q̄ ptā-tem clauiū conceſſit. Et penes h̄ reſidet ſtus. Aliū aūt eſt materiale: ⁊ h̄ eſt deie-ctio pcti ſiue morbi. Et hoc dñs non in-ſtituit: ſed inſinuauit: q⁊ ſufficit egroto exponere medicū ⁊ medicinā. Vñ Aug. li.j. de penitentia. ⁊ ponit de peni.di.j. Quē penitet. Lazarū ait de monumen-to iā reſuſcitatū obtulit dñs diſcipulis ſoluēdū. per h̄ oſtendēs ptātē ſoluendi ſacerdotibus fuiſſe cōceſſam. Et hic q̄ri pōt. vtrū confeſſio inſtituta fuerit in le-ge nature ⁊ i lege ſcripture ſicut i lege gratie. Et de lege nature dicere poſſu-mus ſm Boñ.in.iij. di.xvij.parte.j.ar-ti.j.q.j. q̄ dupl⁹ ſunt aliqua de dictami-ne iuris nature. ſ. aut in generali aut in ſpāli. Jn ſpāli vt honorare parētes. Jn gñali ño dictat natura ea que ſupaddit lex euāgelica. Jntelligendū eſt ergo q̄ eſt cōfeſſio de pctō mentalis ⁊ vocalis. ℣ Mentalis ꝓfeſſio eſt recognitio pec-cati ⁊ offenſe dei. ⁊ hoc eſt de dictamine nature in ſpeciali. ſm q̄ cognitio offen-ſe eſt de dictamine nature. Cognitio au-teꝫ offenſe humane eſt de dictamine na-ture p̄ ſe ſm q̄ eſt rōnabilis. Sꝫ cogni-tio diuine offenſe eſt de dictamine na-ture adiute aliquo modo p̄ fideꝫ. Quō aūt ſcit homo ſe offendiſſe deū quez nō vidit: niſi per aliq̄ē radiū fidei hoc co-gnoſcat. Cū ergo deum cognoſcit hō ſe per p̄uaricationē in honorare: natura dictat q̄ ab ipo mia eſt humilr petēda: ⁊ hoc nunq̄ eſt niſi recognoſcat culpa. Vocalis ño confeſſio eſt dupler: ſcilicz que fit deo ⁊ q̄ fit homini. Vocalr con-fiteri deo dictat natura nō ſimplr: ſꝫ in caſu. vtputa qñ dē exigit. ſicut exegit ad Adam ⁊ Cayn de quib⁹ ſcribit ſic de peni.di.j.c.voluiſſent. §. denicz. Denicz vt ꝓſpicue appareat neminē ſine cōfeſ-ſione a pctō mūdari: ab ipius humani generis principio ſumamus exordium. Pctō trāſgreſſionis primi parētes cor-rupti a dño ſunt req̄ſiti de culpa: vt pec-catū quod trāſgrediendo cōmiſerāt cō-fitendo delerent. Serpēs aūt de culpa requiſitus non eſt: quia per cōfeſſionez nō reuocabatur ad veniā. Cayn q̄ſ cuz prime preuaricationi fratricidiuꝫ addi-diſſet: ſimilr a dño de culpa eſt req̄ſitū cum ei dr: Vbi eſt Abel frater tu⁹. Sed q⁊ ſuperbus pctm̄ ſuū confiteri noluit, potiꝰ mēdaciter negando deum fallere conatus eſt dicens: Nunq̄d cuſtos fra-tris mei ſuꝫ ego indignus venia iudica-tus eſt. Vñ in deſpationis profundum merſus eſt dum ait Geñ.iiij. Maior eſt iniq̄tas mea q̄ vt veniam merear: ⁊ va-gus ⁊ profugus erijt a facie dei. ſignifi-cās eos q̄ pctm̄ ſuū ꝓfiteri diſſimulant: reſpectu diuine miſerationis indignos haberi. hec ibi. Vocaliter ño confiteri homini non dictat natura niſi in gene-rali. Dictat em̄ oībus modis reconcilia-ri oportere deo quibus ipſe ſtatuit. Jō natura dictat q̄ ſi deus arbitrū conſtis-

tueret inter se ⁊ peccatores: ꝙ ipsi esset culpa reuelāda: ⁊ ita dictat in generali De lege aūt scripture dicit Boñ. ꝙ duo principaliꝫ sunt in cōfessione, ꝓpter que oportuit ⁊ ꝓueniens fuit ꝓfessionē instituī. Primū est ꝓpter declarationem pctī ⁊ manifestationē ⁊ ille est finis cōfessionis in se. Secūs finis est ꝓpter reconciliationē faciendam deo ⁊ eiꝫ ecclie. Primo ergo fit ꝓpter peccati detestationē. Peccator em̄ duꝫ mala agit odit lucē. ⁊ iō in reuersione ad iusticiaꝫ opꝫ redargui infructuosa opa tenebrarum. Que aūt arguūtur a lumine manifestā tur: hoc aūt est ꝙ cōfessionē. Et ideo debuit in ea lege institui cōfessio in q̄ est manifestatio vitatis. In qua verbū caro factū est: vt intelligibile fieret sensibile ⁊ manifestū: hec q̄dē lex est lex gratie. Iō quātū ad primū finē sibi cōpetit cōfessionis īstitutio. Alius finis est ad reconciliationē faciēdam humano arbitrio mediāte. Iō fit hoi vt hō sit iudex ⁊ arbiter inter pctōrē ⁊ deum. Arbiter aūt talis dꝫ esse q̄ possit apponere manū in vtrūq̄. Talis aūt non potuit esse quousq̄ deus factus est hō. Et tūc hō deificatus datus est nobis mediator et arbiter rps q̄ potuit arguere ⁊ manuꝫ ponere in vtrūq̄. Vic reliquit in ecclia successores quos arbitros cōstituit ⁊ rectores ecclie: quibus cōmisit autoritatē reconciliādi. Et qm̄ hec autoritas primo fuit in xpo ⁊ in nullo potuit esse añ q̄ veniret: iō tm̄ in lege noua debuit institui cōfessio. Confessio ergo ꝓut sacrm̄ nō fuit in lege scripta nisi in figura: precessit aūt in hoc ꝙ sacerdotibus data erat potestas ⁊ autoritas discernēdi inter leprā ⁊ nō leprā: sanctū ⁊ ꝓphanuꝫ. Sed hec quidem erant corporalia ⁊ nō spiritualia.

¶ Qz homines obligantur de necessitate confiteri non solum ꝓpter primam institutionem: sed etiam ꝓpter precepꝫ ecclesie a quo nullus excipitur: nisi qui esset absq̄ peccato.

Capitulum. iij.

Certia rō qua ostēdit ꝙ confessio sit necessaria ad salutē est ꝓpter ecclie p̄ceptionem. Precepit nāq̄ ecclesia vt homines cōfiterent. in. c. ois. ex̄ de peni. et re. vbi ō: Omnis vtriusq̄ sexus fidelis postq̄ ad annos discretionis peruenerit oīa sua solus pctā saltem semel in anno fideliter cōfiteat ꝓprio sacerdoti ⁊ iniūctā sibi pniam studeat ꝓ viribus adimplere. Propter q̄ verba dī. Boñ. ꝙ oēs siue boni siue mali obligant ad cōfessionem saltem semel in anno. Teneri quidem ad confessionem est dupliciter. Uel ex institutione prima: qz instituta est sub p̄cepto: vt patuit. Uel institutione supaddita q̄ est a generali cōcilio in c. preall. Rone mādati prime institutionis: qm̄ instituta est directe cōtra mortale pctm̄: tenebant oēs q̄ post baptismū peccauerūt mortaliter. Rone vo secunde institutionis tenētur oēs saltem ad semel in anno. Rō aūt huius institutionis tripler est. Prima est vlis indigētia. Oēs em̄ peccauerūt ⁊ oēs egerunt gra dei. ideo quilibet debet deum glorificare cōfitendo se peccatorē. Qui em̄ peccatorē se confitet deū glorificat ostendēs se deū offendisse ⁊ eius misericordia se indigere. Secūda ratio fuit sacre cōionis reuerentia: qz oēs tenent in pascha cōicare tam ꝓfecti q̄ imꝑfecti. Et tūc qz agnus paschalis manducandus est cum solēnitate: vt mundi essent māducantes ⁊ digni: oportuit premitti remediū purgationis ⁊ probationis ⁊ hoc est in pcti confessione. Tertia ratio fuit discretio gregis dñici: ne lupi absconderent in grege qui manducarent agnos. Ideo institutū est vt vultus cōscientiarū suarū sacerdotibus ostenderent: ⁊ ne heretici innocētiā palliarent ⁊ sub pelle innocētie se abscōderet. Uñ si q̄s nullū haberet pctm̄ mortale: ꝓfiteri dꝫ venialia. nō ꝙ hō obligef illa cōfiteri de se vt declarabit inferi⁹ ꝓpter vinculū pctī: sꝫ ꝓpter obligationē precepti. Si aūt aliq̄s diceret ꝙ nō habe-

ret remorsum pcti venialis. Dicit Boñ. ꝙ impossibile est ꝑm statū viatoris vt aliq̄s vnū diē vel septimanā trāseat sine remorsu venialis: tñ ꝙ totū annum trāseat illud magis est īpossibile vt vix credatur ꝙ fuerit hoc donū in aliquo nisi in xp̄o ⁊ eius matre Et iō vnusq̄sq̄ vel hꝫ cōsciam de venialibus vel dꝫ habere: ⁊ oīs hō petere dꝫ. Dimitte nobis debita nr̄a Vix em̄ est hō in vita ista sine veniali: tū propter ignorantiā: qꝛ in multis venialiter peccamus ⁊ ignoramus ⁊ nō cōsideramus: tū ꝓpter adherentiā: qm̄ venialia ista magne sunt adherētie. Et iō quantūcūq̄ aliq̄s sit ꝑfectus dꝫ recognoscere ⁊ opere cōfiteri se pctōrē. Si tñ q̄s reꝑiret q̄ nō haberet venialia pctā ꝓpter suꝑabūdātē gr̄am talis nō tenet ad illud mādatum: qꝛ solis pctōribus ⁊ viatoribus datū est: ipse v̄o iā habitat in celis q̄ venialiter nō peccauit. Hec Boñ. Addit his Rich. ꝙ regulariter oēs tā fideles q̄ꝫ infideles tenent ad cōfessionē faciendā sacerdoti xp̄iano: inquātū istud p̄ceptū est preceptū dei q̄ ptātē hꝫ vl̄r suꝑ oēs: ⁊ p̄ceptū vl̄r dedit. Si aūt nō esset p̄ceptum nisi ab eccl̄ia: ad eius obseruationē nō tenerent nisi illi q̄ sacr̄m baptismi susceperunt. Quia vicario xp̄i nō fuit cōcessa directe ptās suꝑ illos q̄ sacr̄m baptismi nō susceperūt: qd̄ est ianua qua intrat in eccl̄iam militātē. Et tāte obligationis est p̄ceptū de cōfessione vt si q̄s nō pōt loq̄: cōfiteri debeat nutu vel signo eo mō quo pōt: ꝓut notat. xxvj. q. vj. c. q̄ recedūt. Jstud etiā p̄ceptū cū sit euangelicū quātū ad institutionē: quātū v̄o ad circūstātiā sit de iure positiuo: pōt a papa dispēsari quātū ad circūstātiam. Sed ꝙ aliq̄s nullo mō teneat cōfiteri papa nō pōt: qꝛ nō pōt dispēsare cōtra euāgeliū. Vñ Urbanus papa. xxv. q. j. c. sunt q̄dā. ait: Sunt quidā dicētes romano pōtifici semꝑ licuisse nouas condere leges: qd̄ ⁊ nos non solū nō negamus: sed etiā valde affirmamus. Sciēduꝫ v̄o sumopere est qm̄ ⁊ inde nouas leges cōdere pōt: vñ euāgeliste aliquid ⁊ ꝓphete nequaq̄ dixerūt: Ubi v̄o aꝑte dñs vel eius apl̄i ⁊ eos sequētes sanctos p̄res sentētialiter aliquid diffinierūt: ibi nō nouā legē romanus pōtifex dare: sed potius qd̄ p̄dicatū est vsq̄ ad aīam ⁊ sanguinē cōfirmare dꝫ. Si em̄ qd̄ docuerūt apl̄i ⁊ ꝓphete destruere: qd̄ absit: niteret nō sniam dare: sed magis errare cōuinceret. hec ille. Jō vsq̄ nūc in hoc p̄cepto nō est dispēsatū: nec quātū ad institutionē: nec quātum ad circūstantiā. Ego aūt dico ꝙ in hoc p̄cepto lꝫ male: tñ aliq̄s dispēsauit. Naꝫ vidim⁹ plerosq̄ stetisse ꝑ. x. xx. aut. xxx. annos sine cōfessione. Et q̄s dispēsauit cum istis? Nō deus: nō angelus: nō papa: nō legatus a latere: nō ep̄s: nō sacerdos: nec q̄sq̄ alius clericus. Sed quis fuit ille dispēsator? Respōdeāt ipsi. Dic inquā mihi o infelix xp̄iane q̄ ꝑ tot annos sine ꝯfessione stetisti. Quare nō es cōfessus: q̄s dispēsauit te cuꝫ? Et statim dicet: Ego nō cōfiteor ꝓpter luxuriaꝫ: Alter dicet: ego ꝓpter auaricia. Alter ꝓpter discordiā: ergo cuꝫ his ⁊ sil̄ibus dispēsat diabolus. Cū luxuriosis diabolus luxurie: cū auaris diabolus auaricie: cū odiosis diabolus rixarū ⁊ discordie. O iniqua cōditio maloꝝ xp̄ianorū: o ꝑtinacia damnabilissima: o venenata synagoga inferni. Cur tādiu o fatui vestrā salutē negligitis? Expgiscimini igitur ⁊ cōfitemini pctā vr̄a: vt ꝑ cōfessionē in p̄senti efficiamini digni dei gr̄a ⁊ in futuro eterna gloria. Amen.

¶ Feria sexta post Jnuocauit de cōfessione sctissima. Sermo. xxviij.

Respondit ei lāguidus. Dñe hoīem non habeo: vt cū turbata fuerit aqua mittat me in piscinam Joh. v. ⁊ in euangelio hodierno. Egebat adhuc auxilio hoīs vt poneret in piscinā infirmus et languidus: q̄ si ibi descēdisset nō hoīs sed dei virtute sanitatē fuisset confecu

tus. Ut mystice innuat̄ ꝙ lꝫ deus causa sit efficiens pctōꝝ nostroꝝ sanitatis: tñ opportunū est ad eā assequēdā ministeriū sacerdotū. Ipsi eq̄dez ex autoritate sibi cōcessa pctōres penitētes ꝑ absolutionē adiuuant vt saluent̄. Qm̄ aūt in precedenti sermone multa diximus ꝓpter que nōnulli sua pctā ꝯfiteri disposuerunt: vt etiā feruentius animent̄ ad suū ꝓpositū exequendū: iccirco hodierna die adhuc de confessione erimus dicturi. De qua tria mysteria ꝓponem⁹ contēplanda: videlꝫ

Primū d̄r temporalitas.
Scd̄m qualitas.
Tertium integritas.

¶ Qualiter excusant̄ aliq̄ si nō cōfiteantur semel in anno: ⁊ an post pctm̄ necessariū sit cōfiteri. Cap̄. j.

Primū mysteriū declarandū de cōfessione d̄r tēporalitas in quo videre debemus qñ sit cōfitēdū. Circa hoc autez triplex tp̄s subdistinguemus.

Primū d̄r tp̄s assignatū,
Scd̄m festinatū.
Tertium determinatum.

¶ Primum tempus dicitur assignatuz: de quo fit mentio in. c. oīs. ex̄ de peni. ⁊ re. quando dicit̄: semel in anno. Ex quo colligit̄ ꝙ de iure cōi saltē semel in anno oēs hoīes cōfiteri teneantur. ¶ Notandū tñ ꝙ ab istius p̄cepti obligatiōe aliqui excusant̄: aut ꝓpter infatuationem: aut propter locutionē: aut ꝓpter sacerdotis priuationem. ¶ Primi excusantur propter infatuationez cū essent fatui aut mēte capti: quia ī eo statu nō possunt mereri nec demereri. Sed sunt in eo statu siue damnationis siue saluationis in quo reperti sunt qñ perdiderunt sensum: vt d̄r ex̄ de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. c. maiores. in fine. Obligant̄ tñ tales ad cōfessionē qñ habēt lucida interualla. ¶ Scd̄i excusantur ꝓpter locutionē: q̄r sunt muti: aut ignorāt idioma patrie in qua morant̄: tales cōfiteātur eo mō quo possunt. s. per signa aut per interpretē si pōt inueniri: ⁊ tunc interpres ⁊ sacerdos ꝓ vna ꝑsona computant̄. Tñ dic̄ Rich̄. i. iiij. dis. xvij. ⁊ videt̄ aliq̄bus ꝙ cōfiteri per interpretē nō est cōstitutū iure diuino nec positiuo: ⁊ cū cōfiteri sit multū difficile: nō videt̄ tutū plus artare cōfessionē q̄ artet̄ per ius diuinū vel positiuū. Ut em̄ d̄r Prouer. penul. ⁊ distin. iiij. c. deniq̄z. Qui nimis emūgit elicit sanguinem. Tertij ꝓpter priuationē seu absentiā sacerdotis excusant̄: quē tñ debēt penitētes diligenter req̄rere: vt dicit magister in. iiij. dis. xvij. c. nūc prius. Et illud dictum magistri: videlꝫ Si defuerit sacerdos proximo vel socio facienda est cōfessio: exponendū est de cōgruitate nō de necessitate ꝟm Rich̄. Utrū ꝟo absente sacerdote penitens debet ei per lr̄as confiteri. Dicit Rich̄. ꝙ nō. q̄r hoc nō īuenit̄ institutum. Et q̄r imminet periculum ne esset defectus in examinatione pctōrū: quaz facere debet sacerdos vt possit salubria prebere remedia: ⁊ ne reuelarentur peccata alicuius. Littere em̄ faciliter possunt perdi: ⁊ ꝑ nunciū maliciose aperiri: aut ꝑ nūcij ignorantiā tradi illis quibus non mittunt̄: qui eas aperirent: ⁊ etiaz q̄r al's maliciosus sacerdos posset cōtra penitentē agere ostendendo scripturam suam. ¶ Scd̄m tempus circa confessionē dicitur festinatū. Pro quo dubitari solet: an pctōr statim teneat̄ cōfiteri pctā habita opportunitate sacerdotis. Et circa h̄ sunt varie opiniones. ¶ Prima est Innocētij super. c. oīs. ex̄ de peni. ⁊ re. ⁊ Archidiaconi sup̄ c. ille rex. de peni. di. iij. qui vident̄ dicere: ꝙ oīs q̄ cecidit in pctm̄ mortale: tenet̄ q̄ citius poterit ex debito necessitatis cōfiteri. Idē dicit Host. in sum. sua: li. v. ti. de peni. ⁊ re. ꝟ. qñ cōfitētem. Cui opinioni quidam inherētes dicūt: ꝙ. c. oīs. nō subuenit negligētibus vt nō obligent̄ ad cōfessionē nisi semel in anno: sed potius punit negligentiaz illorum qui sic saltem nō cōfitent̄. Ratio autez est: q̄r quādocūq̄z fit aliquod preceptuz

absq; determinatione temporis debet impleri q̄citius cōmode fieri pōt. Cuz ergo homo obligetur ad confessionem post pctm̄ mortale ex precepto diuino: ergo q̄citius cōfiteri tenetur. Secūdo addunt rōnē aliā: quia oēs deberēt vitare periculū: sed differre confessionem est esse in periculo: ꝛ nō vitatur periculum ꝓpter impedimenta que possunt euenire: et quia differre confiteri facit hominū obliuisci pctōz suoz quod potest eē nociuū. ¶ Scōa est opinio Ric. xvij. dist. quarti li. di. q̄ peccator nō tenetur confiteri statim habita opportunitate preterq̄ in aliquibus casibus. Primus ratione sacramenti quādo. s. aliquis vult celebrare seu cōicare. Secundus est rōne periculis q̄ aliquis esset in expresso piculo mortis vel propter egritudinē vel aliā causam. Tertiꝰ est ratione ꝓscientie quādo aliquis haberet conscientiā dictātē sibi q̄ statim teneatur. Quartus est ratione dubij q̄ quis verisimiliter dubitaret illo anno se non posse plus habere copiā sacerdotis. Quintus casus est ratione statuti: qui cōpetit religiosis. Ipsi em̄ ratione statutoz suoz ꝛ sui statꝰ tenētur confiteri frequentius q̄ statuat concilū generale. Nec tm̄ propter hoc sequitur q̄ statim teneatur cōfiteri habita opportunitate sacerdotis: nisi adsit dies quo fm statutū religionis sue ꝓfiteri tenētur. Quod aūt peccator regulariter nō teneatur statim cōfiteri ptz: q; ad hoc nō obligatur ex iure nature: q; cōfiteri sacerdoti nō est de iure nature absolute: nec ad hoc obligatur diuina lege: q; si xp̄s ꝓfiteri sacerdoti p̄cepit īplicate non statim tm̄ precepit hoc fieri: nec ad hoc obligatur iure positiuo: sed tm̄ semel in anno. ¶ Tertia est opinio domini Boñ. xvij. di. quarti. q̄ ait: q̄ de confessione est loqui dupl̄r. vel quātum ad propositū interius: vel quātū adverbū exterius. Si quātū ad ꝓpositū interiꝰ: sic cōiter conceditur q̄ peccator tenet proponere ꝓfiteri: q̄nq; ꝓteri. Ad hoc aūt tenetur q̄n recogitat culpam commissam ꝛ dei offensam: vel q̄n tēpus se offert in quo recogitare debet sicut in hora mortis vel piculo vel aliquo alio simili. Si aūt loquamur quantum ad actū: dico q̄ opportunitas loci temporis ꝛ sacerdotis pōt se ante pascha offerre: aut ita q̄ timetur ne vnq̄ se offerat: sicut est in his qui grauiter infirmātur: et tales tenētur absq; dubitatione ad ꝓfessionē: aut ita q̄ maior opportunitas expectaf: vel quātum ad tps: vel quātum ad sacerdotē: ꝛ sic pōt fine alio quo pctō differri. Quia ergo tps quadragesimale est tēpus penitētie ꝛ aptū ad deuotionē: possunt laici tēpꝰ illud rationabiliter expectare nec peccant: dū tm̄ ꝓponant firmiter confiteri. hec Boñ. Alex. autē in. iij. non de necessitate sed quadā congruitate laudat illos qui statim ꝛ sepius ꝓfitenf cū possunt. Asserit em̄ ꝓfessionē illā ad nouam vtilitates valere. Prima est peccati cognitio. Scōa satisfactio. Tertia mētis securatio. Quarta pene diminutio. Quinta ītercessoz multiplicatio. Sexta gratie augmētatio. Septima culpe remissio. Octaua peccatoz euitatio. Nona dei glorificatio. ¶ Prima vtilitas dī peccati cognitio. Nam sacerdos tenet ꝓfitentē instruere: eiq; ostendere quātū potest peccatoz qualitatē: q̄n. s. aliquod peccatū mortale est: aut veniale. Et sic est ex ꝓsequenti q̄ sepius cōfiteꝰ clarius sua peccata cognoscit. ¶ Scōa vtilitas ē satisfactio. Verecūdia nāq; cū qua quis peccata cōfitetur sacerdoti est quasi pallium preciosum peccatū cooperiens. Unde Aug. lib. de penitētia. ꝛ ponit de peni. di. j. c. quē peniter. ait: Qui pervos peccastis p vos erubescatis. Erubescentia em̄ ipsa partē habet remissionis. Et iterū ibi. Dignꝰ est (inq̄t) misericordia qui spirituali labore petit gratiā. Laborat em̄ mēs pariēdo erubescentiā. Et quoniam verecundia magna est pena: qui erubescit pro xp̄o fit dignus misericordia. ¶ Tertia

vtilitas est mentis securatio. Valet cōfessio ad quādā mētis securitatē ex cogitatione venie accepte. Ūñ ps. xlj. In voce exultationis ⁊ cōfessionis: sonus epulantis. ¶ Quarta vtilitas est pene diminutio. Nā sacerdos ex vi clauium pōt aliq̄d pene debite relaxare: licz nō oēm penā. ¶ Quinta vtilitas est intercessoz multiplicatio. Tenent nāq̄z sacerdotes orare p eis q̄ sibi confitētur. ¶ Sexta vtilitas est gr̄e augmentatio. Sepe em̄ in ꝓfessione deuota dñs augmētat gr̄am collatā i ꝓtritiōe. ¶ Septima vtilitas est culpe remissio. Qñq̄z em̄ nō ꝓteritur hō ante confessionē et confitēdo pctā fit ꝓtritus ⁊ remittunt ei. ¶ Octaua vtilitas est peccatoz euitatio. Propter frequentē em̄ ꝓfessionē melius euitant pctā. ¶ Nona vtilitas est dei glorificatio: q: quotiēscūq̄z q̄s sua peccata in spe venie ꝓfitetur: deum clemētissimū et misericordē glorificat. ¶ Quare laudabile est vt qui frequenter peccant: non tm̄ semel in anno sed frequēter etiā confitēatur. ¶ Tertium tēpus quod notatur in ꝓfessiōe ꝺ: determinatū. In quo videndum est qua etate determinate obligat quis ad cōfessionē. Et ad hoc dixerūt aliq̄ q̄ i etate septē annoz q: in glo. in. c. oīs. super verbo discretionis. ꝺ:: Anni discretionis dicūtur cū q̄s est doli capax: q: tūc pōt peccare. Et idē habetur. C. si aduersus delictū. l. j. et. C. si mino: se maiorē dixerit. l. iij. Et glo. super verbo grandiusculis. eī de delictis pueroz. c. pueris grādiusculis. dicit. i. doli capacib?: videlz septē annoz. Tales em̄ mentiri ⁊ verū dicere ⁊ fateri ⁊ negare nō pūt: vt dicit Aug̃. in epistola ad Renatum epm. vt habetur in glo. super. c. paruuli. de conse. dis. iiij. Hostien. Ho in summa sua lib. v. de peni. ⁊ re. Doli inquit capax est cū quis est primus pubertati. ff. de actio. ⁊ obli. lib. j. Et ꝑm eūdē lib. iiij. summe ti. de despon. impu. Pubertas īcipit in muliere in duodecimo anno. In masculo Ho in decimoq̄rto. Sed addit Hostien. q̄ q̄n quis est doli capax in exteriozavir bonas estimabit. Ūñ ex de ꝑsump. in. c. ex studijs. ꝺ:: Ex studijs suis cognoscitur puer. Inuenit nāq̄z in lib. dial. q̄ quidā puer quinq̄z annoz iurans ⁊ blasphemans a diabolo raptus fuit. Sed in illo ꝑm Hostiē. lib:o. v. de delictis pueroz. malicia supplebat etatē. Si ergo pueri non sunt doli capaces: nō tenētur ꝓfiteri. Tales em̄ furiosis comparantur: q: eoz etas quicquid videt ignorat. ff. de acquiren. pos. l. j. §. furiosis. Et. C. de falsa moneta. l. j. in fine. Nec tm̄ in pueris ante decimū vel quartūdecimū annū negādū est pctm̄: eo q̄ peccare non possunt carnal?: q: ꝑter carnalia pctā reperiunt ⁊ alia. Unde in. c. j. de delic. pue. dicitur: Pueris grādiusculis pctm̄ nolunt tribuere quidā nisi ab annis quattuoz decim cū iā pubescere ceperint qō merito crederemus si nulla essent pctā nisi que mēbris genitalib? cōmittunt. Sz quis audeat affirmare futura mēdacia ⁊ periuria nō esse peccata. At his plena est puerilis etas: q̄uis nō ita i eis: vt in maioribus punienda esse videantur. hec ibi. Sz heu ꝓchdoloz:: q̄d referā. Tāta est hodie in pueris et puellis malicia: vt etiā in pctā carnis ante annos pubertatis libidinosissime inardescant. Quare solerti cura a parētib? ad confessionem sunt inducendi.

¶ Qual?r sacerdos audiēs ꝓfessionē ꝺz habere autoritatē: sciētiā ⁊ bonitatē ⁊ quis dicat ꝓprius sacerdos. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarādū de ꝓfessione ꝺ: qualitas. In quo notāde sunt qualitates seu ꝓditiones que requiruntur in sacerdote cui peccator ꝓfiteri ꝺz Et colliguntur maxime tres.

Prima ꝺ: potestas.
Secunda sanctitas.
Tertia claritas.

¶ Prima conditio confessionis ꝺ: potestas. Nam ꝑm Durandū in sum. li. j. par. j. dist. j. ad absoluendum in foro

penitentie tria requiruntur.

Primū ꝙ ꝯfessor hēat auctē clauiū.

Scdz ꝙ hēat autoritatē executionē.

Tertiū ꝙ executio sit liba nō ligata.

¶ Et propter hoc dr in.c.oīs. ex̄ de peni.⁊ re.ꝙ vnusquisq; debet ꝯfiteri ꝓprio sacerdoti: qr sibi inest hmōi ptās. Sed notādū ꝟm Rich.dist.xvij.quarti.ꝙ ꝓprius sacerdos pōt accipi multipliciter. Uno modo est ꝓprius sacerdos alicuius habēs sup ipm iurisditionē ordinariā in foro penitentie: modo tñ inferiori: ⁊ sic est proprius sacerdos ille qui cōiter vocatur presbyter parrochialis. Secūdo modo dr̄ ꝓpri⁹ sacerdos habēs iurisditionē ordinariā modo ꝑncipali: ⁊ sic eps est ꝓprius sacerdos oīm existētium in suo episcopatu. Nota tñ ꝙ archiepi nō habēt autoritatem absoluēdi subditos suffraganeorū suoꝝ excepto casu qñ visitant ꝓuinciā. ex̄ de censibus.c.perpetuo.lib.vj. Tertio modo dicitur ꝓprius sacerdos habēs iurisditionē modo ꝑncipalissimo: ⁊ sic papa est ꝓprius sacerdos omniuz xp̄ianoꝝ. Quarto modo dicitur ꝓpri⁹ sacerdos habens iurisditionē delegatam ab aliquo istoꝝ vel a legata dñi pape. Quinto modo dicitur ꝓprius sacerdos habens iurisditionē ex cōmuni cōcessione iuris. Et sic sunt ꝓprij sacerdotes illi quos epi ⁊ abbates exēpti sibi eligunt in ꝯfessores. Talibus em̄ ꝑmittitur ex lege cōmuni eligere sibi discretum ⁊ ꝓuidum cōfessorem. ex̄ de peni. ⁊ remis.c.ne pro dilatiōe. Sic etiā est proprius sacerdos illius quem q̄s audit cōstitutum in articulo necessitatis: in quo casu quilibet sacerdos pōt hominem absoluere: sicut ptz. xxvj.q.vj. c.presbyter.⁊.c.sequenti. Et ex̄ de furtis.c.fures. Hoc etiam modo est ꝓpri⁹ sacerdos vagabundorū quicunq; presbyter parrochialis: in cuius parrochia voluerint confiteri; quia tales nunq̄ habent domicilium ꝓpriū.ff.ad municipa.l.labeo. Siliter dico de illis q̄ domicilio relicto nauigant: vel iter faciūt querentes quo se transferant. Nā ⁊ tales sine domicilio sunt.ff.ad municipales.l.ei⁹.§.celsus. Et similiter ꝟm Inno.sup.c.omnis. Scholares possunt confiteri illi quem elegerint in loco in quo studēt si moram ibidē ꝯtraxerint: vel contrahere intēdant per vnum annum. Accipiendo ergo proprium sacerdotem pro sacerdote habente iurisditionem aliquo predictorū modoꝝ: qui sibi confitetur cōfiteri dicitur proprio sacerdoti. Sed hic oritur dubiū. Utrū illi qui confitentur alicui habenti potestatem ⁊ autoritatē audiendi ꝯfessiones ab episcopo: teneantur illo eodem anno ꝯfiteri suo presbytero parrochiali. Et aliquibus videtur ꝙ sic: qr vt probat.xj.q.j.c.peruenit. Si suavnicuiq; episcopo iurisditio et potestas nō seruatur: ecclesiasticus ordo confunditur ergo similiter si non seruatur presbytero parrochiali. Insuper ꝟm Bern.lib. iij.de consideratione.c.xiij. Ecclesiastica hierarchia est ad exemplar angelice hierarchie. Sz in angelica hierarchia id quod conuenit angelis alicuius ordinis ex officio nunq̄ committitur angelis alterius ordinis: ergo similiter fieri debet in ecclesia. Respondet Rich. vbi.s̄. ꝙ episcopus habet ordinariam iurisditionē super subditos sacerdotū parrochialium. Illud autem quod cōuenit alicui ex ordinaria iurisditione: ipse potest committere alij habenti ordinem conuenientem ad illud officius exequendū. ex̄ de ꝯsecra.eccle.c.aqua. Illi ergo qui confitentur legitime habenti ptātē epi: ⁊ absoluunt ab eodez: vere sunt absoluti: nec eadē peccata in numero tenentur suis presbyteris parrochialis ꝯfiteri. Unde eps concedēs potestatē alicui audiēdi confessiones: non aufert curato iurisditionē: sed sibi seruat dans ei coadiutorem: ⁊ sic soluitur primū argumentū. Ad scdm vo de similitudine ecclesie ad angelicam hierarchiam: respōdēdū est ꝙ in hoc non est sile: qr angelus sufficit plene ad exe

quendū actus cōueniētes officio suo. Nō sic aūt vere potest dici de quolibet inferiore curato. ¶ Scōa conditio confessoris dicitur sanctitas. Ut enim dicit Durandus in summa vbi. s. Tanta debet habere pfessor abilitatē affectionis: vt sit dign⁹ xpi minister. Unde de peni. dist. vj. c. qui vult pfiteri. dr: Sacerdos itaq; cui oīs offertur peccator ante quē statuitur oīs languor in nullo eor sit iudicandus que in alio iudicare est prompt⁹. Judicans em aliū q̄ est iudicādus: condēnat seipm. Cognoscat ergo se t purget in se: qō alios videt sibi afferre. Ex q̄bus ꝟbis sumitur argumētū ꝟm Duran. cp existēs in mortali peccato: peccat mortal⁹ absoluendo: nisi prius peniteat. Nec solū debet esse sanctus pfessor sed in sanctitate solidus t firmatus ꝓpter ea q̄ audiūtur in pfessione. Jdeo Bern. sup cātica sermone. xviij. ait: Tu frat cui firma charitas nōdū est: sed adeo teneraī arundinea: t oī cedat flatui: qua frōte alienā vulnera curare: aut ambis aut acqe scis. Noli esse nimis iustus. Sufficit tibi si diligis primū sicut teipm. Nō em salutē primi debes querere: in salutis pp̄rie detrimentū. hec ille. Caueant tm̄ qui pfiteri volunt ne fiant cōfessor iudices curiosi: sed eis tm̄ sufficiat nō cōspicere malā vitā expresse. ¶ Tertia cōditio pfessoris ō: claritas. Debet vtiq; habere claritatē cognitionis t scientie: vt ō: in. c. omīs. §. sacerdos. Et in glo. in dicto. c. super verbo sacerdoti. Et in glo. sup verbo ꝓuidum. in. c. ne p dilatiōe. ex de peni. t remiss. Jō ō: de peni. di. v. in. c. qui vult confiteri. Caueat' spiritualis iudex: vt sicut nō cōmisit crimē nequicie: ita nō careat munere scientie. Oportet em vt sciat cognoscere quicqd debet iudicare. Judiciaria nanq; ptās exp̄ostulat vt qō debet iudicare discernat. Diligēs ergo inq̄sitor t subtilis inuestigator sapienter t quasi astute interroget a pctōre qō forsitā ignorat vel verecūdia velit occultare. hec ibi. Opz ergo vt confessores sciāt discernere qō debeāt iudicare: sicut in veteri lege iudicabāt de lepra t nō lepra. Leuit. xiij. Hic est q̄ Greg. li. j. pastoralis. c. j. ait: Nulla ars doceri psumit: nisi pri⁹ intēta meditatione discat. Ab imperitis g̃ pastorale magisterium qua temeritate assumit: cū sit ars artiū regimē aiarū. Facit ad hoc. c. Cum sit. ex de qualitate ordinādor. Cōfessor ergo ꝟm Durā. quotiēs se ingerit ad pfessiones audiēdas: totiens offert se ad rndēdū de peccatis mortalib⁹ t p̄ceptis: de ̄ctibus t vsuris: de restitutionibus. Debet itaq; habere scientiā saltē cōpetentē. Vocat aute cōpetēs q̄ necessaria est ad executionē cuiuscūq; ordinis. Usū inquātus sacerdos deputatus est ad diuinū officiū celebrandū: tenet intantus scire de grāmatica q̄ sciat verba pferre: t q̄ intelligat saltē lr̄aliter ea q̄ legit. Jnquātum vo est minister sacramētor̄: tenet scire q̄ sit debita materia vel forma cuiuslibet sacramēti t modū recte singula dispēsandi. Jnquātū doctor est tenetur scire saltē fidei rudimēta. Et inquātū est iudex in foro pscientie: tenet scire discernere inter lepra t nō lepra: saltē inter his pctis q̄ sunt oīb⁹ notiora. Jn alijs vo de q̄bus etiā sapientes dubitāt sciat dubitare: t q̄rere supior cōsiliū. Debet scire q̄ sunt mortalia: q̄ capitalia saltē in cōi: t q̄ venialia in genere. Dz etiam scire canones penitētiales: nō tm̄ propter hoc vt penitētias iniūgeret: cum pne hodie fint arbitrarie: vt dicet i sequēti sermone sz vt p hoc sciat culpas pnias agnoscere. hec Durā. Ego tm̄ credo q̄ pōt q̄s duz nō est nimis peritus in tribus casibus sine periculo pfessiones audire. Primus est q̄n periculū mortis immineret pfitēti: nec alius posset haberi: tunc quilibet pōt et debet audire ꝓpter efficaciā sacramēti ne ea priuet. Secūs est q̄n cōfitens est peritus sufficienter ita q̄ ip̄m confessorem docet. Tertio q̄n pfitētes sunt persone spūaliter viuentes t crebro pfitentes q̄ non

consueuerunt habere nisi venialia.

¶ Qualiter confessio dz esse integra vt penitēs cōfiteat oia pcā mortalia t circunstantias trahentes ad aliud genus peccati: t in casu venialia. Capm. iij.

Ertiū mysteriū de cōfessione declarādum dicitur integritas. Nā vt dicit. c. oīs. sepi⁹ allegatū. De oībus peccatis cōfessio est faciēda vni sacerdoti vt integra sit t nō diuisa. Sed in hoc solet dubitari quantum ad tria.

Primo quātum ad pcōz differētiā:
Scōo quātū ad eoz circūstantiam.
Tertio quātum ad pcā venialia.

¶ Primo solet dubitari quātū ad pcōrum differētiā. Utrū necesse sit differentiam oīs pcī mortalis: siue latētis: siue manifesti: siue sit cordis: siue sit oris cōfiteri. Et rñdet Bona. dist. xvij. iiij. q fic. Et de pcō manifesto dicit: q necessarium est vt dicat in confessione duplici ex causa. Una ex parte audiētis: alia ex parte confitētis. Ex parte audiētis: qm̄ sicut est in iudicio forensi q iuder aliq̄d nouit vt priuata psona: qō tñ nō nouit vt iuder nec pcedit ad sniam quousq; innotescat ei vt iudici: qz vt dz in. iij. q. vij. c. iudicet. Juder debet iudicare ꝑm allegata. Sic est in iudicio penitētiali: qz peccata publica q̄uis sint manifesta sacerdoti sicut homini: nō tñ sunt manifesta sicut dei vicario: ideo sunt confitēda. ¶ Scōa rō est ex parte confitētis: qz per suā humilē cōfessionē hz iustificari. Unī de peni. di. j. c. porro illi. §. alij. Dic tu prius iniq̄tates tuas vt iustificeris in sermonibus tuis. pō. l. t Roma. iij. Dū ergo peccator cōfitet oīa mortalia: secreta: t publica que fecit: debet dicere sacerdoti: t si non recordaretur omniū: precedēte sufficiēti preparatione: sufficit ei q in genere doleat t cōfiteatur se in multis offendisse quoz nō recordat: qz vt scribit in glo. sup. c. porrecta. ex de confir. vti. vel inuti. t. C. de veteri iure enucleādo. l. ij. §. si quid autem. Omniū habere memoriam et in nullo penitus oberrare diuinitatis est potius q̄ humanitatis. Si aūt pctōr recordet t nolit dicere vel nō dat operā vt recordetur confessio sua infructuosa est: vt colligi pōt ex dictis in. c. fratres nr̄os. de peni. dist. v. ¶ Scōo solet dubitari quātū ad pctōrum circūstantias. vtrū circūstātie sint cōfitende. Et dicit dñs Boñ. prefata. xvij. dis. iiij. q tria sunt circūstantiarum genera: quedam sunt alleuiantes: quedā aggrauātes: quedā ad aliud genus trahētes. Prime circūstantie alleuiāt pctm̄: vt si quis peccasset cum muliere: ab ipsa tñ tentatus t puocatus et hmōi. Has circūstātias confiteri nō est bonū nisi ꝓpter hoc vt satisfaciat alteri ne inquisitioni: vel vt puideat ei⁹ scandalo t pturbationi: vtpote si timeret cōfessorē ex hoc accipere occasionē t eremplū malū vel si tātū circūstātia minuat peccatum vt sit in genere venialis aut nullum pctm̄: sicut comedere carnes in quadragesima ꝓpter infirmitatem: hoc excepto pctōr nō dz tales circūstantias referre: qz in cōfessione habet se accusare: nō excusare. Scōe circūstātie dicūtur aggrauātes que aggrauāt pctm̄: nō tñ trahūt in aliud genus: vel in aliā speciē pcti: vt si q̄s lusisset ad taxillos multus libēter: t fuisset fornicat⁹ cū multa delectatione: vel cōmisisset aliquod peccatū ex ꝓpria malicia nulla tētatione precedēte: t tales circūstātias non est de necessitate cōfiteri: sed de cōgruitate. Tertie circūstantie dicūtur ad aliud genus trahētes: eo q trahunt in aliud genus vel in aliā speciē peccati et has cōfiteri est necessariū. ¶ Scōm vo dicta sanctorum octo sunt tales circūstātie. Prima persone. Scōa loci. Tertia modi. Quarta tēporis. Quinta numeri. Sexta qualitatis. Septima inductionis. Octaua cōsequētie. Prima circūstātia dz persone. Notificāda nāq; est persona cū qua vel cōtra quā pctm̄ est cōmissum. Aliud em̄ est peccare cū vna moniali: aliud cū vna seculari: aliud cū soluta: aliud cum cōiugata: aliud cum cōsanguinea: aliud

cū extranea: aliud pcutere laicuz: aliud clericū vel sacerdotē ⁊ hmōi. Scōa circūstātia ōr loci. Nā si pctm̄ cōmittat in loco sacro inducit aliā speciē pcti qō ōr sacrilegiū. sic̄ no. glo. de peni. di. v. c. cōsideret. Tertia est modi. Posset em̄ q̄s tali modo peccare q̄ pctm̄ traheretur in aliā speciez vt si q̄s cū muliere peccaret cōtra naturā. Quarta est tp̄is. Q̄n enim pctm̄ cōmittit in die festo inducit aliaz speciē. s. trāsgressionē tertij p̄cepti: vt dicit Nico. de lyra sup. xx. c. Exodi. Jō peccata in festis cōmissa cū temporis circūstātia sunt cōfitēda. Quinta ōr numeri: q: quotiēs hō peccat totiēs distincta ⁊ plura pctā cōmittit. ꝓterea oportet dicere quotiēs pctm̄ est commissum. Et si q̄s nō recordet dicat numerum quē pōt estimare ꝑm ꝓbabilē opinionē: ⁊ si non pōt estimare numerū estimet quāto tpe in pctō stetit. Sexta ōr q̄litatis. Oportet em̄ cōfiteri q̄n pctm̄ esset publicum q: induceret aliā speciē ⁊ hoc est scandalū primi. Septima ōr inductionis: q̄n alios nō solū ipe peccauit: sed alios induxit ad peccādū: dās consiliū: auxiliū: vel fauorē. Octaua ōr consequētie. Debet pctōr etiā dicere pctā que cōsequuntur ad alia pctā: vtputa q: in vno peccato occurrerēt mēdacia: periuria: adulationes: deceptiones ⁊ similia que in cōfessione nō sunt omittēda: sed ꝓpalanda. ¶ Tertio dubitari solet quātum ad peccata venialia: an expediat illa cōfiteri. Et de hoc dicit Bonauē. vbi. s. q. ſ. q̄ cōfiteri venialia nō est p̄ceptum: eo q̄ ablq̄ cōfessione multipliciter remittuntur. Et primo p dignā eucharistie sumptionē. de cōse. di. ij. c. cū oīe crimē. et c. si quotiēscūq̄. Scōo per aque bñdicte aspersionē: vt patet de cōse. di. iij. c. aquā sale cōspersam. Tertio p ieiunia ⁊ p elemosynarū largitionē: vt hr̄. lxxxij. dist. c. p̄sbyter. Et de peni. di. ſ. c. medicina. ⁊. c. ꝯfitemur. ⁊ dist. iij. c. sane cauēdum. Quarto p dñicam oratiōnē: vt de peni. dist. iij. c. de quotidianis. Quinto per deuotā corporis tonsionē. de peni. dist. ſ. c. tres sunt actiones. ⁊ dist. ij. c. si em̄. inq̄t: Sexto p generalē cōfessionem in ecclesia factā: vt de peni. dis. iij. c. de quotidianis. Jn casu tñ cōtingit q̄ hō teneat venialia cōfiteri: siue ꝓpter dubium: siue ꝓpter ecclesiasticū statutuz. Propter dubiū vt q̄n q̄s ꝓbabiliter de aliquo pctō dubitat vtrum sit mortale vel veniale: q: pctōr si nō penitet de illo sicut de mortali: discrimini se exponit: ⁊ ideo dz cōfiteri. Silr̄ ꝓpter statutū cōfitēda sunt venialia sicut dictū est superius de necessitate cōfitēdi semel in anno: vel de religiosis. Q̄n vo multi hoc audiētes scrupulosi satis efficiunt dubitātes nescire ꝓfiteri pctā sua vt decet Ego dico ⁊ teneo q̄ si q̄s cū volūtate se emēdādi ⁊ ꝓposito bono ad cōfessionē accedit: faciēs qō in se est vt bñ cōfiteat ⁊ nullius pcti recordaret: ⁊ nullā diceret circūstantiā: ⁊ multa omitteret que ad cōfessionē necessaria esse dicunt: cōsiderata voluntate bona ⁊ pēsata humana infirmitate vel ignorantia: talis fructu cōfessionis minime priuaret. Ergo cū bona ad deū fiducia disponāt se oēs pctōres prout poterūt vt sciāt pctā sua cōfiteri ⁊ a xp̄o sanitatē ⁊ salutē simul cum languido quē sanauit in euangelio firmiter obtinebūt hic per gratiā: et in futuro per gloriā: in qua viuit in eternum deus qui est bñdictus. Amen.

¶ Sabbato post Jnuocauit: de fructuosa et vtili confessione peccatorum.

Sermo. xxix.

Hic est filiꝰ meus dilectus in quo mihi bene cōplacui ipsum audite. Matth. xxvij. et in euāgelio hodierno. Seruāda sunt xp̄i precepta animo lero ⁊ libēti corde: quē verū deum credimus saluatorem nostrū. Testatur nāq̄ euangelium hodiernū qualiter xp̄s trāsfigurat̄ est in monte a deo patre et spiritu sancto vestimentū diuinitatis accepit. Jpse ergo nobis viam salutis aperuit:

penitentiāq; post cōmissa peccata illā esse predicauit. Jpse sacerdotibus claues ecclesie cōsignauit: quibus possent peccatorib⁹ aperire ianuā regni celorū. Jpse sanguinē suū offert oībus: quib⁹ merita ꝓpria nō sufficiūt vt illius mereto veniā assequanf ⁊ remissionē. Cūm ño hoīes saluare sic voluit per'gratiam suā: vt etiā ipsi faciāt qō in se est: ⁊ precipue pctā sua sacerdotib⁹ confitendo. Jccirco vnusquisq; illuz audire debet. Vor eñ ei⁹ est Matth. iiij. di. Penitētiam agite. Et qr hec penitētia cōfessionē includit: iccirco preter ea que in precedētibus dicta sunt: adhuc in hoc sermone tria mysteria ponem⁹ cōtēplāda.

Primū ōr humiliationis.
Secundū occultationis.
Tertium iterationis.

¶ Quō pctōr dz humiliter cōfiteri. Primo eraminādo conscientiā. Scōo accusando pctā. Tertio suscipiēdo iniunctā sibi penitētiā a sacerdote. Lapm. j.

PRimū mysteriū de confessione declarandum ōr humiliationis. Qui eñ confitetur dz cū humilitate: que precipue consistit in tribus.

Primo in diligēti examinatione.
Scōo in peccatoꝝ accusatione.
Tertio in penitētie susceptione.

¶ Primo cōsistit humilitas penitentis in diligēti examinatione. Nā qui humilis est ante cōfessionē in aliquo secreto loco examinat seipsum cogitās beneficia que a deo accepit: bona que omisit: ⁊ mala que omisit. dicens illud Esaie xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudie aīe mee. Sed multi sunt q̄ ad cōfessionē accedūt indeuoti imꝑemeditati fine vlla cōpunctione: fine cogitatione aliqua aut recordatione peccatoꝝ suoꝝ quib⁹ cōfessores qñ eos tales inueniūt: ꝑsuadere debēt vt prius se ꝑparēt: ⁊ postea redeāt ad penitendum: qui monēdi sunt vt ꝑ decē cōsiderationes discurrendo conētur sua pctā colligere. Prima cōsideratio est status in quo pctōr est: ⁊ in quo fuit: puta ꝛgi nitatis: viduitatis: aut mrimonij. Secūda est etatis in qua pctōr est ⁊ in qua fuit. Tertia est fortune prospere vel aduerse. Quarta officij artis seu exercitij. Quinta societatis cōmemorādo socios vel socias cū q̄bus hō conuersatus est. Sexta est locoꝝ in quib⁹ hō fuit. Septima tēpoꝝ: puta pacis: guerre: aut solēnitatū aut dierū ferialium. Octaua condis speculādo subtiliter q̄d cōtra deū ⁊ proximuz est corde cōmissum. Nona est ꝙboꝝ notāter in seipso q̄d in ꝙbis maleloquēdo potuerit errare cōsiderās. Decima est factoꝝ ⁊ operum. Vis modis discurrendo potest homo multa peccata que fecit ad memoriā reuocare: ⁊ ꝓpter que in sua cellula aut camera sic solus existēs pectus suū percutiēdo dicere dz cū publicano Luc. xviij. Deus ꝓpitius esto mihi pctōri. Et cū filio ꝓdigo Luc. xv. Pater peccaui in celū ⁊ coram te. Et cū Dauid pō. l. Miserere mei deus: secūm magnā miam tuā. Et quātū pōt conf detestari pctoꝝ suoꝝ magnitudinē turpitudinē ⁊ multitudinē deprecās oipotentem deū vt dignef ꝑ vulnera sui filij indulgere sibi delicta sua: ficq; cū tali dispositione reuertaf ad sacerdotē. Sacerdos ño vbi videt illū deficere diligēter adiuuet ⁊ eraminet. ¶ Scōo cōsistit humilitas in peccatoꝝ accusatione: qñ pctōr lz cū rubore: tñ libere ⁊ manifeste accusat pctā sua. Nā vt ōr de peni. di. j. c. quis aliqñ. §. taciturnitas. Taciturnitas pctī ex supbia nascif cordis. Jō eñ peccatū suuz quisq; celare desiderat: ne iniquitas sua alijs manifesta fiat: ne talis reputetur apud hoīes foris qualē se iam dudum exhibuit diuino cōspectui: qō ex fonte supbie nasci nulli dubiū est. Species etem superbie est se velle iustū videri qui peccator est. Sed excusant se ⁊ maxime mulieres dicētes: Nolle cōfiteri pctā: nō ꝓpter superbiā: sed ꝓpter verecūdiam. Pro quibus Bern. ait: O insania nimia hoīum: pudet ablui ⁊ nō pudet inq̄nari: pudet sordes abstergere

ꝛ nō pudet cōtrahere: abstergit caliga: ꝛ cōtaminatur aīa. Propter istos etiaꝫ de peni. di. j. c. quis aliqñ. §. Hinc etiā. ait Chryso. Nūc aūt si recorderis peccatoruꝫ tuoꝝ frequēter ea in cōspectu dei ꝓnūcies: ꝛ ꝓ eis clementiā eiꝰ deprecaris: citiꝰ illa delebis. Si aūt nūc obliuiscaris peccatoꝝ tuoꝝ: tunc eoꝝ recordaberis nolēs qñ in toto mundo publicabūtur ꝛ in cōspectu proferent oīm tam amicoꝝ tuoꝝ ꝙ inimicoꝝ ꝛ sanctorum angeloꝝ celestiūqꝫ ꝟtutū. hec ibi. Nulla ergo verecundia multominꝰ nec suꝑba tacēda sunt in cōfessione pctā: q̄nimmo illa hūiliter ꝛ dolēter sacerdoti sunt reuelāda sine duplicitate: sine mēdacio sine excusatione. Nec em̄ incipiendū est vt multi faciūt a ꝓpria laude asserētes. Ego ieiuno: do elemosynas: adiuuo pauperes: nō sum blasphemus aut homicida: lꝫ qñqꝫ vt hō carnaliter peccem ꝛ hmōi. Nō pura est nec deo accepta talis cōfessio. Dicenda etiā sunt pctā propria non aliena: vt dicit. c. oīs. ex̄ de peni. ꝛ re. Notādū tñ ꝟm Rich. in. iiij. dis. xxj. ar. v. q. ij. ꝙ expressio aliene persone seu alieni pctī: aut est necessaria ad expressionē peccatoꝝ: aut nō. Si sic tenet eā exprimere cōfessori. Uñ mulieri cum qua cōcubuit frater eiꝰ nō sufficit dicere ꝙ vnus vir cōcubuit cū ea: sed dꝫ exprimere ꝙ ille est frater eius. Et si non habeat nisi vnū fratrem: tūc scit sacerdos quis est ille. Et si est religiosus dꝫ exprimere ꝙ est religiosus. Et si est laicus ꝛ est ꝯiugatus dꝫ exprimere: ꝛ sic de alijs. Si aūt expressio persone nō est necessaria ad expressionē quātitatis pctī: tunc distingue. Qꝛ aut est vtilis ad correctionem illius vel preseruationē a recidiuo: aut nō. Si sic tūc credo ꝙ penitēs bene facit si extra confessionē hoc dicit alicui persone: que illi peccatori possit ꝛ velit prodesse ꝛ nō obesse. Sed ꝓ alia causa noīare ipsum in cōfessione non expedit nec oportet: qꝛ per talē nominationē cōfessor nō posset ꝓcedere ad correctionez illius. Si aūt nominatio illa nō est vtilis ad illiꝰ correctionē tūc subdistinguitur. Qꝛ aut pōt esse vtilis ad preseruandū a recidiuo: aut nō. Si sic: tūc bonum est ꝛ expedit penitēti vt illā personā exprimat confessori. Pōt em̄ cōtingere ꝙ cōfessor ꝑ cognitionē persone sciet iniūgere penitēti penitentiā talē ꝛ talia dare documēta ꝛ tales facere monitiones: ꝙ melius ꝛ securiꝰ penitēs poterit a recidiuo preseruari. Si aūt noīatio ꝑsone non est vtilis ad magnitudinis pctī expressionē: nec ad alterius correctionem: nec ad preseruandū a recidiuo penitētē tūc credo ꝙ penitēs teneat ꝑsonā celare. Quilibet em̄ tenet nō generare malam opinionē de ꝓximo suo in corde alterius sine rōnabili ꝛ vtili causa. ¶ Tertio cōsistit humilitas adhuc in humili pnīe susceptione. Ut em̄ dicit Chris. de peni. di. iij. c. perfecta. Perfecta pnīa cogit pctōrē oīa libēter sufferre. Sed dubiū est vtrū penitēs teneat tētionez necessitatis acceptare ꝛ explere pnīam sibi iniunctā a sacerdote. ¶ Et rñdet Richar. dist. xviij. iiij. ar. j. q. v. ꝙ sacerdos aut iniūgit pnīam rōnalem ꝛ discretā: aut nō. Si scdo modo penitēs nō tenet eā recipere nec cōplere: qꝛ sacerdos indiscretas pnīas iniūgēdo abutitur claue sciētie ꝛ potestate. Si primo nō dico ꝙ tenet tētione necessitatis eā recipere: et ꝓ viribus adimplere: qꝛ talē penitētiaꝫ iniūgendo clauibus vtitur recte. Quilibet em̄ tenet sui iudicis iustā snīam seruare. Unde si penitēs talē penitentiam sciēter ꝛ ex deliberatione implere omiserit mortaliter peccat cum facit absqꝫ legitima causa. Scdm em̄ Hosti. in summa de peni. ꝛ re. ꝓ quolibet pctō mortali regulariter deberet pnīa septēnis imponi. vt pꝫ. xxxiij. q. ij. c. hoc ipm. ꝛ. §. sequēti. ꝛ. xxij. q. j. c. pdicandū. Et est ratio vna: qꝛ deꝰ ꝓcepit mariā sororez Aaron lepra ꝑcussam poni extra castra ꝑ septē dies: ꝛ sic accipit dies pro anno. Alia rō est: vt sicut pctōr ꝑ peccatū septiformē spūssancti gratiā amisit: sic ꝑ septēnem penitentiaꝫ recuperet. Tñ pōt sacerdos

in penitētijs dispēsare ꝯsideratꝫ crimi
nis quātitate: ⁊ ꝑsone dignitate: cōdi-
tione: sexu: officio: pauꝑtate: īfirmita-
te: debilitate: ꝯsuetudine: cōplexione:
societate: causa: animo: voluntate: ⁊ sic
ꝑ arbitrio penitētias taxare ⁊ īpone-
re: vt ꝑbat̄ plene ex̄ de peni. et re. c. si-
gnificauit. ⁊. c. is qui. ⁊. c. oīs. §. sacer-
dos. ⁊ ex̄ de homi. c. sicut dignū. ⁊ ex̄ de
eo q̄ cog. cōsang. vxoris sue. c. trāsmis-
se. ⁊. xj. q. iij. c. absit. et. xv. q. vj. c. Si a
sacerdotib⁹. ⁊. xxvj. q. vij. c. tp̄a. ⁊ de pe
ni. di. j. c. mensurā. ⁊ de ꝯsecra. di. iij. c.
de penitētib⁹. Ideo dicat penitēti sa-
cerdos. Charissime frater tu cōmisisti
tot ⁊ talia pctā ꝑ q̄b⁹ deberes ꝑ quo-
libet sic penitere. Sꝫ forte vita tua ad
hoc agēdū tātū nō extēderet̄. Iniūgo
tm̄ tibi talē pnīam ꝑ oībus: ⁊ elemosy
nas q̄bus pctā redimunt̄: ⁊ oīa alia bo
na q̄ feceris et mala q̄ ꝑ xp̄o sustinue-
ris: accepta loco penitentie: ⁊ ꝙ ꝑsint
tibi in remissionē peccatoꝝ tuoꝝ. Et si
interim moriaris: autoritate dei ⁊ bea
toꝝ apostoloꝝ petri ⁊ pauli ⁊ sancte ec
clesie ⁊ nr̄a te absoluimus ab oīb⁹ his
que ꝯfessus es: ⁊ ab alijs de q̄bus non
recordaris inquātū possumus ⁊ debe-
mus: ⁊ si q̄d purgādū remāserit in pur
gatorio purget̄ iuxta misericordē dn̄i
volūtatē. Caueāt aūt sacerdotes ꝙ sic
arbitrētur ne vilis fiat autoritas eccle
sie ⁊ ptās clauiū ꝯtēnat̄. Vn̄ di. l. c. ab-
sit. d̄r: Absit a romana eccl̄ia vigorē suū
tā ꝑphana facilitate dimittere: ⁊ ner-
uos seueritatis fidei euersa maiestate
dissoluere: vt cū adhuc nō tātū iaceant
in pctīs: sed etiā cadāt euersoꝝ fratruꝫ
ruine: properata nimis remedia cōica
tionū vtiq̄ non ꝑfutura prestent̄. Ubi
em̄ poterit penitētie medicina ꝑdesse:
si etiā ip̄e medicus intercepta peniten
tia indulget ꝑiculis hoc nō est curare:
sed si veruꝫ dicere volum⁹: occidere. Et
ex̄ de vi. ⁊ hone. clericoꝝ. c. vt clericoꝝ.
d̄r: Facilitas venie tribuit incētiuū de-
linquēdi. Et ad hoc facit. c. est iniusta
xxiij. q. iiij. ⁊. c. loci. xxxv. q. ix. ⁊. c. perue
nit. xciij. di. ⁊. c. si quis prepostera. dist.
l. Studeat etiā sacerdos vt peccatori
penitēti semꝑ in ꝯtrariū pnīam impo-
nat: vt supbo iniungat humilē oratio-
nē: auaro elemosynarū largitionē: ac-
cidioso peregrinationē: guloso ieiuniū
luxurioso carnis macerationē: maledi
co bn̄dictionē: ⁊ hm̄oi. hec Hostiē. Ad-
dit Rich̄. vbi. s̄. ꝙ si penitēs sentiat pe
nitētiā sibi nimis grauē ⁊ ad obseruā-
dū ꝑiculosam: sua infirmitate pēsata
debet ad illū ꝯfessorē cui ꝯfessus est vel
ad aliū: si illū hr̄e nō pōt recurrere: ⁊ al
leuiationē vel cōmutationē petere. Et
cōfessor dꝫ ꝯcedere etiā si videat ꝙ pe-
nitētia alleuiata nō sufficiat plenarie
ad emēdā pctī: sed post eā inexpletā ad-
huc remaneat aliq̄d in purgatorio pur
gādū. Tutius em̄ est reseruare purgato
rio penitētē puniēdū q̄ ipsuꝫ exponere
periculo cadēdi in mortale pctm̄ ꝓpter
pnīe trāsgressionē iniūcte. hec Richar.
¶ Qualiter confessio debet esse secreta
respectu circūstantium: respectu cōfesso
ris: ⁊ respectu peccatoris. Cap̄m. ij.

Secūdū mysteriū declarādū
de cōfessione d̄r occultatio.
Debet cōfessio esse occulta
atq̄ secreta triplici occulta
tione.

Prima est quātū ad circūstantes,
Scd̄a quātum ad cōfessores.
Tertia quātū ad confitētes.

¶ Prima occultatio est quātū ad circū-
stātes: vt cōfessio fiat in secreto: non in
publico nec corā alijs. Ratio aūt est s̄m
Bon̄. dist. xvij. iiij. parte. iij. art̄. j. q. iij.
Prima: qꝛ in cōfessione manifestantur
pctā sacerdoti nō vt manifestent̄: sed vt
deleātur ⁊ occultētur: qꝛ charitatis cō-
fessio operit multitudinem peccatorum.
Scd̄a rō: qꝛ manifestantur sacerdoti vt
deo ad testimonium cōscientie interne.
Et iō vt hō totā cōsciētiam reuelet hoī
tanq̄ deo nō dꝫ alius admitti: sed sacer
dos q̄ teneat locū xp̄i. Tertia rō: qꝛ pu-
blicare pctm̄ corā alijs esset onerosuꝫ ⁊
ignominiosum. vn̄ si oporteret publice

cōfiteri nemo auderet cōfiteri pctā sua. Quarta rō: qr si cōfessio fieret corā alijs infinita mala oriētur: ⁊ rixe: ⁊ discordie ac infamie. hec Bona. Sed ista occultatio intelligēda est respectu ꝑsone: nō respectu loci. Nā ego nescio laudare illos q̄ audiūt cōfessiones mulierum in locis secretis: in cellulis: in cameris: in angulis latebrosis: in q̄bus etiā q̄nq̄ et sepe q̄ boni et iusti credunt: ad enormissima sacrilegia et vituꝑabiles dissolutiones labunt. ¶ Scdo dz cōfessio esse occulta quātū ad cōfessores: qr vt ait Greg. ⁊ hr̄ in. iiij. sniarū. di. xxj. ꝓ nullo scādalo est cōfessio reuelāda. Et magr̄ ibi dicit: Caueat sacerdos ne pctā cōfitētiū alijs ꝓdat: alioq̄n deponat. Et de peni. di. vj. sacerdos. dr de cōfessore reuelante pctā ꝙ deponat: ⁊ oīb⁹ dieb⁹ vite sue ignominiosus ꝑegrinādo ꝑgat. In. c. v̄o oīs ex̄ de peni. ⁊ re. scribit sic. Qui pctm̄ in pniali iudicio sibi detectū presumpserit reuelare: nō solū a sacerdotali officio deponēdū decernim⁹: verūetiā ad agēdaz pniam in artū monasteriū detrudēdū. Jō oēs theologi in. iiij. di. xxj. cōueniūt dicētes: ꝙ ī nullo casu licet sacerdoti reuelare cōfessionē siue cōfitens peniteat siue nō: siue ꝯfiteat pctm̄ in opere ꝑpetratū siue ꝑpetrandū: siue sit pctm̄ in fide siue in morib⁹. Hec rō est qr si licituz esset reuelare cōfessionē: primo cōfessio vilis redderet in ppl'o. Scdo ppl's a re sibi necessaria retraheretur. Tertio via fraudibus aperiret: qr cū multū credat hoī in sua cōfessiōe: multi mali se in cōfessione iustos ostēderēt: vt a sacerdote postea laudarent: vt sic possent ꝓmoueri ⁊ honorari. Quarto reuelās mētiret: qr eadē ꝑsona ꝑm naturaz v̄e affirmare pōt aliq̄d in persona alterius loquēs: qd v̄e negat loquēs in ꝑsona propria. Vn̄ angelus loquēs moysi in ꝑsona dei v̄e dixit: Ego sum dn̄s deus tu⁹: q̄ eduxi te de terra egypti. Exo. xx. qd v̄e negasset in ꝑsona ꝓpria loquēs: Ergo a simili hō rep̄sentans dei ꝑsonā in foro cōfessionis: v̄e aliquid pōt affirmare qd extra forū confessionis qn̄ loquit vt ꝑsonā ꝓpriā gerēs v̄e negat: verū ergo dicit negādo se audisse vel scire que ad noticiā eius nō deuenerūt nisi inquantū eis rep̄ntabat ꝑsonā dei. Ergo extra foꝝ cōfessionis dicēdo se illa audiuisse vel scire mentit. ¶ Sed cōtra hoc instatur multipliciter ⁊ arguit. Primo quia Ber. in li. de p̄cepto ⁊ dispēsatiōe. c. iiij. ait: Iniquū ꝓculdubio foret si statuta ꝓ sola charitate cōtra charitatez tenerent. Cū ergo celatio cōfessionis instituta sit ꝓ sola charitate: si aliqn̄ esset vtile aīe cōfitētis: vt eius cōfessio reuelaret: ḡ iniquū esset si celaret. Rn̄det ad h̄ Rich. ꝙ etsi aliqn̄ eēt vtile ꝯfitēti vt sua ꝯfessio reuelaret: tn̄ nūq̄ pōt eē vtile cōi vtilitati cui⁹ bonuz principalius respicit charitas q̄ ꝑsone singularis bonū: iuxta dictū. vij. q. j. c. scias. Plurimorū vtilitas vnius vtilitati p̄ferēda est. ¶ Scdo arguit: qr vnusq̄sq̄ tenet obedire pape. Ergo si papa p̄ciperet alicui ꝙ reuelaret cōfessionem ille deberet ei obedire. Respōdet ei Richar. ꝙ sacerdos nō tantū tenet celare cōfessionem p̄cepto eccl'ie: sed iure nature ⁊ diuino. Papa aūt etsi sit supra oē ius positiuū nō tn̄ est supra ius naturale vel diuinū Jō in tali casu pape nō est obediēduz. ¶ Tertio arguit ꝙ esset possibile vt sacerdos haberet aliqd pctm̄ mortale: de quo nō posset cōfiteri quin reuelaret illi cui cōfiteret cōfessionē sibi factā: ergo in tali casu licet reuelare ꝯfessionez. Respōdet Rich. ꝙ non. ⁊ ꝙ tali casu durāte sacerdos nō debet illd pctm̄ cōfiteri: sed sufficit sibi de illo conteri cuz voluntate ⁊ ꝓposito cōfitendi qn̄ hoc facere poterit sine reuelatione illius ꝑsone que sibi confessa est: sine quocūq̄ p̄iudicio sigilli cōfessionis. Fortiori em̄ vinculo obligat confessor ad celanduz: q̄ penitens ad confitenduz. ¶ Quarto arguitur ponendo casum ꝙ aliquis in confessione audiat hereticum nolentez desistere ab heresi: ⁊ volentem corrūpere alios: tūc videtur ꝙ magis sacerdos

tenetur seruare fidez christo q̄ ipsi he-
retico: ergo magis debet cōfessionē il-
lius detegere q̄ ꝑmittat euz gregē dñi
corrūpere. Rñdet Boñ. ⁊ scotus: q̄ pro
pterea sacerdos nullo mō debet illiꝰ cō
fessionem reuelare: potest tñ sine reue-
latione cōfessionis superiori dicere. Ui
gila sup gregē: qꝛ lupus querit inuade
re: ⁊ tunc cōfitenti ⁊ deo seruat fides.
Et hic Scotus improbat versiculū il-
lum. Est heresis crimen qd̄ nō cōfessio
celat. ¶ Quinto arguit ponēdo casuz:
videlz Si duo eūtes cuz suo sacerdote
ordinassent ipm occidere in nemore ꝑ
quod essent transitū facturi: ⁊ parū an
nemoris introitū vnus penitentia du-
ctus sacerdoti hoc in confessione reue-
laret: tunc licitū videretur tali se sub-
trahere ab ingressu nemoris: qꝛ aliter
corporali morti se exponeret ⁊ daret alij
opportunitatē crimen cōmittēdi. Sz
subtrahendo se crimen sibi ꝯfessuz suo
socio reuelaret: ergo in tali casu licet re
uelare ꝯfessionem. Respōdet Rich. q̄
in tali casu sacerdos posset renuere in-
trare nemus cū illis: scilz pretendendo
aliquā causam necessariā. Si tñ pone-
retur casus q̄ oporteret sacerdotē aut
mortē subire aut reuelare ꝯfessionē: te
net mortē subire ne cōfessionē reuelet.
¶ Sexto arguit ponēdo casum aliū. s.
q̄ aliquis prior de ordine monachorū
confitet abbati ⁊ q̄diu est in prioratu
habet occasionē trahētē ad peccatū a
quo nō vult desistere. Si platus ergo
habet curā anime sue debet illuz inde
amouere sed amouēdo innotescit ipm
peccasse: ergo videt q̄ ꝯfessio possit ali
quo mō reuelari. Rñdet Boñ. q̄ abbas
debet ꝑsuadere tunc priori voluntariā
confessionem ⁊ q̄ ipe petat absolui ab
onere officij. Qd̄ si nō vult facere debet
eā sustinere: nisi sit talis religio in qua
subditi transmutari ⁊ trāsferri possunt
sine nota infamie. ¶ Septimo arguit
qꝛ multotiēs posset esse q̄ penitēs licē
tiaret ꝑ sua vtilitate ꝯfessorē vt ꝯfessio
nē reuelet: q̄ in tali casu nō esset pctm̄.

Rñdet Rich. ⁊ Boñ. q̄ sacerdos de li-
centia ꝯfitentis pōt licite pctm̄ sibi cō
fessum alij reuelare q̄ sibi necessariꝰ est
vel vtilis ad perficiēdū q̄ acquiruntur
ad illud forꝫ: qꝛ q̄diu hoc pēdet adhuc
gerit ꝑsonā vicarij dei. Sed de licētia
ꝯfitētꝫ hoc reuelare alij ꝑsone nō licet
nisi ille q̄ ꝯfessus est hoc iterum diceret
cōfessori extra cōfessionē. Sed quātū-
cunqz penitēs hāc licētiā det ꝯfessori:
cōfessor tñ valde debet vitare scādaluz
scilz ne fractio sigilli reputetur: et qꝛ si
dicat se licētiatū a penitēte q̄ de pctis
eius possit loqui ⁊ penitēs negat: con-
fessori incūbit ꝓbare q̄ p̄dictā licentiā
a penitente habuerit: qd̄ si ꝓbare non
posset tāq̄ reuelator cōfessionis punite
tur. Qñ vo ꝯfessor aliq̄d nouit extra cō
fessionē: ⁊ postea illud audiuit in cōfes-
sione: pōt illud reuelare alteri: ita tñ q̄
modus sciēdi per cōfessionē semper ma
neat in acculto. Qꝛ tñ posset ex hoc scā-
dalū generari: maxime apud penitentē
⁊ apud alios: de bono ⁊ equo magis dz
celare cōfessor q̄ vnꝰ alius. Et iō ꝓpter
vitandū scādalū penitētis dz ei ꝓtesta-
ri in cōfessione quō non dz illud celare:
nō qꝛ per illā ꝓtestationē acquirat ius
reuelādi: sed qꝛ ꝓximo aufert nota scā-
dali. Debet etiā cōfessor pctōr illa reue-
lare ꝓpter necessitatē nō ꝓpter suā vo
luntatē. Et sic patet quāta est vis sigilli
cōfessionis. Addit etiam Rich. q̄ sub si
gillo cōfessionis cadit etiā persona cuz
qua penitēs confitet se peccasse. Ratio
est: qꝛ cū penitētia sit sacramentū: sacer-
dos tenet celare omne illud qd̄ necessa-
rium est ad integritatē sacramēti. Sed
penitēs nō posset sufficiēter exprimere
aliqñ peccatū suū nisi notificādo perso-
nā cum qua peccauit: scz cū cognouit fi-
liam suā: et nunq̄ habuit nisi vnā ⁊ si-
milia. Insuper tenetur sacerdos celare
omne illud sibi dictū in cōfessione quo
confitens posset ꝓdi: vel mala suspitio
de illo generari in cordibus alioꝝ. Sed
qñqz detegēdo personā cū qua penitēs
peccauit ꝓderet cōfitēs: qꝛ si detegeret

filiã concubuisse cũ patre suo ꝓderetur pater qui cõfessus est cõcubuisse cũ ea. Adhuc licitum nõ est facere aliqd qõ sit occasio retrahẽdi hoies a re sibi ad salutem necessaria. Sed reuelatio psone cũ qua penitẽs ꝓfitet se peccasse esset occasio retrahẽdi hoies a re necessaria: scz a cõfessione: qz nõ tantũ qs retrahitur a re aliqua ꝓpter timorez lesionis ꝓprie fame: sed etiã persone sibi cõiuncte vinculo amicitie. ¶ Quarta rõ subsequit: qz dicẽs extra forum confessionis se audisse crimẽ de persona sibi ⁊ in cõfessione accusata qõ nullo modo audiuit extra cõfessionẽ mentitur: vt patet ex dictis. Peccata ergo ipsi⁹ penitẽtis in relatione ad ipsum cadũt sub sigillo confessionis de necessitate ⁊ absolute: ⁊ primo et directe ⁊ explicite ⁊ ex oib⁹ causis. Persona aũt cũ qua confitens confitetur se peccasse cadit sub sigillo cõfessionis de necessitate ⁊ absolute: nõ primo: sed ex cõsequẽti et indirecte ⁊ implicite nec ex oibus causis: sed ex aliquibus. Peccata em̃ ipsius penitẽtis nõ referẽdo ea ad personã determinatã: sicut cũ aliqs dicit: Ego audiui tale quid qõ tñ nõ audiuit nisi in cõfessione: cadunt sub sigillo cõfessionis de necessitate: nõ tñ absolute: sed sub cõditione sed si ex prolatione taliũ verboꝝ per se vel per accidẽs directe vel indirecte aliqua verecũdia vel cõfusio vel suspitio mala: vel aliqd aliud nocumentũ illi qui confessus est posset ꝓuenire. Eavo q̃ penitens interserit in cõfessione que nõ sunt pcã nec circũstãtie pcti: nec que deducunt in manifestationem confitentis: vtpote si interserat in confessione: in tali terra sunt blada ⁊ hmõi non cadunt sub sigillo cõfessionis nisi de ꝓgruitate. Si in dicẽdo illa nõ dat intelligere cõfessori ꝙ talia velit celare. Tñ ꝓfessor dicẽs se talia audiuisse mẽdax nõ est: qz per cõparationez ad ea nõ repꝛesentauit psonam dei: sed hois. Similiter ⁊ si aliqs aliud a cõfessore audiret aliqd ab aliquo dũ cõfitet̃ dz illud tenere secretũ ex lege nature q̃ dicit: Qõ tibi nõ vis fieri: nõ facias alijs. ¶ Tertio ꝓfessio dz esse occulta quãtum ad ꝓfitẽtẽ: vt nõ reuelet ea q̃ sibi ꝓ sua salute in ꝓfessione vel dicta vel imposita sunt: ex quoꝝ reuelatione scãdalũ oriret. De pnia aũt impsita dicit Ric. ꝙ aut penitẽs manifestãdo pniaz sibi iniunctã a ꝓfessore faceret ꝓiudiciũ absqz vtilitate: aut ꝓprie fame: aut ꝓfessori q̃ forte talẽ iniũxit pniam ꝓ qua si sciret incurreret alicuius vel aliquoꝝ maliuolentiã: vtpote qz iniũxit mulieri vt abstineret a familiaritate alicuius viri periculosa. Aut penitẽs manifestãdo suam pniam: nec fame ꝓprie: nec ꝓfessori: nec alicui ꝓiudiciũ generaret. In primo casu penitẽs tenet pniam suã celare: ⁊ in scõo sic. Si em̃ illud qõ ꝓfessor sibi iniũgit seu ꝓsulit bona fide ꝓ salute alie sue ⁊ secreto alij reuelaret in cõfessionis ꝓiudiciũ: crimẽ ꝓditionis incurreret ⁊ sigilli secreti fractionez. In tertio casu nõ tenet tacere nec dicere: sed de hoc irrepꝛehẽsibiliter põt facere qõ illoꝝ duorum sibi melius placuerit.

¶ Qz cõfessio est reiteranda qñ qs male confessus fuisset ꝓpter suã negligentiam: aut qñ fraudulenter diuisit cõfessionem: vel qñ confessus est cum deliberatione peccandi. Cap. iij.

TErtium mysteriũ cõtemplãdum de ꝓfessione dz iteratio. Est em̃ qñqz necessariũ reiterare cõfessionẽ pctoꝝ als factam: ⁊ dicere illa eadem peccata in numero que quis fuisset confessus maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negligẽtẽ electionem.
Scõo ꝓpter ꝓfessionis diuisionem.
Tertio ꝓpter malicie cõtinuationẽ.

¶ Primo est necessariũ reiterare ꝓfessionem ꝓpter negligentẽ electionẽ. Quãdo qs est negligẽs q̃rere sacerdotẽ peritũ ⁊ absoluẽdi autoritatẽ habẽtẽ: ⁊ cõfess⁹ fuisset alicui q̃ eũ aut nescit aut nõ põt absoluere. Talis ꝓfecte q̃ꝑmũ sibi cõstat de impitia ⁊ facultate sacerdotis cui ꝓfessus est: ⁊ de negligẽtia ꝓ-

pria qua magis sufficiētē q̄rere noluit tenet eadē pctā in numero confiteri sacerdoti discreto ⁊ eū absoluere valēti: ꝓpterea ō: de peni. di. vj. c. cui autem. Qui vult cōfiteri pctā sua vt inueniat gratiā: q̄rat sacerdotē sciētē ligare ⁊ soluere: ne cū negligēs circa se extiterit: ne gligat ab illo q̄ eum misericorditer monet ⁊ petit ne ambo in foueam cadant. ¶ Scō iterāda est ꝯfessio rōne diuisionis. Qñ em̄ quis fuisset cōfessus aut p malicīā: aut p verecundiā partē pctō: vni sacerdoti ⁊ partē alteri cuz a nullo fit absolutus: nec talis confessio fuerit fructuosa: debet si ve vult cōfiteri eadē pctā in numero vni tm̄ sacerdoti se accusando narrare. Nā vt scribitur de peni. di. v. c. cōsideret. Cautus sit penitēs ne verecūdia ductus diuidat apud se confessionē: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quedā em̄ vni celat q̄ alij manifestanda reseruat: qō est se laudare: ⁊ ad hypocrisim tendere ⁊ semp venia carere ad quā p fruſta putat totā q̄uenire. hec ibi. ¶ Sed dubitatur vtrū cōfitēs alicui sacerdoti oīa peccata sua: de q̄bus est memor si diu post acceptā remissionē recordet alicuj pctī mortalis: de quo nō fuerit cōfessus qō ante suā cōfessionē cōmiserat: teneatur tentione necessitatis illud pctm̄ cōfiteri illi eidē sacerdoti. Respondet Rich. di. xvij. quarti. di. Mihi distinguēdum videt q̄ aut tpe cōfessionis penitēs adhibuit debitā diligentiā ꝑ̄ut de lege cōmuni humana permittit fragilitas: vt memoriā haberet oīm pctō: suo: mor taliū. Aut fuit negligēs ⁊ ignoras ignorantia affectata vel crassa. Si scō mō credo q̄ recta rō exigit vt illud idē peccatū cōfiteat eidē sacerdoti: si illū cōmode pōt inuenire: ⁊ non fit illi sacerdoti postea interdicta absoluendi potestas: aut p̄dictū pctm̄ ⁊ oīa alia pctā mortalia prioti sacerdoti cōfessa ꝑ̄ut pōt recolere cōfiteatur alij sacerdoti. Si primo mō: nō credo q̄ prioti sacerdoti teneat tentione necessitatis illud pctm̄ cōfiteri: tenetur tamen illud peccatū confiteri absq̄ alio: cōfessione alij sacerdoti. Q̄uis em̄ de isto fuerit absolutus quātū ad iudicū ecclie triūphantis ⁊ militantis: q: sacerdos absoluere pōt de cōfessis: ⁊ de p̄dicto mō oblitis: tm̄ q: absolutio de oblitis debet ītelligi sub hac conditione: vt. s. q̄n reducta fuerint ad memoriā dicanf illi sacerdoti in ꝯfessione q̄ ab illis pōt absoluere: tenef illud cōfiteri post eius remotā oblīonem. ¶ Tertio necessariū est iterare confessionē ꝓpter malicie cōtinuationē: q̄n. s. cōfessus est pctā sua semel aut pluries tm̄ vt faceret qō ecclia mādat. Cōtinuādo tm̄ ꝓpositū male volūtatis: q̄n nō erat dispositus ab aliquo pctō se corrigere ⁊ emēdare. Talis etem̄ ad verā pniam reuersus si debite vult cōfiteri oīa eadē pctā q̄ prius fuerat cōfessus debet reiterare. Sunt tm̄ aliqui scrupulose di. q̄ si quis in pctō mortali existēs cōfiteat sacerdoti accusans malā volūtatē suā: et cōfitēs oīa alia pctā quo: recordat: et quo paratus est ⁊ prōptus adhuc peccare: sic cōfitendo peccat mortaliter: q: quantū in se est facit irreuerētiā sacramento ⁊ fine sacramēti cōtēptu esse nō videf. Sed cōtra istos est. c. q̄ quidaz, ex. de peni. ⁊ re. vbi ō:. Q: quidā ad cōfessionē de criminibus veniunt ⁊ q̄ꝫ cōfiteri velint se tm̄ asserūt abstinere nō posse: cōsultationi tue taliter respondemus: q̄ eo: cōfessionē recipere debes ⁊ eis de criminibus cōfilīū exhibere: q: ij nō sit vera illa pnīa: admittenda est tm̄ eo: cōfessio ⁊ crebris ⁊ salubribus monitis est pnīa indicenda. Dec ibi. Dicit tm̄ Rich. q̄ tales absoluēdi nō sunt. vñ si absolutionē nō recipiāt: nō cōtemnit sacrm̄: nec a cōfessore nec a cōfesso. Si aūt cōfitēs in pctō mortali attritus est de pctō suo: ita vt ꝓbabiliter possit p̄sumere se esse dispositū: nō peccat absolutionē recipiēdo: immo frequēter virtute clauiū per susceptionē absolutiōis formaf sua attritio. Dec Rich. Dēt igit operā oēs pctō: es vt bñ cōfiteanf; qm̄

confitentibus largit deus in hoc seculo grām ⁊ in futuro glām: in qua ipse viuit ⁊ regnat per eterna scla. Amen.

¶ Dñica Reminiscere in mane: de fetidissimo ac pniciosissimo vitio luxurie: quo quasi marima pars virorum ac mulierū demergit in infernū. Sermo. xxx.

HEc est volūtas dei sctificatio vra vt abstineatis vos a fornicatione. Doctoris gentium verba sunt ista. j. Thessa. iiij. ⁊ in epla presentis dñice. Cogitāti mihi q̄ multa milia miliū hoim pcipitant in infernū ob fetidissimum luxurie vitiū: statim venit in mētē aureū illud dictū ⁊ notabile Aug̃. doctoris magni in lib̄. de agone xpiano. Inter oīa xpiane vite certamina duriora sunt plia castitatis: vbi quotidiana pugna ⁊ rara victoria. hec ille. Maximū aūt in eo pctō periculū est: qm̄ cū grauissime ledat animā nō sentit: q̄nimmo vsq̄ adeo q̄plures facti sunt ceci: vt ipsi turpissimi ⁊ abominabiles dicere nō erubescāt: aut nullus aut satis leue pctm̄ esse: illudq̄ deo aut nihil aut satis modicū displicere: sicq̄ cū tali falsissima dānataq̄ opinione corrupti sunt ⁊ abominabiles facti in studijs suis. Quapropt aduersus eos quātū poterim⁹ modeste ⁊ sine auditor offensiōe de ipsa luxuria in gñali verba faciemus: de qua loquit apls in themate p̄allegato monēs oēs vt illaz euitent. De ipsa ergo tria mysteria erūt contemplāda.

Primū ōr offensio.
Scōm cōditio.
Tertiū punitio.

¶ Cōfutatio error illor q̄ dicunt luxuriā nō esse pctm̄: q̄bus ꝫnū p autoritates: rōnes: ⁊ exēpla tā sctōrum q̄ etiaz pb̄or ostēdet. Cap. j.

PRimum mysterium contēplādum de luxuria ōr offensio. In quo declaranduz est q̄ graue pctm̄ q̄ve pniciosum sit ipsa luxuria qua deus offendit ⁊ aīa maculat. Ostēdemus aūt hoc tripliciter: videlz

Primo autoritate,
Scōo rōne.
Tertio exēplis.

¶ Primo ostēdemus luxuriā esse pctm̄ graue aut mortale autoritate. Jnq̄t em̄ Seneca in pemio declamationū. Nihil tā mortiferū ingenijs q̄ luxuria. Et idē in tragedijs. Luxuria est pestis blanda Et idē ad Lucil. Uanas fuge voluptates breues ⁊ penitendas. Et idē li. ij. declamationū. Adolescēs luxuriosus pec cat: senex luxuriosus insanit. Et Tul. j. de officijs. Luxuria cum oī etate turpis sit: senibus tñ fedissima est. Et idem. j. de offi. Si considerare volumus que sit in natura excellentia ⁊ dignitas: intelligem⁹ q̄ sit turpe defluere luxuria: ⁊ delicate atq̄ molliter viuere: q̄q̄ honestū parce cōtinenter seuere ⁊ sobrie. Et Valerius maximus li. ix. Blandū maluz luxuria. ⁊ Tob. iiij. Attende fili mi ab omni fornicatione. ⁊ vt ōr. xxxij. q. vij. c. nō solum. Oīs immunda pollutio fornicatio ōr: q̄uis quisq̄ diuersa turpitudinis voluptate prostituatur. ⁊ ad Heb. xiij. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. ⁊. j. Cor. vj. Nescitis q̄ iniqui regnum dei non possidebūt. Nolite errare: neq̄ fornicarij: neq̄ idolis seruiētes neq̄ adulteri: neq̄ molles: neq̄ masculorū concubitores regnum dei possidebunt. ⁊ in eodē. c. Fugite fornicationē. Oīe em̄ pctm̄ q̄cūq̄ fecerit hō extra corpus est: qui aūt fornicatur: i corpus suuz peccat. An nescitis q̄m membra vestra templum sunt spūssancti? Et Eph̄. v. Omnis fornicator aut immūdus aut auarus ⁊c. nō habet hereditatem in regno xpi ⁊ dei. ⁊ Gal. v. Manifesta aūt sunt opera carnis: que sunt fornicatio: immundicia: impudicitia: luxuria ⁊c. q̄ predico vobis sicut prediri: quoniam q̄ talia agunt: regnum dei nō consequentur. Et Petrus. j. epistola. c. j. Obsecro vos tanq̄ aduenas ⁊ peregrinos abstis

nerevos a carnalibus desideriis que militant aduersus animam. Et Apoc.xxj. Timidis ⁊ incredulis ⁊ execratis ⁊ homicidis ⁊ fornicatoribus ⁊c. erit pars illoꝝ in stagno ardenti igne ⁊ sulphure ⁊ Augu.in li.de conflictu vitioꝝ. O q̄ꝫparua concubitus hora pro qua perdit̄ eterna vita.⁊ Isid.in preall.c.non solū. xxxij.q.vij. Inter cetera septem vitia vitium fornicationis maximuꝫ scelus est qꝛ per carnis immundiciam dei tēpluꝫ violatur. Ex quibus verbis colligit̄ ꝙ luxuria vnū est de septem vitijs capitalibus. Qd̄ etiam patet.xxij.q.j.c. predicandum.⁊.xxv.di.c.vnuꝫ orariū.§.al's. Unde Claudianus ait: Luxuries p̄dulce malum que dedita semper. Corporis arbitrijs hebetat caligine sensus.⁊ Hiero.ad Susannam. O q̄ꝫacerbus est luxurie fructus: amarior felle: ⁊ crudelior gladio.⁊ Greg.xxxij.li.moral'. Diaboli proprie corpus sunt qui suggestionū turpium blandimentis decepti ei ꝑ luxurie fluxum succumbunt: ⁊ Hiero.ad Damasum papam de filio prodigo. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus: perdit omnem substantiam patris: ⁊ a patris voluntate delirans futurā paupertatem cogitare non sinit. Et idē ad matrē ⁊ filiam in gallijs cōmorantes: qui luxuriatur viuens etiam mortuus est. Ferreas mētes libido domat. Quid ad tot dicta ⁊ moralium philosophorū ⁊ sanctorum dei carnales poterunt respondere? Quomodo amplius suam luxuriam poterunt excusare. Sed vt fortius conuincantur: ratiōes superaddātur. ¶ Scd̄o ostendimus luxuriam esse pctm̄ mortale rōne. Nā multi qn̄q̄ dicere solent luxuriam nō esse pctm̄: quia actus eius est naturalis ⁊ ad illū natura inclinat. Pro q̄bus triplicē rōnē assignabimus quare luxuria pctm̄ est.

Prima d̄r cōtemptus.

Scd̄a excessus.

Tertia damni.

¶ Prima rō d̄r cōtēptus. Ubi em̄ est cōtemptus ⁊ transgressio mandatoꝝ dei ibi est peccatum: vt dicemus die sequēti: sed in luxuria est contemptus dei ⁊ transgressio mandatoruꝫ eius: ergo ibi est peccatū. Mandauit nāq̄ deus hoi dicens Exo.ij. Non mechaberis. Et vt d̄r ab Augu.xxxij.q.iiij.c. Meretrices. Profecto noīe mechie oīs illicitus concubitus atq̄ illorum membroꝝ nō legitimus vsus prohibitus debet intelligi. ¶ Secunda ratio dicitur excessus. Naꝫ s̄m Tho.ij.ij.q.cliiij.ideo luxuria pctm̄ est: qꝛ modum rationis excedit circa venerea: in q̄bus ordo rationis est: vt causa ꝓcreande prolis ⁊ fornicationis euitande vir habeat vxoreꝫ suam: vt d̄r.j. Coꝝ.vij.⁊ mulier habeat virum suuꝫ. Oīs ergo actus qui non est s̄m legem matrimonij circa venerea deficit a rōne ideo est peccatuꝫ. ¶ Tertia rō est quare luxuria est peccatum damni. Ut enim inquit Rich.xxxiij.dist.iiij. Cōcubitus concubinarius se fornicarius est cōtra legem naturalem nō a natura generis sed speciei. Naturalis em̄ rō dictat carnalem concubitū nō debere fieri in p̄iudiciū ⁊ damnū boni ꝓlis. Sed cōcubitus ꝯcubinarius seu fornicarius est innotabile preiudiciū ⁊ damnū boni prolis. Sicut enim dicit Aug.ix.sup Gen. Bonū prolis est vt amanter suscipiat̄: benigne nutriatur: religiose edoceatur: quo bono vt in pluribus caret ꝓles genita per cōcubitū cōcubinariū. Nā primo bono caret sepissime eo ꝙ nō suscipiat̄. Quisnā explicet q̄ fornicatores et adulterātes sacrilegi ⁊ īcestuosi ne detegat̄ eoꝝ malicia ꝓli genite aut generande inferāt mala. Audiamus Hieronymum ad Eustochiuꝫ sic dicentē: Pudet dicere quot quotidie virgines ruāt quātas de suo gremio perdat mater ecclesia: super quot sidera supbus inimicus ponat thronū suū: quot petras excauet vt habitet coluber in foraminibꝰ earū. Uideas plerasq̄ viduas an̄q̄ nuptas ⁊ infelicem cōscientiam mentita tm̄ veste protegere quas nisi tumor vteri ⁊ infantiū prodiderit vagitus erecta

ceruice ⁊ ludentibus pedibus incedūt. Alie v̄o sterilitatē prebent: ⁊ nōduz nati hoīs homicidium faciunt. Nonnulle cum senserit concepisse de scelere abortiuo venena meditantur: ⁊ frequenter etiam ipse cum mortue fuerint triū criminum ree ad inferos perducunt̄ christi adultere: sui homicide: ⁊ nonduz nati filij patricide. Iste sunt que solent dicere omnia munda mūdis. Sufficit mihi conscientia mea. Cor mundū desiderat deus. Cur me abstineā a cibis quos deus creauit ad vtenduz. Et si quando limpide ⁊ festiue videri volunt: ⁊ se vino ingurgitauerint ebrietati sacrilegiū copulantes. aiunt: Absit vt me a christi sanguine abstineam. Et si quā viderint tristem atq; pallentem: miseram ⁊ manicheam vocant consequenter. Tali em̄ proposito ieiuniuz heresis est. Ve sunt que per publicum nuptialiter incedūt: ⁊ furtiuis oculoꝝ nutibus adolescētiū gregem post se trahunt: que semp audiunt per prophetaz: facies meretricis facta est tibi. hec ille. Si honestas pateretur vt oīa possent dici: multa q̄ diebus meis euenerunt scandala aperirem: sed melius est silentio preterire. Quid referam quidve dicā de monasterijs. Quid de puellis in domo parentuz. Quid de viduis vanis: atq; lasciuis. Quid de alijs que sanctum nomen profitentur: ⁊ quotidie cuz patribus spūalibus colloquuntur. Taceo que scio. Certe si ponerentur aures in latrinis: in fluminibus: in hortis: in foueis: ⁊ cauernis terre: audirent̄ voces ibi clamantium paruuloꝝ interēptoꝝ ⁊ occisoꝝ a crudelissimis matribus. O libidinose mulieres: o lasciue ⁊ incontinētes belue: o impie matres domate carnē: refrenate libidinem: si nō vultis vt vterus intumescat. De sodomitis autē quodā sermone impietatez loquemur. O inimici humani generis: o abominabiles pctōres: o pessimi hoīes vbi sunt filij vestri: perierūt certe perierūt. Et cur perierunt: vhe ac iterū vhe vobis qr perierunt ꝓpter iniquitatē vestrā. Silr proles si nascatur aliunde q̄z de legitimo thoro vt in pluribus negligenter nutritur: ⁊ ad virtutes raro disciplinat̄. Et si qn̄ cōtrarium apparet illud est satis rarū. Et scribitur ff. de leg. l. nā ad eā. Nō solū ius scriptū sed etiā naturale adaptat̄ potius ad ea q̄ vt in pluribus q̄z ad ea q̄ perraro eueniunt. Sunt ⁊ alia mala que incurrit ꝓles genita ex adulterio: que causa breuitatis omitto. Nam vt scribitur. lvj. di. c. vndecūq;. dicitur: Undecunq; homines nascantur si parentum vitia nō sectantur honesti ⁊ salui erunt. ⁊ ea. di. c. nunq̄. ait Chrys. Nunq̄z de vitijs erubescamus parentum. Ad idem est. c. nasci. ea. di. ¶ Tertio ostendimus luxuriā esse peccatū exēplo. Ob nullā nāq; causaz sancti corpora sua duris flagellationibus castigarunt nisi vt luxuriā superarent. Elegit siquidez Susanna falso criminari ⁊ accusari potius q̄ in peccato ꝯsentire. Dan̄. xiij. Et Joseph passus est criminari ab vxore Phutifar principis eunuchorū Pharaonis q̄ peccare cū illa. Gen̄. xxix. Et Bn̄dictus vt carnis tentationē superaret: inter pungentes spinas ꝓiecit se nudū: vt refert Grego. ij. dial. li. Et Hiero. ī vita Pauli primi heremite recitat qualiter feruēte persecutione Decij ⁊ Ualeriani: quidam iuuenis etate florēs in amenissimos hortos est adductus ibiq; in lectulo inter candentia lilia ⁊ rubētes rosas ligatis manibus est collocatus. Quo cū recedētibus cūctis meretrix speciosa venisset cepit delicatis stringere colla amplexibus: ⁊ qd̄ dictu quoq; scelus est: manibus cōtractare virilia vt corpore in libidinem excitato secū meretrix impudica supiaceret. Incipiebat voluptas iuuenem molestare. Tandē celitus inspiratus p̄cisam mordēs linguā in osculātis se faciē expuit ac sic libidinis sensuz succedēs doloris magnitudo superauit.

¶ Qualiter luxuria infatuat hoīem et obdurat cor eius ⁊ inducit scandala ac mala plurima.

Secundū mysteriū contēplādum de luxuria ꝺr cōditio. Est enim illius pcī pessimi tripler cōditio mala p quaꝫ eius grauitas declaratur.

Prima ꝺr infatuatio.
Scōa obduratio.
Tertia scandalizatio.

¶ Prima mala cōditio detestabilis luxurie ꝺr infatuatio. Ex ipsa etenī infatuatur animayt nec deū timeat nec homines vereatur. Unꝺ Hieronymꝰ cōtra Jouinianū inqt: Amor forme rationis oblīuio est ⁊ insanie primus. Et Ouidius in epistolis. Quid deceat non videt vllus amans. Propterea apud antiquos impudicus amor cecus depingebatur. Et a Greg. xxxj. moral. Prima luxurie filia fuit cecitas mentis. Et de hoc exemplū habemus Salomonis de quo ait Greg. xxxj. q. iiij. c. Salomon. Salomon quippe īmoderato vsu atqꝫ assiduitate mulierum ad hoc vsqꝫ pductus est vt templū idolis fabricaret: et qui prius deo tēplum construxerat assiduitate libidinis ⁊ perfidie subtractus idolis construere templa nō timuit. Et de eo Hieronymꝰ ad Eustochiuꝫ inqt: Rex enī erat Salomon. aliū nō timebat qui disputauit a cedris libani vsqꝫ ad hysopū q̄ exit per parietē: a dño tn recessit: quia amator mulierū fuit. Nā vt habet. iij. Reg. xj. c. Auerterūt mulieres cor eius. Cūqꝫ iam esset senex deprauatū est p mulieres cor eius vt seq̄retur deos alienos: nec erat cor eiꝰ perfectum cū dño deo suo: sicut dauid patris eius: sed colebat Salomō Astharthem deam sidoniorꝫ: ⁊ Chamos deuꝫ moabitarum: et Moloch idolum ammonitarū. Edificauitqꝫ Salomō phanum Chamos deo et idolo Moab in monte qui est contra hierusalē: ⁊ Moloch idolo seruor Amon ⁊c. ibi. ¶ Sz hic occurrit dubium quomodo salomō dicatur senex quādo deprauatus fuerat per mulieres quia dicit Rabbi Salomon ꝙ erat tm̄ duodecim annorum quādo regnare cepit. Et in tertu biblie in fine capituli preallegati ꝺr ꝙ regnauit quadraginta annis. Ipse autē deprauatus fuit per mulieres ante mortem suā per ser annos vel circiter: quia edificauit post deprauationē templa idolor in quor edificatione fluxerunt plures anni. Et sic quādo fuit deprauatum cor eius nō videtur habuisse vltra xlvj. annos vel circiter. Et taliꝰ etate nullus ꝺr ꝓprie senex. Ad hoc respondet magister in historijs dicens: ꝙ Salomon regnauit octuaginta annis: et allegat Josephū hoc dicentē: Scriptura tn regni sui tacet annos quadraginta. sicut ꝺr de Saule. j. Reg. xiij. ꝙ duobus annis regnauit super israel scilicz bene ⁊ innocenter: ⁊ tacentur decem ⁊ octo anni in quib⁹ male se habuit. Sz de dicto magistri historiarū parum est curandū qui contradicit sibypsi et eni scripture: dic̄ enī ꝙ Salomō vndecim annor genuit Roboam. Et ꝙ Roboam mortuo patre fuit. xlj. anni. Et. iij. Reg. xiiij. c. dr: ꝙ. xlj. anni erat Roboā cum regnare cepisset. Et sic reuertitur primū dictum scilicz ꝙ Salomon vixit tm̄. lij. annis. Si autē diceretur ꝙ Roboam regnauit viuente patre quadraginta annis: ita ꝙ principium regni sui computatur ab illo tpe quo pater suus incepit deprauari: sequitur ꝙ mortuo patre fuit. lxxxj. anni. qō est cōtra dictum magistri ⁊ etiam scripturā que. xij. c. iij. Regū dicit: ꝙ Hieroboas audita morte Salomonis reuersus est de egypto ⁊ venit cū alijs in sichem vbi congregatus fuit populus ad ꝓstituēdum Roboam regē. Erquo videtur ꝙ non regnauit viuente patre. Insup ꝺr de Roboam ꝙ derelicto cōsilio senum adhesit cōsilio iuuenū qui nutriti erāt cum eo. Erquo ptz ꝙ tunc Roboā erat adhuc iuuenis: qō nō pōt dici de hoc habente. lxxxj. annos. Ideo dicit Nicolaus de ly. ꝙ Salomon postq̄ quadraginta annis regnauerat mortuus est: ⁊ successit ei in regnū filius eius Roboā

De Salomone

habēs.xlj. annos sicut dicit scriptura. Sed qñ Salomō incepit regnare scriptura nō exprimit: sz tm̄ exprimit annos regni sui. Habuit ergo viginti vel plures annos in p̄ncipio regni sui. Et sic qñ mortuꝰ fuit sexaginta annos habuit ad minus. Et sic ꝯueniēter pōt dici ꝙ post q̄nquaginta ānos etatis sue deprauatus fuit ꝑ mulieres. Etiā tunc poterat dici senex: qꝛ ⁊ leuite completo anno quinquagesimo etatis sue seruire cessabāt in tabernaculo tanꝙ senex vt habet Leuit.ix.c. Sed Rabbi Salomō arguit ꝯtra.qꝛ.iij.c.iij.Reg. Salomon dixit in principio regni sui. Ego sum puer paruulus ignorās exitum et introitū meū. Ergo tūc erat duodecim annoꝝ. Respondet Nico.ꝙ v̄bū illud Salomonis intelligēdum est respectu tanti regiminis sibi impositi. Vñ Exo. xxxiij.dr̄ Josue filius. Non puer nō recedebat de tabernaculo. Et tñ tūc erat quadragītaduoꝝ annoꝝ. Preterea.ij. c.iij.Reg.dixit Dauid Salomoni. Vir sapiēs es. Vir aūt nō dr̄ ꝓprie nisi hñs ānos trigītavl' circit. Et si adhuc dicāt ꝙ Hiero.in epl'a ad vitalē presbyteruz videat dicere ꝙ Salomō vndecim annoꝝ genuit Roboā.⁊ ꝙ duodecimo anno etatis sue accepit regnū. Dicēdum ꝙ Hiero.nō loq̄tur ibi assertiue. vt pz ex fine eiusdē epl'e. Hec de Salomone sufficiāt. Quid dicemꝰ de alijs luxuriosis ⁊ carnalibꝰ: nōne ipsi insaniūt nunc chorizando: nūc cātādo: nūc cōponēdo vestes: nūc caput eleuādo ad fenestras mulierculaꝝ: nūc vana ⁊ ociosa loquēdo: ⁊ hmōi. Que oīa aliquid aliud dixerim q̄ fatuitates ⁊ insanias falsas. Inuētus siq̄dē est aliquis nocturno tp̄e ꝑ lōgū spaciū sub quada fenestra stetisse ibiq̄ ꝯspexisse gattā quādā quā suā credebat amasiā: loquebat illi. ⁊ illa nō respondebat. Suspirabat: lāguebat: gemebat: ⁊ anxiebat. Tādē petrullā quādā ꝓiecit superiꝰ: qua ꝑterritū animal mie mie clamās aufugit. O ꝑditio temporis: o deprauatio sensus: o cecitas fatue mentis. Quid dicā de illis mulieribus: stultis quas poete siue gētiles extollunt: eo ꝙ amore victe seipas interfecerunt. O fatua ⁊ libidinosa Medea: cur tibijp̄i mortē intulisti clamant poete tui ꝓpt amorē Jasonis q̄ te rapuit: qui te eduxit a patria: q̄ te decepit ⁊ dereliquit. O dānabilis amor qui ad tantam dementiā te ꝑduxit: vt vno momēto corpus simul ⁊ aīam interimeres. Et tu o Cleopatra egypti regina quāta scelera perpetrasti ꝓ amore Marci Antonij tui. Scribit nāq̄ Plutarchus invita eiusdē Marci Antonij ꝙ sepius in alexādria Marcus Antoniꝰ noctu famuloꝝ vestibꝰ indutus per vrbē ibat: domos popularium obsidebat: illudebatq̄ hoīes ⁊ reportabat qñq̄ verbera: sed ⁊ Cleopatra sequebat deferens ancille vestimēta. Et dū bellū nauale cōmitteret inter Marcū Antonium et Octauianū: Cleopatra affuit ibi in aurea puppi ⁊ purpureo velo. Et post multas fatuitates deuicto Antonio: ⁊ a seipso ꝑempto gladio: ex merore Cleopatra ꝓlapsa est in febrim. ⁊ tandē depulsis oībus preter duas sibi amicissimas mulieres ianuas claudi fecit: accepto q̄ aspide nudū sibi brachiū dedit: cuiꝰ morsu atq̄ veneno mortua est. O q̄libenter hec fatua exēpla a fatuis amatoribus audiunt: sed vere si cogitarent q̄ vana ⁊ transitoria: īmo ⁊ periculosa: atq̄ nociua sint anime ista. deū diligērent sup oīa: sicut sapiēter sanctissima illa Agnes dicebat qñ a filio p̄fecti qui eā diligebat tēporalia pollicebant. Discede a me pabulū mortis: fomes pctī nutrimētū facinoris: qꝛ iā ab alio amatore p̄uēta suz: q̄ lōge te nobilior est genere ⁊ dignitate: cuius mater v̄go est: cuius pater feminam nescit: cui angeli seruiūt: cuius pulchritudinē sol ⁊ luna mirant: cuius opes nunq̄ deficiūt. O si ꝯsiderarent ista muliercule leues nō ita de facili crederēt ruffianis: nec ita cito tāgerent ī corde ad aspectū cuiuscūq̄ speciosissimi aut formosissimi iu-

uenis. ¶ Scda ꝯditio īmunde luxurie dr̄ obduratio. Ex nullo siq̄dez pctō ita obdurant̄ corda multoꝝ sicut ex maledicta luxuria. Propter illā fiūt incātationes veneficia ⁊ diabolice artes. Vñ xxxij. q. iiij. c. in eo. d̄r: Pervitia luxurie maxime demones colunt̄. Propter illā legunt̄ libri in q̄bus blasphemat̄ et in vanū assumit̄ sanctissimū dei nomen. Hoc aūt tpe in domib⁹ nobiliū ⁊ dñoꝝ magnoꝝ ad instructionē ribaldā vt sic dicā ⁊ metricalē nobiliū filiaꝝ habent̄ soneti petrarche: ꝓpter luxuriā multi nō ꝯfitent̄. Alij v̄o ficte ꝯfitent̄: ⁊ celebrāt aut cōicant cū pctō mortali. Et vt omittā reliqua ꝓpter luxuriā multi heretici fiūt nō credētes infernū: negantes paradisum: ⁊ hmōi. Quinīmo pro maiori pte oēs hereses aut ortū habēt ad ipa luxuria aut terminant̄ ad illaz: sicut factū est dieb⁹ nr̄is in illis q̄ dicebant̄ del Bariletto: ⁊ in illis aīa simplici ⁊ in fraticellis de opiniōe quoꝝ pessimi mores ⁊ nefanda opa honesti⁹ tacent̄ q̄ referant̄. In clemētina etiā ad nostram. de hereticis. d̄r de begardis ⁊ beginis mulierib⁹ q̄ fuerūt in alemannia: ⁊ post multas hereses de q̄b⁹ ibidē fit mētio: dicebāt carnalē actū nō esse pctm̄. O v̄e deflēdū malū quo vexatur hūanū gen⁹. Paucissimi etem̄ sunt qui animose velint luxurie vitiū expugnare. ¶ Tertia ꝯditio execrāde luxurie d̄r scādalizatio. Sequunt̄ q̄ppe ex ipa scādala plurima ⁊ periculosissima. Amon ꝓpter violētiā. Thamar sororis sue ab Absalone fratre ī ꝯuiuio occisus est. sicut ptz. ij. Reg. xiij. Sichē ⁊ Emor cuz oī populo suo ꝓpter violētiā Dine filie iacob a filijs iacob occisi sunt ⁊ ī captiuitatem ducti Gen̄. xxxiiij. Semiramis regina post mortē viri ī libidine ex ardescēs a ꝓprio filio cognita ꝓpt̄ horrorē facinoris ab ipo tādem occisa est: ꝓut recitat Paulus Orosi⁹. Troia magna vt scribit Phrygi⁹ vates ꝓpter raptū Helene post bellū decēnale: in quo ex vtraq̄ parte tā troianoꝝ q̄ grecorū multa milia hominū gladio corruerūt: incēdio perijt: īterfect̄ Priamo ⁊ Hecuba regina alijsq̄ īnumerabilib⁹ mulierib⁹ atq̄ viris. Nos insup videmus q̄tidie odia rixas scādala dissēsiōes ⁊ homicidia q̄ nō nisi ꝓpt̄ luxuriā eueniūt. ¶ Qualiter deus acriter puniuit luxuriam per aquas diluuij ⁊ per incendiū ignis: ⁊ punit quotidie per temporalia flagella. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādum de luxuria d̄r punitio. Punit nāq̄ de⁹ omp̄s acerrime luxuriam in hominib⁹: sicut patet in triplici punitione.

Prima generalis.
Scda specialis.
Tertia pestilētialis.

¶ Prima punitio gn̄alis fuit tpe diluuij: qn̄ excepto Noe ⁊ vxore sua: Sem: Cham: ⁊ Japhet cū vxorib⁹ suis q̄ saluati sunt in arca: ꝯsumpta est oīs caro que mouebat̄ sup terrā: non tm̄ hoīm: sed etiā exceptis illis aīalibus ⁊ volucribus q̄ introierūt in arcā: oīm volucrū: animātiū bestiaꝝ oīmq̄ reptiliū que repāt sup terrā: vniuersi hoīes et cūcta in q̄bus spiraculū vite est in terra mortua sunt. vt d̄r Gen̄. vij. O terribile iudiciū: o aspera vindicta ⁊ crudelis: q̄ seuit in tā innumerabilē multitudinē hoīm ⁊ aīaliū ac volucruz celi. Et dicit Nico. de lyra: q̄ īterfecta sunt animalia terre ⁊ aues celi: non aūt pisces: ad detestādū pctā hoīm q̄ facta fuerūt in terra ⁊ in aere: nō aūt in aq̄s. Que v̄o fuerint illa pctā facile ex scripturis colligi pōt. Dr̄ nāq̄ Gen̄. vj. Videntes filij dei filias hoīm q̄ essent pulchre acceperūt sibi vxores ex oībus quas elegerāt ⁊c. q̄ ponunt̄ ibi. Que exponēdo Nico. de lyra di. q̄ q̄rūdā opinio fuit vt p filios dei intelligerētur demones incubi q̄ dicunt̄ filij dei ꝓpter naturaz spūalē: isti ī specie hūana cōmiscuerūt se cū mulierib⁹: ⁊ inde nati sunt gigantes. Et ꝓpterea indignat⁹ deus inūdauit diluuiū. Sz hec expositio nō est rā-

nabilis q; diluuiū nō fuit ī penā demo nij: sed hoīm. Alij vo dixerūt sic Rabbi Salomon q filij dei accipiunt p filijs iudicū aut potentū: q̄ q̄ videbāt filias subditoꝝ pulchre ornari: t q̄n dabātur ad nuptias accedebāt ad ipas: eas cognoscendo carnal' anteq̄ mariti illas cognoscerent. Sz hic intellect⁹ deficit: q; vt dr in scriptura Gen. vj. Oīs caro corruperat viā suā sup terrā. Propterea dicit Nico. de lyra: q filij dei intelligunt illi q̄ fuerūt orti de Seth t ab eo descēderūt: q̄ a patre suo fuerūt instructi in cultu diuino. Per filias hoīm intelligūt mulieres descēdētes de Cayn q̄ erāt lubrice lasciue t dissolute. Et de illis p̄ceperat Seth de volūtate dei filijs suis vt nō ꝯherēt cū eis. Et ipi p̄cedēte tpe fecerūt ꝯtrū. Et post vsq; adeo hoīes facti sunt dissoluti quātū ad peccata fornicationis t adulterij ac ꝯ naturā, vt dicit Nico. de lyra t sctūs Methodi⁹ marty⁹. Aggrauabant autez hec petā: q; nō fiebāt ex passione tm̄: sed ex certa malicia t cū ꝑtinuatiōe t pseuerātia sine hoīm verecūdia t absq; dei timore. Propterea dr q multa malicia hoīm erat sup terrā: t q cūcta cogitatio cordis intēta erat ad malū oī tpe: t q illi potētes erāt a scl'o viri famosi. i. male fame q̄ gloriabant in malicia sua O inuincibilis manꝰ oī potēt; dei: o potētissimū brachiū: o insuperabilis dextera. Post fabricatā arcā t p̄nūciatū diluuiū post cētū annos cū illi pseuerarēt in iniq̄tate sua submersi sunt ī aq̄s Vidisses tūc repēte mutari celū: obscurari aerē: sonare vētos: tonare fulgura t nubes celi t catharactas apiri: t aq̄s abūdātissime fluere sup terrā. Vidisses attonitos cūctos tremētes atq; pallētes. Vidisses māducātes masticando ruminare t non posse cibū ꝑficere aut deglutire. Vidisses chorizātes t luxuriātes oēs pauore ꝑterritos. Audisses t post cōem eiulatū t clamores virox: mulierx: senū: iuuenū: t puloꝝ mortes expectātiū clamātiū t dicētiū: Heu heu vbe nobis. Ad q̄d deuenim⁹ vt peam⁹ ī aq̄s: O q̄d erat ispicere ide ad modicū illos ab aq̄s sublatos t ibi extinctos. In breui oēs pariꝫ deleti sunt: t ꝑꝓ luxuriā gramꝫ sic puniti. ¶ Scōa punitio fuit spālis: qn̄ indignat⁹ de⁹ Sodomā incēdio destruxit. Ut enim dr Gen. xix. Pluit dn̄s sup Sodomā t Gomorram sulphur t ignē de celo: t subuertit ciuitates t oēm circa regionem: vniuersos habitatores vrbiū t cūcta virētia terre. Scōz vo mgr̄m hist⁹ia⁹ spāl'r etiā punitū fuit luxurie vitiū ī sodomitz ī nocte natiuitatis xp̄i in q̄ oēs subita morte pierūt. Vñ Viero. sup illud Esa. ix. Habitātib⁹ ī regiōe vmbre mortis lux orta est eis. ait: Lux illa oēs istoviticio laborātes extīnit: ne natura quā sūpserat tāta īmūdicia fedaret. ¶ Tertia ꝓditio dr pestilētial'. Ut em̄ colligit ex glo. i. c. flagitia. xxxj. q. vij. Et ī aut. Ut nō luxurietꝫ ꝯ naturā. pctm̄ luxurie t ꝑcipue sodomie tēpestates t pestilētia inducit Et reuera ob nullā aliā cām credo tpibus istis tā crebro italiā peste fore vexatā nisi ꝓꝓ luxuriā t marie sodomiā. O horrēdū facin⁹: o fetidissimū malū: o execrādū flagitiū q̄ pueri fetī sūt meretricule: t vbi rōne eratz tenere iueniri dz puritas t īnocētia: iā reph̄ēdēda t obiurgāda se offert turpitudo ignominiosissime sodomie. Ut g̃ deū h̄eamus beniuolū nobisq; semp ꝓpitiū mūdicie t puritatiꝫ acem⁹: abhorreamusq; t euitem⁹ dānatissima pctā luxurie. Sic q; merito obtīebim⁹ ī hac vita dei gratiā t ī futuro sempiternā gl'iam: ī q̄ regnat xp̄s dei filiꝰ cū patre t spiritusctō per cuncta semper secula. Amen.

¶ Dñica remissere post p̄dictā de execrādo petō adulterij q̄ macl'ata est magna p̄turbatiꝰ ꝓiugatoꝝ. Ser. xxxj.

HEc em̄ est volūtas dei sctificatio vr̄a vt abstineatz vos a fornicatiōe. Itez vbi. s. Lōquerebatur dolens Viere. c. xxiij. et dicebat: Lon-

tritū est cor meū in medio mei: ⁊ contremuerūt oīa ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius et quasi hō madidus a vino a facie dñi ⁊ a facie verboꝝ sanctoꝝ eiꝰ: qꝛ adulterijs repleta est terra. Qđ ꝓfecto verificari pōt tpe isto quo matrimonia quasi ꝓ maiori parte ab adulteris siue viris siue mulieribꝰ polluta sunt et fedata. Quapropter in hoc sermone cōtra adulteros aliqua declarabimus: vt intelligāt ipsi miserabilē statū et dānabilē cōditionē in quibus sese reperiūt.

¶ De adulterio igit̄ tractaturi tria principalia mysteria per ordinē ꝓponimus declarāda ⁊ annotāda: videlꝫ

Primū dicit̄ diffinitio.
Scđm abominatio.
Tertium punitio.

¶ Quid sit adulteriū ⁊ qūo sumit̄ multipliciter ⁊ qualiter multi credunt se in statu esse matrimonij q̄ sunt potiꝰ adulteri q̄ cōiugati. Cap̄m. j.

Primū mysteriuꝫ de adulterio notandum đr diffinitio. In quo q̄d est adulteriū declaremus. Et dñs Hostiē. in summa sua li. v. ti. de adulterijs. ait: Adulteriū est alieni thori violatio vel ꝓprij deturpatio. Que v̄ba sumi possunt ex his que dicūtur. xxxvj. q. j. c. lex illa. §. cū ergo. Pro quoꝝ verborum pleniori intelligētia notandum ꝙ adulterium potest sumi tripliciter, Et hoc triplici ratione.

Primo improprie.
Secundo proprie.
Tertio proprijssime.

¶ Primo sumitur adulteriū improprie inter virum ⁊ vxorem.

Primo rōne cōtrariationis.
Scđo rōne inordinationis.
Tertio rōne modificationis.

¶ Primo đr adulteriū inter virū ⁊ vxorē rōne ꝯriationis: qñ sunt inter eos impedimēta ꝯria ꝓpter que mr̄imoniū stare nō pōt. Et primū impedimētū est votū solēne. Post qđ si q̄s ꝯheret esset excōicatus qñ faceret illud sciēter et mr̄imoniū nullū esset. vt in cle. eos. de cōsan. ⁊ affi. Secus autē de mr̄imonio cōtracto post votū cōtinētie simpler. Nā vt dicit Rich. in. iiij. dist. xxxviij. Qui ꝯhit post votū simplex cōtinentie peccat mortalr̄ ꝯhēdo ⁊ etiā cōsummādo: tñ mr̄imoniū tenet. Qūo aūt solēnizet̄ votū: et q̄d sit votū simplex aut solēne: specialius dicā in sermone de votis. ¶ Scđm impedimētū est ordo sacer. de q̄ nota ꝑm Rich. vbi. s̄. ꝙ ordines minores nō impediūt mr̄imoniū ꝯhendū nec dirimūt ꝯtractū nec impediūt vsum ipsiꝰ mr̄imonij nisi ꝯhentes essent religiosi ꝓfessi tacite vel exp̄sse. Et licꝫ cōtrahens cū vnica ⁊ v̄gine clericꝰ in minoribꝰ retineat priuilegiū clericale si vestes ⁊ tōsuram deferat clericales. ex̄ de cleri. cōiu. lib. vj. c. j. Nō tñ retinet bñficiū ecclesiasticum nec pōt recipere. Ordines autez maiores. s. subdiaconatꝰ: diaconatꝰ: ⁊ p̄sbyteratꝰ: siue sacerdotiū impediūt mr̄imoniū ꝯhēdū ⁊ dirimūt ꝯctū: qꝛ mr̄imoniū nullū est: sicut pꝫ. xxxij. di. c. si quis eoꝝ. ⁊. c. erubescāt. Rō est: qꝛ sic ordinatꝰ in sacris tenet̄ seruare ꝯtinētiā eo ꝙ ordo sacer: loquēdo de ordine maiori hꝫ implicitum votum solēne ex cōstitutione eccl̄ie. Vñ Petrꝰ de palude in. iiij. dis. xxxvij. dicit: ꝙ etiā si q̄s ante annos discretionis ordinaretur in sacris: ꝙ talis obligat̄ ad ꝯtinētiā ex statuto eccl̄ie: lꝫ nō voto suo Johā. v̄o and. in nouella dicit: ꝙ greco cui licitū est vti ꝯcto illicitū est i sacris ꝯstituto ꝯhere. Vñ ista est differētia inter ꝯstitutos in sacris eccl̄ie occidētalis ⁊ eccl̄ie oriētalis. Nā primis nō licet vti ꝯcto ante susceptū ordinē: scđis v̄o licet. Et q̄ ꝯhit i sacris est excōicatꝰ. in. d. cle. eos. ex̄ de cōsan. ⁊ affini. Sciēduꝫ tñ ꝙ q̄uis ordo sacer p̄cedēs ꝯctum mr̄imoniū dirimat illud: si tñ ordo sequit̄: contractū mr̄imonium nō dirimit: vt in extrauagāte Joh. xxij. Et si sciēte vxore ⁊ assentiēte ordinatꝰ est in sacris tenetur ad cōtinētiā vterq̄: ita ꝙ etiā post mortem viri nō pōt ꝯhere. Intelligit̄ em̄ tacite cū viro cōfessa ꝯtinentiā. Si autē

ordinat⁹ est vxore inuita vel sciēte factū sed ius ignorāte ipso tñ sciēte ius: dz cogi per iudicē ad ingressum religionis si nondū est cōsummatū mrimoniū: vt sic illa possit cū alio ꝺhere. Et si ad hoc cogi nō pōt vel ꝺsummatū est mrimoniū dz exutus būficio clericali restitui vxori etiā si esset epūs: immo ⁊ papa. Et intelligit si vxor eū petit. Ipse tñ exigere non pōt debitū si reddere tenet. hec Tho. et Petr⁹ de palude in. iiij. vbi. ū. ¶ Tertiū impedimētū est machinatio mortis: qñ aliqs machinat in mortē viri alicui⁹ vt possit cū vxore ei⁹ cōtrahere: aut aliqua machinaret in mortez vxoris alicui⁹ vt virū ei⁹ acciperet si mors fuerit subsecuta: ⁊ si sic machinantes ꝺxerint: mrimoniū nullū est. Et tales sunt separādi: qz sunt in adulterio siue fornicatiōe: vt nota. xxxj. q. j. c. si qs viuēte marito. Et lz Rich. teneat hoc esse verū cū inter eos pcessit adulteriū dū primū cōstabat cōiugium. Tñ Inno. ⁊ Host. tenēt ꝙ sola machinatio cū effectu dirimit tā ꝺctum ꝙ ꝺhendū. Rō aūt est ne adulteri propter adulteratum amorē essent pni ad interficiēdos maritos earū vt eas habērēt vxores. ⁊ ecōuerso. Tñ si adulter interficit virū adulterē nō hac intentione vt habeat ipsam vxorē: sed ex alia causa ⁊ occasione: ⁊ postea cōtrahat cū ea matrimoniū tenet. vt ex de cōuer. infi. in. c. laudabile. Et ex de eo qui du. in matri. quā pol. p adul. c. sup hoc. in glo. Vxor etiā pcurans maritū interfici p infidelem cuz quo adulterata est q̄ post hoc p eius studiū ad fidē cōuertit: nō pōt cuz illo ꝺhere. Et si postea cōtrahat dirimēdum est matrimoniū: qz vt dicit Rich. xxxv. di. iij. tale damnū tali lucro eccl̄ia recōpēsare nō vult. ex de cōuer. infi. c. laudabile. Sed quo dicemus de Dauid qui cōmisit adulteriū cū Bersabea: ⁊ postea machinatus est mortē viro ei⁹: ⁊ duxit eā in vxorē. vt habet. ij. Reg. xi. Ad qō respondeo ꝑm illud qō scribitur xxxj. q. j. c. si qua vidua. §. sed obiicitur. ꝙ in veteri testō multa permittebātur ꝓpter infirmitatē: que in euāgelij perfectiōe eliminata sunt. ¶ Quartū impedimētū est adulteriū. Ut enī dicit Rich. si adulter dat fidē adultere viuēte marito de cōtrahēdo cū ipsa sciēs ipsam habere maritū tpe quo cōtrahit cū ea vel dat sibi fidē de cōtrahēdo post ei⁹ mortem: nō poterit eā ducere in vxorē. Et si post mortē mariti eam de facto duxerit separādi sunt: sicut nota. xxxj. q. j. c. relatum. ⁊ ex de eo q̄ duxe. in matri. quam pol. per adul. c. si qs vxorē. Huius ratio est ne adulter vel adultera proni essent ad interficiendum maritu⁹ adultere vt postea possent matrimonialiter copulari. Si aūt adulter ignorat illā habere virū pōt cū ipsa ꝺhere post mortē mariti. Sic est de muliere contrahente cū viro quē ignorabat vxorē habere. ex de eo q̄ duxe. in matri. quā pol. per adulte. c. veniens. Tamē si vir dat mulieri fidez de cōtrahendo viuēte illius marito quam nec ante nec post cognouit viuente suo marito: si post illi⁹ mortē duxerit illā in vxorē nō sunt separādi. ex de eo qui du. in ma. quā pol. p adul. c. si qs. ¶ Quintū impedimentū est aliud matrimoniū qñ scilz quis haberet vxorem ⁊ sumeret aliam. Et nota diligēter ꝙ illa aut scit istū habere vxorē: aut nō: si bene cōtrahit cū ipso: ⁊ scit illū habere vxorem nō pōt stare matrimonium: etiā si mortua prima vxore de nouo cōtrahat. Et idem iudiciū est si nesciuit qñ cōtraxit: si post ea ipsa prima vxore illius adhuc viuēte sciuit: ⁊ pmisit se cognosci ab eo cū quo de facto cōtraxerat. Si vo ab initio qñ contraxit nescuit illum habere vxorē ⁊ semp stetit in ista nescietia vsqz ad mortem vxoris illi⁹: sed post mortē eius scit est in potestate illi⁹ ignorātis matrimoniū ratificare vel diuortium petere. Ita tñ ꝙ si postꝙ sciuit se permisit cognosci: non poterit diuortiū petere. ex de eo q̄ du. in matri. quā pol. per adul. c. j. ⁊ c. veniēs. ⁊ de cōiugio seruorum. c. propositi. ⁊ xxxiij. q. ij. c. si virgo. Als poterit petere si vult. Et qō dictū est de viro

ducēte secundā vxorez: idē intelligit de
muliere ducēte secūdū maritū. Si aūt
inde mortua prima vxore vir nō cogno-
scat istā adulterā secūdā carnaliter que
secū ignoranter cōtraxerat: sed ipse du-
cat tertiā: ſm Hosti. debet remanere cū
tertia: q̄zuis etiā postea cognoscat secū-
dam: qr prima viuēte cōsensus habitus
cū secūda nullus fuit: ⁊ sic nō impediuit
cōsensum tertie. Quinetiā si post mortē
prime cognouit carnaliter secundā que
fuit ignorās istū habere vxorem: ⁊ nunc
etiā ignorās est: ⁊ ipse vir cōtrahat cum
tertia: adhuc remanebit cū tertia. Dicit
aūt mulier ſm Hostiē. Inscia qn̄ habet
iustā cām ignorādi: vt qr vir de remotis
veniēs: asserebat se nō habere vxorem.
ex̄ de spō. c. cū ad publicū. Jō aūt inscia
nō cōmittit adulteriū: qr nō cōmittitur
sine dolo. vt pz. xxxiiij. q. ij. c. cū in lectū.
¶ Sextū impedimētū est affinitas, que
ſm Ray. est ꝓximitas personarū ex car
nali copula ꝓueniēs oīm carēs parēte-
la. Cōtrahit aūt nō solū ꝑ copulā cōiu-
galē: sed etiā ꝑ copulā fornicariā: vt no-
tatur. xxxv. q. iij. c. nec eam. Et ex̄ de eo q̄
cognouit cōsanguineā vxoris sue. c. di-
scretionē. Hec affinitas operat ꝙ oēs
consanguinei vxoris petri sunt sibi affi-
nes in eodē gradu in q̄ sunt consangui
nei vxoris. Silr oēs cōsanguinei petri
sunt affines vxoris sue in eodem gradu
in quo sunt sibi consanguinei. Et qd̄ dr
de vxore idē intelligas de quacūqz mu-
liere carnaliter cognita. Sed cōsangui
nei petri nō sunt affines cōsanguineis
vxoris sue: nec inter eos ꝓhibet matri-
moniū. ex̄ de consan. ⁊ affi. c. sup eo. Uñ
germani possunt ꝯhere cū duabus mu
lieribꝰ germanis. Et pater ⁊ filius pos-
sunt ꝯhere cum matre ⁊ filia. Et relicta
viri qui fuit germanꝰ vxoris mee vxore
mea mortua pōt esse vxor mea. Qui er-
go cōtrahit sciēter in aliquo gradu affi
nitatis vsqz ad quartū gradū est excōi-
catus. vt hr̄ de consan. ⁊ affi. in cle. eos.
¶ Septimū impedimētuz est cognatio
siue naturalis que dr cōsanguinitas: si-
ue spūalis que dr cōpaternitas: ⁊ lega-
lis que dr adoptio vel arrogatio. Que-
libet hoꝝ impedit ⁊ dirimit mr̄imoniū.
Qualiter autē id fiat: qr longū esset hic
ponere: ⁊ que sint alia matrimoniū im-
pediētia: derelinquo ꝑticulariter expli-
cāda audiētibꝰ cōfessiones: qui si periti
sunt vt decet: non debēt talia ignorare.
¶ Scdo sumit adulteriū impropie rō-
ne inordinationis: qñ scilz inter virū et
vxorē inordinatꝰ est amor ⁊ adulterinꝰ:
de q̄ sic loquit Hiero. xxxij. q. iiij. c. origo.
di. Origo q̄dē amoris erat honesta: sed
magnitudo deformis. vñ ⁊ Sextus py-
thagoricus in sentētijs ait: Adulter est
in suā vxorē amator ardētior. In aliena
q̄ppe vxore oīs amator turpis est: i sua
nimius. Sapiēs dz iudicio amare cōiu-
gē nō affectu. s. libidinis: nō regnet i eo
voluptatis impetꝰ: nec ꝑceps ferat ad
coitū. Nihil est fedius q̄ vxorez amare
quasi adulterā. hec ille. Pōt autē amor
viri ad vxorē ⁊ ecōtra turpis ⁊ adulteri-
nus vocari: aut rōne intētionis: aut ra-
tione modi. Rōne intētionis fit turpis
cū q̄s cognoscēdo vxorē suā mēte ⁊ co-
gitatione exit terminos mr̄imonij aliaz
cogitādo ⁊ appetēdo vel ita ꝙ vellet fa-
cere etiā si nō esset sua vxor. Uñ Boñ. in
iiij. di. xxxj. dicit: ꝙ si q̄s cognoscit vxo-
rē ꝓpter delectationē finalē: aut moue-
tur i delectationē tāto impetu vt cogno-
scat vxorē tanq̄ meretricē. hoc est si ita
cognoscit ac si nō esset vxor: qr tūc ponit
delectationē finē vltimū. secꝰ aūt si vult
in ea delectari qr vxor: ita ꝙ nullo mō
eā cognosceret si vxor nō esset: qr tūc nō
est oīmoda inordinatio tūc est pctm̄ ve-
niale: qr excusat ꝑ bonū matrimonij vt
nō sit mortale. Concordat Rich. in. iiij.
di. xxxj. Rōne etiā modi amor dr turpis
qñ cōiuges moduz ⁊ regulā honestatis
excedūt vel pretermittūt. Quo pñt hec
turpia absqz verecūdia narrari? Quot
inter plerosqz fiūt illiciti tactꝰ: quot be-
stiales: quot solacia inhonesta: quot ne-
fandissima scelera? Bonū est certe edifi-
care domū ad habitādū: sed incōueniēs

videt vt in fundamento ponat tectū. et ecōuerso. O cōiuges adulteri: quot crimina: quot scelera ꝑpetratis? Nō expedit illa clare loqui. Jō Amb. in lib. de patriarchis: ⁊ notat. xxxij. q. iiij. c. nemo. ait: Grauiꝰ est crimē vbi celebrati cōiugij iura temerant ⁊ vxoris pudor soluitur. hec ibi. Tales aūt adulterini amoris sunt signa cū vir plus q̄ꝫ dz ad vanitates aperit manū: cū eam vanis oculis aspicit inhonestisq; ꝟbis alloquit: cuz ꝓpter eā parētes despicit: ⁊ eā ociosam in domo esse non curat. ¶ Tertio sumit adulteriū improprie inter virū et vxorē rōne modificationis: qñ cōiuges ⁊ contrahēdo ⁊ cōsummādo mr̄imoniū modū ⁊ regulā honestatis excedūt aut pretermittūt. Pro q̄bus dixit angelus Tobie: qñ timebat Sarā accipere in vxorē eo ꝙ tradita fuerat successiue septē viris ⁊ demoniū occiderat illos: vt dr̄ Tobie. vj. Audi me ⁊ ostēdā tibi q̄ sunt q̄bꝰ pōt p̄ualere demoniū. Jn eos q̄ ꝯiugia ita suscipiūt: vt deum a se ⁊ a sua mēte excludāt: ⁊ sue libidini ita vacent sicut equus ⁊ mulus q̄bꝰ nō est intellectꝰ: hz potestatē demoniū. Tu autē cū acceperis vxorē ingressus cubiculū ꝑ tres dies cōtinēs esto ab ea: ⁊ nihil aliud nisi orationibꝰ vacabis cū ea. Hinc Petrus de palude in. iiij. ait: ꝙ cōtrahētes in pctō mortali si ꝯhant ꝑ ꝟba de p̄senti peccāt mortaliter nisi ꝯfiteant. Q: vt Aug. dicit: Sacramēta talia fiūt vnicuiq; cum quali cōscientia accedit ad ea. Et vt idē dicit: Jn om̄i susceptiōe sacramēti post baptismū necessaria est vnicuiq; cōfessio si credit se peccasse. Jō rep̄hēsibiles sunt q̄ sine vllo timore dei: sine vlla deuotione matrimonia cōtrahūt. Magis aūt reprehēsibiles q̄ post cōtractum matrimoniū ea exercēt q̄ exercere nō licet. Nec expedit talia clare loqui. Qui hz aures audiēdi audiat. hinc Amb. in li. de patriarchis ait: Grauiꝰ est crimē ⁊c. vbi. s. ¶ Scdo pōt sumi adulteriū proprie: cū scz aliquis vxoratus accedit ad aliquā personā solutā: vel aliqua coniugata miscet se aliquo libero et soluto. Sed vt in pluribꝰ plus in hoc deficiūt viri q̄ꝫ vxores. Et tñ quidam adeo fatui sunt vt existimēt viris ad peccatum nō imputari si sic adulterent. Cōtra q̄s est dictū Jnno. pape. xxxij. q. v. in. c. xp̄iana Xp̄iana religio adulteriū ī vtroq; sexu pari rōne cōdēnat. Et de hoc Hiero. ad Oceanū ait: Qd nō licet feminis: eque nō licet viris: ⁊ eadē seruitus pari rōne censet. Et Amb. xxxij. q. iiij. c. nemo. Nec viro licet qd mulieri non licet: ⁊ eadē a viro que ab vxore debet castimonia. Et Aug. xxxij. q. vj. c. si dicturi. Si dicturi estis vxoribꝰ vestris seruate vos. Quales vultis eas inuenire: tales ⁊ ipse vos inueniāt. Quis viuēs est qui non velit castam ducere vxorem. Et si accepturus es virginem: quis nō intactā desideret. Jntactam queris: intactus esto: puram queris purus esto. Nō enim illa potest si tu nō potes. Sed his ratio addi pōt: qr ꝟm apl'm. j. Cor. vij. Mulier sui corporis potestatez nō habet: sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet: sed mulier. ¶ Sed arguunt multi de pluribus veteris testamenti qui habuerunt concubinas: vt Abraam ⁊ Jacob. Abraam em̄ habuit filium de ancilla: vt dicit Gen. xvj. ⁊ Gal. iiij. ⁊ Jacob habuit duas vxores ⁊ duas cōcubinas: ⁊ tamen non fuit illis imputatū ad peccatū. Respōdet Bona. distin. xxxiij. iiij. lib. ꝙ illud factū est ex dispēsatione diuina que conueniens fuit propter quattuor.

Primo propter cōgruitatem.
Scdo ꝓpter necessitatem.
Tertio propter vtilitatem.
Quarto ꝓpter honestatem.

¶ Primo ꝓpter cōgruitatē. Congruuz quidē fuit: qm̄ tēpus illud erat figure: ⁊ qr xp̄s generare debebat liberos et filios ꝑ baptismū in ecclesia catholica et in hereticis diuerticulis. Jdeo in figura debuit precedere generatio ex libera et ancilla. Et rursus quoniam inter illos qui ab hereticis baptizantur quidā he-

resim sequunt̄: q̄dā ad eccl'iam reuertū
tur. Jō vtriusq; figura p̄cessit. Primi ī
hismaele de q̄ dictū ē Gen̄.xxj. Eijce an
cillā ⁊ filiū ei⁹. Scd̄i in ancillis Jacob:
quarū filij sunt inter liberos cōputati.
vt habet̄ ab Aug̃.ī li.de baptismo par
uuloꝝ ⁊ ab eodem sup̄ Joh̄. ⁊ notatur
xxxij.q.iiij.c.recurrat. ¶ Scd̄o fuit cō-
ueniēs dispēsatio illa ꝓpter necessita-
tē. Pauci nāq; erāt deum colētes: ⁊ ne
cultus diuinus p̄iret necesse fuit vt fi-
lios multiplicarent: ⁊ ꝯtigit ꝙ vxores
steriles habebāt. Jō necesse erat ipsos
pl'es habere: vel vxores: vel ꝯcubinas.
¶ Tertio fuit illa dispēsatio cōueniēs
propter vtilitatē: q; filij erudiebant̄ a
parētib⁹ ⁊ vt plurimū mores patrū ser
uabāt. Et iō quāto plures tāto dei cul-
tus celebrior. ¶ Quarto fuit ꝯueniens
ꝓpter honestatē: q; non affectu libidi-
noso: sed casto. nō affectu adulteri: sed
mariti ꝯcubinas cognoscebant. Unde
Amb̄.in li.de patriarchis. de Abraam
ait: Nō ardore aliquo vage succēsus li-
bidinis: nō petulātis forme capt⁹ deco
re ancille ꝯtuberniū posthabuit thoꝝ:
sed studio q̄rēde posteritatis ⁊ ꝓpagā
de sobolis. Ad idē ē.c.obijciunt̄.xxxij.
q.iiij. Nō sunt itaq; antiq̄ patres ī hoc
imitandi qm̄ alia fuit illius tp̄is ꝙ nr̄i
ꝯditio. Reperiunt̄ tm̄ ⁊ nūc plerique ad-
ulteri pctm̄ excusare volētes ꝓpter vxo
rū sterilitatē ⁊ appetitū habēdi filios.
Contra q̄s Aug̃.xxxij.q.iiij.c. Sic.ait:
Sic nō sunt faciēda adulteria etiā vo-
luntate filios generādi: quēadmodum
nec furta faciēda etiā volūtate pascen
di pauperes sctōs. Et idē.xxxij.q.v.c.si
quis. Si q̄s vxorē habeat sterilez: siue
corpore deformē: siue mēbris debilem:
vel cecā: vel claudē: vel surdā: vel si q̄d
aliud siue morbis: siue laboribus: dolo
ribusq; ꝯfectā: ⁊ quicq̄d excepta forni-
cationis causa cogitari pōt vehemēter
horribile pro fide societateq; sustineat
hec ille. Malū ergo est ⁊ reprehēsibile
si vxorē q̄s relinquat ob eius sterilitatē
vel īfirmitatē vel deformitatē. ⁊ alteri
adhereat. Sed pessimū est ⁊ iniquuz si
pulchrā vxorē: si fecūdā: si bene natā: si
moribus decorā: si virū amatē: ipe con
tēnat ꝓ quacūq; alia p̄sona. Audi q̄so
o vir infatuate q̄d ad te sapiēs loquit̄
Prouer.v. Letare inq̄t cū muliere ado
lescentie tue.i. cum vxore. Et Eccl'i.vii.
Noli discedere a muliere sensata ⁊ bo-
na quā sortitus es in timore dn̄i. Gra-
tia em̄ verecundie eius sup̄ aurū. Vidi
ego plures venerabiles: honestas: pu-
dicas: formosas: māsuetas: benignasq;
vxores ab ingratis maritis derelictas:
ipsosq; amatores factos turpissimarū
meretricū. O proditores viri: o demen-
tes ⁊ stulti: nōne vxores vestre corona
sunt capitis vestri. Nullū vtiq; ornamē
tum tp̄ale pōt esse in domo: qd̄ vxori bo
ne cōparet̄. Nō vasa argētea: nō aurea:
nō eburnei lecti: nō late porticus: nō re-
gis aule: non alia queq; decora. Nā eia
ista sunt quasi stelle ⁊ luna ī domo sua:
Sed v̄tuosa cōiunx est quasi sol. Unde
Eccl'i.xxvj.d̄r: Sicut sol oriēs mundo: sic
mulieris bone species in ornamētū do-
mus sue. Ipsa est que data est in adiu-
toriū viro: nō cōcubina. Cōsidera nāq;
mulieris bone in cūctis diligētem solet
tiam. Hec em̄ blada ⁊ frumēta ordinat
⁊ gubernat: tuet̄ oleū: salsas carnes in
domo esse ꝓcurat: pānos laneos ne a ti
neis corrodant̄ vētilat. Lineos q̄s ꝓ ne
cessitate ꝓcurat ⁊ lauat: dissipata ⁊ q̄n
consumpta resarcit: peruigiles oculos:
mentēq; prudentē ad oēm substātiā do
mus h3. Colūna viri ⁊ filioꝝ est. Si ma
ritus lāguet cū infirmo infirmat̄: cibus
pre dolore nō sumit somni oblita quie
scere nescit. Erudit filios ⁊ omnē fami-
liam in timore dei: ⁊ bonis moribus in-
struit. Sed quid cōcubina facit. Verba
certe loquit̄ blāda sed venenosa: fingit
se plus amare q̄ꝫ amet: nūc mesta facit:
nūc leta. Aliquid semp̄ querit. Si in do
mo eius vxore absente ingredit̄: quicq̄d
pōt rapere rapit. Si sibi in amicitie et
fidelitatis signū aliquid adulter seruā-
dum tradiderit: aut perdidisse se mētio

tur: aut ꝓcacissima importunitate verborū ad se arripiet. Euacuat bursaz: denigrat famā: ⁊ ad peccatum ligat aīam amatoris. Hinc est ꝙ sapiēs Prouerb. v. c. ait: Ne intēderis fallacie mulieris. Fauꝰ em̄ distillās labia meretricis: ⁊ nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem eius amara quasi absinthiū: et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eiꝰ descendūt in mortē: ⁊ ad inferos gressus eius penetrāt. Per semitam vite nō ambulāt: vagi sunt gressus eius ⁊ inuestigabiles. Nūc ergo fili audi me: ⁊ ne recedas a ꝟbis oris mei. Lōge fac ab ea viam tuam: ⁊ ne appropinques foribus domus eius. hec ille. Docet itaq; sapiēs qualiter vnusquisq; cognoscere dz mulieris fornicarie fraudez ⁊ dolū. Sed vhe mūdo a scādalis: qꝛ viri plerique his scelestiora nefandioraq; cōmittūt. Hi sunt qui ꝓpter pueros ⁊ masculos abhorrēt vxores. O pessimuz: o dānatissimū genꝰ hominū. Quid turpius? quid abominabiliꝰ? quidve fetidius dici pōt audiri vel cogitari. Tales siquidez sunt ꝓpter quos venit ira dei in filios diffidentie. ¶ Tertio pōt sumi adulteriū ꝓprijssime: cū scz cōiugatus accedit ad ꝯiugatā: qđ pctm̄ est grauissimum ꝟm Tho. ij. ij. q. cliiij. eo ꝙ fit iniuria tā ꝓprie vxori q̄ etiā viro adultere. ¶ Qꝛ abominādū est adulteriū eo ꝙ cōtrariat̄ bono mr̄imonij ⁊ inducit scādala multa ⁊ implicat adulteros multis laqueis. Cap̄. ij.

Secundū mysteriū cōtēplādū de adulterio dꝛ abominatio. Abominādum quidē fugiendūq; ⁊ detestandū est adulterij malum maxime ꝓpter tria.

Primo ꝓpter cōtrariationē.
Scđo ꝓpter scandalizationē.
Tertio ꝓpter implicationē.

¶ Primo ꝓpter cōtrariationē: qꝛ cōtrariat̄ oī bono mr̄imonij. Scđm em̄ Augu. in li. de bono cōiugali. ⁊ no. xxvij. q. ij. c. oē. Tria bona inueniunt̄ in mr̄imonio. s. fides: ꝓles: ⁊ sacr̄z. Quoꝝ sufficiētia ꝟm Astesanū in sum. lib. viij. ti. ix. sumi pōt a cā instituēte vel efficiēte. Naz vno mō mr̄imoniū est a dictamine nature: vt. s. vir cohereat cū muliere ad nature cōseruationē: ⁊ sic est bonuz ꝓlis. Alio mō a dictamine rōnis recte: scz vt vir cohereat cū vxore sua nō cū aliena: ⁊ sic est bonuz fidei. Tertio a dictamine gr̄e ⁊ signatur vnio diuine nature ⁊ humane: ⁊ sic est bonū sacr̄i. Adulteriū ergo ꝯriat̄ bono fidei: qꝛ ꝑ illud frāgit̄ fides q̄ q̄dē in hoc attēdit̄ ꝙ vir cū alia: nec mulier cū alio cōmisceat̄: ad quā fidē se mutuo obligāt corde: ore: ⁊ opere. Corde cū a viro anulus imponit̄ digito vxoris. Vñ Isido. xxx. q. v. c. femine. ait: In primis anulus a spōso spōse datur. Fit nimirū ꝓpter mutue dilectionis signū. Vel ꝓpter id magis vt pignore eorū corda iungant̄. Vñ ⁊ quarto digito anulus inserit̄: iō ꝙ in eo vena q̄dā vt fert̄ sanguinis ad cor vsq; ꝑueniat. hec ibi. Ore se obligāt: qꝛ ore vel signo capitis vbi est os exprimit̄ cordis cōsensus. Ope se obligāt cū sibi mutuo ꝯsentiūt in copulā carnalē exquo inter eos constans dz esse fides cordis: oris: ⁊ opis ꝯ qđ facit adulteriū. Cōtrariat̄ etiā adulteriū bono ꝓlis. Nā sollicitudo naturalis est pr̄is: vt de ꝓle sua certitudinē habeat. Sed ꝑ adulteriuz talis certitudo haberi nō pōt. Et multa ex hoc mala ꝓlē subsequunt̄: vt dictuz est in p̄cedenti sermone. Cōtrariat̄ adhuc tertio adulteriū bono sacr̄i: qꝛ mr̄imonium significat despōsationē xp̄i cū eccl̄ia quā nūq̄ dimisit. Sed ꝑ adulteriū vxor dimittit̄ eo ꝙ apl̄s Eph̄. v. ait: Viri diligite vxores vr̄as sicut ⁊ xp̄s ecclesiam. ¶ Scđo abominandū est adulteriū ꝓpter scandalizationē. Inducit siquidē ad multa periculosissima scādala adulterantes: e quibus vnū referā. Retulit mihi q̄dam frater fidedignꝰ: ꝙ ī ciuitate assisij fuit q̄dā adultera q̄ vt suū amatorē in virū posset habere ordinauit cuz eo vt maritum interficeret, Et sero quodam cum

vir istius domū īgrederet ab vxore sua statim capit ⁊ stricte amplexās illū tādiu tenuit donec adulter q̄ latebat ibi eriēs cū securi pcussit caput ei⁹ ⁊ occidit. Quo facto clam sepelierūt corp⁹ in domo quadā vetusta. Mane autē surgēs mulier visitauit eccl'ias asserēs virū suū nocte recessisse a domo ⁊ versus sanctū Jacobū de galicia iter arripuisse. Mirabant sui: hoc audiētes tā mr̄ q̄ reliq̄ quō nihil retulisset de pegrinatiōe sua. Elapsis aūt q̄busdā dieb⁹ mulier hec viricida in domo sua plorando eiulare cepit. Heu vir mi dilecte heu me infelicē ⁊ miserā. Ad quā puenientes vicini cām petierunt meroris sui. Que rn̄dit q̄ vir su⁹ mortu⁹ erat ī via: q: sic pceperat a quodam pegrino q̄ de sancto Jacobo reuertebat: sibi tn̄ incognito. Qd cū puenisset ad aures parētū viri: statim suspicari ceperūt de malicia mulieris. Ad q̄ etiā vehementius mouebant ppter nimiā adulteri sui familiaritatē cū illa. Recurrētes aūt ad officiales indicauerūt factū: q̄ ordinauerūt vt mulier illa maligna poneret ī torturā. Qd cū factū fuisset: v̄itatē confessa est. Qua de re territ⁹ amicus eius fugā petijt extra ciuitatē. Et mane q̄dā data sententia mulier hec pessima igni adiudicata est. Et dū cōbureret: ille existēs extra ciuitatē sup mōtē quēdā vn̄ videre poterat spectaculū: respiciebat ⁊ adeo in fatuitatem v̄sus est q̄ spōte sua redijt ad locū in quo sua fuerat dilecta cōbusta. Vn̄ cum nollet discedere etiā a multis monit⁹ capt⁹ est: ⁊ die sequēti ī eodē loco decapitat⁹. ¶ Tertio abominādū est adulteriū ppter īplicationē. Implicat em̄ in multos errores in q̄bus difficile est: īmo īpossibile ꝯsulere ⁊ puidere. Quoniā filij illegitimi matre sciente succedūt in hereditatez: Quot vxores adulteras cū ciuib⁹ adulterabant alijs maritꝫ viuētib⁹ post illorū mortē retinēt cū pctō: lz sub colore ⁊ noīe matrimonij. Repperi ego in vna italie ciuitate hominez qui ex alterius vxore tres habebat filios: q̄ tn̄ adultera duos alios habebat de viro pprio: qui credebat oēs simul esse filios suos. Adulteri aūt cū diu simul familiaritatē habuissent: licz secrete: decreuerunt virū īterficere. Qd cū fecissent accepit eā in vxorē: ⁊ bona oīa viri p q̄nq̄ filijs quoꝝ tm̄ duo legitimi erāt dispēsabat. O quot vinculis erat iste ligatus: peccauerat adulterādo: peccauerat in cōtrahēdo matrimoniū: peccauerat in cōtracto pfistendo: peccabat etiā bona cōmunicādo duoꝝ filioꝝ viri interfecti alijs tribus qui erant ex adulterio.

¶ Qr oēs leges tā dīna q̄ eccl'iastica q̄ etiā ciuil' puniūt g̃uit adulteriū. ca. iij.

Tertiū mysteriū notādum de adulterio dr̄ punitio. Punit adulterium grauiter s̄m triplicem legem.

Primo s̄m legē diuinā,
Scdo s̄m legem ecclesiasticā,
Tertio s̄m legem ciuilem.

¶ Primo s̄m legē diuinā. Nā Leuitici xx. scribit: Si quis mechatus fuerit cū vxore alteri⁹ ⁊ adulteriū perpetrauerit cū cōiuge primi sui: morte moriatur et mechus ⁊ adultera. ¶ Sed quero an liceat viro ppter adulterium interficere vxorē. Ad qd respondet Rich. in. iiij. di. xxxvij. q̄ occidere vxorē propter adulteriū pōt intelligi dupl'r. Aut q: ipsaz cōuictā ⁊ cōdemnatā p iudiciū vir pcurat occidi a iudice. Et hoc viro licitum est amore iusticie et non libidine vindicte: hoc tn̄ nō licet fieri in iudicio eccl'iastico sed ciuili: vbi lex talis posita est p illū q̄ eā punire de iure potuit. Aut q: eā occidit extra iudiciū: ⁊ hoc nunq̄ facere licuit s̄m legē diuinaz: licz in aliquo casu permittatur s̄m legē humanā. Jō magister sniarum dist. xxxvij. iiij. ait: Sancta ecclesia mūdanis nunq̄ stringit legib⁹ gladiū nō hz nisi spūalem. Qd etiā ponitur. xxxiij. q. ij. c. inter hec. s̄m v̄o Richar. in. iiij. si cōtraxissent nō semp dirimendū est matrimoniū cōtractū. ¶ Secūdo punit adulteriū s̄m legē eccl'iasti-

tam: que illud punit per separationez. ꝑm aūt Rich. in.iiij.dist.xxxv.separatio pōt dupl'r intelligi. Aut quātū ad vinculū: aut quātum ad cohabitationē ⁊ thorum. Primo mō vir nō pōt separari ab vxore ꝓpter adulteriū: sed bene secūdo mō in penā mulieris q̄ fidē fregit et in fauorē viri q̄ fidē seruauit. Excipiuntur tñ casus septē i q̄b⁹ nō licet viro ꝓpter adulteriuz vxorē dimittere. Primus est si ipse fuerit fornicari⁹. Et de hoc Aug. in lib. de sermone dñi in monte. ⁊. xxxij. q. vj. c. nihil. ait: Nihil iniqui⁹ q̄ cā fornicationis dimittere vxorē: si ⁊ ipse conuincitur fornicari. Occurrit eñ illud in quo alterū iudicas: teipsuz cōdemnas. Eadez eñ agis q̄ iudicas. Quapropter quisquis cā fornicationis vult abijcere vxorē suam: prius dz esse a fornicatione purgat⁹. Scd̄s casus si vxor vi oppressa fuit: ꝓ quo facit. c. ita ne. xxxij. q. v. Cuius rō est: q̄ vt scribit. xxx. ij. q. j. c. cum per bellicā. Nullo mō ad opprobriū male volūtatis trahit: qd̄ cōditio necessitatis extorsit. Terti⁹ casus: si credebat maritū esse mortuū ⁊ ꝯxit cū alio: q̄ talis ꝑ ignorātiā ꝓbabilē excusat: vt d̄r in p̄fato. c. cū ꝑ bellicā. Quartus casus si alter sub specie mariti cognouit eā: ⁊ talis ꝑ ignorātiā excusat. xxxiiij. q. ij. c. in lectu. Quint⁹ casus si marit⁹ tradidit eā adulterādam presertim inuitā. ex̄ de eo q̄ cogno. cōsan. vxo. sue. c. discretionē. q̄ in illo casu adulteriū magis imputat viro q̄ vxori. Sextus casus si marit⁹ post adulteriū cognouit eā ⁊ tolerauit: quia crimē ꝑ recōciliationē dimissum amplius obijci nō dz: nisi recidiuū sequatur. Septimus casus est: si mr̄imonio vtriusq̄ in infidelitate contracto vir dedit vxori libellum repudij ⁊ vxor alteri nupsit: tūc eñ si vterq̄ reuertat ad fidem vir tenet eā recipere. ex̄ de diuor. c. gaudemus. Cuius rō est: q̄ cū dedit sibi libellū repudij qd̄ facere illicitū erat ꝑm iudiciū dei interp̄tatiue tradidit eā adulterādā. Aliq̄ addūt octauū casum. s. si vir ꝯtra volūtatē vxoris abstinendo ei occasionē adulterandi dederit. Aliq̄ tñ dicūt q̄ ꝓpter hoc nō excusaret mulier adulterās. ¶ Notandū tñ ꝑm Rich. q̄ dimittere vxorē ꝓpter adulteriuz ordinat ad correctionez adultere. Aut ergo mulier q̄ adulterata est: est correcta vel parata se corrigere: aut ꝓbabil'r p̄sumitur incorrigibilis. Si correcta est: non tenet eā dimittere: q̄ nō est pena corrigēs vbi correctio iā pcessit. Sil'r si parata est se corrigere vt iustuz est nō tenet eā dimittere: q̄ nō est necessariū apponere penā grauiorē ad corrigēdum delictū q̄n mitiori mō pōt expiari. Si autē ꝓbabiliter p̄sumit incorrigibilis tunc credo q̄ eā tenet dimittere ne suo crimini videat ꝯsentire dū correctionē nō apponit. Vñ Chryb. sup Mat. ⁊. xxxij. q. j. c. sicut crudelis. Sicut crudelis est ⁊ iniquus q̄ castam dimittit: sic fatuus est ⁊ iniquus q̄ detinet meretricez. Patron⁹ eñ turpitudinis est q̄ celat crimen vxoris. Presumit aūt tūc vxor incorrigibilis aut q̄n ꝑtinaci aīo se corrigere renuit: aut q̄n emēdationē ꝓmittēs ex ꝯsuetudine labit. ¶ Sciēdū insup q̄ quātū ad separationē a throno pōt vir dimittere vxorē ꝓprio arbitrio statim cū scit ipsam adulterasse. Nec tenetur reddere debitū exigēti: nisi ꝑ eccl'iam cōpulsus. Sed si reddēdo nō p̄iudicaret sibi quin posset agere ad diuortiū: maxime si ꝓtestationē p̄misit q̄ ad illā copulā accedet: nō vt velit cedere iuri suo: sz tñ ne sit eccl'ie inobediēs. Tñ ꝑm aliquos ecclesia nō dz ip̄m cōpellere nisi cognouerit de causa ⁊ diffinierit. Si aūt loquamur quātū ad separationē a cohabitatione: tūc distinguo. Q̄ aut mr̄imoniū est clādestinū ⁊ absq̄ testib⁹: ⁊ tūc licite pōt vxorē dimittere: aut ꝯctum in facie ecclesie vel saltē corā testibus: ⁊ tūc nō licet dimittere eam sine iudicio ecclesie. Et sicut vir potest ab vxore adultera separari: ita ⁊ vxor a viro adultero. Tñ in separatione duo ꝯsiderant. vt dicit Richar. s. ipsa dimissio cōiugis: ⁊ accusatio q̄ est via ad hāc dimissionē. Quātuz

ad primū vir ⁊ vxor iudicanf ad paria: qz sicut vir pōt vxorē dimittere ꝓpter adulteriū ita ecōuerso: cuius ad hoc iudicenf ex inequali cā. Nec est hoc cōtra iusticiā: qz minor de illis causis sufficit quātū ad illū effectū. Sicut videmus ꝙ duo latrones quoz vnus plus furatus est ꝙ alius iudicanf ad suspendiū: ⁊ ita ad eādē penā ex inequali cā: qz ille ꝙ minus fuit furatus meruit hāc penam. Quātū ad scōm vir ⁊ mulier non sunt equalis cōditionis. Fauorabilius em̄ recipiť accusatio viri ꝓtra vxorē ꝙ ecōuerso. Tū qz vir est caput vxoris. Tū qz mulier adultera magis cōfundit virū ꝙ ecōuerso. Tū qz adulterium mulieris magis ledit matrimoniū qz causat incertitudinē plis. Et hac rōne grauiꝰ est adulteriū in muliere ꝙ in viro: lz fornicatio simplex grauior sit in viro: eo ꝙ in ipso magis viget vsus rōnis. Tertio puniť adulteriū lege ciuili pena mortis C. de adulte. l. cuius. Ex q̄bus oībus apparet tāti pcti grauitas: quod cōiugati euitare debēt vt habeant in hoc seculo dei gratiā: ⁊ in futuro beataz gl̄iam: in qua viuit bñdictus deus ꝑ infinita secula seculoz. Amen:

¶ Feria scōa post Reminiscere: de fuga pcti: qđ magis fugiendū est q̄ quelibet huius scli mala. Sermo. xxxij.

IN peccato vestro moriemini. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Joh. viij. ⁊ i euāgelio hodierno. Ad ostēdendū ꝙ graue malum sit esse in statu pcti. replicauit saluator nr̄ loquēs pharisēis pcōubus ꝑ eadē verba eandēq; sn̄iam. s. ꝙ in pctis moreren: vt sic cognita infirmitate atq; periculo sollicīti essent q̄rere salutem ⁊ medicinā. Qm̄ nihil est qđ magis detineat in pctis alligatas aias q̄ erronea cogitatio eoz̄ qui arbitranf pctm̄ aut nihil aut parū obesse. Jdeo Sen̄. ad Lucillū dicebat: Nō est extrinsecus malū nostruz: intra nos est: ⁊ in visceribus nostris sedet: nō difficulter ad sanitatē venimus: qz nos egrotare nescimus. Et Augu. sup pō. l. Nemo est insanabilior eo q̄ sibi sanus videť. ꝓpterea in hoc sermone de fuga pcti dicendū est: de qua sapiēs Ecā xxj. dicebat: Quasi a facie colubri fuge peccatum. Assignabimus autem triplicem principalem rationem quare peccatum est fugiendum.

Prima rō ꝺr cōplacentie.
Scōa nocentie.
Tertia displicentie.

¶ Qz pctm̄ est fugiēdū eo ꝙ placet diabolo: ⁊ qualiter ipse indirecte causa est pctōz: ⁊ quō leticia vel delectatio pōt esse in demonibus. Cap. j.

PRima rō quare pctm̄ est fugiendū ꝺr cōplacentie. Placet em̄ multū inimicissimo nr̄e salutis diabolo. De quo circa tria dubitare cōtingit.

Primo circa causalitatem.
Scōo circa generalitatem.
Tertio circa iocunditatem.

¶ Primo cōtingit dubitare circa causalitatē. Utrū diabolus sit directe cā peccati. Et videť ꝙ sic: qz pctm̄ directe cōsistit in affectu. Sed Aug. dicit in. iij. de tri. Diabolus sue societati malignos affectus inspirat. ⁊ Beda sup actus apl̄orum. Diabolus aiam in affectū malum trahit. ⁊ Jsiō. li. de sum. bo. Diabolus corda hoīm occultis cupiditatibus replet: ergo videť ꝙ ipe sit causa peccati.

¶ Sed ꝺ est ꝙ Aug. probat in. j. ⁊. iij. de libe. arbi. ꝙ nulla alia re mēs fit serua libidinis nisi ꝓpria voluntate: ergo cā pcti nō est diabolus sed ꝓpria voluntas. Respōdet Tho. j. ij. q. lxxx. ꝙ cū oē pctm̄ volūtariū sit: nihil pōt directe cā pcti nisi qđ pōt mouere ad agēdum. Volūtas aūt a duobus potest moueri. Uno mō ab obiecto sic ꝺr appetibile apprehēsum mouet appetitum. Alio mō ab eo qui interius inclinat volūtatem ad volendum: hoc aūt nō est nisi vel ipsa volūtas vel deus. Deus aūt nō pōt

esse cā pctī: qꝛ vt dicit Aug. li. lxxxiij. q. Deo autoritate nō sit hō deterior. Reliquit̄ ergo ꝙ ex hac parte sola volūtas hoīs sit directe cā pctī eiꝰ. Ex parte aūt obiecti pōt itelligi ꝙ aliq̄d moueat voluntatē tripliciter. Uno mō ipsuꝫ obiectū ꝓpositū: sicut dicimus ꝙ cibus excitat desideriū hoīs ad comedēduꝫ. Alio mō ille q̄ ꝓponit hmōi obiectū. Tertio mō q̄ persuadet obiectū ꝓpositū habere rōnē boni: qꝛ ⁊ hic aliqualiter ꝓponit ꝓpriū obiectū volūtati: qꝛ est rōnis bonū verū vel apparēs. Primo mō res sensibiles exterius apparentes mouēt voluntatē hoīs ad peccādū. Scdo mō ⁊ tertio mō vel diabolus vel etiam hō pōt incitare ad peccādū vel offerendo aliq̄d appetibile sensui: vel ꝑsuadendo rōne. Sed nullo istoꝝ triū modoꝝ aliquid pōt esse cā pctī: qꝛ volūtas nō mouet̄ ex necessitate ab aliquo obiecto nisi ab vltimo fine. Uñ nō est sufficiēs cā pctī. Neq̄ res exterius oblata: neq̄ ille q̄ eā ꝓponit nisi q̄ ꝑsuadet. Jō cū diabolus suggerēdo vel aliqua appetibilia ꝓponēdo inducat in affectū peccati nō est directe cā pctī: sed solū ꝑ modum ꝓponētis vel ꝑsuadētis appetibile. Et sic pꝫ ad obiecta solutio. Ex q̄bus colligimus ꝙ nullus pōt si peccat de diabolo cōqueri: sed tm̄ seipsum dꝫ inculpare vel accusare eo ꝙ oē pctm̄: vt probatum est in primo sermone huius opis: est volūtariū. ¶ Scdo cōtingit dubitare circa generalitatē: vtrū oīa pctā hominū ꝓueniāt ex diabolica suggestiōe. Et ꝙ sic: videt̄: qꝛ dicit Diony. in lib. de diui. no. Multitudo demonū est cā omnium maloꝝ sibi ⁊ alijs. Et Damas. di. Oīs malicia ⁊ oīs immūdicia a diabolo sunt excogitata. Sed cōtra est illud q̄d dicit Augu. in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Nō oēs cogitationes male a diabolo excitantur: sed aliquotiēs ex motu liberi arbitrij emergūt. Respōdet Tho. j. ꝑte. q. cxv. ⁊. j. ij. vbi. s̄. ꝙ aliq̄d dꝛ cā alicuiꝰ dupl̄r. Uno mō directe: alio mō indirecte. Indirecte q̄dē sicut cū aliquod agēs causat aliquā dispositionē ad aliquē effectū dꝛ esse occasionaliter ⁊ indirecte causa illius effectus: sicut si dicat̄ ꝙ ille qui secat ligna est occasio cōbustionis ipsoꝝ. Et hoc mō dicenduꝫ est ꝙ diabolus est cā oīm pctōꝝ nostrorum: qꝛ ipse instigauit primū hoīem ad peccandū: ex cuius pctō cōsecuta est in toto humano genere q̄dā pronitas ad omne pctm̄. Et per hūc modū intelligēda sunt verba Diony. ⁊ Damas. Directe aūt dꝛ esse aliq̄d cā alicuius q̄d operat̄ directe ad illud. Et h̄ mō diabolus non est cā oīs pctī. Nō em̄ oīa pctā cōmittūtur diabolo instigāte: sed q̄dā ex corruptione carnis ⁊ liberi arbitrij: quia vt Origenes dicit: Si diabolus nō esset: adhuc hoīes haberēt appetitū cibi ⁊ venereoꝝ. ¶ Tertio cōtingit dubitare circa iocūditatē: vtrū demones possint in aliquo iocūdari? Et videt̄ ꝙ sic: qꝛ Augu. cōtra manicheos dicit: Ptātem habēt in eos q̄ dei p̄cepta cōtemnūt: ⁊ de causa infelici letant̄. Itē Prouerb. xiij. dꝛ: Desideriū si cōpleat̄ delectat aīam. Sed ipsi multa mala desiderāt que eueniunt: ergo in illis delectant̄. Preterea pb̄s. x. Ethi. c. x. dicit: ꝙ pb̄ia hꝫ mirabiles delectationes puritate ⁊ firmitate: sed mali angeli multū sciūt de pb̄ia ergo habent magnas delectationes.

¶ Sed ꝯtra arguit̄. Primo qꝛ dicit idē Arist. j. Ethi. c. xviij. Delectatio si sit fortis expellit oēm tristiciā ⁊ que sibi ꝯtraria est ⁊ q̄ contingēs: ergo a simili tristicia si sit fortis expellit oēm delectationem ⁊ q̄ sibi cōtraria est: ⁊ q̄ ꝯtingens. Sed tristicia maloꝝ angeloꝝ est valde fortis: ergo nullā cōpatit̄ secū in eis delectationē. Itē in angelis bonis leticia nullā cōpatit̄ tristiciā: ergo a sil̄i: nec tristicia in angelis malis cōpatit̄ leticiā. Itē in nobis nō pōt simul esse leticia ⁊ tristicia: qꝛ leticia est cū dilatatiōe cordis: ⁊ tristicia cū q̄dā cordis ꝯstrictiōe. Cōstrictio aūt ⁊ dilatatio motus sunt contrarij: ergo a simili in angelis nō potest esse leticia simul ⁊ tristicia: sed sem-

per habēt tristiciā: ergo nullā habēt leticiā. ¶ Rñdet ad hāc q̄stionē Rich. in ij.di.vj. ꝙ de pena maloꝝ angeloꝝ contingit loqui aut ꝑ statuāte iudiciū: aut ꝑ statu post iudiciū. Primo mō adhuc pena eoꝝ nō est cōpleta: q̄uis sit grauis ⁊ multa: iō capaces sunt alicuius vani gaudij ꝓueniētis ex euēto maloꝝ q̄ desiderāt. Uñ Aug. de ciui. dei. li. iiij. Praua docēt turpibus gaudēt. Loquēdo v̄o de pena eoꝝ ꝑ statu post iudiciū sic nō cōpatiet secū ī eis aliqd̄ gaudiū: qr tūc pena eoꝝ erit cōpleta. Et iō natura eorum erit ita indisposita ad susceptionē gaudij ꝙ nullū agēs creatū habebit ꝓportionalē virtutē ad causandū delectationem in subiecto indisposito. Agēs aūt ī creatū ex ingēti sua iusticia nullū causabit in eis gaudiū. Preterea Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xvij. ait: Elationis vitiū in dei aduersario q̄ est diabolus: maxime dñari sacris lr̄is edocetur. Sed ꝑm pb̄m. iij. Ethi. c. ix. Qualis est vnusq̄sq̄ talis ⁊ finis eius. Uidet ergo ꝙ diabolus finē suū ꝯstituit in excellētia. Cum ergo ꝑm pb̄m. vj. Ethi. c. vj. fines sint principia operabiliū quicquid malus angelus appetit ꝓpter excellentiā appetit. Sed post iudiciū nihil eueniet de quo ꝯsequat excellētiā nec verā nec estimatā. Cū ergo ex euētu rei desiderate nullū ꝓueniat gaudiū si desiderās nō ꝯsequit finē ꝓpter quē illud desiderabat: nihil eueniet post iudiciū ex cuius euētu aliqd̄ in eis gaudiū oriat. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ añ iudiciū nō est maloꝝ angeloꝝ tristicia ita fortis ꝙ expellat oēm delectationem ⁊ magnā ⁊ paruā. ¶ Ad scd̄m dicendū ꝙ angeli boni eo ꝙ ita sunt cōiūcti cū diuina volūtate ⁊ nihil eueniat cōtra eorum volūtatē absolutā: ⁊ qr habēt substantialis glorie cōplementuꝫ: iō in eis nulla pōt esse tristicia. Sed in angelis malis non est adhuc tota pena cōpleta quā ꝑpetuo habituri sunt post iudiciū: id eo interdū in eis est aliqd̄ gaudium. Gaudēt em̄ de malis euētibus q̄ euenire desiderāt. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ cū in hoīs simul est tristicia ⁊ leticia: tunc est cōtritio cordis in vna parte: ⁊ dilatio in alia. Uel pōt dici ꝙ si leticia maior ē q̄ tristicia cor dilatabit minus ꝓpter tristiciaꝫ. Si aūt tristicia est maior q̄ leticia esset ecōuerso. Si v̄o equarent tunc cor nō cōstringeret ꝓhibēte leticia: nec dilataret ꝓhibente tristicia. hec Rich. Notandū tñ ꝑm Tho. parte. j. q. lxiiij. ꝙ dolor ⁊ gaudiū ꝑm ꝙ sunt passiones in demonibus esse nō possunt. Sic enim sunt proprie appetitus sensitiui qui est virtus in organo corꝑali: sed ꝑm ꝙ nominat simplices actus: sic pñt esse in demonibus ⁊ sic dolor non est aliud q̄ recursus ad illud qd̄ est vel nō est. Multa em̄ vellēt nō esse vt oīes hoīes fore dānatos que tñ nō sunt: qr multi saluātur iō in eis est dolor: ⁊ qr multos vellent peccare: ⁊ eoꝝ desideriū implet: iō in eis est gaudium eo mō quo superius dictū est. Cū ergo pctm̄ diabolo summe sit gratū: q̄ demētia est illi complacere peccādo. An nescitis o excecati pctōres ꝙ ipse vos q̄rit ꝑdere cupitq̄ btā vita priuatos secū trahere in infernū. O infelices aīe peccatrices cōsiderate q̄d facitis cū diabolo obtēperatis. Profecto cōtentatis letūq̄ facitis hostē pestilentissimū q̄ nullo placat obsequio q̄nimmo seruientes magis crudeliusq̄ torquebit.

¶ Q̄ peccatum est fugiēdū eo ꝙ priuat hoīem diuina gratia: ⁊ semper ei est annexus cruciatus ⁊ pena ac interficit ipsam animam. Cap. ij.

Secūda rō quare pctm̄ ⁊ delictū est fugiēdū d̄r nocētie. Nocet siq̄dē hoī plus q̄ cetera mala q̄ dici an cogitari pñt potissimū ꝓpter tria,

Primo ꝓpter priuationem.
Scd̄o ꝓpter cruciationem.
Tertio ꝓpter interfectionē.

¶ Primo pctm̄ nocet hoī ꝓpter priuationē eo ꝙ priuat illū bono nature qd̄ p̄eminet cūctis bonis fortune, hoc dicit

Aug. in. iij. ⁊. vij. ꝯfes. ⁊ in li. de fide ad Petrū. Sed ꝯtra posset q̄s arguere: q̄ dicit Diony. in li. de diui. nomi. ꝙ bona nature in demonibus manent integra post pctm̄: sed pctm̄ hoīs nō est grauiꝰ pctm̄ demonis: ergo ꝓpter illud nō dꝫ priuari bono nature. Respōdet Tho. j. ij. q. lxxxv. ꝙ bonū nature humane pōt dici tripliciter. Primo ipsa p̄ncipia nature: ex q̄bus natura cōstituit ⁊ ꝓprietates ex his causate: sicut potētie aīe et hmōi. Scd̄o d̄r bonum nature donum originalis iusticie: qd̄ fuit ī primo hoīe collatū toti humane nature. Tertio d̄r bonū nature naturalis hoīs dignitas q̄ est ꝙ hō sit rōnis particeps: ꝑm quā hꝫ naturalē inclinationeꝫ ad virtutes. Primū bonum nature neq̄ tollit neq̄ diminuit ꝑ pctm̄. Scd̄m totalr est ablatū ꝑ pctm̄ primi parētis. Tertium v̄o diminuit ⁊ aufert ꝑ pctm̄: q̄ vt inquit ps̄. xlviij. Hō cū in honore esset nō ītellexit: cōparatus est iumētis insipiētibꝰ ⁊ silis factus est illis. In hoc eq̄dē ⁊ hō rōnalis est dignior cūctis volucribꝰ celi ⁊ nobilior bestijs terre ⁊ piscibus maris merito reputat. In eo v̄o ꝙ peccando rōnem subijcit sensualitati viuitq̄ more brutoꝝ: ip̄is recte iusteq̄ cōparat Propterea loquēs deus ad aīam peccatricem. Hiero. ij. ait: q̄ vilis facta es nimis iterās vias tuas. Silr ex ip̄a naturalis inclinatio ad v̄tutē diminuit per pctm̄. Nā ex h̄ ꝙ aliq̄d inclinat ad vnū ꝯrioꝝ diminuit inclinatio eiꝰ ad aliud. Vñ cū pctm̄ sit ꝯriū v̄tuti ex hocipso ꝙ hō peccat diminuit bonū nature qd̄ est inclinatio ipsa ad v̄tutē. Per septē q̄ppe gradus ꝯscīe diminute bone nature ruit in ꝓfundū pctōꝝ. In p̄mo gradu pctm̄ est īportabile. Mens em̄ insueta pctis cū peccare īcipit apparet ei iō importabile onus vt videat viuēs esse in inferno. In scd̄o gradu pctm̄ est graue. Nā lapsu tp̄is ꝓpter p̄cedēs pctm̄ iterū peccare nō iā videt īportabile sꝫ tñ graue. In tertio gradu pctm̄ est leue. Qd̄ em̄ prima vice fuit importabile: in scd̄a graue: in tertia fit leue. In q̄rto gradu pctm̄ est insensibile: eo ꝙ iā onus eius nō sentit nec eius grauitas estimatur. In q̄nto gradu est delectabile: eo ꝙ cū maximo studio ꝓpter eius delectationē cōmittit. In sexto pctm̄ est desiderabile: q̄ post diuturnā in illo ꝑseuerantiā adeo ad ipsum inclinat volūtas vt sine vlla tentatione carnis aut diaboli querat ⁊ desideret vt possit committi. In septimo pctm̄ sit defensabile tanq̄ bonū ⁊ iustū vt verificet qd̄ sapiēs ait Prouer. xviij. Pctōr cū in ꝓfundū pctōrū venerit cōtēnit. Cōtēnit siq̄dē dei iusticiā atq̄ iudicia ⁊ pctm̄ ridēs ⁊ ludēs cōmittit. Et si redarguit illud excusat atq̄ defendit. O quot vsurarij erroneā sibi fecere ꝯsciam qua īpijssime vsuras exercēt ⁊ dicūt nō esse pctm̄. O quot adulteri fornicatores ⁊ sodomite letantur cū male fecerint: vt d̄r Prouer. ij. ⁊ exultant in rebus pessimis luxuriāq̄ suam tāq̄ bonā defendētes dicūt impossibile fore quēpiā viuere sine illa. Ecce qualiter isti ⁊ similes priuati sunt bono nature inclinatione. s. quā ad bonos actꝰ habebant. ¶ Scd̄o nocet pctm̄ hoī propter cruciationē. Est siq̄dē semp ⁊ etiaꝫ in h̄ seculo mortali culpe annexa pena inseparabiliter. Et sumit rō ꝑm Boñ. in. ij. di. xxxvj. tripliciter.

Primo ex ꝑfectione diuine eq̄tatis.
Scd̄o ex pulchritudine vniuersitatis.
Tertio est ex ordinatione culpe ⁊ cōditione peccantis.

¶ Primo sumit rō ex ꝑfectione diuine eq̄tatis. Tāte em̄ eq̄tatis est deus q̄ est iudex oīm vt nō patiat dedecus pctī ad modicum esse sine decore iusticie. Omnimō iusticia dꝫ iniusticiā supare. ¶ Secūdo rō sumit ex pulchritudine vniuersitatis. Vniuersum nāq̄ ex ordine pulchritudinē habet: ⁊ talis ē ista pulchritudo qualem decuit fieri ad ostēsionem summe sapiētie dei: ⁊ ꝓpter hoc nec ad momētū esse ī ea aliqd̄ īordinatū: ⁊ ita nec pctm̄ a pena sepet. ¶ Tertio sumit rō ex ordinatiōe culpe ⁊ ꝯditiōe peccātis.

Nunq̄ em̄ culpa cōmittitur quin modus species ⁊ ordo circa actionē volūtatis priuetur. Et dū voluntas voluntarie in suo actu deordinat semetipam incuruat. Et dū incuruatur modo spe ⁊ ordine priuatur quantū ad abilitatem ad bonū. Talis autē priuatio est in anima magna dānificatio ⁊ lesio. Vñ Aug. in sermone de innocētibus. Nemo hz iniustum lucrū sine iusto damno. Vbi lucruz ibi dānū. Lucrū in arca: damnū in conscientia. Tulit vestem ⁊ perdidit fidem. Accepit pecuniam ⁊ amisit iusticiam. Preterea voluntas rationalis q̄ est causa peccati est q̄si media īter sinderesim et sensualitatē: media est etiaz inter deum et alias creaturas. Et cum se conuertit ad hec inferiora ab eo recedit q̄ sursum est: ⁊ dū acquirit paruū bonum vt nūc amittit magnū bonum simpl'r ⁊ que erat media fecit se īfimā. Et cū sinderesi discordat incurrit ex illa repugnantia remorsum quēdā ⁊ afflictionē internam. Ideo Aug. li. j. ꝯfes. Jussisti dñe ⁊ sic est vt pena sua sibi sit oīs inordinatus animus. Exquo ꝯcluditur ꝙ ad culpaz inseparabil'r sequit̄ pena siue pena dicatur dānificatio q̄dam: siue quedam afflictio siue inuolūtaria passio. Sed pena q̄ est dānificatio semp sequitur ⁊ actu ⁊ habitu quia nunq̄ homo est in culpa quin semp sit in damno. Afflictio ꝟo siue remorsus semp sequitur in habitu: saltem q̄uis propter delectationem intēsam vel inconsiderationē siue distractionē animi non sentiat̄. Talis autē pena competit statui in p̄senti: in futuro ꝟo subsequetur alia pena cōsummata et perfecta. Tertio pctm̄ nocet homini ratione interfectionis. Pctm̄ nāq̄ interficit animam ⁊ facit eā mortuā modo suo. Vñ Aug. ī. xiij. de ciui. dei. c. ij. inq̄t: Quis em̄ anima humana veraciter īmortalis perhibeatur hz tñ quandā etiam ipsa mortē suā. Nam ideo d̄r immortalis qz modo quātulocūq̄ non desinit viuere atq̄ sentire; corpus autē ideo est mortale qm̄ a vita quā habet deseri potest nec per seip̄m aliquatenꝰ viuit. Mors igitur anime fit cum eaz deserit deus: sicut corporis cū id deserit anima: ergo vtriusq̄ rei totiꝰ hominis mors est cū anima a deo deserta deserit corpꝰ. Ita em̄ nec ex deo viuit ipsa nec corpus ex anima. Hmōi aūt totius hoīs mortem illa sequitur quam secūdā diuinorum eloquiorum appellat autoritas. Hāc saluator significauit vbi ait Mat. x. Sz potiꝰ timete eū q̄ pōt animā ⁊ corpꝰ perdere in gehennā. hec ille. Ex quibus verbis habetur differētia triplicis mortis. Prima mors est corporalis q̄ fit p separationez anime ab ip̄o corpore. Et hec ipsi anime q̄ īmortalis est cōuenire nō potest. Secūda mors est spiritualis q̄ cōpetit anime cū per peccatū separat a deo. Vita nāq̄ anime est dei gr̄a sine qua mortua iudicatur. Tertia mors est gehennalis que priuat dānatos nō oī vita sed vita beata: vita gloriosa: vita felicissima omni iocūditate repleta. O quātū reputati sunt crudeles q̄ seipos interfecerūt sua corpora occidēdo. Sz profecto crudelissimi sunt peccatores qui peccando occidūt ⁊ perimunt animas suas ꝓpterea dixit ī ps̄. x. Dauid. Qui diligit iniq̄tatē odit animā suaz. Et Paulus Roma. vj. rationez subdit dicens: Stipēdia enim pctī mors: gratia autem dei vita eterna.

¶ Qualiter peccatū est fugiendum: qz displicet deo quia peccator trāsgredit̄ precepta eius contēnit finitum bonū: ⁊ prouocat irā eius Capl'm. iij.

Tertia rō quare peccatū est fugiēdū d̄r displicentie. Displicet nāq̄ et abominabile est omnipotēti deo ꝓpter tria.

Primo ꝓpter trāsgressionē.
Scd̄o ꝓpter derelictionē.
Tertio ꝓpter ꝓuocationē.

¶ Primo pctm̄ displicet deo ꝓpt̄ trāsgressionē: qz p illud trāsgrediūt hoīes ⁊ cōtēnūt mādata eiꝰ. Propterea dixit Aug. in lib. ꝯ manicheos. Pctm̄ est in

veritatis preceptis vel in ipa veritate errare. Et idē magister inducit ī textu xxxv.di.secundi libri. Peccatū est dictū vel factum vel cōcupitū cōtra legē dei. Et Amb.lib.de paradiso. Peccatuz est preuaricatio legis diuine ⁊ celestiū inobediētia mādatoꝝ. Si ergo displicet patri vt filiꝰ eiꝰ sua p̄cepta recuset: et paruipēdat: sic cuiqꝫ hoī mortali in aliqua superioritate cōstituto graue est a suis subditis despici atqꝫ cōtēni: quāto magis abominabile est excelso celoꝝ regi si peccādo homīes eiusqꝫ mādata violando maiestati sue iniuriā faciāt. O pctōres excecati cognoscite vias vestras. Cognoscite errores merite dānationis. Quotienscūqꝫ pctīs mortaliter deū oīpotētē vilipenditis. ¶ Scdo peccatū displicet deo ratione derelictiōis qꝛ quotienscunqꝫ quis mortal'r peccat derelinquit ipm q̄ est summū bonū: verū bonū: desiderabile bonum: durabile bonū: inquā quo solo aīa repleri pōt ⁊ satiari: ꝓ bono vili: pro bono momēta neo: pro bono tēporali: pro bono quod sine deo nulluz bonū est. Ut em̄ inquit Aug.in lib.de libero arbitrio. Peccatum est spreto incōmutabili bono bonis cōmutabilibus adherere. Hinc per Hiere.ij.c.de peccatoribus deus conq̄ritur dicēs: Me dereliquerunt fontem aque viue ⁊ foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere nō valent aq̄s. Fons aque viue dicitur ipe deus: qꝛ in eo est omnis boni īdeficiēs plenitudo. Hinc Aug.iiij.lib.confes.ait: Redite preuaricatores ad cor: ⁊ inherete ei q̄ fecit vos: state in eo ⁊ stabitis: quiescite in eo et quieti eritis: bonum qd̄ queritis ab illo est. Cisterne aūt dissipate vocant̄ huius seculi bona q̄ absqꝫ deo nihil sunt. Ideo Aug.ix.ꝯfes.dicebat: Oīs copia que deus meꝰ non est egestas mihi est. Displiceret vtiqꝫ cuicūqꝫ formose puelle si sponsus suus ea derelicta turpissime meretricule adhereret. Turbaretur quilibet magnus dn̄s gratiosus ⁊ liberalis si eius famuli eo spreto seruirent alicui dn̄o pauperi parcissimo et auarissimo. Quāto magis indignari debet deꝰ infinitū bonū cū a nobis deseritur propter supbū diabolū: aut corruptibilem carnē vel trāsitoriū ac labilē munduz. ¶ Tertio pctm̄ displicet deo rōne ꝓuocationis. Per illud vtiqꝫ ꝓuocat̄ ⁊ inducit̄ ad indignationē ⁊ irā. Totꝰ suauis ⁊ dulcis est pius clemēs ⁊ misericors atqꝫ benignus ⁊ ꝓpriū eius est misereri: tn̄ irascit̄: indignat̄ ⁊ quasi cogitur vt reos dānet quos voluisset saluare. Cur dānauit Cayn? propter peccatū. Cur iudā? propter peccatuz. Cur oēs illos q̄ in iudicio cū diabolo iudicabūtur eternis ignibꝰ cruciādi? ꝓpter peccatum. O summa ⁊ infinita pietas dei. Ubi est dulcedo tua? Cur tā durus atqꝫ seuerus efficieris hoībꝰ quos condidisti? Reuera si pctā non essent deus nunq̄ cōmoueret̄ furore. Cū ergo tāta sit in pctō iniq̄tas tātūqꝫ periculū: merito illud cuncti fugere ⁊ abhorrere: vt sic liberent̄ a morte dānationis eterne ⁊ perueniāt in regnū beate vite: in quo viuit et regnat deus per eterna secula seculorum. Amen.

¶ Feria. iij. post Reminiscere: de supbia quā xp̄s verbo ⁊ exēplo docuit cōtemnandam. Sermo.xxxiij.

Qui autē se exaltauerit humiliabit̄: et qui se hūiliauerit exaltabit̄. Uerba sunt redēptoris nr̄i Mat.xxiij.et in euāgelio hodierno. Dn̄s ⁊ saluator noster p̄cipuus hūilitatis cultor discipulos suos ⁊ nos oēs ꝑsepe monuit: tā verbo q̄ exēplo euitare supbiā. In presenti ꝟo euāgelio detestatꝰ est scribas ⁊ phariseos: eo q̄ ad nihil aliud vacabāt nisi vt in ceteros supbirēt. Nō timebāt deū: despiciebāt ꝓximos ⁊ reputabant seip̄os. Querebantqꝫ ꝑuerse ⁊ inordinate ꝓpriā excellētiā. Et vt inq̄t Aug.xiiij.de ciui.dei.c.xiij. Quid est aliud superbia nisi ꝑuerse celsitudinis appeti-

tus? Peruersa em̄ est celsitudo deserto eo cui debet anim⁹ inherere p̄ncipio sibi quodāmō fieri atq; esse p̄ncipium. Propterea ip̄i pharisei ⁊ scribe arguebant̄ a xp̄o ⁊ eoꝝ opa ꝯdēnabant̄. Nos ṽo si ad pn̄iam redire q̄rimus: a superbia discedere debemus: q: nō pōt cum illa dei gratia inueniri. Eapropter in presenti sermone de ip̄a sup̄bia vitioꝝ oīa venenosa regina aliqua percurremus de qua modo nostro tria mysteria proponemus declaranda.

Primū d̄r diuina odiatio.
Secūdum specificatio.
Tertium distinctio.

¶ Qualr̄ deus ꝓpter odiū sup̄bie angelos malos eiecit de paradiso: ⁊ p̄ scripturas odiū ei⁹ p̄dicat̄: ⁊ qualr̄ cōminatur sup̄bis: ⁊ quō istos hūiliauit. Capl̄z j.

Primū mysteriū declarandū de sup̄bia d̄r diuina odiatio In quo ꝯsiderādū est q̄gra ue sit sup̄bie vitium ex odio quod deus habet ad illud. Qd̄ quidē colligi pōt ex quattuor.

Primo ex angeloꝝ deiectione.
Scd̄o ex scripture testificatione.
Tertio ex multiplici cōminatione.
Quarto ex superboꝝ humiliatione.

¶ Primo colligit̄ odiuz dei ad sup̄bos ex angeloꝝ deiectione. Deiecit q̄dē de⁹ ⁊ expulit angelos malos a celo empyreo: in quo ꝯsiderat eos egregios: sublimes ac nobilissimos sp̄ūs. Propterea dr̄ Esa.xiiij. ip̄i lucifero. Quō cecidisti de celo lucifer q̄ maneoriebaris? corruisti in terrā q̄ vulnerabas gētes: q̄ dicebas in corde tuo. In celū ꝯscendā: sup̄ astra dei exaltabo soliū meū: sedebo in mōte testamēti in lateribꝰ aquilonis. Ascēdā sup̄ altitudinē nubiū: silis ero altissimo. Uerūtamē ad infernū detraheris in ꝓfundū laci. Et licz aliq̄ exponāt hāc autoritatē ad lr̄am de rege babylonis: tn̄ vt dicit Nicol̄. pōt intelligi de lucifero q̄ videt̄ lucifer.i. pulchrior inter angelos sic̄ lucifer q̄ est stella matutina inter stellas. Ideo alio noīe vocatur venus a venustate. Ex hoc Greg. de peni. dis.ij.c. principiū. de lucifero ait: Hunc primū ꝯdidit quē reliq̄s angelis eminētiorē fecit. Hui⁹ primatus eminētiā ꝯspicit ꝓpha cū dicit: Cedri nō fuerūt altiores illo in paradiso dei: abietes nō adequauerūt summitatem eius: platani nō fuerūt equales frōdibus illi⁹. Oē lignum p̄ciosum paradisi dei nō est assimilatū ei ⁊ pulchritudini eius: qm̄ speciosum fecit euz in multis cōdensis frondibus. Quid nāq; accipi in cedris abietibus ⁊ platanis pōt: nisi illa virtutū celestiū ꝓcere celsitudinis agmina in eterne leticie viriditate plātata: q̄ q̄uis excelsa sint ꝯdita: huic tn̄ nec p̄lata sunt nec equata. hec ille. Oriebatur mane hic lucifer: q: inter creationem eius q̄ vocatur hic ortus: et lapsum fuit modicū tp̄s: ⁊ corruit in terrā: q: ꝓiectus fuit in hoc aere caliginoso. Uulnerabat gētes.i. alios angelos quibus ip̄e fuit occasio cadēdi. Angeli em̄ frequēter apparuerunt boni ⁊ mali in specie humana: ⁊ ideo noīe gētiuz ⁊ hoīm noīant̄. sicut Act̄.j. de duobus sctīs angelis d̄r: Ecce duo viri astiterūt iuxta illos in vestib⁹ albis. Et de diabolo dicit saluator Mat.xiij. Inimic⁹ hō sup̄seminauit zizania. Proiect⁹ fuit lucifer in terrā.i. in hūc aerē caliginosuz: qui superbiēdo ascēdere volebat supra astra celi.i. sup̄ alios angelos: ⁊ sedere in monte testamenti.i. in celo empyreo vel sup̄ eccl̄iam que d̄r mons: in lateribus aq̄lonis.i. in cordib⁹ frigidis. De ip̄o insup̄ Aug̃.xj. sup̄ Gen̄. ad lr̄am inquit: Factus ꝯtinuo se a luce veritatis auertit: sup̄bia tumid⁹ ⁊ ꝓprie ptātis delectatione corrupt⁹. Dicit tn̄ Bon̄. in ij.di.v. q̄ pctm̄ luciferi inchoatū est in presumptione. Statim em̄ vt suā pulchritudinē vidit p̄sumpsit. Cōsummatū est in ambitiōe: q: p̄sumēs de se appetijt qd̄ oīno supra se fuit: ⁊ ad qd̄ p̄uenire nō potuit. Tertio ꝯsummatum fuit in inuidie ⁊ odij auersione: q: ex q̄ obtinere nō potuit qd̄ appetijt: deo in-

nídere cepit affectã odij ꝺhere. Et qñ ꝺ̄ in auctoritate ꝓallegata Eſa. ꝙ appetijt deo eſſe ſilis. diſtinguit Boñ. duplicẽ ſilitudinem. Prima ꝺ. equalitatis. Secꝺa imitationis. Silitudo imitationis pōt appeti ordinate ⁊ inordinate. Ordinate: vt appetat ſilitudo in his q̄ nr̄e ſunt aptitudinis ⁊ nr̄i dei acceptationis: cuiuſmodi ſunt pfectiões ⁊ deco res virtutũ. Inordinate ꝺo vt hõ appetat id qꝺ decet vel deo nr̄o non placet: vt ſi appetat hoibus ꝓeſſe: vel ſe de aduerſarijs vindicare. Silitudo equalitatis nullo modo pōt appeti ordinate: ſꝫ inordinate aliquo modo eſt appetibilis: aliquo modo nõ. Nã oĩmoda ſilitudo nõ eſt appetibilis: ſꝫ nõ pōt cadere in cognitionẽ ſiue ĩ intellectũ: ⁊ iõ nec in appetitũ. Et ſi aliq̄s fingat nõ appetit equalitatẽ: ſed ſuã fictionẽ. Alio mõ eſt ſilitudo equalitatis ĩ aliqua ꝺitione: vt in diuina ꝓſidentia et ſciẽtia. Et ſic credo ꝙ pōt appeti. ¶ Notãdũ ergo ꝙ diabolus quodãmõ appetijt ſilitudinẽ imitatiõis: quodãmõ equalitatꝫ. Et hoc apparet ſi attẽdaꝫ appetibile ⁊ modus appetẽdi. Diabolus eñ appetijt alijs ꝓeſſe ſua ꝓ̄ auctoritate: ꝙ appetijt ꝓeſſe: hoc fuit imitatiõis. Et hoc q̄dẽ aliq̄ñ obtinuiſſet ſi ſtetiſſet. Unde Anſel. in lib. de caſu diaboli ait: Nihil appetijt ad qꝺ nõ pueniſſet. Qꝺ autẽ appetijt ſic ꝓeſſe ꝓpria auctoritate ſine meritꝫ ⁊ ſine datore: ⁊ ita ꝙ nulli ſubeſſet: hoc eſt ſoli deo: ⁊ hoc eſt eq̄parãtie. Dicit ḡ Greg. ꝙ appetijt eſſe ſui iuris: ita ꝙ nulli ſubeſſet. Et Bern. ꝺic ꝙ appetijt equalitatẽ potentie. Et Anſel. ꝙ appetijt ꝓeſſe ſine meritis. Qui in ſnã ꝺ̄ ꝺicãt. ſ. ꝙ voluit oĩb⁹ ꝓeſſe ꝓpria auctoritate. Angeli etiã mĩores peccauerunt pcõ ſuperbie adherẽtes lucifero: q̄rẽtes eſſe beati ſine meritis. Propterea ꝺicit Hugo de ſancto Uic. Oẽs in eãꝺ̄ malicią conſenſerũt: ⁊ vnũ ordinẽ peruerſe ſocietatis fecerunt. Ẽ̃c vt ait Job. Apoca. xij. Factũ eſt ꝓliũ magnũ in celo: Michael ⁊ angeli ei⁹ ꝓliabantur cũ ꝺracone: et ꝺraco pugnabat ⁊ angeli ei⁹: ⁊ nõ valuerũt: neq; locus inuẽtus eſt eor amplius in celo. Et ꝓiectus eſt ꝺraco ille magnus ſerpẽs antiquus qui vocatur diabolus: ⁊ ſathanas qui ſeducit vniuerſum orbẽ: ⁊ piectus eſt in terrã et angeli ei⁹ miſſi ſunt cum eo. Prelium autẽ illud geſtuꝫ fuit ſurta tria que in ſpirituali natura reperiunt: q̄ ſunt rõ: facultas: et volũtas. Per rationem nempe electi et reprobi angeli cõtraria ſentiebãt. Per volũtatem ad cõtraria afficiebant. Per facultatem vo ad ꝺtraria nitebant. Nã electi angeli ſublimiter ſentiebãt de deo ⁊ gratia eius: ⁊ ad gratiã ⁊ gloriam afficiebant: ⁊ ꝓ facultate ſibi data ꝓ illis nitebant. Angeli vo ſupbientes et cõtẽnentes gratiam ⁊ gloriã dei ſublimiter ſentiebant de bonitate nature ſue: ⁊ ꝓpter hoc ad ꝓpriã gloriã afficiebantur: ⁊ toto niſu in ꝺtrariũ electis ſpiritib⁹ ferebant. O ſeuiſſima dei iuſticia: o rectiſſimum eius iudiciũ: o ſapiẽtiſſima diſpoſitio. Tam eroſa fuit maieſtati eius malorum angelor ſuperbia ⁊ a celo empyreo ſemel depulſos nũq̄ amplius ibidẽ ſinat eos redire. Quinimo vt ꝺ̄imus in ſermone de iuſticia dei ꝺ̄anauit eos eternaliter per ſentẽtiam diffinitiuam. Unde Hugo in li. de anima. Superbia in celo nata eſt ſꝫ velut immemor qua vía inde cecidit illuc poſtea redire nõ potuit. ¶ Secũdo colligitur odium dei ad ſuperbiã ex ſcripturarum teſtificatione. Scribitur nanq; Amos. vj. Dicit dominus exercituum: deteſtor ego ſuperbiã. Et Prouer. viij. Arrogantiam ⁊ ſuperbiam ⁊ viam prauã: ⁊ os bilingue ego deteſtor. Et Eccĩ r. Odibilis eſt coram deo ⁊ hominibus ſuperbia. Et Jaco. iiij. c. Deꝰ ſuperbis reſiſtit: humilibus autem dat gratiam ſuam. ¶ Tertio colligitur odiũ dei ad ſuperbiam ex multiplici cõminatione. Fiunt nãq; in ſcriptura cõminationes plurime cõtra ſuperbos. Unde Eſa. ij. Oculi ſublimi hoĩs humiliati ſunt: ⁊

incuruabitur altitudo viroꝝ. Exaltabit
aũt dñs solus in die illa: qꝛ dies dñi ex-
ercituũ sup oẽm superbũ ⁊ excelsum: et
sup oẽm arrogantiã ⁊ humiliabitur. et
xiij.c. Requiescere faciã superbiam infide
lium ⁊ arrogantiã fortiũ humiliabo. Et
idẽ.xxiij.c. Dñs exercituũ cogitauit hoc
vt distraheret superbiã oĩs glorie et ad
ignominiam deduceret vniuersos incly
tos terre. ⁊ idẽ.xxviij.c. Vhe corone su-
perbie. Et ibidẽ. Pedibꝰ cõculcabit co-
rona supbie. ⁊ pſ.xvij. Oculos superbo
rũ humiliabis. Et sapiẽs Ecci.iij. Syna
goge supboꝝ nõ erit sanitas. Et Mala
chie.iiij. Erũt supbi ⁊ oẽs faciẽtes ini-
quitatẽ stipula. ⁊ Osee.vij. Humiliabit
supbia israel. ⁊ Ezech.vij. Quiescere fa
ciam superbiã potentũ. ⁊ Hiere. l. Ecce
ego ad te supbe dicit dñs deꝰ exercituũ:
qꝛ veniet dies tuus tẽpus visitationis
tue: ⁊ cadet superbus ⁊ corruet ⁊ nõ est
qui suscitet eũ. ⁊ Abdie.j. Superbia cor
dis tui extulit te habitantẽ in scissuris
petraruꝫ: exaltantẽ soliũ tuũ qui dicis
in corde tuo. Quis detrahet me in ter-
ram. Si exaltatus fueris vt aquila: ⁊ si
inter sidera posueris nidũ tuũ: inde de-
traham te dicit dñs. O superbi ⁊ inflati
corde q̃ cõfidetis in diuitijs: in delitijs:
⁊ in robore vestro: ceterisq̃ tẽporibꝰ bo
nis dicere cõsueuistis. Et q̃s nocebit no
bis. Audite scripturarũ voces respon-
dentes. Deus inuincibilis: deus insupe
rabilis: deus superborum inimicus. de
quo dicitur in pſ.xxx. Retribuet abun-
danter faciẽtibus superbiam. Ipse est
etiã qui per Esa.xlvij.c. superbã ciuita-
tem alloquit dicẽs: Audi hec delicata ⁊
habitans confidẽter: que dicis in corde
tuo: ego sum ⁊ non preter me amplius.
Non sedebo vidua ⁊ ignorabo sterilita
tem. Venient tibi hec duo subito in die
vna: sterilitas ⁊ viduitas. Uniuersa ve
nerũt super te propter multitudinẽ ma
leficioruꝫ tuoꝝ ⁊c. ¶ Quarto colligitur
odium dei ad superbiã ex superboꝝ ho
minũ humiliatione. de quibꝰ dixit v̄go
gloriosissima in cãtico suo Luce.ij. De-
posuit potẽtes de sede: et exaltauit hu-
miles. Et hoc confirmat sapiẽs Ecci.c.
Initiũ supbie hoĩs est apostatare a deo
qm̃ ab eo q̃ fecit illũ recessit cor eius: qm̃
initiũ oĩs peccati est superbia. Qui te-
nuerit illã adimplebitur maledictis: et
subuertet eũ in finẽ. Propterea exonera
uit dñs cõuentũ maloꝝ: ⁊ destruxit eos
vsq̃ in finẽ. Sedes ducũ superboꝝ de-
struxit deus et sedere fecit mites ꝑ eis.
Radices gentiũ superbarũ arefecit deꝰ
⁊ plantauit humiles ex ipsis gentibus.
Patet hoc in primis parẽtibus supbis
qui de paradiso fuerũt eiecti propter su
perbiã: vt dr̃ Gene.iij.c. In gigãtibus q̃
perierunt in diluuio ꝓpter superbiam.
Geñ.vij. In filijs filioꝝ Noe volẽtibus
edificare turrim que ꝑtingeret vsq̃ ad
celũ q̃ cõfusi sunt vt nõ intelligeret vnꝰ
alterũ ⁊ dispersum est atq̃ cõfusum la-
bium eoꝝ. Geñ.xj. In pharaone qui su
perbe detinebat populum dei ⁊ indura
uit cor eius: ⁊ submersus est in mari ru-
bro. Exod.xiiij. In Sennacherib q̃ deũ
blasphemat postq̃ ab angelo oĩs eius
exercitus fuit interẽptus. clxxxv. milia
bellatoꝝ: et ipse a filijs iudicio dei per-
cussus est gladio ⁊ interfectus.iiij. Re-
gum.xix. In Nabuchodonosor q̃ elatus
in superbiã cũ deambularet in aula di.
Nõne est hec babylon magna quã ego
edificaui in domũ regni in robore forti
tudinis mee et in gloria decoris mei?
Qui eiectus a regno septẽ annis discur
rẽdo per nemora et prata: fenum quasi
bos comedebat: mutatꝰ est quasi in be-
stiam. Daniel.iiij. Quid dicã de Antio-
cho? quid de Herode agrippa? quid de
Herode ascalonita? Quid de oĩbus qui
superbe regnauerũt: aut in regno assy-
rioꝝ siue babylonioꝝ: aut in regno per-
sarum ⁊ medoꝝ: aut in regno grecoruꝫ:
aut in regno egyptioꝝ: aut in regno si-
cyonorũ: aut in regno athenienſiũ: aut
in regno iudeoꝝ vel similium. Nõne di
uina virtus debellauit eos ⁊ redegit ad
nihilũ. Perijt (inq̃t pſ.) memoria eorũ
cũ sonitu: et dñs in eternum permanet.

pō.ix. An omittēdi sunt romani de quibus dicit Augusti. lib.j. de ciui. dei. c.j. Hoc vo qō dei est supbe quoq; aīe spiritus inflat⁹ affectat amatq; sibi in laudibus dici. Parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Ubi nūc latum totius orbis dominiū? Ubi legiones ⁊ exercitus victoriosissimi? Ubi legati et nūcij pacem petētes ⁊ venientes a finibus terre? Ubi oratores solēnes auri ⁊ argēti tam multa pōdera pro tributo ferētes? Ubi senatores ⁊ patres cōscripti? Ubi ciues honesti? Ubi triūphales arcus ⁊ iocūdi ludi? Ubi alta palatia ⁊ edificia mirāda? Ubi deorū tēpla tam miro artificio et sapienti dispositione constructa. Tritū vsitatūq; est prouerbiū: Roma quanta fuit ipsa ruina docet. O humana mfirmitas. O cōditio fragilis hominū: non est iustū nō equū superbire cōtra deum qm̄ non est q̄ possit ei⁹ potestati resistere. Ipse romanos domuit qui totū orbē vi ⁊ armis ac terrore submergerant. Fugiēda est ergo supbia quā deus tam fortiter execrat. De qua Lassiodor⁹ sup pō.xviij. ait: Superbia de angelo diabolum fecit ⁊ homini mortē intulit ⁊ cōcessa beatitudine vacuauit oīm malorū mater: scelerū fons: vena nequicie.

¶ Or superbia diuidit in quattuor species: scz cū quis credit bonum qō habet habere a se: vel a deo propijs meritis: vel habere qō nō hz: vel ꝓpter bonum qō habet ceteros spernit. Lapm.ij.

Secundum mysterium declarādum de superbia dicitur specificatio. In quo notāde sunt superbie species. Vas autē Diego. in moral. quattuor esse dicit:

Prima cum quis existimat bonū qō habet a seipso habere.

Secūda cum quis bonum qō habet a deo ascribit meritis propijs.

Tertia cum quis iactat se habere bonum qō non habet.

Quarta cū quis ceteris despectis singulariter vult videri.

¶ Prima species supbie est cū qs ex ordinato appetitu ꝓprie excellētie bonus habitū vt ingeniū: intellectū: memoriā fortitudines: corporis pulchritudinem Uel bonū tēporale vt diuitias gloriam honorē: potentiam. Uel bonū spūale vt gratiā: scientiā: sapientiā: predicationē: prophetiā: ⁊ hmōi sibi attribuit vel a se habere nō aūt a deo. Notandum tñ primo ꝑm Tho.ij.ij.q.clxij. q̄ estimatio rationis existimat vniuersale bonū qō hz nō habere a deo: sed a seipo. Et hoc pertinet ad infidelitatē: cū recta fides habeat q̄ deus est autor omniū bonorum. Scō corrūpitur estimatio rationis in particulari ꝓpter aliquā passionē: sicut ꝑbi gratia. Si aliqs sentiret in vniuersali fornicationē nō esse pctm̄ esset infidelis. Nō aūt infidelis cēsetur fornicator qui fornicationē elegit tanq̄ bonus ꝓpter cōcupiscētie passionē. Ita a similī si quis existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deū nō esse omniū creatorē esset hereſis vel infidelitatis peccatum. Sed q̄ aliqs propter inordinatū amorē proprie excellētie ita de bonis suis gloriet ac si ea a seipso haberet pertinet ad superbiam nō ad infidelitatē. Contra tales sic superbientes dicit apl's.j. Cor. iiij.c. Quid habes qō non accepisti? Si autē accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Et Jacobi.j. Oīe datū optimum ⁊ oīe donū perfectū desursuz est. Et.j. Paralipomenō.xxix. Tua sunt oīa et que de manu tua accepimus dedim⁹ tibi. ¶ Scōa species superbie est cū qs bonum qō habet ascribit sibi et ꝓprijs meritis: credēdo aliquā excellentiaz esse in natura vel gratis vel fortuna. i. tēporalibus suis meritis ⁊ ſture: ꝓ quibus videt supbo q̄ de⁹ sibi sit obligat⁹. Cōtra quos est dictum apl'i ad Titū. iij.c. Nō ex operib⁹ iusticie que fecimus nos: sed ꝑm suā misericordiā saluos nos fecit. ¶ Tertia species supbie est cū qs iactat se hr̄e bonū qō nō hz: vt aptū ingeniū: capacē memoriā: industriā in agendis: prudētiaz in regimine: pulchritudi-

nem in ꝑsona: sciētia in mēte: vel perfectionē in vita: ⁊ similia. de quib⁹ q̄s gloriatur: cū tñ illa nō habeat vel nō tātū sicut existimat se habere. Et hec existimatio satis periculosa est ī his q̄ se sanctos reputāt ꝓpter bonorū operū experientiā ⁊ in sua sanctitate cōfidūt eo ꝙ de facili ruūt: sicut patet in Petro q̄ dicebat in seipso cofidēs Matth. xxvj. Et si oportuerit me mori tecū non te negabo. Sup quo ꝟbo Amb. ait: Si Petr⁹ lapsus est q̄ dixerat. Et si oēs scādalizati fuerint in te sed non ego: q̄s alius de se iure p̄sumat. Deniq̄ ⁊ Dauid q̄ dixit ps̄. xxix. Ego aūt dixi in abūdantia mea nō mouebor in eternū: eam sibi iactantiam obfuisse cōfitetur dicens: ibidem. Auertisti faciē tuā a me ⁊ fact⁹ sum conturbatus. Que ꝟba notantur. vj. q. j. c. imitare. Ad hāc speciē supbie ꝑtinet excusare suos defectus et alleuiare illos.

¶ Quarta species supbie est cū q̄s ceteris despectis singulariter vult videri. In hāc ruit phariseus q̄ seipsum iustificabat ⁊ dānabat publicanū: et ceteros pctōres Luce. xviij. c. dicebat em̄: Deus grās tibi ago: q̄ nō sum sicut ceteri homines: adulteri: raptores: iniusti: velut etiā hic publican⁹. Ieiuno bis in sabbato: decimas do oīum que possideo. Hac superbia periclitant̄ quasi tp̄ibus istis oēs qui se credūt bene viuere quoꝝ officium est cōplacere mūdo: iudicare proximos: detrahere ceteris: magnificare seipsos mēdacia loqui: odia retinere: ⁊ iactāter se noīare bonos: reliquos appellare malos: de quib⁹ expressius dicetur in sequēti tertio mysterio.

¶ De supbia p̄latoꝝ: clericoꝝ: religiosorū ⁊ laicorū qualiter vnusquisq̄ in suo gradu supbus existit. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandū de superbia d̄r distinctio. Possumus enim s̄m varios hominū gradus distinguere quadruplicem superbiā.

Prima est prelatorum.
Secunda religiosorum.
Tertia clericorum.
Quarta laicorum.

¶ Prima est supbia prelatoꝝ q̄ in quatuor superbiunt. Primo in hoc ꝙ existimāt se meritis suis dignitatē p̄lationis fuisse adeptos subditis suis meliores se esse arbitrant̄. Vñ Grego. xxxiiij. moraliū ait: Prelato in cogitationib⁹ supbia se ingerit: q̄ solo vite merito super ceteros excreuit. Sed quātūcūq̄ q̄s sit certus ꝙ de volūtate dei sit preposit⁹ aliis ⁊ videat̄ bene administrare: nūq̄ tñ potest esse securus si debitū suū faciat: nec alijs debet se preferre. Quotidie namq̄ cōtingit multos subditos meliores esse p̄latis simpliciter. Nec sanctiorē dicim⁹ Sixtū Laurētio: q̄ Sixtus papa. Laurētius subditus ei⁹: aut perfectiorē Valerium ep̄m Vincētio eius diacono. Ex q̄uis apl̄s dicat Rom̄. xiij. Nō est ptās nisi a deo. s. operante quoad bonos: tñ pōt esse a deo sinēte ⁊ ꝑmittente quoad malos. vnde. viij. q. j. c. audacter. Hiero. ait: Audacter fortasse aliquid dicimus: Sed tñ qd̄ scriptū est dicimus: nō semper princeps populo: et iudex ecclesie ꝑ dei arbitriū datur: sed ꝓut merita nostra deposcūt. Scd̄o supbiunt p̄lati qui tanq̄ essent dij volūt in oīb⁹ etiā indebitis reuerētiā ⁊ obedientiā sibi exhiberi: magisq̄ dolēt de inobediētia ⁊ irreuerētia sibi facta q̄ de trāsgressiōe preceptoꝝ dei. Tales multa seueritate vtūtur erga subditos illos ꝑ leuib⁹ causis excōicando: et alijs censuris ecclīasticis compescēdo. Pro q̄bus d̄r. xlv. dist. in. c. vera iusticia. Vera iusticia cōpassionē habet: falsa ꝟo dedignationē. Ideo hi qui de falsa iusticia superbire solēt ceteros quosq̄ despiciūt nulla infirmātib⁹ misericordia cōdescēdūt. Tertio superbiunt prelati: q̄ sunt sui capitis: ⁊ dedignātur audire ab alijs que ipsi nesciūt: vel sequi cōsilia alioꝝ: ne minus eis sapere videātur. Cōtra quos est illud qd̄ scribit̄. xxij. di. c. de constātinopolitana. Stultus est em̄ q̄ adeo se primū existimat: vt bona q̄ viderit discere cōtēnat

Et.xxxviij.dist.c.nullus eps.dr: Nullus eps propter opprobrium senectutis vel nobilitatē generis a paruulis vel minimis eruditis: si quid forte est vtilitatis aut salutis inquirere negligat. Quarto superbiūt prelati eo ꝙ nō patiuntur reprehēdi ab alijs in his q̄ minus benefaciūt. Nō sic egit Petr⁹ princeps apostoloꝝ: q̄ reprehēsus a Paulo de nimia cōdescēsione erga iudeos in cōseruatione legaliū eū audiuit: vt dr ad Gal.ij.c. ¶ Scda est supbia religiosorū qui quadrupliciter peccāt. Primo qr despiciūt seculares ⁊ pctōres credētes se inquinari ex eoꝝ cōsortio: similes iudeis de quibus dr Johā.xviij. ꝙ nolebant introire in pretoriū vt nō cōtaminarentur: timētes coinquinari cohabitatione infidelium: neq; sibi cōscientiā faciētes: de morte xp̄i ꝓcurata. Cōtra quos dicit deus Deut.xxiij. Nō abominaberis egyptiū: qr ⁊ ipse aduena fuisti in terra ei⁹. Egyptus interpretat tenebre ⁊ signat seculares. Ad qd etiā facit illud Hiero. xlv. dist. in.c.recedite. Recedite. s.inq̄unt q̄ presumunt de sua bonitate ad pctōres polluti: recedite a nobis: nolite nos tāgere: nolite nobiscū cōicare. Talis locutio nō illuminat cecū: nō sanat egrotū: non curat infirmum: sed magis occidit atq; in desperationē periclitantē inducit. Debēt q̄z religiosi cōsiderare ꝙ aliquādo in seculo sunt aliqui deo magis grati q̄ aliqui in religione. Et hoc legitur in vitis patrū de beato Pānutio: q̄ cū oraret sibi reuelari cui assimilaretur in merito: audiuit a dño ꝙ similis erat cuidā symphoniaco q̄ querebat sibi victum ex arte cātādi. Quē cū quesiuisset Pānuti⁹ et inuenisset: interrogauit q̄d boni egisset in mūdo isto? Respōdit ꝙ semel cū esset latro: ⁊ quedā mulier fuisset rapta quā socij ei⁹ volebāt opprimere ipse defendit eā ⁊ liberauit de manibus eoꝝ. Et alia vice cū inuenisset quādam mulierē per heremū discurrentē ⁊ lamentantē eo ꝙ maritus eius ⁊ filij ex debito tenerent captiui: ipse errantē reduxit ⁊ redemptionē dedit: ⁊ pecunias tribuit quibus maritū ⁊ filios redimeret. Cum autē Pānutius hortaret illū vt deseret munduz: acquieuit: ⁊ factus religiosus in sancta vita perseuerauit. Iterum post hec rogauit Pānutius cui similis esset. Et dictū fuit sibi ꝙ similis erat primario cuiusdam vici qui erat in ꝓximo. Et cū venisset Pānutius ad eū ⁊ diligēter inquisiuisset de vita eius: dixit se esse cōiugatū ⁊ vxorē nō cognoscere nisi causa ꝓlis: nō raptorē: nō ledentem alios: sedantē lites: ⁊ hospitalitatē seruantē. Qui demū vxore mortua hortatu Pānutij intrauit heremū: ⁊ sancte vitā finiuit. Itē tertio rogauit Pannutius cui assimilaret? Et responsum fuit sibi ꝙ cuidā mercatori qui iuste lucrās subueniebat pauperib⁹. Que oīa sibi reuelata fuere ne eleuaret in superbiam. Quis aūt religiosus nō debeat despicere secularē vitā vel abhorrere cōsortiuz cū expedit: non tñ debet extra necessitatē secularib⁹ nimis familiaris existere: vel plus debito cōuersari cū eis. Scdo superbiunt religiosi ex sua religione de pluribus se iactāt preferētes statū suū oībus alijs: quinimmo ⁊ alios despiciētes: ⁊ multa mēdacia fugiētes ad se exaltandū ⁊ alios deprimēdū. Monachi quidē gloriātur se patrē habere Benedictum patrē omniū religiosoꝝ in occidēte ⁊ Basilium in oriēte multosq; sanctos ac summos pōtifices ex monachis extitisse: vt Gregoriū: Nazāsenum: Eugenium: Urbanum: Petrum: Celestinū: et alios multos optimam partem elegisse: scilz vitam contemplatiuā. Predicatores et minores multa dicunt suos ordines extollendo. Augustinū summe venerātur heremitani vt gemmam doctorum: induentes cum habitu suo: et canonici regulares habitu suo Seruitute virginis se p̄cipuos seruitores appellant. Carmelite a mōte carmelo sub Helia propheta initium habuisse suspicātur: partem regule Basilij suscipientes. Et ita vnusquisq; superbe ⁊ passio-

nate suū ordinē alijs ꝓferre conat. Sz aduertāt oēs illud qđ dixit Petr⁹ Act. x. c. In veritate cōperi: qz non est acceptor ꝓsonarū deus: sed in omni gēte q̄ timet eū acceptus est illi. Notent insuper illud Hiero. xl. di. c. nō est. Nō sunt filij sanctoꝝ q̄ tenēt loca sctōꝝ sz q̄ exercēt opa eoꝝ. Et illud Greg. eadē dis. c. nō loca. Non loca vel ordines creatori nostro nos primos faciunt: sed nos ei merita bona ꝓtingunt: aut mala disiūgunt. ¶ Tertio superbiūt religio in eo ꝙ se sapiētes existimātes seq̄ volūt in penitetijs sensum ꝓpriū t ꝓpriā volūtatē. ¶ Quarto superbiūt religiosi q̄ gloriant de diuitijs quas habuerūt in seculo: vel de nobilitate generis: rhmōi. Tertia est supbia clericoꝝ q̄ quadruplr supbiēdo peccāt. Primo in supfluo ornatu vestiū. Qui audire debēt illud qđ scribit. xlj. dis. c. clericus. Clericus ꝓfessionē suā etiā habitu t incessu ꝓbet iō nec vestib⁹ nec calciamētis decorem querat. Qđ ꝓfirmat. xxj. q. iiij. c. oīs ia crātia. c. null⁹ eoꝝ. c. epi. t. c. pcipim⁹. Et xp̄s dixit Mat. xj. Ecce q̄ mollibus vestiunt in domib⁹ regum sunt. Scđo peccāt clerici supbiendo in ampliatiōe ecclesiaꝝ suarū in picturis: sculpturis: marmoribus: ornamētis: calicib⁹: vasis aureis: t argēteis: q̄ licz ad dei honorē fiant t diuino cultui applicent: tñ quo ad supfluitates q̄ ibi sunt: t ad paperū necessitates reprehensibilia sunt. Pro quib⁹. xxj. q. ij. c. aurū. Amb. ait: Aurum hz eccl'ia nō vt seruet: sz vt erogēt t subueniat in necessitatib⁹ posit⁹. Quid est op⁹ custodire qđ nihil adiuuat t̄. ibi. Ad qđ facit ibidē. c. gl'ia. t ibi. §. multi edificant. Tertio peccant supbiēdo clerici de audientia ꝓfessionū cū hñt magnū ꝓcursum estimātes se meliores et sanctiores ꝙ sint. Quarto supbiūt clerici cū vident aut in mīstris aut in p̄dicationib⁹ ecclesias suas impleri: t multis alijs modis inflantur vento supbie quos omittimus pro honestate. Quarta est supbia laicoꝝ qui quadruplr superbiunt. Primo de diuitijs. Jō. j. Timotheī. vj. apl's di. Precipe diuitibus huius seculi nō sublime sape. Et Aug. Vermis diuitiaꝝ supbia est. Sz aduertāt illud diuites oēs qđ dr in ps. lxv. Dormierūt somnū suū t nihil inuenerūt oēs viri diuitiarū in manib⁹ suis. Secūdo supbiūt laici de nobilitate gēis. Vñ Salusti⁹. Cōe malū nobilitas est supbia. Sz tales ꝓfiderare debent: q̄ mors sceptra ligonib⁹ equat: t moritur doct⁹ pariter t indoct⁹. Tertio supbiūt laici de operib⁹ ex gñe bonis de elemosynis de ieiunijs t fil'ib⁹ cū q̄bus cōmiscent multa pctā mortalia: t ꝓpter illa bona opa reputāt se iustos: nō ꝓfiderates illud Eccs. ix. Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Quarto superbiūt laici erubescēdo cessare a q̄busdā penis eis cōsuetis: cōtra q̄s dixim⁹ in sermone de dilatione pnie. Sunt t alia mala ta in quib⁹ oēs predicti p supbiā offendunt deū. Nos aūt hec pauca diximus: qz alimēta que minus sufficiūt audiens sumunt: vt ait Grego. di. Ergo pater et dictis ꝙ q̄ se exaltat p superbiā humiliabit a deo. Et q̄ se humiliat exaltabit hic p gratiā t i futuro per gloriā. Āmē.

¶ Feria quarta post Reminiscere: de periculoso vitio ambitionis: de quo xp̄s in euāgelio discipulos suos redarguit.

Sermo. xxxiij.

SI quis voluerit maior fieri inter vos sit vester minister. Matthei. xx. t in euāgelio hodierno. Reprehensibile valde est atq̄ fugiēdum ambitionis vitium qđ xp̄s redēptor noster in lectiōe euāgelica terribilr t sapientissime cōfutauit. Querebāt nāq̄ iacob⁹ t iohānes filij zebedei matre mediāte t intercedēte habere primatū sup ceteros in regno xp̄i vt vn⁹ sederet ad dexterā: alt⁹ ad sinistrā. Sapiebāt adhuc aliq̄d terrenus atq̄ carnale credebantq̄ post resurrectionē xp̄m tēporaliter regnaturū. Alij

etiã discipuli xp̄i adhuc debiles ⁊ nõdũ in spũ solidati talia dici audiẽtes indignabãtur. Propterea ipse dñs hũilitatis magister ⁊ illis duob⁹: qꝛ quid peterẽt nescirẽt rñdit: ⁊ alios vt ambitionẽ euitarẽt admonuit. Qm̄ aũt ꝓpter illã periclitant̄ multi: ĩ hoc sermone aliqua ad ambitionis detestationez explicabimus: de q̄ tria mysteria erũt declarãda.

Primum d̄r offensio.
Scd̄m distinctio.
Tertium abominatio.

¶ Qꝛ ambitio est peccatũ: tum qꝛ procedit a superbia: tum qꝛ cõtrariatur charitati: tum qꝛ opponit̄ magnanimitati: ⁊ quot modis honor appetit̄. Cap̄m. j.

PRimũ mysteriũ declarandũ de ambitione dicit̄ offensio. Offendũt ambitiosi grauiter deum. qd̄ probatur ab Alexan. in. ij. summe. ⁊ Tho. ij. ij. q. cxiij. triplici ratione.

Primo ratione originationis.
Scd̄o ratione cõtrariationis.
Tertio ratione oppositionis.

¶ Primo rõne originatiõis: sicut fruct⁹ est infect⁹ q̄ ex infecta radice generatur: ita ⁊ actus humanus q̄ ꝓcedit ex pctõ: oportet ꝙ sit pctm̄. Sed ambitio q̄ est inordinatus appetitus honoris ꝓcedit ex pctõ: ergo ipsa erit pctm̄. Inq̄t enim Aug̃ in li. de vera religione: ꝙ ambitio ꝓcedit ex sup̄bia ⁊ cupiditate: sed sup̄bia ⁊ cupiditas sunt pctã. Prout aũt ꝑ potentiã vel dignitatẽ intendit q̄s acq̄rere apparentẽ ⁊ excellentẽ honorificentiã: sic orit̄ ambitio ex sup̄bia. Sed ꝓut q̄s intẽdit acq̄rere ꝑ hmõi sufficientiaz seu rerũ abundantiã: sic orit̄ ambitio ex cupiditate. ¶ Scd̄o ꝓbat̄ ꝙ ambitiosi fendũt ⁊ peccãt rõne cõtrariationis: qꝛ omne illud qd̄ repugnat ⁊ est ꝯtrariuz charitati est pctm̄: sz ambitio repugnat charitati: iõ est pctm̄: dicit nãq̄ apl̄s. j. Coꝝ. xiij. Charitas nõ est ambitiosa. i. ꝟm glo. ibi: nõ vult alij preponi. Charitas em̄ diligit ꝓximũ sicut seipsum: ⁊ iõ nõ vult eũ subijcere sibi: sed sociuz esse: appetit seruire ꝓximo ⁊ nõ sibi seruiri: sicut filius hoĩs nõ venit ministrari: sed ministrare: vt d̄r ĩ pñti euãgelio. ¶ Tertio ostẽdit̄ ꝙ ambitiosi offendũt ⁊ peccant rõne oppositionis. Oẽ em̄ qd̄ opponit̄ virtuti morali q̄ est ꝟm regulam rõnis pctm̄ est: sed ambitio opponitur magnanimitati q̄ est v̄tus moralis ꝟm pb̄m. iiij. ethi. ergo est pctm̄. magnanimitati siquidez aduersat̄ ambitio sicut inordinatũ ordinato. Notãdum tñ ꝟm Tho. ꝙ honor importat quandã reuerẽtiã exhibitã alicui in testimoniũ excellẽtie vel virtutis ei⁹. ¶ Circa excellẽtiã autem hoĩs duo sunt attendenda. Primo q̄dẽ ꝙ id in quo hõ excellit nõ hz a seipso: sed est quasi quoddã in eo diuinũ: ⁊ iõ ex hoc non debet̄ sibi principaliter honor: sed ipsi deo. Scd̄o aũt attendendum est ꝙ id in quo excellit dat̄ hoĩ a deo vt ex eo alijs prosit. Uñ intantũ dz hoĩ placere testimoniũ sue excellẽtie ꝙ ab alijs exhibetur: inquantũ ex hoc parat̄ sibi via ad hoc vt ꝓsit. Tripliciter ergo ꝯtingit appetitũ honoris esse inordinatũ. Uno mõ qꝛ appetit hõ testimonium de excellentia quam nõ habet qd̄ est appetere honorẽ supra suã ꝓportionem: vt si malus desideret honorẽ ac si esset bonus: ⁊ nil curans de virtute: desideret regimẽ ⁊ presidentiã que nõ debetur nisi virtuosis. Ex hoc refert Aug. li. iiij. de ciui. dei. antiquos romanos cũ dediti essent idolatrie duo construxisse tẽpla inter cetera: vnũ dee virtutis: aliud dee honoris: ⁊ cõtigua tñ ordinata ꝙ ad tẽplũ dee honoris nõ poterat esse accessus nisi per templum dee virtutis. Qui q̄uis errarẽt vt infideles in facto ⁊ opinione: tñ quoad ordinẽ cõstructionis tẽploꝝ nõ errabãt. Uolebãt em̄ cũctis ostẽdere ꝙ ad honorẽ q̄ multũ appetit̄ recte ꝑuenire nõ põt nisi ꝑ opera virtutis. Scd̄o inordinate appetit̄ honor inquãtũ nõ refert̄ ĩ deũ: iuxta illud apl̄i. j. Tim̄. j. Soli deo honor ⁊ gl̄ia: sed cupit aliq̄s illũ honorẽ vt quoddã bonũ. Sed posset aliq̄s obijcere sic. Quili

bet pōt absq; vitio appetere illud qd̄ sibi debet ꝓ p̄mio: sed honor est p̄miū virtutis: vt dicit Arist. j. ethi. ergo q̄libet virtuosus sine vitio pōt honorē appetere. Hic est qd̄ Juuenalis satyra. x. ait: Quis em̄ virtutē amplectit̄ ip̄am. Premia si tollas: ⁊ Cassiod. li. ij. epl̄arū. Nutriūt premiorū exēpla virtutes: nec quisq̄ est q̄ nō ad mor̄ summa nitat̄ ascēdere qn̄ irremuneratū nō relinquit̄ qd̄ ꝯscīa teste laudat̄. et Tulli⁹ in lib. qō. tuscu. bonos alit artes. Rn̄det Tho. ꝙ honor nō est p̄miū virtutis quo ad ip̄m virtuosum: vt scilz ꝓ premio expetere debeat: sed ꝓ p̄mio expetit beatitudinē q̄ est finis virtutis. Dicitur tn̄ honor esse p̄miū virtutis ex parte aliorū qui nō habēt aliquid maius qd̄ virtuoso retribuant q̄ honorē q̄ ex hocipso magnitudinē habet ꝙ ꝑhibet testimoniū virtuti. Un̄ pz ꝙ nō est sufficiēs premiū vt d̄r. iiij. ethi. Tetio modo appetitur honor inordinate inquātū appetitus in ip̄o honore quiescit nō referens honorē ad vtilitatē alior̄. Appetere ergo honorem ꝟm tres modos est appetere illum inordinate ⁊ cum pctō. Magnanimitas v̄o tendit ad honores ordinate: cū scilicz quis virtuosos act⁹ prosequitur intendens ex illis honorare deum ⁊ adiuuare ꝓximos: licz ex cōsequenti sibi proueniat honor: de quo gaudet et contentatur.

¶ Qr in tribus solent homines esse ambitiosi: scilz in appetitu inordinato dignitatis ecclesiastice: aut gradus magisterij: vel temporalis dominij vel potestatis.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplādū de ambitione d̄r distinctio. In quo distinguemus triplicem inordinatū appetitū honoris ambitiosum.

Primus d̄r ecclesiastice dignitatis.
Secūdus magistralis sublimitatis.
Tertius temporalis potestatis.

¶ Primus appetit⁹ inordinat⁹ honoris d̄r eccl̄iastice dignitatis. Sunt quidē multi inhabiles indocti illitterati insufficiētes īdigni q̄ sitiūt dignitates eccl̄iasticas: illas q̄runt ꝑ fas ⁊ nefas: illas ꝓcurāt p̄cib⁹ ⁊ muneribꝰ: ad illas habēdas ⁊ acq̄rēdas adhibēt oē studiū: oēmq; sollicitudinē: ⁊ qd̄ dolēdū est: vt in pluribꝰ ip̄is ꝯferunt̄. Pro quibꝰ d̄r ī. c. nihil. ex̄ de electiōe. Nihil est qd̄ eccl̄ie dei magis officiat q̄ ꝙ indigni assumunt̄ p̄lati ad regimē aīarū. Et ꝓ clariore particule huiꝰ noticia q̄tuor dubia occurrūt disputāda. Primū est vtrū sit licitū appetere ep̄atū. Secūdū dubiū vtrū infra dignitatē ep̄alē sit pctm̄ appetere alias dignitates vt abbatiā: prioratū: decanatuz: p̄posituram: vel archidiaconatū ⁊ sil̄ia. Tertium dubiū vtrū prelat⁹ peccet in cōferendo beneficiuz bono: pretermisso meliore: siue peccēt eligētes min⁹ bonū pretermisso meliori. Quartum dubium vtrum prelatus ecclesie possit committere cōsanguineo suo curā ecclesie postposito meliore. Ad primuz dubium arguitur pro vna parte ꝙ non sit peccatum: immo sit licitum appetere episcopatum. Dicit enim apl̄s. j. Timoth. iij. Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat: sed licitū est ⁊ laudabile desiderare bonum opus: ergo est laudabile appetere ep̄atum. Scd̄o arguitur: qr status episcoporum est ꝑfectior q̄ stat⁹ religiosorū: sed licet appetere ꝓpt̄ suā ꝑfectionē statū religionis: ꝗ statū ep̄alem. Tertio arguit̄ ꝑ illud qd̄ scribit̄ Prouerb. xi. Qui abscōdit frumēta maledicet̄ in populis: bn̄dictio aūt sup caput vēdētiū. Sed ille q̄ est idone⁹ ꝓpter vitā ⁊ scientiam ad ep̄atuz: videt̄ frumēta sp̄ualia abscōdere si se ab ep̄atu subtrahat. Per hoc aūt ꝙ episcopatuz accipit ponit̄ in statu frumēta sp̄ualia dispēsandi: ergo videt̄ ꝙ laudabile sit ep̄atum appetere ipsumq; vituperabile refugere. Quarto arguit̄: qr facta sanctoruz que in scriptura narrant̄ ꝓponunt̄ nobis in exēplum: ꝟm illud Rom̄. xv. Quecūq; scripta sunt ad nr̄am doctrinā scripta sunt.

Sed legit Esa.vj. ꝙ Esaias se obtulit ad officiū p̄dicatiōis qđ p̄cipue cōpetit ep̄is: ḡ videt ꝙ appetere ep̄atū sit laudabile. Sed in ꝯrium est Aug.xix.de ciui.dei.q̄ dicit illud qđ scribit.viij.q.j.c. q̄ ep̄atum. Locus superior sine quo regi populus non pōt: etsi ita teneatur atq; administret vt decet: tamē non decēter appetit. Rñdet Tho.ij.ij.q.clxxxv.ꝙ in ep̄atu tria pñt cōsiderari. Unū est principale ⁊ finale. s.ep̄alis operatio ꝑ quā vtilitati ꝓximoꝝ intendit. ꝟm illud Johā.vlti. Pasce oues meas. Scđm est altitudo gradus: qr ep̄s sup alios ꝯstituitur. ꝟm illud Mat.xxv. Fidelis seruus ⁊ prudēs quē ꝯstituit dñs sup familiaꝫ suā. Tertiū est ꝙ ꝯsequēter se hꝫ ad istā vt reuerētia ⁊ honor ⁊ sufficiētia tēporaliuꝫ: ꝟm illud. j.Timoth.v. Qui bene presunt p̄sbyteri duplici honore digni habeant. Appetere ḡ ep̄atū rōne hmōi circūstantiū bonoꝝ: manifestū est ꝙ nō licet: eo ꝙ finis esset cupiditas ⁊ ambitio. Et dñs reprehēdit ambitiosos phariseos dicēs Mat.xxiij. Amant primos recubitus in cenis ⁊ primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro. Quātum autē ad scđm.s.ad celsitudinē gradus appetere ep̄atum est ambitiosum ⁊ presumptuosum. Unde dñs Mat. xx.arguit discipulos primatū querētes dicēs: Principes gentiū dñantur eorū. Ubi Chryb.dicit: Per hoc ostendit ꝙ gentile est primatum sapere: ⁊ sic gētiū cōparatione aīarū eoꝝ estuationē conuertit: sed appetere ꝓximis ꝓdesse est ꝟm se laudabile ⁊ virtuosum. Ueruꝫ qr ꝓut ep̄alis actus hꝫ annexā celsitudinē gradus p̄sumptuosuꝫ videt ꝙ aliquis preesse appetat ad hoc ꝙ subditis ꝓfit nisi manifesta necessitate imminēte: sicut Grego.dicit in pastorali. Qr tūc erat laudabile ep̄atū appetere qñ dubiū nō erat per hūc quēq; ad maiora supplicia peruenire. Unde nō de facili inueniebat q̄ hoc onus assumeret: p̄sertim cuꝫ ad h̄ aliquis zelo charitatis diuinitꝰ fuisset incitatus. Pōt tñ q̄libet absq; vitio p̄sumptionis appetere talia opa facere: si cōtingeret in tali officio esse vel appetere se esse dignū ad talia opa exercēda ita ꝙ bonuꝫ opus cadat sub desiderio: nō aūt p̄matus dignitatis. Unde Chryb. sup Mat.ait: Opus q̄dē desiderare bonū est: primatū aūt honoris concupiscere vanitas est: primatus em̄ fugientes se desiderat: desiderantem se horret. Ad primū ergo dicendū ꝙ sicut Grego.dicit in pastorali. Illo tpe apl̄s dixit illa verba q̄ ille q̄ plebibus p̄erat primꝰ ad martyrij tormenta ducebat. Augu. ꝟo xix.de ciui.dei dicit: ꝙ apl̄s exponere voluit q̄d sit ep̄atus: qr nomen oneris est: nō honoris. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ non est eadem rō de statu religionis ⁊ statu ep̄ali ꝓpter duo. Primo q̄dē: qr ad statū ep̄alē p̄exigit vite ꝑfectio: ⁊ ꝑ h̄ dñs a petro exq̄siuit si plus ceteris eū diligeret añq̄ ei cōmitteret pastorale officiū: sed ad statū religionis nō p̄exigit perfectio: sed est via ad ꝑfectionē. Unde ⁊ dñs Mat.xix.nō dixit: Si es ꝑfectus: sed si vis esse ꝑfectus: vade ⁊ vende oīa q̄ habes. Et huius dr̄ie rō est: qr ꝟm Diony. ꝑfectio ꝑtinet actiue ad ep̄m sicut ad ꝑfectiorē: ad monachū aūt passiue sicut ad p̄fectū. Req̄rit aūt ꝙ sit ꝑfectꝰ aliq̄s ad hoc ꝙ possit alios ad ꝑfectionē adducere: qđ non p̄exigit in eo q̄ dꝫ ad ꝑfectionē adduci. Est aūt p̄sumptuosuꝫ ꝙ aliq̄s se ꝑfectū reputet: nō aūt ꝙ aliq̄s ad ꝑfectionē tēdat. Scđo nō est eadem rō: qr ille q̄ statuꝫ religionis assumit: se alijs subijcit ad spūalia capiēda: ⁊ hoc cuilibet licet. Ille ꝟo q̄ trāsit ad statuꝫ ep̄alē sublimat ad hoc ꝙ alijs ꝓuideat Et hāc sublimationē dꝫ sibi nullus assumere: ꝟm illud Heb.v. Nemo sibi assumat honorē: sed qui vocat a deo, tāq̄ aarō. Et vt Greg.dicit.viij.q.j.c.in scripturis. Sicut locus regiminis desiderātibus negādus est: ita fugiētibus offerēdus. Ad tertiū argumētū dicēdū ꝙ dispēsatio spūalium frumētoꝝ non est facienda ꝟm arbitriū ꝓprium: sed principaliter q̄dē ꝟm arbitriū ⁊ dispositio

nē dei: secūdario aūt ꝑm argumētū superioꝝ ꝑlatoꝝ. Ex quo nō intelligit ille abscōdere frumēta spūalia cui nō cōpetit ex officio nec ei a superiori iniūgit si ab alioꝝ correctione aut gubernatione desistat: sed solū tūc intelligit abscōdere si dispēsationē negligit cum ei ex officio incūbat: vel iniūctū officiū ꝑtinaciter recusat: qꝛ vt dr̄ ex̄ de renū. in. c. nisi cū pridē. Tūc in te veraz humilitatē custodies cū ꝑ eā locū sublimē effugies et ꝑ obediētiā nō dimittes. ⁊. viij. q. j. c. in scripturis. Si is q̄ valet oīpotētis dei oues renuerit pascere: ostendit se pastorē summū minime amare ¶ Ad quartū ꝟo argumētū respōdet Greg. in pastorali. ꝙ Esaias si mitti voluit ad ꝑdicādū vidit se antea purgatū ꝑ altaris calculum. Qꝛ ergo valde difficile est quēlibet purgatū se cognoscere: iō nullus ꝑdicare debet nisi mittat. Periculosuz ergo est ⁊ nō sine ambitione etiam viris idoneis q̄rere ⁊ petere ep̄atuz. Sed q̄d de illis in q̄bus nulla cōditio q̄ in ep̄o est req̄renda penitus inuenit: q̄ instant satagūt ⁊ ambiūt: vt ꝓmoueant ad dignitatē ep̄alē? O temeraria ꝑsumptio: o inflata elatio: o diabolica suꝑbia. Audiant tales id qd̄ scribit ex̄ de elec. c. cū in cūctis. Cū in cūctis sacris ordinibus ⁊ eccl̄iasticis mysterijs: sint etatis maturitas: moꝝ grauitas: ⁊ litterarū scīa inquirēda: multo fortius hec ī ep̄o opz inquiri: q̄ ad curā alioꝝ positus in seipso dz ostendere qualiter alios oporteat in domo dn̄i cōuersari. Glo. ꝟo suꝑ verbo litterarū. dicit: Propter defectū scīe repellit aliquis ab ep̄atu etiā iā ꝓmotus: vt ptz ex̄ de etate ⁊ qualitate ordinādoꝝ. c. vlti. ⁊ ex̄ de electis. c. cōgregato. ⁊. j. q. j. c. vilissimus. dr̄: Vilissimus est reputādus nisi precellat scīa ⁊ scti̅tate qui est honore ꝑstantior. Ad idē est c. nō opz. vij. q. j. ¶ Scd̄m dubium erat vtrum vltra episcopalē dignitatem sit peccatuz appetere aliquas dignitates seu officia vel bn̄ficia: vt abbatiā: prioratum ⁊c. Et videtur ꝙ nō; qꝛ qd̄ nō est ꝓhibitum per aliqd̄ ius videtur esse cōcessum. xiij. q. ij. c. hebrō. §. seq. Sed ista nullo iure ꝓhibentur: ergo vt licita cōceduntur. Cōtrarium huius videt esse rei veritas. Et ratio est: qꝛ vbi eadem ratio legis ⁊ idem ius. Naz de similibus idem est iudiciū. ar. di. v. c. ad eius. Sed ratio quare illicitus est appetitus ep̄atus est ꝓpter curā quaz habet annexā: qꝛ presumptuosum nimis est vt q̄s se reputet idoneū ad regendas aīas alioꝝ. sed eadē ratio est in quolibet ꝑdictoꝝ: qꝛ. s. in oībus est cura annexa: nec differunt ab episcopatu nisi ꝑm magis ⁊ minus: qꝛ vt pz ep̄s habet curā vniuersalem totius diocesis sue: sed in predictis officijs constituti habent curam particularem: vt pz vnius parrochie vel vnius collegij. Talis aūt appetitus non diuersificat speciem sed quidditatē peccati: sicut appetere furari vnū florenū est eiusdem speciei cum appetitu furandi mille: lz hoc sit grauius. Sic in ꝓposito de appetitu ep̄atus ⁊ alioꝝ bn̄ficioꝝ curatoꝝ. Preterea ꝑm Tho. Ray. Vost. ⁊ Goff. Qui petit ꝓ se aliqd̄ predictoꝝ si al's sit dignus efficit indignus rōne presumptiōis ⁊ cōmittit simoniā: ergo peccat mortaliter. Et ꝓ hac cōclusione faciūt dicta sctōꝝ. Unde Chryꝰ. xl. di. c. multi. ait: Quicūq; desiderauerit primatum in terra inueniet cōfusionē in celo nec inter seruos xp̄i computabit qui de primatu tractauerit. Nullus aūt inuenit confusionē in celo aut separat a cōsortio seruoꝝ xp̄i nisi ꝓpter mortale: ergo ⁊c. ⁊. j. q. j. c. Principatus. Leo papa ait: Principatus. i. ꝑlatio quē aut seditio extorsit: aut ambit⁹ occupauit etiaz si moribus aut actibus nō offendat: ipsius tn̄ initij sui est perniciosus exēplo ⁊ difficile est vt bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio. Sed non dicitur aliq̄d perniciosuz nisi mortale. Sciendus aūt ꝙ id qd̄ dictū est. s. ꝙ non licet petere beneficium curatū: nec peti potest absq; vitio simonie. aliqui illud nō tenent vt Ber. ⁊ Guil. Vāc

opinionē sequi vident curiales: sed tñ
nō est tuta. Forte posset dici ꝙ q̄ inten
deret deo seruire in clero: nō ꝓpter ho
nores maiores cōsequendos ⁊ diuitias
in seculo: sed qꝛ status ille melior est q̄ꝫ
secularis: ⁊ diuinis applicatꝰ ⁊ magis
sibi gratus ⁊ in eo positus appetit sibi
ꝓuideri de bñficio: ⁊ petit illud a supe
rioribus vt possit ꝑm cōditionē suaꝫ su
stentari: nō ad pōpā: sed ad decentiaꝫ:
nō habēs intētionē ad curā: nec ad ho
nores ⁊ gradus: ⁊ ad pinguius bñficiū:
sed ad sui gubernationē: ita contentus
de simplici bñficio sicut de curato: dū
modo sibi sufficiens esset: non peccaret.
Appetit em̄ ⁊ querit qd̄ est de iure diui
no debitū: videlꝫ ꝙ q̄ altari seruit de al
tari dꝫ viuere: vñ apl̄s. j. Coꝝ. ix. qd̄ est
licitū cuilibet. Et q̄ꝫuis cura annexa sit
ei qd̄ sibi cōfert: oculus eius non est ad
hoc principaliter: sed ad sustentationē
sibi debitā ex seruitio eccl̄ie: illud aūt. s.
ꝙ sit curatū est accessoriū ⁊ per accidēs
⁊ accessoriū naturā sequi cōgruit princi
palis. de reg. iu. li. vj. Sed principale in
tentū. s. sustentatio sui iure est licitū: er
go ⁊ qd̄ inde sequit: nō aliq̄d illicitum
adiungendū. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū
prelatus peccet ꝯferendo beneficiū bo
no p̄termisso meliori: vel vtrū peccēt sic
eligētes. Et videt ꝙ sic: Quia. viij. q. j.
c. licet. Hiero. ait: Sciāt oēs ⁊ certi sint
ꝙ qui p̄stātior est ex oī ppl̄o: q̄ doctior:
q̄ sanctior: qui oī virtute eminētior: ille
eligit ad sacerdotiū. Sed btūs Tho. in
quadā q̄stione de quolibet. dicit: Qꝛ ali
quis pōt dici melior dupl̄r. Uno modo
simpliciter. Alio mō ꝑm q̄d. Simplici
ter aūt d̄r melior qui est sanctior ⁊ plus
habens de charitate. Scd̄m q̄d d̄r meli
or q̄ est melior ꝑm aliquē respectū. Con
tingit aūt aliquē esse meliorē simplici
ter. i. maioris sanctitatis q̄ nō est meli
or quantū ad hoc ꝙ preficiat in eccl̄ia.
Sed alius minoris sctitatis esset meli
or in regimine: qꝛ forte magis ecclesiaꝫ
iuuare poterit vel ꝑ lumē sapiētie vel ꝑ
auxiliū potentie: vel qꝛ diu in eccl̄ia de
seruiuit. Nō ergo tenet dare p̄latus of
ficiū vel bñficiū meliori simpliciter: sed
meliori quoad hoc: iō si p̄ferat vnū alte
ri ꝓpter aliquā causam q̄ pertineat ad
honorē dei ⁊ vtilitatē eccl̄ie: iā quantū
ad hoc iste est melior: ⁊ p̄latus recte fa
cit ꝓmouēs illū: sicut etiā ⁊ eligentes.
hec ille. Notandū etiā ꝙ q̄ꝫuis minus
bonus simpl̄r posset preferri magis bo
no in regimine ecclesie: qꝛ vtilior: nō tñ
si scit esse malus: q̄ꝫuis posset iuuare ec
clesiam ꝑ sciam ⁊ potētiam: qꝛ in hmōi
ꝑmaxime requirit bonitas vite: al̄s si
ne pctō cura exerceri nō pōt. Hoc enim
nō esset p̄ferre minus bonū: sed simpl̄r
malū: ⁊ ꝑ ꝯñs qui non est idoneus. Uñ
Alb. magnus dicit expresse ꝙ ꝓmouen
tes ad ordines vel curā pastoralē: vl̄ ali
quod bñficiū eccl̄iasticū sciēter īdignū
absq̄ꝫ dubio peccāt mortaliter. Nec no
bilitas excusare pōt ꝙ ꝓmoueatur ma
lus: qꝛ quāto nobilior tāto nociuior. Et
si dicat ꝙ alius non sit ita vtilis oīno:
ista rō nihil valet: qꝛ vtilitas spūalis tē
porali est p̄ponenda: nec excusat pauci
tas ministroꝝ eccl̄ie. Hec Alber. Dr̄ v̄o
aliq̄s eoipso bonus ꝙ nō est malus. ex̄
de p̄sum. c. dudū. ¶ Quartū dubiū erat
vtrū prelatus eccl̄ie possit cōmittere cō
sanguineo suo curam eccl̄ie postposito
meliore: Uidet ꝙ nō: qꝛ Hiero. dicit lo
quēs de moyse ꝙ substituit sibi succes
sorē in regimine iesum naue. viij. q. j. c.
si ergo. Nulla cōsanguinitatis rō: nulla
ꝓpinquitatis habita cōtēplatio est vt
ꝓpinquis agroꝝ ⁊ p̄dioꝝ relinquat he
reditas: gubernatio populi illi tradat
quē deus elegit hoī. s. tali q̄ hꝫ sicut scri
ptū audisti in semetipso spm̄ dei: ⁊ p̄ce
pta dei in conspectu eius sunt. Et idem
Hiero. viij. q. j. c. moyses. Moyses ami
cus dei cui facie ad faciē locutus est de
us: potuit vtiq̄ꝫ successores p̄ncipatus
filios suos facere ⁊ posteris ꝓpriam re
linquere dignitatem: sed extraneus de
alia tribu eligit iesus naue. i. iosue: vt
sciremus principatuꝫ in populo nō san
guini deferendū esse sed vite, Glo, dicit

ibi super verbo tribu. Moyses fuit de tribu leui: iesus naue siue iosue fuit de tribu effraim. Ad hoc ꝓpositu⁊ recitat etiam Policratus li.iiij. ꝙ obsecrante senatu vt adrianus filiū quē habebat augustum faceret: respōdisse ferť. Sufficere debet ꝙ ego regnauerim cū non merear. Principatus eñ non sanguini sed meritis dādus est. Inutiliter q̄ppe regnat qui rex nascit nec meret. Uerū tñ Tho. in quadā q̄stione de quolibet. dicit: ꝙ aliter est dicendū de cōsanguineo eque idoneo: aliter de cōsanguineo minus idoneo. Si aūt consanguineus sit eque idoneus pōt prelatus preferre cōsanguineum: nisi ex hoc forte scandalum oriať: vel aliqui exinde malū exemplum accipiant: vt qñ ꝓbabiliter timetur ꝙ aliqui prelati inducerenť hoc exēplo ad dandū suis minus dignis. Rō est hec: qꝛ in hoc ꝙ det cōsanguineo eq̄ digno nil deperit vtilitati ecclesie: nec est cōtra charitatem. Et hoc figuratum est Beñ.xlvij. vbi pharao ioseph loq̄ns de fratribus suis dixit: Si esse nosti in eis viros industrios constitue illos magistros pecoꝝ meoꝝ. Si v̄o consanguineus prelati sit minus idoneus nō debet eum preficere ad curaꝫ ecclesie postposito meliore: ⁊ sic faciendo, ⁊ preficiēdo illum grauiter peccat. Quid tēporibus his in beneficioꝝ collatione ac distributione fiat non opus est enarrare: cū iam manifesta sit omnibus ecclesie sancte iactura. Preficiuntur infames: promouentur ambitiosi: exaltātur amici: ⁊ quasi nulla est amplius cura de regimine animarum: preualuit ambitio ⁊ ad lucra tēporalia mundanāq̄ pompam oīa sunt redacta. O deus de celis: o deus oīpotens: inspice: succurre: visita: ⁊ nō derelinquas ꝓpter peccata nostra sponsam tuā ecclesiam quā tuo precioso sanguine redemisti. Inua serūt lupi rapaces gregē tuum ⁊ nō est qui pascat oues tuas. ¶ Scd̄s appetitus inordinatꝰ honoris: dicit magisterialis sublimitatis. Appetunt nāq̄ multi indebite magisterialē gradū. Et lꝫ sm̄ Hostien. in sum. sua li.v. in rubrica de magistris. p̄ceptor cuiuslibet discipline vocari possit magister. vt in.l. quibus erga.ff. de verbo. signi. vel qui regimē habet pre ceteris. vt in.l.j.ff. de exactionibus. vel doctor legū. vt in ꝓemio.ff.§. penul. Nos tñ loquimur de magistris ꝓut sic appellātur doctores theologie. In quibus reprehensibilis esse pōt magisterij gradus ⁊ ambitiosus reputari quadruplici ratione.

Primo rōne sufficientie.
Scd̄o rōne repugnantie.
Tertio rōne superbie.
Quarto rōne finis.

¶ Primo rōne sufficiētie qñ aliq̄s insufficiens est: qꝛ vel indoctus vel adeo parum doctus vt sibi gradus magisterij conuenire non possit. Pro quibus dicit lxj.di.c. miserum. Miserum est eu⁊ fieri magistrum qui nūq̄ fuit discipulus. ⁊.lix.dist.c. ordinatos. Debet eñ aū esse discipulus quisquis doctor esse desideratvt possit docere qd̄ didicit.xvj.q.j.c. sicut viue. Multo tp̄e disce q̄ postmodum doceas. ⁊.c.si clericatus. Si clericatꝰ titillat desideriū: discas qd̄ possis docere: ⁊ rōnabilē deo offeras hostiaꝫ: ne sis miles anteq̄ tyro: ne prius magister sis q̄ discipulus. ⁊ ex̄ de electione. c.cū in magistruꝫ. In magistrū assumi nō debet qui formā discipuli nō assumpsit. hec ibi. Dicit aūt Host. vbi.s. ꝙ ꝓmouēdus ad magisterium cognosci potest legendo ⁊ disputando si sit idoneus. ¶ Scd̄o est reprehensibilis ⁊ ambitiosus magisterij gradus ratione repugnantie qñ aliquis esset in aliqua religione que talia cōtineret ꝙ sibi magisterij gradus repugnaret: sicut de monacho dicit Hiero.xvj.q.j.c. monachꝰ. Monachus nō docentis sed plangentis habet officium. Ad qd̄ facit ibidē.c. si cupis. ⁊.c. alia causa. Si aūt talis eēt religio in qua possent religiosi cū obseruantia regule ⁊ statutorum suorum vacare etiam studio litteraruꝫ ⁊ predica-

tioni ⁊ instructiōi alioꝝ: possent hmōi viri religionis docti ꝟm Alexan. in. iiij. summe. ad gradū magisterij ꝓmoueri. Qđ cōfirmat̄ ꝑ ea que scribunt̄. xvj. q. j. c. doctos. c. moderamine. c. sunt tñ nonnulli. c. vos aūt. c. in parrochia. c. cū ꝓ vtilitate. Et hoc apparet ꝑ experiētiaꝫ: qꝛ quotidie ex ordinibus mendicantiuꝫ multi fiūt magistri in theologia. ¶ Tertio est reprehēsibilis ⁊ ambitiosus gradus magisterij rōne suꝑbie qñ aliquis querit illum gradū importune se ingerēdo vt excellat ⁊ appareat gloriosus: qđ ꝓhibet xp̄s Mat. xxiij. di. Nec vocemini magistri. s. cū elatione mentis: qꝛ magister vester vnus est xp̄s. In q̄bus verbis nō nomen aut gradū damnauit magisterij ꝟm oēs doc. sed tm̄ suꝑbiaꝫ ad quam multi cū noīe illo deueniunt: qui eo ꝙ magistri sunt ⁊ vocantur: credunt se oīa scire: spernūt indoctos: ⁊ qđ ipsi sciunt alijs cū difficultate ⁊ labore vix cōicare volunt. ¶ Quarto est reprehensibilis ⁊ ambitiosus magisterij gradus rōne finis: qñ aliquis magisteriuꝫ suscipit nō ꝓpter honorē dei aut salutē ꝓpriā vel vtilitatē ꝓximoꝝ: sed ꝓpter tꝑalia lucra ⁊ ꝓpter prelationes obtinendas ⁊ acquirendas dignitates. Tales siquidē qꝛ a debito fine deficiūt honorē indebite appetūt ⁊ inordinate: iudicet ergo vnusquisq̄ seipsum. Ego nō audeo aliena facta culpare: p̄cor tñ deū celi vt magisterij dignitas tā multis ad salutē accedat quot causa est dānationis eterne. ¶ Tertius appetitus inordinatus honoris ⁊ ambitionis est secularis potestatis: quō aliquis aspirauit tyrānice dñia tēporalia vsurpare. Rñdēdū vt melius intelligat̄. notandū ꝙ q̄drupliciter pōt aliquid recte ⁊ merito esse princeps: aut dñs.

Primo ex diuina ordinatione.
Scđo ex ecclesie collatione.
Tertio ex legitima successione.
Quarto ex populi electione.

¶ Primo ex diuina ordinatiōe: sic̄ Saul fuit vnctus in regē a Samuele de voluntate dei: vt habetur. j. Regū. x. Qui cum fuisset absconditus domi: cucurrerunt illi de populo ⁊ tulerunt eum inde sicut fuerat diuinitus reuelatum: stetitq̄ in medio populi. Et Samuel dixit: Certe videtis quem elegit dñs: qm̄ non sit similis ei in omni ppl̄o ⁊ clamauit cūctus ppl̄s: viuat rex. ¶ Scđo pōt esse aliquis princeps ex ecclesie collatione: qñ. s. ecclesia autoritate diuina ꝯferret alicui principatū: ⁊ p̄cipue imperialem dignitatem. Papa enim imperatorem instituere ⁊ destituere debet ⁊ pōt rōnabilib⁹ causis īterueniētibus: sicut factum fuit tꝑe Stephani scđi: vt đr in chronica martiniana: quō Arstulphus rex lōgobardoꝝ inquietabat romanos quapropter Stephanus romanus pōtifex aduertens ꝙ Constantinus. v. cōstantinopolitanus imperator non poterat iuuare Romanos: venit in franciam ad Pipinum regem francoꝝ: qui cum papa veniens liberauit romanos ab iniurijs longobardoruꝫ: ⁊ continuo in premio virtuosi laboris factus est imperator: ⁊ reuersus in franciam imperauit annis tredecim. Pipino aūt successit in imperio Karolus eius filius: mā sitq̄ imperium apud frācos annis trigintaquinq̄ ⁊ mensibus nouem: vsq̄ ad tꝑa Ludouici. iij. cuius tꝑe: qꝛ francigene nō iuuerunt Romā ab iniurijs longobardoꝝ fuit diuisum imperiū: eo ꝙ vnus imperauit in italia: alius in alemānia: ⁊ scisma durauit vsq̄ ad Ottonem: qui liberauit ecclesiam ab impietate Johannis pape. xij. quem cardinales suo adiutorio deposuerunt: quare Otto coronā imperij suscepit: ⁊ eo mortuo imperauit filius eius. Otto. ij. et post illum Otto. iij. per hereditariam successionem. Sed post mortem Ottonis. iij. fuit institutum ꝙ imperator eligeretur ab electoribus: scilicꝫ Magūtinensi: Treuerēsi: Coloniensi: Marchione brandeburgensi: Palatino: duce Saxonie: ⁊ rege Bohemie. De ptāte v̄o pape supra imperatorē dixi in sermone de

sacerdoti dignitate. ¶ Tertio pōt aliquis esse princeps ⁊ dn̄s ex paterna successione: sicut de Salomō dr̄.iij. Reg. ij.c. Salomon autē sedit sup̄ thronum Dauid patris sui ⁊ firmatū est regnuz eius nimis. ¶ Quarto potest aliq̄s esse princeps ex electione: qn̄ eligitur vniformiter ⁊ concorditer ab illis quibus habet preesse. His modis exceptis qui dominari cupit ambitionis vitio tāgitur. Sed dubitaret aliquis quid de officijs ⁊ dignitatibus secularibus si appetātur ⁊ ꝓcurentur per preces ⁊ obsequia: vt officiuz potestatis: senatoris: capitanei: ⁊ hmōi. nunquid est pctm̄? Rn̄deo ꝙ si quis hmōi appetat ⁊ querat magis curans de honore ⁊ lucro q̄ de iusticia seruanda: ꝙ talis peccaret. Similiter si ignorat ea que spectāt ad executionē debitam dicti officij: nec iuuari per aliū potest. Similiter si paratus est se intromittere de his ad q̄ sua potestas non extenditur q̄uis ibi consueuerit fieri: puta si laicus velit de clericis iudicare vel de ecclesia disponere: quod eis ꝓhibetur di.xcvj. per totum. Si aūt appeteret q̄s illos gradus zelo iusticie ⁊ charitatis ꝓximoꝝ exigente: non rōne ꝓprij cōmodi non peccaret. Sed quis est hic ⁊ laudabimus eum? Ideo magnus erit numer⁹ dānatoꝝ.

¶ Qꝛ abominanda est ambitio: tum qꝛ inducit multa mala: tum qꝛ oīs iustus illam fugit: tum etiā qꝛ tollit quietem mentis. Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū declarādū de ambitione dicitur abominatio. Abominandū quippe et fugiēdum est huiusmodi peccatum propter tria.

Primo qꝛ multa crimina inducit.
Scd̄o qꝛ omnis iustus illā fugit.
Tertio quia quietē mentis tollit.

¶ Primo ambitio multa crimina inducit. Hoc maxime malū hz ambitiosus ꝙ nec timet deum nec veretur hoīes: sepe ⁊ libēter mentitur adulat̄ sepe simulat humilitatē: inclinatur cunctis: seruus est oīm ⁊ tributarius crudelissimus ⁊ venenosus: quādoq̄ ꝓpter ambitionē etiā suis Romulus quidē occidit fratrē Rhemum vt solus regnaret. Julius cesar pompeiū est semp̄ ꝑsecutus vsq̄ ad mortem: cum quo plurima bella gessit cupiditate imperij. Absalō suum patrē dauid tentauit pellere regno: vt ip̄e rex preficeretur. Et quid historias querimus qn̄ clara sunt omnia bella que fuerūt in mūdo vsq̄ ad nūc? Nec dubiū est illa fuisse ꝓ maiori parte confecta ex liuore ampliandi dn̄ia. Propterea Ninus rex assyriorū bellis vexauit ꝓuincias. Propterea magnus Alexander duxit exercitū extra patriā contra duriū: īmo ꝯtra oēs reges oriētales. Propterea martiales Romani semp̄ fuerunt in bello ab vrbe condita vsq̄ ad tp̄a Constātini: habueruntq̄ bella plurima aduersus sabinos ꝯ volscos: coriolanos: veios: faliscos: pelignos: picētes: sannites: tarētinos: carthaginēses: hyspanos: mitridatē: egyptum: germanos: cymbros: ⁊ parthos. Et vt breuiter dicā ꝯtra totū mundū. Et quis enumeret quantus hoīm sanguis in tot prelijs sit effusus? quot milia milium sint extincti: quot ciuitates depopulate: quot violate v̄gines: quot vtriusq̄ sexus precio venūdati? O ambitio tantorum scelerū mater: o venenosa radix ex qua facile ꝓdit oīs facinoris germē: o bonoꝝ moꝝ dissipatrix: o inimica iusticie: o seminatrix odiorū: o fons oīs scandali: o confusio religiosorum: o turbatrix ecclesie: o desolatrix ciuitatū: o deniq̄ destructrix gn̄is humani. Propter ambitionē nāq̄ vix potest aliq̄s perviā rectā incedere: ⁊ q̄nq̄ immo multotiens qui boni creduntur et sancti propter ambitionem efficiuntur reprobi ⁊ diaboli filij. ¶ Scd̄o abominādа est ambitio qꝛ quilibet iustus eā fugit. Dn̄s nr̄ iesus xp̄s cū facto miraculo de quinq̄ panib⁹ voluissent eū sibi regē facere aufugit. vt hr̄ Job.vj. Moyses cū esset annoꝝ.lxxxiij. ⁊ matre

retur a dño vt esset dux ppl'i israel mul
tũ excusauit se dicẽs ꝙ esset impeditio
ris lingue. Exo.iiij. Hieremias cũ mit-
teret a dño ⁊ ꝯstitueret sup reges ⁊ re-
gna ad annũciãdũ verbũ dei: subtrahe
bat se dicẽs: A a a dñe deꝰ nescio loq:
Hier.j. Marcus euãgelista vt sacerdo
tio inhabilis esset amputauit sibi pol-
licẽ. Gregoriꝰ magnꝰ a clero ⁊ ppl'o ac-
clamatꝰ in papã occulte fugit. Ambro-
sius ne ꝓmoueretur in archiep̃m ma-
gnã resistẽtiã fecit. Et sic oẽs boni ⁊ iu
sti viri ambitionẽ sunt detestati. ¶ Ter
tio abomināda est ambitio: qꝛ q̃etẽ mẽ
tis tollit. Semp eñ ambitiosi habent
in corde ignẽ: semp sunt in cogitationi
bus: semp in desiderijs martyres. non
dei: sꝫ principis tenebrarũ. Propterea
Bern.li.iij.de ꝯsideratiõe ad Eugeniũ
ait: O ambitio ambiẽtiũ crux: quõ oẽs
torques: oĩbꝰ places. Nil acriꝰ cruciat:
nil molestiꝰ inq̃etat: nil tam apud mise
ros mortales celebriꝰ negocijs eiꝰ. Et
idẽ in sermone.xl. Ambitio subtile ma
lũ: secretũ virꝰ: pestis occulta: doli arti
fex: mater hypocrisis: liuoris parẽs: vi
tioꝝ origo: tinea sanctitatis: excecatrix
cordiũ. hec ille. Propter hec itaqꝫ oĩa
vitari dꝫ ambitio: vt sic obtineri possit
ꝑ hũilitatẽ diuina gr̃a ⁊ in fine sempi-
terna gl'ia: in qua viuit ⁊ regnatqꝫ gl'io
sus deꝰ ꝑ infinita seculoꝝ secula. Amẽ.
¶ Feria q̃nta post Reminiscere: de vi-
tio vane gl'ie: quo laborabat diues ille
dãnatꝰ: ⁊ qđ plurimũ timere debẽt pe-
nitẽtes: qꝛ oriri solet maxime ex opibꝰ
bonis: Sermo.xxxv.

Induebatur
purpura ⁊ bysso. Uer
ba sũt redẽptor nr̃i
original'r Luce. xvj.
⁊ in euãgel'. hodier-
no. Audiuimus ex le
ctione sctĩ euãgelij dãnatũ fuisse diui-
tẽ in inferno nõ qꝛ diuitias possidebat
sꝫ qm̃ illis male vtebat. Erat eñ crude
lis ꝓximis ⁊ lazaro mẽdico ĩ cuiꝰ vlce-
ra canes lingebãt aĩ alia bruta ipse hõ
nullã pietatẽ exhibebat. Cõstituerat fi
nẽ suũ in copia bonoꝝ tpaliũ: ⁊ ꝓpter
illa superiorẽ nõ cognoscebat deũ: exal
tabat seip̃m: ⁊ elatꝰ corde cupiebat ho
norari. Et ꝓpterea induebat purpura
⁊ bysso: gloriã querens in excessiuo or-
natu ⁊ ĩmoderato. Et qm̃ plurimi sunt
illiꝰ diuitis sequaces ⁊ imitatores: qui
oẽ desideriũ suũ inflãmãt ad hãc glo-
riã tpalẽ inanẽ ⁊ vacuã: iccirco in p̃sen
ti sermone de vane glorie vitio aliqua
discutiemꝰ: de qua tria mysteria occur-
runt declaranda.

Primum đr diffinitio.
Secundum detestatio.
Tertium generatio.

¶ Quid sit vana gl'ia et quõ differat a
gl'ia sctã q̃ esse põt in bonis et virtuo-
sis ⁊ a gloria beata. Capl'm.j.

Primũ mysteriũ de vana glo
ria dicit diffinitio. In quo
quid sit vana gloria videa-
mus. Et Alexã.in.ij.summe
diffinit eã sic dicens: Uana gl'ia est ap
petitus inordinatꝰ ⁊ ĩordinata delecta
tio hũane laudis. Nã gl'ia claritatem
quãdã significat. Uñ gl'ificari idem est
qđ clarificari. vt Aug. dicit sup Job.
Et Amb.in li.de officijs. Gl'ia est clara
cũ laude noticia. Et Tullius in rheto.
Gl'ia est frequẽs de aliq̃ fama cũ laude
Laus v̄o vt Arist.dicit.j.rheto.est ser-
mo elucidãs magnitudinẽ v̄tutis. Jõ
nomẽ gl'ie ĩportat manifestationẽ ali-
cuiꝰ de hoc qđ apud hoĩes decoꝝ vr̃ si-
ue illud sit aliqđ bonũ sp̃uale siue tpa-
le. Possumꝰ tñ ꝓ clariori intelligentia
distinguere triplicem gloriam.

Prima dicitur beata.
Secunda sancta.
Tertia vana.

¶ Prima est gloria beata: de qua ĩ ps.
cxj. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. Et
ps.cxlix. Exultabunt sctĩ in gl'ia. Et de
hac diffusius loco suo dicemꝰ. ¶ Scđa
est gloria sancta. Et hec s̄m Tho.ij.ij.
q.cxxxij. est cũ quis cognoscit bonum

suũ dignũ laude: et approbat illud cupiens ab alijs laudari: aut ꝓpter diuinum honorẽ: aut ꝓpter ꝓximoꝝ salutẽ. Nã ꝑm Alex. laudari ꝓpter deum ⁊ ꝓpter bonũ ꝓximi nõ est aliud q̃ deũ laudari in nobis. Vñ nõ erratur: sꝫ sancte appetitur gloria cũ virtuose viuit ⁊ nõ constituitur ibi finis. Ad hanc hortat̃ nos xp̃s dicẽs Mat. v. Sic luceat lux vestra corã hoĩbus vt videãt opera vestra bona: et glorificent patrẽ vestrũ qui in celis est. Et. j. Coꝝ. x. Sine offensione estote iudeis ⁊ gentib⁹ ⁊ ecclesie dei: sicut ⁊ ego oĩbus ꝑ oĩa placeo: nõ querẽs qd̃ mihi vtile est: sed qd̃ multis vt salui fiant. Et Rom̃. xij. Prouidentes bona nõ tm̃ corã deo: sed etiã corã oĩbus hoĩbus. Et Ecc̃i. xlj. Curã habe de bono nomine. Et Prouerb̃. xv. Fama bona impinguat ossa. Et Ouidius libro de tristib⁹. Deniq̃ nõ paruas aĩo dat gloria vires. Et fecũda facit pectora laudis amor. Ideo Aug. in sermone de cõfessiõe ait: Solet mouere charissimi q̃ dñs noster iesus xp̃s in sermone euãgelico cũ prius dixisset Mat. v. Luceat lux vestra corã hominib⁹ vt videãt vestra opera bona ⁊ glorificẽt patrẽ vestrũ q̃ in celis est. postea dixit Mat. vj. Attendite ne iusticiã vestram faciatis corã hominibus vt videamini ab eis. Turbatur enim mẽs parũ intelligẽtis ⁊ precepto vtriq̃ obaudire cupiẽtis et per diuersa ⁊ aduersa distendit̃. Tã nemo em̃ potest q̃uis vni dño obtẽperare repugnãtia iubenti: q̃ nemo potest etiã duobus dñis seruire: quod eodem sermone saluator ipse testat⁹ est. Quid ergo faciet anim⁹ nutans cũ se obtẽperare nõ posse existimat: ⁊ nõ obtẽperare formidat. Si enim opera sua in luce posuerit hominib⁹ intuenda vt faciat quod preceptũ est Mat. v. Luceat lux vestra corã hominibus. reum se teneri arbitrabitur quasi cõtra preceptũ fecerit. vbi dicitur Mat. vj. Attẽdite ne iusticiam vestram faciatis coram hominib⁹ vt videamini ab eis. Qui autez recte intelligit vtrunq̃ implet: ⁊ seruiet vni verissimo dño qui seruũ pigrũ non dãnaret: si ea que nullo modo poterat imperaret. Hec ille. Et ibi cõcludit dicens: Intentio quippe cordis humani quo dirigatur ⁊ quid expectet intuẽdũ est. Ex quibus oĩbus colligitur q̃ non sunt virtutis opera pretermittẽda: qm̃ ad illa sequitur laus multoꝝ: ⁊ redundant in virtuosoꝝ famam dũmodo ibi intẽtio non ꝯstituat finẽ suũ. ¶ Tertia est gloria vana: q̃ ꝑm Alexã. ⁊ Boñ. vbi s̃. põt esse triplex. Primo ex parte rei ꝓ qua quis gloriã querit: vtputa si quis gloriaꝫ quereret de sapientia quã non habet ⁊ hmõi: vel de eo quod est pctm̃. Propter qd̃ ĩ ps̃. lj. d̃r: Quid gloriaris in malicia. Vel cuꝫ querit gloriã de eo qd̃ nõ est gl'ia dignũ: vt de diuitijs: de pulchritudine: de dominijs: ⁊ hmõi. de quib⁹ nõ est gloriãdũ eo q̃ transitoria sunt caduca ⁊ vana. Vñ Esa. xl. d̃r: Oĩs caro fenũ: ⁊ oĩs gl'ia ei⁹ quasi flos agri. Secũdo gl'ia est vana ex parte ei⁹ a quo quis gl'iam q̃rit: puta ab hoĩe ꝑncipaliter cui⁹ iudiciũ nõ est rectũ. Vñ ĩ ps̃. lij. Maledicta ossa eorũ q̃ hoĩbus placẽt: supple cũ ponitur ibi finis. Tertio gloria est vana ex parte ei⁹ q̃ gl'iam appetit: qui videlꝫ appetitũ gl'ie sue non refert in debitũ finẽ: puta ad honorem dei ⁊ ꝓximi salutẽ. Nã oĩs gloria finaliter ad deũ est referẽda. Vñ Dauid in ps̃. cxiij. Nõ nobis dñe nõ nobis: sꝫ nei tuo da gloriam. Et christus Johannis viij. Ego gloriam meam non q̃ro. Si ego gl'ifico meipm gl'ia mea nihil est. ¶ Or fugienda est vana gloria: tũ quia per illã offenditur deus: tum quia homo per eam spiritualiter infatuatur: tum etiam quia oẽs iusti ipsam conati sunt vitare.

Capitulum. ij.

Secũdum mysterium declarandum de vana gloria dicitur detestatio. Est siquidem vitium graue ⁊ detestabile propter tria.

Primo propter offensionem.

Scdo ꝓpter infatuationem.
Tertio ꝓpter exemplationem.

¶ Primo vana gloria est vitiũ graue et detestabile ꝓpter offensionẽ: qꝛ ꝑ illam offenditur deꝰ. Notãdũ aũt ꝟm Boñ. vbi. s. ꝙ aliqñ est peccatũ veniale: aliquãdo mortale. Veniale est cũ ex subito motu trahitur animꝰ ad ꝓpriã laudẽ ⁊ gaudet de bona hoĩm opinione: tñ cũ ratio excitatur statim reprimit et subijcit motũ illũ recognoscẽs deum ⁊ illi se hũiliãs. Difficile nãq; est primis motibus gl'ie vt nõ veniãt posse resistere. qꝛ vt dicit Señ. ad Lucilluz. Nulla est tam excelsa virtus q̃ dulcedine glorie nõ tãgatur. Et Hiero. ad Sabinianũ. Naturali ducimur malo ⁊ adulatoribus nr̃is libenter fauemus. Et q̃q̃ respõdeamus nos indignos ⁊ calidus rubor ora perfundat: tñ ad laudẽ suam intrinsecus letatur animus. Et Chryꝰ. di. super Mattheũ. Cũ cetera vitia locum habeant in seruis diaboli: inanis gloria locuz etiam habet in seruis xp̃i. Si ergo amor humane glorie q̃uis sit inanis non repugnat charitati: neq; quantum ad id de quo est gloria: neq; quantum ad intẽtionẽ gl'iam q̃rentis: non est peccatum mortale: sed veniale. Peccatum autẽ mortale est vana gl'ia: quando ꝯtrariatur charitati dei dupliciter. Uno mõ ratione materie de qua quis gloriatur: vtputa de aliquo falso quod contrariatur diuine reuerentie. ꝟm illud Ezechꝰ. xxviij. c. Eleuatum est cor tuũ. ⁊ dixisti: Deus ego sum. Vel cũ quis bonum temporale de quo gloriat̃ prefert deo. Aut etiam cum quis p̃fert testimonium hominuz testimonio dei: sicut contra quosdã dicitur Johannis xij. Qui dilexerunt magis gloriam hominum q̃ gloriam dei. Alio modo contrariatur charitati ex parte ipsius gloriantis: qui intentionem suã refert ad gloriam tanq̃ ad vltimũ finem: ad quẽ etiam ordinat virtutis opera: et ꝑ illo consequendo nõ p̃termittit facere etiã ea que sunt contra deũ. Sic faciebant antiqui romani de quibus dicit Aug. v. de ciuita. dei. c. xij. Veteres igit̃ primiq; romani quantum eorum docet ⁊ commendat historia: q̃uis vt alie gentes: excepta vna populi hebreorũ: falsos deos colerent ⁊ non deo victimas: sed demonijs immolarent: tamen laudis auidi: pecunie liberales erant: gloriam ingentem: diuitias honestas volebant. Hanc ardentissime dilexerunt: propter hanc viuere voluerunt ꝑ hac mori non dubitauerunt: ceteras cupiditates huius vnius ingenti cupiditate presserunt. hec ille. ¶ Secũdo vana gloria est vitium graue ⁊ detestabile ratione infatuationis quia in hoc vitio magna est fatuitas: quã dñs explicauit Mat. xxv. in parabola de decẽ virginibus: quarum quinq; erãt fatue: ⁊ q̃nq; prudentes. Et prudẽtes intrauerũt cũ sponso ad nuptias: fatue ꝟo licz essent virgines: qꝛ tñ oleum recte intentiõis ad dei gloriam non habebant: excluse fuerunt a sponso. Pro quibꝰ dicit Gregorius in homelia. Sepe vos fratres charissimi admoneo praua opera fugere: mundi huius inquinamenta deuitare: sed hodierna sancti euangelij lectione compellor dicere: vt ⁊ bona que agitis cum magna cautela timeatis: ne per hoc quod a vobis rectum geritur: fauor aut gratia humana requiratur: ne appetitus laudis subrepat: ⁊ quod foris ostenditur intus a mercede euacuetur. Ecce enim redẽptoris voce decem virgines ⁊ oẽs dicũtur virgines: ⁊ tñ infra beatitudinis ianuam non oẽs recepte: qꝛ earũ quedã dũ de virginitate sua gl'iam foris expetũt oleũ in vasis suis habere noluerũt. ¶ Tertio detestabile est ⁊ graue vitiũ vane glorie ꝓpter exẽplationẽ. Omnes quidẽ sancti dederunt nobis exemplũ vanã gl'iam fugiendi: vt patet in eoruz gestis. Cicero etiã. j. de officijs dicit: Cauenda est glorie cupiditas. Eripit em̃ animi libertatẽ: pro qua magnanimis viris oĩs dz esse cõtemptio. i. ꝯtemptus. Legimus

in vitispatrū: ꝙ cū quidā senex in spelū
ca req̄sceret: rogatus est multis preci-
bus a quodā seculari vt veniret oratio-
nem facturus sup̄ filiū suū defunctum.
Cūq̄ ille iret occurrerūt multi cū lāpa-
dibus in ei⁹ occursuz: q̄ homo sanctus
erat. Qd̄ cum percepisset senex finxit se
esse stultū: ⁊ expoliās vestimenta sua in
flumen descēdit ⁊ stans lauabat ea nu-
dus. Secularis aūt ille erubescēs dixit
populo: Reuertimini: senex noster infa
tuatus est. Et veniēs ad senē interroga
uit eū dicēs: Quare sic fecisti: q̄ oēs di-
cunt demoniū habet senex. Qui rn̄dit:
Et ego volebam hoc audire: ⁊ sic rediit
in speluncā suaz. Silr̄ fecit btūs frater
Juniperus: de quo sepius sanctus Frā
ciscus dicebat: Utinam multi essent ta-
les iuniperi in hortis nostris. Cū ergo
semel prefatus iret Romā et multi ob-
uiam venirent ꝓpter famā sanctitatis
sue: eos declinare volēs iunxit se ad lu-
dendum cū vno puero ad vnā tabulam
que dū leuabatur de vno capite depri-
mebatur in alio. Qd̄ illi videntes repu-
tauerunt eū leuem ⁊ fatuū. Ipse v̄o sub
illa specie vanā gloriā euitauit.

¶ Q̄ ex vana gloria generant̄ septē pec
cata que dicunt̄ septē ei⁹ filie. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de
vana gl̄ia d̄r gn̄atio. Scd̄m
em̄ Grego. xxj. moral̄. inanis
gloria generat septē filias.

Prima est iactantia.
Scd̄a est presumptio nouitatum.
Tertia hypocrisis.
Quarta pertinacia.
Quinta discordia.
Sexta contentio.
Septima inobediētia. Nam vt dixit
Tho. vbi. s̄. vitia illa q̄ de se nata sunt
ordinari ad finē alicuius vitij capitalis
dicuntur esse filie ei⁹. Finis aūt inanis
glorie est manifestatio ꝓprie excellētie:
ad quā pōt hō tendere dupl̄r. Uno mō
directe: alio mō indirecte. Directe siue
per v̄ba: ⁊ sic est iactātia: siue p̄ facta: et
si sint habētia aliquā admirationem est
presumptio nouitatū quas hoīes solēt
magis admirari. Si aūt facta sint sim-
pliciter sic est hypocrisis. Alio mō nitit
q̄s manifestare suā excellētiaz indirecte
ostēdendo se nō esse alio minorez: ⁊ hoc
quadrupl̄r. Primo quātū ad intētionē:
⁊ sic est pertinacia p̄ quā hō nimis inni-
titur sue sciētie nolens credere melioti.
Scd̄o quātum ad voluntatē: ⁊ sic est di-
scordia cū nō vult ꝓpria volūtate disce-
dere vt alijs cōcordet. Tertio quātū ad
locutionē: ⁊ sic est cōtētio: dū aliq̄s ver-
bis clamorosis contra aliquem litigat.
Quarto quātū ad factū: ⁊ sic est inobe-
diētia: dū scz aliquis nō vult exequi su-
perioris preceptū. Nos aūt tres tm̄ fi-
lias primas: scz tria pctā declarabim⁹.

Primū est iactantia.
Scd̄m nouitatū presumptio.
Tertium hypocrisis.

¶ Primū est iactantia. de qua dicit Ari-
sto. in. iiij. Et h̄. ꝙ est ostētatio ꝓprie lau-
dis cū veritas nō suadet. Nā sicut cum
aliq̄s a lōge vult iactare aliq̄d manū in
altū leuat: ita qui cupit se laudare ver-
bis in aliū se extollit. Cōtra qd̄ d̄r Pro-
uer. xxvij. Laudet te alien⁹ ⁊ nō os tuū
extrane⁹ ⁊ nō labia tua. Et Tullius in. j.
de officijs ait: Turpe est de seipso predi-
care presertim falsa. Notandū tm̄ ꝙ ali-
quis pōt seipsum laudare tripliciter.

Primo meritorie.
Secundo venialiter.
Tertio mortaliter.

¶ Primo meritorie: ⁊ hoc adhuc tripl̄r.

Aut propter charitatē dei.
Aut ꝓpter charitatē proximi.
Aut ꝓpter charitatem sui.

¶ Primo ꝓpter charitatē dei: cū scz q̄s
bona ꝓpria laudat: nō ꝓpter iactātiā
sed vt ꝓ illis referat gratias deo: sicut
gl̄iosissima v̄go ī cātico dicebat Luc. ij.
Q̄r respexit humi. an. sue: ecce em̄ ex hoc
bea. me di. oēs gene. Q̄r fecit mi. ma. q̄
po. est; ⁊ sanctū no. eius. Hinc est ꝙ Cy-
prianus in epl̄a ad Donatū ait: Odio-
sa iactatio est q̄uis nō iactatū esse pos-
sit: sed gratū quicquid nō hoīs virtuti

ascribitur: sed de dei munere predicat. ¶ Scõo põt aliquis cũ merito laudare seipsum ꝓpter proximi charitatem. Est eñ qñq; necessarius ad reprimẽdas detractiones et falsas criminationes malorũ ꝓ fame ꝓprie ꝓseruatione enarrare suas ꝟtutes: qz vt scribitur. vj. q. j. c. sunt plurimi. Verũ manifestũ est diabolum: qui sicut leo rugiẽs circũit querẽs quẽ deuoret: cordib⁹ plebiũ suadere: vt doctorib⁹ suis atq; pastorib⁹ detrahãt: vt plebes languescentes nõ tenentib⁹ pastoribus frena earũ lasciuiãt atq; in ima ruant. Ideo Aug. xij. q. j. c. nolo. dicebat: Cõscientia necessaria est tibi fama ꝓpter vos. In sermone quodã qui legitur in festo eiusdẽ ipse ait: Charitati vestre de nobisipsis hodie sermo reddendus est. Quia eñ vt ait apls. j. Cor. iiij. Spectaculũ facti sumus mũdo et angelis et hoĩbus. Qui nos amant querunt quid laudẽt in nobis. Qui nos oderunt querũt quid detrahant nobis. Nos autem in vtroq; medio cõstituti: vitã et famã deo adiuuãte sic custodire debemus vt nõ erubescãt de detractorib⁹ laudãtes. Et Paul⁹. ij. Cor. xj. et. xij. c. multis laudibus predicat seipsum nõ ꝓpter inanẽ gloriã: sed ꝓpter Corinthios salutem. Nã vt dicit Piero. in argumento in epistolam. j. ad Corinthios. Corinthij sunt achaici: et hi ab apl̃o audierũt verba veritatis et subuersi sunt multipharie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquẽtia: alij a secta iudaice legis inducti sunt. Vos reuocabat apls ad verã et euangelicã sapientiã. hec ille. Quoniã vo multi illoz multa direrunt Paulo detrahẽdo: ex oppositio ipse multa loquitur seipsum laudãdo. ¶ Tertio põt quis cũ merito laudare seipsum ꝓpter charitatẽ sui: vt cõsoletur seipsum qñ est in aliqua tribulatione positus: sicut dicebat Job. xxix. c. de se loquens cũ amicis suis: Oculus fui ceco: et pes claudo: pater eram pauperũ: et cãm quã nesciebam diligentissime inuestigabam. ¶ Scõo põt quis laudare se venialiter: cũ aliqua de se dicit ex quadã animi leuitate que non sunt cõtra charitatẽ dei nec proximi. ¶ Tertio põt quis laudare se mortaliter: et hoc est ꝟm Tho. ij. ij. q. cxij. et ꝟm Alex. in. ij. summe. cum qs laudat se de eo qõd est cõtra gloriam dei: vt puta de aliquo pctõ mortali etiã si dicatur veritas: aut cũ quis nimis superbe profert de se falsa vt decipiat ꝓximos: vel causa cupiditatis vel glorie: aut cũ quis refert aliqua de se in expressam ꝓximi cõtumeliã sicut faciebat Goliath. j. Regũ. xvij. qui dicebat: Ego exprobraui agminibus israel hodie. Et sicut peccatum est his modis iactãtia: ita etiã et ironia: que est cũ quis de se minora dicit vt reputetur bonus. Qõd ꝟm Tho. ij. ij. q. cxij. põt dupliciter fieri. Uno modo cũ veritate: vt si quis est ignorans: et dicat se ignorantez: et huiusmodi. Et sic nõ est peccatũ nisi per alicuius circũstãtie corruptionẽ. Alio modo cũ falsitate: cũ aliquis dicit illud qõd in se non recognoscat nec credit: vt si vir doctus dicat se indoctum: aut fortis dicat se esse debilem: et similia: et sic pertinet ad peccatũ. Unde Augu. xxij. q. ij. cum humilitatis causa. Cum humilitatis causa mẽtiris si nõ eras pctõr: antecꝫ mẽtieris mentiẽdo efficeris qõd euitaras. Veritas autez ipsa in te nõ est: nisi ita te direris peccatorẽ vt etiã esse cognoscas. Et idẽ in. c. nõ ita. Nõ ita caueaf arrogãtia vt veritas relinquaf. Et Grego. ibidẽ in. c. incauti. ait: Incauti sunt humiles q̃ se mẽtiẽdo illaqueãt. hec ille. Debet tñ vnusquisq; semp estimare se pctõrẽ: et si non inueniat pctã de quib⁹ possit se accusare: saltẽ sciat ꝙ nullus põt deo ita perfecte seruire q̃n in aliquo deficiat. Propterea ꝺ: dist. v. in. c. ad eius. Bonarum mentiũ est ibi culpam timere vbi culpa nõ est. ¶ Scõm pctm̃ qõd ex vana gloria nascit est ꝓsumptio nouitatũ. Et consistit in hoc ꝙ aliquis in actib⁹ exterioribus aliqd incõsuetũ facit sine cã rõnabili. Sic sunt inuẽtores nouitatũ qui nouos modos aut cerimonias ꝟm suũ ca-

put in dei cultu: aut in diuinis officijs adinueniūt. Pro quib⁹ d̄r.ij.q.v.c.cōsuluisti. Qđ sanctoꝝ patrū documēto sancitu; non est superstitiosa adinuētione nō est presumendū. Sic sunt inuētores nouitatū clerici: q̄ in officiando omissis antiphonis: vt placeāt populo cantant diaboli cātica in quibus oīa sunt vana mūdana atq; lasciua: ⁊ gloriant̄ in suo cātu artificioso ⁊ moduloso. Cōtra quos est.c.cum aūt.⁊.c.cātantes.xcij.di.in.c. v̄o In sancta. Grego.ait: Deū moribus stimulat: idest ad irā ꝓuocat q̄ populū vocib⁹ delectat. Sunt inuētores nouitatum religiosi: q̄ nō cōtenti cōibus ordinationib⁹ aliquid singulariter agere volūt in orādo: comedēdo: loquendo: et in alijs austeritatibus: vt pre ceteris reputētur. Sed tales cōfusi remanēt nisi speciali instinctu moneant̄: sicut Dominicus ⁊ Frāciscus: ⁊ alij. Sunt ⁊ q̄plures alij in quolibet genere hoīm etiā et mulierū: q̄ ꝓpter superbiā p̄sumūt semper vt singulares videant̄ adinuenire noua. ¶ Tertiū peccatū qđ ex vana gloria nascit̄ est hypocrisis. Et vt dicit Isidorus etymo. Hypocrita greco sermone: in latino simulator interpretat̄: q̄ dū intus est mal⁹ bonū se palā ostendit: nā in eo est defect⁹ sctitatis ⁊ bonitatis: et tñ simulat ip̄az. Alex.i.ij.sum. Hypocrisis ē amor apparētis bonitat; ꝓpter se. Hoc vitiū maledictū repugnat̄ a trib⁹,

Primo a philosophis.
Secūdo a sanctis.
Tertio a christo.

¶ Primo a ph̄is. Scribit em̄ Aristo.j. Elēcoꝝ. Quibusdā est magis operepre-cium videri esse sapiētes q̄ esse ⁊ nō videri. ⁊ Señ.ad Lucillū. Qđ loq̄mur sentiam⁹: cōcordet sermo cū vita. Et idē ad eūdē. Uirtutē bona sequit̄ fide q̄ se nō exornat ⁊ pingit. Sed idē siue ex denudato videat̄ siue imperat⁹ ac subito nihil simulādo ꝓficit. Ueritas in omnez partē sui eadē est. Et idē ad eūdē. Multomagis ad rem pertinet qualis tibi q̄ qualis alijs videaris. Et idē ibidē. Malum vbi se bonū simulat tūc est pessimū. Et iterū ad eūdē. Illud te admoneo ne eoꝝ more qui nō ꝓficere: sed cōspici cupiūt facias aliqua q̄ in habitu tuo aut genere vite nobilia sint. Et Tulli⁹ in li. de offi. Toti⁹ iniusticie nulla hypocrisis capitalior est q̄ eoꝝ q̄ cū maxime fallūt id agūt: vt boni viri esse videantur. Et iterū in eodē li. Ficta oīa celeriter tāq̄ flosculi decidunt: nec simulatū q̄cq̄ pōt esse diuturnū. Et Horati⁹. Nunq̄ te fallāt animi sub vulpe latētes. Impia sub dulci melle venena latēt. ¶ Scđo reprobatur ⁊ impugnat̄ hypocrisis a doctoribus ⁊ sanctis. Uñ sapiēs Ecc̄i.j.ait. Ne fueris hypocrita in cōspectu hoīm. Et Job.viij. Spes hypocrite peribit.⁊.xx. Gaudium hypocrite adinstar pūcti. Et Esa.ix. Oīs hypocrita est nequā. Et Augu.sup p̄s.lxiij. Simulata eq̄tas nō est eq̄tas: sed duplex iniq̄tas: q̄r et iniq̄tas ⁊ simulatio. Et Chryb.sup Mat. Nullares sic exterminat bonū sicut simulatio. Nā malū sub specie boni celatū dū non cognoscit̄ nō cauet̄. Et Petr⁹ raueñ. in quodā sermone. Hypocrisis subtile malum: secretū virus: venenū latēs: tinea sctitatis. ¶ Tertio reprobat̄ hypocrisis a dño iesu xp̄o quē sepe inuenimus cōtra hypocrisim reclamasse. Uñ Mat. vj.dixit: Cū facis elemosynaz noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciūt. Et iterū Mat.vj.c. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Et Mat.xxiij. Uhe vobis scribe et pharisei hypocrite qui clauditis regnū celorū ante hoīes. Uos em̄ nō introitis: nec introeūtes sinitis intrare. Qđ dictuz est eo q̄ scribe erant doctores legis: et phariseierāt religiosi apparentes boni: existentes mali: quibus sil̄es sunt hodie multi. Et p̄ his dicit Aug̃.lxxxiij.dis.c.nemo. Nemo q̄ppe nocet in eccl̄ia dei ampli⁹: q̄ qui ꝑuerse agēs nomē vel ordinē sctitatis ⁊ sacerdotis hz. Et iteruz Mat.xxiij.xp̄s ait: Uhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ comeditis domos viduarū: orones lōgas orātes. Istis sil̄es sunt hodie qui

ꝓmittūt dicere missas ⁊ psalteria: ⁊ plures orationes vt accipiant bona aliorū: Et iterū subdit xp̄s. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui circūitis mare ⁊ aridā: vt faciatis vnū ꝓselitum: ⁊ cū factus fuerit facitis eum filiū gehēne duplo q̄ꝫ vos. Proselit⁹ dicebat̄ q̄ ex gētilitate cōuertebatur ad iudaismū: ad qd̄ multū pharisei laborabāt ꝓpter inanē gloriā: sicut hodie faciūt multi religiosi ⁊ p̄dicatores q̄ passim et indistincte induūt habitū religiōis: vel tertij ordinis q̄scūq̄ꝫ viros vel mulieres ⁊ multiplicāt gentē: ꝫ nō magnificāt leticiā. Et iterū xp̄s ibi dicit: Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q̄ decimatis mētā ⁊ anetū ⁊ cyminū: et reliq̄stis q̄ grauiora sunt: leges iudiciū ⁊ mīaꝫ ⁊ fidē. Sil̄es sunt hodie illi q̄ curāt de q̄busdā leuibus: vt puta fratres minores magnū pctm̄ reputantes si quis ꝓ necessitate portaret duas tunicas: aut ferret calciamenta ⁊ sil̄ia ⁊ tn̄ de odio ꝓximi: de iudicijs falsis: de detractionib⁹ venenosis: de liuore inuidie: de fastu arrogātie: de spū p̄sumptionis: de ambitiōe honoris: ⁊ hmōi: aut nihil aut parum curāt. Seq̄tur ibi. Vhe vobis scribe et pharisei hypocrite q̄ mūdatis qd̄ deforis est calicis ⁊ parapsidis: int⁹ aūt pleni estis rapina ⁊ immūdicia. Et iterū ibi. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ sil̄es estis sepulcris dealbatis q̄ foris parēt hoīb⁹ speciosa: int⁹ v̄o plena sunt ossib⁹ mortuorū: ⁊ om̄i spurcitia. Et iterū. Vhe vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ edificatis sepulcra ꝓphetarū: patres aūt vr̄i occiderūt illos. Et q̄b⁹ oīb⁹ hr̄ q̄acriter q̄ꝫve duriter propter hypocrisim increpabat phariseos xp̄s. Modernis aūt temporib⁹: o quāta diceret si nūc sicut tūc cōuersaret̄ in terra. Et q̄s explicet quāt⁹ sit hodie hypocritarū numer⁹: quāta vitia pctā ⁊ scādala sub specie sctitatis et bonitatis fiūt. O de⁹ me⁹ tu vides oīa. Facile est decipe indoctas plebes q̄ exteriora tm̄ ꝯsiderāt. Sed tu intueris et penetras etiā intima cordis. Audeo dicere ꝙ in die iudicij multi q̄ nūc credūtur boni: iusti: sobrij: cōtinētes: amatores pauptatis: puri: recti: ⁊ simplices: videbunt̄ ī societate dānatoꝝ ꝓpter maliciā: incōtinētiaꝫ: lasciuiā: castimargiā: cupiditatē: ⁊ alia pctā q̄ nūc hoīb⁹ abscōdita sunt: tūc v̄o oībus fiēt nota. O hypocrite antixp̄i discipuli q̄ iō ad perpetranda multa facinora estis prompti atq̄ꝫ securi: eo ꝙ ppl̄s illa nō videt: immo sctōs esse vos arbitrātur. Ecce in celo testis oīm nostrū de⁹ noster cui nihil est abscōditū. Hinc Seneca ad Lucillū dicit: Quid ꝓdest aliq̄d ab hoīe esse secretū: nihil deo clausum est. Iccirco oīs hypocrisis est reijciēda: viuēdūq̄ꝫ recte atq̄ꝫ humil̄r: qm̄ de⁹ humilib⁹ hic dat gratiā: ⁊ ī futuro sempiternā gloriā: in qua viuit ⁊ regnat ꝑ eterna secl̄a. Amē.

¶ Feria sexta post Reminiscere de īobediētia ꝓpter quā de⁹ merito indignat̄ cōtra ipsos inobediētes ⁊ suorum preceptorū trāsgressores. Sermo.xxxvj.

Auferetur a vobis regnum dei ⁊ dabit̄ gēti faciēti fructus ei⁹. Verba sunt saluatoris nostri original̄r Mat. xxj. ⁊ in euāgelio hodierno. Irascit̄ valde oīpotēs deus cōtra elatos sup̄bos ⁊ inobediētes hoīes. Et cū eos absq̄ꝫ fructu humilitatis ⁊ bonoꝝ operū inuenit merito suis beneficijs priuatos in eternū suppliciū condēnat. Hoc mystice innuit̄ in lectione sancti euangelij in qua xp̄s sapiētissimus phariseos induxit vt sentētiā ferrēt cōtra malos agricolas: q̄ patrifamilias nō dederūt fructum vinee in tp̄e suo. Dixerūt aūt illi: Malos male perdet. At ⁊ ipse Jesus sup̄addidit ꝙ regnū dei esset auferēduꝫ ab illis q̄ sup̄bissimi erant ⁊ inflati vane glorie vēto: ob quā sine fructu vere obediētie legis dei viuebant. Quoniam autē hec pestis virulenta inobedientie iam inuasit multos: cum ipsa sit vnum ex peccatis descēdentib⁹ a vana gloria: ⁊ pro-

pter ip̄am de⁹ aufert ab hominib⁹ regnū gr̄e: ⁊ gl̄ie sue: iccirco in hoc sermone de ea erim⁹ tractaturi. Distinguem⁹ autem triplicem inobedientiam.

Prima d̄r ꝓthoplastoꝝ.
Secūda religiosorum.
Tertia excōmunicatoꝝ.

¶ De inobediētia primoꝝ parētū propter quā abstulit eis deus plurima beneficia que ꝯtulerat: ⁊ acriter puniuit pena multiplici. Capitulum. j.

Prima est inobediētia ꝓthoplastoꝝ siue primoꝝ parentū ꝑ qua de⁹ abeis regnum suū. i. gr̄am suā ⁊ bn̄ficia illa q̄b⁹ eos p̄uauit qn̄ illos eiecit post pctm̄ de paradiso terrestri. Ad quod plenius intelligēdū cōsideremus de illa inobedientia tria.

Primo veritatem.
Secūdo grauitatem.
Tertio penalitatem.

¶ Primo ꝯsideremꝰ veritatē ꝑ q̄ disputandū est. vtrū p̄morū parētū pctm̄ sit inobediētia: Et videt̄ sic: vt pz ꝑ auctoritates scripture. Vn̄ apl̄s Rom̄. v. ait: Per vni⁹ hoīs inobediētiā pctōres cōstituti sunt multi: ⁊ ꝑ vni⁹ obediētiā iusti ꝯstituunt̄ multi. Et Aug̃. in li. de v̄a religione. Adā ꝓpter trāsgressionē obediētie de paradiso eiectus est. Et idem sup̄ Gen̄. ad lr̄am. Nō potuit melius ⁊ diligēti⁹ cōmēdari quātū malū sit sola inobediētia cū ideo re⁹ iniq̄tatis fact⁹ est hō: q̄ eā rē tetigit ꝯtra ꝓhibitionē: quā si non ꝓhibit⁹ tetigisset non vtiq̄ peccasset. Et idē lib̄. xiiij. de ciui. dei. c. xij. Non debet existimare quisq̄ leue ac paruū fuisse illud cōmissum: q̄ in esca factū est: nō quidē mala nec noxia nisi q̄ ꝓhibita. Neq̄ em̄ quicq̄ mali deus in illo tante felicitatis paradiso crearet atq̄ plantaret. Sed obediētia commendata est in precepto. Que virt⁹ in creatura rōnali mater est quodāmodo oīm custosq̄ virtutū. Hoc itaq̄ de vno cibi gn̄e non edendo vbi alioꝝ tāta copia subiacebat: tā leue preceptū ad obseruandū: tam breue ad memoria retinendū vbi presertim nōdum volūtati cupiditas resistebat. Qd̄ de pena trāsgressionis postea subsecutū est tāto maiori iniusticia violatū est quāto faciliore posset obseruātia custodiri. Confirmari etiā pōt quod dictuz est: q̄ primi parētes ꝓpter inobediētiā originali iusticia sunt priuati. Inde Gen̄. iij. dixit deus Ade: Quis iudicauit tibi ꝙ nudus esses nisi q̄ de ligno de quo precepera tibi ne comederes: comedisti? Sz cōtra pōt quis arguere. Primo ꝙ peccatū illud fuit sup̄bia. Nā Eccl̄iastici. x. d̄r: Initiuz oīs peccati superbia est. Et eiusdē. xxv. c. A muliere initiū factū est peccati. Et Augusti. in libro de virginitate. Diabolus in celo voluit esse sicut deus: cadens autē persuasit homini similitudinē volūtatis sue. Scd̄o arguitur ꝙ peccatū illud fuit auaricia largo modo sumpta. Scd̄m em̄ Gregoriū sup̄ Ezechielē. Auaricia non tm̄ pecunie est: sed etiā sciētie ⁊ altitudinis. Sed mulier appetijt sciētiam qn̄ diabolus dixit ei. Eritis sicut dij sciētes bonū et malū. Gen̄. iij. Ergo peccatuz id fuit auaricia: Tertio arguit̄ ꝙ pctm̄ illud fuit gula: q̄ comederūt pomū ligni vetiti. Et Ambro. di. xxxv. dist. c. sexto die. Gula a paradiso regnantez expulit. Et Hieron̄. cōtra Iouinianū. Sollicite ꝓuidendū est: vt quos saturitas a paradiso expulit: esuries reducat. Rn̄det Bona. dist. xxxij. ij. lib̄. ꝙ principale pctm̄ hoīs per qd̄ lapsus est fuit inobedientia. Et ad hāc diabolus conatus est illū adducere. Sed qm̄ nemo operat̄ aliquod malum aspiciēs: nec appetit malū nisi sub specie boni. Jō clare deprehendens diabolus ꝙ nō posset mulierez precipitare nisi ꝓponeret aliquod appetibile: illa tentando ꝓposuit ad que oīs hō naturaliter inclinat̄. Naturaliter autez oīs hō appetit beatitudinez: que est bonū gloriosum copiosum et delitiosum. Unde oīs hō naturaliter appetit excellentiaz sufficientiam ⁊ leticiaz. Et in ordinato

appetitu talium cōsistit iusticia: in immoderato ꝟo culpa. Gula em̄ est inordinatus appetitus cibi suauiter reficientis. Auaricia est inordinatus appetitus sufficiētie. Superbia est immoderatus appetitus excellētie. Diabolus ergo primo ꝓmisit mulieri dignitatis excellentiam: cū dixit: Eritis sicut dij. Gene. iij. Scdo subiūxit cognitionis abundātiā: cū dixit: Sciētes bonū ⁊ malū. Postremo subiūxit suauitatis experientiā: cū ostēdit lignū pulchrū visu: ⁊ ad vescendum suaue. Qꝛ ergo mulier diabolice suggestioni cōsensit in appetēdo primo esse sicut deꝰ: fuit superba. Deinde appetendo scire bonuꝫ ⁊ malum fuit auara. Postremo in experiēdo suauitatē ligni vetiti: fuit gulosa. Et in hoc fuit transgressionis rea ⁊ inobediētie culpa inuoluta. Nec est incōueniens plura genera peccatoꝝ ꝟm progressum cōcurrere ad vnū flagitium perpetranduꝫ. hec Boñ. Ex cuius verbis accipimus ꝙ primi parentes per inobedientiam deliquerūt. Scdo cōsideremus de inobedientia primoꝝ parentū grauitatē. Utrū scilꝫ fuerit peccatū eoꝝ grauissimū omniū peccatorū? Ad qd̄ respōdet dñs Bona. dist. xxj. ij. li. ⁊. xxxiij. in declaratione littere di. Qꝛ vnū peccatū pōt dici grauiꝰ altero duodecim modis. Primo mō causalitate: ⁊ sic peccatum diaboli dicitur esse maximū aliorū: cuius inuidia mors intrauit in orbē terrarum. Scdo mō enormitate: ⁊ sic pctm̄ iude d̄r esse maximū: eo ꝙ vendidit xp̄m. Tertio mō ingratitudine: ⁊ sic peccatū illius d̄r esse maiꝰ qui plura ꝑcepit dona ⁊ bñficia. Quarto mō periculositate: ⁊ sic pctm̄ ignorātie d̄r esse maximū: qꝛ periculosuꝫ. Quinto mō inseparabilitate: ⁊ sic pctm̄ cupiditatis d̄r esse maximū: qꝛ cum cetera vitia senescente hoīe senescant sola auaricia iuuenescit. Sexto importunitate: et sic supbia d̄r esse maximuꝫ: qꝛ etiā ex ipsis bonis operibus cōsurgit. Septimo mō pronitate: ⁊ sic luxuria d̄r esse maximū ad quā homines magis sunt ꝓni, Octauo mō maioris gr̄e impugnatiōe: ⁊ sic pctm̄ in sp̄m̄sanctū d̄r esse maximū Nono modo rōne maioris offense: ⁊ sic pctm̄ idolatrie d̄r esse maximū. Decimo mō rōne maioris improbitatis atq̄ libidinis: ⁊ sic cuiuscūq̄ generis peccatū pōt fieri maius altero. Undecimo modo generalitate: ⁊ sic pctm̄ primi parentis d̄r fuisse maius: qꝛ in totū genus humanū se diffudit. Duodecimo mō rōne facilitatis resistendi. Et sic dicit magr̄ sen. in tex. ꝙ pctm̄ Ade fuit grauissimū Uñ Aug. li. xiiij. de ciui dei. Magna fuit in peccādo iniq̄tas vbi tāta fuit in nō peccādo facilitas. ¶ Sed adhuc dubiū est q̄s eoꝝ grauius peccauit: vir aut mulier. Ad qd̄ do. Bona. ꝙ si loquamur de maiori grauitate quātū ad ingratitudinē: grauius peccauit vir q̄ꝫ mulier ꝓ eo ꝙ abūdātiora dona susceperat. Et iō cū bñficioꝝ oblitus: bñfactorē suū cōtempsit ⁊ offendit: magis ingratus fuit: et in sui ingratitudine maiori culpabilior fuit. Si autez loquamur de maioritate quātū ad libidinē: ⁊ sic amplius peccauit mulier q̄ꝫ vir ꝓ eo ꝙ magis improba volūtate peccauit: dū cōcupiuit deo assimilari. Et ardētius appetiuit dum credidit hoc se obtinere posse qd̄ diabolus ei suggessit. Et ideo propter volūtatem magis improba mulier peccauit ex maiore libidine: ⁊ quantum ad hoc culpabilior viro fuit. Si autez loquamur de maioritate culpe quantum ad corruptionem consequentem: distinguendū: quia aliquid potest dici corrumpere dupliciter: aut per modum cause: aut per modum occasionis. Si per modum cause: sic qꝛ peccatum viri fuit causa trāssusionis peccati ī posteros: ⁊ ita corrupit se ⁊ alios: maior ꝯsecuta est ex pctō viri corruptio: ⁊ quātū ad hoc culpa viri d̄r fuisse grauior. Si ꝟo ꝑ moduꝫ occasionis sic: qꝛ peccatū mulieris fuit occasio pctī viri: ⁊ ita per ꝯñs oīm aliorum hoc modo mulier potest dici corrupisse ceteros: non solum posteros: sed etiam virum suum. Unde non soluꝫ peccauit

in se: sed etiam in proximū. Et quātum ad hoc dici pōt in muliere grauiꝰ fuisse peccatū. ¶ Tertio ꝯsideremꝰ circa peccatū primoꝝ parentū inobedientie penalitatem. Puniuit nanq; deus inobedientiam illam triplici pena.

Prima fuit temporalis.
Secunda corporalis.
Tertia spiritualis.

¶ Prima fuit pena tēporalis: qñ eiecit eos de terrestri paradiso in quo habitabāt in quiete ⁊ delitijs ac iocunditate: priuauitq; illos habitatione tā grata. vt dr̄ Gen. iij. ¶ Scd̄a pena fuit corporalis. Nā ꝑ illā inobediētiā introducte fuere oēs penalitates: omnes labores: oēs angustie: oēs egritudines: oīa deniq; gn̄a mortis quibꝰ affligit̄ hūanū genus. Ut em̄ docēt doctores in. iij. di. xxx. nisi fuisset culpa: nō essent hec mala subsecuta: qꝛ vt dicit Ansel. lib. Cur deus hō. c. x. Ei q̄ factus est iustus ad beatitudinē nō dꝫ infligi pena sine culpa. Propterea dixit deꝰ mulieri: Multiplicabo erūnas tuas et cōceptus tuos in dolore paries filios. Gen. iij. Adeꝫ dixit: Maledicta terra ī ope tuo: in laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terraꝫ de qua sumptꝰ es: qꝛ puluis es ⁊ ī puluerē reuerteris. ¶ Tertia pena fuit spūalis: qꝛ ꝓpter illā inobediētiā priuatꝰ fuit hō originali iusticia ⁊ factꝰ indignꝰ beata visione dei. O quale fuit illud malū ꝓpter qd̄ indignatꝰ deꝰ ꝑ tot annoꝝ milia in ira cōtinuit mīas suas. O grādis culpa q̄ nō nisi xp̄i sanguine vnq̄ potuit deleri. O dānosa transgressio diuini p̄cepti q̄ clausit oībus celū per tot annoꝝ milia. Patet ergo ꝙ ablatū sit dei regnum. i. concessa beneficia ab homine instituto propter inobedientiam.

¶ De īobediētia religiosoꝝ q̄ aliqñ potest excusari: aliqñ interp̄tari: aliqñ ꝟo rep̄hēdi ⁊ reprobari: ⁊ de septē gradibꝰ vere obedientie. Capitulum. ij.

Secunda inobedientia est religiosoꝝ: in quibus possumꝰ inuenire precipue triplicem inobedientiam.

Prima dicitur excusata.
Secunda interpretata.
Tertia reprobata.

¶ Prima inobedientia est excusata: qñ aliq̄s nō obediret prelato: aut qꝛ preciperet aliq̄d ꝯtra charitatē dei aut ꝯtra charitatē ꝓximi: aut mādaret qd̄ nullo modo vel cum magna difficultate fieri posset. xj. q. iij. c. nō semꝑ. Nō semꝑ malū est nō obedire p̄cepto. Cū em̄ dn̄s iubet que deo ꝯtraria sunt: tūc ei obediēdum nō est. Et in. c. si dn̄s. Si dn̄s ea iubet q̄ cōtraria nō sunt vel aduersa sanctis scripturis: subijciat̄ dn̄o suo seruꝰ. ¶ Scd̄a inobediētia est interp̄tata: qñ aliq̄s licꝫ obediat: interpretatiue tamē inobediēs dici potest: qꝛ desunt ei veri obediētis cōditiones. Scd̄m em̄ Bern. septē sunt obediētie gradus. Quoꝝ primus est obedire libenter: quē gradū: vt ipse ait: Nō pōt ascēdere q̄ volūtatem precipiētis nō fecerit. Hoc dicit̄ ꝓpter multos subditos q̄ prelatos stimulant aut vexant in multis quibꝰ tūc obediūt cū prelati ea q̄ volūt ip̄i subditi mādāt. Et si qñq; in alijs obediāt: id facere videntur coacti. Secūdus gradus obediētie est obtēperare simplr̄. Multos enīꝫ videmus post precipiētis imperiū multas facere questiones: dicendo: Quare? vnde? quis pōt hoc facere? Inde sequit̄ murmuratio: excusatio: simulatio: ⁊ aduocatio amicoꝝ. Tertiꝰ gradus est obedire hilariter. Hilarē em̄ datorē diligit deꝰ. ij. Coꝝ. ix. Quartꝰ gradus est obedire velociter: in cuiꝰ figurā xp̄s dixit Zacheo Luc. xix. Festinās descēde. Quintus gradus est obedire viriliter. Inq̄t em̄ sapiēs in persona obediētis anime illud Prouerb. xxj. Manū suā misit ad fortia. Sextus gradus est obedire humiliter. iuxta regulam xp̄i dicētis Luce xvij. Cū oīa feceritis que precepta sunt

vobis dicite: Serui inutiles sum⁹. Septimus gradus est obedire īdefinēter. Quia vt dicit Bernar. Quid cuz regula prodest et ante cursus metam deficere? ¶ Notandū tñ ꝑm Boñ. in. ij. dist. xliiij. ꝙ de obediētia exhibēda prelato a subdito religioso possumus loqui dupliciter: aut ꝑm perfectionē: aut ꝑm obligationē. Si primo modo sic dicit Bernardus: ꝙ perfecta obediētia finem nescit. Et perfectus obediēs nō solum in his que mādat: sed etiā supra ea que prelatus mādat promptū hz officiū. Si autē loquamur de obedientia ꝑm obligationē: sic habet terminū ⁊ mensuraz iuxta magnitudinem voti emissi. Nō em̄ amplius tenētur subditi obedire suis p̄latis: nisi in his que ꝓmiserunt dño obseruare: ⁊ nō sunt ꝯria aīe ⁊ regule sue, vñ si p̄latus aliq̄d p̄cipiat qd̄ sit supra votū: subditus nō tenet̄ ad illud implēdum. ¶ Tertia est inobediētia reprobata eoꝝ: scz q̄ de facto suoꝝ prelatoꝝ preceptis que iusta que bona que discreta sunt presumunt repugnare. Et qñq̄ totaliter sine vlla causa: sine alicuius superioris licētia totaliter a religione discedere et apostatare: a quibus aufertur dei gratia: et datur facientibus fructus obedientie.

¶ De inobediētia excōicatorum: ⁊ quare potest quis excōicari: ⁊ quomodo iniusta excommunicatio est timenda: ⁊ de septem penalibus separatiōibus quas excōicatio facit. Cap̄. iij.

Tertia inobedientia est excōicatoꝝ eoꝝ q̄ ꝓpter inobedientias ⁊ trāsgressiones suas merito ab eccl̄ia excōicant̄. Pro q̄bus de ipsa excōicatione cōsideremus tria,

Primo causam.
Scd̄o iniusticiā,
Tertio penam.

¶ Primo cōsideremus cām: vtrū. s. solū pctm̄ mortale sit cā vt aliq̄s excōicet̄? ⁊ videt̄ ꝙ nō: qr qñq̄ excōicat̄ innocens cū ꝓbat̄ crimen cōtumacie ꝯ eū in foro iudicij: nec tñ iudex hoc faciēs rep̄hēditur: q̄uis in sua ꝯscīa sciat illū innocentē: ergo aliqñ dz hō excōicari nō ꝓ mortali. Sed ꝯ ex̄ de verbo. sig. c. ex parte. j. in glo. d̄r: Nemo excōicat̄ nisi ꝓ mortali: ⁊ q̄ aliter nō pōt corrigi. ⁊. xj. q. iij. c. Nemo ep̄oꝝ. d̄r: Anathema nō nisi pro mortali dz īponi crimine: ⁊ illis q̄ aliter nō p̄nt corrigi. Respōdet Rich. in. iiij. di. xviij. ꝙ excōicatio maior est grauissima pena quā eccl̄ia possit īferre. Vñ d̄r in p̄all̄. c. Nemo. ꝙ anathema est eterne mortis dānatio. ⁊. xxiiij. q. iij. c. Corripiant̄. d̄r: ꝙ excōicatiōe nulla maior pena est in eccl̄ia. Et iō sicut dicit glo. ibidē nō est infligēda ꝓ leuibus criminib⁹ Vñ dicēdū ꝙ iudex nullū dz excōicare nisi ꝓ mortali pctō: nec ꝓ quocūq̄ mortali: sed ꝓ pctō cōtumacie vel cui cōtumacia est ānexa. xj. q. iij. c. absit. ⁊. c. ep̄i. Quadrupliciter aūt hō pctm̄ contumacie incurrit. s. aut qñ sufficiēter vocatus nō venit ad iudiciū: nec remanēti hz legitimā cām. xxiiij. q. iij. c. de illicita. Aut veniēs respōdere cōtēnit: ⁊ rōnē reddere quare respōdere nō dz. Aut añq̄ debeat discedit. xj. q. iij. c. certū ē. Aut snīe nō obedit. ij. q. vj. c. q̄sq̄s ꝓbatus. Ille aūt q̄ impedit aut fraudulēter ꝓcurat ne ad ip̄m citatio ꝑueniat: pro citato dz haberi. Ille etiā q̄ veniēs se nō rep̄sentat iudici: sed se occultat reputādus est quasi nō venisset. ¶ Ad argumētū ī oppositū dicendū: ꝙ etsi ille q̄ excōicat̄ in p̄dicto casu nō sit in pctō mortali: tñ iudex fert snīam sicut ꝓ mortali: qr iudex in foro cōtētioso nō dz iudicare ꝑm sententiā ꝯscīe proprie: sed ꝑm allegata: iō iuxta leges ⁊ iura pronunciat. ¶ Secūdo de ipsa excommunicatione consideremus iniusticiam: ⁊ querimus vtrum excommunicatus iniuste debeat excommunicatus reputari? Et videtur ꝙ nō. quia. xxiiij. q. iij. c. certū. §. illicita. dicit̄: Illicita ergo excommunicatio non ledit eum qui notatur: sed illuz a quo notatur. Et. xj. q. iij. c. cui est illata. dicitur: Si iniusta est tanto curare eam

nō debet quāto apud deū ⁊ eius eccle-
siā neminē pōt grauare iniqua snīa. Cō
tra est qđ dr.xj.q.iij.c.snīa. Snīa pasto
ris siue iusta siue iniusta fuerit timēda
est. Respōdet Rich. vbi.s. ꝙ vt dr.xj.
q.iij.c.eps.§.si ergo.ꝙ snīa aliqñ est in
iusta ex aīo ꝓferētis: iusta vero ex ordine
⁊ causa. Aliqñ est iusta ex aīo ⁊ ordine:
sed nō ex cā. Tūc aūt ex cā est iniusta qñ
nullū delictū oīno est in eo in quē fert
excōicatio ꝙ sit excōicatione dignū. Ex
aīo iniusta est snīa qñ nō fert amore iu
sticie: sed liuore odij vel p̄cio: aut fauo-
re aduersarioꝝ. Ex ordine iniusta est qñ
fertur iudiciali ordine nō seruato: vt dr
xj.q.iij.c.seruet.§.Itez snīa. In oībus
his casibus snīa excōicatiōis iniusta ti
menda est quousq; ꝑ eū q̄ tulit eā vel ꝑ
aliū superiorē fuerit reuocata: exceptis
aliq̄bus casibus in q̄bus nō est timēda
q̄ ponunt in glo. in p̄fato.c.snīa. Unus
est qñ excōicat⁹ non hz potestatē excōicā
di. Alius est qñ fert excōicationis snīa
post appellationē legitimā ⁊ ꝯtinet in-
tolerabilē errorē: vt ptz ex̄ de appella-
tionib⁹.c.ad nostrā p̄sentiā. ⁊ ex̄ de sen:
excō.c.per tuas. Tertius casus cū ꝑ in-
debitis exactionibus aliquis excōicat.
ex̄ de exces.prela.c.cū ad quorūdam. Ad
autoritates aūt primo allegatas dicen
dum ꝙ intelliguntur de lesione quoad
deū: ⁊ de illo qui excōicationē nō cōtē
nit: ⁊ qñ excōicatio est iniusta ex causa.
Tertio ꝯsideremus de excōicatione pe
nam. Nam excōicatio maior dr anathe
ma: qđ interp̄tatur separatio: eo ꝙ sic
excōicatus in penā cōtumacie ⁊ inobe-
dientie separatur a septem magnis bo
nis. Primo separatur a celo: qr nunq̄
intrabit in illud nisi absoluatur ab ea.
Unde xp̄s dixit Mat.xvj. Quodcunq;
ligaueris super terram erit ligatum et
in celis. Propterea Chryb.xj.q.iij.c.ne-
mo. ait: Nemo cōtemnat vincula eccle-
siastica. Nō em̄ hō est qui ligat: sed xp̄s
qui hanc potestatez dedit: ⁊ dños fecit
hoīes tanti honoris. Scđo separat ex-
cōicatus ab omni sacramento ecclesie:
vt pz.iij.q.iiij.c.Engeltrudā. Et iō nul-
lius sacramēti talis est capax: qr sacra-
menta cōferunt existētibus in ecclesia.
Uñ talis nec absolui pōt a peccatis in
cōfessione quātūcūq; esset ꝯtritus ⁊ di
spositus ad faciendū oīa: nisi prius ab-
soluatur a vinculo excōmunicationis:
ꝟm Tho.in.iiij.⁊ si absolueret nō vale-
ret: sed oporteret euz postea absolui ite
rum. Nec talis pōt cōtrahere matrimo
nium. Si tñ contraheret teneret quidē
matrimoniū: sed peccaret mortaliter cō
trahendo: vel si recepit ordines sacros
vel exequitur eoꝝ actus: vel celebrādo:
vel cantando euangelium: ⁊ hmōi: effi
citur irregularis indigens dispensatio-
ne pape. Tertio separat excōicatus ab
eccl̄ie suffragio. Dicit em̄ aplus Rom.
xij. Oēs sumus vnum corpus in xp̄o.s.
mysticū ⁊ sp̄uale. Clarū est em̄ ꝙ mem
brū separatū a corpore nō recipit partē
nutrimēti qđ per cibū assumit. Cibus
huius corpis sunt orationes ⁊ alia bo-
na que fiunt in ecclesia: sed excommu-
nicatus est membrum separatū ab ec-
clesia. Dicit em̄ Aug. de verbis apl̄i.xj.
q.iij.c.om̄is xp̄ianus. Oīs christianus
dilectissimi qui a sacerdotibus excōicat
sathane tradit. quō? qr.s.extra ecclesiaz
est diabolus sicut in ecclesia est xp̄s. Et
de hac etiā loquit.xxiiij.q.iij.c.aplice.c.
tam sacerdos.c.secāde. ⁊.c. corripiant.
Exquo excōicatus nō habet partem bo
noꝝ que fiunt a fidelibus. Unde diabo
lus habet maiorē potestatem seuiendi
in eum. Quarto separat a diuino offi-
cio. Unde Isid.xj.q.iij.c.cuz excōicato.
dicit ꝙ nō licet cū illo orare neq; loqui.
Propter qđ dicit Ray. in summa. ⁊ alij
doctores ꝙ si excōicatus est ī ecclesia qñ
dicit diuinū officiū debet admoneri vt
exeat. Et si exire nolit: violenter dz emit
ti. Et si fieri non pōt: dimitti debet offi
cium quousq; exeat: etiā missa simondū
incepit canonez. Secus si incepisset: qr
tunc debet ꝓsequi vsq; ad cōionē sum
ptā: ⁊ postea residuū exeūdo ī sacristiaz
dicere: Hoc vero intelligendū est qñ excō

municatio esset notoria. Naz si occulta est nō est euitādus excōicatus in publico: ne ꝓdatur crimē. Vodie tñ ꝑ decretum cōstantien. ꝓhibita est hmōi participatio in diuinis quoad excōicatos denūciatos in ecclia ⁊ nominatim. Ipē tñ excōicatus sciēter participās in diuinis nō euadit mortale pctm̄. Quinto separat a fideliū ꝛsortio: qz nō pōt participare cū alijs fidelibus: nec ipsi cuz eo in comedēdo: vel bibēdo: vel salutādo: vel loquēdo: exceptis casibus q̄ ponuntur. xj. q. iij. c. qm̄. in tertu ⁊ in glo. de q̄bus loco suo plenius dicem⁹. Sexto separat excōicatus a quolibet actu legitimo. Uñ nec testificari pōt: nec accusare nec aduocare: nec iudicare: ⁊ iudicata ꝑ eū cū notoriū esset: nō tenerēt: nec absoluere: nec ligare: nec eligi pōt ad ꝓlaturā seu dignitatē nec eligere. Solum ad p̄dicationē admitti pōt: sicut ⁊ infidelis: vt ꝓuertat ex doctrina ad veram pniam ⁊ obedientiā. de ꝛse. di. j. c. eps. Septimo separat post mortē ab ecclia stica sepultura: qz nō pōt sepeliri in ecclesia vel i cimiterio: sed extra sicut alia lia bruta. Nec dz deferri cū mō cōsueto fideliū ad ecclam: nec possunt ꝑ eo fieri oōnes solēnes seu officiuz niſi prius absolueret post mortem a snīa: qō fieri pōt qñ apparerent signa ꝓtritionis añ mortē: ⁊ ꝙ q̄fluit absolutionē. Exēplū est de illis scīmonialib⁹: quas beatus Būdictus excōicauit ꝓpter loquacitatem suā: q̄ post mortē earū sunt vise exire de sepulcris ⁊ de ecclia qñ celebrat ⁊ dicebat officiū: quas cuz btūs Būdict⁹ recōciliasset: nō sunt amplius vise exire sicut refert Greg. ij. dial. li. Nō sint igit xpiani obstinati ad obediēdū spernentes ecclīastricas cēsuras: ⁊ excōicationes paruipēdentes: qz vt ōr in. c. nihil. xj. q. iij. Nihil sic dz formidare xpianus q̄z separari a corpore xpi. A ꝓtumacib⁹ itaq̄ ⁊ inobediētibus ⁊ excōicatis aufert deus gratiā suā quā nobis ei obediētibus largiat in hac vita: deinde ꝓducens ad etherea regna: q̄ sit bn̄dictus in eternū ⁊ in scla seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post Reminiscere: de pctō contentionis qō vt plurimum ex vana gloria oriri solet. Sermo. xxxvij.

Ejit patri suo.

Ecce tot annis seruio tibi ⁊ nunq̄z mādatū tuū preteriui. Lu. xv. c. ⁊ i euāg. hodier. Propriū est eoꝝ qui inanis glorie vēto impelluntur libenter cōtēdere. Qō vitiū reprehēsibile inuentū est in filio seniore: de quo euāgliū meminit. Nolebat em̄ itroire domū sed ꝓtēdebat nō solū cū seruis: sed etiā cū genitore suo. Et qm̄ ad pnīe integritatē requirit vt oīa vitia deponant. Cū ḡo cōtentio que ex vana gl̄ia nascit periculosa possit esse atq̄ dānabilis: iccirco de ipsa in hoc sermone dicemus: de qua tria mysteria erūt declarāda.

Primū ōr diffinitionis.
Scōm abominationis.
Tertiū determinationis.

¶ Quid sit ꝓtētio ⁊ quō pōt fieri vel ꝑpter emulationē: vel ꝓpter disputationē: vel ꝓpter litigationē. Cap. j.

Primū mysteriū declarādum ōr diffinitiōis. In quo q̄d sit contētio videamus. Et non loquimur de cōtentione que est oīo ad cōfutandū vel confirmandū accōmodata qui color est rhetoricus: vt dicit Tullius i rhetorica: sed loquimur de cōtentione ꝓut est vitiū. Et sic diffinit ꝑm Alex. in. ij. sum. hoc mō. Cōtētio est impugnatio veritatis cū confidētia clamoris. Est ergo cōtendere verbis cōtra aliquem tendere. Hoc autē fieri potest tripliciter.

Primo rōne emulationis.
Scōo rōne disputationis.
Tertio rōne litigationis.

¶ Primo pōt aliquis cōtendere cū alio rōne emulationis ⁊ inuidie. Naz aliqui sunt qui ita diligūt suos ⁊ gloriam eoꝝ vt non possint sine displicentia famam ⁊ virtutes alioruz audire; ⁊ dicentibus

atq; narrantibus obstant ⁊ ꝯtradicūt:
Talis fuit cōtentio q̄ fuit in corinthijs
conuersis ad fidē: quos Paulus rephē
dit. j. Cor. j. dicēs: Obsecro vos fratres
per nomen dñi nr̄i iesu xp̄i: vt idipsum
dicatis oēs: ⁊ nō sint in vobis scismata
Sitis aūt perfecti in eodē sensu ⁊ ī ea-
dem scīa. Significatuz est em̄ mihi de
vobis fratres mei ab his q̄ sunt cloes:
qr cōtentiones sunt inter vos. Hoc aūt
dico qd̄ vnusquisq; vestrū dicit: Ego q̄-
dem sum Pauli: ego v̄o Cephe: ego aūt
xp̄i. Diuisus est xp̄s? ⁊. iij. c. Cū em̄ sit in
ter vos zelus ⁊ cōtētio: nōne carnales
estis: ⁊ s̄m hoīez ambulatis? Cū em̄ q̄s
dicat: ego quidē sum Pauli: alijs autē:
ego Apollo: nōne hoīes estis? Quid er-
go est Apollo? Quid v̄o Paulus? Mi-
nistri eius cui credidistis. Et vnicuiq; si
cut dñs dedit. Ego plantaui. Apollo ri
gauit: sed deus incremētū dedit. Itaq;
neq; qui plantat est aliquid: neq; q̄ ri-
gat: sed qui incrementū dat deus. Exi-
stimabāt nāq; illi Corinthij ꝙ q̄ a me-
liore ⁊ maiore esset baptizatus: ille ma-
iorem gratiā assequeret: quasi hoīes da
rent gratiam. Similiter etiā contende
bant romani ⁊ iudei conuersi ad fidez.
Dicit enim Hiero. in prologo in epl'am
ad Rom̄. Romani qui ex iudeis ⁊ gēti-
bus crediderūt: hi superba cōtentione
volebant se alterutrū superponere. Nā
iudei dicebāt: Nos sumus ppl's dei q̄s
ab initio dilexit ⁊ fouit. Nos circūcisi
ex genere Abraam sancta descendimus
ex stirpe. Nos de egypto signis dei et
virtutibus liberati: mare sicco pertrās-
iuimus pede. Nos ꝑ quadraginta an-
nos expti sumus mirabilia magna dei.
Nos soli digni sumus accipere legez ⁊
vocem dei loquētis audire. Nobis pro-
missus est xp̄s: ad quos ipse venisse te-
statur. Dicit enim Mat. xv. Nō suz mis-
sus nisi ad oues que perierunt domus
israel: cum vos canes potius q̄ homi-
nes appellauerit. Non est ergo equum
vt vos hodie idola deserentes cōpare-
mini nobis. Econtra gentiles dicebāt:
Quanto maiora circa vos dei beneficia
narraueritis: tāto maioris criminis re-
os vos esse mōstrabitis. Semper enim
his oībus ingrati fuistis. Naz ipsis pe-
dibus quibus pertrāsistis mare: postea
ante idola ludebatis. Manna vobis fa
stidio fuit: ⁊ semꝑ in deserto cōtra deū
murmurastis. Sepe deū ad iram ꝓuo-
castis: ⁊ ad vltimū christuz in lege ⁊ ꝓ-
phetis ꝓmissum occidistis. Nos itaq;
vobis digniores sumus: qui vt de chri-
sto audiuimus mox in eū credidimus.
Ideo per ꝓphetam de nobis dñs ait:
Populus quez nō cognoui seruiuit mi
hi. ps̄. xvij. Unde constat nos nō ex in-
dustria: sed ex ignorātia deliquisse. His
ergo altercantibus apl's medius inter
eos oēs: eoꝝ contentiōes dirimens: ad
vnam concordiaz eos adduxit: ostēdēs
nullos eoꝝ meritis suis esse saluatos:
qr omnes iudei ⁊ oēs gentiles sub pec
cato tenebantur: sed per dei gratiam li
berati sunt. Ideo dicitur Rom̄. ij. Non
enim est personarū acceptio apud deū.
⁊. iij. c. Nō est em̄ distinctio: oēs em̄ pec-
cauerunt ⁊ egent gloria al's gratia dei.
⁊. x. c. Oīs qui credit in illum nō cōfun
detur. Non est em̄ distinctio iudei ⁊ gre
ci. Nam idē dñs oīm: diues in oēs qui
inuocant illum. Sic ⁊ discipuli Johan
nis baptiste forte contendebant de Jo
hanne baptista ⁊ de xp̄o. Sic ⁊ quoti-
die contendunt aliqui de predicatorib'
de doctoribus: de fundatoribus religio
num: ⁊ de sanctis. Pro q̄bus facit exem
plum illud qd̄ ponitur in legēda Johā
nis baptiste. Qr duo doctores erant fa-
mosissimi: quoꝝ vnus in magna deuo-
tione habebat Johānē baptistaz: alius
v̄o Johannē euangelistā. Cuz quilibet
satis sanctū suū cōmendaret: ⁊ alteruz
alteri preferret: tandē cōcluserūt se vel-
le facere publicā disputationē ad ꝓbā-
dū q̄s maior esset. Sed nocte p̄cedente
disputationē Johānes baptista appuit
suo deuoto: ⁊ Joh̄es euāge. suo: reuelā
tes ꝙ disputationez talē dimitterēt: qr
ipsi bene cōcordabant in celis: ita ⁊ ipsi

deberent cōcordare in terris: ⁊ demum in supernis viderēt hanc veritatē. Secundo pōt quis cōtendere cōtra alium rōne disputationis. Que ꝑm Alex. si fieret ꝓ declaratione mētis ⁊ seruato mō debito nullū esset pctm̄. Sed si fieret ex quadā titillatione honoris ⁊ glorie veniale pctm̄ esset: sicut fuit in apl'is: de q̄bus d̄r Lu. xxij. Facta est cōtentio inter eos quis eorū videret esse maior. Ipsi enim tunc vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. nō cōtendebāt cū intentione impugnādi veritatē: qr quilibet defendebat qd̄ sibi verū videbat. Erat tn̄ in eoꝝ cōtentione deordinatio: qr ꝯtēdebāt: de quo nō erat contendendū. s. de primatu honoris. Nōdum enim erāt spūales: sicut dicit ibi glo. iō dn̄s cōpescuit eos. Sed nunq̄d licitū est disputare cū hereticis? Ad hoc respōdet Alex. in. ij. ꝙ heretic⁹ aut est ab eccl'ia p̄cisus ꝓpter pertinacem sniam: aut non. Si primo mō tunc nō est cū eo habendū ꝯsiliū: iuxta illud ps̄. xxv. Nō sedi cū cōsilio vanitatis. Et de hoc apl's ad Titū. iij. c. ait: Hereticū hoīem post primā ⁊ secūdam correptionem deuita. Unde heretici post damnationem nō vocant̄ ad cōsilium: sicut pz xxiiij. q. j. c. maiores. Si v̄o heretici adhuc sunt incorrigibiles: licitū est cōtendere ⁊ disputare cū eis vt ad fidē reuocent̄: vel vt falsitas eoꝝ alijs manifestetur. Hoc aūt intelligendum est de ꝓbatis in doctrina: qr periculosū esset simplicibus cū hereticis disputare. Tertio pōt quis cōtendere cōtra aliū rōne litigationis: sicut faciunt multi qui omnē sententiā ꝓximi querunt infringere: et clamorosis vocibus multiplicatio neq̄ verboꝝ volūt vincere. Et ꝑm Tho. ij. ij. vbi s̄. si cōtentio fiat ꝓpter notabilem impugnationem veritatis: aut iniuriā vel damnum proximi: sicut facere solēt procuratores ⁊ aduocati: peccatum est mortale.

¶ Qr abominādū est vitiū cōtentionis: tum qr reddit hoīem exosum: tū ꝓpter honorem: tum etiam propter scandala que inde sequuntur. Cap. ij.

Secundum mysterium declarandum de contentione dicitur abominatiōis. Est em̄ abominabile propter tria b̄ vitium.

Primo ꝓpter cōfusionē.
Scd̄o ꝓpter honorationem.
Tertio ꝓpter deriuationē.

¶ Primo ꝓpter cōfusionē: ꝯtētio nāq̄ facit ipsos cōtentiosos abominabiles ⁊ exosos hoībus: similes canibus quātuꝫ ad actū: ⁊ demonibus quātū ad maliciā Quisnā nō vituperabit hoīem semper clamantē cōtendentē paratū ad oīa cōtradicere: sniam suā verā vel falsam superbe ⁊ pertinaciter defendentē. Ideo Aug. ait: Nihil est ita simile actib⁹ demonū sicut litigare. ⁊ Prouer. xvj. Hō peruersus suscitat lites. ⁊. xviij. Labia stulti miscent se rixis: ⁊ os eius iurgia ꝓuocat. ⁊ iterum. xvj. Vir insipiens fodit malum: ⁊ in labijs eius ignis ardescit. ⁊. xvij. c. Semꝑ iurgia q̄rit malus: angelus aūt crudelis mittet̄ cōtra euꝫ.

¶ Scd̄o abominā̄da est cōtentio ꝓpter honorationē. Est quidē hō qui cōtētiones fugit dignus honore. Un̄ Prouer. xx. Honor est hoī q̄ separat se a cōtētionibus: oēs aūt stulti miscēt se cōtumelijs. ⁊ Paul⁹. ij. Tim̄. ij. Stult⁹ aūt ⁊ sine disciplina q̄stiones deuita: sciens ꝙ generāt lites. Seruū aūt dn̄i nō opꝫ litigare: sed māsuetū esse ad oēs docibilē patientē cū modestia corripientē eos q̄ resistunt veritati. Quanti aūt meriti sit apud deū nō ꝯtendere: clarū esse potest ꝑ illud qd̄ legit̄ in vitispatrū. Qr orāte sctō Machario vox insonuit ad euꝫ dicens: Nondū ad mensurā duarū mulierum venisti que habitant in ꝓxima ciuitate. Cūq̄ quesiuisset Macharius et inuenisset eas: conuersionē earū interrogauit. Ipse v̄o dixerūt ꝙ erāt mulieres duoꝝ fratrū: ⁊ per quinq̄ annos simul fuerāt: nec verbū ꝯtentiosum fecerāt: necvnq̄ aliqua earū dicto vel facto aliā cōtristauerat. Qd̄ audiēs Macha-

rius bene edificatus recessit. ¶ Tertio est abominanda ꝯtentio ꝓpter deriuationem: ab illa siquidē sepe deriuātur plurima scandala: odia: dissentiones: rixe: qñqꝫ post verba venitur ad verbera. Propterea dr̄ Ecc̄i. xj. Ab vna scītilla auget ignis: ⁊ ab vno doloso auget sanguis. Et. xxviij. c. Lis festinās effundit sanguinem.

¶ Qꝫ non est ꝯtēdēdū cū potētioribus se: nec cū diuitibus: neqꝫ cū loquacib⁹ et linguosis. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū contēplāduꝫ de contentione dicitur determinatio. Nam licꝫ nō sit cuꝫ aliquo ꝯtendēdū: verūtñ sapiēs enumerat tria hominū genera.

Primi sunt potentes.
Secundi locupletes.
Tertij linguati.

¶ Primi cū quibus non est litigādum neqꝫ contēdēdū sunt potentes. Unde Ecc̄i. viij. Non litiges cū homine potēte: ne forte incidas in manus illi⁹. Potentes aūt dicuntur oēs superbi vel superiores dñi p̄lati ⁊ parētes: cū quib⁹ non est contēdēdū. ¶ Secūdi sunt locupletes ⁊ diuites. Unde Ecc̄i. vbi. s̄. dr̄: Non ꝯtendas cū viro locuplete: ne forte ecōtra constituat tibi litē. Multos perdidit aurū ⁊ argentū: ⁊ vsqꝫ ad cor regū se extendit ⁊ conuertit. Et licꝫ periculosum sit cū talibus cōtenderet verbis: tñ periculosius est litigare factis. O quot pauperes voluerunt cum diuitibus in iudicio cōtendere siue ꝓ possessionib⁹ ab eis occupatus siue ꝓ pecunijs et alijs rebus vsurpatis: ⁊ tādem diuites preualuerūt. Unde enim dicit sapiens Prouerb. xix. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere aūt ⁊ hi quos habuit separantur. Et Isid. xj. q. iij. c. pauper. ait: Pauper dū non habet quid offerat: nō solū audiri contemnitur: sed etiā cōtra veritatē opprimitur. Cito violatur auro iusticia: nullamqꝫ reus pertimescit culpam quam redimere nummis existimat. Nec tm̄ pauperibus: verūetiā ⁊ diuitib⁹ hmōi litigia sunt dānosissima. quoniā vt ait Chrys. lib. iiij. epistolarū. Longa questio litigantiū nō tam auget patrimonia q̄ euertit. ¶ Tertij cū quib⁹ nō est contendēdū sunt hoīes linguati ⁊ fine ratione loquētes. Unde Ecc̄i. viij. Nō litiges cū hoīe linguato: et non struas in ignem illius ligna. Sunt de hmōi genere mulieres garrule loquaces ⁊ litigiose. vir vna domus reperit in qua non sit hmōi pestis macula. Contēdit mulier nunc cū vno: nunc cū alio: nunc cum viro: nunc cum socru: nūc cum nuru: nunc cum vicina: estqꝫ contentio illi velut cibus. De hac Sapiens Prouerbioꝝ. xix. dicit: Tecta iugiter ꝑstillantia litigiosa mulier. q. d. q̄ qui habitat in domo perstillante qñ vult declinare stillicidiū in vno loco inuenit in alio: ita q̄ nō inuenit requiem. Sic ⁊ ille qui mulierem habet litigiosaꝫ in domo. Ipsa equidem est venenū amarissimum turbans oīa bona: qꝛ vt scribitur Prouer. xvij. Melior ē buccella sicca cū gaudio q̄ domus plena victimis cum iurgio. Quisnam valet exprimere quot odia aut scandala exorta sunt: et indies oriri vidētur inter patrem et filium: inter fratrē ⁊ fratrē: inter vicinū ⁊ vicinū propter ꝯtentiones mulieruꝫ. Sed audiant viri qui sensu ⁊ rōne mulieres superare debent salubre consiliū quod illis dam⁹. Si in domo sunt duo germani simul cohabitantes ⁊ inuenerint litigantes vxores: caueant ne ⁊ ipi litigent: sed potius vnusquisqꝫ aduocet suā ⁊ verbis vel factis corrigat illā prout necessitatibus viderit expedire. Sic faciant viri vxoribus: sic ⁊ paterfamilias subditis suis. Justum nanqꝫ est inuicem supportare ⁊ non omni verbo contrariū referre sermonē. Ideo apl̄s Eph. iiij. di. Obsecro vos ego vinctus in dño vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate ⁊ mansuetudine: cum patiētia supportantes inuicē in charitate: solliciti ser-

uare vnitatē ſpūs ī vinculo pacis: quā nobis largiat deus ꝓcedēs hic grām: et in futuro gloꝛiam. Amen.

¶ Dñica Oculi ī mane de ira dei: q̄ efficax remediū eſſe poteſt ad inducēdum hoīes ad penitētiā. Sermo. xxxviij.

VEnit ira dei in filios diffidentie. Doctoris gētiū verba ſunt iſta oꝛiginaliter ad Eph̄. v. t in epl̄a preſentis dñice. Efficaciſſimū remediū arbitratus ſum peccatoꝛibus vt ad penitētiam redeāt ante illoꝛū faciē ꝓponere terribilitatē t hoꝛoꝛē iracūdie dei. Nā vt Aug̃. ait iiij. li. de doctrina xp̄iana. Pleroſq; incredulos miſericoꝛs dei patiētia lōga peccare facit intrepidos: q̄ deū nō arbitrantur peccatoꝛ ſuoꝛ vltoꝛē. Nos igitur huic periculo pꝛouidere volētes in preſenti ſermone de ira dei erimus verba facturi. Et licꝫ multis infectum guſtum habētibus grauia ſint huiuſce modi verba: tñ humilibus t deuotis vidēbūtur animaꝛ languētiū medicina. Inquit em̃ Aug̃. xxiij. q. iiij. c. ipſa pietas. Moleſtꝰ eſt medicus furēti frenetico: t pater indiſciplinato filio. Ēt nō ꝓpterea neganda eſt infirmo medicina: nec a filio diſciplina eſt auferenda. Ad hoc vocati ſumus vt clamem⁹ t arguamus t deteſtemur delicta: annūcie muſcꝫ tremēda iudicia dei. Per Eſaiā enim. lviij. c. dñs ait: Clama ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocē tuā: t annūcia pp̄lo meo ſcelera eoꝛū. Pꝛopterea vtar verbis Iero. ad Palmachiū t Oceanū dicētis: Adulari nō poſſum: nec fratrē meū decipiā: t me ſermo percutiat Salomonis q̄ ait: Verba adulatoꝛum mollia ſunt t hec feriūt interioꝛa ventris. Pꝛo ſalute itaq; t coꝛrectiōe peccatoꝛ de ira dei ſecure loquimur: de q̄ tria myſteria p̄cipalia erūt ꝓtēplāda.

Primū ꝺ: contēptibilitas.
Secundum terribilitas.
Tertium ꝓpinquitas.

¶ Qꝛ plericꝫ contēnūt irā dei: vel qꝛ cogitant deum nō eſſe: vel quia credunt ipſum non iraſci: vel quia diu expectauit illos deus. Capitulum. j.

PRimū myſteriū ꝓtēplandū de ira dei ꝺ: cōtēptibilitas. In quo videre libet quare eſt q̄ multi audiētes loq̄ de tremēda ira dei: illā non timēt: ſed potiꝰ vt experiētia docet ridēdo contemnūt. Et colligi poſſunt huiꝰ erroꝛis tres p̄incipales rationes.

Pꝛima ꝺ: ſtulte cogitationis.
Secunda falſe opinionis.
Tertia diuturne expectationis.

¶ Pꝛima rō quare a multis nō timet ira dei: ꝺr ſtulte cogitationis: q̄m ſtulte cogitant deū nō eſſe. ¶ Pꝛo quibus querimus. Utrū poſſit aliq̄s cogitare nō eſſe deū? Et videtur q̄ nō: q: vt ait Anſel. Deus ſm animi cōceptionē eſt: quo nihil meliꝰ nihilq; maius excogitari pōt. Sed maius eſt q̄ nō pōt cogitari nō eſſe q̄ q̄ pōt. Ergo cū deo nihil maius poſſit cogitari deuꝫ eſſe: ita eſt q̄ nullo mō pōt cogitari non eſſe. ¶ Sed cōtra arguitur per tertū. Job. Damaſ. Dicit em̃ ſic: Intantū p̄naluit pernicioſa malicia hoīm: vt dicant nō eſſe deū. Et Tulliꝰ li. j. de natura deoꝛ ait: Quidā dixerūt totā de dijs īmoꝛtalibus opinionē factā eſſe ab hoībus ſapiētibus reipublice cauſa: vt quos rō non poſſet eos ad officiū regium ducerent. ¶ Reſpondet dñs Bon. diſt. viij. p̄imi li. q̄ cogitare cū aſſenſu aliquid nō eſſe: pōt p̄uenire dupl'r. Aut ex defectu intelligētis: aut ex defectu intelligibilis. Defectus intelligētis eſt cecitas vel ignoꝛātia ob quā: q: ignoꝛat rē: cogitat ipam nō eſſe. Cōtingit aūt dupliciter eſſe cognitionē de aliquo ente: ſcz ſi eſt: t quid eſt. Intellectus aūt noſter deficit in cognitione diuine veritatis quantū ad cognitionē quid eſt: nō aūt quātū ad cognitionē ſi eſt. Ex hoc ait Damaſ. Cognitio exiſtēdi deum nobis naturaliter eſt inſerta. Et Aug̃. de fide

ad Petrū. Nihil tātū nouit mēs quan
tū deū esse, et se. Et Hugo de sctō Uic.
Sic deus ab initio cognitionez suā in
hoīe temperauit vt sicut nūq̄ q̄d esset
possit cōprehendi ita nunq̄ quia esset
possit ignorari. Quia ergo intellectus
noster nunq̄ deficit in cognitione dei
si est: iō nec pōt ignorare ipm esse sim-
pliciter. Quia ꝟo deficit in cognitione
quid est: ideo frequēter cogitat deum
esse qd̄ nō est: sicut idolū vel creaturā:
vel nō esse qd̄ est sicut deū iustū. ¶ Se-
cundo pōt cogitari aliq̄d nō esse ꝑ de-
fectum a parte intelligibilis. Et hmōi
defectus pōt esse duplex. Aut defectus
presentie: aut defectꝰ euidentie. Defe-
ctus p̄sentie: vtpote q: nō semper: non
vbiq̄: nō vbiq̄ totalr qd̄ nō semp est:
sed aliqñ est: aliqñ nō: aliqñ ꝟo pōt co
gitari nō eē. Silr de eo qd̄ nō est vbiq̄
quia eadem rōne qua pōt cogitari nō
esse hic: pōt cogitari nō esse alibi. Si-
militer etiā de eo qd̄ ꝟm partem adest
ꝟm partem abest. Deus aūt est totus ⁊
vbiq̄ ⁊ semp: ideo non pōt cogitari nō
esse. Hanc rōnē assignat Anselmus in
libro cōtra insipientē. Non solū ꝓpter
defectum presentie pōt aliquid cogita
ri nō esse: sed ⁊ propter defectū euiden
tie q: nō est euidens in se ⁊ in ꝓbādo.
Sed deū esse est veritas euidens in se
⁊ in probando in se: quia est quo nihil
maius excogitari potest. In probando
ꝟo quia et ductu rationis hoc ꝓbarūt
phi: ergo non potest cogitari nisi insi-
pienter et stulte ꝙ non sit deus. Unde
Dauid in ps̄. xiij. ait: Dixit insipiēs in
corde suo nō est deꝰ. Stultus ergo est
qui cogitat vel dicit: nō est deus quem
confitetur intellectus rōnis naturale
lumen. Unde Bern̄. in li. de diligendo
deū. Inexcusabilis est omnino infide-
lis si nō diligit deū toto corde. Clamat
nēpe intus eius innata iusticia: q: ex se
toto illū diligere debet: cui se totū de-
bere nō ignorat. hec ille. Clamat deum
esse oīs creata natura angeli homines
celum ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt,

Uñ Aug. in li. de vtilitate credēdi ait:
Non em̄ frustra intueri oportet ⁊ ina-
niter ordinē celi: pulchritudinē siderū:
vicissitudines tempoꝝ: in quoꝝ ꝯside-
ratione non curiositas est exercēda: sꝫ
gradus ad eterna faciēdꝰ. Et Job. xij.
Interroga iumenta ⁊ docebūt te: ⁊ vo-
latilia celi: et indicabūt tibi. Loquere
terre ⁊ rñdebit tibi: et narrabūt pisces
maris. Quis ignorat ꝙ oīa hec manꝰ
dñi fecerit? Mirabilis certe in tāta re-
rū varietate ordo reperitur. Est quidē
ordo situalis siue localis: q: quelibet
creatura tenet suū locū ꝟm suā dignita
tem. Nā terra ⁊ terrena sicut viliora in
imis locata sunt. Aqua vt dignior ei p̄-
eminet. Aer vt ꝑfectior superior est. Et
ignis ita actiuus ⁊ calidus a nobis elō
gatur sup alia elementa situatus. Celi
incorruptibiles: sol ⁊ luna ⁊ stelle lucē-
tes ī spheris suis altissime collate sunt
Et celū empyreū nobilissimū vbi gau-
dent sancti cū xp̄o supremū omniū est.
Subsequit ⁊ aliꝰ ordo q̄ tēpus potest
dici: Ordinatissime em̄ sol facit cursū
suū ꝑ signa zodiaci infra annū ītegrū.
Et sic transeūt tēpora veris: estatis: au
tūni: ⁊ hyemis cū effectibꝰ suis. Trās-
eunt et dies naturales eadē tp̄is mēsu
ra ad motū primi mobilis cōpletum: ⁊
ea q̄ in hyeme mortua videbant in ve-
re reuiuiscunt: et in estate fructificant.
Predicat insuper deū esse sacra scriptu
ra tā veteris q̄ noui testamenti: et oīs
scriptura ⁊ phoꝝ ⁊ poetarū oīm genti
liū. O qualis dementia illorū ergo qui
tante veritati acq̄escere nolunt. Tales
vtiq̄ sunt q̄ dei iracūdiā nō formidāt.
¶ Secūda ratio quare a multis non ti
metur ira dei: dicit̄ false opiniōis. Nā
cū multi negare nō possint esse deum:
opinant̄ tñ false ꝙ in illo ira cadere nō
pōt. Dicūt nāq̄ deū esse clemētissimū:
irā ꝟo clemētie dei fore cōtrariā: iō nec
in deo cadere posse. Pro q̄bꝰ di. Lactā-
tius ī p̄ncipio libri de ira dei. Aīaduer
ti sepe donate plurimos id existimare
ꝙ nōnulli phoꝝ putauerūt non irasci

deū: qm̄ beneficia sit tm̄modo natura diuina: nec cuiq̄ nocere prestantissime atq; optime ꝯgruat potestati. Arguūt ⁊ secūdo modo tales: q̄ nulla passio cadit in deo: sed ira dei est passio quedaꝫ: ergo nō cadit in deo. ¶ Tertio ꝯfirmāt errorē suū: quia omne peccatum a deo est remouendū: sed ira est vnū ex septē vitijs capitalibus: ergo est a deo remouēda. Uerūtamen ꝯtra sic tenētes sunt autoritates ⁊ dicta siue scripture sacre siue gentiliū ⁊ moraliū pb̄oꝝ. Unū Exo. xv. In multitudine glorie tue deposuisti oēs aduersarios nr̄os. Misisti iram tuā que deuorauit eos. Et. xxxij. c. moyses. ad deū orans ait: Quiescat ira tua ⁊ esto placabilis super neq̄cia ppl'i tui. Et. iiij. Reg̃. xxij. Magna ira dn̄i succēsa est ꝯtra nos. Et Deut̃. xj. Iratus dn̄s clausit celū ⁊ pluuie nō descedūt. Et. ij. Paral'. xij. d̄r de filijs israel: Q̄r hūiliati sūt auersa est ab eis ira dn̄i. Et xxiiij. c. Facta est ira dn̄i ꝯtra iudā ⁊ hierusalē. Et Job. ix. Deus cuiꝰ ire resistere nemo pōt. Et Dauid in ps̄. ij. Apprehēdite disciplinam nequando irascatur dominus: et pereatis de via iusta. Et ps̄. vj. Domīe ne in furore tuo arguas me: neq; ī ira tua corripias me. Et ps̄. xvij. Fundamēta montiū cōturbata sunt ⁊ cōmota sunt: qm̄ iratus est eis. Et ps̄. lxxvij. Ira dei ascendit in israel. Et ps̄. lxxviij. Effunde irā tuam in gentes que te nō nouerunt. Et ps̄. lxxxix. Quis nouit potestatē ire tue: et pre timore tuo iram tuā dinumerare? Et Eccl's. v. Ne dicas corā angelo nō est ꝓuidentia: ne forte iratus dn̄s dissipet cuncta opera tua. Et Esaie. v. Iratus est furor dn̄i in ppl'm suū. Et Hiere. iiij. Plāgite ⁊ vlulate: q̄ non est auersa ira furoris dn̄i a vobis. Et Treñ. iiij. Cōpleuit dn̄s furorē suū: ⁊ effudit irā indignationis sue. Et Osee. v. Effundā q̄si aquā irā meaꝫ. Et Naū. j. Ulciscēs dn̄s in hostes suos ⁊ irascens ipe inimicis suis. Et Rom̄. j. Reuelatur ira dei de celo. Et Rom̄. iij. Nunquid iniquꝰ est deus qui infert iram. Et. j. Thessal'. ij. Peruenit ira dei super illos vsq; in finem. Et Apoc̄. xv. Consummata est ira dei. Et. xvj. c. Audiui vocē magnā de templo dicētē septem angelis: Ite et effundite septem phialas ire dei in terrā. Et Ualeriꝰ maximus lib̄. j. Lento em̄ gradu ad vindictam sui diuina ꝓcedit ira: tarditatēq; supplicij grauitate cōpensat. Et Ouidius de arte amandi. Flectitur iratus voce rogante deus. Et Aug̃. xviij. de ciui. dei. c. xij. Apollini delphico īstituti sunt ludi musici: vt placeret̃ ira eiꝰ qua putabāt afflictas esse sterilitate grecie regiones: q̄ nō defenderunt templum eius: quod rex Danaus cū easdē terras bello inuasisset incēdit. Et in p̄mo lib̄. vbi. s̄. c. iij. dicit de iunone q̄ apud gentiles colebatur pro dea. Apud Uergil'. nēpe iuno inducitur infesta troianis: Eolo ventoꝝ regi aduersus eos irritando dicere: Gēs inimica mihi tyrrhenū nauigat equor. Illū in italiā portans victosq; penates. Hec ille. Et idē Uergilius cōmemorat in p̄ncipio p̄mi lib̄. Eneidos ob irā iunonis eneā ꝓfugum fuisse cū reliq̄s troianis dicens: Arma virūq; cano troie q̄ p̄mꝰ ab oris. Italiā fato ꝓfugus lauinaq; venit Littora: multū ille ⁊ terris iactatus et alto. Ui superꝝ seue memorē iunonis ob irā. At ⁊ Ualerius maximꝰ li. j. rubrica de neglecta religiōe: multa narrat de iratis dijs. Nos vero talia exēpla nō inducimus vt errores gentiliū cōprobemus: sed tm̄ vt ostendamus q̄ etiā ꝑm illos ira ponēda sit in deo. ¶ Pro solutione itaq; obiectoꝝ tria sunt notanda. Primū ꝑm Bon̄. ī. iij. sen. di. xxxiij. ⁊ Rich̄. in. iiij. di. xxvj. ⁊ Tho. j. parte. di. xxij. q̄ q̄ncūq; d̄r aliquid de eo quod in nobis denotat passionē: de deo dicit̃ ꝑm effectum: et non ꝑm passionis defectum. Odium ergo amor ira et similia que in nobis sunt passiones in deo dicuntur ꝑm effectum quoad nos: vt tunc dicatur odire cum effectum odij nobis exhibet; tunc irasci cum effectū ire nobis

ostẽdit. Ipse aũt deꝰ stabilis manẽs sine passione aliqua dat cuncta moueri. ¶ Scõm notandũ ꝙ nõ oĩa que ꝟm nomen sonãt virtutẽ: dicũt virtutes in re: nec oĩa que ꝟm nomẽ sonãt vitiũ: dicũt illud in re. Propterea inqt Iuuenalis satyra.xiiij. Fallit eñ vitiũ specie virtutis ⁊ vmbra. Et Seneca ad Lucillũ. Vitia in nobis sub virtutũ noĩe repunt. et Greg. xlj. di. c. sepe vitia. ait: Sepe vitia se ingerũt ⁊ virtutes se esse mentiũtur: vt tenacitas: parsimonia: effusio: largitas: crudelitas: zelus iusticie: remissio pietas velit videri. Jõ nõ ome qõ dicit ira: vitiũ est aut peccatũ. ¶ Tertiũ notãdũ ꝟm Boñ. in.iij. dist. xv. ꝙ triplex est ira. Quedã est preter rõnis imperiũ p primus. s. iracũdie motus. Scõa ira est cõtra rõnis imperium qñ ꝗs cõcitatus in irã passioni rationẽ subiicit sequiturqz inordinate impetus ire. Tertia est ira q̃ est ꝟm rõnis imperiũ: qñ quis irascitur ꝟm ꝙ merito irasci debet. Sic merito irascunt patres filijs impijs: et prout exigit illoꝝ malicia ordinate corrigunt eos. Sic irascunt prelati ⁊ dñi quilibet subditis inobediẽtibus. Sic iratus est xps qñ eiecit oẽs vendentes et emẽtes de tẽplo. Dicimus ergo ꝙ deus qui est clemẽtissimus sine sui mutatione: sine passione: sine peccato: sua exigẽte iusticia irascitur sepe peccatores obstinatos in ira cõculcans: qñ eis effectus ire demonstrat. Vi sunt guerre: pestilẽtie: tẽpestates: grandines: sterilitates terre: fames: terremotus: terrores de celo: et signa magna. O presumptuosi peccatores audiuistis iã ꝙ falsa est opinio vestra. Dicebatis eñ ꝙ non irascitur deꝰ. Et ecce tot preconia scripturarũ clamãt iram dei ab omnibus esse timendam.

¶ Tertia ratio quare a multis nõ timetur ira dei: ỏr diuturne expectationis. Cõsueuit equidẽ deꝰ ꝓpter lõganimitatem suam sufferre peccatores iniquos per tempora longa: vt sic per dulcedinẽ eiꝰ attrahãtur ad penitentiã. Sed inde multi sumũt audaciã ⁊ deteriores facti iram dei nõ existimãt. Veruntamen vt ait Hieronymus in expositione Hiere. quãto maior est numerus tẽporũ quibus obliuiscimur deum: tãto maior est pena peccati qõ nec lõgitudine temporum potuerit edomari.

¶ Or terribilis est ira dei eo ꝙ seuit in paruulos ⁊ in iustos: atqz oĩones supplicantiũ spernit ⁊ abominat. Lap.n.

Secundũ mysterium contemplandũ de ira dei dicitur terribilitas. Cõsiderandũ nãqz est ꝙ cũ irascitur deus ⁊ ꝓuocatur etiam ad temporalẽ flagellãdum homines sibi rebelles: seuerus est et terribilis valde maxime propter tria.

Primo ꝓpter paruulorũ punitionẽ.
Scõo ꝓpter iustoꝝ afflictionẽ.
Tertio ꝓpter orationũ detestationẽ.

¶ Primo deus iratus est terribilis propter paruuloꝝ punitionẽ. Punit nãqz paruulos pueros et innocẽtes propter peccata parentũ. Perierũt nẽpe ⁊ suffocati sunt in diluuio oẽs infantes ⁊ paruuli quotquot reperiebãtur in mundo. Adusti sunt in sodomitis incẽdio cõcremati oẽs q̃ erant in vteris matrũ ⁊ qui sugebãt vbera. Et tñ sepꝰ veratur mãdus aut fame aut pestilẽtia aut qualibet alia aduersitate: que non nisi ꝓpter peccata veniũt: paruuli qui ea nõ cõmiserunt puniũtur ꝓ illis. O formidabilis dei iusticia: o tremẽda dei iracũdia: cur eos qui te non leserũt exterminas: paruulos cur tã acriter punis: ⁊ respondebit tibi protinus ꝙ propter peccata parentũ. Sed hic oritur dubium: vtrum filij ꝓpter peccata parentũ puniri possint: Et videtur ꝙ nõ. Nã per Ezechie. xviij. deus dixit. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris: ⁊ pater nõ portabit iniquitatẽ filij. Justicia iusti super eũ erit: ⁊ impietas impij erit super eum. ⁊ cẽ de his que fiũt a maio. par. ca. c. questiõt. in glo. dicitur: Peccata suos debent tenere autores. Et idem. C. de penis. l. sancimus, ⁊. C. ne vxor pro marito. l. ob ma

ritorum. ⁊. xj. q. iij. c. illud. ⁊ ex̄ de sen. ex-
com. lib. vj. c. romana. §. vlti. ⁊. lvj. dist.
c. satis. ⁊ Augu. ait. j. q. iiij. c. nullius.
Nullius crimē maculat nescientem. Ad
hoc facit ibidē. c. placuit. ⁊. c. iudei. Sed
contra arguitur q: Exod. xx. deus dixit:
Ego sum dn̄s deus tuus: fortis: zelotes
visitās iniq̄tatē patrū in filijs in tertiā
⁊ quartā generationē eorū qui oderunt
me. Ad idem facit. c. vergentis, ex̄ de he
reticis. ⁊ idē habet ex̄ de filijs presby.
non ordi. c. j. c. ad presentiā. c. presentiū.
c. conquerente. ⁊. c. quoniā. ⁊. j. q. iiij. c.
ecclesia. §. item dicitur. Cayn peccante
chanaā filius eius maledicitur. Respō
det sanct⁹ Bon̄. di. xxxiij. ij. libri. ꝙ du-
plex est punitio: vna eterna: alia tempo
ralis. Filij nō puniunt̄ pro peccato pa-
rentum pena eterna. Unde Anselmus
de cōceptu v̄ginali dicit: ꝙ paruuli nō
dānantur pro culpa ade tm̄: sed ꝓ pro-
pria culpa quā habēt: licz nō habeāt eā
agēdo sed cōtrahendo. Puniutur tn̄ fi-
lij ꝓ peccato parentū pena tēporali: eo
ꝙ filij sunt aliquid patris. Et hoc pa-
tet per sanctā scripturā in plurib⁹ exem
plis. Jō dicit Grego. j. q. iiij. c. ecclesia.
§. paruulos. Paruulos sodomitarū nō
excusauit ignorātia: q̄n ꝓ paterno sce-
lere celesti igne cōsumeretur. Sed hoc
igne pena illis diminuta est quib⁹ suc-
cessio paterni sceleris est adēpta. Pari-
ter etiam demonstratū est pro peccatis
parētum paruulos aliquādo corporali-
ter flagellari. ¶ Secūdo deus iratus est
terribilis propter iustorum afflictionē.
Affligit etiaz et sepe bonos cum malis.
Sed dubitatur hic vtrum possit esse in
aliquo pena sine culpa? Et videt̄ ꝙ non
q: Hieronym⁹ ait: Quicquid patimur
peccata nostra meruerunt. ⁊ Gregorius
dicit in collecta. Nulla eis nocebit ad-
uersitas si nulla dominetur iniquitas.
Sed contra est illud Job. xvij. c. Non
peccaui et in amaritudinibus moratur
oculus meus. ⁊ Johan. ix. Quis pecca-
uit: hic aut parentes eius vt cecus na-
sceretur? Et respōdit xp̄s. Neq̄ hic pec-
cauit neq̄ parētes eius. Et exponit Au
gustinus ꝙ hoc nō dicitur: q: nō pecca-
uerit: sed q: cecitas nō erat pena pecca-
ti. Preterea pro peccato originali non
meretur quis nisi semel mori: sed la-
zarus non tm̄ fuit mortuus semel: sed
bis: ergo videt̄ ꝙ aut mors prima aut
secūda fuerit ei absq̄ merito peccati in-
flicta. Item xp̄s nullum habuit pecca-
tum: ⁊ tn̄ in eo fuit pena. Respōdet Bo
na. dist. xxxvj. ij. libri. ꝙ malum pene du
pliciter potest ordinari. Uno modo ad
malum culpe qd̄ puniēdo ordinat. Alio
modo in comparatione ad bonum: qd̄
deus elicit ex illa pena. Si ergo aliqua
pena infligatur cuius ordinatio princi-
paliter cōsistit in comparatione ad ma-
lum culpe puniēdum necesse est aliquā
culpam precessisse: nec tm̄ precessisse: sed
etiam aliquo modo communicari inse-
parabiliter. Pena enim aut est directe
ordinata ad puniendum: aut est ordina
ta principaliter ad malum excludendū.
Primo modo est pena infernalis. Se-
cundo modo est pena purgatoria. Pri-
mo modo pena requirit presentiam cul
pe ꝑm deformitatem ⁊ maculam. Secū
do modo requirit culpe presentiam ꝑm
reatum et sequelā. Si autem pena infli
gatur principaliter propter ordinē quē
habet ad bonū qd̄ inde elicitur. Aut er-
go propter bonum propriū: aut propter
alienum. Si ꝓpter bonum propriū: sic
requirit ꝙ in subiecto illo aliquādo fue
rit culpa et ꝙ possit esse de futuro. Si
autem propter bonū alienum sic sufficit
pene vt fuerit culpa in alio q̄ in eo qui
punitur: in eo videlz pro quo pena illa
sustinet̄: per quē modū fuit in xp̄o: cu-
ius mors ⁊ passio ordinata erat ad redi
mendum genus humanū et liberanduz
et reparandū a lapsu in quem ceciderat
ex peccato primi parētis. Et sic patet ꝙ
oīs pena aliquo modo respicit culpam.
Sed quedā vt presentē in se: vtpote pe
na infernalis. Quedā vt preteritā in se:
sed presentē in reatu ⁊ sequela sicut pe-
na purgatoria. Quedā v̄o solū vt prete-

ritam: ⁊ hoc in eo q̄ punit̄. Et sic est oīs pena iustoꝝ excepto xp̄o. Quedā ꝟo respicit culpā nō in se: sed in alio: sicut in xp̄o. Pōt etiā pena ordinari ad bonum qd̄ inde elicitur. Et sic pōt esse in aliquo sine culpa talis pene meritoria: qꝛ illud malū pene recōpensat̄ per maius bonū qd̄ inde elicitur: sicut patet in ceco nato in Job: in Lazaro: in Tobia: et in quolibet viro iusto. hec Boñ. Alex. autē in. iij. summe allegādo Johannē damascenū dicit: Cōcedit deꝰ iustū incidere in calamitates ꝓpter multas cās. Prima est: vt eā que in ipso latet virtutē alijs manifestā faciat: vt Job. j. Scd̄a est vt nō ex recta cōsciētia cadat ꝑ superbiam. vt in Paulo. ij. Coꝝ. xij. Tertia vt alij erudiantur: vt in lazaro ⁊ diuite Luce. xvj. Quarto ꝓpter gloriā dei: vt in ceco nato Joh. ix. Quinta ꝓpter zelū alterius siue imitationē: vt gloria eiꝰ qui passus est magnificata in pugna alijs passio fiat spes future vite vt in martyribꝰ. ad Heb. xj. Propterea dicit Aug. li. j. de ciui. dei. c. viij. Hec cū ita sint q̄cūq̄ boni ⁊ mali pariter afflicti sunt nō ideo ipsi distincti nō sunt: qꝛ distinctū nō est qd̄ vtriq̄ perpessi sunt. Manet em̄ dissimilitudo passoꝝ etiaꝫ in sil̄itudine passionū. Et licꝫ sub eodē tormento nō est idē virtus ⁊ vitiū. Nam sicut sub vno igne aurū rutilat ⁊ palea fumat: ⁊ sub eadeꝫ tritura stipule cōminuuntur frumenta purgātur ne ideo cū oleo amurca cōfunditur: qꝛ eodē prelij pōdere exprimitur: vna eadēq̄ vis irruens bonos probat: purificat: eliquat: malos dānat: vastat: ⁊ exterminat. Uñ ī eadē afflictiōe mali deū detestantur atq̄ blasphemant: boni autē precantur et laudant. ¶ Tertio deus iratus est terribilis: eo ꝙ qñ post diuturnā expectationeꝫ ꝓuocat̄ ad iracūdiam nō exaudit obstinatorem voces peccatorum prout plene diximus in sermone de impedimētis orationis.

¶ Qꝛ cognoscitur ira dei propinqua: tū cum peccata sunt consummata: tum cū peccatores sunt obstinati: tum cum illā prpohete ⁊ amici dei pronunciant ⁊ cōminantur. Cap̄m. iij.

Tertiū mysteriū contemplandum de ira dei dicitur ꝓpinquitas. Quis em̄ nesciamus certitudinaliter qñ ꝓpinqua sit ira dei ad flagellandum peccatores: possumus tamen id cognoscere ex coniectura signorum. Sunt autē de hoc tria principalia signa.

Primū peccatoꝝ cōsummatio.
Scd̄o populorū obstinatio.
Tertiū prophetarū annūciatio.

¶ Primū signū ad cognoscēdū seu timēdum ne propinqua sit ira dei est peccatorū cōsummatio. Qñ cōsummata sunt pctā ⁊ impleta est mēsura. Possunt aūt notari septē signa cōsummationis peccatorū: quibus signis adimpletis nihil aliud nobis expectādū ⁊ timendū est q̄ ira: vindicta flagellum: et vltio diuina. Primum est horribilitas peccatoꝝ multorū. Scd̄m multitudo peccantiū. Tertium impunitas manifestoꝝ scelerum. Quartū aīaduersio in pctīs. Quintum affectio ad scelera. Sextū studiū peccādi. Septimū lōga perseuerātia in peccatis. De cōditiones explicātur Gen. vj. Prima cōditio seu primū signum: qꝛ in mūdo tēpore diluuij erant magna peccata ⁊ horrēda nimis. Propterea dr̄ Gene. vj. Uidēs aūt deꝰ ꝙ multa malicia. Qꝛ verbū manifeste ostēdit horribilitatem ⁊ turpitudinē multoꝝ peccatoruꝫ. Scd̄o cōiter hoīes talia perpetrabant: propterea subditur hominū. Tertio insuper pctā illa inuerecūde ⁊ impune fiebāt: ideo subiūctū est: esset in terra: idest manifesta erāt ⁊ impunita. Quarto fiebāt peccata tota mentis aīaduersione: ideo addit̄: ⁊ cūcta cogitatio. s. non partim non dinisim sed in malis integra et cōiūcta. Quinto fiebāt tota cordis affectione: iō subditur cordis. Sexto perpetrabātur toto studio. iō subdit̄ intanta esse ad malū. Septimo fiebant perseuerāter: ꝓpterea addit̄ om̄i tēpore. Timeo satis ne hec signa verificētur in nobis.

Tēpore nāq; isto nefandissima scelera cōmitti solēt: nec a paucis: sed a multis neq; puniūtur aut corriguntur: qm̄ illi ad quos spectat corrigere vl' punire deteriores sunt alijs. Et nō est veritas: nō iusticia: neq; rectitudo in filijs hoīm. Fiūt peccata cū animaduersione mētis: cū om̄i affectiōe: studio ac perseuerātia. O fatui populi cur nō timetis? Cur nō expauescitis? Cur ad pniam redire negligitis? Audite ps̄. vij. dicētē: Nisi conuersi fueritis gladiū suū vibrauit: arcū suū tetēdit ⁊ parauit illum. ¶ Scd̄m signum ꝓpinquitatis ire dei d̄r populorū obstinatio. Qn̄cunq; populi pctōres obstinātur ⁊ obdurātur in corde: nō moti bn̄ficijs dei: nō cōminationibus: non p̄dicationib⁹: nō signis: nō deniq; vllo alio modo signū forte est ꝙ ꝓpe est eis flagellū dei. Est de hoc exēplū obstinatissimi populi iudeoꝝ quē deus deleuit ꝓpter obstinationē suā. Nā post multa mala a iudeis perpetrata xp̄s viuēs in carne in medio ipsorum vocauit eos: ad pniam vita miraculis et doctrina. Ipsi v̄ro noluerūt audire ip̄m. In dn̄ica aūt oliuarū cū introisset hierosolymā: vt d̄r Luc̄. xix. Uidens ciuitatē fleuit sup illā dicēs: O ciuitas ampla: o ciuitas regia o ciuitas digna plena populo affluens diuitijs ⁊ abundans peccatis. Uenient dies in te: ⁊ circundabunt te inimici tui vallo ⁊ circūdabūt te: ⁊ coangustabunt te vndiq;: ⁊ in terram prosternent te: et filios tuos qui in te sunt: ⁊ non derelinquēt in te lapidē super lapidē: eo ꝙ nō cognoueris tēpus visitatiōis tue. Propterea dicit Hiero. in q̄stionib⁹ ad helbidiā. Intantū aūt hierusalem amauit dn̄s vt fleret eā ⁊ plāgeret: ⁊ pendēs in cruce loqueret̄. Luc̄. xxiij. Pater dimitte eis: nō em̄ sciunt q̄d faciunt. Itaq; impetrauit qd̄ petierat: ⁊ datum est eis tēpus penitētie vsq; ad quadragesimū scd̄m annū. Post qd̄ perseuerātibus in blasphemia: egressi sunt duo vrsi de filuis romanoꝝ Uespasianus et Titus et eos interfecerūt atq; lacerauerūt. hec ille. Die autē qua crucifixus est iesus dei filij: conuersus ad mulieres q̄ plāgebāt ⁊ lamētabātur eū. dixit: Luc̄. xxiij. Filie hierl'z nolite flere sup me: s̄ sup vosip̄as flete: ⁊ sup filios vr̄os: qm̄ veniēt dies in q̄bus dicent: Beate steriles ⁊ vētres qui nō genuerūt: ⁊ vbera que nō lactauerūt. O saxea: o lapidea: o adamātina iudeoꝝ corda. Nec v̄bis xp̄i crediderūt: nec susceperūt testimoniū apostoloꝝ: q̄ magna v̄tute predicabāt resurrectionez magistri sui: sed indies crudeliores facti: persequebant̄ ecclesiā: lapidauerunt Stephanū: interfecerūt Jacobū iustū: et Paulo cōuerso miraculose: ac ceteris predicātib⁹ xp̄m impijssime restiterunt. Uoluit tn̄ de⁹ anteq̄ irā suā inferret in eos terrorib⁹ ⁊ signis: celi illos ad penitētiā vocare. Et vt meminit Josephus in libris de bello iudaico. ⁊ Eusebius in historia eccl'iastica. ⁊ Policrat⁹ in lib. de nugis curialiū. Stella quedam sub forma gladij stare visa est: quasi imminēs desup ciuitati. Cometes exitialib⁹ flāmis per totuz annū visus est ardere. Luna eclypsim p duodecim noctes passa est cōtinuas. Cū die festi plurimi cōuenissent octaua die mēsis aprilis noctis tpe hora nona tantus fulgor luminis aram tēplumq; circūdedit: vt dies clarissimus videretur: mansitq; spacio hore dimidie. Hoc quidem ignaris prosperum visum est: sed probos peritosq; doctores portētum exitiale non latuit. Janua tēpli que erat ad orientem cum esset ere solido induta tāti ponderis ꝙ vix a viginti viris summo conatu impellentibus clauderetur repente hora noctis sexta per seipsaz aperta est q̄q̄ ferreis vectib⁹ teneretur. Die vigesimaprima Maij ꝓpe occasum solis visi sunt currus ⁊ quadrige in oēm regionē per aerē ferri: ⁊ armatoꝝ cohortes nubib⁹ commisceri. In nocte pentecostes sacerdotes ingressi templum ad diuina officia celebranda: primo senserunt quosdā

strepitus: ⁊ paulopost audierūt voces clamantes: Discedamus ab his sedib⁹ Ante quartū annū belli in die festi tabernaculoꝝ: quidā rusticus ⁊ plebe⁹ iesus noīe: filius Ananie repēte clamare cepit. Uox ab oriēte: vox ab occidente: vox a quattuor ventis: vox sup hierosolymā ⁊ templū: vox sup sponsos ⁊ sponsas: vox supvniuersum populū. Sicqꝫ indesinēter die ac nocte clamabat per vicos ⁊ plateas discurrēdo: ⁊ flagellatus ac ꝑcussus etiā ante iudicē flagris vsqꝫ ad ossa lacerat⁹ vt taceret ipe quolibet die cū eiulatu semp illud replicabat addens. Uhe hierosolymis. Uhe masculis ⁊ femellis. Necvnq̄ in tot ꝓdigijs atqꝫ signis ille dure ceruicis popul⁹ errores suos corrigere voluit. Ob quā obstinationē altissim⁹ de⁹ in illos irā suā effudit. O quis explicet sine singultib⁹. Quis audiat sine lachrymis. Quis ꝯsideret sine timore ciuitatis hierosolymitane excidiū ⁊ desolationē. Refert nāqꝫ Josephus in. vj. lib. de bello iudaico: ꝙ Titus ⁊ Uespasian⁹ cū exercitu validissimo a romanis missi in die solenni pasche: qñ etiā ex circumiacētibus locis innumerabilis populus inerat: hierosolymā ciuitatē obsederūt fecerūtqꝫ in circūituvallū munitissimuꝫ: ita vt nullus ciuitatē exiens illud pertransire posset. Ob quā causam in breui ciuitatis fame cepit vrgeri: tantūqꝫ inualuit: penuria rerū ꝙ ꝓpter famem hec q̄ referā dicit Josephus fuisse mala secuta. Primo ꝙ p̄dones ꝑ ciuitatē discurrētes vi intrabāt domos ⁊ rapiebant si quid ibi inuenissent comestabile. Scd̄o ꝙ filij ex ore parētū ⁊ ecōuerso violēter stricto gutture masticatum cibū extrahebāt: ⁊ velut rabidi comedebant. Tertio ꝙ etiā fimū boum aliaqꝫ vilissima sumpserunt in cibū. Quarto ꝙ multi contendebant exire vt herbas colligerent et capiebantur a romanis: ⁊ tantus numerus fuit captiuoꝝ vt tute custodiri nō possent: quapropter statutū fuit: vt euulsis eorum oculis aut amputatis illoꝝ manibus cōpellerent sic ad ciuitatē redire. Quinto ꝙ q̄plures diuites ne iocalia sua ꝑuenirēt ad manus romanoꝝ: quos verisimiliter credebāt ciuitatē debellaturos illa deglutiuerunt. Cuius rei fama cum deuenisset ad aures romanoꝝ cōmouit eos vt existimarent captiuos iudeos quos tenebāt gēmas in vētre adhuc retinere. Quare vna nocte duoꝝ miliū patefacta sunt viscera. Sexto ꝙ multi formosi iuuenes in via: in plateis publicis: in ꝓprijs domib⁹ fame afflicti improuisa morte cadebant. Septimo ꝙ inuente sunt mulieres que filios proprios comederūt. Uñ refert Josephus de quadā: ꝙ cū nō haberet ad comedēdum: lactantē filiū in manibus tenens dixit: Infelicis matris: infelicior fili: in bello: in fame: in direptione: cui te reseruabo? Ueni ergo nūc. O mi nate esto cibus matri: predonibus furor: seculis fabula. Et his dictis filiū iugulauit ⁊ coxit: ⁊ dimidiū comedens: partē alteram occultauit. Et ecce confestim predones odorē carnis cocte sentiētes in domum irruunt: ⁊ nisi carnem prodat mortē minātur. Tūc illa detegēs infantis mēbra Ecce inquit vobis partē optimā reseruaui. At illos tantus horror inuasit ꝙ nec loqui potuerūt. Et illa meus est inquit hic filius: meū est peccatum: securi edite: qꝛ prior ego comedi quem genui. Illi v̄o tremētes ⁊ territi discesserunt. O quot erāt in ciuitate illa amara spectacula: vbi videbant̄ quotidie tot moriētes. O quot infantes et pueri extendentes manū ad vbera matrū ⁊ panem petētes ad pedes illarū mortui deficiebant. O quot erant ibi flebiles voces: quot lamēta: quot singult⁹: quot gemitus ⁊ suspiria. Clauserat eis de⁹ ⁊ strinxerat veniam mīe sue. Tādem post biennīū capta fuit ciuitas ⁊ in predā data: ⁊ muri ⁊ edificia quelibet solo equata: et vt Josephus refert: decies cētena milia iudeoꝝ fame et gladio perierūt: ⁊ nouē milia vēdita fuerūt. O si possem in talē

ascēdere speculā: de qua omnē italiam cernerē: oēsq; meā vocē possent audire ꝓfecto clamarē. O italia plāge: o italia time: o italia caue ne ꝓpter obstinationem tuā in te deseuiat ira dei. Vocauit ipse te multis annis: dotauit amplis beneficijs. Misit ad te predicatores suos. Terruit te signis et prodigijs. Sensisti terremotus: pestilētias: ⁊ rēporū sterilē conditionem. Cōminatus est tibi deus: Sic certe hoc fecit vt te induceret ad penitētiā. Et tu indies durior efficieris in petis ⁊ malicia perseuerādo. Fiunt iā vbiq; vsure publice. Oīa fedata sunt spurcissimis vitijs carnis ⁊ ignominiose sodomie. Superbia pōparū iā occupauit oēs ciuitates ⁊ terras. Blasphemie dei: periuria: mēdacia: iniusticie: violentie: oppressiones pauperū: et similia superabūdāt. O italia decora: o regio diuitijs plena. Noli contēnere deū: noli exacerbare maiestatē ei⁹. ¶ Tertiū signuz ꝓpinquitatis ire dei dicit ꝓphetarum annūciatio. Cognoscim⁹ ꝓpinquaz dei irā qñ p ꝓphetas suos de⁹ illā pronunciat. Dieb⁹ aūt istis multa dicūtur pronūciata per sanctā Brigidā que spū claruit ꝓphetico: per sanctū Methodiū: ⁊ p nonnullos alios. Ego aūt qui dicta ipsoz etiā originaliter legi: cū illa clare non intelligā: non audeo quicq; temere diffinire. Vortor tñ omnes populos vt cessent a via sua mala: ne forte si in illa pseuerauerint: repente supueniat ira ⁊ indignatio dei: a qua ipse nos liberet q̄ est benedictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculoz. Amen.

¶ Dñica Oculi infra diē devitio ⁊ pctō discordie: qō nullo pacto stare pōt cum veritate pnie: ob qō penitētes ab illo si bi maxime cauere debēt. Sermo. xxxix.

ONe regnuz in se diuisum desolabit: ⁊ domus supra domū cadet. Verba sunt redemptoris nr̄i originaliter Lu. xj. c. ⁊ in euāgelio presentis dñice. Non potuit efficacius aut clari⁹ explicari q̄z pernicios̄um sit malū aut graue discordia dānata q̄ in verbis dñi nostri iesu xp̄i que dixit cōtra phariseos. Et ly sua fuisset intētio ostēdere demones cōcordes esse ad oēm maliciam hoīq; perditionem: verūtñ nos intelligimus dissensiōes quelibet regna validissime exterminare. Ad hoc aūt astut⁹ diabolus innitit: vt charitate abiecta cum discordijs: odijs: ⁊ dissensionibus deū oīpotētem offendamus. Eapropter p vtilitate penitentiū in presenti sermone cōtra discordie vitiū stilū nostrū exacuemus: qm̄ redēptor nr̄ amaruz illius effectū q̄ est regnoruz desolatio apparuit in verbis allegatis in themate: in quibus de discordia tria mysteria declarāda videlz

Primū ꝺ originatio.
Scōm distinctio.
Tertiū ꝺ offensio.

¶ Q: tres possunt esse radices vel originales cause dānabilis discordie: vana gloria: videlz auaricia: vel stulticia siue leuitas.

Eap̄. j.

PRimū mysteriū declarāduz de discordia dicitur originatio. In quo videndū est que sunt discordie originales cāe Et assignari possunt tres cause.

Prima ꝺ vana gloria.
Scōa ꝺ auaricia.
Tertia ꝺ stulticia.

¶ Prima causa discordie ꝺ vana gloria ẏm em̄ Grego. xxxij. moral. discordia est vane glorie filia. Nā vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxvij. discordia importat quandam disgregationem volūtatum: inquantū scz voluntas vnius stat in vno: ⁊ voluntas alterius stat in altero. Qō aūt volūtas alicuius in ꝓprio fistat: puenit ex hoc q̄ aliquis ea q̄ sunt sua prefert his que sunt aliorum. Qō cum inordinate fit: pertinet ad inanem gloriam: ⁊ ad superbiam. Et ẏm circūstantias pōt esse peccatuz mortale aut veniale. Sed aliquis posset arguere q̄ discordia nō est peccatum. Nam Act. xxiij. Paulus po-

fuit discordiam inter phariseos ⁊ saduceos: quod nō fecisset si fuisset peccatū Itē dicitur Actuū. xv. Facta est dissentio inter paulum ⁊ barnabā. Sed Thomas respondit ad primū q causare discordiam per quā tollitur mala concordia est laudabile: ⁊ hoc modo fecit paulus. Christus etiā de seipso dicit Mat. x. c. Non veni pacē mittere: sz gladiuz. ¶ Ad scōm dicit Thomas: q discordia que fuit inter paulū ⁊ Barnabā fuit p accidens ⁊ nō per se. Uterq enī intendebat bonū: sz vni videbaī hoc esse bonū: alij aliud. qō ad humanū defectum pertinebat: nec erat talis controuersia in his que sunt de necessitate salutis. ¶ Sed hic oritur vnū dubiū vtrū auditores diuersoz magistroz tenentiū diuersas opiniones excusentur a pctō si opiniones suoz magistroz tenent qī non sunt bone. Et respondet Thomas in quolibetis: q si diuerse opiniones doctoz sacre scripture non sunt contra fidē vel bonos mores: absq periculo auditores vtrāq opinionē sequi pñt. Sicut varia fuit opinio inter Augustinum ⁊ Hieronymū de obseruatione legalium ante diuulgationem euāgelij. In illis vo que pertinēt ad fidē vel bonos mores: nullus excusaī si sequaī erroneā opinionē alicuiꝰ magistri: in talibus enim ignorātia nō excusat. Alioquin immunes a peccato fuissent q sequti sunt opinionē Arrij Nestorij: ⁊ aliorum hereſiarcharū. Nec possunt excusationē habere ꝓpter simplicitatem: si in talibus opinionē erroneā sequātur. In talibus nāq dubijs nō est de facili prestandus assensus: sed potiꝰ vt dicit Aug. in. iij. de doctrina xpiana, consulere quis debet regulā fidei quam de scripturarum planoribus locis ⁊ ecclesie autoritate perceperit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri ꝓtra manifestum scripture testimoniū: siue contra illud quod pblice teneī ꝑm ecclesie autoritatem: non pōt a vitio erroris excusari. Concordat Monaldus ⁊ Hostiensis. Aliqua tñ sunt que aliqñ fuerunt in varia opinione doctoz anteq per ecclesiā fieret determinatio. Et pro illo tpe potuerunt excusari qui vnā vel contrariā tenebant. Sed postq determinatū est per ecclesiā ⁊ firmata altera earū hereticum esset contrariū sentire: sicut est exemplū de paupertate xpi. de qua ante Job. xxij. erant varie et contrarie opiniones vtrū xps cum apostolis habuit aliquid in cōmuni. Sed determinatū fuit per ipm Johannē. xxij. immo p ecclesiā q habuit: eo q Joh. iiij. dicit: Discipuli eius abierūt in ciuitatem vt cibos emerēt. Et Joh. xij. de iuda dicitur: Fur erat: ⁊ loculos habēs ea que mittebantur portabat. Et hoc ipsum ď. xij. q. j. c. habebat. Que ergo cōtrarium assereret pertinaciter hereticus haberet. Addit Hostiēsis q qñ sunt diuersa iura ⁊ opiniones: scilz nec contra deū nec bonos mores: humanior sententia est preferenda ceteris paribus q standū est ei qui meliori innititur rōni. dist. xx. c. j. ⁊ ex de ferijs. c. capellanus. Adde etiā q in his que cōcernūt foru cōscientie in dubijs tutior via est eligēda. ex de sponsalibus. c. iuuenis. Nec ē de facili cōtraria opinio est reprobāda. ¶ Scōa cā discordie dicitur auaricia. Inquit Seneca in libro de quatuor virtutibꝰ. Quietissime viuerēt homines si per terrā si hec duo pronomina tolerentur meū ⁊ tuū. Et Plato in Phedrone. Propter pecuniarū possessionē vniuersa bella nobis fiūt. Et Salustius in catilinario. Imperij ⁊ diuitiarū causa bella atq certamia omnia inter mortales sunt. Et Lucanus libro. iij. Certamen mouistis opes. Uidemus hoc per experientiam omni die: quādo propter auariciam filius discordat a patre: frater a fratre: ⁊ amicus ab amico. ¶ Tertia causa discordie dicit stulticia. Sunt namq multi stulti et leues: qui omnia credunt que a susurronibus eis dicitur. Susurratio siquidē aptissimuz est instrumentū ad discordias semjnādas. Propterea

dixit sapiēs Prouerb. xxvj. Cum defecerint ligna extinguetur ignis ⁊ susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Et Ecc̄i. xxviij. Susurro ⁊ bilinguis maledictus multos em̄ turbauit pacē habētes. Lingua tertia multos cōmouit: et dispersit illos de gente in gētem. Ciuitates muratas diuitum destruxit et domos magnatoruz effodit. Uirtutes populorū cōcidit et gētes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit: ⁊ priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam nō habebit requiem: nec habebit amicū in quo requiescat. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autē lingue comminuet ossa. hec ibi. Quisnam sufficeret enumerare discordias que exorte sunt inter ciues: inter vicinos: inter dominos: inter populos: inter vxorē ⁊ virum: inter fratrē ⁊ fratrem ꝓpter susurrātes. O lingua ignita. O lingua venenata. O lingua immanior et crudelior omni fera pestifera. Tu lingua susurronum instrumentuz est diaboli: tu illius sagitta vulnerans: tu eius acutissimus ensis. Propterea susurratio ponitur inter grauia pctā que execrat̄ de⁹. de quibus sapiēs dicit Prouerb. vj. Sex sunt que odit dn̄s: ⁊ septimū detestatur aīa eius. Oculos sublimes: linguā mēdacē: manus effundētes innoxiū sanguinez: cor machinans cogitationes pessimas: pedes veloces ad currendū in malū: ꝓferentē mēdacia: testē fallacē: ⁊ eū q̄ seminat inter fratres discordiā. Sed culpabiles adhuc sunt illi q̄ a susurronib⁹ sibi cauere aut nesciunt aut nolunt.

¶ Qr triplex est discordia dānabilis: scismatice prauitatis: ciuilis partialitatis ⁊ importabilis societatis. Cap̄. ij.

Secundum mysterium declarandum de discordia d̄r distinctio. Distinguit̄ enim triplex discordia damnabilis ⁊ periculosa: videlz

Prima est scismatice prauitatis.
Scd̄a ciuilis partialitatis.
Tertia importabilis societatis.

¶ Pr̄ia discordia ē scismatice prauitatz. Est aūt scisma vitiū q̄ q̄s summo pōtifici subesse recusat ⁊ mēbris eccl̄ie subiectis cōicare nō vult. Scisma siq̄dē grecū est nomē qd̄ latine scissurā sonat. vt d̄r. xxiiij. q. j. c. scisma. Est aūt pctm̄ mortale: qr ꝯriat̄ charitati eccl̄iastice vnitatis. Est autem dr̄ia inter heresim ⁊ scisma: qr heresis opponit̄ directe ⁊ ꝑ se fidei: vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxix. ⁊ scisma ꝑ se opponit̄ eccl̄iastice vnitatz charitati Un̄ Hiero. xxiiij. q iiij. c. inter heresim. Inter heresim ⁊ scisma arbitror ĩteresse ꝙ heresis ꝑuersū dogma hz: scisma aūt ab eccl̄ia separat. Cōtra scismaticos d̄r ex̄ in. c. de summa tri. ⁊ fide ca. vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quam nullus omnino saluatur. ⁊. xxiiij. q. j. c. loquitur. Cyprianus ait: Loquitur dn̄s ad petrum. Ego dico tibi: quia tu es petrus: ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Super vnuz edificat ecclesiam. Et q̄uis apostolis oībus post resurrectionem suam parem potestatē tribuat ⁊ dicat: Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos: accipite spiritum sanctū tamen vt vnitatem manifestaret: vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua autoritate disposuit. Ad idem est. c. alienus. c. omnibus. c. quoniam vetus. prefata causa ⁊ questione. Sed hic oritur vnū dubium. Quid cum duo vel plures sunt in eccl̄ia gerētes se ꝓ papa ⁊ q̄libet eoꝝ habet suā sequelaz. Quis eoꝝ dicet̄ scismaticus cū suis sequacib⁹. Respōdeo aut cōstat aut cōiter tenet̄: ꝙ q̄libet eoꝝ intrusus est. i. non canonice electus. Aut constat vnum eoꝝ canonice ⁊ rite electū; videlz a duabus partibus cardinaliū ⁊ sine violētia: ⁊ postea alius supinductus. Aut dubitatur q̄s illorum sit canonice vel rite electus vn⁹ vel alter. Et in primo casu nullus eoruz est papa: sed q̄libet eoꝝ est scismaticus cū his q̄ sciēter sequunt̄ ip̄m: ⁊ excōicati sunt ip̄o facto: ex̄ de elec. c. licet. Et de hoc loquit̄. c. si duo. lxxix. di. vbi d̄r: Si duo forte ꝯ fas temeritate ꝯcertātium

fuerint ordinati in summos pontifices
nullū ex eis futurū sacerdotē. i. summū
pōtificē ꝑmittimus. Sed illū solū in se
de apl'ica ꝑmāsurū cēsemus quē ex nu-
mero clericoꝝ. i. cardinaliū noua ordi-
natione diuinū iudiciū ⁊ vniuersitatis
consensus elegerint. Nec obstat ꝙ hoc
statuit honorius augustus ⁊ ad impe-
ratorē nō spectat statuere aliq̄d de ele-
ctionibus eccl'ie: sicut nec de rebus alijs
eccl'iasticis. vt. xcvj. dis. c. bñ. qꝛ vt d̄r in
glo. in p̄fato. c. si duos. Honorius fecit
illud rogatu eccl'ie: ⁊ eccl'ia approbauit
iō rōne approbationis statutū illud hꝫ
quasi fecisset eccl'ia. Qñ ergo cōstat nul
lū eoꝝ canonice electū: vt q̄ nō a cardi-
nalibus sed ab alijs in quo casu loquit̄
c. si q̄s ex ep̄is. ⁊. c. si q̄s pecunia. lxxix.
di. Vel si a cardinalibus: nō tñ a duab⁹
partibus cardinaliū: vt in. c. licꝫ. ex̄ de
elec. qui tali adheret ꝟe scismaticus est
⁊ ꝑ cōciliū ꝓuidendū esset cū cardina-
les hmōi essent. Al's si ipsi cardinales
alium eligerēt ille esset verus apl'icus.
Et nota ꝙ ex hoc electio pape simonia
ce facta esset a cardinalibus dūmō al's
rite cessare nō pōt nec tolli q̄n sit verus
papa. Et sil'r quātūcūq̄ criminosus et
irregularis esset electus: vt dicit glo. in
c. si q̄s pecunia. ¶ In scd̄o casu. scꝫ cū cō
stat vnum canonice electū: ⁊ postea ali
us se intrudit: sicut Cornelius papa q̄
Fabiano successit ⁊ post eum canonice
creatū Nouatianus q̄dā papa se fecit.
vt d̄r. vij. q. j. c. factus est. ⁊. c. nouatia-
nus. Tūc primus est verus papa: ⁊ secū
dus apostaticus ⁊ scismatic⁹ cū sequa-
cibus eius. Sic sub Eugenio. iiij. factuꝫ
est scisma tꝑe beati Bernardi. Nā ipso
eugenio rite electo alius intrusus est: sꝫ
meritis ⁊ labore sancti Bern̄. scisma il-
lud ablatū fuit: remanēte Eugenio in
apl'ica sede. Deinde sub Johāne. xxij. fa
ctum est aliud scisma. Nā cū ipse decla-
raret fore hereticos qui assererent xp̄m
nihil habuisse in cōi etiā mobile quidā
fraticelli nūcupati de opinione dixerūt
ipsum papā Johānē hereticū cū succes-
soribus ⁊ sequacib⁹ eius ⁊ fecerunt aliū
papā Pisis. Greci aūt circa annum d̄ñi
nongentesimū scisma facientes in here
sim inciderunt de spūsctō dānatam. c.
de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. lib. vj. Sed redu
cti fuere ad eccl'ie vnitatē tꝑe Eugenij
iiij. ¶ In tertio ꝟo casu cū dubiū est q̄s
horum duoꝝ sic canonice electus: qꝛ ele
ctio primi d̄r facta ꝑ metū q̄ cadit in cō
stantē virū: q̄uis a duabus partibus
cardinaliū postmodū ab eis sit electio
sine violētia ⁊ metu quocūq̄ sicut acci
dit casus circa annos. Mccclxxx. Nam
mortuo Gregorio. xj. cardinales deben
tes ꝓcedere ad electionē successoris: vt
d̄r fuerūt a romanis cōminati ꝙ occide
rentur si nō eligerent italicū aliquem.
Elegerūt igit̄ archiep̄m barensem: qui
tūc erat rome exprimētes ei ꝙ eligebāt
eum ad vitādū periculū se fingebāt eli
gere. Electo ergo illo qui Urbanus. vj.
dictus est: ille vt fertur. dixit: ꝙ si vole
bant eū eligere volūtarie eligerēt: qꝛ in
tendebat esse papa. Publicato igit̄ Ur
bano papa: ⁊ a cardinalibus ipsis ado
rato ⁊ cōsecrato de cōsensu eoꝝ ac prin
cipibus xp̄ianitatis ac ꝑ eos significa
to ꝙ canonice esset electus. Inde ad al
quot menses ipsi recesserūt ab eo: ⁊ fu
giētes ad ciuitatem fundensem qui est
in principio regni ibi elegerūt aliū qui
dictus est Clemēs. vj. q̄ trāstulit curiaꝫ
suā in Auinionē: illūq̄ venerata est ꝑ
papa tota francia ⁊ hyspania ⁊ catha lo
nia. Alteri ꝟo. s. Urbano adhesit italia
alemānia ⁊ vngaria: ꝑseuerauitq̄ hoc
pessimuꝫ scisma vltra. xxx. annos. Cum
ergo hic esset dubiū ex ignorantia facti:
qꝛ exceptis cardinalibus ⁊ paucis alijs
tūc p̄sentibus ceteri scire nō poterant
si talia sic ꝓcesserunt vel aliter cū diuer
si diuersimode referrēt: ⁊ partim etiam
ignorātia iuris: qꝛ dubiū erat apud pe
ritissimos: vtrū fuerit talis metus q̄ ca
dere posset in constantē virū vel nō: vel
etiam qꝛ post electionē habuerunt tp̄s
ad recedendum ⁊ nō fecerunt: immo ꝑ
signa expressa ostenderūt voluntarie et

libere factā electionez. In illo ergo scis-
mate illi ꝓprie erāt scismatici qui scien
tes factū ꝯtra iura vel cōtra ꝯsciam fa
ciebant ducti amore: vel odio: vel cupi
ditate: vel ambitione. Alij ṽo excusaban
tur etiā adherēdo ei q̄ nō erat verus pa
pa quē tñ ipsi credebāt verus. Et q̄uis
vna pars excōicaret alterā tñ q̄ simplici
ter inherebāt excusari videbant. Durā-
te ṽo illo scismate post Urbanū succes-
sit ex altera parte Bonifacius. ix. Boni-
facio successit Inno. vj. ⁊ Inno. Grego.
xij. ex alia parte Clemēti successit Bene
dictus. xij. Sub his aūt. s. Grego. xij. ex
vna parte. ⁊ Benedicto ex altera factuz
est aliud scisma anno dñi. M. cccc. x. Nā
recedentibus cardinalib⁹ ab vtroq̄ pa
pa: ⁊ ꝯuenientib⁹ Pisis ꝯciliū celebran
tibus depositis illis duobus: scilz Gre-
go. ⁊ Benedic. sub eadē: videlz rōne qr
dicebant scandalizare facto suo publi-
co totā ecclesiā cū nō vellent ꝯuenire in
simul in aliquo vno loco vt ꝓmiserant
⁊ iurauerāt. demū creat⁹ est Pisis Ale-
xander papa q̄ fuit Petrus de cādia or-
dinis minoꝝ: cui successit Job. xxiij. bo-
nonie electus. Et cū pene oēs reges et
principes xp̄ianitatis dimissis Gregor.
⁊ Bene. obediētiā dedissent Alexandro
⁊ successori suo: tñ adhuc maximum du
biū erat vtrū causa ꝓpter quā creatus
fuit Alex. videlz qr Grego. ⁊ Bene. scan
dalizabāt ecclesiā esset vera. Nihilomi-
nus ex quacūq̄ triū partiū quicūq̄ cre
debat simpliciter suū verū papā: ⁊ non
alios motus ꝯscientie dictamine para-
tus etiā adherere alteri si hoc sibi cōsta
ret: excusatus creditur a vitio scismatis
⁊ sententijs eius. Cuius signū est ꝙ in
qualibet obedientia erāt multi peritis-
simi ⁊ sancti viri. Nam sub Urbano et
Bonifacio fuit sctā Brigida ⁊ sctā Ka-
tharina de senis. Sub clemente ⁊ Bñ-
dicto ex alia parte fuit btūs Petrus de
lucemburgo clarus miraculis. Sub Be
nedicto etiā fuit sctūs Uincētius de or
dine p̄dicatoꝝ. Tandē cōgregato conci
lio cōstantie Greg. prefatus spōte renū
ciauit ꝑ Karolū de malatestis suū in h̄
ꝓcuratorē. Johes. xxiij. fugā arripuit:
sed captus ꝑ imperatorē redijt ⁊ tandē
depositus fuit. Bñdictus etiā q̄ nec ve-
nire nec mittere voluit depositus fuit:
vbi creatus fuit dñs Oldo de columna
cardinalis: qui fuit Martin⁹ papa. v.
¶ Scda est discordia ciuilis partialita
tis: qñ ciues relicto amore cōis boni: cō
uertētesq̄ oīa ad ꝓpriū cōmodū discor
dant adinuicē. Nā vt inq̄t Arist. ij. Po
liticoꝝ. ciuilitas quedam cōicatio est. ⁊
ibidē. Politica est ordo quidā inhabitā
tiū ciuitatē. Qñ ergo ciues nō regunt
ſm ordinē nec sunt cōicatiui: ad dissen
siones veniūt. Tales sunt hodie quasi
in oībus ciuitatibus italie tyrāni q̄dē:
de quibus dici pōt qd̄ sapiens ait Pro
uer. xxix. Hoīes pestilētes dissipant ciui
tatem. ⁊ vt idē ait. xj. c. Bñdictione iu-
stoꝝ exaltabit ciuitas: ⁊ ore impiorum
subuertet. Impij equidē ⁊ partiales nō
reipublice: sed ꝓprie vtilitati semp in-
uigilant. Cōtra quos ait Cassiod. li. iij.
eplaruz. Nobilissimi ciuis est patrie sue
augmēta cogitare. ⁊ Tul. i. j. de officijs.
Oīno qui reipublice p̄sunt seruēt duo
p̄cepta Platonis. Unum vt vtilitatē ci
uium sic tueant: vt quecūq̄ agūt ad eā
referāt obliti cōmodoꝝ suoꝝ. Alterū vt
totū corpus reipublice curēt nedū par
tem aliquaz tueant: reliquas deserant.
Ut em̄ tutela: sic procuratio reipublice
ad eoꝝ vtilitatē qui cōmissi sunt: nō ad
eoꝝ quibus cōmissa est gerēda est. Qui
aūt parti ciuiū cōsulūt partē negligūt:
rem ꝑniciosissimā in ciuitatē inducunt
seditionez atq̄ discordiam. Hinc apud
atheniēses magne discordie orte: ⁊ ī no
stra republica nō solum seditiones: sed
etiā pestifera bella ciuilia: que grauis ⁊
fortis ciuis in republica dignus princi-
patu fugiet atq̄ oderit: tradetq̄ se to-
tum reipublice neq̄ opes aut potentiā
cōsectabitur: totāq̄ eā sic tuebit: vt oī-
bus consulat: necnon criminibus falsis
in odium aut inuidiaz vocabit: oīnoq̄
ita iusticie honestatiq̄ adherescet vt ea

cõseruet: q̃uis grauiter offendat: mortemq; appetat potius q̃ deserat illa q̃ dixi: Miseria omnino est ambitio: bonorũq; cõtẽtio: de qua p̃clare est apud eundẽ Platonẽ. hec ille. Nã ⁊ antiqui romani etiã propter rẽpublicã domesticas iniurias dissimulabãt. Unde Ualerius maximus li. iiij. rubrica de moderatione. Stagippus teciates hortãtibus amicis: vt grauẽ in administratiõe reipublice ⁊ emulũ sibi vehemẽter aduersariũ: sed alioquin probũ ⁊ ornatũ virũ qualibet ratione vel tolleret: vel submoueret: negauit se facturũ: nec quẽ in tutelã patrie bonus ciuis locuz obtineret malus ⁊ improbus occuparet: seq; vehementi aduersario vrgeri q̃ patriam egregio aduocato carere p̃optauit. In eodẽ libro Ualeri⁹ ⁊ rubrica. Qui ex inimicis iuncti sunt amicitia. Aliud refert exemplũ. Emilius inq̃t lepidus his cõsul ⁊ põtifex maximus splẽdoreq; horũ par vite grauitate: diutinas inimicitias cum Fuluio flacco eiusdẽ amplitudinis viro gessit: quas simul vt censores renũciati sunt in campo deposuit existimans eos nõ oportere priuatis inimicitijs dissidere qui publice summa iuncti essent potestate. O dãnosum virus in ciuibus italie a diabolo disseminatuz. Jam iã vbiq; partialitates abũdãt: ꝓpter quas omne bonũ publicũ penitus destructũ est: ⁊ euersuz oĩsq; iusticia cõculcata ⁊ abiecta. Tertia est discordia importabilis societatis eorum qui insimul cõueniũt: aut in vna domo: aut in vicinia: aut in religione: aut in aula p̃ncipis: aut in quocũq; collegio: q̃ discordant: nec vnus alium recto oculo respicere valent eo ꝙ nesciunt seruare regulam Pauli dicentis ad Ephe. iiij. Cum omni humilitate ⁊ mansuetudine: cum patiẽtia supportãtes inuicẽ in charitate: sollicite seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. O infelix tẽporis huius ꝯditio in qua ad modicũ tolerare soci⁹ nescit socium: frater fratrẽ: ꝓxim⁹ ꝓximum suum. Uix domus reperitur in q̃ non regnet diabolus discordie: vix etiã vt sic dicam aliqua congregatio eorum qui vocantur iusti. Ubiq; secte: vbiq; dissentiones: vbiq; voluntatũ ⁊ aĩorũ ꝯtrarietas. O quantos decipit presumptio ꝓpria ⁊ suijpsius elata opinio: quaduz suas discordias: immo ⁊ odia ignota cõsiderãt: formãt sibi conscientiã: dicuntq; zelo ⁊ charitate odire ac discordare. Taceo qd̃ scio qd̃ vidi: quod vel quotidie de multis q̃ sctĩ reputant experiri. Unũ dico ꝙ vbi cõcordia nõ est non habitat ip̃e xp̃s. Dixit em̃ Mat. xviij. Ubi fuerint duo vel tres cõgregati in nomine meo ibi sum in medio eoꝝ. ⁊ Eccli. xxv. sapiens notabiliter est locutus. In tribus inquit beneplacitum est spũi meo que sunt ꝓbata corã deo ⁊ hoĩbus. Concordia fratrũ: amor ꝓximorum: ⁊ vir ⁊ vxor bene sibi cõsentientes.

¶ Qr discordia offendit omne bonũ hominis spirituale: scz corporale ⁊ temporale. Cap. ij.

Tertiũ mysteriũ declarandũ de discordia d̃r offensio. Offendit nãq; discordia tria desideranda bona.

Primũ bonũ spũale.
Scd̃m bonũ corporale.
Tertiũ bonũ tẽporale.

¶ Primũ bonũ qd̃ offendit discordia dicitur spũale bonum. s. aĩe. Nã nullũ est pctm̃ adeo graue qd̃ discordãtibus non fiat facile. Ex illa siquidẽ ꝓuenerũt iurixe: odia: inimicitie: ⁊ lites: cõtentiões: mẽdacia: periuria: blasphemie: homicidia: obstinationes: ⁊ cõtẽptus sacramẽtoꝝ ecclie. Propter illã pleriq; ꝑ annos ⁊ annos: nec cõfiteri nec cõicare curãt. Propterea figurata est discordia ꝑ bestiam: de qua Joh. Apoca. xiij. ait: vidi de mari. i. de amaro corde discordãtium bestiã ascendentẽ. i. discordiã habentem capita septẽ. i. septem capitalia vitia: cornua decẽ. i. transgressionẽ decẽ p̃ceptoꝝ: ⁊ sup̃ cornua eius diademata decem. i. gloriã de malo: qm̃ discordãtes ⁊ partiales letantur in malis suis. Scd̃m

bonū:qō offendit discordia ōr corporale. Facit nāq discordia cor discordātū triste: ⁊ vt ōr Prouer.xvij. Animus gaudens etatē floridā facit spūs tristis exiccat ossa. ⁊ Eccl.xxx. Jocūditas cordis hec est vita hoīs. Et iterū ibi. Ante tps senectā adducit cogitatus. Tertium bonū qō offendit discordia ōr temporale. Ut enim Salustius ait in iugurtino. Concordia parue res crescūt discordia maxime dilabunf. ⁊ Tullius de amicitia. Que domus tā stabilis: que ciuitas tam firma: que nō odijs ⁊ dissidijs funditus possit euerti. Patet hoc per experiētiā in romane reipublice desolatiōe. Cur destructa? Cur desolata? Cur ad nihilum deducta romanoꝝ gloria atq potentia? Fatua certe falsaq fuit opinio eoꝝ qui dixerunt romam defecisse: eo ꝙ ibi acceptatus sit cultus xpi: ob qō indignati ipsoꝝ dij ciuitatē ipsam odio graui sunt persecuti. Et lz Aug. satis copiose contra sic dicentes disputet in li. de ciui. dei. Tñ non desunt poete ⁊ hystoriographi qui dicunt romanoꝝ regnū amplissimū fore deperditus ꝓpter ciuilia bella: ꝓpterea Lucanus in principio sui primi libri sic cantat. Bella per emathios plus q̄ ciuilia cāpos. Jusq datū sceleri canimus populūq potentem. Jn sua victrici conuersum viscera dextra. Cognataq acies ⁊ rupto federe regni. Certatū totis cōcussi viribus orbis. Jn cōmune nefas in festis obuia signis. Signa pares aquilas ⁊ pila minantia pilis. Quis furor o ciues? q̄ tanta licentia ferri? Sentibus inuisis latiū prebere cruores? Lucq superba foret babylon spoliāda tropheis. Ausonijs: vmbraq erraret crassus inulta. Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Deu quātū terre potuit pelagiq pari. Hoc quē ciuiles hausserunt sanguine dextre. Unde venit titā ⁊ norybi fidera fundit. Quaq dies melius flagrantib⁹ estuat horis. Et qua bruma rigens ⁊ nescia vē remitti. Astringit scythicū glaciali frigore pontum. Sub iugo iam seres iam barbarus esset erares. Et in. ij. li. idem ait: Summum brute nefas ciuilia bella fatemur. Qui igitur confiderat romane vrbis interitum de qua dicitur: Romanam quanta fuit ipsa ruina docet. Facile cognoscere poterit quāta sit discordie vis ad nocendū: ad perdēdum: ad destruendum: ⁊ annihilandū omne regnū. Sed adhuc nobis se offerunt exempla tot florentissimarum ciuitatum italie in quibus videntur palatiorum ruine: desolationes viarū ⁊ platearum: paucitas populoꝝ: ⁊ pristine dignitatis ac felicitatis antique omnimoda diminutio. O Bononia studiorū mr̄. O ianua regina maris. O parma. O esculum. O placentia. O assisium. O viterbium. O alie ciuitates ⁊ terre que discordijs ⁊ partialitatibus locū dedistis. Ubi est glia vra? vbi ppli multitudo? vbi antiq diuitie? O discordia maligna? O discordia detestāda? Propf illā nēpe ciuis insurrexit i ciuē: frater in fratrē: amicus in amicū: ⁊ platee ciuitatū humano sanguie sunt madefacte: atq indies ciuitatum conditiones deteriorate: eo ꝙ omne regnum vt dictum est in principio in seipsum diuisum desolabitur: a qua desolatiōe liberet nos christus iesus dei filius qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat per infinita seculorum secula. Amen.

¶ Feria secunda post Oculi: de diuitijs aquarum cupiditate amoreq inordinato retrahendi sunt penitentes qui cupiunt eternas ⁊ celestes diuitias possidere.

Sermo.xl.

EJecerunt illum extra ciuitatem. Scribuntur hec verba originaliter Luce iij.c. ⁊ in euangelio hodierno. Horribile satis est audire ꝙ nazareni iecerunt christum foras materialem ciuitatem. Sed multo magis detestabile est: ꝙ christiani ipsum de suo corde repellāt,

Et licz multa sint vitia atqz pctā pro-
pter que xp̄s a multis contēnitur: ve-
rūtamen vnum est satis generale aua-
ricia: scz propter quā pauci sunt hodie
qui xp̄m velint habere. Ut enim dicit
Hieremie.vj. A minore vsqz ad maio-
rem oēs auaricie student: ⁊ a propheta
vsqz ad sacerdotē cuncti faciunt dolū.
Est aūt auaricia immoderatꝰ amor pe-
cunie. vt dicit Aug. per pecuniā intel-
ligendo quecūqz temporalia bona que
possideri possunt. Nam.j.q.iij.c.totū.
dicitur: Totū quicquid hoīes habēt in
terra omnia quorum dn̄i sunt pecunia
vocatur: Propterea vt homines ad ve
ram penitentiam per diuitiarū contē-
ptū perueniāt: in presenti sermone de
diuitijs erimꝰ locuturi: in quo tria my
steria erunt declaranda.

Primū d̄r damnatio.
Scd̄m conditio.
Tertiū malignatio.

¶ Qr amor inordinatꝰ diuitiaꝝ rep̄hē-
ditur ⁊ dānat: verbo ⁊ exēplo: tā a san-
ctis q̄ a ph̄is moralibꝰ. Capl'm.j.

PRimū mysterium declaran-
dum de diuitijs d̄r dānatio.
Dānatur siquidem nō soluz
a sanctis: verūetiam a genti
libus ⁊ moralibus ph̄is. Et vt clarius
habeatur: queritur vtrū diuites diui-
tias habentes aut habere volētes pos-
sint eternā salutem acquirere. Et q̄ nō
arguitur. Primo p testimonia sanctaꝝ
scripturarū. Deinde p dicta ⁊ exempla
philosophoꝝ. Inquit sapiens Ecc̄i.xj.
Si diues fueris non eris immunis a
delicto. Et Prouer.xxviij. Qui festinat
ditari non erit innocens: ⁊ Dauid ps̄.
xxxiij. Diuites eguerūt ⁊ esurierūt. ⁊.j.
Timo.vj. Qui volunt diuites fieri inci
dunt in tentationē: ⁊ laqueū diaboli ⁊
desideria multa inutilia ⁊ nociua que
demergunt hominē in interitū ⁊ perdi
tionē. ⁊ Jaco.v. Agite nūc diuites plo
rate vlulantes in miserijs vestris que
adueniēt vobis. Diuitie vestre putre-
facte sunt; vestimenta vestra a tineis
comesta sunt. Aurū ⁊ argentū vestrum
eruginauit: ⁊ erugo eoꝝ in testimoniū
vobis erit: ⁊ manducabit carnes vr̄as
sicut ignis. Et Aug. in li.lxxxiij.q. Cha
ritatis venenum est spes adipiscendo
rum. ⁊ Hiero. ad Eustochiuz. Diuinis
euangelium vocibus intonat nemo po
test duobꝰ dn̄is seruire. Et audeat q̄sq̄
xp̄m mendacē facere deo ⁊ māmone ser
uiēdo. Vociferat ille sepe Luce.ix. Si
q̄s vult post me venire abneget semet
ipsum: ⁊ tollat crucē suā et sequat me.
Et ego onustus auro arbitror me xp̄m
sequi? Et idem ad Julianū ait: Diuitē
purpuratum gehēne suscepit flamma.
Lazarus pauper plenus vlceribꝰ cuius
carnes putridas lambebant canes: et
vix de micis mense diuitis miserā susti
nebat animā: in sinu Abrae recipitur.
⁊ tanto patriarcha parente letat. Diffi
cile īmo impossibile est vt presentibus
quis ⁊ futuris fruatur bonis: ⁊ hic vē
trem ⁊ illic mentem impleat: vt de diui
tijs transeat ad diuitias: vt in vtroq
seculo primus sit: vt ⁊ in celo ⁊ in terra
appareat gloriosus. hec ille. Et sanctꝰ
sanctoꝝ xp̄s Luc̄.vj. ait: Vhe vobis di
uitibus qui habetis consolationem ve
strā. Et idē Mat.v. Beati (inquit) pau
peres spiritu: qm̄ ip̄oꝝ est regnuz celo
rum. ⁊ Mat.xvj. Facilius est camelus
per foramen acus transire q̄ diuitem
intrare in regnū celoꝝ. Genitrix v̄o eius
virgo sctissima Luc̄.ij. sic cecinit. Esu
riētes impleuit bonis: ⁊ diuites dimi
sit inanes. Satis etiā damnabiles fo
re diuitias xp̄s ⁊ sancti exemplo pari
ter ⁊ opere demonstrarunt. Paup̄ siq̄
dez christus ex paupe matre natꝰ vsqz
ad patibulū crucis pauperē vitā duxit.
Unde Bern̄. in sermone quodam ait:
Omniū bonoꝝ eterna in celis affluētia
suppetebat: sed paupertas inueniebat
in eis. Hanc itaqz dei filius concupi
scens descendit vt eā sibi assumeret et
sua estimatione illā faceret preciosam.
De paupertate aūt xp̄i dixi in sermone
de natiuitate. Pauperes adhuc ip̄e vo

luit esse apl'os suos. ꝓ q̄b⁹ dicit Chrys. super Mat. Si bonū esset aurum hoc vtiq; dedisset apl'is xp̄s: q̄ eis ineffabilia ꝯtulit bona. Non aūt nō solum nō dedit: sed etiā habere ꝓhibuit. Unde ⁊ Petrus in paupertate gloriat̄ dicens: Aurū ⁊ argentū nō est mihi. Pb̄i insuper atq; gētiles suo modo dānabiles ⁊ periculosas esse p̄dicant diuitias tp̄ales ⁊ illas fatent̄ noxias. Uñ Tulli⁹ in j. de officijs ait: Pecunie fugienda cupiditas est. Nihil est taꝫ angustianimi tamq; parui q̄ amare diuitias: nihil honestius: magnificētiusq; q̄ pecuniā contēnere. Et Señ. ad Lucilluꝫ. Aude hospes cōtemnere opes: ⁊ te quoq; dignū finge deo. Nemo alius est deo dignior q̄ qui opes ꝯtēpsit. Et idē ī libro de tranquillitate animi inducit exēplū ⁊ verba zenonis. Zeno inquit nr̄ cum om̄ia sua audisset submersa. Jubet me dixit fortuna expediti⁹ philosophari. Et Ualerius maxim⁹ de Anaxagora dixit: ꝙ cū post longam peregrinationeꝫ redijsset in patriā omniaq; sua dissipata vidisset: retulit. Non essem ego saluus nisi ista perijssent. ⁊ de Crate thebano dicit Hiero. ad Paulinū. ⁊ ponit̄ xij. q. ij. c. gloria ep̄i. Crates ille thebanus homo quōdā ditissim⁹ cū a philosophandū athenas ꝑgeret: magnū auri pōdus abiecit tueq; putauit se posse et virtutes: ⁊ diuitias simul possidere. Et contra Jouiuianū idē sic loquit̄: Leguntur plurimi philosophorum diuitias non tantū contēpsisse sed etiam abiecisse quasi impedimētū sapientie ⁊ virtutis. Fecit hoc Socrates quē oīm philosophoꝝ secte tanq̄ sapiētie ⁊ virtutis vnicum fontem venerant̄. Et Lactan. lib. j. diui. insti. ait: Nam et abiecisse quosdam res suas renūciasse vniuersis voluptatibus constat vt solā nudamq; virtutē nudi expeditiq; sequerētur. Cōcludimus ergo per oīa dicta ꝙ diuites cum quibus virtutes stare non possunt eternam salutem non habebunt. Sed cōtra obijci potest. Dicit̄ em̄ Prouerb. xiij. Redēptio anime viri diuitie ꝓprie. Et Eccl̄i. xxvij. Propter inopiā multi deliquerūt. Et Salusti⁹ in catilmario. Semper ī ciuitate quibus opes nulle sunt bonis inuidēt: malos extollunt: vetera odere: noua exoptant: odio suarū rerū mutari oīa student. Et Aristo. iiij. ethicorum. Diuitie sunt vtiliū. Et. ij. retho. Unuꝫ aliquid necessarioꝝ est substantia. Et idē. Oīs indigētia mala est. Et. j. poli. Res possessa organū est ad vitā. Et. ij. poli. Confert multitudo substantie. Et in euāge. Lu. xix. de zacheo diuite p̄ncipe publicanoꝝ xp̄s dixit: Hodie huic domui salus a deo facta est. ⁊ Mat. viij. Centurionē sub se milites habētē nō damnauit: sed poti⁹ approbauit fidē ei⁹ dicēs Mat. viij. Non inueni tantam fidē in israel. Respondeo ad hāc questionem ꝙ diuitie possunt haberi cum peccato et absq; peccato. Cum peccato habentur triplici ratione.

Prima d̄r inordinate affectiōis.
Scd̄a impie iustificationis.
Tertia indebite dispēsatiōis.

¶ Prima ratio quare damnabiles sunt diuitie dicitur inordinate affectionis cum quis ad illas inordinate afficitur constituens in eis beatitudinis finez. Et sic intelliguntur oēs autoritates q̄ videntur concludere ꝙ diuites saluari non possunt: scilꝫ quando diuitias diligunt tanq̄ summū bonum paruidentes deuꝫ. Unde in ps̄. lxj. Diuitie si affluant nolite cor apponere. Et Seneca ad Lucillū. Diuitiarū tibi possessioneꝫ non interdico: sed afficere volo vt illas intrepide possideas. Q̄ vno consequeris modo si te etiā sine illis beate victurū persuaseris tibi. Propterea Aug. li. j. de ci. dei. c. x. ait: Cū apl's dixit. j. Timo. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊c. profecto in diuitijs cupiditatē reprehendit nō facultatē quā precipit alibi dicens. j. Timo. vj. Precipe diuitibus huius mundi non sume sapere: neq; sperare in īcerto diuitiaꝝ:

sed in deo viuo q̄ p̄stat nobis oīa abundanter ad fruendū. Et Hiero. ad Saluiniā de Nebridio ⁊ viduitate. Nec diuiti obsunt opes si eis benevtatur nec pauperē egestas cōmēdabiliorē facit si inter sordes ⁊ inopiā pctā non caueat. Utrūq; nobis testimoniū ⁊ abraā patriarcha ⁊ quotidiana exēpla suppeditant. Quorū alter in summis diuitijs amicus dei fuit. Alij quotidie in sceleribus deprehēsi penas legib⁹ soluunt. De abraā insup idē ad Palmachiū ita scribit: Diues erat abraā auro ⁊ argento pecore: possessione: multāq; familiā habebat: itavt ad subditū nūciū armare posset exercitū iuuenib⁹ electis. Et quattuor reges q̄ fugerāt in Helan secutus occiderat: tñ post crebrū hospitalitatis officiū dū hoīes non recusat suscipere meruit deū. hec ille. Dānat ergo nō diuitiaꝝ possessio: sz illaꝝ nimi⁹ superfluusq; amor. Sunt autem hec amoris vitiosi tria principalia signa. Primū cū quis sine rerū īdigētia plus debito in diuitijs acq̄rēdis se occupat ⁊ affligit. De quo d̄r Eccl's. iiij. Un⁹ est ⁊ scd̄m nō habet: nō filiū: nō fratrem: ⁊ tñ laborare nō cessat nec satiant̄ oculi ei⁹ diuitijs: nec recogitat dicēs: Cur laboro et fraudo animam meā bonis. In hoc quoq; vanitas est et afflictio pessima. Scd̄m signū q̄ quis īordinate diligit diuitias est cū illas quib⁹ ipe non eget ꝓpter deū pauperib⁹ dispensare recusat. Et de hoc diffusi⁹ loq̄mur in sermōe de elemosyna. Tertiū signū est cū quis se diuitiarū seruū facit. Nā sunt nōnulli qui diuitias etiā ad ꝓprium cōmodū necessitate vrgēte exponere nolūt. Noui ⁊ ego Johānē fusco venerabilis eccl'ie sctē marie maioris de vrbe canonicū ditissimū q̄ plura beneficia habentē: eratq; ei substantia multa: abundabat vino: frumento: armentis: ⁊ pecunijs. Remāserant etiā ei argenteavascula: indumēta: panni: libri: et alia plurima bona quōdam fratris eius cardinalis sancti Marci. Ipse tñ miser ⁊ miserior ceteris auaricia victꝰ panē ⁊ aquā sepius comedebat. Mulā cui insidebat ne famulū precio detineret ipe solus gubernabat. Ad dormiendū sine lumine accedebat: calciatꝰ incultū lectū ītrabat. Dū infirmabat vix post multos dies cū mori iā timere inciperet: medicū aduocabat. Uestes antiquas ⁊ laceratas deferebat: nec coloribus aut frigore a labore poterat detineri: ꝓ vno denario pauperes suffocabat: semp discurrebat: semp circūibat anxius ⁊ sitibūdus ad thesaurizādum. Crudelis alijs: crudelior sibi: inimicissimus deo. O reprobāda ꝯditio. O feralis natura. O deniq; rep̄hensibile malum: amare plus diuitias q̄ deum: q̄ proximū: q̄ propriā animā: q̄ etiam et corporalē vitā. ꝓpterea Seneca in li. de beata vita ait: Diuitie apud sapientē virū in seruitute sunt: apud stultū in imperio. ¶ Scd̄a ratio quare dānabiles sunt diuitie dicit̄ impie iustificationis quando aut iniuste acquirunt̄ aut iniuste possidentur. ¶ Tertia ratio d̄r indebite dispensationis quando dispēsantur aut his quibus dispensari non debent: et de hoc dicemus in sermone de elemosyna: aut quando expendunt̄ prodigaliter in his in quibus expendi non debēt: vt in superfluis edificijs cōuiuijs ⁊ indumentis ⁊ similib⁹. Absq; peccato habentur diuitie cum retinentur in vsum: nec propter illas offenditur de⁹ aut ꝓximus: sz habentur aut ꝑ iusta lucra acquisite: aut per hereditariam successionem illisq; homo vtitur moderate non constituendo in eis finem vltimum.

¶ Qr diuitie affligunt eos qui illas immoderate amāt labore timore atq; dolore quare potius sunt contemnende q̄ diligende. Capitulum. ij.

Secundū mysterium de diuitijs declarādū d̄r conditio. Reperiuntur siquidē in diuitijs cū pl⁹ debito diligūtur tres pessime ꝯditiōes.

Prima dicitur laboris.
Secunda dicitur timoris.
Tertia dicitur doloris.

¶ Prima pditio dr laboris. Affligunt em̃ diuitie se diligẽtes triplici labore.

Primus dr mentalis.
Secundus corporalis.
Tertius conscientialis.

¶ Primus dr labor mentalis: q mens eorũ qui diuitias amãt: nunq̃ põt esse quieta: eo q cũ in diuitijs satietatẽ q̃rant illam in eis nunq̃ inueniũt. Propterea dicit sapiens Eccls. v. Auar nõ implebit pecunia. Et Hieron. ad Demetriadẽ virginẽ. Diuitiarũ amor insatiabilis est. Et Ambro. xlvij. dist. c. sicut hi. Nec satietas vnq̃ nec finis aderit cupiditati. ꝛ Boetius in. ij. Si quãtas rapidis flatibus incitus pontus ꝺsat arenas. Aut quot stelliferis edita noctibus celo sydera fulgent. Tãtas fundat opes nec retrahat manũ pleno copia cornu. Humanũ miseras haud iõ genus cessat flere querelas. ꝛ Señ. ad Lucillũ. Vidisti aliq̃n canẽ missa a dño frusta panis aut carnis aperto ore captãtẽ. Quicq̃d excipit ꝓtinus integrũ deuorat et ad spem vẽturi hiat. Idem euenit nobis quicq̃d expectãtib? fortuna proiecit id sine vlla voluptate dimittimus statim ad rapinã alteri? attoniti ꝛ erecti. Et idẽ ad eundẽ. Lõgerãtur in te quicq̃d multi locupletes possidẽt. Et vltra priuatũ pecunie modũ fortuna te puehat: auro tegat: purpura vestiat: ꝛ ad hoc modus delitiar ꝛ opum te perducat: vt terrã marmorib? abscõdas: non tũ detrahere: sed calcare diuitias liceat. Accedãt statue ꝛ picture: ꝛ quicq̃d arsvlla luxurie elaborauerit: maiora cupere ab his disces. Naturalia em̃ desideria infinita sunt: et falsa opinione nascẽtia: vbi desinãt nõ hñt. Et Iuuenal. Crescit amor nũmi quãtũ ipsa pecunia crescit. Quid igitur prodest ei qui multas habet diuitias si nõ quiescat vel contẽtatur. Inquit enim Licero in paradoxis. Contẽtũ esse suis rebus maxime sunt certissime diuitie. Propterea magis diues est qui scit cõtẽtari in paucis q̃ q̃ in multis semper animo angustiat reget. Unde Señ. ad Lucillũ. Breuissima ad diuitias p contẽptũ diuitiar via est. Et iterũ ad eundẽ. Qui cum pauptate bene ꝓuenit diues est. Et iter ibi de ꝓcẽptu pecunie. Multa dicãtur ꝛ lõgissimis orationibus hoc precipitur: vt hoies in animo nõ in patrimonio putẽt esse diuitias: eumq̃ locupletem esse qui paupertati sue coaptus est. Et iterũ ibi. Quid miraris? quid stupes? põpa est. Ostendũtur iste res: non possidentur. Ad veras potius te cõuerte diuitias. Discе paruo esse cõtẽtus: ꝛ illã vocẽ magn? atq̃ animosus exclama. Habeamus aquaz habeamus polentã. ¶ Secũdus labor quo diuitie se diligentes affligunt est corpalis. Propterea ait Horati?. Iupiter extremos mercator currit ad indos. Per mare pauperiẽ fugiens: per ſara per ignes. Et sapiens Eccls. ij. Luncti dies eius doloreb? ꝛ erũnis pleni sunt. ¶ Tertius labor dicitur ꝓsciẽtialis: de quo Aug. in sermone de innocentib?. Lucrum inquit in arca: dãnum in conscientia. Quisnã explicet quot peccatis onerat auaroz cõscia misera. Ob cupiditatẽ nãq̃ fiũt rapie: furta: simonie: violẽtie: depdatiõis vsure: fraudes: pditiones iniusticie: ꝛ vt sic dicã oĩa mala atq̃ facinora. Uñ Uergil. i. j. eneid. ait: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames: q̃si dicat ad oĩa mala. O voratrix animar auaricia: o ardens ignis cupiditatis. O pestiferũ venenũ salutz. Magna siq̃dẽ incredibilisq̃ multitudo gẽtiũ ꝓpter auariciã demergit in infernũ. ¶ Scda pditio pessima diuitiarũ dr timoris. Cruciant nẽpe se diligẽtes timore ꝺtinuo. Nã q̃ nimis ad diuitias afficit semp est pauidus timet inimicos: nõ min? formidat amicos: nõ pfidit i vxore: nõ i filijs: nec in fortissimis serz. Abscõdit sepe aut i terra aut itra muros p timore pecunias. Terret

ad sonitū vēti: ad motū fenestre: ad saltum muris: suspicādo semper oīa latrones esse. In itineribus ei arboꝝ vmbre terrorē incutiūt: ⁊ vbiq; semp̄ viuit suspectus. Propterea exclamat Boetius in.ij.de consolatione dicēs: O preclara opum mortaliū beatitudo: quā cū adeptus fueris securus esse desistis. Et Iuuenalis dicebat: Cantabit vacuus corā latrone viator. Propterea beatus Frāciscus paupertatē complexus: latrones nō timuit dum irruerūt in eū qñ ibat in principio cōuersionis sue de Assisio versus Eugubium. Propterea de illo dñs Boñ. sic dicit in responsorio. Dū seminudo corpore laudes decantat gallice zelator noue legis latronib⁹ in nemore respondet sic ꝓphetice. Preco suꝫ magni regis. Audit in niuis frigore ꝓiectus: iace rustice futur⁹, pastor gregis. ¶ Tertia cōditio diuitiaruꝫ d̄r dolor. Afficiūt nēpe dolore incredibili se diligentes cū dimittuntur aut relinquūtur in morte: Nā moriētes nihil de illis secū portare possunt. Unde Dauid in ps̄. lxxv. Dormierūt somnū suū: et nihil inuenerunt omnes viri diuitiarū in manibus suis. Et Job.xxvij.c. Diues cū dormierit nihil secū affert: aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet. Apprehēdet eū quasi aqua inopia. Et vt Grego. inquit. iij. moral. Nunq̄ sine dolore perditur qd̄ cū amore possidetur. Propterea qui diuitias estimāt sicut debēt: si illas aut viuentes perdāt: aut moriētes deserāt nō contristantur. Propterea Tullius in paradoxis ait de Biante penneo. Necnō illum laudo sepe sapientē qui nominatur vt opinor inter septē cuius cū patriā priennem cepisset hostis ceteriq; ita fugerēt vt multa de suis rebus secum asportarent: cum esset admonitus a quodaꝫ: vt idem ipse faceret. Ego inquit facio. Nā omnia mea mecum porto. Ille hec ludibria fortune: nec sua putauit que nos etiam bona appellamus.

¶ Qꝛ maligni sunt diuitiarū amatores eo ꝙ subijciūt se terre vilissime ⁊ deuiāt a regula oīs creature: efficiūturq; similes idolatris. Capm.iij.

Tertiū mysteriuꝫ declarādum de diuitijs dicitur malignatio. Est quidē peccatū malignū diuitias inordinate diligere: qꝛ auaricia ab auri cupiditate nūcupatur. Grauitas autem eius apparet ex triplici ratione.

Primo ratione subiectionis.
Secūdo ratione deordinationis.
Tertio ratione idolatrationis.

¶ Primo apparet grauitas auaricie ratione subiectionis. vt em̄ inquit Tho: ij.ij.q.cxviij. Omne peccatū ex hocipso ꝙ est malum in aliqua corruptione seu priuatione alicui⁹ boni cōsistit. Inquātum aūt est voluntariū cōsistit in appetitu alicuius boni. Dupliciter ergo ordo peccatorū pōt attendi. Uno modo ⁊ parte boni qd̄ per peccatuꝫ cōtemnitur vel corrūpitur: qd̄ quāto maius est tanto peccatū graui⁹ est. Et s̄m hoc peccatū qd̄ est cōtra deū est grauissimū. Alio modo pōt attēdi grauitas peccatorū ex parte boni cui inordinate subditur humanus appetitus qd̄ quāto minus est ac vilius tāto peccatuꝫ deformi⁹. Inter oīa aūt bona exteriora minimum est et infimum qd̄ spectat ad temporales diuitias. Nam si recte consideremus quid sit argentum: quid auruꝫ: quid gemme: quid iocalia quelibet preciosa: quid domus: quid alta palatia: quid famulorum turba: quid greges: quid armēta: quid deniq; oīa que diuitie vocari solēt: ꝓfecto inueniemus nō aliud esse preter terram. Terra autē in ordine creaturarum infimū habet locuꝫ atq; vilissimū eāq; calcandā deus pedibus hominū dedit. Uñ Hiero. ad Demetriadē virginē ait: In actibus apostoloꝝ qñ dñi nostri iesu xp̄i feruebat cruor: ⁊ recēs erat in credētibus fides: vēdebant oēs possessiones suas: et ponebant precia ad pedes apostolorum vt docerent pecunias esse calcandas. Propter hoc insuper Seneca ad Lucillum ait: Nihil natura quo

auariciā nostrā irritaret posuit in aperto pedibus aurū calcandū ac premendū dedit: ⁊ q̄cquid est propter qd̄ calcamur ac premimur. Illa vultus nostros erexit ad superos: et quicquid magnificuz mirūq̄z fecerat videri a suspicientibus voluit: ortus occasusq̄z ⁊ ꝓperātis mūdi volubilem cursum tardos siderū incessus: si cōpares toti citatissimo: si cogites quāta spacia nunq̄ intermissa velocitate circumeant. Alia deinceps digna miratu siue ꝑ ordinē subeunt: siue subitis causis mota prosiliunt: vt nocturni ignium tractus celi patescentes columnas ac trabes defectus solis: ac lune inuicem obstantium: hec supra nos itura disposuit. Aurum quidē ⁊ argētū quasi male nobis committerentur abscondit. Nos fortune mala nostra tradidimus nos in lucē per que pugnaremus extulimus nec erubescim⁹ summa apud nos haberi: que fuerūt ima terrarū. hec ille.

¶ Scd̄o apparet grauitas auaricie ratione deordinatiōis. Deordinat siquidē auaricia hoīes vt peiores fiāt qualibet alia creatura. Nā vt dicit Aug̃. Indiciū maximum diuine bonitatis est ꝙ quelibet creatura cogit̄ dare seipsam: auari v̄o oīa vellent appropriare sibi. Contra quoꝝ parcitatē ⁊ crudelitatē ad proximos dicem⁹ in sermone de elemosyna.

¶ Tertio apparet grauitas auaricie ratione idolatrationis. Vñ Paul⁹ Ephe. v. dicit: ꝙ auaricia est idolorū seruitus. qd̄ s̄m Nico. de lyra intelligendū est per quādā cōformitatē: q̄ ita se habet auarus ad nūmum: sicut ad idola idolatra. Propterea q̄ auari oēm spem suā ⁊ cōfidentiā ponūt in diuitijs. Hec est itaq̄z illa auaricia nequissima perditiōis mater: pietatis inimica: corruptrix animarum: esca diaboli: ⁊ materia oīs peccati quā qui sequitur eijcit a se xp̄m: qui nobis sit propicius vt valeamus sua gratia terrena oīa cōculcare atq̄z ad regna properare celestia: vbi sanctis associati bened: cemus xp̄m gloriosum ⁊ laudabilem per infinita secula seculorū. Amen.

¶ Feria tertia post oculi de execrādo et periculosissimo pctō simonie: ꝓpter qd̄ non parū dānificat̄ atq̄z cōfundit̄ ordo ecclesiastice hierarchie. Sermo. xlj.

Quecūq̄z solueritis super terrā erunt soluta ⁊ ī celo. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matth̄. xviij. et in euāgelio hodierno. Cōtulit saluator noster ministris ecclesie et sacerdotibus suis inestimabilē dignitatē cū fecit eos spiritualiū dispensatores. Ideo tanto grauius estimatur si qñ peccāt eoꝝ delictum: quāto plura donoꝝ dei incrementa sumpserūt. Maxime aūt dānatur in illis vitiū simonie: qd̄ ex auaricia procedere noscitur. Illud siquidem est causa multorum maloꝝ: ⁊ cōfusionis damnosissime in ecclesiastica hierarchia. Ob eā cām in p̄senti sermone cōtra vitiū simonie nōnulla erim⁹ disceptaturi: de quo ꝯtēplabimur tria mysteria principalia.

Primū dicitur diffinitio.
Scd̄m inductio.
Tertium punitio.

¶ Quid sit simonia et vnde denominatur: ⁊ quare est peccatum graue: ⁊ quid intelligitur per spirituale aut spiritualibus annexum. Cap̄m. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de simonia d̄r diffinitio. Et Richar. in. iiij. dist. xxv. ⁊ Tho. ij. ij. diffiniūt istam sic. Simonia est studiosa voluntas emēdi vel vendendi aliquid spirituale vel sp̄uale annexū. Que diffinitio ꝯtinet̄ implicite in. c. q̄ studet. j. q. j. Proclariori aūt declaratiōe notabim⁹ tria.

Primo denominationem.
Secundo rationem.
Tertio determinationem.

¶ Primo cōsideremus denominationē. Nā simonia denominat̄ a simone. de q̄ habet̄ Actuū. viij. ꝙ cū vidisset q̄ ꝑ impositionē man⁹ ap̄loꝝ daret̄ sp̄ūsctūs: obtulit ei pecuniā di. Date mihi hāc po-

testatem vt quicūq; imposuero manus accipiat spiritūsanctū. Petrus aūt dixit ad eū. Pecunia tua tecū sit in perditionem ꝛc. Sed nō videt ꝙ sit cōueniens ista denoīatio: eo ꝙ simō noluit vēdere spūalia: sed emere. Et vt hr̄. iiij. Reg. v. Giezi spūalia vēdidit Naaman syro: ergo nō magis dz dici simonia ꝙ giezia. Rñdet Rich. vbi. s̄. ꝙ cōueniētius nominatur simonia ꝙ giezia: qꝛ vitiū tam emptionis ꝙ vēditionis quātuz ad volūtatē fuit in simone mago. Ad hoc em̄ voluit emere pecunia donum spūsancti vt postea alijs vēderet. Si tñ distincte loqui volumus: possum⁹ vēdentes spiritualia appellare giezitas: ꝛ emētes simoniacos. ¶ Scdo ꝯsiderem⁹ rōnē q̄re spūaliū emptio siue vēditio sit illicita.

Prima ex parte vendētis.
Scda ex parte emētis.
Tertia ex parte vēditionis.

¶ Prima rō est ex parte vēdētis: qꝛ ille qui vendit spūalia nō est illoꝝ dñs: sed dispensator. Uñ. j. Coꝝ. iiij. c. apostolus dixit: Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i et dispēsatores ministeriorum dei. ¶ Scda rō ex parte ementis. Ille q̄ emit rē multo minori precio ꝙ valeat iniuste emit. Sed spūalia sunt tāte nobilitatis ꝛ perfectionis: ꝛ per cōsequēs valoris ꝙ nulli precio tēporaliū rerum possent adequari. Uñ ꝛ de sapiētia que est res spūalis dr̄ Prouerb. viij. Melior est sapiētia cūctis opibus preciosissimis: ꝛ om̄e desiderabile ei nō pōt comparari. ¶ Tertia rō ex parte vēditiōis. qꝛ qui vtitur aliquo actu ad illud: seu alio modo quem ordinauerit deus inique facit: et tanto peius quāto illud est in se dignius. Ordinauit aūt deus spiritualia gratis cōferri debere hoībus per ministros ei⁹: qd̄ xp̄s declarauit dicēs: Matth. x. Gratis accepistis gratis date: scilz sacramēta et alia spūalia. Unde in cōsilio Toletano. j. q. j. c. quicquid. dicitur: Quicquid inuisibilis gratie consolatione tribuit: nun ꝑ questibus vel quibuslibet premijs venūdari penitus debet. dicēte dño Matth. x. Gratis accepistis gratis date. Et sic colligit ꝙ simonia ꝓpter dicta peccatū est mortale. Et supadditur ratio ꝙ nullus dz excōicari nisi pro mortali pctō: vt dictum est in sermone de inobediētia. Sed pro simonia debet quis excōicari. Uñ. j. q. j. c. quicunq; sacros. dr̄: Anathema danti scz fiat ꝟm glosam anathema: accipiēti simonia. ¶ Tertio ꝯsiderem⁹ determinationē q̄d intelligit ꝑ spūalia aut spūalibus annexa. Et ꝟm doctores spūalia dicūtur sacramēta: scz baptism⁹: chrisma: eucharistia: ordo: pnīa: extrema vnctio: ꝛ bñdictio nuptiarū. Pro quibus dare pecuniā vel recipere vt preciū eorum est prohibitū: qꝛ simonia. Annexa v̄o spūalibus dicunt: dedicatio ecclesiarū: cōsecratio virginū: ꝛ aliarū rerū pertinētiū ad cultū diuinū: benedictio abbatū: absolutio ab excōicatione vel alijs cēsuris ecclesiasticis: electio prelatoꝝ ecclesiasticoꝝ: cōfirmatio eoꝝ: renunciatio: visitatio ipsoꝝ prelatoꝝ: correctio criminum: vel desistere a correctione in iudicio ecclesie: cura aīarum: ingressus religionis seu monasterij: eccl̄ia seu beneficiū simplex vel curatū: prebēda: dignitas ecclesiastica: vt archidiaconatus: prepositura: epatus: ꝛ hmōi: officiū sepulture: vel locus eccl̄ie cōsecratus ad sepulturam: vel vbi iā est sepultus aliq̄s capellanus patronatus: ius percipiendi decimas. Officia eccl̄iastica vbi est aliq̄d iurisdictionis spūalis: vt iconomus: vicedominus: ꝛ hmōi. Ferre sententiā in iudicio eccl̄iastico: ꝑmutatio dignitatis ecclesiastice vel bñficij: ꝛ filia. Pacisci ergo ꝓ his simonia est. Unde dr̄. j. q. ij. c. ꝙpio. Absit oīs pactio: cesset omnis cōuentio: scz emptionis aut venditionis. ¶ Notanduz tñ ꝙ si quis sine pactione expressa vel exactione conferat aliquid spūale spiritualiter hac intentione vel ꝓpter illud recipiat tēporale: puta audit confessionē vel dicit missam vel confert ordinē siue beneficiū: ꝛ filia: principaliter qꝛ sperat ꝓpter hoc se habiturū

pecuniā vel aliquod preciuz. Et sīr qui dat temporale principaliter vt recipiat spūale: puta eucharistiā: ordinē sacruz: beneficiū: ⁊ hmōi: simoniā cōmittit mē talē que mortale est ꝑm Richar. Tho. Ray. Hostiēsi. ⁊ Inno. Sed talis simonia mentalis tollitur per penitentiā. ex de simonia. c. mādato. Ubi aūt nō fit pactio vel exactio vel principalis intentio ad tēporalia in collatione spiritualium vel receptione: sed gratis ⁊ elemosynaliter detur aliq̄d ⁊ accipiat ad sustentationē nature vel reuerētiā sacramentorū: vel ad seruandū laudabilē cōsuetudinem: licite ⁊ sine simonia dari ⁊ accipi pōt. Ūñ Greg. ſ. q. ij. c. sicut ēpm. ait: Eius oblatio nullā culpe maculā ingerit que nō ex ambitis petitiōe ꝓcessit. Nec simoniaci sunt tm̄ qui spūalia vendunt vel emūt: sed etiam illi qui in his mediatores sunt: quos eccl'ia graviter punit: sicut patet. ſ. q. ij. c. sicut ēpm.

¶ Qz pecunia est materia inductiua peccati simonie: et quomodo pecunia accipitur multipliciter et multiplica munere. Capm. ij.

Secūdū mysteriū cōtemplandū de simonia dicitur inductio. Est nāq; huius sceleris materia inductiua pecunia: sumēdo pecuniam large: vt in sermone precedēti dictū est: ꝓ oñi eo q̄d pōt tēporaliter possideri. Pōt etiā pecunia dici quicquid precio tēporali estimari potest seu mēsurari: nō solum pecunia numerata in monetis: auri: argēti: ⁊ erie: vel ea que cōiter cōsueuerūt emi vel vēdi: vt vasa aurea vel argentea: aīalia: agri: ⁊ hmōi: sed etiaz preces ex quibus acquirit fauor popularis ⁊ obsequia tēporaliter prestita. Ūñ dicit Greg. ſ. q. ſ. c. sunt nōnulli. Cū virū iustum ꝓpheta describeret. ait: Beat⁹ qui excutit manus suas ab oñi munere. Qz aliud est munus ab obsequio: aliud a manu: aliud a lingua. Munus ab obsequio est seruitꝰ indebite impēsa. Munus a manu pecunia est. Munus a lingua: fauor. ſ. mundanus. Et ꝓ quodlibet horū munerū ēñ interuenit in spūalibus cōmittit simonia: vt ibidē Greg. dicit: Et ad idē est. ſ. q. ſ. c. saluator. Urbanus ait: Quisquis res ecclesiasticas. i. spūalia que dei dona sunt: nō ad hoc ad qd̄ instituta sunt: sed ad propria lucra munere lingue: vel indebiti obsequij: vel pecunie largiat vel adipiscat: simoniacus est. Et quātuz ad munus a lingua sciendum ꝙ si quis prelatus cōfert bñficiū ecclīasticū seu dignitatē ecclesiasticā: vel aliqd̄ sacramentū ad preces alicuiꝰ hac intētione principali vt eiꝰ precibus cōferenti laus vel fama acquiratur: vel vt cōtrariū euitetur: simoniā cōmittit. Et si preces porrigūtur ab aliquo ꝓ indigno de bñficio curato vel simplici: ⁊ ille q̄ porrigit et q̄ exaudit simoniā cōmittit: si ad ꝑces factas principaliter mouēt. Si aūt ꝑces porrigūtur ꝓ digno: ad idoneitatez respicitur: nō ad preces principaliter: nec rogās nec cōferens male facit: nec simoniā cōmittit. Si vo q̄s ꝓ se preces porrigat de beneficio simplici nō reputatur simonia si alꝫs est dignus. Nā si indignꝰ simoniacus reputat. Et sīr simoniā inducūt ꝑces ꝓ se porrecte de beneficio curato: etiā si alꝫs sit dignus: qz rōne ambitionis ⁊ presumptionis reputat eoipso indignus ꝑm beatū Tho. in. iiij. di. xxv. ⁊. ij. q. c. ⁊ Ray. in summa sua. Quātū ad munus ab obsequio reputatur simonia q̄n quis seruiret alicui prelato obsequio inhonesto. Sed quoad obsequia honesta: videlz ordinata: vel ad vtilitatem ecclie vel plati rōnabilē nō reputatur simonia: ita tm̄ ꝙ non principaliter seruiēs faciat ꝓpter illud cōsequēduz. Ūñ Greg. ait: Ecclesiasticis vtilitatibꝰ deseruientē ecclesiastica oportet remuneratione gaudere. xij. q. ij. c. ecclesiasticis. Munus a manu est cū datur pecunia: ⁊ hmōi. Ubi tm̄ notandum ꝙ pecunia pōt dari ⁊ recipi licite ꝓ spirituali: ⁊ sine simonia q̄ntz rationibus.

Prima rōne permutationis.
Secūdo rōne sustentationis.

Tertio rōne ꝓuocationis.
Quarto rōne punitionis.
Quinto rōne vitāde vexationis.

¶ Primo rōne ꝑmutationis. ꝓbat̄ sic. Qui vult remissionē peccatoꝝ ꝯseq̄ dꝫ si pōt elemosynas facere. Vñ Danielis iiij. Peccata tua elemosynis redime. ⁊ Amb. de peñ. di. j. c. medicina. Pctīs tuis venūdatus es redime te pecunia tua. Debet etiā quis ꝑ adeptione eternevite tēporalia cūcta dare. iuxta illud Luc. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniq̄tatis. ¶ Scd̄o pōt dari pecunia rōne sustētatiōis: sicut sacerdos promissa quā dicit: accipit pecuniā vel prebendā: nō ꝙ illā accipiat ꝑ ꝯsecratione eucharistie: vel pro orōnibus et hmōi: quasi p̄ciū: sꝫ vt stipēdiū sue sustētationis. Vñ Hiero. j. q. j. in. c. iudices. ait: Accipiāt necessitatis sustentationē a ppl'o: mercedē ministratiōis a deo. Sic ⁊ ꝓphete antiqui testamēti si aliq̄n recipiebāt aliq̄d in ꝓphetādo accipiebant in modū elemosyne ad sustētationē nō ad p̄ciū ꝓphetie. ¶ Tertio pōt dari pecunia ⁊ accipi rōne ꝓuocationis. Et si dant̄ elemosyne pauꝑibꝰ ad inducēdū eos ⁊ excitādū vt orēt ꝑ bñfactoribus suis nō loco precij: qꝛ oratio spūalis est ⁊ appreciari non potest. ¶ Quarto rōne punitiōis. Exigit̄ q̄nq̄ ab eo qui absoluit̄ ab excōicatiōe pecunia: nō ꝑ ip̄a absolutione: qꝛ hoc esset simonia: sꝫ ī punitionē. ¶ Quinto rōne redimēde vexationis. Nam anteq̄ ius acq̄rat̄ alicui in bñficio vel dignitate: nō licet dare ad redimēdū vexationem suā: qꝛ esset simonia: sꝫ postq̄ fuerit adeptus ⁊ ius sibi acquisitū vexationē sibi iniuste factā sup bñficio vel dignitate: licet pecunia redimere: sed non iustam vexationē vt si iuste accuset̄: ⁊ hmōi. ¶ Qualiter puniuntur simoniaci: tum per priuationem gratie diuine: tum ꝑ suspensionem ordinis et beneficij simoniace susceptorum: tum etiam per obligationem ad restituendum.

Capitulum.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādū de simonia d̄r punitio. Punitur etenim hoc peccatū multiplici pena.

Prima d̄r gratie dei perditio.
Secunda iusta suspensio.
Tertia restitutiōis obligatio.

¶ Prima pena d̄r gratie dei perditio: Vñ. j. q. j. c. q̄ studet. Greg. nazāsenus ait: Judas oīm redēptorē vēdidit: mox laqueo suspēsus: eādē redēptiōis gratiā nō obtinuit: et merito qꝛ nemo pōt retinere q̄d vēdidit. Simon etiā magus cuꝫ eandē spūssancti gr̄am emere vellet: dānationis sentētiā a Petro audiuit. Dicit etiā Aug. j. q. j. c. Sicut. q̄ ignis sacrificij qui per septuaginta annos babylonice captiuitatis sub aqua vixerat: extinctꝰ est Antiocho Jasoni vēdente sacerdotiū q̄d significauit ignem: idest gratiā spūssancti nō licere in simoniacis sacramentis. ¶ Scd̄a pena qua puniūtur simoniaci est iusta suspensio. Sunt em̄ notorij simoniaci suspensi ab ordinibus ⁊ beneficijs simoniace susceptis. vt. j. q. j. c. statuimus. ⁊. c. quisquis. ⁊ hāc suspēsionē videtur Ambrosius vocare excōicationē in. c. reperiūtur. j. q. j. ꝟm glo. Et tales scꝫ cōferentes ordines vel beneficia ⁊ officia ecclesiastica: ⁊ ista etiā recipientes per simoniā sicut clerici debēt deponi ⁊ priuari omni officio et bñficio simpliciter si conuincant̄ de hoc in iudicio ecclesie. Si sunt laici vt mediatores simonie debent excōicari. j. q. ij. c. si quis. Efficiūtur etiam infames: ⁊ quilibet criminosus admittit̄ ad accusationeꝫ eoꝝ. ex̄ de simonia. c. tanta. ⁊. c. si dñs. ¶ Tertia pena simoniacoꝝ est restitutiōis obligatio. Nā ꝟm Tho. pecunia recepta per simoniā retineri nō pōt: sed restitui dꝫ: nō cōferēti: qꝛ turpiter dedit sed dꝫ pauperibꝰ erogari: vel illi ecclesie in cuius iniuriam data est applicari: ⁊ hoc in om̄i simonia. Et ꝟm Tho. ⁊ Innocentiū ⁊ Raymū. simoniacus quoad beneficia simplicia vel curata per simoniā recepta perdit fructus: qꝛ nō pōt ill

los recipere: ⁊ receptos tenet restituere deductis expēsis factis in vtilitatem ecclesie: ⁊ gratia fructuū colligendorum: ⁊ hoc qꝛ fur est et latro in illo bñficio. In veteri aūt testamēto: vt habet.iiij. Regum.v. Giezi ꝓpter simoniā quā cōmisit accipiendo pecuniā a Naaman syro: quē Heliseus ꝓpheta curauerat lepra percussus est cum oībus posteris eius. Sed quid dicā? Quo me vertā? Qualiter verba concludaz? Audiuimus ex his que dicta sunt cq̄ graue sit vitiū simonie ⁊ tñ hodie vbiq̄ regnat: vbiq̄ sua tela proijcit. O ecclesia dei: o sponsa decora agni immaculati xp̄i iesu: q̄s in te prefi cit tot ignaros: indoctos: inhabiles ad curam animarū. Quis ordines: dignitates: ⁊ beneficia tua tā multis indignis tribuit. Audeo dicere ꝙ pessima illa et truculenta belua simonia mala hec oīa fecerit. Et ne descēdamus ad particularia tm̄ vnum tenere firmiter possumus ꝙ si simonia cessaret a ministris ecclesie: cūcta bene optimeq̄ disponerētur: ⁊ aīas in pctīs alligatas absoluerēt ac de diaboli laqueis liberarēt se ꝟo nō illaquearēt: sed potius velut ministri digni adipiscerētur in hoc seculo dei gratiam: et in futuro sempiternam gloriaz: in qua xp̄s viuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria quarta post Oculi: de cogitationib⁹ malis ⁊ vitiosis vitādis ꝓpter quas solas ⁊ absq̄ effectu operum exterioꝝ posset hō dānari. Sermo.xlij.

De corde enim exeūt cogitationes male Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Matth. xv. ⁊ in euāge. hodierno. Extat apud nōnullos opinio q̄dē satis falsa ⁊ periculosa: qm̄ nō arbitrant esse pctā q̄ ꝑ opa extrinseca nō ꝑpetrantur: cū tñ ſm rei veritatez multo plura sint mala q̄ latēt in corde: in die iudicij manifesta fiēda: q̄ ea q̄ nūc apparēt forinsecus ⁊ vident. Hoc aūt euidēter satis aperuit oīm doctor iesus xp̄s dei filius in lectione scti euāgelij. Quapropter vt q̄ verā pniam agere volūt totaliter mūdent ⁊ q̄libet expellant facinora: in presenti sermone de cogitationib⁹ disseremus: de q̄b⁹ tria mysteria declarabo.

Primū d̄r cognitio.
Scd̄m offensio.
Tertiū remediatio.

¶ Qꝛ cogitationes cordiū certitudinaliter cognosci non pñt: nec a demonibus neq̄ ab angelis btis: sed bñ a solo deo quē nullū latet secretū. Cap̄.j.

Primū mysteriū declarāduz de cogitationibus d̄r cognitio. In quo vidēdū erit qualiter cogitationes nostrorum cordiū cognosci possunt, Et hoc tripliciter.

Primo respectu demonis.
Scd̄o respectu angeli.
Tertio respectu dei.

¶ Primo vidēdū est qualr cogitatiōes hoīum cognoscunt respectu demonis: De quo dubiū esse pōt: vtrū cognoscat secreta ꝯscie? Et videt ꝙ sic. Primo qꝛ officiū demonū est accusare. Vñ Apoc. xij. Proiectus est accusator fratrū nr̄oꝝ ergo si in iudicio arguemur de secretissimis cogitatiōib⁹: videt ꝙ he nō lateāt accusatorez nr̄m. Scd̄o arguit: qꝛ dicit Aug. xij. sup Gen. ad lr̄am. Mali angeli cogitatiōes nouerūt: qꝛ mlta p̄dicūt q̄ nō p̄dicerēt si cogitationes nō nouissent. Tertio arguitur ex dictis Aristo. ij. de aīa. Notior est opatio q̄ potentia ⁊ potētia q̄ suba: qꝛ ꝑ cognitionē opationis ⁊ potētie ꝑuenit ī cognitionē sube. Sed suba aīe nō pōt latere diabolū: ergo nec ei⁹ opatio nec ꝟtus: ergo si cogitatio ⁊ affectio sunt passiōes aīe: ḡ non pñt latere diabolū. Sed ꝯ arguit ex dicto Aug. di. in li. de eccl'iasticis dignitatib⁹. Internas aīe cogitatiōes diabolū non videre certi sumus. Rñdet Bon. ⁊ Rich. di. viij. ij. lib. ꝙ duplex est cognitio. Prima certitudinalis: ⁊ tali cognitione demones nō pñt sciarū secreta ri-

mari. Scda est cognitio ꝯiecturalis q̄
est ꝑ aliquos motus seu ꝑ aliq̄ signa.
Et qm̄ pauca sunt ita secreta q̄n ꝓdeāt
in opera exteriora: vel appareant ꝑ si-
gna exteriora facie vl' ꝑ signa corporis
qd̄ diuersimode mouet ſm diuersitatē
affectionū: hinc est ꝙ multe cogitatio
nes nr̄e deprehēdi pn̄t a malignis spi-
ritibus nisi arceantur virtute diuina:
hec aūt cognitio potiꝰ est cōiecture q̄
certe sciētie. ¶ Ad primū ergo argumē
tū dicit Bon̄. ꝙ in die iudicij nō solum
demon erit accusator: īmo etiā ꝛ cor no
strū. Un̄ de exterioribꝰ accusabit diabo
lus: de secretis v̄o ꝯsciētia ꝓpria. ¶ Ad
scd̄m ptz rn̄sio ꝑ distinctionē iā factam
de duplici cognitione. ¶ Ad tertiū v̄o
scilz ꝙ notior est opatio q̄ substantia:
dicit Bona. ꝙ verū est de opatione ex-
trinseca. De intrinseca aūt aīa non hz
semꝑ v̄itatē. Multe em̄ res sunt nobis
note quaꝝ v̄tutes ꝛ opationes nos la-
tent. Uel dicendū ꝙ illud hz locum in
opatione naturali nō in opatiōe volū-
taria. Opatio em̄ naturalis ſm ꝙ na-
turalis est ita se natural'r nata est rep̄-
sentare: nec se occultare pōt sicut nec
suba: īmo ꝑ ip̄am manifestat̄ suba duz
plus hz de rōne actualitatis ac ꝑ hoc
manifestatiōis ꝛ lucis. In opatiōe aūt
volūtaria secus est. Nā cū suba natu-
ral'r se rep̄sentet: sicut natural'r est et se
occultare nō possit: opatio voluntaria
sicut volūtarie exijt in esse: ita ꝛ volūta
rie manifestat̄: ꝛ ita occultari pōt īmo
nō manifestat̄ nisi hō velit. Talia autē
sunt q̄ latēt in secreto nr̄e ꝯscie. Iō q̄-
uis diabolꝰ videre possit aīam ꝓp̄a vir
tute: nō tn̄ pōt illā ꝯspicere. Et sic ꝯclu
dit̄ ꝙ certitudinal'r demōes arcana pe
ctoris nr̄i scire nō valēt. ¶ Scd̄o vidē-
dū est qual'r cogitatiōes cognoscūtur
respectu angeli. Et licz hermes in lib.
quē fecit de q̄ttuor materijs ꝛ q̄dā alij
cōtēdāt ꝓbare nō latere ipos angelos
cogitatiōes nr̄as: verūtn̄ ī hac ꝑte in-
herebo doctrīe sctī Tho. Colligo itaq̄z
ex eiꝰ dictis in p̄ma ꝑte summe. q. lvij.
ꝛ in. ij. scrip. sen. dis. viij. ar. v. ea q̄ ꝓ so-
lutione huiꝰ dubij faciūt. Dico g̊ ꝙ co-
gitationes pn̄t dupl'r cōsiderari. Uno
mō prout sunt in sua futuritione. Alio
mō ꝓut sunt in sua p̄sentialitate. Prīo
mō. s. ꝓut cogitatiōes sunt future: na-
tural'r cognosci vel videri ab āgelo vel
ab hoīe pn̄t. Cuius rō est q̄ futura nō
cognoscunt̄ nisi ſm ꝙ hn̄t cē determi-
natū in sua cā: sed cogitationes cordis
nō hn̄t determinatū esse in voluntate:
q̄ volūtas se hz ad vtrūlibet: ꝛ iō non
pn̄t cognosci. Scd̄o modo cogitatiōes
cordis possunt ꝯsiderari ꝓut sunt ī sua
presentialitate. Et hoc duobꝰ modis.
Uel ꝓut sunt in suo p̄ncipio: vel ꝓut
sunt ī signo. Primo mō ꝓut cogitatio-
nes sunt solū in suo principio. s. cogita
tiones in intellectu ꝛ affectiōes in affe-
ctu vel volūtate ita ꝙ ex cogitationibꝰ
nō resultat aliqd̄ exteriꝰ signū: puta ali
quis affectꝰ vel motus in corde ꝛ sic so-
lus deꝰ cogitationes cognoscit. Primo
rōne causalitatis: q̄ ille solꝰ cogitatio-
nes cognoscit cui soli subiacet intellectꝰ
ꝛ volūtas creature rōnalis: ꝛ qui solus
pōt opari in eā: ꝛ est eiꝰ principale obie-
ctū ꝛ finis vltimus. Sed hoc ꝓprium
est dei: ergo nec angelo nec hoī cōuenit
sed soli deo. Scd̄o hoc ꝓbatur rōne en-
titatis. Nā quāto aliqd̄ minꝰ hz de enti-
tate tāto minus hz de cognoscibilitate
sed cogitationes minimū habēt de en-
titate: ergo ꝛ minimū de cognoscibilita
te. Addit̄ ꝛ alia rō. s. intimitatis. Nam
quāto aliquid est magis secretū vel ab-
sconditu3 tāto minꝰ cognosci pōt. Sed
cogitationes cordis ipsi mēti ꝛ intelle-
ctui ꝛ volūtati sunt valde intime eo ꝙ
sunt a principio intrinseco. s. intellectu
ꝛ volūtate. Qd̄ patet: q̄ cogitare dicit
actionē intrinsecā: ꝛ iō ille solus cogita
tiones cordis potest cognoscere qui ipsi
mēti pōt se intimare: talis aūt est solus
deus. ¶ Scd̄o cogitationes cōsiderari
possunt prout sunt in exteriori signo: et
sic cognosci possunt ꝛ ab angelo ꝛ a de-
mone: vt dictum est et ab ipso homine.

¶ Tertio vidēdum est ⁊ cōcludendū ex premissis ꝙ cogitationes cognoscūtur ab ipso deo. Ipsi nihil est abscōditū: nihil occultū: cognoscit et quicquid patet ⁊ q̄cquid latet. Vñ Job. xlij. ait: Scio q̄ omnia potes ⁊ nulla te latet cogitatio. Et Ecc̄i. vij. Non te iustifices ante deuz: qm̄ agnitor cordis ipse est. Et ps̄. xciij. Dn̄s scit cogitationes hominū. Et j. Paral. penul. Oīa corda scrutat̄ dn̄s: ⁊ vniuersas mentiū cogitationes intelligit. ⁊ Heb. iiij. Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis dei. ⁊ Job. j. cano. c. iij. Maior est deus corde nostro ⁊ nouit oīa. et xxxij. dist. c. erubescāt. Secretoꝝ cognitor ⁊ iudex deꝰ est. ⁊ Sen̄. ad Lucilluz. Quid ꝓdest aliquid ab hoīe esse secretum: nihil deo clausum est: ipse cogitationibus nostris interuenit. Si interuenit dico vt nunq̄ aliq̄n inde discedat. Ex quibus deprehēdimus quāta sit illorum fatuitas qui gaudēt delinquentes ab hoībus videri nec cogitant deuz omniū secretorū omniūq̄ cordium esse inspectorē. Unde ⁊ poeta Ouidius lib. xiiij. Metamor. ait: Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.

¶ Qualiter in cogitatione pōt esse peccatum? et ꝙ alia est cogitatio nature: alia gratie: ⁊ alia culpe. Cap̄m. ij.

Secundū mysterium declarandum de cogitationibus dicit̄ offensio. In quo disputāduz venit. vtrū in cogitatiōe possit hō peccare ⁊ offendere deū? Et arguitur ꝓ vna parte ꝙ nō. Nam omne peccatū aut est in volūtate: aut in actu voluntatis: sed cogitatio est actus intellectus: ergo in cogitatiōe nō pōt esse peccatum. Sed in cōtrarium est autoritas iesu christi in euāgelio p̄senti. Et iterū in scripturis sepius cōfirmatur. Unde Prouer. xv. Abominatio dn̄i cogitationes male. ⁊ Sap. j. Peruerse cogitationes separant a deo. ⁊ Prouer. vj. Deus odit cor machinans cogitationes pessimas. ⁊ Esa. j. Auferte malum cogitationuz vestrarū ab oculis meis. ⁊ lv. Derelinquat impius viā suaz: ⁊ vir iniquus cogitationes suas. ⁊ Hiere. iiij. Usq̄q̄ morabunt̄ in te cogitationes noxie? Et Zach. j. Cōuertimini de vijs vestris malis: ⁊ cogitationibus vestris pessimis. ⁊ Mat. ix. Cum quidam de scribis dicerent intra se de xp̄o: hic blasphemat: cū vidisset iesus cogitationes eoruz dixit: Quid cogitatis mala in cordibus vr̄is? Respondeo itaq̄ ad hanc questionem ex dictis Alex. in. ij. sum. ⁊ scti Tho. dis. xxxix. ij. li. ar. ij. distinguendo triplicem cogitationem.

Prima est nature,
Scd̄a gratie.
Tertia culpe.

¶ Prima est cogitatio nature: quando quis cogitat ea ad que naturaliter īclinatur: vt si quis sitiēs cogitat de potu: si quis grauatus somno cogitat de dormitione ⁊ hmōi: ⁊ in talibus cogitationibus nō est pctm̄: q̄ ex his que insunt a natura: nec laudamur: nec vituperamur. vt d̄r. ij. Ethi. ¶ Scd̄a cogitatio d̄r gratie: cū q̄s cogitat bn̄facere. Nā vt diximus in primo huius operis sermone. Non pōt quis a seipso cogitare bonuz: q̄ vt inquit Aug. in li. de predestinatione sctōrū. Prius est cogitare bonum q̄ credere ⁊ ipsum cogitare bonuz ex deo est. Notandum tn̄ ꝙ nō omnis cogitatio boni a gratia est inspirante. Nā cuz duplex sit bonum. s. quoddā de necessitate precepti: quoddā de supererogatione ꝑfectionis: lz primū bonū semper sit hoī inspiratum a deo: nō tn̄ semp secūdum: quinimmo posset ⁊ q̄nq̄ diabolus ꝑmittēte deo talia bona suggerere vt sub illorū spē induceret ad grauiora mala: puta posset tentare aliquez vt penitentiam faceret quā fecit beatus Frāciscus: vt sub illa specie aut faceret illū de se multuz presumere aut ad fatuitatem peruenire. Propterea laudo vt cuz sil̄es cogitationes ascēdūt in corde velit hō recurrere ad diuinū cōsiliū pariter ⁊ auxiliū ⁊ petere bonoꝝ ⁊ sctōꝝ viroruz iudiciū. ¶ Tertia est cogitatio culpe q̄n

q̄s cogitat de pctō aliquo. Et hec cogitatio pōt esse aliqñ meritoria: aliqñ venialis: aliquando mortalis. Potest esse cogitatio de pctīs meritoria: cum q̄s cogitat vel vt doleat vel ꝯteraꝛ: sicut dicebat Ezechias Esa.xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aīe mee. Vel cogitat quis pctā vt illa cognoscat: sicut q̄ hꝫ cōfessiōes audire varia pctā recogitat q̄liter possit illa detestari siue punire. Quandoqꝫ cogitatio de pctīs pōt esse venialis. s. cum q̄s illa cogitat cū aliquali delectatione: nō tñ ex ꝓposito nec ex deliberatione: sed potius ex quadā surreptione. Qñqꝫ insuꝑ cogitatio de pctīs est pctm̄ mortale: qñ videlꝫ q̄s cogitat illa cū sensu liberato ex delectatione ⁊ cōplacētia pctī mortalis. Et q̄uis nō sequaꝛ actus exterior: tñ volūtas deprauaꝛ ⁊ maculaꝛ interiꝰ ꝓpterea graue periculū imminet his q̄ nullā sibi ꝯsciam faciūt de cogitationibus turpibus ⁊ immundis. Iccirco seruāda est Vieronymi regula ad Demetriadē virginē dicētis: Oīm operū ⁊ cogitationū tuarū speculatorē tuū deum crede. Iō caue ne q̄d loquaris aut cogites qđ oculos diuine maiestatis offendat. hec ille.

¶ Qꝛ vitari pñt pctā cogitationū ꝑ exercitiū oꝛonis: lectionis: oꝑationis: ꝑ euitationē locutionis ⁊ auditiōis ociosoꝝ verboꝝ: ⁊ nutritionis ipsarū cogitationū: ⁊ ꝑ amaritudinē. Cap.iij.

Tertiū mysteriū declarādum de cogitationibus đr remediatio. In quo notabimus tria principalia remedia q̄bus cogitationū pctā declinari possint.

Primū est exercitatio:
Scđm euitatio.
Tertiū amaricatio.

¶ Primū remediū est exercitatio aut in lectione: aut in oꝛone: aut in corporali occupatione. Et de hoc ita dicit Viero. ad Saluiniā de Nebridio ⁊ viduitate. Semꝑ ī manibus tuis diuina sit lectio ⁊ tā crebre oꝛones vt oīm cogitationū sagitte q̄bus adolescētia ꝑcuti solet ꝑ iuscemodi clipeo repellanꝛ. Et idez ꝯ rusticū monachū. ⁊ de ꝯse.di.v.c.nūq̄. Facito aliq̄d oꝑis: vt diabolus te semꝑ inueniat occupatū: vt idē ad demetriadē virginē. Nec iō tibi ab oꝑe cessandū est: qꝛ deo ꝓpitio nulla re īdiges: sit iō cū oībus laborādū ⁊ ꝑ occasionē oꝑis nil aliud cogites nisi qđ ad dñi ꝑtinet seruitutē. Propterea Ecc̄i.xxxiij. dicit: Multā maliciā docuit ociositas. ¶ Secūdū remediū đr euitatio. Qui vult cogitationes malas aut fugere aut vincere euitet tria. Primo malā locutionē. s. ociosoꝝ verboꝝ: qꝛ vt inq̄t apls.j.Cor. xv. Corripiūt bonos mores colloq̄a mala. ⁊ Aris.vij.pol. Et dicere de facili q̄ cūq̄ turpiū sit: ⁊ ip̄m facere. ⁊ Viero. in epitaphio sctē Paule. Immūdicia turpe verbū atq̄ lasciuū nūq̄ est de ore virgineo ꝓferendū: q̄bus signis libidinosus aīus ostendiꝛ. Scđo euitet auditionē: vt nō solū nō loquaꝛ: verūetiam nō audiat q̄ sordida sunt ⁊ vana: ⁊ cū viderit quosqꝫ de similibus colloquentes velut de serpētibus discedat ab eis. Tertio euitet nutritionē: vt si cogitationes irruāt nō nutriat illas vt retineat: nō in delectationē illarū cōsentiat: sed conet eis repugnare ipsasqꝫ a se repellere quantū pōt. Vñ Viero. ad Eustoc. inq̄t: Nolo finas cogitatiōes crescere: nihil in te babylonicū vel cōfusiōis adolescat. Duꝫ paruus est hostis interficere: nequicia elidaꝛ in semine. Qꝛ em̄ ipossibile est in sensu hoīs nō irruere motus medullarū calore: ille laudaꝛ: ille p̄dicatur btūs q̄ statim vt ceperit cogitatus interficit ⁊ allidit eos ad petram: petra aūt erat xp̄s. Tertiū remediū đr amaricationis. Sicut matres cū a dulcedine lactis filios paruulos volētes retrahere suꝑ māmillas amara q̄dā apponere solēt: vt illoꝝ gustu cessent vbera sugere: sic amaritudo mētis cogitationibus immūdis admixta: eas amaras ⁊ insipidas reddit. Est autez triplex amara me

moria. Prima mortis. De qua sapiens Eccli. xlj. O mors q̄ amara est memoria tua. Scd̄a amara memoria est vltimi iudicij: de quo eccl̄ia cantat ꝓpheticū illud Sophōie. j. Dies illa dies ire: dies tribulationis ⁊ angustie: dies calamitatis ⁊ miserie: dies magna ⁊ amara valde. Tertia memoria amara: est dn̄i nr̄i iesu xp̄i passio. Cū ergo q̄s stimulat̄ aculeis cogitationū malarū: si diligēter recogitat se moriturū: aut in dei iudicio rōnem se redditurū: aut videat xp̄m pro se in cruce patientē facile victor euadet ergo retineamus corda nr̄a ne impleantur malicia malarū cogitationū: vt sic valeamus adipisci in hoc sc̄lo dei gr̄am ⁊ in futuro gloriā. Amen.

¶ Feria quinta post Oculi de religiosa votoꝝ emissione: illorūq̄ obseruantia: a qua multi deficiunt: q̄r post impetratas gratias vota promissa nō soluunt. Sermo, xliij.

IMperauit febri ⁊ dimisit illā. Scribūtur hec v̄ba originaliter Lu. iiij. ⁊ in euāge. hodi. Subuenit deꝰ v̄tute sua infinita necessitatibꝰ hoīm: si tn̄ ipsi religiosa pietate ad eius auxiliū cōfluant: sicut pz ī lectione euāgelica: in qua narrat̄ benigna cōdescensio xp̄i ad sonādū socrū simonis a magnis febribus: fecit tn̄ illud rogatus a suis. Sic ⁊ quotidie curant̄ infirmi a varijs lāguoribus quibus humanū p̄sidiū succurrere minime valet: dei tn̄ adiutorio salutē recipiunt. Id aūt vtplurimū impetrat̄ nō solū ꝑ deuotas or̄ones: sed etiā ꝑ fideliū votorū emissionem. Facto nāq̄ voto deo ⁊ sctis eius q̄plurimi incolumitatis bn̄ficiū sunt adepti. Q̄r v̄o magna est ingratitudo emittere vota ⁊ illa nō exoluere: propterea in hoc sermone de voto aliqua necessaria penitentibus ꝑcurramus. Nā Deut. xxiij. d̄r: Cum votū voueris dn̄o deo tuo non tardabis reddere: q̄r requiret illud dn̄s deus tuus, ⁊ ī ps̄. xlix. Redde altissimo vota tua. ⁊. lxxv. Vouete ⁊ reddite dn̄o deo vestro. De voto itaq̄ tria mysteria principalia erunt declaranda.

Primū d̄r diffinitio.
Scd̄m ꝓhibitio.
Tertiū dispēsatio.

¶ Quid sit votū ⁊ de septem cōditionibus que requirunt̄ ad hoc vt habeat rationem virtutis. Cap̄. j.

PRimū mysteriū declarādū de voto d̄r diffinitio: in quo q̄d sit votū videamus. Et ex dictꝫ scti Tho. ij. ij. q. lxxxviij. ⁊ Rich. di. xxxviij. quarti. sumo hāc diffinitionē. Votū est ꝯceptio melioris ꝓpositi animi deliberatione firmata. Ex qua diffinitione colliguntur septem cōditiones que requirūtur in voto vt debite fiat: videlz

Prima d̄r deliberatio.
Scd̄a ꝓmissio.
Tertia superogatio.
Quarta ordinatio.
Quinta formatio.
Sexta honestatio.
Septima distinctio.

¶ Prima cōditio que requirit̄ in voto d̄r deliberatio: vt. s. fiat ex volūtate deliberata. Nā vt dicit Rich. vbi. s̄. votum d̄r a volādo. Unde sicut in nobis est duplex velle. s. plenū: qd̄ est velle deliberatiuū: ⁊ semiplenum qd̄ est velle ex surreptione: sic dico ꝙ est duplex votū. s. votum qd̄ hz plenā rōnē voti: ⁊ de rōne talis voti est ꝙ sit factū ex deliberatione: q̄r vt d̄r. xx. q. iij. c. p̄sens clericus. Nullū bonū nisi volūtariū. ⁊. xv. q. j. c. non est. Volūtariū sibi militē eligit xp̄s. Et est aliud votū qd̄ nō hz plenā rōnem voti: eo ꝙ nō fit cū deliberatione: sed ex quadā surreptiōe: ⁊ iō nō obligat. Sed ī h̄ orit̄ dubiū: an teneāt vota q̄ fiūt in angustijs: vtputa a mulieribus tp̄e partꝰ ⁊ a nauigātibus tp̄e tēpestatis: ⁊ ab infirmis tp̄e infirmitatis: ⁊ similia. Et q̄dā absolute ⁊ male respōdēt ꝙ nō. Cōtra quos dicit Guillelmus ꝙ est distin-

guendū: qꝛ aut vota p̄dicta fiūt ex intē
tione deliberata: ⁊ sic tenēt ⁊ obligant:
vt pꝫ in.c.sunt q̄ opes.xvij.q.iiij. Si vo
fiāt ex surreptiōe nō tenēt in angustijs
tñ magis subripit mēs q̄ꝫ in pace ⁊ q̄e
te: eo ꝙ ꝑm Aug. in li.lxxxiij. q. passio-
nes tristabiles plus hñt alterare vsum
rōnis q̄ꝫ passiones delectabiles. ¶ Se-
cūda coditio q̄ requirit in voto d̄r pro-
missio. Scd̄m em̄ Rich. ⁊ Tho. vbi.s̄.
Propositū solū ad faciēdū aliqd̄ bonū
nō facit votū: sed ꝓpositū firmatū pro-
missione. Et si fiat corde etiaꝫ sine oris
expressione: adhuc tenet ⁊ ligat in foro
ꝯscie. Exp̄ssio em̄ voti ꝑ vocē refert ad
interiorē deliberationē. Sed hic occur
rit vnū dubiū disputādū vtrū oē votū
publicū ꝑ exp̄ssionē vocis factū coram
alijs sit votū solēne? Et respōdet Rich.
ꝙ differētia est inter votū publicū ⁊ so
lēne: ꝙ qd̄libet votū corā multis ⁊ i pu
blico factū publicū dici pōt: sed nō qd̄-
libet tale pōt dici solēne. Nō enim dici
tur votum solēne nisi qd̄ in se habet ali
quid annexū vt in publicū debeat veni
re: ⁊ per qd̄ vouens ponitur sub alteri-
us hoīs potestate: ⁊ tale est votū in su-
sceptione sacri ordinis: per quē suscipi-
ens cōstituit minister eccl̄ie ad deo pu-
blice seruiendū: ⁊ ponit sub ep̄i potesta
te. Unde tale votū esset solēne etiam si
predictum ordinem ab ep̄o reciperet in
secreto. Professio etiā in religiōe facta
in manu eius q̄ eā pōt recipere hꝫ in se
aliq̄d annexū quo debeat in publicū ve
nire: vñ talis ꝓfessio solēnizat votum
etiā si fiat in occulto. Solennizat ergo
votū per ꝓfessionē in religione ⁊ per sa
cri ordinis susceptionē: vt pꝫ ex̄ qui cle
ri. vel vouē.c.rursus.in glo. ⁊ lib.vj. de
voto ⁊ voti redēp.c.qd̄ votū. Notāduꝫ
tñ vt d̄r in glo.xxvij.q.j.c. mulieres. et
ex̄ de cōuersi.cōiu.c.ex parte.ij. ꝙ in ꝓ
pria domo vti vestibus monachalibus
⁊ votum facere nō solennizat votum.
¶ Tertia cōditio que requirit in voto
dicitur supererogatio. Debet fieri votū
de bono supererogationis: ⁊ nō de bo-
no necessario: qꝛ ad bonū necessariū h
tenetur etiam sine voto. Sed magis
sententiarū dist.xxxviij.quarti.dicit
votorum aliud est cōe: aliud singular
Cōe est qd̄ oēs in baptismo faciūt co
spondent renūciare diabolo: vt hab
de ꝯse.di.iiij.c.prima igit.⁊.c.prima
interroget. Et tale votū fit de his q
sunt necessaria ad salutem. Ibi tñ di
nute inuenit rō voti. Singulare vo
est cū aliquis spōte ꝓmittit se serua
rum aliqd̄ bonū ad qd̄ nō tenet: q̄
teneatur post votum. Hinc d̄r.xvij.q.
c.sunt quedam. Sunt quedā q̄ etiā
vouentes debemus: quedā etiā que
si vouerimus non debemus: sed post
ea deo ꝓmittimus necessario redde
cōstringimur. Sed hic emergit vnu
dubiū: vtrū vota que fiunt sub aliq
cōditione: conditione illa cessante fi
obligatoria? Et respondet Ray. in su
ma. ꝙ duplex est cōditio. Una gene
lis: vt si vixero: si potero: si deus vole
rit: que semꝑ intelligunt etiā si non a
ponant. vt pꝫ.xxvij.q.ij.c.beata mar
Alia est cōditio specialis: puta cū q̄s
uendo dicit: ꝓmitto facere tale bon
si impetrauero sanitatē: si cōditio de
ciat votū non obligat. Facit ad hoc q
scribit.xxxij.q.vij.c.nō solū.⁊ ex̄ de co
di.appo.in dispē.c.verū.⁊ de resti.spo
c.olim. ¶ Quarta cōditio q̄ requirit in
voto d̄r ordinatio. Debet votū fieri ip
deo: qꝛ cum vouere sit actus latrie sol
deo debet. Sed dubitatur circa hoc
vota fieri solent etiā sanctis. Sed dic
Richar. ꝙ vota que fiūt sctis nō plen
habēt rōnē voti ꝑ cōparationē ad san
ctos: sed ad deū. Qui em̄ vouet sctō Ja
cobo eius eccl̄iam visitare: locutio: fi
mentalis: siue vocalis qua dicit se vi
taturū sctm̄ Jacobū fit sctō Jacobo: sed
obligatio ad implendū illud qd̄ d̄r pro
prie ⁊ simpliciter loquendo non fit ni
deo. Uñ qd̄ est materiale in illo voto fi
sctō: ⁊ qd̄ est formale fit deo. ¶ Quinta
cōditio que requirit in voto d̄r forma
tio. Hec nāq̄ꝫ est forma voti vt fiat deo

de re bona ad bonū finē: ꝓpterea dicit Rich. ꝙ votū factū ꝓpter malū finem nō tenet: nā magis depēdet votū a suo fine ꝙ̄ a sua materia: qꝛ ꝟm ph̄m. ij. meta. Finis est causa causarū: sed votū factū de materia mala ꝓpter finē bonuꝫ nō tenet. Iccirco vouēs se facturum aliq̄d qd̄ est absolute bonū: non tn̄ ꝓpter hoc intendens nisi finem malum: grauiter peccat ⁊ nō tenet votū: qꝛ talis aut intendit per illud votum se posse cōsequi finem illum: aut non: si nō: iam nō obligat se ꝓpter finem illuꝫ: qꝛ sicut dicit ph̄s. iij. Ethi. Electio nō est impossibilium: ergo a simili nō est alicuius impossibilis ad consequendum. Si sic: errat: qꝛ ꝟm Aug̃. in li. lxxxiij. q. Deo volente ⁊ autore nō fit hō deterior. Deterior aūt fit hō per cōsecutionez finis mali. ¶ Sexta cōditio q̄ requiritur in voto dicitur honestatio. Debet votū fieri de re honesta ⁊ materia bona: ꝓpterea d̄r xxij. q iiij. c. in malis. In malis ꝓmissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretuꝫ: qd̄ incaute vouisti ne facias: impia est ꝓmissio que scelere adimpletur. Sed dubitat̄ hic de Iepte: de quo habetur Iudicuꝫ. xj. ꝙ interfecit filiā suā sicut vouerat: ⁊ tn̄ ad Heb. xj. numerat̄ inter illos qui per fidē vicerunt regna: ergo videtur ꝙ possit fieri votum de re mala ⁊ inutili. Respōdet Rich. ꝙ votū Iepte nō fuit obligatorium nisi ad immolandum animal occurrentis immolaticium. Et quoad hoc fuit licitum et placens deo qd̄ ostendit victoria subsecuta. Unde in occidendo filiam suā fuit fatuus ⁊ impiꝰ: de qua impietate postea penituit. ¶ Septima cōditio que requiritur in voto dicitur discretio. Debet nāq̄ fieri votum discrete prudēter ⁊ moderate. Nā sicut ꝓhibita est indiscreta penitentia ita ꝓhibetur ⁊ votū eius. Sed q̄d de votis stultis: vt sunt vota illorum qui vouent nō comedere caput: aut nō comedere pedes: aut non comedere collum: vel non lauare manus: ⁊ similia, Respondet Thomas: ꝙ talia vota deridenda sunt potius q̄ꝫ seruāda. Accipimus ergo ex dictis quāta in vnoquoq̄ debet esse maturitas in vouendo: quanta insuper diligentia in complendo qd̄ voto ꝓmissum est. Ideo dicit Rich. ꝙ omne votum licitum obligat vouentē ad illud qd̄ voluit adimplendum: nisi in quattuor casibus. Unꝰ est ꝓpter impotentiā adimplendi. Secundus ꝓpter autoritatem superioris dispensandi. Tertius propter defectuꝫ conditionis apposite: vt dictum est superius. Quartus quando illud quod tempore voti facti fuit licitum: postea fit illicitum.

¶ Qꝫ vouere interdicitur septem generibus personarum: in quibus est limitata rōnabiliter facultas vouēdi. Cap̄. ij.

Secundū mysteriū principale de voto declarandū d̄r ꝓhibitio. Nā ꝓhibent̄ septē gradus personarū vouere.

Primi sunt ep̄i.
Scd̄i clerici.
Tertij religiosi.
Quarti pueri.
Quinti filijfamilias.
Sexti serui.
Septimi vxores.

¶ Primi q̄ nō possunt vouere sunt ep̄i. Ipsi em̄ nō possunt facere votū quo dissoluat̄ vīculū eccl̄ie sine licētia dn̄i dn̄i pape. ex̄ de renū. c. nisi cū pridē. Est em̄ ep̄s ecclesie sue spōsus: vt d̄r in. c. inter corporalia. ex̄ de translatione ep̄i ⁊ electi. Iccirco nō pōt emittere vota q̄ eēnt in p̄iudiciuꝫ sue cure. ex̄ de voto ⁊ voti redemptione. c. magna. ¶ Scd̄i q̄ non possunt vouere sunt clerici bn̄ficiati: q̄ nō possunt vouere peregrinationē: aut aliud ꝓpter qd̄ habeant relinquere ecclesiam sine licentia p̄lati sui. de ꝯse. di. v. c. nō opꝫ. Excepto ꝙ possunt vouere ⁊ votum implere etiaꝫ episcopo cōtradicente de intrādo religionē: vt pꝫ. xix. q. ij. c. due sunt. Et sil̄r de accipiēdo crucem. vt habet̄ ex̄ de voto ⁊ voti redēp. c. ex multa. ¶ Tertij sunt religiosi pro

quibus dicitur. xx.q.iiij.c. monacho. Monacho nō licet votum vouere sine consensu abbatis sui: si autem vouerit frangēdū erit. Ratio autem potissima ſm Rich. quare religiosus nihil vouere potest: est. quia pensata humana infirmitate ⁊ religionis onere: nō posset se ad aliquid vltra suam professionem obligare quod non posset implere sine qualicūq; preiudicio vel preiudicij periculo obseruationis cuiuslibet eorum ad que ex sua ꝓfessione tenetur: ⁊ absq; periculo reddendi se interdum onerosum prelato suo vel alicui: seu aliq̄bus fratrū suoꝝ propter sollicitudines ⁊ modos singulares quos interdum haberent illi qui essent ad plura q̄ alij obligati. Propterea tāte est altitudinis religionis votū ꝙ omnia alia in ip̄m cōmutari possunt. Et ideo eccl'ia considerans huius voti altitudinē: ⁊ humane nature infirmitatez: voluit autoritate dei voto religionis nullū posse votum aliud superaddit ꝓpter periculū trāsgressionis vitādū. Glo. tñ sup dicto. c. monacho. dicit monachū nō posse vouere est intelligendū de voto abstinentie per quod alij scandalizant. ¶ Quarti sunt pueri ante annos pubertatꝫ: qꝛ pro illo tempore nō habent expeditū vsum rationis ⁊ liberi arbitrij. Et vt dicitur ex̄ de reg. c transeūtib⁹ ad religionem. c. sicut tenor. Carens vsu liberi arbitrij vouere nō pōt: qꝛ nō pōt ꝯsentire. ¶ Quinti sunt filijfamilias. Nam filiusfamilias: qꝛ subest patri in his que ad regimen domus ⁊ familie pertinēt non pōt de illis votū facere seu de pertinētibus ad illa sine patris autoritate. ¶ Sexti sunt serui qui non possunt vouere aliquid eorū que ipsos īpediāt a seruitio dominoꝝ suoꝝ sine ipsoꝝ autoritate ⁊ voluntate sicut ptz. liiij. dis. c. ex antiquis. ⁊. c. si seruus. ¶ Septimi sunt vxores. Pro quibus notanduz ꝙ vir ⁊ vxor sibi sunt mutuo debitores in reddēdo debitū carnale: ideo quilibet eoꝝ ꝓhibetur vouere de non reddēdo sine licentia alterius: sed qꝛ in dispēsatione dom⁹ ⁊ regimine familie mul[illegible] est subiecta viro ⁊ non econuerso: [illegible] de pertinentibus ad illa mulier nō p[illegible] test emittere votū sine licentia vir[illegible] cut ptz. xxxiij. q. v. c. Manifestum. §. [illegible] premissis. ⁊. c. noluit. Ideo Nūeri. [illegible] c. dicit deus. Si vouerit vxor ⁊ iura[illegible] to se constrinxerit: vt per ieiunium [illegible] ceterarū rerū abstinentiā affligat [illegible] suam: in arbitrio viri erit vt faciat [illegible] non faciat. Et forte hec est causa eo[illegible] mulieres magis ad vouendū ꝓne [illegible] q̄ viri. Nec reprehendim⁹ eas quia [illegible] uent: sed quia indiscrete vota facere [illegible] lent. Sunt ⁊ sepe inconsiderate: [illegible] ⁊ vota emittunt irrōnabilia ⁊ stulta[illegible] quibus non expedit vt sacerdotē ꝑ [illegible] solutione requirant. Vir in hoc [illegible] autoritatem habet absoluendi: nō [illegible] vi clauium que in ip̄o non est: sed [illegible] toritate p̄sidētie quā in vxorem habe[illegible] Et cum vxor obedire nollet viro [illegible] sibi nolle eā sua vota cōplere: pōt [illegible] superaddere verbera: ita tñ vt in [illegible] modestiā gerat. Volui sic hec pauca [illegible] xisse quia noui mulierū importu[illegible] tem que viros q̄nq; affligunt ⁊ [illegible] vt sub votorum occasione licētiam [illegible] largiantur vagandi discurrendi ac [illegible] pendendi pecunias domus cum [illegible] no ⁊ detrimento familie.

¶ De dispensatione votorum ad de[illegible] rationem dubioruz que super illa p[illegible] sent oriri. Capitulum [illegible]

Tertiuz mysteriū de voto [illegible] clarandū d̄r dispēsatio. [illegible] cuius pleniori declaratio[illegible] septē dubia sunt disputā[illegible] Primum vtrū expediat homini vo[illegible] re. Secundū vtrū sit magis laudab[illegible] ⁊ meritoriū aliquid facere cū voto [illegible] sine voto. Tertiū vtrū expediat indu[illegible] re iuuenes vt voto se obligent ad re[illegible] gionis ingressum. Quartum vtrū vo[illegible] possit coniecturari. Quintū vtrū [illegible] bet votum commutari possit in votu[illegible] religionis. Sextū vtrum omne votu[illegible]

sit dispēsabile. Septimū vtrū solus papa possit invotis dispēsare? ¶ Primus dubiū vtrū expediat hoī vouere? Et arguitur ꝙ nō. Primo qꝛ nullus debet se priuare magno dono dei: sed libertas hoīs est magnū donū dei: quā ī parte se ꝓuat ꝓ totū: ergo nō debet hō vouere. Scdo arguit: qꝛ nullus dꝫ se exponere periculo alicui⁹ trāsgressiōis: sed vouēs exponit se periculo cui nō erat expositus ante votū: ergo non expedit vouere. Tertio arguit qꝛ nullus debet aliq̄d facere quo suū aggraueť pctū si peccat: sed religiosus si peccat grauius pctū cōmittit ꝙ secularis: sicut dicit Ansel. in li. de filitudinib⁹: ergo nō expedit vouere religionis ingressum: et multo fortius nec q̄cūq; aliud bonū. In ctrariū est oīs scriptura: ꝛ laudabilis vsus fideliū. Rndet Rich. ꝙ vouere cū discretiōe expedit hoī ꝓ hoc ꝙ firmat amplius volūtatē suā in bono: et ꝓ magna parte excludit a se male faciē di libertatē ꝛ facit actū virtutis latrie: ꝛ ideo vouēdo meref. Ad ꝓmum argumentū respondet Ansel. in li. de filitudinibus ꝙ obligatio ad bonū nō repugnat libertati simplr: vt etiā plene dictū est in sermone de obediētia dei. Ad scōm dicēdū ꝙ vouēs discrete nō exponit se piculo trāsgressiōis nisi per accidēs. Ad tertiū dicēdū ꝙ dꝫ religiosus grauiꝰ peccet ꝙ secularis tñ de pctō penitēs maiorē mīam ꝓsequit ꝙ secularis. ¶ Scōm dubiū vtrū magis sit laudabile ꝛ meritoriū facere aliq̄d cū voto ꝙ sine voto? Rndet Rich. ꝛ Tho. ꝙ sic. Qō declarant triplici rōne ꝛ vna similitudine. Prima rō est ꝙ opus inferioris virtutis magis est meritoriū imperatū a superiori virtute ꝙ nō impatū: sed latria superioris ꝛtus est ꝙ abstinentia: ꝛ opus abstinētie ad qō mouet hō ex voto est imperatū ab ea: vouere enī actus est latrie: ergo magis meritoriū est opus abstinētie ad qō mouetur hō ex voto. Scda rō est hec. Quāto opus procedit a volūtate magis firmata in bono: tāto est virtuosius ꝛ ex ꝓsequēti est magis meritoriū. Ad opari enī virtuose requirit firmiter ꝛ īmobiliter opari: vt dicit pbs. ij. Ethi. c. iiij. Sed ceteris paribꝰ volūtas firmior est in bono cū voto ꝙ sine voto. Tertia rō est hec. Deꝰ cū acceptet opus ꝓpter operantē tāto magis acceptat illud quāto est ab hoīe ad suū seruitiū spāliꝰ deputato ꝫ ceteris paribꝰ hō spāliꝰ deputat ꝛ dedicat ad dei seruitiū cū voto ꝙ sine voto. Ad idē etiā est filitudo quam ponit Ansel. in lib. de filitudinib⁹: in qua cōparat secularē facientē bonū opꝰ illi qui dño dat de fructu arboris sue quātū vult: ꝛ religiosum illi q̄ dño dat totā arborē cū fructu: q̄ magis est dño acceptus ꝙ ꝓmus. ¶ Tertiū dubiū vtrū expediat inducere iuuenes vt voto se obligēt ad religionis ingressum? Et respondet notabiliter Rich. ꝙ sic si adsint debite ꝓditiones ex parte iuuenis ꝛ ex parte inductiōis ꝛ ex pte obligatiōis. Qui enī vult inducere iuuenē aliquem ad obligationē ꝓdictā: debet diligēter cōsiderare ꝙ iuuenis debitam habeat etatē ꝓ ingressu religionis q̄ ad min⁹ cōplectit tps. xiij. annoꝝ. ex de reg. c. j. ꝛ. c. significatū est. Et ꝙ put patitur etas illa in ꝓpositis suis licitis ꝛ honestis habeat stabilitatē: ꝛ ꝙ ad ꝓsideradū quid illa religio ponderet: ꝛ obligatio habeat sufficiētē discretionē. In inductione etiā debet esse diligēs asperitas religionis ad cuius obligationē inducitur explicatio ꝛ omnis suggestionis et falsitatis exclusio: nec debet esse nimis importuna persuasio. Asperitatis enī religionis celatio ꝛ paucitatis suggestio operātur deceptionem: deceptio aūt rōne ignorantie diminuit de rōne voluntarij. Tūc enī nimis est importuna persuasio qñ fit cū rerū tēporaliū ꝓmissione: vel cū indebita cōminatione: vel cum nimia sollicitudine. Debet autē inducens cauere a tali importuna persuasione: qꝛ talis psuasio operatur in iuuenē vel ipm inclinat ad

obligandū se ex subreptione. Et p̄dicta obligatio fieri non debet nisi ex plena voluntate ⁊ deliberatione. Ex pte etiā obligationis tria sunt obseruāda. s. vt fiat preuia deliberatione ⁊ stabilitatis propositi examinatione: ⁊ ꝙ fiat cū discretione vt. s. obligās obliget se ad ingrediēdū vt eā experiat. Et si deꝰ dederit sibi gr̄am remanēdi ⁊ religioni placuerit remaneat. Aut si ꝓpositus infra annū mutatus fuerit libere possit exire absq; hoc ꝙ teneat aliā religionē ītrare. Debēt etiā obseruare ꝙ fiat cū deuotione. Et debēt obseruari p̄dicta: quia obligationes facte sine deliberatione: discretione: ⁊ deuotione: frequēter malos exitꝰ habēt. ¶ Quartū dubiū. vtrū votus possit cōmutari? Et rn̄det ꝙ sic: vt habet in. c. magne. ex̄ de voto ⁊ voti redē. Ratio est ꝑm Rich. q: ꝑm Bern. in lib. de precepto ⁊ dispensatiōe. Iniquū ꝓculdubio foret si ea q̄ sunt ꝓ sola charitate instituta ꝯtra charitatē tenerent. Uotū aūt fieri debet ex charitate: ⁊ ꝓ charitate. Uñ eius obligatio tenere nō dz ꝯ charitatē. Tenere autē contra charitatē si nō liceret illud cōmutari in meliꝰ. Uotū ergo pōt in melius bonū cōmutari: nō tñ hoc autoritate propria fieri debet: sed autoritate supioris: q: nullus fieri debet iudex in sua causa. ¶ Quintū dubiū. vtrū qd̄libet votū cōmutari possit ī votū religionis? Rn̄det Rich. ꝙ volens facere professionē in religione si actualiter vel habitualiter vult remanere obligatus ad vota q̄ in seculo fecerat: nō cōmutātur in votū religionis: tñ postq̄ deuenerit ad noticiā plati sui hoc factus: poterit ip̄m ab illis votis absoluere: maxime si ignorabat ip̄m esse ligatū ip̄is votis tēpore ꝓfessionis. Si aūt actualr seu habitualiter intēdit ampliꝰ illis votis nō teneri: sed solo voto religionis sue: ab illis absoluit ꝑ religionis votū ꝓpter religionis voti altitudinē ⁊ ꝑfectionē. Uñ ex̄ de voto ⁊ voti redē. c. scripture. dicit: Reus fracti voti aliquatenꝰ non habetur qui tpale obsequiū in ꝑpetuā religionis obseruantiā noscit commutasse. Et de peni. disti. s. c. Quis aliqñ. §. his autoritatibꝰ. Non est necessaria certa satisfactio peccati, cuiꝰ totus vite tēpus impēditur sui seruitio ꝯditoris. Et tñ si rex vnus vel imꝑator vouerit ꝙ vsq; ad triēniū vel septēniū militabit in terra sancta: ⁊ tenebit secum duo vel tria milia militū: vel vnus aliꝰ dux vel comes existēs dux totius exercitꝰ cruce signatoꝝ: ⁊ de cuius absentia desolaretur vellet religionē intrare: in hoc casu videt mihi summus pōtifex ꝯsulēdus. Certū tñ est ꝙ persona mediocris a voto transmarino absolueret ꝑ religiōis ingressum. ¶ Sextū dubiū. vtrū oē votū sit dispensabile? Et arguitur ꝙ non. Primo q: soluere ꝓmissum est de iure nature: sz ea q̄ sunt de iure nature sunt indispēsabilia: ergo nullū votū est dispensabile. Scd̄o arguit: q: q̄ nō facit quod ꝓmittit mentit: sed nullus pōt in mēdacio dispēsare: q: ꝑm ꝑhm. iiij. ethicoꝝ. Mendaciū ꝑm seip̄m prauus est ⁊ fugiendū. Cū ergo omne votus sit promissio: nullū votū est dispensabile. Tertio arguitur: q: ex̄ de statu monachoꝝ. c. cū ad monasteriū. d: Abrenunciatio ꝓprietatis ita monachali regule est annexa: vt nec ꝯtra illā summꝰ pōtifex valeat dispensare: ergo nō oē votum est dispensabile. Quarto arguit: quia nullum votū est dispensabile: qd̄ in melius commutari non potest: sz votum religionis non potest in melius commutari: cum omnia alia vota in ipsum commutari possint: ergo non omne votum est dispensabile. Ad hanc questionem licz multi multa dicant: tamen Rich. in. iiij. ⁊ Tho. ibidē q̄uis aliter dicat. ij. ij. Johannes neapolitanus in quodlibetis. Inno. ⁊ Hostien. et communiter omnes doctores tenēt ꝙ omne votum quod est de his q̄ sunt supererogationis est dispensabile: q: dispensationis in quolibet tali voto pōt causa rōnabilis īueniri. scz ꝓfectꝰ

maioris boni vel mali euitatio: siue ꝑ cōparationē ad rēpublicā: siue per cōparationem ad vouētem. Reformatio eīm pacis inter regna maius bonuꝫ est cōmunitati q̄ continētia vnius ꝑsone. In tali etiā casu si ꝑsona que ꝯtinētiā vouerat nubat ꝑ preceptum dn̄i pape: sua obediētia magis meritoria est sibi q̄ cōtinētia: quātū ad p̄miū substātiale. Vn̄ Arist. j. Ethi. Amabile est bonuꝫ vni soli: melius v̄o ⁊ diuinius genti et ciuitatibus. Uitatio etiā cōmunis mali: vt vitatio discordie inter regna que sunt in pace ⁊ ꝓbabilis transgressio voti si probabilitas sit vehemens: posset esse rationabilis causa dispensandi in quocunqꝫ supererogationis voto. Recta eīm ratio dictare videt̄ esse aliquem in ecclesia loco dei qui periculis cōmunitatū ⁊ personarū pensatis infirmitatibus: vtilitatib⁹: ⁊ dānis: possit rōnabiliter obuiare. ¶ Ad primū argumentū dicēdū: ꝙ obligatio in votis non est de iure nature absolute: sed sub hac cōditione. s. quousqꝫ ꝑ superiorē ex causa rationabili fuerit relaxata. ¶ Ad scd̄m dicēdū: ꝙ qui nō soluit qd̄ promisit mētitur si sibi nō remittatur obligatio: et soluere possit sed obligatione remissa non mētit̄: qꝛ amplius debitor nō est. ¶ Ad tertiū dicendū: ꝙ q̄uis summus pōtifex nō possit facere ꝙ sit monach⁹ absqꝫ abrenūciatione ꝓprietatis: quia hoc esset facere cōtradictoria simul tn̄ pōt de monacho facere nō monachū si causa rationabilis affuerit. ¶ Ad quartum dicēdum: ꝙ q̄uis votū religionis cōmutari nō possit in melius bonū priuatum: pōt tn̄ cōmutari in melius bonum cōmune. Talis etiā ꝯditiōis posset esse ille q̄ vouit ꝙ illud bonum siue votū cōmutari posset in aliud bonum magis expediens sibi: q̄uis non posset cōmutari in maius bonuꝫ simpliciter. ¶ Septimū dubiū vtrum solus papa possit in votis dispensare. Et respōdēt doctores ꝙ in votis maioribus: sicut sunt votū ꝯtinētie: religiōis: ⁊ crucis: solus papa dispensare pōt: qꝛ in votis istis nō est dispēsandū nisi ꝓpter ecclesie cōmunē vtilitatē: vel aliquā magnā necessitatē. Et iō ipsoꝝ dispēsatio merito reseruari debuit illi ad quem ꝑtinet totius eccl'ie cura. ¶ Scd̄m v̄o morem curie vota ꝑegrinationis ad visitanda apl'oꝝ limina: ⁊ sancti Jacobi in compostella: vident̄ romano pōtifici reseruata. In oībus aūt alijs votis q̄ respectu predictoꝝ dicunt̄ vota minora possunt ep̄i dispēsare: vt habet̄ ex̄ de voto ⁊ voti redēp. c. j. Inferiores aūt ep̄is ī nullo voto dispēsare pn̄t: nisi eis fuerit spāl'r cōmissum exceptꝫ p̄latꝫ religiosis q̄ dispēsare pn̄t in votꝫ suoꝝ subditoꝝ. Religiose itaqꝫ curare debēt oēs circa vota sua se gerere: vt illa discrete emittant: emissa cōpleāt: aut si cōplere non possunt a superioribus dispensationē procurent: vt sic mereantur in hoc seculo habere dei gratiam: ⁊ in futuro sempiternam gloriā: in qua viuit ⁊ regnat deus per infinita seculorū secl'a. Amē.

¶ Feria. vj. post ocl'i. de mīa ad primū hn̄da: ⁊ pia largitiōe el'ynarū. ꝟ. xliiij.

Dicit ei Jesus Da mihi bibere. Scribūtur hec v̄ba Job. iiij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Cēsenda sunt duriora saxis pectora eoꝝ q̄ xp̄o iesu pietatē exhibere nolūt. Cōtulit q̄dē ip̄e nobis īnumerabilia bona: ⁊ qn̄qꝫ de illis a nobis petit vt sic ampliora superaddat. Petebat nanqꝫ hodie bibere a samaritana: vt illaꝫ satiaret aqua admirabili ⁊ suauissime gratie sue. Sic ⁊ sepe ab hominibus exigit misericordiam ⁊ clemētiā pro suo amore proximis exhibendam: quatenus largiatur eis copiosius premia eterne vite. Quia v̄o hoc maxime decet penitentes vt per elemosynaruꝫ largitiones satisfaciant ꝓ pctis suis: Iccirco in presenti sermōe de elemosyna aliq̄ ꝑcurrem⁹ quā xp̄s a samaritana poscebat di. Jo. iiij. Da mihi bibere.

¶ De ipsa itaq; elemosyna tria mysteria principalia erũt declarãda.

Primũ dicitur inductio.
Secundum conditio.
Tertium distinctio.

¶ Q̃ septem sunt illa quib⁹ inducimur ad mĩam ꝓximis exhibẽdã: ⁊ ad prõpte elemosynas largiendũ. Capm. j.

Primũ mysteriũ de elemosyna declaranduz d̃r inductio: In quo videre debem⁹ atq; notare septẽ rõnes p̃cipuas q̃re vnusq̃sq; prõpt⁹ esse dz ad elemosynas liberaliter largiendũ.

Prima dicitur autoritas.
Secũda cõformitas.
Tertia exẽplaritas.
Quarta proprietas.
Quinta societas.
Sexta gratiositas.
Septima felicitas.

¶ Pria rõ inducẽs oẽs ad elemosynas liberaliter largiendũ d̃r autoritas. Oĩs em̃ autoritas scripturaꝝ h̃ clamat: hoc dicit: h̃ p̃dicat. Vñ Dauid ps̃. xl. Beat⁹ q̃ intelligit sup ege. ⁊ pau. in die ma. libera. euz dñs. ⁊ Tob. iiij. Noli auertere faciẽ tuã ab vllo paupere: ita em̃ fiet vt nõ auertat̃ a te facies dñi. Et. xij. c. Bona est oratio cum ieiunio et elemosyna. ⁊ Ecc̃i. iij. c. Ignem ardẽtem extinguit aqua: ⁊ elemosyna resistit pctis. ⁊. vij. c. Facere elemosynã ne despicias. ⁊. xxix. c. Pone thesaurũ tuũ in p̃ceptis altissimi ⁊ ꝓderit tibi magis q̃ aurũ. Conclude elemosynã in sinu paupis: et hec orabit ꝓ te ⁊ liberabit te ab om̃i malo. ⁊ Prouer. xix. Fenerat̃ dño q̃ miseret̃ paupis: ⁊ vicissitudinẽ suã reddet ei. ⁊ Esa. lviij. Frãge esuriẽti panẽ tuum: ⁊ egenos vagosq; induc in domum tuã. Cũ videris nudũ operi eum ⁊ carnẽ tuã ne despexeris. Et Johã. j. cano. iij. c. Qui habuerit substãtiã hui⁹ mũdi ⁊ viderit fratrẽ suũ necessitatẽ habentez: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: qũo charitas dei manet in illo. ⁊ Hiero. lxxxvj. di. c. qui clementiam. Qui clemẽtiã nõ hz: nec indut⁹ est viscera mĩe ⁊ lachrymaruz: q̃uis spũalis sit nõ adimplet legẽ xp̃i. Et Amb. in lib. de officijs. Natura ius cõe generauit: vsurpatio v̄o ius priuatum fecit. Unde sunt multi q̃ nullã habẽt in agris aut in vineis portionẽ: hoꝝ inopie de copia quã dedit dñs diuitib⁹ est ꝯsulendũ: vt ⁊ ip̃i deo ꝓ terre fecũditate benedicãt nobiscũ: quos iõ sub diuersis molestijs laborare ꝑmittit dei sapientia: vt ⁊ miseros ꝓ patiẽtia: misericordes v̄o coronet ꝓ beniuolẽtia. Et idẽ. xlvij. dist. c. sicut hi. Neq; em̃ min⁹ est criminis habẽti tollere q̃ cũ possis et abũdãs sis indigẽtib⁹ denegare. Esuriẽtium panis est quẽ tu detines nudoꝝ indumẽtũ est qd̃ recludis: miserorum redẽptio est ⁊ absolutio pecunia quã tu in terra defodis. Et idẽ lxxxvj. dist. c. in singulis. Mĩa cõis est vsus: iõ cõe preceptuz est oĩbus officijs oĩbus etatib⁹ necessaria ⁊ ab oĩbus deferẽda. Nõ publicanus: nõ miles excipitur: nõ agricola: vel vrbanus: diues ⁊ paup: oẽs in cõe admonẽtur vt conferãt nõ habẽti. Et xp̃s in euãgelio Luce xj. Date elemosynam ⁊ ecce oĩa munda sunt vobis. ⁊. c. xij. Uẽdite que possidetis ⁊ date elemosynã. Hocipsum colligitur ex dictis moraliũ pb̃oꝝ. Hinc est q̃ Tullius. j. de officijs ait: Quicq̃d sine detrimẽto cõmodari põt id tribuatur cuiq; vel ignoto. ⁊ Ouidi⁹ in lib. de põto. Regia crede mihi res est succurrere lapsis. Cõueniẽs hoĩ est hoĩem seruare voluptas. Et Plato ĩ thimeo. Bonos viros decet cõmodos esse. Theologi insuper elemosynã laudant di. sup dist. xxv. iiij. lib. q̃ ipa est tertia pars satisfactionis. Assignat nãq; magister ĩ textu tres partes satisfactiõis. Prima est ieiuniũ. Scda oratio. Tertia elemosyna. Que s̃m Rich. sufficiẽter enumerant̃ tam ex parte bonoꝝ ꝑ que satisfaciendũ est q̃ ex parte causarũ pctĩ: q̃ etiã ex ꝑte eorũ cõtra quos pctm̃ cõmittitur. De bonis em̃ nr̃is debem⁹ satisfacere. Et s̃m Aristo. j. Ethi. c. xx. tria habemus bona: scz bona fortune: bona corpis: et bona aĩe.

De bonis exterioribꝰ seu fortune satisfacimus ꝑ elemosynā sub qua cōprehēditur totū qđ expēditur in ꝓximoꝝ vtilitatē. De bonis corporis satisfacimus ꝑ ieiuniū: sub quo cōprehēditur quicq̄d pertinet ad corpis afflictionē. De bonis aīe satisfacimꝰ per orationē sub qua cōprehēditur q̄cq̄d deo exhibet ꝑ latrie v̄tutez. Scđo sufficiēter enumerantur satisfactionis partes ex parte causarū peccati. Nā ꝟm Job. j. cano. ij. c. Tres sunt peccatorū cause. s. cōcupiscētia carnis: que ꝓut possibile est excidit ꝑ ieiuniū: ⁊ cōcupiscētia oculoꝝ: cōtra quā ordinatur elemosyna: ⁊ suꝑbia vite: ꝯ quā ordinat oro. Tertio sufficiēter enumerant satisfactionis ꝑtes ex parte eoꝝ ꝯ q̄s peccat hō. Cōtra deū ⁊ ꝯ hoc ordinat oro: peccat ꝯ seipsum: ⁊ ꝯ hoc ordinat ieiuniū: peccat ꝯ ꝓximū: ⁊ ꝯ hoc ordinat elemosyna: ⁊ sicvndiq̄ resonāt elemosyne laudes. ¶ Scđa rō quare vnusq̄sq̄ promptus dz esse ad elemosynas liberaliter largiēdū đr cōformitas. Sumꝰ nāq̄ cōformes ⁊ inuicē mēbra. Rom. xij. Et vt đr. j. Coꝝ. xij. Si q̄d patit vnū mēbrum: cōpatiunt ei oīa alia mēbra. Propterea ait sapiēs Ecc̄i. xvij. Unicuiq̄ mādauit deꝰ de ꝓximo suo. Et hoc suo mō Señ. ad Lucillū explicauit di. Non pōt q̄sq̄ beate degere q̄ se tantū intuetur: q̄ oīa ad vtilitates suas conuertit. Alteri viuas oportet si vis viuere tibi. Et idem in lib. de beata vita. Ubicūq̄ hō est beneficio locus est. Sed circa hoc dubitatur: vtrū dare elemosynā cadat sub precepto? Et rn̄det Rich. ꝙ sic: dicens elemosynaz esse sub p̄cepto legis nature q̄ iubet alij esse faciendū ꝙ sibi q̄sq̄ fieri vellet. Luc. vj. ⁊ di. j. decretoꝝ. c. j. ⁊ dis. ix. c. sana. ⁊. x. q. j. placuit. Est etiā elemosyna sub precepto legis diuine: sicut pz in v̄bis allegatis in prima rōne vbi inducit xp̄s. xj. ⁊. xij. c. Luc. q̄ dare elemosynam iubet. Est adhuc elemosyna sub p̄cepto legis positiue: sicut pz. lxxxvj. di. c. pasce. ¶ Tertia rō inducens hoīes ad elemosynas liberaliter largiendū dicit exēplaritas. Exemplū quidē habemꝰ a deo ab angelis ⁊ ab om̄i creatura vt cōmunicatiui esse debeamus. Deus quidē preter illā cōmunicationez intrinsecam que est in ꝓductione diuinarū personarū: voluit adhuc extrinsecus cōicare seipsum in ꝓductione oīs create nature. Vñ Aug. in q̄stionibꝰ veteris testamēti inq̄t: Bonus est qꝛ fecit existere que nō erāt. Et in. iij. de trini. Voluntas dei est prima ⁊ summa cā oīm specierum ⁊ motionum. Nihil em̄ fit qđ de intelligibili atq̄ aula summi imꝑatoris nō egrediatur. Angeli insuper sunt cōicatiui: qꝛ vt Dionysiꝰ dicit in lib. de angelica hierarchia. Per angelos suꝑiores cōicant gradatim secreta mysteria dei angelis inferioribꝰ. Oīa etiā corpora celestia cōicāt influentiā suā corporibus inferioribus. Oīa tādem que in celis: et que in terris sunt: sua bn̄ficia cōicant homini rōnali: vt sic ⁊ ip̄e hō discat homini se cōicare. Nā qui potest ⁊ nō vult esse beneficus: immanior atq̄ crudelior oī belua esset habēdus. ¶ Quarta rō inducens hoīes ad promptā elemosynarū largitionem dicit ꝓprietas. Quicq̄d em̄ fit pauperibus ꝓpter xp̄m: ꝓprie fit ⁊ ipsi xp̄o. Vñ Hiero. ad Nepotianū. Mēsuram tuam pauperes ⁊ peregrini nouerint: tu cum illis xp̄m cōuiuam noueris. Et christus Matth. x. Qui vos recipit me recipit. ⁊ Matth. xxv. Qđ vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Est de hoc exēpluz in sancto martino: qui dū pauperi nudo partē chlamydis sue dedisset: nocte sequenti vidit xp̄m illa vestitum: audiuitq̄ eum dicentem: Martinus adhuc cathecuminus hac me veste contexit. ¶ Quinta rō est societatis. Est q̄dez elemosyna sociꝰ fidelis: qꝛ aīam nūq̄ deserit: immo sibi fauet ⁊ assistit dū citatur ante tribunal eterni iudicis. Propterea legit in vita Johannis elemosynarij: ꝙ fuit quidā thelonariꝰ diues valde noīe Petrus: hic pauperibꝰ durus: cū ad domū suā accedebāt: eos furibūdus expellebat. Cū ergo semel pauperes inter se

de ei⁹ auaricia ⁊ illiberalitate colloquerētur: quidā eoꝝ dixit: Quid vultis mihi dare ⁊ ego hodie elemosynam ab eo accipiā. Et faciētibus cum eo pactū ad domū ei⁹ venit ⁊ elemosynā postulauit. At petrus domū rediens ⁊ pauperē pre foribꝰ vidēs: cū ei⁹ famulus panes filiginis in domū deferret ille lapidē non inueniēs: panem vnū ex illis arripuit: ⁊ cū furore pauperē percussit. Quē protinus accipiēs paup ad socios redijt: ⁊ ꝙ de manu ei⁹ elemosynā accepit indicauit. Post duos dies infirmat⁹ ad mortē diues ille vidit se ante iudicium stare: ⁊ mauros quosdaꝫ sup staterā mala eius appendere. Ex altera aūt parte statere quidē dealbati tristes stabāt: eo ꝙ nihil qđ ibi apponerēt inuenire valebāt. Tūc vnus eoꝝ dixit: Uere nihil habem⁹ nisi vnū panē filiginis quē ante duos dies vi coactus dedit quē dū sup staterā ponerēt: equalitas vt sibi videbatur facta est. Dixerūt ei: Adauge ad filiginē hāc: alioquin mauri te apprehendēt. Euigilans autē ⁊ liberatus dicebat pape: Si vna filigo quā ꝑ furorē iactāt ita ꝓfuit: quāto magis oīa sua bona indigentib⁹ elargiri? Et extūc liberalissim⁹ pauperibus semp fuit. ¶ Sexta rō inducēs homines ad elemosynas ⁊ pietatis opera đr gratiositas. Facit equidē elemosyna habilē hoīem ⁊ idoneū ad dei gr̄e susceptionē. Vñ Act.x. tale ponit exēplum. Uir q̄dā erat in cesarea noīe Corneli⁹ cēturio cohortis q̄ đr italica: religiosus et timēs deū cū om̄i domo sua: faciēs elemosynas multas plebi: ⁊ deprecās deū semp. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelū dei introeuntem ad se ⁊ dicētē sibi: Corneli. At ille intuēs in eum timore correptus dixit: Quis es dñe? Dixit autē illi: Or̄ones tue ⁊ elemosyne ascēderūt in memoriaꝫ in cōspectu dei. Et nūc mitte viros in ioppen: ⁊ accersi simonē quendā q̄ cognominat petrus: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Obtinuit itaq̄ corneli⁹ elemosynis mediātibus gratiā: ad ipsum baptizandum mitteret petrus. ¶ Septima ratio đr felicitas. Pro ipsa vtiq̄ felicitatem eterne vite cōsequimur. vñ. s. Tim. iiij. apl's ait: Pietas ad oīa vtilis est ꝓmissionē habēs vite que nunc est ⁊ future. Qđ xp̄s declarauit Matth. xxv. vbi ad regnū celorū vocaturū se dixit eos, qui misericordie opera dilexerūt.

¶ Qꝛ septem conditiones requiruntur ad hoc vt elemosyna debito modo fiat.

Capitulum.ij.

Secundū mysteriū declarandum de elemosyna đr conditio. In quo explicande sunt septē qualitates siue conditiones que notātur in v̄bis zachei dicētis Luc. xix. Ecce dimidiū bonorū meorū dñe do pauperib⁹. Ubi innuitur ꝙ elemosyna debet esse.

Primo prompta.
Secundo copiosa.
Tertio bona.
Quarto propria.
Quinto ordinata.
Sexto liberalis.
Septimo discreta.

¶ Primo elemosyna dꝫ esse prompta. Propterea đr ecce: quasi dicat zacheus ꝙ cū fieri pōt elemosyna nō est tardenda: nō differēda: nō procrastināda: sicut multi faciūt q̄ nō nisi post multas preces ⁊ diuturnū tēpus elemosynas erogare volunt. Propterea dicit sapiens Prouerb. iij. c. Nec dicas amico tuo. Uade ⁊ reuertere. Cras em̄ dabo tibi cū statim possis dare. Et Seneca libro.ij. de bñficijs. Ingratū est beneficium qđ diu inter dātis manus hesit: ⁊ vt ait Macrobius lib. ij. saturnaliū. Pars beneficij est qđ petit si cito neges. Uerūm̄ satis reprehēsibiles sunt q̄ mortē expectāt vt bona supflua quib⁹ nō egēt pauperibus tribuant. Pro q̄b⁹ facit sapiēs verbum illud sancte Lucie: q̄ sue matri dixit: Qđ moriēs das ideo das: qꝛ tecū ferre nō potes. Solet etiā deo ꝑmittēte sepius euenire ꝙ auarorū diuitū bona q̄ post mortem in pias causas distribuere

disposuerūt rapiant̄ et dilaniētur ⁊ distrahātur a parentibus a domesticis a cōsanguineis litigātibus et qñq; ab extraneis v̄sutia ⁊ calliditate illa querentibus. Quare cōsulēdum est oībus quibus supabundant diuitie vt velint ipsi p se collocare illas in celo nec expectare vt post mortē id faciāt alij: q: vt dixim⁹ sepe fallunt̄. ¶ Scdo elemosyna dz esse copiosa: ꝓpterea dixit zache⁹: dimidiū. Vñ Tob. iiij. Si multū tibi fuerit abūdāter tribue. Neq; timēda est pauptas si elemosyne ample fiant. Non em̄ deus vult superari ab aliquo de liberalitate: sicut videri pōt exēplū de hoc in. ij. dialo. lib. de Bonifacio fundeñ. episcopo. Cui ex paucis vuis vinū collectū pauperibus largienti illud miraculose multiplicauit de⁹. ¶ Tertio elemosyna debet esse bona. i. de bonis rebus nō infectis aut marcidis: propterea dixit zacheus: bonoꝝ. ¶ Quarto dz esse elemosyna ꝓpria: vt fiat de ꝓprijs bonis: nō de alienis: iō dixit zacheus meoꝝ. Unde. j. q. j. c. nō est. Greg. ait: Nō est putāda elemosyna si pauperib⁹ dispēsetur qd̄ ex illicitis reb⁹ acquirit̄. Glo. autē ibi dicit: Nō em̄ cā pietatis faciēda est iniquitas: vt pz. xiiij. q. v. c. forte. xxxij. q. iiij. c. sic non sunt. xxxiij. q. v. c. si dicat. xxvij. q. ij. c. si tu abstines. xxij. q. ij. c. ne quis. ⁊. xiiij. q. v. c. nolite. Aug. ait: Nolite velle elemosynas facere de fenore et vsuris. ⁊ in. c. elemosyna. Grego. ait: Elemosyna redēptoris nostri oculis illa placet que non ex illicitis ⁊ iniquitate cōgerit̄: sed que de rebus concessis ⁊ bene acquisitis impēditur. ¶ Quinto elemosyna dz esse ordinata: vt scz fiat ꝓ dei honore: proximi salute: et propria vtilitate: non pro vana gloria ac huius seculi pompa. Unde zacheus addidit: Dñe. i. pro tuo amore ⁊ honore: qui dicēs ei: elemosynā facio. Propterea xp̄s Matth. vj. dixit: Cū facis elemosynā uoli tuba canere ante te: sicut hypocrite faciūt in synagogis ⁊ in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amē dico vobis receperūt mercedē suā.

¶ Sexto elemosyna debet esse liberalis vt non fiat pro susceptis seruitijs. Nam sunt pleriq; qui pauperes laborare cogunt: et postea illis nomine elemosyne aliquid tribuūt: cum tamē merces laboris poti⁹ q̄ elemosyna debeat appellari: ꝓpterea dixit zache⁹: do id: idest non vēdo: sed liberaliter dono. ¶ Septimo elemosyna debet esse discreta vt detur his qui indigent: et non his qui abundant. Qd̄ dictū est propter illos qui habentes aut vicinos aut attinentes qui paupertate et egestate grauātur elemosynas faciunt ad exornandas ecclesias aut ecclesiastica ornamenta ampliāda. Qd̄ nō dānamus: nisi dum fame periri ꝑmittunt̄ ꝓximi indigētes. Propterea dicit Amb. xij. q. ij. c. aurū. Aurū habet ecclesia non vt seruet: sed vt eroget et subueniat ī necessitatib⁹. Quid est op⁹ custodire qd̄ nihil adiuuat. An ignoramus quantū auri atq; argenti de templo dñi assyrij sustulerūt. Nōne melius cōflat sacerdos ꝓ alimonia pauperum si aliqua subsidia desunt: q̄ si sacrilegus contaminet ⁊ asportet hostis. Nōne dicturus est dñs: Cur passus es tot inopes fame mori. Et certe habebas aurum vnde ministrasses alimoniaz. Cur tot captiui in captiuitatem ducti: nec redempti ab hoste occisi sunt. Melius fuerat vt vasa viuētiū seruares q̄ metallorū. His nō potes respōsuz referre. Quid enim dices? Timui ne templo dei ornatus deesset. Respōdet: auruz sacramenta non querunt neq; auro placēt: que auro non emūtur. Ornatus sacroꝝ redēptio captiuorū est. Et vere illa sunt vasa p̄ciosa que redimūt aīas a morte. Ille verus thesaurus est dñi q̄ operat̄ qd̄ sanguis ei⁹ operatus est. Et Hiero. ad demetriadē v̄ginez inq̄t: Alij eccl̄ias edificēt: vestiāt parietes marmoꝝ crustis: sed tibi aliud propositū xp̄m vestire in nudis: visitare in languentibus: et subuenire in oppressis. hec ille.

¶ Qz septē sunt opa mīe quib⁹ necessitatibus ꝓximi est subueniēdū. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de elemosyna d̄r distinctio. Distinguit̄ equidē in elemosynas spūales ⁊ corp̄ales. Elemosyne spūales sunt cū dat̄ vel fit aliquid spūale ad subueniēdū spūali indigētie ꝓximi. Et ꝯtinent̄ in hoc v̄su. Cōsule castiga doce solare remitte: fer ora. Elemosyne corporales sunt cū dat̄ vel fit aliquid corporale ad subuentionem corporalis indigētie. Que sunt septem et continentur in hoc versu: Visito poto cibo redimo tego colligo condo. scilicet

Prima est visitare infirmū.
Scd̄a potare sitientē.
Tertia cibare esurientē.
Quarta redimere incarceratū.
Quinta vestire nudū.
Sexta recipere hospitē.
Septima sepelire mortuū.

¶ Et qm̄ corp̄ales elemosyne magis se offerūt ⁊ occurrūt necessarie: qꝛ multo pl̄es sunt q̄ corporal'r q̄ q̄ spūal'r affligunt̄: iō corp̄ales elemosynas explicabim⁹. ¶ Prima itaq; elemosyna est visitare īfirmos ⁊ tribulatos. Et de hac sapiēs Eccl'i.vij.ait: Nō te pigeat visitare īfirmū: ex his em̄ in dilectiōe firmaberis. Et Jac.j. Religio mūda ⁊ īmaculata apud deū et p̄rem hec est: visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatiōe eoꝝ. Vn̄ in vitispatrū. Frater q̄dā īterrogauit quēdā senē di. Duo fr̄es sunt quoꝝ vn⁹ ieiunat sex dieb⁹ multū laborans: alius v̄o seruit egrotātib⁹. Cui⁹ op⁹ magis acceptum est deo. R̄ndit senex. Si frater ille q̄ sex diebus laborās ieiunat appēdat se ꝑ nares nō pōt esse equalis illi q̄ infirmātib⁹ deseruit. ¶ Secūduꝫ op⁹ mīe seu scd̄a elemosyna est potare sitiētē. Et de hoc xp̄s Mat.x.ait: Qui potū dederit vni ex mīmis istis calicē aq̄ frigide tm̄ in noīe discipuli. Amē dico vobis nō ꝑdet mercedē suā. ¶ Tertia elemosyna est cibare esuriētē. Et de hac d̄r Tobie.iiij. Panē tuū cū egenis ⁊ esuriētib⁹ comede. ¶ Quarta elemosyna est redimere captiuos. Et de hac Eccl'i.iiij. Libera eū q̄ iniuriā patit̄ de manu supbi. ¶ Quinta elemosyna est vestire nudū. Et de hac Lu.iij. xp̄s dixit: Qui hꝫ duas tunicas det vnā non habēti. ¶ Sexta est colligere hospites. Hec aūt hospitalitas multa bona fac̄: Primo ad susceptionē gr̄e p̄parat. Qd̄ figuratū est Lu.vlti.ī hoc ꝙ duo discipuli xp̄m cognouerūt cū eū ad hospitiū īuitassent. Scd̄o bona tp̄alia multiplicat: vt ptꝫ in illa vidua q̄ heliā in hospitio suo suscepit cui farina ⁊ oleū nō defecerunt.iij. Reg.xvij. Tertio a malo tp̄ali seruat. vt ptꝫ ios.ij.ī Raab que recepit nūcios filioꝝ israel: ⁊ ideo a morte saluata est. Quarto xp̄m recipit. Vn̄ in vitispatruꝫ legit̄: ꝙ quidam Martin⁹ noīe monachus valde honorabilis in suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tēdebat. Pergēs itaq; leprosum quēdam in via volētē ad suū hospitiū redire ⁊ pre lassitudine nō valentē repperit. Vir aūt dei eiusdē leprosi lassitudinē miserat⁹ pallium quo vestiebat̄ in terrā ꝓtinus ꝓiecit ⁊ expādit ac desup̄ leprosuꝫ posuit eūq; suo pallio vndiq; cōstrictū sup̄ humerum leuauit secūq; reuertēs detulit. Cūq; iam monasterij foribus appropinquaret: abbas eiusdem monasterij magnis clamare vocib⁹ cepit. Currite et ianuas monasterij citi⁹ aperite: qꝛ frater Martin⁹ venit portās dn̄m xp̄m. Statim v̄o vt Martin⁹ ad monasterij portam peruenit: is q̄ leprosus esse putabatur de collo ei⁹ exiliēs: et in ea specie apparēs qua recognosci ab hoībus solet redēptor humani generis deus ⁊ hō iesus xp̄s ad celū Martino aspiciente rediit: eiq; ascendēs dixit: Martine tu nō erubuisti me sup̄ terrā: ego te nō erubescam super celos. Qui sanct⁹ vir mox vt esset monasterium ingressus ⁊ pater monasterij dixit: Frater Martine vbi est quē portabas? Cui ille r̄ndens dixit: Ego si sciuissem q̄s erat tenuisses pedes ei⁹. Et narrabat: qꝛ dū eū portasset mini

me pōdus eiꝰ sensisset: ¶ Septima elemosyna est sepelire mortuos, Et de hac diffusius dicemus cū agemus de pietate defunctoꝝ. Ergo benigno corde impēdamus nostris ꝓximis pietatis opera vt sic valeamus in hoc seculo acquirere dei gratiā: ⁊ in futuro sempiternam gloriam: in qua viuit et regnat deꝰ per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Sabbato post Oculi: de simulato vitio adulationis quo sepiꝰ pharisei vtebātur cū xp̄o loquētes. Sermo. xlv.

Dixerūt ei: magister: Hec mulier modo deprehēsa est in adulterio. Simulantiū phariseorum verba sunt originaliter Job. viij. ⁊ in euangelio hodierno. Sequūtur plurimi venenosos mores virulētosq; modos scribarū ⁊ phariseorū: q̄ christū blāde reuerēterq; magistrum vocātes: eius tñ doctrinā nō solum spernebāt: verumetiā alijs vilē contēptibilē exosamq; reddere satagebāt. Ipsoꝝ autē vestigia retinēt adulatores qui suis mellitis verbis veritate neglecta falsitatem fouent. Eapropter in hoc sermone de vitio adulationis pulchra quedaꝫ ⁊ vtilia aperiemus: de qua tria mysteria sunt declaranda.

Primum dicitur diffinitio.
Scd̄m offensio.
Tertium remediatio.

¶ Quid sit adulatio: ⁊ qualiter pōt q̄s q̄nq; laudare aliquē cū merito: ⁊ q̄nq; cū peccato. Cap. j.

Primū mysteriū declarāduꝫ de adulatione d̄r diffinitio. In quo quid sit adulatio videamus. Et ex dictis Alexā. in. ij. volumine summe pōt sit diffiniri. Adulatio est pctm̄ ꝓueniēs ex sermone vane laudis alicui facte intētione placēdi. Pro cuius declaratione notāda sunt tria: videlꝫ ¶ Primū notāduꝫ ꝟm Tho. in scripto sup li. iiij. Et b. ꝙ circa humana colloq̄a ꝑ que maxime hoīes adinuicem cōuiuunt ⁊ conuersant̄ ꝟm nature sue proprietatē respectu alioꝝ aīalium que sibi in cibis vel in alijs hmōi cōmunicant: nō aūt in colloquijs in q̄bus ꝓprie cōsistit cōuictus humanus quoad delectare aliū vel cōtristare triplex differentia reperitur. Quidam enim sunt qui in suis colloquijs tenēt medium in laudando vel cōtristando: ⁊ tales vocātur affabiles vel amici. Quidaꝫ v̄o alij sunt q̄ tenent excessum in cōtristando: ⁊ defectum in delectando: ⁊ tales agrestes discholi vel litigiosi nominantur. Quidam v̄o alij sunt q̄ tenent excessuꝫ in delectando ⁊ defectum in alios cōtristādo: ⁊ tales placidi vel adulatores vocant̄. ¶ Primo em̄ dico ꝙ q̄dam sunt q̄ in suis colloquijs tenent medium in delectando vel cōtristando alios eo ꝙ tales delectant vel cōtristant alios sicut oportet ⁊ q̄n oportet ⁊ ꝟm alias circunstantias: ⁊ tales sunt laudabiles: ⁊ vocantur affabiles vel amici. Habens em̄ hanc virtutez affabilitatis vel amicitie q̄nq; laudat alios ⁊ delectat ꝟm ꝙ exigit debitꝰ ordo necessitatis ⁊ rationis. Quādoq; v̄o refugit delectare ⁊ eligit cōtristare: ⁊ hoc duobus modis. Uno modo ex parte ipsius qui cōtristat: puta si nō sit sibi honestuꝫ talia colloquia audire: vt cum aliquis loquitur verba turpia: vel etiam si sibi sit nociuum: puta cum alius loquitur in detrimentum eius. Alio mō ex parte illius quem contristat: puta si dicat vel faciat aliq̄d qd̄ ad ꝓpriam ipsius magnam inhonestatem pertineat: vel etiam si multum sit nociuum. ¶ Scd̄o quidam alij sunt qui tenent excessum in contristando alios ⁊ defectum in delectando: superabundāt enim in alios contristando: ⁊ volūt contrariari omnibus que dicuntur vel fiūt ab alijs: ⁊ isti agrestes vocantur. ¶ Tertio q̄daꝫ alij sunt qui in suis colloquijs tenent excessuꝫ in delectando ⁊ defectū in contristando. Hi enim in suis sermonibus ⁊ in rebus alijs quibus communicant ⁊ cōuersantur cum alijs omnia

que ab alijs dicunt vel fiūt laudāt siue bona sint siue mala ad hoc ꝙ delectabiles se eis exhibeāt ⁊ in nullo ꝯdicūt eis q̄bus conuiuunt ne eos cōtristent: existimātes ꝙ opꝫ oibus cōuiuere sine tristicia. Et tales si hoc nō faciūt ꝓpter aliud nisi ꝓpter delectationē vocātur placidi vel placēteri. Si aūt hoc faciunt ꝓpter adipiscēdā pecuniā vel quicquid aliud qđ potest pecunia estimari blanditores seu adulatores vocantur.

¶ Scđm notandū ꝙ cū adulatio cōsistat in sermōe laudis alteri exhibite vt est dictū: sic homo potest aliquē laudare bene ⁊ male ꝓut scilꝫ debite circunstantie seruant vel ꝑtermittunt. Nam pōt aliq̄s ꝟm Tho. ij. ij. q. cxv. aliquem delectare laudando eum tripliciter.

Primo vt deus honoretur.

Secundo vt proximus adiuuet ne in tribulatione deficiat.

Tertio vt virtus in ꝓximo augeatur vel vt etiā conetur in bono ꝓficere.

¶ Tunc his trib⁹ modis velle laudare aliquē vel velle placere qđ est licitum ⁊ meritoriū ⁊ ꝑtinet ad rōnē amicitie vel charitatis nec adulatio dici pōt. Alio mō pōt quis male laudare aliquē. Primo qñ laudat de aliquo sibi dubio vel incerto. Vñ Eccl'i. xj. Nō laudes virum in specie sua. In glo. Nec iuxta speciez corporis existimet qualitatem mētis. Scđo aliquis male laudat aliū quādo laudat de futuro. Vnde Eccl'i. xj. Ante mortē ne laudes quēq̄. Tertio aliquis male laudat alium de illicito. s. qñ laudat de vitio. ꝟm illud ps̄. ix. Laudatur pctōr in desiderijs anime sue. Vel ꝟm Alex. in. ij. summe. potest aliq̄s ꝑ adulationē laudari: aut respectu mali: aut respectu boni. Respectu mali duob⁹ modis. Primo laudādo malū tanq̄ bonū Scđo malum diminuendo. Respectu boni fit ponendo et laudando bonum esse quod nō est: aut augēdo bonum et laudādo ipm magis q̄ sit. ¶ Tertium notādū ꝙ adulatio aliqñ est pctm̄ veniale: aliqñ mortale. Veniale pctm̄ est tribus rōnib⁹ ꝟm Alex. ⁊ Tho. Prima ratio est cū aliquis adulat sola auidi[illegible]te alios delectādi ⁊ nō intētione noc[illegible]di. Scđa est cū aliquis adulat sola intētione vitandi aliquod malū sine alterius detrimēto. Tertia cū aliq̄s adulatur ītētiōe ꝯsequēdi bonū aliqđ necessariū. Sed pctm̄ est mortale duab⁹ rationib⁹. Primo rōne criminis cū s. [illegible] aliquē laudat de pctō. Talis agit [illegible] charitatē ꝓximi: q̄ prebet ei occasionē in malo ꝑseuerandi. ꝓpterea Aug. [illegible] illo verbo ps̄. ix. Laudat peccator [illegible] ait: Hec est magna ira dei vt desit correctio: ⁊ adsit laudatio. Adulantiū enim lingue ligāt animas in pctis. Delectat em̄ illa facere in quibus nō solū metuitur reprehēsor: sed etiā laudatur pctō. Scđo adulatio est peccatū mortale ratione intētionis: cū aliquis adulat [illegible] cui hac intētione ⁊ fine: vt fraudulēter siue corꝑaliter siue spūaliter ei noceat.

¶ Qualiter se habet adulatio in cōparatione ad homicidiū ⁊ ad detractionē et ad illū cui fit. Capm. [illegible]

Secundū mysteriū contemplandum de adulatione dr̄ offensio. In quo aperiendum est q̄ grauiter offendit et peccat adulator. Et ad hoc clarius intelligēdū tria dubia disputemus. ¶ Primum dubium: Vtrum pctm̄ adulationis sit grauius pctō homicidij? Et rñdet Alex. ꝙ adulatio et homicidiuꝫ in grauedine se habēt sicut excedētia et excessa. Qđ pꝫ q̄ homicidiū est grauiꝰ pctm̄ adulatione duplici ratione. Prima est: q̄ lingua adulatoris nō nocet efficaciter sicut gladius persecutoris. Qđ pꝫ: q̄ gladiꝰ persecutoris effectiue occidit quasi sufficiēs cā mortis. Lingua autē adulatoris non ita efficaciter nocet: q̄ nullus pōt esse alteri sufficiēs causa peccādi. Ergo cum gladius persecutoris sit causa mortis efficiēter: et lingua adulatoris sit cā peccādi nō efficiēter sed occasionaliter: ideo homicidiuꝫ est grauius peccatum adulatione. Scđa ratio est: q̄ malum

irrecuperabile est grauꝫ malo recuperabili: sed nocumētū homicidij est irrecuperabile: nocumētū ꝙo adulationis est recuperabile: ergo ꝛc. Et alia ꝙo parte adulatio est grauꝫ pctm̄ homicidio duplici rōne. Prima est: qꝛ pctm̄ quāto est magis nociū in pcciosioꝝ rebꝫ tāto grauius est: sed lingua adulatoris plus nocet in pcciosioꝝ bonis: scilz in bonis spūalibus ꝙ gladius persecutoris ꝙ nocet in coꝛporalibꝫ tm̄: ergo ꝛc. Scōa ratio est: qꝛ peccatū quāto occultius nocet ꝛ minus caueri pōt: tāto est grauius: sed peccatū adulationis occultius nocet. Magis em̄ pōt caueri a manu persecutoris ꝙ a lingua adulatoris: ergo ꝛc. ¶ Secundū dubiū: vtrū adulator ita grauiter peccet sicut ille cui adulatur. Rñdet Alexā. vbi. s. duobus modis. Primo simpliciter et absolute sine aliqua distinctione: ꝙ ille qui adulatur alteri ꝛ nocet ei: plus peccat ꝛ plus nocet sibi ꝙ illi cui adulatur. Ratio est: qꝛ sibi nocet tanꝙ sufficiēs causa peccādi. Alijs aūt nocet ꝛ est cā peccati occasionaliter tm̄. Scōo respōdetur cū distinctione. Nā distinguēdum est de illo cui aliquis adulatur. Aut em̄ ille nō assentit adulationi: aut assentit. Primo cum quis nō assentit adulationi: tūc adulator peccat mortaliter ex intētione inducendi illum ad peccatū moꝛtale quātuz in eo fuit: ilz ille adulationi non assentiret. Scōo ꝙo cū aliqs adulationi ꝓsentit ꝛ acqescit: tūc de tali distinguo. Qꝛ est q̄daz qui decipit credēdo adulatori plus de seipso ꝙ sibi: ꝛ talis cū decipit ab adulatore: minꝫ peccat ꝙ adulator. Est alius q̄ nō solū credit adulatori: sed etiā fouet ipm̄ ꝛ pcurat vt fiat adulatio: ꝛ talis pꝫ peccat ꝙ adulator. ¶ Tertiū dubiū: vtrū adulatio maius sit peccatū ꝙ detractio. Respōdet Alex. ꝙ detractio est grauius pctm̄. Primo ex parte radicis: qꝛ detractio ex deteriore radice surgit ꝙ adulatio. ſ. ex odio ꝛ ex inuidia: in q̄bus detractor similitudinē diaboli tenet. Adulatio ꝙo ex libidine placendi procedit vel ex vanitate coꝛdis.

¶ Scōo detractio est grauius pctm̄ ꝙ adulatio ex parte finis: qꝛ adulatio intēdit magnificare nomen: detractio ꝙo nitit auferre vel deprimere nomen: vel adulator q̄rit delectationē eiꝫ cui adulat: detractor ꝙo q̄rit diffamationē eiꝫ: cui detrahit. Dz nescio q̄d dicā de adulatione q̄n tot inueniunt adulatores: tot etiā adulatoribus aures benivolas accōmodātes: quo fit vt veritas cōculcetur: ꝛ malicia superabūdet.

¶ De tribus remedijs q̄bus est vtēduz vt euitentur fraudes ꝛ deceptiōes adulatoꝝ. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarandus de adulatione ꝺr remediatio Possunt em̄ tria remedia cōtra adulatores opponi.

Primū est deceptionis ꝓsideratio,
Scōm bone ꝓscie cōditio,
Tertiū ꝓprie miserie inspectio.

¶ Primū remediū est deceptiōis ꝓsideratio. Ab illo em̄ semp cauēdū est q̄ semper decipit: sed ois adulator est talis. Ūñ Aug. sup psalmistam. Adulatio est fallaci laude seductio. ꝛ idē sup psalmistaz. Plus persequitur lingua adulatoris ꝙ manus persequētis. ꝛ Piero. sup psalmistam. Nihil est qđ taz facile coꝛrumpat mentes hominum sicut adulatio. Plus em̄ nocet lingua adulatoris ꝙ gladius persecutoꝝ. ꝛ Beda sup Lucam. Ipsa pctī nutrix adulatio est: que sicut oleū flāmis: ita in culpa ardētibus solet administrare fomētū. ꝛ Lassio. in eplis. Adulatio blāda oīmibus applaudit: oībus salue dicit: pdigos vocat liberales: auaros: parcos: sapiētes: lasciuos: curiales: garrulos: affabiles: obstinatos: constantes: pigros: maturos: ꝛ graues: hec sagitta leuiter volat: cito infigit. ꝛ Gene. ad Lucil. Malū hominē blāde loquētē agnosce tuū laqueū esse. Dz em̄ suū venenū blāda oratio. ꝛ Prouer. j. Si te lactauerint pctōres ne acquiescas eis. ¶ Secundū remediuz est bone ꝓscie cōditio. Nā bona ꝓscia sem-

per minus existimat de se. Propterea xp̄s Lu.xvij.dicit: Cū feceritis oīa que p̄cepta sunt vobis dicite: serui inutiles sumus: quod debuimus facere fecim⁹. ⁊ Augustinus di.v.c.ad eius. Bonaruz mentiū est ibi culpas suas cognoscere vbi culpa nō est. ¶ Tertiū remediū ꝯtra adulationē est ꝓprie miserie inspectio: vel recognitio. Vñ Greg.xj.q.iij.c.inter verba.ait: Inter verba laudantiū siue vituperātiū ad mētē recurrendū est. Et si in ea nō inuenit̄ bonū qđ de nobis d̄r magnā tristiciā generare dz. Et rursus si in ea nō inuenit̄ malum qđ de nobis hoīes loquunt̄: in magnā leticiā debemus prosilire. ⁊ Gene.ad Lucil. Intus teipsum cōsidera nō qualis sis alijs credas. Et idē ad Lucil. Alexāder cū in obsidione cuiusdā vrbis circūisset muros: ictu sagitte ꝑcussus cū represso sanguine sicci vulneris dolor: cresceret ⁊ crux obstupuisset. Oēs inq̄t iurāt me esse filiū iouis: sed vulnus hoc me hoīem esse clamat. Verūtñ hodie verificat̄ dictum Hieronymi ad sabinianuz. vbi ait: Naturali ducimur malo ⁊ adulatorib⁹ nostris libēter fauemus: ⁊ q̄q̄ respōdeamus nos indignos ⁊ calidus rubor ora ꝑfundat: tñ ad laudē summā intrinsec⁹ aīa letat̄. Iccirco vt dixi pauloante. Lāguet veritas ⁊ iusticia cōculcat̄: q̄r adulatio apud viros magnos ⁊ seculi hui⁹ potētes obtinet magnū locū. Abstineamus igit̄ nos ab hoc dānabili vitio: vt mereamur in hoc seculo participes fieri diuine gr̄e: ⁊ ī futuro sempiterne glorie: in qua viuit gl̄iosus deus ꝑ infinita secula scl̄oꝝ. Amen.

¶ Dñica Letare in mane de sacro cultu dierū festoꝝ illorumq̄ debita veneratione. Sermo.xlvj.

Erat proximū pascha dies festus iudeorum. Scribunt̄ hec verba Job.vj. ⁊ in euāgelio presentis dñice. Magnificat euangelista miraculū factū a xp̄o dum satiauit ex paucis panib⁹ atq̄ piscicul[illegible] tot milia hoīm ꝓpter circunstātiā [illegible] festi. Cū v̄o inter xp̄ianos sacroꝝ [illegible] obseruantia religiosa penitus sit [illegible] cta: q̄bus merito cōuenire pōt. qđ [illegible] j.dñs ait: Kalēdas vr̄as ⁊ solēnitates vr̄as odiuit aīa mea. Facta sunt [illegible] molesta: laboraui sustinēs. Et cū [illegible] deritis manus vr̄as auertā oculos [illegible] os a vobis. Iccirco in p̄senti sermone [illegible] reformatione presentiū de festis [illegible] tractaturi: de q̄bus tria mysteria principalia declarabimus.

Primū d̄r approbationis.
Scd̄m determinationis.
Tertiū obseruationis.

¶ Qr vsus sacroꝝ festoꝝ approbat̄ ⁊ [illegible] mendat̄ a gentilibus: a iudeis: ⁊ a christianis. Cap.j.

Primū mysteriū de festis declarandū d̄r approbationis. Nā sunt multi asserentes [illegible] nū esse vel inutile obser[illegible] ⁊ celebrare festa: q̄bus [illegible] vsum approbatū tripl̄r ostēdemus.

Primo per gentiles.
Scd̄o per iudeos.
Tertio per xp̄ianos.

¶ Primo ostēdimus vsuz festoꝝ approbatū ꝑ gētiles. Ipsi nāq̄ lz s̄m errores suos festa tñ solēniter celebrabant. [illegible] Varro in vltimo volumine rerū diuinaruz narrat: ꝙ romani prima die ianuarij celebrabāt festū iani. Janus v̄o fuit q̄dā qui regnauit in partibus illis vbi est roma: a quo mons ianiculus dictus est. Et ex dictis Ouidij de fastis colligitur ꝙ eodē mēse celebrabāt festū minerue q̄ erat dea belloꝝ. Et ꝙ in februario habebant festū dee felicitatis ⁊ festum Fauni quē dicebāt deū mōtiū. In martio agebāt festū martis dei bellorū. In aprili festū fortune: quā dicebāt deā. In maio festū dee flore q̄ fuit ministra veneris: ⁊ dicebat̄ habere potestatē super flores. Erāt eis ⁊ alia festa q̄ causa breuitatis omitto. Pro q̄b⁹ dicebat Tibullus. Luce sacra req̄escat hum⁹ req̄escat

aratoꝝ. Et graue ſuſpẽſo vomere ceſſet opus. ⁊ Geñ. ad Lucil. Feſtis maxime dieb⁹ aĩo imperãdũ eſt: vt tũc voluptatib⁹ ſolus abſtineat: cũ in illas oĩs turba ꝓcubuit. ¶ Scõo oſtẽdimus vſum feſtoꝝ approbatuꝝ eſſe ꝑ iudeos. Ipſis enĩ feſta cuſtodiẽda frequẽter ꝓcipit deus. Vñ Leuiť. xix. ait: Sabbata mea cuſtodite: ego dñs deus veſter. ⁊. xxvj. c. Ego ſum dñs de⁹ veſter. Cuſtodite ſabbata mea: ⁊ pauete ad ſanctuariũ meũ ⁊ Deuť. v. Obſerua diẽ ſabbati: vt ſcտifices eũ. ⁊ Exo. xvj. de mãna colligẽdo dixit: Sex diebus colligite: in die aũt ſeptimo ſabbatũ eſt dñi: iccirco nõ inuenietis. ⁊ Iere. xvij. Sctificate diẽ ſabbati ſicut ꝓcepi ꝓribus veſtris. ⁊ Eſa. lvj. Oẽm cuſtodientẽ ſabbatũ ne polluat illud: ⁊ tenẽtẽ fedus meũ adducã in montẽ ſctũ meũ: ⁊ letificabo eos in domo orationis mee. ⁊ Ezech. xx. Ego dñs deus veſter. Jn ꝓceptis meis ambulate ⁊ iudicia mea cuſtodite ⁊ facite ea: ⁊ ſabbata mea ſctificate: vt ſit ſignuꝝ inter me ⁊ vos: ⁊ ſciatis q; ego dñs. Pro declaratione tñ huius vocabuli ſabbatũ notãdũ ꝙ aliter denoĩank dies a gẽtilib⁹: aliter a iudeis: aliter ab eccleſia. Gentiles etenĩ denominant dies a planetis. Et hoc dicit Alb. magnus in ſuo introductorio ĩ aſtronomia: ꝙ ſapiẽtib⁹ egyptijs ⁊ chaldeis viſuꝝ eſt ꝙ luna dominaret in prima hora diei lune: iõ diẽ illã vouerũt denoĩare ab ipſa luna. Et ꝙ mars dñaret in prima hora diei martis. Et mercurĩ⁹ in prima hora diei mercurij. Et iuppiter in prima hora diei iouis. Et venus in prima hora diei veneris. Et ſaturnus in prima hora diei ſabbati. Et ſol in prima hora diei dñice. Et ſic ſm ꝓdictos ſeptẽ planetas ſeptẽ dies hebdomade noĩabant. Hebrei denominabãt dies dicẽtes prima ſabbati. ſ. dominica die q̃ſi die prima poſt ſabbatum. Jxta illud Mat. xxviij. Veſpere aũt ſabbati q̃ luceſcit in prima ſabbati Et ſequentẽ diẽ dicebãt: ſcõa ſabbati: ⁊ ſic ordinate alios tertia ſabbati ⁊c. vſq; ad ſeptimũ diẽ quẽ apellabãt ſabbatũ. Qõ ſm magiſtrũ in hiſtoria ſcholaſtica ⁊ Damaſcenũ iterũ taĸ requies: eo ꝙ illo die requieuit dñs ab oĩ ope qõ patrarat: vt habeť Geñ. ij. Oñq; etiam apud Hebreos tota hebdomada dr̃ ſabbatũ. iuxta illõ Lu. xviij. Jeiuno bis ĩ ſabbato. Septimũ tñ diẽ ꝓprie dicebãt ſabbatũ quẽ ipſi ſctificabãt: ⁊ vltra iſtum diẽ habebãt ipſi iudei alias ſolẽnitates Eccl̃ia aũt denoĩat dies dicẽs diẽ dñicum: de quo plenius in ſequẽtibus dicemus: ⁊ diẽ ſequentẽ ſcõam feriã: aliũ tertiã: aliũ quartã: aliũ q̃ntã: aliũ ſextã: ⁊ ſequentẽ diẽ ſabbati. ¶ Tertio oſtẽdimus approbatũ vſuꝝ feſtoꝝ ꝑ xp̃ianos. Nã ſctã mater eccl̃ia ſtatuit ſub ꝓcepto aliquos dies feſtos a fidelibus celebrãdos q̃ ponunť ꝓ maiori parte: de ꝓſe. di. iij. c. ꝓnũciãdũ. ⁊ ex̃ de ferijs. in. c. cõqueſtus. Vi ſunt oẽs dies dñici ꝑ totuꝝ annum. Natiuitas dñi: ſcti Stephani: Jobis euãgeliſte: Jnnocentũ: ſcti Silueſtri: Circũciſio dñi: Epiphania. Tres dies reſurrectionis: Aſcẽſio dñi. Pentecoſtes cũ duobus diebus ſequentibus. Quattuor ſolẽnitates ꝓncipales beate marie virginis. ſ. natiuitatis: purificationis: annunciationis: ⁊ aſſumptionis ei⁹. Natiuitas Jobis baptiſte: duodecim apl̃oꝝ: ſcti Laurẽtij: Dedicatiõis ſcti Michaelis: oĩm ſctõꝝ: ⁊ ſcti Martini. Celebrande ſunt etiã ille feſtiuitates quas ſinguli eꝑi cũ ſuo clero populo indixerint celebrãdas. Jnſuper de cõ ſe. di. iij. in. c. crucis. Statuit Euſebius ꝙ feſtũ crucis in tertia die maij ſolenniter celebretur. Jn clemẽtina. Si deũ de reli. ⁊ vene. ſan. mãdatur celebrari feſtum corporis xp̃i. Sunt ⁊ alia feſta ꝑ conſuetudinẽ eccleſie totius ĩtroducta ſicut ſancti Nicolai: ſancti Anthonij abbatis: ⁊ quedam alia que ſm moꝛez patrie celebranda ſunt. Quare religioſus laudabiliſq; apparet ſanctoꝝ feſtoꝝ vſus.

¶ Quare ſabbatum mutatum eſt in dominicam: ⁊ cur alia feſta ſunt ſuperad-

dita: ⁊ de peccato illarum qui festa nō custodiunt. Cap̄.ij.

Secūdū mysteriū de festis declaranduz dr̄ determinatio. In quo determinate dubitare cōtingit circa q̄dā non immerito aperiēda: ⁊ maxīe vt iudeis nos rep̄hēdētibus rn̄dere valeamus. Dubitat̄ ergo de tribus.

Primo de sabbati mutatione.

Scd̄o de festoꝝ additione.

Tertio de pctō ⁊ offensione.

¶ Primo dubitat̄ de sabbati mutatione. Nā vt ptz ex dictis: deus mandauit sabbatū custodiri. Exo. insup. xx. dixit: Memēto vt diem sabbati sctīfices. Dicūt ḡ iudei. Cur ecc̄lia sabbatū mutauit in dn̄icā? Rn̄det Alex. de al. in. iij. volumine sum. ꝙ hoc factū est iuste ⁊ sctē ꝓpter tria.

Primo propter declarationem mysteriorum.

Scd̄o ꝓpter exclusionē erroꝝ.

Tertio propter multitudinem priuilegiorum.

¶ Prima rō est ꝓpter declarationē mysterioꝝ. Nā assignatio septime diei est pure cerimonialis: ⁊ oēs cerimonie veteris legis vt diximꝰ in sermone de obedientia dei: vmbra erant ⁊ figura legis gratie ⁊ euāgelij. Scd̄m aūt Augu. in iiij. sup Gen̄. ad lr̄am dici ꝓbabiliter potest obseruādū sabbatū iudeis fuisse p̄ceptū in vmbra futuri q̄ sp̄ualē requiez significabat: cuius q̄etis ipse dn̄s iesus xp̄s: q̄ nō nisi qn̄ voluit passus est: in sepulture sue mysteriū cōsummauit. Cuz ergo ꝑ sepulturā xp̄i figura sit adimpleta: nō est amplius necessariū diē sabbati custodire q̄nimmo solēnizare. i. ī sabbato festū facere more iudeoꝝ ꝓhibitū est ⁊ pctm̄. Unde de ꝯse. di. iij. c. ꝑuenit. Grego. ait: Peruenit ad me quosdā perner si sp̄us hoīes: praua īter vos aliqua ⁊ sctē fidei aduersa seminasse. Ita vt in die sabbati aliq̄d operari ꝓhiberēt: q̄s q̄d aliud nisi antixp̄i p̄dicatores dixerimus? q̄d veniēs diē sabbatū atq̄ dn̄icum ab oī faciet ope custodiri. Qr enim mori se ⁊ resurgere simulat haberi vult in veneratiōe dn̄icū diē. Et qr ꝑplm̄ iudaizare cōpellit: vt exteriorē ritū legis reuocet ⁊ sibi iudeoꝝ ꝑfidiā subdat: coli vult sabbatū. ¶ Scd̄a rō quare nō seruat̄ sabbatū sed mutatū est in dn̄icā est ꝓpter exclusionē erroꝝ. Nā gētiles dn̄ica die cōsueuerāt colere ⁊ adorare solē. Ut itaq̄ ab hoc errore retraherent̄ sancta mr̄ ecc̄lia statuit diē dn̄icā sctīficandū. ¶ Tertia rō quare sabbatū mutatū est in dn̄icā: est ꝓpter multitudinē priuilegiorū. Ut em̄ dr̄. lxxv. di. in. c. qd̄ die dn̄ico. Dies dn̄ica tātis diuinarū dispēsationū mysterijs est ꝯsecrata: vt q̄cq̄d a dn̄o insigne est cōstitutū ī huius diei dignitate sit gestū. In hac mūdus sum psit exordiū. In hac ꝑ resurrectionem ⁊ mors interitū: ⁊ vita cepit principiū. Et de ꝯse. di. iij. c. sabbato. dr̄: Diē dn̄icā ob venerabilem resurrectionē dn̄i nr̄i iesu xp̄i: nō solū in pascha celebramus: verū etiā ꝑ singulas quasq̄ hebdomadas ipsius diei imaginē frequentamus. Colligunt̄ em̄ duodecim priuilegia diei dn̄ice. Primū est qr fuit prima oīm dierū. Scd̄m qr erit vltimus dies p̄ntis vite in scl̄i huius fine. Tertiū est qr illā malla p̄cessit nox. Quartū qr sicut infra patebit: nulla ei nox subsequet̄. Quintum qr in ea creauit celū ⁊ terrā deꝰ. Sextū qr in ea oēs angeli a deo creati sunt: et boni in celo gl̄ificati fuere: ⁊ mali de celo expulsi sunt. Septimū qr ꝑm Orosiū in die illa primo p̄cepta sunt data filijs israel. Octauū qr in illa die incarnatus est xp̄s. Nā vt testat̄ magister historiarū. Et die qua dixit deus fiat lux: visitauit nos oriens ex alto: ⁊ xp̄s incarnatus est. In huius mysteriū ⁊ figurā datuz fuit māna in dn̄ica die. sicut ait Origenes sup exodū. Nonū qr in die dn̄ica xp̄s destructis inferni claustris captiuā ducens captiuitatē ac sct ōrum aīas de limbo eripiēs triumphaliter surrexit a mortuis. Decimū qr in dn̄ica die erit resurrectio mortuoꝝ: ⁊ reddet vnicuiq̄ iu

rta opa sua. Undecimū qz in die dñica spūssctūs ī linguis igneis missus est in aplos. Duodecimuz qz in dñica die erit initiū ⁊ cōtinuatio fine fine laudū dei ⁊ dñi nr̄i ihesu xp̄i. Scō dubitaf de festoz additione: cur videz superaddita sunt vltra diē dñicum alia festa Et assignari pōt tripler rō.

Prima ōr cōfutationis.
Scōa gratificationis.
Tertia imitationis.

¶ Prima rō ōr cōfutationis. Superaddita sunt sctōz festa vt confutaref error eoz q̄ dixerūt añ diē iudicij alias sctōs nō cōscēdere celū. Ad ostēdendū q̄ tales mentiunf statuit ecclia sctōs suffragia ⁊ patrocinia in eorū solēnitatibus implorari: p̄dicāo ⁊ cōtestās illos in celo regnare cū xp̄o. Ad hūc etiā errorem eliminādū ecclia cantat. Gaudēt in celis aie sctōz q̄ xp̄i vestigia sunt secuti. Quod etiaz colligi potest ex dictis scripture atq; doctorū sctōz. Nā Lu. xxiij. xp̄s dixit latroni. Hodie mecū eris ī paradiso. ⁊ glo. sup illo verbo Lu. xj. Pueri mei mecum sunt in cubili. ait: Pueri sunt apli q̄ sunt in eterna requie. ⁊ Gregō. in. iiij. dial. Justoz aie mor vt huj carnis claustra exeūt in celestibus sedibus recipiūtur. ⁊ ex̄ de cele. miſ. c. cum marthe. §. tertio loco. ōr: De sanctis oibus sentiendū est q̄ nō indigeāt oroni bus nostris p eo q̄ cū sint pfecte beatitudo eis succedūt advotū. ⁊ ex̄ de baptiſ. ⁊ eius effec. c. debitū. scribif sic. Judeus seipsuz baptizans si cōtinuo decessisset ad patriā ptinus evolasset. ⁊ de peni. di. vij. c. qui egerit. ōr: Quicūq; bñ post penitentiam vixerit sicut ante penitentiam viuere debuit post recōciliationē quandocūq; defunctus fuerit ad deum vadit: ad requiē vadit ⁊ regno dei non ptiuabitur. ¶ Scō superaddita sunt alia festa propter gratificationem. Naz ex debito gratitudinis cōmemorare debemus bñficia nobis collata sicut sunt beneficia natiuitatis: passionis: ascensionis: ⁊ cōsimilium festiuitatum. In solennitatibus etiam beate Marie virginis feriandū est ꝓpter summas pfectiones quas in se habuit propter innumeras gr̄as quas ipsa impetrante suscipimus. Ceteras vo solennitates sctōrum quas statuit ecclesia catholica celebrari obseruare insup obligamur: qz ⁊ ipsi impetrant nobis misericordiā dei. Unde Dauid in ps. cxx. ait: Leuaui oculos meos in mōtes: vñ veniet auriliū mihi. In mōtes. i. in sctōs. ¶ Tertia rō quare vltra diē dñicum supaddita sunt festa sctōz est ꝓpter imitationē. Ut in eorū solennitatibus illoz gesta recolētes: conemur eos quantū possumus imitari. Jō Aug. in sermōe de martyribus ait: Quotiēscūq; fratres charissimi ⁊c. sanctoz martyrum solēnia celebramus ita ipsis intercedētibus spectemus a dño cōsequi talia bñficia: vt ipsos martyres imitando accipere mereanf eterna. Ab eis enī in veritate sctōz martyrum festiua gaudia celebrantf: q̄ ipsoz martyrum exempla sequunf. Solēnitates enim martyrum exhortationes martyrioz sunt vt imitari nō pigeat q̄ celebrare delectat. Sed nos volumus gaudere cum sctis ⁊ tribulatiōes mūdi nolumus sustinere cū illis. Qui enī sctōs martyres vel inquātū potuerit noluerit imitari ad eoz btitudinē nō poterit puenire. ¶ Tertio dubitaf de pctō ⁊ offensione: vtrū peccēt mortaliter nō seruātes festa. Et respōdeo q̄ fic: qz faciūt cōtra p̄ceptuz dei. Hinc est q̄ in veteri lege: vt habef Nume. xv. Cum inuētus esset hō colligēs ligna in die sabbati: p Moysen ⁊ Aaron reclusus est in carcerem. Dixitq; dñs ad Moysen. Morte morief hō iste: obruat eū lapidibus oīs turba extra castra. Cūq; eduxissent euz foras obruerunt lapidibus: ⁊ mortuus est sicut p̄ceperat dominus. Potest tamē aliquis si laborat aut aliquid aliud faciat diebus festis excusari a pctō ꝓpter tria. Primo propter necessitatē: vt ps ex̄ de ferijs. c. cōquestus. ⁊ in glo. ibi sup vbo necessitas vrgeat ōr: puta si res

esset peritura. Et sunt plura exēpla. ff. de ferijs. l. j. ij. ⁊. iij. Et vbi res celeritatē desiderat. ff. de dāno infec. l. j. ¶ Secundo excusantur laborantes in festis ꝓpter pietatē. puta ꝟm glo. in preall'. c. cōquestus. cā debiliū personaruz: qꝛ in operibus mīe: dierū distinctio non est habēda: vt patet. lxxvj. dist. vtinā. ⁊ de cōse. di. v. c. nūq̄. ¶ Tertio excusantur laborātes dieb⁹ festis propter modicitatē: qn̄ scilicz opus modicū esset ⁊ paruū: qꝛ ꝟm theologos. Quod modicum est ratio apprehēdit quasi nihil. Sed quis explicet quātus in xp̄ianis circa festoꝝ sanctificationē inueniatur abusus: Nā cupiditate ⁊ auaricia ducti diebus festis mercata frequētant ⁊ nūdinas. quod ꝓhibetur in. c. j. ex̄ de ferijs. Nonnulli etiā absq̄z necessitate vēdunt ⁊ emunt missas et alia officia negligētes conducūt merces in curribus eq̄s ⁊ mulis: ⁊ faciunt alia opera seruilia non sine pctō. Nec illud peccatum leue putandū est: quo ingratus et miser homo dedignatur reddere deo partem temporis sibi concessi.

¶ Qualiter festa seruanda sunt cuz deuotione cordis oris ⁊ operis: qd̄ tamē a xp̄ianis multis non fit immo videtur contrarium. Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū de festis d̄r obseruationis. Obseruanda sunt festa a fidelibus cū omni deuotione: et sanctificanda tripliciter.

Primo corde.
Secundo ore.
Tertio opere.

¶ Primo sunt sctīficanda festa corde: vt vnusquisq̄z memor sit dei et beneficiorū eius. Nā in precepto solo de sanctificatione sabbati positū est hoc vocabulū memēto: ad denotandū ꝙ tali die ad spūalium contēplationē anim⁹ sit reuocādus. Hinc Isidorus ait: Purgādus est primo animus atq̄z ad tpalium rerū cogitationib⁹ segregandus: vt pura acies cordis ad deū vere ⁊ sim pliciter dirigat̄. Optima aūt est regula a nobis tradita in tractatu de virtutibus ⁊ in ꝟmone de prudētia: in qua ponūtur septē de quib⁹ vnusq̄sq̄z memor esse debet. Insup ꝟm quosdā cum preceptū de sanctificatione festi sit affirmatiuū ⁊ obliget semper: sed nō ad semp: tenetur hō ex debito die dn̄ico vl' semel in hebdomada deo vacare atq̄z deū recognoscere in aliqua hora: sed non in qualibet: aliter peccat mortaliter. Proīde qui est in mortali culpa et nō conterit̄: vel dat operā vt conteratur ī die dn̄ico: de nouo mortaliter peccat: qꝛ transgreditur diuinū preceptū quo ꝑcipitur diebus dn̄icis esse vacandum deo: ⁊ maxime cōteri oportet cōgruis horis: vt puta dū d̄r missa vl' dicuntur vespere. Tenentur aūt ad propositum cōfitendi ⁊ satisfaciēdi loco ⁊ tempore opportuno. Quod q̄ non seruat ne ueꝫ incurrit culpaz transgressionis ꝑcepti de sanctificatione sabbati atq̄z obseruatione in ꝓpria culpa. ¶ Scd̄o festa sunt sctīficanda ore: vt in ipsis oremus ⁊ laudemus deū sibiq̄z de susceptis beneficijs gratias referam⁹. Unde de cōse. dis. iiij. c. ieiunia. dicitur: Die dn̄ica nihil aliud agendū est: nisi deo vacandū. Nulla operatio in illa die sctā agatur nisi tm̄ hymnis ⁊ psalmis: ⁊ canticis spūalibus dies transigat̄. ¶ Tertio sctīficanda sunt festa opere: visitando ecclīas: audiendo diuina. De auditiōe v̄o missarum dicā diffusius in sermone de missa. Sed vhe mundo a scandalis: qꝛ xp̄iani diebus festiuis magis inhonorant deū et sanctos q̄ diebus alijs. O quot pōpis: quot vanitatib⁹: quot fatuositatib⁹ in diebus festiuis ornatur corpus: ⁊ confundit̄ spiritus. Tunc quidē felicior est qui exquisitori excessu bellū ordinat cōtra deū. Tunc mulieres emula consertatione insano studio ac conatu altera alteram in vanitatib⁹ superare contendit. Tunc gestant stellas ac laminas aureas vel argēteas vario fulgore splēdētes necnō

perlatū torques cingētes collū: ⁊ silia. Tunc in ecclesijs dei mala plurima ꝑpetrant. Tunc insistūt hoīes ꝓhibitis ludis. Tūc mulieres chorcis vocant et dissolutionib⁹. Propterea dr de consc. di. iij. c. irreligiosa. Irreligiosa ꝓsuetudo est quā vulgus ꝑ sctōr solēnitates agere ꝓsueuit. Populi q̄ deberent officia diuina attēdere: saltatiōib⁹ turpibus inuigilāt: cātica nō solū mala canētes: sed etiā religiosoꝝ officijs ꝓstrepunt. Sūt ⁊ alia plurima q̄ cōmitti solent tpibus deor sanctis dicatis: Nos ño conemur ab illis oīb⁹ abstinere: solennitatesq̄ sacras reuerēter ac debite celebrare: ficq̄ impetrabim⁹ in hoc seculo dei grām: ⁊ in futuro sempiternaz gloriā: ad quā nos ille perducat q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica Letare. de pietate quā vini exhibere debent mortuis ac defunctis. Sermo. xlvij.

Accepit ergo iesus panes et cū grās egisset distribuit discūbentib⁹. Scribunt hec verba Joh. vj. ⁊ i euangelio hodierno. Qui de celo descēdit i vterū ṽginis sola charitate mor: ipse verbo pariter ⁊ exēplo docuit nos sup oīa erga nros ꝓximos benuolentiaz: pietatēq̄ seruare. Ecce i ꝓpto est sacra lectio euāgelica in qua narratur q̄ benigne: q̄ clemēter famelicā turbam ꝛps pauit in deserto. Nos ño si regni ei⁹ ac beatitudinis voluerim⁹ participes esse debem⁹ quātū possumus ꝓximoꝝ nostroꝝ indigentiā: miseriāq̄ releuare. Qm̄ aūt circa defunctos multi sunt inhumani atq̄ crudeles: cū in superioꝝ⁹ direrimus de mia viuis exhibēda: iccirco in p̄senti sermone de pietate q̄ mortuis atq̄ defunctis debetur erimus locuturi. Distinguem⁹ ño hāc in tres partes principales.

Prima dr sepulture exhibitio.

Scda testamētoꝝ executio.

Tertia suffragioꝝ cōicatio.

¶ Cr defunctoꝝ corpora sunt sepelienda: ⁊ qualr ecclīastica sepultura ꝓdesse potest vel obesse. Laplm. j.

Prima pars pietatr q̄ debet defunctis dr sepulture exhibitio: ⁊ ꝑ hui⁹ declaratione tria dubia sunt disputāda.

Primū vtrū defunctoꝝ corpora sint sepelienda.

Secundū vtrum ꝓsit morientib⁹ ecclesiastica sepultura.

Tertium vtrū obsit in peccato mortali decedentibus.

¶ Circa primū dubiū posset aliquis arguere q̄ corpora defunctoꝝ nō sunt sepelienda. Nā dicit Vergīl. Facilis iactura sepulcri. Et Sen. de remedijs fortuitorū. Si nihil sentio non ptinet ad me iactura corporis in sepulcro. Et idē in lib. de trāquillitate animi minabat Theodoro pbo mortē i sepultā. Cui respondet. Sanguis in tua ptāte est: sed te ineptum dico si putas mea interesse supra terrā an infra putrefieri. Inquit etiā Tullius in q̄stionib⁹ tusculanis: q̄ Socrates ⁊ Anaragoras crediderunt sepulturas superuacuas: nihilq̄ mali atq̄ inhonesti esse iacere cadauer squalidū abiectū ⁊ inhumatū: quē ritū seruabāt Laspij oēs: Diogenes insup. Cinicus iussit se inhumatū ꝓjci volucribus canib⁹: ⁊ feris dicēs: Quid ferarū mihi nil sentienti oberit laniatus. Refert adhuc Eusebi⁹ li. j. de euāgelica ꝓparatiōe: q̄ hircani rapacis gīnis amb⁹ ꝓjcere defunctoꝝ corpora ꝓsueuerūt.

¶ Sed ꝺ tales dānatos mores: inhumanasq̄ sentētias est oīs scriptura tā sctōr q̄ moraliū pboꝝ. Vñ Sen. xxij. laudat de pietate Abraā qui sepeliuit Sarrā mortuā in hebron in terra chanaan: ⁊ sepeliuit eā in spelūca agri. Et Sen. xxv. et. xlij. q. ij. c. hebron dicit: q̄ Jsaac ⁊ Jsmael sepelierūt Abraā i spelūca duplici. Et Sen. xlix. Jacob in extremovite bñdictiōe data filijs suis ꝓcepit eis dicēs: Ego ꝓgregor ad pplm

meū. Sepelite me cuz patrib⁹ meis in
spelunca duplici q̄ est in agro hebrō in
terra chanaā quā emit Abraam. Et Jo
sue vltimo habet: qualr eo mortuo se-
pelierūt eū filij israel in finib⁹ possessio
nis sue. Ibidem etiā habet qualr ossa
Joseph q̄ tulerūt de egypto sepelierūt
in sichem: et quomodo Eleazarū filiuz
Aaron sepelierūt in gabaad fres ⁊ filij
ei⁹. Et Judicū. xvj. fit mētio de sepultu
ra Sansonis. ⁊. j. Reg. xxv. de sepultu
ra Samuelis. ⁊. j. Paral. ix. de sepultu
ra Salomonis. ⁊. j. Machab. ix. de se-
pultura Jude machabei. ⁊. ij. Reg. ij.
dixit Dauid viris Jabes Galaad q̄ se-
pelierāt Saulē. Bn̄dictivos a dn̄o q̄ fe
cistis mīam hāc cū dn̄o vestro Saule ⁊
sepelistis eū. Et. xxj. dis. decretoꝝ. c. nūc
aūt. in glo. d̄r: ꝙ si quis mandaret cor
pus suū nō sepeliri: qd̄ ⁊ fecit Marcel-
linus papa in detestationem idolatrie
cōmisse: nō est implendū. Et Ualerius
lib. v. rubrica de ingratis reprehendit
athenienses q̄ Melchiadez in carcere
mortuū sepeliri nō permiserūt: nisi Cy
mo eius filius carcerē ꝑ eo intrasset.
Unde Ualeri⁹ ait: Nec te Cymo silētio
inuoluam: qm̄ patri tuo sepulturā vo-
luntarijs vinculis emere nō dubitasti.
Et idē Ualerius lib. j. rubrica de som-
nijs narrat qualiter Symonides poe-
ta peregrevadēs cū nauis in qua erat
appulisset ad littus ⁊ corpus inhuma-
tū iacens vidisset: sepulture mādauit.
Huiusmodi beneficio is q̄ sepult⁹ fue-
rat motus nocte sibi in somnis appa-
ruit: eūq̄ ne ꝓximo die nauigaret mo
nuit: q̄ somnio parēs in terra remāsit.
Illi ꝟo qui inde recesserāt nauigantes
in eius ꝯspectibus ꝓcellis ⁊ fluctibus
absorpti sunt et suffocati: ⁊ ip̄e letatus
est qui vitā suā magis somnio q̄ naui
cōmiserat. Et idē Ualerius li. v. rubri-
ca de humanitate: cōmēdat Cesarem q̄
caput sui hostis Pompei sibi ꝑ regem
egypti destinatū honorifice cremari: et
sepeliri fecit. Ibidē etiā laudat Hanni
balē qui successiue tres romanos Pau
lum Gracchū ⁊ Marcellū hostes ipsi⁹
honorifice sepeliuit. ¶ Respōdēdū est
ergo ad dubiū ꝓpositum ꝟm Rich. in
iiij. dist. xlv. ꝙ defunctoꝝ corpora sunt
sepelienda ꝓpter tria. Primo propter
astruendā resurrectionē futurā: ꝓpter
quā Paulus mortuos vocat dormien-
tes. Ut ergo subleuet spes ad resurre-
ctionē vere fiendam corpora sepulture
tradunt. Scd̄o corpora sepeliunt pro-
pter amouendū horrorē. Unde Quin-
tilianus lib. v. declamationum ait: Ad
operiendam feditatez subtrahendāq̄
dolori materiā: mortuus viuētiū causa
sepelitur. Tertio corpora defunctorum
sunt sepelienda ꝓpter meritationē: vt
illa sepeliētes ꝓpter mīam mereātur.
Propter hec oīa Aug. li. j. de ciui. dei.
c. xiij. ait: Non sunt ꝯtēnēda ⁊ abijcien
da corpora defunctorū maximeq̄ iusto
rum atq̄ fideliū: q̄bus tanq̄ organis ⁊
vasis ad omnia opera bona: sctūs vsus
est spirit⁹. Si em̄ paterna vestis ⁊ anu
lus ac si q̄d hmōi tāto carius est poste-
ris: quāto erga parentes maior extitit
affect⁹ nullo modo ipsa spernēda sunt
corpora: que vtiq̄ multo familiarius
atq̄ coniunctius q̄ quelibet indumen
ta gestamus. Hec em̄ nō adornamētū
vel adiutoriū quod adhibetur extrinse
cus: sed ad ip̄am naturā hoīs ꝑtinet.
Un̄ ⁊ antiquoꝝ iustoꝝ funera officiosa
pietate curata sunt: ⁊ exeq̄e celebrate:
⁊ sepultura ꝓuisu. Ipsiq̄ dū viuerent
de sepeliendis: vel etiam transferendis
suis corporibus filijs mādauerunt. Et
Tobias sepeliendo mortuos deū pro-
meruisse teste angelo cōmēdatur. Ipse
quoq̄ dn̄s die tertia resurrectur⁹ et re
ligiose mulieris bonū opus p̄dicat p̄
dicandūq̄ cōmēdat: ꝙ vnguētū precio
sum supra membra eius effuderit: atq̄
hoc ad eū sepeliēdū fecerit. Et laudabi
liter cōmemorant in euāgelio q̄ corp⁹
ei⁹ de cruce acceptū diligēter atq̄ ho-
norifice tegēdū: sepeliendūq̄ curarūt.
Hec Aug. ¶ Secūdū dubiū erat: vtrū
prosit in charitate moriētib⁹ eccl̄iastica

sepultura. Loquor de his q̄ habent aliquod purgabile? Et respōdet Rich. ꝙ non per se: sed p accidēs: ꝛ hoc triplici rōne. ¶ Prima ratio est ꝓpter inspicientiū excitationē inquātū scilz inspicientes sepulturā memoriā retinent defunctoꝝ ꝛ pro eis orant. Vñ Aug. li. de cura pro mortuis agēda ait: Monumentū eo ꝙ moneat mētē: idest admoneat nūcupat. Vnde Greg. lib. iiij. dial. Petro eū interrogāti ꝛ dicenti: Putamus ne animabus eoꝝ aliq̄d ꝓdesse posse si mortuoꝝ corpora in ecclesijs fuerint sepulta? Respondet: cū grauia pctā non deprimūt hoc ꝓdest mortuis si in ecclesijs sepeliant ꝙ eoꝝ primi quotiēs ad eadē sacra loca ꝛueniunt suoꝝ quoq̄ sepulcra aspiciūt recordant: et pro eis dño preces fundunt. Nā quos peccata grauia deprimūt nō ad solutionem: sz potius ad maiorē dānationis cumulū eoꝝ corpora in ecclesijs ponuntur. hec ille. ¶ Secūda ratio est ꝓpter ministroꝝ ecclesie orationem: qz illi q̄ ecclesie seruiūt tenent ceteris paribus ꝓ illis frequentius et specialius orare. ¶ Tertia ratio est ꝓpter sanctoꝝ deuotionē. Credendū nāq̄ est ꝙ scti illi: ad quoꝝ honorē fabricata est ecclesia: orant pro eo qui sepelitur in illa vel eius cimiterio ꝓpter reuerētiā ꝛ deuotionē ipsi? eligētis sepulturā ibidē. Vñ Aug. xiij. q. ij. c. non estimem?. ait: Qō ego qs apud memorias martyrum sepelitur: hoc tm̄ mihi videtur prodesse defuncto: vt cōmendans eum martyrū patrocinio affectus p illo supplicationis augeatur. ¶ Notandū tm̄ circa electionē sepulture ꝙ quilibet adultus cōpos sue mentis libere pōt vbicūq̄ voluerit in loco magis religioso eligere sepulturā. Vñ Gratian?. xiij. q. ij. c. Unaquēq̄. §. ecōtra. in fine. ait: Ubi quisq̄ tumulādus fit inuolūtate eius ꝓsistit. Excipiuntur religiosi qui non possunt sibi eligere sepulturam sed in suis monasterijs et ecclesijs sepeliunt nisi qū moriunt essent adeo remoti a monasterijs sui ordinis ꝙ non possent cōmode deportari ad illa quia tunc possent eligere: ex eodez c. religiosi. lib. vj. Impuberes etiā non possunt sibi eligere sepulturā: sed parētes eoꝝ possunt eos sepelire vbicunq̄ voluerint si consuetudo terre hoc habeat. als nō. ex de sepul. c. in nostra. inter. ꝛ in glo. ꝛ in. c. de vroze. in glo. Insuper q̄ non est cōpos sue mentis non potest eligere sepulturam. ex de succes. ab intesta. c. cū dilectus. Uxor ño si nō elegit sepultura sepeliri dz vbi sepult? est suus marit?. Et si plures habuit sepeliri debet vbi sepultus est vltim?. Et licz multa dicātur de sepulture electione: tm̄ multum statur consuetudini: vt dicit Rich. vbi. s. Potest etiam qs eligere sepulturam in loco minus religioso dimissa antiqua. vt patet ex eodē li. vj. c. cum quis. ¶ Tertium dubiū erat: vtrū obsit ecclesiastica sepultura in peccato mortali descendentibus: qz dicit xiij. q. ij. c. quibus. et. c. cū grauia. Impijs nocet i loco sacro sepeliri. ¶ Respōdet Rich. ꝙ impio non nocet ecclesiastica sepultura: nisi inquantum hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit. Sz quid dicemus de sumptibus et expēsis que fiunt in funere etiam bonoꝝ ꝛ in charitate morientiuz. Nonne melius esset si darentur pauperibus ꝛ indigentib? ꝙ sic illas exponere ad quandaz quasi pompam ꝛ inanem gloriam? Respondet Richardus vbi. s. ꝙ pōpa ereqarum si fiat ꝑm consuetudinem patrie ꝛ non cum nimio excessu non est reprehēsibilis. Quinimmo facit ad consolationē viuoꝝ ꝛ subleuationē spei ad resurrectionē futurā. Non em̄ tenet hō de necessitate facere oē bonū qō pt. Faciēs aūt sumpt? in sepultura qs posset alibi melius collocare: nō facit eos inquantū est opus min? vtile: sz inquātum vtile. ¶ Notādū tm̄ ꝙ nō debēt i ecclesijs seu cimiterio vel loco sacro ifrascripti sepeliri. ¶ Prio nullus infidelis nec iude?: nec paganus nec hereticus: vt ptz de cōse.

dist. ſ. in. c. eccleſias. ꝛ. c. ſequēti. ꝛ. xriij. q. ij. c. ſane. Et ſi ſepulti eſſent tales in eccleſijs debēt exhumari et ꝓjci extra. ¶ Scō interdicitur ſepultura eccleſiaſtica moriēti in torneamento. Et exponit Poſt. etiam ſi quis ibi vulnus letale accepit: licz poſtea ſuperuixerit: qui ꝙuis peniteat ꝛ ei euchariſtia nō negetur: carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. eꝝ de torne. c. ſ. Hoc tñ de illo intelligitur qui venit cauſa exercēdi ſe in torneamēto. Et etiā ꝑm Guilhelmū de armigeris eoꝝ qui eis in armis ſeruiunt. eꝝ de torn. c. ij. Secus de aſtātibus cū curioſitate. ¶ Tertio ꝓhibeꝝ ſepultura his q̄ ſeipſos occidūt: vt patet. xiij. q. ij. c. quibus. ꝛ. xxiij. q. v. c. placuit. Oō intelligēdū eſt ꝑm Guilhelmū: ſi interfecerunt ſe er deſperatione vel iracūdia. Secus ſi ꝛ fortuitate et hmōi. Ūñ in. c. ex parte. ij. eꝝ de ſepul. dicit Bernar. ꝙ ſi quis propter fugā precipitaret ſe in aquā: qz inde ſic credebat euadere nō imputatur ei etiā ſi contrariū eueniat. ¶ Quarto negatur ſepultura ei de quo certum eſt et manifeſtū nō fuiſſe cōfeſſum vel nō cōmunicaſſe ſemel in anno. eꝝ de peni. et remiſ. c. oīs. Et hoc intellige niſi in articulo mortis ſigna contritionis et hmōi emēdationis oſtēdat. ¶ Quinto expelli tur a ſepultura eccłie monachꝰ q̄ reperi rur ꝓpꝛietariꝰ in fine vite q̄ dꝛ in ſterq̄linio ſepeliri. eꝝ de ſtatu monacho. c. ſuper quodā. ¶ Sexto blaſphemus dei ſi moriaꝝ abſq̄ penitētia poſtq̄ blaſphemauerit non ſepelif in loco ſacro. eꝝ de maledicis. c. ij. ¶ Septimo generaliter q̄libet notoriꝰ pctōr: ſi moriaꝝ abſq̄ penitētia in ipſo mortali pctō priuandus eſt eccleſiaſtica ſepultura. xiij. q. ij. c. nō eſtimem. Ad ꝓbādū aūt cōtritionē alicuius pctōris moriētis ſufficit vnꝰ teſtis. xxvj. q. vj. c. q̄ recedūt. Itē interdicitur ſepultura tpe interdictis illis de illo loco vbi eſt poſitū interdictuꝝ dū durat. ¶ Itē excōicatis excōicatione maiori in illa moriētibus: ꝛ etiā minori ꝑm Guil. qñ hoc eſt notorium. Sunt ꝛ alia multa circa hāc materiā que iō dimittimus: qz nō eſt neceſſariū vt populis ꝓjcētur. Sacerdotes aūt et curati: q̄ taliū debēt habere ſciētiā videāt titulū de ſepul. lib. iij. ꝛ. vj. decretaliū. Jō hāc partem concludere volētes: dicimus ꝙ magna eſt pietas ſatiſq̄ cōmendabilis defunctorū corpa ſepelire. Vnde preterea que dicta ſunt laudaꝝ et magnus Alexander: qui vt. Q. curtius refert inuento dario a ſuis derelicto vulnerato ꝛ extincto in vehiculo viſo corpore fudit lachrymas: fecitq̄ eū more regio ſepeliri. ¶ De executione teſtamentoꝝ ꝛ ꝙ dilatio eoꝝ preiudicat animabus teſtatorū ſi ſint in purgatorio. Capm. ij.

Secūda pars pietatis defunctorū ōr teſtamentoꝝ executio. In quo adhuc tria dubia occurrūt declarāda.

Primum vtrum teſtamenta poſſint infringi.

Secundū vtrum executores teneantur ſtatim illa exequi.

Tertium vtrū dilatio executoris preiudicet anime teſtatoris.

¶ Ad primū dubiū poſſet aliq̄s arguere ꝙ nullū teſtamētū ſit infringēdum. Nā vt ſcribiꝰ eꝝ de teſti. c. iudicāte voluntas teſtatoris dꝛ ꝙ oīa adimpleri. Sed teſtamētū cōtinet vltimā voluntatē teſtatoris: ergo tē. ꝛ. xvj. q. ſ. c. ꝙſideratio. ōr: Cōſideratio eccłiaſtice vtilitatis hoc poſtulat ex iuſta diſpoſitione teſtatoris ſeruandū arbitriū eſſe. Sed cōtra eſt q̄d habeꝝ. xvj. q. ſ. in. c. admonere. vbi Greg. ait: Admonere te volumꝰ ne pie defunctoꝝ volūtates tua qō abſit remiſſione caſſenꝝ. Jbi dicit glo. ſup ꝟbo pie. ſecus ſi ſunt iniuſte: ergo teſtamenta iniuſta ſunt infringenda. Rñdet Rich. in. iiij. diſt. xlv. ꝙ aut teſtamētum eſt rōnabiliter factū: ita ꝙ nō ſit cōtra eq̄tatē iuris naturalis nec diuini nec poſitiui: et tūc nullo mō eſt infringēdū. Aut teſtamētū eſt irrationabiliter factū: ꝛ tūc licitū eſt ꝛ debitū illud infringere. Eſt aūt teſtamentū irrationabile triplic̄ ratione.

Primo ratione testatoris.
Scõo ratione rei testate.
Tertio rõne modi testãdi.

¶ Primo rõne testatoris: cũ sc̃z non põt facere testamentuz. Nã nec̃z episcopus nec̃z religiosus: nec̃z fatuus põt facere testamẽtũ. Dicit tñ Richõ. q̃ eps aut habet bona que sibi ꝓuenerunt ex hereditate vel artificio aut doctrina antec̃ esset episcopus. Aut nõ hz nisi redditus ecclĩasticos et mobilia q̃ sibi ex illis redditib' ꝓuenerũt. De primis bonis qz ꝓprietas illoz est sua põt licite facere testamentũ ex de testa. c. qz nos, ꝛ c. relatum, ꝛ xvj. q. j. c. epi. Si tñ eps ecclesiam leserit: dãnum ecclesie debet de reb' ei resarciri: ꝛ de residuo si q̃d fuerit testari põt. De redditibus aũt ecclesiasticis et de mobilibus que post sui cõsecrationẽ acquisierint epi: qz talia dicãtur cõseruari eidẽ ecclesie: cuius ratio est: qz que intuitu seu cõsideratu ecclĩe receperunt illoz bonorum ꝓprietas sua nõ est: sed illoz sunt tm̃ dispensatores et administratores nõ possunt facere testamẽtũ. Et q̃uis de reb' ecclesie nõ possint aliquid donare iure testamẽti: possunt tñ donare de mobilibus cã elemosyne siue sint sani siue in egritudine etiã mortali cõstituti. Ex quib' colligit q̃ nõ est idẽ dispẽsare ꝛ testari. Vñ eps permittitur de bonis ecclesie elemosynã facere ꝛ nõ testari. ex de testamẽtis. c. ad hec. Testatorem em̃ oportet esse dñm rerũ de quibus facit testamentũ. Sed dispẽsatorẽ nõ oportet esse dñm rerũ de quibus facit elemosynaz. Unde ex eo. c. qz nos. in glo. dicit: Clerici de rebus ecclesie nullũ possunt facere testamentũ cũ earũ ꝓprietas nõ sit sua. Similiter religiosus cum nõ habeat ꝓprium nõ põt facere testamentum: patet. xix. q. iij. c. quia, ꝛ in c. perlatum. Et si dicatur de Paulo primo heremita: q̃ in testamento reliquit collobium suũ: idest tunicã superiorem Athanasio alexãdrino episcopo: ꝛ tunicam interiorẽ beato Antonio. Respondet Richar. q̃ q̃uis Paulus primus heremita fuerit religiosissimus sanctitate: nõ erat tamen in religionis statu. Unde nõ est simile de heremitis ꝛ de illis qui sunt in statu religionis: vt patet in. §. seq. post prealleg. c. perlatũ. Adhuc fatuus nõ potest facere testamentũ. ex de succes. ab intesta. c. cum dilectus. Et insti. quibus nõ est permissuz facere testamentũ. §. furiosi. Illum em̃ qui facit testamentũ oportet esse cõpotẽ mentis sue ꝑ illo tẽpore quo facit testamentũ. Scõo testamentum est irrationabiliter factũ rõne rei testate cũ quis facit testamẽtum de re quã nõ habet. Sicut õi de Lipethopo. Ipse em̃ cũ in extremo vite veniss̃et testamentũ cõdidit in quo multa milia ducatoz in pios vsus dimittebat. Cũ vo circũstantes interrogarent q̃s esset executor tãte pecunie distribuẽde. Respondit truffatorie. Vic est punctus vnde tractũ est vocabulũ illud aut vulgare ꝓuerbiũ. Qui sta el pũcto disse Lipethopo. Sunt ꝛ alij qui testãtur de bonis que habent: tñ ad illos nõ pertinẽtibus eo q̃ acquisita sunt per vsuras malos contractus: rapinas: iniusticias: fraudulẽtias: ꝛ hmõi: ꝛ debentur personis certis. Secus vo q̃n illoz restitutio esset incerta. Tertio testamentũ est irrationabiliter factũ rõne modi testãdi: puta cũ q̃s exheredat suos heredes qui exheredari nõ meruerũt: dans totũ alijs. Talis facit cõtra equitatem iuris naturalis: etiã si det ecclesie: testamentum tale nõ est seruãdũ. Propterea dicitur ab Augustino in sermone de cõi vita clericorũ. ꝛ xvij. q. vlti. c. quicũc̃z. Quicũc̃z vult exheredato filio heredẽ facere ecclesiã: querat alĩ qui recipiat non Augustinum: ꝛ infra. Laudabile factum sancti Aurelij carthaginensis episcopi. Quidã em̃ cũ filios nõ haberet nec speraret res suas oẽs retẽto sibi vsufructu donauit ecclesie. Nati sunt illi filij: nec opinãti reddidit episcopus que illi donauerat. In potestate habebat episcopus nõ reddere: sed iure fori ꝛ non iure poli. i. quadã naturali equitate: vt dicat

glo. ibidē. ¶ Scōm dubius vtrū executores testamētoꝝ teneātur cito: scilz infra annū executionē cōplere? Et respondet Richar. in. iiij. dist. xlv. ꝙ aut testator tēpus determinat infra qō testamētum vult esse impletum: aut nō. Si sic: nō tenētur executores tētione necessitatis vsqz ad illud tēpus testamentū implere: nisi viderēt citiꝰ explendo se posse facere anime defuncti vtilitatē maiorē. Tunc em̄ etsi in foro iudiciꝰ cōpelli non possent ad citius implendum tñ ad hoc eos cōscientia deberet compellere: quia presupponendū est ꝙ volūtas defuncti fuit vt illo modo ⁊ illo tēpore testamentum implerēt quo esset expediētius anime sue. Si aūt nō determinat tempus infra qō velit testamētum impleri: tūc dico qz aut executores habēt libere bona de quibus possint statim testamentum implere: aut nō habent. Si habēt: tūc implerei tenentur q̄citius possunt: quia debitores sunt illis quibꝰ legata sunt facta. Et sicut dicit. ff. de regu. iur. In omnibus obligationibus in quibꝰ dies non ponitur presenti die debetur. Unde illi executores qui per longū tempus tardant suā executionem implere: necatoribus egentiū cōparantur. Propterea dicitur. xiij. q. ij. c. q̄ oblationes. Qui oblationes defunctoꝝ aut negant ecclesiis: aut difficile reddūt: tanqz egētium necatores excōmunicentur. Et ꝺm glosaz ibidē. hoc nō intelligitur de oblationibus voluntarijs: sed de illis bonis que relicta sunt ecclesiis, ⁊ c. seq. adhuc dicitur: Qui oblationes defunctoꝝ retinent: ⁊ illi qui in ecclesiis tradere demorātur vt infideles sunt ab ecclesia abijciendi. Executores etiā si illa bona retinent pro seipsis: sunt sicut fures et raptores: et sacrilegiū cōmittunt: sicut patet. xiij. q. ij. c. clerici. ⁊. xvij. q. iij. c. sacrilegium. Unde si executores infra annū saltem ammonitione episcopi pias volūtates defunctoꝝ non implent cū possent si vellent: per episcopum debēt impleri: vt notat ex̄ de testamentis, c, nos quidē. ⁊. c. tua nobis. in glo. ⁊. c. iohannes. in tex. Si autem executores nō habeant bona in prōptu de quibꝰ possint infra annū testamentū implere: nō credo ꝓpter hoc ꝙ devoluat potestas eorū post annū ad episcopū. Tenentur tñ facere qō in se est vt bona habeāt: ⁊ habita debēt restituere q̄citius possunt. ¶ Tertiū dubiū erat: vtrū dilatio executionis in aliquo preiudicet anime testatoris. Et Respondet Richar. ꝙ sic. Cuius duplex est rō, Una: qz quāto citius ecclesie ⁊ pauperes quibus legatum est recipiunt illud qō testatoꝛ eis legauit: tāto feruētius et citius orant ꝓ anima defuncti ⁊ orare tenētur: ⁊ quanto tardius recipiūt qō eis legatū est: tāto propidiores sunt ad orandum ⁊ magis tardant orare ꝓ anima eius: scz testatoris defuncti. Acceleratio aūt feruentiū orationū pro anima defuncti: multū valet ad eiꝰ alleuiationem ⁊ celeriorē expeditionē. Alia ratio est: qz sicut defuncti in charitate aliquid purgabile secum portantes in hac vita meruerunt vt clemosyne si ꝓ eis dentur eis prosint non ad augmentū gr̄e: sed alleuiationē ⁊ abbreuiationē pene. Si testatoꝛ testamentū faciēs ⁊ in charitate decedēs testamentum suū faciēdo meretur vt eius executio post mortē valeat nō ad augmētum gratie: sed ad alleuiationē et abbreuiationē pene sue. Et ideō qñ testamentū fuit citius executioni demādatur: tāto citius alleuiatur: ⁊ quāto tardius fuit testamenti executio impletur: tāto tardius ceteris paribus incipit alleuiari et tardius liberaꝛ. Si tñ legata sua nūq̄ soluerentur: nō ꝓpter hoc perpetuo remaneret in pena: q̄uis ꝓpter hoc multo tardius liberaretur ab ipsa. Et predictis patet q̄ grauissime peccent et q̄ magnā peritionē faciāt hi qui executiones testamentoꝝ sibi cōmissas nō complēt q̄citius pñt habita cōpetēti opportunitate.

¶ Qūo hi qui sunt in purgatorio iuuari possunt per suffragia viuorum et de suffragioꝝ fructu. Capū. xv.

Tertia pars pietatis que defunctis debetur dicit̄ suffragiorum cōmunicatio. Et ꝑ huius intelligentia tria dubia erunt discurrēda.

Primum vtrū suffragia viuorū prosint defunctis.

Secundū vtrū suffragia facta determinate pro vno prosint oībus existētibus in purgatorio.

Tertiū vtrū defunctis prosint suffragia facta a viuis existentibus in peccato mortali.

¶ Ad primū dubiū posset aliq̄s arguere ꝙ suffragia viuoꝝ nō ꝓsint defunctis. Nam Apoc.xiiij.d̄r: Opera em̄ illoꝝ sequūtur illos: ergo videtur ꝙ nō iuuantur operib⁹ alienis. ⁊ Eccs.ix.d̄r de mortuis: ꝙ nō habēt partē in opere qd̄ sub sole gerit̄: ergo idē qd̄ prius. Sed in cōtrariū est illud qd̄ scribit̄.ij. Machab. xij. Sancta ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare: vt a pctis soluantur. Et Augu.in Ench.ait: Nō est negandū defunctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuentiuꝫ releuari: cū pro illis sacrificiū mediatoris offert̄: vel elemosyne in ecclesia fiūt. Rn̄det Richar.ꝙ animarū quedā sunt beate iā in celo: quedā sunt damnate in inferno ꝑ peccato originali et actuali: vel ꝑ originali solo quedā sunt in charitate suā explētes penitentiam in purgatorio. Beatis nō prosunt viuoꝝ suffragia qr nō indigent. Vn̄ Augu.in Ench. dicit: ꝙ sacrificia siue altaris siue quarūcunq̄ elemosynarū ꝑ defunctis valde bonis gratiarū actiones sunt. Et idē habet̄ ex̄ de celebra. missa.c. cū marthe. §.tertio loco. Dānatis etiā suffragia nō prosunt: vt ostēsum est.s̄.eodē sermone sunt tn̄ cōsolationes viuoꝝ. Animabus aūt existētibus in purgatorio ꝓsunt viuorū suffragia: nō ad augmentū gratie gratū faciētis: sed ad pene earū mitigationē ⁊ abbreuiationē. Qr vt dicit Augu.in Ench. Cū viuerēt in hac vita meruerūt vt hec sibi postea possent ꝓdesse. Ad autoritatē ergo Apoca. dicenduꝫ ꝙ suffragia viuoꝝ que fiūt ꝑ existentibus in purgatorio: dicunt̄ opera eorum inquātū in hac vita meruerūt vt eis ꝓdessent: si ꝑ eis fierēt. Ad autoritatē v̄o Eccs.j.dicendū: ꝙ ꝑ tāto mortui dicuntur nō habere partē in opere qd̄ sub sole gerit̄: qr tali operi nō cooperātur: habēt tn̄ partē in fructu operis. Sed pro cōfirmatione vera dictorum notāda est sentetia Gregorij que ponit̄. xiij.q.ij. in c.aīe defunctoꝝ. Anime inq̄t defunctoꝝ quattuor modis soluūtur: aut oblationibus sacerdotū: aut precib⁹ sanctorū: aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunio cognatoꝝ. Qd̄ em̄ sacre hostie oblatio plurimū ꝓsit defunctis apparet ex illo exēplo qd̄ Grego.recitat in.iiij.dialog.lib. Inq̄t em̄ ꝙ cū quidaꝫ monachus suus noīe Iustus ad extremū veniēs tres se habere occultos aureos indicasset et de hoc īgemiscēs mortu⁹ fuisset: ꝑcepit Gregori⁹ vt corp⁹ ei⁹ cū trib⁹ aureis in sterquilinio sepelirēt. Tādē cuidā e fratrib⁹ Gregori⁹ ꝑcepit vt vsq̄ ad dies.xxx. omni die ꝑ eo hostiā immolaret. Qui cum iussa cōplesset: is q̄ defunct⁹ fuerat ī die xxx.cuidā fratri sibi germano apparuit. Quē german⁹ req̄siuit di. Quomō es? Cui ille rn̄dit. Hucusq̄ male fui: sed iā mō bene sum: qr hodie cōionem recepi. Silr Grego.in preallegato lib. ostēdit quātū orones ꝓsint existētib⁹ in purgatorio. Narrat em̄ de Pascasio: q̄ cū vir mire sctītatis ⁊ virtutis extiterit et suo tpe duo fuissent summi pōtifices electi: cōuenissetq̄ tādē eccl̄ia in vnū. Ipse tn̄ Pascasi⁹ quasi ex errore aliū papā pretulit: ⁊ in hac sentētia vsq̄ ad mortē permāsit. Qui cū esset defunct⁹ ⁊ dalmaticā feretro superpositā demoniacus tetigisset: statim sanat⁹ est. Post multū v̄o tpis cū Germanus capuanus ep̄s balneū ob gratiā sanitatis petijsset ꝑdictū Pascasiū diaconē stantē et obsequentē inuenit: q̄ viso vehemēter extimuit. Et q̄d illic tantus vir faceret inq̄siuit. Qui ꝑ nulla alia cā se in loco illo penali deputatū asseuerit; nisi quia in illa causa

pōtificis plus iusto sensit: ⁊ addidit dicens: Queso te depcare deū ꝓ me: atq; in hoc cognosces ꝙ exauditꝰ sis si huc rediēs me nō inueneris. Qui cū ꝓ eo orasset ⁊ illuc post paucos dies redijsset pdictū Pascasiū in eodē loco minime inuenit. Sunt ⁊ alia exēpla: q̄ breuitatis causa dimittimus. ¶ Scdm dubiū erat: vtrū suffragia facta determinate ꝓ toto ꝓsint oībus existentibꝰ in purgatorio. Et rñdet Rich. ꝙ ad causandū penā concurrit virtꝰ agētis ⁊ dispositio patiētis: qꝛ actꝰ actiuorū sunt in patiētie disposito. vt dr. ij. de anima Pōt ergo diminui alicuius pena: vel per diminutionē virtutis ex pte agentis: vel per diminutionē dispositionis ad patiendū ex parte sustinētis sicut ⁊ per augmētationē cuiuslibet istoꝝ pena pōt augeri. Vñ inequaliter dispositi ad patiēdū ab equali virtute inequaliter patiunt. Propterea dicit Auicenna. vj. parte naturaliū: ꝙ multū dispositus ad tristiciā ex modica causa fortiter tristat. Qd aūt dictū est videmꝰ in exēplo. Pena em̄ magnū onus portantis diminui pōt: vel ꝑ diminutionem grauitatis oneris: vel ꝑ aliquā ꝯfortationē virtutis illius q̄ portat onꝰ: quaminuit in ipo dispositio ad patiēdum ab onere. Sic dico ꝙ isto duplici modo ꝯuenit intelligere diminui penā existētiū in purgatorio. Et quātū ad diminutionē pene mō ꝑmo suffragia facta determinate ꝓ vno tm̄ alijs nō ꝓsunt: qꝛ sic virtꝰ eoꝝ nō attingit nisi ad illuꝫ ad quē determinant ⁊ cui applicant ꝑ intētionē agētꝫ. Sꝫ mō scdo suffragia facta ꝓ vno ꝓsunt alijs: qꝛ mīa dei ꝓuidente: suffragia facta ꝓ quocunq; in purgatorio omnibus alijs innotescūt. Et qꝛ sese diligūt ex charitate: nec sibi inuicē inuident: īmo oēs gaudēt de pene illiꝰ alleuiatiōe ꝓ quo fctā sunt suffragia. Qdlibet aūt gaudiū reddit gaudetē minus dispositū ad penā ꝯtristantē: qꝛ ꝟm sentētiā Aris. ij. ethi. c. vl. Cuiuscūq; tristicie repugnat ꝟm formam generis quecūq; delectatio: ⁊ iō minigat eā. ¶ Notandū tñ ꝙ si suffragia fierent ꝓ pluribꝰ nō tātū ꝓdessent cuilibet quātū si fierēt ꝓ vno solo: qꝛ si tātū prodessent: sequeret ꝙ ille q̄ ꝓ vno defuncto teneret dicere missam vnam: et vnā ꝓ alio. si diceret vnā ꝓ illis duobꝰ cuilibet solueret illud ad qd sibi tenet. Propterea bonū finitū qd sufficeret ad plenariā liberationē vniꝰ aīe de purgatorio sufficeret ad liberationē oīm aliarū ad equalē penā obligatarū. Preterea consuetudo ecclesie esset inutilis: q̄ suffragia aliqñ facit ꝓ specialibus ꝑsonis: que oīa falsa sunt. Fuere tamē quidam dicētes: ꝙ suffragia facta ꝓ pluribus tātū ꝓsunt cuilibet quantū si fierēt ꝓ vno solo: sicut cādela accensa pro pluribꝰ ⁊ lectio lecta ꝓ pluribus: tantū quēlibet iuuāt: quātū iuuarēt si ꝓ vno solo cādela accēderet vel lectio legeret. Sed respōdet Rich. ꝙ hec exēpla non valēt: qꝛ lumen cādele ⁊ vox doctoris se cōicant per nature necessitatē. Suffragia aūt cōicantur per suffragātis intentionē. ¶ Tertiū dubiū erat: vtrū defunctis ꝓsint suffragia facta a viuis existētibus in pctō mortali. Et rñdet Rich. in. iiij. di. xlv. ꝙ malus faciēs aliqua bona opera ꝓ defunctis: aut facit ea sicut autor: aut sicut minister. Primo mō illa nō ꝓsunt defunctis etiā si ea faciat mediāte bono ministro: nisi aliqñ per accidēs inquātū pauperes sancti ꝓ elemosynis receptis ab illo malo excitātur ad orandū ꝓ illis defunctis: ꝓ quibus ille malus homo eis elemosynas dedit. Si aūt facit ea vt minister distinguendum est: qꝛ aut facit ea vt minister publicus dei ⁊ ecclesie: vt sacerdos q̄ celebrat missam vel exequias mortuoꝝ: aut facit ea vt minister alicuius priuate persone. Primo modo dico ꝙ ꝓsunt defunctis: qꝛ malicia ministri nō tollit efficaciā sacramēti. Si aūt facit ea vt minister priuate persone aut illa persona quādo sibi precedit tale opus fieri ⁊ qñ factū est erat in charitate: aut nō. Primo mō di

co q̄ ꝓsunt defunctis ꝑ quib⁹ fiunt: ꝛ siue ille qui mandauit fieri migrauerit de hac vita siue nō: q; hoc opus principaliter ipsi⁹ est qui hoc fieri mandauit. Si ño erat in pctō mortali: aut hoc erat qñ mandauit fieri: aut qñ opus executioni mādatū est. Si primo mō dico q̄ illa opera nō ꝓsunt defunctis ꝑ quib⁹ fiūt: q̄uis sit in charitate ꝑ illo tēpore quo suum mandatū executioni demandatur: nisi tūc illud iterū fieri demādetur: aut demandationē factam de nouo acceptet: q; opus ipsi⁹ nō est nisi inquātum illud fieri mādat vel acceptat. Si aūt erat in peccato mortali qñ demāda tur opus bonum executioni qui erat in charitate qñ precepit fieri: dico q̄ tunc opera ꝓsunt defunctis ꝓ quibus fiūt maxime: q; sunt a precipiēte rōne illius actus volūtatis quā habuit qñ ea fieri precepit: verūtamen cū nemo sciat vtrū odio an amore dignus sit: nō debēt homines retrahi a cōmunicatione suffragiorū erga defunctos. Et potissimū tenere debet vnusquisq; firmiter q̄ semp valet missa et alia bona que facit hō vt minister ecclesie. Supradicte itaq; sunt pietatis partes: quam debēt viui mortuis exhibere. Sed si q̄s posset ad purgatorium vsq; descēdere: audiret ꝓfecto clamātes ꝛ eiulātes q̄plurimos ac voce querula lamētantes. Audirentur quidē patres ꝛ matres dicentes. O filij ingrati quibus bona nostra dimisimus succurrite nobis. Audirent viri suas vxores vocantes. O vxores impie in q̄bus confidentiā habētes: diuitias nras vobis dimisimus: subuenite miseris ꝛ nos adiuuate: vt eruamur ab his atrocissimis penis. Audirentur ꝛ alij clamātes: O cōmissarij: o executores testamētorū nostrorū expedite fideliter q̄ vobis commisimus. Multi nāq; sunt ꝛ quasi innumerabiles q̄ citius a purgatorio liberarent si viuētes illos iuuarēt. Iccirco procurent oēs benigne ꝛ charitatiue orare pro defunctis: aliaq; pietatis opa illis impēdere: vt sic mereamur in hoc seculo dei obtinere gratiā: ꝛ in futuro sempiternā gloriā. Amen.

¶ Feria secūda post Letare: de purgatorio ꝛ atrocissimis penis: q̄bus puniunt aie illorū qui nō satisfecerūt in hac vita de pctis suis. Sermo. xlviij.

IPse aūt iesus nō credebat semetipsum eis. Scribunt hec verba Joh. ij. ꝛ in euange. hodier. Raro fides inuenit in hoībus huius mundi: qui cum sepe blandiantur multum amicis: eorūq; se fateantur beniuolos: aduenientē tñ necessitate: aduersitatēq; ingruente deficiunt: ꝓpterea saluator noster qui preuidebat se tempore passionis sue ab oībus derelinquendū nō credebat semetipsum eis qui crediderant in nomine eius ꝓpter signa que faciebat. Quo exemplo edocemur: vt ꝛ nos dum possumus: dū viuimus: dū facultas adest: aie nostre saluteꝫ accuratissime procuremꝰ. Neq; fidendum est multum in parentibus: aut filijs: in viris aut vxoribus: in domesticis vel amicis: quoniam vt dictum est in precedenti sermone consueuerūt tales charos suos defunctos tradere obliuioni. Et quoniam plerīq; penitentiam negligūt in suis peccatis in hac vita implere: estimantes mitissimā satisq; leuem penam esse: ꝛ quandoq; nullam penam. s. purgatorij. Iccirco in pūti ser. de ipso purgatorio crimꝰ locuturi: de q̄ tria mysteria erūt declarāda.

Primū ōr veritatis.
Scōm penalitatis.
Tertiū locūditatis.

¶ De veritate ꝛ loco purgatorij ꝛ de illis q̄ post hāc vitam anteq̄ euolēt indigent purgari. Lap. j.

PRimū mysteriū declarāduꝫ de purgatorio ōr veritatis. In quo tria sunt dubia absoluenda.

Primū vtrū fit ponere penā purgatoriam post hanc vitam.

Scdm vtrū aliquis locus sit ꝓpri⁹ ad purgandū animas deputatus.

Tertium qui sunt hi qui vadunt in purgatorium.

¶ Ad primū dubiū rñdet Boñ. dist.xx. quarti. ꝙ sicut dicit scriptura ⁊ autoritates sctoꝝ ⁊ plures reuelationes: ⁊ rationes ꝯcordant: ⁊ ecclesia vniuersalis cōfirmat q̄ orat ꝓ existētib⁹ in purgatorio: absq̄ dubio post hāc vitā est ponere penā purgatoriā. Et hoc colligit ex verbis xpi dicētis Mat.xij. Qui dixerit verbū ꝯ spm̄sctm̄ nō remittet ei: neq̄ in hoc seculo neq̄ in futuro. In q̄ sentētia dat intelligi quasdā culpas in hoc seculo: quasdā in futuro posse relaxari. Ideo Greg.xxv.dist.c.qualis.ait: Qualis hinc q̄sq̄ egredit: talis in iudicio p̄sentatur. Sed tñ de q̄busdā culpis esse ante iudiciū purgatori⁹ ignis credēdus est: ꝓ eo ꝙ veritas dicit: q̄ si quis in spm̄sctm̄ blasphemiaꝫ dixerit: neq̄ in hoc seculo remittet ei neq̄ in futuro. Et Mat.v. Esto cōsentiēs aduersario tuo cito.i.sindere si murmurāti in malo: aut angelo ad oppositū decertanti: dū es in via cū eo: ne forte tradat te aduersari⁹ tuus iudici.i. deo.et iudex tradat te ministro: idest angelo: ⁊ in carcerē mittaris.i.ꝑ angelū in purgatoriū deducaris. Amen dico tibi nō exies inde donec reddas nouissimum quadrātē. Hoc idē de carcere hui⁹mūdi non pōt intelligi: eo ꝙ nec ibi ponūtur omnes tales. Nec de carcere infernali: q̄ ibi nunq̄ soluit nouissim⁹ quadrans debite pene. Sed de carcere purgatorij habet intelligi q̄ de illo exibit quis q̄n soluerit nouissimū quadrātē. Et adhuc est in prōptu rō quare sit ponēda pena purgatoria. Nā vt di. Aug. ⁊ ponitur a magistro in lr̄a: aut hō punit: aut de⁹ punit: sed frequēter aliqui conuertunt in fine q̄ nō puniunt in p̄senti: ergo necesse est ꝙ puniant a deo sed nō in igne infernali siue eterno: ergo in igne purgatorio. Item si nō esset pena purgatoria post hāc vitā: ergo q̄ perdurat in culpa vsq̄ ad mortem [illegible] nullā sustinuerit penā: reportat de [illegible] licia sua cōmodum qd̄ est falsum. [illegible] quis obijceret ꝙ ꝓnior est de⁹ ad [illegible] rādū q̄ ad cōdēnandū: sed decedēt[illegible] mortali pctō statim ꝯdēnat: ergo [illegible] dētē in charitate statim glificat. [illegible] potētior est charitas ad eleuādū q̄ [illegible] mortalis culpa ad deprimendū: sꝫ [illegible] pa mortalis statim demergit ī abyssu: ergo charitas statim eleuat in celū: [illegible] go nō est ponere post mortē aliqd [illegible] pliciū. Itē status post mortē respōd[illegible] statui qui est in via: sꝫ in via nō est [illegible] duplex status: scꝫ bonoꝝ ⁊ maloꝝ: [illegible] similiter post mortē. Ergo anima [illegible] pore recedēs: vel est ī paradiso cū bo[illegible] vel est in inferno cum malis. ¶ Rñd[illegible] Boñ. ad primū: ꝙ nō est sile glorificat[illegible] decedētē in charitate statim. sicut cōdē[illegible] nare decedentē in mortali: qm̄ iste [illegible] mortali est nihil hꝫ qd̄ sit dignum [illegible] Et iō summe est dispositꝰ ad dānatio[illegible] eternā et ꝓpter hoc statim dānat[illegible] retributione. Sed ille q̄ est in charita[illegible] te: cū charitas simul stet cū veniali [illegible] pa: et reatu pene: pōt in se hr̄e aliqd [illegible] gnū pena. Et q̄ gloria nō pōt simul [illegible] re cū pena ꝑm forū cōe: necesse est [illegible] debitū illud solui per penā purgatoriā. ¶ Ad scdm dicit Boñ. ꝙ pōdus charitatis hꝫ in se aliqd retardās: vt culpā [illegible] quā paruulā vel reatū. Sed pōdus [illegible] cati nihil hꝫ: eleuās vel retardans: [illegible] est simile de ascēsu peccati. ¶ Ad terti[illegible] ꝟo dicendū ꝙ licꝫ duplex sit status [illegible] cipalis.s.bonoꝝ ⁊ maloꝝ: tñ qui habet iusticiā in duplici est differētia. Aut [illegible] est in statu perfectoꝝ perfectione cōple[illegible] ta: ⁊ talis nō hꝫ cremabilia: nec aliqua debita: et huic statui debetur vita eterna. Alij sunt in statu imperfectoꝝ: et [illegible] habēt cremabilia vt plurimū: ⁊ etiā [illegible] bita iō oportet primū debita solui: ⁊ [illegible] mabilia cremari anteq̄ introducant [illegible] patriā. Et hi purgantur pena purgatoria. Silr carētes iusticia ī duplici sunt differētia. Quidā sunt in statu paruulo[illegible]

rum: ⁊ hi carēt iusticia originali: et his cōpetit stat⁹ i limbo sine pena sensibili. Aliqui sunt in statu adultoꝝ: q̄ carēt iusticia personali: siue gratuita ꝑ propriā culpā ⁊ talib⁹ cōpetit status infernalis. Et sic pz ꝙ ratio illa non valet. Posset etiam dici ꝙ pena purgatoria nō dicit statū sed magis trāsitū de statu ad statum. ¶ Scd̄m dubiū absoluendū erat: vtrū ad purgationē animaruz sit aliq̄s locus specialiter deputat⁹? Et respōdet Rich̄. di. xxj. iiij. ꝙ ī inferno sunt quattuor loca se habentia ſm superi⁹ ⁊ inferius. In loco maxime infimo sunt damnati ꝑ pctō actuali. In illo qui est immediate supra illū sunt dānati pro solo pctō originali. In illo qui consequēter est supra illū sunt aīe que purgātur: qꝛ ibi de lege cōmuni purgātur: ꝙuis alique alibi purgētur ex aliqua cā speciali scz vel vt viuētibus aliq̄d nuncient: vel vt suffragia pro se impetrēt: ⁊ vt patiēdo vbi peccauerūt dei iusticiam aliquibus sensibilibus manifestēt. In quarto loco non sunt alique anime sed ante xp̄i aduentū ibi erant anime sanctorum patrum: que penitentiā suā in purgatorio expleuerāt: ⁊ ille que recedētes a corpore nihil purgabile portauere. Locus autem prefatus dicebatur sinus Abrae: qꝛ Abraam primus ab infidelibus se separauit: et fidei signaculum distinctiuum accepit. Jō locus requiei que debet aīe ꝓpter fidem charitate formataz sinus Abrae dictus est. Hugo tn̄ lib̄. ij. de sacramentis. parte. xv. c. vij. negare videt aliquē vnū locū determinatū esse purgatiōis animarū: dicēs ꝓbabilius esse vt in his potissimum locis singule penaz sustinere credant: in quibus culpā cōmiserunt: sicut multis sepe documentis probatū est. Alia v̄o siqua sunt harum penarum loca nō facile assignare videtur. Sed sn̄ia ista Hugo. non acceptatur a doctoribus nisi intelligat: vt dicit Bona. ſm dispensationem diuinā ⁊ non ſm cōem legem: qꝛ improbabile est vt omnes anime que parisius peccauerunt parisius puniant. Ideo ſm legem cōem credendum est ꝙ sicut limbus fuit inferius: sic ⁊ locus purgatorius qui locus pars inferni creditur a q̄busdam propter illud verbum Gregorij in. iiij. dial. Sub eodē igne electus purgatur: ⁊ damnatus crematur. ¶ Tertiū dubium absoluendum erat: qui sunt q̄ vadunt ad purgatorium. Et dicere possumus ſm doctores: ꝙ sunt tria hoīum genera. ¶ Primi quidem sunt qui cum venialibus moriunt. Nā sicut dicit magister super illo verbo. j. Coꝝ. iij. Si q̄s supedificat sup fundamētū hoc: aurū: argentū: lapides preciosos: lignū: fenū stipulā: vniuscuiusq̄z opus manifestuz erit. Dies em̄ dn̄i declarabit: qꝛ in igne reuelabitur: ⁊ vniuscuiusq̄z opus quale sit ignis probabit. Per lignū fenū ⁊ stipulaz intelligunt venialia pctā ꝑ quādam similitudinē: qꝛ venialia in eodem subiecto cū charitate existētia possunt per ignez purgatorij ⁊ spūalem ignem charitatis ⁊ dilectionis cōsumi: sicut lignum: fenū: stipula que cōsumant per ignem: ⁊ qꝛ tardius cōsumitur lignum q̄z fenū: ⁊ fenū q̄ stipula: ideo ꝑ lignuz significant venialia grauiora: per fenū media: ⁊ per stipulam minora. ¶ Scd̄i qui vadūt in purgatoriū sunt qui penitentiā ante obitū suū nō egerūt: sicut cōtingit his qui absq̄z cōfessione moriuntur cōtriti. ¶ Tertij sunt hi q̄ iniunctaz sibi penitētiā nō cōpleuerūt. Nā penitētia in cōfessione a sacerdote iniūcta: aut est maior: aut eq̄lis: aut minor. Si aūt est maior: tunc id quod homo plus fecerit cum moritur in augmentum sue glorie cedit. Si est equalis tunc sufficit ad totius pene dimissionem. Si aūt fuerit minor tunc id qd̄ residuum est ex virtute diuine iusticie in purgatorio emēdatur ne aliquod peccatum remaneat impunitum.

¶ De voluntate illorum qui patiuntur in purgatorio: ⁊ de grauitate penaruz: ⁊ de ministro per quez deus infligit penas illas.

Secundū mysteriū principale de purgatorio declarādū dicitur penalitatis. In quo tria dubia sunt aperienda. videlz

Primū vtrū pena sit illa volūtaria.

Secundū vtrū sit maxima omnium penarum temporalium.

Tertiū vtrū per ministerium demonum infligatur.

¶ Ad primū dubiū respondet Boñ. q̄ aliqua pena d̄r tripliciter voluntaria. Uno modo quia assumitur a voluntate īperāte: sicut est penitentialis pena. Alio mō qr sustinet a volūtate acceptāte: sicut est pena martyrū: qr adeo placet q̄ ab ea liberari nō vellent. Tertio modo est quedā pena que acceptatur ⁊ sustinetur a voluntate celerante: vtputa pena que est cū patiētia: ita q̄ eius oppositū est in desiderio sicut cū amās ⁊ desiderans sanitatē infirmat sustinet quidā infirmitatē tanq̄ penam diuinitus inflictā: attamen ab ea liberari procurat: ⁊ illud minime habz rationē voluntarij. Hoc modo est voluntaria pena purgatorij in viris iustis: qui voluntarie eam sustinent: ⁊ desiderant vehementer ad patriā peruenire: ⁊ ab alijs sibi auxiliū preberi. ¶ Scd̄m dubiū videndū erat vtrum pena purgatorij sit maxima oīm penarū tēporaliū? Et ꝑm doc. respōdet q̄ sic. Et ꝓbat tripliciter

Primo autoritate.

Secundo ratione.

Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbat autoritate. Inquit em̄ Aug. de peni. di. vij. c. vl. ⁊ dist. xxv. c. q̄ in aliud seculū. Qui in aliud seculū distulit fructū cōuersionis purgādus est igne purgationis. Hic etem̄ ignis etsi non sit eternus: miro tñ mō grauis est Excellit em̄ oēm penā quāvnq̄ passus est aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuēta est pena tpalis. ¶ Scd̄o probat rōne. ⁊ ꝑz Boñ. pōt sumi ratio ex diuina iusticia: eo q̄ deus iustus penam nō acceptat ꝑm q̄ punitiua tm̄: sz ꝑm q̄ plus est in ea ratio ordinis [illegible] Scd̄m hoc ergo est intelligendū q̄ [illegible] pena sumpta ⁊ pena inflicta. In pena sumpta nō tm̄ placet deo ordinatio pene ad culpā: sed ordo ⁊ rectitudo q̄ [illegible] in voluntate assumēte. In pena inflicta placet ordinatio pene ad culpam. Qm̄ ergo pena penitentiuz in presenti plus est: pena morientiū est inflicta in purgatorio ꝓ eo q̄ iā nō est tp̄s agēdi sed recipiēdi: iō modica pena in presenti plus satisfacit ⁊ magis est de ea [illegible] ta diuina iusticia: q̄ de magna in futuro. Rich. ꝟo sumit rōnē ex cā ipsius pene. Nā pena causat duplr. s. ex absentia boni amati: ⁊ presentia mali oditi. Et vtroq̄ mō pena purgatorij maior [illegible] bet pena tpali. Aīe em̄ in purgatorio qr motus earū nō retardat mole corporis: vehemētissime desiderāt cū deo perfecta fruitione cōiūgi. Et iō ex huius coniūctionis absentia vehemētissime affligunt: maxime cū videāt tp̄s aduenisse quo cū deo pfecte essent cōiūcte: si [illegible] erāt in corporib⁹ penā suis pctis debitā psoluissent. Silr ignis affligēs aīas in purgatorio magis est actiuus igne [illegible] q̄ tñ inter alia elemēta maxime est affectiuus. Iō pena purgatorij lōge grauior est q̄ alia pena in hoc mūdo. Quare aūt aīa patiat ab illo igne declaratum est in p̄cedentibus sermone. s. xiiij. [illegible] opis. ¶ Tertio ꝓbat grauitas pene purgatorij exēplo. Vr̄ nanq̄ in legēda [illegible] Greg. q̄ postq̄ orauit ꝓ Traiano: apparuit ei angelus ⁊ dixit: Qr ꝓ dānato rogasti duoꝝ tibi datur optio. Aut em̄ in purgatorio duob⁹ diebus cruciaberis: aut certe toto tpe vite tue fatigaberis doloribus ⁊ infirmitatib⁹. Qui pelegit toto tpe vite sue dolorib⁹ cōcuti potius q̄ duob⁹ dieb⁹ in purgatorio cruciari. Uñ factū est q̄ semp deīceps aut febrib⁹ laborauit: aut podagre molestia pressus fuit: aut validis dolorib⁹ cōquassatus: aut dolore stomachi miserabilr cruciatus. Uñ in quadā epla sic loquit di. Tāte podagre; tātisq̄ dolorib⁹ p̄mor [illegible]

vita mea mihi ḡuissima pena sit. Quotidie em̄ in dolore deficio: ⁊ mortis remediū expectādo suspiro. ¶ Tertiū dubiū ꝓpositū fuit: vtrū pena purgatorij p ministeriū demonū infligat. Et q̄busdā videt q̄ sic: eo q̄ i scriptura: aut vix aut nūq̄ legit q̄ bonꝰ angelus bonos verauerit. Sed veratio bonoꝝ solum a malis fuit: sicut exēplū habet de Job: de Antonio ⁊ aliis sctis ⁊ amicis dei. Mali v̄o vexati sunt a bonis ⁊ malis: ⁊ rō videt esse ꝑm eos: qz q̄ verat alterꝝ ⁊ affligit quodāmō odiū hꝫ. Diabolus aūt odit bonos ⁊ malos ob suā crudelitatē: iō vtrosq̄ affligit cū sibi ꝑmittit: boni v̄o nō odiūt nisi malos: ⁊ iō illos solos affligūt: sicut afflixerunt sodomitas ⁊ egyptios. Hꝫ opinio ista stare nō pōt: qz non decet illū q̄ iuste de aliquo triūphauit: postea puniri ꝑ ipm̄. Sed aīe q̄ sunt in purgatorio adherēdo iustitie vicerūt diabolū. Ergo nō esset cōueniēs vt punirent demonuꝫ ministerio. Propterea alij dixerūt q̄ pena purgatorij infligit angelorꝫ ministerio. Hꝫ h̄ nō videt ꝓbabile: q̄ tam grauiter affligāt ⁊ puniāt cōciues suos: nec hoc de facili ꝑ scripturā posset ꝓbari. Iō dicēdū ꝑm Rich. ⁊ Bon. q̄ q̄uis boni angeli ⁊ mali assistāt morientibus boni ad iuuandū: mali ad nocēdū si p̄nt: tñ in loco penali ipsius purgatorij non puniunt aīe ministerio demonū: nec ministerio bonoꝝ angelorꝫ: sed sola diuina iusticia ignē purgatoriū: sicut instrumētū applicante ad punitionē earū.

¶ De iocūditate quā hñt existētes i purgatorio: tū ꝓpter certitudinē de sua salute: tū ꝓpter cōfirmationē in ḡra: tuꝫ ꝓpter auxiliū viuoꝝ. Cap. iij.

Tertiū mysteriū declarādū de purgatorio ꝰt iocunditatis. Nā inter acerbitatē penaruꝫ sentiūt aīe in purgatorio existētes multā iocūditatem: maxime propter tria.

Primo ꝓpter certificationē.
Scō ꝓpter subuentionē.

Tertio ꝓpter sanctoꝝ affectionem.

¶ Primo gaudēt aīe in purgatorio propter certificationē: qz iā certificate sunt de glia ⁊ btitudine ad quā debēt puenire. Notādū tñ ꝑm Bona. in. iiij. di. xx. q̄ aīe ille maiorē certitudinē hñt q̄ ille q̄ in via sunt: sicut habebāt aīe q̄ erant in limbo. Et illa certitudo media est inter certitudinē ꝓrie ⁊ certitudinem vie. In ꝓria est certitudo tētionis euacuās expectationē ⁊ timorē. In via aūt est certitudo expectatiōis mixta timori: qz q̄libet labi pōt dū est viator. In purgatorio v̄o est medio mō. s. certitudo expectationis: qz nōdū obtinuit: sed est euacuatio timoris ꝓpter liberi arbitrij ꝓfirmationē: qz oīno fit q̄ deinceps peccare nō pōt. Nā cōfirmati sunt in ḡra: nec valēt malū velle: nec duꝫ agere: qđ eis accedit ad leticiā ⁊ iocūditatez: ꝓpterea Bap. iij. ōr: Spes illoꝝ immortalitate plena est. Nec acceptāda est quorūdaꝫ opinio eoꝝ q̄ dicūt q̄ ꝑ acerbitate penarū ita absorbet spūs vt vbi sit ignoret: ⁊ er h̄ dubitet vtrū sit in inferno: vel in purgatorio: aut extra. Sicut cū aīa ex dulcedine cōtēplationis rapit extra se vt nesciat vtrū in corpore an extra corpus h̄ videat: sic suo mō dicūt in penis se habere. Sed certe hoc nō videt posse rōnabiliter sustineri: qz etsi spūs carni coniunct⁹ possit ab hmōi penis adeo absorberi: vt vsum rōnis amittat: spūs tñ separatus q̄ immortalis est non videt adeo absorberi cū fortior fit ad sustinēdū magnā penā in se q̄ in corpore parnam. Et ꝺ dictā opinionē faciūt exēpla q̄ Greg. ponit in. iiij. dial. li. vbi dicit: q̄ q̄dā in purgatorio existētes i grauibus penis petierūt adiutoriū ꝑ liberatione: q̄ scie bāt se aliqñ liberādos. Insup i homel. de diuite ⁊ Lazaro ꝰt: q̄ dānati supra se electos cōsiderāt vsq̄ in diez iudicij. Si ergo pena illa infernalis improportionabiliter grauior est q̄ purgatoria: ⁊ illa nō absorbet vsum rōnis dānatis q̄ sunt oppressi verme desperatione ⁊ culpa: quāto magis nec ista pena absorbe

bit spūs iustoꝝ q̄ fortificati sunt bona ꝯscīa: ⁊ spe: ⁊ diuina gr̄a. ¶ Scd̄o gaudent aīe existētes in purgatorio ꝓpter subuentionē: qn̄ subuenit eis ꝑ suffragia viuoꝝ: de q̄bus diximus in p̄cedenti sermone. Innotescit aūt eis predicta subuentio quadrupliciter. Primo diuina inspiratione. Scd̄o angelica reuelatione: vt d̄r. xiij. q. ij. c. fatenduꝫ. Tertio morientiuꝫ noui intimatione. Quarto experientie cognitione: qꝛ ꝑ suffragia q̄ impendunt eis experiunt sibi diminui penā. Cōueniēs nāq̄ est vt innotescat eis a q̄bus ⁊ q̄ suffragia fiāt: vt cum de purgatorio fuerint liberate: ⁊ in gloriā angeloꝝ assumpte: gratias suffragatoribꝰ suis impēdant: ꝓ eis apud largissimum miseratorē oīm deū intercedētes Nō em̄ possibile est vt ingratitudo vel aliqd̄ qd̄cūq̄ vitiū locū habeat in gloria sempiterna. Tertio gaudent aīe in purgatorio ꝓpter sctōꝝ affectionē. Superni q̄dē ciues orāt ⁊ rogāt dn̄m iesuꝫ xp̄m ꝓ illis ꝓximis suis: quos cruciari cernūt. Scd̄m enim Bon̄. in. iiij. di. xlv. duo inducūt sctōs orare ꝓ his q̄ in purgatorio sunt. Primū est eoꝝ necessitas qua indigēt ab illis releuari. Scd̄m est dei volūtas: q̄ vult ꝙ vnū mēbrū releuet aliud. Tertiū addi pōt. s. futura iocūditas seu felicitas. s. vt eoꝝ gl̄ia accidentalis augeat cū videāt eos futuros cōciues suos. Vn̄ credēdū est ꝙ angeli scti semꝑ visitāt eos ⁊ cōsolantur. Propter que oīa ad prudētiā spectat dū viuimus in hoc seculo penā quā possumꝰ ꝓ pctis nostris exoluere. Sin v̄o illam in purgatorio dolēter luemus: vbi licꝫ ꝓpter rationes iā tactas aliqua leticia aderit: nō tn̄ tāta erit vt Bon̄. ait: quanta erit afflictio. Jō sollicite cogitemus que vētura sunt ⁊ oculos aperiamus in tpe opportuno: vt sic placemus deum quem offendimꝰ impetremusq̄ ab ip̄o hic gratiam: ⁊ in futuro seculo sempiternam gloriam. Amen.

¶ Feria tertia post Letare: de iudicio curioso ⁊ temerario: propter quod multi qui se iustos credūt peccatores sunt ⁊ inimici altissimi dei. Sermo. xlix.

NOlite iudicare s̄m faciē: sed iustū iudicium iudicate. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Job. vij. et in euangelio hodierno. Prebuit nobis saluberrimum documentū satisq̄ necessariū saluator noster dn̄s iesus xp̄s dum dixit verba in themate nostro proposita: qm̄ ob curiosum iudicium multi qui se bonos existimant sepenumero mali fiunt. Scd̄m v̄o Alex. sniaꝫ in. iij. volumine sum. duplex est iudiciū. Vnū publicū ⁊ ordinatū: qd̄ quidē est actus iusticie. Aliud v̄o vsurpatū ⁊ temerarium: quo quis proximū suuꝫ iudicat vel reputat bonuꝫ aut malū. De hoc itaq̄ iudicio de quo locutus est xp̄us: ⁊ nos in presenti sermone dicemus: In quo triplex iudicium subdistinguemus declarandum.

Primum dicitur dubietatis.
Secundum veritatis.
Tertium temeritatis.

¶ Qꝛ peccatum est iudicare in deteriorem partem aliena facta que nobis dubia sunt: ⁊ quare dubia sunt in meliorem partem interpretanda. Cap. i.

PRimum iudicium vsurpatū dicitur dubietatis: cuꝫ quis proximum suuꝫ ex operibus dubijs iudicat malum. Nam multa sunt opera que bn̄ fieri possunt ⁊ male sicut ieiunare: orare: elemosynas facere: audire missas: visitare ecclesias ⁊ similia: in quibus si quis diffinitiue iudicaret proximum talia male facere vtputa ꝓpter vanam gloriam: aut aliquem alium malum finem: peccaret ꝑ vsurpationem iudicij. Jcirco in his seruanda est regula que ponitur in glo. Rom̄. xiiij. sup̄ illis verbis. Qui nō manducat: manducantē non iudicet. vbi dicitur: Dubia sunt in meliorem ptē interpretanda. Et ꝙ ita fit: probari po

est tripliciter:
Primo autoritate,
Scõo rõne.
Tertio exemplo.

¶ Primo ꝓbat autoritate. Unñ. xxxiij. di.c.habui ſſe. In rebus ambiguis abſolutũ nõ habet eſſe iudiciũ. ꝛ.xj. q.iij. in.c.graue. Graue ſatis eſt ꝛ indecẽs vt in re dubia certa det ſententia. ꝛ.xxx.q. v.c.incerta. Incerta nullatenus iudicemus quouſq; veniat dñs qui latentia ꝓducat in lucẽ: ꝛ illuminabit abſcõdita tenebrarũ: ꝛ manifeſtabit cõſilia cordium. Ad hoc facit ibidẽ,c.nullũ.ij.ꝛ.c. iudicantẽ. ꝛ idem ponit in glo.ſuper.c. nauiganti. eẽ de vſur. ꝛ in.c.ex litteris. de ꝓbationibus. Ad idẽ eſt illud dictũ eẽ de regu.iur. Eſtote inquit miſericordes ꝛc. Hoc loco nihil aliud nobis precipi eriſtimo niſi vt ea facta que dubiũ eſt quo alio fiant in meliorẽ partẽ interpretemur. ¶ Scõo ꝓbat ꝙ dubia ſunt in meliorẽ partẽ interpretãda ratione. Et hoc tripliciter.

Primo ꝓpter diuinã maieſtatẽ.
Scõo ꝓpter primi charitatẽ.
Tertio ꝓpter ꝓpriã vtilitatẽ.

¶ Primo ꝓpter diuinã maieſtatẽ. Dubioꝝ em̃ ꝛ ſecretoꝝ deus iudiciũ ſibi reſeruat: q̃ dixit Viere. xvij. Prauũ eſt cor hois ꝛ inſcrutabile q̃s cognoſcet illud? Ego dñs ſcrutãs cor ꝛ ꝓbãs renes: qui do vnicuiq; iuxta viã ſuã. ꝛ.xxxij. diſ.c. erubeſcãt. Deus ſecretoꝝ cognitor ꝛ iuder eſt. Vnde eſt ꝙ ſcribit. ij.q. j.c. nomẽ pſbyteri. Diuine pietatis poteſtati facere videret iniuriã: ſi illius iudicium meo vellẽ iudicio p̃uenire. ꝛ.xv.q.vj.c. ſi a ſacerdotibus. Nõ p̃t humano cõdẽnari examine: q̃ deus reſeruauit iudicio. ¶ Scõa ratio eſt ꝓpter primi charitatẽ. Scõm eñ Tho. ij.ij.q.xcvj. ex hoc ipſo ꝙ aliquis habet malam opinionẽ de aliquo abſq; ſufficienti cauſa: iniuriat ei: ꝛ cõtemnit ipm. Nullus aũt debet aliũ ꝓtemnere abſq; cogẽte cauſa. Ideo vbi nõ apparẽt manifeſta iudicia de malicia alicuius: debemus vt bonũ habere: in meliorẽ partẽ interpretando qõ dubiũ eſt. Et ſi diceret ꝙ iudiciũ dz eſſe magis de eo qõ vt in pluribus accidit: ſed vt in pluribus accidit vt male agãt: q; vt dr Eccs. j. Stultoꝝ infinit? eſt numerus: g̃ dubia magis debemus interp̃tari in malũ q̃ in bonũ. Reſpondet Tho. ꝙ ille qui in meliorẽ partem aliox facta interp̃tatur frequẽtius fallit. Sed melius eſt ꝙ aliq̃s fallat habens bonaz fidẽ de aliquo hoie malo: q̃ rarius fallat habẽs opinionẽ malaz de aliquo bono: q; ex hoc fit iniuria alicui: nõ aũt ex primo. Jõ Sen. li. iij. de bñficijs. ait: Sãct? eſt ꝓdeſſe etiã malis ꝓpter bonos: q̃ bonis obeſſe ꝓpter malos. Ideo lex fauet vt patiatur potius nocentem abſolui: q̃ innocentẽ condemnari. ff. de penis. l. abſentez. in princi. ¶ Tertia rõ eſt ꝓpter ꝓpriã vtilitatẽ: q; ſic homo euitat iudicium dei: ſm illud Luce. vj. Nolite iudicare ꝛ nõ iudicabimini. Notãdũ tñ ſm Alexãdrũ in.ij. volumine ſumme: ꝙ primoꝝ noſtroꝝ facta dubia nobis poſſunt eſſe tripliciter. Primo ex ignorãtia principiũ vt dr eẽ de ſen. excõ. c. cum voluntate. Voluntate ac propoſito maleficia diſtinguunt. Ideo neſcimus ſepiſſime: ex quo principio ꝓcedant alioꝝ opera: ꝓterea in talibus iudicium curioſuz cauere debemus. Secũdo poteſt eſſe aliquid dubium ex ignorantia medij: quia multotiens mutatur voluntas. Nam multi aliqua bona exercentes: mala intentione mutari poſſunt: ꝛ econuerſo. Tertio poteſt aliq̃d eſſe dubiuz ex ignorantia finis: iccirco dicitur. xj. q. j. c. ſacerdotibus. Neſcimus quis in terribili iudicio dei qualis ſit futurus. Etenim Paulus egregius p̃dicator dicit: Nolite ante tẽpus iudicare quoadusq; veniat dñs. Tertio probat ꝙ dubia ſunt in meliorẽ partẽ trãſferẽda exẽplo. Legimus nãq; ꝙ ſctũs frater Leo ſocius bti Fraciſci dũ infirmaret in loco ſcrẽ marie de angelis: vidit in viſione multitudinẽ fratrũ ꝓceſſionaliter incedẽtium

Inter quos viditvnum a cuius oculis
radij procedebant lucidissimi: ⁊ q̄rens
ab vno illoꝝ quis esset ille cuius oculi
ita splendebant: audiuit ꝙ erat frater
Bern̄. de quintaualle primus soci⁹ bea
ti Francisci: qui semper de his que vi-
debat in alijs: in melius iudicabat. Qñ
em̄ videbat aliquos male indutos di-
cebat: Isti melius seruant paupertatē
q̄ tu frater bernarde. Cum v̄o inspicie
bat diuites preciosa indumenta defe-
rentes cordis compunctione dicebat:
Forsan illi subvestibus delicatis humi
liores sunt q̄ tu frater bernarde. Ac ꝑ
hunc modū semꝑ in dubijs bñ de alijs
sentiebat. Vis v̄o dictꝫ visio disparuit.
¶ Qꝛ nō peccat q̄ manifesta dānat ma-
la ⁊ iudicat: ⁊ qualr̄ primoꝝ pctā non
sunt curiose exploranda. Capl'm. ij.

Secundum iudiciuꝫ dicitur
veritatis. Ip̄m autē est cuꝫ
quis de manifestis autvir-
tutibus aut vitijs proximi
sui recte sentit. De quo Da
uid in ps̄. lvij. ait: Recte iudicate filij
hominū. Et Arist. j. ethi. Unusq̄sq̄ bñ
iudicat q̄ bene cognoscit. Et ex̄ de reg.
iur. c. Estote misericordes. Quod enim
scriptum est Mat. vij. A fructib⁹ eoruꝫ
cognoscetis eos. De manifestis dictuꝫ
est: que non possunt bono animo fieri:
vt stuprum: blasphemie: furta: ebrieta-
tes: ⁊ similia: de quibus nobis permit
titur iudicare. Et. xj. q. iij. c. si q̄s dixe-
rit. Si quis dixerit iustum iniustum: ⁊
iniustū iustū: vterq̄ abominabilis est
apud deū. Et ibidem in. c. si quis homi
nem. ⁊. in. c. vhe qui dicitis. inducitur
illud Esa. v. Vhe qui dicitis bonū ma-
lum ⁊ malū bonū: ponentes tenebras
lucē ⁊ lucē tenebras. Verūtamē aliud
est aliena facta subtiliter ⁊ curiose inq̄
rere ⁊ inuestigare: aliud eo ꝙ manife-
sta sunt ⁊ mala illa condēnare. Primū
vitiū est reprehensibile. ꝓpterea Ber.
ait: Noli esse aliene vite aut temerari⁹
iudex: aut curiosus explorator. Scd̄m
v̄o etsi non sit malum: tamen ita faciē-
dum est vt primo peccatori cui⁹ p[illegible]
sunt manifesta compassio habeat. [illegible]
multi reperiuntur qui magis aliena [illegible]
cta q̄ sua iudicare contēdūt. De q̄bus
dicit Sen̄. li. ij. de ira. Aliena vitia [illegible]
te oculos habemus: a tergo nostra. [illegible]
Martialis cocus. Ad fratris culpā [illegible]
le tu lumina portas. Ad ꝓpriā v̄o [illegible]
la: vel ceca geris. Et Chryb. in li. de [illegible]
punctione. In alienis delictis seue[illegible]
amarissimi iudices residemus: nos[illegible]
autē trabes oculis infixas ꝓprijs [illegible]
videmus. Sed vt inquit Tullius [illegible]
iij. q. tuscu. Proprie stulticie est alio[illegible]
vitia cernere: suoꝝ obliuisci. Ideo [illegible]
uator noster Mat. vij. ait: Quid vide[illegible]
festucam in oculo fratris tui: ⁊ trabe[illegible]
in oculo tuo non vides. Aut quomo[illegible]
dicis fratri tuo. Frater sine eijciam [illegible]
stucam de oculo tuo: et ecce trabs [illegible]
in oculo tuo. Hypocrita. Eijce p[illegible]
mum trabem de oculo tuo: et tunc [illegible]
debis eijcere festucam de oculo fratris
tui. Ex hoc vsitatum prouerbium est
Tollere festucā si vis de fratris oculo
Que tua cōturbat lumina tolle trabē
Et Greg. in moral'. dicit illud quod [illegible]
nitur. iij. q. vij. c. qui sine peccato. Qui
sine peccato est vestrū primus in illam
lapidem mittat. Ad aliena quippe p[illegible]
cata puniēda ibant ⁊ sua relinquebant
Reuocentur igitur intus ad ꝯscientiā
vt prius propria corrigant: ⁊ tunc ali
na reprehendant. Est ad hoc propositū
illd̄ quod scribitur. iij. q. vij. c. iudice
⁊. c. ī grauib⁹. ⁊. c. postulatus. ⁊. c. sacer
dos. Solent aūt hoc vitio multū infi
ci laici ⁊ seculares qui subtiliter ꝑscru
tari querunt sacerdotum ⁊ religiosorum
vitam. Et si peccatum aliquod veniale
in eis viderint: dānant illos: spernunt
doctrinam: contēnunt ipsorum officia
et orationes: reputant ipsos malos: [illegible]
apto ore vbiq̄ crudel'r detrahūt nec [illegible]
gitāt qd̄ īpietatibus ipsi sunt īuolu[illegible]
quod periurijs: blasphemijs: vsuris
furtis: rapinis: fornicationib⁹: adulte
rijs: sodomijs: atq̄ sil'ibus. Pro q̄bus

s.q.s.in.c.multi. Gregori⁹ ait: Multi
seculariū hominū cū plus sacerdotum
vitā q̄ suā discutiūt: ī magnū ꝯtēptio
nis diuinoꝝ sacramētoꝝ crimen incur-
rūt. Magna em̄ trabe vulneratos ocu
los habētes: eāq̄ negligētes: festucam
tenuē in alioꝝ oculis ꝯspiciūt: quā dū
incaute auellere festināt: in erroris fo-
ueā dilabūtur. hec ille. Iccirco salubre
est documentū fructuosumq̄ vt q̄libet
de suis defectib⁹ se accuset: ⁊ humiliet
non aūt alioꝝ pctā p̄sumptuose p̄iudi-
cet. Un̄ beat⁹ Frāciscus dixit in regula
de fratrib⁹ suis. Quos moneo ⁊ exhor
tor ne despiciāt neq̄ iudicēt homines
quos viderint mollib⁹ vestimētis ⁊ co
loratis indutos: vti cibis et potib⁹ de-
licatis: sed magis vnusquisq̄ iudicet ⁊
despiciat semetipsum.

¶ Q̄ temerariū est iudicare de ꝓximo
malū ꝑ quodcūq̄ signū: nisi esset signū
violentum. Capitulum.iij.

Tertiū iudiciū quo q̄s aliū iu
dicat d̄r temeritatis. Et est
cū q̄s male sentit de ꝓximo
uo diffinitiue ꝓpter aliqd̄
indeficiēs signū suspitiōis. De quo fit
mentio.ij.q.j.c.multi. et.xj.q.iij.c. te-
merariū. Notādū tn̄ ꝟm Alexan. q̄ tri
plex est suspitio: ꝟm quā q̄s pōt maluz
de proximo suo presumere.

Prima d̄r violenta.
Secunda leuis.
Tertia temeraria.

¶ Prima d̄r violenta suspitio.s.cū ap-
parēt omnia signa mali: ⁊ nulla bona:
vt si adulter habitaret cū adultera de
quibus etsi non videat̄ quid faciā: tn̄
ꝓpter hmōi signū cohabitationis iu-
dicare illos nō est pctm̄. Propter talia
iudicauit Salomon de filio illi⁹ mere
tricis q̄ alia meretrix illa dormiēte ab
stulisset. de q̄bus d̄r.iij Reg.iij. ⁊ ex̄ de
presump.ī.c.afferte. Nā cū dixisset Sa
lomon. Afferte mihi gladium ⁊ diuidi-
te infantem viuum ⁊ date dimidiā par
tē vni: ⁊ dimidiā partē alteri: quod nō
dixit diffiniendo: sed potius tētando ⁊
inquirēdo v̄itatē. vt dicit glo.sup.d.c.
afferte. Clamauit mulier cui⁹ fili⁹ erat
viuus ad regē. Cōmota sunt quippe vi
scera ei⁹ sup filio suo. Obsecro dn̄e da-
te illi infantem viuū: ⁊ non occidatur.
Ecōuerso illa dicebat: Nec mihi nec ti-
bi: sed diuidatur. Respōdit rex et ait:
Date huic infantē viuū ⁊ nō occidat̄:
hec est em̄ mater ei⁹. ¶ Scd̄a suspitio
dicit̄ leuis: qn̄ sunt leuia signa mali: et
fortia ac plura boni: vt si mulier loqua
tur cū aliquo viro religioso honeste et
in honesto loco ac condescēti: ⁊ sil̄ia: et
sic iudicare malū pctm̄ est. Sciendū tn̄
ꝟm Tho.vbi.s̄. q̄ aliud est ex hmōi si-
gnis dubitare de malo ꝓximi: aliud il-
lud affirmare. Primū ꝑtinet ad huma
nam tētationē sine qua nō ducit̄ ista vi
ta. ꝟm illud apl̄i.j.Coꝝ.x. Tētatio vos
nō apprehēdat nisi humana. Affirma-
re v̄o et existimare pro his signis malū
de proximo suo pctm̄ est. Un̄ Aug.sup
illd̄.j.Coꝝ.iiij. Nolite ante tp̄s ⁊c.ait:
Etsi suspitiones vitare nō possum⁹: q̄
hoīes sumus: iudicia tamen.i.diffini-
tiuas sentētias ꝯtinere debem⁹. ¶ No
tandū adhuc ꝟm p̄fatuz doctorē: q̄ su
spitio de malo alterius pōt tripliciter
prouenire. Primo ex lōga experientia.
Un̄ Aris.ij.lib. Ethicoꝝ dicit: q̄ senes
sunt maxime suspitiosi: eo q̄ multoti-
ens experti sunt alioꝝ defect⁹. Senes
tm̄ inquit cacoges sunt. Est enim caco
gia deterius existimare oīa. Secundo
ꝓuenit talis suspitio mali: ex eo q̄ ali
quis male afficit̄ ad alterū. Cū em̄ q̄s
aliū contēnit vel odit: facile opinatur
malū de ip̄o: q̄ vnusquisq̄ facile credit
qd̄ appetit. Tertio ꝓuenit suspitio ma
li ex hoc q̄ aliq̄s in seipso malus est: ex
quo cōscius sue malicie faciliter maluz
de alijs opinat̄. ꝓpterea sapiēs Eccl̄s
x.c.ait: Stultus in via sua ambulans:
cū ip̄e sit īsipiēs: oēs stultos existimat.
Et Seneca in lib. de morib⁹. Hoc ha-
bet oīs affect⁹ vt ī quo ipse insanit: ce-
teros putet insanire. ¶ Tertia suspitio
dicit̄ temeraria: cuz quis omnia bona

in malā partē trahit. Unde Chryb. i quo-
dā sermone ait: Sunt q̄dā puersi q̄ de
oībus male iudicant. Dicūt eñ si quis
studet ⁊ humiliati vacat hypocrita est:
si recreationi gulosus est: si societati se
cularis est: si simplicitati fatuꝰ est: si ali
orū correctioni p̄sumptuosus est: si silē
tio et paci simulator est. hec ille. Quis
ergo explicet q̄ multos lucret diabolꝰ
ꝓpter temeraria ⁊ presumptuosa iudi-
cia: in q̄bꝰ tanto maiꝰ periculū īminet:
quāto minoris culpe esse credunt. Eui
temꝰ itaq; illa quātū possumꝰ: vt sic ve
penitētiā agētes assequamur hoc ī se-
culo dei gr̄am: ⁊ in futuro sempiternā
gloriā: in qua viuit gloriosus deꝰ ꝑ in-
finita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄rta post Letare: de sacratissi-
mis indulgētijs ⁊ relaxationibꝰ: quas
facit ecclesia in remissionē pene pecca-
torum. Sermo.l.

Venit nox quā-
do nemo pōt opari. Re-
dēptoris nr̄i verba sunt
ista originalr̄ Joh. ix.c.
et in euangel. hodierno.
Ostensum est in supiori sermone q̄ gra
uis erit q̄ vhe timēda purgatoria pena
que seruat his q̄ in hac vita ꝓ suis pec
catis satisfacere negligunt. Et qm̄ ple-
riq; excusare se possent di. vires aut tē
pus illis ad satisfaciēdū nō sufficere:
iccirco clemētissime ꝓuidit dn̄s nr̄ ie-
sus xp̄s cōcedēs thesaurū eccl̄ie mini-
stris ꝓ loco ⁊ tpe pctōribus dispēsan-
dū. Fiunt nāq; in ecclesia ꝑ p̄latos ⁊ su
periores relaxationes: ⁊ indulgētie: in
quibus q̄ faciūt qd̄ debent: peccatoruz
suoꝝ remissionē lucrant. Ut autez hoc
clarius intelligat: statui hodierna die
de indulgētijs verba facere: vt reniten
tes pctōres intelligētes illarū virtutē
inuigilēt cū studio eas acq̄rere: nō ex-
pectātes noctē mortis ⁊ purgatorie pe
ne: qñ amplius non poterunt operari.
De ip̄is ergo indulgētijs tria mysteria
principalia ꝓponimus declaranda.

Primum d̄r diffinitio.
Secundum cōcessio.
Tertiū fructificatio.

¶ Quid sit īdulgētia: ⁊ qualr̄ ꝓdest in
foro dei ad diminutionē pene purgato
rie: ⁊ de clauibꝰ a xp̄o collatis sacerdo-
tibus. Capitulum.j.

Primū mysteriū de indulgē
tijs declarādū d̄r diffinitio.
In quo q̄d sit indulgētia vi
deamus. Et rn̄det Fran. de
may. in tractatu de indulgē
tijs: q̄ indulgētia est remissio pctōrū.
Qd̄ itelligēdū est de remissiōe pene tē
poralis: ad quā pctōr remanet obliga-
tus post remissionē culpe ⁊ pene eter-
ne. Ip̄a nāq; pena ⁊ culpa eterna remit-
tunt ī ꝯtritione cū pctōr iustificat. Et
q̄ vt tactū est sermone septimo huius
opis. c.j. licz in baptismo oīs pena q̄ ꝑ
pctō debet: penitꝰ relaxet merito pas-
sionis xp̄i: tn̄ cum hō pctā iterat reddit
se indignū tanto bn̄ficio: iō in ꝯtritiōe
nisi esset multū feruētissima nō remitti-
tur ei tota pena: sz minorat vt dicit ma-
gister sen. dist. xix. tertij. quātū decet et
expedit salua diuīa iusticia. Remanet
itaq; vt in pl̄ibꝰ obligatꝰ pctōr ad tem-
poralr̄ satisfaciēdū penāq; tpalē exol-
uendā. Hanc v̄o taxare hz sacerdos in
ꝯfessione: q̄ vt dictū est in sermone pro
arbitrio pn̄ias pōt iniūgere. Et q̄ rare
cōtingit vt q̄s totā penā tpalē debitā
excipere possit ⁊ adimplere: iō q̄ eaz in
hac vita nō soluūt in purgatorio acri-
ter punient. Sed cū q̄s facit illud pro
quo īdulgētie ꝯcedunt a dicta pena li-
berat plus ⁊ minꝰ ꝟm īdulgētie q̄litas
tē. ¶ Notandū tn̄ ꝟm Rich. ⁊ Bon. di.
xx. q̄rti. q̄ fuerūt q̄dā q̄ voluerūt distin-
guere foꝝ dei ⁊ foꝝ eccl̄ie. Et hi dixerūt
indulgētias valere quātū ad foꝝ eccle-
sie: nō quātū ad foꝝ dei. Nō aūt ipsorū
erat: q̄ nullus inferior pōt absoluere a
pena ad quā ligat supior: sz deꝰ remit-
tēdo culpā ligat ad aliquā penā tpalē:
ergo videtur q̄ nullus possit de illa ali-
quid dimittere. Et ꝓpterea dicūt īdul-

gētias valere in foro eccl'ie: remittēdo penas taxatas a iure vel a iudice: nō tñ aliq̄d remittēdo de pena taxata a deo. Uerūtñ ista opinio satis īpia est ⁊ ꝯria rōni: q: si sic esset tūc eccl'ia absoluēdo a penis satisfactorijs trāsmutare ad penas purgatorij: et ad grauiora supplicia. Ideo simpl'r dicēdū est ꝙ relaxatio satisfactiōis q̄ fit in indulgētijs: valet etiā in foro dei: q: deꝰ hꝫ ꝓ condonato qđ sic ꝯdonat. Modus aūt intelligēdi qualiter fieri pōt talis est. Presupponēdū nāq̄ est ꝙ bonū obtinemꝰ ex triplici merito. s. ex merito ꝓprio: ⁊ ex merito capitis: et ex merito eccl'iastice vnitatis. Et ꝙ ita sit in se manifestum est: q: quilibet meret sibi ꝑ gr̄am quaꝫ hꝫ. Qđ xp̄s meruerit nobis nemo dubitat nisi qui fide caret. Qđ eccl'ia mereatur nobis: ⁊ eiꝰ merita patēt ꝑ verba Aug. di. in li. de pnīa. Credēdū est ꝙ oēs orationes ⁊ elemosyne eccl'ie: et opa iusticie: succurrūt recognoscēti mortalitatē suā: ꝑ hunc modū sicut triplex est meritū obtinēdi bonū: sic ⁊ meritū liberādi a malo. Meritū. s. ꝓprium. Et hoc est meritū nr̄e ꝯtritiōis: ⁊ ꝑ hoc meremur liberari a pena eterna: ita ꝙ simul sunt hic duo. sicut in angelis gr̄a ⁊ gl'ia. Secūdo est meritū xp̄i: ⁊ hoc operat in sacramētis ⁊ ptāte clauiū: ⁊ ꝑ hoc remittitur pars pene. Tertio est meritum ecclesiastice vnitatis: et ꝑ illud adhuc fit remissio. Et sic ꝑm triplex meritum fit triplex pene ꝯdonatio: vt sic currat misericordia cuꝫ iusticia: ⁊ in qualibet est mutatio maioris ī minꝰ. Uñ pena eterna primo mutat in tpalē cū remittitur culpa. Scđo tpalis magna ⁊ supra vires cōmutat in penā cōpetētē viribus in sacerdotis absolutiōe: ⁊ qđ residuuꝫ est reseruat in purgatorio. Tertio vero pena illa ad quā q̄s tenet mutat in minorē in īdulgētijs. Hoc aūt pōt facere eccl'ia ex diuina autoritate. Thesauruꝫ em̄ meritoꝝ. s. xp̄i martyrū: ꝯfessorū: ac virginū: recōmēdauit eccl'ie dispēsandū: cū eccl'ie in prelatis tradidit claues regni celoꝝ. Et ꝑ hoc solui pōt rō eorū qui dicūt ꝙ inferior nō pōt absoluere a pena imposita a supiore. Nā licꝫ non possit autoritate ꝓpria: pōt tñ autoritatē ipsiꝰ superioris. Uel pōt dici ꝙ p̄latus dās īdulgētias nō absoluit oīno cōdonādo: sꝫ soluēdo de thesauro ecclesie. ¶ Sꝫ aliq̄s posset obijcere ꝙ eccl'ie nō sunt date claues: q: claues aut sunt ad claudēdū: aut ad aperiēdū. Sed đr Apoc. iij. Xp̄s aperit et nemo claudit: claudit ⁊ nemo aperit: ḡ eccl'ie nō sunt date claues. Uerūtñ in ꝯriū est qđ xp̄s dixit Petro Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Ex q̄bus v̄bis patꝫ ꝙ mediante Petro eccl'ia claues accepit. Qđ no. xxiiij. q. j. c. manet. c. qđcūq̄. c. oībus ꝯsideratis. ¶ Rñdet ergo Rich. dist. xviij. quarti. ꝙ claues regni celoꝝ date sunt eccl'ie. Et accipiuntur hic claues ad sil'itudinē clauiū materialiuꝫ ꝑ quas ostiū claudit ⁊ aperit. Claues em̄ eccl'ie sunt quedam ptās data eccl'ie in prelatis suis ad aperiēdū ⁊ ad claudēdū hoībus regnū celoꝝ: qđ claudit homini ꝑ pctm̄ vel ꝑ obligationē ad penā ꝑ pctō: ⁊ aperit ꝑ remotionē vtriusq̄. Est aūt ptās triplex aperiendi celum et claudēdi. ¶ Prima est autoritas: q̄ est in solo deo: q̄ solus aperit effectiue per infusionē gr̄e: ⁊ claudit ꝑmissiue ꝑmittēdo iusto iudicio hoīem ruere in peccatū gratiā nō ꝯferendo. ¶ Secūda est clauis excellentie q̄ est in xp̄o rōne humane nature: qui celū aperit ꝑ meritū passionis sue: ⁊ claudit ꝑ potestatē iudicialē sibi traditā. ¶ Tertia est clauis ministerij: scꝫ in p̄latis eccl'ie: q̄ celum aperiūt ministrādo sacramēta: q̄ operantur in merito passiōis xp̄i et v̄tute. ¶ Ad autoritatē ergo Apoca. dicenduꝫ ꝙ clausura regni celorū potest tripliciter accipi. Uel ꝓ illa qua erat clausum generi humano propter pctm̄ primorū parentum. Uel ꝓ illa qua claudet oībus reprobis in iudicio ꝑ sententiam diffinitiuam. Uel pro illa qua claudit interim homini per culpam et penam

remittendas. Prima clausura fuit vniuersalis ⁊ nō perpetua: et hāc xp̄s aperuit merito passionis sue. Et de hac d̄r Apoca.iij. Aperit ⁊ nemo claudit. Alia sil̄r clausura erit ꝑpetua: de qua Mat. xxv. Clausa est ianua. ⁊ de hac d̄r Apoc̄. iij. Claudit ⁊ nemo aperit. Alia clausura est ꝑticularis: ⁊ nō ꝑpetua: ⁊ hāc p̄lati eccl̄ie possunt ministerialiter aperire. Propterea nō mediocriter errāt hi q̄ dicūt īdulgētias nō valere: cū tota eccl̄ia rōnabiliter cōtrariū asserat et affirmet.

¶ De autoritate cōcedendi indulgētias ⁊ illarū varia concessione: ⁊ de causis ꝓ quibus cōceduntur. Cap̄m.ij.

Secundū mysteriū de indulgētijs declarādū d̄r cōcessio. In quo de ipsarū cōcessione tria consideremus.

Primo autoritatē.
Secūdo varietatē.
Tertio causalitatem.

¶ Primo cōsideremus autoritatē quis scz habet autoritatē indulgētias concedēdi. Et respondēt doc.s. Boñ. ⁊ Rich. vbi.s̄. ꝙ illi soli p̄nt indulgētias dare: quibus dispēsatio thesauri ecclesie commissa est: ⁊ ſm mēsurā cōmissionis sue. Et qr xp̄i vicario cōmissa est plenitudo potestatis ab ipso xp̄o: vt pz ex̄ de peni. ⁊ remis.c.cū ex eo. Iō pōt dare indulgētias per totā ecclesiā militantē: et tātas quātas sibi dare placuerit si adsit rōnabilis cā. Alij aūt habēt tantū de hac potestate quātū eis a xp̄i vicario cōcessum est: Ipse aūt per ius cōe hoc nō cōcessit nisi ep̄is: vel electis in ep̄os ⁊ suis legatis. Et iō nulli alij possunt indulgētias dare: nisi ex speciali cōmissione: nec p̄nt legati dare indulgētias nisi in ꝓuincia sua: nec ep̄i nisi in suo episcopatu. Archiepiscopi tñ possunt eas dare in episcopatibus suffraganeoꝝ suoꝝ: vt pz ex̄ de peni. ⁊ remis.c.nostro.in textu ⁊ in glo. Isti tñ in dedicatione basilice siue dedicetur ab vno siue a plurib⁹: nō debēt extēdere indulgētias vltra annum nec in anniuersario dedicatiōis vltra.xl.dies. Limitata est em̄ eis ptās a papa: ne ꝑ immoderatas remissiones claues eccl̄ie cōtemnerētur: ⁊ penitētialis satisfactio eneruaret̄. ex̄ de peni. ⁊ re.c.cū ex eo. Et si diceret̄ ꝙ oīs sacerdos hz claues: ergo pōt indulgentias concedere. Rñdet Boñ. ꝙ clauis nō est tota rō v̄tutis indulgētias faciēdi: sed ptās clauis cū iurisditione ⁊ autoritate thesauri dispensandi: que ordinarie solis cōpetit ep̄is ⁊ sacerdotib⁹: si eis ab ep̄is committatur.

¶ Scd̄o cōsideremus circa cōcessiones indulgentiarū varietatē. Scd̄m em̄ ꝙ apparet ex vsu ecclesie solēt indulgētie variari tripliciter. Cōcedunt̄ nāq; aut ſm numerū dierum vel annoꝝ: aut ſm partē pctōꝝ: aut ſm plenariā remissionē. Qñ cōcedūtur ſm numeꝝ dierū vel annoꝝ: vtputa qr dantur centū dies vel centū anni de indulgētia: tūc qui illā lucrātur absoluunt̄ a pnīa quā facere debuissent ꝓ pctīs suis ꝑ centū dies: vel ꝑ centū annos: siue in hac vita siue in purgatorio. Qñ v̄o cōceduntur indulgētie ſm partē pctōꝝ: vtputa qr cōcedit̄ tertie vel quarte partis remissio pctōrum: tūc q̄ illas lucrantur absoluunt̄ a pena quā tenebant̄ exoluere ꝓ illa parte: siue illa pena sit centū annoꝝ siue mille: siue plurium. Qñ aūt cōcedūtur indulgētie ſm plenariā remissionē: tūc qui illas lucrātur absoluunt̄ ab om̄i pena: ita ꝙ si tūc ex hac vita decederēt: statim ad celū euolarēt: ⁊ inter ciues celi nullo obstaculo impediti collocarent̄. ¶ Tertio cōsideremꝰ circa cōcessionē indulgētiarū causalitatē: ꝓ qua cā cōcedi possunt et debēt indulgētie. Et rñdet Boñ. ꝙ sicut videmꝰ in politicis ⁊ cōitatibus humanis ꝙ thesaurus reipublice ꝓpter duo maxime cōsueuit ꝓferri et cōicari exterius: sic in spūalibus est intelligendū. Profert̄ nāq; thesaurus extra propter gloriā p̄ncipis: sicut faciūt reges curiales: quēadmodū fecit rex Asuerus vt h̄r Hester.j. Alio mō ꝓpter vtilitatē cōitatis siue necessitatez. Vñ qñ ledit̄ cōitas preferūtur stipēdia et donatiua militi-

bus vt eant ad pugnaz. Sic thesaurus ecclesie ab his qui habēt dispēsare duplici ex causa debet aperiri: scz propter gloriā principis ⁊ laudē. Laus ꝟo ⁊ honor dei est in sctis suis. Et sancti honorātur in cōstructione basilicarū: visitatione earūdē: cōmemoratione virtutuz suarū. Et idē fit in predicationib⁹ ⁊ sermonib⁹. Jō ꝓ his oīb⁹ indulgētie recte fiūt. Cōis aūt vtilitas est defensio terre sancte: defensio fidei: promotio studij: ⁊ sil'ia: ꝓ q̄bus adhuc recte indulgētie cōcedunt. Et si diceret ꝙ nō licet dare spiritualia ꝓ tpalibus: qꝛ illud esset simoniacū: sed in istis indulgētijs dant spiritualia ꝓ tpalibus. s. remissio pene pro pecunijs et alijs rebus loco elemosyne oblatis: ergo videt ꝙ non licet ꝯcedere hmōi indulgētias. Rn̄det Rich. ⁊ Bona. ꝙ nō dātur spūalia ꝓ tpalibus nisi per accidēs. Cū em̄ dātur indulgētie ꝓ ecclesijs vel hospitalib⁹ cōstruēdis: non dantur vt in illis tēporalibus sistat: sed propter vtilitatē spiritualē consequentem. Unde nō dātur pro tēporalibus nisi inquātū ordinātur ad spiritualia. Jō qn̄ prelatus dat indulgentiā: nō dat eā pro elemosyna exteriori: non considerās datum sed fructū: videlz qꝛ ex radice bone voluntatis procedit.

¶ De fructu indulgētie respectu existentium in mortali: ⁊ eoꝝ qui sunt in purgatorio: ⁊ illoꝝ qui post illarum acquisitionem erunt propter alia peccata damnandi. Capm. iij.

Tertiū mysterium de indulgētijs declarādum d̄r fructificatio. In q̄ de fructu indulgētie circa tria precipue dubitat.

Primo vtrū indulgētie prosint existētibus in mortali peccato.

Secūdo vtrum prosint his qui sunt in purgatorio.

Tertio vtrū prosint his qui illas lucrantur: ⁊ postea propter alia sua peccata damnantur ad infernum.

¶ Ad primū dubiū rn̄det Rich. ꝙ non pōt fieri remissio pene manente culpa. Et iō cū per indulgētias nō remittatur culpa existentib⁹ in mortali pctō: nō remittit eis ꝑ indulgentiā aliq̄d de pena. Si tn̄ aliq̄s existens in mortali pctō facit illud qd̄ cōtinet in forma indulgentie: prudēter facit: qꝛ bona facta in pctō mortali aliquo mō pctōrem disponunt de cōgruo ad penitētiā: ⁊ illa mediante ad susceptionē remissionis pctōꝝ ꝑ diuinā mīam. hec Rich. Bon̄. ꝟo dicit ꝙ ad hoc vt indulgētie valeāt req̄rit duplex cōditio ex parte dantis. s. potestas vel autoritas de qua supra dictuz est: et honesta ac rōnabilis causa. Un̄ nō esset credēda indulgētia alicuius valoris si q̄s daret eā eūtibus videre torneamenta. Sil'r ex parte accipiētis duplex cōditio req̄ritur. s. cōfessio cū vera contritione: ⁊ fides cū vera deuotione vt vere de pctīs sit penitēs: ⁊ vere cōfidens ꝙ pastoris indulgētia sibi valeat. ¶ Secūdo cōtingit dubitare vtrū indulgentie valeāt his qui sunt in purgatorio? Et quibusdā visum est ꝙ sic: ⁊ arguunt ꝙ oēs aīe sancte aut sunt de ecclesia triūphante: aut militante. Sed aīe existentes in purgatorio sctē sunt: nec sunt de ecclesia triūphāte: qꝛ ī eo nulla est pena: ḡ sunt de ecclesia militāte. Sed oīb⁹ habētib⁹ gr̄am in eccl'ia militāte ꝓsunt indulgētie: ergo ꝓsunt illis qui sunt in purgatorio. Alij ꝟo tenēt cōtrariū: qꝛ vt scribitur de peni. dist. j. c. si cui. §. alij econtra. Dn̄s par ius soluēdi voluit esse ⁊ ligandi. Si prelati eccl'ie non possunt ligare illos q̄ sunt in purgatorio: ergo nec eos soluere. Qd̄ verū nō esset si illis prodessent indulgētie. Rn̄det Rich. ꝙ indulgētie nō ꝓsunt illis q̄ nō sunt de iurisditione illius q̄ eas cōcessit: vt pz ex̄ de peni. ⁊ re. c. qd̄ aūt. Nec illis q̄ nō faciūt illud ꝓ quo dātur indulgētie: q̄uis voluntatē habeāt faciēdi. Nā licz nō potēti operari volūtas reputet ꝓ facto quātum ad premiuz essentiale: nō tn̄ hoc est verū quātum ad quodlibet premiū accidētale. Un̄ nec pro facto reputat quātū ad remissionem pene per indulgentias

obtinēde. Illi aūt q̄ sunt in purgatorio nō sunt sub iurisdictione prelatoꝝ ecclesie: qō satis datur intelligi cū dicit dñs Petro Matth. xvj. Quodcūq; solueris super terrā ꝛc. cōcedēdo ei potestatē super eos tm̄ q̄ sunt viuētes i hac mortali vita. Nō possunt etiā hi q̄ sunt in purgatorio facere illud p̄ quo datur indulgētia: iccirco indulgētie eis nō prosunt directe. Indirecte tm̄ eis p̄sunt inquātum existētes in hac vita faciūt pro eis illud qō cōtinetur in forma indulgētie: maxime si dētur indulgētie sub hac forma. Quicunq; fecerit hoc vel illud p̄ se vel p̄ patre suo defuncto vel alia persona in purgatorio existēte: dam̄ tot dies indulgentie. Et sic etiā ꝑm cōem opinionē doctoꝝ p̄sunt per modū suffragij: et nō p̄ modū indulgētie. Ad argumentuz ꝯo factū p̄ oppositione contraria dicit Rich. q̄ illi qui sunt in purgatorio cum ecclesia militāte quodāmodo cōicant in pena: ꝛ cū triūphante cū impossibilitate peccādi: cū vtraq; in charitate. Et iō q: cōiuncti sunt cū militāte ecclesia per charitatē ꝛ maxime auxilio indigēt: q: nō sunt in statu in quo possint penam assumere voluntariā per quā citius admitteretur ad visionē beatā: iō ecclesia p̄t eos iuuare cōicando eis merita viuoꝝ: nō tm̄ per modū autoritatis per quā directe iuuātur illi quibus directe p̄sunt indulgētie. ¶ Tertio cōtingit dubitare vtrū indulgētie p̄sint his qui illas lucrātur si post illarū adeptionē p̄pter alia pcta per eos cōmissa damnentur in inferno. Sed ad intelligēdū hāc difficultatez necesse est scire an p̄ culpā sequentē pcta dimissa redeāt. Et ad hoc nos dicimus ex sn̄ia Rich. in. iij. ꝛ dñi Bon̄. dist. xxj. q̄ pcta dimissa redire intelligi p̄t dupliciter. Aut quātū ad culpam: aut quātū ad penā. Primo modo pcta dimissa redire nō possunt: q: nulla res annihilata redire p̄t eadē numero nisi per diuinā potentiā. iuxta illud Auicēne. ij. Metaph̄. Oō annihilatum est nō redit. Peccatū aūt cū remittit̄ annihilatur: ꝛ per operationē diuine potentie reuerti nō p̄t: q: vt inquit Aug̃. li. lxxxiij. q. Deo autore nō fit hō deterior. Dicūtur tm̄ pcta dimissa redire inquātū sequēs culpa magis gravat q̄ si peccata illa nō fuissent dimissa. Quātum vo ad penā: vtrū dānatus p̄ pctis que cōmisit post pcta dimissa: puniat̄ tm̄ pro illis p̄ quibus dānatus est: aut p̄ aliis dimissis: ꝛ sic pcta redibūt quātu ad pennam. Rn̄det Rich. q̄ pena que debetur p̄ peccatis dimissis: aut est tota completa ante sequēs mortale peccatū: aut nō. Si nō: tūc dico q̄ remanet obligatus peccator ad solutionē refidui pene: si in illo pctō mortali moriatur p̄ pctis illis remissis quoad culpā non quoad penā. Et iō p̄ illis in inferno pena eterna punietur. Sed p̄ accidēs q: in pctō mortali nulla pena est satisfactoria in conspectu dei. Et iō quātūcunq; puniat̄ semp remanebit obligatus ad penā. Illa tm̄ pena erit minus intēsa q̄ si illa pcta nō fuissent ei dimissa. Si vo pena est soluta ante sequēs mortale: pcta remissa nō redeūt nisi inquātū aggravāt sequens peccatū p̄pter quā aggrauationez sibi maior pena debet. Propter hoc dī Naum. j. nō iudicabit deus bis in idipsum. Et de peni. dist. iij. versus finē. Diuina clemētia dimissa pcta vltr̄ in vitiū redire nō patit. Cū ergo existētibus in charitate p̄ indulgētias remittāt̄ pena talis p̄ peccatis debita: si post p̄pter alia peccata sequentia: tales in inferno dānentur nō amplius punietur p̄ peccatis illis p̄ quibus iā remissionē pene indulgētijs mediātibus obtinuerunt. Ergo currāt pctōres fitiētes ad fontem pietatis ꝛ clemētie dñi nostri ihesu xp̄i: de suis peccatis vere confessi penitētes indulgētias que cōcedunt̄ procurēt acquirere: vt sic a pena liberati scādere valeāt regna celoꝝ: vbi xp̄s deus dei filius regnat cū patre ꝛ spiritusancto per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quinta post Letare: de vidualitate seruāda ꝛ de eius laudibus atq; pre-

coniis quibus sublimatur. Sermo.lj.

Nec vidua erat et turba ciuitatis multa cum illa: quā cū vidisset dn̄s mīa motus sup illā: dixit illi: Noli flere. Scribūtur hec v̄ba Luc.vij.c. ⁊ in euangelio hodierno. Usus est pietate multa saluator noster erga viduam: vnicū filiū suuz morte iam extinctū dolēter ⁊ amare lugentē. Ipsam quidē vt euāgelica lectio testat̄: primo cōsolatus est v̄bis: demū suscitatū filiū ei benigne restituit. Quo exemplo clarescit quāta sit vidualis status gratia quātusve decor: quantū etiā ⁊ meritū. Sed qm̄ multi sunt qui ignorāt preciū eius: ideo ad instructionē penitentiū hodierna die de viduitate cōficiemus sermonē: de quo tria mysteria principalia erūt declaranda.

Primū dicitur obseruationis
Scd̄m cōmendationis.
Tertium regulationis.

¶ Qualiter post primū maritū melius est tenere et obseruare viduitatē q̄ denuo nubere: tum ꝓpter iudiciū castitatis: tum ꝓpter signū charitatis: tū etiā ꝓpter beneficiū libertatis. Cap̄m.j.

Primū mysteriū dicit̄ obseruationis. In quo declarandum est quare post primum maritū melius est obseruare et tenere viduitatez q̄ ad secundas nuptias transire. Et assignari possunt tres principales rationes.

Prima est ꝓpter iudiciū castitatis.
Scd̄a ꝓpter signū charitatis.
Tertia ꝓpter beneficiū libertatis.

¶ Prima ratio est ꝓpter iudiciū castitatis. Qn̄ em̄ mulier nubit totiēs signum est magne incōtinentie. Un̄ Hiero. contra Iouinianū refert: q̄ portio minor cū laudaret̄ quedam bene morigerata que secūdum acceperat virū: respōdit. Felix et pudica matrona nunq̄ preter semel nubit. Et Ualeri⁹ li.ij. Que vno fuerāt contente matrimonio corona pudicitie honorabātur. Uerūtamē disputandum est: vtrū secūde nuptie sint licite? Et nō nulli arguūt q̄ nō. Nā Chryso.xxxj.q.j.c.hac rōne.ait: Scd̄am scilz vxorē accipere b̄m preceptū apl̄i licitū est: b̄m aūt veritatis rōnem vere fornicatio est. Itē ratione videt̄: qr bigamus nō pōt promoueri ad sacros ordines: sed pena nō infligitur nisi ꝓ culpa: ergo in bigamia est culpa. Sed in cōtrariū est autoritas Hiero.qui.xxxj.q.j.c.aperiant.ait: Aperiāt queso aures obtrectatores mei ⁊ videāt me secundas et tertias nuptias in dn̄o cōcessisse. Et iterū in eodē.c.ait: Nō dāno bigamos: immo nec trigamos: et si dici pōt octagamos. Et Aug̃.ibidē.c. deus.inq̄t: Deus masculū et feminā ꝓpagādi generis causa nuptiali castitate cōiūxit: ⁊ scd̄as nuptias q̄ in vnoquoqz testamēto ꝑmittunt̄ licitas esse mōstrauit. Et idez Aug̃.exponēs illud apl̄i.qd̄ si dormierit.dicit: Qd̄ si dormierit vir ei⁹: nō dicit primus vel scd̄s vel terti⁹: nec nobis diffiniendū est qd̄ nō diffinit apl̄s. Un̄ nullas debeo dānare nuptias nec eis verecūdiā inferre numerositate. ¶ Rn̄dēt doc.in.iiij.di.xlij. scz Richar. Bon̄. Petr⁹ de palude. Tho. ⁊ ceteri: q̄ nō tm̄ scd̄e nuptie sed etiā tertie et q̄rte ⁊ plures sunt licite. Rō: qr ꝑ mortē alterius cōiugū tollit̄ impedimētū primi matrimonij. Un̄ dicit Petrus de palude: q̄ si quis resuscitaret̄ a mortuis non posset ad vxorē viuētē redire: qr nō amplius sua vxor esset: nec ipse vir ei⁹ nisi denuo cōtraherēt. Propterea dicit apl̄s j.Cor.vij. Si dormierit vir ei⁹ liberata est a lege viri: cui aūt vult nubat tm̄ in dn̄o. Beatior tm̄ erit si sic permāserit b̄m meū cōsiliū. Ad dictū ergo Chryb̄. respōderi pōt q̄ improprie et largissime fornicationē sumit: scz ꝓ naturalis concupiscentie ardore: qui maxime consueuit mouere ad secūdas nuptias contrahendas. ¶ Ad scd̄m v̄o argumētū dicit Bona. q̄ non posse ascendere ad sacros ordines: nō est pena: qr etiā nec mutus vel alius naturaliter impeditus pōt ascen-

dere ad sacros ordines: qd nō fit ei in
penā: sed qr nō est idoneus. Sūt ergo
licite secūde nuptie ⁊ plures: ⁊ nō sunt
inhonorabiles. Ideo Hiero. ad Gerū-
tiā inquit: Uide qualia sunt scda ma-
trimonia q̄ lupanaribus p̄ferunt. Ait
em̄. s. apl's. j. Cor. vij. Meli⁹ est nube-
re q̄ vri. Adolescētula vidua q̄ ꝯtinere
nō pōt: maritū poti⁹ accipiat q̄ diabo
lum. Apl's ꝟo. j. Cor. vij. ait: Dico innu
ptis ⁊ viduis: bonū est illis si sic ꝑma-
neāt sicut ⁊ ego: ꝙ si nō se ꝯtineāt nu
bāt: meli⁹ est em̄ nubere q̄ vri. Et Hie-
ro. in epl'a ad Gerūtiā narrat de quo-
dā rome qui habuerat viginti vxores:
quas sepelierat. Et de muliere q̄ sepe-
lierat vigintiduos maritos: q̄ fuerunt
copulati matrimonio: ⁊ fuit magna ex
pectatio q̄s eoꝝ efferet ad sepulcrū ab
alio: ⁊ vicit maritus. Un̄ Hiero. sequit
di. Obsecro vt illa testimonia nō noue
ris: q̄bus incōtinētib⁹ ⁊ miseris subue
nit: sz poti⁹ lectites q̄bus pudicitia co
ronat. Facit insup adviduitatis laudē
ꝙ ⁊ turtures illā seruant. Qd Amb. in
hexameron ait: Discite mulieres quāta
sit viduitatis gratia: q̄ etiā in auib⁹ p̄-
dicatur. ¶ Scda ratio quare meli⁹ est
obseruare viduitatē q̄ trāsire ad secun
das nuptias: est ꝓpter charitatz signū
vt. s. ostēdat vxor quāta charitate virū
defunctū dilexerit. Un̄ Uergil'. iiij. enei
dos. Ille meos prim⁹ q̄ me sibi iunxit
amores Abstulit. ille habeat secum: ser
uetqz sepulcro. Et Hiero. contra Joui
nianū scribit: ꝙ cū Ualeria negaret se
cūdū virū accipe: respondit se hoc non
posse facere: qr primus adhuc viuebat:
q̄diu em̄ inq̄t vixero: vir me⁹ ꝑ amorē
viuet in corde meo. Et iterū ibidē reci-
tat: ꝙ dū Martia Catonis nollet iteꝝ
nubere: ⁊ virū defunctū semꝑ lugeret:
⁊ interrogata quē diē haberet vltimuz
luctus. ait: Quem ⁊ vite. ¶ Querere tn̄
posset hic aliquis: vtrū secūde nuptie
sint sacramētales? Respondet Bon. ꝙ
dupliciter est loqui de secūdis nuptijs
aut in se: aut in relatiōe ad p̄mas. Si
in se sic. Cū sit ibi cōsensus exp̄ssus in-
ter legitimas ꝑsonas: est vtiqz sacramē-
tum: nec est ibi carnis diuisio: sed vnio
carnis viri ⁊ mulieris. Si aūt loq̄mur
in cōparatione ad p̄cedētes: sic manet
in eis sacramēti ratio incōpleta ꝓpter
carnis diuisionē: qr in primis carnem
suā vniuit cū vno: in secundis cū alio.
Et talis diuisio tollit de plenitudine si-
gnificationis. ¶ Tertia rō quare meli⁹
est viduitatē seruare: est ꝓpter bn̄ficiū
libertatis. Uidua em̄ sua est dn̄a: ⁊ i pa
ce viuit: ⁊ si virū accipiat discrimini se
exponit: vt forte inueniat irosum lin-
giosum ⁊ se tribulantē. Un̄ Hiero ꝯtra
Jouinianū narrat: ꝙ cū quedā rogaret
vt secūdo nuberet: respōdit se hoc non
facere: qr bonū habuerat virū: ⁊ si secū-
dū acciperet: aut ille esset bon⁹ aut ma-
lus. Si bonus semꝑ esset in timore ne
illū perderet. Si malus semꝑ esset i do-
lore: qr post bonū virū aliū nunq̄ susti-
neret. Propter assertiones iā tactas cō-
ligi pōt quāta est preeminētia viduita-
tis. Uerūtn̄ vt predictū est: si que mulie-
res post viroꝝ mortē voluerint nubere
faciāt animo libero. Notādum tn̄ ꝙ ali-
que leges dicūt mulierē nō posse nube-
re infra tēpus luctus. i. vnius anni post
mortē viri: vt pz. C. de scdis nuptijs. l. i.
Tn̄ per licentiā apl'i ⁊ autoritatē pōt id
fieri immediate post mortez: ⁊ infamia
nubentis abolet: qr in his seculares le-
ges nō didignātur sacros canones imi-
tari: vt pz ex̄ de secūdis nuptijs. c. super
illa. ⁊. c. cum ꝟm apostolū.

¶ Qualiter cōmēdabilis est viduitas:
tū ꝓpter diuinā visitationez: tū ꝓpter
acceptationē: tum etiā ꝓpter diuinam
preceptionem. Capm. ij.

Secundū mysterium contem-
plandū de viduitate dicitur
commēdationis. Ostēditur
quātum sit commendabilis
triplici ratione.

Primo rōne diuine visitationis.
Scdo rōne diuine acceptationis.
Tertio rōne diuine preceptionis.

¶ Primo rōne diuine visitatiōis: qr deꝰ viduas gratiosissime visitauit. Vñ.iij. Regū.xvij. Tpe famis missus est a deo Helias ad viduā sareptanā: que postq̄ dedit comedere Helie iuxta ꝟbū eius: hydria farine eiꝰ nō defecit miraculose: ⁊ lechitꝰ olei nō est imminutꝰ oībꝰ illis diebꝰ. Et Judith ꝑ totū habet: q̄ grata fuerit vidua illa oīpotēti deo: cui tantā cōtulit gratiā: vt ꝓprijs manibꝰ interficeret Holofernē liberaretq̄ populū ab impetu ⁊ furore illiꝰ. Luce ꝟo.ij.c. dr: q̄ erat anna ꝓphetissa vidua vsq̄ ad annos.lxxxiiij. q̄ vixerat cū viro suo annis septē a ꝟginitate sua. Et hec nō discedebat de tēplo: ieiunijs et obsecrationibꝰ seruiēs deo ac nocte. Huic iesus paruulus sicut ⁊ Simeoni prebuit se vidēdū: illāq̄ dignatꝰ est visitare q̄ cōfitebatur dño: ⁊ loquebat̄ de illo oībus qui expectabāt redēptionē israel. ¶ Secūdo dignitas viduitatis apparet rōne diuine acceptatiōis. Luc. nāq̄.xxj. scribit̄: quātum accepta fuit oblatio vidue paupcule. de qua etiā Hiero. in epl'a ad Julianū sic loquit̄: Paupcula vidua: que duo era misit ī gazophilatiū: cūctos in oblatione munerum dei dr superasse locupletes: que nō pōdere sui: sed offerētiū volūtate pensat̄. ¶ Tertia ratio dr diuine preceptionis. Dedit nāq̄ deus preceptū oībus regibus: principibus: iudicibus: ⁊ aduocatis: oībusq̄ hoībus: vt viduaruz causas tuerent̄: neq̄ illas opprimerent ⁊ molestarēt. Unde Esa.j. dñs ait: Querite iudiciū subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduā. ⁊ Exo. xxij. ait: Uidue ⁊ pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos vociferabunt̄ ad me: et ego audiā clamorē eoꝝ: ⁊ indignabitur furor meus: ꝑcutiāq̄ vos gladio ⁊ erūt vxores vr̄e vidue: ⁊ filij vestri pupilli. ⁊ per Hiere.xxij. Facite iudiciū ⁊ iusticiaz ⁊ liberate vi oppressum de manu calūniatoris. Aduenā ⁊ pupillū ⁊ viduā nolite cōtristare: neq̄ opprimatis inique. ⁊ iterū Hiere.v. dñs de his qui viduas spernunt ⁊ abijciūt sic loquit̄: Preterierunt sermones meos pessime. Causaz vidue nō iudicauerunt: causaz pupilli nō dixerunt: ⁊ iudicium pauperum non iudicauerunt. Nunquid super his nō visitabo dicit dñs: aut super gētē huiuscemodi non vlciscetur anima mea. ⁊ Job xxij. ait: Uiduas dimisisti vacuas: ⁊ lacertos pupilloꝝ cōminuisti. Propterea circundatus es laqueis ⁊ conturbat te formido subita. Jacobus ꝟo.j.c. ait: Religio munda ⁊ immaculata apud deuz ⁊ patrem hec est: visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eoꝝ. Sed hodierna die nō solum nō visitantur: quinimmo vexantur: expoliantur: ⁊ turbantur a multis: rapiunt̄ sua bona: ⁊ querunt iusticiam: nec inueniunt illā. Et qd̄ his deterius est: vltra damnum rerum patiuntur falsas: grauesq̄ criminationes. Taceo reliquas molestias que eis inferuntur. O viduarū persecutores: o lupi rapientes illarū bona: o crudeles aduocati ⁊ iudices: o falsi notarij: o iniqui testes: quis docebit vos fugere aventura ira? Ut enim patet ex dictis: inter om̄ia peccata grauia maximum scelus est opprimere viduas.

¶ Qr vidue debēt esse mortificate ⁊ aliene a cōuersatione hoīum: ac deuotioni feruēter inuigilantes. Cap̄.iij.

Tertium mysteriū declarādū de viduitate dr regulationis In quo scire licet q̄ tres sūt regule: quas vidue seruare tenentur.

Prima dr mortificationis.
Scda cōuersationis.
Tertia deuotionis.

¶ Prima regula viduarū dr mortificationis. Debent vidue esse mortificate ⁊ castigate ieiunijs: vigilijs: ⁊ disciplinis aliter in eis pudicitia tuta esse nō pōt. Vñ Paulus.j. Tim̄.v. Uidua que in delitijs est viuens mortua est. ⁊ Hiero. in epl'a ad Furiaz ait: O filia si apostolus corpus suum in seruitutem redegit ne cum alijs predicaret ipse reprobus efficeretur: quomodo tu iuuencula adhuc

in feruorē iuuētutꝫ polita dapibꝰ ⁊ vi-
no plena: poteris esse de castitate secu-
ra. hec ille. Reprehensibiles itaq̄ sunt
vidue ille que ocio vacantes comedūt
⁊ bibūt splēdide: dormiūt satis: poliūt
cutē ⁊ ornant: licꝫ se vidualibꝰ induant
vestimētis. ¶ Scd̄a regula viduarū di-
cit̄ ꝯuersationis. Debēt euitare quātū
possunt ꝯuersationē hoīm: nō solū se-
culariū: sed etiā sacerdotū ⁊ religiosoꝝ:
ac quorūcūq̄ q̄ spūalē vitā ꝓfitentur:
qm̄ reuera nihil tāviris q̄ mulieribus
adeo est periculosum sicut crebra ⁊ fre-
quētata etiā sub specie boni ꝯuersatio
⁊ collocutio maxime vbi etas cōsentit
advitiū. Hinc Hieronymꝰ ad Nepotia-
nū ait: Matrē ita tu vide: ne ꝑ illā vi-
dere cogaris quaꝝ vultꝰ ita cordi inhe-
reāt ⁊ tacitū viuat sub pectore vulnus.
Et Job. baptista sanctā matrē habuit
pōtificisq̄ filius erat et tn̄ nec matris
affectu nec patris opibꝰ vincebat̄: vt ī
domo parētū cū periculo viueret casti-
tatꝫ. hec ille. Et. xxxiij. di. c. hospitiolū.
Hospitiolū tuū aut raro aut nūq̄ mu-
lierū pedes terāt: qꝛ nō pōt toto corde
habitare cū deo: q̄ femīarū accessibꝰ co-
pulat̄. Si igit̄ periculosum est viris vo-
lentibꝰ seruire deo: cū mulieribꝰ ꝯuer-
sari: quāto magis ⁊ mulieribꝰ ipsis que
debilis sunt animi: inferiorisq̄ natu-
re. Debent enim vidue cauere oēs ma-
las suspitiōes. Hinc Hieronymus ad
Saluiniā. Caueto oēs suspitiōes ⁊ q̄c-
quid rōnabiliter fingi pōt: ne fingatur
ante deuita. Debent adhuc vidue libē-
ter inhabitare domū: audireq̄ Hiero.
di. ad Eustochiū. Rarus tibi sit egres-
sus in publicū mr̄es tibi q̄rant̄ in cubi-
culo. Et nō tm̄ viroꝝ: sꝫ ⁊ matronarum
nō frequētare domos: cuꝫ Hiero. dicat
iteꝝ ad Eustochiū: Nolo habeas cōsor-
tiū matronarū: nolo ad nobilium acce-
das domos: nolo te frequenter videri:
vt cōtemnas qd̄ esse noluisti. Cur facis
iniuriā viro tuo? Ad hoīs coniugē dei
sponsa quid ꝓperas? Disce in hac par-
te sanctam superbiā. Scito te illis esse
meliorē. hec ille. ¶ Tertia regl̄a vidua-
rū d̄r deuotiōis. Debēt itaq̄ esse deuo-
te timentes: diligētes: desiderantes: et
colentes deū. Unde ⁊ apl̄s. j. Timoth.
v. ait: Si qua vidua filios aut nepotes
habet: discat p̄mo domū suā regere: et
mutuā vicē reddere parentibus. Hoc
em̄ acceptū est coram deo. Que autem
vere vidua est ⁊ desolata: speret in deū
⁊ instet obsecrationibus ⁊ orationibus
die ac nocte. Huiusmodi viduis cōpa-
titur deus easq̄ cōsolatur tribuens in
hoc seculo suam gratiam: et in futuro
sempiternam gloriam: in qua viuit ⁊ re-
gnat deus per infinita seculorum secu-
la. Amen.

¶ Feria sexta post letare: de diuinitate
dn̄i nostri iesu xp̄i: q̄ lꝫ verus fuerit hō:
fuit etiā verus deus eiusdem cū patre ⁊
spiritusancto nature. Sermo. lij.

Tu es xp̄s fili-
us dei viui q̄ in hunc mū-
dum venisti. Scribūtur
hec verba Johan. xj. ⁊ in
euāgelio hodierno. Deri-
detur tam a gētibus q̄ a iudeis imma-
culata fides nostra: qm̄ predicat cōfite-
tur ⁊ adorat xp̄m crucifixū tanq̄ verū
deum dominatorē celi ⁊ terre. Verūta-
men veritas ista tā multipliciter est de-
clarata vt amplius merito negari non
possit. Ad cōfusionē tn̄ omniū eorū qui
contrarium tenēt: asserūtq̄ xp̄m puruꝫ
hoīem fuisse: nō deū: in presenti sermo-
ne curabimus ostēdere q̄ xp̄s est verus
dei filiꝰ ab eterno a patre genitus eius-
dem cū patre et spiritusancto substātie
siue nature. Et diffuse de sua bonitate
loquemur. Illā cōfitebat̄ deuotissima
Martha cū dicebat verba premissa in
themate: quare cū oībus veritas eluce-
scat q̄ filius virginis qui pro nobis in
cruce pepēdit fuerit deus verus: diuini-
tatem eius tripliciter insinuabimus.

Primo autoritate.
Secūdo experimento.
Tertio ratione.

¶ Quomodo autoritate veteris testamēti ⁊ Sibyllarū ostenditur xp̄m verū deum ⁊ hominē fuisse. Cap̄m. ſ.

PRimo insinuemus autoritate q̄ xp̄s fuerit verus deus. Et adduci possunt vtriusq; pagine scripture veteris: scz actoꝝ testamēti. Vñ Esa. ix. c. ait: Parvulus natus est nobis et filius datus est nobis: per hec v̄ba pronūcians xp̄i humanitatē. Deinde subdit: Et vocabitur nomē eius admirabilis: cōsiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis. Et vt dicit Nico. de lyra. Translatio septuaginta interpretū hȝ: ⁊ vocabitur nomen eius magni consilij angelus. Et trāslatio chaldaica dicit: Et vocabitur nomē eiꝰ permanēs in secula Messias: in quibꝰ verbis exprimit xp̄i diuinitas. Et Viere. xxiij. scribit: Ecce dies veniūt dicit dñs: ⁊ suscitabo dauid germē iustū. Trāslatio chaldaica hȝ: statuā Messiā iustū. Et sequit: Et hoc est nomē qđ vocabunt eū dñs iustus noster. Et p̄m Nicolaum de lyra: vbi nos ponimus: dñs. In hebreo ponit nomē dei Tetragrammaton: qđ est nomen significans solam essentiā vnā diuinā: vt dicit Rabbi Salomon. Per hec v̄o v̄ba diuinitas ⁊ humanitas xp̄i manifestat. Et Baruch. iij. c. Vic est deus noster: ⁊ nō estimabitur alius ad illum. Post hec in terris visus est: ⁊ cum hoīb⁹ conuersatus est. Et Sibylla erythrea vt Augu. meminit. xviij. li. de ciui. dei. c. xxiij. versus quosdā composuit de fine mundi. Quoꝝ prime littere iuncte sonāt. Jesus christus filius dei saluator. Alie etiā sibylle nascitur⁹ predixerunt christū filiū dei de virgine immaculata. Ve oēs p̄m Jsiđ. etym. li. ⁊ Lactan. in. ſ. li. diui. instit. decem fuere Prima persica q̄ fuit de persis. Scđa libyca. Tertia delphica in tēplo delphici Appollinis genita: q̄ ante troiana bella vaticinata est: cuius plurimos versus opi suo Homerus inseruit. Quarta chymeria in italia. Quinta erithrea: de qua paulo ante tactū est noīe Erophila i Babylone orta: q̄ grecis Jlion petentibus vaticinata est peritura esse Troiā: ⁊ Homerū mēdacia scripturū. Dicta aūt erythrea: q⁊ in eadem insula eius inuenta sunt carmina. Serta Samia a samo insulā fuit cognominata. Septima cumana q̄ ⁊ cumea: de qua Vergiliꝰ. Ultima cumei iam venit carminis etas. Dicta autē cumana a cumis ciuitate q̄ est in cāpania: cuius sepulcrū adhuc est in sicilia. Octaua hellespōtia. in agro troiano nata. Nona phrygia. Decima tyburtina. Ab his oibus diuinitas christi p̄ multa aūt tpa q̄ in vterū virginis descendisset p̄phetata fuit. Quaruꝝ dicta etsi simul collecta legerim: tñ q⁊ vñ originaliter fuissent extracta inuenire nō potui: hic minime volui inserere: preter illud qđ dictum est p̄ Aug. de Sibylla erythrea. Memini etiaꝫ me legisse ⁊ vidisse in castro Papiēsi p̄phetiā Sibylle delphice: q̄ de xpo sic cōtinebat. Jnvltima etate humiliabit deus: ⁊ humiliabit p̄les diuina. Jūget hūanitati deitas: ⁊ puellari officio educabit deus et hō. Signa p̄cedēt apud iudeos: mulier vetustissima. ſ. Elizabeth pucra p̄cipiet stella orbis mirabit: ducatū p̄stabit: scz magis: ad ortū. ſ. xp̄i. Vic hūs pedes. i. annos triginta tres: eliget sibi de piscatoribus electis numerū duodenarium: vnūq; diabolū. ſ. iudā. Nō in gladio bellove eneadē vibē: regesq; subiuget: sed in hamo piscatorio delectione: ⁊ paupertate superabit diuitias: ⁊ superbiā deiciet. Vnic quattuor aīalia. i. euangeliste surget in testimoniū sectātes iustitiā: legēq; irreprehēsibilē: hunc p̄dicet a bestia: scz antixpo: ⁊ surget stella mira. i. pauquattuor aīalium habēs imaginē. Erit aūt bestia horribilis Machometh ab oriēte veniēs: cuius rugitus vsq; ad gētes punicas audiet. Ducuscq; Sibylla q̄ satis apte diuinitatē xp̄i p̄nūciauit. Jn hystoriis v̄o romanorum legitur: q⁊ tempore Constantini imperatoris ⁊ Helene matris eius inuentum fuit in ciuitate cōstātinopolitana sepulcrū quod:

dā in quo iacebat hō:laminā aureā habēs in pectore:in qua scriptuz erat. Jesus xp̄s filius dei nascet̄ de virgine maria. Credo in eū. O sol sub Cōstātini et Helene tp̄ibus iterū me videbis. Sil'e exēplū inuenit̄ in chronicis regū castelle. Dicit̄ em̄ ibi ꝙ apud Toletū in quodā saxo īuētus est liber satis vetustus: q̄ scriptus erat lr̄a hebraica:greca:ꝛ latina:loquēs de triplici mūdo mystico. Et in illo inter cetera dicebat̄: In principio tertij mūdi xp̄s filius dei nascetur de virgine Maria:ꝛ ꝓ salute hoīm patiet̄. Ac ꝛ Chalcidi⁹ sup.ij.thimei Platonis de stella q̄ apparuit magis in ortu xp̄i sic loquit̄: Nō fuit stella illa morbū ꝛ mortē denūciās:sed aduētū dei venerabilis:quā cū suspexissent chaldeoꝝ ꝓfecto viri sapiētes ꝛ in ꝯsideratione rerū celestiū satis exercitati quesisse dicunt̄ recētē ortū dei. Josephus v̄o in decimooctauo antiq̄tatum li.de xp̄o ait: Fuit aūt p̄dictis tp̄ibus sapiēs vir:si virū eū noīare fas est. Erat em̄ mirabiliū operū effector:ꝛ doctor hoīum eoꝝ q̄ libēter q̄ vera sunt audiūt:ꝛ multos quidē iudeoꝝ:multos q̄z ex gētilibus sibi adiūxit. Xp̄s hic erat. Hūc accusatione primoꝝ nr̄e gētis viroꝝ:cū Pilatus in cruce agēdū decreuisset: nō deseruerūt hi q̄ ab initio dilexerūt eum. Apparuit em̄ eis tertia die iterū viuēs ꝟm ꝙ diuinitus inspirati ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula p̄dixerūt. Angelus aūt q̄ virgini cōceptum nascituri dei nūciauit. Lu.j.c.subdidit. Qd̄ em̄ ex te nascet̄ sctm̄ vocabit̄ filius dei. Et Johānes baptista de xp̄i diuinitate sic dixit: Uidi ꝛ testimoniū ꝑhibui: qꝛ hic est filius dei. Idip̄m dixit Nathanael Johā.j.ꝛ Petrus Mat.xvj Audiam⁹ iterū ꝛ Paulū Heb.j.di. Multiphariam multisq̄z modis olim deus loquēs p̄ribus in ꝓphetis:nouissime diebus istis locutus est nobis in filio:quē cōstituit heredē vniuersoꝝ ꝑ quē fecit ꝛ scl'a. Et Rom̄.j. Qd̄ añ ꝓmiserat ꝑ ꝓphetas in scripturis sctis de filio suo. Et ad Titū ij. Apparuit gr̄a dei ꝛ saluatoris nr̄i. Et ne ꝓlixitate dicēdi tediū audiētib⁹ ingerat̄: dimissis alijs testimonijs q̄ xp̄m acclamāt deū verū:subnotabimus vocē illā paternā:q̄ insonuit in monte: ptz Mat.xvij. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bn̄ cōplacui ip̄m audite. ꝛ Joh.xij.cū xp̄s dixisset: Pr̄ clarifica filiū tuum:audita est vox de celo. Et clarificaui:ꝛ iterū clarificabo. Et q̄dam de turba cōfusum sonū illius vocis audiētes dicebāt:tonitruū factū esse. Alij aūt dicebāt angelū illi fuisse locutum. Sz nō desunt heretici maledicti.s.Cherintus: Hebion: Paulus: Samoscetanus: Fotinus:ꝛ alij q̄ ꝟm Thom̄.iii.iiij. sum.cōtra gētiles tam p̄clara validissimaq̄z de xp̄i diuinitate testimonia infirmare ꝛ deijcere satagunt. Aiūt em̄ ꝙ de sil'ibus idē est iudiciū. Sed oēs illi in q̄bus deus inhabitat ꝑ gr̄am vocant̄ in scripturis filij dei ꝑ nūcupationē ꝛ adoptionez:ꝛ tn̄ nō sunt eiusdē nature sue subē cū ipso deo:ergo a sil'i dicet̄ de xp̄o ꝙ est dei filius ꝑ participationē: ꝑ adoptionē: vel nūcupationē: nō aūt ꝑ naturā. Probare aūt possum⁹ ꝑ scripturas: ꝙ iusti vocant̄ dei filij ꝛ dij. Unde David in ps̄.lxxxj.ait: Ego dixi dij estis: ꝛ filij excelsi oēs. Et Joh.j.di: Dedit eis potestatē filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius. ꝛ Joh.x. Illos deos dixit ad quos sermo dei factus est. ꝛ.j.sue canonice.c. iij. Uidete qualē charitatē dedit nobis pr̄ vt filij dei nominemur ꝛ sim⁹. ꝛ Roma.viij. Ipse em̄ sp̄us testimonium reddit sp̄ui nr̄o ꝙ simus filij dei. ꝛ Jaco.j. Uolūtarie em̄ genuit nos verbo veritatis. Vmōi ꝓbationibus heretici venenosi suū virus effuderunt. Cōtra quos egregius Augu.in li.de eccl'iasticis dogma.de xp̄o ita loquit̄: Nat⁹ est ꝟm veritatē nature ex deo dei filij: nat⁹ ē ꝟm v̄itatē nature ex hoīe hoīs filius: vt nō appellatione: nō adoptione: sed natura in vtraq̄z natiuitate nascēdo filij nomē haberet. Ex quo dicto doctores theologi di.x.tertij li.colligūt vnā ꝓpositionē

ꝙ hec locutio Xp̄s filius dei ꝑ adoptio
nē: nullo mō est admittēda siue ꝓferat̄
simpl'r: siue cū determinatione: vtpote
si addat̄ inquātū hō: qꝛ filiatio respicit
ꝑsonā eo ꝙ xp̄us est vnus filius: ⁊ non
duo filij: lꝫ in eo sint due natiuitates. s.
eterna ⁊ tꝑalis. Adoptio aūt presuppo
nit quādā extraneitatē q̄ nullo mō con
uenire pōt persone xp̄i. Ad illud ṽo qd̄
heretici obijciūt. s. de sil'ibus idē esse iu
diciū. Respōdet Tho. in. iiij. li. sum. cō
tra gētiles: ꝙ aliter scriptura loquitur
de xp̄o ꝙ sit filius dei: aliter de nobis.
De ipso enim dixit Joh. iij. ⁊ Joh. vj. ꝙ
descēdit de celo: ergo erat anteq̄ꝫ de ce
lo descēdisset. Dicit eū vnigenitū Joh.
j. ⁊ Joh. viij. ipse dixit: Anteq̄ꝫ abraam
fieret ego sum. Que oīa diuinitatis ei⁹
veritatem ostendunt.

¶ Qꝛ experimēto miraculoꝝ xp̄i ostēdi
tur eius diuinitas: tum propter speciez
operum: tum ꝓpter modū: tum ꝓpter
documentum. Cap. ij.

Secūdo īsinuem⁹ exꝑimēto vl
exēplo ꝙ xp̄s fuerit verus
deus eiusdē cū p̄re nature.
Et de hoc ipse xp̄s dixit iu
deis in tēplo in porticu Sa
lomonis qn̄ circūdederūt eū interrogā
tes si esset xp̄s. Loquor vobis ⁊ nō cre
ditis. Opa q̄ ego facio ī noīe p̄ris mei:
hec testimoniū ꝑhibēt de me. Joh. x. Et
cū ꝓpter hmōi verba voluissent eū la
pidare. Dixit: Vos dicitꝫ qꝛ blasphemo
qꝛ dixi filius dei sum. Si non facio opa
patris mei nolite credere mihi. Si aūt
facio ⁊ si mihi nō vultis credere: operi
bus credite vt cognoscatis ⁊ credatis:
qꝛ p̄r in me est ⁊ ego in patre. Ex hoc di
cit Tho. in. iij. parte. q. xliij. ꝙ miracula
xp̄i fuerūt sufficiēs testimoniū diuinita
tis sue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter speciē operū.
Scd̄o ꝓpter modū.
Tertio ꝓpter documentū.

¶ Primo ꝓpter speciē operū q̄ trāscen
debāt oēm potestatē create nature: pro
pterea fieri nō poterāt nisi virtute diui
na. Vn̄ Joh. ix. Cecus illuminatus dice
bat: A scl'o nō est auditū: qꝛ aperuit q̄s
oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: nō
poterat hec signa facere. ¶ Scd̄o mira
cula q̄ fecit xp̄s fuerūt sufficiēs testimo
niū diuinitatis sue: qꝛ faciebat miracu
la ꝓpria virtute ⁊ autoritate. Vn̄ Luc.
vj. scriptū est. Virtus de illo exibat ⁊ sa
nabat oēs. ⁊ Lu. vij. Resuscitans adole
scentulū imperatiue locutus est. Adole
scēs tibi dico surge. Et qn̄ resuscitauit
lazarus Joh. xj. ait: Lazare veni foras.
Neq̄ꝫ audiēdi sunt q̄ dixerūt aīam bea
tam: ⁊ p̄cipue aīam xp̄i virtute propria
posse miracula facere. Qm̄ vt dicit Ri
char. di. xiiij. iij. li. Miracula nō p̄nt fie
ri aliqua creata virtute. Vn̄ q̄uis xp̄s
qꝛ est deus ⁊ hō: possit rōne diuine po
tētie miracula facere: hoc tn̄ aīa ei⁹ non
pōt. Vn̄ Rich. li. j. de trinitate. c. ij. ait:
Illa ꝓdigia ⁊ signa q̄ fuerunt facta ad
cōfirmationē fidei nr̄e: nō nisi ꝑ diuinā
v̄tutē fieri potuerūt. Et si dicat̄ ꝙ in su
scitatione lazari xp̄s egit gr̄as deo p̄ri.
Respōdetur ꝙ aliud est gr̄as referre: ⁊
aliud suffragiū impetrare: ꝓpterea xp̄s
dixit loquēs ad patrē. Ego em̄ sciebā ꝙ
semꝑ me audis: sed ꝓpter ppl'm q̄ circū
stat dixi vt credāt: qꝛ tu me misisti: ideo
imperatiua voce clamauit. Lazare veni
foras. Alij ṽo q̄ miracula fecerūt nō ea
fecere virtute ꝓpria: sed virtute dei vel
virtute ipsius xp̄i incarnati. Vn̄ ⁊ Pe
trus vt scribit̄ in actibus apl'oꝝ dixit ei
q̄. xl. annis iacuerat infirmus ad portā
tēpli. In noīe iesu xp̄i nazareni surge et
ambula. Act. iij. ¶ Tertio miracula sunt
sufficiēs testimoniū xp̄i diuinitatis pro
pter documētū: qꝛ filiū dei se p̄dicabat.
Vn̄ Joh. v. dixit: P̄r meus vsq̄ꝫ mō ope
rat̄ ⁊ ego operor. ⁊ Joh. vj. Sicut misit
me viuēs p̄r: ⁊ ego viuo ꝓpter patrē. ⁊
Joh. viij. Si me sciretis: forsitā ⁊ p̄rem
meū sciretis. ⁊ Joh. x. Ego ⁊ p̄r vnū su
mus. ⁊ Joh. xvj. Exiui a p̄re ⁊ veni ī mū
dū: iterū relinquo mūdū ⁊ vado ad pa
trē. Nisi hoc fuisset verū nequaq̄ꝫ ei asti
tisset diuina virtus in miraculoꝝ patra

tione. Nā impossibile est ipm deū tam scelesto mēdacio ferre testimonium per opa infinite virtutis: q̄ sunt miracula vera. Et hoc Greg. in homel. de epiphania cōtra duros iudeos sic pulchre loq̄tur: Oia elemēta autorē suū venisse testata sunt. Ut em̄ de his quasi quodam humano vsu loquar: deū hūc celi esse cognouerūt: qz ptin⁹ stellā miserūt. Mare cognouit: qz sub eius plātis se calcabile pbuit. Terra cognouit qz ptremuit. Sol cognouit: quia lucis sue radios abscōdit. Sara t parietes cognouerūt: qz tpe mortis eius scissa sunt. Infern⁹ cognouit: quia hos quos tenebat captiuos reddidit. Et tū hūc quē deū oia elemēta insensibilia senserunt: adhuc infideliū iudeorum corda deū esse minime agnoscūt t durioza saris ad pniam scindi. nolūt: eūq̄ cōfiteri abnegant: quem elemēta vt dicimus aut signis aut scissionibus deū clamant.

¶ Qz apparet diuinitas xp̄i rōne sctificationis aiarū: remissiōis pctōz: t productionis mundi. Cap. iij.

Tertio insinuemus diuinitatē xp̄i rōne. Quecūq̄ em̄ attribuunt ꝺm veritatē alicui illa q̄ nō p̄nt conuenire nisi soli deo ille est deus: sz xp̄o attribuunt ꝺm veritatē ea q̄ cōueniūt soli deo: ergo ipse est deus. Sunt aūt illa principaliter tria.

Primū est aiarū sctificatio.
Scōm pctōz remissio.
Tertiū mūdi pductio.

¶ Primū qō deo cōuenit est aiarū sctificatio. Un ipe Leuit. xxvi. ait: Ego dns q̄ sctifico vos. Vocipsuz ōr de xp̄o. Un Heb. vlti. Jesus vt sctificaret p suū sanguinem pplm extra portam passus est.

¶ Scōm qō deo conuenit est pctōz remissio. Propterea p Esa. xliij. ipse sic loquit: Ego sum q̄ deleo iniq̄tates tuas. Sed t de xp̄o Mat. j. angelus dixit ioseph: Ipse em̄ saluū faciet pplm suum a pctis eoz. Et hoc Mat. ix. hr: Qō cū q̄dam ex scribis murmurarēt intra se: qz xp̄s dixerat paralytico Mat. ix. Cōfide fili. Remittunt tibi pcta tua. Xp̄us vidit: Ut q̄d cogitatis mala in cordibus vr̄is. Quid est facilius dicere: remittuntur tibi pcta tua. an dicere: surge t ambula. Ut sciatis aūt qz fili⁹ hoīs h̄z pt̄tē in terra dimittēdi pcta: tūc ait paralytico. Surge tolle lectū tuū t vade in domū tuā. ¶ Tertiū qō deo cōuenit est mūdi pductio. Vnc est q̄ p Esa. xlvij. c. ait: Ego ipse. Ego primus: t ego nouissimus. Manus q̄s mea fundauit terra t dextera mea mensa est celos. Sed de xp̄o etiā ōr Joh. j. In principio erat verbum. t. j. Oia p ipsum facta sunt: t sine ipso factū est nihil. Et mūdus p ipm factus est t mūdus eū nō cognouit. Nam cognouerūt iudei: qz in ppria venit: et sui eū nō receperūt. Nō cognoscunt infideles: qz ipm purū hoīem existimāt: deū verū adorare recusant. Nō cognoscūt t mali xp̄iani: qui vt dicit Paulus ad Titū. j. p̄fitent̄ se nosse deum: factis aūt negāt. O mūdanoz supbia detestanda. O temeraria mētis humane cecitas. O deniq̄ ingratitudo maligna. Ecce ille q̄ in cuna vagūt: in psepio pānis fuit inuolutus: in terris cū boibus conuersatus est: in cruce in medio latrone pependit: t in sepulcro vsq̄ in diē tertiū latuit: ipse verus deus est: q̄ a mortuis resurgēs ascendit in celū: t sedet dextris dei. Ipse ppter nimiā charitatē suā qua dilexit nos: cum in forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse equalē deo: exinaniuit seipm formā serui accipiēs in similitudinē hoīm factus t habitu inuētus vt hō: vt ōr Phil. ij. O inestimabilis dilectio charitatis: vt

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nuꝫ redimeres: filiū tradidisti. Nos vo cū ipso tā feruidū amorē recolētes: refe ramus grās būfactori nr̄o deo t dño ie su xpo: cui sit laus t gloria p infinita se culoꝝ secula. Amen.

¶ Sabbato post Letare: de veritate: q̄ litate: seu temporalitate horribilis illi⁹ bestie. s. antichristi qui apparebit in vl timis temporibus cum cōsummata fue rit iniquitas hoīm. Sermo. liij.

Ego sum lux mundi: q̄ sequit̄ me non ābulat in tenebris. Ver ba sunt redēptoris nr̄i originaliter scripta Jo hā. viij. t in euāge. hodier. In vltimis xpi⁹cū ꝓsummata erit iniq̄tas hoīum apparebit deo ꝓmittēte horribilis illa bestia: q̄ vocabulo cōi dr̄ antixp̄s. s. xpo cōtrarius: ꝓpterea saluator nr̄ p̄monu it oēs vt solidi essent atq̄ cōstātes i fi de: neq̄ desererēt ipsum saluatorē qui verbo t exēplo salutis viā nobis osten dit. Erat em̄ lux vera q̄ illuminat oēm hoīem venientē in hunc mūdū. Joh. j. Qm̄ aūt tpe pſecutionis antixp̄i multi deficiēt: q̄ xp̄m derelinquētes antixp̄m sequent̄ t colent: currentq̄ luce relicta post tenebras erroꝝ acvitioꝝ: iccirco in p̄senti sermone p eruditione p̄senti um de antichristo erimus tractaturi: eo q̄ nō ipse sed xps est oī studio ac co natu sequēdus. De ipso itaq̄ antichri sto tria mysteria principalia declara bimus.

Primū dr̄: veritatis.
Scōm qualitatis.
Tertiū tēporalitatis.

¶ Qr̄ per autoritates scripture t testi monia sanctorum ostenditur futurus antichristus. Cap. j.

Primū mysteriuꝫ de antixpo declarandus dr̄ veritatis. In quo apte debemus ostēdere qualr̄ verū est q̄ antixp̄s sit vēturus: q̄ ecclīam dei artius expugna bit: t christianos crudelissime pſequet q̄q̄ fecerit vnq̄q̄ quicūq̄ alius christiani nostis inimic⁹. Ad hoc aūt ꝓbandū sunt autoritates scripture t sctōꝝ testimo nia q̄ sequunt̄. Scribit nāq̄ Gen. xlix. c. q̄ Jacob patriarcha in extremo vite sue predicēs filijs suis q̄ vētura erāt: di xit de Dan. Fiat Dan coluber in via ce rastes in semita: mordēs vngulas equi vt cadat assessor eius retro. Et ly vt di cit magister i hist̄oꝝ scholasticis: in telligāt iudei hanc ꝓphetiam de Sam sone: qui fuit de tribu Dan. vt p̄z Judi cum. xiij. Et iudicauit pplm. vt habetur xv. c. Tñ glosa ordinaria dicit ibi sic. Dā nō solū coluber sed cerastes vocat̄: qui serpens esse cornutus perhibet̄: quo di gne antixp̄i aduersarius asserit̄: qm̄ cōtra sctōs morsu pestifero t cornu ptātis ar mabit̄. Ambro. sup̄ li. de būdictione pa triarcharū dicit prefatā ꝓphetiā de an tichristo debere intelligi. Ait em̄: Anti christus futurus est de tribu Dā: seuus iudex t tyrānus immanis: qui pplm iu dicabit: t tanq̄ sedens in via serpens deycere tētabit eos qui viā ambulātve ritatis. Hec ille. Sicut em̄ duodecim fuerūt apli: de quorum numero cecidit vnus: loco cuius successit Matthias: sic in numero duodecim tribuū filioruꝫ israel vna tribus ruit. s. Dan: que in an tichristo p̄sequet̄ christū: loco cui⁹ Apoc. vij. in visione br̄i Jobis supplet̄ tri bus Manasses: q̄ fuit filius Joseph: vt dr̄ Gen. xlj. Quare prophetia Jacob re cte ꝓnunciauit antichristū futurū. Da niel sup̄. xj. c. ita inq̄t: Adhuc aliud tem pus erit. s. antichristi: ꝑm Nico. de lyra: t faciet rex. i. antichristus iuxta volun tatem suam: t eleuabitur t magnifica bitur aduersum omnem deum: t aduer sus deū deoꝝ loquet̄ magnifica t dir getur. i. pſperabitur: donec cōpleatur iracūdia. s. dei ꝓpetrata quippe est diffi nitio: quasi dicat: sic est determinatū in dei p̄sciētia. Et deū patrū suoꝝ nō re putabit: t erit in cōcupiscētijs femina rū: nec quēq̄ deoꝝ curabit: q̄ aduersus vniuersa cōsurget. Et Dan. viij. c. Cum

creuerint iniquitates: cōsurget rex impudēs facie. s. antixp̄s: inuerecundus ad omne malum: ⁊ intelligens ꝓpositiones. Et roborabitur fortitudo eius: sed non in viribus suis. s. q: in viribus diaboli. Et supra quā credi pōt vniuersa vastabit: et ꝓsperabit̄ ⁊ faciet. Et interficiet robustos: scz illos q̄ inuenientur firmi in lege dei nolentes ei obedire: ⁊ populū sanctoꝝ ꝟm volūtatē suā: ⁊ dirigetur dolus in manibus eius: et cor suū magnificabit. Et in copia reruz omniū occidet plurimos ⁊ contra p̄ncipem principum: scilz deū consurget. Et sine manu conteretur: scilz q: illum deus interficiet: nō per manum hoīs: sed angeli. De ipso etiam antixp̄o prophetauit Job. s. sua canonica. c. ij. Audistis q: antixp̄s venit. i. veniet tēpore suo ꝟm Nicolaū de lyra. Et Apoca. xiij. Job. ait: Vidi de mari bestiam ascēdētem: habētē capita septē: ⁊ cornua decem: ⁊ super cornua eius decem diademata: ⁊ super capita ei⁹ noīa blasphemie. Et bestia quā vidi similis erat pardo: ⁊ pedes eius sicut pedes vrsi: et os eius sicut os leonis: et dedit illi draco virtutem suam: ⁊ potestatem magnaz. Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem: ⁊ plaga mortis ei⁹ curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam: et adorauerunt draconem qui dedit potestatē bestie. Et adorauerunt bestiam dicentes: Quis sil'is bestie: ⁊ quis poterit pugnare cum ea. Et datum est ei os loquens magna: et blasphemias. Et data est ei ptās facere mēses quadragītaduos. Et aperuit os suū in blasphemias ad deū blasphemare nomen eius: ⁊ tabernaculum ei⁹: ⁊ eos qui in celo habitant. Et datū est illi facere belluz cum sanctis ⁊ vincere illos. Et data est illi potestas in omnez tribū: ⁊ populū: ⁊ linguam: ⁊ gentē. Et adorauerūt eaz oēs qui inhabitabant terram: quoꝝ non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mūdi. Sanctus etiā Methodi⁹: quem cōmendat Hiero. in ꝓlogo sup Danielē: de quo etiā meminit magister historie scholastice. c. iiij. sup Gen. ita de antixp̄o dixit in libro quodam suo in quo tractat de primis et nouissimis temporib⁹. Veniet filius perditionis q̄ dr̄ antixp̄s: ⁊ putās q̄ sit de⁹ exaltabit cornua ei⁹ nimis. Et Paul⁹. ij. Thessal. ij. Reuelabitur ille iniquus quem dn̄s iesus īterficiet spiritu oris sui: ⁊ destru et illustratione aduentus sui eum cui aduentus est ꝟm operationez sathane in omni virtute ⁊ signis ⁊ prodigiis mendacibus: ⁊ in omni seductione iniquitates his qui pereunt. De antixp̄o etiā Dama. dixit. iiij. lib. suarū sententiaꝝ. Decet scire qm̄ oportet antixp̄m venire. Et Aug. xx. lib. de ciui. dei. c. xix. Nō veniet ad viuos ⁊ mortuos iudicādos xp̄s: nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos aduersari⁹ eius antixp̄us. Sed in quo templo vt deus sit sessurus incertū est: vtruz in illa ruina templi quod a Salomone constructus est: an in ecclesia? Et saluator nr̄ Job. v. ait: Ego veni in nomine patris mei non accepistis me. Si alius venerit in noīe suo ⁊ illum accipietis. Et Matth. xxiiij. Cū videritis abominationē desolationis que dicta est a Daniele ꝓpheta stantem in loco sancto q̄ legit intelligat. Predixerat quippe Daniel. ix. In dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium. Et erit in tēplo abominatio desolationis. Quod declarās Hilarius sup Matth. dicit: Totuz iudiciū aduentus futuri ponit dicēs: Cū videritis ⁊c. De antixp̄i em̄ temporib⁹ hec locutus est ꝓpheta. Abominatio em̄ ex eo dicta est q̄ aduersus deū veniens: nomen dei sibi vendicet: desolationis aūt abominatio: q: bellis ⁊ cordibus terram desolaturus sit. Deprehendimus ergo per tot testimonia verum esse q̄ antixp̄s veniet. Sz nōnulli hanc veritatē subterfugere querunt dicētes venisse iam antixp̄m. Nam aliqui sunt tenētes hereticos oēs antixp̄os fuisse.

Alij opinantur illum fuisse Neronem. Quidā vo arbitrant q fuerit spurcissimus machometh. Sz pmis rndemus nō esse negandū hereticos oēs mystice antixpos posse vocari. Quia t Joh. j. canonice. ij. c. Antixpi (ait) multi facti sunt. Et Piero. super illo vbo Matth. xiij. Multi venient in noīe meo dicentes: ego suz xps. inqt: Ego reo: oēs hereſiarchas antixpos esse: t sub noīe xpi docere q contra xpm sunt. Verūtn nō obstat quin verus t realis antixps venire debeat. Contra secūdos vo dicere possumus q nero non fuit antixps verus. Tū q: post ipm inuenti sunt t alij crudelissimi psecutores xpianorum: vt Domician?: Antoni?: Seuer?: Maximian?: Deci?: Aurelian?: Diocletian?: Maximin?: t ceteri. Tū q: antixps regnare debet p tres annos cū dimidio: sicut ptz in autoritate superi? allegata Apoc. vbi dr: q data est illi ptās facere menses. xlij. Et Daniel. xij. dr: q psecutio ei? durabit p tps. i. p annū t tpa. i. per duos ānos: t dimidiū tpis. i. dimidiū anni vm expositionē Piero. Nero aūt vm Orosiū t Eutropium regnauit annis. xiiij. Nō potuit etiā Nero eē antixps: q: antixps interficiendus est ab angelo: t Nero interfecit seipm: vt qui alijs crudelis extiterat: in seipo crudelitatis officiū exerceret. Sz adhuc q̄dā direrūt Neronē resurrecturū t futurū antixpm: de q̄bus dicit Aug. lib. xx. de ciui. dei. Multū mihi mira hec opinātiū tanta psumptio. Alios vo q̄ direrūt Machometh fuisse antipm: nuincere possumus ex verbis xpi dicētis Mat. xxiiij. Nisi breuiati fuissent dies illi nō fieret salua oīs caro. Persecutio autez machometh durauit tā p annos octogintos. Persecutio autē antixpi lz grauior t terribilior futura sit q̄libet alia: abbreuiat propter electos. Quare expectādus est antixps: de quo Paulus ij. Thessal. ij. c. ait: q reuelabit ille homo peccati filius perditionis: qui aduersatur t extollitur supra omne quod dicitur deus.

¶ De qualitatib? seu cōditionib? antichristi quantū ad eius natiuitatē: malignitatē: t potestatē. Lapl'm. ij.

Secundū mysteriū declarandum de antixpo dicit qualitatis. In quo notare debemus triplicem eius conditionem.

Prima dr: natiuitatis.
Scda malignitatis.
Tertia potestatis.

¶ Prima antixpi conditio dr: natiuitatis. Scom Methodiū nascet in Chorozaim nutrietur in bethsaida: Sz qui busdā videtur q nascetur in babylone vt dicit glo. sup. ij. Thessal. Et Piero. super Danielem. Verūtn nec hoc videt consonū veritati: nisi intelligamus babylonē mystice: prout significat confusionē: eo q babylon illa magna cecidit: t facta est inhabitabilis. Erquo dubium videtur in quo loco determinate sit nasciturus antixps. De gente vo credibile est t verisile q nasciturus sit vt Hierony. dicit super. xj. c. Dañ. de populo iudeoz. De modo autē lz quidā dicant q opere demonis generabitur succubi scilz qui assumpto corpore ī specie mulieris supponet se viro: t incubi qui. s. postea in specie viri cōmiscebit se mulieri. Tamen hoc nulla autoritate probari potest. Et vt Piero. dicit ad Paulinū. Qd de scripturis sanctis autoritatē nō habet: eadē facilitate contēnitur qua pbatur. Jccirco inherēdū est sententie Dama. qui ait: Non ex fornicatione generabit: t suscipiet omnem actū sathane. ¶ Scda cōditio antixpi dicitur malignitat?. Erit quidē homo malus vitiosus t nequā sicut vnq̄ aliquis fuerit in hac vita. Sed apud nōnullos dubiū videtur: vtrum antixps erit diabolus incarnatus quēadmodū xps fuit deus incarnatus: Et quibusdā videtur q sic. q: Greg. xvj. moral. ait: Caput iniquoz diabolus est: q ultimis temporibus illud vas perditionis in-

gressus antixp̄s vocabitur. Uerūtamē
Hiero. expresse ꝯriū dicit sup illo verbo
Danielis. vij. c. Ecce oculi hoīs erāt in
cornu illo. Nō putem⁹ inq̄t iuxta quo⁹
rūdā opinionē illud cornu. i. antixp̄m
diabolū esse vel demonē: sed vnū de ho
minibus in quo sathan habitatur⁹ est
corporal'r. Qd̄ dictū intelligēdū est nō
ꝙ istud fiat ꝑ assumptionē ⁊ vnionē in
supposito: q̄ vtputo incōueniēs est sup
positū qd̄cūq̄ creatū posse naturā ex⁹
traneā assumere: q̄ hoc est p̄uilegium
singulare suppositi increati. Quare di⁹
cēdū ꝙ diabolus in antixp̄o habitabit
ꝑ totalē illi⁹ hoīs possessionem. Et ad
hūc intellectū trahēda sunt v̄ba Greg.
Hoc etiā ip̄m sentire vr̄ Job. dama. q̄
de antixp̄o ait: Presciēs deus iniq̄tatē
future volūtatis eius ꝯcedet in eo ha⁹
bitare sathanā. Erit itaq̄ antixp̄s hō
purus ⁊ verus: lꝫ diabolo familiarissi⁹
mus: ex cui⁹ cōmercio multa scire ⁊ fa⁹
cere poterit. Uñ Greg. xxix. lib. moral'.
ait: Sicut em̄ cedrus arbusta cetera in
altū crescendo deserit: ita etiā antixp̄s
mūdi gl'iaꝫ tp̄aliter obtinēs: mēsuras
hoīm et hoīes culmine ⁊ signoꝝ ptāte
trāscēdet. Spūs q̄ppe ī illo est q̄ ī sub⁹
limib⁹ posit⁹ potētiā nature sue nō ꝑdi
dit vel deiect⁹. Cui⁹ iccirco virt⁹ nūc mi
nime ostēdit': q̄ dispēsatiōe diuine for
titudinis ligat'. ¶ Tertia antixp̄i cōdi
tio d̄r ptātꝫ. Accipiet nāq̄ ptātē a deo
sinēte ⁊ permittēte sup vniuersaꝫ terrā.
Attrahet nāq̄ paucis dūtaxat exceptꝫ
ad se oēs gētes: facietq̄ nō solum obli
uisci: verūetiā blasphemari nomē illd̄
qd̄ est sup oē nomē: nomen. s. dñi nr̄i ie
su xp̄i. Multaq̄ īpia loquet' ⁊ dicet cō
tra honorē ei⁹ ⁊ v̄ginis mr̄is: ac omniū
sanctoꝝ celi: inducetq̄ oēs populos vt
ip̄m colant ꝑ deo. Et vt d̄r Mat. xxiiij.
Erit em̄ tunc tribulatio magna qualis
nunq̄ fuit ab initio mūdi vsq̄ modo:
neq̄ fiet. Inuadet siq̄dē ille hō peccati
vniuersum orbē terraꝝ manu armata:
cōgregabitq̄ in p̄lium copias incredi⁹
biles; nec erit qui possit se defendere a
furore illaruꝫ. Largietur adhuc ampl'a
munera: ⁊ largissima dona his q̄ ei sp̄i
te sua adherebūt. Seducet et alios si
gnis ⁊ ꝑdigijs mendacib⁹. Et vt dicit
Mat. xxiiij. Surgēt pseudo xp̄i ⁊ pseu
do ꝓphete: ⁊ dabunt signa magna ita
vt in errorē inducant' si fieri pōt etiam
electi. Cessabūt tūc deo ꝑmittēte om̄ia
miracula vera. Cruciabunt' ꝑ xp̄o illi q̄
feruētes erūt: ⁊ nulla ꝯsolatione visita
bunt'. O quid erit tūc tātas nouitates
inspicere. O quāta horribilitas videre
dirui tēpla ⁊ eccl'ias dei: religionē dele
ri: contēni virtutes: ꝓphanari sacra: ac
pollui v̄gines: ac torq̄ri sine vlla pieta
te xp̄ianos. O quanta ignominia occu
pabit tūc mūdū qñ licebit vnicuiq̄ ꝑ
libito ad carnalitates ad spurcitiā oēs
⁊ ad lasciuias laxare habenas. Sꝫ hoc
ue erit tp̄s illud ī q̄ ꝓsperabit' diabolus
antixp̄s. Qm̄ vt p̄dictū est post tres an
nos cum dimidio deo iubente interfi
cietur ab angelo.

¶ Qꝫ s̄m aliquos vicinum est tp̄s anti
christi: tū ꝓphetiarū prenunciatiōe: tū
etatum annumeratione: tū etiā iniq̄ta
tum consummatione. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū declarandū
de antixp̄o d̄r tp̄alitatis. In
quo videdū est an ꝓximum
sit ⁊ vicinū tp̄s quo appare
re debeat pessim⁹ antixp̄s.
Et saluo iudicio meliore dicūt q̄daꝫ ꝙ
sic propter tria.

Prīo ꝓpter ꝓphetiaꝝ p̄nūciationē.
Scd̄o ꝓpter etatū annumerationē.
Tertio ꝓpt' iniq̄tatū ꝯsummationē.

¶ Primo ꝓpter ꝓphetiaꝝ p̄nūciatio
nē. Aiunt em̄ abbatē Joachim spū da
ruisse ꝓphetico. Ip̄e v̄o papalistā de
pinxit: in quo multa futura de statu ec
clesie prenunciauit. Ibiq̄ ponit duos
post istū q̄ Paulus secūdus vocat' sum
mos pōtifices esse futuros: post quos
⁊ terti⁹ depingit' q̄ coronā exhibet anti
xp̄o. Sꝫ ⁊ ego dico ꝙ lꝫ multa p̄diterit
Joachim: sctā Brigida: Methodius:
Merlin⁹: ⁊ ceteri q̄ spm̄ habuerūt pro

phetie: tñ vt mihi videf dicta eoꝝ non intelligunf. Nam de Nicolao: Calixto: Pio: ꝛ Paulo põtificib⁹ maximis nihil inuentũ est qõ Papalista sonet ꝥm veritatẽ. Qõ si verũ sit relinquo arbitrio sapientiũ dicẽdũ: Et ꝓpterea reꝓhensibiles potiꝰ iudico q̃ laude dignos eos qui ꝓphetias q̃ in scriptura sacra non habenf nimis curiose legere ꝛ interpretari studenf: qñ sepius inueniunf decepti. Scio eteñ etiã graues ac sctõs viros in hoc põ defecisse. Nã quidam egregius ꝛ sctũs ꝑdicato: diebus nr̃is cathalogo sanctoꝝ ascripꝰ bono zelo ductꝰ publicet sepissime ꝑdicauit: imo inde sup tractatũ copiosissime scripsit: Qõ suo tpe natꝰ erat antixp̃s: habebat ipse quasdã ꝓphetias: aliquasq; rationes q̃bus inducebaf: vt ita crederet et ꝑdicaret. Sz reuera euidẽtia facti declarat ipm fuisse deceptũ. Et sic nõ audeo ꝓ aliquã ꝓphetiã quã nõ itelligo temere diffinire q̃ tps iã imineat antichristi. ¶ Scda rõ q̃ mouit aliquos vt dicerẽt primum iã fore antixp̃i tps est ꝓpter etatũ ãnumerationẽ. Dicũt eñ nos esse in serta etate mũdi ex qua pterierũt. Mccccl xvj. anni. Et ex ꝓsequenti in breui mũdus habebit finẽ. Et cuꝝ antixp̃s anteq̃ mũdus finiaf vẽturus sit: ergo veniet ĩ breui. Sed q̃d ad hoc dicendũ sit diffusiꝰ habebiſ in sermone de cõtẽptu mũdi. ¶ Tertia rõ qua pleriq; astruere nituns antixp̃m cito esse venturũ est ꝓpter iniq̃tatũ ꝓsummationẽ. Dicunf eñ impletã iã et ꝓsummatã esse mensurã iniquitatũ ꝛ petõrum: ac per hoc instare tps: de quo. ij. Tim. iij. c. ỏ: In nouissimis dieb⁹ instabunt tempora periculosa: et erunt homines seipsos amantes cupidi: elati superbi: blasphemi: parentibus nõ obedientes: ingrati: sceleſti: sine affectione: sine pace: criminatores: incõtinẽtes: imites: sine benignitate: ꝑditores: pterui: tumidi voluptatum amatores magis q̃ dei: habentes speciẽ quidẽ pietatis virtutem autẽ eius abnegantes. hec ille. Quia ỏ omnia supradicta inuoluerũt hoĩes mortales: miserosq; ꝛ potissimũ eos qui nomẽ xp̃ianũ ꝓfitenf: ꝓpterea etsi ratio tertia non cõcludat de facto q̃ vicinũ sit tẽpus antixp̃i: satis tamen efficax est ad nos monẽdũ vt illud timeam⁹ tps. Heu heu: q̃s sine horrore cogitare q̃at quãtũ hodie superabũdauit iniquitas ꝛ refrigerata est charitas multoꝝ. O xp̃iana religio: o decora ꝛ inuiolata fides: persequunf te hodie. deturpant: ꝛ ificiũt: nõ tñ alienigene: sed ꝛ tui q̃ fideles ꝛ xp̃iani vocari gloriantur. Illi sunt q̃ modicã aut nullaz habẽt ad dei cultũ reuerẽtiã. Illi q̃ ecclesiasticas dignitates ꝓ explendo ãbitionis sue appetitu furanf ꝛ rapiunt. Illi sunt qui collocauerũt vineam dñi sabaoth: ideſt ecclesiam sanctam: non agricolis fidelibus: sed vt ita dicã atrocissimis hostibus. Illi sunt q̃ ecclesiaꝝ bona lacerant: dissipant: invsus malos exp̃dunt ꝛ deuorãt sicut lupi. Illi sunt qui principantur: imperant ꝛ dominãtur populis sine iusticia: sine veritate: sine clementia. Illi sunt qui preceptа dei viuentis negligunt ꝛ contemnunt. Non colunt deum non amant: non venerantur: ꝛ blasphemant nomen eius sanctuz: ꝛ in illo perierant: dies festos non seruãt: parẽtes aspernanf: inuidẽ sunt: iracundi: litigiosi: seditiosi: percussores: homicide: humanum sanguinem crudeliter effundentes. Non erubescunt quasi iam publice adulterari: fornicari: et quod his fedius est contaminari: fetidissimo vitio sodomie. Auaricie autem locum dederunt: ita vt nulla sit amplius veritas: nulla fides: nulla charitas in eis. Lucrantur per vsuras: fraudes: simulationes: deceptiones: et alios indebitos modos. Licentiarunt linguam vt loquatur crimina tiões: mẽdacia testimonia falsa: detractiones: susurratiões: scurrilitates: cõtumelias: ip̃roperia: ꝛ nuitia. Aperuerũt cor suũ ad concupiscendum huius seculi bona: et q̃d desiderãdũ delectari

in pctis carnis. Fregerūt multi votum qđ deo fecerāt. Finxerūt multi bonitatē vite: acceperūt ouiū vestimēta: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. O quāta peccata: ⁊ q̄enormia latent sub ouina pelle: o magne deus: o sapiētissime dn̄e: tu oīa vides: tu oīa deniq̄ nosti. Nos v̄o merito propter tāta facinora timere debemus ne in nos deseuiat ira sua: sinatq̄ per antixp̄m vexari mundū tēpestate magna. A qua nos liberet redemptor noster pijssimus: qui cū patre ⁊ spiritusancto viuit et regnat per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica in passione in mane: de honore parentū exēplo xp̄i: qui in euangelio suū patrem honorare se asserit: scilꝫ quoad delectationē subiectionē et conuersationem. Sermo. liiij.

Ego honorifico patrem meum. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Johā. viij. et hodierno euāgelio annotata. Facti sunt adeo vt plurimū impij filij ad parētes suos vt merito quilibet pater aut mater dicere possit illud Esa. j. Filios enutriui et exaltaui: ipsi autem spreuerūt me. Ut igitur etiā ⁊ ipsi iuuenes ⁊ adolescētes: ac pueri parētes colēdo: ad verā penitētiā reducātur: in presenti sermone de honore parentū dicere statui. Nam ⁊ Exod. xx. dn̄s deus dixit: Honora patrē tuū ⁊ matrē tuam: vt sis longeuus super terram. Christus v̄o in euāgelio hodierno patrē se honorare fatetur: vt sic nos etiam suo exemplo instrueret quid agere debemus. De ipso itaq̄ parētum honore tria mysteria declarabimus.

Primū d̄r dilectionis.
Scd̄m subiectionis.
Tertiū conuersationis.

¶ Qꝛ honorādi sunt parētes ꝓpter beneficiorū multiplicitatē: propter parentum charitatē: ⁊ ꝓpter irrationabiliuꝫ exēplaritatem. Cap̄m. j.

Primū mysteriū declarandū de parentum honore d̄r dilectionis. Debēt vtiq̄ filij qui parētes honorare volunt illos diligere: ⁊ ex corde amare ꝓpt̄ tria.

Primo propter beneficiorum multiplicitatem.

Scd̄o ꝓpter parentū charitatē.

Tertio propter irrationabilium animalium exemplaritatem.

¶ Primo filij debent parentes diligere ꝓpter bn̄ficioꝝ multiplicitatē. Quisnā explicet quot a parētibus filij beneficia receperūt? Ab illis equidez sumpserunt esse: qđ bonū tam grāde est: vt ipsuꝫ sit fundamentū omniū alioꝝ bonoꝝ. Nam qui nō hꝫ esse: nullū aliud bonū habere pōt: nō diuitias: nō gloriā: nō famā: nō scientiā: nō v̄tutes: nō gratiā: nō vitam eternā. Ipsum etiā esse bonū ab oībus est desiderabile. Vn̄ Aristo. ij. de aīa inquit: Oīa appetunt esse: ⁊ illi⁹ cā agunt quecūq̄ agūt s̄m naturā. Propter hoc bonū a parētib⁹ habitū libro de hebdomatib⁹ Boeti⁹ ait: Oīum bonoꝝ ipsum esse bonū est. Hinc etiā sapiēs Eccl. vij. c. ait: Honora patrē tuū: et gemit⁹ mr̄is tue ne obliuiscaris. Memento qm̄ non nisi ꝑ illos nat⁹ nō fuisses. Et Hiero. in epl'a de honore parētū ait: Honorandi sunt parētes: qꝛ primo sunt nobis cā nascēdi. Hoc beneficio motus Coriolanus romanus ꝯsul ab vrbis Rome obsidione cessauit. Scribit nāq̄ de illo Eutropius: q̄ postq̄ vicerat volscos et coriolos: vn̄ postea nomen accepit: exul factus romanis ad volscos in exiliuꝫ mittit: cū quib⁹ gratiose viuēs ab eis cōtra romanos dux fact⁹ est. Et post multas ciuitates et terras ab eis adeptas ad fossas quinq̄ miliū passuū ab vrbe castra posuit: secūdus post Tarquiniū superbū: qui ꝯtra patriā duxisset exercitū. Populatur inde romanū agruꝫ custodib⁹ inter populatores positis: qđ s̄m Frontinū de re militari: faciebat vt discordia oriret inter pr̄es ⁊ populū. Multitudo tandē ingens pacē expectās senatū mo

uit: vt ad Coriolanū oratores mitteret. Qui cū nō obtinuissent: iteruz missi alij nō recipiunt i castris. Mittunt postea sacerdotes cū suis insignib⁹ velati: qui minus fecerūt q̄z primi. Tunc matrone vt scribit Valeri⁹ sub rubrica de pietate erga parētes: ad Vecturiā matrē Coriolani. Voluminiaq; vxorē frequētes cōueniūt vt ipsa mater ⁊ vxor Coriolani duos eius filios in hostiū castra ducerēt: ⁊ vrbē preclab⁹ liberarēt quā armis tutari difficile erat. Cū ergo ad castra ventum est: nunciat Coriolano adesse ingēs mulierū agmen: q̄ spreuit eas: mox q̄dā familiariū: nisi me inq̄t decipiāt oculi: mater tua: cōiunxq; et liberi tui adsunt. Tūc Coriolan⁹ cū matri obuie amplexū ferret, dixit mater: Priusq̄z amplexum accipiā dic an ad hostē: an ad filiū venerim: ⁊ vtrū captiua in castris tuis sim. In hāc me lōga vita ⁊ senect⁹ traxit vt exulē te deinde hostē viderē. Potuisti populari hāc terrā q̄ te genuit ⁊ nutriuit. Si ego te nō peperissez roma nō oppugnaret. Si filiū nō haberē: libera in pria mortua essem. Vxoris deinde ac liberoz amplexus ab oīi turba mulieruz strauere virū. Tūc ad matrē vltus ait: Expugnasti ⁊ vicisti ira mea. Patriaz ergo vtero tuo dono: repēteq; agrum romanū armis hostib⁹ liberauit. Recordatus fuit ergo Coriolanus quātū matri debebat in cui⁹ vtero suscepisti esse. Vnde Viero. de honorādis parētib⁹ ait: Prebeat patribus amoris mixta formido: q̄ primi sunt nobis cā nascēdi. Exhibete patrib⁹ filij q̄ vos ptās paterni nois cogit: q̄ a deo est eoz meritis attributa: vt ipa de vobis erigat q̄ natura iubere nō potuit. Matribus q̄z debitā impēdite reuerentiā: que vobis vteri liuore seruientes pōdus corporis vestri tolerant atq; ignotam portātes infantiā famulatum quēdā exhibēt nascituris. Illo tpe non tm̄ sibi mater esurit: nec acceptos sola digerit cibos. Materno victu alitur et ille qui latet: eiusq; mēbra alteri⁹ comestione pascūtur: vt hō futurus alienis moribus saturetur. hec ille. Sunt ⁊ alia beneficia filijs a parētib⁹ oblata. Nā vt in plurib⁹ ipsi filios nutriūt aut nutriri faciūt ipos in etate infantili cū magna diligētia ab oībus cōtrarijs ptegunt ⁊ defendunt. Ipsi eis prouidēt de vita et tegumēto. Ipsi eis alludūt: applaudāt et blādiūtur vt a plāctu reuocent. Ipsi eos docēt vt loqui sciāt: immo vt sepissime vt bonos mores sequant. Propterea Viero. de honore parētū ait: Memēto erga parētū esse q̄ talis es: quoz manibus incremēta sumpsisti. ¶ Scōo filij debēt parētes diligere ꝓpter parētum charitatē. Nā quātūcūq; filij diligāt patrem ⁊ matrē: tū ab his plus diligūtur. Et hoc ꝑm Aristo. viij. Ethic. ꝓuenit ex triplici rōne. ¶ Prima rō est diuturnitatis tpis. Nā quātum amor magis durat: tāto vehemētior perficit. Amor aūt parētū ad filios diuturnior est q̄ filioz ad parētes. Statim em̄ cū filij nascunt parētes diligūt eos: nō tm̄ statim filij diligūt parētes: qz nō statim sunt tāte cognitiōis vt possint cognoscere q̄d sit diligendū: diuturnior est ergo amor parētum ad filios q̄ ecōuerso: ⁊ fortior est ⁊ vehemētior. ¶ Scōa rō est certitudinis prolis. Parentes igit̄ sunt magis certi de sua prole q̄ ipsa de parētibus et sic matres plus q̄ patres. ¶ Tertia rō est vnionis: qz filij vniūtur parentibus: eo q̄ ab ipsis habēt esse: ⁊ non econuerso. Jō dixit Alera. in. iij. volumine summe. q̄ de amore filijs erhibēdo nō dat preceptū: sicut nec de amore suipsius: quia ad hoc sufficiēter inclinat natura. Cū sicut humor ascēdit a radice ad ramos: ⁊ nō ecōuerso: sic naturaliter a parentib⁹ ascēdit amor ad filios: et nō econuerso. Jccirco amor parētū ad filios est naturalis. Amor vo filioz ad parētes debet esse gratuitus. Vnde Viero. in epla de honorādis parētibus ait: Sit tibi grata vita ipsorum quibus charior est vita tua q̄z propria. Redde amoris vicē colende pietatis. De hoc aūt amore parētū ad filios est exēplū de Dauid clemē-

tissimo.ij.Reg.xviij. Cũ em̃ Absalon fi
lius eius tẽtasset eum pellere regno ac
Dauid cõtra eũ mouisset exercitũ:cum
ipse Dauid remansisset in porta ciuita-
tis:precepit Joab ⁊ Abisai quibus cõ-
missa erat summa belle.dicẽs:Seruate
mihi puerũ Absalon. Itaq; egressus est
populus cõtra Absalonẽ ⁊ suos in cam
pũ ⁊ factũ est preliũ. Debellataq; est ab
exercitu Dauid gẽs Absalonis. Accidit
aũt vt absalon occurreret seruis dauid
sedẽs mulo. Cũq; ingressus fuisset mu-
lus subter cõdensam quercũ:adhesit ca
put ei⁹ quercui:⁊ illo ꝑ capillos suspẽso
mulus cui insederat pertrãsiuit. Qđ cũ
nunciatũ fuisset Joab:tulit tres lãceas
in manu sua: ⁊ infixit eas in corde absa
lonis. Cũq; adhuc palpitaret cucurre-
runt decẽ iuuenes armigeri Joab et in-
terfecerũt eũ. Cũ ꝟo nũcius curreret ad
Dauid: qui sedebat inter duas portas
⁊ speculator diceret:Uideo aliquem ve
nientẽ. dixit Dauid: O si bonus est iste
nuncius. Et appropinquans nũcius ad
Dauid ait: Salue rex. Benedictus dñs
deus qui dispersit oẽs contrarios regi
meo. Et ait rex: Est ne pax puero absa-
lon? Qui respondit ꝙ interfectus erat.
O dauid pater pijssime. O pater aman
tissime. Nõ cogitauit Absalonis rebel-
lionẽ.nõ dixit: Uolebat filius me⁹ sub-
ripere regnũ meũ:iõ merito est interfe-
ctus:immo paterno amore deuict⁹: con
strictus est lachrymas fundere:⁊ ascen-
dit cenaculũ porte:⁊ fleuit ⁊ sic loqueba
tur:Fili mi Absalon. Absalon fili mi:q̃s
mihi tribuat vt ego moriar ꝓ te? Absa-
lon fili mi. Fili mi absalõ. Uincebat er-
go paternus affectus Dauid animũ:vt
de mortuo filio licet sibi inimico: non
gauderet:sed poti⁹ angustiaret. ¶ Ter-
tio filij debẽt parẽtes diligere propter
brutoꝝ ⁊ irrationabiliũ animaliũ exem
plaritatẽ. Ipse equidẽ seuissime fere et
animalia siluestria:serpẽtes feroces: vo
lucresq; rapaces ad parẽtes suo modo
pietatẽ exhibent ⁊ amorem. De ciconia
em̃ in libro de natura animaliũ legitur:
ꝙ senescẽs pater aut mater ei⁹ ab ea in
tritur:alijs confouetur. et Ciconia filia
quecũq; põt beneficia parẽtibus indul
get. Quare vt dicit Ambrosius in hexa
meron. Auis pia romanoꝝ antiquo mo
re appellari solebat. Sed dũ hec loqui
mur admirari debemus: vnde est ꝙ in
multis filijs tãta iniquitas reperit. Nã
vsq; adeo plerique in patrẽ aut in matrẽ
crudeles effecti sunt: vt non solum eos
odiãt:nõ soluz nõ ament: sed mori illos
desiderent et affectent: immo visum est
tẽporibus nostris:scz Mccccl xx.in ciui
tate Bari filiũ gladio interimere ꝓpriũ
matrẽ. O genimina viperarũ. O oĩs hu
manitas inimici. O inexhonorantissimi
filij. O socij ꝓditoris Jude. Ecquid ne
quius cogitari aut dici põt vel audire
q̃ erga parentes vestros vestra iniqua
⁊ mala volũtas. Sed vt arbitrari pos
sum triplex est cã:cur filij parentes exo
sos habẽt. Prima cã est filioꝝ superbia
propter quã egre ferunt si a parentibus
corrigãtur:si illoꝝ reprimatur audacia
si moneãtur vt bene viuãt. Cõtra tales
est aureũ illud dictũ Salomonis Pro
uer.j. Audi fili mi disciplinã patris tui
⁊ ne dimittas legẽ matris tue: vt adda
tur gratia capiti tuo:et torques colli
tuo. Scđa causa quare filij odiũt parẽ
tes est auaricia:cupiũt equidẽ domini
⁊ potestatẽ habere sup paternis ⁊ ma
ternis bonis:⁊ cũ id assequi nõ valeãt
cõtra parẽtes cõcipiũt odium. Nõnulli
ꝟo viduas matres ⁊ vetulas nũc pote
bus nũc blãditijs falsis inducunt vt de
sua dote liberã eis faciãt donationem.
Qui tñ cũ id obtinẽt nullaz de matribus
curã gerũt. Et ꝓpterea caute agendum
est ⁊ q̃uis quis põt esse bonoꝝ suorum
dñs non det alicui bona sua. Ex hoc sa
piens Ecc̃i.xxxiij. c.ait: Filio et mulieri
fratri et amico nõ des potestatez sup te
in vita tua:⁊ nõ dederis alijs possessio
nem tuã:ne forte peniteat te ⁊ deprece
ris pro illis. Tertia causa quare multi
filij parentes odiunt est illorũ luxuria.
Ut em̃ dicit,ij.Esdre,iiij. Multi demũ

tes facti sunt propter vrores suas: propter illas qñq; filij parētes molestant: expellunt de domo ⁊ quasi amplius videre nō possunt. O filij diligite vrores vestras: sed non immoderato amore vt parentum vestroꝝ obliuiscamini. Memento semper q magis diligūt vos parentes vestri qꝫ vrores vestre.

¶ Qualiter filij debent esse parentibus subiecti: ⁊ de triplici gradu superioritatis spūalis: tpalis: ⁊ corporalis. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarandū de honore parētū dicitur subiectio. Debent vtiq; filij esse parētibus subditi: illiq; obedire. Et de hoc ꝺ: Col. iij. Filij obedite parentibus vestris per oīa. ⁊ Ephe. vj. Filij obedite parentibus vestris in dño hoc eñ iustum est. Honora patrem tuū ⁊ matrē tuā: qꝺ est mandatū primū in ꝓmissione: vt bene tibi sit ⁊ sis lōgeuus sup terrā. ⁊ Piero. in epla de honorādis parētibus. ait: Imitamini filium machabeū: q̄ matri suadēti mortē obediuit: ⁊ durū imperiū gratāter aggressus est ne offenderet genitricē. Et redē ꝓt noster humilitatis magister: vt dicitur Luc. ij. Erat subditus illis: scz Joseph et virgini matri. Et Deut. xxj. qñ ler currebat seueritatis et iusticie dirit deus: Si genuerit homo filiū cōtumacem ⁊ proteruum qui non audierit patris ac matris imperiū: et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum et ducēt ad seniores ciuitatis et ad portam iudicij: dicēq; ad eos. Filiꝰ noster iste ꝓteruus ⁊ cōtumax est: monita nostra audire cōtemnit: comesationibus vacat et lururie atq; cōuiuijs: lapidibꝰ eū obruet populus ciuitatis: et morietꝰ vt auferatis malum de medio vestri: et vniuersus israel audiens pertimescat. ¶ Notandum tñ ꝺm Alexā. in. iij. q tripler est gradus superioritatis ꝺm quē debet esse ordinata obedientia.

Prima est superioritas spūalis.
Scōa tēporalis.
Tertia corporalis.

¶ Prima est superioritas spiritualis: in qua est prelatꝰ cui obediendū est in spiritualibus ⁊ nō in tēporalibus: nisi per accidēs inquātū tēporalia qñq; ordinari possunt ad aliquā finez spiritualem. ¶ Scōa est superioritas temporalis in qua preest dñs tēporalis: qui mandare pōt ea que concernunt publicū ⁊ cōmune bonū: eiq; sub pena peccati obediendum est. vt ꝺ. xj. q. iij. c. qui resistit. c. si dñs. c. iulianꝰ. ⁊ ꝺi. viij. c. que cōtra mores. ¶ Tertia est superioritas corporalis in qua paterfamilias preest filijs et omni domui sue. Et ꝺm hanc pater pōt precipere ea que pertinēt ad necessitatē vel vtilitatē. Et ꝺm hoc filij debēt parētibus obedire. Unꝺ si parētes mādarent illa que pertinēt ad superiores spirituales vtputa q filij ieiunarēt in pane et aqua: qꝺ est officiū confessorū aut mandarēt ea que pertinēt ad superiores tēporales sine ipsoꝝ volūtate ⁊ auctoritate nō esset eis obediēdū. Multominus etiā nō debēt filij parētibus obedire in his q̄ cederēt in detrimentū ꝓprie salutis ⁊ esset cōtra diuinū honorē. Unꝺ Hugo de sctō victore. ait: Obedire debemꝰ parētibus in oībꝰ: exceptis his in quibus dei patris dilectio offenderetur. Et Piero. ad Furiā. Honora patrē tuum: sed si te a vero patre nō separat: tandiu sacto sanguinis copulam q̄diu ille suū nouerit conditorē. Alioquin tibi Dauid protinus clamat et dicit pō. xliij. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem tuā: ⁊ obliuiscere populū tuū et domū patris tui. Et cōcupiscet rex decorem tuū. hec ille. Et quibꝰ oībus colligimus q̄ grauiter errēt hi qui filios aut filias nō ex leuitate: sed ex volūtate bona deo seruire volētes impediunt ac a ꝓposito bono reuocare nitūtur. De quibus diffusius in sermone de religione dicemus: Nūc aūt hortari tm̄ sufficiat iuuenes ꝓpter xp̄m nō dubitare parētibꝰ nō obedire. Ipse eñ dixit Mat. x. Qui amat patrez aut matrē plus qꝫ me: nō est me dignꝰ. Sic cōfortabat sanctus Sebastianus iuue-

nes illos fide7 sanguine ac passiõe germanos Marcũ.s.7 Marcellianũ:duꝫ ꝓ fide xp̃i decollari debebãt. Ad quos aduenere parẽtes:vt eos a sancto pꝛoposito reuocarẽt. Aduenit 7 p̃mo mater q̃ soluto crine scissisq; vestib⁹ vbera ostẽdens aiebat: O pꝛedulces filij circundat me inaudita mestꝛicia:et intoꝛlerabilis luctus. Ueu me miserã amitto filios ad mortẽ vltro tẽdẽtes quos si mihi hostes auferrẽt ꝓ media sequer bella raptoꝛes:si violẽta iudicia cõcluderẽt:carcerẽ irrũperem moꝛitura. Nouũ hoc pereũdi genus est:ĩ quo carnifex rogat vt feriat:vita optat vt pereat:moꝛs inuitat vt veniat. Nou⁹ hic luctus:noua miseꝛia:in qua natoꝛũ iuuẽtus spõte amittit: 7 parẽtũ miseꝛanda cogit senect⁹ vt veniat. Hec dicẽte matꝛe pater senioꝛ adducit manib⁹ seꝛuuloꝛ:7 puluere aspso capite hmõi voces dabat ad celũ. Ad mortẽ vltro pꝛoficiscentib⁹ filijs valedicturis aduenit vt q̃ mee sepulture paꝛauerã:in filioꝛũ sepulturas expẽdã infelix. O filij baculus senectutis mee: 7 geminũ viscer uꝫ meoꝛ lumẽ. Cur sic mortẽ diligit⁊? Uenite huc iuuenes: 7 flete sup iuuenes: spõte peũtes. Uenite huc senes 7 mecũ super filios plangite meos. Deficite ploꝛãdo ocli mei:ne videã filios meos gladio cedi. Aduenerũt etiã ꝓiuges cũ filijs lamẽtãtes. Inter hec ceperũt coꝛda martyrũ mollescere: quos tũ sanct⁹ Sebastian⁹ suis vbis dulcissimis ꝓꝛotauit:adeo vt ꝓ xpo aiose pati nõ dubitarẽt. Et sic decollati sunt. Quo exẽplo edocent iuuenes nõ eẽ illis curãdũ:si ĩ his q̃ ad aĩe salutẽ ꝓpꝛie 7 ad dei spectãt honoꝛẽ: a parẽtib⁹ ꝓuiũ ꝓcipit: et ob hoc sint eis ĩobediẽtes:vt deo pareãt ¶ Qꝛ filij debẽt cum parentibus cõuersari cum benignitate:cũ humilitate:et cũ pietate. Capl̃m. iij.

Tertiũ mysteriũ declarãdũ de honoꝛe parẽtũ oꝛ uersatioꝛnis. Debent vtiq; filij cũ paꝛentibus conuersari vt debẽt et expedit tripliciter.

Primo cum benignitate.
Scõo cum humilitate.
Tertio cum pietate.

¶ Primo cũ benignitate: vt sint eis benigni ad ꝓsolandũ eos: nõ ad ꝓmittandũ. Nam vt inq̃t Piero. hꝫ quãdã senectꝰ infantiã. Solẽt vtiq; senes cẽ tediosi: suspitiosi: q̃ruloſi: ĩmũdi: 7 in domo inutiles. Nõ tũ ꝓpterea filij debẽt ꝓ impatiẽtiam vbis illos exasperare. Unde Piero. inq̃t: Nemo parẽtes aspeꝛnet vbis ledat: hoc oꝛa filioꝛũ aspernẽ q̃ parẽtes ledat audire. Et idẽ Piero. de honoꝛãdis parẽtib⁹ ait ad filios. Audite filij salutiferã iussionẽ 7 pꝛecepta legis affectu debiti amoꝛis implete. Seruite patrib⁹ futuri patres: 7 matres vestras tenera diligite pietate: vt vꝛe castꝛuges mereanꝫ matrũ noſe nunc pati. Nemo patrẽ asperis vbis ledat: ne fiat amara dulcedo. Uoc tũ fit inter parẽtes 7 filios q̃ dño iubẽte natura cõmutat. Affectũ sonet q̃q̃d lingue dixerint liberoꝛ. Inter charas cõiũctasq; personas pietatis iura seruenꝫ. Uoc filioꝛ eos loquãtur: q̃ delectat parentes audire. Et iterũ supꝛadicto libello idẽ ait: Mereꝛis essi cecitatis sue subire supplicia: q̃ paꝛẽtũ vultus vel roꝛuo visu desperent: 7 elatis oculis leserit pietatẽ. Si q̃q̃s lapitis filij: eo aio videte venerabiles facies q̃s vosipsi cõspiciũt: et eoꝛũ labꝛa dulab⁹ oculis inhereꝛe: qꝛ eoꝛũ osculis adhuc habetis in mẽbris. Senib⁹ seruꝛe perfacile est: q̃s nemo poꝛaꝛ nemo nutrit succo coꝛpis sui. Foueat itaq; paꝛẽtum senect⁹: 7 factis eoꝛ vicissitudo redꝛdatur. hec ille. Cõtrariũ aũt facientibus multa mala eueniũt. Uñ idẽ Pieroñ. vbi. s. Irreuerẽs aũt filius q̃ a dño ipse mereaꝫ Salomonis dicta testãtur. Cõtumelijs afficiẽs patrẽ et contemnens senectã matꝛis: cõfundetur 7 in opꝛbꝛijs erit. Filius derelinquẽs custodire disciplinaꝫ patꝛis meditabit sermones malicie. Maledicẽti patrẽ et matrẽ extinguetur lumen: 7 pupille oculoꝝ eius

videbũt tedebras. Audi fili patrem qui genuit te: nec contempseris qꝛ senuerit mater tua. Parcat patri lingua quã genuit: ⁊ matrẽ suam nemo crudeli verbo ꝑcutiat. Sic te rapiet fili iuuenilis etatis autoritas vt noueris vnde sis natꝰ. Memento scripture sancte: vbi spiritu sancto loquẽte dictũ est Exod. xxj. Qui maledixerit patrẽ aut matrẽ: morte moriatur. hec ille. Que oĩa breuibꝰ verbis cõprehendẽs sapiẽs Ecc̃i. iij. ait: Fili suscipe senectã patris tui: ⁊ non cõtristes eũ in vita illiꝰ. Si defecerit sensu: veniãda illi. Suscipe inq̃t senectã laboriosaꝫ ⁊ onerosaꝫ recordãs infantie tue: qñ flebas turbabas domũ: inquietabas dormiẽtes: fatigabas matrem: fedabas pãnos: et alia faciebas q̃bꝰ infantilis etas solet esse molesta. Sicut enim tolerauit pater aut mater: immo suscepit et adiuuit infantiã tuam: sic ⁊ tu suscipe ⁊ non abhorreas senectã illoꝝ. Sequitur. Sapiens in autoritate preallegata dicens: Patris tui: nõ alieni: nõ canis: nõ inimici: sed p̃ris tui chari genitoris: amatoris: ⁊ benefactoris. O q̃ dulce vocabulũ pater aut mater. O q̃ gratũ verbũ filiꝰ aut filia. Hinc Hiero. ad matrẽ ⁊ filiam in gallijs cõmorãtes, ait: Mater et filia noĩa pietatis officioꝝ vocabula: vincula nature sunt. hec ille. Caueãt aũt filij ne qđ absit deficiẽtes sensu parẽtes derideant ⁊ maledicant sicut ⁊ Cham: qui maledictus fuit eo q̃ Noe p̃re suo dormiẽte eũ discoopertũ irrisit: vt hr̃ Gen̄. ix. ¶ Scđo filij debẽt cũ parẽtibus conuersari cum humilitate illos reuerẽdo atq̃ timẽdo. Maxime aũt filij debent timere ne sua culpa aut defectu a patre vel a mr̃e maledicãtur. Est em̃ hoc mõ paterna aut materna maledictio sagitta vulnerans ⁊ penetrãs intima cordis filioꝝ maloꝝ. Vñ Augu. xxij. li. de ciui. dei. c. viij. narrat q̃ apud cesareã capadocie q̃dã nobilis matrona fuit viri destituta solacio: decẽ filios habẽs septeꝫ mares ⁊ tres feminas. Quadã aũt vice mr̃ ab eis offendit: ⁊ maledictionẽ filijs imprecat. Subito imp̃cationẽ matris diuina vindicta subsequit: ⁊ oĩs pena horribili ⁊ fili feriunt. Nõ oẽs tremore sunt horribiliter ꝑcussi. Quapropter nimiũ dolẽtes ⁊ ciuiũ suoꝝ oculos nõ ferẽtes ꝑ totũ orbẽ vagari ceperũt. Et q̃cũq̃ ibãt oĩm in se ꝓuocabãt aspectũ. Ex his aũt duo frater ⁊ soror Paulus ⁊ Palladia Hyponiã venerũt. ⁊ Augustino qđ sibi aduenerat narrauerũt. Cũq̃ iã q̃ndecim diebꝰ añ pascha ecclesiã bti Stephani frequẽtantes sanitatẽ ab ipso martyre multis p̃cibus postulassent in ipso die pasche cuꝫ frequẽs ppl's p̃ns esset or̃one facta añ altare scti Stephani: ãbo frater ⁊ soror surrexerũt pariter sani. O filij supbi: o filij parẽtibus v̄ris insultãtes: o filij irreuerẽtes: inobedientes: ⁊ cõtumaces: timete paternã ⁊ maternã maledictionẽ. Timete insup ⁊ diuinũ iudiciũ. Nã sicut lõga vita speranda est ab illis q̃ parẽtes honorãt: vt hr̃ Exo. xx. Ita ⁊ breuis vita ⁊ infelicitate plena a malis filijs est ꝑtimescẽda. Tertio debẽt filij cũ parẽtibus cõuersari cũ pietate illis. s. in infirmitatibus necessitatibus ⁊ antiq̃tate pie subueniẽdo cũ facultas adest. Vnde Hiero. vbi. s̃. ait: Exolue fili qđ debes ⁊ officia debita q̃licũq̃ exhibe famulatu: parentibus v̄o nemo reddere põt quantuꝫ tenetur. Et Amb. super Lucaꝫ ait: Si paueris inq̃t matrẽ: nõ reddidisti ei cruciatus quos ꝓ te passa est: nõ labores q̃bus te gestauit: nõ alimẽta que tibi ministrauit. Audi etiam Hieronymum. O ingrate fili. vbi. s̃. dicentem: Quid ipsa memorẽ nutrimenta: ⁊ tenere infantie dulces iniurias: quas nutritoris affectus de suis parabolis sumit? Quid cibos in matre cõfectos: q̃ femineis manãtes ex mẽbris lacteũ soluunt in succũ: ⁊ fauces inualidas liq̃do sapore perfundunt? Cogente natura sumunt infantes de matre qđ bibant: ⁊ dente nõ nato hoc sit currentibus labris eliciunt: qđ non sit necesse mordere. Seruiũt materna posteris pectora seruiunt ipsis in cunabulis manꝰ

et terga: mēbris deuoluta lactētiū gra
tos artus accipiūt. Optat mater par-
uulū crescere: optat cito videre maiorē
eūq; numeris iuuenū miscere festinat
nunq̄ sibi forsitan seruiturum. His tot
tātisq; p̄cedētib⁹ factis: parētib⁹ ⁊ ma-
tri tota dz alacritate seruiri. Hec ille.
Prout fecit illa filia licz pagana: quā
laudat Ualeri⁹ rubrica de pietate erga
parētes. Hec matrē adiudicatam vt fa
me moreret in carcere per dies pl'imos
fingēs se visitatiōis cā ad eā accedere
velle īpetrato a carceris custode addi-
tu: tñ bñ excussa ne sibi alimēta porta-
ret ꝓprio lacte sustētauit. Qd dñ iudi-
ci innotuisset matri donauit vitā admi
rās filie pietatē. Curēt igit seruare filij
q̄ dicta sunt: p̄res v̄o ⁊ matres caueāt
ne ip̄is ꝓ q̄buslibet minimis defectib⁹
maledicāt. Hoc iō dico q: solēt plures
mulieres nō posse loq̄ absq; maledicti
onib⁹ ⁊ blasphemijs. O feroces mr̄es
cur filios vr̄os quos portastis in vtero
tot maledictiōib⁹ iugulatis? Ut tñ ꝓ-
pitius sit de⁹ oīb⁹ tā parētib⁹ q̄ filijs
cōsulo vt in hac die q̄primū ītraueri-
tis domū añq̄ comedere incipiatz oēs
filij ⁊ filie corā patrib⁹ ⁊ mr̄ib⁹ genufle
xi veniā petāt ⁊ postulēt bñdici. At et
ipsi parētes eos amplexātes: dulciter
osculent et bñdicāt sicq; acq̄rit in hoc
scl'o dei gr̄a: ⁊ in futuro eterna gl'ia: in
q̄ viuit ⁊ regnat marie v̄ginis fili⁹ amo
rosus redēptor nr̄ iesus: q̄ vt nobis da
ret exēplum honorādi parētes vt dicit
Lucas erat subditus illis Joseph. s. et
Marie vt dictum est supra. Amen.

¶ Dñica in passione infra diē: de male-
dictionib⁹ diuersarū creaturaꝝ irrōna-
biliū ⁊ intellectualiū: ⁊ ipsius dei oīm
creatoris. Sermo. lv.

Demonium ha-
bes. Judeorum blasphe
mantiū xp̄m verba sunt
ista original'r Job. viij.
⁊ in euāgelio hodierno.
Cōtremiscūt viscera mea ⁊ cor meū fit
gelidū totū: cū considero detestabil[illegible]
horribilēq; xp̄ianoꝝ abusum: q̄ p̄sum[illegible]
pserunt iam publice relaxare lingua[illegible]
suas ad maledictiones et ad blasphe-
mas dei ⁊ sanctoꝝ celi. Est aūt hoc mo-
lum adeo cōmune: adeo gñale: adeo q[illegible]
antiquū atq; īueteratū: vt ꝓpterea [illegible]
deat plerisq; aut paruū: aut satis le[illegible]
pctm̄: vel certū nullū. Quo fit vt iā [illegible]
vicis: in plateis: in domo: in foro: in [illegible]
uitate: in agro resonet contumelia de
summi ⁊ bñdicte matris ei⁹: ⁊ alioꝝ sa-
ctoꝝ. Et lz nōnulli ꝯfiteant ⁊ accusent
se maledicendo ⁊ blaspemādo peccati
nihilomin⁹ nolunt credere pctī huius
grauitatē. Eapropter in p̄senti sermo-
ne de peccato maledictionis sub quo [illegible]
blasphemiā intercludemus: aliqua ne-
cessaria studebimus declarare: vt [illegible]
ad pnīam verā voluerint redire: intelli-
gant quātum ipsis cauendū sit a male-
dictis. Nā et iudei pessimi dño iesu xp̄o
maledicētes: merito vidētur abhorrēdi
multo fortius et ipsi xp̄iani: qui fidem
eius profitētur. Distinguemus ergo tri-
plicem maledictionem.

Prima est facture irrationalis.
Scd̄a creature intellectualis.
Tertia nature diuinalis.

¶ Qr nō debēt xp̄iani maledicere crea-
turis irrationabilib⁹: eo q̄ ordinant ad
hoīem ꝑ subuentionē: significationē: [illegible]
per modum cōtinentis. Cap. [illegible]

Prima maledictio est facture
re irrōnalis: cū scz q̄s male-
dicit terre: lapidibus: arbo-
ribus: aīalibus: pluuie: ven-
tis: soli: lune: ac sil'ib⁹. Et de
hac maledictione sanctus Tho. ij. ij. q.
lxxvj. inq̄t: Maledicere reb⁹ irrōnabi-
bus inquātū sunt creature dei est pctm̄
blasphemie. Maledicere aūt eis sm̄ se
cōsideratis est ociosum ⁊ vanū: ⁊ ꝑ ꝯ[illegible]
illicitū. ¶ Sz posset aliq̄s arguere ostē-
dēdo nō eē illicitū maledicere creaturis
irrōnabilib⁹. Primo q: vt hr̄. ij. Reg. [illegible]
Audita Dauid morte Saulis et Jona-
the maledixit mōtib⁹ gelboe. Scd̄o q[illegible]

xp̄s vt hr̄ Mat.xxj.⁊ Mar.xj. Maledixit ficulnee:in qua nō inuenit nisi folia. Tertio:qꝛ Job vt dr̄ eiusdem.iij.maledixit diei suo:⁊ dicebat: Pereat dies in q̄ natꝰ sum:⁊ nox in qua dictū est: ꝯceptꝰ est hō dies illa v̄tat̄ ī tenebras. Rn̄det Tho.vbi.s̄.ꝙ bn̄dictio ⁊ maledictio ꝓprie pōt ꝑtinere ad illā rē cui pōt bonū aut malū contingere.s.rōnali creature. Ipsis ḡ irrōnabilibꝰ dr̄ ꝯtingere bonuꝫ aut malū in ordine ad creaturā rōnaleꝫ ꝓpter quā sunt. Ordinant̄ aūt creature irrōnales ad hoīeꝫ tripliciter. ¶ Prīo ꝑ modū subuētiōis:inquātū ex eis subuenit̄ hūane necessitati. Et hoc mō a deo. Gen̄.iij. post pctm̄ primoꝝ parentū maledicta est terra.vt scꝫ per eiꝰ sterilitatē hō puniret̄.⁊ Deut̄.xxviij. deꝰ dixit: Si audire nolueris vocē dn̄i dei tui: vt facias ⁊ custodias oīa mādata eiꝰ et cerimonias quas ego p̄cipio tibi hodie:veniēt sup te oēs maledictiōes iste ⁊ app̄hēdēt te. Maledictꝰ eris in ciuitate:maledictus ī agro. Maledictū horreū tuū ⁊ maledicte reliq̄e tue. Maledictus fructus vētris tui:⁊ fructꝰ terre tue:armēta boum tuoꝝ: et greges ouiū tuarum. ¶ Scd̄o ordinantur creature irrōnales ad hoīem ꝑ moduꝫ significatiōis. Et sic xp̄s maledixit ficulneee ī significationeꝫ synagoge ⁊ iudaice gētis q̄ nō habebat nisi folia v̄ba.s.legis sine fructu. Et ꝓpterea merito debebāt arescere:⁊ auferri ab ea regnū dei:qd̄ significatū fuit in ficulnea a xp̄o maledicta. ¶ Tertio ordinant̄ creature irrōnales ad ip̄m hoīem ꝓpter modū ꝯtinētis aut tp̄is:aut loci ⁊ sic Job maledixit diei in q̄ natꝰ erat ꝓpter culpā originalē quā nascēdo ꝯtrerat. Ita ꝙ maledictio illa nō arguit in eo aliquā īpatiētiā:sꝫ tm̄ arguit ⁊ explicat ꝙ die q̄ natꝰ est ⁊ ꝯceptꝰ ꝯtrit originalē culpā:q̄ radix est oīm passionū q̄s patimur ī hac vita. Dauid īsup maledixit mōtibꝰ gelboe ad explicādā cedē q̄ ī eis facta fuerat: ꝓpterea dicebat cū fletu ⁊ lachrymis. Mōtes gelboe:nec ros nec pluuia veniat sup vos in q̄bꝰ ceciderūt inclyti isrl̄ Saul ⁊ Jonathas amabiles ⁊ decori:aq̄lis velociores:leonibꝰ fortiores. Filie isrl̄ sup Saul flete. Et ego doleo sup te frater mi Jonatha. Quare nō est trahēdū in ꝯn̄am vt vnusq̄sq̄ ꝓ suo libitu facturis irrōnabilibꝰ maledicat. ¶ Qꝛ hō nō dꝫ maledicere creaturis intellectualibꝰ.s.creature infernali: creature terrestri ⁊ celesti. Cap̄.ij.

Secūda maledictio est creature intellectualis:q̄ adhuc triplex est. ¶ Prima est creatura intellectualis infernalis: q̄ est diabolus cui īquātuꝫ creatura dei est nō licet maledicere. Un̄ ī epla Jude. Cū altercaret̄ Michael cū diabolo de corpe Moysi nō fuit ausus ī eū iudiciū inferre blasphemie. Altercatio aūt illa vt dicit glo.erat:qꝛ diabolꝰ volebat īuenire corpꝰ moysi qd̄ post mortem: vt hr̄ Deut̄.xxxiiij.deo nolēte vbi sit ignorat̄ ⁊ diabolus volebat vt sciret̄ vt sic traheret ppl'm ad idolatriā. Sꝫ angelus ꝓhibebat:⁊ tn̄ cū diabolo contēdēs volebat blasphemare eum. Iccirco Hiero. xxiiij.q.iij.c.si igit̄.ait: Si igit̄ michael non fuit ausus diabolo ⁊ certe maledictiōis dignissimo iudicium īferre blasphemie:quāto magis nos ab oī maledicto puri eē debemꝰ. Merebat̄ diabolus maledictū s̄ ꝑ os archāgeli blasphemia exire nō debuit. ¶ Scd̄a creatura intellectual̄ dici pōt terrestris.s.hō:cui pōt q̄s tripl'r maledicere. Prīo ex ꝯformatione dei ⁊ amore iusticie. Et de hac dr̄.xxiiij.q.iij.c.cū scti viri. Cuꝫ scti viri maledictiōis sniam ꝓferūt:nō in hanc ex voto vltiōis:sed ex iusticie amore ꝓrūpūt. Sic Gen̄.ix.dixit Noe: Maledictus chanaā seruꝰ seruoꝝ erit fr̄ibꝰ suis. Sic Act̄.viij. Petrꝰ maledixit Simoni di. Pecunia tua tecuꝫ sit in ꝑditionem. Scd̄o pōt q̄s hoī maledicere ex q̄dā leuitate vel subreptione sicut solēt multi facere:lꝫ ociose ⁊ bestial'r:q̄ nesciūt loq̄ cum socio sine maledictione.di. Sis suspēsus ꝑ gulas:nascatur tibi vermis canis:⁊ similia. Tertio pōt q̄s hoī maledi

cere ex liuore: odio ⁊ aīo malo: ⁊ hoc cū sit cōtra charitatem pctm̄ est mortale.

¶ Tertia creatura intellectualis d̄r celestialis cui nullo pacto maledicere licet. Sed heu q̄d referā. Nam tāta est corruptela xp̄ianoꝝ vt ꝓ nihilo ducāt blasphemare sctōs ⁊ gliosam virginē Mariā. Et sicut hi q̄ boni sunt deuotionem habēt ad virginē: ⁊ vltra illā suū patronū ⁊ aduocatū fecerūt sctm̄ Antoniuz: aliq̄ sctm̄ Frāciscū: aliq̄ sctm̄ Nicolauz: aliq̄ sctām Katharinā: ⁊ hmōi. Ita pessimi ⁊ maligni blasphematores blasphemāt virginē btām: ⁊ ꝓ sua mala deuotione: aliq̄ sctm̄ Antonium: aliq̄ sctm̄ Frāciscū: Clarā: ⁊ hmōi. O ingratissimi pctōres: o furētes animi: o venenosa et amarissima lingua: o deniq̄ ꝑditissimi hoīes. Ecq̄d male fecere vobis sctī: in q̄ nocuerūt vobis? An non assidue ꝓ vr̄a salute ītercedūt ad dn̄m. Nōne ⁊ virgo illa pyssima mr̄ gr̄e: fons misericordie ꝓ vobis indefessa est aduocata. Quid ergo blasphematis illā ⁊ reliquos sctōs. Sed reuera si seruaret̄ illud qd̄ d̄r in. c. statuimus. ex̄ de maledic. s. ꝙ publice blasphemātes deū vel virginē sctissimā vel aliquē sctōꝝ publica pnīa ꝑ septem hebdomadas punirent̄: ī quarū. s. qualibet sexta feria in pane ⁊ aqua ieiunarent: facerētq̄ alia q̄ cōtinent̄ ibi: ꝓfecto nō ita de leui ꝓrūperēt in blasphemias. Et lz pnīe sint arbitrarie vt tactū est in p̄cedētibus: tn̄ laudo vt hi q̄ audiunt cōfessiones ipsos blasphemos non ita de leui absoluāt: qr facilitas venie tribuit incentiuaz delinquēdi: ꝓpterea arguāt illos aspere: increpēt dure: ⁊ penitētiā iniūgāt salutiferā ⁊ fructuosaz. Quisnā nō videt quāta diligētia opus sit ad blasphemos ⁊ maledicos emēdādos. Difficile est vtiq̄ malā cōsuetudinē derelinquere. O ve mala ꝯsuetudo qua hoīes xp̄iani iniuriant̄ deo ⁊ sctis eius. In hac soli xp̄iani demersi sunt: qm̄ nō est aliq̄ natio neq̄ iudeorū: neq̄ gētiliū ⁊ paganoꝝ in qua tot sint blasphemie ⁊ maledictiones sicut in populo christiano.

¶ Qr pctm̄ maledictiōis ⁊ blasphemie dei est graue: tuz rōne abominationis: tū rōne superationis: tū etiā rationis cōtrariationis. Cap. ii.

Tertia maledictio est natura diuinalis cū. s. q̄s de deo male loquit̄ cōuitia ⁊ cōtumelias maiestati sue inferēdo. Et de hoc dicit Rich. de sctō victore. Sceleratissimū genus pctī est qn̄ q̄s in deo vituperiū delectat̄. ⁊ glo. sup illo verbo Esa. xviij. ad ppl̄z terribilē ⁊c. Oē pctm̄ blasphemie cōparatū leuius est. Et iterū ibi. Nihil est horribiliꝰ blasphemiaque ponit os suū in celū. Quantum sit graue sit pctm̄ maledictiōis ⁊ blasphemie colligi pōt ex triplici rōne.

Prima d̄r abominationis.
Scd̄a superationis.
Tertia cōtrariationis.

¶ Prima rō d̄r abominationis. In veteri siquidē testamēto abominabantur p̄res antiq̄ vsq̄ adeo pctm̄ blasphemie ꝙ ex mādato dei de blasphemia conuictum lapidabāt. Vn̄ Leuit. xxiiij. dixit dn̄s. Educ blasphemū extra castra: ponāt oēs q̄ audierūt manus suas super caput eius: ⁊ lapidet euz oīs ppl̄s. Insuper priores illi p̄res audire detestabantur eos q̄ blasphemabāt. Jō Act. vij. arbitrātes: licet falso Stephanū blasphemare cū dixit: Video celos aptos. ⁊ infra. Cōtinuerunt aures suas: ne. s. sm̄ glo. audirēt blasphemātē: ⁊ nō solū audire sed etiā noīare nō audebāt vocabulum maledictiōis. Vn̄ cū accusarēt Naboth vt hr̄. iij. Reg. xxj. bn̄dixit deo ⁊ regi. i. maledixit. ⁊ Job vt hr̄ eiusdē. j. offerebat holocausta pro filijs suis. Dicebat em̄. Ne forte peccauerūt filij mei: ⁊ bn̄dixerint deo. i. maledixerint. Similiter ⁊ tp̄ibus his abominabilis est blasphemia apud infideles. Nā q̄cūq̄ blasphemaret deū in terris turchoꝝ aut saracenoꝝ grauiter puniret̄. Ob qd̄ aut nūq̄ aut satis raro sentiunt̄ ibi verba blasphemie ⁊ maledictionis. O xp̄iani pu

cipes:o potestates seculares:o cuiuslibet reipublice pr̄es:curate:⁊ vos legibus honestis punire blasphemos: ne deteriores infidelib⁹ habeamini. ¶ Secūda rō ostendēs grauitatē maledictionis ⁊ blasphemie dei d̄r superationis. Sup̄at em̄ tria pctā grauissima ⁊ execrāda. Primū est pctm̄ paganoꝝ seu infideliū: qꝛ vt ait Tho.ij.ij.q.xiij.arti.iij. sn̄ialiter. Infidelis ea de deo dicit ⁊ loquit̄: q̄ licꝫ falsa sint tn̄ credit esse vera. Xp̄ianus v̄o blasphemās loquit̄ cōtra veritatē quā credit. Scd̄m est pctm̄ homicidarū. Ut em̄ dicit Tho.ibidē. quātū ad nocumētū maius pctm̄ est homicidiū q̄ꝫ blasphemia: eo ꝙ magis nocet homicida hoī interfecto: q̄ꝫ blasphem⁹ deo blasphemato. Sed quātū ad obiectum maius peccatum est blasphemia q̄ꝫ homicidiū: qꝛ homcida licꝫ interficiēdo hoīem offendat deū: tn̄ p̄ricipaliter intēdit offendere hoīem. Sed blasphemus ⁊ maledicus intēdit principaliter ⁊ directe offendere ip̄m deū. Tertiū est pctm̄ iudeoꝝ crucifigentiū xp̄m. Unde Aug. ait: Magis peccāt blasphemātes deū triūphantem in celis: q̄ꝫ q̄ crucifixerunt eū ambulātē in terris. Rō huius est b̄m Alexā.in.ij.sum.q.cxlviij. mē. v. Tū qꝛ iudei nō cognouerūt ip̄m esse deum. Unde apl̄s. j.Coꝝ.ij.ait: Si cognouissent: nunq̄ꝫ dn̄m gl̄ie crucifixissent. Sed q̄ deū blasphemāt cognoscūt illū esse deū. Tū etiā qꝛ iudei nō ꝓmiserunt ei fidē in baptismo: sicut xp̄iani. Tuꝫ qꝛ fit maior iniuria rōne maioris status. ¶ Tertia rō ostēdēs grauitatē pctī maledictionis ⁊ blasphemie d̄r cōtrariationis. Cōtrariat̄ nāq̄ꝫ blasphemia ⁊ maledictio dei.

Primo nature.
Scd̄o scripture.
Tertio creature.

¶ Primo cōtrariat̄ nature q̄ dictat bn̄factorē suū esse cognoscendū. Nā ⁊ suo mō hoc faciūt aues celi ⁊ pisces maris: ⁊ bestie terre: quanto magis ad id obligat̄ hō rōnalis: ⁊ tn̄ inter oīa bn̄ficia: q̄ magna ⁊ multa sunt a bono deo homini collata: bn̄ficiū lingue est vnū singulare p̄stantissimū ⁊ egregiū. O blasphemator ingrate: o ferialis mēs: o impudica lingua. Cur nō soiū deo tuo gr̄as nō agis: sed qd̄ peius est illū crudeliter maledicis. Cur nō solum bn̄factori tuo laudes nō impēdis: sed illū potius turpiter vilipēdis. Cur tantū bn̄factorē nō solū nō recognoscis: sed potius ita īhoneste blasphemas. Dedit tibi ipse linguā: vt tu cū illa laudares eū: ⁊ bn̄diceres nomē sctm̄ ei⁹. ¶ Scd̄o blasphemia ꝯtrariat̄ scripture. Ip̄a vtiq̄ꝫ admonet ⁊ hortat̄ nos vt bn̄dicamus deū. Unde Tob̄.iiij.c.scribit̄: omni tp̄e bn̄dic deū. ⁊ Eccl̄i.xxxix. Bn̄dicite dn̄m in oībus op̄ibus suis. ⁊ Dauid ps̄.xv. Bn̄dicaꝫ dn̄m qui tribuit mihi intellectuꝫ. ⁊ ps̄.xxxiij. Bn̄dicaꝫ dn̄m in oī tp̄e: semp̄ laus eius in ore meo. ⁊ ps̄.cxliiij. Per singulos dies bn̄dicā tibi: ⁊ laudabo nomē tuū in seculū ⁊ in seculū seculi. ⁊ Rom̄.xij. Benedicite ⁊ nolite maledicere. ¶ Tertio blasphemia cōtrariat̄ creature. Oīs em̄ creatura laudat ⁊ bn̄dicit deū. vn̄ Aug. in sermone vnius martyris inq̄t: Oīa q̄cūq̄ꝫ fecit deus laudāt deū. Audistis in bn̄dictionibus ⁊ audistis in oī solennitate qn̄ legunt̄: qm̄ oīa laudāt deū: celestia: terrestria: angeli: hoīes: luminaria celi: arbores terre: flumina: maria: q̄cq̄d deus creauit: siue in celo: siue ī terra: siue in mari: laudat deū. Hec ille. Et sctā mr̄ eccl̄ia in matutinis cātat hymnū triū pueroꝝ: in camino ignis om̄es creaturas inuitantiū ad laudes ⁊ bn̄dictionē dei. Quid respōdetis igit̄ o blasphemi ad voces oīm creaturarū? Angeli celi laudāt ⁊ dicūt clamātes: Bn̄dict⁹ deus: sol: luna: stelle: ⁊ oīa celestia corpora dicūt: bn̄dictus deus. Terra: aq̄: aer: ignis: ⁊ cūcta q̄ in eis sunt dicūt: bn̄dictus deus. Boni ⁊ recti viri dicūt: bn̄dictus deus. Et vos cōtra morē oīm aliarū reruꝫ maledicitis: nisi forte dixeritis ꝙ exēplū sumitis ab his q̄ sunt dānati in inferno: de q̄bus d̄r Apoca.xvj. Blas-

phemauerunt deū celi pre doloribus ⁊ vulneribus suis. O ergo infernales homines: o blasphemi diabolici q̄ nō nisi cū dānatis blasphemādo ⁊ maledicēdo ꝯformatis ⁊ cōcordatis. Jccirco apparet q̄ꝫ graue sit pctm̄ vestrum: ꝓpterea clamauit Esa.j.c. Uhe gēti peccatrici: ppl'o graui iniquitate: semini nequā filijs sceleratꝫ. Dereliq̄rūt dñm: blasphemauerūt sctm̄ israel: abalienati sunt retrorsum. Et merito ꝓpheta cōminatur blasphemātibus ⁊ maledicētibus: q: ꝓpter blasphemias ⁊ maledictiones indignatus deus etiā ī pñti scl'o: blasphematores flagellat: ⁊ exterminat. Est de hoc exēplū.iiij. Reg.xix.de Sennacherib ob cuius blasphemiā angelus vna nocte exercitū illius aggrediēs. clxxxv. milia hoīm interemit: ipso tādē Sennacherib a ꝓprijs filijs interēpto. Refert insup Greg.in.iiij.dial.li.c.xviij.q Rome puer q̄nq̄ annoꝝ blasphemus in brachijs patris existēs: iusto iudicio dei a diabolo suffocatus est. Propter h̄ pctm̄ etiā deus mittit pestilētias: famē ⁊ guerras. vt d̄r.xxxij.q.vij.c. Flagitia. in glo. ⁊ in aut. vt nō luxurient contra naturā. Et vt ego vidi dieb⁹ meis. Jtalia sepius flagellata est multis tribulationibus: ⁊ pestilētijs: puto ꝓpter fetorē sodomie: ⁊ impietatem blasphemie. Nā lꝫ multa sint alia pctā q̄ cōmittunt hec tñ duo cōtaminare videntur quasi oēm carnē. Et vt de blasphemia dicaꝫ: nō sunt ab ea mundi ⁊ puri dñi: non ciues: nō rustici: nō agricole: nō artifices nō viri: nō mulieres: ⁊ qd̄ auditu horribile ē: nō sacerdotes: nō religiosi. Ex oīnāq̄ statu grādis multitudo extat que loquit verba blasphemie. O italia tanto vitio deprauata: o ppl'i tanto scelere deturpati: timeo ne deseuiat cōtra nos furor dei. Corrigat igit vnusq̄sq̄ seipsuꝫ ⁊ refrenet linguā suā: oēsq̄ pariter laudemus ⁊ bñdicamus deū: q̄ bñdict⁹ est ⁊ laudabilis: ꝑ infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria scd̄a post dñicā in passione: de pctō inuidie qua laborabāt pharisei contra christum iesum.

Sermo.lvj.

Miserunt principes et pharisei ministros vt apphēderent ... sum. Scribunt hec verba Joh.vij.c. ⁊ in eu... bodier. Cōmouebant pharisei ⁊ scribe ꝯ pyssimū iesum ex liuore ⁊ inuidia: ... nō poterāt sufferre vt alicui maior honor exhiberet q̄ ipsis: ⁊ ꝓpterea ... est mirādū si ita seueri fuerūt ꝯ innocentissimū filiū virginis: iō Gilbertus ... ait: Jta obliquat inuidia vt rectū natura nō videat. ⁊ Señ.ad Lucil. Perit ... iudiciū cū res in affectū trāsit. Voc... vitium satis infestat miseros mortales adeo vt vix possit aliquis immo nullus euadere laqueos inuidoꝝ. Jccirco ... senti sermone de inuidia erimus ... ri: de qua tria mysteria ꝓponimus principaliter declaranda.

Primū d̄r diffinitio.
Scd̄m offensio.
Tertiū cōditio.

¶ Qualiter diffinit a doctoribus ... inuidia: ⁊ q̄ dolor ex bono alterius ... test prouenire ex timore: ex defectu ... malignitate.

Primū mysteriū declarandum de inuidia d̄r diffinitio. ... quo vidēdū est q̄d sit inuidia. Et Jobes Dam.li.ij.suorum sniaruꝫ ait: Jnuidia est tristicia de ... nis bonis. Pro cui⁹ declaratiōe notandum ... ꝑm Alex.ij.volu.sum.q.clv. ⁊ Tho.ij.q.xxxvj.ar.j. q̄ dolor de alteri⁹ bono ... tripl'r ꝓuenire. ¶ Prīo ex timore ... cū q̄s dolet de bono alicui⁹: q: ... met sibi vel alijs nocumētuꝫ inferri ... hūc dolorē Aris.in.ij.rheto. dicit nō ... inuidiā: sꝫ effectū timoris: de q̄ Greg. ... xxij.moral. ita ait: Euenire plerūq̄ ... let: vt nō amissa charitate ⁊ inimici ... ruina letificet ⁊ rursus ei⁹ bonū sine ... die culpa ꝯtristet: cū ruei, te eo q̄sdā ...

erigi credim⁹: ⁊ ꝓficiẽte illo q̃sdã iniuste oppm̃i formidam⁹. Rõnabil'r nãq; vnusq̃sq; magis diligere dz seipsum q̃ alios: ⁊ cõe bonũ ⁊ multoꝝ q̃ ꝑticulare vel vni⁹. Sic letabant̃ de malo pharaonis filij isrl: q̃ Exo.xv. dicebãt: Cãtemus dño: gl'iose em̃ honorificatus est: equũ ⁊ ascẽsorẽ ꝓiecit ĩ mare ⁊ dũ erãt in captiuitate in manu ei⁹ dolebãt de ꝓsperitate illi⁹. Idip̃m fecerũt de ꝓsperitate ⁊ aduersitate holofernis aliorũq; q̃ ppl'm deiverare p̃sumpserũt. ¶ Scdo põt ꝓuenire dolor de alteri⁹ bono ex defectu. cũ s. q̃s dolet nõ ꝙ ꝓrim⁹ bonũ illud habeat sz qr illud sibi deficit ⁊ si q̃s dolet ex defectu boni qd̃ nõ est v̄e bonũ male agit sic dolẽdo: vt si q̃s doleat: qr nõ fornicat̃ sicut multi faciũt ⁊ sil'ia. Si v̄o doleat qr non hz bonũ qd̃ est v̄e bonũ ⁊ honestũ: recte ait: Et cũ dolor talis circa honesta versat̃ v̄m Arist.iij.rheto. vocat̃ zelus: de hoc dicebat Pau.j. Coꝝ.xiiij.c. Emulamini spũalia. ⁊ hiero. ad Letã de institutiõe filie. Habeat socias cũ q̃bus addiscat: q̃b⁹ inuideat: quarũ laudib⁹ mordeat̃. ¶ Tertio põt ꝓuenire dolor de alteri⁹ bono ex malignitate ⁊ iniq̃tate qñ displicet multꝫ absq; ipsorum cõmodo vel incõmodo ꝙ alij habeãt bonũ. Et h̄ vt p l'imũ euenire solet ex inani gl'ia. vñ Grego.xj.mora. ait: Prima nãq; soboles sup̃bie inanis gloria est: q̃ dũ opp̃ssam mẽtẽ corrũpit ĩuidiã mox gignit: qr dũ vani noĩs potentiã appetit ne q̃s hãc ali⁹ adipiscivaleat tabescit: ⁊ ex h̄ est ꝙ ĩuidia solet esse inter pares: qr vnusq̃sq; appetit alios in gl'ia v̄m suũ statũ aut gradũ supare. vñ nũq̃ rustic⁹ aut agricola ĩuidebit doctori de scĩa: nec mulier ĩuidebit militi de strenuitate vel fortitudine: nec mercator: aut ciuis religioso de fama sctĩtatꝫ ⁊ sic de alijs. Sz vnusq̃sq; ĩuidet alteri de his bonis: q̃ vel ipse hz vel h̄re intẽdit. Et tñ si h̄ fiat aĩo deliberato cuz sit contra charitatez: peccatum est mortale. Charitas inquit apl's.j.Coꝝ.xiij.nõ emulatur.

¶ Q̃ maligna bestia ĩuidie semp̃ offendit virtuosos ⁊ sctõs viros: vt ex multis pz exẽplis. Cap̃.ij.

Secundũ mysteriũ declarãdũ de inuidia d̄r offensio. Hec em̃ bestia maligna offendit semper virtuosos ⁊ sctõs viros. Vñ Ualerius li iiij. de amore ⁊ dilectione ait: Nulla tã modesta felicitas est q̃ malignitatis dẽtes vitare possit. ⁊ Gene. de consolatione ad Paulinũ. Inimica est semp̃ alienis ꝓfectibus inuidia. ⁊ Ouidi⁹.j. de remedio amoris. Summa petit liuor perflãt altissima vẽti. Sũma petũt dextra fulmina missa iouis. ⁊ Hora. Sepius ventis agitat̃ ingens. Pinus ⁊ celse grauiore casu. Decidũt turres: feriũtq; summos fulgora montes. ⁊ Hiero. in epitaphio sctẽ Paule. Semp̃ virtutes persequit̃ inuidia. Feriũtq; summos fulgura mõtes. Etem̃ oẽs scti emulos habuerunt. In paradiso quoq; serpens fuit: cuius inuidia mors intrauit in orbẽ terrarũ: Ipse quoq; dñs noster iesus xp̃us zelo est crucifixus. hec ille. Hec est em̃ illa inuidia de qua d̄r Sap̃.ij.qd̃ in autoritate Hiero. est iam dictum. Qd̃.s. per illã mors intrauit in mundum. Hec est illa fera pessima propter quam fratres Joseph eum interficere tentauerunt: ⁊ tãdem vendiderunt hismaelitis: dicentes p̃ri ꝙ fera pessima deuorasset euz. Hec est propter quam Saul odio graui cõmotus fuit contra Dauid: tentans sepius illum perimere: quod ⁊ fecisset: nisi Jonathas premonuisset eum: vt habetur.j. Regum.xviij. Inuidebat autem ei Saul: quia post interfectuz Goliath ⁊ debellatos philisteos: ad eum puelle cantabant: Saul percussit mille: ⁊ Dauid decem milia. Quid dicam de antiquis romanis? Qui toto orbe clarissimi ⁊ sue reipublice zelatores fuere p̃cipui. Nõne inuidie morsib⁹ laniati extitere? Patet hoc in furio camillo: de quo scribit Orosius ⁊ Tit⁹ Liui⁹: ꝙ cũ roman⁹ exercitus per decẽ ꝯtinuos annos ma-

gnas clades accepisset: creat⁹ dictator cū capanetibus ⁊ faliscis maxima cuꝫ prosperitate conflixit: ⁊ victis duobus populis: predam inter milites partit⁹ est. Deinde Uehiētiū ciuitatē obsedit: quam tandē cepit. Ista victoria fuit cū tanta gloria romanoꝝ ꝙ dictator sublatis ad celum manib⁹ precatus est ꝙ si cui deoꝝ romana felicitas nimia videretur ei⁹ inuidia sub aliquo suo incommodo satiaretur: atqꝫ inter preces subito lapsu decidit. Quod omen ꝟm Ualerium ad sui damnationē: qua postea pressus est pertinuisse tradit. Naꝫ postq̄ ad vrbem triumphans redijt tribuni multiqꝫ ciues. Camilli ꝟtuti emuli: diffamabant gloriam eius cōtēdentes hostilem predā nō equo iure fuisse diuisam: ⁊ ista pēdente inuidia falscoruꝫ ciuitatē romano subegit imperio. Post quod a. L. Apulegio tribuno plebis accitus ꝓpter inequā Uehiētium prede distributionem: intercurrente illis diebus adolescentis sui filij morte: vt hinc publico ⁊ inde priuato cruciaretur incōmodo: in exiliū pellitur damnatus. xv. milib⁹ eris. Camillus ꝟo ab vrbe discedēs humiliter deos p̄cat⁹ est: vt si hoc iniuste pateretur q̄ primuꝫ se ciuibus ⁊ ingrate patrie necessariū fieri vellent. Quod subsecutum est. Nam galli senones obsessam vrbē preter capitoliū capere quare missum est ad Camillum ꝓ auxilio. Qui mox veniēs ingrata in patriam ab hostib⁹ liberauit. vt dicit Aug. lib. v. de ciui. dei. c. xviij. De Scipiōe insup africano dicit Ualerius maximus lib. iij. de fiducia sui. c. vij. ꝙ cū post plurimos triumphos vocaretur ad reddendum computū de pecunie quantitate tanq̄ indignatus tale fertur dedisse responsum. Cuꝫ frater meus totam vobis subiugauit asiam: et ego totam africam: nec opes asiane fratrem meū: nec africane me diuitē fecerunt: sed inuidia fecit vtrunqꝫ gloriosum. Et vt scribit Liuius: tāta fuit inuidia ciuium contra scipionem ꝙ cum accusaret a tribunis plebis: nil aliud ad obiecta respondit: sed dixit: O quirites: hoc die vici carthaginem magna sperātē: ⁊ accipere leges nostras iussi. Recordor em̄ hunc diem anniuersarium illum esse: quo ante aliquot annos vici Hannibalē. Et vt scribit Ualerius de fiducia in lib. iij. c. vij. lauream suā capiti suo imposuit ⁊ subiunxit Equū diem hunc litibus ⁊ iniurijs semp immunem esse. Me ergo in capitolium Jouem optimū: ⁊ Mineruā ceterosq deos qui capitolio ⁊ arci president ceteram salutandos: eo ꝙ in die istor sepe ac feliciter pro republica dimicauit. Uosqꝫ oēs hortor venire mecū orare deos vt vobis mei similes duces omni tēpore largiantur. His dictis ⁊ senatū totū ⁊ vniuersum equestrē ordinē ⁊ cōctā plebē comitē habuit: adeo ꝙ paucissimi cū tribunis remanserūt: q̄ tandē vt inquit Ualeri⁹: dolore anni atq inuidia tabescētes: ⁊ pudore obruti turbis immiscuere: ⁊ cū ceteris ꝓsecuti sunt eū. Scipio aūt non modo capitoliū: sed ꝑ totā vrbē oīa deoꝝ templa cū ppl'o romano circūiuit non minus honore reus triūphās de inuidis q̄ victor olim triūphauit de hostib⁹. Et cum videret necesse esse aut succūbere emulis: aut vlcisci: neutrū experiri decreuit sed poti⁹ volūtariū sibi elegit exilium abijtqꝫ Linternū suā villulā asperā militariā: ⁊ īcultā: haud ꝓcul a Cumis ciuitate cāpanie. O igit inuidia rapacissima: o ꝟtutum emula: o pestilētissima oīm ꝟtuosoꝝ inimica. Ex dict(vtiq) clarū est qualr ip̄a virtuosis ⁊ sctis quietis aut pacē habere nec finit nec patitur.

¶ De triplici mala cōditione inuidie scilicꝫ propria flagellatione: charitatiua oppositione: et diabolica assimilatione.

Capitulum ...

Tertium mysteriū declarandū de inuidia d̄r condit... Est vtiqꝫ tripler mala conditio propter quaꝫ inuidia est abominanda.

Prima d̃r ꝓpria flagellatio.
Scd̃a charitatiua oppositio.
Tertia diabolica assimilatio.

¶ Prima mala conditio inuidie d̃r ꝓpria flagellatio. Est vtiq; officiũ ei⁹ flagellare ⁊ affligere ꝓprium subiectum. Propterea Isid̃. in lib̃. differentiarum ait: Inuidus animo medullit⁹ estuãs a semetipso liuoris ꝓprij semp exigit penas. ⁊ Hiero. ad Asellã de fictis amicis exclamat dicens: O inuidia p̃mum tui mordax. ⁊ Socrates dicebat: Utinam inuidi in oĩbus ciuitatib⁹ oculos ⁊ aures haberent vt de oĩbus ꝓfectib⁹ torquerent̃. Quot em̃ sunt hoĩm felicium gaudia: tot sunt ĩuidoꝝ gemit⁹. ⁊ Horatius. Inuidia siculi non inuenere tyranni. Maius tormẽtũ. ¶ Scd̃a mala conditio inuidie d̃r charitatiua oppositio. Opponit̃ siq̃dẽ charitati ꝓximi. Illa tñ charitatẽ docent nos sancti: et ipse sctũs sctõꝝ xp̃s iesus. Vñ Paulus j. Coꝝ. xiiij. ait: Sectamini charitatẽ. ⁊ xvj. c. ait: Om̃ia operavr̃a in charitate fiant. ⁊ Eph̃. iij. In charitate radicati ⁊ fundati. Et. iiij. c. In charitate crescamus. ⁊. v. c. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ ambulate in dilectione sicut ⁊ xp̃s dilexit nos. ⁊ ad Col̃. iij. Sup oĩa charitatẽ habẽtes. ⁊. j. Joh̃. iij. Qui nõ diligit fratrẽ suũ manet in morte. Et xp̃s iesus Joh̃. xiij. Mãdatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicẽ. Et ibidem. In hoc cognoscent oẽs q̃ mei discipuli estis: si dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Aduertẽter igit̃ sp̃uales confiderent hi qui ꝑ penitẽtiã se affligũt: cogitẽt religiosi q̃ seculũ derelinquunt vt deo seruiãt: quãtũ malũ sit inuidia: que cũ charitate stare nõ põt. Ip̃a eq̃dẽ sola venenũ est cuiuscũq; alteri⁹ boni: q̃ vt inq̃t Aug̃. super Joh̃. Dilectio sola discernit ĩter filios dei ⁊ filios diaboli. Signent se oẽs signo crucis: baptizent̃: cantẽt oẽs alleluya: intrẽt ecclesias: impleãt parietes basilicarũ: nõ discernunt̃ filij dei a filijs diaboli nisi charitate. Magnũ iudiciũ: magna discretio. Quicq̃d vis habeas si non habes charitatẽ nihil habes. Alias virtutes si nõ habes: hanc habe et legẽ implesti. Hec Aug̃. ¶ Tertia mala conditio ĩuidie d̃r diabolica assimilatio. Ipsa siquidem assimilat hoĩes malignis spiritib⁹. Nã quid est alterius inuidere felicitati q̃ diaboli officiũ exercere. Jõ xp̃s inuidis phariseis Johan. viij. ait: Vos ex patre diabolo estis. Nos v̄o curemus esse filij dei: oẽm ĩuidiã a cordibus nr̃is expellẽtes: vt sic valeam⁹ in hoc seculo acq̃rere dei gr̃am: ⁊ in futuro sempiternã gloriã: in qua viuit ⁊ regnat ipse benedictus deus per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia post dñicã in passiõe: de pctõ detractionis a quo abstinere debent q̃ verã penitẽtiã deoq; acceptam agere volunt. Sermo. lvij.

Quidã em̃ dicebant q̃ bonus est: alij aũt nõ: sed seducit turbas. Scribunt̃ hec v̄ba Joh̃. vij. ⁊ in euangelio hodierno. Loquitur vnusquisq; de altero s̃m q̃ ei afficitur: ita q̃ qui diligit non saturatur laudibus: qui v̄o inuidet aut odit: libẽter detrahit ⁊ vituperat. Propterea pharisei inuidẽtes xp̃o sequacesq; sui causa detractionũ morsib⁹ lacerabãt. Nec potuit pijssim⁹ iesus vitare oblocutoꝝ dẽtes q̃nĩmo vt ptz ĩ hodierno euãgelio: publice a multꝫ accusat⁹ est ⁊ noĩatus pctõ: ⁊ male. Ista nãq; solet esse pessima inuidoꝝ ꝯditio vt oĩa ĩ malã partẽ ĩterp̃tent̃ ⁊ trahãt ac de oĩb⁹ male dicant: Venit inq̃t xp̃s Mat. xj. Johãnes baptista nõ mãducãs nec bibẽs ⁊ dicũt demoniũ hz. Venit fili⁹ hoĩs mãducãs ⁊ bibẽs: ⁊ dicũt ecce hõ vorax ⁊ potator vini. Cũ v̄o detractio apd̃ q̃ꝑles minimũ pctm̃ eẽ reputet̃: iõ in h̃ sermõe de ip̃a aliq̃d disseram⁹ oñdẽtes: quãtũ expediat penitẽtibus a talivitio penit⁹ abstinere: de quo tria mysteria p̃ncipalia erũt declarãda

Primū d̄r malignatio.
Scd̄m modificatio.
Tertium offensio.

¶ Qr maligna sit detractio: tū respectu ꝯrietatis: tū respectu generalitatis: tū etiā respectu crudelitatis. Capl'm. j.

Primū mysteriū declarandū de detractione d̄r malignatio. Est siq̄dē pctm̄ hoc satis malignū ⁊ g̃ue triplici rōne.

Primo rōne ꝯrietatis.
Scd̄o rōne generalitatis.
Tertio rōne crudelitatis.

¶ Primo rōne ꝯrietatis. Contrariat̄ si quidē fame: q̄ vt inq̄t Alexā. in. ij. summe. p̄ciosissima est oīm bonoꝝ tpaliuꝫ. Et hoc expressiꝰ dixit sapiēs Prouerb. xxij. Melius est nomē bonū q̄ diuitie multe. et Eccl'i. xlj. Curā habe de bono noīe. ⁊ Aug. id psuadebat. xij. q. j. in. c. nolo. di. Qui ꝯfidēs ꝯsciētie: famā negligit crudelis est. Est ergo fama p̄ciosa corona oīm hoīm: siue maioruꝫ: siue minoꝝ: siue dn̄oꝝ: siue ciuiū: siue p̄latorū: siue subditoꝝ: siue seculariū: siue religiosoꝝ: siue viroꝝ: siue mulieꝝ. Fame itaq̄ gradꝰ oēs nitore suo venustat atq̄ decorat. Cū ergo detractio hāc īpugnet nō dꝫ pctm̄ leue censeri. Propt̄ea ab Alex. vbi. s̄. q. cxlvj. mē. j. sic diffinit̄. Detractio est aliene fame p occulta verba denigratio. Notandū tn̄ q̄ est dr̄ia inter ꝯtumeliā: ꝯuitiū: īproperiū: susurrationē: ⁊ detractionē. Cōtumelia ꝟm Tho. ij. ij. q. lxxij. ar. j. c. est exp̄ssio defectus alteriꝰ corā eo p v̄ba ad ip̄m dehonorādū. Et si fiat aīo corrigēdi nullum est pctm̄: qr etiā ⁊ sctī hoc fecerūt. Vn̄ Luc. xxiiij. xp̄s dixit discipulis eūtibus in emaus. O stulti ⁊ tardi corde ad credēduꝫ ⁊c. Et Mat. xv. dicit phariseis. Hypocrite. bene pphetauit de vobis Esa. ⁊ Paulꝰ ad Gal'. iij. O īsensati galate q̄s vos fascinauit nō obedire veritati. Si v̄o ꝯtumelia fiat aīo solaciādi aut nullū pctm̄: aut veniale est. dūmodo fiat discrete: qr ludus noxius est in culpa in proemio ffoꝝ. circa finē, ff. ad l. aq̄liā. l. nā ludꝰ. Et ex̄ de p̄sump. c. j. de homici. c. ꝯtinebat̄. Si aūt ꝯtumelia fiat aīo iniuriādi: qr ꝯ charitatē est pctm̄ est mortale. Ex hoc Mat. v. xp̄s dixit: Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehēne ignis. Est g̃ ꝯtumelia cum refert̄ defectus culpe: siue defectus illi sit ꝟm veritatē siue nō: invituperiū alicuius. Cōuitiū est cū refert̄ defectꝰ nature vel pene vt q̄ diceret ceco. O cece ⁊ surdo. O surde et claudo. O claudo aīo iniuriādi. Et sic. j. Reg. j. Fenenna q̄ multos habebat filios: amisit illos: qr īproperabat āne: q̄ sterilis erat. Improperiū etiā est cū refert̄ alicui beneficiū sibi collatū ad ip̄m ꝯfundēdum. Et de hoc sapiēs Ecc̄i. xlj. ait: Cū dederis ne improperes: sꝫ imiteris deū. ⁊ xx. c. Datū insipiētis nō erit tibi vtile: oculi em̄ illiꝰ septēplices sunt. Exigua dabit ⁊ iusta īproperabit. Jccirco Sen. li. ij. de bn̄ficijs. ait: Qui dedit beneficiū taceat: narret q̄ accepit. Jsta tn̄ q̄nq̄ sumunt̄ vnū p alio. Susurratio est cū refert̄ malū de alio in eiꝰ absentia vt ponat̄ in discordia cū p̄ximis suis. Et de hac plene dictū est ī sermone de discordia. Detractio v̄o est cum d̄r malum de alio ī absentia eiꝰ vt sua fama denigretur. Et vt inq̄t Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. j. c. Susurratio ⁊ detractio ꝯueniūt ī materia ⁊ forma: sꝫ differūt in fine: qr materia tā susurrationis q̄ detractiōis est malū p̄ximi: forma v̄o est dicere illd̄ in absentia eiꝰ. Sꝫ finis susurratiōis est discordia: finis v̄o detractiōis est infamia. O quot docti ppter detractiones credunt̄ indocti? Quot v̄gines credantur corrupte. Quot vidue ꝯtinentes ⁊ caste luxuriose credunt̄ et vane. Quot penitētes hypocrite. Quot dn̄i iusticie amatores tyrāni. Quot deniq̄ boni reputant̄ mali. Jdeo ait Amb. Tolerabiliores sunt fures q̄ diripiūt bona nr̄a: q̄ detractores q̄ lacerāt famā nostram.

¶ Scd̄a ratio ondens malignitatē detractionis vocat̄ gn̄alitas. Sunt nāq̄ mlta pctā q̄ etsi cōmittant̄ nō tn̄ cōibꝰ

locis: nec oī tpe: nec ab oībus psonis. Uitiū aūt detractionis nullū excipit locū: nullū tps: nullāq; personā. Hic est q glo. sup illis vbis Prouer. xxiiij. Cū detrahētib⁹ ne cōmiscearis ait: Propt hoc vitiū piclitat fere totū gen⁹ hūanū Et Hiero. ad Celantiā. Raro inuenies qui ita rep̄hēsibilē velit exhibere vitam suā vt nō libēter rep̄hendat alienam.

¶ Tertia rō oñdēs malignitatē detractionis d̄r crudelitas. Est em̄ pctm̄ hoc satis crudele. ꝓpterea d̄r. vj. q. j. c. summa iniquitas. Sūma iniq̄tas est fratres detrahere et accusare: q̄r oīs q̄ detrahit fratri suo homicida est. Qd̄ itelligēdū est p quandā similitudinē: q̄r sicut homicida extinguit ꝓximi corpus: ita ⁊ famā detractor. Ex hoc cōparatur leoni deuoranti humanas carnes. Un̄ Ezech. xix. d̄r: Leo fact⁹ est: didicit rape predā hoīemq; comedere. ⁊ Greg. xiij. li. moraliū. exponens illud Job. Quare pseq̄mini me sicut de⁹ ⁊ carnib⁹ meis saturamini? ait: Hi sunt qui alienevite detractiōe pascunt: ⁊ alioꝝ ꝓculdubio carnibus saturant. Et glo. sup illo verbo Prouer. xxiij. Noli esse in conuiuijs potatoꝝ nec in comesatiōibus eoꝝ qui carnes ad vescēdum conferūt. Carnes inquit ad vescendū est in locutione derogationis vicissim vitia ꝓximi dicere: Hoc ergo peccatū feralem facit hominem: immo omni fera peiorem: quia vt dicit Jaco. iij. sue cano. Omnis em̄ natura bestiarum ⁊ volucrum et serpentū et ceterorum domantur ⁊ domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominū domare potest. O igit̄ detractio peccatū dānabile. Tu nempe es que multos ad tartara festinantissime compellis. Quia vt Jaco. j. c. dicitur: Si quis putat se religiosum esse nō refrenans linguam suā sed seducens cor suum huius vana est religio.

¶ Qr tribus modis committitur detractionis vitium: scilicz per modum iniquum: astutum: et simulatum.

Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū declarādū de detractione d̄r modificatio. Solet eq̄dē pctm̄ istud pl̄ib⁹ modis cōmitti: quos tamē nos ad tres p̄cipuos reducemus.

Primus d̄r iniquus.
Secūdus astutus.
Tertius simulatus.

¶ Prim⁹ est mod⁹ iniqu⁹: cū q̄s ꝓximū infamare studet cū iniq̄tate: qd̄ potest fieri tripl'r. Primo reuelando pctā sua secreta: nō seruādo p̄ceptū de fraterna charitate: de quo xps dixit Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹: vade et corripe eū īter te ⁊ ip̄m solū. Scd̄o fingēdo de ꝓximo mala q̄ nō cōmisit. Tertio scribendo ꝯ ip̄m famosos libellos. vel sic̄ hodie fieri solet īuectiuas lenocinio v̄boꝝ fucatas cōponēdo ⁊ cātilenas. Scd̄s mod⁹ detrahēdi d̄r astut⁹. Sunt nāq; alij cū astutia detrahētes ꝓximo adhuc tripl'r. Prīo tacēdo. Nā cū īterrogant̄ de alicui⁹ v̄tutib⁹: lz nullū malū dicāt tacēt tn̄ verū ⁊ bonū qd̄ sciūt dicereq; debēt. Sicut si q̄s īterrogaret̄ de aliq̄ puella nobili an eēt honesta: ⁊ ille sciret sic eē: tn̄ aut taceret aut diceret: Nō me īterpono de alienis factis: talis vtiq; etsi nō directe: indirecte tn̄ ꝓximi sui famā lederet. Jō dicebat Gilbert⁹ por. Grauis rapacitas est cū verā alteri⁹ gl'iam etsi mēdacio non corrūpis: silētio p̄teris. Liuor em̄ excellētiā ꝓpriā semp cogitās alienā obscurat. Scd̄o detrahūt negando. cū. s. etsi malū nō dicāt de ꝓximo: negāt tn̄ bona q̄ de illo ab alijs narrant̄ ⁊ predicātur. Tertio astuti detrahūt venenādo. cū. s. multa bona dicūt de aliquo venenādo: cū aliq̄ malo interposito sic̄ pleriq; faciūt semp addētes: sed vel si. Dicūt em̄. O si talis nō hr̄et illū defectus vel illū ⁊c̄. quot virtutib⁹ q̄b⁹ floret laudaret̄ a cūctis: vel dicūt: talis est doct⁹ vel ꝓb⁹: sz deficit in hūilitate ⁊ hmōi. Sicq; detractores astuti ne videantur detrahere laudant; vt tandem vitu-

perēt: ⁊ simul cū melle porrigūt ad bibē
dum venenū. Uenena ait Hiero. ad Le
than: nō dāt nisi melle circūdata. ¶ Ter
tius modus detrahēdi dr̄ simulat⁹: qui
est ꝓprius hypocritaruz. Ipsi etem̄ de-
trahūt tripl'r. Primo dolēdo. Fingunt
nāq; voce: vultu: verbis: gestu: suspirijs
dolēter: et ex charitate referre crimina-
tiones et diffamationes ꝓximoꝝ suoꝝ:
cū tñ id faciāt ex impietate liuore ⁊ inui
dia. Scdo hypocrite detrahūt augēdo
cū narrant aliquod factū minimū v̄bis
suis aut factis ampliātes illud ⁊ adau-
gentes. Tertio hypocrite detrahūt no-
minādo: cū scz noīant multos cuz laude
⁊ post alicui alteri detrahunt. Hi modi
etsi nō hoc ordine: nihilominus in sub-
stātia ꝑ maiori parte ponunt ab Alex.
de ales. in. ij. volu. sum. vbi. s̄. circa finē.
⁊ a. s. Tho. ij. ij. q. lxxiij. art. j. ad tertiū.
¶ Qr ꝑ detractionē offendunt detrahē-
tes: audiētes: ⁊ patiētes. Capm. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplādū de
detractiōe dicit offensio. Est
etem̄ peccatū hoc offensiuuz
valde. Offendit nāq; tria ho
minum genera.

Primi sunt detrahētes.
Secūdi audiētes.
Tertij patientes.

¶ Primi quos detractio offendit sunt
ipsi detrahētes. Nā vltra hoc ꝙ morta-
liter peccāt ſm Scotū in. iiij. dis. xv. te-
nētur ad restitutionē fame. Qd̄ ſm Ri
char. art. v. q. iij. ⁊ Tho. fieri hz ad arbi-
triū boni viri. Et de mō restituendi talē
famā etiam satis ample scripsit sanctus
Bernardin⁹ in quadragesimali de chri-
stiana religione. Jō nō curaui hoc mul
tū hic ampliare. Uerūtamē cū paucissi-
mi reperiant qui famā velint restituere
his quibus detrahūt magnū periculuz
est detrahere. ¶ Scdi quos detractio
offendit sunt odiētes. Illi em̄ qui detra
hētibus beniuolū prebēt auditum: pec
catum nō effugiūt. Jccirco Bern̄. ad Eu
geniū inquit: Uelle detrahere ⁊ audire:
quid horū dānabilius sit nō facile dixe-
rim. Et Augusti. Ne accōmodes aures
tuas detractioni. Detrahenti em̄ aie et
audienti vtrisq; esca mortis est detra-
ctio. ⁊. xj. q. iij. c. nō solū. j. Non solū ille
reus est qui falsum de alio profert: sed
etiā qui cito criminibus aurem prebet.
Propterea caute agendū est vt nō solū
nō detrahamus: sed ne detrahētes q̄dē
audire velimus. Ad hoc autē q̄nq; sunt
opportuna remedia. ¶ Primū est elōgā-
tio: vt si fieri pōt elōget se vnusq̄sq; ab
his quos detrahere videt paratos. Et
de hoc sapiēs Prouer. iiij. ait: Detrahē-
tia labia ꝓcul sint a te. ¶ Scdm̄ reme-
diū est cōtristatio. Nā si q̄s nō pōt se a
detractorib⁹ elōgare: ostēdat eis detra-
here volētibus vultū tristem: significās
se nō libēter audire: ⁊ cōfricando caput
spuēdo in terrā: post tergū respiciendo
⁊ faciēdo filia refrenet dicētis audaciā.
Qr vt inquit sapiēs Prouerb. xxv. Ven-
tus aquilo dissipat pluuias: ⁊ facies tri-
stis linguā detrahentē. Et Hieronym⁹
ad Rusticū monachū. Sicut sagitta si
mittat in durā materiā nōnunq̄ reuer-
titur in mittentē ⁊ vulnerat vulneran-
tem: ita et detractor cuz tristem videt
vultū audiētis immo nō audientis: sed
obturātis aures suas ne audiat iudicū
sanguinis: ilico cōticescit: pallet vultus
saliua siccatur. ⁊. vj. q. j. c. ex merito. dr̄.
Nemo inuito auditori libenter refert.
¶ Tertiū remedium est reprehēsio sicut
christus fecit dū discipuli detrahebant
Magdalene. quib⁹ dixit Matth. xxvj.
c. Quid molesti estis huic mulieri: bonū
opus ⁊c̄. Et ad hoc propositū Job. xxix.
c. dixit: Conterebam molas iniqui: ⁊ de
dētibus illius auferebā predā. ¶ Quar-
tum remediū: est cordis stabilitio: vt nō
credatur cito omne malū qd̄ dicitur: qui
multi multa loquuntur: et sepius falsa
q̄ vera. Et vt dicitur Ecc̄i. xix. c. Qui ci-
to credit leuis est corde. De xp̄o ⁊ Joha-
ne baptista: vt tactū est: multi male lo-
quebātur. Duo senes iudices tāq̄ adul-
teram mentiendo accusabāt Susannā
instātes vt lapidaretur: vt patet Danie

lis.xiij. Sancta Marina virgo que in habitu virili incognita alijs deo seruiebat in monasterio: infamata fuit ꝙ impregnasset iuuēculam quādam. Ob qd̄ fere vsq; ad mortē extra monasteriū ab inde penitentiā egit. Hieronymus etiā gloriosus in epistola ad Asellā de fictis amicis cōqueritur valde sic dicēs: Si tibi putem a me gratias posse referri nō sapiam. Potens est deus super personā meā sancte anime tue restituere qd̄ meretur. Ego enim indignus: nec estimare vnq̄ potui nec optare: vt tātū mihi in christo largieris affectū. Et licz me sceleratum quidā putent ⁊ omnib⁹ flagitijs obrutū: ⁊ ꝑ peccatis meis etiā hec parua sint: tñ tu bene facis ꝙ ex tua mente malos etiā bonos putas. Periculosum quippe est de seruo alterius iudicare: ⁊ nō facilis venia praua dixisse de rectis. Ueniet veniet dies illa: ⁊ mecū dolebis ardore non paruo. Ego probrosus: ego versipellis ⁊ lubricus: ego mendax et sathane arte decipiens. Quid em̄ tutius est vel hec credidisse: vel finxisse de insontibus an etiam de noxijs credere noluisse? Osculabātur quidam mihi manus: et ore vipereo detrahebant: dolebant labijs: corde gaudebant. Uidebat dñs ⁊ subsannabat illos: et miseruz me seruū suū futuro cū eis iudicio reseruabat. ¶ Quintū remediū est cordis compassio: vt cū quis audit aliquos detrahētes referētes etiā veritatē: compatiatur proximis suis peccatoribus: consideretq; qr ꝑm cōmunez legē vt Lactātius ait libro.vj. Nemo pōt esse tā circūspectus tā prudēs quin nō aliquādo labatur. Et iō quilibet magis timere debet de suo lapsu q̄ de peccatis alienis gaudere. ¶ Tertij quos detractio offendit sunt patiētes: illi videlz quibus detrahitur. Nā vltra hoc ꝙ illoꝝ fama denigratur cū sepius innotescat eis ꝙ male dicitur de illis affligūtur et cōtristātur. Sed reuera conari debēt vt potius letētur ⁊ iocundentur qm̄ tales detractiones criminationes ⁊ oblocutiones false faciunt ad augmentū glorie. Uñ xp̄s Matth.v. dixit: Beati eritis cū maledixerint vobis hoīes: ⁊ persecuti vos fuerit: ⁊ dixerint om̄e malū aduersum vos mentiētes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: qm̄ merces vestra copiosa est in celis. Seruāda insup est regula Gregorij qui xj.q.iij.c. inter verba. ait: Inter verba laudantiū vel vituperantiū semper ad mentē recurrendū est. Et si nō in ea inuenitur bonū qd̄ de nobis d̄r: magnā tristiciā generare dz. Et rursum si nō in ea inuenit̄ malū qd̄ de nobis hoīes loquūtur in magnā debemus leticiā ꝓfilire. Uideāt itaq; detractores et bilingues quāta mala faciūt detrahēdo. Penitentes ergo ꝓhibeant linguā suā a malo: ⁊ labia sua nō loquantur iniqua: vt sic diuine gratie munera in seculo hoc possint participare: et tādem peruenire ad eternū regnū beatoꝝ: in quo xp̄s saluator noster cū patre ⁊ spūsctō viuit et regnat ꝑ infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quarta post dñicam in passione: de periurij vitio: a quo maxime penitētes cauere debēt. Sermo.lviij.

On estis ex ouibus meis. Uerba sunt redēptoris nr̄i originaliter Johan.x.c. ⁊ in euangelio hodierno. Qd̄ de iudeis locutus est xp̄s in verbis premissis: hodie nō immerito dici pōt de xp̄ianis malis. Ipsi etem̄ vocē xp̄i cōtemnentes: diuina mādata obseruare nō curāt quinimmo grauius offendūt q̄ cetere natiōes que sub quacūq; falsa religione viuūt. Inter cetera autē mala atq; peccata: que ab eis committi solent: est illud vnum execrādum valde violatio scz et fractio iuramenti. Istud nāq; peccatum ita inoleuit: vt a multis ob publicā communem perniciosamq; consuetudinem minimuz esse credatur. Eapropter ꝑ presentium eruditione in hoc sermone de periurio v̄ba faciemus: qm̄ periuri ex ouib⁹ xp̄i esse nō possunt. Proponemus ergo de periurio princi-

paliter tria mysteria declarāda.
Primum dr̄ diffinitio.
Scd̄m cōmissio.
Tertium magnatio.
¶ Quid sit periuriū: ⁊ an iurare sit licitum quot sunt iuramēti comites: ⁊ que sit iuramēti forma. Cap̄m.j.

PRimum mysteriū declarandum de periurio dicitur diffinitio. In quo videnda sunt quattuor.
Primum quid est periurium.
Secundū vtrū iurare sit licitum.
Tertiū quot sunt iuramēti comites.
Quartum que sit iuramēti forma.
¶ Primū videndū est quid est periuriū. Et respōdet Ray. in summa sua dicēs: Periuriū est mendaciū iuramēto firmatum. Et qr dicit iuramēto notandū ꝑm Alexan. de ales in.iij.summe: ꝙ duplex est iuramentū. Unū assertoriū cū scz iurādo asseritur aliq̄d sic esse vel nō esse. Scd̄m est iuramētū ꝓmissoriū: cū promittitur aliq̄d fieri vel non fieri. Et in vtroqꝫ mētiēdo periuriū consistit. Sed in hoc plenius declarabit̄ in sequēti mysterio. Hugo v̄o de sctō victo. quid sit periuriū expressius declarat sic. Periuriū est falsa vel indiscreta iuratio seu iuramēti trāsgressio. Scd̄m vidēdū vtrū iurare sit licitū: Et ꝙ sic videt̄ primo exēplo dei. Ip̄e etem̄ iurauit. Unde Gen.xxij. Per memetipsum iurauit dicit dn̄s. et ps̄.cix. Iurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eū. et Hiere.xliiij. Ecce ego iuraui in noīe meo magno. ait dn̄s. ⁊ Amos.iiij. Iurauit dn̄s deus in sctō suo. ⁊ Luc.j. Iusiurandū qd̄ iurauit ad abraam patrē nostrum ⁊c̄. ¶ Scd̄o ꝙ iurare sit licitū ptz exēplo patrū tam veteris q̄ꝫ noui testamēti. Scribit̄ em̄ Josue. xiiij. Iurauit moyses in die illo dicēs: Terrā quā calcauit pes tuus erit possessio tua ⁊ filiorum tuoꝝ in eternū qr secutus es dn̄m deum tuū. Et Judicū.xxj. Iurauerāt filijs israel in masphat ⁊ dixerunt: Nullus nostrū dabit filijs Beniamin de filiabus suis. ⁊.ij. Reg.xxj. Iurauerunt viri dauid dicētes: Jā nō egredietis nobiscū in bellum: ne extinguas lucernam israel. ⁊.ij. Para.c.xv. dicit̄ de filijs Juda et Bēiamin qui venerūt in hierusalem. Iurauerūt dn̄o voce magna in iubilo ⁊ in clangore tube. ⁊ Rom.j. Iurauit Paulus dicēs: Testis est mihi deus cui seruio in spū meo: ⁊ in euāgelio filij eius: ꝙ sine intermissione memoriā vestri facio semp̄ in orationib⁹ meis. Et Phil.j. Testis est mihi deus qūo cupiam oēs vos esse in visceribus iesu xp̄i. ⁊ Hiero. in descriptione Pauli primi heremite inquit: Testor deū et angelos eius vidisse monachos ⁊c̄. ¶ Tertio ꝙ iurare sit licitum probatur ex ordinatione ecclesie et sacroꝝ conciliorꝝ. Nā ordinata sunt iuramēta romanoꝝ imperatoꝝ: vt ptz in clemen. romani principes. de iureiurā. Heretici abiurātis heresim: vt no. de cōse.di.ij.c.ego Berēgarius. ⁊ ex̄ de here. c.ad abolendā. prelatoꝝ: vt ex̄ de electi. in.c.significasti. ⁊ sic de alijs iuramētis que sacri canones ponūt. ¶ Quarto ꝙ iurare sit licitum probatur autoritate. Unde Deut.vj. Dn̄m deū tuū timebis: et illi soli seruies: ac per nomē illius iurabis. Et Deut.xj. Jurabis in noīe eius. ⁊ ps̄.lxij. Laudabunt̄ oēs q̄ iurāt in eo. ⁊ Hiere.iiij. Jurabis viuit dn̄s in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iusticia. Ad idē facit qd̄ scribitur.xxxij.q.j.c.omne.c.non est. c.in nouo testamento.c. vt noueritis.c. ita.c.tu malum nō facis.c. ⁊ iurabūt.c. cōsidera.c.si peccatū esset. ¶ Quinto ꝓbatur ꝙ sit licitū iurare rōne. Nā actus latrie est licitus: sed iurare per deum est actus latrie: qr sicut Hiero. in glo. sup̄ illud Matth.v. Reddes dn̄o iuramēta tua. ait: Hoc per qd̄ q̄sqꝫ iurat venerat̄. Venerari aūt deū actus latrie est: ergo actus iurādi p̄ deū est licitus. Sed contra arguūt aliqui ex autoritate saluatoris dicentis Matth.v. Ego dico vobis nō iurare oīno. ⁊ ex autoritate Jaco. q̄ c. v. sue canonice ait: Ante oīa fratres mei nolite iurare. Rñdet Aug. in li. de mēdacio, ⁊ in epl̄a ad plebeculam: ꝙ in

his autoritatib⁹ predictis nō ꝓhibetur iuramētū in quocūq; casu. Sed interdicitur immoderat⁹ ⁊ nimius vsus ei⁹ ne sic perueniat in periuriū. Tertiū videndū quot sunt iuramēti comites vt debito modo fiat? Rn̄det Hiero. xxij.q.ij.c. aīa duertendū. ꝙ sunt tres. s. veritas: iudiciū: ⁊ iusticia. Idē ponit in.c.etsi xp̄s. ex̄ de iureiurā. Prima ꝯditio vel comes iuramēti est v̄itas: vt scz fiat cū v̄itate. Scd̄a est iudiciū: vt fiat discrete. Tertia conditio est iusticia: vt fiat de re iusta et licita. Quartū videndū erat que sit iuramenti forma? Et rn̄det Inno. ⁊ Ray. ꝙ alia fuit forma iuramēti in veteri lege in qua iurare solebāt dicētes: Viuit de⁹ viuit aīa mea: vt pz. j. Reg. xxiiij. ⁊. xxv. Alia fuit forma iuramēti i eccl̄ia primitiua. Tūc em̄ iurātes dicebāt: Testis est mihi de⁹: vt. s̄. dictū est de paulo. Hodie v̄o forma iuramenti solet esse ad sacra dei euangelia. Omnibus tamen modis quibus deus iuratur: iuramentū est.

¶ Quot modis cōmittat periuriū: et ꝙ quattuor sunt iuramēta indebita: scilz falsa: iniusta: incauta: ⁊ omissa. Cap. ij.

Secundū mysteriū contēplandum de periurio d̄r cōmissio. In quo ex dictis notare debemus ꝙ periuriū cōmitti potest quadrupliciter ꝟm quattuor indebita iuramenta.

Primū est iuramentū falsum,
Scd̄m iniustum,
Tertiū incautū.
Quartū omissum.

¶ Primo cōmittit periuriū respectu iuramēti: cū quis iurat falsum siue in iuramēto assertorio siue promissorio. Aduertendū tn̄ ꝟm Aug. xxij.q.ij.c. hoīes. ꝙ aliquis pōt iurare falsum cū intētione fallendi: et talis peccat et periurus est. Aliq̄s pōt iurare falsum sine intētione fallēdi: ⁊ tūc si adhibuit diligentiā debitam ne iuraret falsuz: licz illud iuret nō peccat. Quia vt d̄r in dicto.c. ream linguam nō facit: nisi rea mens. Pōt etiaz quis iurare verū cū intētione fallendi: ⁊ talis peccat: ⁊ quātum in se est periurus efficit. ¶ Scd̄o committitur periuriū in iuramēto iniusto vel illicito: ⁊ tūc peccatū est sic iurare: ⁊ peccatuz est tale iuramentū obseruare. Vn̄ Isidorus in c. in malis. xxij.q.iiij. In malis ꝓmissis rescinde fidē: in turpi voto muta decretum. Qd̄ incaute vouisti ne facias. Impia ꝓmissio est que scelere adimpletur. Ad idem est. c. si aliquid. c. non solum. c. vnusquisq;. c. incōmutabilis. c. magne. c. nō semper. c. diffinitio. c. si ad peccatū. ⁊. c. mulier. Propterea nō excusat Herodes qui iussit amputari caput Johannis baptiste ne violaret iusiurandū. Iurauerat nāq; dare puelle saltāti quicq̄d peteret: licz dimidiuz regni eius. At illa petijt dicēs: Da mihi in disco caput Johannis baptiste: vt d̄r Marci. vj. Ideo dicit Ambro. li. de officijs. Herodes saltatrici premiū turpiter ꝓmisit: crudeliter soluit. Turpe est ꝙ regnū pro saltatione promittat. Crudele ꝙ mors prophete pro iusiurandi religione donat.

¶ Tertio cōmittit periuriū in iuramento incauto siue indiscreto: in quo deest iudiciū: sicut solent facere multi qui pro om̄i minima re iurāt per deū ꝑ sanctos sanctasq;: per corpus ⁊ sanguinez xp̄i: et hmōi: qui audire debēt verbū sapiētis dicētis Ecc̄i. xxiij. Iuratiōi nō assuescat os tuū: multi em̄ casus in illa. ⁊ iterum ibi. Vir multū iurās implebit iniquitate: et non discedet a domo illius plaga. Qui autē sic cōsueuerūt iurare difficile corriguntur. Unde ⁊ ego scio in ciuitate quadā Italie episcopū quēdam qui nesciebat loqui nisi diceret ꝑ corpus xp̄i: ⁊ in noīe diaboli. Cuz v̄o nullus auderet illū corrigere: dn̄s ciuitatꝫ charitate motus hoc officiū in se suscepit: quare inuitauit ep̄m vt secū prāderet: ⁊ finito prādio dn̄s traxit ep̄m ad partem: satisq; reuerēter ⁊ honeste dixit ei: Pater reuerendissime multi de te aiunt ꝙ non scis verbum proferre sine iuramento ⁊ inuocatione diaboli. At ep̄s in impatientiaz versus rn̄dit: In noīe diaboli: ⁊ quis de

me ita dicit: ꝑ corpus xp̄i nõ est verũ. Cui dñs. Jã a teipo testimoniũ accepi sicqꝫ eps ille cum rubore discessit. Illi ꝟo sil'es pl'imi ĩueniũt q̄ etiã dũ ꝯfitẽt ob iurãdi longã ꝯsuetudinẽ iurare nõ erubescũt. Quarto ꝯmittit̄ ꝑiuriũ ĩ iuramẽto omisso: cũ.s.nõ seruãt ea q̄ seruari debent ⁊ pñt etiã iuramẽto firmatã. O si ꝟuarẽt reges: p̄ricipes: duces: comites: marchiones: barones: officiales publici: capitanei: ptãtes: rectores iudices: aduocati: ꝓcuratores: notarij ⁊ certe ml'ti alij q̄ iureiurãdo ꝓmiserũt: quot ĩiusticie cessarent: quot ĩpietates deessent: quotve mala deficerẽt. De p̄latis aũt curã aĩaꝝ hñtib⁹ nihil dico: tamẽ vnum assero ꝙ multi ex his q̄ indignitatibus sunt cõstituti: tam spũalibus q̄ tpalibus: ex euidentia facti ipsorũqꝫ opibus periuri esse cognoscunt̄ ¶ Qꝛ ꝑiuriũ oñditur pctm̄ malignũ et graue: tũ ꝓpter trãsgressionẽ: tum ꝓpter ꝓuocationẽ: tũ propter assimilationẽ: tũ etiã ꝓpt̄ punitionẽ. Cap̄.iij.

Tertiũ mysteriũ de ꝑiurio declarandũ ꝺꝛ malignatio. Est siq̄dẽ pctm̄ satis graue atqꝫ malignum q̄druplici rõne.

Primo rõne transgressionis.
Scdo rõne prouocationis.
Tertio rõne assimilationis.
Quarto rõne punitionis.

¶ Prima rõ ꝺꝛ trãsgressionis. Trãsgrediunt̄ siq̄dẽ ip̄i ꝑiuri p̄ceptuꝫ dñi: qui ait Exo.xx. Nõ assumes nomẽ dei tui ĩ vanũ. et Leuit̄.xix. Nõ periurabis in noĩe meo. O quãtũ ꝯfundi debẽt xp̄iani periurãtes: qñ apud ĩfideles tãtam vim hꝫ iusiurãdũ: vt Marc⁹ regul⁹ mori poti⁹ elegerit q̄ iurata ꝑ illũ violare Inquit em̄ Aug. de illo lib.j.de ci.dei. c.xv. Marcus regul⁹ imꝑator ppl'i romani captiuus apud carthaginenses fuit: qui dũ sibi mallẽt a romanis suos reddi: q̄ eoꝝ tenere captiuos: ad hoc ĩpetrandũ hũc p̄recipue regulũ romaꝫ miserũt: pri⁹ iuratiõe cõstrictum: si qꝺ volebãt minime peregisset rediturum carthaginẽ. Perrexit ille atqꝫ in senatu cõtraria persuasit: qꝛ nõ videbat̄ ei vtile romane reipublice mutare captiuos. Nec a suis post hoc ad hostes redire cõpulsus est: tñ quia iurauerat id spõte cõpleuit. Carthaginẽses autẽ vt dicit Ualerius li.ix. sub rubrica de crudelitate: eũ grandib⁹ cruciatib⁹ necauerunt. Inclusuꝫ q̄ppe augusto ligno ꝛ stare cogeretur: clauisqꝫ acutissimis referto: vt se in vllam partem sine penis atrocissimis inclinare non posset: etiã iugulando peremerunt. O christiani periuri: o violatores fidei: o fractores iuramenti animaduertite et considerate q̄ vituperabile est q̄ve damnabile peccatum vestrum: ⁊ in exemplo maris reguli discite quãta diligẽtia teneri debeat iusiurãdũ. ¶ Scdo pctm̄ periurij est graue atqꝫ malignũ rõne ꝓuocationis. Ex illo nãqꝫ ꝓuocatur de⁹ ad indignationẽ ⁊ irã: qꝛ sicut inuocãtes nomẽ eius ꝓtegit ⁊ defendit: ita illud falsificãtes ⁊ contẽnẽtes abhorret ⁊ persequit. Dixit em̄ Johel.ij.c. Oĩs q̄ inuocauerit nomẽ dñi saluus erit. Et per Dauid in ps̄.xc. Protegã eũ qm̄ cognouit nomen meũ. ⁊ Prouerb.xviij. Turris fortissima nomẽ dñi. Sic ecõuerso expugnat illos qui nomẽ ei⁹ irreuerẽter tractãt. Propterea Hasdrubal a carthaginensibus missus ad romanos legatus ꝑ pace firmãda: postq̄ Scipio deuicit Hannibalem: vt dicit Titus Liuius cũ orasset in senatu: flexissetqꝫ ad mĩam patres vni eoꝝ qui pre oĩbus carthaginẽsium fraudes celarat dicẽti: Per quos deos iurabitis nobis: q̄s al's iurando fefellistis? Respõdit per eosdẽ quos tam aduersarios experimur cõtra iurata frangẽtes. Legitur etiaꝫ in vita sancti Nicolai: q̄ vir quidam ab vno iudeo quãdam summam pecunie mutuo accepit: iurãs super altare sancti Nicolai q̄ q̄citius posset eã sibi redderet. Tenente illo diu pecuniam iudeus eam expostulat: sed ille eam sibi rediddisse affirmat. Ducit̄ res ad iudiciũ: ⁊ iuramentũ indicitur debet

tori. At ille baculū cauatuz quem auro minuto impleuerat secū detulit: ac si eiꝰ adminiculo indigeret. Uolēs igitur facere sacramentū: iudeo ibidē existēti baculū tenendum dedit. Iurauit itaq; ꝙ plus reddiderat q̄ꝫ acceperat: facto iuramento baculum suū repetijt: quem iudeus ignarus astutie sibi reddidit. Rediens autē qui fraudem fecerat in quodā biuio oppressus somno corruit. Currusq; cū impetu veniēs eum necauit: ⁊ plenū auro baculum fregit et aurū effudit. Audiēs hoc iudeus cōcitus illuc venit. Cūq; dolum vidisset: et a multis ei suggereretur vt aurū reciperet omnino renuit: nisi qui defunctus fuerat ad preces beati Nicolai ad vitam rediret: asserens si hoc fieret se baptisma suscepturum. Cōtinuo igitur qui defunctus fuerat surrexit: ⁊ iudeus in xp̄i noīe baptizatus est. In ciuitate v̄o Litij fuit quidaz qui antonius pedulus dicebat̄ quē ego cognoui: hic dū coram officialibus iurasset falsum: addidissetq; Precor deū celi vt si mentiar faciat me morte subita interire: statim cecidit in eodē loco et miserrimus expirauit. ¶ Tertio periuriū est peccatuz graue atq; malignū ratione assimilationis. Facit vtiq; hoīem similē proditori iude: qui christū osculādo ⁊ salutando tradidit inimicis suis. Sic periuri inuocātes nomen dei veritatē ⁊ iusticiā opprimūt et occidūt. ¶ Quarto periuriū est peccatum graue atq; malignū rōne punitionis. Nā ꝑ ciuiles leges punit̄: vt pz ex textu multarū legū ciuiliū: quas cā breuitatis omitto. Nā videmus iuramētū violātes trūcatione manus affici: ita vt oībus sint eos vidētibus in exēplū: ⁊ vt sibi caueant monimentū. Per leges aūt canonicas punit̄ periuriū grauiter. vt pz. xxij. q. v. c. q̄ periurat. c. si q̄s coactus. c. si q̄s ꝯuictus. lz hodie vt tactū est in p̄cedentib⁹ penitētie sint arbitrarie. Sunt etiā periuri infames: vt pz. vj. q. j. c. īfames. Ex q̄bus oībus colligimus quantuz hi qui ad pnīam venire volunt curare debēt vt abstineāt a periurio. Hoc siq̄dez pctm̄ est quo maximus xp̄ianoꝝ numerus ad tartara ruit. Hoc pctm̄ est quo nutriunt̄ fraudes: deceptiones: simulationes: ⁊ iniusticie. Hoc pctm̄ est ꝓpter qd̄ opprimunt̄ pauperes: vexant̄ vidue pupilli ⁊ orphani tribulant̄. Qr vt supius dictū est: si hi q̄ vel eccl̄ie: vel reipublice p̄sunt seruarēt iuramēta sua: cuncta recte: sctē: iustissimeq; fierēt: eēntq; de ouibus iesu xp̄i: q̄ nobis oībus suaz largiat̄ gratiā: ⁊ in fine sempiternā gloriam. Amen.

¶ Feria q̄nta post dñicā in passione de Maria magdalena. s. de triplici eiꝰ statu: vt offensionis: conuersionis: ⁊ gratificationis. Sermo. lix.

Emittuntur ei peccata multa qm̄ dilexit multū. Uerba sunt redēptoris nostri originaliter Lu. vij. ⁊ in euāg. hodier. Relucet in exemplo Marie magdalene benignitas ⁊ clementia saluatoris nostri dei: suscepit penitentiā ⁊ pctā om̄ia remisit illi. Propterea sctā mater ecclesia legit hodie euangelium: in quo res tam pia: tāq; dulcis exprimit̄ ⁊ narrat̄ vt sic pctōres nō diffidant de clemētia iesu xp̄i bn̄dicti. Quare equū est ac rōnabile vt ⁊ nos tota mēte contēplemur Marie magdalene penitentiam ⁊ conuersionem. Ipsa est que in peccatis deum offendendo diutius fuerat immorata. Ipsa est que corde compuncta christum audiuit peccata sua sibi remittentem. Ipsa est in qua prius abūdauit delictum: ⁊ postremo superabundauit et gratia. Quapropter de ea loqui volentes in presenti sermone triplicem eius statum consideremus.

Primus d̄r offensionis.
Scd̄s cōuersionis.
Tertius gratificationis.

¶ De statu offensionis Marie magdalene: in quo vidēdum est: an hec mulier fuerit soror Lazari: ⁊ an pctm̄ eiꝰ fuerit

corde ⁊ opere perpetratuz: ac q̄ potuit esse causa peccati eius. Caplm.j.

Primus stat⁹ marie magdalene quē ꝯsiderare debem⁹ dr offensiōis. Hoc notat̄ in euāgel'.cū dr: Ecce mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix.s. notoria publica⁊ īfamis. Vergi.i.iiij. eneid. Fama malū q̄ nō aliud veloci⁹ vlluz. Mobilitate viget: viresq̄ acq̄rit eūdo. Parua metu p̄mo mox sese attollit ī auras. Ingredit̄q̄ solo⁊ caput int̄ nubila cōdit. Pro cui⁹ clariore noticia tria dubia emergunt declaranda.

Primum vtrū ista peccatrix: de qua Lucas meminit fuerit Maria magdalena soror Lazari.

Secundū vtrū huius mulieris peccatricis peccatum fuerit tm̄ corde aut simul ⁊ opere perpetratum.

Tertiū que potuit esse causa vt maria magdalena rueret ⁊ peccaret.

¶ Ad p̄mū dubiū dixerūt aliq̄ ꝙ h̄ peccatrix cui⁹ mētionem Lucas facit non fuit maria magdalena: sz q̄dā alia. Tū q̄r nomē ei⁹ nō exp̄mit̄. Tū q̄r vr̄ eis incōueniēs nobilissimā mulierē: q̄lis fuit maria magdalena: ad tātā īfamiā īfamēq̄ vitā potuisse p̄uenire. Sz ego dico ꝙ q̄ hāc opinionē sequunt̄ min⁹ bñ sentiūt. Nā etsi Lucas nomē illi⁹ peccatricis nō exp̄ssit: h̄ fecit ad denotādum s̄m morē scp̄ture ꝙ ī statu pctī nō deo erat cognita p̄ approbationē. Dr̄ enim v̄ginib⁹ stultis a deo q̄ oīa nouit cognitione simplicis noticie. Mat.xxv. Nescio vos. q̄r illas nō cognoscebat: vt approbaret q̄ ab eo p̄ pctm̄ erant sepate. Sic ⁊ Luc.xvj. exprimit̄ notari q̄ erat script⁹ in lib. vite: ⁊ tacet̄ nomē diuitꝫ q̄ erat reprobat⁹. Sic a sil'i dicimus de maria magdalena. Qual'r aūt ip̄a nobilis gñe ⁊ soror Lazari tāta potuit īfamia deturpari declarabim⁹ ī tertio dubio. Hic v̄o p̄p̄e debem⁹ dicere ꝙ Lucas de ip̄a maria mag. v̄e ⁊ real'r est locut⁹. Ad hoc autē facit p̄mo autoritas Aug. q̄ ī li. de ꝯsensu euāgelistaꝝ asserit hāc peccatricē mariā magdalenam fuisse. Et h̄ ip̄z asserit Gre. q̄ ī homelia p̄ntis euāgelij sic ait: Cogitāti mihi de Marie pnīa flere magis libet q̄ aliq̄d dicere. Cui⁹ em̄ vel saxeū pect⁹ ille hui⁹ peccatricis lachryme ad exēplū penitēdi nō emoliūt. Cōsiderauit nāq̄ q̄d fecit ⁊ noluit moderari q̄d faceret. Sup̄ ꝯuiuātes īgressa est: nō iussa venit īter epulas lachrymas obtulit: discite q̄ dolore ardet: q̄ flere ⁊ īter epulas nō erubescit. Hāc v̄o quā lucas peccatricem mulierē vocat Johānes mariā noīat. Illā eē mariā credim⁹ de q̄ marc⁹ septē demonia eiecta fuisse testat̄. Et q̄d p̄ septem demonia nisi vniuersa vitia designant̄. hec ille. Job. autē.xj. ait: Maria erat q̄ vnxit dñm vnguēto ⁊ extersit pedes ei⁹ capillis suis: cui⁹ frater lazarus infirmabat̄. Marc⁹ etiā vlti.c. sic de ip̄a scribit: Surgēs iesus mane p̄ria sabbati apparuit p̄rio marie magdalene: de q̄ eiecerat septē demonia. Insup̄ p̄tz hāc peccatricē mariā magdalenam fuisse: eo ꝙ eccl'ia in festo marie magdalene legit euāgeliū hui⁹ peccatricis. Et i histoia btē marie magdalene hr̄ q̄liter ip̄a reuelauit sacerdoti cuidā q̄ eā in heremo inuenit ꝙ ipsa fuisset famosa illa peccatrix: q̄re nō est dubiū ꝙ Lucas loquitur de ipsa. ¶ Scd̄m dubiū erat vtrū hui⁹ peccatricis marie magdalene pctm̄ fuit tm̄ corde: aut simul ⁊ ope p̄petratū. Et ad h̄ est triplex modus dicēdi. Quidam em̄ dicūt ip̄am fuisse v̄ginē corpe ⁊ carne: s̄ tm̄ mēte corruptā. Contra illos tñ est autoritas eccl'ie: q̄ in festo ei⁹ non facit officiū v̄ginū: cū tñ s̄z oēs doctores mētalis v̄ginitatis recuperet̄ p̄ pnīam. Cōtra istos etiā est: q̄r eccl'ia nō iudicat de pctis occultis ⁊ mētalib⁹: sed de manifestis ⁊ ope p̄petratis. Cū ergo euāgelista noīat illā peccatricē: ⁊ ī ciuitate notam sequit̄ ꝙ de pctis ei⁹ manifestis et nō secretis scripserit. Alij doctores dicūt ꝙ maria magdalena fuit publica meretrix: q̄m̄ de illa Chrys. super Matthe. ait: Tūc illa p̄stituta lupanar exiuit: q̄

discipulus gehēnā intrauit. Et Viero. ad Furiā. Meretrix illa in euāgelio: q̄ pedes dñi lachrymis lauit: et crine detersit: ⁊ pfessionis sue honorauit vnguēto: manifeste depingit ecclīam de gētibus congregatā. Et idē in plogo Osee pphete. Vec est illa mulier meretrix et adultera: de qua loquit dñs ad iudeos dicēs: Meretrices ⁊ publicani pcedent vos in regno celoꝝ. Propter hmōi ꝝba dixerūt aliqui prefatā sc̄am opinionē. Sed ego dico ꝙ satis durum est immo nec credibile mulierē generossam nobilissimis parētibus ortā ⁊ diuitys abundantē loca spurcissima pro precio inhabitasse. Doctores aūt Chrysostomus et Vieronym⁹ loquunt de ea vt.s. dictuz est: ad denotāduz ꝙ vita ei⁹: licz in propria domo tā lasciua erat tāc̄ dissoluta vt videret quasi vna ex meretricib⁹ que solēt in lupanaribus immorari. Et propterea est tertiꝰ modus dicendi cui ego adhereo tenēs viā mediā ꝙ maria magdalena in sua domo delitys ⁊ ocio vacās vsc̄ ad suā cōuersionē omne tēpus suū: oēmc̄ vitā voluptatib⁹ exposuit: ornādo caput: poliēdo crines: vngendo faciē: cōponēdo vestes: cātando vanas cātilenas: loquēdo lasciua: cōuersando cū iuuenib⁹: ⁊ ex cōsequēti de facili alia faciēdo: q̄ non licet hoi loqui. ¶ Tertiū dubiū erat que potuit esse causa vt maria magdalena rueret ⁊ peccaret. Et dico ꝙ potuerūt esse tres. ¶ Prima causa fuit ei⁹ formositas ⁊ pulchritudo. Erat siquidē pulchra ⁊ formosa naturaliter: arc̄ pulchritudinē illā ampliabat cum ornatu vano inhonesto ac meritricio. Talis vtic̄ pulchritudo cū inhonestate habitus: aspectus vultus: ⁊ gestus sociata: in magnū ponit discrimē mulieres: q: vt inqt Aureolus theophrastus. Mulier pulchra cito adamat ⁊ difficile est custodire quā multi amāt. ⁊ sapiens Prouer. xxxj. inquit: Fallax species alis gratia ⁊ vana est pulchritudo. Propterea Viero. reprehendit acriter ornatum inhonestum mulierū. Vnde ad Furiam ait: Ornatus iste nō dñi est velamen: sed antixpi. Aut loquenduz nobis vt vestiti sumus: aut vestiendū vt loq̄mur. Lingua plonat castitatē: ⁊ totum corpus pfert impudicitiā. Et idē ad sacras virgines de continētia virginali. Prophetic⁹ ille sermo non pferat de vobis. Filie eoꝝ cōposite circūornate vt fimilitudo tēpli: ⁊ dealbate abertra. vt monumēta que auro relucēt: intus vo plena sunt ossibus mortuoꝝ. Ve non filie regis xpi: sed regis Tyri. Ve semper in muneribus vultus: in pudicitia diuites plebis ⁊ capiūt ⁊ capiunt. Impudicissimus mulierū affectus semp in auro semp in gēmis: semp in ornamētis extrinsecus gloriā ponūt. Nō sufficit eis libido innata nature: sed occasionē que rūt explēde libidinis. Affectāt pculdubio vt oculi viroꝝ aurū cōtemplātes ⁊ gēmas tandē figant in faciē: ⁊ furtiuis oculoꝝ suoꝝ nutibus facilius incitent ad libidinosum incendiuz. hec ille. Sic maria magdalena dissoluta ⁊ vaga vanitatibus dedita offerebat seipsam viris diligēdā amore vano ⁊ vitioso: ⁊ ex cōsequenti sollicitandā. ¶ Scōa causa quare ad tā lasciuā vitam deuenit: fuit vbertas ⁊ abūdātia bonoꝝ tēporaliuz: ob quam satisfaciebat corpori in oībus delitys suis: pascebat illud splendide: bene comedebat: bibebat: ⁊ dormiebat: refugiebatc̄ quoscūc̄ labores. Quod quāti periculi sit nō solū mulieribus: sed etiā viris declarabat deus p Ezech. xvj. c. dicentē: Vec fuit iniq̄tas sodome sororis tue superbia: saturitas panis: ⁊ abundantia: ⁊ ocū ipsius ⁊ filiarū ei⁹. ¶ Tertia causa quare maria magdalena tanta flagitia enormia commisit fuit libertas: ꝑm em̄ Aug. in li. de decez chordis: quattuor sunt custodie mulieris q̄bus adiuuat vt honeste viuat.

Prima est amor dei.
Scōa timor legū adulteras puniētiū
Tertia societas viri.
Quarta verecūdia mūdi.

¶ De hac sic dicit Vierony. ad Furiam:

Tenera res in feminis fama pudicitie est: ⁊ quasi flos pulcherrimus cito ad leuem marcessit auraz: maxime vbi etas consentit ad vitium ⁊ maritalis deest autoritas: cui⁹ vmbra tutamen est vxoris. hec ille. Cum ergo magdalena nec deum nec leges timeret: essetq; absq; viro ⁊ in libertate sua: qꝛ patrimoniuz diuisum erat inter lazarū ⁊ ip̄az ⁊ martham: facile est credere ⁊ opinari ꝙ frōtem fecerit meretricis: ⁊ sine rubore ac verecundia sue libidini satisfecit: ita vt per excellentiam diceretur peccatrix. O maria magdalena q̄ꝫ vilis est in tali statu conditio tua? O quātū denigrata est fama tua? O quanta ignominia propter tuam lubricam vitam circundedit parentelam tuam? Sed his omnib⁹ grauius est: qꝛ facta es dei inimica: ⁊ eius angelis ac sanctis omnibus odiosa valde. O īfelix ⁊ excecata? o miserrima aīa cur tanto studio procuras perdere celū? offendere deū: ⁊ in interitū currere dānationis eterne? Et q̄d aliud est esse peccatricē nisi esse in periculo grandi damnationis future? Verūtñ qđ audimus de magdalena qꝛ peccatrix erat: hodie dici pōt de innumerabilib⁹ quasi mulieribus adulteris: fornicarijs: īcestuosis: ⁊ oī flagitio ac dedecore infectis. O impie creature? o carnales ⁊ lasciue mulieres cognoscite statum vestruz: ⁊ scitote ꝙ nihil magis potest vos ledere q̄ꝫ peccatum sicut ptz de magdalena.

¶ Qualiter maria magdalena cognouit peccatum suum: ⁊ corde contrita ad pedes iesu humiliter satisfecit. Cap̄.ij.

Secundus status marie magdalene quā considerare debemus dicitur conuersiōis. Hunc explicat Lucas cum dicitur Luce.vij. Ut cognouit ꝙ iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrū vnguenti ⁊c. vbi ponuntur tria de ipsa magdalena.

Primū est cognitio.
Scđm satisfactio.
Tertium contritio.

¶ Primum est cognitio: quia dicitur vt cognouit. Cognouit siquidem bona q̄ omisit: mala que cōmisit: damua que incurrit. Cognouit peccatorū suorum magnitudinem: turpitudinem: ⁊ multitudinē. Cognouit dei cōtra peccatores seueritatem: erga penitentes pietatem: ⁊ circa iustos liberalitatem. Qūo ista cognouit cum propter pctm̄ aīa ceca efficiat? Juxta illud quod de pctōribus de Sap̄.ij. Excecauit illos malicia eoꝝ. et Sophonie.j. Ambulabūt vt ceci: qꝛ dño peccauerūt. ⁊ vt Arist. inq̄t.ij. de aīa. Nihil videt̄ nisi in lumine. Et dicere possum⁹ ꝙ cognitionē accepit oīm supradictoꝝ ꝑ lumē irradiātis gr̄e dei: q̄ etiā pctōribus ⁊ malis quātū est de se offert claritatē ⁊ splēdorē gr̄e sue. Quidā aūt pie dicūt magdalenā audiuisse p̄dicātē xp̄m: qđ satis verisīle est detestātemq; pctā aīe ad dei imaginē formate. O q̄ꝫ acuta: q̄ꝫ penetrabilia: q̄ꝫ ve ardētissima erāt verba iesu xp̄i p̄dicātis. Loq̄bat̄ siquidē ex intimis cordis cū admirando feruore bulliebat eius mēs vt aīas eriperet de diaboli laq̄is. Aspexit ergo sic p̄dicās ⁊ vidit magdalenā extrinsecus ⁊ intrinsecus. Clamare forte cepit. O aīa mea ꝓ cuius amore deus hō factus sum: cur me ꝑseq̄ris? cur mundū amplecteris? Cur patrē oīm deū ita supbe contēnis. Quid tibi in fine succedet ꝓ vanitatibus tuis. O plena oī miseria: cur non erubescis carnalē ducere vitā? An nō consideras ꝙ pctōꝝ finis interitus est? Vita p̄sens nihil est: mūdus cū suis bonis ꝓditor ⁊ labilis est. Redi ad cor tuum ⁊ considera vias tuas. Reuertere reuertere a vita tua mala: reuertere ad me qui te patienter expecto dulcissime inuito: clementissimeq; suscipio. Veni depone pctā tua: ⁊ veni ad me secura: veni inquā aīa mea dilecta: ⁊ ego remittā tibi pctā cuncta q̄ cōmisisti. Nō em̄ veni vocare iustos sed pctōres ad pn̄iam: vt hr̄ Mat.ix. Vmōi autē filibusq; verbis potuit xp̄s peccatricē magdalenā excitare: illuminare: ⁊ in

flāmare: quare mētē mutauit: mūdū cō
tēnere cepit ⁊ volūtatē ꝓposito se emē
dādi ac bñfaciēdi impleuit: qđ mystice
designat ī alabastro. i. in vase de alaba-
stro facto ꝑm Cyrillū qđ attulit plenuꝫ
vnguēto p̄cioso. ¶ Scđm qđ ponit de
Maria magdalena in eius cōuersione
đr satisfactio. Per q̄ enim pctā peccaue
rat: ꝑ eoꝝ opposita satisfacere curauit:
ꝑm Greg. in homel. Peccauerat siq̄dē ꝑ
p̄sumptionē ⁊ audaciā: satisfecit cū ve-
recūdia ⁊ erubescētia: qꝛ ingressa domū
pharisei nō stetit añ: sed retro xp̄m. Et
stās inq̄t euāgelista retro secꝰ pedes ⁊c.
Peccauerat ꝑ supbiā: satisfecit ī humi-
litate tota inclinata ad pedes iesu. Pec
cauerat ꝑ vanū oculoꝝ aspectū: satisfe-
cit cū lachrymarū inundātia. Peccaue-
rat ꝑ inordinatū capilloꝝ decorē: satisfe
cit ꝑ illoꝝ cōtēptū: pedes iesu cum illis
abstergendo. O felix cōmutatio excelsi
dextera facta q̄ pauloañ a deo erat alie
na: nunc studiosissime illi conat adhere
re. ¶ Tertiū qđ ponit ī Marie magda-
lene ꝯuersiōe đr ꝯtritio. Erat vtiq̄ abū
dās dolor ꝑ pctīs suis in corde illiꝰ quē
ꝑ lachrymas ostēdebat. Tot em̄ ab eius
oculis lachryme defluebāt: vt sufficerēt
ad lauādū pedes iesu. Pieq̄ possumus
cōtēplari ꝙ lꝫ nihil diceret verbo corde
tñ suo loq̄bat ad dñm. O bone iesu: o
pastor aīaruꝫ: o spes vnica salutis mee
miserere mei. Ego sum illa infelix īgra-
taq̄ peccatrix: q̄ te offendi: ego sum il-
la que lasciuo gestu: vano aspectu: ni-
mioq̄ ornatu: multoꝝ aīas illaqueaui.
Ego sū illa q̄ mūdū cū suis bonis mag
dilexi q̄ꝫ te deū meū bñfactoꝝ meū: fon
tē indeficiētē oīs boni. Heu me miserā
Heu me dolētē nimiū. Heu me q̄d feci:
peccaui iniq̄ egi: sed tu piꝰ ⁊ misericors
indulge mihi. Ecce pedes tuos teneo q̄
me peregrinādo q̄sierūt. Nō venisti vo-
care iustos: sed pctōres ad pnīam. vt hr̄
Mat. ix. Nō despicis cor contritū ⁊ hu
miliatū. O iesu dulcis: o iesu clemētissi
me: o fili dei bñdicti sana aīam meā: su-
scipe penitētem: cōsolare lachrymātez:
ad te veni: ad te fugi: ad te totis visceri
bꝰ clamo miserere mihi peccatrici: q̄ pa
rata sum decetero obtēperare volūtati
tue. Talia vel similia in contrito corde
Magdalene versabant.

¶ Qualiter post conuersionem Maria
magdalena multiplicē gr̄am a dño iesu
xp̄o est ꝯsecuta. Cap̄. iij.

Tertius statꝰ marie magda
lene quē cōsiderare debemꝰ
đr gratificatiōis. Inuenit
nāq̄ Magdalena contrita
gratiaꝫ apud christū: qui tria bñficia ei
exhibuit admiranda.

Primū đr defensionis.
Scđm remissionis.
Tertiū cōsolationis.

¶ Primū bñficiū đr defensiōis. Factus
etem̄ fuit xp̄s defensor eius q̄ defendit
illā a phariseo intra se murmurante: vt
pꝫ in euāgelio a Martha sorore sua de
illa cōquerēte: vt đr Lu. x. c. ⁊ a discipu-
lis indigne ferētibus cū vngeret caput
eius. vt notat Mat. xxvj. c. ¶ Scđm be
neficiū đr remissionis. Remittunt (di-
xit xp̄s) tibi pctā multa. Mat. ix. Et cō
uersus ad illā addidit. Remittunt tibi
pctā tua. O mellifluū verbū: o iocunda
snīa. Et q̄d potuit audiri melius: quid
vtilius: quidve fructuosius. Beati (ait
ps̄.) quoꝝ remisse sunt iniq̄tates: ⁊ quo
rum tecta sunt pctā. ps̄. xxxj. O felix pe
nitentia Magdalene: q̄ xp̄m ad se tra-
xit. Fecitq̄ vt peccatricē aīam antea ꝓ
pter pctā deletā de libro vite iustifica-
ret: ⁊ in numero ꝯscriberet electoꝝ suo
rum. ¶ Tertiū bñficiū collatū a christo
Magdalene fuit cōsolationis. Fecit et
em̄ eā dignā ꝯsolationibus suis spūali
bꝰ: ita vt merito dicere posset illud ps̄.
xciij. Cōsolationes tue letificauerūt ani
mā meā. Quisnā explicet qualis fuit cō
solatio Magdalene: qñ stabat ⁊ audie
bat verbū xp̄i: qñ ꝯuersabat cū gl̄iosis-
sima Maria mr̄e eius: qñ angelos vi-
dit resurrectionē suam illi annūciātes:
qñ prima resuscitatū xp̄m in specie hor
tulani aspexit: ⁊ vocata ab eo Maria

cognouit illū esse: voluitq; pedes eius tāgere: ⁊ tūc nō fuit pmissa: qñ post cuz aliis mulieribus tenuit pedes eius duz eis apparuit in via qñ post exitiū pueriēs cū Lazaro ⁊ Martha: ⁊ ceco nato quē xp̄s illuminauerat: ⁊ btō Maximino aliisq; xp̄ianis Marsiliā: post illius p̄rie puersionez: postq; miracula plima supne ꝛtēplatiōis auida asperrimā heremū petijt: ⁊ in loco angelicis manib⁹ ꝓparato p triginta annos incognita māsit: in quo nec aquarū fluēta: nec arboz: nec herbarū erāt solacia: vt ex hoc manifestaretur q̄ nō terrenis refectionibus: sed celestibus epulis satiabatur Qualibet enim die septem hozis canonicis ab angelis in ethera eleuabaf et celestiū agminū gliosos cātus corporalibus auribus audiebat. Quāta adhuc fuit eius iocūditas: cū dispositione dei in extremo vite sue a sacerdote quodaz inuēta est: quē ad beatū Maximinum misi vt die resurrectiōis dñice oratoriū solus ingrederef ⁊ꝓe quoad matutinuz surgere cōsueuerat. Qō ⁊ fecit viditq; in oratorio Mariā magdalenā spacio duoz cubitoz eleuatā a terra ⁊ stātē in medio angeloz. O quātū fuit magdalene gaudiū qñ postremo cōuocatovniuerso clero ab ipso epō sctissimū sacrm cū multa lachrymarū inundatione suscepit ⁊ añ altare ꝓstrata aiam emisit ad celos. O admirabilis deus. O p̄ misericordiarū q̄ obliuiscēris oim iniq̄tatū quas fecit impius: si ad pniam reuertaf. Ecce oñdisti nobis i maria magdalena quāta est bonitas tua: quāta patientia: quāta charitas: quāta gr̄a. Tu illā peccantē supportasti: ad te fugiētē tenuisti: obaudiētē aduocasti: reuertētez suscepisti: ⁊ penitētē iustificasti: atq; iustificatā in celo esse iussisti. Cuius meritis maiestatē tuā supplices dep̄camur: vt nobis largiaf hic gratiā ⁊ in futuro sempiternā gloriam. Amen.

¶ Feria sexta post dñicaz in passiōe: de horrēdo pctō homicidij ad qō cōsequi solet desp̄atio ⁊ ip̄enitētia. Sermo. lx.

Cogitauerunt vt interficerēt cū. Scriptū est verba Job. xi. ⁊ in euāge. hodier. Nefas est ꝙescere maligna mētis uidoz: q̄ semp ꝓmo machinaf malū ⁊ exq̄rit dolos. Necq; pctm aliq̄ tā graue est: vt sibi facile non appareat. Propterea scribe ⁊ pharisei statuerūt in consilio pessimo interficere xp̄m qō rādē ope cōpleuerūt. Sic ⁊ plerīq; hoies nequā ferales atq; crudeles ad suā irā explēdaz sepissime suos p̄mos occidere nō formidāt. Et qñ homicidij pctm solet seq̄ desperatio: iccirco ad tantū periculū deuitādū in p̄nti sermone de homicidio erimus locuturi: q̄ penitentibus satis ꝓdesse pōt huius materie declaratio. De homicidio ergo tria principalia mysteria ꝓponemus aperiēda.

Primū vt diffinitio.

Scōm modificatio.

Tertiū punitio.

¶ Quid sit homicidiū: ⁊ de his q̄ interficiūt seipsos: ⁊ de occisione bruto: ⁊ de qualr̄ qñq; homicidium fieri pōt absq; peccato. Cap. i.

Primū mysterium de homicidio aperiēdum vt diffinitio. In quo q̄d sit homicidiū videamus. ⁊ sm Ray. in sūma sua. ⁊ Post. in ti. de homicidio. Homicidium est hois occisio ab hoīe facta: ⁊ dō ab hoīe ⁊ cedo cedis: q̄si hois cedium. Pro cuius ꝓclusionis declaratione tria sunt dubia declaranda.

Primū vtrū sit licitum occidere volucres: pisces: ⁊ hmōi.

Scōm vtrū homo peccet interficere seipsum.

Tertium vtrū homicidiū fieri possit absq; peccato.

¶ Ad primū dubiū rñdet Aug. li. i. de ciui. dei. c. xx. di. q̄ fuit ⁊ est error manicheoz tenētiū q̄ nō sit licitū hoi interficere bruta ⁊ irrōnabilia. Cui⁹ erroris impietas appet: q⁹ de⁹ hñdict⁹ hoīa supra

cta ad vsum hoīs deputauit. Vñ Geñ. ix. dicit deus. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: ⁊ sic terror vester atq; tremor sup cūcta aīalia terre: ⁊ sup oēs volucres celi cū vniuersis q̄ mouent̄ super terrā. Oēs pisces maris manui vr̄e traditi sunt: ⁊ oē qd̄ mouet̄ ⁊ viuit erit vobis in cibū. Propterea Augu. vbi. s̄. ait: Justissima ordinatione creatoris et vita ⁊ mors eoꝝ nr̄is vsibus subdit̄. Ex quo inq̄t Tho. ij. ij. q. lxiiij. ar. j. ꝙ nullꝰ peccat vtēdo re sua ad hoc ad qd̄ est ordinata. Ex ordinatiōe aūt diuina vt p̄dictū est gñal'r plāte sunt ꝓpter aīalia ⁊ vterq; ꝓpter hoīez. Vsus aūt eoꝝ in cibū maxīe necessariꝰ est qd̄ sine occisiōe fieri nō pōt. Vnc ⁊ Arist. in. j. pol. inq̄t ꝙ venatio est q̄si qd̄dā iustū bellū q̄ hō rōnalis rebelles sibi bestias deuincit: ⁊ ad suū vsum ꝯuertit: ꝓpter q̄ oīa ī diffinitiōe d̄r ꝙ homicidium est hoīs ⁊ nō bruti. ¶ Ad scd̄m dubiuz fuere nōnulli q̄ dixerūt ꝙ nō peccat q̄ īterficit seip̄m qꝛ inuēti sunt p̄stātissimi viri q̄ sibijpsis mortē intulerūt. Nā samson īterfecit seip̄m: vt pz Judic. xvj. Cato cēsorinꝰ: vt d̄r ī Speculo hocip̄m fecit. Idē ⁊ Cato vticeñ. vt refert Lac. in. iij. li. idip̄m confirmās de cleāte: de crispo: de zenone: ⁊ de empedocle. Curtiꝰ armatꝰ eq̄ in hiatu terre se p̄cipitauit. vt Aug. meminit li. v. de ciui. dei. c. xviij. Sz ꝯ hāc opi. est v̄itas rei: qꝛ vt inq̄t Alexā. in. iij. q. xxxiiij. mē. j. ⁊ Tho. ij. ij. vbi. s̄. ar. ij. Nulli licet sibijpsi mortez inferre q̄druplici rōne. Prīo b̄ est ꝯ rōnē naturalē: qꝛ vnaq̄q; res nitit̄ ꝯseruare seipsam. Vñ Arist. in ij. de aīa. ait: Oīa appetūt esse: ⁊ illiꝰ cā agūt q̄cq̄d agūt s̄m naturā. ⁊ Boe. ī. iij. de ꝯso. Oē nāq; aīal tueri salutē laborat: mortē ꝑniciēq; deuitat. Scd̄a rō est qꝛ est ꝯ charitatē q̄ vnusq̄sq; tenet̄ se diligere. Tertia rō est: qꝛ est ꝯ cōitatez: qꝛ q̄libet hō est pars cōitatis. Quarta rō qꝛ est ꝯ deū: sicut q̄ alienū seruū interficit. Quare ꝓ nullo casu dz se q̄s occidere. Neq; etiā occasiōe vitādi penam: qꝛ s̄m regulā apl̄i nō sunt faciēda mala vt inde eueniāt bona. De Samsone v̄o et v̄ginibꝰ q̄busdā q̄ tpe ꝑsecutiōis se in casurū fluuiū p̄cipitarūt ⁊ tñ īter sctōs habent̄. ait Aug. li. j. de ciui. dei. ꝙ nō peccauerūt se occidēdo: qꝛ fecerunt illud ex reuelatione ⁊ instinctu spūssctī. Cauenduz tñ est hodie vt nō credat̄ oī spūi: qꝛ diabolus trāsfigurās se in angelū lucis multos decipe ꝯsueuit. Ad tertiū dubiū cū q̄rebat̄: vtrū homicidiuz fieri potest absq; pctō? Dico ꝙ sic in triplici actu.

Primus d̄r casualitatis.
Scd̄s necessitatis.
Tertius vtilitatis.

¶ Primus actus d̄r casualitatis: cuz q̄s aliū interficit nō volūtate: sed casu: vt inquit Ray. in sum. sua. Casu fit homicidiū: vt cū quis ꝓijcit lapidē ad auez: vel ad aīal: ⁊ alius transiens ex insperato occidit̄: vel incidit arborez ad cuius casuz aliquis opprimit̄. Sed distinguēdum est: qꝛ interficiens casu aut dabat operā rei licite: aut illicite. Si illicite vt puta si ꝓijciebat lapidez versus loca ꝑ q̄ consueuerūt hoīes transitū facere: et similia: hic homicida reputat̄. vt. xv. q. j. c. merito. §. itaq; ex p̄missis. Vñ si clericus ludo: vel exercitatione viriuz: vel venatione iaculum mittens alium perimit: qꝛ hoc ab eo debet esse penitus alienum: homicidij reus efficit̄: vt ptz. l. di. c. clerico. ⁊ ex̄ de presump. c. j. Si v̄o interficiens casu dabat operam rei licite: vt quia magister causa disciplinę verberabat discipulum: vel qꝛ deponebat aliquis fenum de curru: vel arborē ꝓpriaz sibi necessariam incidebat: ⁊ similia. hic si adhibuit diligentiam quam potuit: videlicz respiciendo ⁊ proclamando nō nimis tarde vel remisse: sed tempore cōgruo ⁊ alte: ita ꝙ si aliquis erat ibi vel veniebat: poterat fugere ⁊ sibi cauere: ⁊ magister non excessit modum in verberando discipulum: non imputabitur ei homicidium si casu contingat. Si autez dabat operā rei licite: ⁊ nō adhibuit diligentiam debitā: homicidiū imputabit̄ ei. Vnōi distinctio ponit̄ di. l. c. sepe

cōtingit. ⁊. c. si duo fratres. ⁊ ex̄ de homi. c. Jobes. ⁊. c. q̄dā vt asseris. Scd̄s act⁹ in quo homicidiū non est pctm̄ d̄r necessitatis: cū quis aliū īterficit se defendēdo ne occidat̄ ab eo. Notandum tn̄ ꝟm Ray. ī summa sua: ꝙ aut necessitas occidēdi fuit euitabilis: qꝛ poterat euadere absq̄ occisione: ⁊ tūc est reus homicidij: aut fuit necessitas ineuitabilis: qꝛ occidit hoīem sine odij meditatiōe: īmo cū dolore animi se ⁊ sua liberādo cū al's nō poterat euadere: et sic occidēs nō peccat: nec astrīgitur ad pnīam nisi ad cautelā ꝓpter ambiguū duplicitatis. vt pz. xxiij. q. v. c. excōmunicatoꝝ. Et licz quidā dixerint ꝙ istud intelligitur de laicis tm̄ et nō de clericis. Veruntn̄ verior est opinio ⁊ cōmunior ꝙ clericus interficere pōt ī necessitate ineuitabili: et nō peccat nec efficitur irregularis. sicut habet̄ ex̄ de homici. in. c. significasti. et ex̄ de sen. excō. c. dilecto filio. li. vj. ⁊ in cle. si furiosus. de homi. qꝛ vt d̄r. ff. de iusti. ⁊ iure. l. vt vim vi. Vim vi repellere licet cū moderamine īculpate tutele. ¶ Terti⁹ actus in quo homicidiū nō est peccatū dicit̄ vtilitatis: cū scilicz quis aliuz occidit: vel in bello iusto pugnādo: vl' ex autoritate officij iuris ordine seruato: maleficos puniēdo. Naz Exo. xxij. dixit de⁹: Non patieris maleficos viuere sup terrā. Exquo dicit Tho. ij. ij. vbi. s̄. ar. ij. ꝙ sicut licitū est occidere aīalia bruta: inquātū natural'r ordinant̄ ad vsuz hominū: sic īperfectū ordinat̄ ad ꝑfectū. Sic cū oīs ꝑs ordinet̄ ad totū: sic īmꝑfectū ad ꝑfectū. Oīs em̄ ꝑs natural'r ē ꝓpter totū: vn̄ et ꝓ salute toti⁹ corꝑis laudabiliter ꝑciditur mēbrū putridū. Jccirco cum quelibet singularis persona cōparet̄ ad totā cōmunitatez sicut ad totū: vn⁹ hō periculosus cōmunitati et corruptiu⁹ alioꝝ laudabil'r ⁊ salubriter occidit̄: vt bonum cōmune seruetur q̄re nec iudex peccat reos ad mortē condēnando ex debito officij: et amore iusticie. Nec minister peccat si iussus a iudice occidat condēnatum. vt habet̄ expresse. xxiij. q. v. c. miles. ⁊. c. cū minister. c. lex eterna. c. officia. ⁊. c. q̄ malos percutit. Et vtinā hmōi seueritas abūdaret in illis: ad quos spectat alioꝝ crimina punire. Veruntn̄ hodie puniunt̄ nō rei ⁊ malefactores amore iusticie: sz illi tm̄ q̄ lz rei sunt fautores tn̄ nō hn̄t.

¶ Q̄ non solum manu sed etiam multis alijs modis homicidium damnabiliter cōmitti potest. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū de homicidio aperiendū d̄r modificatio. In quo videndum est quot modis homicidiū cōmittit̄. Et loquendo de homicidio proprie dico ꝙ committi potest tripliciter.

Primo suasione.
Scd̄o auxiliatione.
Tertio operatione.

¶ Primo suasione vel consilio. et ꝟm Guil'. hoc intelligit̄ de cōsilio exhortationis vel approbationis: nō de consilio simplicis opinationis. si q̄s em̄ querenti alicui in gn̄e: an liceret xp̄iano clerico vel laico paganū occidere: nō aīa persuadēdi sed exponēdi quid hoc casu sentiret respōderet hoc esse licitum non fieret irregularis: licz ille cui taliter respondisset paganū postea interficeret ex cōfidentia illi⁹ responsionis: sz etiā iste errasset in rn̄dendo. Jnno. fo. in glo. sup. c. ad audiētiā. ex̄ de homi. dicit sic: Jntelligitur ꝯsilium vel mandatū dedisse in mortē alicuius qn̄ suasit illud vel rogauit vel mādauit: vl' alios consuluit vtilitatē que sequeret̄ ex homicidio oñdēdo. ¶ Scd̄o cōmittit̄ homicidiū auxiliatione: cū scilicz quis auxiliatur occisori astando: ministrando arma: monēdo: cōfortando: ⁊ hmōi. Ut em̄ d̄r Rom̄. j. Non solū qui faciūt sed etiam q̄ consentiūt facientibus digni sunt morte. ¶ Tertio cōmittit̄ homicidium operatione: ⁊ hoc multiplr̄. ¶ Primo veneno aut venenosis medicinis. Sic occiderunt Alexandrū ma-

gnum: Cassander: Philippus: ⁊ Solla filij antipatris ꝟm. Q. Curtiũ. Dederũt nãq; in potũ venenũ sibi: quo hausto ꝟm Justinũ in media potione velut telo ꝯfossus ĩgemuit deportatusq; est a cõuiuio semianimis. Maliuoli autẽ dicebant eum ebrietate perire. Quarto itaq; die indubitata morte: sentiẽs tumultuãtes milites q; rex occidebat̃ insidijs pia orone sedauit: cũctisq; dexterã porrigẽs eos osculatus est: sicq; defecit anno etatꝫ sue. xxx. Venenosis insup herbis atq; medicinis carnales q̃dã ⁊ libidinose mr̃es filios suos adhuc in vtero latitãtes pimũt. Medici autẽ ⁊ aromatarij vel incuria vel negligentia vel malicia dũ venenosas medicinas egrotis tribuũt: in hũc errorẽ prolabunt̃. Taceo reliqua q̃ dicere possem tã de mulierib⁹ q̃ de viris: qm̃ sufficere dz eis q̃ venenis vtunt̃: stimulus cõsciẽtie sue. ¶ Scdo cõmittit̃ homicidiũ ope cũ maleficijs ⁊ incãtationib⁹. Vidi ego Janue cõbustam ⁊ affixam palo quãdã sclauã: q̃ suũ dñm ac dñam cum his diabolicis supstitiõib⁹ ĩterfecerat. ¶ Tertio cõmittit̃ homicidiũ ope pcutiẽdo manu. Sic Cayn ĩterfecit fratrẽ suũ Abel. vt dr̃ Gen̄. iiij. Et h̃ vtiq; peccatũ satis graue est atq; crudele: tũ q; est ꝯ p̃ceptũ dei q̃ ait Exo. xx. Nõ occides. Tũ q; est ꝯ opificiũ eius q̃ corpus ⁊ aĩam mirabili sapientia sua vniuit. Est etiã hoc pctm̃ ꝯ corpus ꝓximi ⁊ sepe ꝯ aĩam eius: q; dũ interficit̃ non est ꝯtritus. Est ꝯ parentes interfecti q̃ excitant̃ ⁊ cõmouent̃ ad odiũ. Est ꝯ rempublicã q; homicida oẽs leges oĩaq; iura spernit. Est ꝯ angelũ custodiẽtẽ q̃ nõ parũ de suo custodito ĩterfecto dedignat̃. O igit̃ homicida ptinax et superbe: o pctor nequissime: o crudelior oĩ fera pessima: cõtine manũ tuã: noli seuire in ꝓxios tuos. Si peccasti hactenus age pnĩam. Si ĩ ꝓposito es occidẽdi desine ab ira ⁊ derelinq̃ furorẽ: vĩce teip̃m: et noli pctm̃ tã horrẽdũ tãq; deo exosum ĩmortali cõmittere. Noui nãq; q̃plures q̃ tãdẽ leti facti sunt: eo mutauerũt ꝯsiliũ suũ. Propterea dico ⁊ iterũ dico: Nolite locũ dare diabolo: nolite effundere sanguinẽ hoĩs qm̃ int̃ cetera pctã homicidiũ maximi est nocumẽti. Vñ posito q̃ homicida hr̃et in ptãte vel destruere celũ ⁊ terrã ⁊ oĩa q̃ in eis sunt: dũmõ talis destructio non veniret in dãnuꝫ hoĩm: vel interficere hoĩem: maius malũ cõmitteret illũ interficiẽdo q̃ deuastãdo cũcta corpora celestia: et oĩa alia q̃ sunt ĩ hoc mũdo. Maiorẽ siq̃dẽ ĩiuriã faceret deo hoĩeꝫ interficiẽs: q̃ q̃ sine hoĩs dãno celũ priuaret luminarib⁹ suis: aerẽ volucrib⁹: terram arboribus: et mare aquis.

¶ Q; leges oẽs tam diuine q̃ humane acriter ⁊ grauissime dãnat ac puniunt homicidas. Capl'm. iij.

Tertiũ mysteriũ aperiendum de homicidio dicit̃ punitio. Punitur siquidẽ homicidiũ grauiter triplici pena.

Primo pena legali.
Scdo pena cõsciẽtiali.
Tertio pena diuinali.

¶ Primo punit̃ pena legali. Scriptuꝫ quippe est in lege veteri Exod. xxj. Qui percusserit hoĩem volens occidere: morte moriat̃. Idẽ dicit lex ciuilis. ff. ad. l. cor. de sica. l. j. ⁊. C. ad. l. cor. de sica. l. is q̃ cũ telo. Scdm v̄o legẽ canonicã homicida est irregularis: ⁊ nõ põt ꝓmoueri: ⁊ eijcit̃ iã ꝓmot⁹: sicut pꝫ. l. di. c. si q̃s viduã. ⁊. lj. di. c. aliq̃ntos. ⁊ de pe. di. j. c. piculose. ⁊ ex̃ ne cle. vl̃mo. c. sniam sanguinis. ⁊ ex̃ de homi. c. sicut dignũ. ⁊. c. significasti. ¶ Scdo punit̃ homicidiũ pena ꝯsciẽtiali. Nam in foro pnie ꝟm Rich̃. in. iiij. homicida astringi dꝫ ad satisfaciẽdũ: ⁊ q̃uis nõ possit restituere vitã; obligat̃ tñ ad restituẽdum alia bona ꝓ illo dãno cõpẽsata qualitate lesi: ⁊ quãtitate dãni: ⁊ possibilitate dãnificantis. Et hanc restitutionẽ debet facere ad arbitriuꝫ boni viri. Et q̃ talis teneat̃ ad restitutionem pꝫ: quia quãto hõ aliũ plus dãnificat: tãto ma

gis ad restitutionē tenet. Bona autem corpis bona exteriora excedūt. Scotꝰ aūt ī. iiij. di. xv. dic̄ ꝙ ꝓ satisfactiōe homicidij expedit homicide. Primo ꝙ exponat vitā suā in cā iusta: vtpote ꝯ ecclesie inimicos: vel ꝯtra hereticos seu alios infideles: et hoc ordinādo laborē ⁊ periculū suū in satisfactionē illiꝰ quē ipe occidit: vt si cui nō pōt in corporalibus satisfacere: satisfaciat ī spūalibus bonis. Scdo si p̄dicti casus nō occurrāt totā vitā suā in orone ⁊ pnīa debet ordinare ad illius subleuationē quem ipse occidit. Tertio quoqꝫ si interfectꝰ alios sustentabat. s. p̄rem vel matrem: aut alios sibi ꝓpinquos seu paupes: obligat̄ talis interfector oībus illis ad iantā restitutionē quātā illis abstulit per interfectionē illius. Sed ego puto Scotū om̄ia supradicta intellexisse de quadā cōgruitate: nō necessitate ⁊ precipue primū scꝫ de exponēda vita ꝓ aīa interfecti: qd̄ si ipse intelligi voluit de necessitate expedire. ego salua reuerentia sua id non credo neqꝫ teneo: qm̄ vt inquit Hiero. ad damasum papā. Lex iusticie tenax clementiā non habebat. Sed quicūqꝫ adulter fraudator homicida: ⁊ vt breuiter dicā qualicūqꝫ mortali crimine detinebat̄: nulla venia penitētie laxabat̄ a crimine: oculū ꝓ oculo: dentem pro dente: aīam ꝓ aīa iubebatur exoluere. Sed misit deus filium suū natū ex muliere factū sub lege qui austeriatē legis euāgelij gratia tēperauit. htc ille. Et ꝓpterea mihi videt̄ ꝙ occisori penitēti satisfaciat quelibꝫ alia satisfactio sibi īposita ad arbitriū discreti cōfessoris absqꝫ hoc ꝙ vitam suā exponat periculo mortis: q: talis obligatio satis esset dura atqꝫ periculosa. Induceret nāqꝫ quoslibet homicidas in desperationē ⁊ deus benignus desperationē maxime odit: quia vt ait Hiero. ad Rusticū monachū. Nihil sic offendit deū sic̄ cor impenitēs. Solum desperationis crimen est qd̄ veniā consequi non pōt. ¶ Tertio punit̄ homicidiū pena diuinali. Est vtiqꝫ sepissime deus homicidarū seuissimus vltor: ⁊ robustissimus ꝑsecutor: cuius iudicio fit vt homicide feriētes gladio: gladio feriant̄. Et omissis que in scripturis habētur ⁊ notissima sunt. Patet etiā hoc in exēplis gentiliū. Crudelis ⁊ homicida Cyrus ꝟm Justinū ⁊ Paulum Orosium in bello occisus fuit: eiusqꝫ caput in vtrē hūano sanguine plenū missum est. Crudelis ⁊ homicida Nero: vt dicimus in sermone de antixp̄o interfecit semetipsum Domicianꝰ ꝟm Eutropiū ⁊ Orosiuꝫ qui senatores nobilissimos occidit: multos etiā cōsobrinos suos a cubicularijs suis occisus est āno etatis sue. xlv. Hannibal carthaginensis qui ex crudelitate captiuos romanos oneribus ⁊ itinere fessos: vt dicit Valerius sub rubrica de crudelitate. succisa prima ꝑte pedū relīquebat: quosdāqꝫ fratres ⁊ propinquos ferro vsqꝫ ad mortē decertare cogebat: venenose extinxit. Nā fugerat post carthaginē deuictā ad antiochū regē: ad quē a senatu romano missi fuere legati q̄ regē ad pacē cogerēt: hānibalēqꝫ deposcerēt: cū hānibal de fuga atqꝫ salute oīno desp̄asset veneno hausto qd̄ more regio sub gēma ferebat īclusuꝫ obijt. sicqꝫ ab his q̄ ad eū cōp rehēdēdū missi fuerāt exanimis est īuētꝰ ꝟꝫ Eutropiū. De interfectoribꝰ etiā cesaris sic scribit Sueto. Nullꝰ fere triēnio superuixit: nullusqꝫ naturali morte obijt. Nā pars naufragio: pars p̄lio defūcta est. Quidā se illo pugiōe quo Cesarē vulnerauerāt occiderūt. Diebꝰ etiā nostris multa nobis exēpla mōstrata sunt: ex q̄bꝰ vnū tacendū minime puto. In ciuitate Eugubij quidā iuuenis noīe petrꝰ impedire volēs testm̄ p̄ris iaꝫ defuncti: vnū de executoribꝰ Laurētiū scꝫ de eustrotijs de Florētia filiū dñi Pale manu propria interfecit. Erā ergo Padue vbi ⁊ dñs Palas supradictꝰ etiā morabat̄: egoqꝫ sibi nūciaui dolēdū casuꝫ ⁊ inopinatū filij: hortans illū plurimū ad patiētiā,

Sequēti ẏo quadragesima cū Senas accessissem repperi ibi homicidā illuz: qui sepius ad me veniēs precabaturvt ab vroze interfecti q̄ florentie tūc erat per meas litteras sibi veniā impetrarē qđ cū obtinere nō valuissem: ille miser in ciuitate Senarum stare decreuit: et dū habitaret in quodā hospitio: venerūt duo ex florētia p̄cio ducti q̄ hospitē pecunia corrūpētes in ei⁹ cellario p̄fatū iuuenē occiderūt amputauerūtq; digitū eius his q̄ illos miserāt p signo ferendū. Dū autē simul irent in itinere duo illi ceperūt ꝓtēdere vnusq; ī sociū irruēs ipm peremit. At ꝛ ille captꝰ est ꝛ ꝑm iuris regulas vita priuatꝰ in partesq; diuisus tanq̄ duoz homicidiorū p̄ditissimꝰ re⁹. O igit terribilis iusticia dei q̄ homicidis etiā ī hac vita repēdit vicē. Timere igit illā oēs q̄ p̄opti estis ad ritas ꝛ ab homicidio vobis caueatꝭ vt sic valeatis acq̄rere in hoc secꝰo dei gratiam: ꝛ in futuro gloriam. Amen.

¶ Sabbo post dnicā ī passiōe: de sacratissima cōione: ad quam oēs fideles se debēt disponere ꝛ p̄parare. Sermo. lxj.

Qui manducat meā carnē ꝛ bibit meum sanguinē in me manet ꝛ ego ī illo. Verba sunt redemptoris nr̄i originaliꝝ Joh. vj. Amplius nō est differēdū dicere ꝛ loq̄ de sctissima cōione: qm̄ iā appropinquat tp̄s quo fideles cūcti ad illaz deuote sumendum esse debēt expediti. Sūt tn̄ multi q̄ obliti salutis sue: cōicare aut negligūt aut renuūt ꝛ ꝓtēnūt: q̄b⁹ in hoc sermōe ostēdere statui quāta sit necessitas suscipiēdi sanctissimuz eucharistie sacramētū. Opus eq̄dē est cū verbis vitatis ꝓterere duriciē obstinatoz: qm̄ nihil periculosꝰ aut dānabiliꝰ ipis p̄t euenire q̄ separi ab amore: a benivolētia: ꝛ a gra dn̄i nostri iesu xp̄i. Jpe vtiq; in vbis in themate allegatis se mansurū pollicet cū eo q̄ eius carnē māducat ꝛ sanguinē bibit in sacramēto altaris. Ut igit rūpant corda durissima eoz qui cōionē fugiūt: de ipsius necessitate locuturi tria mysteria proponimus declaranda.

Primū ꝺ: obligationis.
Secūdū exclusionis.
Tertium conditionis.

¶ Qꝛ obligentur ad cōmunionem homines: tuz ad memoriam passiōis xp̄i: tum propter ecclesie preceptum: tum etiaz propter christi comminationem.

Capitulum. j.

Primum mysteriū de cōione declarādū ꝺ: obligationis. Obligant q̄dem hoīes ad cōicandū suscipiēdūq; sanctissimū sacrm dn̄i nostri iesu christi triplici ratione.

Primo rōne recordationis.
Secūdo rōne preceptionis.
Tertio rōne cōminationis.

¶ Primo rōne recordatiōis. Institutū q̄dē fuit sacramētū altaris a dn̄o iesu xp̄o vt fideles sui illud sumētes recordarent amoris quē nobis oñdit dū p nr̄a salute passionē acerbissimā crudelēq; mortē patiēt̄issime tolerauit. Un Mat. xxvj. ꝛ Lu. xxij. ipse ait: Hoc facite ī meā cōmemorationē. Et Paul⁹. j. Cor. xj. ait: Quotienscūq; māducabitis panē hūc ꝛ calicē bibetis: mortem dn̄i annūciabitis donec veniat. Et idē ponit ī sn̄ia de ꝑse. di. ij. c. scriptura. c. q: passus. c. semel xp̄s. c. semel īmolatꝰ ꝛ. c. in xp̄o. ꝛ. c. q: corpus. Eusebius ita loquit: Q: corpus ita assumptū ablaturus erat ab oculis ꝛ illaturus syderib⁹: necessariū erat vt die cene sacrm nobis sui corporis ꝛ sanguinis ꝓsecraret vt coleret iugiter p mysteriū qđ semel offerebat in p̄ciū: vt q: quotidiana ꝛ indefessa currebat p omniū salute redemptio: perpetua esset redēptionis oblatio: ꝛ perennis victima illa iugiter viueret in memoria: ꝛ semꝰ p̄sens eēt in gratia. hec ille. Cū ergo sacrm hoc venerabile fideliter ꝛ deuote sumptū xp̄s passum ad mentem renocet: ingratis-

simi ꝓfecto cēsendi sunt illi qui saltē semel in anno cōicare nolūt. O obstinate mētes q̄ tāti bñfactores nec etiā perraro recordari vultis. O impia aīa peccatrix nō sic fecit erga te filiꝰ dei bñdicti. Nūq̄ ipse te obliuioni tradidit. Quinimmo semꝑ fuit memor tui nascēdo: sugēdo vbera: in cuna vagiēdo: peregrinādo: vigilādo: ieiunādo: orādo: predicando: patiēdo ⁊ moriēdo. Propter te nāq̄ oīa ista fecit: semꝑ te videbat: semper te diligebat: semꝑ tecū in corde suo colloquebatur atq̄ dicebat: O aīa delicata: o aīa insignis ⁊ nobilis: propter te sum factꝰ hō: ꝓpter te sum carne vestitus: ꝓpter te fero quoscūq̄ labores: ꝓpter te deniq̄ affixus in cruce pēdeo. Quare hic xp̄s subdit illud Threnoꝝ. iij. Recordare pauꝑtatis ⁊ trāsgressionis. i. afflictionis mee: potationis fellis et absinthij: o ferrea mēs: cur non audis vocem amorosi iesu? Cur illū nō inspicis: et ꝓ suo amore ac cōmodo tuo vitia et pctā deponis. Cur sacramētū eius in memoriā ipsius vt debes nō accipis? Cur non cōpateris doloribus cruciatibus ⁊ afflictionibus eius? Quibus oībus grauior est ingratitudo tua. Audi ipsum o peccator: audi inquam: audi de cruce ad te clamantē ⁊ dicentē ꝟm Bern̄. Vide hō que pro te patior: vide penas quibꝰ afficior: vide clauos quibus cōfodior. Non est dolor sicut quo crucior. Cū sit tantus dolor exterior: intꝰ est tñ dolor grauior: tā ingratū dū te experior. Ad hanc ergo ingratitudinē euitandā facit cōmunio altissimi sacramenti: qđ vt predictū est: signū est memoratiuū dñice passionis.

¶ Scđo obligant hoīes ad cōmunionē ratione preceptionis. Precepit nanq̄ sancta mater ecclesia fidelibus cunctis vt cōmunionem suscipiāt. De hoc autē pro varietate temporū varia facta sunt statuta. In ecclesia siquidem primitiua dum sanguis xp̄i recēs feruebat in corde credentium cōicabant oēs quotidie: vt ptz Act. ij. ⁊ de cōse. dist. ij. c. peracta. Lapsu ꝟo tꝑis vsus cōionis deductus est ad dies dñicos. Et de hoc dixit Augu. de cōse. dist. ij. c. quotidie. Quotidie eucharistie cōionem accipere nec laudo nec vitupero. Oibus tñ diebꝰ dñicis cōmunicādum hortor. Succedēte ꝟo tꝑe statutū fuit vt ter in anno hoīes cōicarēt: videlz in pascha dñi natali: ⁊ pente costes: vt exp̄sse pz de conse. dist. ij. c. etiā nō frequētius. ⁊. c. seculares. Notādum tñ qr qđ đr de cōse. dist. ij. c. A q̄busdā in cena dñi: scz ꝙ cōicādū erat in die cene intelligitur de cōsilio: non de precepto. Tꝑe ꝟo in quo charitas refriguit ecclīa obligauit laicos ad cōionē tm̄ semel in anno: sicut ptz ex̄ de peni. ⁊ remis. in. c. oīs vtriusq̄ sexus. Et tñ tāta est in multis nequicia maleq̄ volūtatis obduratio ꝙ nō solū cōicant semel in anno: verūetiam sine cōione per annos ⁊ annos perdurāt. ¶ Tertio obligātur ad cōmunionē rōne cōminationis. Dicit em̄ xp̄s cōminanter Joh. vj. Nisi manducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis.

¶ Qr excusant a pctō qui nō cōicant semel in anno ꝓpter punitionē vel defectū: ⁊ de his q̄ indispositi sunt. Cap. ij.

Secundū mysteriū declarādū de cōmunione dicitur exclusio. Excludunt etem̄ a cōione nōnulli qui cōicare nō debēt iuxta statutum ecclesie prefatuz: scilz semel in anno propter tria.

Primo propter punitionē.
Scđo ꝓpter defectionē.
Tertio propter indispositionē.

¶ Primo ꝓpter punitionez. Nā nōnullis interdicta est cōmunio semel in anno: lz cōtriti sint ⁊ cōfessi: propter punitionē precedentiū peccatoꝝ. Vñ. xxxiij. q. ij. c. latorē. đr de patricida aut matricida: ꝙ non dz cōicare vsq̄ ad tres annos. Et vt dicit Rich. in. iiij. Nulli notorio ⁊ manifesto ac infami pctōri: cum ad pnīam reuertitur: est statim eucharistia ministrāda. Tū ꝓpter reuerētiā sacramēti. Tum vt ꝓbetur cōuersio vera vel ficta. Tum ne alij pusilli scandalizē-

tur. Posset tñ cõtrarium fieri vbi articulus pietatis vel necessitatis aliqñ aliter fieri suaderet: puta qꝛ esset tã feruida penitẽtia: compũctio et lachrymarũ abundantia: ꝙ etiã alios ad deuotionẽ prouocaret vel mortis periculũ immineret. Nã in extremo vite nulli penitenti est eucharistia denegãda: vt ꝓbat̃ dist. l.c. penitẽtes. ⁊. xxvj. q. vj. c. si presbyter. ⁊. c. agnouimus. ⁊ ex̃ de elec. in. c. licet. ¶ Scda ratio quare aliqui excludunt̃ a cõione d̃r defectiua siue defectionis: qñ scz aliq̃s deficit sensu aut rõne fatuitatis: aut rõne etatis. De etate aũt in qua q̃s ad cõionem sit inducẽdus dicit Alexan. in. iiij. summe. ꝙ stãdũ est arbitrio boni viri: qui potissime cõsiderare hz an ille q̃ cõmunicare dz tantã habet fidẽ ⁊ discretionẽ vt distinguere sciat inter sacramentũ in quo realiter ꝯtinetur xp̃s: ⁊ materialẽ panẽ seu vinũ. ¶ Tertia rõ quare aliqui excludunt̃ a cõione d̃r indispositionis: qꝛ nõ sunt dispositi cũ firmo ꝓposito a vitijs abstinere: qui vt dicetur in tertio mysterio: si sic cõmunicauerint: peccãt. Et rursus si nõ cõmunicauerint semel in anno: a pctõ non sunt immunes. Et si dicat̃ ꝙ nõ videt̃ peccare q̃ cõionem omittit: qꝛ se ad illã indispositum videt: cũ hoc accedat ad sacramẽti reuerẽtiaz. Respõdeo ⁊ dico ꝙ nõ peccat propter reuerentiã sacramẽti sed propter indispositionez suã: eo ꝙ quilibet pctõr tenetur disponere se ad correctionẽ ⁊ emẽdationẽ. Exquo dicit Alexãder in. ij. summe. ꝙ qñ pctõr cogitat de sua mala vita: ⁊ excitat̃ intrinsecus a dei gratia gratis data: et extrinsecus a ꝟbis scripture a voce predicatorum: ab exẽplis bonoꝝ viroꝝ: vt pctã deponat: si in tali actu nõ agit operã vt conterat̃ de nouo mortaliter peccat: pctõ scilz negligẽtie: ad qd̃ sequuntur alia pctã: scilz contẽptus diuine gratie: obduratio cordis et impenitentia. Iccirco friuola est atqꝫ periculosa excusatio illius qui dicit cõmunicare nolo: qꝛ nõ sum dispositus peccata relinquere. Nã licz nõ sit cũ peccato cõmunicanduz: tñ a peccato est abstinẽdũ. O quot detinet illaqueatos diabolꝰ. O quot sunt fornicatores: adulteri: sodomite: vsurarij: ⁊ sil̃es: qui nullam in suo corde mentionem faciunt de emẽdatione sua. O insensati: o reprobi: o maligni inimici creatoris nostri dei. O dãnandi cruciatibus eternis: cur duriciam vestrã voluntatẽqꝫ in malo perseuerãtẽ nõ inspicitis? Flete super vosmetipsos. Flete inquã: qꝛ in breui ꝓ dilectione momẽtanea luetis penas eternas. Heu heu quãta crudelitas: quanta impietas: quãta feralitas nõ cõpati ꝓprio periculo: ꝓprio dãno atqꝫ iacture. O luxuriosi domate vestrã libidinẽ. O auari refrenate vestrã cupiditatẽ. O superbi deponite iras: rancores: ⁊ odia: ⁊ nolite fugere: nolite contemnere christum deũ. Ipse est q̃ ad nos venit. Ipse nobis offert seip̃m ĩ sacramẽto altaris. Sed dicet aliquis. Ecq̃s scire põt si sine pctõ ⁊ mũdus sit? Inq̃t em̃ sapiẽs Eccs ix. Nemo scit vtrũ amore an odio dignꝰ sit. ⁊ Dauid in pñ. xviij. Delicta q̃s intelligit. Cui ego respõdeo: ꝙ etsi certitudinaliter de cõi lege nullus se sciat esse in charitate: tñ per cõiecturas et signa põt vnusq̃sqꝫ id credere atqꝫ tenere. Sunt aũt he cõiecture: dolor de pctis cõmissis propositũ ab illis in posterũ abstinẽdi: humilis ⁊ diligẽs cõfessio: prompta satisfactio: ad bonũ operandum expedita volũtas. Uerũtamen vt predictum est si quis oĩno se ad hoc indispositu̅z viderit a sacra cõmunione omnino abstineat.

¶ De tribus cõditionibus que precipue obseruari debẽt ab his qui sanctissimũ sacr̃m deuote sumere volũt. Cap̃. iij.

Tertiũ mysteriũ declarandum de cõmunione dicit̃ cõditio. Cõmunicare siquidẽ volẽtes debent corpus xp̃i cum deuotione fide ac reuerentia suscipere: quibꝰ necessaria sunt maxime tria.

Primum est mundicia.
Secundum diligentia.
Tertium reuerentia.

¶ Primū qđ cōicantibus est necessariuz dicā mūdicia: que est tripler. Prima est mūdicia mētalis: vt scilz mēs mūda sit ab omni ꝓposito malo et ab omni actu cuiuscunqz peccati mortalis. Et de hac dicit apls. j. Cor. xj. c. Probet aūt seipz sum hō: ⁊ sic de pane illo edat: et de calice bibat. Qui em̄ māducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. Notā dum tū ꝙ potest quis dici indignꝰ isto sacramēto dupliciter. Aut rōne ꝓprie iniquitatis: et sic est indignꝰ oīs existēs in peccato mortali. Aut rōne ꝓprie paruitatis ⁊ infirmitatis: ⁊ sic etiam quilibet quantūcunqz sanctus indignus est. Propterea oīs communicās dicit: Dñe nō sum dignus. Sed illi qui ꝓpter suā impietatē et malicia indigni sunt: iudiciū sibi manducāt ⁊ bibūt: dū sanctissimū sacramētū suscipiūt. O sacerdotes: o religiosi eucharistiā frequētantes notate verba signate mysteria. Ihe mūdo a scādalis. Et quis enumerat quot sunt q̄ pollura ore presumūt accipere corpus xpi. Verūtamen circa hoc dubiū oritur vtrū peccet sacerdos dās eucharistiam illi quē scit esse in pctō mortali. Et respondet Rich. in. iiij. ꝙ talis pecō: aut nō petit eucharistiam sibi dari ⁊ tūc sacerdos dādo peccaret. Aut petit ⁊ tunc distinguo: q: aut suū pctm̄ est occultū: aut manifestū. Si manifestū tunc sacerdos dādo sibi eucharistiam peccaret: q: legitimam contra ipsum hz exceptionez quam sibi publice obijcere pōt. Et accipio hic manifestū nō ꝓ oīi eo qđ ꝓbari pōt: qđ magis ꝓprie dr manifestabile ꝙ manifestum. Vñ si sacerdos sciret parrochianū suū esse in crimīe: qđ legitime cōtra eū posset ꝓbare: ita ꝙ illud crimē nescirent cū ipso nisi duo vel tres testes per quos hoc ꝓbare posset: non ꝓpter hoc deberet eucharistiā negare illi in publico petēti: q: iam inferret sibi penā ante criminis ꝓbationez: qđ fieri non debet: vt ponitur. xj. q. iij. in. c. eoz. Sed accipio hic manifestuz ꝓ notorio. Est aūt peccatū notoriū: vel per sentenciam vel per cōfessionē factā in iudicio: aut p euidētiaz rei que tergiuersatione aliqua celari nō pōt. ex de coha. cleri. et mulie. c. vlti. Si aūt peccatū suū est occultum. Aut petit in occulto: ⁊ tūc sacerdos sibi dādo peccaret: q: habet contra eū legitimā exceptionē: quā sibi i occulto obijcere pōt: ⁊ ipsuz dz monere ne petat in publico: vt habet de cōse. dist. iij. c. nō prohibeat. Aut petit in publico et tūc est distinguendum: q: aut de aliena parrochia: ⁊ tūc peccaret sibi dādo. Aut est de parrochia sua: ⁊ in tali casu sacerdos tenet sibi dare: q: cōtra eū nō hz legitimā exceptionē: quā ei publice obijcere possit. ex de offi. iudi. ordi. c. si sacerdos. Sic xps cōicauit Judā quē sciebat ꝓditorē: ne peccatū ei⁹ occultū panderetur: vt dr. j. q. j. c. xps. ⁊. vñ. q. j. c. aduertas. Illi ergo qui cū pctō mortali cōicare presumūt Jude filles efficiunt. ¶ Secūda mūdicia necessaria cōicare volentibus dr cōfessionalis. Debet nāqz qs ante sacramenti susceptionē mundare se per confessionē factā sacerdoti. Sed hic dubitare cōtingit: vtrū cōtritus nō confessus peccet mortaliter cōicando? Et respōdet Rich. ꝙ distinguēdū est: q: aut talis habet copiā cōfessionis idonei: ⁊ tēpus sufficiēs ad cōfitendū: ⁊ loquēdū loquerā aut nō. Primo mō suscipiēdo hoc sacramentū mortaliter peccat: q: ad hoc ꝙ homo sit dignus hoc sacramentū suscipere: requiritur ꝙ reconciliet deo ⁊ ecclesie: que reconciliatio est per cōfessionem ⁊ absolutionē. Secūdo modo subdistinguendū est: q: aut imminet scandalū persone sue: aut cōis hoc est populi: aut q: iam incepit sacrum mysterium si sacerdos est: ⁊ in quolibet istoz casuz liciatū est cōicare cū ꝓposito confitendi. Si tū nō adest aliquis predictoz casuū tenet expectare quousqz habeat copiā cōfessoris. ¶ Tertia mūdicia que requiritur in volentibus cōicare dr corporalis. Pro cuius intelligētia notandū sm Bona. ⁊ Rich. in. iiij. dist. ix. ꝙ alia est immūdicia corporalis que est cōiuncta

spūali: ficut pollutio ꝓueniēs ex crapula. vel ex turpib⁹ cogitationib⁹ precedē tibus: ⁊ cū hac nō licet ad sacramentum accedere. Alia est immundicia pure corporalis nullū horrorē immūdicie in aīa generas: vt immūdicia in pede: ⁊ hec nō impedit. Cū pollutio prouenies ex infirmitate: vel debilitate nature nō impedit vsum sacramēti: licꝫ laudabile sit ob reuerētiā abstinere. Silr immūdicia menstruoꝝ nō ꝓhibet mulierē cōicare: qz est immūdicia pure naturalis. Simile pōt dici de illa infirmitate: que Leui. xv. vocat fluxus seminis. Et si diceretur ꝙ tales in veteri lege reputabantur immūdi: ⁊ arcebant ab ingressu in tēplu: ⁊ ab esu agni. Respōdēt ꝓfati doctores ꝙ istud nō tenetur hodie: qz lex data est in onus ⁊ in figurā: ⁊ per illas immūdicias significabant immūdicie spūales. Dicit tn Boñ. ꝙ deus diligit mūdiciam corporalē que excitat deuotionē mētis: ⁊ abominat immūdiciā corporalem que est via ad irreuerētiā mētis. Unde qui immūdis manib⁹ tractaret corpus xpi: ꝓpter irreuerētiā sacramēti nō esset immunis a pcō. ¶ Scōm principale qō requirit ⁊ est necessariū cōicantibus ōr diligentia: que adhuc triplex esse pōt. ¶ Prima est diligentia examinationis. Debet quidē quilibet qui vult communicare examinare diligēter seipsum: vt cōfiteatur de oīb⁹ peccatis mortalib⁹: de quibus memor esse potest qm̄ si quis omisisset cōfiteri aliquod peccatū mortale ꝓpter suā voluntariū negligentiā licꝫ psuaderet sibi ꝙ ꝓpter confessionē aliorū esset mundus: cōicando peccaret mortaliter. Et ñ ꝙs facta diligentia sua nō recordarek nisi de vno peccato: et de illo dūtaxat cōfiteretur in particulari: ⁊ de oblitis in generali cōicando gratiā xpi obtineret ꝑm Scotū in. iiij. dist. ir. Immo multotiēs oblita peccata ꝑ frute sacramenti ad memoriā reducuntur. Et tūc tenek hō post susceptum corpus xpi ꝙcitius pōt cōfiteri de illis in speciali: qō etiā factū est a nobis: dū dirimus de reiteratione cōfessionis. ¶ Scda diligētia est feruētis oratōnis. Debent vtiqꝫ qui cōicare habēt: per aliquod spaciū ante orare feruēter. ¶ Tertia diligentia est pie meditationis. Debēt em̄ pie meditari ⁊ cōtēplari clementiā et amorem dñi nostri iesu xpi ꝙ nobiscū esse dignatur in venerabili sacramēto. ¶ Tertium qō est necessariū cōicantibus ōr reuerētia. Debēt nāqꝫ corpus xpi sumere cum reuerentia ⁊ honore genuflexi: videlꝫ et pectora sua tūdētes dicētes Lēturionis ꝛba Mat. viij. Dñe nō sum dignus tē. Et de hoc deuotissimū est exēplū illud: mēteqꝫ sollicita speculādū: qō de beato Hieronymo. Eusebi⁹ in ei⁹ trāsitu narrat. Scribit em̄ sic: Quidā frater ad locū accedēs sanctissimuꝫ corpus iesu xpi secū tulit: qō vbi Hieronym⁹ vir dñi videre potuit: nobis et auxiliantib⁹ ꝑstrauit se in terrā protinus ⁊ voce ⁊ lachrymis quātum poterat clamabat dicens: Dñe ꝙs ego sum vt sim dign⁹ ꝙ sub tectuꝫ meū intres? Audeuit hoc pcō: hō? Certe dñe nō sum dignus. Nūquid ego melior suꝫ ꝙ oēs patres mei? Tu Moy si noluisti vno ictu oculi te monstrare. Cur nūc tantū te humiliasꝫ vt patiaris ad hoiem descēdere publicanū ⁊ peccatorē? Cūqꝫ proximus esset sacerdos: erigēs se vir religiosus genibus flexis eus cūctis tenētibus magnis lachrymis et suspiriis ⁊ ꝙpluries percutiens pectus suū dixit: Tu es dñs meus et de⁹ meus qui ꝓ me passus es: an forte alius? Certe tu es ille: qui cū deus esses solus ante tēpora ⁊ fine principio genit⁹ a deo patre eterna et inuestigabili generatione: qui cū ipso patre et spiritusancto vnus deus es permanēs illud qō eras et es. Intra vnius puelle corpusculū te clausisti factus hō. Tu nēpe es ille super quē in Jordane baptismate Johanne vocē subito paterna celitus intonuit Mat. iij. Hic (inquit) est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacui ipsuꝫ audite. Et spūssanctus in te in columbe specie descendēs te esse vnuꝫ cum patre ⁊ idē

in substãtia declarauit. Tu bone iesu ꝓ me crucis tã grande (in isto tuo quod cerno) p̃sens corpore suptulisti suppliciũ: vt mortẽ quã meis incurrerã flagitijs interimeres ⁊ aĩas antiquoꝝ quas dudũ diabolica nequicia infernalibus mãsionib⁹ detinebat recupares ⁊ totã humanã naturã q̃ corruerat ĩ mortem perpetuã: tuo cũ ip̃a pacificato p̃re ad vitã interminabilẽ reuocares. Tu es vita vitalis ⁊ amabil' atq; iocũda. Multaq; alia addidit v̄ba mysterijs deuotissimis plena. Quibus finitis vir dñi gl'iosus sacramentũ suscipiẽs ad terrã supinus redijt. Deinde manus in modũ crucis supra pectus tenẽs. Simeonis ꝓphetevaticiniũ decantauit. Quo finito apparente luce quadã mirabili: ex hac vita migrauit. Elaborem⁹ itaq; oẽs vtrũ oĩ deuotiõe qua possum⁹ sacramentũ hoc frequẽtem⁹ vt sic mereamur in hoc seculo participes fieri diuine gr̃e: et in futuro sempiterue gl'ie: in qua videbim⁹ deũ sicuti est: q̃ viuit ⁊ regnat per oĩa secula seculorum. Amen.

¶ Dominica in ramispalmaruz in mane de contemptu mundi: ad quem nos christus rex regum induxit verbo pariter ⁊ exemplo. Sermo. lxij.

Ecce rex tu⁹ venit tibi mãsuetus sedẽs sup asinã. Scribunt̃ hec verba Mat. xxj. ⁊ in euãgelio hodierno. Inuigilandũ est accuratissime ab oĩb⁹ nobis: ne decipiamur a blanditijs proditoris mundi. Allicit equidez nos apparenti suauitate dulciq; armonia bonoꝝ temporaliũ. Cui si p̃buerimus aures mentis ĩmemores facti gl'ie celestis ruem⁹ in pelagus vastissimuz inferni tenebrosi sicut illi q̃ syrenarũ cantus nõ curãt euitare. De quibus sic dicit Hiero. ad matrem ⁊ filiã in gallijs commorãtes. Narrant gentium fabule cantibus syrenarum nautas in sara precipites: et ad orphei cytharaz arbores bestiasq; vt silicum dura mollita. Hinc ⁊ Hiero. in ꝓlogo Josue dicit: Nos ad patriam festinãtes mortiferos syrenarũ cantus surda debemus aure pertransire. Propterea saluator nr̃ in omni vita suaverbo pariter ⁊ exemplo contẽnere mũdũ nos docuit. Pro cui⁹ contẽptu hac die mãsuetus ⁊ humilis sedere voluit sup asinã. Et qm̃ rarissimi sunt q̃ ei⁹ exemplũ sequant̃: pluresq; inueniunt̃ dilectores q̃ ꝯtẽptores mundi. Iccirco in presenti sermone de mũdi ꝯtẽptu dicemus: notabimusq; tres p̃ncipales rõnes quare sit contẽnendus.

Prima rõ d̃r diuine ordinationis.
Scd̃a finalis cõsummationis.
Tertia maligne cõditionis.

¶ Q̃ mũdus cõtemnẽdus est: eo q̃ de⁹ ita ordinauit: ⁊ de causa ꝓductiua mũdi ⁊ tẽpore ac vnitate. Capm. j.

Prima ratio quare cõtemnẽdus est mũdus d̃r diuine ordinationis. Ordinauit enim deus vt hõ diligeret ipsum deũ summũ bonũ: non autẽ mundũ. Vñ magr̃ sen. j. dist. ij. libri ait: Fecit de⁹ rationalẽ creaturã vt summũ bonũ intelligeret: intelligẽdo amaret: amãdo possideret: possidẽdo frueretur. Sed pro huius partis pleniore intelligẽtia tria sunt de mũdo declarãda.

Primũ dicit̃ causalitas,
Scd̃m tẽporalitas.
Tertiũ vnitas.

¶ Primũ declarãdũ d̃r causalitas. vtrũ scz. causa efficiẽs ꝓductiua mũdi fuerit ipse de⁹. Et circa hoc sunt tres opiniones. Prima p̃horum q̃ nesciẽtes intelligere qũo aliquid fieret ex nihilo: sunt multa falsa de mũdo locuti: sicut pz de democrito ⁊ epicuro: qui vt Lactan. ait in. j. di. insti. dixerũt oĩa fortuitu esse facta. Cõtra q̃s licz alij p̃hi dixerint mundum esse factũ: vt pz. j. de celo ⁊ mũdo. ⁊ ij. Methauroꝝ. tñ errauerũt aliqui asserẽtes illũ factum esse a deo de sui essentia. Sed hec positio sequentibus p̃his apparuit improbabilis q̃ dei essentia

nobilissima et oīno inuariabilis fieret corporaliū ⁊ variabiliū materia que de se est imperfecta nisi perficiat ꝑ formā. Anaxagore aūt opinio fuit vt dixit Aristo. j. Physi. ⁊. ij. de aīa. ⁊ in. j. de generatione: ꝙ mūdus erat fact⁹ ex principijs existētibus scz materia ⁊ forma: sed forme latebāt in materia anteq̄ intellect⁹ illas distingueret. Platonici v̄o posuerūt mundū ex principijs existētibus materia ⁊ forma: sed materiā posuerūt per se et formas separatas. Tales milesius vt refert Lactā. in. j. diui. insti. dixit deū ex aqua cūcta formasse. Vñ materiā rerum posuit in humore: ⁊ principiū causamq̄ nascēdi cōstituit in deo. Omitto q̄d senserit Crisippus: q̄d Cleantes: q̄d zeno: q̄d Empedocles: ⁊ ceteri q̄ ideo errauerūt: qꝛ nescierūt contēplari omnipotētiā dei: que ex nihilo pōt facere aliquid. Vñ ex nihilo creauit angelos: ex nihilo materiaz primam: ex nihilo creat aīas nostras. Propterea dicit magister di. xij. ij. libri. Creare est ex nihilo aliq̄d facere. Hoc aūt nos intelligim⁹ ex reuelatione dei facta Moysi eximio prophetarū. qui in princi. Gen̄. j. ita scripsit: In principio creauit deus. i. ex nihilo ꝓduxit ꝟm glosam. celū ⁊ terram. Ex quo de pb̄is dicimus illud Lactantij in. j. diui. insti. Omissis terrenis hmōi pb̄ie autoritatibus nihil certi asserētibus aggrediamur viā rectā: quos equidē si putarem satis idoneos ad bñ viuēdū duces esse: ⁊ ipse seq̄rer: ⁊ alios vt seq̄rent hortarer. Sed cum magna inter se cōcertatione dissideāt secūq̄ ipsi plerūq̄ discordēt apparet eoruz iter nequaq̄ esse directū. Siquidē sibi q̄q̄ vt est libituz ꝓprias vias imp̄sserūt: cōfusionēq̄ maximā inq̄rentibus veritatē reliquerunt. Nobis aūt q̄ sacr̄m religionis accipim⁹ cū sit veritas reuelata diuinitus om̄es vtriusq̄ sex⁹ sine vllo discrimine ad celeste pabulū cōuocamus. hec ille. Sileant ergo pb̄i ⁊ erroribus suis circa productionē mūdi imponāt iā finē. ¶ Secunda opinio est hereticoꝝ. Nam manichei vt cōmemorat Aug. in li. de natura boni. ponētes duo principia. vnū. s. deū oīm inuisibiliū: aliud diabolū oīm visibiliū: dixerūt mūdū istū visibilē factum fuisse atq̄ ꝓductū a diabolo tenebrarū principe. Hāc aūt heresim ꝑditissimam conant ipsi ꝓbare autoritate: rōne: ⁊ exemplo. Autoritate cōtendūt ꝓbare dicētes: ꝙ diabolus in scripturis vocatur princeps ⁊ deus mundi huius. Vñ Johā. xij. xp̄s ait: Nūc iudicium est mūdi: nūc princeps mūdi huius eijciet foras. ⁊ Job. xiiij. Venit em̄ princeps mundi huius: ⁊ in me non habet q̄cq̄. Et de se Job. xviij. pilato dixit: Regnū meū nō est de hoc mūdo. ¶ Scd̄o arguūt manichei rōne sic. Nullū malū est a deo: qꝛ vt hr̄ Gen̄. j. Vidit deus cuncta q̄ fecerat: ⁊ erāt valde bona. ⁊ Diony. in li. de diuinis noībus ait: A summo bono nō egreditur nisi summū bonum: sed mundus est malus: ergo nō est a deo. Qd̄ aūt sit malus patet: qꝛ si esset bonus esset diligendus: qꝛ ꝟm Dionysium vbi. s̄. Bonū est naturaliter diligibile: sed oīs p̄dicat mundū fore contemnendū. Unde Job. j. cano. ij. ait: Nolite diligere mundum: neq̄ ea que in mūdo sunt: qꝛ si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. ⁊ Jaco. iiij. scribitur: Adulteri an nescitis qꝛ amicitia huius mundi inimica est deo? Quicūq̄ ergo voluerit amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. ⁊ Job. vij. de mundo xp̄us dixit: Nō pōt mundus odisse vos: me aūt odit: qꝛ ego testimoninm perhibeo de illo: qꝛ opera eius mala sunt. ¶ Tertio superinducunt manichei ad suum errorē confirmandū exemplum qd̄ Mat. recitat. iiij. c. quando ostēdit diabolus christo omnia regna mundi promittens se ea illi daturum si cadens adorasset euz: ergo videt ꝙ ipe erat dñs mundi. Sed certe mentiūtur manichei ⁊ scripturas corrumpunt: distrahūtq̄ a veritate sensus. Quoniam vt ait magister historiarum scholasticarum in principio Gen̄. ⁊ Alexā. in. ij. summe. q. xiiij. mem. j. ar. ij.

et Bon. ⁊ Rich. dis. ſ. parte. ſ. ar. ij. a. ſ. ad. ij. ſcdi libri. Mundus in ſcriptura multiplr accipi ꝓſuevit. Nā aliqñ accipiť ꝓ deo: aliqñ ꝓ oi creatura ſeu oñi creata natura: aliqñ ꝓ ipo hoīe: aliqñ ꝓ vita ꝓſenti: aliqñ ꝓ vitioſa vita malox. Probať hec acceptio multiplex ſatis clare. Nā Joh. ſ. c. ō: de verbo dei: In mūdo erat. i. in parte ſm Aug. Et mūdus ꝓ ipm factus eſt. i. oē qđ reperitur ſiue in celo ſiue in terra. Et mūd⁹. i. hō eū. ſ. verbū incarnatū nō cognouit: qđ dictū refertur ad iudeos. Qz etiam hō intelligať nomine mūdi ptz ꝓ illud qđ dť Joh. iij. Sic deus dilexit mūdum vt filiū ſuū vnigenitum daret: vt omnis q̄ credit in eū nō pereat: ſed habeat vitā eternā. Qz etiā mundus accipiať ꝓ vita preſenti patz in verbis xpi dicentis Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ veni in mundū: iterū relinq̄ mundū ⁊ vado a prem. Qđ etiā mūdus accipiať ꝓ vita malox ⁊ iniquox hominū: colligiť ex verbis xpi Joh. xv. diſcipulis dicentis: Qz de mundo non eſtis: ſed ego elegi vos de mūdo: ꝓpterea odit vos mūdus. Diabolus itaq̄ ō: princeps mūdi: non ꝙ ab ipo mūdus creať ſit: ſed q: eſt oīm malox caput. ſm illud Gre. xvj. moral. Caput iniquox diabol⁹ eſt. Et hoc mō mūdus ō: mal⁹: et merito odiēd⁹ atq̄ ſpernēdus. Explicauit hocp̄z Joh. cū ſubdidit in autoritate prealegata. Nolite diligere mūdū ⁊c. Oē qđ eſt in mūdo concupiſcētia carnis eſt: ⁊ concupiſcētia oculox: et ſuperbia vite. ſ. Johā. ij. Dicať itaq̄ diabolus ꝓnceps malorū rōne ꝓtracta. Et a Paulo vocať dei⁹ huius ſeculi nūcupative: ſicut ab eodem Phil. iij. guloſox venter dicitur deus. Et per hec dicta ſatis ſufficiēter reſpōſum eſt ad autoritates ac rōnem quas manicheus induxerat. Ad exēplūm vo dicimus ꝙ diabolus qñ ꝓmittebat xpo: mēdaciter loquebatur: Voluiſſet vtiq̄ decipere eū mēdacio ſuo: ſicut decepit in paradiſo terreſtri ꝓmos homines ⁊ ḡtidie decipit ſibi credēteꝫ, ꝓptereq̄ Job. viij. c. xps de ipſo dixit: In veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. Cū loquitur mendaciū ex ꝓpriis loquitur: q: mēdax eſt ⁊ pater ei⁹. Stēt ergo confuſi manichei cū diabolo ꝓpter ſuos de mūdi ꝓductiōe ampli⁹ nō loquant. ¶ Tertia eſt opinio vera ſanctoꝝ ꝙ mundus eſt in eſſe ꝓductus a deo: quā tota eccleſia in ſymbolo apoſtolox ꝓdicat docens: Creatorē celi ⁊ terre. Et in ſymbolo patrū. Factorē celi ⁊ terre viſibilium oīm ⁊ inviſibiliū. Que veritas colligiť ex dictis ſcripture vtriuſq̄ teſtamenti. Vñ ſapiēs Eccli. ſ. ait: Unus eſt altiſſimus creator oīm oīpotēs: et rex potēs ⁊ metuēdus nimis. Et Judith. xiij. Benedictus dñs qui creauit celū ⁊ terram. Et Dauid in pſ. lxxxviij. Tui ſunt celi: tua eſt terra: orbē terrarū ⁊ plenitudinē ei⁹ tu fundaſti: aquilonē ⁊ mare tu creaſti. ⁊ Eſa. xlviij. Ego prim⁹ ⁊ ego noviſſimus. Man⁹ mea fundauit terrā: ⁊ dextera mea mēſa eſt celos. ⁊ Joh. ſ. Oia ꝓ ipſum facta ſunt. ⁊ Ephe. iij. In deo q̄ oīa creauit. ⁊ Coloſſen. ſ. In ipſo cōdita ſunt vniuerſa in celis: et in terra viſibilia et in uiſibilia. ⁊ Heb. ſ. In principio tu dñe terrā fundaſti: ⁊ opera manuum tuarū ſunt celi. ⁊ Eccl. iij. Dñe tu feciſti celū ⁊ terrā. ⁊. xvij. Dei⁹ qui fecit mundū ⁊ oīa que in eo ſunt. ⁊ Apoc. x. Juravit per viventē in ſecula ſeculox: qui creauit celū ⁊ terrā. Hoc inſup vt premiſſum eſt pbi ex̄plures cōfirmāt: licz in modo ꝓducēdi deficiāt. Vñ Lac. li. ſ. di. inſti. Orpheus (inq̄t) veruſtiſſimus poetarū deū verū ⁊ magnū primogenitū appellat: eo ꝙ ante ipſum nihil ſit genitum ſed ab ipſo ſunt cūcta generata. ⁊ Macrobius li. ſ. de ſomno Scipionis ait: Deus qui prima cauſa eſt: vocať vnus omnia que ſunt: quecq̄ videnť eſſe principes et origo eſt. Et vt inq̄t Aug. ūb. xſ. de civ. dei. c. iij. Exceptis prophetici vocibus mūdus ipe ordinatiſſima ſui mutabilitate ⁊ mobilitate: ⁊ viſibilium omnium pulcherrima ſpecie: quodāmodo tacet ⁊ factū ſe eſſe; et nō poſſe a deo ineffabiliter

ter atq; inuisibiliter magno ⁊ ineffabiliter ac inuisibiliter pulchro se fieri potuisse ꝓclamat. Et idē li. x. cōfes. Interrogaui de deo meo celū: solē: lunā: ⁊ stellas. Et rñderunt. Neq; nos sumus qō queris: ⁊ dixi oibus que circūstant fores carnis mee. Dicite de deo meo aliquid. et exclamarunt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea: itētio mea: ⁊ respōsio eox: species eox. hec ille. Et q̄b' oib' cōsiderare debem' q̄ admirāda sit sapiētia creatoris: q̄ timēda ⁊ veneranda potētia: q̄ ve laudāda ac benedicēda bonitas: que nobis fiūt notissima dum inspicim' mundū istū ab illo ꝓductum de nihilo: in quo oia sunt ordinatissima ⁊ nihil est superfluux atq; diminutum. ¶ Scōm de mūdo declarandū ō: tpalitas. Et hic videdū est: vtrū mūdus fuerit a deo ꝓductus ex tpe: aut ab eterno: ⁊ q̄busdā visux est Aristotelē tenuisse q̄ mundus fuerit ab eterno: ꝓpterea q:. s. Physicox dicit: q̄ materia est ingenita Et in. s. de celo ⁊ mūdo. q̄ celū est ingenitū: ⁊ nullū ingenitū incepit esse: ergo vniuersitas rerum nō incepit esse. Propterea Boñ. s. dis. ij. li. ar. s. q. ij. ait: Excellentior inter ꝓbos Aristoteles ꝑm q̄ sancti ei imponunt: ⁊ cōmentatores exponūt: ⁊ ꝓba ei' pretēdūt in hūc errores dilapsus fuit. Quidā tñ moderni dicūt illū nequaq̄ sensisse neq; intendisse probare q̄ mūdus oino non ceperit: sed q̄ nō cepit motu naturali. hec Boñ. Et. s. Tho. q. xlv. ar. s. prime partis. dicit: Nō pōt ꝓbari demōstratiue mūdū semper fuisse nec rōnes quas ad hoc Arist. iducit sunt demōstratiue simpliciter: sz ꝑm q̄d ad ꝺicēdū positionibus antiquox ponētiū incipe ꝑm quosdā modos in ⁊itate impossibiles. Et q̄ ita sit apparet ex tribus. Primo q: tā in. viij. phyb. q̄ in. s. de celo ⁊ mūdo p̄mittit quasdā opiniones. vt Anaxagore ⁊ Empedoclis ⁊ Platonis: ꝺ quos rōnes ꝺictorias inducit. Scō q: vbiq̄ de hac materia loquit inducit testimonia antiquox: qō nō est demonstratoris; sed psuadentis. Tertio q: expresse dicit i. s. Topi. q̄ q̄dā sunt ꝓbleumata dialectica: de q̄bus rōnes nō habemus s. vtrū mūdus sit eternus. Et cū ꝓbat materiā ingenitā: hoc facit tō: q: materia nō h3 subiectū de q̄ fit: ⁊ sic ꝓbat celū ingenitū: q: nō habet subiectū exquo generet: tō materia ⁊ celū nō inceperūt p generationē vt q̄dam ponebāt. Sed q̄q̄d Arist. senserit ⁊ ceteri phi de eternitate mūdi: a nob' parui facienda est: qm̄ scriptura sacra testat mūdū nō fuisse ab eterno. Vñ ꝓuer. viij. Sapia dei' deus dei filius cuz p̄e eternus ⁊ cuz spūsctō ait: Dñs possedit me in initio viarū suarū: anq̄ q̄q̄ faceret a principio ab eterno ordinata sum: ⁊ ex antiq̄s añ q̄ terra fieret. Ipse adhuc iesus bñdict' deus icarnatus Joh. xvij. inq̄t: P̄ clarifica filiū tuū clarita te quā habui añ q̄ mūdus fieret. Unde apte innuit mūdū ab eterno nō fuisse. Rō añt est ꝑm Tho. vbi. s. Q: volūtas dei est cā rerū. vt no. de ꝓse. di. ij. in. c. reuera. ⁊. c. omnia. Sic g̃ necesse est oia esse sicut necesse est deū velle: cū necessitas effect' ex necessitate cāe depēdeat: vt ō: v. Meta. Absolute g̃ loquēdo nō est necesse deū aliq̄d velle nisi ipm̄. Vñ non est necessariū deū velle q̄ mūdus semp fuerit: sed eatenus mūdus est q̄ten' deus vult ipm̄ esse: cū esse mūdi ex dei volūtate depēdeat sicut ex sua cā. Et si dicas: Cur de' nō ꝺidit mūdū añ q̄ cōderet aliud? Rñdet Aug. li. s. sup Gen. ꝓtra manicheos: q: noluit. Et si adhuc petatur cur noluit. Adhuc rñdet q̄ nō possumus assignare cām volūtatis diuine: q: tūc esset dare aliq̄d maius volūtate diuina: q̄ est falsum. Ō magr̄ sen. s. di. ij. li. ait: Volūtatis dei cā querēda nō est. Tūc g̃ de' mūdū ꝓdurit cū voluit ⁊ sibi placuit. Q̄ etiā cōfirmat Macrobius li. ij. de somno Scipionis dicens: Quis nō hinc estimet ipm̄ mūdū cepisse: ⁊ nec lōgā retro eius etatē cum ab hinc vltra duo retro annox milia de excellētū rerum gestarū memoria: nec greca quidē extet hystoria, Nā supra Ninum nihil m

libros preclarū redactum est. Si enim ab initio: immo ante initium fuit mundus: cur per innumerabiliū seriem seculoꝝ nō fuerit cultus: quo nunc vtimur inuētus: nō litterarū vsus: quo solo fulcitur eternitas. Vmōi oīa vidētur eternitati rerū repugnare: dū opinari nos faciunt certo mūdi principio paulatim singula queq̄ repperisse. ¶ Tertium de mūdo declarādū d̄r vnitas. Circa quod querit̄: vtrū mundus sit vnus aut plures? Et lz Anaxagoras ⁊ Democrit⁹ dixerint esse infinitos mūdos: tñ scriptura mūdū noīat in singulari: q̄r vnus est ⁊ non plures. Ratio est ꝟm Tho. vbi. s. q. xlvij. art. iij. Q̄r vnus est ordo in reb⁹ creatis exñs: ꝓpterea mūdus d̄r vnus vnitate ordinis: ꝟm ꝙ quedā ad alia ordinant̄. Nā quecūq̄ sunt a deo: ordinē habent adinuicē: ⁊ ad ipsum deū. Quare necesse est ꝙ oīa ad vnū mūdū pertineant. Vinc Aris. xj. metaphi. ex vnitate ordinis in rebus existentis cōcludit vnitatem dei gubernantis. Fecit ergo deus vnū mundū: licz constet ex diuersis distinctisq̄ ꝑtibus ⁊ naturis. Oīm v̄o que sunt finē voluit esse hoīem rationalem ꝟm illud phi. Sumus quodāmō finis oīm eoꝝ que sunt. Dicit tñ Boñ. j. dis. secūdi. ꝙ hō d̄r finis sub fine. Sed deus est finis principalis ⁊ vltim⁹: qm̄ omne officiū oēm motū: oēmq̄ operationē cuiuscūq̄ create nature: deus ad vsum hoīs deputauit. Illi nāq̄ seruiūt elementa: obsequūtur celestia corpora: ⁊ assistunt ad custodiam angeli. Et cur ista nisi vt omnia diligāt benignissimū deū? qui non ideo fecit mundū ad hoīs vsum vt inde ipse contēneret̄: sed poti⁹ vt ab hoīe cognosceret̄ ⁊ amaret̄ ꝓpter tot exhibita beneficia. O igit̄ ingratissima aīa que creaturā ī amore preponis creatori tuo: bonū sūmū ⁊ increatū negligis atq̄ spernis ꝑ bono vilissimo ⁊ creato. Nō sic aīa peccatrix nō sic: Euigila ⁊ suscipe celū: ꝯtēplare ibi deū creatorē: benefactorē: ⁊ gl̄ificatorē tuū tibi dicētē atq̄ clamātē, Noli diligere mūdū: dilige me qui illū ad te tā ordinat̄ creaui. Noli me obliuiōi tradere Noli momētanea dilectiōe ꝑdere eterna gaudia ⁊ obligare te ad eterna supplicia. ¶ Q̄r mūdus est cōtēnēdus: q̄r finitus ⁊ cōsummabit̄: ⁊ q̄d cognosci pōt a nobis de hmōi fine ⁊ cōsūmatiōe. Cap. [illegible]

Secūda ratio quare cōtēnendus est mūdus d̄r finalis cōsummatiōis. Habebit nāq̄ mundus iste cōsummatiōis ⁊ finē: nec durabit semp. Ad cuius clariorē intellectum in hac parte circa tria dubitare contingit.

Primo circa noticiam generalē.
Scd̄o circa noticiā certitudinalē.
Tertio circa noticiā cōiecturalē.

¶ Primo cōtingit dubitare de fine mūdi circa noticiā generalē. Utrū. s. in generali cognoscere possum⁹ ⁊ scire ꝙ mūdus habebit finē? Et rñdeo ꝙ sic: eo ꝙ sctē scripture: oēsq̄ doctores id tenēt ⁊ cōfitent̄. Uñ. j. Job. ij. c. ait: Trāsit mūdus ⁊ concupiscētia eius. ⁊. j. Cor. vij. Paulus ait: Preterit figura huius mūdi. ⁊ xp̄s Lu. xxj. ⁊ Marci. xiij. ⁊ Mar. xxiiij. Celū ⁊ terra trāsibūt. ⁊ Dauid in ps̄. cj. ⁊ ad Heb. j. Opa manuū tuarum sunt celi. Ipsi peribūt: tu aūt ꝑmanes: ⁊ oēs sicut vestimentū veterascent. ⁊ sicut opertoriū mutabis eos: ⁊ mutabuntur. ⁊ sapiēs Ecc̄s. iij. Oīa tp̄s habēt: ⁊ suis spacijs trāseūt vniuersa sub sole. ⁊ Augu. lj. q. noui ⁊ veteris testamenti. ⁊ xij. sup Gen̄. ad lr̄am. Incōueniens est mūdū eternū dicere: quē cū videm⁹ passioni subiectū: ⁊ ꝑ singula senectute deficere credimus ⁊ finiri. ⁊ Grego. in moral. exponens illud Job. xiiij. c. Vō cum dormierit: non resurget. Donec atterat̄ celū: nō euigilabit. Et nisi huius mūdi finis aduenerit: humanū genus a somno mortis nō euigilabit. Sed posset aliquis arguere cōtra ex dictis phorum ⁊ etiā sctōꝝ. Nā Plinius li. j. historie naturalis ait: Mūdum minime esse credi pōt eternū immēsuz: neq̄ genitū: neq̄ interitū vnq̄. ⁊ Arist. li. j. de planetis.

Mundus totalis est ꝑpetuus ⁊ sempi
ternus: nec cessabit vnq̄ generare aīa-
lia ⁊ planetas ⁊ oēs suas spēs. ⁊ idē in
ij. de gn̄atione. Semp ꝯtinua erit gn̄a-
tio ⁊ corruptio ⁊ nunq̄ deficiet. Rich.
etiā in. iiij. xliij. di. ar. iij. q. j. dicit: ꝙ fuit
opinio quorūdā pb̄oꝝ ꝙ cū oīa natura
lia ꝑ influētiā corpoꝝ celestiū disponā-
tur: qn̄ oēs partes celi redibūt ad p̄mū
sue creationis locū tūc oīa generabilia
⁊ corruptibilia eadē numero que ante
fuerant reuertentur. Et hoc ꝑ naturaꝫ
vl̄em: que sicut Auicēna ī. vj. Metaph.
est virtus infusa in substātias celorum
gubernās vniuersitatē generationum.
Illa aūt celi dispositio erit in cōplemē
to. xxxvj. miliū annorū ab isto instanti
quo creatū est firmamentū. Vāc ꝟo opi
nionē deridēdo cōmemorat Augu. xij.
de ci. dei. c. xiij. di. ꝙ qui sic tenuerūt ꝓ-
fitebātur Platonē iterū lecturū ī acha
demia: easdēq̄ futuras scholas illosq̄
pb̄os qui ante fuerūt. Uerūtn̄ oēs pb̄i
qui de mūdi eternitate loquuntur: aut
ex ꝑte ante: aut ex parte post: vt inquit
Aug. x. c. p̄fati li. xij. dicūt ꝙ putāt: non
ꝙ sciūt: Et ꝯ ponētes annoꝝ rerūq̄ is-
lam reuolutionē supradicto. c. xiij. inq̄t:
Absit vt nos ista credamus. Semel em̄
xp̄s mortuus est ꝓ pctis nr̄is: resurgēs
aūt a mortuis iam nō morit̄: mors ei vl
tra nō dn̄abit̄: ⁊ nos post resurrectionē
semp cuꝫ dn̄o erimus. hec ille. Sunt tn̄
nōnulli obijcientes ex dictis sacre scri-
pture. Nā Eccl̄s. j. dr̄: Gn̄atio p̄terit ⁊ ge
neratio aduenit: terra aūt in eternū ma
net. Et de sole luna stellis ceterisq̄ ce-
lestib⁹ corporibus Dauid ps̄. cxlviij. ait
Statuit ea ī eter. ⁊ in se. se. Ergo nō de
ficiēt: ⁊ ex cōsequēti mūdus durabit in
eternū: ⁊ semp erūt terra elemēta ⁊ ce-
lestia corpora. Cui obiectioni respōdere
possumus ex dictis Sco. in. iiij. di. xliij.
q. j. in respōsione ad scd̄m argumētū: cū
quo ꝯcordāt ceteri theologi in. iiij. dist.
xlviij. Dicimus ergo ꝙ mūdus pōt cōsi
derari dupl̄r. s. quātū ad suā sub̄am vel
eēntiā: ⁊ quātū ad suas opatiōes, Mū
dus ergo manebit quātū ad sub̄am: sed
nō quātū ad opationē. Un̄ Rich. dicit
ꝙ cessabit motus corpoꝝ celestiū: qr vt
hr̄ Apoc. x. Angelus iurauit ꝙ tp̄s am-
plius nō erit: sed impossibile est esse mo
tū sine tp̄e: ḡ motus celi cessabit: nō q̄-
dē ꝑ naturā sed ꝑ volūtatē intelligētia
rū mouētiū obediētiā voluntati creato
ris in desinēdo mouere: sicut ex amore
eius mō sibi obediūt in mouēdo. Qua-
propter cōueniēter a pb̄o. xij. Meta. dr̄
Cā prima mouet̄ in rōne amati ⁊ desi-
derati. Si tn̄ pb̄s in suo verbo sanū ha
buit intellectū: tūc aūt placebit creato
ri vt amplius intelligentie corpora cele
stia nō moueāt: qr tūc habebitur finis
motus corpoꝝ illoꝝ. Intelligētie enim
mouent illa corpora vt ꝑ motū eoꝝ fiat
renouatio influētiarū ⁊ cōtēperātia: q̄
req̄rit̄ ad gn̄ationē ⁊ corruptionē quo-
usq̄ impleat̄ numerus electoꝝ. Oē aūt
qd̄ ꝑ aliquē finē mouet̄: illo fine habi-
to rōnabile est ꝙ ab illo motu q̄escat.
Tho. etiā ī. iiij. sum. ꝯ gētiles. c. vlti. ait:
Quia oīa corporalia quodāmō sunt ꝓ-
pter hoīeꝫ: ꝯsummato electoꝝ numero
necesse est vt toti⁹ creature corporee sta-
tus immutet̄ vt cōgruat statui hoīm q̄
tūc erūt. Et qr tūc hoīes īcorruptibiles
erūt: a tota creatura corporea tollet̄ ge
nerationis ⁊ corruptionis status. Et sic
nō germinabit ampli⁹ terra: nō ambu-
labūt in siluis aīalia: nō volabūt aues
in aere: nō fiet vicissitudo tēpoꝝ: nō al-
ternatio diei ⁊ noctis: nō videbunt̄ ho
mines inhabitare terrā: nō reperientur
ciuitates: castella: ⁊ oppida: nō edificia
nō agriculture: nō exercitia ⁊ artes: nō
erūt dn̄ia principatus ⁊ regna. Si aūt
q̄reret̄: ergo q̄d erit? Rn̄deo ꝙ ī fine se-
culi oēs hoīes morient̄: ⁊ oēs postea re
surgēt. Exurget aūt flāma cōflagratio-
nis: ⁊ diluuium ignis. s̄m illud ꝓphete
Dauid ps̄. xcvj. Ignis an̄ ip̄m p̄cedet. ⁊
de illo dicit glo. sup. ij. Theb. ij. ⁊ Beda
in glo. sup. ij. Petri. iij. c. ꝙ tātū ascēdet
quātuꝫ aqua diluuij fuit altior sup oēs
mōtes terre. Et lꝫ aliq̄ voluerint cōten-

dere ꝙ diluuiū illud fiet naturaliter: eo
ꝙ illius ignis generatio erit naturalis
qꝛ virtute ignis elementi ⁊ corpoꝝ cele
stiū: generabit̄ in materia terrestri aq̄a
⁊ aerea. Et allegāt Senecā i li. de q̄stio
nibus naturalibus. ⁊ Arist. i. ij. Meta.
q̄ aiūt: Dixit Empedocles arsuram esse
terrā: cū vniuersa sidera cōueniēt in si-
gno cancri: ⁊ vniuersalē inundationem
futurā cū eadē turba siderū: cōueniēt in
capricorno. Tñ Rich. in. iiij. di. xlvij. ar.
ij. q. iij. dicit: ꝙ sicut purgatio mūdi per
aquā diluuij fuit supnaturalis ad pur
gandū mundū de hoībus malis ꝑm ꝙ
manifeste inuit text⁹ facre scripture: ita
⁊ illius ignis ꝓductio erit supernatura
lis. Nec est incōueniēs ꝙ eius ꝓductio
nem p̄cedat vehemēs siccitas naturalr̄
generata illius ignis ꝓductioni cōcor-
dans: non tñ sicut dispositio necessaria:
sed cōgrua. Quare aūt prima purgatio
mūdi fuit ꝑ aquā: ⁊ scd̄a ꝑ ignem. Dicit
Boñ. xlvij. di. iiij. ar. ij. q. j. ad vlti. ar. ꝙ
rō est: qꝛ sicut in principio ardor regna-
uit ꝯcupiscētie: sic in senectute mūdi fri
gus auaricie. Refrigescet em̄ charitas
multoꝝ: ⁊ iō qꝛ purgatio dꝫ fieri ꝑ con
trariū: sicut purgatio ardoris ꝯcupiscē
tie facta est ꝑ aquam: sic purgatio frigo
ris malicie ⁊ auaricie fiet ꝑ ignez. Post
resurrectionē v̄o erit ꝑ amicis dei dies
lōgissima: iocūdissima: atq̄ leta q̄ nūq̄
habet noctē: qñquidē oēs electi cuꝫ aīa
simul ⁊ corpore conregnabūt hinc cum
xp̄o. Pro dānatis aūt reprobis fiet nox
amara ⁊ tenebrosa q̄ ꝑ infinita scl̄a ꝓ-
trahetur: in qua nūq̄ deerūt luctus: ge
mitus: suspiria: ⁊ vhe: qñ ⁊ ipsi cū aīa si
mul ⁊ corpore tremēdas penas inferni
luent. ¶ Scd̄o contingit dubitare circa
noticiā certitudinalez vtrū possit aliq̄s
certitudinaliter scire quātū tp̄s sit vsq̄
ad cōsummationē scl̄i? Et respōdet Ri-
char. xlvij. di. iiij. ꝙ nō: qꝛ vt tactū est su
perius: ꝯsummatio scl̄i nō depēdet a cā
naturali: sed a voluntate diuina. Ideo
xp̄us dicit Mat. xxv. Nescitis diē neq̄
horā. ⁊ Mar. xiij. De die aūt illa vel ho
ra nemo scit: neq̄ hō: neq̄ angeli in ce
lo: neq̄ filius. ⁊ ꝑm Aug. sumit̄ hic filius
ꝓ capite rōne mēbroꝝ: ⁊ nō rōne ꝓpri
ꝑsone: qm̄ xp̄s nouit oīa: oīumq̄ sciam
habuit: vt dꝛ in. iij. sen. sed nulli mēbro
suo declarauit q̄diu erit mūdus dura-
turus. Hinc Lu. xij. dixit: Estote parati
qꝛ qua hora nō putatis filius hoīs ve-
niet. ⁊ Mar. xiij. Uidete vigi. ⁊ ora. ne
sci. em̄ qñ tp̄s sit. ¶ Tertio cōtingit du
bitare circa noticiā ꝯiecturalē: vtrū sq̄
cōiecturas aliq̄s posset q̄s asserere mo-
dico tpe mundū fore duraturū? Et q̄dā
dicūt ꝙ sic inducētes suo mō tres prin-
cipales cōiecturas. Prima est etatū an-
tiquitas. Dicūt em̄ etates mundi etati
hoīs cōparari: qd̄ Aug. sentire videt̄ su
per Joh. ⁊. xxij. lib. de ci. dei. in fine. Si
cut ergo sex sunt etates hoīs: ⁊ in sexta
nō pōt diu viuere: ita ergo in sexta eta-
te mūdus diu durare neq̄t. Prima etas
hoīs est infantia: q̄ durat vsq̄ ad septi
mū annum. Scd̄a est puericia vsq̄ ad
xiiij. annū. Tertia est adolescentia vsq̄
ad. xxv. annū. Quarta est iuuētus vsq̄
ad. l. Quinta est senectus vsq̄ ad. lxx.
Sexta est decrepitus vsq̄ ad mortem.
Cū aūt ad illā ꝑuenit iam certus est ꝙ
mors nō multū tardabit. Et lꝫ q̄nq̄ se-
nes cōfortent seipsos dicātq̄ adolescen
tes etiā moriunt̄ allegātes illud dictus
Tullij in li. de senectute. Frustra sperat
adolescēs se diu victurū. Quid em̄ stul-
tius q̄ incerta ꝑ certis habere: qm̄ etiā
illa etas multo pluries q̄ senect⁹ mor-
tis hꝫ casus. Facilius em̄ adolescentes
in morbos incidūt: grauius egrotāt: tri
stius curant̄. Tñ vrbana cōfutatio hui⁹
snīe est quā facit sctā Marcella: de qua
Hiero. in epl̄a ad Principiā ait: Orbata
patris morte: viro quoq̄ post nuptias
septimo mēse priuata est. Cūq̄ eā cerea
lis Inus: clarū inter cōsules nomē est:
ꝓpter etatē ⁊ antiquitatē familie ⁊ in-
signē: qd̄ maxime viris placere ꝯsueuit
decorē corporis ac moꝝ tēperantiā am-
bitiosus peteret: suasq̄ lōgeuus pollice
retur diuitias: sed nō quasi in vxorez: ⁊

quasi in filiã vellet donationes trãsfundere. Albinaq; mater tã darũ p̃sidiũ viduitate domus vltro appeteret. Illa respõdit: Si vellẽ nubere ⁊ nõ eterne me pudicitie dedicare: vtiq; maritũ quererem: nõ hereditatem. Illoq; mãdante: posse ⁊ senes diu viuere ⁊ iuuenes cito mori: elegãter lusit. Iuuenis quidẽ põt cito mori: sed senex diu viuere non põt. hec ille. Si ergo mors vicina ẽ senectuti: ergo finis imminet mũdo iã senescẽti. Est equidẽ prima etas eius ab Adaz vsq; ad Noe. Secunda a Noe vsq; ad Abraã. Tertia ab Abraã vsq; ad Dauid Quarta a Dauid vsq; ad captiuitatem babylonis. Quinta a captiuitate babylonis vsq; ad xp̃m. Sexta a xp̃o vsq; ad finẽ mũdi. Ex ista aũt sexta etate fluxerũt. Mccccl xvj. anni: quare videt ꝙ parum est illud qđ supest. Scđa coniectura quam sumũt alij de ꝓpinquitate finis mũdi est antixp̃i vicinitas. Asserũt em̃ ꝑm ꝓphetias antixp̃m fore de ꝓximo vẽturũ: post cuius aduẽtũ nõ multum durabit mũdus. Tertia coniectura est pctõꝝ cõsummata iniq̃tas. Refriguit quippe charitas multoꝝ: ⁊ ex oĩ parte supabundat malicia: ⁊ ingratitudo occupauit cũctos habitatores terre. Uerũtamẽ cũ cõiecturis hmõi aut similib⁹ nõ audeo ego affirmare q̃cq̃ de vicinitate finis mũdi sequẽs in hoc Augustinum qui lib̃ xviij. de ciui. dei. c. liij. ait: Frustra annos qui huic remanent seculo cõputare ac diffinire conamur: cum hoc scire nõ esse nostrum ex ore veritatis audiuimus. Quos tñ alij quadringentos: alij quingentos: alij etiã mille ab ascẽsione dñi vsq; ad vltimũ eius aduentũ cõpleri posse dixerũt: Quẽadmodus aũt q̃sq; eoꝝ astruat opinionẽ suã lõgũ est demõstrare: ⁊ nõ est necessariũ. Cõiecturis q̃ppe vtunt humanis: non ab eis aliq̃d certũ de scripture canonice autoritate ꝓferẽ. Oim v̄o de hac re calculanriũ digitos resoluit: ⁊ q̃escere iubet ille qui dicit Act. j. Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. hec ille. Quare vt optime hanc partem concludam: oĩ curiositate dimissa dico: ꝙ satis debet esse omnibus nobis: qꝛ cito deficiemus ⁊ in breui rapiet nos violẽtissima mors Tunc ergo nobis deficiet quando vita presenti priuabimur.

¶ Qꝛ contemnendus est mundus: quia est falsus ⁊ vanitate plenus: sicut apparet in exemplis eorum qui dilexerunt illum: ⁊ qꝛ dilectores suos ducit in damnationem. Cap̃. iij.

Tertium mysterium siue tertia ratio quare contemnendus est mundus dicitur maligne conditionis. Reperit siquidem in huius mundi temporibus bonis triplex mala conditio.

Prima đr falsitatis,
Scđa vanitatis.
Tertia dãnabilitatis.

¶ Prima ꝯditio bonoꝝ huius mũdi đr falsitatis. Sũt nãq; hec bona hui⁹ mũdi falsa: nõ vera: si in eis finis ꝯstituat: qm̃ ad veritatẽ boni qđ nos btõs facere dz: req̃ritur exclusio oĩs mali: ⁊ cuiuscũq; ꝯrij. Sed in hac vita nullus euitare põt labores: dolores: angustias calamitates ⁊ erũnas: q̃bus p̃mit mortaliũ genus. Ex quo Hiero. ad Heliodorũ de vita Nepotiani ait: Ubiq; luct⁹: vbiq; gemitus: ⁊ plurima mortis imago. Et Boe. li. ij. de ꝯsola. Quis est inq̃t tã cõposite felicitatis: vt nõ aliqua ex parte cũ status sui q̃litate rixet. Anxia em̃ res est humanoꝝ bonoꝝ cõditio: ⁊ que vel nũq̃ tota ꝓueniat vel nunq̃ tota ꝑpetua subsistat. Huic cẽsus exuberat: sed est sibi pudori degener sanguis. Hunc nobilitas notũ facit: sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignot⁹. Ille vtroq; circũfusus vitã celibẽ deflet. Ille nuptijs felix: orb⁹ liberis alieno cẽsum nutrit heredi. Ali⁹ ꝓle letat: filij filieve delictis mest⁹ illachrymat: iccirco nemo facile cũ fortune sue ꝯditiõe ꝯcordat. h̃ ille, Quare q̃si ꝓ miraclo narrat

felicitas. Q. Metalli. de quo Valeri⁹ lib. vij. c. j. rubrica de felicitate. ait: Q. Metellum nasci in orbe terrarū principem voluit: fortuna parentes ei nobilissimos dedit adiecit animi rarissimas dotes et corporis vires: vt sufficere laboribus posset: vxorem pudicitia et fecunditate cōspicuā: consulans decus: imperatoriā potestatem: speciosissimi triumphi pretextū largita est. Fecit vt eodē tpe tres filios ꝯsulares: vnū etiā censorem triumphalē videret: ⁊ quartum pretorem: vtq; tres filias nuptui daret: earūq; sobolem sinu suo exciperet. Hunc vite actū eius finis cōsentaneus excepit. Nā vltimo senectutꝫ spacio defunctum: leuiq; genere mortꝫ inter oscula complexusq; charissimorum pignoꝝ extinctū: filij ⁊ generi humeris suis per vrbē latum rogo imposuerūt. hec ille. Sꝫ rarissima sunt huiusmodi exempla. Propterea dicit Lucan⁹. Felix qui potuit mundi euitare ruinas. Quinīmo audiūtur omniū regū: oīm principum: oīmq; magistratuū sepius deflende querele. Nec potest aliq̄s diu persistere quin tamen clamet et dicat: Heu mihi quia circundederūt me mala. Patet hoc in exēplo illo qd̄ Tullius refert in libro de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Quod etiā recitat Valeri⁹ de mutatione morum ⁊ fortune. lib. v. c. ix. Et Plinius in historia naturali. Polycrates inquit: Samioꝝ tyrānus adeo fortunam sibi obsequiosaꝫ habuit: ꝙ oīa desiderata perficiebat. Ad moderādaꝫ igitur fortune inuidiam sumpto in manu anulo: quem preciosum possidebat in mare iecit: sed inopinate illū repēte recuperauit. Nam post dies paucos a piscatoribus piscis captus q̄ anulū sorbuerat tyrāno donatus est. Accidit tandem ꝙ aduersus Dariū persaꝝ regem duxit exercitum: ⁊ ꝙ Orinthes ꝓfect⁹ Darij illum acie fuderit: ceperitq;. ⁊ in summo magalensis montis vertice suspendi iusserit. Et relictus auib⁹ lacerādus: q̄ vbiq; felicissime in terra vixerat ꝙ ī aere miserrime expirauit. Quid de infelicitate alioꝝ referā: qui se beatos crediderunt? Legātur historie q̄ vt plurimum illos infelici dolorosaq; morte ac violenta extinctos esse describunt. Ninus rex assyrioꝝ qui bella finitimis intulit quinquaginta annis: vt refert Paulus ⁊ Orosi⁹ lib. j. post deuictā asiā scythiā ⁊ zoroastrē dū deficientē a se oppugnat vrbē: sagitte ictu interijt. Balthasar rex babylonis: vt ait Joseph⁹. i. antiquitatum libro. obsessa babylone a medis ⁊ persis: Dario scilicꝫ ⁊ Cyro: intantū venit in obliuionem sui: vt celeberrimū iniret conuiuiū ⁊ in vasis tēpli biberet: ⁊ obsessus vacaret epulis. Unde in nocte captus est ⁊ iugulatus Cyrus rex persarum: vt Orosius vbi. s. cōmemorat: qui gangē fluuiuꝫ in quo miles submersus fuerat in quadringētos sexaginta alueos cōminuit: a Thamari massagetarum regina superatus occiditur. Xerxes ille rex potētissimus qui subuertit montes: vt Hiero. ait ad Heliodoꝝ de vita Nepotiani: ⁊ maria constrauit: bello in grecia infeliciter gesto contēptibilis suis factus: ꝟm Justinum per Arthabanū profectū suum occiditur. Darius vt cōmemorat. Q. Curtius: ab Alex. magno superatus a suis captus apud tharam oppidū Parthie detentus: in vehiculo catenis ⁊ cōpedibus aureis vulneribus cōfossus: ⁊ letaliter vulneratus dimissus: sicq; miserabiliter expirauit. Alexāder magn⁹ post tot celebres gloriosasq; victorias: subiectionēq; vniuersa asie: imino pene totius orbis: per Cassandrū filiū antipatris vt. Q. Curtius dicit venenatus est. Nam Cassander ille ⁊ Philipp⁹ ⁊ Solla fratres eius ministrare regi solebāt qui in potu illi venenū dederunt: quo hausto ꝟm Justinum in media potiōe velut telo cōfossus ingemuit: deportatusq; est a conuiuio semianimis. Maliuoli aūt dicebāt eū ebrietate perire: qd̄ ⁊ Solin⁹ sentit in lib. de mirabilib⁹ mundi. Contra quez est Tullius lib. j.

de diuinatione. ⁊ Justin⁹. ⁊. Q. Curti⁹. Quarto itaq; die Alex. indubitata mor te sentiens tumultuātes milites: quia rex occidebat insidijs: pia oratione se dauit: cunctisq; dextram porrigēs eos osculatus est. Tandē morit anno eta tis sue. xxxij. ⁊ mense vno. cū regnasset annis. xij. put pz. j. Mach. j. c. Romu lus fundator vrbis rome: vt ponit Tit⁹ Liuius: apud paludē capree tēpestate magna orta ⁊ tonitruis circūdat⁹ nube nusq̄ apparuit ⁊ nomine Quirini īter deos ꝯsecratus est. Seruius Tullius sextus Romanorū rex a tarquino sup bo occisus est. Pyrrhus rex epyrotarū: qui romanis bella intulit in fauorē ta rētinoꝝ: venitq; romā vsq; Preneste a romanis tandē victus ad patriam re diēs ꝑm Justinū Sparthanis indixit bellū: quib⁹ relictis Argos inuasit: vbi feruide magis q̄ caute pugnās ictu sa xi emuris iacti mactatus est. Hānibal penoꝝ dux q̄ annis quattuordecim in italia romanos cōtriuit: postea in afri ca a Scipione deuict⁹ ꝓfugus: ⁊ dāna tus exilio ad Antiochū magnū regē sy rie veniēs: vt Justin⁹ meminit. Quia a romanis petebatur: fugereq; nequiret veneno raptim hausto: qd̄ more regio sub gemma ferebatur inclusum obijt. Sicq; ab his q̄ ad eū cōprehēdendum missi fuerant exanimis inuentus est. Pompeius magni Pōpei genitor ꝑm Orosiū fulmine ꝑcussus perijt. Pōpei⁹ magnus fili⁹ ei⁹ qui. xxij. reges oriēta les vt ait Orosi⁹ superauerat: a Cesare deuictus cū fugisset in Alexādriam ad Ptolomeū regē: cui teste Eutropio pō peius a senatu tutor dat⁹ fuerat ꝓpter iuuenilē etatē ei⁹: cuiq; regnū summa fide seruauerat ⁊ paterna pietate resti tuerat: cōsilio Theodoli Fotini ⁊ Achil le: siue timore ne Pōpei⁹ Alexādriam occuparet: seu despecta infelicitate ei⁹ siue credens placere multū victori Ce sari: per Achillē prefectū regni occisus est. Florus aūt dicit in quarto lib. Pō peius suo gladio trucidat⁹ sub oculis vxoris sue: liberorumq; suoꝝ moritur. Cesar vt Suetoni⁹ narrat: mortuo Pō peio in eodē mense: sed interiectis die bus quinquies triūphauit. Primo de Gallia ⁊ Britānia. Secūdo de egypto. Tertio de Pharnace ⁊ Ponto. Quarto de Juba ⁊ Africa. ⁊ Quinto de Hispa nia. Fuitq; illi gl'ia multa in vsurpato imperio annis tribus et mēsib⁹ septē. Tandē Caio Cassio ⁊. M. Bruto cōtra eum cōspirantib⁹ princeps orbis. xxiij. plagis confossus occubuit anno. lvj. etatis sue Marcus Antoni⁹ nepos Ju lij Cesaris ex sorore Julia ab Octauia no Augusto vict⁹ in Alexandria ab eo dem Cesare obsessa: ꝑm Plutarchum gladio se peremit dū annū ageret eta tis. lvj. Caius Gallicula imperator ro man⁹ terti⁹ ab Octauiano sceleratissi mus auar⁹ ⁊ libidinosus: adeo vt dua bus sororib⁹ stuprum intulerit: crude lis omnib⁹ et exosus Rome in palatio occisus est: vt habet in chronica Mar tiniana cum regnasset annis trib⁹: mē sibus decem: dieb⁹ octo. Nero impera tor quint⁹ ab Augusto: q̄ nat⁹ est pre missis pedib⁹: vt scribit Plini⁹ lib. vij. historie naturalis. Vitiosus: auar⁹: et lasciu⁹: ab vrbe fugiens ꝑm Eutropiū xxxij. anno etatis sue. ⁊ imperij. xiiij. se ipsum interfecit. Domicianus impera tor ꝑm Suetonium ⁊ Eutropium a cu bicularijs suis. vij. vulneribus occisus est anno etatis sue. xxxvj. et cum dede core sepult⁹. Heli⁹ pertinax imperator vulnerib⁹ obtrūcat⁹ est. Mauric⁹ im perator ob īuidiā occisus est: cū īperas set anno vno. Antoni⁹ impator tertio imperij sui anno: interfect⁹ est a tumul tu militari rome cū matre sua. Maxi mian⁹ imperator cuz imperasset annis trib⁹ apud Aquileiā deserētib⁹ cū suis militib⁹: cū filio suo adhuc puero occi sus est. Gordian⁹ impator sexto īperij sui anno postq̄ de persis triūphauit ve niēs Romā ꝓpe vrbē: fraude Philip pi occisus est. Deci⁹ impator cū impe rasset annis duobus in bello barbaro

peremptus est. Ualeri⁹ impator a rege Persarū deuictus est: ⁊ in seruitutē redactus. Nā q̄diu vixit rex eiusdē ꝓuincie pedē ceruicib⁹ ei⁹ imponēdo: solit⁹ erat equū ascēdere. Aurelian⁹ impator fraude sui serui occidit. Tacit⁹ imperator septimo mēse īperij sui subita morte preoccupatus est. Probus impator sexto anno imperij sui militari tumultu vexat⁹ est. Clarus impator fulmine perijt. Diocletian⁹ impator veneno extinctus est. Cōstantinus fili⁹ Cōstantini magni a ducib⁹ fratris sui Cōstantij peremptus est. Julian⁹ apostata a sctō Mercurio milite miraculose occisus est. Uales impator quarto imperij sui anno a Gottis in bello perempt⁹ est. Et ne si omnia hmōi exēpla diceremus tediū oriret in mētib⁹ auditoꝝ: ꝯcludim⁹ breuiter q̄ cūcta hui⁹ seculi blandimēta amaritudine sunt ꝑmixta. Nec pōt homo ab illa se liberare ꝓ libito voluntatis sue. Non em̄ potuere p̄dicti potētes impatores ⁊ reges euitare illā cum omni potētia sua. Nō valuerūt se ab illa defendere viri fortes. Nō anthe⁹: nō Hercules: nō Samson: nō Hector: nō Achilles: nō deniq̄ quilibet alij. Neq̄rūt etiam ⁊ ipsi philosophi cū philosophia sua declinare malignitatē seculi. Quinīmo passi sunt ⁊ ipi incommoda multa: persecutiones: captiuitates: exilia: cruciat⁹: ⁊ dāna rerū. Propter que oīa merito mundus est ꝑuipēdēdus.

¶ Secūda cōditio bonoꝝ hui⁹ mundi dicitur vanitas. Posito em̄ q̄ cūcta feliciter dilectorib⁹ eius ad votū succederent: tn̄ vana sunt: caduca ⁊ breuia: nullusq̄ pōt in illis diutius īmorari. Oīa nāq̄ que in mundo sunt: cito in breui deficiunt. Jdeo ait Hugo. li. j. de aīa: Dic mihi vbi sunt amatores mūdi: qui ante pauca tpa nobiscū fuerūt? Nihil ex eis māsit nisi cineres ⁊ vermes. Homines fuerūt sicut tu: comederunt: biberūt: riserūt: duxerūt in bonis apparentib⁹ dies suos: in pūcto aūt descenderūt ad inferna. Hic caro eoꝝ v̄mib⁹: illic aīa eoꝝ eternis deputatur supplicijs donec rursus infelici collegio colligati sempiternis inuoluant incēdijs. hec ille. Cui ꝯsonat snīa Baruch ꝓphe c. iij. di. Ubi sunt p̄ncipes gētiū: ⁊ qui dn̄ant sup bestias q̄ sunt super terras. Qui in auib⁹ celi sunt: qui argētū thesaurizant: ⁊ aurū in quo ꝯfidūt hoīes: ⁊ nō est finis acq̄sitiōis eorū. Qui argētū fabricant: ⁊ solliciti sunt: nec est inuentio operꝝ illorū. Exterminati sunt et ad inferos descēderūt. Dicite igit̄ o amatores mūdi: vbi sunt tot clari viri: q̄ reputabant beati. Ubi sunt reges Assyriorꝝ? Belus: Ninus: Semiramis: Zamenus: Ari⁹: Athaius: Xerxes: Aramethes: Bolch⁹: Balli⁹: Alchadas: Manach⁹: Methalen⁹: Sper⁹: Manul⁹: Sparetus: Aminites: Boloth⁹: Bolosparis: Lamp̄des: Sofores: Mithre⁹: Tantanes: Thime⁹: Eupales: Offratenes: Gazepes: Sardanapalus: qui regnauerunt cum tanta gloria: successiue ꝟm Pau. Orosium li. j. annis mille centū. lx. vsq̄ ad Sardanapalū. Ubi sunt reges Persarum atq̄ medorū: rex Darius: rex Cyr⁹: Cābises: Xerxes: Arthurxerxes: et ceteri. Ubi sunt reges Athenienſium: Cecrops: Gianaus: Amphitrion: Erichthoni⁹: Pacleon: Erichtheus: Panchion: Ege⁹: Theseus: Menesteus: Damoson: Nichites: Obūdes: Themistes: Melampus: Codr⁹: Archipus: Thesipus: Fabras: Magetes: Digenitus: Agamestor: Eschil⁹. Ubi sunt reges Lacedemoniorū: Herascheus: Egis: ⁊ Thetrat⁹: Labotes: Doristus: Agaselscus: Archila⁹: Thelet⁹: Calchamines. Ubi sunt reges Siccioniorū: Gessip⁹: Egialch⁹: Europs: Thelicin⁹: Apis: Egialcha: Thellyō: Elgior⁹: Mesap⁹: Erath⁹: Orast⁹. Orthopol⁹: Marath⁹: Pylob⁹: Siccion: Jnach⁹. Ubi sunt Ptolomei et Pharaones: qui regnauerunt in egypto. Ptolomeus primus a quo ꝟm Justinuz alij dicti sunt Ptolomei propter claritatez nominis ei⁹. Ptolome⁹ Philadelphus: Ptolo-

meus: Euergetes: Ptolomeꝰ Philopa-
ter: Ptolomeꝰ Epiphanes: Ptolomeꝰ
Philometor: Ptolomeꝰ Phyton: Pto-
lomeꝰ Euergetes seruus: Ptolomeus
Alexander: Ptolomeus Dionysiꝰ. Ubi
sunt Judices et reges iudeorū: Moy-
ses: Josue: Othoniel: Ayoth: Sanga-
ra: Delbora: Barach: Gedeon Albima-
lech: Thola: de Jsachar Hyair Galadi-
tes Jepthe Abesan. Helonica Abdon
Sanson Heli et Samuel. Hi omnes
fuerunt iudices successiue. Regum au-
tem primꝰ fuit Saul post quem regna-
uerunt Dauid: Salomon: Roboam:
Abias: Assa: Josaphat: Joram: Ocho-
zias: Johas: Joatan: Amasias: Ozias
Achaz: Ezechias: Manasses: Amon:
Joachim: Sedechias: Aristobolꝰ: Ale-
xander: Herodes. Ubi sunt reges lati-
norum? Janꝰ Saturnꝰ Picꝰ Faunus
et Latinꝰ. Ubi sunt reges Albanorum?
quorum primꝰ fuit Ascaniꝰ Enee filiꝰ:
qui condidit Albam ꝑm Titum Liuiū
cui successerunt Posthumꝰ Siluius fi-
lius eiꝰ sic dictꝰ: quia in silua et vena-
tione nutritꝰ est. Eneas siluiꝰ: Latinꝰ
siluiꝰ: Alba siluiꝰ: Egyptꝰ siluiꝰ: Capis
siluiꝰ: Carpentꝰ siluiꝰ. Tyberiꝰ qui suf-
focatꝰ in Tyberi: fluuio nomen dedit.
Nam ante Albula dicebatur: Agrippa
siluiꝰ: Aremulꝰ: Auentinꝰ: Procꝰ: Amu-
liꝰ. Ubi sunt reges romanorꝫ. Primꝰ ro-
mulus Scd̄s Numa pompilius: Ter-
tius Tullus hostiliꝰ. Quartꝰ Anchus.
Quintꝰ Tarquinꝰ priscꝰ. Sextꝰ Ser-
uiꝰ tullꝰ. Septimꝰ Tarquinꝰ superbꝰ.
Ubi tot gloriosi senatores: consules: di-
ctatores: inuictissimiq; duces qui flo-
ruerunt in vrbe. Brutꝰ: Luciꝰ: Tarqui-
nus: Collatinꝰ: Spuriꝰ: Cassiꝰ: Corio-
lanꝰ: Caiꝰ: Flauiꝰ: Luciꝰ: Uirginiꝰ: Lu-
ciꝰ quintꝰ: Cincinatꝰ: Furiꝰ: Camillꝰ:
Appiꝰ: Claudiꝰ. Q. Ceciliꝰ: Metellus:
Balcharicus. Scipio asma: Scipio a-
phricanꝰ. Scipio emilianꝰ: Curiꝰ den-
tatꝰ. Q. Fabiꝰ: Caiꝰ: Flaminiꝰ et cete-
ri? Ubi sunt tot imperatores qui ibi re-
gnauerūt quorum aliquos in precedē-
tibꝰ nominauimꝰ? Ubi sunt tot sapien-
tes seculi: philosophi: astrologi: histo-
riographi: oratores: et poete? Ubi ta-
les milesiꝰ Chilo lacedemoniꝰ: Solon
athenienſis: Periander corinthiꝰ: Pi-
thacꝰ mithilenꝰ: Byas priēneꝰ: Pytha-
goras samiꝰ: Plato: Socrates: Aristo-
teles: Diogenes: Anaximales: Zeno:
Empedocles: Epicurus: Anaxagoras:
Democritꝰ: Heracliꝰ: Leucippus: Hy-
parcꝰ: hi omnes philosophi. Hali abra-
gel: Albumasar: Ptolomeꝰ: hi astrolo-
gi. Hieronymꝰ egyptiꝰ: Beeosiꝰ chalde-
us: Manetam: Sutoriꝰ: Calinicꝰ: Dyo-
dorꝰ: Possidoniꝰ: Theon: Andronicꝰ:
Aphricanꝰ: Tertulianꝰ: Phrygiꝰ: Da-
res: Trogꝰ: Pompeiꝰ: Justinꝰ abbreui-
ator eiꝰ: Josephꝰ iudeꝰ: Titꝰ liuiꝰ. hi hi-
storiographi. Lisias: Demosthenes: he-
gesias: Cyreneꝰ: Antiochꝰ: Ascalonita:
Apolloniꝰ: Niconiꝰ: Cicero: Cato cen-
sorinꝰ. hi oratores. Ouidiꝰ: Juuenalis
Lucanꝰ: Uergiliꝰ: Horatiꝰ: Terentiꝰ:
Persiꝰ: Tibullꝰ. hi poete. Ubi sunt de-
niq; omnes quos etiam diebꝰ nostris
et vidimꝰ ⁊ cognouimꝰ: quos mundus
tulerat in sublimi? Perijt certe memo-
ria eorꝫ cū sonitu (vt ait ꝓpha) ⁊ dn̄s ī
eternū ꝑmanet. ps̄. ix. O q̄cito q̄ve re-
pēte euanescūt: velut fumꝰ oīa q̄ ī hoc
mundo credunt̄ ⁊ reputant̄ bona. Qd̄
cōsiderās Salomon in Eccl'astes. c. ij.
dixit: Magnificaui opera mea: edifica-
ui domos: et plantaui vineas: feci hor-
tos et pomeria ⁊ cōseui ea cuncti gene-
ris arboribus. Extruxi mihi piscinas
aquarum: vt irrigarem siluas lignorum
germinantium. Possedi seruos ⁊ ancil-
las: multamq; familiam habui: armen-
ta quoq; et magnos ouium greges: vl-
tra oēs qui fuerūt ante me in hierusa-
lē. Coaceruaui mihi argētū et aurum:
⁊ substantias regū ac ꝓuinciarū. Feci
mihi cantores ⁊ cātatrices: ⁊ delitias
filiorꝫ hominū. Cyphos ⁊ vrceolos in
ministerio advina fundēda: ⁊ supgres-
sus suꝫ opibꝰ oēs q̄ ante me fuerunt in
hierusalē. Sapiētia quoq; ꝑseuerauit

mecū: ⁊ oīa que desiderauerūt oculi mei nō negaui eis: nec prohibui cor meū q̄n oī voluptate frueret: ⁊ oblectaret se in his que preparauerā. Et hāc ratus sum partē meam si vterer labore meo. Cūq̄ me cōuertissem ad vniuersa opera q̄ fecerāt manus mee: ⁊ ad labores in quib⁹ frustra desudauerā: vidi in oībus vanitatē ⁊ afflictionē animi: ⁊ nihil permanere sub sole. Quāta aūt fuerit magnificētia ⁊ gloria Salomonis ptz. Primo si cōsideret ei⁹ potētia: ⁊ diuitiaꝝ copia ⁊ fame claritas: ac delitiarū affluentia. Nā vt habet.iij. Reg.j.c. Uiuēte dauid patre et ipso imperāte et volēte vnctus fuit in regē: ⁊ dixit oīs populus: Uiuat rex Salomon. Et ascēdit vniuersa multitudo post eū ⁊ populis canētiū tibijs: ⁊ letantium gaudio magno: ⁊ insonuit terra a clamore eorū. Et vt d̄r.iij. Regū iiij.c. Regnauit sup oēm israel: ⁊ erat in ditione sua habēs oīa regna secū a flumīe terre Philistijm vsq̄ ad terrā Egypti offerentiū sibi munera: et seruientiū ei cūctis dieb⁹ vite eius. Erat aūt cibus Salomonis per singulos dies triginta chori simile: ⁊ q̄dragīta chori farine: decem boues pingues: ⁊ viginti boues pascuales: ⁊ cētum arietes: excepta venatione ceruoꝝ ⁊ capraruz atq̄ bubalorū: ⁊ auium altiliū. Habebat salomō quadraginta milia p̄sepia equoꝝ curialiū: ⁊ duodecim milia equestriū. Et vt scribit x.c. prefati li. Regina Saba donauit ei cxx. talēta auri: ⁊ aromata multa nimis ⁊ gēmas preciosas. Scd̄m aūt Catholicon apud aliquos est quinquaginta librarū. s̄m alios.lxxij. In scd̄o v̄o libro Paral. c.ij. narrat: qualiter Salomon volēs edificare domū dei: ⁊ palatiū suū numerauit septuaginta milia virorum portantiū humeris suis. et.lxxx.milia q̄ cederēt lapides in mōtib⁹: prepositosq̄ eoꝝ tria milia sexcētos. Fecitq̄ fieri edificia speciosa valde: diffundebaturq̄ fama ei⁹ per vniuersum orbē: ⁊ tñ depravatuz est cor ei⁹: vt adamaret mulieres alienigenas. Habuitq̄ oēm delectatio

nē in q̄buscūq̄ s̄m sensualē appetitū hilomin⁹ oīa preterierūt ⁊ defecerūt. Ipse conquerit in.c.j. Eccs di. Uanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. Ob qd̄ Chrys. super Joh. ita pulchre loquit: Uanitas vanitatū (inq̄t salomō) ⁊ oīa vanitas. Hūc versiculū si saperēt qui in potētia versantur: in parietibus suis oībus et vestibulis scriberēt: in domo: in foro: in egressib⁹: ⁊ ante oīa in ꝯsciētijs suis vt semp eū ⁊ oculis cernerēt ⁊ corde sentirēt: q̄m multe sunt rerū facies et imagines false: q̄ decipiūt incautos. Istud oportet q̄tidie carmē salutare et in pūdijs ⁊ in cenis: ⁊ oībus cōuentib⁹ libenter vnūquēq̄ ꝓximo suo canere: a ꝓxima suo libēter audire: q: vanitas vanitatū ⁊ oīa vanitas. hec ille. Que v̄ba nō immerito ponderāda sunt vt sic cognoscatur mūdi miseria. ¶ Tertia conditio bonoꝝ huius mūdi d̄r damnatio. Ipsa etem̄ se diligētes ducūt in dānationem eterne mortis. Et vt Greg. ait: Momentaneū est qd̄ delectat: sed qd̄ cruciat est eternū. Jō Augu. in quodā sermone inquit: Nulla maior insania q̄ꝫ ꝑ delectatione momentanea perdere eterna gaudia: et obligare se ad eterna supplicia. Audite ergo o mortales hoīes: ⁊ cōsiderate que dicta sunt: ad mentēq̄ vestrā currite: ⁊ reducite cor ⁊ animū ad amorē dei: et ad beatitudinez ei⁹ inardescat desideriū vestrū: reuocate affectū a proditore mūdo illūq̄ spernite: vt sic possitis in hoc seculo adipisci dei gratiam: ⁊ in futuro sempiternā gloriā. Amen.

¶ Feria scd̄a hebdomade sancte: de mysterijs sacramēti eucharistie: quoꝝ noticia fideles excitat ⁊ inflāmat ad feruorem ⁊ deuotionem. Sermo.lxiij.

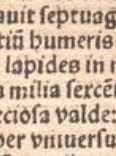

Memoriaz fecit mirabilium suoꝝ misericors ⁊ miserator dominus escā dedit timētibus se. Illuminati ꝓphete v̄ba sunt ista originaliter ps̄.cx. Ostēdit nobis dn̄s iesus xp̄s ardētissimā charitatē

ſuā nō ſolū in cruce ⁊ paſſione: verūetiā et multis alijs diuerſiſq; modis: et poſtiſſimū cū inſtituit ſanctiſſimū ſacramētū pretioſiſſimi corpis ⁊ ſanguinis ſui. Quoniā aūt tāto feruētius chriſtianoꝝ aīe cū reuerētia ⁊ deuotione ad illud ſumendū animari poſſunt: quāto clariꝰ eiꝰ myſteria cognoſcūt ⁊ intelligūt: ideō in preſenti ſermone de eo aliqua aperiemus: qm̄ ſi xp̄s illud fecit in memoriā eius et ſuoꝝ mirabiliū: niſi nos tāti beneficij recordaremur merito de ingratitudinis vitio venirem⁹ culpādi. De ipſo itaq; ſacramēto venerabili tria myſteria erūt a nobis declaranda.

Primū dē inſtitutionis.
Scōm figurationis.
Tertiū fructificationis.

¶ Qualiter xp̄s inſtituit ſacramentum euchariſtie in cena; ⁊ ordinauit apoſtolos ſacerdotes: ⁊ quare hoc ſacramentū conficitur in ſpecie panis ⁊ vini: et ſub duplici ſpecie: et an ſub vtraq; debeat ſumi. Lapm. ſ.

PRimuꝝ myſterium declarandū dicatur inſtitutionis. In quo contingit dubitare circa ſeptem.

Primo circa tempus.
Scō circa horam.
Tertio circa ordinem.
Quarto circa materiam.
Quinto circa ſpeciem.
Sexto circa additionē aque.
Septimo circa obligationē.

¶ Primo circa tēpus dubitaſ quare hoc ſacrm̄ inſtitutū fuit tpe legis gr̄e: et nō ante. Ad qō reſpōdet Alexā. in. iiij. ſum. q. xxx. mē. ſ. ar. ij. ⁊ Boñ. diſt. viij. iiij. pte ſ. ar. ij. q. ſ. ꝙ iſtud fuit cōueniēs ꝓpter duo. Primo ꝓpter rem contētā: que eſt corpus xp̄i verū: vt plenius declarabit in ſequēti ſermone. Scō fuit cōueniēs ꝓpter efficaciā: que eſt charitatis vinculum: que in noua lege apparere ⁊ abundare debuit. Et ex hoc inſtitutū eſt immināte paſſione in ſignū amoris quem xp̄s ad genus humanū habebat. Nam nō ſolum voluit dare nobis ſua. i. obſequia oīm creaturarū: ⁊ ſuos. i. angelos in adiutoriū: ſed etiā ſeipſum dedit in filiū p carnis aſſumptionē. ſm illud Eſa. ix. Filius datus eſt nobis. Dedit ſe in ſocium p nature noſtre cōfirmationē. ſm illud apl̄i Phil. ij. Habitu inuentus vt hō. Dedit ſe in magiſtrū p doctrine predicationē. ſm illud Job. xiij. Vos vocatis me magiſter et dñe: et bene dicitis: ſum etenim. Dedit ſe in lucē per exēpli operationē. ſm illud Job. xiij. Exēpluꝝ enī dedi vobis vt quēadmodū ego feci: ita ⁊ vos faciatis. Dedit ſe in patrē per gratie regenerationē. ſm illud Joh̄ā. ſ. Quotquot aūt receperūt eum dedit eis poteſtatē filios dei fieri his ꝙ credūt in noīe eius. Dedit ſe in holocauſtum meddullatū per paſſionem. Et tādem dedit ſeipſum in cibū ad ſpūalem refectionē. O inflāmata charitas ieſu xp̄i. O ardēs amoꝝ clementiſſimi cordis ſui. Superabūdanter ꝓfecto oſtēdit nobis quātū nos ipſe dilexit: et propterea tunc ſacramentū eſt inſtitutū cū amoꝝ eius bulliebat atq; feruebat. Vñ Job. xiij. dicitur: Cum dileriſſet ſuos qui erant in mūdo: in finē dilexit eos. i. ſm glo. maiora ſigna dilectionis oſtēdit. ¶ Scō dubitatur circa horā. Et vt colligitur ex dictis euāgeliſtarū: xp̄s hoc ſacramentū inſtituit hora cene: qū iam comederant ipſe et apoſtoli agnū paſchalem. Exquo pleriq; nō bene intelligentes dicere voluerūt ꝙ hoc ſacramentū nō debet confici ante prandium: ſed poſt cenā. Arguunt eſſi ſic. In operādo debemus nos cōformare xp̄o tāq; exēplari. iuxta illud Exodi. xxv. Inſpice ⁊ fac ſm exēplar qō tibi in monte mōſtratum eſt: ſed xp̄s hoc ſacramentū poſt cenam confecit: ergo et a nobis debet cōfici poſt cenam. ¶ Cōtra iſtos ꝛo eſt tex. de cōſe. diſt. ſ. in. c. ſacramenta. Sacramēta inquit altaris non niſi a ieiunis hoīb⁹ celebrētur. Ratio eſt ſm Richar. in. iiij. diſt. viij. ar. ij. q. ſ. ꝓpter maiorē ſolēnitatem ⁊ ſobrietateꝝ miniſtri; ⁊ maiorē reuerentiā ſacramēti,

Nec valet obiectū eo ꝙ xp̄s rationabi-
liter cōfecit post cenā: qꝛ voluit termina
re figuraꝫ ⁊ legē in esu agni paschalis:
⁊ introducere veritatē in institutionez
sacramēti. Vmōi autē ratio nō cōuenit
ad hoc vt a nobis debeat post cenā con
fici. Et sic hoc sacramentū cōfici debet
a ieiunis: vt patet de cōsecra. di. ij. in. c.
liquido. Et ſm Rich. vbi. s̄. q. ij. sumit̄
hic ieiuniū ꝑ priuatiōe cuiuslibet alimē
ti ante scilꝫ q̄ꝫ quis sumat cibum vel po
tū: si etiā postea in die pluries comestu
rus sit. In casu tamē necessitatis immi
nēte mortis periculo pōt hoc sacramen
tum post alios cibos sumi. Etiā si sacer-
dos ante missam lauerit os suū: et casu
aliquo gutta illiꝰ aque intrauerit in sto
machum: nō ꝓpter hoc tenet̄ dimittere
missam: precipue in die solenni: qꝛ hoc
nō videtur impedire dignā preparatio-
nem presbyteri: nec reuerētiā sacramēti.
Et de similibus idem iudiciū habeatur.
¶ Tertio cōtingit dubitare circa ordinē
qn̄ scilꝫ apostoli fuerunt a xp̄o ordinati
sacerdotes: ⁊ acceperūt cōsecrandi pote
statem. Ad qd̄ respōdet Rich. in. iiij. di
stin. xxij. ar. iiij. q. ij. Tertio queritur in
quo actu cuiuslibet ordinis imprimat̄
character in respōsione ad argumentuꝫ
ꝙ xp̄s ordinauit apostolos sacerdotes:
cū dedit eis potestatē conficiendi Luce
xxij. ⁊ Matth. xxvj. dicēs: Hoc facite in
meā cōmemorationē. ¶ Quarto dubita
tur circa materiā in qua sacramētuꝫ est
cōficiendū. Et respōdēt doc. in. iiij. dist.
xj. ꝙ materia cōgrua huic sacramento
est panis de frumēto: ⁊ vinū de vite: eo
ꝙ xp̄s ita instituit. Et hoc rōnabiliter.
Primo quidē quātū ad vsum huius sa-
cramēti: qui est māducatio. Sicut enim
aqua assumit̄ in sacr̄o baptismi ad vsuꝫ
spūalis ablutionis: qꝛ corporalis ablu-
tio cōueniēter fit in aqua. Ita panis et
vinū quibus cōiter hoīes reficiūtur in
hoc sacramēto assumūtur ad vsum spi-
ritualis māducationis. Scd̄o quātū ad
effectū cōsideratū in vnoquoqꝫ sumen-
tium: qꝛ vt Amb. dicit super epistolā ad
Corinth. hoc sacr̄m valet ad tuitionem
corpis ⁊ aīe. Iō caro xp̄i sub specie pa-
nis ꝑ salute corporis. Sanguis v̄o sub
specie vini ꝑ salute aīe offertur. Tertio
quātū ad effectū respectu eccl̄ie que cō-
stituit̄ ex diuersis fidelibus: sicut panis
cōficit̄ ex diuersis granis: ⁊ sicut vinum
ex diuersis vuis. Notandū tn̄ ſm Tho.
in. iij. pte. q. lxxiiij. ar. iij. in responsione
ad tertiū argumētū: ꝙ si farine tritice
admisceret̄ aliqua quātitas modica et
parua alteriꝰ farine poterit exinde cōfi-
ci panis: q̄ est materia huius sacramēti
qꝛ modica ꝑmixtio non soluit speciē: se-
cus v̄o si esset magna. ¶ Quinto dubi-
tatur circa speciē quare. s. sacr̄m hoc cō-
ficitur sub duabꝰ speciebꝰ. Ad qd̄ respō-
det Alexā. de ales in. iiij. q. xxxj. mē. ij. ꝙ
hoc principaliter fit duplici rōne. Pri-
mo propter duplicis nature a xp̄o sumi-
ptionē ad vtriusqꝫ redēptionē: vt ostē-
deret xp̄s totā humanā naturā. i. aīam
⁊ corpus assumpsisse vt vtrūqꝫ redimi-
ret. Panis em̄ ad corpus refert̄: vinū ad
aīam. Scd̄a rō est ꝓpter duplicem xp̄i
immolationē. s. in vita et in morte. Nā
expectatio et preparatio ad mortez fuit
mors quedā que ergo fuit in vita repre-
sentatur specie panis: que aūt in morte
specie vini. ¶ Sexto dubitat̄ circa addi-
tionē aque. Vtruꝫ aqua sit de substātia
siue integritate sacramēti. Ad qd̄ respō-
det Bon̄. in. iiij. dis. xl. ar. j. q. iij. di. ꝙ de
integritate huiꝰ sacr̄i sunt quattuor: scꝫ
materia: forma: ordo: ⁊ intētio cōsecrā-
tis. De cōgruitate aūt ⁊ bene esse sunt q̄
sunt his annexa. Aqua ergo cum nō sit
aliquod hoꝝ nō est de necessitate sacra-
menti: sed annexū est materie. s. vino: et
adiūgitur vino: ⁊ in ipsum cōuertit̄: et
postmodū in sanguinem: ⁊ iō est de con-
gruitate apponēda: tn̄ admiscēda est vi-
no: vt d̄r ex̄ de cele. missa. c. vlti. Cuius
ratio multiplex est ſm Alex. Prima ꝓ-
pter exēplū dn̄i. Probabiliter em̄ credi-
tur ꝙ dn̄s hoc sacramentuꝫ instituit in
vino aqua permixto: vt dicit Damasc.
⁊ Cyprianus, de cōse. di. ij. c. scriptura,

Scda rō est ꝓpter signū vnionis corporis mystici cū capite. Vñ de cōse. dist. ij. c. cū om̄e. dr: Cū in calice vino aqua admiscetur: xp̄o populus adunat: ⁊ credētium plebs ei in quē credit copulatur ⁊ iungit. i. copulāda ⁊ iungēda significat ꝑ fidē ⁊ dignā sacramenti susceptionē. Ex quo Rich. in. iiij. dist. xj. refert: ꝙ propter hmōi significationē tātū dz apponi de aqua ⁊ de vino ꝙ aqua possit trahi ad naturā vini. Populus em̄ trahendus est ad xp̄m. Et iō multi sunt illi reprehensibiles q̄ plus ponūt de aqua q̄ de vino. Est quidē ꝑniciosus abusus vt dr in. c. ꝑniciosus. ex̄ de cele. mis. Tertia rō quare aqua admiscet vino est ꝓpter fluxū aque de latere xp̄i: a quo lāceato: vt hr̄ Job. xix. Cōtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Jō de ꝯse. di. ij. c. in sacr̄oꝝ oblationibus. dr: Nō dz in calice dn̄i aut vinuz solū aut aqua sola offerri: ſ vtrūq; ꝑmixtū: qr vtrūq; ex latere xp̄i ī passione sua ꝓfluxisse legit. Notanduz tñ ſm magistrū sentē. c. penul. xj. dist. iiij. ꝙ si sacerdos consecret vinū sine aqua vere cōuertit in sanguinē. Nā ⁊ grecoꝝ ecclesia dr aquā nō apponere sacramento: vt ait Jnno. de officio misse. ꝑte. iij. c. xxvj. ⁊ tñ ecclesia nō negat ipsos cōfiteri sanguinē xp̄i. Jlle tñ qui aquā nō apponeret reprehēdēdus esset ꝓpter rationes iā dictas. ¶ Septimo dubitat circa obligationē: vtrū scz populus debeat cōicare sub vtraq; specie. Ad quod respōdet sanctꝰ Tho. iij. parte. q. lxxx. arti. xij. ꝙ circa vsum huiꝰ sacramēti duo possunt cōsiderari. Vnū ex parte ipsius sacramēti: aliud ex ꝑte sumētiū. Ex ꝑte ipsiꝰ sacramēti ꝯuenit ꝙ vtrūq; sumat. s. corpꝰ ⁊ sanguis: qr ī vtroq; cōsistit perfectio sacramēti. Et iō qr ad sacerdotem pertinet hoc sacramentū cōsecrare ⁊ perficere: nullo modo dz corpus xp̄i sumere sine sanguine: ꝓut pz de cōse. di. ij. in. c. cōperimus. Ex parte aūt sumentiū requiritur summa reuerētia ⁊ cautela: ne aliquid accidat qd̄ vergat in iniuriā tanti sacramēti. Qd̄ precipue posset accidere in sanguinis assumptione q̄ quidē si incaute sumeret de facto posset effundi. Et qr crescēte multitudine populi christiani in qua cōtinētur senes ⁊ iuuenes quoꝝ quidā nō sunt tāte discretionis: vt cautelā debitā circa vsum huiꝰ sacramenti adhiberēt: ideo ꝓuide obseruatur vt populo sanguis sumēdus nō detur: sed solū sumat a sacerdote: ⁊ etiam ſm aliquos nō datur sub vtraq; specie propter periculū erroris ne scz communis populus crederet xp̄m nō esse totū sub vtraq; specie.

¶ De figuris que precesserūt sacramentum eucharistie et de septem ꝓprietatibus manne appropriatis huic sacramēto. Cap̄m. ij.

Secundū mysteriū declarandū de sacramēto eucharistie dr figurationis. Fuit nāq; cōgruū hoc sacramentum prefigurari ſm Alex. ⁊ Boñ. in. iiij. dist. viij. parte. j. arti. j. q. j. ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter dignitatē: qr predicandū ⁊ expectandū erat sicut donū dei excellentissimum: ideo figure huiꝰ sacramēti preire debuerūt in quibꝰ refulciretur expectatio fideliū: et dignitas huius sacramēti famosior ostēderetur. Vñ figurarū premissio nō fuit aliud q̄ fame eiꝰ diuulgatio. ¶ Scda rō est ꝓpter difficultatem. Jnter cetera em̄ sacramēta hoc est difficillimū ad credēdum immo inter cetera credibilia: ideo homines debuerunt ad hoc assuefieri quadā figurarū manuductione. ¶ Tertia ratio fuit propter significationem: qr hoc sacramento xp̄s passus significatur ⁊ cōtinetur. Congruebat aūt xp̄m passum aliqua figura presignari. Similiter aūt ⁊ hoc sacramentum quo significatur et cōtinetur. Precesserunt autem non vna sed plures figure. Qr sicut dicit Aug. in. iiij. de trini. oportebat qr per multa eramus a deo decisi: ꝙ multa vitam venturam conclamarent scilz christuz. Et ſm Alexan. licz res p̄figurata tātis figuris sit vna ſm suam substātiā: tamē illius sunt multi

effectus ⁊ multe ꝓprietates siue cōdi-
tiones quarū multiplicitatē respiciūt
ipse figure diuerse. Magister v̄o sentē
tiarū dimissis alijs figuris que assigna
ri possent: tm̄ q̄ttuor enumerat: sacrifi
ciū scz Melchisedech: agnū paschalē:
manna: ⁊ sanguinē qui fluxit de latere
xp̄i. Que figure sufficienter enumeran
tur duplici ratione. Prima est respect⁹
siue relatio figurarū ad legem nature
moysaice ⁊ euāgelice: vt. s. ꝑ oblationē
melchisedech ostendat̄ fuisse prefigura
tū sacramētū in lege nature. Per agnū
paschalē ⁊ māna in lege scripture. Et ꝑ
sanguinē q̄ fluxit de latere xp̄i in lege
gratie. Scd̄a rō est si attendam⁹ ad ea
que presignant̄. Nā in hoc sacramento
est visibilis forma: ⁊ hec p̄figurata est
in sacrificio. Melchisedech: ⁊ est res
contēta: ⁊ hec figurata est in agno pa-
schali: et res significata tm̄: et hoc in
māna. Et virtus dās efficaciā: ⁊ hoc in
sanguine qui defluxit de latere christi.
Uerūtm̄ solerter est aduertendum ꝙ in
māna qd̄ pluit dn̄s patrib⁹ in deserto.
Exo. xvj. c. septē cōditiōes reperiuntur
cōueniētes huic sacramēto ineffabili.
Prima est modus gn̄ationis. Secūda
est locus descēsionis. Tertia tp̄s recol-
lectiōis. Quarta termin⁹ mēsuratiōis
Quinta ritus p̄parationis. Sexta au-
sus reseruationis. Septima gustus sa
poratiōis. ¶ Prima conditio erat mo-
dus generationis: q̄ in nocte inuisibi-
liter de celo descendebat. Quid em̄ de
signat̄ ꝑ noctē nisi fidei nostre status?
Sicut em̄ in regno celoꝝ nulla est ob-
scuritas tenebrosa: ⁊ in inferno nulla
pōt luciditas apparere: sic in presenti
pegrinatiōe nō est lux clara visiōis dei-
fice sicut in celo: nō obscura tenebrosi-
tas eterne dānatiōis sicut in īferno: sz
nocturna fidei lux stellari ⁊ lunari non
q̄dē solari lumīe illustrata q̄b⁹ lumīb⁹
videm⁹ ⁊ cognoscim⁹ hoc sacramētuz.
¶ Scd̄a ꝯditio illius māne erat locus
descēsionis: q̄ descendebat in deserto
circa castra filioꝝ israel solū: eisq̄ defe
cit cū intrauerunt terrā promissionis.
Sic hoc sacramentū nō nisi in eccl[illegible]
⁊ in eius fide veraciter consecrat: atq̄
in deserto presentis vite tm̄modo fre-
quentat̄. Cū autē ad repromissam [illegible]
tiū terrāventum fuerit: iam nō ampl[illegible]
hoc sacrificium offeret: sed gloriosus
iesus in cōsummato felicitatis loco [illegible]
spiciet̄ ineffabiliter exaltat⁹. ¶ Tertia
conditio erat tp̄s recollectionis. Sex
em̄ diebus poterat reperiri: precepit
moyses ex pte dn̄i feria sexta pro sab-
bato recolligi. Sabbato autem egressi
quidā de populo vt colligerent: nō in-
uenerunt. Sic ⁊ istud viuificum sacra-
mentum non nisi sex diebus presentis
peregrinationis reficere hz. Sed sabba-
to sempiterne quietis inuenient̄ rex no-
ster iesus xp̄s nō mystice sacramēto ve-
latus: sed manifest⁹ ⁊ decore regio glo-
riosus. ¶ Quarta cōditio est terminus
mēsurationis: q̄ ꝑ singula capita mēsu-
ram gomor ex parte dn̄i moyses colligi
instituerat: nec q̄ plus collegit plus ha-
buit: nec q̄ minus: minus inuenit. Sic
q̄dē istud mirabile sacramētū nequaq̄
ꝯtinet minorē iesum ī minori hostia q̄
in maiori: nec plus in plurib⁹ q̄ in vna.
¶ Quinta ꝯditio erat rit⁹ p̄parationis:
q̄ illud māna ignez optime sustinebat:
nā manna liquidū colligebat̄ simile co-
riandro: ⁊ prope ignē ponebat̄ ⁊ efficie-
batur durū: deinde attriturabatur ⁊ ex
ei⁹ farina cōficiebatur panis. Sed si po-
nebat̄ ad solē liq̄fiebat et cōtabescebat.
Sic istud bn̄dictū sacramentū perfecte
ignē sustinet deuoti ⁊ feruētis amoris:
atq̄ rōnes ab amoris fornace ꝓcedē-
tes ꝑfecte cōcludūt hui⁹ sacr̄i irrefraga-
bilē v̄itatē. Sed sol curiositatis hūane
⁊ fantastice rōnis ad ꝑsecutionē sacr̄i ꝑ
perfidiā eū liquescere facit. ¶ Sexta cō-
ditio est ausus reseruationis. Nā preci-
piens Moyses ꝙ nullus seruaret ex eo
vsq̄ ī mane: qui voluerūt reseruare in-
uenerūt ꝙ scaturire cepit v̄mibus atq̄
cōputruit. Sic hoc sacr̄m reseruatuz ab
his q̄ ad illud nolūt accedere scatet ver-

mibus: qꝛ ipsi tales deteriorant̃ ⁊ indu-
rãtur: vt pꝫ. lxxxij. di. in. c. p̃sbyter. ¶ Se
ptima cõditio erat gustus saporatiõis:
qꝛ vnicuiqꝫ sapiebat iuxta desiderij sui
appetitũ. Aliqui em̃ cũ summa delecta-
tione vescebãtur cibo illo sapidissimo:
nonnulli v̄ro murmurãtes dicebant. Aĩa
nostra nauseat sup̄ cibo isto leuissimo.
Nũeri. xxj. Sic hoc sacratissimũ sacra-
mentũ sumẽtib⁹ diuersimode sapit: ꝟm
diuersas dispositiões quas ĩ eis format
vel desideriuꝫ charitatis vel indeuotio
malignitatis. O q̃t sunt obstinati pecca
tores ⁊ p̃sumptuosi q̃ corpus xp̃i sumen
tes nullũ ex eo percipiũt gustũ. Alij v̄ro
q̃mirabiliter ꝓpter deuotionẽ et fideꝫ
recreãtur ⁊ consolãtur. De quo etsi mul
ta possent exẽpla narrari: vnũ tm̃ referã
qd̄ rome euenit. Tẽpore nanqꝫ Eugenij
quarti quedã notabilis ⁊ spũalis domi
na deo deuotissima Frãcisca nomine de
põtianis: singulis dieb⁹ festis sacramen
ti cõmunionẽ de manu sacerdotis reue
rentissime suscipiebat: sentiebatqꝫ dele-
ctationẽ admirabilẽ: adeo vt sepi⁹ post
cõmunionẽ per magnũ tẽporis spaciuꝫ
raperetur in extasim. Quodã v̄ro die dũ
in ecclesia sancte Cecilie trans tyberim
expectaret accipere cõmunioneꝫ: sacer-
dos ille qui celebrabat: aut leuitate du-
ctus: aut diaboli tentatione deuictus:
tentauit sibi dare hostiam nõ consecra-
tam. Cũqꝫ ori eius appropinquasset re-
cusauit illã sumere dicens: Parcat tibi
deus o pr̃ sacerdos: q̃ me nõ solũ decipe
credidisti: sed etiã idolatrã facere volui
sti. Quibus verbis cõmotus sacerdos
veniã petijt: ⁊ peccatũ postea confessus
rem alijs studuit enarrare.

¶ De septẽ fructibus quos acquirunt
hi qui fideliter ⁊ deuote sctãm cõioneꝫ
suscipiunt. Cap̃. iij.

Tertiũ mysteriũ declaranduꝫ
de sanctissimo sacramẽto d̄r
fructificationis. Deuote em̃
cõicãtes multos fructus cõ-
sequuntur: ⁊ p̃cipue septẽ.

Primus d̄r gratificatio.
Scd̄s remissio.
Tertius satisfactio.
Quartus defensio.
Quintus releuatio.
Sextus cibatio.
Septimus glorificatio.

¶ Primus fructus d̄r gratificatio. Con
fert em̃ sacr̃m deuote cõicãtibus gratiã.
Rõ est ꝟm Tho. iij. parte. q. lxxix. arti. j.
Tũ qꝛ in eo cõtinet̃ xp̃s: q̃ sicut veniens
in mũdo venit cũ gratia ꝟm illud Job.
j. Gratia ⁊ veritas p̄ iesuꝫ xp̃m facta est.
Ita veniens in isto sacramẽto. Tũ qꝛ re
presentat̃ passio eius q̃ fuit gratie effe-
ctiua. Tum qꝛ sumit̃ sub specie cibi nu-
trientis. Vñ sicut cibus p̃stat vitã: ita ⁊
hoc sacr̃m: ꝓpterea vocat̃ eucharistia:
idest bona gr̃a. Nã d̄r sacrificium respe
ctu p̃teriti. s. passionis xp̃i quam rep̃sen
tat. Et d̄r cõmunio respectu p̃sentis: q̃si
cõis vnio: qꝛ vnit membra cuꝫ corpore:
vel in corpore mystico. Et dicitur viati-
cuꝫ respectu futuri: qꝛ est prefiguratiuũ
vite: ⁊ quia passio vnio ⁊ gloria sunt ex
gratia: ideo noĩatur eucharistia. ¶ Se-
cundus fructus deuote communicãtiũ
d̄r remissio. Remittuntur nãqꝫ per hoc
sacramentum peccata venialia: vt habe
tur de ꝯse. di. ij. c. cũ omne. c. si quotiẽs.
⁊. c. ante benedictionẽ. Quantũ aũt sit
istud. s. remissionem venialium habere:
patere põt si consideretur quantũ ipsa
aĩam ledant. Nam lꝫ eternam damna-
tionem non inducant: tm̃ inferunt duo
p̃cipua nocumenta. Primum est: qꝛ di-
minuunt feruorem charitatis. Secũdũ
qꝛ obligant ad penã tp̄alem. Ex quo di-
cit Boñ. in. iiij. di. xx. parte. j. ar. j. q. j. per
totũ. ꝙ si quis moritur tm̃ venialia ha-
bens vadit ad purgatorium. ¶ Tertius
fructus deuote communicantium dici
tur satisfactio. Hoc siquidem sacramẽ-
tum satisfacit pro peccatis. Secundum
enim Tho. iij. parte. q. lxxix. ar. v. hoc sa
cramentum simul est sacrificiuꝫ ⁊ sacra
mentuꝫ. Sed rationem sacrificij habet
inquantum offertur. Rationem v̄ro sa
cramenti inquantum sumitur. Et ideo

effectū sacramēti habet in eo q̄ sumit: effectū aūt sacrificij in eo q̄ offert: vel ī his ꝑ q̄bus offertur. Si ergo ꝯsideret vt sacr̄m: habet duplicē effectum. Uno modo directe ex vi sacramēti. Alio mō quasi ex quadā cōcomitātia. Ex vi q̄dē sacr̄i directe hꝫ illū effectū ad quem est institutū: nō est aūt institutū ad satisfaciēdū: sed ad spūaliter nutriēdū ꝑ vnionē ad xp̄m ⁊ ad mēbra eiꝰ sicut ⁊ nutrimētū vnit̄ nutrito. Sed q̄ hmōi vnitas fit ꝑ charitatē ex cuiꝰ feruore aliq̄s consequit̄ remissionē nō soluꝫ culpe: sꝫ etiā pene: inde est ꝙ ex cōsequenti per quandā cōcomitātiā ad p̄ncipalē effectū hō ꝯsequet̄ remissionē pene: nō q̄dē totiꝰ: sed ꝟm modū sue deuotionis atq̄ feruoris. Si aūt ꝯsideret̄ inquātum est sacrificiū: hꝫ vim satisfactiuaꝫ: et prodest his ꝑ q̄bus offertur tā viuis q̄ defunctis. Sed in satisfactione magis attēditur affectꝰ offerētis q̄ qualitas oblationis. Quis ergo hec oblatio ex sui quātitate sufficiat ad satisfaciēdū ꝑ oī pena: tñ fit satisfactoria illis pro quibꝰ offertur: vel etiā ꝑ offerentibus ꝟm quātitatē sue deuotiōis: et nō ꝑ tota pena. Hinc Alex. papa. de ꝯse. di. ij. in. c. nihil. ait: Nihil in sacrificijs maius esse pōt: q̄ corpꝰ ⁊ sanguis xp̄i: nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec p̄cellit: q̄ pura ꝯsciētia dn̄o est offerēda. ¶ Quartꝰ fructꝰ deuote cōicantiū d̄r defensio. Defendit vtiq̄ hoc sacramentū p̄seruando a pctis futuris. Ut em̄ ait Tho. vbi. s̄. arti. vj. Peccatū est quedā mors spūalis anime. Uñ hoc modo preseruatur aliq̄s a pctō futuro: quo preseruatur corpꝰ a morte futura. Quod quidē fit dupl̄r. Uno mō inquātum hominis natura interius roborat̄ cōtra interiora corruptiua: ⁊ sic preseruatur a morte ꝑ cibū ⁊ medicinā. Alio modo ꝑ hoc ꝙ munit̄ cōtra exteriores impugnationes: et sic p̄seruat̄ ꝑ arma quibꝰ munit̄ corpꝰ. Utroq̄ aūt modo hoc sacr̄m cōseruat a pctō. Nam p̄mo quidē ꝑ hoc ꝙ xp̄o coniungit ꝑ gr̄am: roborat spiritualē vitā hoīs tanq̄ spiritualis cibus ⁊ spūalis medicina. ꝟm illud ps̄. ciij. Panis cor hoīs ꝯfirmat. Et Aug̃. sup̄ Job. ait: Securꝰ accede: panis est: nō venenū. Scd̄o inquantū est signū passionis xp̄i ꝑ quā victi sunt demōes repellit ipoꝝ impugnationē. Unde Chryb. sup̄ Job. ait: Ut leones flammā spirantes de mensa dn̄i recedimus terribiles demonibꝰ facti. Notandū tñ ꝙ lꝫ hoc sacr̄m inquātū est de se habeat v̄tutē p̄seruatiuā a pctō: nō q̄ aufert hoī possibilitateꝫ peccādi: eo q̄ hō ī statu vie ē huiꝰ ꝯditiōis ꝙ pōt fecti in bonum ⁊ in malum. ¶ Quintus fructus deuote cōicantiū dicit̄ releuatio. Si enim homo post deuotā cōmunionē in peccatū rueret: facilius ab illo surgere potest q̄ si ante illud nō cōmunicasset. Ratio est: q̄ vt diximus per sacram cōmunionē aīa roboratur ⁊ fortificatur: et iō facilꝰ est forti resurgere q̄ debili. ¶ Sextus fructꝰ deuote cōicantiū d̄r cibatio. Cibat vtiq̄ hoc sacramentū spūaliter aīam ⁊ multotiēs miraculose reficit ipsum corpus. Dicit̄ em̄ de beata Katharina de senis: ꝙ sepiꝰ cōione suscepta ꝑ dies plurimos sine cibo ⁊ potu ꝑsistebat absq̄ aliqua sui corpis lesiōe. ¶ Septimus fructꝰ d̄r glorificatio. Facit etiā hoc sacramentū ad augmentum glorie que sequit̄ ad augmentū gratie. Quāto em̄ aīa ꝑficit ⁊ crescit in gr̄a tāto copiosiorē gloriā ꝑmeret̄. Sed q̄ deuote ⁊ humiliter suscipit sacramentum eucharistie ꝑficit in gr̄a: vt tactū est superius: iccirco abundātius gloriā obtinebit. Currite igit̄ oēs ⁊ cōsciētijs a peccatis emūdatis sacrā cōmunionē accipite: q̄ saluator noster dixit Job. vj. Si quis māducauerit ex hoc pane viuet in eternum: hic per gratiā et in futuro per gloriā. In qua viuit ⁊ regnat ipse iesus dei filius cum patre ⁊ spiritusancto per cūcta secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria tertia hebdomade sancte: de veritate sacramēti eucharistie in q̄ vere et realiter ꝯtinetur ipse xp̄s. Sermo. lxiiij.

Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meꝰ vere est potus. Verba sunt redēptoris nr̄i originaliter Joh. vj. Inter cetera fidei nostre credibilia maximū et admirabile est realis ac vera existentia corporis ⁊ sanguinis xp̄i in sacramento altaris sub speciebꝰ panis et vini. Hoc vtiq; nisi fides credat: sermo non explicat. Verūtn̄ ad ꝯfundendā perfidiā infideliū consolādosq; fideles qui id credūt in hoc sermone de veritate altissimi sacramēti v̄ba faciemus. Est em̄ necessariū simpliciter credere ⁊ firmiter cōfiteri ꝙ a dn̄o iesu xp̄o audiuimus dictum: carnē. s. suā vere esse cibū: ⁊ suū sanguinem vere esse potū: scz in sacramēto altaris in quo vere et realiter continetur. Ad qd̄ probandū ⁊ fideliter persuadendum procedemus tripliciter,

Primo per autoritates,
Scd̄o per rationes.
Tertio per exempla.

¶ Qr oēs tā theologi q̄ sacra cōcilia et doctores antiqui tenēt ⁊ cōfitent̄ dn̄m Jesum xp̄m realiter esse in sacr̄o altaris sub speciebus panis ⁊ vini. Cap̄m. j.

Primo probanda est veritas corporis et sanguinis christi ī sacr̄o altaris ꝑ autoritates,

Primo theologoꝝ,
Scd̄o cōcilioꝝ.
Tertio doctoꝝ.

¶ Primo itaq; theologi oēs Rich. s. arti. j. q. j. Bon̄. par. j. ar. j. q. j. Tho. Sco. ⁊ ceteri di. x. iiij. li. dicūt: ꝙ opi. quorūdā fuit ⁊ error pessimus ꝙ xp̄s nō esset in altari: nisi tm̄ sicut in signo: ⁊ d̄r mādu cari: qr signuz eius tm̄ accipit̄. Sed iste error ꝯtrā pietatē fidei est: que tantum beneficiū sibi a deo datuz recognoscit ⁊ gratias agit: ꝙ in carne sua ⁊ natura ꝓpria sit nobiscū. Est etiam cōtra sacramenti dignitatem ⁊ excellentiā: in quo relucet diuina potētia ⁊ bonitas altiꝰ ceteris sacr̄is. Nā cetera sacr̄a excellit: ⁊ quasi cōsummatiuū est alioꝝ oīm: sicut charitas oīm virtutum. Manifestatur nāq; oīpotentia dei in opis singularitate. Cū em̄ panis in corpus xp̄i verū ⁊ integrū in multis altaribus cōuertit̄ nullo remanente cōi: ostēdit se deus posse supra oēm potentiā operatiuā in cōuersione. Et ꝑ hoc ꝙ idē in pluribus locis supra imaginatiuā: ⁊ per hoc ꝙ taz magnum ⁊ integrū in tā parua specie facit existere nō cōtractū: ostēdit se posse supra potentiā intellectiuā. Error igit̄ p̄tactus detractus est a quodā Berengario rome corā. cxiij. ep̄is. vt habetur de ꝯse. dist. ij. in. c. ego Berengarius. Ideo catholice dicendum est s̄m Franciscuz de mayro. in quodam sermone de corpore christi: ꝙ sub specie panis que videt̄ in hostia quattuor esse creduntur. Primo quidem creditur ibi esse corpus christi ex vi verborum: quia verba consecrationis de solo corpore faciunt mentionem. Secundo est ibi sanguis christi ex ꝯcomitantia immediata: quia sanguis immediate disponit corpus ad vitam. Tertio est ibi anima christi ex concomitantia propinqua: quia licz anima non viuificet corpus nisi mediante sanguine: tamen pertinet ad eandem naturā: ⁊ ideo cōcomitatur ipsum propinque. Quarto est ibi diuinitas verbi ex cōcomitantia remota: qr licz diuinitas cum tribus precedentibus faciat vnum suppositum: tn̄ nō pertinet ad vnā naturā. Similiter etiam in calice ista quattuor esse credūtur: sed alio ordine. Primo est ibi sanguis ex vi verboꝝ: ꝑ eo ꝙ verba consecrationis calicis de solo sanguine faciunt mentionē. Scd̄o est ibi corpus ex concomitātia immediata: qr corpus sanguinis est immediatum receptaculum. Tertio est ibi anima ex concomitātia ꝓpinqua: qr ꝑtinet ad eandē naturam humanā. Quarto est ibi diuinitas ex cōcomitantia remota: qr nō pertinet ad eandem naturā: q̄uis ad idē suppositum. Et ista q̄ttuor significauit saluator nr̄ ibi esse dicēs Joh. vj. Ego suz pa

nis.ꝑ hoc dās intelligi corpus. Et subiūgit:viuus.ꝑ hoc denotās aīam ꝑ quā corpus viuificat. Et qꝛ aīa sine corporeo sanguine viuificari nō pōt:iō subintelligit hic sanguis. Deinde addit:q̄ de celo descēdi ꝓpter diuinitatē. Quare totus xp̄s ꝯtinet sub specie panis:ꝛ totꝰ sub specie vini. Scd̄o ad ostēdēdā veritatē sacr̄i facit autoritas sacroꝝ ꝯcilioꝝ Scribit em̄ ex̄ de cele.missa.i.c.cū marthe. Dr̄ hoc sacr̄m mysteriū fidei:qm̄ aliud ibi credit q̄ cernat:ꝛ aliud ibi cernitur q̄ credat. Spēs panis ꝛ vini cernitur:ꝛ credit veritas carnis ꝛ sanguinis xp̄i. Et ex̄ i.c.j.de sum.tri.ꝛ fi.ca.sic scribit:Una est fideliū vl̄is eccl̄ia extra quā nullus oīno saluat:i qua idē ipse sacerdos est ꝛ sacrificiū iesus xp̄s:cuius corpus ꝛ sanguis in sacr̄o altaris sub speciebus panis ꝛ vini veraciter ꝯtinetur trāssubstātiatis pane in corpus:ꝛ vino in sanguinē virtute diuina:vt ad ꝑficiēdum mysteriū vnitatis accipiamus ipsi de suo qd̄ accepit ipse de nr̄o. Sed ꝓpter dicta in p̄all.c.cuꝫ marthe.notāda sunt ꝟm Fran.de may.quattuor documēta. Primū ꝙ in hoc sacr̄o ꝓprie non videt xp̄s oculo corporali: qꝛ accidētia q̄ ibi cernunt nō sunt i corpore xp̄i sicut in subiecto. Et si q̄rat quare xp̄s in hoc sacr̄o corpus suū dedit nobis velatum sub accidētibꝰ. Respōderi pōt ꝟm Frā. vbi.s̄.ꝙ id fecit ꝓpter quattuor rōnes. Prima est ꝓpter humilitatē:vt.s.hoīes in hoc sacr̄o humiliarent credentes ea q̄ sunt supra intellectū:in hoc em̄ sacr̄o valde necessaria est captiuatio intellectus in obsequium xp̄i. Scd̄a rō est propter fidelitatē:vt.s.fides habeat meritum:qꝛ vt Grego.dicit in homel. Fides nō habet meritum vbi humana rō p̄bet experimentum. Tertia rō est ꝓpter indignitatē.s.quoad malos qui īdigni sunt clare ꝯspicere corpꝰ dn̄i iesu xp̄i. Quarta rō est ꝓpter ībecillitatē quoad oēs: qꝛ claritatē corpis iesu xp̄i nullus viator naturaliter pōt inspicere. Scd̄m documentū ꝙ lꝫ ꝓprie ibi nō videat xp̄s: tn̄ nō errāt fideles qui dicūt dn̄m se vidisse in manibus sacerdotis: qꝛ nullus errat:cuius verba possunt verificari eo mō quo verificat scriptura diuina: in q̄ dr̄:ꝙ aliqui viderūt deū oculo corporali:sicut de Moyse dr̄:ꝙ vidit dn̄m cernendo corporalem rubum Exo.iij.non ꝙ ibi viderit diuinitatē:sed qꝛ dn̄s assistebat illi rubo. Et ita corpꝰ xp̄i suo mō assistit speciebus q̄ in hoc sacramento cernuntur. ¶ Tertium documentum: ꝙ in hoc sacramento adoratio non est dirigenda ad illud qd̄ cernit:sed ad illud qd̄ creditur tm̄:qꝛ illud est dignum adoratiōe. ¶ Quartū documētū:ꝙ an̄ cōpleta verba ꝯsecrationis hostia nō est adoranda donec eleuet a sacerdote vel adoret:qꝛ nōdum ibi constat esse corpꝰ xp̄i. Tertio ad ostendendā veritatem sacramenti sunt autoritates sctōꝝ doctorum. Ex quibus oībus quattuor tm̄ inducemus noīatissimos ꝛ famosos doctores.s.Ambrosiū:Augustinū:Gregorium:ꝛ Hilariū. Amb.em̄ in li.de sacramētis:ꝛ ponit de ꝯse.di.ij.in.c.panis.ij.ait:Panis est in altari vsitatus ante verba sacramētoꝝ:vbi aūt accessit consecratio:de pane fit caro xp̄i. Et idem in li.de officijs.ꝛ habetur in.c.ante benedictionē.de ꝯse.di.ij.Ante bn̄dictionem alia species noīat:post benedictionem corpus significat. Et idem de ꝯse.di.ij.in.c.reuera.ait:Hoc qd̄ cōficimus corpus ex virgine est. Et idē de ꝯse.di.ij.in c.oīa.ita pulchre loquit: Oīa quecūq̄ voluit dn̄s fecit i celo ꝛ in terra:ꝛ quia voluit sic factuꝫ est. Ita lꝫ figura panis ꝛ vini videatur: nihil tn̄ aliud q̄ caro christi ꝛ sanguis post consecrationem credenda sunt. Un̄ ipsa veritas ad discipulos hec inquit:caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabiliꝰ loquar: nō alia plane q̄ que nata est de maria ꝛ passa est in cruce:ꝛ resurrexit de sepulcro. Et Aug.de ꝯse.di.ij.c.nos autē.dicit:Nos aūt in specie panis ꝛ vini quā videmus res inuisibiles.i. carnem ꝛ sanguinem honoramus.ꝛ idē in.c.non omnis. Nō

oīs panis sed accipiens bn̄dictionē xp̄i fit corpus xp̄i. Et idem in epl'a ad Hyreneū. Perfectus panis de celo: corp⁹ est ex virgine. Greg. aūt in homel'. paschali. ⁊ habetur in. c. quid sit. de ꝯse. dist. ij. Mysteriū fidei d̄r qd̄ credere debes ꝙ ibi salus nostra cōsistat. Prouidens em̄ nobis dn̄s dedit hoc sacramentū salutis: vt qr nos quotidie peccamus: ⁊ ille iam mori nō pōt: per illud sacramentū remissionē cōsequamur. Quotidie em̄ ipse comeditur ⁊ bibitur in veritate: sꝫ integer ⁊ viuus atqꝫ immaculatus permanet. Et ideo magnum ⁊ pauendū est mysteriū: qr aliud videt̄: ⁊ aliud intelligitur. Hilarius de ꝯse. dist. ij. c. corpus. ij. ita loquitur: Corpus xp̄i qd̄ sumitur de altari figura est: dum panis ⁊ vinuꝫ extra videtur: veritas aūt dum corpus ⁊ sanguis christi in veritate interi⁹ creditur. Cōfiteri igitur debemus ⁊ indubie credere dn̄m iesum xp̄m in sacr̄o altaris v̄e ⁊ realiter contineri.

¶ Qr rationibus fidelibus probari pōt etsi non demonstratiuis veritas carnis ⁊ sanguinis christi in sacramēto eucharistie. Cap̄. ij.

Secundo ꝓbanda est veritas corporis ⁊ sanguinis xp̄i in sacr̄o admirabili eucharistie per rōnes nō quidē naturales ⁊ demōstratiuas sed fideles ac persuasiuas. Et colligi pn̄t principaliter tres.

Prima d̄r distantiua.
Scd̄a cōceptiua.
Tertia cōmutatiua.

¶ Prima d̄r distātiua. Maior em̄ distātia est: vt dicit Bon̄. di. x. iiij. parte. ij. ar. j. q. j. inter ens ⁊ nō ens: qꝫ inter ens ⁊ ens. Si ergo deus potuit de nihilo producere oīa que sunt in celo ⁊ ī terra: cur non poterit mutare vnum ens in aliud ens: ⁊ conuertere panem in carnē: ⁊ vinum in sanguinem? Ideo Amb. in lib. de sacramētis ait: De totius mūdi operibus legistis: qr ipse dixit ⁊ facta sunt: ipse mandauit ⁊ creata sunt. ps̄. cxlviij. Sermo igitur qui potuit ex nihilo facere qd̄ nō erat: nō poterat ea que sunt in id mutare qd̄ nō erat? Nō est enim minus dare qꝫ mutare nouas naturas rebus. ¶ Scd̄a ratio d̄r ꝯceptiua. Si corpus xp̄i supernaturaliter ⁊ miraculose potuit a virgine concipi: cur nō poterit in sacr̄o ex miraculo realiter contineri. Ideo ait Amb. vbi. s̄. Quid hic queris nature ordinē in christi corpore: cū p̄ter naturam sit ipse dn̄s natus ex virgine. Sed nō immerito dubitari pōt vtrum nobilior sit virtus transsubstātiandi panem in carnem: ⁊ vinuꝫ in sanguinē xp̄i virtute virginis ipsum cōcipientis. Et nōnulli tenere voluerūt ꝙ sic: tum qr sacerdos cōficit corpus xp̄i paucioribus verbis q̄ cōceperit virgo: tum qr virt⁹ cōceptionis in virgine terminata fuit ad corpus xp̄i passibile ⁊ mortale: ⁊ virtus transsubstantiandi terminatur ad corpus christi impassibile ⁊ immortale. Cōtra istos tn̄ sic asserētes dicit Bon̄. x. di. iiij. vbi. s̄. q. ij. ꝙ dupliciter est loqui de virtute transsubstantiante ⁊ de cōcipiente. Uno mō ꝓut sunt in suo fonte ⁊ primo principio: vt dicat̄ virtus concipiendi: que operata est cōceptionem principaliter: ⁊ ꝓpria autoritate: ⁊ similiter virtus transsubstantiandi: ⁊ sic nō est cōpunctio s̄m magis ⁊ minus in se: cū sit vna ⁊ eadē virtus diuina nō intēsa nec remissa. Sed si ipsa comparet̄ ad manifestationē factā ꝑ hos effectus iudicandum est ꝙ se habēt sicut excedentia ⁊ excessa: lꝫ enim vtrūqꝫ sit nobilissimum: ⁊ ostendat potentiā esse summā: in cōceptione tn̄ magis laudatur maiestas diuina: ⁊ in trāssubstātiatione magis captiuat̄ ratio nostra. Scd̄o modo possumus loqui de hac duplici virtute ꝓut dicitur cōmunicari creature s̄m ꝙ dicitur ꝙ virgini data est potestas concipiēdi: ⁊ sacerdoti per verbū potestas cōficiendi: ⁊ sic loquēdo simpliciter virtus cōcipiēdi dignior: excellētior: ⁊ nobilior est: tuꝫ qr subiectū magis nobilitat, Maius em̄ est esse matrē dei q̄ esse

sacerdotē:tū qꝛ actio est singularior et
p̄clarior. Maius em̄ est cōcipere q̄ ꝯfi
cere:qꝛ terminus actionis plus accipit
a cōcipiente matre q̄ a ꝯficiente sacer
dote. Accepit em̄ a matre humanitatez
ꝛ esse. In ꝯseratione v̄o corporis christi
nō accipit esse. Iccirco respondendū est
his, q̄ ꝯriū tenere voluere dicentes virgi
nem cōcepisse xp̄m mediantibus pluri-
bus verbis q̄ sacerdos cōficiat. Quos
nescio si insanos aut ignorantes nomi
nem:eo ꝙ cōparatio ista nulla est:quia
verba sunt de necessitate ꝯsecrationis:
nō aūt ꝯceptiōis. Uñ si sacerdos nūq̄
ꝓferret verba nunq̄ cōsecraret. Beatis-
sima aūt virgo nō cōcepit christuz ex vi
verboꝝ:sed ex merito virtutum suarū:
ob qđ posito ꝙ cum dixit: Ecce ancilla
dñi obmutuisset:remanētibus in ea tñ
virtutibus supradictis adhuc cōcepis-
set christum. Similiter male intelligūt
qui virtutē transsubstantiandi hoc mō
preferunt virtuti cōcipiendi:qꝛ illa ter
minat ad corpus impassibile ꝛ immor-
tale ꝛc. Nam arguunt quasi corpus xp̄i
consecratione fieret. Sed certe non fit.
Nam non fit eius humanitas:qꝛ facta
est in conceptione:non fit gloria corpo-
ris:qꝛ facta est in resurrectione:non fit
perfecta etas:qꝛ etas trigintatrium an
noruz spacio est perfecta. vnde argumē
tum deficit vt diximus:qꝛ arguit acsi fa
ceret:sed per consecrationem nihil no-
uum fit. Sz hoc solum fit vt qđ erat in
celo perfectū ꝛ gloriosum:idem sine mu
tatione sui fit in sacramēto virtute trās
substantiādi. ¶ Tertia ratio manudu-
cens nos vt firmiter credamus corpus
xp̄i esse in sacramento altaris dr̄ cōmu-
tatiua. Nam legimus sepius fuisse per
diuinam virtutem immutatam naturā
Iō Amb. in.c.reuera. de ꝯse.di.ij.in q̄t:
Forte dices aliud video:quō tu mihi as
seris ꝙ corpus xp̄i accipiam? Et hoc no
bis adhuc superest vt ꝓbemus:quātis
igitur vtimur exēplis vt ꝓbemus hoc
nō esse qđ natura formauit sed qđ bñ-
dictio cōsecrauit maiorēq̄ vim esse be-
nedictionis q̄ nature:quia benedictio
ne etiam natura ipsa mutatur. Uirgaz
tenebat moyses ꝛ proiecit eam ꝛ facta
est serpens. Rursus apprehēdit caudā
serpentis ꝛ in virge naturā reuertitur.
Uides ergo ꝓphetica gratia bis muta
tam esse naturam:ꝛ serpentis:ꝛ virge.
Currebant egypti flumina puro meatu
aquarū:subito de fontiū venis sanguis
cepit erūpere:nō erat potus in fluuijs.
Rursus ad ꝓphete p̄ces cruor cessauit:
fluminū aquaꝝ natura remeauit. Circū
clusus erat vndiq̄ ppl's hebreoꝝ. Vinc
egyptijs vallatus: inde mari clausus.
Uirgaz leuauit moyses:separauit se aq̄
ꝛ in muroꝝ specie cōgelauit:atq̄ inter
vndas via pedestris apparuit. Iorda-
nis retrorsum cōuersus contra naturā:
in sui fontis reuertit̄ exordiū. Nōne cla
ret naturā ꝛ maritimoꝝ fluctuū:vel flu
uialis cursus esse mutatā. Sitiebat po
pulus patruz:tetigit moyses petram:ꝛ
aqua de petra fluxit. Nunquid nō p̄ter
naturam operata est gratia:vt aquā vo
meret petra quam nō habebat natura?
Marath fluuius amarissimus erat: vt
sitiens populus bibere nō posset: misit
moyses lignū in aquā ꝛ amaritudinem
suā aq̄rū natura deposuit:quā infusa su
bito gr̄a tēperauit. Sub heliseo ꝓpha
vni ex filijs ꝓphetarū excussuz est ferrū
de securi:ꝛ statim mersuz est. Rogauit
heliseū qui amiserat ferrū:vt illud sibi
acquireret. Misit heliseus lignum in
aquaz ꝛ natauit ferrum:vtiq̄ ꝛ hoc p̄-
ter naturā factū esse cognouimus. Gra
uior est ferri species q̄ aquaruz liquor.
Aduertimus igit̄ maioris potentie esse
gratiam q̄ naturam:ꝛ adhuc tñ ꝓphe
tice benedictionis miramur gratiaz:ꝙ
si tantū valuit humana bñdictio vt na
turam cōuerteret:quid dicemus de ip̄a
consecratiōe diuina:vbi ipsa verba dñi
saluatoris operantur. Nam sacramētū
istud qđ accipis christi sermone confici
tur. hec Amb. Qui in talibus ꝛ similib'
exemplis nobis ostendit quanta potest
magnus ꝛ excelsus deus:cuius potestas

ti atq; virtuti immense ⁊ infinite ascribuntur omnia miracula sacramenti altaris.

¶ Qualiter miracula ⁊ exempla operata in sacramento altaris ostendunt ꝑ ibi esse corpus christi.

Capitulum.iij.

TErtio ꝓbanda est veritas sacramenti per exempla. Nam deus bñdictus etsi nō semp q̄nq; tñ ad cōfusionē cordiuꝫ inflatoꝝ multa de hoc sacro ostēdit mira atq; stupēda. Inter q̄ illud vnuꝫ est celeberrimū ac memoria dignū qđ euenit dum sctūs Antonius de padua Arimini ꝑdicabat. Ibi nāq; hereticꝰ quidam aderat q̄ male sentiebat de corpore xp̄i: atq; i cōemptū corporis xp̄i hostias nō cōsecratas sepius asino suo ꝓbebat in cibū. Cum ꝙ hoc innotuisset Antonio fidei defensori acerrimo: illuꝫ ad se vocatū dure redarguit: veritatēq; sacri ei fideliter ꝓsuasit. Cūq; ille pertinax i suo sensu maneret: assereretq; asinū suū ꝓsepe tali cibo fore depastū: cōuenit cū eo Antonius: vt de hoc experientia fieret ꝑ dies tres asinus sine cibo transiret: ⁊ die tertia Antonius in foro celebrata missa: ⁊ reseruato sacro illud inter hostias non cōsecratas reponeret atq; illo mō asinus famelicus inuitaretur ad pabulū qđ cū factū fuisset coraꝫ multitudine maxima aīal illud appropinquās sponte in qua corpus xp̄i ītra hostias nō ꝓsecratas reuerēter recondi tum erat ⁊ miraculo dei cognouit dñm suū: ⁊ caput ⁊ pedes inclinās humiliter adorauit: neq; cura sibi fuit de cibo: q̄ indigeat. Cūq; verberibus ab illo hereticō angeret: traheret: ⁊ voluere semp faciebat vt prius ob qđ hereticus ille et alij ꝑplurimi oī errore depōsito ad veram fidē redierit. Antonius aūt deo gratias referēs sacrm honorifice in loco debito posuit ⁊ ꝓseruauit. De multis etiā cōpertū est q̄ ex priuilegio spāli corpꝰ xp̄i vid erūt aut in specie pueri: aut carnis: aut sanguinis. Qđ fit ꝑm Tho. iij. parte. q. lxv. ar. v. ꝓ immutationē oculoꝝ suoꝝ q̄ sic vidēt: quoꝝ oculi imutāt ac si erꝑsse viderēt exterius carnem aut sanguinē vel puerū nulla trāsmutatione facta ex parte sacri. Qđ ꝓz ex eo quia alius videt sub specie panis. Nec tñ hic ptinet ad aliquā deceptionem: q⁊ talis spēs diuinitus format in oculo ad aliquā veritatē figurādā. ad hoc. s. q̄ manifestet ꝺe corpus xp̄i esse sub hoc sacro sicut etiā xp̄s absq; deceptione appuit discipulis eūtibus in emaus. Dicit em̄ Aug. in li. q. euāgelij: q̄ cū fictio nra refert ad aliquā significationē nō est mēdaciū: sed aliq̄ figura. Sūt itaq; multa huius sacri ꝑclarissima testimonia: q̄ tñ oia si deessent sufficere nobis ꝺz verbuꝫ xp̄i dicentis Mat. xxvj. Hoc est corpus meū: de quo dicere possum⁹ qđ ysaac dixit dū filiū tāgebat Gen. xxvij. Vor q̄dē vor iacob est: sed manus manus sunt Esau. Nā in tactu ⁊ in odoratu Esau eū repūtabat: in voce tñ iacob eū ꝓfitebat Sic in hoc admirabili sacro sensib⁹ nris scz visui: odoratui: gustui: ⁊ tactui: accidētia panis se offerunt: sed ipsi auditui vitas carnis xp̄i. O igit̄ ineffabile sacrm o inexplicabile signū amoris ihesu xp̄i: o denicq; triūphale priuilegiū nobis exhibitū. Nō est em̄ aut fuit aliq̄n tā grādis natio: q̄ habeat deos appropinquātes sibi: sicut adest nobis deus nr̄: ergo i oī deuotione qua possumus celebrem⁹ huius sacri mysteria quo nobis aduenīat gra: ⁊ tandē perēnis ⁊ eterna glia: in q̄ ipse dñs ihesus viuit ⁊ regnat cuꝫ patre ⁊ spiritu sancto per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria q̄rta hebdomade sctē de sacro eucharistie ad qđ deuote suscipiendū fideles inuigilare debēt Sermo. lxv.

ACcepit panez ⁊ gratias agens fregit ⁊ dirit: Accipite ⁊ manducate: hoc est corpus meū quod ꝓ vobis tradetur: hoc facite in meaꝫ cōmemorationē.

Doctoris gētiū verba sunt ista.j. Cor. xj. Satis vtile ⁊ ꝓficuū esse arbitratꝰ sum: si adhuc de sacramento ineffabili eucharistie nōnulla dixero: qm̄ quanto magis illiꝰ ꝑconia fidelibꝰ innotescūt: tanto ardentiꝰ excitātur ad illiꝰ vsum: deuotāq; susceptionē. Jccirco ꝑterea que dicta sunt adhuc videbimꝰ quedā nō īmerito de hoc bn̄dicto sacr̄o dilucidanda. Proponemꝰ itaq; tria principalia mysteria q̄ apl's in verbis ꝑallegatis explicauit ⁊ annotauit: videlicꝫ

Primū d̄r trāssubstātiationis.
Secundū manducationis.
Tertium consecrationis.

¶ De transsubstātiatione panis in carnem ⁊ vini in sanguinē xp̄i ⁊ de conditionibus admirandis ipsiꝰ transsubstātiationis. Capitulum.j.

Primum mysteriū annotatū ab apostolo d̄r trāssubstantiationis. Quia xp̄s panem accipiēs ⁊ gratias agēs panē illum benedixit ⁊ ꝯsecrauit conuertitq; substantiam eiꝰ in substantiam corporis sui: sic ⁊ in sacr̄o isto substātia panis in sub̄am corporis xp̄i ⁊ sub̄a vini in sub̄am sanguinis eiꝰ v̄e conuertit̄. Ad qd̄ pleniꝰ intelligēdum quattuor sunt dubia declarāda. ¶ Primū vtrū in ꝯsecratione sit vera trāsmutatio siue cōuersio panis in corpꝰ xp̄i: an panis simul maneat cū corpore? Ad quod respondet Alex.in.iiij. suo volumine.q.xxxviij.mē.j. ꝙ aliqui errātes dixerunt ꝙ in hoc sacr̄o non est aliqua conuersio: sed ad prolationē verborum sine cōuersione aliqua fit diuina v̄tute vt corpꝰ xp̄i sit ibi. Tn̄ hec positio est cōtraria sctōꝝ autoritati: vt pꝫ. Est etiā ꝯ cōgruitatē sacr̄i: diminuitq; vtilitatez meriti. Nā multiplex est rō quare congruit vt panis cōuertat̄ in corpꝰ xp̄i et nō maneat simul. Pr̄ia est vitatio idolatrie. Si em̄ sub sacr̄o maneret panis fortassis qn̄q; indistincte adoraret̄ cuꝫ dn̄o. Scd̄a ratio est efficacior deductio ad ip̄m xp̄m cōprehendēdū. Spēs em̄ panis q̄ modo deducit īmediate ad dominū xp̄m cōprehendēdū ⁊ vescēdum: tunc mediate deduceret: qꝛ ꝑmo deduceret ad cōprehēsionē panis: ⁊ post ad cōprehēsionem dn̄i. Tertia rō est spūalior refectio: mō em̄ illa refectio est spiritualis oīno: tunc esset etiā carnalis: qꝛ tūc cibꝰ carnalis assumeret̄ ⁊ nō solū spūalis. Quarta rō est v̄itatis īsinuatio.s.vt credatur ꝙ sit tm̄ cibꝰ anime ⁊ nō corporis ⁊ ꝙ hoc cibo fit vnio spiritualis ⁊ nō corporalis. Opinio ad hoc pretacta minuit vtilitatē meriti: quia ponēdo ꝙ accidētia nō pn̄t eē sine subiecto īnitēdo rōnibꝰ humanis: meritū fidei diminuit. Jō dicēdū ꝙ tota sub̄a panis ꝯuertit̄ in sub̄am corporis xp̄i remanentibꝰ accidentibus sine subiecto.

¶ Scd̄m dubiū declarandū: vtrum in ista ꝯuersiōe annihilet̄ sub̄a panis? Et ad hoc rn̄det Rich.in.iiij.di.xj. arti.j. q.iij.di.ꝙ q̄uis post ꝯuersionem sub̄e panis in sub̄am corporis xp̄i nihil de sub̄a panis remaneat: tn̄ qꝛ sub̄a corporis xp̄i in quā ꝯuersa est aliq̄d est: ānihilata nō est. vn̄ substātia panis nō est in nihilū redacta: sꝫ in meliꝰ cōmutata scꝫ in corpꝰ xp̄i: nō tn̄ ꝑm Alexā.vbi.s. de pane illo accipit esse corpus xp̄i: sed ip̄a essentia panis sine oī mutatiōe facta in corpꝰ xp̄i mutatur in illud. Jdeo Hugo li.ij.de sacramentꝫ.parte.viij.c.ix.ait: Non sic corpꝰ xp̄i in pane consecrari dicimꝰ: vt de pane corpus xp̄i esse accipiat: nec quasi corpꝰ nouum subito factum de mutata essentia: sed in ip̄m verū corpꝰ mutatā essentiā: nec ipsam substantiā panis ⁊ vini in nihilū redactam: qꝛ desijt esse qd̄ fuit: sed mutataꝫ potiꝰ quia cepit esse aliud qd̄ nō fuit.

¶ Tertium dubiū declarandū: vtrū illa cōuersio fiat in instanti vel successiue. Et respondet Rich. vbi.s. ꝙ fit in instanti: quia vt accipi potest a commentatore.iiij.Meta. Omnis successio in mutatione causatur vel ex resistentia mobilis ad motorē: vel medij ad motorem vel ratione vtriusq; ⁊ puto ꝙ sub-

resistentia ipsius medij debeat cōpre-
hendi diuisibilitas spacij ꝑ cōpationē
ad limitationē virtutis in motore. Vñ
q̄uis corpale medium angelo nō resi-
stat: tamē q: limitate virtutis est: non
posset se transferre ab oriēte in occidē-
tē pertranseundo spaciuz in instanti.
Virtus aūt cōuertēs substantiam pa-
nis in corpus xp̄i nō est limitata. Illa
em̄ cōuersio fit ꝑ virtutē diuinam que
infinita est. Nec sibi resistit substantia
panis: q: tota natura ꝑfecte subdit̄ vir
tuti diuine. Nec est aliquod mediuz ꝑ
qd̄ ista cōuersio fiat: hoc em̄ nō habet
locū ꝓprie loquēdo nisi de mutatione
locali. Panē em̄ nō esse corpus xp̄i ni-
hil positiuū dicit: ⁊ tamē si esset mediū
nō oporteret ꝙ causaret successionem
in diuina operatione. Deus em̄ vnum
lapidē transferre posset ab oriēte in oc
cidētē ꝑ totū mediū in instāti. Nō em̄
opz ꝙ diuisibilitas medij causet succes
sionē in mutatione nisi cū hoc mutās
sit limitate v̄tutis. ¶ Quartū dubium
declarādū vtrū v̄tus trāssubstātiatiua
principali⁹ respiciat sacerdotē q̄ v̄ba.
Et rn̄det Rich. di. viij. quarti. ar. iij. q.
iij. ꝙ virtus p̄dicta principalius respi
cit sacerdotē: q: qñ dñs operat̄ aliquē
effectū mediante instrumēto animato
cuiusmodi est seruus ꝟm ph̄m. j. politi
corū. ⁊ inanimato v̄tus dñi principa-
lius respicit instrumētū animatum q̄
inaīatū. In transsubstantiatiōe aūt sa
cerdos se hz sicut instrumētū aīatum:
⁊ v̄ba sicut inaīatū. ideo v̄tus dñi p̄n-
cipaliter operātis principali⁹ respicit
sacerdotē q̄ v̄ba. ¶ Scda ratio est: q:
qñ plura instrumenta per ordinē se ha
bentia cōcurrūt ad eundē effectum: vt
manus ⁊ pēna ad scripturā v̄tus prin
cipalis motoris principalius respicit
illud instrumentū qd̄ est sibi ꝓpinqui⁹
⁊ mediante quo aliud instrumētū mo-
uetur vnde v̄tus scribētis principali⁹
respicit manū q̄ pēnā. Ad transsubstā
tiationē aūt cōcurrūt plura instrumen
ta ꝑ ordinem se habentia. s. sacerdos ⁊
verba: quorū sacerdos est propinquior
principali agenti: quia sibi est similior:
⁊ eius representat personā. Est etiam
prolationis verborū causa ideo virt⁹
transsubstantiatiua principali⁹ respi-
cit sacerdotem q̄ verba. ¶ Tertia ratio
est: q: virtus transsubstantiatiua sacer
dotē respicit permanente ratione cha
racteris qui in sacerdote ꝑmanet: ver-
ba autē sicut sunt trāseuntia respiciūt
transeuntē non per aliquē transitū ex
parte virtutis ꝓut est in p̄ncipali agē
te: sed per transitū ipsoꝝ verborū ꝟm
quid: tamen predicta virt⁹ respicit p̄n-
cipalius verba q̄ sacerdotē: inquātuz
verba magis de propinquo se habent
ad effectū q̄ sacerdos: ꝟm quem mo-
dū etiam dici potest ꝙ virtus scriben-
tis principali⁹ respicit pēnā q̄ manū.
¶ De multiplici manducatione corpo
ris christi: ⁊ de dubijs que circa illā ha
beri possunt. Capl'm. ij.

Secundū mysteriū quod an-
notauit apostol⁹ in thema-
te d̄r manducatiōis asserēs
quod xp̄s dixit Mat. xxvj.
Accipite ⁊ manducate hoc
est corpus meū. Ad quod pleni⁹ intelli
gendū quattuor sunt dubia declaran-
da. ¶ Primū quot sunt modi mandu-
candi corpus xp̄i? Et respōdet magr̄ in
iiij. di. ix. ꝙ est duplex. vnus sacramen
talis: alius sp̄ualis. Que distinctio ꝟm
Boñ. ar. j. q. j. oritur vno modo a dispo
sitione sumentiū: q: quidā accedūt ma
le dispositi: ⁊ hi māducant sacramēta-
liter. quidā bene ⁊ hi sp̄ualiter. Scd̄o
accipitur a modo sumendi: quia q̄daz
suscipiunt ore corporis: ⁊ non cordis: ⁊
hi sacramentaliter. Quidaz v̄o ore cor
dis: ⁊ hi spiritualiter. Comedere igit̄
sacramentū spiritualiter est illud susci
pere cū fide īformata charitate. Come
dere autez sacramental'r est illud susci
pere cū fide sine charitate. Qui māduc-
cant sacramentaliter tm̄ suscipiunt sa
cramentū: sed non effectuz illius. Qui
v̄o manducant spiritualiter effectum

gratie consequuntur. ¶ Scdm dubiũ: vtrum mali sumant corpus christi veraciter? Et respondet Tho.iij.parte.q. lxxx.ar.iij.⁊ Boñ.in.iiij.di.ix.ar.ij.q.j. ꝙ circa hoc q̃dã antiq̃ errauerunt dicẽtes: ꝙ corpus xp̃i verũ a malis non sumit̃: q: nõ decet tantã maiestatem ⁊ carnẽ tã sanctam ⁊ purã in corpus peccatis subditũ introire. Ideo asserebãt ꝙ corpus xp̃i verũ a specieb⁹ abscederet: ex quo peccator ip̃z labijs ore ⁊ polluto contingeret. Sed hoc est erroneũ eo ꝙ manẽtib⁹ specieb⁹ corp⁹ xp̃i sub eis esse non desinit. Species aũt manet q̃diu substantia panis maneret: ⁊ sibi adesset. Manifestũ est aũt ꝙ substantia panis assumpta a pctõre non statim esse desinit si manet q̃diu ꝑ calorẽ naturalẽ digerat̃. Unde tãdiu corpus xp̃i sub speciebus sacr̃alibus manet etiã a peccatoribus sumptũ. Quare doctores oẽs dicũt ꝙ peccatores veraciter ⁊ sacramentaliter lz nõ spũal'r: corpus xp̃i suscipiant. qd̃ cãtat eccl'ia in ꝓsa in festo corporis xp̃i dicẽs: Sumũt boni: sumũt mali: sorte tñ inequali vite vel interitus. Et Aug̃.sup Job. ait: Multi de altari accipiunt: ⁊ accipiendo moriunt̃. Ad idẽ est.c.⁊ sctã.⁊.c. sicut iudas. de ꝯse.di.ij. ¶ Tertiuz dubium vtrũ peccator qui cũ certa scientia in petcato sumit corpus xp̃i: sumat illud dãnabil'r. Et ꝙ sic ptz per dictuz apl'i di. ꝙ iudiciũ sibi manducat ⁊ bibit. Q: nõ est ꝟm Boñ. q: ip̃m corp⁹ aliquã maculã det anime: sed q: peccator ipsum cõtemnit dum se preparare non vult ⁊ mundare. Sed aliquis obijcere potest si manducare corpus xp̃i cũ peccato peccatum est: ergo a simili ⁊ videre ergo quotienscunqꝫ existens in peccato mortali videt corpus xp̃i peccat mortaliter. Rñdet Tho.vbi.s̃. ad.iiij. arg.⁊ Boñ.vbi.s̃.q.ij.ad vltimũ ꝯtra. ꝙ visus non pertingit ad substantiaz corporis xp̃i: sed soluz ad species sacramentales sed ille qui manducat nõ solum sumit species sacramentales sed etiam xp̃m qui est sub eis: ⁊ ideo a visione corpis xp̃i null⁹ baptizatus ꝓhibetur: non baptizati aũt non sunt admittendi: etiaz ad inspectionez huius sacramenti. vt pz ꝑ Diony. in libro angeli. hierar. sed ad mãducationez non debent accedere nisi illi qui bene dispositi ⁊ mundati sunt quare nõ est simile videre ⁊ sumere hoc sacramentum. ¶ Quartũ dubiũ est: vtrũ accedere ad hoc sacramentũ cũ conscientia peccati sit grauissimũ oĩm pctõꝝ? Et q̃busdaz videt̃ ꝙ sic. Primo quia glo. sup illd. j. Coꝝ.xj. Qui manducauerit ⁊c. De indigne manducante ait: Ac si xp̃m occiderit puniet̃: sed pctm̃ xp̃m occidentium videt̃ fuisse grauissimũ: ergo ⁊ hoc peccatum. Secũdo arguũt: q: Hiero. dicit ĩ quadã epl'a. Quid tibi cũ feminis qui ad altare cum dño fabularis. Dic sacerdos dic clerice qual'r cum eisdem labijs filium dei oscularis: quib⁹ osculatus es filiã meretricis. O iuda osculo filiũ hoĩs tradis? Et q̃b⁹ verbis videt̃ ꝙ fornicator accedens ad mensaz xp̃i peccat sicut peccauit iudas peccato enormi ⁊ grauissimo. Respõdet tñ Tho. vbi.s̃.ar.v.ꝙ aliqd̃ pctm̃ põt dici graui⁹ alio dupl'r. Uno modo per se: alio modo ꝑ accidens. Per se quidem ꝟm rationem sue speciei: que attenditur ex parte obiecti: ⁊ ꝟm hoc quanto id contra qd̃ peccatur est maius tanto pctm̃ est grauius: ⁊ q: diuinitas xp̃i est maior humanitate ipsi⁹: ⁊ ip̃a humanitas est potior q̃ꝫ sacramenta humanitatis: inde est ꝙ grauissima pctã sunt que cõmittunt̃ in ip̃am diuinitatez sicut est pctm̃ infidelitatz ⁊ blasphemie. Secũdario aũt sunt grauia pctã q̃ cõmittunt̃ ĩ hũanitatẽ xp̃i. Tertio aũt loco sunt pctã q̃ cõmittunt̃ ꝯtra sacr̃a q̃ pertinent ad humanitatem xp̃i. Et post hoc sunt alia peccata cõtra puras creaturas. Per accidens aũt vnũ peccatũ est grauius alio ex parte peccantis: puta peccatũ quod est ex ignorantia vel infirmitate leui⁹ est peccato qd̃

est ex contemptu vel ex certa scientia Et eadē ratio est de alijs circunstātijs. Scd̄m hoc ergo cōicare in pctō mortali in q̄busdā pōt esse grauius: sicut in his q̄ ex actuali cōtēptu in cōscīa peccati ad hoc sacr̄m accedūt. In q̄busdā v̄o minus graue: puta in his q̄ ex quodam timore ne deprehendant̄ in pctō cū cōscīa peccati hoc sacr̄m suscipiāt. Sic ergo ptz q̄ hoc peccatū est multis alijs grauius ꝟm suā spēm: nō tn̄ oīm grauissimum. ¶ Ad primum ergo dicēdum q̄ pctm̄ indigne sumentium hoc sacramētum comparat̄ peccato occidētiū xp̄m ꝟm similitudinē: qr vtrūq̄z cōmittit̄ ɔtra corpus xp̄i: non tn̄ ꝟm criminis quātitatē. Peccatū em̄ occidentiū xp̄m fuit multo grauius. Primo q̄dem qr illud peccatū fuit contra corp⁹ xp̄i in sua specie ꝓpria: hoc aūt est ɔtra corpus xp̄i in specie sacramenti. Scd̄o qr illud pctm̄ ꝓcessit ex intentione nocendi xp̄o nō aūt hoc pctm̄. Similiter fornicator accipiens corpus xp̄i cōparatur iude osculanti xp̄m quātū ad similitudinē criminis: qr vterq̄z ex signo charitatis xp̄z offendit: non tn̄ quātū ad criminis quātitatē. Hec tn̄ similitudo nō minus cōpetit alijs pctōrib⁹ q̄ fornicatorib⁹. Nā ⁊ ꝑ alia peccata mortalia agitur ɔtra charitatē xp̄i: cuius signū est hoc sacr̄m tāto magis quāto pctā sunt grauiora. Scd̄m q̄d tn̄ pctm̄ fornicationis magis reddit hominem ineptū ad perceptionē huius sacramēti: inquātū scz ꝑ hoc pctm̄ spūs marīe carnis subijcit ⁊ ita ipedit̄ feruor dilectionis q̄ requirit̄ in hoc sacr̄o. Plus tn̄ ponderat impedimentū ipsi⁹ charitatis q̄ feruor ei⁹. Unde etiā pctm̄ infidelitatis: quod funditus separat hominē ab eccl̄ie vnitate simpl̄r loquēdo maxime hoīem ineptum reddit ad susceptionē hui⁹ sacramenti: vn̄ grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramētū q̄ pctōr fidelis: ⁊ magis cōtēnit xp̄m ꝟm q̄ est sub hoc sacramento preerti m si nō credat xp̄m vere sub hoc sacramēto esse: qr quātuz est in se diminuit sctītatē hui⁹ sacramēti v̄tutē xp̄i opantz ī hoc sacr̄o: qd̄ est ɔtēnere ip̄m sacramentum in seipso. Fidelis autē qui cū consciētia peccati sumit ɔtēnit hoc sacr̄m non in seipso: sed quātū ad vsum indigne accipiens.

¶ De potestate consecrandi cōcessa sacerdotib⁹ rite ordinatz ꝟm formā ecclesie q̄ soli cōficere possunt. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriuz qd̄ apostol⁹ annotauit d̄r cōsecrationis. ibi. Hoc facite in meā cōmemorationē. Lu. xxij. In q̄b⁹ v̄bis ꝟm Frāciscū data fuit potestas cōsecrandi apl̄is q̄ vt dictum est in precedentib⁹: fuerūt tūc a xp̄o ordinati sacerdotes. Sed hic q̄ttuor dubia adhuc occurrūt aperienda. ¶ Primū vtrū angeli habeāt potestatē consecrandi. Et rn̄det Alex. in. iiij. q. xxxv. mē. j. q̄ nō: eo q̄ deus talē potestatem ipsis nō dedit: ⁊ hoc cōgrue. Primo qr virtus trāssubstātiandi elementum in corpus xp̄i ⁊ sanguinē: data est verbo sensibili. vn̄ cui⁹ est ꝓferre verbū sensibile eius est ministerial̄r mediāte v̄bo tali cōsecrare. Inquit em̄ Aug. j. q. j. ī c. detrahe. Accedit verbū ad elementū ⁊ fit sacr̄m. Scd̄a rō est: qr si sacr̄a ministrarent̄ homini ꝑ angelos: esset hō in sua reparatione subiectus angelice nature: ⁊ sic nō esset ꝑ xp̄m solū restitutus in pristinā dignitatē. ¶ Scd̄m dubiū vtrū aliquis nō sacerdos possit cōsecrare? Et rn̄deo q̄ nō. īmo si oēs homines mūdi nō sacerdotes essent sctī ⁊ iusti: ⁊ ꝑ annos ⁊ annos dicerēt v̄ba cōsecratiōis sup debita materia cū intētiōe ɔsecrādi nūq̄ ɔsecrarent. Ideo scribit̄ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. c. j. Hoc vtiq̄z sacramētum nemo potest cōficere nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus ꝟm claues ecclesie: quas ipse concessit apostolis eorūq̄z successoribus iesus christus: ⁊ ecclesia cantat sic. Sacrificium istud instituit: cuius officiuz committi voluit solū presbyteris qui

bus sic congruit vt sumant ⁊ dent cete
ris. Et. xxv. dist. in. c. perlectis. dicitur:
Ad presbyterū pertinet sacramentum
corporis ⁊ sanguinis dñi in altario dei
conficere. ¶ Tertium dubiū vtrū sacer
dotes mali ⁊ peccatores possint conse
crare? Et rñdet Boñ. in. iiij. dist. xiij. ꝙ
sic: quia officium consecrandi nō est ex
propria sanctitate: vt quidam heretici
dicunt: sed ex autoritate. Tho. v̄o i. iij.
parte. q. lxxxvij. ait: Non ex hoc ipo ali
quis desinit esse minister xp̄i ꝙ est ma
lus: q̄ dñs habet bonos ⁊ malos mini
stros: qui cū autoritatem habent con
secrandi: consecrare possint. Vñ Aug.
j. q. j. c. intra. ait: Intra catholicaz ec
clesiā in ministerio corporis ⁊ sangui
nis dñi: nihil a bono maius: nihil a
malo minus perficitur sacerdote: quia
nō in merito consecrantis: sed in v̄bo
perficitur creatoris: ⁊ in virtute spiri
tussancti. Ad idem est. c. ꝓpheta. c. vt
euidenter. c. cum scriptura. c. multi se
culariū. ⁊. c. sacerdotes. ¶ Quartū du
bium vtrū sacerdotes heretici: scisma
tici: excōmunicati: vel degradati: pos
sint cōficere? Et respōdet Boñ. in. iiij.
di. xiij. ar. j. q. j. ꝙ aliqui voluerunt di
stinguere ꝙ sacerdotes mali quidā oc
culte sunt mali: ⁊ tales possunt ꝯsecra
re. Alij v̄o sunt manifeste mali ⁊ ab ec
clesia precisi: sicut heretici: ⁊ alij predi
cti: ⁊ tales non possunt. Et ad hoc alle
gant dictū Aug. j. q. j. c. extra catholi
cā. Extra catholicā ecclesiam non est lo
cus veri sacrificij. ⁊ Hieronymi in. c.
odit. qui dicit: Odit dñs sacrificia he
reticoꝝ: ⁊ a se ꝓijcit: ⁊ quotiēs in noīe
eius congregati fuerint detestatur fe
torē eoꝝ: ⁊ claudit nares suas. Habēt
etiā ibi. c. nō oportet. Sed tamen posi
tio ista falsa est: vt patebit. Ideo dicen
dū ⁊ melius ꝙ sacerdotes oēs p̄nomi
nati consecrare possunt: q̄ potestas cō
secrādi eucharistiā vt inquit Tho. ꝑte
iij. q. lxxxij. ar. j. ⁊ oēs theologi ꝑtinet
ad characterem sacerdotalis ordinis.
Character aūt indelebilis est. Ideo di
cendū ꝙ in sacramento duo attēdunt
scz sacramēti veritas: que cōsistit quā
tū ad rē primā: ⁊ sacramenti vtilitas
que consistit: quātū ad rē vltimā: q̄ est
incorporatio vel vnio: quātū ad corp
mysticū. Si de veritate sacramenti lo
quamur veritas saluat̄ vbi ex ꝑte mi
nistri est ordo ⁊ intentio ⁊ verbi prolo
tio: cū adest debitū elementū. Si aut
loquamur quātū ad vtilitatē dicendū
ꝙ sacerdos bonus conficit ad vtilita
tē suā ⁊ assistentiū. Malus occultus ad
dānū suū tm̄: nihilominus ad vtilitatē
assistentiū qui deuote audiūt missam.
Sed precisus ⁊ hereticus ad dānatio
nē suā: ⁊ omniū assistentiū. Quia ergo
in precisis ⁊ hereticis manifestis poni
tur sacramētū om̄i fructu: q̄uis sit ibi
corpus xp̄i verū: ideo loquunt̄ sacri ca
nones ipsorū sacrificia detestantes nō
rōne operati operis sz dāni. Rich. v̄o
in. iiij. ar. j. q. j. dicit: ꝙ prefatos sacer
dotes posse hoc sacrificiū cōficere intel
ligitur dupliciter: aut de iure: aut de fa
cto. Primo modo nō oīs sacerdos pōt
hoc sacramētū cōficere: q̄ nec irregula
ris: nec suspensus: nec interdictus: nec
excōmunicatus: nec scismaticus: nec he
reticus: nec degradatus hoc sacramen
tū pōt de iure cōficere: q̄ cuilibet pre
dictoꝝ ꝓhibitus est potestatis sacer
dotalis vsus: vnde cōficiendo grauissi
me peccant. Scdo modo scilz de facto
quilibet ipsoꝝ pōt vt predictū est. Con
siderēt itaq̄ laici quāta est sacerdota
lis dignitas: quāta sacerdotibus data
est potestas. Non sint ipsi sacerdotū iu
dices ⁊ ex consequenti sacramentoꝝ cō
tēptores: de quo plenius diximus in ope
re de virtutibus. Uenerentur ⁊ colant
illos vt patres: ⁊ dños ⁊ tanti sacramē
ti ministros. Preparent se oēs cū om̄i
humilitate ⁊ reuerētia ad sacram com
munionē de illoꝝ manibus suscipien
dā. Ipsi v̄o sacerdotes studeant ꝑ viri
bus nitorē mentis ⁊ anime cōseruare:
viuereq̄ munde ⁊ caste vt sic digne cō
ficere possint ⁊ dispēsare fidelib⁹ absq̄

ꝓprio detrimento: imo cũ merito ⁊ benedictione dei sacratissimũ corpus filij eius dñi nr̃i iesu xp̃i: qui est bñdict⁹ ⁊ laudabilis ꝑ ĩfinita scl̃a scl̃oꝝ. Amẽ.

¶ Feria quinta in cena dñi: de exẽplis a xp̃o nobis exhibitis: in quibus eum sequi debemus ⁊ precipue tẽpore sacre eucharistie cõmuniõis. Sermo.lxvj.

Exemplũ enim dedi vobis vt quẽadmodũ ego feci: ita ⁊ vos faciatꝫ. Pijssimi iesu verba sunt ista Joh̃is. xiij. c. ⁊ in euangelio hodierno. Suscepturi sanctissimũ sacramẽtũ hodierna die vel in ꝓxima solẽnitate paschali diligenter: ac sollicite inuigilare debem⁹: vt ad illud accedam⁹ cũ omni mundicia: puritate ac reuerentia. Id aũt facere poterim⁹ si voluerimus imitari exẽplavirtutũ: que docuit nos ipse xp̃s in vltima sua cena. In illa nanq̃ docuit nos oẽs q̃d cõmunicando essemus facturi. Iccirco in presenti sermone pro morali declaratiõe euãgelij de exẽplis moralib⁹ sp̃ualiter in eo contentis: ⁊ a dño iesu xp̃o nobis oblatꝫ erim⁹ tractaturi: qm̃ ad illa xp̃s iesus nos ĩ v̄bis ĩ themate p̃missis inuitat. ¶ In q̃b⁹ totũ euãgeliuꝫ hodiernum complectẽdo septẽ exẽpla deuotissima declarabim⁹.

Primũ d̃r memorãde mortalitatis.
Scd̃m cõsummande charitatis.
Tertium tolerande aduersitatis.
Quartũ cõtemnende prosperitatis.
Quintũ obseruande castitatis.
Sextum exercende humilitatis.
Septimum desiderãde felicitatis.

¶ Qualiter xp̃s docuit nos exẽplo suo memores esse mortis acerbissime quaꝫ ꝑ nobis pctõrib⁹ ex charitate ⁊ amore patientissime tolerauit. Capl̃m.j.

Primũ exẽplũ q̃d xp̃s nobis exhibuit dicit̃ memorande mortalitatis. Ipse etem̃ memor erat mortis sue q̃d euãgelista exp̃mit dicẽs Joh̃. xiij. Ante diẽ festũ pasche: sciens iesus q̃r venit hora ei⁹ vt transeat ex hoc mũdo ad patrẽ: cũ dilexisset suos q̃ erant in mundo in finez dilexit eos. Pro q̃ꝝ verboꝝ declaratiõe tria sunt notãda.

¶ Primũ quid per hoc nomen pascha intelligat̃. Et ad hoc sic dicit Aug̃. sup̃ Joh̃. Pascha nõ sicut q̃dam estimant grecũ nomẽ est: sed hebreũ. Opportunissime tñ occurrit in hoc noĩe quedã cõgruẽtia vtrarũq̃ liguarũ. Quia em̃ pati grece paschi d̃r ⁊ ideo pascha passio putata est: vel hoc nomen a passione sic appellatũ. In sua v̄o lingua hoc est in hebrea pascha transitus d̃r: propterea q̃ tunc p̃mũ pascha celebrauit ppl̃s dei: qñ ex egypto fugiens rubruꝫ mare ꝑtrãsiuit. v̄m aũt Nico. de lyra dicebat̃ pascha iudeoꝝ trãsit⁹ eo q̃ tunc angel⁹ trãsijt ꝑ egyptũ interficiẽs primogenita egyptioꝝ: ⁊ filios israel saluãs. ¶ Scd̃z notãdũ q̃ paschale festũ apud iudeos incipiebat a vespa diei ĩ qua luna erat. xiiij. Dies autẽ festiuus apud eos incipit a vespa vnius diei: ⁊ durat vsq̃ ad vesperã sequentis diei. vñ Leuit̃. xxiij. c. d̃r a deo. A vespe vsq̃ ad vesperũ celebrabitis sabbata vr̃a: ⁊ sic dies pasche solẽnis erat luna. xv. ꝓpter q̃d eñdẽ diẽ quẽ Joh̃es nomĩat. ante diẽ festũ pasche ꝓpter naturalez distinctionẽ dierũ. Marcus noĩat primũ diẽ azymoꝝ: q̃r a vespe precedentis diei incipiebãt comedere azyma. Quare v̄m Hiero. om̃esq̃ theologos. di. xj. q̃rti. tenendum est q̃ iesus fecit cenam luna. xiiij. ⁊ passus est luna existẽte. xv.

¶ Tertiũ notãdũ q̃ sicut xp̃s recordabatur mortꝫ de ꝓximo sibi ĩminentis: ita ⁊ qui vult cõicare mortem xp̃i ad suã mẽtẽ reuocare d̃z: hoc docuit apl̃s cũ dixit. j. Coꝝ. xj. Quotienscunq̃ mãducabitis panem hunc: ⁊ calicẽ bibetꝫ mortem domini annunciabitis donec veniat.

¶ Qualiter xp̃s nos docuit exẽplo suo vt memores sim⁹ ĩmẽse charitatis sue: qua nos dilexit. Capl̃m.ij.

Ecūdū exēpluz quod docuit nos xp̄s d̄r ꝯsummande charitatis: s. de quo euangelista scribit. Joh. xiij. Cū dilexisset suos q̄ erāt in mūdo: ī finez dilexit eos. i. ſm glo. maiora signa dilectionis oñdit. Dilexit nāq; dñs seruos suos iustos ⁊ sctōs: reos ⁊ peccatores: ꝓ eis patiēdo ⁊ moriēdo. Ob quod Piero. ad Damasuz papā de filio ꝓdigo ait: Que maior pōt esse clemētia: q̄ vt dei filius hoīs putaret: decē mēsiū fastidia sustinere: partꝰ expectaret aduentū: ꝑ singulas adolesceret etates: ⁊ post ꝯtumelias vocū: alapas: ⁊ flagella crucis: ꝓ nobis fieret maledictꝰ: vt nos a maledicta legis absolueret. Et apl's Ro. v. inq̄t: Cōmēdat suā charitatē deꝰ in nobis: ⁊ qm̄ cū adhuc pctōres essemus: xp̄s ꝓ nobis mortuꝰ est. Si ergo xp̄s tātū dilexit nos vt sanguinē suū ⁊ vitā daret ꝓ nobis: nos debemus ⁊ illū diligere: ac ꝓ eiꝰ amore ꝓximoꝝ odia deponere. An nō heretici vl' ingrati habēdi sunt illi q̄ xp̄m non diligūt ꝓ q̄bꝰ mori dignatꝰ est? Propterea scribit sic de ꝯse. di. ij. in. c. iterat. Sēp xp̄i mors ꝑ scl'i vitā posteris est nūcianda vt discāt q̄ charitate dilexit suos q̄ ꝓ eis mori dignatus est. Cui oēs debemus vicē repēdere charitatꝫ: qz ad hoc prior dilexit nos cū essemꝰ gehēne filij: vt eū diligeremꝰ a morte iā liberati. Et Cassiod. in li. de dilectiōe dei ait alloquēs aīam sic. Audi aīa mea ⁊ auribꝰ ꝑcipe diuinā clementiā. Quis abyssuz tā ineffabilis gr̄e ꝯsiderauit? Quis de fonte tante dulcedinis gustauit ⁊ non amauit? Quare nō diffundis in deum vniuersos affectꝰ quos dirigis ad vanitates ⁊ īsanias falsas? Cur q̄so diligis aliq̄d p̄ter illū q̄ tā benigne taz misericorditer a tot miserijs te redemit? Jugi scrutinio ⁊ assidua meditatiōe reuolue qual'r vnigenitꝰ dei p̄ris cū eēt splēdor ⁊ figura substātie eiꝰ post exinanitionez vsq̄z ad formā serui: post lachrymas: post labores: post sudores: post contumelias: post flagella: post sputa: post liuores: post coronā spineā: pro te affixus in cruce q̄nq̄z pepēdit. Ab eo eleuabat ad patrē in sacrificiū vespertinū vt te ad amplexus amicabiles inuitaret Uide aīa mea ne īgrata sis in tanto cumulo bñficioꝝ. Jngratitudo enim est perēptoria salutꝫ. hec ille. Qñ ergo xp̄s cōspicit hoīem q̄ nō diligit cōquirit de illo. vt Aug. inq̄t li. v. ꝯtra heres. di. Cū essem vnicus p̄ris mei reconciliaui te: cū inter mōtes ⁊ siluas errores: q̄siui te: humeris meis portaui te: laboraui: sudaui: caput meū spinis opposui: manus meas ⁊ pedes clauis obiecī: lancea latus meū aperui: vt te mihi copularem: ⁊ tu diuideris a me.

¶ Qual'r xp̄s nos exēplo suo docuit aduersa libēti animo tolerare ⁊ ī tribulationibꝰ esse patientes. Capl'm. ij.

Ertiū exēplū q̄d nobis xp̄s dedit d̄r tolerāde aduersitatis.

Tolerauit eū iudā ꝓditorē suū equo ⁊ patienti aīo: quē ī cena retinuit cōmūicauitq; eū cū alijs discipl'is: ne eiꝰ pctm̄ occlt̄ faceret manifestū: vt hr̄. j. q. j. i. c. xp̄s. ⁊ hoc euangelista exp̄ssit cū dixit Joh. xiij. Et cena facta: scz quātum ad esum agni paschalis: nō tñ cōpleta quātum ad alia cibaria. Sequit cū diabolꝰ iam misisset in cor vt traderet eū iudas simonis schariotꝫ: sz ſm Nico. de lyra: q̄ die precedēti eū vēdiderat suggestiōe diaboli hanc ꝓditionē in cor ipsiꝰ mittētis. Sequit tex. sciēs q̄ oīa dedit ei pater in manus: ⁊ q̄ a deo exiuit: ⁊ ad deū vadit. Que verba exponēs Greg. iiij. moral'. ait: Sciebat eū q̄ in manu sua ip̄os etiā ꝑsecutores acceperat vt ipse in se ad vsuz pietatis intorqueret q̄cq̄d eoꝝ cōtra se malicia ꝑmissa seuiret. O quāta erat patiētia ⁊ lōganimitas bñdicti iesu xp̄i: qñ ī cena illa respiciebat ꝓditorē: videbatq; cor eius malignū: ⁊ tñ nō eijciebat eū: nō ostendebat sibi turbulentā faciē nō inferebat cōtumelias illi ⁊ cōuitia sz modis oīb

mãsuetissimis quãtũ ĩ se erat: q̃rebat re uocare illũ a cogitatu maligno. O patiẽtia ĩuictissimi xp̃i iesu bñdicti. Hãc docuit nos v̄bo cũ dixit Lu. xxj. In patientia vr̃a possidebitꝫ aĩas vr̃as. ⁊ Mat. v. Bti q̃ ꝑsecutionẽ patiunt̃ ꝓpter iusticiã qm̃ ipoꝝ ẽ regnũ celoꝝ. De patiẽtia aũt laudib⁹ multa dicta sunt a nobꝫ in ope de v̄tutib⁹: iõ pauca ꝫ sufficiãt.

¶ Qual'r xp̃s nos exẽplo suo docuit cõtẽnere ꝓspera mũdi hui⁹: ⁊ ne ĩ illis fiduciam habeam⁹. Capl'm. iiij.

Uartũ exẽplũ qd̄ xp̃s nos dedit cõtẽnẽde fuit ꝓspitatis.

q De q̃ euãgelista scribit Joh. xiij. Surgit a cena ⁊ ponit vestimẽta sua. i. deponit. ꝑ hoc innuẽs deponẽdũ esse oẽm scl'i huius affectũ neq̃ cõfidẽdũ esse in bonis presentis vite. Qd̄ Hiero. dixit: sic scribẽs in epl'a ad exuperãtiũ. Si fieri põt imitare ioseph: ⁊ egyptie dñe palliũ derelinque. nudus xp̃z: nudũ seq̃re. Nec solũ a xp̃o eiusq̃ sctis: verũetiã a gẽtilibus sꝑ monemur: vt hui⁹ vite gaudia paruipendam⁹ respuamusq̃ oĩa bona ei⁹. Uñ ⁊ Señ. ad Lucillum ait: Noli huic trãq̃llitati cõfidere. Et iteꝝ ad eũ dẽ. Clamo vitate q̃ vulgo placent q̃ casus ad oẽ fortuitũ bonũ suspitiosi pauidiq̃ subsistite. Et fera ⁊ piscꝫ sepe aliqua oblectatione decipit̃: munera ista fortune putatis ĩsidie sunt. Quisquis vestrũ tutã agere vitã volet: ista fiscata bñficia deuitet q̃plurimũ: in q̃bus hoc quoq̃ miserrimi fallimur: q̃ dum hr̃e putam⁹ ĩ p̃cipitia cursus iste deducit: ⁊ hui⁹ eminẽtꝫ vite exit⁹ cadere est.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit obseruare ⁊ custodire sibi valde acceptaꝫ virtutem castitatis. Capl'm. v.

Uintũ exẽplũ a xp̃o nobis datũ fuit obseruãde castitatis.

q Qd̄ euãgelista explicauit cũ dixit Joh. xiij. Et cũ accepisset linteuꝫ p̃cinxit se. Nos etiã lũbos p̃cinctos habere debemus. ꝑm illud Lu. xij. Sint lũbi vr̃i p̃cĩcti. Que v̄ba exponẽs Grego. in homelia: ait: Lũbos em̃ p̃cingim⁹ cũ carnis luxuriã ꝑ ꝯtinẽtiã coartam⁹. Sꝫ vt dicit Aug. quẽ allegauim⁹ in ꝑmõe de luxuria. Inter oĩa xp̃ianoꝝ certamĩa duriora sunt p̃lia castitatis: in q̃b⁹ quotidiana est pugna ⁊ rara victoria. O quanta multitudo dãnat̃ ꝓpter vitia carnis. Ecq̃s explicet quot sunt illi q̃ vt persistãt in miserijs ⁊ turpitudine cõfiteri ⁊ cõmunicare postponũt. Quis etiã enumeret quot inueniunt̃ q̃ post ꝑpetrata nefandissima ⁊ fetidissima pctã carnalia p̃e verecũdia illa nõ cõfitent̃ ⁊ sine vera emẽdatiõe ꝯscĩe accedũt ad sacrã cõmunionẽ. O ĩfelix ꝯditio taliũ sic faciẽtiũ: q̃ iudiciũ dei mãducãt ⁊ bibũt.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit vt hũilitatꝫ exercitia nõ recusem⁹. Cp̃. vj.

Sextũ exẽplũ qd̄ xp̃s nobis tribuit d̄r exercẽde humilitatꝫ. De quo euãgelista subdit. Deinde misit aquaꝫ in peluiꝫ ⁊ cepit lauare pedes discipuloꝝ ⁊ extergere linteo quo erat p̃cinct⁹. O q̃d erat videre regẽ angeloꝝ: ⁊ dñm celi ⁊ terre genuflexũ ante pedes discipuloꝝ ⁊ manib⁹ ꝓp̃rijs cotrectãtẽ ⁊ lauãtẽ pedes illos sordidos ⁊ lutosos. Interroga eũ aĩa mea: ⁊ dic illi. Cur o bone iesu tãtũ te hũilias: vt defatigat⁹ ⁊ madefact⁹ sudore pedes discipl'is tuis laues? Et r̃ndebit tibi ꝓnus. O aĩa mea. Charitas q̃ me traxit vsq̃ ad exinanitionẽ vsq̃ ad formã serui: ipa me sic hũiliare cõpellit. Quinĩmo ⁊ maiora hũilitatis officia suscipe coget: cũ die crastĩa crucifix⁹ ⁊ nud⁹ cũ latrõib⁹ deputabor. Mat. xj. Sꝫ discite a me oẽs: q̃r mitꝫ suꝫ ⁊ hũilis corde.

¶ Qual'r xp̃s exẽplo suo nos docuit vt desiderem⁹ supernã felicitatẽ. Cp̃. vij.

Septimũ exẽplũ qd̄ xp̃s nobis dedit d̄r desiderãde felicitatꝫ.

s q̃r petrũ ĩduxit vt desideraret hr̃e ꝑtẽ secũ. Dicit ergo iohãnes. Uenit ergo ad simonẽ petrum. Et dixit ei petrus. Domine tu mihi lauas

pedes. In passu hoc dubitare solēt q̄dā vtrū xp̄s lauerit pedes discipulorū alioꝝ prius q̄z Petri. ⁊ Origen. dicit q̄ sic: q: incepit lauare a minorib⁹. Sed non videt verisimile. vt dicit Nico. de lyra. si transisset p oēs alios: q̄n aliq̄s eoꝝ vel plures recusassent hāc lōtionē sicut ⁊ petrus. Et ideo alij doctores dicunt q̄ primo venit ad petrū: propter q̄d alij discipuli audita reprehensiōe petri nō fuerunt ausi vltra iam recusare. Q̄ ergo euangelista dicit cepit lauare tē. Et postea subdit. Venit ergo ad simonem. nō est p hoc intelligendum q̄ alios lauerit ante xp̄m: sed euangelista prius dixit factū in generali postea explicat modū in particulari: incipiēs a Petro q̄ dixit: Dñe tu lauas pedes. i. tu vis lauare pedes mihi peccatori tu qui es filius dei. q. d. nullo modo decet. Simileverbū dixit in principio sue cōuersionis Lu. v. Exi a me: q: hō pctōr sum. Rñdit iesus ⁊ dixit ei: Qd̄ ego facio tu nescis modo: scies aūt postea. i. ꝑm Chrysо. humilitatē hui⁹ doctrine. Et quō humilitas sufficit in deum ducere. Dicit ei Petrus. nō lauabis mihi pedes in eternū. i. nunq̄ ꝑm Aug. ac si diceret nunq̄ sustinebo vt tu laues pedes meos. Et ꝑm Nico. de lyra. licz Petrus hoc faceret bono zelo: tñ indiscrete hoc faciebat: q: cū xp̄s non posset errare nō debebat voluntati ei⁹ aliquo modo resistere. Iccirco rñdit ei Jesus. Si nō lauero te nō habeb̄ ptē mecū. Qd̄ moraliter ⁊ literaliter intelligi pōt. Moraliter q̄ppe intelligēdo nullus pōt habere partē cū xpo in gl̄ia celesti nisi lotus fuerit a macula pcti: iuxta illud Apoc. xxi. Non intrabit in eā aliq̄d coinq̄natū. Si autē intelligat̄ de lotiōe corpali literaliter: tūc ꝑm Origen. dubiū est quō ille q̄ ob reuerētiā iesu nō permittebat lauare pedes suos: nō hēbit partē cū filio dei. Et rñdet Nico. de lyra. q̄ sicut aliq̄d est illicitū nō ex sui natura: sed tñ q: prohibitus: vt ptz de ligno vetito primo parēti; ita filr aliq̄d est necessarium ad salutē: non ex sua natura: sed ꝓpter preceptum dei vel prelati: ⁊ sic erat in ꝓposito. Ex quo cum xp̄s volebat simpliciter hoc facere. Petrus de necessitate salutis tenebat̄ hoc sustinere. Sed cum a xpo fuit reprehensus rñdit. Dñe nō tm̄ pedes meos: sed ⁊ manus ⁊ caput. q. d. prius sustinerē a te p totū corpus lauari q̄ a te separar q: q̄uis esset durū sibi vt magr̄ suus ei seruiret: tñ grauꝰ illi erat ab ipo separari. Tū ō: in itinerario clementis: q̄ q̄ncunq̄ Petrꝰ memor erat dulcissime societatis xp̄i resoluebat̄ in lachrymas: ita q̄ facies eius adusta videbatur ex frequenti lachrymarum fluxu. Dicit ei iesus. Qui lotus est scz p baptismum non indiget: nisi vt pedes lauet. i. affectus. q: vt dicit Aug. in expositiōe huius passus. Si aliq̄s baptizat̄ statim moriat̄ euolat ad patriā nec idiget aliqua alia lotione: sed si supuiuat indiget lotiōe pedum: id est affectionē mētis. Subdit adhuc xp̄us. Vos mundi estis: sed nō oēs. Ubi Aug. Poc q̄d ne quereremus ipse euangelista patefecit adiungens. Sciebat em̄ quisnam esset qui traderet eum. Et Origen. Qd̄ ergo dicit: vos mundi estis: refert ad rem. qō ꝺo subdit. sed nō oēs. dicit propter iudā existētem immundū. Sequitur euangelista. Postq̄ ergo lauit pedes discipulorū suorū accepit vestimenta sua: ⁊ cum recubuisset iterum dixit eis. Scitis q̄d fecerim vobis: Vos vocatis me magister ⁊ dñe ⁊ bene dicitis: sum etem̄. Si ergo laui pedes vestros ego dñs ⁊ magr̄: ⁊ vos debetis alter alterius lauare pedes. i. pietatis: benignitatis: ⁊ humilitatis obsequia inuicem exhibere: qm̄ hec est via per quam acquirit̄ beata vita. Ergo vt sacra cōmunio nobis ꝓficiat: deinꝰ operaꝫ vt in his septē premissis exemplis imitemur dñm iesuꝫ xp̄m vt sic tandem admittamur ad cenā illā magnaꝫ in qua oēs electi pascunt̄: reficiūturq̄ ꝺtā vnsiōe dei; q̄ est bñdictiō sclā sclorꝫ. Amē.

¶ Feria quinta in cena dñi. de celebratione misse ac eius significatione: necnon ⁊ illius auditione. Sermo.lxvij.

Sacrificate sacrificiū iusticie: ⁊ sperate ī dño. Illuminati ꝓphete v̄ba sunt ista ps̄. iiij. Possunt ac debent oēs fideles sperare vberem fructū se fore suscepturos ex frequenti oblatiōe sacrificij īmaculati dei nostri iesu xp̄i: qui quotiēscunq; misse debite celebrātur offertur ꝓ viuis atq; defunctis. Et lz nō oēs esse possunt parati semper ⁊ quotidie sanctissimum sacr̄m suscipe: veruntñ nō priuant̄ suauissimo ei⁹ fructu cum assistunt fideliter ⁊ deuote qñ a sacerdotib⁹ ꝯsecrat̄. Vñ Aug. de ꝯse. di.ij.in.c.vt quid.ait: Ut q̄d paras dētē aut ventrē crede ⁊ manducasti. Qm̄ autē plerīq; cor habētes aridū ⁊ indeuotum negligenter suo tpe ad missas audiēdas cōueniunt: aut illas audiūt minus reuerēter: iccirco in hoc sermone de missa loquemur: ad quā nos inuitat ꝓpheta in v̄bis ꝓpositis: exhortans etiam eos qui non sunt sacerdotes vt velint adesse in celebratione tāti mysterij: sperantes ob id cōsequi copiosa munera gratie dei. De missa itaq; tractaturi tria mysteria principalia declarabimus.

Primum erit de celebratione.
Secundum de significatione.
Tertium de auditione.

¶ Qr triplex regula est obseruanda in celebratione misse: scilz loci temporis: ⁊ modi. Capl'm.j.

Primū mysterium de missa declarandū est de ei⁹ celebratione. Nā lz vt ait Hugo.lib̄.de sacr̄is. Missa nil aliud est q̄ consecratio eucharistie: q̄ ideo d̄r missa: q: mittit̄ hostia vl' oblatio. Vel sicut dicit magr̄ di. xiij.q̄rti. Missa d̄r q: mittitur celestis missus: q̄ vt expōit Inno. est magni cōsilij angel⁹. Iste in quā mittit̄ ad cōsecrādū: q: ille est sacerdos īuisibilis dominꝰ iesus xp̄s q̄ ꝯsecrat ⁊ cōficit hoc sacr̄m vbicunq; cōficiat̄. Vel d̄r missa q: ꝑpl'us fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis ꝑces ⁊ vota ⁊ oblationes deo mittit. Tñ celebranda est cum obseruatione triplicis regule.

Prima est loci.
Secunda temporis.
Tertia modi.

¶ Prima regula obseruāda in celebratione misse est loci. Vt em̄ inq̄t Rich. in.iiij.di.xiij.ar.iij.q.j. Cōiter nō licet missaz celebrare in loco nō sacro: q: sic instituit eccl'ia. vt ptz de ꝯse.di.j.c.sicut.c.missaꝝ.c.hic ergo.⁊.c.null⁹ p̄sbyter. Cui⁹ institutiōis rō fuit: q: ī sacramento altaris q̄d in missa ꝯsecrat̄: continet̄ ille q̄ est summe sctūs ⁊ toti⁹ nr̄e sanitatis cā effectiue inquātū deus: ⁊ memorie inquātum hō. In casu tamē magne necessitatis ꝑmittunt iura celebrari in loco non sacro: si tñ tabula sit cōsecrata: ceteraq; sancta mysteria ad illud officiū ꝑtinētia ibi affuerint sicut cum eccl'ie oēs fuerint incēse: vel cum hoīes essent in itinere: vel cum adesset alia aliq̄ legitima ⁊ rōnabilis causa: in q̄b⁹ casib⁹ cū licētia ep̄i celebrare licet in loco nō sacro. Cōcedit̄ tñ fratribus predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹ exigēte legitima cā vtputa duz essent p̄dicātes v̄bū dei in publicis cāpis vel plateis: aut ī sil'ib⁹ celebrare cū altari viatico absq; licētia ab ep̄o postulata vel īpetrata: quod ptz ex̄ de puile.⁊ priuil'.exces.c. in his. vbi sic habet̄: In his q̄ ad cultū diuinum facere dignoscunt̄ non maligna: sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vñ mirari cōpellimur q̄ cū fratrib⁹ predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹ duxerimus indulgendum: vt vbicūq; fuerint sine parrochialis iuris preiudicio: cū altari valeāt viatico celebrare. Quidā nimis stricte interpretādo indulgentiā nostrā nitunt̄ asserere q̄ per eā dicti fratres preter prelatoꝝ assen-

sum facere hoc non possunt: ꝓpter qđ eos celebrare iuxta indulgētiā apostolicā nō ꝑmittūt. Cū aūt nihil eis conferret memorata indulgentia: sine qua prelatis annuentib⁹ id liceret eisdem fraternitati tue mandam⁹ q̄ten⁹ interpretatiōe hmōi reprobata: dum tñ ab alijs q̄ iuri parrochiali ꝓueniūt: prorsus abstineant: datā eis sic licētiā celebrandi autoritate nostra non differas publicare: ita ꝙ dicti fratres aliquam ex īdulgētia nostra videant̄ in hoc gratiā cōsecuti. hec ibi. Que v̄ba sunt Honorij tertij. Et sicut in loco sacro vt dictū est cōmuniter misse sunt celebrāde: ita etiā celebrari debēt sup altari cōsecrato. Notādū tñ ꝟm Ric. vbi. s̄. q. ij. ꝙ ante tēpus Siluestri celebraret̄ super altare ligneum: quod cito poterat transferri: quia ꝓpter persecutionē nō erat fidelib⁹ certus locus ad manēdū: tñ postea instituit eccl'ia vt celebraret̄ sup altare lapideū. Vñ de ꝯse. di. j. ī. c. altaria. d̄r. Altaria si nō fuerīt lapidea chrismatis vnctiōe nō cōsecrent̄. Cui⁹ ratio fuit: q̄ altare debet esse de materia forti: q̄ cōsecrari debet ⁊ ideo non debet esse de terra. Et q̄ in ecclesia debet esse copia altariū: vt hoc mysteriū frequentet̄: ideo altare non debet esse de auro vel de argēto: que nō faciliter possunt haberi. In veteri autē lege q̄ non sic multiplicabantur altaria: nihil opus erat si de auro fierent. Cōuenientius etiam est altaria fieri de lapide q̄ de ligno ꝓpter significationē: q̄ vt dicit glo. in. d. c. altaria. Altare significat xp̄m: qui d̄r petra. Sed occasiōe dictorū apd multos dubitat̄. Utrū celebrās sup altare nō cōsecratū aut fractum sit irregularis? Et rñdet Rich. vbi. s̄. ar. iiij. q. ij. ꝙ non: eo ꝙ irregularitas est de iure positiuo ⁊ hoc nō est in iure positū. Scienter tñ celebrans super altare nō cōsecratū grauiter peccat etiaz si hoc faciat ex ignorātia crassa: q̄uis minus grauiter q̄ si hoc faceret scienter q̄ ecclesia ordinauit sup altare consecratū debere celebrari: vt pz de ꝯse. di. j. c. eccl'ie. ⁊ ex̄ de ꝯse. eccle. vel alta. c. j. ⁊ c. qđ in dubijs. ¶ Scđa regula seruāda in celebratiōe misse d̄r tp̄is. De quo sciendū ꝟm Rich. vbi. s̄. ar. ij. q. iiij. ꝙ q̄ hoc sacr̄m ꝑtinet ad tp̄us gratie qđ ꝑ diē significat̄. iuxta illđ apl'i Rom. xiij. Nox p̄cessit dies aūt appropinquauit: ideo cōiter loquendo missa debz celebrari in die artificiali ⁊ nō in nocte: incipiēdo diē artificialē nō tñ ab ascēsu solis sup orizontē nostrū: sed ab illa parte tp̄is qua pōt ꝑpēdi esse sup orizontē nostrū aliqua aeris illustratio ꝑ aliquos radios solis: q̄ illustratio est manifestatio solis orituri. In nocte tñ natiuitatꝫ dñi media nocte vl' circa illā horā celebrat̄ missa ⁊ antiquitus celebrabat̄ in principio noctis resurrectionis. Et hoc ꝓpter priuilegiū illarū noctiū. Et hoc d̄r de ꝯse. dist. j. in. c. nocte sancta. Nocte sctā natiuitatis dñi saluatoris missas celebrent presbyteri ⁊ hymnū angelicū in eis solēniter decantent: qm̄ etiā eadē nocte ab angelo pastorib⁹ est nūciatus. Et subito facta est cū angelo multitudo celestis exercitus laudātiū deū ⁊ dicētiū: Gloria in excelsis deo ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. de hoc Rich. vbi. s̄. q. iiij. Quare aūt celebrant̄ tres misse in die natalis dñi. rō est ꝟm Archi. in tractatu quem fecit de offi. eccl'ie: q̄ vna missa scz ante diē significat tp̄s ante legē q̄n eramus in tenebris. Scđa missa in aurora sig̃t tp̄s sub lege q̄n nōdū plena dei cognitio habebat̄. Tertia in die sig̃t tp̄s gr̄e q̄n iā plena cognitio hr̄. De hora autē misse sciēdū ē ꝙ īstituta est fieri cōiter trib⁹ horis scz hora tertia sexta ⁊ nona. Celebratio enim misse est memoriale passionis xp̄i: q̄ ꝟm Aug. in li. de concordia euāgelistaꝝ. crucifix⁹ fuit hora tertia linguis iudeoꝝ: hora sexta manibus militū ⁊ hora nona expirauit. Cōsuetudo tñ est vt nō dicat̄ solēnis missa hora nona: nisi in dieb⁹ ieiuniorū: ⁊ maxime q̄n episcopi faciūt ordinatio

nes. Misse aūt priuate dici possunt ab aurora vsq; ad sextam. hec Rich. d. q. iiij. Sed dubiū oritur apud plerosq; q̄re ī parasceue nō celebrat missa: Et respō detur ꝙ id rationabiliter fit: qr dupl'r repr̄esentat ab eccl'ia passio xpi. Uno modo inquātū fuit in xp̄o ꝟm se ⁊ absolute vt moueant corda eoꝝ ad compassionez: ⁊ qr ipsa dies in qua passus fuit ipsaz passionē satis efficaciter repr̄esentat statuit eccl'ia vt illa die non consecret corpus xp̄i: sed qd̄ in precedenti die reseruatū est sumatur. Sanguis tñ non reseruat ꝓpter effusionis periculū. Quia aūt effectus passionis illius seu influētie ad nos cōtinue ꝓueniūt seu in nos descendunt: ideo statuit ecclesia vt excepta die p̄dicta quotidie in ecclesijs missis celebret. ¶ Tertia regula seruanda in celebratiōe misse dicitur modi: qui ꝯsiderat aut respectu calicis: aut respectu luminis: aut respectu indumentoꝝ. Si respectu calicis: ⁊ tunc aduertendum est. vt dicit Rich. ar. iij. q. j. ꝙ nō licet celebrare ī calice lapideo ꝓpter eius ineptudinē: nec ligneo ꝓpter eius humiditatem: nec vitreo ꝓpter fragilitatez: nec ereo vel de auricalcho: qr ob vini virtutem eruginē colligeret ⁊ vomitum prouocare posset: sed debz esse calix de auro vel de argēto. Et si quis tam pauper est ꝙ non possit habere calicē aureum vel argēteū: habeat stagneū. vt ptz expresse de ꝯse. di. j. c. vasa. ⁊. c. calix. Secūdo cōsiderat modus in celebratione misse respectu luminis. Naz sacerdos nō debz celebrare sine igne seu lumīe. Et hoc ꝑmo ꝓpter eccl'ie cōstitutionē: que rep̄hendit celebrātes sine igne. ex̄ de cele. missa. c. vltimo. Scd̄o propter ipsius ignis sigificationē. Significat eñ dilectiōis feruorē ꝑ quē xp̄s ꝓ nobis passus hoc sacr̄m instituere voluit. Etiā eiꝰ lumē ⁊ calor significant ꝙ sacramētū operatur in celebrante digne ⁊ suscipiente augmētū illuminationis in intellectu: ⁊ feruorem charitatis in affectu. Tertio cōsideratur modus celebrandi respectu indumentoꝝ. Nullꝰ vtiq; celebrare dz sine vestibus ab ep̄o bñdictis: de q̄bꝰ sic d̄r de ꝯse. di. j. c. vestimēta. Uestimēta eccl'ie quibus dño ministrat: ⁊ sacrata esse debent ⁊ honesta: quibus in alijs vsibꝰ nō debēt frui q̄ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs: q̄ nec ab alijs debēt contingi aut offerri: nisi a sacratis hoībꝰ: ne vltio q̄ Balthasar regē ꝑcussit sup̄ hoc transgredientes vēiat ⁊ corruere eos faciat ad ima. Et vt dicit glo. in. c. sequēti. sup̄ verbo polluunt. Ex veste alicuiꝰ dñe vel alterius nō debet fieri casula vel aliꝰ ornatus ecclesie. Que aūt ⁊ quot sint vestes ille q̄ requirunt ad celebrationē misse refert Inno. in li. de offi. misse. p̄te. j. c. x. di. Sex sunt indumenta cōia ep̄is ⁊ presbyteris: videlicz amictus: alba: cingulꝰ: stola: manipulꝰ: ⁊ casula. In multis tñ locis inualuit consuetudo vt cingulus non benedicat. Quicunq; ergo celebraret sine hmōi vestibꝰ grauiter peccaret. Sint ergo sacerdotes diligētes ⁊ solliciti ne omittant q̄cq̄ de his que ordinata sunt ab ecclesia.

¶ Q̄ illoꝝ q̄ requiruntur in celebratione: quedā significāt pertinentia ad incarnationē: quedā ad passionem: q̄dā v̄o ad resurrectionem. Capl'm. ij.

Secundū mysterium de missa declarandum est de eiꝰ significatione. In quo videre debemus quid significent illa q̄ requiruntur ad misse celebrationez vltra ea que requirunt ad essentiā sacr̄i. Et rñdet Rich. vbi. s. ar. iiij. q. iiij. ꝙ per illa significantur tria.

Primo q̄dā ꝑtinētia ad īcarnationē
Scd̄o q̄dā ꝑtinentia ad passionem.
Tertio q̄dā ꝑtinētia ad resurrectionē

¶ Primo significantur quedam pertinentia ad incarnationem ⁊ natiuitatem xp̄i. Nā sacerdotis calciatio: incarnatiōis est rep̄ñtatio. In ꝑsona eñ filij dei d̄r ī ps̄. cvij. In idumeā extēdaz calciamentū meū. i. humanā naturaz

quā assumā. Unde sacerdos cū xp̄m re
presentet: missaz nō debz dicere discal-
ciatꝰ. Amictꝰ in capite representat di-
uinitatē amictaz humanitate. Caput
em̄ xp̄i est deus. Alba camisia nouita-
tē vite significat: quā xp̄s habuit ⁊ do
cuit ⁊ tribuit in baptismo. Zona siue
singulꝰ significat xp̄i iusticiā. iuxta illd̄
ꝓpheticū Esa.xj. Et erit iusticia cingu
lum lūboꝝ eiꝰ. Manipulus positus in
leua ꝑ quā vita presens designatur: si-
gnificat ꝙ xp̄s in via manipulū porta
uit virtutuz ⁊ meritoꝝ. Stola q̄ collo
sacerdotis incūbit: significat obedien-
tiā quā xp̄s ꝓpter salutē humani gene
ris subijt factus obediēs vsqz ad mor
tez. Casula que alijs vestimētis super-
ponit̄: xp̄i charitatē significat que oēs
alias virtutes excellit. Introitꝰ sacer-
dotis ad altare aduentū xp̄i significat:
⁊ introitus misse desideriū aduētꝰ eiꝰ
significat. Et ideo in missa solenni non
debet ītrare sacerdos quousqz inceptꝰ
sit introitꝰ misse: qꝛ ante xp̄s fuit desi-
deratꝰ q̄ veniret. Et qꝛ in aduentu xp̄i
fuit aperta vena misericordie: ideo post
introituz subdit̄. Kyrie eleyson: qd̄ in-
terpretat̄ dñe miserere: qd̄ nonies d̄r:
cōputādo ibi: Chryste eleyson. vt ꝑ mi
sericordiā xp̄i nouē associemur ordini-
bus angeloꝝ. Post hoc subiūgit̄. Gl̄ia
in excelsis deo. ad repñtandū hymnuz
quē angeli pastoribꝰ nato dño concine
runt: quem sacerdos inchoat: quia an
gelū magni consilij representat. Et cho
rus cōcinendo prosequit̄: qꝛ subito fa-
cta est cū angelo multitudo militie ce-
lestis laudātiū ⁊c̄. Orationes aūt que
subsequuntur representant orationes
quas xp̄s post suā natiuitatē fecit pro
populo. Epistola que premittit̄ euāge-
lio significat predicationē precursoris
baptiste. Graduale significat lamentū
penitētie: qꝛ Johānes penitentiā pre-
dicabat. Et qꝛ post luctum sequit̄ con-
solatio. iuxta illd̄ Matth̄.v. Beati qui
lugent: qm̄ ⁊c̄. Ideo post graduale cā-
tatur alleluya: quod significat ineffa-
bile gaudiuz angeloꝝ ⁊ hoīm ī eterna
felicitate laudantium deū. Diaconus
suscipiens codicē euangelij benedictio
nē a sacerdote postulat: ad significādū
ꝙ nullus debet predicare nisi mittat̄.
Lectio em̄ euangelij predicationē xp̄i
significat. Et debet legi in loco magis
eminenti q̄ epistola. iuxta illd̄. Esa.ti.
Sup montē excelsuz ascende tu q̄ eua
gelizas syon: ⁊ qꝛ corde creditur ad iu
sticiam: ore aūt confessio fit ad salutē:
vt ostendat ecclesia ꝙ euangelij verbū
corde recipit: mox post euangeliū fidei
symbolū ore decantat: quod tamen sa
cerdos incipit vt significet ꝙ xp̄us ore
proprio xp̄ianam fidem docuit. Offer-
toriū qd̄ cantat̄ significat sacerdotem
oblaturū sacrificiū laudis. Qui anteqū
dicat oremus: premittit dñs vobiscū:
ad significandū: qꝛ nisi dñs sit nobiscū
ad salutem nostrā orare non possumꝰ.
¶ Secūdo significant̄ in missa quedā
pertinentia ad xp̄i passionem. Nā post
offertoriū fit silentiū ⁊ dicuntur oratio
nes tacite: ad representandū illud tp̄s
quo xp̄s non ambulabat palā inter iu
deos cū eum interficere cogitarent: qꝛ
tamen appropinquante passiōe iterū
palam ambulauit: ad hoc significāduz
exclamat sacerdos. Per om̄ia secula se
culorum. Prefatio autem est quedam
gratiarum actio ⁊ diuine laudis con-
fessio: representans illā gratiarū actio
nem quam sancti reddunt xp̄o in celo.
Sāctus representat laudem quaz sibi
cecinerūt pueri hebreoꝝ in dñica pal-
marū. Eleuatio corporis xp̄i represen-
tat eleuationē xp̄i ī cruce: demissio de-
positionē eius de cruce. Positio super
palā inuolutionē in syndone munda:
pala em̄ syndonem representat. Ideo
dicit̄ de conse. dis. j. c. cōsulto. Cōsulto
omniū statuimus vt sacrificiū altaris
non in serico panno aut tincto quisq̄
celebrare presumat: sed in puro linteo
ab ep̄o consecrato terreno: scz lino pro
creato atqz contexto: sicut corpus dñi
nostri iesu xp̄i in syndone linea mūda

sepultum fuit. Hec ibi. Cum autē sacer
dos dicit: Nobis quoq; peccatoribus:
representat contritionē ⁊ cōfessionem
latronis alterū increpantis: ⁊ miseri-
cordiam petētis: eo ꝙ Centurio ⁊ qui
cū eo erant reuertebantur percutiētes
pectora sua. Quando sacerdos excla-
mans dicit: Pater noster ⁊c. reductio
est ad memoriam illius clamoris: quē
emisit xp̄s in hora mortis dicens: Pa-
ter in manus ⁊c. Altare crucem signifi
cat. Calix sepulcrū. Patena lapidem
quo sepulcrū fuit clausum. Tertio si-
gnificantur in missa quedam pertinen
tia ad xp̄i resurrectionē. Nam cū sacer-
dos dicit: Pax dn̄i ⁊c. Insinuat ꝙ vna
sabbatoꝝ stetit iesus in medio discipu
loꝝ suoꝝ: ⁊ dixit eis: Pax vobis. Et q̄r
tunc dedit eis potestatem remittendi
peccata: ideo chorus exclamat. Agn⁹
dei ⁊c. quod ter repetit ad significan-
dū ꝙ petimus nobis dimitti peccata
cogitationis: locutionis: ⁊ opationis.
per quorū remissionē veniem⁹ ad eter
nam pacem. Postcōmunio significat
gaudiū apl̄oꝝ de xp̄i resurrectiōe. Ite
missa est. representat illud quod dictū
est apostolis post ascensionem in celū
scz hic iesus qui assumptus est ⁊c. Deo
gratias: representat apostolos ingres-
sos in hierl̄m cū gaudio magno vnani
miter perseuerantes in oratione. Si-
gnificat etiā ꝙ ꝓ beneficio redemptio
nis nostre cuius mysteriū representat
in missa debem⁹ esse in cōtinua gratia
rū actiōe. Si q̄s v̄o quereret: cur non
d̄r: Ite missa est. in q̄libet missa. Rn̄det
Bon̄. dist. xiij. quarti. in declaratiōe lit
tere. ꝙ quedā misse celebrant special'r
ad honorē sanctoꝝ. ⁊ q̄r ipsi sunt beati
⁊ coram deo: ideo in talibus licentiat
popul⁹ ⁊ d̄r: Ite ⁊c. quasi festinate in-
gredi in illam requiem. Quedaz misse
specialiter celebrantur ad salutez viuo
rum. ⁊ quia non sumus certi de salute
nostra. ideo debemus cōtinue solliciti
esse: ne per nostraz ignauiam in nobis
misse efficacia depereat. Ideo dicit in
missa. Bn̄dicamus dn̄o. Quedaz misse
specialiter dicūtur ad requiē defuncto
rū. ⁊ in illis d̄r: Requiescant in pace.
Si aūt adhuc aliquis quereret q̄s ad-
inuenit ritū celebrandi missam cū tot
conditionibus. audiat Rich̄. di. in de-
claratione lr̄e. di. xiij. quarti. Missam
btūs Petrus apl̄s primus oīm Antio
chie d̄r celebrasse ꝑm ꝙ dic̄ Hug. li. ij.
de sacr̄is. parte. viij. c. vl. ⁊ de cōse. di.
j. c. Jacob⁹. d̄r: Jacobus frater dn̄i ꝑm
carnez cui primū tradita est hierosoly-
mitana eccl̄ia. ⁊ Basili⁹ cesariensis eps
tradiderūt nobis misse celebrationē. i.
misse celebrāde ordinē. ꝑm glo. ibidez.
Et post alij alia addiderūt ad solēnita
tem ⁊ decorem: vt habetur distin. xj. c.
ecclesiasticarum.

¶ An sit melior missa sacerdotis boni
ꝙ mali: ⁊ an sit de obligatione audire
missam: ⁊ qual'r missa sit audienda hu-
militer reuerenter ⁊ deuote. Capl'm. iij.

Tertiū mysteriū declarandus
t de missa dicitur auditio. In
quo considerabimus adhuc
tria: videlz

Primo meliorationem.
Scd̄o obligationem.
Tertio deuotionem.

¶ Primo consideremus meliorationē.
vtrū melior sit missa boni sacerdotz ꝙ
mali? Et q̄busdā videt ꝙ nō ꝓpter ver
ba Greg. qui ī registro ait: Heu inquā
magnū laqueū incidūt q̄ diuina ⁊ oc-
culta mysteria plus ab alijs sanctifica
ta fieri posse credūt: cū vn⁹ idē spūssan
ctus ea mysteria occulte atq; īuisibil'r
operando sanctificet. Sed in cōtrariū
est illud qd̄ scribit. j. q. j. c. ipsi sacerdo-
tes. vbi sic habet: Quanto sacerdotes
fuerint digniores: tanto facilius in ne
cessitatibus ꝓ q̄b⁹ clamāt exaudiunt.
At idē facit. c. ibidē sacerdotes. ⁊ c. sa-
crosancta. Rn̄det Tho. iij. pte. q. lxxxij.
ar. vj. ꝙ in missa duo sunt ꝯsiderāda. s.
ipsuz sacr̄m: qd̄ est p̄ncipale: ⁊ or̄ones:
q̄ in missa fiūt ꝓ viuis ⁊ mortuis. Quā
tū ergo ad sacr̄m nō min⁹ valet missa

mali sacerdotꝫ ꝙ̄ boni: qꝛ vtrobiqꝫ idē cōficit sacr̄m. Ad qd̄ facit. c. cū scriptura. j. q. j. ⁊. c. significastis. ⁊. c. non quales. ⁊. c. dñs. ⁊. c. nō nocet. De oratiōe aūt que fit in missa. dicēdū ꝙ pōt cōsiderari dupl'r. Uno modo inquatū habet efficaciā ex deuotiōe sacerdotꝫ orātis: ⁊ sic nō est dubiuꝫ q̄n missa melioris sacerdotis est magis fructuosa. Alio modo oratio pōt ꝯsiderari inquātū profertur a sacerdote in persona totius ecclesie: cui⁹ sacerdos est minister quod quidē ministeriū etiā in peccatoribus manet. Unde quantū ad hoc est fructuosa nō solū oratio sacerdotꝫ peccatoris ⁊ missa: sed etiaꝫ oēs alie eius oratiōes quas facit in ecclesiasticis officijs: in quib⁹ gerit ꝑsonā eccl'ie. Oratiōes tñ ei⁹ priuate nō sunt fructuose. Greg. ergo loquit̄ de v̄itate sacramenti in autoritate preallegata ad partem cōtrariā. Exquo Boñ. dis. xiij. q̄rti. sen. ar. j. q. iiij. di. Si q̄s libēti⁹ audiat missam melioris sacerdotꝫ: credo ꝙ bñfacit: dū tñ credat ip̄m ī substātialib⁹ nō superexcedere pctōrē: alioq̄n periculose erraret. ¶ Scd̄o cōsideremꝰ misse obligationē: de qua sic loquit̄. c. missas. de ꝯse. di. j. Missas die dñico secularib⁹ audire totas speciali ordīe precipim⁹: ita vt ante bñdictionē sacerdotis egredi popul⁹ nō presumat. Ubi circa tria dubitare cōtingit. Primo vtrū clerici ⁊ religiosi teneantur seruare hoc statutum: qꝛ dicit̄ secularib⁹? Et rñdet Job. an. in rosario super dicto. c. ꝙ si ad hoc tenent̄ laici multomagis ⁊ clerici: qui totaliter dediti sunt diuino cultui: vt ptꝫ. xij. q. j. c. duo sunt genera. ¶ Scd̄o dubitat̄ vtrū eadē sit obligatio audire missam alijs dieb⁹ festiuis q̄ ⁊ diebus dñicis? Et dicēdū ꝙ sic: qꝛ de similibus idē est iudiciū. Nā statutū de auditiōe misse factū fuit vt saltē ꝑ illo tpe vocaretur diuinis. Exquo precipit̄ ꝙ tota missa audiat̄. vt ptꝫ in preallegato. c. missas. ⁊ in. c. oēs fideles. ⁊ in. c. cum ad celebrādas. Sed alia festa ab eccl'ia precepta sunt supaddita dieb⁹ dñicis: vt in illis vacet̄ diuinis: ideo populus in illis festis p̄dictis audire missas tenetur. Et hoc colligit̄ ex his q̄ dicūtur ex̄ de parrochijs. in. c. vt dñicis vel festiuis dieb⁹. ¶ Tertio cōtingit dubitare vtrū peccet q̄ nō audit missam a ꝓprio parrochiano? Et dicunt cōiter doctores ꝙ nō. dūmodo non fiat ex contēptu: ⁊ ꝓprius sacerdos nō requirat qui si reqreret indiscrete ⁊ indebite nō esset audiēdus: puta si reqreret impediens deuotionē ⁊ salutē parrochianorū: puta si reqreret aliquē parrochianū: vt audiret missaꝫ suā: dum ille vellet pegrinari: vel ꝑ implēdo aliquo voto: vel ꝑ cōsequēda aliqua īdulgētia. Nā requisitio sacerdotis in tali casu irrationabilis esset ⁊ iniusta. Similiter etiā cū populus ire vellet ad audiēdū verbū dei ab aliquo illud p̄dicāte: qui autoritatē habeat p̄dicandi: sicut hr̄e solent religiosi mendicantes: iniquum ꝓculdubio esset si sacerdotes astringere vellēt suos subditos: vt omisso v̄bo dei missas audirēt in parrochia: ī quo etiaꝫ casu subditi ei nō obediētes meo iudicio nō peccāt: qꝛ vt inq̄t Bern. ī li. de preceptiōe ⁊ dispēsatiōe iniquū ꝓculdubio foret si ea que sunt pro sola: charitate instituta cōtra charitatem tenerēt̄: sꝫ obseruare statutū de auditione misse in ꝓpria parrochia est institutū pro charitate: ergo nō debet seruari cōtra charitatē. Esset aūt cōtra charitatē si popul⁹ cōis īpediret̄ ne posset cibari: ⁊ recreari spūali doctrina: ⁊ maxime qꝛ vt in plurib⁹ ipsi curati ⁊ parrochiani aut nō predicāt: aut p̄dicare nesciunt: ⁊ tñ vt diximus in sermone de verbo dei: vt habet̄ ex̄ de offi. iudicis ordi. c. inter cetera. Inter cetera q̄ ad salutē spectāt populi xp̄iani: pabulus verbi dei maxime noscit̄ necessariū: qꝛ sicut corp⁹ materiali: sic aīa spirituali cibo nutrit̄. Si ergo necessitas corporalis aut tpalis excusat a pctō nō audiētes simpl'r missaꝫ ⁊ ex cōseq̄enti si

illā nō audiāt in parrochia: multofortius necessitas spūalis excusabit: q̄ vt dictū est: inest ppl'o cōmuni ad audiendū v̄bū dei. Hortādi tñ sunt oēs tā viri q̄ mulieres: vt suos parrochianos reuereant: ꝯsuetasq; faciāt oblatiōes: ⁊ cū eoꝝ benedictiōe se trāsferāt cum adest legitima causa ad missas alibi audiēdū: īmo laudarē si ipi p̄res sacerdotes cū predicat v̄buz dei ab aliquo famoso viro surgerēt bono mane: ⁊ celebrata missa ppl'os suos admonerent vt cōfluerēt ad p̄dicatiōes: ipiq; ꝓ bono exēplo vna cū illis idē facerent qm̄ vt dictū est satis indigēt seculares dirigi ꝑ v̄bū dei in viā salutis. ¶ Tertio cōsideremꝰ misse deuotionē. Audiēda etem̄ est humiliter: reuerēter ac deuote. Sūt tñ multi q̄ dū missa celebratur ponūt se ꝓpe os sacerdotis: ꝓspicientes si de illo pasceres exeant ac musce. Alij sacerdotem preueniūt fortiter clamātes: Gl'ia. ī excelsꝭ. Credo. ⁊ similia. Nā dū sacerdos facit pausaz postq̄ dixit visibiliū ⁊ īuisibiliū anteq̄ sequat. Et in vnū dñm iesum xp̄m. Et illi submurmurātes dicūt: Et in vnū dñz ⁊c. Multi adhuc nō curāt audire ea q̄ sacerdos in missa dicit: sed suas orōnes ⁊ officia genuflexi dicunt: qui tñ q̄diu sacerdos alte loquit aut cantat astare debēt misse cū silētio ⁊ intente audire. vt dr̄ de ꝯsecra. di. j. ī. c. apl'ica. Qñ v̄o sacerdos secretas orōnes ⁊ canonē dicit: tūc possunt ⁊ ipsi dicere orationes ⁊ orare nō tñ cū strepitu faciēdo: pis: pis: pis: ⁊ turbādo mentē sacerdotis. Plerique etiā volūt audire missas q̄sdā peculiares omissa ꝓpria missa diei dominici aut festi p̄cepti: q̄ si sciēter id faciūt non excusant a pctō nisi audiant missam ꝓpriā. Uñ dr̄ ex̄ de cele. mis. c. q̄dā. Quidā laicoꝝ habēt in cōsuetudine vt ꝑ singulos dies audiāt euāgeliū. In principio erat v̄bū ⁊ missas peculiares: hoc est de sancta trinitate: ⁊ de sctō michaele: ⁊ ideo statutū est vt vlterius hoc nō fiat nisi suo tp̄e. Et nisi aliquis velit propter reuerētiā sancte trinitatis nō pro alia deuotione audire. Sed si voluerint vt misse sibi cātentur de eodē die missas audiant ꝓ salute viuoꝝ ac etiā defunctorum. hec ibi. Quare vt finem huic sermoni demus audiēde sunt misse cum omni māsuetudine ⁊ feruore: qm̄ sic audientes cōsequuntur in hoc seculo dei gr̄am ⁊ in futuro sempiternā gl'iam: ī qua viuit ⁊ regnat deꝰ ꝑ eterna scl'a scl'oꝝ. Amen.

¶ Feria quita in cena dñi: de sacramēto baptismatꝫ ꝑ quod efficiunt hoīes dei filij promittentes in illo abrenunciare diabolo ⁊ eius pōpis. Ser. lxviij.

Qui lotꝰ ē nō īdiget nisi vt pedes lauet: sz est mūdus totꝰ. Uerba sunt redemptoris nostri Job. xiij. ⁊ ī euāgelio hodierno. Multa debet esse mūdicia mētis oībꝰ q̄ per sacr̄m baptismi regñati facti sūt ꝑticipes ⁊ heredes celestis regni dñi iesu xp̄i. Per baptismū nāq; filij dei efficimur. ī illo ꝓmittētes abrenūciare diabolo: ⁊ oībꝰ pōpis eiꝰ. vt notat de ꝯse. di. iiij. c. p̄ma igit. ⁊. c. p̄mū īterroget. Qm̄ aūt plerique tanti bñficij inmemores: oē cor suuz ad mūdana atq; terrena ꝯuertūt puipēdētes nō solū repromissam btitudinē: verūetiā habitē dignitatē ⁊ gr̄am ꝑ baptismū: idcirco de ipo in p̄nti ꝟmone aliqua discutiemꝰ: vt intelligētes tāti sacr̄i v̄tutē p̄eminētiaz ⁊ sublimitatē conemur iuxta saluatoris nr̄i sniaz in v̄bis allegatis ꝓ themate lauare pedes. i. mētis affectiōes mundare ab oī inq̄namento ⁊ turpitudine īordinati amoris cuiuscūq; boni creati. De ipo itaq; baptismate locuturi tria mysteria ꝓponimꝰ declaranda.

Primum dicitur diffinitionis.
Scd̄m obligationis.
Tertium fructificationis.

¶ Quid sit baptismus ⁊ de eiꝰ institutione ac materie determinatiōe: necnon ⁊ forme obseruatione. Capl'm.

Primū mysteriū de baptismo declarādū dicitur diffinitionis: in quo q̄d sit baptismus videamus. Et lz Hugo.li.ij.d̄ sacr̄is.pte.vj.c.ij.dicat: Baptism⁹ est aqua diluēdis criminib⁹ sctificata p verbū dei. Tñ cōueniētior est diffinitio magr̄i q̄ in.iiij.dis.iij.ait: Baptism⁹ est ablutio corpis exterior facta sub forma prescripta verborū. Scd̄m em̄ Rich.sup prefata diffinitione duplex est materia baptismi.s. remota: q̄ est aqua: ⁊ ppinqua que est ablutio in aqua. Diffinitio ergo Hugonis exp̄mit materiā remotā: ⁊ illa magistri materiā ppinquā. Pro declaratione aūt clariore huius partis tria adhuc de baptismo consideremus.

Primo eius institutionem.
Secūdo materie determinationem.
Tertio forme obseruationem.

¶ Primo eius institutionem consideremus. qñ.s. baptism⁹ fuit institutus. Et aliqui dixerūt q̄ fuit institut⁹ post resurrectionē qñ xp̄us dixit apl̄is Mat. vlti. Eūtes docete oēs gētes baptizantes eos in noīe patris ⁊c. Alij autē dicūt q̄ fuit institut⁹ ab illo tpe quo xp̄s ip̄m sctificauit. Sed vt dicit Dama. in.iiij.li.c.j. Xp̄s sctificauit baptismū qñ fuit baptizat⁹: ergo tūc fuit institutus. ⁊ glo. sup illd̄ Lu.iij. Jesu baptizato ⁊c. Baptizat⁹ inq̄t est dñs mundari nō indigēs: s̄ tactu munde carnis aq̄s mundās vt vim habeāt abluēdi. Sed Rich.in.iiij.di.iij.ar.v.q.j.di. q̄ xp̄us baptismi sacr̄m p̄mo instituendū insinuauit. scd̄o īstituit. tertio institutum obseruari precepit. Primū fecit facto ⁊ verbo. Facto qñ a iohe baptizat⁹ fuit in q̄ baptismo insinuauit fore baptismū in aqua fie.idū: q̄ ipe in aqua baptizatus fuit: in noīe trinitatis inquātum in suo baptismo apparuit p̄sona p̄ris ī voce: ⁊ p̄sona filij ī carne: ⁊ p̄sona spūssancti in colūbe specie: nec tūc aliquā virtutē regenerandis contulit aquis: nisi q̄ extunc ordinata fuit aq̄ ad hoc vt ī ea institueret regenerationis sacr̄m. Si tñ haberet illa aqua q̄ corpus eius tetigit seruari deberet cū maxima reuerētia ppter mūdissimam ⁊ sanctissimam carnē quē tetigit. Verbo etiā insinuauit baptismū qñ Joh. iij.c. dixit Nicodemo: Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritusancto nō pōt introire in regnū dei. ¶ Secundo xp̄s baptismū instituit qd̄ fecit facto ⁊ verbo. Facto qñ vt d̄r Joh.x. Baptizauit p discipulos suos qui de mandato eius baptizare ceperūt. Et vt dicit Nico. de lyra sequēdo Aug. Primo ipe xp̄us baptizauit discipulos suos baptismo suo s. aqua ⁊ spūsancto: qd̄ etiā ponit de ꝯse. distin.iiij.c. qñ ab hierosolymis. ⁊ c. si eos. Deinde v̄bo instituit qñ misit discipulos suos binos ad predicandū ⁊ baptizandū: de qua missione habet Luce.x. Tertio xp̄s īstitutū baptismū obseruari precepit qñ post resurrectionē dixit discipulis Mat.xxj. Eūtes ⁊c. Sanct⁹ v̄o Tho.in.iij. pte.q.lxvj.ar.ij.di. q̄ baptism⁹ īstitut⁹ fuit añ passionē xp̄i: sed necessitas vtendi hoc sacramento indicta fuit post passionem et resurrectionē. Tū q̄ in passiōe xp̄i terminata sunt figuralia sacramēta: quibus succedit baptism⁹ ⁊ alia sacramēta noue legis. Tū etiā q̄ per baptismū cōfigurat hō passioni ⁊ resurrectioni xp̄i inquātum morit peccato: ⁊ incipit nouā iusticie vitā: ⁊ ideo oportuit xp̄s pati prius ⁊ resurgere q̄ hoībus indiceret necessitas se configurandi morti ⁊ resurrectiōi. Et lz apostoli baptizassent vt dictū est ante passionez xp̄i: tñ s̄m Rich.vbi.s̄.q.ij.adhuc non publicabant baptismū vt necessariū ad salutē: ⁊ lex nō obligat quousq̄ sit promulgata. ¶ Scd̄o cōsideremus circa baptismū materie determīationē. Est em̄ baptismi materia aqua vt ait Rich.i.iiij.di.iij.ar.iij.q.j. ⁊ oēs doctores tā theologi q̄ canoniste: cōprehēdēdo sub aq̄ ablutionē: q̄ fit in ea: ⁊ loquēdo de baptismo s̄m q̄ distīguit a baptismo san

guinis ⁊ flaminis: de quib⁹ dicem⁹ in sequēti mysterio. Ratio est ꝟm Hugo. in li. de sacramētis: q⁊ omne sacramentū similitudinē quandā habet ad ip̄am rē cui⁹ est sacr̄m. Aqua em̄ est rep̄sentatiua effectū baptismi et rōne nature ⁊ rōne vsus. Nā aq̄ est natural'r frigida: rōne cuius rep̄sentat fomitis repssionē. Est etiā natural'r humida humiditate apta ad abluendū ratione cui⁹ representat a sordibus peccati purgationem. Est etiam naturaliter diaphana et clara: rōne cuius rep̄sentat gratie illuminationē. Q⁊ etiā quantū ad vsum est multū vtilis rep̄sentat sacramētum baptismi esse in effectu valde vtile. Et quia est ad habendū valde facilis rep̄sentat sacramentū baptismi esse quantū ad obseruantiā facile. Et quia etiaꝫ quantū ad vsum est multuꝫ cōmunis: representat sacramentū baptismi quātum ad necessitatē esse cōe. Nec potest esse aliq̄ artificialis aqua materia baptismi: sed naturalis tm̄: q⁊ baptismus institutus fuit sacramētū necessitatis quantū ad oēs. Et ideo xp̄s ip̄m instituere noluit nisi in aqua: que faciliter posset haberi: ⁊ cōmuniter ab oīb⁹ taꝫ pauperib⁹ q̄ diuitib⁹: qd̄ non est verū de aliqua aqua nisi naturali. Et si diceretur ꝙ ignis esset cōueniens materia baptismi: qm̄ ꝟm Dionysiuꝫ ⁊ Damas. habet vim illuminandi. Et Johannes baptista Mat. iij. prenuncians xp̄i baptismum dixit: Ille vos baptizabit in sp̄ūsancto ⁊ igni. Rn̄det Tho. ꝙ ꝓpter rationes iam tactas aqua ⁊ non ignis est materia baptismi. Dictū v̄o Johannis ꝟm expositionem Hiero. refert ad sp̄m̄sanctū qui super discipulos in linguis igneis apparuit: vt dicit Act. ij. Vel per ignē potest ītelligi tribulatio vt Chryꝟ. dicit super Mattheū. quia tribulatio peccata purgat ⁊ cōcupiscētiā: quare ignis accipitur ibi metaphorice. Qm̄ aūt vt superius cōmemorauimus materia propinqua baptismi est ablutio in aqua. vn̄ baptizare in greco tantum valet quantū lauare in latino. ꝟm illud Judith. xij. Descēdebat in vallē Bethulie ⁊ baptizabat se. Propterea apud nōnullos de īmersiōe in aqua dubitatur: vtruꝫ scilꝫ sit necessaria: Et respōdet Tho. in. iij. parte. q. lxvj. art. vij. et Bon̄. parte. ij. ar. ij. q. ij. ⁊ Rich. in. iiij. dis. iij. ar. iiij. q. ij. ꝙ q̄uis tuti⁹ sit baptizare per moduꝫ īmersionis: q⁊ hoc habet cōior vsus: pōt tn̄ baptism⁹ fieri per modū aspersionis vel ꝑ modū effusiōis. ꝟm illud Ezech. xxxvj. Effundam super vos aquā mundā. Sic apl'i baptizauerunt tria milia hominū vna die: nō īmergēdo: sꝫ aspergēdo. Et beatus Laurēti⁹ baptizauit Romanū effundēdo. Qn̄ ergo īmineret necessitas vel ꝓpter paucitatē aque: vel propter debilitatē ministri: qui nō pōt sustētare baptizandū: vel ꝓpter dānū qd̄ baptizādus ex īmersiōe timeret: ⁊ verisil'r dubitaret: pōt baptismus sine īmersione celebrari: q⁊ licꝫ ablutio aque sit de necessitate sacramēti: mod⁹ tn̄ ablutionis ꝑ accidēs se habet ad sacr̄m. Secūdū v̄o Rich. vbi. s̄. cū totū corpus non posset ablui: abluenda est pars p̄ncipalior: vt caput: ⁊ maxime facies: q⁊ in ea vigēt sensus. Vn̄ credo ꝙ si caput pueri baptizaret an̄q̄ pars corporis exeat quod aliqn̄ faciēdū est propter periculum mortis: puer baptizat⁹ est. Si v̄o manus vel pes abluatur anteq̄ aliqua pars alia appareat: volunt aliqui dicere ꝙ puer baptizatus esset: q⁊ anima est in qualibet parte corporis tota. Cōmunius tn̄ tenetur ꝙ de lege cōi non esset baptizat⁹: q̄uis forte diuina pietas in tali casu vicem suppleat baptismi. et ideo semꝑ qn̄ periculum mortis imminet: abluēdū est illd̄ de puero qd̄ potest ablui. siue sit paruꝫ siue sit multum. hec Rich. ¶ Dubitatur adhuc a multis an immersio effusio vel aspersio debeat esse vna vel trina. Et respōdent doctores superi⁹ nominati: ꝙ vnitas vel multitudo īmersionū nō est de substātia baptismi: sꝫ solū de bn̄ esse: ideo

vtrūq; licite fieri potest.s.t semel t ter immergere: quia vnica immersione significatur vnitas mortis xpi t vnitas diuinitatis. Per trinā aūt imersionem significat triduū sepulture xpi: t etiaz trinitas personaz. Sed vt dicit Tho. vbi.s.art.viij.diuersis ex causis ꝑm ordinationez ecclesie qnq; institutus est vnus modus: qnq; alius: qz em a pncipio nascentis ecclesie quidā de trinitate male sentiebant xpm purū hoiem estimantes nec filiū dei dictū ꝑm veritatē nature: sed tm ꝓpter meritū eius quod pcipue fuit in morte. Jdeo nō baptizabant in noīe trinitatis: sed in configuratione mortis xpi: t vna imersione. Quod reprobatū fuit in primitiua ecclesia. statutūq; vt baptizaret in noīe patris t̄. t tunc imergendo: sicut ptz de conse.di.iiij.c. postq̄ vos.t.c.si quis eps aut presbyter.t.c.de trina.et c.eodē modo.t.c.multi. Postmodum vo inoleuit quorūdā hereticoz t scismaticoz error: qz ꝑm Aug.super Joh. male sentiebant de vnitate diuinitatis: ideo in detestationem erroris eoz fuit statutū in concilio toletano vt vna tm fieret imersio: sicut habet de cōse.dist. iij.c.ꝓpter vitandū. Sed cessante tali causa cōiter obseruat in baptismo trina imersio: vt pōt colligi ex de baptismo t ei? effectu.c.s.t ideo grauiter peccaret aliter baptizans quasi ritū ecclie non obseruans: nihilomin? tn esset baptismus. Occurrit aūt ꝓpter dicta dubitare circa talem casum. Quidam existens sup pontē non potens hre aquā ad baptizandū puez: t verisilr timens eū cito morituꝝ intendēs ꝓuidere saluti pueri: proiecit eū in aquam cū intētione baptizandi proferens verba in q̄bus cōsistit debita forma: postea puer euadit aliquo casu vtrū talis debeat reputari baptizatus? Et aliquib? videtur q̄ sic: qz ibi concurrunt debita forma: debita materia: t debita itētio. Rich. autem di.iiij.quarti. ar.iiij.casu.ij. tenet contrariū: qn̄ cum ꝓprima materia baptismi sit absolutio i aqua: qō aqua abluit primo aqua cooperit i toto vel in parte: t postea discooperit. Ñ propter primū baptism? repsentat xpi sepulturā: t ꝓpter scōm resurrectionem. Ḡuis aūt puer in casu p̄dicto p actum illi? q̄ ipm ꝓiecit in aquā imergat: nō tn est actus ordinatus ex sui natura ad hoc vt puer abluat sed ad hoc vt submergat. Et iō si aliquo casu puer extraheretur de aqua puer esset baptizādus: qm̄ illa imersio quātū fuit ex sui natura nō ordinabat ad eleuationem pueri de aqua: sz ad submersionē. Tertio circa baptismū cōsiderem? forte obseruationem. Est em forma baptismi. Ego te baptizo in noīe patris t filij t spūssancti. amen. vt hr̄ ex̄ de baptismo.c.j. Et vt dicūt doctores: nulli licet mutare aliquid quantū ad illud qō est de essentia forme: t si mutat nihil agit: t vltra hoc culpa incurrit. Si aūt aliq̄d qō pinet ad formā ex sola determinatione ecclie mutat: nihilomin? est sacrm: sed culpa incurrit. Nec ab aplis q̄ baptizabāt in noīe dn̄i iesu. vt hr̄ Act.viij. nō fuit mutata forma quātū ad intellectū: qz i nomine xpi tota trinitas intelligit: sz solum quātū ad vocē: nec hoc ipi potuissent nisi ex familiari ꝓcilio spūssancti. Et hoc fuit vt dicit Tho. vbi.s.art.vj. ad ꝑmū ar. vt nomē xpi qō erat odiosum iudeis t gentib? honorabile redderet. Nec pōt dari baptism? dicēdo. In noīe trinitatis: nō exꝑmendo psonas: nec in noīe vni? psone nō exprimendo alias: qm̄ sacramēta habēt efficaciam ab īstitutiōe xpi: t iō si ptermittat aliquid eoz q̄ xps instituit circa aliqō sacramentū efficacia caret: nisi ex speciali dispensatione eius qui virtutem suam sacramētis nō alligauit. Xps aūt instituit sacramentū baptismi dari cū invocatione trinitatis: t ideo quicq̄d deest ad invocationē plenā trinitatis tollit integritatē baptismi. Nec obstat q̄ in noīe vni? persone intelligat alia: sicut in nomine patris intelligit filij: aut q̄

ille qui nominat vnā solā ꝑsonam pōt habere rectā fidē de tribus: qꝛ ad sacramentum sicut requiritur materia sensibilis: ita ⁊ forma sensibilis. vñ nō sufficit intellectꝰ vel fides trinitatis ad ꝑfectionē sacramenti: nisi sensibilibus verbis trinitas exprimatur. Unde ⁊ in baptismo xp̄i vbi fuit origo et sanctificatio nostri baptismi affuit trinitas sensibilibus signis: scꝫ pater in voce: filiꝰ in humana natura: ⁊ spūssanctus in colūba. Notanduꝫ tñ vt inquit Tho. vbi. s̄. ar. v. ad. j. ar. qñ greci baptizāt in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti: tñ dicūt: baptizetur seruus xp̄i: ⁊ non ego te baptizo. qd̄ ipsi faciunt ad euitandū antiquoꝝ errorem: qui virtutem baptismi baptiste attribuebant dicētes: Ego sum pauli: ego cephe: ⁊ nihilominꝰ qꝛ in illa forma exprimitur actus exercitatꝰ ꝑ ministrum cū inuocatione plena trinitatis: verū perficitur sacr̄m qm̄ ego nō est de substantia forme: sed ponitur ad maiorem expressionē intentionis. Nec sufficit verba corde cogitare nisi vocaliter exprimantur: qꝛ vt inquit Boñ. in. iiij. dist. iij. parte. j. ar. j. q. ij. In vocali expressione verborū significatur perfecta fidei ꝓfessio: que ꝯsistit in v̄bo ⁊ in corde. Significatur etiā ꝙ regeneratio facta est per verbū incarnatū: qd̄ optime significatur per verbū voce inductum. Hinc Aug. ait. j. q. j. c. detrahe. Detrahe verbū: aqua q̄d erit nisi aq̄. Accedit v̄bū ad elemētū: ⁊ fit sacr̄m. Uñ ista tāta virtꝰ aq̄: vt corpꝰ tāgat ⁊ cor abluat nisi faciente verbo? Et idem Aug. Baptismus inquit est tinctio in aqua verbo vite sanctificata. ¶ Propter predicta vt plenior habeatur cognitio de forma baptismi: sciendum est ꝟm Rich. ⁊ Boñ. ꝙ forma pōt variari sex modis.

Primo subtrahendo.
Secundo addendo.
Tertio interponendo.
Quarto corrūpendo.
Quinto v̄bū ꝓ verbo ponēdo.
Sexto transponendo.

¶ Primo variat̄ forma subtrahēdo. Et quantū ad hoc sciendū ꝙ si subtrahit̄ aliquid de essentia forme: nō remanet virtꝰ baptismi. Et qꝛ tota est pars: In noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti: ꝑ quam exp̄mit̄ p̄ncipalis baptizās ⁊ sctificat̄ elemētū est de essentia forme: iō si de h̄ subtrahat̄ aliq̄d nō remanet virtꝰ baptismi. In alia autē parte forme q̄ est: Ego te baptizo. sunt aliqua ꝑtinentia ad essentiā forme. s. expressio actus baptizādi: ⁊ ꝑsone baptizate: eo ꝙ in illa terminat̄ baptizādi actus. Uñ si aliqd̄ predictoꝝ subtrahat̄: nō remanet virtꝰ baptismi. Expressio aūt ministri nō videtur esse de essentia forme: quam xp̄s tiadidit in baptismi institutione: qꝛ a ministro baptismꝰ nō hꝫ virtutē. ¶ Secūdo variat̄ forma addendo. Et vt ait Rich. ī. iiij. di. iij. art̄. ij. q. iij. circa hoc considerāda sunt duo. Unum ex parte addētis. Aliud ex parte additi. Si eñ addēs illud qd̄ addit ītēdit eē de essentia forme volens baptizare in alia forma q̄ baptizaret ecclesia: tollitur virtꝰ baptismi: ad quā requirit̄ ꝙ baptizās intēdat facere qd̄ facit eccl'ia. si etiam illud qd̄ addit̄ est corruptiuum forme: nō remanet virtꝰ baptismi: vt si postq̄ dictū est: ⁊ spūssctī: addat̄ hmōi determinatio: creati: vel minoris q̄ pater et filiꝰ ⁊ hmōi. Si aūt addēs nō intēdat mutare ritū vel formā eccl'ie: ⁊ illd̄ qd̄ addit nō est corruptiuū forme: nō tollitur ꝑ hoc virtꝰ baptismi: vñ si baptizās termīata forma q̄ vtit̄ eccl'ia supaddit illud: ⁊ beata v̄go adiuuet te: aut aliquid cōsil'e. vel si in p̄ncipio forme addat nomē ꝓpriū post hoc ꝓnomē ego: dicēdo: Ego iohes baptizo te ⁊ c̄. non tollit̄ virtꝰ baptismi. ¶ Tertio variat̄ forma īterponēdo seu interrūpēdo. Et circa hoc aduertēdū ꝙ cū actꝰ baptizādi sit actꝰ vniꝰ: si fiat īterpositio talis q̄ corrūpat vnitatē actꝰ: ⁊ maxime si corrūpat ꝯtinuitatē intētionis baptizantis: nō remanet v̄tꝰ baptismi. Uñ si baptizās postq̄ dixit: Ego te baptizo in

noīe pr̄is:interponat vnā longā narra-
tionē vel vadat ad faciēdū aliqd̄ nego-
ciū ⁊ postea reuertat̄ ⁊ dicat:⁊ filij ⁊ spi
ritussctī:nō est puer baptizat⁹. Si autē
interpositio sit modica: ita scz ꝙ nō di-
scōtinuet intētionem baptizantis neqꝫ
actū ꝟm vsum cōem:⁊ interpositū nō sit
forme corruptiuū:nō ꝓpter hoc impedi
tur virtus baptismi. Unde si baptizās
postq̄ incepit actū tusceat:vel dicat ta-
ceatis:vel aliq̄d sil̄e:⁊ postea ꝑficiat:nō
ꝓpter hoc impeditur virtus baptismi.
¶ Quarto variat̄ forma corrūpendo: et
tūc si corruptio verboꝝ sit talis ꝙ nō re
maneat eadē significatio: nec ꝟm insti-
tutionē prime impositionis:nec ꝟm ac-
cōmodationē vsus:impeditur v̄tus ba-
ptismi. Si aūt sit talis ꝙ q̄uis non re-
maneat significatio: ꝟm institutionem
prime impositionis: remanet tamē ꝟm
accōmodationē vsus:tūc si nō fiat talis
corruptio ex malicia vel derisione:sed ex
ignorātia vel defectu lingue: nō ꝓpter
hoc impedit̄ v̄tus baptismi. Uñ de ꝯse.
di.iiij.c.retulerūt.Zacharias papa Bo-
nifacio ep̄o ita scribit:Retulerūt nuncij
tui ꝙ fuerit in eadē prouincia sacerdos
qui latinā linguā penitus ignorabat:et
dū baptizaret nesciens loqui latine in-
fringēs linguā diceret:Baptizo te in no
mine patria ⁊ filia ⁊ spūssancta. Et per
hoc tua reuerēda sctītas ꝯsiderauit eos
rebaptisare: sed sctīssime frater si ille q̄
baptizauit nō errorē inducēs aut here-
sim:ꝟ ꝓ sola ignorātia romane locutio-
nis infringēdā linguā: vt.s̄.diximꝰ hoc
baptizans dixisset:nō possumꝰ ꝯsentire
vt denuo baptizent̄. ¶ Quinto variat̄
forma v̄bū ꝓ v̄bo ponēdo:⁊ tūc si acci-
piat̄ v̄bū ꝓ sua materia q̄ est vox pone
re v̄bum ꝓ v̄bo nō impedit virtutē ba
ptismi: qꝛ in qualibet lingua licituꝫ est
baptizare q̄uis male faceret latinus si
baptizaret in lingua greca vel hebrea:
nisi ex aliquo casu imperitiā lingue lati
ne incurrisset ⁊ in linguis alijs esset pe-
ritus. Si aūt accipiat̄ v̄bū ꝓ sua mate
ria ⁊ forma simul vel sua forma tm̄:cuꝫ
forma v̄bi sit significatio ponere v̄bū ꝓ
v̄bo existēti de essentia forme: impedit
v̄tutē baptismi: qꝛ talis mutatio corrū-
pit formā. Uñ si diceret̄: In noīe genito
ris ⁊ geniti nō esset baptismꝰ: eo ꝙ per
nomē pr̄is et nomē filij significant̄ ipse
ꝑsone principal̄r:ꝑ genitorē aūt ⁊ geni-
tū significant̄ actꝰ notionales. ¶ Sexto
variat̄ forma trāsponēdo:⁊ tūc si fiat ta
lis transpositio q̄ mutet sensum or̄onis
quā hꝫ ex vi ordinis v̄boꝝ impedit̄ vir-
tus baptismi: vt dicat̄: Ego pr̄is et filij
baptizo te in noīe spūssctī: qꝛ ex vi istiꝰ
ordinis v̄boꝝ sensus est: Ego q̄ sum pa-
tris ⁊ filij ⁊c̄.⁊ hoc qꝛ dico:in noīe: non
accipit̄ nisi respectu spūssancti. Si autē
trāspositio nō minuat significationem
or̄onis quā hꝫ ex vi ordinis v̄boꝝ: tunc
dico ꝙ si nō fiat ex malicia:sed ex igno-
rātia:nō impeditur v̄tus baptismi. Si
aūt fiat ex malicia impedit̄ ꝓpter defe-
ctum intētionis in baptizante.
¶ Qualiter oēs tenentur baptizari de
necessitate: ⁊ de potestate baptismatis
ac de cōditionibus que seruari debēt in
baptismo. Cap̄m.ij.

Secūdū mysteriū de baptismo
declarādū d̄r obligatiōis. In
q̄ tria adhuc habemꝰ nō im-
merito exq̄rere et considerare
ad hoc vt pars ista dilucidior appareat.

Primo cōsiderabimus potestatē.
Scd̄o necessitatem.
Tertio qualitatem.

¶ Primo consideremus baptismi pote-
statem quis scꝫ potestatē habeat bapti
zādi:⁊ circa hoc q̄nqꝫ dubia solēt emer-
gere. Primū vtrū ad diaconū pertineat
baptizare. Et arguūt quidam ꝙ sic. Pri
mo:qꝛ simul iniungit̄ a dn̄o officiū ba-
ptizādi ⁊ predicandi.ꝟm illud Matth.
vlti. Eūtes docete ⁊c̄.sed ad officiū dia-
coni pertinet euāgelizare:ergo videtur
ꝙ etiā ad officiū diaconi pertineat ba-
ptizare. Scd̄o arguūt:qꝛ beatus Lau-
rentius cum esset diaconus plures ba-
ptizauit. Sed cōtra est qd̄ dicit Pela-
gius papa, xciij.di,c, diacones. vbi ait:

Diacones propriā cōstituimus obserua re mensurā: nec vltra tenorem paternis canonib⁹ deputatū quippiā tētare permittimus. Et.j. Absq; epo vel presbytero baptizare nō audeāt nisi predictis ordinibus fortasse lōgius cōstitutis necessitas extrema compellat. Ad idez est tex. de cōse. dist. iiij. in. c. constat. ¶ Pro solutiōe ergo p̄sentis dubij rñdet Tho. iij. pte. q. lxvij. ar. j. ꝙ sicut celestiū ordinū ꝓprietates et eorū officia ex eoꝝ nominibus accipiūtur: vt dicit Diony. in lib. de cele. hierar. ita etiam ex noībus ecclesiasticoꝝ ordinū accipi pōt quid ad vnūquēq; ꝑtineat ordinē. Dicūtur aūt diacones quasi ministri: qꝛ ad eos non pertinet aliqd̄ sacramentū principaliter ⁊ quasi ex ꝓprio officio probet: sed ministeriū adhibere alijs maioribus in sacramētoꝝ exhibitione: sicut habet. xciij. di. i. c. diaconi. j. ij. ⁊. iij. c. nō oportet. j. ⁊ ij. ⁊ in alijs. c. diaconi. ⁊ in. c. legimus. et in. c. dñs. Quare ad diaconū non ꝑtinet quasi ex ꝓprio officio facere sacramētū baptismi: sed in collatione huius sacramēti ⁊ alioꝝ assistere et ministrare maioribus. Vnde Isidorus lib. ij. de officijs ait: Ad diaconū pertinet assistere et ministrare maioribus sacerdotibus in omnibus que agūtur in sacramētis xp̄i in baptismo: scz in chrismate in patena et calice. ¶ Ad primū ḡ dicendū ꝙ ad diaconū pertinet recitare euāgeliū in ecclesia: ⁊ predicare ipsum postmodū cathezizādis. Unde ⁊ Diony. dicit: ꝙ diaconi habēt officiū sup immūdos: inter quos ponit cathecuminos: ꝫ docere idest exponere euangeliū pertinet ꝓprie ad episcopū. vñ nō seq̄tur ꝙ ad diacones ꝑtineat officiū baptizādi. Beatus v̄o Laurentius baptizauit necessitatis causa. ¶ Scd̄z dubiū est: vtrū baptizare sit officium presbyteroꝝ? Et respondet Tho. vbi. s̄. arti. ij. ꝙ sic: eo ꝙ sacerdotes ad hoc cōsecrātur: vt sacramentū corporis xp̄i conficiant. Illud aūt est sacramentum ecclesie vnitatis. Per baptismū autem aliquis fit particeps ecclesie vnitatis: qꝛ ianua est ⁊ fundamentū alioꝝ sacramentoꝝ: vt d̄r de cōse. dist. iiij. c. cum itaq;. Vñ ⁊ baptizatus accipit ius accedendi ad mensam dñi: qꝛ sine baptismo alia sacramēta conferri non possunt: vt habetur. j. q. j. c. si quis per ignorantiaz. Ideo sicut ad sacerdotē pertinet consecrare eucharistiam: ad qd̄ principaliter ordinat sacerdotiū: ita ad propriū officiū sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdem em̄ videt esse operari totū: ⁊ partē in toto disponere. Et si diceret ꝙ soluz episcopoꝝ est baptizare: qꝛ ipsoꝝ est docere: vt dicit Dionysius in lib. ecclesiastice hierar. Rñdet Tho. ꝙ officiū docēdi ⁊ baptizādi dñs apostolis iniūxit: quorum vicem gerūt ep̄i: aliter tñ et aliter. Nam officiū docēdi cōmisit eis xp̄s: vt ipsi per se illud exercerent tanq̄ principalissimū. Unde ⁊ ipsi apstoli dixerūt Act. vj. Non est equū nos derelinquere verbū dei: ⁊ ministrare mensis. Officiū aūt baptizandi cōmisit apostolis vt per alios exercendū. Vñ. j. Coꝝ. j. dicit apostolus: Non em̄ misit me xp̄s baptizare sed euāgelizare. Et hoc ideo: qꝛ in baptizādo nihil operatur meritū ⁊ sapientia ministri: sicut in docēdo: nec tñ per hoc excluditur quin ep̄i possint baptizare. Nam ⁊ apl̄s dicit se quosdā baptizasse in epl̄a vbi. s̄. ¶ Tertiū dubium: vtrum laicus possit baptizare? Et respondetur ꝙ ad misericordiā eius qui vult oēs homines saluos fieri pertinet vt ī his que sunt de necessitate salutis homo de facili remediū inueniat. Inter oīa aūt alia sacramenta maxime necessitatis est baptismus: qui est regeneratio hoīs in vitam sp̄ualem: qꝛ pueris aliter subueniri nō pōt: ⁊ adulti nō possunt aliter q̄ per baptismum plenā remissionē consequi: ⁊ quātum ad culpam: et quātuz ad penam. Et ideo vt homo circa remediū tam necessariū defectiuū pati nō possit: institutū est vt etiam laicus imminente necessitate baptizare possit: vt habetur de cōse. dist. iiij. c. constat. ⁊. c. in necessitate, Non debet tamē laicus facere illa

sacramentalia baptismi que faciunt sacerdotes que pertinēt ad solēnitatē nō aūt ad necessitatē baptismi: ⁊ ideo solū a sacerdote fieri debēt cuius est solēniter celebrare. ¶ Quartū dubiū est: vtrū mulier possit baptizare? Et respondet Tho. vbi. s. art. iiij. ꝙ sicut nec laicus dz baptizare presente clerico: nec clericus presente sacerdote: ita ⁊ femina non debet baptizare non solū presente clerico vel sacerdote: sed nec etiā presente viro siue masculo. In necessitatis tñ articulo pōt absq; solēnitate baptizare: vt habetur de conse. di. iiij. c. mulier. ¶ Quintum dubiū est: vtrū ille qui nō est baptizatus possit baptizare? Respōdet Tho. ar. v. ꝙ per ecclesiaz determinatū est ꝙ nō baptizati siue sint iudei: siue pagani possunt baptismi sacramentū conferre: dūmodo in forma ecclesie baptizent: vt patet de cōse. dist. iiij. in. c. romanus pōxifex. ⁊ in. c. a quodā. Si aūt forma ecclesie nō fuerit obseruata: sacramentū baptismi nō cōfertur. Et sic intelligenduz est illud Grego. ij. in. c. quos a paganis. de conse. dist. iiij. Quos a paganis baptizatos asseruisti: scz ecclesie forma nō obseruata: vt denuo baptizes in nomine trinitatis mādamus. Notandum tñ ꝙ si talis baptismus a pagano siue infideli suscipit necessitate vrgēte debite fit. Si vero extra articulum necessitatis hoc fieret: vterq; grauiter peccaret: scilz baptizās ⁊ baptizatus: et per hoc impediretur baptismi effectꝰ: lz non tolleret ipsum sacramentū. Et si diceret quō ille qui non est baptizatus cum nō sit minister ecclesie pōt baptizare? Respōdetur ꝙ ille qui nō est baptizatus q̄uis non pertineat ad ecclesiam re vel sacramento: potest tamen ad eam pertinere intētione et similitudine actus: inquātum scz intēdit facere qd facit ecclesia: et formam ecclesie seruat in baptizando: ⁊ sic operatur tm̄ exterius vt minister xp̄i: q̄ interius baptizat. vt notat de cōse. dist. iiij. c. si inter bonos. ⁊. c. baptismus. ⁊. c. cum baptizat. ¶ Scdo cōsideremus baptismi necessitatē. Et circa hoc quinq; adhuc sunt dubia aperienda. ¶ Primo vtrum oēs teneātur ad susceptionē baptismi? Et respondetur ꝙ post diuulgationē institutionis eius oēs tenētur baptizari. Vñ Augu. de fide ad Petrū dicit illud qd scribitur. xv. q. j. in. c. firmissime. Firmissime tene: ⁊ nullatenus dubites: exceptis illis qui ꝑ xp̄i nomine suo sanguine baptizauit: nullū hominē accepturum vitā eternā qui non hic a malis fuerit per penitentiā fidēq; conuersus: ⁊ per sacramentū fidei et penitētie idest per baptismū liberatꝰ. Et Chryso. idē dicit in sentētia de cōse. dis. iiij. c. nō pōt. Tāte aūt dignitatis est baptismus ꝙ etiā sanctificari in vtero debēt baptizari: vt inq̄t Boñ. in. iiij. dis. vj. parte. ij. ar. j. q. ij. ⁊ hoc triplici rōne. Prima ratio est ꝓpter bonū obediētie: qz deꝰ precepit vt oēs renascātur aqua. Scda est ꝓpter humilitatē: qz vnusquisq; debet se reputare peccatorē: ⁊ indigere xp̄i redēptione. Tertia rō est ꝓpter vnitatez: vt ab alijs mēbris xp̄i hō nō discordet: ¶ Scdm dubiū vtrū sine baptismo posset quis saluari? Et rñdet Thom̄. vbi. s. ar. ij. ꝙ sacramētū baptismi dupliciter pōt alicui deesse. Uno mō et re et voto: qd cōtingit illis qui nec baptizātur nec baptizari volūt: qd manifeste ad cōtemptū sacr̄i ꝑtinet quātū ad illos q̄ habēt vsum liberi arbitrij: ⁊ tales salutē cōse qui nō possunt. Alio mō pōt sacr̄m baptismi alicui deesse re: sed nō voto: sicut cū aliq̄s desiderat baptizari: sed aliquo casu preuenit morte anteq̄ baptismuz suscipiat: talis aūt sine baptismo actuali salutē cōsequi pōt. Vñ Amb. dicit de Ualentiniano q̄ cathecuminꝰ mortuus fuit. Quē regeneratur ꝰ erā amisi: verūtamē ille gr̄am quā poposcit nō amisit. Et de hoc Aug. de cōse. dist. iiij. in. c. baptismi. ita ait: Baptismi vicem aliquādo implere passionē de latrone illo cui nō baptizato dictū est Luc. xxiij. Hodie mecū eris in paradiso. Beatꝰ Cyprianꝰ nō leue argumētū assumit: qd etiā atq;

etiã considerãs inuenio nõ tm̃ passionẽ
ꝓ noĩe xp̃i id qđ baptismo deerat posse
supplere; sed etiã fidẽ et cõuersionẽ cor-
dis: si forte ad celebrandũ mysteriũ ba-
ptismi in angustijs temporum succurri
nõ põt, hec ibi. Cui cõsonat notabile di
ctũ Jnno. tertij in. c. aplicam. ex̃ de p̃sby
tero nõ baptizato. Propter ista aũt ma
gister sentẽtiaꝝ ceterique theologi distin
guũt tria baptismata. Primũ vocãt fla
minis .i. spũssctĩ q̃ baptizant hi q̃ bapti
zari vellẽt: vt dictum est ⁊ non possunt.
Scđm vocãt baptismũ fluminis .i. aque
de quo loq̃mur. Tertiũ dicũt baptismũ
sanguĩs cũ q̃s nõ valẽs baptizari aqua
patit ꝓ fide xp̃i ⁊ morit pro cõfessione
ei⁹: cui ianua celi aperit: vt đr de ꝯse. di.
iiij. c. cathecuminũ. Et si obijceret ꝙ nõ
est nisi vnum baptisma. iuxta illud apli
Ephe. iiij. Unus dn̄s: vna fides: vnũ ba
ptisma. Rñdet Tho. pte. iij. q. lxvj. art.
xj. ad. j. ꝙ tria baptismata predicta vnũ
dici possunt ꝓpter vnitatez spũssancti:
a quo habẽt v̄tutẽ ⁊ gratiã. Vel põt di
ci ꝙ vnũ est baptisma sacr̃m. s. fluminis
seu aque. Alia duo licz cõferãt salutem:
tñ nõ sunt sacr̃m: vt dicit Bona. in. iiij.
di. iiij. pte. ij. art. j. q. iij. ꝑ totũ. ¶ Tertiũ
dubiũ: vtrũ baptism⁹ sit differẽdus vel
accelerãdus? Et respõdet Tho. vbi. s̃. q.
lxviij. ar. iij. ꝙ circa hoc est distinguẽdũ
de baptizãdis. Nam aut sunt pueri: aut
adulti. Si sunt pueri nõ est differenduz
baptisma. Primo q̃dẽ q̃ nõ expectatur
in eis maior instructio aut plenior ꝯuer
sio. Scđo ꝓpter periculũ mortis: q̃ eis
nõ põt alio remedio subueniri nisi ꝑ sa-
cramẽtũ baptismi: quib⁹ baptismus ꝓ-
dest ꝓpter fidẽ offerentiũ et ecclesie. vt
dicit Aug. de cõse. di. iiij. c. illud perscru
tari, Et Jsid. ibidẽ in. c. paruuli. Si aũt
argueret ꝙ act⁹ actiuoꝝ sunt in patien
te predisposito ꝟm Arist. in. ij. de aĩa. sed
in paruulis nulla precessit dispositio ad
susceptionez effect⁹ baptismi: ḡ baptis-
mus nõ põt causare suũ effectu in par-
uulis. Rñdet Rich. ꝙ illa ꝓpositio dz
intelligi de actiuo limitate v̄tutis, De⁹
aũt a q̃ sunt principal̃r effect⁹ baptismi
agẽs est infinite v̄tutis. Minor etiã ar-
gumenti vniuersal̃r intellecta falsa est:
q̃ fides eccl̃ie aliquo mõ ad susceptionẽ
baptismi disponit quare pueri q̃citius
cõmode fieri põt sunt baptizãdi. Si v̄o
de adultis loq̃mur quib⁹ subueniri põt
ꝑ baptismi desideriũ vt. s̃. dictuz est: tũc
eis vt ait Tho. vbi. s̃. nõ statim cũ con-
uertunt est sacr̃m baptismi conferẽdũ:
ꝫ opz differre vsq̃ ad aliqđ certũ tp̃s.
Primo quidẽ propter cautelã eccl̃ie: ne
decipiat cõferẽs sacramẽtũ a credẽtib⁹
ficte. Vñ de cõse. dist. iiij. in. c. iudei, đr:
Judei quoꝝ perfidia frequenter ad vo-
mitũ redit: si ad leges catholicas veni-
re voluerint: octo menses inter cathecu
minos ecclesie limẽ introeant: ⁊ pura fi
de venire noscant: tunc demũ baptismi
gratiam mereãtur. Scđa rõ dilationis
est vtilitas eorũ q̃ baptizãtur: q̃ aliquo
tẽporis spacio indigent ad hoc ꝙ plene
instruant de fide: ⁊ exercitẽtur in his q̃
pertinẽt ad christianã vitam. Tertia rõ
est sacramẽti reuerẽtia: ob quã antiqui-
tus adulti baptizabãtur in duab⁹ preci
puis solẽnitatibus pacha scilz ⁊ pẽteco
stes: vt habetur de conse. dist. iiij. c. duo
tẽpora. ⁊. c. de cathecuminis. ⁊. c. venera
bilis. Potest tñ omitti dilatio predicta:
aut propter necessitatẽ puta cũ aliquis
baptizari cupiẽs esset in articulo mor-
tis persecutionis ⁊ naufragij: vt expres-
se habetur de consecra. distin. iiij. in. c.
hi qui. Aut quando illi qui sunt bapti-
zandi apparent perfecte instructi in fi-
de et ad baptismum idonei: sicut Phi-
lippus apostolus statim baptizauit eu-
nuchum: vt habetur Actuũ. viij. et Pe-
trus Corneliũ: et eos qui cũ ipso erant
Actuũ. xj. ¶ Quartũ dubiũ: vtrũ pecca-
tores ad baptismũ accedentes teneãtur
sua peccata cõfiteri? Respõdet Thom̃.
vbi. s̃. arti. vj. ꝙ duplex est peccatorum
confessio. Una que fit interius deo: et
hec requiritur ante baptismum: vt scilz
homo peccata sua recogitans de eis do
leat. Non enim potest inchoare nouam

vitā: nisi eum peniteat veteris vite. vt Aug. dicit in lib. de penitētia. Alia vero est cōfessio pctōꝝ exterior q̄ fit sacerdoti: ⁊ talis ꝯfessio nō reqrit̄ ante baptismum. Primo quidē: qꝛ talis ꝯfessio cū respiciat personā ministri ꝑtinet ad penitētie sacr̄m: qd̄ nō requirit̄ ante baptismū: qꝛ est ianua oīm sacramētorū. Scd̄o: qꝛ cōfessio exterior que fit sacerdoti ordinatur ad hoc ꝙ sacerdos confitentē absoluat a peccatis et liget ad opera satisfactoria: q̄ baptizandis non sunt imponēda. ꝟm illud Ambrosij in glo. Roma. xj. Gratia dei in baptismo nō requirit gemitū neqꝫ planctuꝫ: vel etiā opus aliqd̄: sed solā fidē ⁊ oīa gratis cōdonat. Que verba notant̄ de cōse. dist. iiij. in. c. sine pnīa. Baptizandi etiā nō indigent remissione peccatorū per claues eccl̄ie: quibꝰ oīa remittunt̄ per baptismū. Sufficit ergo his q̄ baptizant̄ cōfessio generalis: quā faciunt ꝟm ritū eccl̄ie abrenūciātes sathane ⁊ omnibꝰ operibꝰ eiꝰ. Si tamen ex sua deuotione vellent confiteri audiendi sunt: nō ad hoc ꝙ satisfactio eis imponatur: sed vt cōtra peccata cōsueta eis spiritualis vite informatio tradatur. ¶ Quintum debitū: vtrū pueri iudeorū ⁊ infideliū sint inuitis parentibꝰ baptizādi? Et respondet̄ ꝟm sententiam Rich. di. lxvj. q̄rti. art̄. iij. q. iij. ⁊ Tho. ij. ij. q. x. art̄. xij. ⁊. iij. parte. q. lxviij. arti. x. ꝙ filij infideliū aut habent vsum rōnis ⁊ annos discretionis: aut nō. Si sic: qm̄ quantū ad ea q̄ sunt iuris diuini vel naturalis incipiūt sue potestatꝫ esse: ideo ꝓpria volūtate inuitis parētibus baptizari possunt. Si vero nondū habent vsum liberi arbitrij: baptizari non debēt: qm̄ nunq̄ hoc fecit eccl̄ia: ⁊ hoc duplici rōne. Una quidē est propter periculū fidei. Si em̄ pueri nōdū vsum rationis habentes baptismū susciperēt: postmodū cū ad ꝑfectā etatez peruenirēt: de facili possent a parentibus induci vt relinquerēt qd̄ ignoranter susceperunt: quod vergeret in fidei detrimentum. Alia ratio est: quia repugnat iusticie naturali. Filiꝰ em̄ est aliquid patris: ⁊ primo quidē a parentibus non distinguitur ꝟm corpꝰ q̄diu in matris vtero ꝯtinetur. Postmoduꝫ vero postq̄ a mr̄is vtero egredit̄ anteq̄ habeat vsum liberi arbitrij continetur sub parentū cura: sicut sub quodā spirituali vtero: q̄diu em̄ vsum rōnis non habet puer: nō differt ab animali irrationali: vnde sicut bos vel equus alicuius est vt vtat̄ eo cū voluerit sicut proprio ministro ꝟm iura ciuilia: ita de iure naturali est ꝙ filiꝰ añq̄ habeat vsum rationis sit sub cura patris: quare inuitis parētibꝰ nō debet filijs baptisma dari. Ipsi etiam infideles adulti nullo modo coacti sunt baptizandi: vt d̄r. xlv. dist. c. de iudeis. qꝛ vt ibi habetur tales non sunt inuiti saluādi sed volentes: vt integra sit forma iusticie. Sicut enim ꝓprij arbitrij volūtate hō serpēti obediēs perijt: sic vocāte se gratia dei propria mētis cōuersione q̄sqꝫ credēdo saluatur. Notādū tñ ꝟm Rich. vbi. s. q. ij. sequēdo sn̄iam Innocētij tertij in. c. maiores. ex̄ de bap. et eiꝰ effectu. ꝙ aliquis pōt cogi ad baptismū suscipiēdū duplici coactiōe. Prima est coactio absoluta: qñ q̄s baptizat̄ inuitꝰ ⁊ penitꝰ cōtradicēs q̄ licꝫ abluat̄ exterius et baptizetur ꝟm debitā formā: tñ nec rem nec characterem suscipit sacr̄i. Scd̄a est coactio cōditionalis: qñ q̄s terroribꝰ atqꝫ supplicijs violēter attrahit̄ ⁊ ne detrimentum incurrat: baptismi suscipit sacr̄m: talis sicut ⁊ is q̄ ficte ad baptismū accedit characterē suscipit xp̄ianitatis impressum: ⁊ ipse tanq̄ cōditionaliter volēs: licꝫ absolute nō velit: cogendus est ad obseruātiā fidei xp̄iane. ¶ Tertio cōsideremus baptismi qualitatem. Debet nāqꝫ baptismus cōferri qñ a ministris ecclesie datur cū q̄nqꝫ cōditionibus.

Prima d̄r vnitatis.
Scd̄a simultatis.
Tertia modalitatis.
Quarta paternitatis.

Quinta sacramētalis solēnitatis.

¶ Quinta cōditio que obseruari dꝫ i baptismo ōr vnitas. Nā vnꝰ dꝫ baptizare ⁊ non plures: qm̄ si plures baptizarent aut dicerēt:nos te baptizamꝰ:et hoc nō esset cōuenīēs:qm̄ hō non baptizat nisi vt minister xpi ⁊ vicē eiꝰ gerens. Ūñ vt vnus est xps:ita oportet vnū esse ministrū q̄ xpm representer:⁊ iō cōtraria intentio videt excludere baptismi sacrm. Aut plures baptizarēt ⁊ vnusq̄sq̄ diceret:ego te baptizo: ⁊ sic q̄libet exp̄meret suā intentionem ꝙ ipse singulariter baptismū cōferret:⁊ tunc manifestū est ꝙ ille q̄ prius ꝛba ꝓferret daret baptismi sacrm. Aliꝰ ño quātūcūq̄ ius baptizādi haberet si ꝛba pronūciare p̄sumeret: esset puniēdus tanq̄ rebaptizator. Si aūt oino simul ꝛba ꝓferrēt:aut hoīem immergerent vel aspergerent essent puniēdi de inordinato mō baptizādi:⁊ nō de iteratione baptismi:q: q̄libet quātus in se baptizaret: nec traderet aliud et aliud sacrm: sed xps q̄ est vnus interiꝰ baptizās vnū sacrm p oēs cōferret. Si aūt quereret an possit vnꝰ plures simul baptizare:Dicendū ꝙ in casu necessitatis sic:sub hac forma. Ego vos baptizo ⁊c.nec p hoc diuersificaret forma ecclesie:q: plurale nō est nisi singulare geminatum:p̄sertim cū pluraliter dicatur Mat.vl. Baptizātes eos ⁊c. Hec Tho. q.lxvij.arti. vj.ad.ij. ¶ Scōa conditio q̄ in baptismo ꝓferēdo req̄rit ōr simultas:vt. s.simul sint verba ꝓlata cū ipsa ablutione. Dicit tñ Rich.dis.iij.iij.ar. iij.q.ij.ꝙ verba ⁊ ablutionē simul esse pōt intelligi tripliciter. Aut p realē existentiā vnius in alio:aut p eoꝝ coexistētiam in intentione:aut in rpe. Simultas ꝑm modū primū nō requirit:q: nec possibilis est:eo ꝙ verba nō sunt nata esse in ablutione:nec ecōuerso. Simultas scōo mō req̄rit de necessitate explicite:inquantū necessariū est ꝙ abluens ⁊ verba ꝓferēs intēdat circa baptizandum facere q̄ facit ecclesia. Simultas aūt tertio mō aliquo mō requirit de necessitate:⁊ aliquo mō nō. Necessarium ēm est ꝙ baptizans sic abluat ⁊ verba ꝓferat:ꝙ ꝑm cōem vsum illa duo videantur ptinere ad actū vnū:q̄ nō esset verū si in mane ablueret: ⁊ in sero ꝛba ꝓferret:vel ecōuerso:nō est tñ necessariū ꝙ simul pūctualiter vtrūq̄ incipiat ⁊ terminet:sed sufficit ꝙ platio verborum incipiat anteq̄ ablutio terminet: vel ecōuerso. Debet tñ baptizās illa facere simul:quāto magis pōt bono mō. ¶ Tertia cōditio q̄ in baptismo ē seruāda ōr modalitas. Nā vt inq̄t Rich. vbi ñ.q.iij.⁊ Boñ.di.iij. parte.ij.q.ij. Sacerdos dꝫ puerū tenere per latera:⁊ versa facie ad aquā dꝫ immergere. Quare autem faciē magis ad aquā ⁊ nō ad celuꝫ baptizandus tenet:dꝫ esse in signū humilitatꝫ reuerētie. ¶ Quarta cōditio q̄ in baptismo seruāda est ōr paternitatꝫ. Debet nāq̄ aliq̄s adesse q̄ baptizādum leuet de sacro fonte. vt Diony. di. in lib. de cele. hierar. Rō est ꝑm Tho. vbi ñ. ar. ij.q: spūalis regeneratio q̄ fit per baptismū assimilat quodāmō' generationi carnali. Ūñ ōr. ſ. Pet. ij. Sicut mō geniti infantes rōnabiles: sine dolo lac cōcupiscite. Jn gñatione aūt carnali paruulus nup natus indiget nutrice ⁊ pedagogo. Ūñ etiā in spūali generatione baptismi requirit aliq̄s q̄ fungat vice nutricis ⁊ pedagogi:instruēdo eū qui est nouitius in fide:de his q̄ ptinēt ad vitā xp̄ianā. Ad qō p̄lati vacare nō p̄nt circa oēm curā populi occupati. Et debet esse vnus q̄ leuet de sacro fonte. vt ōr de ꝑse. di. iij. c. nō plures. Si tñ plures essent:cuꝫ oibus cōtrahit cognatio spūalis. vt habet ēt de cognatione spirituali. c. Cuius. li. vj. Et qui leuat etiaꝫ debet esse secularis non religiosus aut monachus. vt dicitur de cōse. di. iij. c. non licet. ſ. ⁊. c. monachi. Debet etiā esse fidelis:nō infidelis. vt patet de conse. dist. iij. c. in baptismate. Ratio est ꝑm Tho. vbi ñ. ar. viij. ad. ſ. quia infidelis non est membrum ecclesie:cuius personam gerit tenens ad sacramenta. Et si

de facto siue in necessitate leuat vel te-
net: seu baptizat: nō cōtrahit aliquam
cognationē spiritualē. Qui autē leuat
de sacro fonte aliquē: eius pater spiri-
tualis d̄r: vt pz. xxx. q. j. in. c. ad limina.
in. §. Filia. ⁊ in. c. oēs. ⁊. xxx. q. iij. c. ita.
vbi d̄r: Ita diligere debet hō eū q̄ se su
scepit de sacro fonte sicut patrē. Et de
cōse. dist. iiij. in. c. vos ante oīa. de hoc
Aug. ita loquit̄: Vos ante oīa tam vi-
ros q̄ mulieres q̄ filios ī baptismo su-
scepistis moneo: vt vos cognoscatis fi-
deiussores apud deū extitisse pro illis
quos visi estis de sacro fonte suscipere.
Ideoq; eos semp admonete vt castita
tē custodiāt: iusticiā diligāt: charitatē
teneāt. Dicit tn̄ Tho. vbi. s̄. q̄ p̄res spi
rituales moderno tpe ad hoc non ita
stricte obligātur: qr vtplurimū hi q̄ ba
ptizant̄ parētes habent xp̄ianos: de q̄-
bus p̄sumēdū est q̄ suos filios diligē-
ter instruāt. Si tn̄ quocūq; modo sen-
tirent ꝯtrariū: tenent̄ ꝟm suū modū sa
luti spūaliū filioꝝ curā impēdere. Sz
non licet effari quot mala: qd̄ fraudes
quotve lenocinia sub nomine cōpater-
nitatis ⁊ cōmaternitatis fiant. Taceo
illa ne scādalizent̄ hi q̄ deū timētes dū
cōpatres fiūt sacr̄m baptismi fidel'r re-
uerent̄. Unusquisq; iudicet seipsum et
videat si quis ille est qui cōpaternita-
tis iura fidemq; polluat: ⁊ q̄ graue ne-
fandūq; scelus committat. ¶ Quinta
cōditio q̄ in baptismo seruari debet d̄r
sacramentaliū solēnitas. Nam vt inq̄t
Tho. pte. iij. q. lxvj. ar. x. lz sacr̄alia non
sint de substātia sacr̄i: sunt tn̄ ad bene
esse ad excitandū deuotionē fidelium ⁊
reuerētiā ad sacr̄m. Scd̄m ꝟo Bon̄. di.
vj. quarti. pte. ij. ar. iij. q. ij. Ordo eoruz
que sunt ad solēnitatē sacramenti ba-
ptismi ꝟm cōem ecclesie consuetudinē
hic est. Prīo exufflat̄: ⁊ h̄ fit vt ꝟt⁹ dia-
boli exterior expellat̄: ⁊ īterior expellē-
da significet̄: sicut pz ex dicto Rabani:
de īstitutiōe clericoꝝ. Et Aug. in li. de
symbolo. de cōse. di. iiij. c. postq̄. j. ⁊. c.
sicut nostis. Secūdo signuz crucis fit
in pectore ⁊ in fronte. vt demon cogno
scat se pellendū tam in occulto cordis
q̄ in aperto confessionis. Raban⁹ aūt
vbi. s̄. et ī. c. postea. dicit: Postea signa
tur baptizandus signaculo sancte cru-
cis tam in fronte q̄ in corde: vt ab eo
tempore apostata diabolus in suo va-
se pristino sue interemptionis cogno-
scēs signaculū iam sibi deinceps illud
sciat esse alienū. Tertio sal in ore poni-
tur. vt sequit̄ Raban⁹. in. c. ex hinc. vt
p sal typicū sapiētie sale ꝯditus fetor
careat iniq̄tatis: ne a vermib⁹ pctōruz
vltra putrefiat: sz magis illesus seruet̄
ad maiorē gr̄am pcipiēdā. Significat
ergo sal q̄ per baptismū sapiētie sapor
preparat̄: et fetor fomitis restringitur.
Quarto fit linitio auriū ⁊ nariū cū spu
to. ⁊ de hoc dicit Rabanus vbi. s̄. in. c.
postea. Postea tangūtur ei nares ⁊ au-
res saliua: ⁊ d̄r ei ꝟbum euāgelicū qd̄ ie
sus qn̄ surdū ⁊ mutū sanauit tāgens cū
sputo linguā ei⁹: ⁊ mittēs digitos in au
riculā eius dixit: Effeta qd̄ est adaperi-
re. hoc em̄ sacr̄m hic agit̄ vt p saliuā ty-
picā: ⁊ sacerdotis tactū sapiētia ⁊ ꝟtus
diuina salutē eiusdē cathecumini opere
tur: vt aperiant̄ ei nares ad accipiēduz
odorez noticie dei: vt aperiant̄ ei aures
ad audiēdū mādata dei. Quinto fit in-
unctio in pectore ⁊ spatulis: vt significe
tur gr̄a vnctionis ad deū amandū: ⁊ ad
bona opera faciēdū: de quo etiā loquit̄
Rabanus in. c. deinde. Sexto post ba-
ptismū fit inunctio chrismatis in ꝟtice:
vt dicit ibidē Raban⁹ in. c. postq̄. ij. vt
xp̄i regni baptizat⁹ particeps fiat: vt a
xp̄o xp̄ianus vocari possit: et talis vn-
ctio fit in capite: qr vt inq̄t Amb. in lib.
de sacramētis. Sapiētis sensus in capi
te ei⁹. Per caput ergo ꝟm Bona. vbi. s̄.
Aīa designat̄ que p baptismū imputri-
bilis reddit̄ ad cōtemplandum eterna.
Chrisma em̄ cōfectū est ex oleo lucēte et
balsamo cōseruāte. Septimo baptizat⁹
vestit̄ vestimēto cādido: de quo Raba-
nus vbi pri⁹ in. c. post baptismū. inquit:
Post baptismuz traditur xp̄iano vestis

cādida que significat innocētiā et puritatē xp̄ianam: quā post ablutas veteres maculas: studio sancte conuersationis immaculatā seruare dz: ad representandū ante tribunal xp̄i. Amb. vo in. c. accepisti. sic ait: Accepisti post baptismū vestimēta cādida: vt esset iudiciū ꝙ exueris volūtatē pctōꝝ: ⁊ indueris innocentie casta velamīa. Nec ꝓpterea tenēdū est vt ait Tho. vbi. s. ad. iij. ꝙ nō liceat xp̄ianis alijs vestib⁹ vti: qm̄ vestis illa vt dictū est datur ꝓtūc in mysterio spiritualis significatiōis. Ultimo ponitur cereus in manib⁹: vt sit lucerna pedib⁹ eius verbū dn̄i: et lumē semitis ei⁹. Debēt ergo cū necessitas nō cōtradicit sacramēta p̄dicta deuote celebrari cū aliquis baptizat: quoꝝ etiā nō immemores esse debēt hi qui sunt baptizati. Recordare o aīa xp̄iana qualiter in sacro fonte diabolo abrenunciās: iesu xp̄i mēbrū effecta es. Recordare quēadmoduz in baptismo gratia tibi concessa est: vt s̄m virtutē ⁊ voluntatē dei viuere posses. Recordare insup̄ qūo in baptismo viā ingressa es eterne salutis. Noli o infelix peccatrix tantoꝝ beneficioꝝ oblita diabolo cōicare. Noli opera bona negligere. Noli viā paradisi deserere: sed curre post christū in odorē vnguētoꝝ illi⁹: cuius nomen est oleum infusum: a quo xp̄o xp̄iani dicūtur: vt d̄r ex̄ de sacra vnctione. c. cum venisset.

¶ Qꝫ ꝑ baptismū delet̄ culpa: remittit̄ pena: ⁊ cōfert̄ gratia. Cap̄. iij.

Tertium mysterium declarandum de baptismo dicitur fructificatio: in quo de fructib⁹ siue effectib⁹ baptismi libet dicere: ⁊ notari possunt tres principales effectus.

Primus d̄r deletio culpe.
Scd̄s remissio pene.
Tertius collatio gratie.

¶ Primus effectus baptismi d̄r deletio culpe. Per ipsum etenim delet̄ oīs culpa tam originalis q̄ꝫ actualis. vt docet magister sen. in. iiij. di. iiij. Et de hoc dicit Aug. de ꝯse. di. iiij. in. c. a paruulo. A paruulo recenter nato vsqꝫ ad decrepitum senem: sicut nullus ꝓhibendus est a baptismo: ita nullus est qui nō peccato moriat̄ ī baptismo. Sed paruuli tm̄ originali: maiores aūt omnibus etiam moriunt̄ peccatis: que male viuēdo addiderunt originali. Et idem Aug. in. c. precedēti. s. vt ostenderet ait: Nullo excepto dictum est. s. ab apl̄o Roma. vj. Quicunqꝫ baptismus in christo iesu in morte ipsius baptizati sumus. Et iō dictum est vt probaret nos mortuos esse peccato. ⁊ glo. sup̄ illud Exod̄. xiiij. Nec vnus quidem superfuit in eis. inquit: Omnia peccata ablata sunt in baptismo: potētia diabolica est submersa. Dicit ergo dn̄s Bon̄. distin. iiij. parte. j. ar. j. q. j. ꝙ ī baptismo omnis culpa delet̄: ⁊ restituit̄ homo in pristinam innocentiam quantum ad animam. Si autem queratur ratio huius: dicit ꝙ est diuina liberalitas: que tātam huic sacramēto contulit efficaciam. Sed posset aliq̄s arguere sic. Diuersorum morborum diuerse sunt medicine: ergo cuz culpe sint diuerse: non tm̄ specie: sed etiaz genere: vt pote originalis: ⁊ actualis: ⁊ venialis: ⁊ mortalis: ergo ad hoc ꝙ curentur necesse est ꝙ diuerse adhibeantur spirituales medicine. Respondet Bona. ad j. contra. ꝙ remedium potest morbum respicere dupliciter: aut qꝛ p̄ncipaliter sit ad hoc: aut qꝛ hoc curat tanq̄ꝫ annexum. Scd̄m ergo ꝙ diuersi sunt morbi spirituales: diuerse sunt etiam medicine sacramētales principaliter ad illos ordinate. Si aūt morbus habeat aliuz morbum coniunctum: ⁊ medicina perfectam habeat virtutez curandi: nō tm̄ curat principalem: sed etiam annexum: ⁊ sic facit baptismus. ¶ Scd̄s baptismi effectus est remissio pene. Remittit̄ siquidem baptizato omnis pena peccato debita. Unde Aug. in li. de baptismo paruuloꝝ. ⁊ habet̄ de conse. di. iiij. in. c. per baptismum. inquit: Quicquid ab homine dictum factuz ⁊ cogitatum est

totū abolitur: ⁊ quasi nō factū habet. Et glo. sup illo verbo psal. Quorum tecta sunt pctā. ps. xxxj. dicit: Ita sunt tecta peccata in baptismo ꝙ deus ea nō vult punire. Si autē diceret ꝙ hoc nō videt consonū eo ꝙ Ansel. in lib. Cur deus homo. ait: Si peccatū nō punit: inordinatū dimittitur: ⁊ deus nihil inordinatū relinquit. Rñdet Rich. i. iiij. dis. iiij. ar. iij. q. ij. ad. j. ꝙ xp̄us ꝑ passionē suā sufficienter exoluit penam peccatis debitā: que in baptismo remittunt. Sed adhuc nō nulli arguunt ostendentes ꝙ per baptismum nō remittat oīs pena. Primo qꝛ vt habet de conse. dis. iiij. in. c. ne qđ absit. iudeis venientibus ad baptismū indicenda est penitentia ⁊ abstinentia quadraginta dierū. Secūdo qꝛ videmus paruulos baptizatos qui nullū pctm̄ cōmiserunt post baptismum multis penalitatibus subiacere: ⁊ cōstat ꝙ nō iniuste: ergo baptismus nō remouet oēm penā. Inq̄t em̄ Augu. xiij. de tri. Oīa huius scl̄i mala: dolores laboresq; hoīm veniūt de pctōꝝ (⁊ maxime de pctī originalis) meritꝫ. Tertio arguūt: qꝛ baptizatus añ xp̄i passionez adhuc paradisum nō intrabat: sed clausura illa erat pena pctī: ḡ ꝑ baptismum nō remittit illa pena. Ad primū respondet Rich. vbi. s̄. ad. v. ꝙ illa pnia nō indicit iudeis ꝓpter sacr̄i efficaciā: sed ꝓpter eius reuerentiā: ⁊ iudeoꝝ recipientium baptismū ꝓbationē: vnde eis nō indicebat post susceptionē baptismi: sꝫ ante: ⁊ q̄uis sic obseuaret quondaꝫ: tñ mō nō oportet obseruari: sed qđ innuit glo. in p̄all. c. ne qđ absit. nisi esset ꝯtraria cōsuetudo. Ad scđm respōdet Boñ. vbi. s̄. q. ij. dicens: ꝙ distinguēdū est de penis. Quedā em̄ sunt pene eternales: ⁊ quedā tēporales. Ab oī eternali absoluit baptismus delendo oēm culpaꝫ. De penis aūt tꝑalibus adhuc est distinguēdum: qꝛ q̄dā cōtrahunt: vt fames: sitis: passionesq; cōtemporanee vite. Quedā imponunt ⁊ assumunt: vt ieiunia corporalia: ⁊ spiritualia exercitia: ⁊ laboriosa opera. Baptismus ergo vt dictū est absoluit ab oī pena eternali: ⁊ ab oī pena tꝑali satisfactoria siue assumpta: nō autem ab oī ꝯtracta: vtpote a fame: sitis: ⁊ ceteris sil̄ibus. Ratio aūt est: qꝛ ad hoc ipsum nō ordinauit: ⁊ rō quare nō ordinauit est: qꝛ ꝯgruū fuit ꝙ hm̄oī penalitates in nobis ꝓpter tria relinqueret. Primo ꝓpter manifestandā equitatē diuini iudicij: vt illa snīa quam dictauerat de morte Ade ⁊ posteroꝝ eius immobilis ꝑmaneret: vñ ab illa nemo euadit. Scđa rō fuit ad ostendenduꝫ fructum passionis xp̄i a qua virtutem sacramentum habet: vt penas remittat personales nō naturales: qꝛ remedium respicit personā: nō naturam. Tertia rō fuit ꝓpter hoīem adiuuādū. Per huiuscemodi etenim penalitates adiuuatur hō vt spūaliter viuat: ⁊ pugnans coronetur. Tho ꝟo. q. lxix. iij. partis. ar. iij. dicit: ꝙ baptismus habet virtutē auferendi penalitates p̄ntis vite. Nō tñ eas aufert in p̄senti vita: qđ fit totuꝫ vt baptizati cōformenť xp̄o: qui lꝫ a principio sue cōceptionis fuerit plenus gr̄a ⁊ veritate: habuit tñ corpus passibile: qđ ꝑ passionem ⁊ mortē est ad vitā gloriosam resuscitatū. Ita ⁊ xp̄ianus in baptismo gratiam cōsequit quantuꝫ ad aīam: habet tñ corpus passibile: in quo ꝓximo possit pati: sed tandē resuscitabit ad ipassibilem vitā. Unde ⁊ apl̄s Rom̄. viij. ait: Qui suscitauit iesum xp̄m a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora vestra per inhabitantē spm̄ eius in vobis. Penalitates ergo virtute baptismi auferent a iustis in resurrectione qñ mortale corpus hoc induet incorruptionē ⁊ immortalitatē. Ad tertiū argumentum respōdet Rich. vbi. s̄. ad. iiij. ꝙ baptism⁹ modo aperit celi ianuā baptizato quantū ad efficaciā: q̄uis hoc non posset facere ante passionē: qꝛ particularis remotio clausionis p̄dicte quantū ad efficaciam dependet ex vniuersali remotione illius clausionis quantū ad efficaciam que per xp̄i passionē facta est. Tertius

baptismi effect⁹ est collatio gratie. Ut em̄ inq̄t glo. ad Titū. iiij. in expositione verboꝝ apl̄i dicētis: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spūssancti quem effudit in nos abunde. Lauacrum regenerationis est sacramentum baptismi: in quo dat̄ gratia spūssancti ⁊ copia virtutū. Sed nō nulli dubitāt an pueri in baptismo consequant̄ gratiā ⁊ virtutes cū nondū habeāt vsum liberi arbitrij. Et dicit Tho. iij. parte. q. lxix. ar. vj. ꝙ quidā antiqui posuerūt ꝙ pueris in baptismo nō dātur gratie ⁊ virtutes: sed imprimit̄ eis character xp̄i: cuius virtute cū ad perfectam etatē venerint ꝯsequunt̄ gr̄am ⁊ virtutes. Sed hoc pz esse falsum dupliciter. Primo quidem ꝙ pueri sicut ⁊ adulti in baptismo efficiunt̄ mēbra christi. Vñ necesse est ꝙ a capite recipiāt influxum gratie ⁊ virtutis. Scdo qr ꝑm hoc pueri decedentes post baptismum nō peruenirēt ad vitā eternā. qr vt dicitur ad Rom̄. vj. Gratia dei vita eterna. Causa aūt erroris fuit: qr nescierunt distinguere inter habitū ⁊ actū: ⁊ sic vidētes pueros inhabiles ad actus virtutū crediderunt eos post baptismū nullatenus virtutē habere: Sed ista impotentia operandi nō accidit pueris ex defectu habituum: sed ex impedimento corporali: sicut ⁊ dormientes q̄uis habeant habitus virtutū: impediunt̄ tñ ab actibus ꝓpter summū. hec Tho. Ex q̄bus oībus colligimus quantum debeamus deo nos q̄ baptizati sumus: q̄bus tam liberaliter sua dona dignatus est impartiri: conari insup̄ omni studio tenemur virtutes amplecti: ad quas nos faciles reddidit in susceptiōe baptismi: vt sic mereamur in hoc seculo gr̄e profectum: ⁊ in futuro eterne vite premium. Amen.

¶ Feria sexta in parasceue: de dolorib⁹: anxietatibus: ⁊ amaritudinibus christi iesu quos in sua passione pro totius humani generis salute sustinuit.

Sermo. lxix.

Dolores nr̄os ipse portauit. Esaie prophete verba sunt ista. liij. c. Passionem dñi nostri iesu xp̄i tā acerbissimā q̄ ignominiosaz hodie recolētes a lachrymis continere minime debemus: q̄nimmo flentes inuitare debemus insensibiles creaturas vt modo suo compatiant̄ filio virginis in cruce pendēti. di. illud Senece in prima trage. Lugeat ether: magnusq̄ parēs etheris alti. Tellusq̄ ferar: ⁊ vaga pōti mobilis vnda. Tuq̄ añ oēs q̄ ꝑ terras: tractusq̄ maris. Fūdis radios: noctēq̄ fugas ore decoro. Quid flebili⁹ cōmemorari pōt q̄ mors illa seuissima dei ⁊ saluatoris nostri iesu xp̄i? Talis memoria inq̄t Ber. req̄rit lachrymas. Ad illas etem̄ nos ꝓuocat sctā mr̄ eccl̄ia hodie nigris induta. Ad illas nos excitat xp̄s iesus in doloribus suis. Ad illas insup̄ nos trahit virgo illa pijssima: spes vnica mundi. Nā si pie volumus cōtēplari videbimus eā vultu mesto: facie squalida: sparso crine: ac scissis vestibus stantē añ crucē: ⁊ querula voce dicentē: O fili mi quē de spūsancto cōceptū deū verū ⁊ hoīem peperi: video te inter duos latrones cruci affixū ⁊ vulneribus plenū. O fili mi: quē adorant angeli: caput spinis tenes coronatum. O fili mi: quē tāta diligētia dū tenellus eras enutriui: quez semp̄ dilexi: semp̄ amaui: qr tu me dilexisti ⁊ amasti genitricē tuā: ecce in cruce mortuus es ⁊ extinctus. O pr̄ eterne: cōpatere mihi sue miserrime matri ⁊ plāge mecū tuuz ac meū filiū. Et qr id tue nature nō conuenit: p̄cipe illud creaturis tuis. O angelici spūs ⁊ vos mō vr̄o plāgite mecuz O celestia corpora quoꝝ pulchritudinē vincebat decora facies filij mei: plangite illū ista die instar leprosi deformē factū. O insensibilia elemēta. O terra cuz tuis arboribus ⁊ plātis: o aqua cū tua claritate ⁊ admirabili fluxu: o aer cū tua facilitate: o ardēs ignis cū tua viuacita

te plangite mecū factorē vestrū filium meū. O reges terre: principes ⁊ q̄libet dn̄i plāgite mecū dn̄m dn̄antiuz filium meū. O ppl̄i oēs: ⁊ tu p̄cipue o popule xp̄iane: quos xp̄s tantum amauit: vt ⁊ mori ꝓ vobis eligeret: plāgite illū mecū tā dire mortuū filiū meū. O virgines o vidue: o cōtinētes: o senes: o paruuli: lugete mecū benignissimū dn̄m vestrū. O matres q̄ filios genuistis soluite crinē: ⁊ ꝑ mesta colla capilli fluāt: implentes aerē vocibus: ⁊ dicentes mecū. Fili mi iesu: iesu fili mi: hodie ꝓ pctōribus passus ⁊ mortuus es. O lumē oculoruz meoꝝ: o spes ⁊ solaciū vite mee: o gaudiū ⁊ iocūditas mea: quō factus es mihi amaritudo ⁊ dolor: vulnerasti cor meum: ⁊ trāsfodisti illud pūgenti gladio. His aut sil̄ibus verbis pyssima virgo nostraz duriciē rūpere satagit. Sed qr nō sum⁹ a nobis sufficiētes hoꝝ mysterioꝝ vt debemus cū deuotione: cōpunctione: fletu: ⁊ lachrymis recordari: op⁹ est vt supnū implorem⁹ auxiliū. Et licz in oībus alijs p̄dicationibus cōsueuerimus: cōsueuerimus virginū virginē interpellare: tn̄ qr hodie circa filij lamēta est occupata: gaudiūq̄z angelice salutationis ꝯuersum est illi in tristiciā ⁊ merorē: iō ad crucē humil̄r ꝯfugiemus: illāq̄z salutabimus v̄ba q̄bus eccl̄ia vtit̄ referentes. O crux aue spes vnica hoc passionis tp̄e: auge pijs iusticiā reisq̄z dona veniā. Et tu pr̄ de cel̄ de⁹ ꝯcede nobis oīb⁹: vt ꝑ merita crucis filij tui corda nr̄a flectere mollireq̄z valeamus: q̄tenus cū lachrymis loq̄ ⁊ audire possim⁹ passionē eius. Hac itaq̄z suscepta fiducia de ipsa passione locuturi ad xp̄i dolores ꝯuertemus sermonē: q̄s in verbis in nr̄o themate allegatis esa. p̄nūciauit Ut aūt ordinate incedam⁹ distinguem⁹ in tres p̄ncipales articulos hodiernam p̄dicationē. In quoꝝ q̄libet q̄ttuor dolores xp̄i pie cōtēplabimur.

¶ In p̄mo articulo q̄ttuor dolores.
Primus dolor d̄r or̄onis.
Scd̄s cōprehēsionis.
Tertius deductionis.
Quartus cōtradictionis.

¶ In scd̄o articulo quattuor.
Primus p̄sentationis.
Scd̄s sentētiationis.
Tertius crucifixionis.
Quartus inspectionis.

¶ In tertio articulo quattuor.
Primus clamationis.
Scd̄s potationis.
Tertius cognitionis.
Quartus separationis.

¶ Qual̄r xp̄s in or̄one vehemēter doluit ꝓpter ꝯtristationē: ꝓpter petitionē: ⁊ ꝓpter ꝯfortationem.

¶ Primi articuli dolor primus.

PRimus dolor quē xp̄s iesus ꝓ nobis tulit: ⁊ nos pre illū meditari habem⁹ d̄r or̄onis. Doluit nāq̄z dei filius in laboriosa or̄one quā post cenā fecit ad patrem. Cuius doloris vehemētia colligi pōt ex tribus.
Primo ex cōtristatione.
Scd̄o ex petitione.
Tertio ex ꝯfortatione.

¶ Primo apparet vehementia doloris xp̄i ad orādum eūtis ex ꝯtristatiōe. Ad qd̄ intelligēdū notare debem⁹: qr Joh. xviij. d̄r: ꝙ post cenaz egressus est iesus cū discipulis suis trās torrētez cedron: vbi erat hortus in quē introiuit ipse ex discipuli eius. Et licz Mat. xxvj. Mar. xiiij. ⁊ Luc. xxij. narret̄: ꝙ hymno dicto exierūt in mōtē oliuarū: tn̄ Aug. de consensu euāgelistarū dicit: ꝙ idē est locus Hortus em̄ ille erat trās torrētē cedrō ad pedes montis oliueti. Ibi postq̄z discipulis dixit scādalū qd̄ passuri erant: p̄monuissetq̄z petrū in se nimiū ꝯfidentē: qual̄r eū ter añq̄z gallus bis cātaret esset negaturus. Uenit cū eis in villā q̄ d̄r gethsemani: ⁊ dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadaz illuc ⁊ orē. Et assumpto petro ⁊ duobus filijs zebedei cepit ꝯtristari ⁊ mestus esse: ⁊ ait illis: Tristis est aīa mea vsq̄z ad mortē. Sed hic theologi q̄rūt vtrū in aīa xp̄i fuerit

passio tristicie? Et arguūt q̄dā ꝙ nō. Nā sapiēs Eccli. xxx. tristiciam dissuadet dicēs: Tristiciā nō des aīe tue ⁊ non affligas teip̄m in cōsilio tuo. ⁊ iterū ibi: Tristiciā lōge expelle a te: multos em̄ occidit tristicia: ⁊ nō est vtilitas in illa. Aristo. insup. iij. Topi. ait: eadē sunt magis eligēda sine tristicia ꝙ cū tristicia. Sapiēs insup Prouer. xij. ait: Nō cōtristabit iustū q̄cq̄d ei acciderit. Sed Rich. ar. iij. q. j. ⁊ Boñ. arti. ij. q. ij. di. xv. tertij rñdent: ꝙ absq̄ dubio sicut magr̄ sen. refert: ⁊ textus euāgelicus cōfirmat: in aīa xp̄i fuit passio tristicie. Sicut enim ex cōiūctione rei amate cū app̄hēsione eiusdē causat̄ in appetitu sensitiuo passio delectationis: sic ex cōiunctione rei odite cū app̄hēsione eiusdē causat̄ ī appetitu passio tristicie: ⁊ q̄r res de proximo ⁊ certitudinaliter futura cōsiderat̄ quasi iā presens ꝓpter euentus instantem ꝓpinquitatē ⁊ infallibilitatem: iō nō solū respectu rei odite cū est presens sed etiā respectu rei odite infallibiliter: ⁊ de ꝓximo venture est passio tristicie. Vñ ꝟm pb̄m in. ij. rheto. Illi q̄ iaz decapitant̄ nō timēt vidētes sibi necessitatem imminere: sed tristant̄: ⁊ ideo quia sensualitas aīe xp̄i mortē recusabat cuz apprehendit ipsam vt de ꝓximo infallibiliter venturam: causata fuit in eius appetitu passio tristicie. Aliter tñ fuit in eo tristicia ꝙ in nobis. In nobis em̄ frequenter causatur contra ⁊ preter imperiū rationis quod vituperabile est: vt patet per autoritates superius allegatas. In xp̄o v̄o nō fuit nisi ꝟm imperiū rationis: que impabat sensualitatē tristari moderate ꝟm exigentiā sue nature ⁊ ideo in ipso non fuit tristitia rationē peruertens neq̄ conturbans: nec de necessitate. Ob quod Hieronymus super Mattheum ait: Dñs noster vt veritatem probaret assumpti hominis: vere quidē contristatus est. Sed nec passio in aīo illius dominaretur per passionez cepit contristari. Aliud enim est contristari aliud incipere contristari. hec ille.

Consideremus ergo ꝙ benigne dominus orbis tribus illis discipulis aduocatis eos forte amplexando: ⁊ nunc supra vnum: nunc supra alium dexteram extendēdo cū suspirijs ⁊ anxietate multa dicebat: Heu filij mei: discipuli mei charissimi. Tristis est anima mea vsq̄ ad mortem. ꝟm Nicolauz de lyra dictio vsq̄: accipi potest dupliciter. Uno modo intensiue: q̄r tantū intensa erat quātum poterat esse. Alio modo extensiue: quia durauit vsq̄ ad horā mortis. Secundo apparet vehemētia doloris christi ex petitione. Dimissis vtiq̄ tribus illis quibus dixit: Sustinete hic ⁊ vigilate mecum: auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: vt Lucas meminit: ⁊ positis genibus orauit dicens Mat. xxvj. ⁊ Lu. xiiij. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste: verūtñ nō sicut ego volo: sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos: ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ dixit Petro sic. Nō potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate ⁊ orate ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Iterum secundo abijt ⁊ orauit vt prius. Et venit iterum ⁊ inuenit discipulos dormientes pre tristicia. Et relictis iterum secundo abijt ⁊ orauit. ¶ Ubi doctores theologi querunt vtrum illa ratio fuit a ratione aut a sensualitate? Et respondet Boñ. dist. xvij. ar. ij. q. iij. tertij. ꝙ de ipsa dupliciter possumus loq̄: aut quātum ad materiam: aut quantum ad formam. Si loquamur de ipsa quantū ad materiam: cum materia orationis respiciat desiderium petentis: talis fuit petitio sensualitatis: cuius desiderium erat ad non moriendum. vt magister sen. dicit in littera. Si aūt loquamur de p̄dicta or̄one quantū ad formā: sicut cū forma petitionis respiciat discretionē proponentis: ⁊ talis modus proponēdi fit a discretione rōnis: cōcedendum est ꝙ talis oratio fuit voluntatis rationalis. Ad q̄d melius intelligendum notandū ꝟm Boñ. vbi. s̄. ar. j. q. j. ⁊ Rich. ibidē ꝙ

cũ in xp̃o sint plures nature ĩtellectua
les: videlicꝫ diuina et humana: necesse
est in xp̃o plures esse volũtates: qđ ma
gister in textu ꝑ multimodas autorita
tes sctõꝝ ostendit. Unde si numerẽtur
voluntates xp̃i ꝟm naturas due sunt:
scꝫ diuina ⁊ humana. sed ꝟm potẽtias
tres sunt. s. voluntas diuina: ⁊ volun-
tas aĩe rationalis: ⁊ volũtas appetiti
ua sensitiua: que extenso noĩe volunta
tis volũtas đr: qꝛ mouet̃ post apprehẽ
sionẽ: qꝛ ꝓprie loquẽdo de noĩe volun
tatis volũtas nõ inuenit̃ nisi in parte
aĩe rationalis ꝟm pb̃m. iij. de aĩa. Igi
tur tanq̃ verus homo cogitans immo
clare vidẽs dñs iesus xp̃s que sibi pa-
rabantur in ꝓximo passiones: q̃ mar-
tyria in suo corpe toleratur⁹ erat: volũ
tate q̃dã pietatꝫ dicebat Luce. xxij. Pr̃
si possibile est transfer a me calicẽ istũ.
verũtñ qꝛ sic est voluntas tua vt ꝓ hu-
mano genere moriendo ⁊ patiendo sa-
tisfaciã: ecce me promptissimũ ⁊ para-
tũ. fiat nõ qđ ego volo voluntate sen-
sualitatis: sed qđ tu: qꝛ ego idẽ volo vo
luntate rationis. O bone iesu doctor
veritatis qui cepistis facere ⁊ docere:
tu nobis dixisti vt orãtes loqueremur
patri tuo verbũ hoc: quod tu ĩ tua ago
nia sepi⁹ replicasti: Fiat volũtas tua.
Ob quod Leo papa in sermone de pas
siõe ait: Hec vox oẽs fideles instruxit:
oẽs cõfessores accendit: oẽs martyres
coronauit. Nã quis mundi odia quis
tentationum turbines: quis posset ꝑ-
secutoꝝ superare terrores: nisi xp̃us in
oĩbus et pro oĩbus patri diceret: Fiat
volũtas tua. Discant ergo hanc vocez
oẽs eccl̃ie filij: vt cũ aduersitas violen
ter alicui⁹ tentatiõis incũbit: separato
tremore formidinis accipiant toleran-
tiã passionis. Hec ille. Tertio appa-
ret vehementia doloris xp̃i in sua ora-
tione ex confortatione. Tam vrgẽs em̃
erat dolor ei⁹ vt angelus ad eũ confor
tandũ mitteret̃. Apparuit inquit Lu-
cas ei angelus cõfortãs eũ. Apparitio
aũt illa ꝟm Nicolaũ de lyra fuit in vi-
sione corporali. Ubi ostendit̃ ꝙ in eo
erat vera humanitas: que confortabat̃
cõtra tristiciã insurgentẽ in ꝑte sensiti
ua ex apprehensione mortis ĩminẽtis.
Et fact⁹ ĩ agonia prolixi⁹ orabat. Erat
autẽ hec agonia reluctatio sensualita-
tis mortẽ horrentis: ⁊ rõnis ipam ac-
ceptantis: qꝛ virtute diuina quelibet
pars permittebat̃ agere ⁊ pati qđ erat
sibi propriũ. Et fact⁹ est sudor ei⁹ sicut
gutte sanguinis decurrentis in terrã.
Ex vehemẽti em̃ anxietate fiebat vt nõ
solũ humores exirẽt ꝑ sudorẽ: sed etiaꝫ
aliq̃d de sanguine sudorẽ tingẽte. Se-
cũdũ v̄o opinionẽ aliquoꝝ hoc supna-
turaliter factũ est: vt sic xp̃s suum san-
guinẽ iã pro salute nostra effundere in
ciperet. Sed nõ ĩmerito querere quis
posset vtrũ dolor xp̃i patientis fuit do
lor acerbissimus: ita ꝙ excesserit oẽm
dolorẽ quorũcũq̃ patiẽtiũ. Et respon-
det Rich̃. in. iij. di. xv. art. iiij. q. iij. ⁊
Bon̄. ar. j. q. ij. disti. xvj. ⁊ Tho. iij. ꝑte.
q. xlvj. arti. vj. ꝙ q̃uis dolor christi nõ
fuerit maxim⁹ oĩm doloꝝ simplr̃: cũ do
lor dãnatoꝝ sit eo maior: fuit tñ maxi-
mus oĩm doloꝝ hui⁹ vite propter tria.

Primo propter causam passionis.
Scđo ꝓpter modũ patiendi.
Tertio propter cõditionẽ patiẽtis.

¶ Primo si consideret̃ causa ob quam
xp̃s passus fuit: in eo doloris afflictio
magna fuit. Nõ eniꝫ patiebat̃ pro cul
pa propria: ĩmo pro aliena. nõ ꝓ ami-
cis: sed pro inimicis: ⁊ etiã pro his q̃s
videbat ingratos. ¶ Scđo si cõsidere-
tur modus patiendi: fuit in eo dolor
acerbissim⁹. Tũ propter generalitatẽ:
qꝛ in oĩb⁹ membris affligebat̃: tũ etiaꝫ
propter cõtinuitatẽ: qꝛ suspendiũ ei⁹
cõtinuabat̃ ⁊ claui adeo affligebãt pẽ
dentẽ. Ob qđ mors cõfixoꝝ in cruce est
acerbissima: quia configuntur in locis
neruosis: ⁊ maxime sensibilib⁹. ¶ Ter-
tio si consideret̃ qualitas siue cõditio
patientis: maxima fuit in eo afflictio
propter maximã complexionis equali
tatem ⁊ propter sensus viuacitatem.

Unde quia nullus potuit ei equari nec in equalitate complexionis nec in viuacitate sensus: dolor illius fuit oīum dolorꝝ acutissimus. Addit etiam Tho. ꝙ si consideretur puritas doloris xp̄i: dolor iste fuit maximus. Nam in alijs patiētibus mitigatur tristicia interior ⁊ etiam dolor exterior ex aliqua consideratione rationis per quandā deriuationem seu redundantiam a superioribus viribus ad vires inferiores: quod in xp̄o patiente non fuit. Unicuiq; em̄ virium permisit agere quod est sibi ꝓpriū ꝟm Damas. Ideo xp̄s Treñ. j. ait: O vos omnes qui transitis ꝑ viā attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meꝰ Cuius magnitudinē nos colligere possumus cū videmus xp̄m suā passionem cogitantē sudorē sanguineū emittere. Ubi es aīa rationalis? Quid agis? O insignita imagine dei tui? Uelis obsecro xp̄o iesu oranti: sudanti: gementi: lachrymanti: et agonizanti pro salute tua assistere misericorditer. Noli dormire illi q̄ nō dormiuit ip̄e tibi. Inspice mētꝫ oc̄lo cōpassiuo quāta ꝑ te passus est a die natiuitatꝫ sue vsq; ad horā p̄sentē: ⁊ nūc vigilās ⁊ orās frequēter patri seip̄m offert: mortez acerbissimam hodie fore passurū. Et q̄r hō est: cogitat in seip̄o ⁊ sibijp̄i loquitur: Heu me filium matris mee: hinc ad modicum captus ero: ligatus: flagellatꝰ: delusus: spinis coronatus: et inter duos latrones in cruce ꝯfixus. Faciā oīa libenter vt obediam patri meo ⁊ redimā humanum genus. Sed heu me quāta sustinebo tormenta? O quāta est tristicia mea ⁊ amaritudo cordis mei? Compatere illi anima dura: et collige in corde tuo guttulas illas sanguinis quas sudando pro te fuit in terram.

¶ Qr in comprehensione vehementer doluit propter iude dānationem: propter suam ligationem: et propter discipulorum turbationem.

¶ Primi articuli dolor secundus.

Ecūdꝰ dolor quē xp̄s ꝑ nobis sustinuit dr cōprehēsionis: qñ. s. ministri iudeorū comprehenderunt eū ⁊ velut mācipiū vilissimū ligauerunt. Fuit autem tunc vehemēs dolor eius propter tria.

Primo ꝓpter iude dānationē.

Scdo ꝓpter suam ligationem.

Tertio ꝓpt̄ discipulorꝝ turbationē.

¶ Primo fuit vehemens dolor xp̄i propter iude dānationē. Ipse nāq; turbā duxit ad locum in quo xp̄us orauerat: postq̄ erat cū discipulis suis. Sciebat em̄ ipse locū illū: q̄r frequenter conuenerat illuc cū discipulis suis. Dederat aūt signū his q̄ xp̄m cōprehensuri erāt dicens Mat. xxvj. Quēcūq; osculatus fuero ipse est: tenete eū. Hoc aūt signū ꝟm glo. dedit eis ne loco xp̄i caperēt iacobuz minorē: q̄ erat filis xp̄o in facie. Accedens ergo iudas ad xp̄m osculatꝰ est eū ⁊ dixit: Aue rabbi. Cui iesus. Amice inquit: ad quid venisti? quasi dicat ꝟm aliquos. Tu ostendis amicitiā signo: ⁊ proditionem agis de facto. Uel meliꝰ ꝟm alios? O iuda amice mi quē ego dilexi: quē ad apostolatū vocaui: cui familiarē me dedi: cuius pedes in cena laui: cui nūq̄ displicui: osculo me tradis? Cur ita cōtra me facis? O amice mi iuda: cui si ad penitētiā redire volueris veniā sum prestare paratꝰ. Cur me derelinquis? Cur a ꝓposito tuo malo animū tuū non reuocas? Amice mi si adhuc me amicū habere volueris: lz me tradas in manus inimicorꝝ meorꝝ: reuertere tñ ad me ⁊ ego suscipiam te. O vere benignissimū ⁊ mansuetissimū dñm: q̄ licz doleret de iniuria quaz sibi iudas īferebat: magis tñ ac magis affligebatur de dānatione eius. Nā licz xp̄s qui videbat omnia dolore nō modico afficeretur qñ iudas concepit animo illum vendere: qñ iudas ad principes sacerdotū accessit: ⁊ triginta argēteos in manu recepit: qñ a cena exiuit et ad colligendum cohortē ⁊ ministros

sollicitus properauit. insuper suo fetido ore ausus est pditorie osculari faciē ihesu decorā: et os eius pciosissimum: plus tñ angustiabatur cūvidebat iudā propter suā obstinationē fore dānādū. ¶ Sed hic dubitatur: vtrū si iudas nō tradidisset xp̄m et iudei nō crucifixissent eū fuisset humanū genus redēptū? Et respondet Alexā. in. iij. volumine summe. q. xvij. mē. iiij. ar. ij. ꝙ sic. q: in tali casu sola volūtas patiēdi suffecisset ad redemptionē siue ad liberationē: ideo non excusat Judas a pctō: neq; iudei. Et si dicatur Roñ. viij. hr̄: Proprio filio suo nō pepercit de?: sed ꝑ nobis oībus tradidit illū. Et Esa. liij. Tradidit in mortē aiam suā. Ergo sicut pater et filius non peccauerunt: a fili nō peccauit iudas neq; iudei. Rñdet Tho. iij. parte. q. xlvij. ar. ij. ad. iij. ar. ꝙ eadem actio diuersimode iudicat in bono vel malo. ꝫm ꝙ ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit xp̄um passioni ex charitate. Qđ intelligi pōt vno quidez modo ꝫm ꝙ sua eterna volūtate ꝑordinauit passionē xp̄i ad humani generis liberationē. ꝫm illud Esa. liij. Dñs posuit in eo iniquitatez oīm nr̄m. Scđo non ptegendo eū a passione: sed exponendo persequētib?. vt Aug. dicit: Ipse ?o filius tradidit seipm passioni ꝑpter humilitatē: et ex obediētia fact? ꝑ nobis obediens vsq; ad mortem. vt dr̄ Phil'. ij. Judas cooperatus est passioni xp̄i ex cupiditate et iniquitate. Pilatus ex humano timore. Et pharisei ex liuore et inuidia: ideo ipsi vituperant: et potissimū ingratissim? iudas: de quo sic exclamat Bern̄. O Juda mercator pessime: o pditor auarissime: cur nō petiuisti a matre triginta illos argenteos Et q: paupercula erat aut mēdicasset: aut seipam poti? vēdidisset: dedissetq; tibi preciū: ne filiū suū ꝑderes innocentem. ¶ Scđo fuit vehemens dolor xp̄i propter suā cōprehensionē et ligationē: qñ scilz a ministris illis ligat? fuit. Ad qđ plenius intelligendū querēdū p?i nobis est: vtrū ipse filius dei benedict? volens passionē sustinuit: Et respōdeo ꝙ sic: quod ptz tripliciter. ¶ Primo ex scripture ꝓfirmatione. Un̄ Esa. liij. dr̄: Oblat? est q: ipse voluit. ¶ Scđo ex ꝓnunciatione. Prenunciauit quidē passionē suā qñ dixit: Mat. xvj. ꝙ oportet ire hierosolymā et multa pati a senioribus et scribis: et principib? sacerdotū: et tertia die resurgere. et Mat. xvij. c. qñ post trāsfigurationē ꝓcepit discipulis suis dicēs: Nemini dixeritis visionem donec filius hoīs a mortuis resurgat. Et iterū Mat. xx. qñ assumpsit duodecim discipulos suos secreto: et ait illis Mat. xx. Ecce ascendim? hierosolymā et filius hoīs tradet principib? sacerdotū et scribis: et cōdēnabūt eū morte: et tradent eū gentib? ad illudendū: et flagellandū: et crucifigendū. ¶ Tertio ptz ꝙ voluntarie tps se obtulit passioni ex facti ꝓbatione. Nā iudeos et eos qui cum ipsis erant solo verbo virtute sua in terrā ꝓstrauit. Quippe cum interrogasset eos quē q̄rit?: Illiq; rñdissent: Jesum nazarenū. vt eis dixit: Ego sum abierunt retrorsum: et ceciderūt in terrā: vt sic declaret virtus diuinitatis eius. Ob qđ Aug. sup Jobem inquit: Ubi nunc militū cohors: Ubi terror et murmur armor. Una vox turbas odys ferocem: armisq; terribilē fine telorūo percussit: reppulit: strauit. Deus eñ latebat in carne: et sempiternus dies inmēbris occultabatur humanis: et lateris et facib? q̄rēt in tenebris. Nec ille. Et vt Lyr. sequit demū ne q̄s dicat qñ ipse iudeos ad hoc induxit vt ipm occiderent: seipm in manibus eor? tradens: manifeste ostendit eis oīa que sufficiebant eos reuocare. Sed q: permanebant in malicia: et nullā habebāt excusationē: tunc seipm in manib? eor? tradidit: ideo iterū interrogauit eos postq̄ a terra surrexerunt. Et illi respōderunt sicut prius. Quibus ipe dixit: Dixi vobis: q: ego sum: si ergo me q̄ritis sinite hos abire. Tūc Simō Petr?

gladio percussit Malcū seruū pontificis: absciditq; auriculā eius dexteram. Job. xviij. Siquis aūt quereret vñ gladius erat Petro. Chry. dicit: ꝙ audiēs iudeos cōtra xp̄m conspirasse armauerat se. Theophilus v̄o ait ꝙ habuerat ip̄m in cena ꝓ vsu agni. Sed xp̄s auricula illius senata (vt Lucas refert) Petrū charitatiue redarguit dicēs: Mitte gladiū tuū in vaginā. An putas: q̄ nō possum rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angeloꝝ. Ubi Viero. Quasi dicat: Nō indigeo duodecim apl̄orū auxilio: etiā si oēs me defenderent: q̄ possuz habere duodecim legiones angelici exercitus. Vñ legio apud veteres sex milibus hoīm cōplebat̄. De duodecim legionibus septuagintaduo milia angelorū fiunt in quot genus hoīm lingua diuisa est. Hec ille. Subdidit xp̄us: Quō ergo implebunt̄ scripture ꝓphetaruz? Calicē quē dedit mihi pater nō vis vt bibā illuz. Deinde dixit turbis: Tanq̄ ad latronē existis cū gladijs ⁊ fustibus cōprehendere me. Quotidie apud vos erā docens in tēplo: ⁊ nō me tenuistis. Sed hec est hora vestra: ⁊ ptās tenebrarum. Hora vestra dicit. s. vobis cōcessa ad me cōprehendendū: ⁊ ptās tenebrarū: q̄ diabolus tenebraꝝ princeps eos ad hoc incitabat. Tunc illi cōprehēderūt iesum: ⁊ ligauerunt eum. O flebile spectaculū: o dolendum malū: o lachrymabile factū: videre illos in xp̄m seuiētes. Nā vt pie possumus cōtēplari: irruerunt in eū fremētes ⁊ rugiētes leonū more. Alij ceperunt eū per capillos suos: ⁊ violenter in terrā proiecerunt. Alij gratiosas manus suas capientes retroverterūt. Alij funibus duris illas ligauerūt. Alij catenā collo eius imposuerunt. Alij contumeliosis verbis iniuriabantur sibi. Alij deniq; pugnis ⁊ pomis suorū ensiū percusserunt eum. Quid vides o aīa mea? Quid audis? Quid loquor? De quo dicimus ꝙ tāta patiebatur: ꝙ ligatus erat ⁊ tā viliter oppressus ⁊ fatigatus? Nōne ipse est iesus dei ⁊ virginis filiꝰ? Nōne rex hoīm ⁊ angelorū? Nōne creator: gubernator: redēptor: glorificator: ⁊ bn̄factor tuꝰ? Cur igitur nō ploras: cur non clamas ad sydera. O iesu mi salus anime mee: amice ꝓpter me miserā peccatricem tā dire vinctus es ⁊ catenatꝰ. Emolli cor tuū ad pietatē ⁊ cōmiserationē: ⁊ seq̄re illū meditatione deuota quocūq; decetero perget. ¶ Tertio fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter discipuloꝝ turbationē Discipuli etem̄ talia que in xp̄m fiebāt conspiciebant: ⁊ ex hoc territi fugerūt eo relicto. Et hoc p̄dixit Zacharias ꝓpheta. xiij. c. Percutiā pastorē ⁊ dispergentur oues gregis. ¶ Sed hic incidit questio. Utrū ꝓphete p̄dixerūt mortez xp̄i ⁊ passionē? Et respondeo ꝙ sic. Nā Lactā. lib. iiij. inducit verba Sibylle dicens: Et in manus impias infideliū postea veniet. dabunt aūt deo alapas incestis manibus: et impurato ore expuent venenatos sputos. Dabit v̄o ad verbera simpliciter sanctum dorsum: ⁊ colaphos accipiēs tacebit: ne q̄s agnoscat ꝙ verbum sit: vel vnde veniat vt infers loquatur: et corona spinea coronetur. Ipsa enim insipiens gens deuz tuum nō cognouisti: sed spinis eum coronasti: ⁊ horridū illi fel miscuisti. Hec ibi. Sed expresse adhuc sancti ꝓphete passionem xp̄i multipliciter prenunciarunt. Dicit nanq; Esa. v. c. Incuruabit̄ homo: ⁊ humiliabitur vir. Glo. Rabbi Salomon dicit: Inclinabitur homo: ⁊ humiliabit̄ altus vel robustus virorū. Et idez exponens illud Deutero. xxxij. Deum qui te genuit dereliquisti. dicit in hebreo Thessi: idest debilitas ⁊ obliuisceris deum. Moho ele ele mole lecha. i. vulneratum vel occisum tuū vel afflictum. Et Treñ. j. c. Vieremias dixit: Plorans ploranit in nocte ⁊ lachryme eius in maxillas eius. Glo. Rabbi Moysi habet. Plorans erit scilicz ipsa Vierusalem: et plorare faciet deū sanctum. Et Treñ. iij. Vieremias inquit:

Dabit percutienti se maxillã: saturabit opprobrijs. Quib⁹ ꝟbis cõsonat dictus Michee.v.c. In virga inquit percutiẽt maxillã iudicis israel.i.xpi. Nam Esaie xxxiij.ỏ: :Adonai iudex noster. Adonai dator noster. Adonai rex noster: ipse aũt saluabit nos. Et Esa.liij.c. de xp̃o passuro ita locut⁹ est: Dñe q̃s credidit auditui nostro. i. passionis xp̃i mysterio: qõ ego ⁊ alij ꝓphete audiuimus a spiritu sancto⁹. Et brachiũ dñi cui reuelatũ est⁹ quasi dicat: paucis. Et ascẽdet sicut virgultũ coram eo. s. xp̃s coram deo patre et sicut radix. s. sursum fructificãs: de terra sitiẽti. i. de ṽgine nõ humectata vel fecũdata humano semine. Et non est ei species neq; decor: scilz in passione: ⁊ vidimus eũ: ⁊ nõ erat aspectus: et desideravimus eũ despectũ ⁊ nouissimũ virorũ: virũ dolorũ ⁊ scientẽ infirmitatẽ. Et quasi abscõditus vultus ei⁹ ⁊ despect⁹: scilz pre verecundia: vnde nec reputauimus eũ. Vere lãgores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eũ quasi leprosum et percussum a deo ⁊ humiliatũ. Ipse aũt vulneratus est propter iniquitates nostras: ⁊ attrit⁹ est ꝓpter scelera nostra. Disciplina pacis nostre sup eũ: et liuore ei⁹ sanati sumus. Oẽs nos quasi oues errauimus: vnusquisq; in viã suã declinauit: ⁊ dñs posuit in eo iniquitatẽ omnium nostrũ. hec ille. Q; aute; predicta ꝓphetia ad litterã intelligatur de xp̃o: patet per Rabbi Moysen q̃ hoc tenet vt dicit Nico. de lyra. De tribulatione etiã xp̃i exponunt doct⁹ iudei illud Esa. xl. Timoris dñi. qõ sequit⁹ ad illa verba. Requiescet sup eũ spũs timoris dñi ⁊c. Nam in lib. zanhedri imperhec. j. dist. helecy taliter scriptũ est⁹: Vaharibo. i. ⁊ molestabit eum in timore dñi. Ibi dicit Rabbi Alexãdri docet q̃ honorare eũ dñs precepto tribulationũ ⁊ tormentorum. Et Dauid in pṡ. xxj. qui de christo ẽm Nico. de lyra intelligit in persona xp̃i. ita dicit: Deus de⁹ meus. i. pater ratione diuinitatis: et rõne humanitatis respice in me: scz positum in afflictione: quare me dereliquisti. s. in manibus medeorũ: lõge a salute mea. s. corporali, verba delictor; meor;. i. populi que sua fecit sustinẽdo p̃ eis penã. Deus me⁹ clamabo p̃ diẽ. s. circa horã nonã ⁊ nõ erat dies q; oratio illa ꝓcedebat vt dictũ est quãtũ ad suã materiã a volũtate sensualitatis: ⁊ nõ ad infipientiã mihi: scz hoc cõtingit q̃ nõ sum exaudit⁹: immo magna fuit sapiẽtia sic redimere genus humanũ. Tu aũt in sctõ habitas. i. ois sancte facis. In te sperauerũt patres nr̃i: ⁊ liberasti eos: scz de seruitute egypti ⁊ captiuitate babylonis. Que liberationes fuerũt quedã figure liberationis hominũ ꝓpter mortẽ meaz facte. Ego aũt sum vermis. i. vilus abominabilis: ⁊ nõ homo: scz nõ vrens rõne quãtũ ad opinionẽ iudeor; qui dicebãt eũ demoniacum: opprobriũ hoim. s. maiorũ ⁊ pharisеorum: ⁊ abiectio plebis. s. populi cõis. Oẽs videntes me deriserunt me locuti sunt labijs ⁊ mouerũt caput. s. dicẽtes: Sperauit in dño eripiat eũ saluũ faciat eũ: qm̃ vult eũ. Quoniã tu es qui extraxisti me de ventre: scz sup naturã fecisti me nasci de virgine spes mea: q; in christo fuit spes future glorie quoad corp⁹. Jn te proiectus sum ex vtero. i. tibi in supposito ꝟbi vnit⁹ a cõceptionis principio. de ventre matris mee deus meus es tu. i. deũ meum te cognoui: q; anima xp̃i ab instãti conceptionis fuit repleta virtutib⁹. Ne discesseris a me: qm̃ tribulatio ꝓxima est ⁊ non est qui adiuuet. Circundederunt me vituli multi: tauri pingues. s. iudei petulãtes: ⁊ auari obsederũt me. Aperuerunt super me os suũ: sicut leo rapiẽs ⁊ rugiens. Sicut aqua effusus sum: ⁊ dispersa sunt omnia ossa mea. i. discipuli. Factũ est cor meũ tãq̃ cera liquescens in medio ventris mei. Aruit tanq̃ testa virtus mea: et lingua mea adhesit faucibus meis: et in pulverem mortis deduxisti me. Quoniã circũdederunt me canes multi: concilium malignantiũ obsedit me, Foderũt manus

meas et pedes meos: dinumerauerunt oia ossa mea. Ipsi vo considerauerunt ⁊ inspererunt me: diuiserũt sibi vestimẽta mea: ⁊ super vestẽ meã miserũt sortẽ. Et iterum ps̃ ij. quẽ apli Act. iiij. de xp̃o intelligendũ testati sunt: de eius passione ita inquit: Quare fremuerũt gẽtes: ⁊ populi meditati sunt inania. Astiterũt reges terre. i. herodes qui vocabat rex galilee: ¶Marci. vj. ⁊ Matth. xiiij. Et põtius pilatus qui tenebat protũc locum imperatoris. Uñ Cẽturio sub eo constitutus vocatur regulus Joh. iiij. Et principes conuenerũt in vnũ: aduersus dñm ⁊ aduersus xp̃m eius. Ad hoc etiã est ꝓphetia illa Zach. xij. di. Uidebunt in quem trãsfixerũt. Sunt ⁊ alie plures de xp̃i passione ꝓpherie: quas omittimus breuitatis cã: et ad discipulos reuertimur in captione xp̃i perterritos et fugiẽtes. Neq; credendũ est id fuisse sine angustia cordis magistri sui etiam ⁊ sine fletu ac plãctu ipsoꝝ. Puto etẽm ꝙ postq̃ viderũt turbã xp̃m ligantem ab illo aliquãtuluꝝ elõgati fugiẽdo cũ eiulatu et suspirijs dicebant: O magister clementissime omni melle suauior: qũo videmus in te seuire malicia iudeorum. Deu et nos miseri quid faciemus tam gratiosum patrẽ amittẽtes. Relinquimus oia vt sequeremur te: ⁊ nũc certificati sum⁹ ꝙ presentia tua priuabimur: qñ occidẽt te pharisei. Dis et similib⁹ querelationibus discipuli mesti magistrũ solũ in persequentiũ manib⁹ ac crudelissime eũ tractantiũ dereliquerũt.

¶ Qz christus vehementer doluit in deductione ꝓpter discipuli negationeꝫ: et ꝓpter anne interrogationeꝫ: ⁊ ꝓpter alapẽ percussionem.

¶ Primi articuli dolor tertius.

Ertius dolor quẽ xp̃s pro nobis peccatorib⁹ supportauit dicitur deductionis: quando vt habet Joh. xviij. Uinctus ductus est ad annã primũ. i. primo: cuius causa subditur. Erat em̃ socer cayphe: ⁊ qi eũdo ad domum cayphe habebãt trãsire ante domũ istius anne: ideo intrauerũt domũ eius ob ipsius reuerẽtiam. Beda vo dicit: q; forte diuinitus factũ est: vt qui erant affines sanguine sociarentur in scelere. Tunc autem fuit vehemẽs dolor xp̃i ꝓpter tria.

Primo ꝓpter negationẽ.
Scõa ꝓpter interrogationẽ.
Tertio ꝓpter percussionẽ.

¶ Primo fuit vehemẽs dolor ille ꝓpter negationeꝫ: qñ a discipulo negat⁹ fuit. Ut etiã inquit Johãnes: sequebat ieſuꝫ simon petrus ⁊ ali⁹ discipulus. i. Johãnes ẽm Aug̃. Discipulus autẽ ille erat not⁹ põtifici: ⁊ introiuit cũ ieſu in atriũ põtificis. Petr⁹ aũt stabat ante ostiũ foris: quẽ iohãnes introduxit. Cui ancilla ostiaria dixit: Nũquid ⁊ tu es ex discipulis es hois istius? Dicit ille: Non sum. Erat aũt simon petrus stãs ⁊ calefaciẽs se: ⁊ ibi secũdo ministris dixit: Nõ sum. Et tertio respõdit cognato illius cuius abscidit auriculã dicẽti: Nõne ego te vidi in horto cuꝫ illo? ¶ Sed dubitat hic de hac negatiõe petri: eo ꝙ videtur diuersimode ab euãgelista narrari. Nam Mattheus dicit secũdam negationem factã ad vocẽ ancille: ⁊ Johannes dicit ad vocẽ ministroꝝ ad ignẽ stantiũ. Similiter Mattheus dicit tertiã negationem factã ad vocẽ illoꝝ qui stabãt: ⁊ Johãnes ad vocẽ cognati illius cuius Petrus abscidit auriculaꝫ. Rñdet Nicola⁹ de lyra sequẽdo Augustinũ de consensu euãgelistarũ: ꝙ principalis intẽtio euãgelistarũ erat exprimere trinam petri negationẽ: ⁊ in hoc omnes conueniunt De ꝓsonis aũt accusantib⁹ siue de negationis loco nõ erat principalis intẽtio: ⁊ ꝓbabile est ꝙ multi ad ꝝba petri circa eũ ⁊ cõsimilia ꝝba dicebãt: impropẽrãdo ei magistrũ suũ: ⁊ iõ vnus euãgelistarũ exprimit vnã ꝓsonã accusantẽ: ⁊ alius aliã. Uñ ẽm Viratẽ historie: prima negatio fuit facta ad ostiarie vocẽ principaliter. Scõa ad vocẽ illoꝝ q̃ stabant ad ignẽ: fuerũt tñ excitati ab alia ancilla. Et tertia facta est multis eũ accusan

tibus: inter qs principalis erat cognatus illi⁹ cui⁹ petr⁹ abscíderat auriculaz. De hac aũt negatiõe petri Chryſ. in ser. ita ait: Jccirco autẽ diuine ꝓuidẽtie secretũ ꝓmisit: vt prim⁹ ipe laberet petr⁹: q erga pcõres durioꝛẽ ſnïam ꝓpꝛij casus intuitu tẽperaret. Petr⁹ ei orbis terꝛaꝝ doctoꝛ ⁊ magr peccauit: ⁊ veniã impetrauit: vt ꝫ indulgẽtie norma ⁊ regula iudicãtib⁹ ꝓberet. Jccirco nõ angelis arbitroꝛ cõmissaz sacerdotij ptãtem ne cũ ipi minime peccarẽt: in pcõibus fine mia iudicarẽt. Võ passibilis supra hoïes ordinat: vt dũ ipse ĩ alijs suas recolit passiões: mitẽ apud eos se ꝓbeat ⁊ benignũ. hec ille. Scõs aũt Nico. de ly. q̃dã voluerũt tenere q̃ Petr⁹ nõ negauit xp̃m ex timoꝛe moꝛtis: ſ ex amoꝛe nolẽs ab eo separi. Sciebat em̃ q̃ ſi dixisset se eẽ discipulũ xp̃i: statim fuisset eiectus ⁊ separat⁹ ab eo. Sz ꝫ ptz esse falsum ꝓpter ꝝbũ xp̃i: q̃ ꝑdicẽs Petro q̃ eũ esset negatur⁹: et videꝫ q̃ esset de se multũ ꝑsumens subdidit: Spũs q̃dem pꝛõptus est: caro aũt infirma. Et q̃ negatio sua ex timoꝛe prouenerit: testatur Raban⁹ q̃ ait: Palã cozã oĩb⁹ negauit: q̃ se manifestari erpauit. Et de hoc Leo papa sic dicit: Ob ꝫ aũt hesitare permissus est: vt in ecclie ꝓncipe remediũ puie recõderet: ⁊ nemo auderet de sua ꝝtute cõfidere. Et Piero. sic refert. Scio q̃sdã pio affectu erga aplm petrum locũ hũc ita interꝑtatos: vt dicerẽt petrũ hoïem negasse: nõ deũ: ⁊ esse sensuz. Nesciõ hominẽ: qz scio deũ. Hoc q̃ friuolũ sit pruꝺẽs lectoꝛ intelligit. Si eĩ iste nõ negauit: g̃ mentit⁹ est dñs q̃ dixerat: Ter me negabis. Et iterũ Leo papa in q̃dã sermõe sic loquit̃: Felices (o aple) scrẽ lachryme tue: q̃ ad diluẽdã culpã negationis virtutẽ sacri habuere baptismatis. Affuit em̃ dextera dñi iesu xp̃i q̃ labẽtẽ te pri⁹ q̃ deiscereris exciperet: ⁊ firmitatẽ stãdi in ipo cadẽdi periculo recepisti. Cito itaq; ad solicitudinẽ redis petra tãq̃ recipiẽs fortitudinẽ: vt q̃ tũc in xp̃i expauerat passiõe: in suo post supplicio non timeret. Et Gꝛego. in .iij. moꝛal. ita scribit: Jõ int⁹ et charitatis calore petrus toꝛpuerat: ⁊ ad amoꝛẽ plentis vite quasi ad pꝛsecutoꝛũ pœnas infirmitate estuãte recalebat. Et q̃b⁹ cõstat q̃ petr⁹ ex timoꝛe magr̃m negauit: quẽ tñ ipse pie respexit: penitentẽq; misericoꝛditer ad se recepit. Q Scõo fuit vehemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter interrogationẽ. Interrogabat nãq; eũ põtifex Anna de discipulis suis ⁊ de doctrina ei⁹. Scõs Chryſ. interrogabat eũ velut seditiosum ⁊ nouarũ rerũ factoꝛẽ redarguere volẽs. Ex hic dubiũ oꝛitur: vtrũ iste anna ⁊ ceteri pꝛsecutoꝛes xp̃i cognouerũt eũ. Et q̃ nõ ꝓbari posset ex ꝝbo apli. ſ. Coꝛ. ij. di. Si cognouissent: nũq̃ dñm glie crucifixissent. Et de ꝫ etiã Act. iij. c. petrus loquẽs iudeis dixit: Scio q̃ p ignoãtiaz fecistis sicut ⁊ principes nostri. Verũ Tho. iij. pte. q. xlvij. ar. v. ⁊ Rich. in. ij. dist. xvj. q. v. dicũt q̃ iudei nõ cognouerũt xp̃m ꝓpter ignoãtiã crassaz ⁊ affectatã: q̃m euidẽtia signa habebãt aduẽtus ei⁹ ⁊ videbãt miracula q̃ fiebãt per ip̃m: sed ꝓpter odiũ ⁊ inuidiã noluerũt eũ recipere. Jdeo dixit Job. xv. xp̃s. Si nõ venissem ⁊ eis locut⁹ nõ fuissem: peccatũ nõ haberẽt. Q Tertio fuit vehemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter pcussiones. Narrat em̃ euãgelista q̃ phariseo rñdit: Ego semp docui ĩ synagoga ⁊ in tẽplo q̃ oẽs iudei cõueniũt: ⁊ in occulto locut⁹ sum nihil. Quid me interrogas? Jnterroga eos q̃ audierũt quid locut⁹ sum ipsis. Ecce hi sciũt q̃ dixerim ego. Hec aũt cũ dixisset: vn⁹ assistẽs ministroꝛ dedit alapã iesu dicẽs: Sic rñdes põtifici? O admiranda patiẽtia mãsuetissimi iesu: pcussus i faciẽ ictu graui: manu furibũda: adeo vt ꝑim q̃sdã dentes oꝛis ei⁹ removerent: et os sanguinẽ expuerer: nihil tñ cõtumeliose locut⁹ est illi: sed sic magis innocẽtiã suã defendit dicens: Si male locut⁹ sum testimoniũ ꝓhibe de malo: si aũt bñ cur me cedis? Elbi Aug. ait: Quid ista respõsione veri⁹: mãsuetꝰ: ⁊ iustꝰ? Q Sed hic dubitat̃ an xp̃s sic rñdendo bñ fecerit: cũ ipe dixerit Mat. v. Si q̃s te percusserit in maxillã dexterã tuã: prebe

ꝛ alterã. Ihe aũt ꝺ nõ fecit: ſ magis ꝓcu
tiẽtẽ ſe correxit. Ad qõ rñdet Aug. ꝙ il-
lud ꝓceptũ nõ dat abſolute: ſed magis
ꝺm ꝓparationẽ animi: qz hõ ꝺz hr̃e ani
mũ ꝓparatũ ad ꝺ faciẽdũ vbi videret ꝺ
expedire ad honorẽ dei ꝛ vtilitatẽ eccle
ſie: alſ aũt nõ: immo aliq̃n expedit iniu
riãtibus reſpõdere ad ipſoꝝ et aliorum
inſtructionẽ: ſicut fecit hic xps: qui licz
ita reſpõderit: tñ non ſolũ alteram ma-
xillam iterũ percuſſuro: ſed totũ corpus
figendũ parauit in crucis ligno.

¶ Cꝛ xps vehemẽter doluit in contradi
ctione ꝓpter falſam teſtificationem:
ꝓpter publicam criminationẽ: ꝛ ꝓꝛ
pter ſibi factam deriſionem.

¶ Primi articuli doloꝛ quartus.

Quartus doloꝛ quẽ xps ſuſtinuit
q in paſſione ꝑ nobis ꝛt cõtradi-
ctionis: q̃n a domo anne ligat⁹
miſſus eſt ad domuꝝ Cayphe põtificis:
in qua vehemẽter doluit ꝓpter tria.

Primo ꝓpter falſam teſtificationẽ.
Scõo ꝓpter publicã criminationẽ.
Tertio ꝓpter deriſionẽ.

¶ Primo fuit vehemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter
falſaꝝ teſtificationẽ. Ut em̃ dicit Mar.
xiiij. Principes ſacerdotũ ꝛ oñe cõciliũ
querebãt falſum teſtimoniũ cõtra ieſuꝝ
vt eũ morti traderẽt: ꝛ nõ inuenerũt: cũ
multi falſi teſtes acceſſiſſent. Refert em̃
Nicodemus in euãgelio ſuo ꝙ cũ mul-
ti ſurreriſſent aliquis eoꝝ dicebat: Ego
vidi xp̃m miracula facientẽ. Alter aſſe-
rebat. Et ego vidi eũ: ꝛ audiui verba ve
ritatis predicantẽ: ꝛ filia. Plericꝫ locu-
ti ſunt ſp̃ſancto mouẽte linguã eoꝝ cõ
tra voluntatẽ ſuã. Nouiſſime aũt venes
rũt ꝛ duo falſi teſtes: ꝛ direrũt: Hic di-
xit Mat. xxvj. Poſſum deſtruere tẽpluꝫ
dei: ꝛ poſt triduũ reedificare illud. Sed
hic ouꝝ queſtio: qũo iſti dicunꝝ falſi te-
ſtes: q̃n Joh. ij. xps direrat: Soluite tẽ
plum hoc: ꝛ in tribus dieb⁹ excitabo il-
lud. Ad qõ reſpondet Piero. ſup Mat-
theũ. quẽ ſequitur Nico. de lyra. ꝙ illa
ꝝba que dixit xps intelligunꝝ de tẽplo
corporis ſui: vt ibidez ꝺr̃; Et hoc ſonãt
ꝝba ibidẽ poſita que xps dixit nõ ꝓẽci
ꝓdẽdo: ſed predicẽdo eis q̃d eſſent factu-
ri. Ẽſ ſenſus eſt. Soluite. i. ſoluetis tẽ-
plum hoc: ſcilz corpus meũ per mortẽ: ꝛ
in trib⁹ diebus excitabo illud ꝑ reſurre
ctionẽ: ꝛ nõ deſtruã dixit: vel poſſuꝝ de-
ſtruere. Inq̃t ergo Piero. Falſus teſtis
eſt q̃ nõ eodẽ ſenſu dicta intelligit que
dicunꝝ: poſſent etiã dici predicti falſi te
ſtes ex falſa intẽtione: qz intẽdebãt ꝓ
curare mortẽ innocẽtis. ¶ Scõo fuit ve
hemẽs doloꝛ xp̃i ꝓpter publicã crimi-
nationẽ. Nã cum taceret ꝛ nihil reſpon-
deret ad ea que ſibi obiciebãtur: quaſi
reſpõſione indigna: princeps ſacerdotũ
que ex impatiẽtia de tribunali ſurrexe-
rat, ait illi: Adiuro te per deũ viuum: vt
dicas nobis ſi tu es xps fili⁹ dei. Dicit
ei ieſus. Tu dixiſti. Ad qõ reſpõdet ꝓꝛ
pter reuerentiam diuini noĩs inuocati.
Et ſubdit. Uerũtamẽ dico vobis: amo-
do videbitis filiũ hoĩs ſedẽtẽ a dextris
dei: ꝛ venientẽ in nubibus celi. Tũc prin
ceps ſacerdotũ ſcidit veſtimẽta ſua di-
cens: Blaſphemauit. Quid adhuc eges
mus teſtibus? Audiſtis blaſphemiam.
Quid vobis videꝝ. Ubi Piero. ait. Põ-
tifices quẽ de ſolio ſacerdotali furoꝛ ex-
cuſſerat: eadem rabies ad ſcindẽdas ve
ſtes ꝓuocat. Et Chryſ. in homel. inq̃t:
Hoc fecit vt accuſationẽ redderet gra-
uiorẽ: ꝛ qõ vbis dicebat: factis extolle-
ret. Qui aũt erãt cum põtifice fremẽtes
direrunt: Reus eſt mortis. Ubi Orige-
nes ait: Quãtũ putas fuit erroris ipſaꝝ
principalẽ oĩm vitã ream mortis ꝓnũ
ciare: ꝛ ꝑ tãtoꝝ reſurgentiũ teſtimonia
nõ reſpicere fontẽ vite: de q̃ in oẽs viuẽ
tes vita fluebat. hec ille. Quis ẽo falſo
illi violẽta morte dignum acclamaſſent
xp̃m: tñ dubiũ hic incidit: vtrum in ipſo
neceſſitas fuit ad moriẽdũ morte natu-
rali. Et rñdet Rich. in. iij. diſt. xvj. ꝙ in
ipſo fuit neceſſitas moriẽdi quãtum ad
humanã naturã: q̃ neceſſitas nõ fuit cõ
tracta: nec ꝓpter pctũ debita: ſed fuit
volũtarie aſſũpta. Volũtarie ei fili⁹ dei:
talẽ aſſumpſit naturã humanaꝝ: ꝙ niſi eã

miraculose ꝯseruaret: necessariuꝫ erat ꝙ corpus eiꝰ resolubile ⁊ mortale senio defecisset: ꝙ̄uis valde diu durasset propter excellētissimā cōplexionē. Fuit ergo in eo necessitas moriēdi rōne nature assumpte relicte suo regimini naturali: nō tn̄ fuit necessarium illum mori morte qua mortuꝰ est: nisi ꝑ cōparationē ad diuinā p̄ordinationē. Sꝫ adhuc nōnulli dubitāt vtrū necessitas moriēdi ī xp̄o subiecta fuerit eiꝰ volūtati humane? Et q̄daꝫ tenent ꝙ sic. Primo qꝛ ſm Ansel. in li. Cur deus hō. Sapiētie ⁊ iusticie dei repugnat cogere mortem pati sine culpa illū quē iustū ad eternā fecit beatitudinē: sed hō xp̄s nunq̄ habuit culpā: ⁊ fuit factꝰ iustus ad eternā beatitudinē: ergo repugnasset sapiētie et iusticie dei ꝙ xp̄s mortē sustinuisset si noluisset. Alij v̄o ꝯtrariū asserūt: qm̄ mori ex cōditione nature: ⁊ posse mori nunq̄ aliqua creata virtute: repugnare videntꝰ: sed in xp̄o fuit necessitas moriendi ex conditione nature: ergo cum volūtas humana sit creata non potuit illa volūtate fieri īmortalis. Respōdet Rich. ad istā q̄stionez vbi. s̄. q. iij. ꝙ vt tactū est aliq̄ dicūt ꝙ necessitas moriēdi in xp̄o subiecta fuit volūtati hūane. Dicūt em̄ ꝙ ꝑ cōparationē ad necessitatē moriēdi xp̄s īquātū hō tenuit mediū inter statū īnocētie ⁊ nature lapse. In primo em̄ statu nec natura nec voluntas suberat necessitati moriēdi: sed in nobis tā natura q̄ volūtas subsunt necessitati moriēdi: nō sic intelligendo ꝙ necessariū sit voluntatē mori: sed qꝛ corpus a morte preseruari nō pōt. In natura aūt hūana xp̄i natura suberat necessitati moriēdi: sed volūtas p̄erat: ita ꝙ non potuisset mori nisi voluisset. Cui opinioni videt ꝯcordare Damas. lib. iij. c. xix. dicens: ꝙ non precedebāt in dn̄o voluntatē naturalia. Nihil em̄ coactum in ip̄o consideratur: sed om̄ia voluntaria. Alij aūt dicunt contrariū: quia ille solus potest mutare cursum ⁊ legem nature qui naturā instituit ⁊ ordinauit: cū ergo ī natura humana xp̄i fuit necessitas moriendi ex conditione nature: ergo ꝑ aliquā voluntatē creatā tanq̄ per causam efficiētē nō potuisset preseruari a morte: si tamē ex deliberatione mori noluisset: diuina voluntas eū a morte preseruasset. Huic opinioni secunde magis q̄ prime Rich. inherere videtur: licꝫ vtraqꝫ sit sustentabilis. Nihilominꝰ ꝓpter dicta alia suboritur questio. Utrū xp̄s per volūtatē separauerit miraculose aīam suā a suo corpore: an v̄o fuerit separata vi afflictionuꝫ ei illataꝝ? Et rn̄det Rich. vbi. s̄. q. iiij. ꝙ xp̄s mortuꝰ fuit ꝑ violentiā afflictionū ei illatarū: concurrente vehemētia doloris cōpassionis que mortē accelerauit. Vn̄ ⁊ Petrꝰ Act. ij. dixit iudeis de xp̄o. Hūc ꝑ manꝰ iniquoꝝ affligētes interemistis. Et. c. iij. Autorē v̄o vite interfecistis. Et si argueretur ex dicto Augu. in iiij. de trini. c. xiij. vbi ait: Longa morte cruciabātur ligno suspēsi. Unde latronibus vt iā moreretur et de ligno ante sabbatum deponeretur: crura confracta sunt. Xp̄s autē qꝛ mortuus inuētus est miraculo fuit: ergo si fuit mortuus miraculo: non per violentiaꝫ mortuus est afflictionū illatarū. Respōdet Richar. ad quartū: ꝙ ibi Augusti. accipit miraculum pro mirabili: qꝛ mirabatur pilatus et sui quomodo ita cito esset mortuus: ꝙ causam accelerationis mortis eius non considerabāt. Cuius accelerationis causa fuit vehemētia doloris cōpassionis: ⁊ tenerrima cōplexio: quā habebat: ⁊ preterea per totā noctē fuerat afflictus: ⁊ in crucifigendo eum crucifigētes grauius extēderūt mēbra eius q̄ illorū qui crucifixi fuerūt cū eo: qꝛ plus eū odiebāt. Fuit tn̄ aliquo modo mors illa miraculosa: qꝛ nisi dispēsatiue diuina potētia prohibuisset beatitudinem anime xp̄i in suū corpus redūdare: corpus xp̄i nulla interueniēte morte glorificatū fuisset. Qd̄ si fuisset factum nulla virtute creata potuisset illa aīa a corpore suo separari. hec Richar. Ex quibus

dibus colligimus dñm nostrum iesum xpm ꝑ charitate sua voluisse vnire aīe sue corpus passibile et mortale: vt sic ꝑ nobis peccatoribus patiēdo ⁊ moriēdo ꝑ nostris debitis satisfaceret. Judei autē criminabant eū fore reū mortis tāq̄ malefactorē: seductorē: ⁊ blasphemum. ¶ Tertio fuit vehemēs dolor xpi ꝓpter derisionez: qñ. s. vsq̄ mane dimissus est in manus seruoꝝ vilissimoꝝ qui expuerūt in faciē eiꝰ: ⁊ colaphis eū ceciderūt. Alij aūt palmas in faciē eiꝰ dederūt dicentes: Luc. xxij. Prophetiza nobis xpe q̄s est q̄ te percussit. Et vt inq̄t Marcus xiiij. Velauerūt faciē eiꝰ. Et hoc fecerūt ꝑm aliquos: ne videntes dignissimā faciem illā pietate vincerētur. O iesu benedicte q̄dura nox hec est: ī qua a principio vsq̄ ad finē quietē nescis: sed nūc vno mō: nūc alio corpe ⁊ aīo fatigaris. O amātissime iuuenis quātū me peccatorē dilexisti: quē cū tot laboribꝰ: passionibus: ⁊ cruciatibus redimere voluisti. O mēs humana cur tā dura es vt dño tuo cōpati negligas: qui pro cōpassione tua sputis deturpat: alapis cedit: et ab indignissimis ꝑsonis viliter ꝑtractat: Heu me q̄d erat inspicere illos seuientes in eū: alios trahētes capillos eius: nōnullos sudariū leuātes spuere in os eiꝰ: quosdā importunis vocibꝰ clamare in aures eius: hos pugnis percutere pectus eius: illos extēsa manu verberare collū eius. O iesu mi quantū nos dilexisti. Sz nos miseri te nō diligimus. Vince o humanū cor: vince torporē tuū genus humanū: ⁊ oēm affectū tuū porrige iesu xpo. Ecce ꝙ iā appropinquat dies: ⁊ mors de ꝓximo ꝑ amore tuo sibi parat. Sed vbi es o maria mr̄? Vbi habitas? An ignoras q̄ circa dilectissimū filiū tuū gerunt? Dicunt nāq̄ q̄dā ꝙ iohānes euāgelista dimisso iesu in domo cayphe cucurrit versus bethaniā ad domū magdalene: vbi virgo remāserat qñ xps cuz discipulis suis venit hierl̄m ad cenā faciēdā: ⁊ ibi clamās ad ostiū ⁊ virgine orāte: tremēte: ⁊ attonita auditus est. Aduocauit mox magdalenā di. Surge filia: ⁊ videamus q̄d nobis de filio meo significat. Apta fuere ostia domꝰ: ⁊ intrauit Jobes eiulās: flēs: ⁊ lachrymās. dicēsq̄: Heu me venerāda mr̄: q̄ durus tibi nūcius aduenio. Et cum pre singultibus vix loq̄ valeret: interrogabat a virgine collachrymāte. Vbi est filius meus? vbi est iesus meꝰ? Quid actū est de filio? Viuit adhuc an iudei interfecerūt eū? Heu me dolētē nimiū. Et iohannes rñdere vix poterat atq̄ dicere: nōdū mortuus est: sed puto hodie morti erit tradēdus. Cōprehenderūt em̄ illū in nocte ministri iudeoꝝ: ⁊ detinent eū vinctum in domo cayphe: asserūtq̄ nequā illi pharisei ⁊ scribe debere morti adiudicari. O q̄gelidū tunc factū est cor illud virgineū: quātove dolore repleta fuit aīa eius. Que statim exiuit domū cū iobe ⁊ magdalena alijsq̄ comitantibus hierl̄m festina petēs. Cū aūt intrauit ciuitatē trāseūtes quosdā īterrogabat di. illud Cañ. iij. Nūc quē diligit aīa mea vidistis filiū meū vnicū? Et illi īterrogabāt: qualis est dilectꝰ tuus. Et illa. Dilectus meus cādidus ⁊ rubicūdus: filius meus pulcher ⁊ decorus: sctūs: morigeratus: virtutibus redimitus: gratia plenus: etatis. xxxiij. annoꝝ ⁊ mihi charissimꝰ. O fili mi iesu vbi te inueniā. Circūibo ciuitatē ꝑvicos ⁊ plateas vt te q̄rā: vt te inueniā: vt te videā vt cōplectar: vt alloquar priusq̄ moriaris. Perrexit tādē vsq̄ ad domū pōtificis vbi multitudinē ꝯgregatā inuenit: qm̄ ad Pilatū iesus xps mittēdus erat Tētabat ad filiū ꝓperare: ⁊ nō ꝑmittebatur. Clamabat altisona voce. Fili mi iesu: iesu fili mi? Audiebat tūc forte filiꝰ lamentantē matrē ⁊ adaugebat angustia mentis eius. Naz quanto inter eos amor erat vehemētior: tāto vtriusq̄ dolor cōpassionis intēsior. Cōpatiebatur vtiq̄ mater filio: compatiebatur filius cōpassiue matri. Sed vt deuotius hāc partē exoluamus querēdū est: vtrū virgo gloriosa magis dilexerit filium suuz

q̄ aliqua alia mater filios suos? Ad qd̄ ego respondeo q̄ sic: ⁊ ꝓbo hoc multiplici ratione. Primo ratiōe claritatis. Clare em̄ virgo cognoscebat: ⁊ certissima erat q̄ a filio summe diligebatur: ⁊ cū firmiter crederet ip̄m esse deū in suo vtero incarnatū: sciebat illū eā diligere pre ceteris creaturis et humanis et angelicis: quare cor ei⁹ inflāmabat̄ vt illū diligeret: a quo sciebat magnopere se fore dilectā. Scd̄o hoc ꝓbo rōne sanctitatis. Diligebat virgo filiū suum copiosissime: quē plenū sanctitate gr̄a omniq̄ virtute diligendum censebat. Tertio hoc ꝓbo rōne totalitatis. Fuit em̄ beata virgo ita mater xp̄i: vt ab ea sola spiritusancto cooperante corpulētam substantiā acciperet. Quare amor qui debet esse patris ⁊ matris ad filiū: erat ī v̄gine sola ad xp̄m ab ea genitū. Quarto hoc ꝓbo rōne diuturnitatis. Amor em̄ quāto diuturnior tāto vehemētior. Cū ergo filiū suū v̄go dilexerit ꝑ annos. xiij. absq̄ vlla ꝑturbatiōe: cōsequens est q̄ eū diligebat in etate florenti iā cōstitutum vltra q̄ dici possit. Quinto hoc ꝓbo rōne familiaritatis. Nūq̄ em̄ inuēt⁹ est aliq̄s fili⁹ q̄ ita blāde: ita reuerēter: ita dulciter: ita familiariter ꝯuersaret̄ cū parētib⁹ suis: sicut xp̄s faciebat cum virgine matre. Non em̄ dubitare q̄spiā posset q̄ ꝑ tot ānos quib⁹ xp̄s cū matre ꝯuixit nō fuerit liquefactū cor ei⁹ in amorē illi⁹ a quo totiēs vocari matrē se sensit: quē ⁊ ip̄a filiū sepe noīabat. Quare firmiter teneo q̄ v̄ginis amor ad xp̄m vincebat oēm amorē quorūcūq̄ parētuꝫ q̄ tenerrime filios suos diligūt aut dilexerunt.

¶ Qr xp̄s in p̄sentatiōe vehemēter doluit: ꝓpter accusationē: ꝓpter flagellationē: ⁊ ꝓpter coronationem.

¶ Scd̄i articuli primus dolor.

Secūdi articuli prim⁹ dolor iesu xp̄i d̄r presentationis. Cū em̄ pilato fuit p̄sentat⁹ doluit vehementer: et precipue propter tria.

Primo propter accusationē:
Scd̄o ꝓpter flagellationē.
Tertio ꝓpter coronationē.

¶ Primo doluit vehemēter ꝓpter accusationē. Ad qd̄ intelligēdū cōmemorādum est quod euāgeliste tradūt: videlꝫ q̄ mane adductus fuit iesus a domo cayphe ad domū pilati presidis in pretorium. Erat aūt pretorium locus vbi audiebantur ⁊ examinabant̄ rei: ⁊ ip̄i nō introierunt iudei in pretoriū: vt nō cōtaminarent̄ ex ingressu dom⁹ hominis gentilis: sed māducarent pascha: idest azymos panes: q̄ a iudeis ꝑ dies octo comedebantur. O impia cecitas: alienigene iudicis pretorio contaminari timebāt et fratris innocētis sanguinē nō timebāt. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras dicēs: Quā accusationē affertis aduersus hoīem istum? Responderūt. Si nō esset hic malefactor: nō tibi tradidissemus eū. Ubi Aug̃. Interrogent̄ atq̄ respōdeāt ab immūdis spiritib⁹ liberati: ceci vidētes: mortui resurgētes vtruꝫ sit malefactor. Addiderunt etiā qd̄ Lucas. xxiij. dicit: Hūc inuenim⁹ subuertētem gentē nostrā: ⁊ ꝓhibētē tributa dari Cesari: ⁊ dicentem se xp̄m regem esse. Dixit eis Pilatus. Accipite eum vos: et ꝟm legē vestrā iudicate eū. quasi dicat: si sufficit vestra examinatio: sufficiat et vestra sentētia. Nam vt dicit Nico. de lyra. Romani aliqua minora iudicanda permiserāt iudeis retinētes sibi penam mortis: ⁊ cām sanguinis. Jō per hāc responsionē inhibebat ne xp̄o mors inferretur. Et iō illi intēdentes eū morti adiudicari respōdebāt. Nobis nō licet interficere quēq̄. Introiuit ergo iterū in pretoriū Pilatus: ⁊ interrogauit iesum Tu es rex iudeoꝝ? Ubi querit̄: quare pilatus sic eū interrogabat. Et rn̄det Nico. de lyra: q̄ cū iudei accusassent eū de tribus: videlꝫ qr subuerterat gentem et ꝓhibuerat tributa dari Cesari: et dixerat se esse regē. De duob⁹ primis pilat⁹ nō curauit inq̄rere. Nō de primo: qr ip̄e gētilis erat; ⁊ nō iudeus. Nō etiā de se-

cūdo: qz sciebat illud esse falsum: sed tm̄ de tertio: eo q romani nomē regium a iudeis abstulerāt. Respōdit iesus. A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerūt de me: q.d. Cōcepisti hāc opinionē ō me p temetipsum. Ubi Chrysо. ait: Nō ignorās interrogat: sed ab ipso accusari iudeos volēs. Ūñ sequitur euāgelista. Respōdit pilat⁹. Nunqd ego iudeus sum? Gēs tua z pōtifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? Respōdit iesus. Regnū meum nō est de hoc mūdo. quasi dicat. Nō quero tēporalē dominationez. Dixit ei pilat⁹. Ergo rex es tu. Respondit iesus. Tu dicis: qz rex sum ego. Ego in hoc natus sum z ad hoc veni in mūdo vt testimonium perhibeam veritati. Omis qui est ex veritate audit vocē meā. Dixit ei pilatus. Quid est veritas? Et non expectato respōso exiuit ad iudeos dicēs: Ego nullā in eo inuenio causam: et vt liberaret eū de furore ipsoz ꝓposuit ꝟm consuetudinē quā habebāt: scz in solēnitate paſche vt vnuz reū morte peterent liberandū: an vellēt xp̄m esse illum vel barrabaz: qui in carceribus propter maleficia detinebatur: et populo erat odiosus. Clamauerunt oēs. Non hunc sed barrabam. O quali gladio ferebatur tūc cor ꝟginis matris qñ audiebat horribiles illos clamores iudeoz petentium potius liberationē barrabe latronis q̄z filij sui innocētissimi. Dicat pilat⁹ iudeis. Quid igit faciā de iesu: q̄ dr xp̄s Dicūt oēs crucifigat. Et ille (qd) inqt mali fecit. Respōderūt: Cōmouit populum p vniuersam iudeā incipiēs a galilea vsq; huc. Quare pilatus misit iesuz ad herodē galilee tetrarchā q̄ illis diebus hierosolymis erat. Et cū iesus bñdictus nullū verbū cotā eo diriſſet spreuit illū herodes cū exercitu suo z illusit indutū veste alba z remisit ad pilatuz. Pilatus aūt cōuocatis principibus sacerdotū dixit eis: volēs eripere xp̄m de manibus eoz. Ego nullaz causam inuenio in hoīe isto ex his in quibus euz accusatis. Sed necz herodes. Nā remisit eum ad nos: z ecce nihil dignum morte actū est ei. At illi clamabāt. Nos legem habemus z ꝟm legez debet mori. Dixit eis pilatus. Corripiā euz z dimittā. O pilate si innocens est cur corripies? Si reus: cur dimittes? O q̄ laboriosa fuit mors iesu christi tam diu malignis consiliis: criminationibus: accusationibus: et clamoribus exquisita. ¶ Secundo doluit christus vehementer propter flagellationem: quando vt refert Marcus. xv. Pilatus tradidit iesum militibus flagellandum. Ut enim doctores dicunt ligauerunt illi iesum denudatum ad columnam quandam z flagellauerunt eū a planta pedis vsq; ad verticem. Et vt ait Grego. nazāzenus: caro xp̄i flagellata post liuores sanguinez ex omni parte scaturiebat: quo etiaz terra sub pedibus iesu z colūna ipsa atq; flagella madefiebant. Et vt arbitror post crudelem illam flagellationez cum solui̇ssent eum pre debilitate nimia z doloris immēsitate in terram cecidit sanguine suo irrigatam dñs nr̄ iesus. ¶ Sed hic theologi querunt: vtrum in christo fuit vera dolorꝭ passio? Et quidam licz nō dicere voluerint q̄ non: arguentes dicunt primo ex dicto Hilarij di. in. x. li. de trinitate. Virtus corporis sine sensu pene vim pene in se deficientis excepit verus autē dolor nō est sine sensu pene ergo zc. ¶ Secundo adducunt dictum Dionysij: qui ad iohannem euangelistā ita scribit: Absit vt ita insaniam vt credam sanctos aliquid pati ꝟm corporis passiones: sed solum credo nos iudicare ipsos sentire. Si ergo sancti non sentiunt passiones nisi ꝟm iudicium z non ꝟm experientiam: ergo patiendo nō habent dolorem verum: z per consequens multo minus nec sanctus sanctorū christus. ¶ Tertio conantur probare opinionem suam exemplo Moysi qui ieiunauit quadraginta diebus z quadraginta noctibus sine aliqua corporis refectione propter continuam contemplatio-nez. Si ergo perfectio contemplatiōis

aufert passionē ⁊ sensuz famis: pari rō-
ne videt ꝙ aufert sensum doloris ī car
ne passibili. Sed in xp̄o fuit ꝯtinua cō-
tēplatio ⁊ ꝑfectissima: ergo videt ꝙ nul
la fuit in eo doloris experiētia. Sed cō
tra hanc opinionē est oīs scriptura sa-
cra. Vñ in ps̄. xxxvij. in ꝑsona xp̄i d̄r: Af
flictus sum ⁊ humiliatus sum nimis. ⁊
ps̄. lxxxvij. Ego suz pauꝑ ⁊ dolēs. ⁊ ps̄.
lxviij. Suꝑ dolorē vulnerū meoꝝ addi
derūt. Propterea dicūt theologi di. xvj.
tertij libri: ꝙ vera doloris passio fuit in
xp̄o: qm̄ in eo fuit caro passibilis ⁊ ꝑfo
rabilis. Fuit etiaz virtus sentiendi ꝟm
quā aīa cōpatit corpori leso. Et qm̄ hec
duo verū dolorē faciūt. s. vera lesio ⁊ ve
rus lesionis sensus: ⁊ hec duo ꝟe fuerūt
in xp̄o: indubitāter tenēdū est ꝙ in ip̄o
vera fuit doloris passio. ¶ Ad dictū aūt
Hilarij respōdet ꝙ ꝟm quosdā dictum
illud retractauit. Vel pōt dici ꝙ Hila-
rius in verbo p̄dicto nō excludit sensuz
doloris a xp̄o ꝟm humanā naturā: sed
ꝟm diuinā. Vñ illa verba referēda sunt
ad ꝑsonā xp̄i. Vel vt magr̄ sen. exponit
dicere possum⁹ ꝙ hilarius nō vult ostē
dere xp̄m nō habuisse veruz dolorē: sed
nō habuisse cām doloris: qm̄ passus est
ꝓpter delicta nr̄a. ¶ Ad scd̄m ꝟo. s. ver
bū Dionysij dicit Boñ. in. iij. di. xvj. ar.
j. q. j. ꝙ Dionysius non vult dicere nec
sensit ꝙ btūs iohānes ⁊ alij scī nō ex-
perianꝫ dolorē in tormētis: sed vult cō
mēdare cōstantiā mētis: q̄ nō magis cō
mouebat ex experiētia sensus q̄z cōmo
ueret ex sola ꝯsideratione ⁊ iudicio rō-
nis. ¶ Ad tertium ꝟo qd̄ obijciebat de
moyse dicendū: ꝙ etsi dulcedo cōtēpla
tionis quodāmō ip̄m reficeret ⁊ a sensi
bus exterioribus abstraheret: adeo vt
naturales virtutes quodāmō cōsopiret
vt nō ita ꝯsummerent ⁊ cibū req̄rerēt:
tñ ꝙ tato tp̄e ieiunauit sine sui lesione
hoc fuit per speciale bñficiū ⁊ diuinum
miraculū: ⁊ iō nō hz locū in ꝓposito: qz
xp̄s in passione sua nō exercuit miracu-
la potentie: sed potius vsus est armis
patientie. ¶ Tertio doluit vehementer
xp̄s ꝓpter coronationē qñ milites dui
xerūt eū in atriū p̄torij ⁊ induerūt eum
purpura: ⁊ imposuerūt capiti eius co
ronā spineā: ⁊ circūdederūt eū ⁊ venie-
bant ad eū illudētes ⁊ dicētes: Aue rex
iudeoꝝ: ⁊ expuebāt in eū ⁊ dabāt ei ala
pas: ⁊ ꝑcutiebant caput eius. Et caput
illud angelicis spiritibus tremendū: vt
ait Bernardus. spinarū dēsitate punge
bat. Nā corona illa de iūcis marinis ad
modū spinarū acutis erat ꝯfecta. vt di
cit Nico. de lyra. At pilatus fecit iesum
sic coronatū ⁊ purpura vestitū velut cō
temptibilē ⁊ abiectū exire: dixitq; iude
is. Ecce hō. q. d. punitus est: ideo debet
vobis sufficere. At illi magis clamabāt
Crucifige: crucifige euz. Et post multa
addiderūt. Si hūc dimittis nō es ami-
cus cesaris. Oīs em̄ q̄ se regē facit con-
tradicit cesari. Et cū talia agitarentur:
misit ad pilatū vxor eius dicens: Nihil
tibi ⁊ iusto illi. q. d. nullo mō eū cōdem
nes: sed magis dimitte. Multa em̄ suz
hodie passa ꝑ visum ꝓpter eū: qz vt di-
cit Rabanus: diabolus apparuerat ei
mouēs eā terroribus ad liberationem
xp̄i: volēs sic impedire hoīm salutem.
Sed dubitat vtrum visio p̄dicta facta
fuerit in somno vel vigilia? Et respōdet
Nico. de ly. ꝙ hoc nō habet exp̄sse: cre-
dit tñ magis ꝙ fuerit in somno.

¶ Qz xp̄s in sentētiatione vehementer
doluit ꝓpter onerationē: ꝓpter associa
tionē: ⁊ ꝓpter lamentationem.

¶ Scd̄i articuli dolor scd̄s.

Secūdus dolor scd̄i articuli
d̄r sententiationis. Videns
nanq; pilatus non posse iu
deoꝝ furorē sedare nec mi-
tigare quinimmo audiebat
eos magno cum tumultu clamātes: Si
hūc dimittis nō es amicus cesaris: acce
pta aqua lauit manus coraz populo di
cens: Innocens ego sum a sanguine iu
sti huius. Vos videbitis. Vbi Remigius
ait: Mos erat apud antiquos vt cū vel
let quis ostēdere se immunē esse ab ali
quo crimine: accepta aqua lauare ma-

nus suas corā populo ꝯsueuerat. Et respōdens vniuersus ppl's dixit: Sāguis eius sup nos ⁊ sup filios nr̄os. Quare pilatus humano timore victus ꝑ tribunali sedēs ꝟm ordinē curie sue: sniaꝫ iniustā ꝯtra iesum ꝓtulit vt crucifigeret. Tunc amantissimus noster iesus cruciatus est ꝓpter tria.

Primo ꝓpter onerationē.
Scdo ꝓpter associationē.
Tertio ꝓpter lamentationē.

¶ Primo cruciatus est ꝓpter onerationem: qñ, s. crux onerosa ⁊ dura humeris suis fuit imposita. Tūc em̄ cū de domo pilati versus montez caluarie duceret: anteq̄ꝫ deuenisset ad locū: vt d̄r in quadam historia: afflicta ⁊ mesta mater eiꝰ obuiā illi ꝓcessit: volēs illum tāgere ⁊ amplecti. Quā vt filius aspexit merore ꝯfectā: cecidit fatigatus sub cruce. Ipsa etiā mr̄ dulcissima quasi mortua in terraꝫ ruit. Ob qd̄ in loco illo in huius facti memoriā capella a fidelibus cōstructa fuit: q̄ sctā maria de spasmo nuncupatur. Tandē iudei angariauere hoīez cyreneū noīe simonē vt tolleret crucē iesu. Qm̄ vt aiūt quidā cū sepius tētasset iesus illam portare pre debilitate ferre amplius nō valebat. Curre o aīa mea: curre velociter: ⁊ humeros tuos subijce illi cruci: in qua iesus dei filius operabitur salutē tuā: immo oīm saluandoruꝫ. ¶ Sed hic doctores querūt quare xp̄s bñdictus pati voluit mortez crucis? Et rñdet Tho. iij. parte. q. xlvj. ar. iiij. ꝙ h̄ fecit ꝓpter septē rōnes. ¶ Prima rō est ꝓpter exēplū virtutis. Dicit em̄ Augu. in li. lxxxiij. q. Sapientia dei hoīem ad exēpluꝫ quo recte viueremus suscepit. Pertinet aūt ad vitā rectā ea q̄ nō sunt metuēda nō metuere. Sunt aūt hoīes qui q̄ꝫuis mortē ipsam nō timeāt genꝰ tñ mortis horrescunt. Ut ergo nullū genus mortis recte viuēti hoī metuēduꝫ esset: illius hoīs cruce ostendēduꝫ fuit. Nihil em̄ erat inter oīa genera mortis illo genere execrabilius ⁊ formidabiliꝰ. ¶ Scda rō est q̄ hoc genus mortis maxime conueniens erat satisfactioni propctō primi parētis. Vñ Augu. dicit in quodā sermone de passione. Cōtempsit Adā p̄ceptuꝫ accipiēs ex arbore: sed q̄cquid Adā ꝑdidit: xp̄s in cruce inuenit. ⁊ Amb. de xp̄o ita ait: De parētis ꝓtho plasti fraude facta condolens: qñ pomi noxialis morte morsu corruit: ipe lignū tūc notauit dāna ligni vt solueret. Hoc opus nostre salutis ordo depoposcerat: multiformis ꝓditoris ars vt artē falleret: ⁊ medelā ferret inde hostis vñ leserat. Et iterū eccl'ia dicit: Oipotens eterne deus q̄ salutē humani generis in ligno crucis ꝯstituisti: vt vnde mors oriebatur inde vita resurgeret: ⁊ qui in ligno vincebat in ligno quoq̄ꝫ vinceret. ¶ Tertia rō est: q̄ dicit Chryꝰ. in ser. de passiōe. In excelso ligno ⁊ nō sub tecto passus est: vt etiam ipsius aeris natura mūdaret. Sed ⁊ ipsa terra simile bñficiū sentiebat decurrētis de latere sanguinis stillatione mūdata. Et idē Chryso. sup Job. inq̄t: Audiēs suspēsionē intelligas in altū: vt sctīficaret aerē q̄ sctīficauerat terrā ambulādo ī ea. ¶ Quarta rō est: q̄ ꝑ hoc ꝙ xp̄s in cruce morit: ascēsum nobis parat in celū. vt Chryꝰ. dicit. ¶ Quinta rō est: q̄ hoc competit vniuersali saluationi totius mūdi. Nā figura crucis: vt ait Gregorius nazanzenus: a medio ꝯtracta in quattuor extrema partita: significat virtutē ⁊ ꝓuidentiā eius: qui in ea pepēdit vbiq̄ꝫ diffusaꝫ. Chryꝰ. etiā dicit: ꝙ in cruce expāsis manibus morit vt altera manu veterē ppl'm: altera eos q̄ ex gētibus sunt trahat. ¶ Sexta rō est: q̄ ꝑ hoc genus mortis diuerse virtutes designant. Vñ Augustinus dicit in li. de gratia veteris ⁊ noui testamenti. Non frustra tale genus mortis elegit vt latitudinis ⁊ altitudinis ⁊ longitudinis ⁊ profunditatis: de quibus apl's loquitur: magister existeret. Nā latitudo est in eo ligno qd̄ transuersum desup figit: hoc ad bona opera ꝑtinet: q̄ ibi extendunt manus. Longitudo est in eo ligno: qd̄ vsq̄ꝫ ad

terrā trahit: quo crux stat sistitur ⁊ pseuerat: qđ longanimitati tribuit. Altitudo est in ea ligni parte: que ab illa que trāsuersa figit ꝟsus sursum relinquit: hoc est ad caput crucifixi: qꝛ bñ sperantiuꝫ superna expectatio est. Jā ꝟo illud ex ligno qđ fixū occultat: vñ totū illud exurgit significat profunditatē gratuite gratie. Et sicut etiā Aug. dicit super Job. Lignū in quo fixa erāt mēbra patiētis ad cathedrā fuit magistri docentis. ¶ Septima rō est: qꝛ hoc genꝰ mortis plurimis figuris respōdet. Ut enim Aug. dicit in sermōe de passione. In diluuio aquarū humanum genus arca lignea liberauit. De egypto dei ppl'o recedente moyses mare virga diuisit: ⁊ pharaonem ꝓstrauit: ac ppl'm dei redemit. Idē moyses lignū in aqua misit ⁊ amaritudinē eius in dulcedinē cōmutauit. Ex lignea virga de spūali petra salutaris vnda ꝓfert. Et vt Amalech vinceretur ꝯtra virgā moyses expāsis manibꝰ extendit. Et lex dei arce testamēti creditur lignee: vt his oībus ad lignū crucis ꝑ quosdā gradus veniatur. ¶ Scđo cruciatus est xp̄s ingēti dolore ꝓpter associationē. Associatus nāqꝫ est cuꝫ duobꝰ latronibus sicut p̄ dixerat Esa. liij. c. Et cū sceleratis deputatus est. Ubi doctores querūt vtrū hoc ꝯueniēter sit factū Et respōdent ꝙ in hoc alia fuit intētio iudeoꝝ: alia ordinatio dei. Quantū em̄ ad intētionē iudeoꝝ sic dicit Chryꝰ. Duos latrones vtrinqꝫ crucifixerūt: vt eorum suspitionis fieret particeps: sed nō ita euenit. Nā de illis nil đr: huius aūt vbiqꝫ crux honorat. Reges diademata deponentes assumunt crucem in purpuris ⁊ diadematibus maximis: in mēsa sacrata: vbiqꝫ terrarum crux emicat. Quantū ꝟo ad dei ordinationē xp̄s cuꝫ latronibus crucifixus est. Primo qꝛ vt dicit Hiero. sup Mat. Sicut ꝓ nobis maledictū crucis factus est: sic ꝓ oīum salute inter noxios quasi noxius crucifigit. Scđo vt dicit Leo papa in sermone de passione, Duo latrones: vnus ad dexterā: alius ad sinistrā crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie denotaret illud in iudicio ipsius hoīm oīm facienda est discretio. ⁊ Aug. dicit super Job. Ipsa crux si attēdas tribunal fuit. In medio em̄ iudice cōstituto: vnus q̄ credidit liberatus: alter q̄ insultauit dānatus est. Jā signabat q̄d facturus est de viuis ⁊ mortuis: alios posituros ad dexteraꝫ ⁊ alios ad sinistram. Tertio ꝟm Hilariuꝫ duo latrones leue ac dextre affiguntur oēm humani generis diuersitatē vocari ad sacramentum passionis dñi ostendentes: sed qꝛ per diuersitatem fideliuꝫ atqꝫ infidelium fit omniuꝫ ꝟm dexterā ⁊ sinistram diuisio: vnus ex duobus ad dexteram situs fidei iustificatione saluatur. ¶ Tertio cruciatus est xp̄s acerbo dolore propter lamentationem: quādo vt meminit Lucas: sequebatur illuꝫ multa turba populi ⁊ mulierū que plāgebant ⁊ lamentabantur eum. Cum q̄bus etiaꝫ ipse compatiendo predixit futuram illius ciuitatis calamitatē ⁊ desolationeꝫ. ¶ Sed doctores hic querūt cur iesus christus in hierusalem pati voluit? Et respondent ꝙ hoc conueniēter factum est multiplici ratione. ¶ Primo quidem: qꝛ hierusalem erat locus a deo electus ad sacrificia sibi offerenda: que quidem figuralia sacrificia figurabant christi passionem: que est verum sacrificium. iuxta illud Ephe. v. Tradidit semetipsum oblationeꝫ ⁊ hostiam deo in odorem suauitatis. ¶ Secundo qꝛ virtus passionis eius ad totum mundum diffundēda erat: ideo in medio terre habitabilis pati voluit. i. in hierusalē. Unde dicitur in ps̄. lxxiij. Deus aūt rex noster ante secula: operatus est salutez in medio terre. i. hierusalem: q̄ dicitur esse terre habitabilis vmbilicus. ¶ Tertio qꝛ hoc maxime conueniebat humilitati eius. vt. s. sicut turpissimum mortis genus elegit: ita etiam ad eius humilitatem pertinuit ꝙ in loco tam celebri confusionem pati nō recusauit. Unde Leo papa dicit in sermone epiphanie. Qui

formam serui susceperat bethleem pre-
elegit natiuitati: ⁊ hierosolymā passiōi
¶ Q̄ in crucifixione xp̄s vehemēter do
luit ꝓpter potationē: ꝓpter cōclauatio
nem: ⁊ ꝓpter eleuationē.
¶ Scd̄i articuli dolor tertius.

Tertius dolor secundi articu-
li dicitur crucifixionis: quan
do crucifixerunt eum in mon
te caluarie: vbi nimio dolore
agitatus est ꝓpter tria.
Primo ꝓpter potationē.
Scd̄o ꝓpter cōclauationē.
Tertio ꝓpter eleuationem.
¶ Primo nimio dolore agitatus est chri
stus propter potationem: qr vt inquit
Mat. xxvij. Dederunt ei vinum bibere
cum felle mixtum. Ubi querendum est
quare illo vino sic amaro potauerūt eū
Et dicit Nicolaus de lyra: ꝙ aliqui di-
cunt id factum fuisse: vt citius christus
moreretur: ⁊ sic milites eius custodia ci
tius expedirentur: qui debebant eum
custodire quousq; expirasset. Sed ipse
Nico. aliter dicit: Nam legitur in quo-
dam libro hebraico: qui apud eos inti-
tulatur liber iudicum ordinariorum: ꝙ
qr Salomon dixerat Prouer. xxxj. Date
siceram merentibus: ⁊ vinum his qui
amaro sunt animo: vt bibant ⁊ obliui-
scantur egestatis sue. Et ideo seniores
iudeorum statuerant vt cōdemnatis ad
mortem daretur vinum aromaticus ad
bibendum vt facilius tolerarēt passio-
nem. In hierusalez aūt erant matrone
deuote ⁊ compassiue: que hoc vinum ⁊
siceram. i. potum inebriatiuum dabant
ex deuotione. Judei ergo ex nimia cru-
delitate moti tale vinum datum ꝓ chri
sto ⁊ alijs duobus latronibus accepe-
runt sibi ꝑm ꝙ dictū erat Amos. ij. Vi-
num damnatorum bibebant: ⁊ loco ei⁹
posuerunt acetum cū felle mixtum. Ta
lem potum cum gustasset iesus noluit
bibere. Nec contradicit Marcus. xv. cu
ius textus habet. Et non accepit: qr nō
accepit ad bibendum: sed ad gustandū
solum: vt sic impleretur in eo qd̄ dictus
est in ps̄. lxviij. Et dederūt in escā meaz
fel: ⁊ in siti mea potauerunt me aceto.
¶ Scd̄o multo dolore fatigatus est xp̄s
ꝓpter conclauationem: qn̄. s. cruce iam
parata atq; disposita: ⁊ in terra collo-
cata ꝑm cōem opinionem exuentes ne-
quā illi magno impetu dn̄m iesum chri
stum ad terram ꝓiecerunt vt clauis eū
configerent. Et lz euangeliste non om̄ia
dicāt: qr tm̄ essentialia scribere curaue-
runt: nihilominus verisimiliter credere
possumus: ꝙ ita nudatus ⁊ genuflexus
iesus vt se super crucē extēderet oculis
ad celum leuatis in corde suo dixit: Su
scipe sctē pater eterne me dilectū filiuz
tuū: quē tibi offero in sacrificiū imma-
culatū pro salute humani generis: ⁊ re
missione pctōꝝ. Ecce iaz nō offerunt̄ ti-
bi legalia sacrificia hircoꝝ: aut agnorū:
vel similiū: sed caro innocentis mei filij
tui. Triginta ⁊ tres anni elapsi sunt q̄-
bus hāc crucē semꝑ aspiciēs in illā mori
ꝓ humani generis redēptione cōcupi-
ui ⁊ desideraui. Tandē ꝓiciēs se super
crucem: manus suas ⁊ pedes liberalissi
mo gestu extēdit. Acceperūt aūt clauos
crucifixores: ⁊ cōfixerūt eū. Malleorus
aūt ictus ⁊ sonitus audiri poterāt a vir
gine mr̄e: cuius cor clauis illis acutissi-
mis: q̄ manus ⁊ pedes: ossa ⁊ carnes fi-
lij sui rūpebāt cōfigebat̄. Crucifixi sunt
etiā cū eo duo latrones: quos pleriq; vo
luerūt tenere fuisse cruribus alligatos
tm̄. Sed ego dico ꝙ fuere cōclauati: qr
vt inq̄t Aug. sup Job. Pēdētes ī ligno
clauibus ad lignū manibus cōfixi: pro
ducta morte necabant̄. Scripsit autē ⁊
titulū Pilatus: ⁊ posuit sup crucē. Erat
aūt scriptū Jesus nazarenus rex iudeo
ruz: litteris hebraicis: grecis: ⁊ latinis.
Ubi querit̄ a doctoribus cur hac tripli-
ci lingua deo volente titulus ille fuerit
scriptus. Et respōdet Chryb. Credibile
est multos gentiles simul cū iudeis pro
pter festum cōuenisse: ⁊ ideo vt nullus
ignoraret nō in vna lingua: sed in trib⁹
scripsit. ⁊ Aug. dic̄: Tres lingue ibi pre
ceteris eminebant. Hebraica propter

iudeos in dei lege gloriātes. Greca ꝓ-
pter gentiū sapientes. Latina ꝓpter
romanos multis ac pene oībus tūc gē
tibus imperantes. Theophilus ṽo in-
quit: Significat aūt superscriptio tri-
plici sermone signata: dn̄m esse regem
practice: philosophice: necnō theologi
ce. Nam per latinas litteras figuratur
practica: eo ꝙ romanū imperiū poten
tissimū satisq; officiosum in expeditio
nib⁹ fuit. Per grecas ṽo philosophia
figuratur. Greci nāq; erga naturaliuꝫ
speculationē insudauerūt. Demuꝫ per
hebraicas theologia protendit dū iu-
deis est credita rerū diuinarū agnitio.
Dicebant ergo pilato pōtifices iudeo-
rum. Noli scribere rex iudeoꝝ: sed quia
dixit: Rex sum iudeoꝝ. Respōdit Pila
tus. Quod scripsi scripsi. Milites aūt
diuiserunt sibi vestimēta sua: ⁊ tunicā
mittentes sortem: erat aūt tunica incō
sutilis. i. sine sutura desuper cōtexta ꝑ
totū: super quā miserūt sortes. Et licꝫ
Johānes dicat Johā. xix. Et psalmista
ps̄. xxj. Q̄ sortes miserunt super eis. s.
alijs indumentis xp̄i: tn̄ ſm Nicol'. de
lyra. illud debet intelligi ꝑ synecdochē
idest sup̄ aliquid eoꝝ. i. super tunicaꝫ.
¶ Tertio vexatus est iesus multo dolo
re qn̄ crux fuit eleuata a terra: ⁊ posita
in foramine atq; plantata: in q̄ iā nat⁹
erat fructus nostre saluatiōis: anteq̄
in mōte caluarie defigeret. In ip̄o aūt
motu ⁊ eleuatione crucis: ac plantatio
ne pōdus corporis per tres clauos vel
quattuor ſm quosdā sustinebat. Ideo
membra illa debilitata incredibili cru
ciabantur dolore. Sed ⁊ tunc mestissi
ma mater filiū intuens contemptibilē
confusibilē: despectū: deformem: gran-
di angustia plenū: plagis attritum: in
medio latronū pendentem: adiutorio
Magdalene ⁊ Johānis quātū potuit
cruci ꝓpinquā se fecit. Ubi mutatā cer
nens aspectus filij sui venustatē ⁊ ele-
gantiā: consideransq; q̄graui suppli-
cio detinebat lamētabiles voces emit
tebat. Hoc aūt expressit Johannes qn̄
dixit: Stabat autē iuxta crucē iesu ma
ter ei⁹: ⁊ soror matris eius Maria cleo
phe: ⁊ Maria magdalene. ¶ Sed dub
bium hic est: q: Luce. xxiij. dicit: Sta
bant omnes noti eius alonge. Sed di
cit Nicol'. de lyra: sequendo Aug. in li.
de cōsensu euāgelistaruꝫ: ꝙ in tāto in
teruallo erāt: vt ⁊ iuxta dici possent: q̄
in cōspectu eius presto aderāt: ⁊ alōge
respectu turbe ꝓpinquius circūstantis
cum Centurione ⁊ militibus. Preter
euntes autē blasphemabant eū mouē
tes capita sua ⁊ dicentes: Mat. xxvij.
⁊ Marci. xv. Uah qui destruis tēplum
dei: ⁊ in triduo illud reedificas. Sal
ua temetipsum. Si filius dei es desce
de nunc de cruce. Similiter et princi
pes sacerdotum illudentes cū scribis
et senioribus dicebant: Matth. xxvij.
Marci. xv. et Luce. xxiij. Alios saluos
fecit: seipsum non pōt saluū facere. Ie
sus autem in tot persecutionib⁹ ⁊ ma
ledictis dixit verbum illud primum in
cruce omnis patientie exēplum Mat.
xxiij. Pater dimitte illis: quia nesciunt
quid faciunt: opere implens qd̄ verbo
docuit qn̄ dixit: Orate pro persequen
tibus ⁊ calūniantibus vos. Impropera
rabāt etiā ei latrones qui crucifixi erāt
cum eo: Lucas ṽo dixit ꝙ vn⁹ tm̄ blas
phemabat: quē alius reprehendit. Sꝫ
Aug. in lib. de consensu euangelistarū
dicit: ꝙ Johannes loquitur in plurali
ponens plurale ꝑ singulari ſm vsita
tum loquendi modū. Uel pōt dici ſm
Hiero. ꝙ primum vterq; blasphema
uerit: deinde vnus credidit in christuꝫ
et priorē negationē sequenti confessio
ne emendauerit. Unde Hiero. sequit:
In duobus latronibus vterq; popu
lus ⁊ gentiliū ⁊ iudeoꝝ primo dominū
blasphemauit: postea signoꝝ multitu
dine alter exterritus egit penitentiā: ⁊
vsq; hodie iudeos īcrepat blasphemā
tes. Hec ille. Dixit ergo latro penitens
Luce. xxiij. Dn̄e memento mei dum ve
neris in regnum tuū. Respiciens autē
iesus benedictus huius latronis con

tritionem: fidē: spez: atq; charitatem: respondit ei ꝟm verbū qđ in cruce ꝓtulit dicens: Luce. xxiij. Hodie mecū eris in paradiso. O felix ꝓmissio. O breuis tāte felicitatis adimpletio. Nullus āte latronem hoc verbū audiuit. Promissa siquidē fuit patribus et ꝓphetis eterna vita per xp̄m: sed nulli sicut latroni ita breui spacio designata.

¶ Q in inspectione xp̄s vehemēter doluit ꝓpter querelationē: ꝓpter recordationē: ⁊ ꝓpter cōmendationē.

¶ Scđi articuli dolor quartus.

Quart⁹ dolor scđi articuli đr inspectionis. Cū em̄ de cruce inspexisset matrē asperrimo dolore vulneratū est cor eius ⁊ p̄cipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter querulationē.
Scđo ꝓpter recordationē.
Tertio ꝓpter cōmendationē.

¶ Primo doluit xp̄s ꝓpter q̄relationē. Audiebat nāq; q̄relas matris ingemētis ⁊ dicētis sibi vocabulū illud qđ per triginta ⁊ tres annos cū tanta dulcedine vtriusq; cōmemorauerat. In passione v̄o illud ꝓferebat cū corde pleno dolore merore ⁊ amaritudine. Poterat ergo virgo illa sanctissima lamētari ⁊ dicere: Fili mi aīe mee olim consolatio ⁊ gaudiū: nunc aūt gladi⁹ penetrabilior oī mucrone acutissimo. Fili mi quē nouē mensibus in vtero tenui: quē paruo lacte paui: quē totiens infantē et paruulū pānis inuolutū: in cuna reposui: ⁊ amorosis amplexib⁹ strinxi īter vbera mea et osculata sum. O q̄ infelix mihi ⁊ tibi facta est dies ista. Et q̄s poterit mederi vulnerib⁹ dolor̄ meor̄: ⁊ mitigare angustiā miselle matris tue: cum inspiciā te filiū meū vt leprosuz factū: q̄ speciosus eras pre filijs hoīm: vt maleficū ⁊ reū cū iniq̄s deputatū. Qui sanctus sanctor̄ es: vt fatuū ⁊ stultum cerno: in quo reconditi sunt oēs thesauri sapiētie dei: vt hostē et oīm inimicū: q̄ oībus affabilis benign⁹ ⁊ human⁹ semper astitisti et sup̄ oīa velut oblitū mei vidue matris tue. Nā ecce iā morieris ⁊ nihil mihi dicis. Et q̄d faciā ego sine te filio meo? Quo diuertā? Ad quē confugiā. Tu mihi pater: tu mihi frater: tu mihi blādus fili⁹ eras: tu mee diuitie: tu mee delitie: tu mea gl'ia. O me desolatā: q̄ tantū filiū in cruce video deficere. O amātissime fili loq̄re mihi matri tue: loquere vt audiā vocē tuā cygneo canore dulciorē. Loq̄re inquā vt sic saltē audiēs v̄ba tua patiētior fiā ad tolerādā que me cruciat ꝓ amore tuo penā Non deneges mihi qđ postulo. Exaudi me ⁊ v̄bo tuo ꝯsolare ne deficiā in hac tribulatione. O fili mi lumen oculorū meor̄ condescēdisti latroni misericorditer loquēs ei. Acq̄esce itaq; voto matris tue: ⁊ dic mihi q̄d factura sim. Cui me orphanā derelinq̄s? His vel sil'ibus querelis pulsabat mestissima mater aures afflictissimi filij sui: q̄ nō minorem penā experiebat̄ in mēte ꝓpter teneritudinē matris q̄ sentiebat in corpore a planta pedis vsq; ad capitis verticē vulnerato. Ideo ꝟm quendā deuotuz: tacitus ī corde suo dicebat carmen illud vulgare siue ei⁹ sn̄iam. Matre mia bn̄dicta molto te vego afflicta. El tuo lachrymare e vna sagitta. Che el cuor mio ha passato. Nō plāgere o mr̄e mia El tuo lachrymare e pena mia. Supporta fin chio sia da morte resuscitato.

¶ Scđo doluit xp̄s ꝓpter recordationē. In talib⁹ nāq; mysterijs recordabatur: ⁊ in seip̄o ꝯferebat dicens: O mea mater quō oīa gaudia q̄ de me suscepisti ꝯuersa sunt in merorē ⁊ luctū? Ubi nā sunt angeli in mea natiuitate cātātes? Ubi pastores ad p̄sepe veniētes? Ubi oriētales reges in cuna me adorātes? Ubi grata ꝑ triginta ⁊ tres annos vtriusq; ꝯuersatio ⁊ familiaritas? Ubi tot ⁊ tāta de me p̄dicata miracula: ꝓpter que oīa letabat̄ cor tuū? Heu me nūc vides tantū filiū tuū factū in derisum oī ppl'o: ⁊ abiectissimā mortē pati.

¶ Tertio doluit xp̄s ꝓpter cōmēdationē qn̄ aperiēs os suū mellifluū dixit ei

Job.xix. Mulier ecce filius tuꝰ.s.iohā
nes euāgelista: q̄ secū iuxta crucē asta-
bat. Et vt doctores dicūt nō vocauit eā
materno noīe: sed cōi ne ex teneritudi-
ne noīs materni: si exprimeret aggra-
uaret animꝰ eiꝰ. Deinde cōmēdans eā
discipl'o dixit: Ecce mater tua.q.d. De-
puto te ad eiꝰ obsequiū. Et ex illa hora
accepit eā discipulus in suā.s.curā ⁊ di
ligentiā. O quot doloꝝ aculeis pūctuꝫ
fuit cor virgineū ex vna parte: cū mu-
lieris nō matris audiuit vocabulū. licꝫ
ex parte altera aliqual'r ꝯsolaret: q: fi-
lius amātissimꝰ eiꝰ iesus eā cōmēdaue
rat dilecto discipulo. Ideo Aug. ait su
per h̄ passu Job.xix. Ex illa hora ⁊c.
Hec nimiruꝫ est illa hora: de qua iesus
aquā ꝯuersurus in vinū dixerat matri:
Quid mihi ⁊ tibi est mulier? nondū ve
nit hora mea. Tunc em̄ diuina facturꝰ
nō diuinitatis: sed infirmitatis matrē
velut incognitā repellebat. Nunc autē
humana iā patiēs ex quo fuerat factus
hō: affectu cōmēdabat hūano. Mora-
lis igitur insinuat locus et exēplo suo
instruit p̄ceptor bonus: vt a filijs pijs
impendatur cura parentibus tanq̄ li-
gnum vbi erant fixa membra moriētis
esset cathedra magistri docentis.

¶ Qꝛ xp̄s vehementer doluit in clama-
tione ꝓpter mūdi horrorē: ꝓpter sui cō
fusionē: ⁊ ꝓpter patris derelictionem.

¶ Tertij articuli primus dolor.

Primꝰ dolor tertij articl'i d̄r
clamationis. Oñdit em̄ in
clamore suo īmēsitatē dolo
ris: ⁊ potissimū ꝓpter tria.

Prīo ꝓpt mūdi horrorē.
Scdo ꝓpter sui cōfusionem.
Tertio ꝓpter patris derelictionē.

¶ Primo ostēdit xp̄s īmēsitatē doloris
in mūdi horrore. qn̄.s.insensibiles crea
ture crudelitatē q̄ in ip̄m fiebat horrē-
tes modo suo patienti iesu cōpati vise
sunt. A sexta nanq̄ hora tenebre facte
sunt sup vniuersam terrā vsq̄ in horā
nonā. Et vt Lucas.xxiij.inq̄t: Sol ob-
scuratꝰ est: et velum tēpli scissum est in
duas partes: a summo vsq̄ deorsum: et
petre scisse sunt: et terra mota est. Vbi
apparet ꝑturbatio corporꝝ supioꝝ pri-
mo: deinde inferioꝝ. Qualiter aūt fuit
illa tunc solis eclipsis doctores varie
sunt opinati. Hieronymꝰ nāq̄ dixit q̄
ille tenebre fuerunt facte ꝑ retractionē
radioꝝ solis diuina virtute. Origenes
aūt dixit q̄ hoc factū est ꝑ interpositio
nē nubiū dēsarū. Sꝫ in hoc magis cre
dendū est Dionysio ariopagite: q̄ dicit
in epl'a ad Policarpū hoc fuisse ꝑ īter-
positionē lune īter terrā ⁊ solē: sicut fie
ī eclipsi solis. Et ibidē dicit: q̄ ipse hoc
vidit tūc existēs in egypto vbi est aeris
puritas. Vidit igit lunā ab oriēte ascē
dētē ꝟsus meridiē ⁊ supponētē se soli.
Hiero. aūt et orige. nō loquunt de illa
eclipsi asserēdo q̄ sic fuerit vt dicūt: sed
q̄ potuit sic fieri. Quare sequēdo Dio-
nysiū dicimꝰ q̄ illa eclipsis non potuit
esse naturalis: sꝫ miraculosa ⁊ hoc mul
tipliciter. ¶ Prīo q: luna erat q̄ntadeci
ma: ⁊ tūc distat a sole ꝑ diametrū celi.
Eclipsis aūt solis nō pōt fieri natural'r
nisi tp̄e ꝯiunctionis solis ⁊ lune: ꝓpter
qd̄ dicit Dionysiꝰ q̄ mirabat q: nō erat
tp̄s conueniēs ad talē coniūctionem.
¶ Scd̄m miraculū fuit q: trāsacta ecli
psi luna redijt ad oriētē: ita q̄ in vespe
fuit in oriēte sole existente in occidēte:
⁊ sic orbes eoꝝ sunt ad pristinū statum
restituti. ¶ Tertiū miraculū fuit: q: ꝑs
oriētalis solis primo fuit obscurata: et
iterum vltimo illuminata: ꝯrio aūt mō
fit in eclipsi naturali. ¶ Quartū mira-
culū fuit: q̄ luna fuit īmobilis sub sole
per tres horas. In naturali ꝟo eclipsi
continue mouet sub sole: vt etiā refert
Chryb. ¶ Quintū miraculū fuit: q: illa
eclipsis abstulit lumen vniuersis parti
bus terre: licꝫ aliq̄ hoc velint intelligi
tm̄ de terra Judee. Verūtn̄ vt apparet
ex dictis dionysij fuit in egypto: fuit in
grecia: ⁊ fuit Rome: ⁊ sic in alijs mūdi
partibꝰ. Vñ Orosius ait: Cū dn̄s pati-
bulo affixus est maximo terremotu per
vrbē Romā facto: saxa in mōtibꝰ scissa;

maximarūq; vrbiū plurime partes pl⁹ solita cōcussione ceciderūt. Eodēq; die ab hora diei sexta sol in totū obscurat⁹ est: terra nox subito obducta terris est: adeo vt stellas tunc diurnis horis: vel potius in illa horrēda nocte toto celo visas fuisse referat. Eusebi⁹ etiā ī chronica asserit se legisse: ꝙ tūc in bithynia que est in Asia fuit magn⁹ terremot⁹: ⁊ maior solis obscuratio q̄ vnq̄ fuerit: ⁊ ꝙ dies hora sexta in tenebrosaz noctē versus sit: ita vt stelle viderent in celo: ⁊ ꝙ in Nicea q̄ est vrbs Bithynie multas edes terremotus subuerterit. De illius eclipsis miraculo. Dionysi⁹ in epistola ad Apolophaniū q̄ secum erat in Egypto illo tpe postea sic scripsit. Cum reperimus: qr ⁊ erat notissimū solē pati molestias nō debere: aio ad te vaste peritie sacrariū: adhuc nescimus tante rei mysteriū. Quid inquā speculum doctrine Apolophani his secretz ascribis atq; tu mihi ore diuino: ⁊ nō humani sensus sermone? O bone Dionysi diuinarū ꝑmutationes sunt rerum. In historia v̄o scholastica legit: ꝙ pbi ad h̄ adducti sunt vt dicerent: Aut deus nature patit aut ordo nature peruertit. De turbatione corporꝝ inferioruz clara sunt oīa. Tm̄ de velo sciēdū est ꝟm Nicolaū de lyra: ꝙ erat iuxta tēplū inter sanctū ⁊ sanctū sanctoꝝ. Cui⁹ scissio significauit impletionē v̄itatis in morte xp̄i q̄ latebat in figuris veteris testamēti. ¶ Scdo fuit īmēsus dolor xp̄i ꝓpter sui cōfusionē: qn̄ ꝯsiderabat q̄ cōfusibiliter patiebat: qr precedēti dn̄ica ab oī ppl'o ita venerabiliter fuerat suscept⁹. Erat etem̄ passio ei⁹ ignominiosissima ⁊ despecta valde: de qua al's deo dante suo loco dicem⁹. ¶ Tertio īmensus fuit dolor xp̄i propter patris derelictionē. Ideo clamās circa horā nonaz voce magna dixit: Hely hely lamazabathani. Qd̄ est interp̄tatū. hely. i. de⁹ meus. lama. i. quare. zabathani. i. dereliquisti me. Ubi glo. d̄r: deus eum deseruisse in morte: qr potestati ꝑsequētiū eū exposuit. Subtraxit em̄ ꝓtectionē: sed non soluit vnionē. Quidā aūt illic stātes. s. milites romani ꝟm Hierony. idioma hebraicum ignorātes dicebāt: Heliam vocat iste. At et mater verba illa audiēs ⁊ intelligēs: illorūq; vim cōsiderās vndiq; experiebat merorem. ¶ Qr xp̄s vehemēter doluit in potatione ꝓpter amaricationē: ꝓpt̄ pctōꝝ obstinationē: ꝓpterq; mr̄is lamētationē

¶ Tertij articuli secundus dolor.

Secūdus dolor tertij articuli dicitur potationis: qn̄ iterꝝ clamans dixit: Sitio: oblataq; fuit ori ei⁹ spongia potu amarissimo repleta. Tūc doluit xp̄s propter tria.

Primo propter amaricationem.
Scdo ꝓpter pctōꝝ obstinationē.
Tertio ꝓpter matris lamētationē.

¶ Primo doluit xp̄s ꝓpter amaricationem: qr spongia illa ori ei⁹ sic apposita amaricauit labia et eius linguā: quare iterū clamās dixit Joh. xix. Cōsummatū est. i. totū iā corpus meū doloribus ⁊ passionib⁹ circundatū est. Nā lingua que sine lesione hucusq; fuerat reseruata: modo amaritudine est repleta. Vel consummatum est mystice intelligēdo opus redemptionis humane. ¶ Scdo doluit vehemēter xp̄s ꝓpter pctōꝝ obstinationē. Non em̄ min⁹ sitiebat peccatoꝝ salutē q̄ corporis sui in cruce extensi ⁊ fatigati recreationem. Dicebat etem̄ sitio. s. salutē oīm: qr ꝓ oībus patior: ꝓ oībus sanguinē meū pr̄i offero pro oībus morior. Venite ad me om̄es corde compūcti: ⁊ emēdatione ac correctione vestra recreate mentē meā. O q̄ grauis tūc illius animū dolor vrgebat cū videbat innumeros esse: q̄ a peccatis ad pn̄iam nunq̄ redirent: q̄b⁹ nec passionis sue virt⁹ ꝓpter eorū duriciā esset in aliquo ꝓfutura. Ut em̄ dicunt theologi licz xp̄i passio sufficientissima fuerit ꝓ salute oīm: tn̄ illius effectū nō consequunt̄ illi qui peccata deponere nolunt. Quare cum oībus prosit suffi-

ciēter: nō tamē oībus efficienter. Unde sicut erga xp̄m crudeles fuerunt illi qui eū potauerūt felle ⁊ aceto: ita pctōres q̄ ad pn̄iam redire nolūt. Audite illū audite o peccatrices aīe: pro vobis clamat amorosissim⁹ iesus: ꝓ vobis dicit: Sitio. Cur ergo saxea corda nō rumpitis. Cur tā clemētissime dn̄o nō compatimini. Hinc Bern̄. ait: Ascēdit in altum crucis vt ab oībus videretur: voce magna clamauit: vt ab oībus audiretur: clamori lachrymas addidit: vt ei homo cōpateretur. Qui ad eius vocē nō excitatur ad clamorē nō cōpungitur: grauior est terra et fetidior sepulcris. ¶ Tertio doluit xp̄s vehemēter ꝓpter matris lamētationē. Potuit igit̄ tūc v̄go benignissima filiū audiens in cruce dicētē: Sitio: multis singultibus lachrymis ac suspiriis dicere: Heu heu me: quid video? q̄d audio? O vniuerse creature celi et terre admiramini paupertatē filij mei. Ipse em̄ q̄ diuinitatis sue potētia satiat angelos: pascit etiaꝫ prouidētia sua volucres celi ⁊ pisces maris: bestias ac vniuersa pecora cāpi: atq̄ hoībus cunctis quotidianuꝫ panē distribuit: clamat in cruce: Sitio. ⁊ denegatur sibi paululuꝫ aque: immo tribuitur sibi potus amarissimus. O fili fili fili mi amorosissime cur tibi de meo pectore lac illud porrigere non valeo: qd̄ totiēs dum paruulus eras suxisti. O fili mi cur nō possuꝫ tibi ministrare in cruce sitienti cibum ⁊ potū quez colo ⁊ lac ita diligenter dum infantilis eras acquirebā. Poterat etiā tūc illa feruētissima magdalena et ipsa flēdo dicere. O magister chare: o magister bone. Et cur ego indigna tua discipula in hac tanta necessitate tibi subuenire nō possum. O damnata seuitia iudeorum: cur tanto furore inflammaris aduersus dn̄m et magistrū meuꝫ: Que oīa ipsi dn̄o iesu ad dolorē accedebāt. ¶ Qr xp̄s vehemēter doluit cognoscēs generalē scandalizationem: iudeoꝝ ingratitudinē ⁊ multorū incōpassionē,

¶ Tertij articuli tertius dolor.

Tertius dolor tertij articuli d̄r cognitionis. Doluit etiam sumopere iesus noster amorosissimus propter suā scientiā ⁊ cognitionem: qr vt inquit sapiens Eccs. j. Qui addit sciētiā addit ⁊ dolorē: al's laborē. Et licꝫ oīa xp̄s cognosceret presentia: preterita: ⁊ futura. Verū tamen in cruce positus cognoscebat et considerabat precipue tria: vnde tristabatur atq̄ dolebat.

Primo generalē scandalizationē,
Scd̄o iudeoꝝ ingratificationē,
Tertio multoꝝ incompassionē.

¶ Primo cognoscebat generalē scādalizationem. Uidebat vtiq̄ ꝙ virgine matre dumtaxat excepta in qua sola vt doctores dicunt remāsit fides diuinitatis sue: ceteri omnes a fide defecerāt. Nam apostoli et oēs discipuli vidēres ignominiam crucis: putauerunt eū purū hominē ⁊ non deum. ¶ Scd̄o cōsiderabat xp̄s ⁊ cognoscebat iudeorū ingratificationem: de quoꝝ ingratitudine dolens in seipso: dicebat illud Mich. vj. quod ecclesia hodie decantat. Popule meus quid feci tibi: aut in quo contristaui te? Rn̄de mihi. Ego propter te flagellaui egyptū cum primogenitis suis: ⁊ tu me flagellatum tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro: ⁊ tu me tradidisti principib⁹ sacerdotū. Ego ante te p̄iui in colūna nubis ⁊ tu me adduxisti ad p̄toriū pilati. Ego te paui māna ꝑ desertū: ⁊ tu me cedisti alapis ⁊ flagellis. Ego dedi tibi sceptrū regale: ⁊ tu mō capiti meo coronam spineā. Ego ꝓpter te chananeorum reges percussi: et tu percussisti arūdine caput meū. Ego te exaltaui magna v̄tute: ⁊ tu me suspēdisti in patibulo crucis. ¶ Tertio cognoscebat ⁊ cōsiderabat xp̄s i cruce multoꝝ incōpassionē. Sciebat etem̄ quotquot futuri erāt q̄ nō solū sibi compati nō debebāt: verūtiā ⁊ crucē ipsaꝫ ⁊ passionē ipsius forēt derisuri. Uerbum nanq̄ crucis vt apl's inq̄t. j. Coꝝ. j. Pereūtib⁹ q̄dē stulticia est. O q̄t innume

rabiles: vt sic dicã: viri ⁊ mulieres inter xpianos reperiuntur: q̃ hodie passionẽ xpi recolẽtes nec minima pietate flectũ tur: nec curãt dare operã vt in cõmemo ratione tãti mysterij: etsi nõ oculis cor poris: saltẽ oculis mẽtis fleant ⁊ lachry mẽtur. Quinimmo multi sunt qui aut luxuria aut auaricia aut superbia exceca ti dñm iesum xpm habent in derisum: tursus sibi crucifigẽtes filium dei. Pro quib⁹ oib⁹ ipse mitissimus dñs sua cha ritate ⁊ dolore attrahebaꝫ vehemẽter.

¶ Qz christus vehemẽter doluit dũ in clinato capite emisit spiritũ: ⁊ de lamẽ tatione matris eius.

¶ Tertij articuli dolor quartus.

Quartus dolor tertij articuli ẽt separationis. Doluit dñs iesus xp̃s dum clamauit ad patrẽ dicẽs Luce. xxiij. ⁊ ps. xxx. In manus tuas cõmẽdo spiritũ meũ: ⁊ inclinato capite tradidit spiritũ. Vbi Chrys. ait. Per hoc q̃ mo riẽs vocẽ emisit magnã: aptissime se ve rũ deũ esse ostẽdit. Qm̃ hoies cũ moriũ tur vix tenuẽ vocẽ emittere possunt. La put aũt inclinauit vt ex modo moriẽdi ostẽderet q̃ moriebaꝫ ex obediẽtia pa tris. Cõprobata autẽ fuit ṽitas mortis ei⁹: vt p̃z ex tertio euangelij Joh. xix. Ju dei ẽm qm̃ parasceue erat. i. dies vene ris: in cui⁹ vespera incipit solẽnitas se quẽtis sabbati: vt nõ remanerẽt in cru ce corpa sabbato. Erat ẽm magnus dies ille sabbati: et ꝓpter se ⁊ ꝓpter paschę solẽnitatẽ: rogauerũt pilatũ vt frãgerẽ tur crucifixoꝝ crura: ⁊ de cruce tollerẽ tur eorũ corpora. Venerũt ergo milites ⁊ fregerũt crura latronũ. Ad iesum aũt cũ venissent vt viderũt eũ iam mortuũ nõ fregerũt eius crura: sed vnus militũ lancea latus ei⁹ aperuit: et cõtinuo exi uit sanguis ⁊ aqua. Sanguis ad nr̃am redemptionẽ. Aqua ad peccatoꝝ ablu tionẽ. Sciendũ tñ ꝙm beatũ Thomam in. parte. q. lxvj. arti. iij. in responsione ad. iij. argu. q̃ aqua illa nõ fuit humor phlegmaticus vt quidam dixerunt: sed aqua miraculose egrediẽs a corpe mor tuo: sicut ⁊ miraculose prodijt sanguis: ad cõprobandũ veritatẽ dñici corporis cõtra manicheoꝝ errorẽ: vt scz per aquã que est vnũ ex quattuor elementoꝝ nu mero: corpus xpi vere fuisse cõpositum ex quattuor elemẽtis: per sanguinẽ vo ostẽderetur esse cõpositum ex quattuor humoribus. Itaq̃ post tot labores: cru ciatus: ⁊ penas: rex angelorũ et dñs in crucis supplicio fuit extinctus. O quale nouũ! Quo merito pro amore ⁊ pietate tãti dñi oẽs hoies lugere debẽt senes ⁊ iuuenes: mulieres ⁊ viri. Mouerí siqui dem debẽt eorum corda: cum intuentur mortuum inter latrones benignum ie sum et matrẽ semiviuam inter brachia marie magdalene: ⁊ iohãnis euãgeliste ac aliarũ mulierũ deuotarũ cadentem. O q̃durus esset qui tẽperaret a lachry mis vidẽs virginẽ illam iuxta crucẽ in terfectum filiũ lamẽrantẽ. Puto q̃ pre lachrymis ⁊ clamoribus precedentibus rauce facte fuerant fauces eius: tñ voce qua poterat clamãs dicebat: O fili mi vita angelorũ: quomodo extinctus es? ⁊ amplius non loqueris. O fili mi lumen oculorũ meorũ: quis mihi det vt moriar pro te? O fili mi in cuius conceptu par tu ⁊ ortu tantã suscepi letitiã: quomodo oia mihi versa sunt in tristitiã? O pater eterne defleo ⁊ plango vnigenitũ filiuꝫ tuuꝫ ac meũ: ⁊ pre dolore quasi deficio. Adiuua me ⁊ quasi dolore mortue mihi succurre. O gabriel angele: et vbi sunt verba que mihi dixisti? Dixisti nãq̃ mi hi Aue: ideſt sine vbe: ⁊ hodie circũdede rũt me angustie vndiq̃. Dixisti mihi q̃ eram plena gratia: et hodie plena sum tot tribulationibus. Dixisti mihi q̃ erã in mulieribus benedicta: ⁊ hodie sum a iudeis maledicta. Dixisti mihi q̃ erat benedictus fructus ventris mei: et ecce fructus est hodie crucis maledictum. O me miseram tot penis atrocissimis agi tatam. Fleuit ergo hodie xp̃s saluator noster in cruce. Fleuit mater ei⁹ maria peccatoꝝ omniũ aduocata. Fleuit ma-

gdalena: fleuit iohannes: fleuit petrus: fleuere diſcipuli ceteri: fleuit ſol dñ obſcuratus eſt: fleuit terra dñ cõtremuit: fleuit rẽpli velũ dñ ſciſſum eſt: fleuerunt ſara dñ ſunt ſciſſa: fleuerũt ſepulcra dñ ſunt aperta. Plange ergo ꝛ tu o populꝫ chriſtiane: ꝛ dñ paſſionẽ xpi cõmemoras: age ei quas potes toris viribꝫ gratias: vt ſic ipſe participes nos efficiat meritis ſctiſſime paſſionis ſue: qui cũ patre ꝛ ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat deꝰ per immortalia ſeculoꝝ ſecula. Amen.

¶ Sabbato ſancto de ſepultura corporis xpi ꝛ eiꝰ morte: quã ſemp animo reuoluere debemus. Sermo. lxx.

GRat enim magnus dies ille ſabbati. Scribuntur hec ẏba Johãnis. xix. Deuotiſſimus hic dies ſabbati pia deuotione a nobis eſt recolendus in quo dñi nostri ieſu xpi mors occurrit nõ immerito contemplãda. Dixim⁹ nãq; in precedẽti ſermone quãtis doloribꝫ agitatus xps crucem pro nobis cõſcendit: ibiq; tradidit ſpiritũ. Nũc ẏo ad declarãda ſue mortis myſteria dirigẽdus eſt ſtilus. Neq; enim quicq; aut deuotius aut conueniẽtius meditari hodie fideles poſſent. Propterea magnus dr dies ille ſabbati: nõ ſolũ ꝟm litteralẽ intellectum iudeoꝝ: verũetiã ꝟm myſticũ ſpiritualẽq; intellectũ. Magnificauit enim illũ xps benedictus per mortẽ et ſepulturã ſuam: de qua loqui volẽtibus tria myſteria ſe ingerũt declarãda.

Primũ eſt ex parte carnis.
Secundũ ex parte anime.
Tertiũ ex parte ſepulture.

¶ An caro xpi fuerit mortua: et an fuerit a diuinitate ſeparata: et vtrum per mortẽ carnis ſit mors attribuenda perſone verbi. Capm. j.

PRimũ myſteriũ declarandũ de morte xpi eſt ex parte carnis. Circa quã tripliciter dubitare cõtingit.

Primo circa mortificationẽ.
Secũdo circa ſeparationẽ.
Tertio circa attributionẽ.

¶ Primo contingit dubitare circa mortificationẽ. Utrũ ſcz per ſeparationem aie a corpore xpi caro eius fuit mortua. Et ꝙ ſic ꝓz: qr in ſymbolo dicit de xpo ꝙ mortuus eſt ꝛ reſurrexit. Et hoc cantat eccleſia cuꝫ dicit: Ipſe enim verus eſt agnus: qui abſtulit peccata mundi: qui morte noſtrã morẽdo deſtruxit: et vitã reſurgẽdo reparauit. Dñs aũt Boñ. diſt. xxj. iij. art. ij. q. ij. dicit ꝙ caro illa fuit mortua eo ꝙ caruit vſu ꝛ cõplemẽto vite: res em̃ corporalis non eſt viuificabilis: niſi ab aliqua forma ſpirituali ipſaꝫ complẽte ꝛ ſibi ꝓportionabili. Qm̃ ergo in ipſa ſeparatione aie caro xpi caruit huiuſmodi forma: iõ vere mortua fuit. Et cũ quis haberet diuinitatẽ vnitã nõ tamẽ ab ea viuificabat: nõ propter defectũ a parte viuificãtis: ſed propter impꝛoportionem a parte viuificabilis.

¶ Secũdo cõtingit dubitare circa ſeparationẽ: vtrũ ſalꝫ in morte caro xpi fuerit a diuinitate ſeparata. Et reſpõdent doctores ꝙ non. Unde Leo papa in ſermone inquit: Tanta eſt vnio dei ꝛ hois vt nec ſupplicio poſſet dirimi nec morte diſſũgi. Et Aug. contra Felicianum. Chriſtus in ſepulcro carnẽ ſuã non deſeruit. Que ẏba magiſter ſententiarũ ponit in littera diſt. xxj. iij. Quare aũtẽ nõ fuit diuinitas a carne ſeparata ꝟm Bona. vbi. ſ. ar. ij. q. ij. põt eſſe ratio triplex videlꝫ liberalitas ex parte aſſumentis: dignitas ex parte aſſumptibilis: et vtilitas ex parte aſſumptiõis. Liberalitas in quã ex parte aſſumẽtis: quia qñ deus dat aliquod donum: nõ ſubtrahit illud ſine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit: non decuit diuinã liberalitatẽ carnem quam ſibi liberaliter vniuerat a ſe ſeparare. Dignitas etiã ex parte aſſumptibilis fuit in cauſa: qr ſicut caro illa propter ſui dignitatẽ non debuit videre cotruptionem: ita nec ipſam decuit a verbo ſeparari. Utilitas aũtẽ ex parte

assumptionis ad hoc ipsum faciebat. Ad hoc em̄ fiebat illa vnio diuinitatis ad humanā naturā ⁊ carnis ad animā: vt procuraretur nostra salus. Et qm̄ separatio anime a carne ordinabatur ad hoc vt nostra salus ꝓcuraretur: separatio aūt carnis a diuinitate ad nihil vtilis erat. Jō firmiter est tenēdū ꝙ nūq̄ diuinitas fuit a carne illa sctissima separata. ¶ Tertio cōtingit dubitare circa attributionē: vtrū scz ꝓpter mortem carnis sit mors persone verbi attribuēda. Et respondēt doctores theologi ꝙ absq; dubio cōcedendū est filiū dei pro nobis fuisse mortuuz prout in symbolo dicitur: Qd̄ etiā Ambrosiꝰ expresse testatur dicēs: Tantū fuit peccatū nostrū vt saluari nō possemus nisi vnigenitꝰ dei filius moreret̄ ꝓ nobis debitoribꝰ mortis. Hocautē sibi vere attribuit̄: nō ꝟm naturā diuinā: sed ꝟm humanā: nō per essentiā: aut per inherentiā: sed per idiomatum cōmunicationez: ⁊ hoc in nullo derogat diuine dignitati: ⁊ multū consonat pietati. Nullum enim verbū maioris dignationis et clementie resonare potest in auribus cordis nostriq; ꝙ vnigenitus dei filius pro nobis sit mortuus: qd̄ vt predictum est intelligi debet non ꝟm naturam diuinam: sed humanam per idiomatuz communicationem: qꝛ vt ait Augu. quē magister inducit in textu. Si quis dixerit atq; crediderit deum passum anathema sit.

¶ An anima xp̄i fuerit a carne separata etiam separata diuinitate: ⁊ an post instans separationis sit effecta impassibilis: ⁊ an ex benignitate descēdit ad inferos. Cap̄m. ij.

Secundū mysteriū declarādū de morte xp̄i est ex parte aīe. Circa quā adhuc cōtingit tripliciter dubitare.

Primo circa separabilitatē.
Scd̄o circa impassibilitatē.
Tertio circa benignitatē.

¶ Primo contingit dubitare circa separabilitatē: an scz aīa xp̄i a carne separata fuerit etiaz separata a diuinitate. Et respōdet magister senten. quē sequūtur ceteri theologi dist. xxj. ꝙ sicut nunq̄ fuit diuinitas separata a carne: ita nec ab aīa. Vñ Johā. Damasce. inquit: Si mortuus est vt homo: et sancta illa aīa ab eius corpore diuisa est: diuinitas tñ inseparabilis ab vtroq; permansit. Ratio aūt hmōi inseparabilitatis ꝟm Bona. vbi. s. arti. j. q. j. potest esse triplex. ¶ Prima qꝛ deū nō decebat: qui indissolubili matrimonio animā illam sibi copulauerat. Vnde sicut nō decet virū relinquere vxorē sic non decuit verbuz ab aīa separari. ¶ Scd̄a rō est: qꝛ nobis nō expediebat: eo ꝙ si facta fuisset separatio: anima illa nō habuisset potentiam ad eripiēdū genus captiuū: nec mediatricis effectū ad reconciliandū ⁊ neutrū erat nobis expediens. ¶ Tertia ratio est qꝛ anime illi non cōgruebat. Tum quia erat innocentissima: tum quia erat beatissima. Quia enim beatissima erat nolebat a verbo separari: et qꝛ innocētissima non poterat contra voluntatē suaz separari ab eo: qꝛ iam punita fuisset sine culpa. Hinc Dama. ait: Anathema sit qui dicit verbuz deposuisse qd̄ semel assumpsit. Sed contra hoc aliqui instāt obijciētes illud Johan. x. Potestatē habeo ponēdi aīam meā ⁊ potestatem habeo iterū sumēdi eam: ergo si iste sermo est persone filij dei: videtur ꝙ filius dei aīam deposuit in morte: ergo in morte anima fuit a verbo separata. Ad hoc respōdet Aug. ꝙ verbuz illud est persone filij dei rōne carnis assumpte. Erat em̄ in potestate eius separare aīam a corpore: ⁊ iterū corpori illā reunire. Jō aliud est ibi deponēs: aliud vnde deponit: deponēs est virtus diuina: vnde deponit est corpus. ¶ Secūdo contingit dubitare circa impassibilitatem: vtrum anima christi post instās separationis impassibilis sit effecta. Ad qd̄ respōdet Bona. vbi. s. ar. ij. q. j. ꝙ ex certitudine autoritatis hoc nō est determinatū: sicut etiaz magister tāgit in. iij. di. xviij. Veruntñ

probabile eſt⁊ rōni magis cōsonum ꝙ ſtatim poſt ſeparationē habuit ipaſſibilitatē. Si em̄ nō patiebat aīa xpi niſi diſpēſatiue: ⁊ ꝓpter noſtrā ſalutez ſi iam nō erat xps ⁊ locus merēdi: iā aīa xpi non debebat nec poterat pati. Nec ſolū de aīa xpi ꝓbabile eſt ꝙ ſtatī poſt ſepationē a corpe facta ſit ipaſſibilis: ſz etiā de qualibet aīa viri ſancti ī qua nō reperit reatus alicui⁹ pctī. Et ſi diceret: cur caro xpi nō fuit ipaſſibilis facta ante reſurrectionē ſicut ⁊ aīa. Reſpondet Boñ. ꝙ hoc fuit ex duplici cā. Prima quidē q: aīa ꝓpinq̄or erat glie ꝙ caro. Erat em̄ beata ſm̄ aliquaz ſui partē. Scōa ño causa q: dilatio ipaſſibilitatis in carne faciebat ad fidei nre cōfirmationez: videlz vt oſtēderet xps veraciter paſſus et mortu⁹ fuiſſe nō ſic dilatio ipaſſibilitatis in aīa. Ideo magis dilata fuit impaſſibilitas corporis ꝙ ipaſſibilitas aīe ex diſpēſatiōe diuina. ¶ Tertio ꝓtingit dubitare circa benignitatē: vtruz ſcz ex benignitate aīa xpi deſcēdit ad inferos. Et ꝙ ſic ptz. q: in ſymbolo apl̄oz dr: Deſcēdit ad inferos. Et Act. ij. Dūc de⁹ ſuſcitauit ſolutz dolo: ib⁹ iferni. Et Job. Damaſ. ait: Deſcēdit ad īferna aīa deificata vt quēad modū hīs q̄ in terra ſunt: ita⁊ hīs q̄ in tenebris ⁊ vmbra mortz ſedēt ſupluceſcat. ¶ Sciendu⁊ tñ ſm̄ Boñ. diſt. xxij. q. iij. tertij libri. ꝙ nomine inferni aliquādo intelligit pena: aliqñ locus pene: ⁊ ſm̄ hoc dupl̄r pōt aliq̄s dici deſcēdere ad inferos: aut q: deſcēdit ad penam: aut quia deſcendit ad locum pene. Primo modo non cōuenit xpo. In eo em̄ nō fuit pena damni: nec fuit pena ſenſus. Scōo modo competit xpo. Deſcendit em̄ quātū ad illam partē in qua erant illi qui detinebantur merito peccati primi parētis: que q̄dē pars cō ſueuit limbus appellari. Ad illā inquā partē deſcendit, nō compulſus neceſſitate: ſed ſua voluntate et poteſtate. Ratio aūt quare voluit deſcendere ad eripiēdos illos q̄ detinebant ibi cōpediti cum etiā poſſet facere hoc nō deſcēdēdo: fuit dupler: videlz ꝓpter conſolationem victoz: ⁊ ꝓpter cōfuſionē aduerſarioz. Propter ꝓſolationē victoz: q: magna fuit eis conſolatio de preſentia ipſius anime ieſu xpi: ⁊ maxima fuit dignationis oſtenſio in hoc ꝙ ipſe perſonaliter voluit deſcendere ad eos. Fecit etiā hoc ꝓpter cōfuſionē aduerſarioz: vt ipſi demones cōfunderent⁊ ex ſua p̄ſentia: ⁊ ſicut vicerat eos in terra in natura aſſumpta: ſic anima eius de eisdē triūpharet apud inferos de eisdē ipos inuitos expoliādo. Deſcēdit itaq̄ anima illa ad conſolandos ſanctos p̄res: ad letificādos⁊ beatificādos. Videruntq̄ ꝙ primū illis ſe p̄ſentauit diuinitatē ei⁹. Eīñ in loco infernali exiſtentes habuerūt paradiſum ⁊ aptā dei viſionē que nō eſt aliud q̄ vita eterna. ¶ Sed adhuc q̄s querere poſſet vtrum aīa xpi mortā cōtraxit in inferno vſq̄ ad horaz reſurrectionis? Et rñdet Boñ. vbi. ſ. q. iij. ⁊ Richar. vbi. ſ. ar. ij. q. ij. ⁊ Tho. in. p̄te. q. liij. ꝙ ſicut xps vt noſtras penas in ſe ſuſcipere voluit corpus ſuuz in ſepulcro ponit: ita etiā voluit aīam ſuā ad infernū deſcēdere. Corpus aūt eius mā fit in ſepulcro per diē integruz: et duas noctes: ad cōprobandā veritatē mortis ſue. Eīñ etiā tantūdem credendū eſt animam eius fuiſſe in inferno: vt ſimul aīa eius educeretur de inferno: ⁊ corpus de ſepulcro. Exquo Aug. xviij. l. b. de ciui. dei. c. xliij. ait: Prophēta in ventre ceti triduo fuit: ⁊ tñ illū ſignificauit in profundo inferni triduo futurū qui dīs eſt oīm ꝓphetarū. Et i li. de fide ad Petrū de aīa xpi loquēs dicit: Ipſa de inferis die tertio reuertente: idē deus ſm̄ carnē qua in ſepulcro iacuit: de ſepulcro reſurrexit. Sed nōnulli arguūt: q: Luc. xxiij. xps dixit latroni. Hodie mecū eris i paradiſo: ergo videt ꝙ anima xpi illa die qua mortuus eſt fuit in paradiſo: et ſic deſcendēs ad infernuz nullā moram ibi cōtraxit. Ad qō reſpōdet Aug. exponēs verbū predictū ꝙ noie paradiſi non in-

telligitur ibi locus celi empyrei: nec locus paradisi terrestris: sed ipsa aperta et clara visio ipsius dei. De hoc vo descensu xpi ad inferos sic pulchre loquit Augu. in quodā sermone. Mox vt xps spiritū tradidit vnita sue diuinitati aīa ad infernoz pfunda descēdit. Cūq tenebrarum terminum quasi quidā depredator splēdidus ac terribilis attigisset: aspicētes eū impij ac tartaree legiones territi inquirere ceperunt dicētes: Cūm est iste tam fortis: tam terribilis: tā splēdidus: tā predarus? Mundus ille qui nobis subditus fuit: nūq nobis talē mortuum misit: nūq inferis talia munera destinauit. Quis ergo iste qui sic intrepidus nostros fines ingredit: et non solum nostra supplicia nō veretur: verū etiam et alios de vinculis nostris absoluit. Ecce ipsi qui sub nostris solebāt suspirare tormētis: insultāt nobis de perceptione salutis. Et nō solum iam nihil verentur: sed insuper nobis minantur. Nunq hic sic mortui superbierūt: nec aliquādo sic leti potuerunt esse captiui. Ut quid huc istum adducere voluisti o princeps noster? Peryt ois leticia tua: in luctū cōuersa sunt gaudia tua: dum tu christum suspēdis in ligno: ignoras quāta dāna sustineas in inferno. Post istas crudeliū voces infernaliū: ecce innumerabiles sanctorum populi lachrymabili voce clamabāt. Aduenisti redēptor mūdi: aduenisti quē desiderantes quotidie expectabamus. Descēdisti pro nobis ad inferos: noli nobis deesse: cuz reuersus fueris ad superos. Ascēde dñe iesu inferno spoliato: et autorez mortis suis vinculis irretito: et redde tā leticiā mūdo. Succurre iquiūt: tā seuas extinguepenas: et miserando resolue captiuos: dū hic es absolue reos cū descenderis defende tuos. Dec ille. O q̄ ingenti leticia animarū in limbo existentium tunc mētes pfuse sunt: cū viderūt benignissimuz iesum tādiu expectatū: tādiu desideratū: tādiu denicq acclamatū. Viderunt inquā aīam eius et diuinitatem cui erat vnita. Viderūt xp̄m redēptorē mediatorē: et glorificatorē suū. Necq locus ille etiam luce corporali ex p̄sentia aie xp̄i illustratus: vt Richar. vbi. ō. ad primū articulum. dicit erat eis amplius penosus. Expectauerūt ergo vt p̄dictū est aie ille sctē cuz summa leticia in eo dē loco rp̄s resurrectionis xp̄i.

¶ Qualiter xps depositus fuit de cruce et de afflictione matris eius: necnō et de eius sepelitione. Cap. iij.

Certiū mysteriū declarāduz de morte xp̄i est ex parte sepulture. Ad quā pie volētes attendere tria considerare debemus.

Primo subuentionē,
Scō afflictionē.
Tertio sepelitionē.

¶ Primo cōsiderare debemus subuentionē: qualiter. s. Joseph ab arimathia et Nicodemus licentia a Pilato obtēta deposuerunt xp̄m de cruce. Ipsi eñ qui erāt discipuli occulti iesu ferētes secum instrumenta venerūt ad crucē: ad cuius pedes iacebat mesta mater cuz Maria magdalena: et Maria Jacobi: et matre filioz Zebedei: et euāgelista Johāne: ceteriscq mulieribus q̄ secute fuerāt iesuz a galilea ministrātes ei: vt Mattheus refert. Cū aūt Joseph et Nicodemus virginem reuerēter salutassent lachrymantibus oculis ei direrūt: Venimus o mater mesta: vt filiū tuum et magistrū nostrū deponamus de cruce: recōdamusq vt moris est honorifice: in sepulcro. O pietas cōmendabilis hoz virorz nobiliū: o deuotio digna laudū Joseph ab arimathia: qui a Pilato petyt vt sepelire posset pretiosum corpus iesu. ¶ Sed si quis q̄reret quare p hmōi licētia nullus ex duodecim accessit: sed solū iste ioseph. Respōdet Chryh. q̄ nullus audebat sicut iste: qui insignis iudeoz erat et Pilato notus. Dicebatur etiam ille Joseph ab arimathia: ex quo iā direrat: vt ait Beda ipsa est ciuitas: que. s. Regū. s. dicitur ramatha; de qua fuit Samuel.

¶ Scdo ꝯsideremus afflictionē. Surgens Maria mater cū anxietate multa brachia extēdebat vt dilectū filium tangere posset. Et cū auulsi fuerūt claui de manibus ⁊ pedib⁹: suscepit cū cōtristantiū auxilio eū inter brachia sua: indeq; ī terrā positū adorabat eū. Deinde cuz multa charitate dolore mixta contractabat sua sanctissima membra. Tāgebat caput: ⁊ spineā coronā extrahebat ab illo: osculabatur illud multipliciter perforatū: et cruore respersum atq; dicebat: O caput dignū diademate ⁊ corona īperiali: q̄turpiter coronatuz te vidi hucusq; corona spinea. Inspiciebat liuidā faciē: et in illā merens ⁊ ruēs osculabat eā atq; subdebat. O decora facies et speciosa nimis: ex qua per tot ānos tātū gaudiū suscepi: quō facta es vt leprosa. Suscipiebat deinde perforatas manus amorose osculās illas: referēs semꝑ pijssima v̄ba cōpatiende querele. Sic etiā ⁊ latus apertū tāgebat manu osq; illi applicabat. Fili inquiēs mi q̄dira fuit crudelisq; manus illa: q̄ te lācea perforauit. Nec puto posset aliq̄s plene inuestigare qualiter virgo depositū de cruce filiū dolenter lamentabat. Magdalena etiā ⁊ Joseph ⁊ Nicodem⁹: ceteriq; astātes pre cōpassione flebāt ⁊ ipi. ¶ Tertio ꝯsideremus sepelitionē qualiter hora cōpletorij iam īminēte Joseph ⁊ Nicodem⁹ instabant vt corpus sepeliretur. Quare Nicodemus ꝓtulit mixturā myrrhe et aloes quasi libras centū: ⁊ licz tali vnctione a putrefactione ꝯseruatiua xp̄s nō indigeret: qm̄ corpus ei⁹ corrūpi nō poterat nec debebat: tn̄ Nicodem⁹ hoc nō intelligēs: ex deuotione sua ad vngēdū copus xp̄i tulit vnctionē p̄dictā. Acceperūt ergo corp⁹ iesu: ⁊ ligauerūt eū linteis. i. panis lineis inuoluerūt cū aromatib⁹: sicut mos est iudeis sepelire. Erat aūt in loco vbi crucifix⁹ est hortus: ⁊ in horto monumētū nouū: ī quo nondū quisq̄ positus fuerat. Ibi ergo ꝓpter parasceuē iudeorū: q; iuxta erat monumentum posuere iesum: q̄ oīa in mysterio facta sunt. Naz vt inq̄t Tho. parte. iij. q. lj. ar. j. sepeliri voluit xp̄s rationabiliter. Primo q̄dē ad cōprobandā veritatē mortis. Nō em̄ aliq̄s in sepulcro ponit nisi q̄ iaz v̄e mortuus est. Un̄ Pilat⁹ vt hr̄ Marci. xv. anteq̄ cōcederet xp̄m sepeliri diligēti inq̄sitione cognouit eū esse mortuū. Scdo q; per hoc q̄ xp̄s de sepulcro resurrexit datur spes resurgēdi ꝑ ip̄m his q̄ sunt ī sepulcro: s̄m illud Job. v. Oēs q̄ in monumētis sunt audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audierint viuent. Tertio ad exēplū eoꝝ q̄ per mortē xp̄i sp̄ualiter moriunt pctis: qui scz abscōdunt a ꝯturbatiōe hoīm. Unde d̄r Col. iij. Mortui estis ⁊ vita vestra abscōdita ē cū xp̄o. Modus etiā sepeliendi rōnabilis fuit. Nā in horto sepultus est ad designandū q̄ per mortē ⁊ sepulturaz ipsius liberamur a morte: quā incurrim⁹ ꝓpter pctm̄ Ade in horto paradisi cōmissum. In aliena etiā positus est sepultura: vt dicit Aug. in q̄dā sermone: q; ꝓ aliena moriebat salute: ⁊ etiā ꝓpter abundātiā pauꝑtatis ꝓ nobis suscepte. Nā q̄ domū in vita nō habuit vt Theophilus refert. post mortez q̄z in alieno sepulcro recondit: ⁊ nudus existens a Joseph cooperit. Erat insuꝑ monumētū nouū: vt Hiero. ait: ne post resurrectionē ceteris corporib⁹ remanētibus surrexisse alius fingeretur. Et vt Aug. dicit. Sicut in Marie v̄ginis vtero nemo ante illū: nemo post illū conceptus est: ita ī hoc monumēto nemo ante illū: nemo post illū sepultus est. Aduolutū etiā fuit sarū magnū ad monumēti ostiū: vt sic appareret oīmoda veritas sepulture sue. Quare vt participes simus mortis ⁊ sepulture xp̄i: sepeliam⁹ ⁊ nos vitia nostra atq; pctā: sicq; cōsurgemus cū ipso accipiētes hic gratiam: ⁊ in futuro beatā gloriā. Amē.

¶ Dominica resurrectionis dn̄i nostri iesu christi: de iocunditate particulari: generali; ⁊ maternali resurrectionis eius.

Sermo. lxxj.

Hec dies quaz fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea. Scribuntur hec ẏba ps̄. cxvij. Sicut amara fuit credētibus in ielum xp̄m passio ei⁹: ita iocunda debet esse resurrectio illius. Propterea gaudere vnusquisq; ⁊ letari debet ac iocūdari cū audiuerit ex mortuis xp̄m surrexisse. Hoc em̄ docet nos ⁊ instruit sancta mater ecclesia dū sepius replicat ꝓphetic̄ dictū a nobis assumptū ꝑ thematę. In diuinis nanq; officijs diurnis nocturnisq; horis hui⁹ rēporis exultandū esse predicat ꝑ victoria: ꝑ gloria: procq; magnificētia xp̄i resurgētis. Letabundum ꝓfecto nouū ab angelo nunciatū est cū dicit: Surrexit nō est hic. Surrexit in quā ille qui ꝑ amore nostro pati ⁊ mori non recusauit: vt nos mortuos peccato resuscitaret ad vitā. Quapropter vt diē istum cum spirituali leticia cōpleamus: in hoc sermone de resurrectionis xp̄i iocūditate verba faciemus: subdistingueq; sermonē in tres principales partes triplicē scz iocūditatem,

Prima ōr particularis,
Scōa generalis.
Tertia materialis.

¶ De iocunditate quaz habuit ipse xp̄s in resurrectione: et de mirabilibus actibus operatis a potētia diuina in ipso resurgente. Cap̄. j.

Prima iocūditas resurrectionis xp̄i ōr particularis: q̄. s. fuit in aīa bn̄dicta ipsius iesu xp̄i dū corpus suū iterū sibi vniuit efficiens illud ꝓpetuo gl̄iosum. Ad qō plenius intelligendum notandū est: ꝙ in ipso xp̄o resurgēte quattuor actus mirabiles opata est virtus ⁊ potētia dei.

Prim⁹ fuit sanguinis reassumptio.
Scōs corporis mutatio.
Tertius aīe vnio.
Quartus sepulcri ꝑenetratio.

¶ Prim⁹ actus fuit sanguinis reassumptio. Nam reassumpsit corpus xp̄i clausum existēs in sepulcro sanguinē, ꝓpriū q̄ extra erat dispersus qō nō nisi ꝑ diuinā virtutē fieri potuit. Rō aūt p̄fate reassumptiōis sanguinis ẏm Tho. in. iij. parte. q. liij. ar. iij. est: qz q̄cq̄d ad naturā corporis humani ꝑtinet: totū fuit in corpore xp̄i resurgentis. Manifestū est aūt ꝙ ad naturā corporis humani pertinēt carnes ⁊ ossa ⁊ sanguis: ⁊ alia huiusmodi: nō oīa ista in corpore xp̄i resurgētis fuerūt. Dicūt etiā p̄bi ꝙ sanguis est sedes aīe: ⁊ aīa vnificat corpus sanguine meditāte. Quare indubitāter sanguinē suū resurgēs xp̄s ad suum corpus reduxit. Utrū aūt totū sanguinē assumpserit: ita ꝙ nulla particula siue guttula de illo i terra remāserit: due sunt opiniones. Prima est sc̄i Tho. q̄ vbi. s. i resp̄ōne ad argumētū. iij. dicit ꝙ totus sanguis q̄ de corpe xp̄i fluxit cū ad veritatē humane nature ꝑtineat i xp̄i corpe resurrexit. Sāguis aūt ille q̄ in q̄busdā ecclīs ꝑ reliquijs ꝓseruat nō fluxit de corpe xp̄i: sed miraculose ōr efluxisse de q̄dā imagine xp̄i ꝑcussa. Alia est opinio Frā. de may. q̄ ait: Nō est incōueniēs si aliq̄d de sanguine xp̄i fuso dicat esse in aliq̄b⁹ ecclīs: qz forte corp⁹ in vita īcorruptibili nō indiget tāto sanguine sicut in vita mortali. Et l⁹ vtraq; opinio sit sustētabilis: tñ scōa maiorē firmitatem videt hr̄e. Cū qz totus sanguis non ꝑtinet ad veritatē humane nature. Un̄ et sc̄us Tho. in suo qōlibet. v. q. iij. dicit: Cū ergo xp̄s aīa suā passionē comederit ⁊ biberit: nihil ꝓhibet i eo fuisse aliquē sanguinē nutrimētalē q̄ ad veritatē humane nature nō ꝑtinet: ⁊ quē non oporteret in resurrectione ad corpus eius redire. Cū qz i pleriscq; solēnissimis locis ostēdit verus xp̄i sanguis. Nā in capella regis frācie est de sanguine xp̄i: ⁊ de spinea corona sanguine tincta. In ꝓuincia ꝓuincie apud sc̄m̄ maximinū i quē tu fratrū ꝑdicatoz in festo sc̄ē Marie magdalene ostēdit ampulla cū sanguine xp̄i. Apud esculū in cōuentu fratruz

p̄dicatoꝝ est spina cū sanguine christi: Alia īsup̄ spina cū sanguine xp̄i est Racaneti in cōuētu fratrū heremitarū. In ciuitate v̄o mātue in abbatia sctī Bn̄dicti in eccl̄ia sctī Andree est de sanguine xp̄i quē asportauit Lōginus cuius corpus requiescit ibidē. In alemāniav̄o in ciuitate Nuremberge est ferruz cū quo Lōginus lanceauit corpus xp̄i: sanguine respersum. Et sic in multis partibus xp̄ianoꝝ verus ostēdit̄ sanguis xp̄i. Facit etiā cōfirmationē scd̄e opinionis autoritas summi pōtificis. Nā p̄ Piū maximū scriptum est vt sequit̄: Pius ep̄s seruus seruoꝝ dei dilectis filijs abbati monasterij btē marie xantonēsis diocesis ⁊ cantori eccl̄ie xantonensis ac priori prioratus sctī Eutropij extra muros xātone salutē ⁊ apl̄icā bn̄dictionē. Illius q̄ se ꝓ dn̄ici saluatione gregis in p̄ciuz immolari nō abnuit vices: q̄uis immeriti gerentes in terris ad ea curis vrgemur indefessis: p̄ q̄ cūctoꝝ xp̄i fidelib⁹ erga saluatorē suum crescat deuotio: ac ipsoꝝ q̄bus sit ab eis dubietatis semotis scrupulis p̄amplius succedat salus aīarum. Exhibita siquidē nobis nup̄ ꝓ parte dilectorū filioꝝ guardiani ⁊ conuentus domus ville Rupelle: ordinis fratrū minoꝝ Xantoñ. diocesis petitio cōtinebat. Quia lz ⁊ tāto tp̄e: cuius memoria nō extitit in eccl̄ia dicte domus: vt pie credit̄ quedā portiūcula p̄ciosissimi sanguinis dn̄i nr̄i iesu xp̄i: in ligno crucis ꝓ redēptiōe humani generis salubriter effusi: ⁊ p̄ eosdē guardianum ⁊ cōuentū certis anni tp̄ibus xp̄i fidelibus solenniter ostendi: ac mihi ab eodem tempore citra ab eisdem fidelibus venerari cōsueta fore inhibeatur ⁊ honorifice cōseruet̄. Nōnulli tn̄ curiosi plus q̄ oporteat sapere satagētes: quo spū ducti nescit̄ publice ac priuate asserere nō verentes ꝙ nil de p̄fato sanguine remāsit in terris: fideles ipsos a pia eoꝝ deuotione quaz hactenus gesserūt ad prefatam sanguinis portiunculā in dicta ecclesia colendā retrahere conant̄ in non modicum incolarum partium illarum ad guardiani ⁊ conuentus predictoꝝ scandalum atq̄ grauamen. Quare pro parte dictoꝝ guardiani ⁊ conuentus nobis fuit humiliter supplicatum: vt sup̄ his sibi ⁊ fidelib⁹ eisdē opportuna ꝓuidere benignitate apl̄ica dignaremur. Nos igitur quid de premissis certam noticiā nō habemus attēdentes ꝙ veritati fidei nullatenus repugnat affirmare redēptorem nostrū de sanguine p̄fato ob ipsius passionis memoriaz aliquā partē in terris reliquisse: ac propterea deuotionē ipsoꝝ fidelium plurimum cōseruari: ⁊ scandalis ipsis quantum in nobis est obuiare cupientes: huiusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestre p̄ apostolica scripta mādamus: quatenus vos vel duo aut vn⁹ vestrum si ⁊ postq̄ vocatis qui fuerint euocādi de premissis vobis legitime cōstiterit omnibus ⁊ singulis tam exemptis q̄ nō exemptis cuiuscūq̄ preeminentie status dignitatis gradus ordinis vel conditionis fuerint: autoritate nostra sub penis ⁊ censuris ecclesiasticis: ne dictos fideles ab omni pia eorū deuotione quā hactenus gesserunt ad prefatam sanguinis hm̄ōi portiunculā in eadē ecclesia venerandā: vt prefertur quoquo mō retrahere. Guardiano q̄z ⁊ conuentu predictis ne p̄ illatas eis retroactis tp̄ibus p̄missoꝝ occasione iniurias quasuis p̄sonas ad iudiciū euocari facere presumant dicta autoritate districtius inhibere curetis cōtradictores per censurā ecclesiasticā appellatione postposita cōpescendo: nō obstātib⁹ cōstitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis: necnō domus ⁊ ordinis predictoꝝ iuramento confirmatione apostolica: vl̄ quauis firmitate alia roboratis statutis ⁊ cōsuetudinibus: ceterisq̄ cōtrarijs quibuscūq̄ aut aliquibus communiter vel diuisim ab apostolica sede indultū existat: ꝙ interdici: suspendi: vel excōicari nō possint p̄ litteras apostolicas nō facientes plenā ⁊ expressam

de verbo adverbū de indulto hmōi mē tionē. Datū rome apud scm̄ Petrū an no incarnationis dn̄ice. Mcccdxf. xv. kal. augusti: pontificatus nostri anno tertio. Propter q̄ ois satis rōnabile eē videt q̄ aliquid de vero xp̄i sanguine effuso inueniat in terra. Utrū vo talis sanguis sit tanta veneratione dignus: quāta sanguis q̄ est i eucharistia apud plerosq̄ dubiū est: qm̄ si vnitus est diui nitati: adorādus esset adoratiōe latrie. Si vo nō est vnitus diuinitati: tūc ho nor latrie nō debet ei: sicut sanguini in eucharistia. Quid aūt tenendū sit: an. s. a sanguine fuso sit separatus diuinitas vel vnita nō est diffinitū vel determina tū: altera opinionuꝫ sustineri possit: vt pz per cōstitutionē nouā factā a sum mo pōtifice. Pro secūdo qui p̄disputa tam materiā istā in sui p̄sentia p doctis simos viros statuit & ordinauit q̄ nul lus decetero sub pena excōicationis au deret dānare quācūq̄ opinionū p̄dicta rum. vñ vtraq̄ sustineri possit absq̄ er rore. Ego vo adhereo opinioni docto. mei Fran. qui ait: q̄ licꝫ aīa xp̄i & caro nūq̄ fuerint a diuinitate separate: san guis tñ separatus a corpore ex p̄sequen ti erat separatus a diuinitate. Cuius si gnum est: q: licꝫ dicamus filius dei fuit sepultus: & filius dei descendit ad infe ros: non tñ dicimus filius dei fuit effu sus sup terrā. Ista aūt idiomatū cōica tio est nota talis vnionis ꝺm Aug. in. s. de tri. ¶ Scōs actus quem operata est virtus diuina in xp̄o resurgēte fuit cor poris mutatio. Etsi corpus nō sit muta tum ꝺm substantiā: q: eiusdē nature re surrexit: fuit tñ mutatū ꝺm qualitates. Erat em̄ ꝺm Greg. in homel. eiusdē na ture: sed alterius glorie. Non potuit er go fieri creata virtute: vt corpus exani me aīa & vulneribus plenū sanaret im passibiliter additis alijs dotibus corpo ris glioſi. ¶ Tertius actus fuit aīe ad cor pus vnio. Nō em̄ pōt nisi diuina virtu te aīa separata eidem corpori vniri: qō melius & diffusius explicabit in ope de virtutibus in sermone de resurrectione generali. ¶ Quartus actus fuit sepul cri penetratio. Eruit nāq̄ xp̄s de sepul cro clauso: figullato & custodito. Sz nō nulli circa hoc dubitant ꝓpter verbum Mat. xxviij. c. dicētis: Angelus em̄ dn̄i descēdit de celo: & accedēs reuoluit lapi dē. Ad qō respōdet Beda di. Accedens reuoluit lapidē nō vt egressuro dn̄o ia nuā pādat: sed vt egressus eius iā facti hoibus p̄stet iudiciū. Qui em̄ mortalis clauso virginis vtero potuit nascendo mūdū ingredi: ipse factus immortalis clauso sepulcro potuit resurgēdo exire de mūdo. Cōsideremus ergo quāta leti cia fuit mēs xp̄i pfusa cū de sepulcro exi ens qui prius passibilis fuerat gliosum & impassibilē se cōsperit. Utputo cū p̄si mū eleuatis in celū oculis gratias retu lit patri qui eum de morte iam fecerat triumphare.

¶ De iocūditate quā habuerūt er resur rectione christi vincti: discipuli: mulie res: & angeli. Cap̄. ij.

Secunda iocunditas dicitur generalis: que quadruplici ter subdistingui potest.

Prima vinctoꝝ.

Scōa discipuloꝝ.

Tertia mulierū.

Quarta angeloꝝ.

¶ Prima iocūditas fuit vinctoꝝ. s. eorū qui vincti detēti fuerāt in limbo: quos inde resurgēs xp̄s penitus edurit & li berauit: ꝓut Zacharias ꝓpheta p̄nun ciauerat. ix. c. di. Tu quoq̄ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Que verba ꝺm Nico. de ly. ad lr̄am intelligunt de xp̄o cui ꝓpheta loquit in scōa p̄sona de quo aī dixerat in tertia p̄sona. Sed du biū hic orit: vtrū xp̄s oēs aīas q̄ erāt in inferno liberauerit. Ad qō respōdet Bo na. di. xlj. iij. li. q. v. q̄ xp̄s nō liberauit nisi aīas electoꝝ suoꝝ & eoꝝ q̄ erant mē bra ipsius. Cuius em̄ passio xp̄i oīm̄ibus suffecerit nō tñ influit nisi in eius mem bra: & ideo illi soli per passionem christi

saluati sunt: qui vel erāt eius membra qñ passus est: vel futuri erāt ꝑ cōuersionem ad ip̄m. Qm̄ igit̄ multi erāt in inferno: qui nec mēbra xp̄i erāt nec futuri erāt: qr in statu merendi nō oēs dñs eripuit de inferno: sed tm̄ electos. Uñ Grego. ī quadā homel'. infra octauā pasche ait: Qđ ante passionē suā dixit in resurrectione sua dñs impleuit. Si exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad meip̄m. Oīa enim trahit q̄ de electis suis apud inferos nulluz reliquit. Oīa abstulit vtiqꝫ electa. Uñ etiā recte per os Osee. xiij. dicit: Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne. Quia em̄ in electis suis funditus occidit mortē: mors mortis extitit: qr ꝟo in inferno partē abstulit: partem reliquit: nō occidit funditus sꝫ momordit infernū. hec ille. Nō fuerūt ergo ab inferno liberati ꝑ xp̄m dānati ꝑ sentētiā diffinitiuā: siue ꝓpter pctm̄ actuale siue etiā ꝓpter pctm̄ originale. Nam vt inq̄t Tho. iij. parte. q. lij. ar. vij. Pueri q̄ cū originali decesserūt nullo modo fuerūt cōiuncti passioni xp̄i per fidem ⁊ dilectionē: iō nō fuerūt ab inferno liberati. Et lꝫ sctī patres adhuc tenerentur astricti reatu originalis pctī inquantū respicit humanā naturā: tñ erāt liberati per fidē xp̄i ab oī macula pctī: ⁊ ideo capaces erāt illius liberationis quam xp̄s attulit descendēs ad inferos. Paruuli ꝟo q̄ nō fuerāt a pctō originali mūdati: neqꝫ per fidē ꝓpriam: qr nōdū habuerūt vsum liberi arbitrij: neqꝫ ꝑ fidē parentū: aut per aliqđ fidei sacramētū: quia nō erāt in statu in quo essent capaces gratie christi: nec merita christi poterāt eis suffragari: nec satisfactio eius pro peccato Ade ad eos habebat extēdi: liberati nequaq̄ fuere. ¶ Sed adhuc dubium est: an liberate fuerūt aīe que erant in purgatorio. Et respondet Tho. vbi. s̄. ar. viij. ꝙ passio xp̄i non habuit tūc maiorē efficaciā q̄ꝫ habeat nūc: ⁊ iō illi q̄ fuerūt tales quales nūc sunt illi qui in purgatorio cruciant̄: liberati nō fuerūt. Si qui aūt inuēti sunt ibi tales quales etiā nūc satisfactione cōpleta liberant̄ nil prohibet eos a purgatorio fuisse liberatos. Fuit ergo iocunditas illa oīm patrū qui in limbo detinebant̄: quibus gaudium accidētale accreuit locū illū derelinquēdo: in quo tādiu habitauerāt in tenebris ⁊ merore. ¶ Secūda fuit iocūditas discipuloꝝ: Ipsa et em̄ resurrectionis die apparuit xp̄s discipulis eūtibus in Emaus: vt pꝫ Luce vlti. Itē apparuit discipulis congregatis ī vnū. vt đr Joh. xx. ⁊ tūc nō aderat Thomas. Apparuit adhuc ⁊ simoni: sꝫ vbi aut qñ nescit̄: nisi forte qñ redibat a monumēto cū Johāne Lu. vlti. c. Uel vt đr in historia eccl'iastica apparuit ei in cauerna in qua flendo manebat. Naꝫ postq̄ꝫ negauit xp̄m in cauernā quandā intrauit: que mō đr gallicantus: vbi se totum ad lamenta penitentie cōuertit. Ibi vt quibusdaꝫ placet in ipsa resurrectionis die magister benignissimus visitauit eum: certificans illum de sui remissione peccati: ob qđ Petr⁹ miro gaudio fuit affectus. Similiter letatus est ex resurrectiōe christi Joseph ab arimathia. Legitur nanqꝫ in euangelio Nicodemi: ꝙ iudei indignati cōtra ipsum eo ꝙ christum sepelierat: ceperunt ipsum: ⁊ in quodaꝫ cubiculo diligenter clauso ⁊ sigillato eū recluserunt: volentes post sabbatum euꝫ occidere. Et ecce christus in ipsa nocte resurrectionis ad eū intrauit ⁊ osculum ei dedit: ⁊ inde saluis sigillis eum educens in domum suam in arimathia ipsum adduxit. ¶ Tertia fuit iocunditas mulieruꝫ que ipsa die resurrectionis viderunt eum. Uidit nanqꝫ illum Maria magdalene in specie hortulani: vt dicitur Joh. xx. Uiderunt ⁊ illū secum postea ⁊ alie Marie: q̄bus a monumento redeuntibus apparuit iesus occurrens illis ⁊ dicens: Auete. Illi autem accesserunt ⁊ tenuerūt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum: vt pꝫ Mat. vlti. c. ¶ Quarta fuit iocunditas angelorum: quibus accidentale gaudium accreuit pro gloria christi resurgentis: pro libera

tione patrum de limbo: etiam ⁊ pro totius leticia ecclesie militantis.

¶ De iocūditate quā habuit mr̄ iesu xp̄i ex resurrectione eius sicut multipliciter probatur. Cap̄. iij.

Tertia iocūditas principalis dicit̄ maternalis, Super ceteros etenim ꝓ christo resuscitato letificatū est cor v̄ginis matris. Sibi nāq; vt pie credit̄ priusq̄ ceteris benedictus filius eius apparuit. qd̄ ꝓbari pōt quadrupliciter.

Primo ex testificatione.
Scdo ex ꝯtrarij cōfutatione.
Tertio ex celebratione.
Quarto ex cōuenienti rōne.

¶ Primo probari pōt ex testificatione. Testat̄ enim hoc Amb̄. in li. de virginibus dicēs: Vidit Maria resurrectionē dn̄i. Et primo vidit ⁊ credidit. Vidit maria magdalena: q̄uis ista adhuc nutaret. ¶ Scdo probat̄ ex contrarij confutatione. Aiunt enim nonnulli christum virgini matri ideo nō apparuisse: quia nullus euangelistarū hoc asserit. Sed ad hoc doc. dicūt: ꝙ euangelistarū officium fuit solūmodo resurrectionis testes inducere: matrem aūt ad testificandum pro filio inducere eos nō decuit. Si enim verba extranearum feminarū deliramenta visa sunt: quō non magis matrem pro filij amore crederēt delirare. Non scripserunt ergo euangeliste ꝙ christus apparuerit virgini matri: sed pro constanti dereliquerūt illud. ¶ Tertio probatur ex celebratione. Ad insinuandum nāq; ꝙ xp̄s resurgens a mortuis appareret virgini mr̄i: sancta romana ecclia ipsa resurrectionis die stationem celebrat apud sanctam Mariā maiorem: vbi tempore magni Grego. dum ipse in die pasche missam cātaret: ⁊ pax dn̄i pronunciaret: angelus dn̄i alta voce respondit: Et cuꝫ spiritu tuo. Ob qd̄ cum ipsa die papa ibidez celebrat in huius miraculi testimonium nil sibi cū dixit pax ⁊c. respōdetur. ¶ Quarto probatur ex conuenienti ratione, Rationabile etenim fuit vt filius resurrectiōe suā prius matrez letificaret quam amplius ceteris doluisse constat. Cōtemplari ergo deuote possumus ꝙ sanctissima illa virgo ipsa resurrectiōis nocte orationibus intenta filium suum quez sepulcro clausum reliquerat videre ardentissime cupiebat. Neq; enim ignara erat illum die tertia a mortuis resurrecturuꝫ. Ob qd̄ vel corde vel ore dicere poterat. O pr̄ eterne ecce iā tēpus instat vt filiū tuuꝫ ⁊ meum a mortuis reuoces. Suscita ergo illū ⁊ ad me mitte tanto merore pro sua passione contritā. O fili mi dulcissime: o fili mi amātissime quē vidi plagis repletū: spinis coronatū: crudeli morte extinctū: ⁊ in sepulcro repositū: qn̄ videbo te ex mortuis triūphasse. Dixisti: o fili mi: ⁊ totiēs dixisti die tertia resurgā. Ecce iā dies tertia imminet. Surge domine in requiem tuam: ⁊ veni vt videā te solacium anime mee. Et dum hec ⁊ similia virgo gloriosa rogaret: ecce cum ingenti lumine: decora facie: aspectuq; affabili apparuit ei filius. Salue inquiens mater: ⁊ decetero misericordie regina. Cessent amodo dolorosa suspiria: amara lamenta: ⁊ copiose lachryme. Ecce ego ipse sum q̄ in vtero tuo steti: quē peperisti: quem pauisti lacte virgineo: quem tenerrime educasti: quem tāto pere dilexisti: quem deniq; defleuisti trāsfixa doloris gladio. Ego suꝫ iesus filius tuus qui infernum expoliaui. Inde patres eduxi: ⁊ eternitatis adituꝫ deuicta morte reseraui. Gaude o mater veneranda: quia data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra: ⁊ in nomine meo flectetur omne genu. Tu v̄o post me in regno celorum super omnes homines et angelos exaltaberis. Non posset profecto mens nostra inuestigare q̄ benigna fuit visitatio illa: q̄ blāda ⁊ amicabilia verba matris ⁊ filij: q̄ gratiosi ⁊ iocūdi vtriusq; in alterū aspect⁹: q̄ etiā reuerētes morigeratiq; reciproci gest⁹: post q̄ oīa discessit fili⁹ mr̄e in leticia ⁊ desideriis sil̄ remanēte. Letemur g̊ ⁊ nos cum

illa desiderantes videre suum dilectuz filiū sedentē ad dexteraz patris cū quo et spiritussanctus viuit ⁊ regnat ꝑ eterna secula. Amen.

¶ Feria scd̄a post dn̄icā resurrectiōis: de temporalitate: qualitate: ⁊ veritate resurrectionis xp̄i. Sermo.lxxij.

Resurrexit dn̄s vere. Scribūtur hec verba Luce vl.c. ⁊ in euāgelio hodierno. Jocūdissima resurrectionis dn̄i nostri iesu xp̄i sacramenta a fidelib⁹ cunctis diligentissime pariter ⁊ deuote ad mentē sunt reuocanda: qm̄ ꝑ illa exurgere pōt cunctoꝝ animus ad spem future ⁊ immortalis vite. Jccirco preterea que dicta sunt in sermone p̄cedēti: restant adhuc plurima nō īmerito aperiēda. Jp̄e etem̄ xp̄s mortis peccatiq̄ destructor: multifariā resurrectiōis sue veritatē patefacere voluit mūdo: vt sic nullus qui in eū cedere nollet inexcusabilis redderetur. Et vt euāgelica lectio presentis diei habet discipulis eūtib⁹ in Emaus: in specie peregrini se ostendit quem in fractione panis cognouerunt ex mortuis vere surrexisse. Ut igitur de hac resurrectione gloriosa clara habeatur noticia de ip̄a in hoc sermone locuturi tria mysteria proponemus declaranda.

Primū d̄r tp̄alitatis.
Secūdū qualitatis.
Tertium veritatis.

¶ Quare xp̄s accelerauit resurrectionē suā nec illā distulit vsq̄ ad generalem omniū resurrectionē. Capl'm.j.

Primū mysteriū declarandū de resurrectione d̄r tp̄alitatis. In quo possumus subdistinguere triplex tempus.

Primū d̄r tp̄s acceleratū.
Scd̄m tēpus retardatū.
Tertiū tp̄s determinatū.

¶ Primū d̄r tēpus acceleratū. Accelerauit em̄ xp̄s resurrectionē suā: nec illā distulit vsq̄ ad resurrectionē gn̄alem rationabiliter propter tria. ¶ Prima ratio fuit ꝓpter corporis dignitatem. Cum em̄ illud corpus dignissimū foret ex eo ꝙ erat deificatum siue diuinitati vnitū non fuit decens vt tā diu sub puluere iaceret. Quod prenunciauerat ꝓpheta ps̄.xv. dicēs: Nō dabis sctm̄ tuū idest corpus sanctificatū: qr in oī sanctitate ꝯceptū ⁊ cū diuinitate vnitum: videre corruptionē. ¶ Scd̄a ratio fuit propter fidei firmitatē. Si em̄ nō surrexisset fides perijsset: nec verū deū eū aliquis credidisset sicut ptz in discipulis: de quibus nunc euāgelista loquit: Jpsi etem̄ in via tristes ⁊ dolētes colloquebantur de his que acciderant: non quasi credētes vt Theophilus ait: sed sicut stupentes in rebus extraneis: ꝓpterea xp̄s reprehēdit eos: vt ptz in littera euangelij. ¶ Tertia ratio fuit propter resurrectionis nr̄e exēplaritatem. Si em̄ xp̄s resurrexit: ergo ⁊ nos sperare possumus resurrectionē nostram. Vn̄ Paulus.j.Coꝝ.xv. ait: Si xp̄s p̄dicatur ꝙ resurrexit a mortuis: quō quidā in vobis dicunt ꝙ resurrectio mortuoꝝ nō est? et Greg. in homel. inquit: Exemplo dn̄s monstrauit qd̄ ꝓmisit in premio vt sicut illuz fideles resurrexisse cognoscunt: ita in seipsis in fine mūdi premia resurrectionis spectarēt. Et idē iterū ait: Non plus q̄triduanā mortē esse voluit: ne si in illo resurrectio differetur in nobis oīno desperaretur. Sz circa hoc dubitare contingit vtrū xp̄s primus fuerit resurgētiū? Et ꝙ sic videtur eo ꝙ Apoc̄.j. vocatur primogenit⁹ mortuoꝝ. ⁊ j.Coꝝ.xv. apl's ait: Xp̄s resurrexit a mortuis primitie dormiētiū. Ubi glo. qr prior tp̄e ⁊ dignitate. Contrariū tn̄ videtur: qr in veteri testamento ꝑ Heliā ⁊ Heliseū aliqui resuscitati leguntur. Sil'r ⁊ xp̄s ante passionē suā tres mortuos suscitauit. Jnsup Mat. xxvij. d̄r: ꝙ īter cetera miracula in passione xp̄i visa monumenta aperta sunt ⁊ multa corpora sanctoꝝ q̄ dormierāt

surrexerūt. Ergo nō videf q̄ xp̄s fuerit primus ad resurgēdū. Respōdet Tho. iij. parte. q. lij. ar. iij. q̄ resurrectio est reparatio a morte invitā. Duplicif aūt aliquis eripitur a morte. Uno mō actu salꝫ vt viuere incipiat: qualitercunqꝫ etiā post moriet̄. Alio mō vt aliquis liberef non solū a morte: sed etiā a necessitate: ꝛ qō plꝰ est a possibilitate moriendi: ꝛ hec est vera ꝛ perfecta resurrectio: cui respectu prima dr imperfecta. Loquēdo ergo de resurrectione pfecta xp̄s est primꝰ resurgentiū: q: ipe resurgendo p̄mo: puenit ad vitā penitꝰ immortalē. Ꝟm illud Rom̄. vj. Xp̄s resurgēs ex mortuis iam nō morif mors illi vltra nō dñabif. Sed resurrectione imperfecta quidā alij surrexerūt āte xp̄m ad p̄mōstrādū quasi in quodā signo resurrectionē ipius. De illis aūt de q̄bus dicit Matthe⁹ varie loquunf doc. Nā viero. sup Matthеum sentire videf q̄ surrexerūt ante xp̄m iterꝫ morituri. In sermone ꝟo de assumptione ꝟginis hoc sub dubio dereliquit. Remigiꝰ ꝟo ait: Indubitāter credere debemꝰ vt q̄ resurgēte dño a mortuis surrexerūt: ascēdēte illo ad celos pariter ꝛ ipi ascēderūt. Et ly sustineri posset opinādo q̄ resurrexerint ante xp̄m iterꝫ morituri: tn̄ magis consonū est pietati q̄ resurrexerint post xp̄m: non iterū morituri. Tunc q: mors est pena pcti: ꝛ ipsi erāt ab omni pctō vltimate purgati: tū q: corporibꝰ eoꝝ vnite fuerunt anime glorificate: ex qua vnione ꝟm Aug̃. in epla. ad Dioscorū efficiunf corpora impassibilia et gloriosa. Resurrectio autē illoꝝ ponif ab euāgelista ante resurrectionē xp̄i p quādā anticipationē: ꝓpterea ipe ait: Et exeūtes de monumētis post resurrectionē eius. i. xp̄i. ꝟm Nicolaū de lyra. venerunt in sanctā ciuitatē ꝛ apparuerunt multis. Scōm tp̄s annotāduꝫ in resurrectiōe xp̄i dr retardatū. Licꝫ em̄ surrexit ante resurrectionē generalem: nō tn̄ statim vt mortuus est resurrexit: sed distulit vsqꝫ in diē tertiū ꝛ hoc rationabiliter ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter significationē. vt. s. ex hoc significaref q̄ lux sue mortis curauit nostraꝫ duplicē mortē: et ideo vna die integra ꝛ duabꝰ noctibus iacuit in sepulcro: vt per diē itelligaf lux sue mortis: p duas noctes nr̄a dupler mors. Hāc rationē assignat glo. sup illud Luce vlti. Oportuit xp̄m pati ꝛc. ¶ Scōa ratio fuit ꝓpter restaurandoꝝ p̄figurationē quam tangit petrus rauen. di. Tres dies voluit xp̄us esse sue sepulture: que in celo sunt restauraturus: q̄ in terra reparatur: q̄ apud inferos redēptur. ¶ Tertia rō fuit ꝓpf̄ ꝓbationē: vt. s. ꝓbaret veritatē mortis ei⁹: vt sic clariꝰ eluceſceret veritas resurrectionis. ¶ Tertium tp̄s annotandū de resurrectione xp̄i dr determinatuꝫ. Surrexit em̄ die tertia: quod p̄dixerat Mat. xij. Sicut inq̄t Jonas fuit in ventre ceti tribꝰ diebus ꝛ tribus noctibꝰ: sic erit filius hoīs in corde terre. i. in sepulcro: ꝟm glo. tribꝰ diebus ꝛ tribꝰ noctibꝰ. Notandum tn̄ ꝟm Aug̃. lib. iiij. de trini. q̄ hic intelligif ꝑ synecdochen: vt prima dies accipiaf ꝟm partē sui postremā. Scōa dies ꝟm se totā ꝛ integrā. tertia ꝟm partem sui primā: et sic erūt tres dies: ꝛ q̄libet hoꝝ dierū suā noctē habuit p̄cedentē. Tunc em̄ ꝟm Bedā mutatus est ordo: ꝛ cursus dierū ac noctiuꝫ. Antea enim dies p̄cedebāt: ꝛ noctes seq̄banf: post passionē aūt hic ordo mutatꝰ est: ita q̄ noctes p̄cedūt ꝛ dies sequunf et hoc mysterio cōgruit: q̄m hō primo de die gre cecidit in noctē culpe: post passionē aūt xp̄i ꝛ resurrectionē de nocte culpe redijt ad diem gr̄e. ¶ De hora ꝟo resurrectionis varie loquunf doc. Nā q̄dā videnf dicere q̄ surrexit media nocte: q̄dā ꝟo q̄ surrexit in aurora. Ratio aūt huiꝰ diuersitatiꝫ est q̄ ꝑ eo q̄ ꝓsiderāt diuersimode ī illa dilatiōe ꝯgruētiā quātū ad nūer̄ horaꝝ. Nā aliq̄ icipiūt tp̄s cōputare ab hora sexta q̄ crucifixꝰ est ꝛ tenebr̄e facte sunt sup vniuersam terrā ꝛ isti p̄tēdūt tp̄s vsqꝫ ad mediam

noctē inter diē sabbati ⁊ diē dn̄icū: ⁊ sic cōputāt triginta sex horas: q̄ tūc erat eq̄noctiū v̄nale qn̄ xp̄s dn̄s passus est. Aliq̄ inceperūt cōputare a sero in quo posit⁹ fuit in sepulcro: ⁊ ꝓtēdūt tēpus vsq̄ ad diluculū diei dn̄ice: et tā isti q̄ illi tādē ꝯsiderāt ꝯgruētiā tāte dilationis. Jō em̄ dn̄s distulit ꝑ trigītasex horas vt ī h̄ significet̄ liberatio ⁊ victoria ꝑfecta. Ille em̄ nūer⁹ est ex senario numero in se ducto: q̄ q̄dē est numer⁹ ꝑfectus ꝟm arithmeticū. Est ⁊ alia ꝯtinentia: q̄ in trigītasex horis sunt due noctes: ⁊ vn⁹ dies: ita q̄ salua est ibi proportio simplicis ad duplū: vt significet̄ sicut p̄dictū est q̄ xp̄s vna simplici sua vetustate abstulit duas nr̄as vetustates. Z ꝯ vt ait Bon̄. di. xxij. tertij li. q. iij. p̄dicte opiniōes videant̄ differre: tn̄ ꝯueniūt ī assignādo tp̄is ꝯgruētiā. Et posset dici q̄ ī hora sibi nō ꝯdicunt: q̄ dupl'r d̄r res fieri: aut qn̄ fit ꝟm v̄itatē: aut qn̄ īnotescit. Et illi q̄ horā mediam noctꝫ assignāt resurrectiōis tp̄s det̄mināt qn̄ p̄mo fuit. q̄ v̄o mane assignant tp̄s determinant qn̄ innotuit: vel certe resurrectio fuit inter horā medie noctꝫ et mane dn̄ice: ⁊ q̄ mediū denominat̄ ab extremis: ideo aliqui dicūt fuisse in media nocte: aliqui v̄o in mane.

¶ Q̄ xp̄s resurrexit inuisibiliter: veraciter: ⁊ feliciter. Capl'm. ij.

Secūdū mysteriū declarādū de resurrectiōe xp̄i d̄r qualitatꝫ. In q̄ sciēdū est q̄ xp̄s resurgere voluit a mortuis cū triplici q̄litate ⁊ ꝯditiōe.

Surrexit em̄ p̄mo īuisibiliter.
Secundo veraciter.
Tertio feliciter.

¶ Primo surrexit īuisibil'r: q̄ null⁹ mortaliū vidit eū resurgētē. Ad q̄d ītelligēdū q̄rūt doc. vtrū resurrectio xp̄i in suo actu debuit oīb⁹ manifestari? Et q̄busdā vr̄ q̄ sic. Prīo q̄ si publico pctō debetur publica pnīa. ꝟm illd̄. s. Tim̄. v. Peccātes corā oīb⁹ argue. Jta merito publico debet̄ p̄miū publicū: sed claritas resurrectiōis est p̄miū hūilitatis passionis vt Aug̃. di. sup̄ Job. Cū ꝯ passio xp̄i oīb⁹ fuerit manifestata eo publice patiēte vr̄ q̄ gl'ia resurrectiōis ipsi⁹ debuit oīb⁹ manifestari. Scd̄o arguit̄ q̄ discipuli viderūt xp̄m actu ascēdētē in celū iux̄ illud Act̄. s. Uidētib⁹ illis eleuatus est: ꝯ a sil'i debuerūt ip̄m videre actu a mortuis resurgētē. ¶ Tertio arguit̄ q̄ illi q̄b⁹ fuit manifestata resurrectio xp̄i testes fuerūt resurrectiōis: q̄d testimoniū ferebāt publice p̄dicādo q̄d nō ꝯuenit mulierib⁹: ꝯ vr̄ q̄ incōueniēter p̄mo illis q̄ ceteris fuerit manifestata. Rn̄det Tho. iij. ꝑte. q. lv. ar. s. q̄ eoꝝ q̄ cognoscunt̄ q̄dā cognoscunt̄ cōi lege nature: q̄dā v̄o ex spāli mūere gr̄e: sicut ea q̄ diuinit⁹ reuelant̄: quorum vt Diony. dicit in li. cele. hierar. hec est lex diuinit⁹ instituta: vt a deo īmediate superiorib⁹ reuelent̄: q̄b⁹ mediātib⁹ deferant̄ ad īferiores: sicut p̄z in ordinatione celestiū spirituū. Ea v̄o q̄ ꝑtinēt ad futurā gl'iam cōem oīm cognitionē excedūt ꝟm illud Esa. lxiiij. Oculus nō vidit de⁹ absq̄ te q̄ p̄parasti expectātib⁹ te. Jdeo hm̄ōi ab hoīe nō cog̃scūt̄ nisi diuinit⁹ reuelata. Q̄ ꝯ xp̄s resurgēs nō resurrexit ad vitā mortalē: s̄z īmortalē ⁊ gl'iosaꝫ iō resurrectio illi⁹ debuit ordinate pri⁹ angelis deinde ꝑ angelos hominib⁹ reuelari. Un̄ Hilari⁹ sup̄ Mat. dicit q̄ iō angel⁹ p̄m⁹ resurrectiōis est iudex: vt quodā famulatu paterne volūtatis resurrectio nūciaret̄: ⁊ vt dicit̄ Actuū. x. Dedit eū manifestū fieri non oī populo s̄z testib⁹ p̄ordinatis a deo.

¶ Ad primū ergo argumentū dicēdum q̄ passio xp̄i ꝑacta est in corpe adhuc habēte naturā passibilē: q̄ cōi lege nota est oīb⁹: ⁊ iō passio xp̄i oī pp̄l'o īmediate manifestari potuit. Jpa autē resurrectio simpl'r sup̄naturalis ⁊ miraculosa fuit. ¶ Ad scd̄m argumētū dicēdū q̄ ascēsio xp̄i quātū ad terminū a q̄ nō trāscendebat hoīm cōem noticiā: s̄z solū ad terminū ad quem. Et iō discipuli potuerūt videre ascensionē xp̄i quantū

ad terminū a quo scz ꝟm ꝙ eleuabat̄ a terra: nō autē viderūt ip̄m quātum ad terminū ad quē: qꝛ nō viderūt quō reciperet̄ in celo. Sz resurrectio xp̄i trāscēdebat cōem noticiā ⁊ quātū ad terminū a quo ꝟm ꝙ aīa redijt ab inferis: et corp⁹ de sepulcro clauso exiuit: ⁊ quātū ad terminū ad quē ꝟm ꝙ est adept⁹ vitā gl̄iosam. Et iō nō debuit fieri resurrectio sic ꝙ ab hoīe videret̄. ¶ Ad tertiū argumētū dicēdū ꝙ mulieri nō ꝑmittit̄ docere in eccl̄ia publice: sz bene ꝑmittit̄ aliquos domestica admonitione instruere. Apparuit ergo xp̄s primo marie magdalene vt sicut mulier p̄ma fuit nuncia mortis ita esset nūcia vite. Ex quo Cirillus ait: Femina q̄ q̄dāmō fuit mortis ministra venerāde resurrectionis mysteriū p̄ma ꝑcipit ⁊ nūciat: Adeptū est ergo femineum gen⁹ ⁊ ignominie absolutionē ⁊ maledictionis repudiū. Sil̄r etiā ꝑ hoc ostēdit̄ ꝙ quātū ad statū gl̄ie ꝑtinet nullū detrimētū patiet̄ sex⁹ femineus. Qn̄dit etiā ⁊ xp̄s Mar. ij. ⁊. j. Timo. j. Qꝛ iā nō venerat vocare iustos: sed pctōres: ⁊ qꝛ pctōres ⁊ meretrices ad pn̄iaz redeūtes p̄cedēt vos ī regno celoꝝ. Mat. xxj. Superest adhuc ⁊ alia rō q̄re mulierib⁹ pri⁹ apparuit: eo ꝙ ip̄e ip̄m ardētissime amauerūt: intātū vt ab ei⁹ sepulcro discipulis recedentib⁹ nō recederēt ⁊ p̄cipue ipsa feruētissima Magdalena: q̄ stabat ad monumētū foris plorās. vt d̄r Joh. xx. q̄ a xp̄o sibi apparēte interrogata: mulier q̄d ploras? estimās ꝙ hortulanus esset: rn̄debat. Tulerūt dn̄m meū et nescio vbi posuerūt eū. Dn̄e si tu sustulisti eū dicito mihi vbi posuisti eū ⁊ ego eū tollā. O ardēs amor marie magdalene Colloquebat̄ magistro suo de seip̄o cū tanta affectiōe: quare xp̄s bn̄dict⁹ eam nominādo Maria se cognoscēdum illi dedit atq; voluit priusq̄ discipulis sibi apparere. ¶ Scd̄o surrexit xp̄s veraciter: qꝛ verū corpus habuit. Cōtra quod aliqui arguunt. Primo qꝛ verū corpus non potest esse cū alio corpore in eodē loco sicut erat corpus xp̄i: naz intrauit ad discipl̄os ianuis clausis. vt d̄r Joh. xx. c. Scd̄o qꝛ veꝝ corpus nō euanescit ab aspectu intuētiū nisi forte corrūpatur: sed corpus xp̄i euanuit ab ocl̄is discipuloꝝ eū ītuētiū: vt d̄r Luce vltimo. ¶ Tertio qꝛ cuiuslibet veri corporis est determinata figura: sed corp⁹ xp̄i apparuit discipulis ī alia effigie. vt pz Marci vl. ergo videt̄ ꝙ xp̄s post resurrectionē nō habuit verū corpus humanum. ¶ Ad primū argumētū respōdet Tho. q. liiij. arti. j. ꝙ corpus xp̄i post resurrectionē nō ex miraculo: sz ex ꝯditiōe glorie sicut q̄dā dicūt clausis ianuis ad discipulos intrauit simul cū alio corpe in eodē loco existēs. Vel dicēdū ꝙ non ex natura corpis sz poti⁹ ex virtute diuinitatis vnite illud corpus ad discipulos. licz veꝝ esset ianuis clausis ītrauit. Vn̄ Aug. sup Joh. di. Moli corpis vbi diuinitas erat clausa ostia nō obstiterūt Ille q̄ppe nō eis aptis ītrare potuit: q̄ nascēte virginitas mr̄is inuiolata permāsit. Ad scd̄m argumentū dicit Tho. vbi. s̄. ꝙ q̄cūq; hz corp⁹ gl̄ificatū in potestate sua hz videri qn̄ vult: ⁊ nō videri qn̄ nō vult: hoc tn̄ xp̄s habuit nō solum ex cōditione corporis gl̄iosi: sz etiā virtute diuinitatis sue. Euanuit ergo ab oculis discipuloꝝ: nō qꝛ corrūperet̄ aut resolueret̄ in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desijt ab eis videri: vel eo presente: vel eo abscedēte per dotem agilitatis. Et si adhuc quereretur cur post resurrectionē nō conuersabat̄ cum discipulis suis ante continue? Respōdet Tho. vbi. s̄. q. lv. ar. iij. ꝙ circa resurrectionē xp̄i duo erant discipulis declaranda: scilicz ipsa veritas resurrectionis: ⁊ gloria resurgentis. Ad veritatem aūt resurrectionis manifestādā sufficit ꝙ eis pluries apparuit: vt dicetur in tertio mysterio. Ad gl̄iam aūt resurrectionis manifestandā noluit continue conuersari cum eis sicut prius fecerat ne videretur eis ad talem vitam resurrexisse qualem prius habuerant.

Ad tertiū dicendū ꝙ apparuit discipulis sicut voluit sine sui mutatione: quia sic erat in potestate eius. Ex quibus concludimus ꝙ verū corpus habuit et veraciter resurrexit. Tertio surrexit xp̄s feliciter: qz in resurrectiōe corpus habuit glorioſum: qđ apparet triplici ratione. ¶ Primo quidem qz resurrectio xp̄i fuit exemplar ⁊ causa nostre resurrectionis. Sancti aūt in resurrectione habebunt corpora gliosa vt dicit apls. j. Cor. xv. Uñ cū causa sit potior causato: et exemplar exēplato: multomagis corpus xp̄i glorioſum fuit cum resurrexit. ¶ Secūdo hoc apparet: qz per humilitatē passionis meruit gloriam resurrectionis. ¶ Tertio qz aīa xp̄i a principio sue cōceptionis fuit glorioſa per fruitionē et visiones diuinitatis. Est aūt dispēsatione factū vt ab aīa gloria non redūdaret in corpus: ad hoc ꝙ mysteriū nostre redēptionis sua passione impleret: et ideo peracto hoc mysterio aīa xp̄i statim in corpus in resurrectione reassumptū suā gloriā deriuauit: ⁊ ita factuz est corpus illud glorioſum. de quo Phil. iij. apls dicit: Reformabit corpus humilitatis nostre ꝓfiguratū corpori claritatis sue. Sed nōnulli obiciūt ꝓpter cicatrices quas in corpore post resurrectionē retinuit que ad quādā corruptionē ptinere videtur. Ad qđ rñdet Tho. vbi. s. ar. iij. ꝙ cicatrices ille erāt in corpore xp̄i post resurrectionē: non ad corruptionē ⁊ deformitatē: sed ad dignitatē ⁊ decorē: vt dicit Aug̃. li. xxij. de ciui. dei. Quare aūt eū cicatricib⁹ resurrexit plures a doctoribus assignanť rationes. Prima rō est ꝓpter gloriā xp̄i. Uñ Beda sup Lucaz. Nō inquit ex impotētia curādi cicatrices seruauit: sed vt in perpetuū victorie sue circūferat rriūphū. Scđa ratio fuit ad cōfirmādā fidez circa resurrectionē. Tertia ratio vt patri pro nobis supplicās quale genus mortis ꝓ hoīe ptulerit semp ostēdat. Quarta rō vt illa s in iudicio ad cōfusionem reproborum demōstret. Uñ Aug̃. in li. de symbolo ait: Inimicis vulnera demonstraturus est sua vt cōuincēs eos veritas dicat: Ecce hoīem quē crucifixistis videte vulnera que infixistis agnoscitis latus qđ pupugistis: qm̃ p vias ⁊ propter vos apertum est: nec intrare voluistis.

¶ Qz sufficienter christus declarauit resurrectionem suaz verbo: nuncio et argumento. Capm.m.

Tertiū mysteriū declarandaz de resurrectione xp̄i ꝛ veritatis. Voluit nāqz clementissimus saluator noster veritatē resurrectionis sue declarare sufficiēter: qđ fecit tripliciter.

Primo verbo.
Scđo nuncio.
Tertio argumēto.

¶ Primo declarauit xp̄s veritatē resurrectionis sue ꝟbo qm̃ scz ante passionem prenūciauit illā. Uñ Matth. xvij. post trāsfigurationē suā dixit: Nemini dixeritis visionē hanc donec filius hominis a mortuis resurgat. ⁊ Matth. xx. postꝙ dixit: ꝙ filius hominis erat crucifigēdus: subdidit: et tertia die resurget. et Mat. xxvj. passione sua iam de primo imminēte dixit: Postꝙ resurrexero precedā vos in galileā. ¶ Scđo declarauit veritatē resurrectionis sue nūcio qm̃ scz ipso volēte angelus dixit mulieribus: Surrexit nō est hic. Mar. vlti. ⁊ Mat. xxviij. ¶ Tertio id declarauit argumento. Uñ Act. j. Prebuit seipsum viuum in argumētis multis post passionē suā. Notādū tñ vt inqt Tho. iij. pte. q. lv. ar. v. ꝙ argumentū ꝛ dupliciter. Uno mō quecūqz rō rei dubie faciēs fidem. Alio mō aliquod sensibile signuz qđ inducit ad alicuius veritatis manifestationem. Primo mō xp̄s nō probauit discipulis resurrectionē: qz talis ꝓbatio argumētatiua ꝓcedit ex aliquibus principiis: que si nō essent nota discipulis: nihil p ea eis manifestaret: qz ex ignotis nō potest aliquid fieri notū. Si autem essent eis nota nō transcenderent rationē humanā: ⁊ ideo nō essent efficacia ad fidez

resurrectionis astruendā que rationem humanā excedit. Oportet em̄ principia ex eodē genere assumi: vt d̄r. j. Posteriorū. Si aūt accipiat̄ argumētū secundo modo: sic xp̄s resurrectionē suā d̄r argumētis declarasse inquātū per quedā signa euidētissima ve̅ se resurrexisse ostēdit. Ostēdit aūt illa ꝓpter duo. Primo q̄ non erāt corda eoꝝ disposita ad hoc ꝙ de facili fidē resurrectiōis acciperēt. Vñ dixit eis Luce vlti. O stulti ⁊ tardi corde ad credendū. ⁊ Mar. vlti. Exprobrauit incredulitatē illoꝝ. Scd̄o vt per hmōi signa eis ostensa efficacius testimoniū illoꝝ redderet̄. Ipsa autē argumēta vel signa oīa simul sumpta ostendūt verā ⁊ gloriosam resurrectionez. Q̄ vera fuerit resurrectio ostendit xp̄s ex parte corpis: et ex ꝑte aīe. Primo ex ꝑte corporis: circa qd̄ tria ostēdit. ¶ Primo ꝙ esset verū ⁊ solidū non fantasticū vel rarū sicut aer: ꝑ hoc ꝙ palpabile p̄buit. Vñ ipe dixit Luc̄. vl. Palpate ⁊ videte: q̄ spūs carnē ⁊ ossa nō hz sicut me videtis hr̄e. Scd̄o ostēdit ꝙ esset corpus humanū ostēdēdo eis verā effigiē: quā oculis intuerent̄. Tertio ostēdit ꝙ esset idē corpus nūero ostēdēdo vulnerū cicatrices ob qd̄ dixit Luce. vlti. Videte man⁹ meas et pedes meos: quia ego ipse sum. ¶ Scd̄o ostendit ve̅itatē resurrectionis ex ꝑte aīe iterato corpi vnite: et hoc per opa triplicis vite. Primo q̄dem ꝑ opus vite nutritiue: in h̄ ꝙ cū discipulis māducauit ⁊ bibit: vt legit̄ Luc̄. vlti. Et si diceret̄ ꝙ angeli ī assumptis corporib⁹ comederunt ⁊ biberūt: vt pz Gen̄. xviij. de angelis q̄s Abraā suscepit hospitio: ⁊ tm̄ ex hoc nō cōcludit̄ ꝙ angeli habeāt vera corpa sibi naturaliter vnita: ergo nec per hoc ꝙ xp̄s comedit posset argui ꝙ habuerit suū verū corpus iterum aīe vnitū. Rn̄det Tho. vbi. s̄. ad. j. ar. ꝙ est alia rō de angelis: alia de xp̄o. Nā angeli apparētes nō asserebāt se hoīes esse: sicut asseruit xp̄s se verū hominem esse. Etiā aliter xp̄s manducauit: ⁊ aliter angeli. Nā q̄ corpa ab angelis assumpta nō erāt corpa viua vel aīata: nō erat ve̅a comestio: lz esset vera cibi ꝯtritio ⁊ iniectio in interiorē partē corpis assumpti. Vñ angelus dixit Tob. xij. Cū essem vobiscū videbar q̄dem māducare ⁊ bibere vobiscū: sed ego cibo inuisibili vtor. Sz q̄ corpus xp̄i ve̅ fuit aīatū: ve̅a fuit eius comestio: q̄ vt Aug. inq̄t: Non ptās sed egestas edēdi corporib⁹ resurgentiū aufertur: quare xp̄s vere māducauit ptāte nō egestate. Jō Beda inq̄t: Māducauit post resurrectionez nō q̄si cibo indigēs: nec q̄si nos in resurrectiōe quā expectamus cibis egere significans: s̄ vt eo mō naturā corporis resurgentis astrueret. Scd̄o ostēdit ve̅itatē resurrectionis per opa vite sensitiue: in h̄ ꝙ discipulis ad interrogata rn̄debat ⁊ presentes salutabat: in q̄ ostēdebat se ⁊ videre ⁊ audire. ¶ Tertio ꝑ opa vite intellectiue: in h̄ ꝙ cū eo loq̄bant̄ ⁊ de scripturis disserebāt ⁊ ne q̄d deesset ad ꝑfectionē manifestationis ostēdit se hr̄e diuinā naturā per miraculū qd̄ fecit ī captura pisciū: ⁊ vlterius ꝑ hoc ꝙ eis vidētib⁹ ascēdit ī celū. Gloriā adhuc ostendit intrās ianuis clausis ꝑmittēs se videri ⁊ nō videri. vñ Greg. ī homel. Palpādā carnē dn̄s prebuit: quā clausis ianuis introduxit: vt etiā post resurrectionē on̄deret corpus suū eiusdē nature: ⁊ alterius gl̄ie. Ipse itaq̄ redēptor mūdi q̄ tot argumentis ve̅itatē sue resurrectiōis: vt tactū est cōfirmauit: voluit tādem de illa certiores nos reddere cū ad se attraxit oēs populos: oēsq̄ nationes: falsoꝝ deoruz cultu penitus extincto. Qūo nāq̄ nisi viueret de⁹ ⁊ hō sedēs in gl̄ia p̄ris credidissent in eū nō soluz populares ⁊ rudes: verū etiam ⁊ docti ph̄i ac potētissimi reges ⁊ principes. O vere efficacissimū signum ad credēdū in xp̄m resuscitatū: quē adorāt vt diximus tot milia miliū eorū qui credūt ⁊ sperāt in illū. Ipse igitur est in cuius femore erat scriptū. Hic est rex regum ⁊ dn̄s dominantiū. Apoc̄. xix. Ipse est cui data est oīs ptās in celo ⁊ in terra: qui surrexit vere regnaturus cū pa-

tre ⁊ spūsancto in eternū. Amen.

¶ Feria tertia post dñicam resurrectionis: de resurrectione omnium generali ante iudiciū: contra illos quibus hec videtur v̄itas impossibilis. Sermo.lxxiij.

Videte manus meas et pedes meos: qr ego ipse sum. Verba sunt redemptoris nostri Luc. xxiiij. ⁊ ī euāgelio hodierno. Cū audim⁹ a mortuis suscitatū dominū iesum xp̄m spem nostrā subleuare debem⁹ ad futurā oīm resurrectionē. Qm̄ aūt plerisq; incredulis et curiosis impossibile videt̄: ac nullo pacto verisimile ꝙ rursus aīe suis corporib⁹ reunientur: sicq; oēs hoīes tandē resurgent. Iccirco in presenti sermone de generali resurrectione aliqua discutiemus: qm̄ hāc saluator noster resurgens idē numero premōstrauit in seipso: sicut patet in v̄bis allegatis in themate: in quib⁹ ad generalē resurrectionē animū reuocantes tria mysteria declarabimus.

Primū dicitur veritatis.
Secundū generalitatis.
Tertium qualitatis.

¶ Qr v̄itas resurrectionis gn̄alis ꝓbat̄ ꝑ autoritates: rōnes: ⁊ exēpla. Capm.j.

Primū mysterium de resurrectione generali declarādū d̄r veritatis. In q̄ ponit̄ talis cōclusio ꝙ numero electoꝝ cōpleto oēs aīe reunient̄ corpib⁹ suis ⁊ resurgēt hoīes illi ijdē ſm naturā q̄ prius fuerūt. Probat̄ aūt hoc tripliciter.

Primo autoritate.
Secūdo ratione.
Tertio exemplo.

¶ Prīo autoritate. Scribit̄ eī Job.xix. Scio em̄ ꝙ redēptor me⁹ viuit: ⁊ in no. die de ter.s.sum. ⁊ rur.c.p.m. ⁊ in.c.m.v. d.q.v.s.e.i. ⁊ o.m.c.s. ⁊ nō ali⁹. Propter q̄ v̄ba Hiero. dicit de Job ad paulinū. Ut de ceteris fileā resurrectionē corpoꝝ sic ꝓphetat: vt nullus de ea vel manifestius vel clari⁹ scripserit. Et Ezechielis xxxvij. deus ait: Ecce ego intromittā in vos spm̄ ⁊ viuetis: ⁊ dabo sup̄ vos neruos ⁊ succrescere faciā sup̄ vos carnē: et supertēdā in vobis cutē: ⁊ dabo vobis spm̄ ⁊ viuetis: et scietis qr ego dn̄s. Et Esa.xxvj.d̄r: Viuēt mortui vri: interfectiq; mei resurgēt. ⁊ Dan̄.xij. Multi de his q̄ dormiūt in terre puluere euigilabūt: alij in vitā eternā: alij in opprobriū vt videāt semp̄. ⁊ Sopho.iij. Expecta me ī die resurrectiōis. ⁊ Jone.ij. Subleuabis de corruptione vitam meā. ⁊ ps. cxxxviij. Tu cognouisti sessionē meaz et resurrectionē meā. ⁊.ij. Mach.xij. Rex mūdi defunctos nos ꝑ suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. ⁊.j. Coꝝ.xv. Oēs q̄dē resurgem⁹. Et ibidē: Stella differt a stella ī claritate: sic erit ⁊ resurrectio mortuoꝝ. ⁊.j. Thessal.iiij. Nolum⁹ vos ignorare de dormiētibus vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri q̄ spem nō habēt. Si em̄ credim⁹ ꝙ iesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ de⁹ eos q̄ dormierūt per iesum adducet cū eo. ⁊ Luce xiiij. Retribuet̄ tibi in resurrectione iustoꝝ. ⁊ Job.v. Procedēt q̄ bona fecerūt in resurrectionē vite: q̄ v̄o mala egerūt in resurrectionē iudicij. ⁊ Mat.xxij. In resurrectione neq; nubēt neq; nubent̄. Et ne multa dicam⁹ in vtroq; symbolo resurrectio mortuoꝝ decantat̄. De qua etiā in.c.j.ex̄ de sum.tri. ⁊ fide ca. Innocētius.iij. sic ait: Oēs cū suis ꝓprijs resurgēt corpib⁹: q̄ nūc gestāt vt recipiāt ſm opa sua siue bona fuerint siue mala illi cū diabolo penā perpetuā: et isti cuz xp̄o gloriā sempiternā. ¶ Sed ꝺ hāc veritatē arguūt nōnulli multiplr. Primo infirmāt testimoniū scripturarū asserētes ꝙ q̄cq̄d in eis d̄r de resurrectione est spūaliter intelligēdū: lz etiā corpaliter loqui videant̄ sicut cū dicim⁹ multa de deo corpalia: q̄ incorpore⁹ est q̄ ꝑ metaphorā aliq̄d spūale designāt. ¶ Scd̄o arguūt qr.j. Coꝝ.xv.d̄r: Caro ⁊ sanguis regnū dei nō possidebūt. ¶ Tertio arguūt qr dicit Auicēna.iij. Meta. Qd̄ annihilatū est nō reducit̄: sed forme corpoꝝ humanoꝝ ad vltimū annihilant̄: qr nihil de eis remanet nisi materia prīa: ḡ ille

forme eedē numero nunq̄ reuertētur. ¶ Quarto arguūt: qm̄ ꝯtingit vt aliqñ hoīes carnib⁹ vescant̄ hūanis: ⁊ solū tali nutrimēto nutriant̄. Caro ḡ eadez in plurib⁹ hoīb⁹ reperit̄. Nō est autē possibile ꝙ in plurib⁹ resurgat: nec aliter videt̄ vl̄is resurrectio ⁊ ītegra: si vnicuiq̄ nō restitueretur qd̄ habuit: videt̄ ḡ impossibile ꝙ hoīm resurrectio sit futura. ¶ Ad primū argumētū rñdet Tho. i. iiij. sum. ꝯ gētiles. c. lxxxix. dicēs: ꝙ philet⁹ q̄dā ⁊ himine⁹ tenuerunt spūal̄r intelligēda dūtaxat v̄ba scripturarū de resurrectione q̄s apl̄s. j. Tim̄. ij. reprobat di. Philet⁹ ⁊ himene⁹ exciderunt a v̄itate: di. resurrectionē iā esse factā. Cōtra eoꝝ igit̄ opinionē est euāgelicus tex. Joh. v. vbi de vtraq̄ resurrectiōe spūali scilz ⁊ corporali expresse dñs est locut⁹. Ait em̄ Amen amē dico vobis: q: venit hora et nūc est qñ mortui audiēt vocē filij dei: ⁊ q̄ audierint viuēt. Qd̄ ad resurrectionē spūalez aīaꝝ ꝑtinere videt̄: q̄ iā tūc fieri incipiebat: cū aliqui ꝑ fidē xp̄o adherebāt. Sed postmodū corpalē resurrectionē exprimit di. Uenit hora in qua oēs q̄ ī monumētis sunt audiēt vocē filij dei. Manifestū est aūt ꝙ in monumētis nō sunt aīe: sed corpa: ergo predicit̄ hic resurrectio corpoꝝ. ¶ Ad scd̄m argumētū dicit Boñ. in. iiij. di. xliij. ꝙ apl̄s loquit̄ de carne ⁊ sanguine quātum ad corruptionē: nō quātū ad substantiā: vt intelligat̄ ꝙ qui carnaliter viuūt regnū dei possidere nō poterunt: ⁊ sumit̄ ibi caro ꝑ hoīe per synecdochen. ¶ Ad tertiū argumentū respōdet Rich. in. iiij. di. xliij. ar. j. q. ij. ad quintū ar. ꝙ Auicēna loquitur de ptāte nature que est limitata ⁊ finita: v̄tus aūt diuina cū sit infinita pōt idē corpus in numero reformare: et aīe sue vnire. ¶ Ad quartū argumētū respōdet Tho. in. iiij. summe cōtra gētiles. c. lxxxj. ꝙ nō est necessarium: ꝙ quicquid fuit in hoīe materialiter resurgat in eo. Et iterū si aliq̄d deest supplet̄ ꝑ potentiā dei. Ad h̄ ḡ ꝙ resurgat hō idē nūero nō requirit̄ ꝙ q̄cq̄d fuit material̄r in eo ꝑm totū tp̄s vite sue resumat̄: sed tātuz quātum sufficit ad cōplemētum debite quātitatis: ⁊ p̄cipue illud resumēdū videtur qd̄ perfecti⁹ fuit sub forma ⁊ specie humanitatis subsistens. Caro ergo comesta resurget in eo in q̄ pri⁹ fuit aīa rōnalis ꝑfecta: in scd̄o v̄o si nō solū carnibus hūanis pastus est: sed et alijs cibis poterit resumere tātū de alio qd̄ ei materialiter aduenit: qd̄ erit necessariū ad debitā quātitatē corpis restaurādā. Si v̄o solū humanis carnib⁹ sit pastus resurget in eo qd̄ a generātibus traxit: ⁊ qd̄ defuit supplebit̄ oīpotētia creatoris. Qd̄ etsi parentes ex solis humanis carnib⁹ pasti fuerāt: vt sic et eoꝝ semen qd̄ est superfluū alimēti ex carnib⁹ alienis generatū sit resurget quidē semē in eo qui est natus ex semine: loco eius cuius carnes comeste sunt supplebit̄ aliūde. Hoc em̄ in resurrectione seruabitur ꝙ si aliquid materialiter fuit in plurib⁹ hoībus: resurget ī eo ad cui⁹ perfectionē magis pertinebat. Unde etsi fuit in vno vt radicale semē in q̄ est generatus in alio v̄o sicut supplementū supueniēs resurget in eo q̄ est generat⁹ ex hoc sicut ex semine. Si v̄o in vno fuerit vt pertinēs ad perfectionē indiuidui: in alio vt deputatū ad perfectionez speciei: resurget in eo ad quē ꝑtinebat ꝑm ꝑfectionē indiuidui. Uñ semē resurget in genito ⁊ non in generante. Et costa ade resurget in eua: nō in adā in quo fuit sicut in nature principio. Si aūt ꝑm eūdez perfectionis modū fuit in vtroq̄: resurget in eo in quo primitus fuit. Que oīa fiēt virtute illius cui nihil est impossibile. Hinc Augu. lib. xxij. de ciui. dei. c. xx. ait: Absit vt ad resuscitāda corpora viteq̄ reddenda non possit omnipotētia creatoris omnia reuocare que vel bestia vel ignis assumpsit: vel quicquid in puluerem cinerē vel collapsum: vel in humorem solutū vel in auras est exhalatum. Absit vt sinus vll⁹ secretūq̄ nature ita recipiat aliq̄d substractuz sensib⁹ nr̄is: vt oīm creatoris aut lateat cognitionē:

aut refugiat ptātē. hec ille. ¶ Scdo p̄batur veritas generalis resurrectiōis ratione: que triplex esse potest.

Prima ōr reparationis.
Secūda perfectionis.
Tertia completionis.

¶ Prima ratio ostēdēs futurā corporū resurrectione ōr reparatiōis. Ut enim dicit Anselm⁹ in lib⁹o. Cur deꝰ homo. Si homo nō peccasset nunq̄ moreret: sed cū anima simul et corpore ad beatā gloriā assumeret: ergo si xp̄s pfecte reparauit hominē lapsum debuit illū ad talē statū reducere in quo simul anima ⁊ corpus glorificaret. Cū aūt hoc non fiat in p̄senti q⁹ oēs morimur: ergo aut oēs resurgem⁹ post mortē: aut humani generis reparatio fuit min⁹ sufficiēs: qd̄ est falsuꝫ. Jccirco saluator noster voluit a mortuis resurgere: vt dictum est in p̄cedentib⁹: quatin⁹ ⁊ nos de resurrectione nr̄a spem habeam⁹ indubitatā. Ūñ ⁊ Paulus. j. Cor. xv. ait: Si autē xp̄s predicat⁹ q̄ resurrexit a mortuis quo quidē dicūt i vobis q̄ resurrectio mortuorum nō est? Si aūt resurrectio mortuorū non est: neq̄ xp̄s resurrexit. ¶ Scda rō ōr pfectionis. Ut em̄ inqt Rich⁹. in. iiij. dist. xliij. ar. j. q. j. resurrectio corpor⁹ facit ad pfectionē vniuersi. Est em̄ triplex suba. s. pure corporalis: ⁊ pure spūalis: ⁊ corporali ⁊ spūali cōposita. Si aīe ergo a corporib⁹ sepate nunq̄ corporib⁹ iterū vnirent: seq̄ret⁹ q̄ in hac parte vniuersum ppetuo sua perfectione careret. Preterea aīa nata est vt sit pars subē cōposite ex corpali ⁊ spūali natura: pars aūt hȝ de cōi lege impfectā esse extra totū. Jncōueniens aūt est vt tā nobilis suba ppetuo careat naturali pfectione sui esse. Insup cū aīa sit corporis forma: ⁊ forma naturalem inclinationē habeat ad materiaȝ: anima ex pſequēti naturalē inclinationē habet ad perficiēdū humanā corp⁹ et regendū: sed nulla naturalis inclinatio est frustra: q⁹ vt dicit Aristoteles in tertio de anima. Natura nihil facit frustra. Et in primo de celo ⁊ mūdo. Natura non facit aliquid factū vacuuꝫ. Et si hoc est verum de natura naturata: multo fortius de natura naturante hoc est de institutore create nature: qui ipsam non naturaliꝫ nec de necessitate: ſz libera voluntate instituit. Frustra autem vana esset in anima separata predicta inclinatio si nunq̄ esset humano corpi itez vniēda. ¶ Tertia ratio ōr completionis. Naꝫ vt ait Jſiō. in. ſ. de summo bono. c. xxix. Qui mente tractauerunt quod pficerēt corpe: simul ⁊ animo punient⁹ ⁊ corpore. Spectat ergo ad completā rationē punitionis iniquorum ⁊ manifestationē diuine iustitie: vt mali cū suis ppriis corporibus perpetuo puniētur. Sic etiā requirit supabūdātissima clemētia ⁊ liberalitas summi dei vt electi sui cū ppriis corporib⁹ eternaliter letētur ⁊ gaudeāt. Fuerūt nāq̄ corpora ipsa instramēta et organa aiarum ad virtutū opera exercēda. Jpſi etenim sancti p⁹o xp̄i amore carnē suā crucifixerunt cū vitiis ⁊ cōcupiscētiis. Et vt ait Paulus Hebreo. xj. Alij distēti sunt nō suscipiētes redēptionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē. Alij ꝯo ludibria et verbera experti: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt: in occisione gladij mortui sunt. Circūierūt in melotis ⁊ in pellib⁹ capr̄inis egētes: angustiati: afflicti: q̄bus dignus nō erat mūdus in sollicitudinib⁹ errātes in mōtib⁹ ⁊ spelūcis: ⁊ in cauernis terre. ¶ Tertio p̄hat exēplo vitas resurrectiōis gñalis. ⁊ Aug⁹. li. xxij. de ciui. dei refert exēplū illud q̄ Valeri⁹ recitat li. j. in rubrica de miraculis. ⁊ Macrobi⁹ li. j. de somno Scipionis. ⁊ Plato in li. de repub. q⁹ q̄dā Pheretres natione Pāphilus miles officio cū vulneribus in plio acceptis vitā effudisse credet: cū duodecima die inter ceteros vna pemptos iacēs tādē esset honorandus igne subito seu recepta aīa seu retenta quicq̄d emersis diebus egerat viderat ve tanq̄ publicū pfessus iudicū humano

generi enūciauit. Faciūt adhuc resurrectionē corporꝝ approbādā exēpla eorꝝ q̄ surrexerūt ꝑ solā v̄tutez dei tā in veteri q̄ in nouo testō. Scribit nāq̄ .iij. Reg. xvij. q̄ Helias p̄cib⁹ suis filiū vidue suscitauit: qr iā mortu⁹ erat. Et de ipso dicit Hiero. in ꝓlogo in Jonā. Jonā sanctū hebrei affirmāt filiū fuisse mulieris vidue sareptane: quē Helias propheta mortuū suscitauit matre postea dicente ad eum: Nūc cognoui q̄ vir dei es tu: ⁊ v̄bū dei in ore tuo v̄itas est. ⁊ .iiij. Reg. iiij. c. hr̄: q̄ Heliseus extinctū filiū mulieris precib⁹ suis ad vitā reuocauit. Luce v̄o. vij. c. ponit resurrectio adolescētis. ⁊ Mat. ix. resurrectio filie archisynagogi. ⁊ Johā. xj. resurrectio Lazari q̄ttuor dies in monumēto iā habētis. ⁊ Act. xx. narrat de Paulo q̄ dū predicaret apud Troadē: q̄dā adolescens noīe Eutycus sup fenestrā cū mergeretur somno graui: cecidit de tertio cenaculo deorsuz et sublat⁹ est mortuus. Ad quē cū descendisset Paulus: incubuissetq̄ sup eū adolescēs ille ꝓtinus viuēs ⁊ incolumis resurrexit. Et vt breui⁹ partē istā cōcludamus omissis alijs in mediū adducem⁹ memorabile illud exēplum de septē dormiētib⁹ q̄d Theodorus ⁊ Rufinus insimul scripserūt. In ciuitate ergo Ephesi orti sunt. s. Maximianus: Malchus: Marcian⁹: Johānes: Serapion: ⁊ Cōstātin⁹. Vi cuz accusati essent Decio: tūc Ephesi existēti q̄ xp̄iani essent: dato eis resipiscēdi spacio vsq̄ ad reditū decij: q̄ ꝓuinciā visitaturus erat dimittuntur. At illi interim patrimoniū suū in pauperes expēdētes: inito cōsilio in mōtez Celiō secesserūt: ⁊ ibi eē secretius decreuerūt. Diu ḡ latētib⁹ sic vn⁹ eorꝝ. s. Malchus: mutato habitu ne cognosceretur ad emēdū panes ciuitatē intrabat. Cuz aūt Decius redijsset ⁊ eos ad sacrificandū perq̄ri iussisset. Malchus territ⁹ ad socios redijt: q̄ sedētes ⁊ colloquētes in luctu ⁊ lachrymis: sicut deus voluit dormierūt. Mane aūt facto cū innotuisset Decio illos ī spelūca latere: iussit os spelūce lapidib⁹ obstrui: vt ibi fame morerent. Mortuo ḡ Decio post annos. cxcvj. tp̄e Theodosij imꝑatoris pullulauit heresis eorꝝ q̄ negabant resurrectionem mortuorꝝ. Uñ ꝯtristat⁹ Theodosius idutus cilicio per singulos dies flebat. Qd̄ misericors de⁹ videns thesaurū sue pietatis aperuit: misitq̄ ī cor cuiusdā burgēsis Ephesi: vt in illo mōte edificaret stabulū pastorib⁹ suis. Cōmētarijs ḡ spelūcā aperiētib⁹ surrexerūt scti: ⁊ putabāt se vna nocte tm̄ dormisse. Malchus v̄o ad vrbē descendere disposuit vt panes emeret: ⁊ q̄d de ipsis diceret sentiret: et cū deuenisset ad os spelūce videns lapides mirat⁹ est. Ueniens aūt ad portā vrbis vidit signū crucis supius depictuz. Inspexit cū admiratiōe ⁊ timore: pariter vrbē ingredit in q̄ neminē cognoscebat: audiebatq̄ hoīes colloquentes de xp̄o. Sicq̄ stupefactus ⁊ attonitus accessit ad eos q̄ panes vēdebant: ⁊ cū argēteos ꝓtulisset mirati vēditores dicebāt adinuicē: q̄ ille iuuenis antiquum thesaurū inuenisset. Malch⁹ v̄o eos ad inuicē loq̄ videns territ⁹: rogabat eos vt ip̄m dimitterēt: ⁊ panes ⁊ pecuniā retinerēt. At illi tenētes eū dixerūt: Uñ es tu q̄ thesauros imꝑatorꝝ inuenisti? Indica nobis ⁊ erim⁹ socij tecū: ⁊ celabim⁹ te. At ille q̄si insanus stabat. Illi v̄o clamare ceperūt: q̄ thesaurū abscōditū inuenisset: adduxerūtq̄ eū ad ep̄m ciuitatis noīe Mamertinū: ⁊ ad ꝓcōsulē nomine antipatrē. Qui dū vidissent argēteos: interrogassentq̄ Malchū vbi illos repperisset: ꝓcidēs añ eos Malch⁹ dixit: Pro deo dicite mihi vbi est Deci⁹ imꝑator q̄ heri fuit in hac ciuitate. Ep̄s dixit: Fili nō est hodie in terra qui Decius imperator nominet. Hic fuit ante longū tp̄s. Malchus dixit: In hoc ego stupeo: ⁊ nemo mihi credit. Sed sequimini me: ⁊ ostēdam vobis socios meos qui sunt in mōte celion: ⁊ ipsis credite. Hoc enim scio q̄ a facie Decij imꝑatoris nos confugimus ⁊ heri sero vidi q̄ ingressus est Decius hāc vrbē: si tamen

hec eſt ciuitas epheſi. Tūc eps dixit p̄ conſuli. Viſio eſt quā vult dñs oñdere in iuuene iſto. Perrexerūt ergo cū eo ⁊ populi plūma multitudo: et inuenerūt ſicut Malchꝰ dixerat. Uidēteſq; facies ſctōꝝ glificauere dñm: nūciauerūtq; rē tā grandē impatori. Qui mox ex ꝓſtan tinopoli epheſum veniēs uit ad locuꝫ vbi ſancti mozabanť: amplexāſq; illos dicebat: Sic video vos tanq̄ ſi viderē dñm reſuſcitātē Lazaꝝ. Tūc dixit ſanctus Maximianꝰ. Crede nobis q̄ pzo pter te ſuſcitauit nos deꝰ. Uere eñ re ſurrexiſtꝰ ⁊ viuiſtꝰ ⁊ ſicut infans eſt in vtero mr̄is nō ſentiens leſionē ⁊ viuit: ſic fuiſtꝰ viuētes iacētes ⁊ dormiētes: ⁊ nō ſētiētes. Et his dictꝭ ꝓſolatꝰ totꝰ po pulus fuit xp̄ianoꝝ: ⁊ cūctis vidētibus inclinātes capita ſua in terrā ſp̄ū dño tradiderūt. Surgēs aūt impatoꝛ eciꝫ dit ſup eos flēs: ⁊ deoſculās eos. Et cū iuſſiſſet fieri loculos aureos in q̄bꝰ mit terenť. In ip̄a nocte apparuerūt impa tori dicētes: vt ſicut hactenꝰ ī terra ia cuerāt: ⁊ de terra ſurrexerāt: ita eos di mitteret: donec illos deꝰ iteꝝ ſuſcitaret Juſſit ergo imperatoꝛ locum illum in honoꝛem et memoꝛiam eoꝝ oꝛnatis lapidibus decoꝛari.

¶ An reſurrectio erit gn̄alis reſpectu electoꝝ: dānatoꝝ: ⁊ puuloꝝ. Caplm. ij.

Ecūdū myſteriū de reſurre ctione gn̄ali declarandū oꝛ gn̄alitatis. In quo aperien dū eſt an reſurrectio erit ge neral. ⁊ ꝑ triplici reſpectu.

Primo reſpectu electoꝝ.
Secundo damnatoꝝ.
Tertio paruuloꝝ.

¶ Primo videdū eſtſi reſurgent electi. Et licꝫ ex p̄cedētibꝰ firmiter habeaťq̄ ſic: tñ nōnulli arguūt in ꝓmiſſ. Et primo q: liberioꝝ eſt aīa ad ꝑplādū deum a coꝛpe eruta q̄ coꝛpi ꝓiūcta: ſꝫ nihil de bet fieri quo aīe electoꝝ ſint minꝰ libe re ad ꝑplādū deum: ergo electoꝝ aīe iterū coꝛpoꝛibꝰ non reunienť. ¶ Scōo arguūt q: nō debet participare ī p̄mo quod p̄eſtat impedimentū in merito: ſed coꝛpus p̄eſtat impedimētū anime in merito: q: vt oꝛ ad Gal. v. Caro cōcu piſcit aduerſus ſp̄m: ergo nō debet par ticipare cum aīa in p̄mio: participaret aūt ſi iteꝝ aīe vniret electe. ¶ Tertio ar guūt q: nō poteſt eſſe reſurrectio niſi a morte ī vitā reparatio: ſꝫ nō oēs homes morienť: q̄ nō oēs reſurgēt. Dicit eñ ī ſymbolo q̄ xp̄s vēturꝰ eſt iudicare vi uos ⁊ mortuos: q̄ aliq̄ iudicabunť qui nunq̄ morienť. Et Piero. ad Marcel lā ait: Quoſdā in fine ſeculi aduenīē xp̄o: nō eſſe mouturos: ſꝫ viuos reptos in īmortalitate repente mutandos. Et Aug. hb̄. ij. de baptiſmo puuloꝝ dicit: Quibuſdā in fine largiet vt mortē iſtā repētina cōmutatione nō ſentiāt. ¶ Ad primū argumētū rñdet Rich. in. iiij. di. xliij. ar. ij. q. ſ. q̄ ꝫ aīa vnita coꝛpori tali quale bꝫ mō nō ſit ita libera ad cōtem plandū deū ſicut a coꝛpoꝛe eruta: tñ hoc nō eſt verū de coꝛpe glificato qua ſe ha bebūt electi in reſurrectione. ¶ Ad ſcōm dicit Rich. q̄ in coꝛpe nr̄o duo ſunt: ſꝫ natura: ⁊ hec nō p̄ſtat impedimētū me rito: ⁊ vitioſitas q̄ p̄ſtat impedimētum merito: ⁊ iō ī electis nō reſurget vitioſi tas coꝛpis: ſed datura. Ad tertiū refert Rich. vbi. ſ. ar. iiij. q. ſ. q̄ falſum eſt di cere q̄ nō oēs homes morienť cū dicatur Geñ. iij. ad Adā. Puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. q̄ ſnīa cecidit ſup oēs q̄ ſm legē nature ab eo erāt deſcēſuri. Unde Paulꝰ Roñ. v. di. Sicut p vnū homem pcatū in hūc mūdum intrauit ⁊ p p̄cm mors: ita in oēs homes mors pertrāſiit: in q̄ oēs peccauerūt. ⁊ Heb. ix. ait: Sta tutū eſt oīb̄ ſemel mori. Quare dicēdū eſt q̄ ad ſoluēdū debitū oꝛiginalis pcti oēs homes morienť. In ſymbolo ꝛo dī q̄ xp̄s iudicabit mortuos q̄ iaꝫ mortui ſunt: ⁊ viuos q̄ ſcilꝫ viuūt in p̄ſenti: licꝫ ſint mouturi. Piero. etiā p tanto dixit q̄ſdā nō mouturos: q: poſt mortē quaſi ſtatim reſurgēt. Aug. aūt dictū ſuū cor rexit li. ij. retractationū. c. xxij. ¶ Scōo videdū eſt ſi reſurgent oēs adulti dāna

ti. Et hoc ꝓpter ꝟbū ꝓpbe di. Nō resurgēt impij ī iudicio. Ad qd̄ rn̄det Rich. ar.ij.q.ij. ꝙ illud ꝟbuz intelligit vel de resurrectiōe spūali in p̄senti iudicio mīe vel de resurrectiōe corpali gl̄iosa: qd̄ pz ex ꝟbis sequētib⁹ vbi subdit. Neqꝫ peccatores in cōsilio iustoꝝ. ¶ Tertio vidēdū est an resurgēt paruuli q̄ cū solo originali decesserūt? Et q̄busdā videtur ꝙ nō: eo ꝙ resurrectio erit ꝓpter plenam retributionez meritoꝝ: sed paruuli tam purgati a pctō originali ꝙ̄ illi q̄ in peccato originali decedūt: nō meruerūt nec demeruerūt: ergo nec illi nec isti resurgēt. Sed in cōtrariū est sentētia omniū theologoꝝ. Jō Rich. vbi. s̄. q. iij. dicit: ꝙ paruuli q̄ cū originali decesserunt resurgēt. Rō est: qꝛ ꝓ pctō originali obligatur hō ad penā dāni: pctm̄ aūt originale cōtrahit illa aīa per sui vnionē cū infecta carne: et ideo cōueniēs est vt aīe paruuloꝝ carētiā visionis dei perpetuo patiētur suis corporib⁹ vnite: per quoꝝ cōtagionem incurrerūt obligationē ad penā. Ad rationē ergo in cōtrariū dicēdū ꝙ q̄uis in paruulis nō sit act⁹ merēdi vel demerendi: in illis tn̄ in quib⁹ remissum est pctm̄ originale est radix merēdi: scz gr̄a gratū faciēs: ⁊ illis quibus nō est remissum est radix demerēdi scilz habitualis cōcupiscētia: ⁊ iō resurgent tam isti ꝙ̄ illi. Ex quib⁹ oībus cōcludimus resurrectionē corporum futurā ad oēs hoīes se extēdere.

¶ Qualr̄ mortui resurgēt respectu loci: dispositionis: ⁊ finis. Cap̄. iij.

Tertium mysteriū de resurrectione gn̄ali d̄r q̄litatis. In quo aperiēdum est qualiter mortui resurgēt ⁊ hoc triplici respectu.

Primo respectu loci.
Scd̄o respectu dispositionis.
Tertio respectu finis.

¶ Primo vidēdū est qualr̄ mortui resurgēt respectu loci: in q̄bus. s. locis resurrecturi sunt. Et dicit Rich. ī. iiij. q. xliij. ar. v. q. iij. ꝙ si corpora mortuoꝝ siue illorū pulueres fuerint in monumētis: ibidem reformabunt ⁊ surgēt. iuxta illud Ezech. xxxvij. Ecce ego aperiā tumulos vr̄os: ⁊ educā vos de sepulcris vr̄is popule meus. ⁊ glo. sup illud Mat. xxvij. Monumenta apta sunt ⁊c. di. Monumēta apta sunt in typū resurrectiōis future. Si aūt corpora non erūt in monumētis resurgēt in illis locis ī q̄bus tpe resurrectionis erit pars p̄ncipalior corporis. Si aūt illo tpe cōtingat alicuius corpis partes esse in plurib⁹ locis: vtpote qꝛ medietas cordis esset in vno loco: ⁊ medietas in alio: ⁊ sic de capite ⁊ alijs mēbris: tūc resurrectio fiet ī loco vbi deus volet. Si aūt in vno loco esset cor totū: ⁊ ī alio totū caput: tūc q̄dā dicūt: ꝙ resurrectio fiet in eo loco vbi erit cor: qꝛ ip̄m format̄ priusq̄ cetera mēbra: vt dicit Arist. in. xiij. de aīal. Et sic dicit Auicēna. Cor est primū mēbrū in vita: ⁊ est primū principiū venarū ⁊ neruoꝝ: ⁊ ab ipso tāq̄ a primo principio deriuat̄ per totū corpus influētia aīe vitaliū motuū causatiua: qꝛ ab ipso est prima origo spirituū q̄ sunt delatiui influētie ipsi⁹ aīe. Circa cor etiā alia mēbra cōgregant̄: sicut circa cētrū: ⁊ est illud qd̄ vltimo morit̄ in hoīe. Alij dicūt ꝙ hō resurget vbi tunc erit caput: qꝛ vt habet̄. ff. de reli. ⁊ sump. fu. l. cū in diuersis. Jbi est hominis sepultura: vbi est caput eius sepultuz. Amb. etiā ī glo. sup illud ps̄. cxviij. Uide humilitatē meaz ⁊ eripe me. dicit ꝙ caput totū corpus dirigit ⁊ sensibus implet: ⁊ ibi exp̄sse videt̄ attribuere sibi primatū inter oēs partes totius corporis. Quicquid autez de hoc sit relinquamus ipsi deo cuius virtute vt dictuz est resurrectio mortuorum fiet. ¶ Secūdo videndum est qualiter mortui resurgēt respectu dispositiōis: ⁊ hoc quantuz ad tria.

Primo quantū ad etatē.
Scd̄o quantū ad quantitatē.
Tertio quantū ad deformitatē.

¶ Primo quantū ad etatē querit̄ si oēs resurgēt ī eadē etate. Et respōdet Ri-

char.in.iiij.dis.xliiij.ar.j.q.viij.ꝙ etas
pōt accipi duplr. Uno mō ꝑ toto tpe q̄
vixit hō ab instanti sue reformationis:
et vsq; ad instans sue reformationis:
sic nō oēs in eadē etate resurgent. Alio
mō ꝑ statu corporis ⁊ virtutis q̄ ex an
nis in humano corpore relinquitur: ſm
quē modū accipiēdi etatez, dicimus: ꝙ
Adā factus fuit ī etate virili. Et sic oēs
in eadē etate resurgēt: qꝛ oēs resurgent
in statu corporis ⁊ naturalis virtutis:
quā habituri erāt si tantū vixissent vel
habuerūt q̄ tātū vixerūt: q̄ est in tpe ad
qd̄ terminat modus ꝑficiēdi: q̄ circiter
de lege cōi est illud tps quo xp̄s mortu-
us est. Propterea glo. Eph. iiij. quā ma
gister sen. inducit in textu: dicit: Oēs in
eadē etate resurgēt in qua xp̄s mortuꝰ
est ⁊ resurrexit: cuiuscūq; etatis mortui
fuerit. ⁊ Aug. xxij. li. de ci. dei. c. xv. inq̄t
Qd̄ cōmemorauit apl̄s de mensura eta
tis plenitudinis xp̄i: sic accipiamus di-
ctum: vt nec vltra nec infra iuuenilem
formā resurgāt corpora mortuoꝝ: sed in
ea etate ad quā xp̄m ꝑuenisse cognoui-
mus. ¶ Scd̄o quantū ad quantitatē q̄-
runt doctores: vtrū oēs resurgēt in ea-
dem forma? Et respōdet Rich. vbi. s̄. q.
ix. ꝙ nō. ſz quilibet resurget in ea quā-
titate ⁊ mēsura siue statura q̄ vnicuiq;
indiuiduo debebat in termino motus
ꝑficiēdi ſm naturalē virtutē caloris ex
tendētis humidū ⁊ humidi suscipiētis
extensionē. Si aūt ꝑ errorez nature vel
ꝑ nimiā superabundantiā materie esset
indebitus quātitatis excessus: vel dimi
nutio siue defectus: diuina potētia sup
plebit vel resecabit ꝓut plene ponit Au
gu. li. xxij. de ciui. dei. c. xv. ¶ Tertio quā
tum ad deformitatē querit: vtrū corpo
ra resurgentiū resurgēt cū deformitati-
bus suis. Et q̄dā arguunt ꝙ sic. Primo
qꝛ cicatrices sunt deformitates in corpo
re: sed corpus xp̄i resurrexit cū cicatrici-
bus: vt ptz Joh. xx. ergo multo fortius
resurgēt alia corpora cū suis deformita
tibus. Scd̄o arguūt: qꝛ Aug. dicit. xxij.
de ciui. dei. c. xvij. ꝙ mulieres in sexu fe
mineo resurgēt: sed femineus sexus est
ex defectu nature ⁊ p̄ter eius intentio-
nem: qꝛ sicut dicit Arist. in. xvj. de aīali-
bus. Femina est vir occasionatus. i. im
perfectus: ergo aliqua deformitas erit
in illis resurgētibus. Sed in ꝯtrarium
est autoritas Aug. in Enchiridion dicē
tis: Resurgēt corpora sctōꝝ sine vllo vi
tio seruata integritate nature. Respon
dent ergo doctores theologi ꝙ sicut ac
cipi pōt ex snīa Aug. xxij. de ciui. dei. c.
xix: Oīs deformitas reducit vel ad illā
q̄ est ex parte coloris: vel ad illā que est
ex parte figure: vel ad illā q̄ est ex parte
diminutionis partiū: vel ad illā q̄ est ex
parte supabūdantie. Quocūq; mō acci
piat deformitas: nullo pacto erit in cor
poribus electoꝝ. Corpora aūt dānatorū
resurgent sine deformitate q̄ est ex par-
te diminutionis partiū: qꝛ vt apl̄s dicit
j. Coꝝ. xv. Mortui resurgēt incorrupti:
idest sine diminutiōe. ſm glo. Sed vtrū
resurgent sine deformitatibus alijs du
biū est. Et q̄daz dicunt ꝙ deformitates
alie manebūt in eis ad maiorē cōfusio-
nem illoꝝ. Alij ꝟo dicūt ꝙ resurgent si-
ne illis: qꝛ in reparatione corporis resur
gentis magis attendet nature ꝑfectio
q̄ cōditio que prius fuit. Hoc tn̄ Aug.
in Ench. relinq̄t indeterminatū dicens:
ꝙ nos fatigare nō debet eoꝝ īcerta ha-
bitudo vel pulchritudo: quoꝝ erit cer-
ta ⁊ sempiterna dānatio. ¶ Ad primum
ergo argumētū respōdet Augu. xxij. de
ci. dei. c. xx. ꝙ cicatrices in corpore xp̄i ⁊
in corporibus martyrū: vt etiā tactū est
in sermone p̄cedēti: nō erūt ad deformi
tatem: sed ad dignitatē ⁊ decorē. ¶ Ad
scd̄m argumētū notandū ꝙ vt Aug. di
cit. xxij. de ciui. dei. c. xvij. Aliq̄ voluerūt
dicere ꝙ oēs resurgēt in sexu virili pro-
pter verbum apl̄i q̄ ait Ephe. iiij. Donec
oēs occurramus in virū ꝑfectum. Et sic
Aug. exponit. Vir d̄r hic nō a sexu: ſz a
virtute: nō corporis: sed mētis ꝑ quem
modū mulier sctā vir est. Et ſm hoc d̄r
in ps̄. j. Btūs vir q̄ nō abijt in cōsilio ⁊c.
qd̄ intelligi etiā pōt de muliere. Dicens

dum ergo ꝙ sicut viri resurgent in sexu virili: sic mulieres in femineo: qꝛ hoc exigit natura indiuidui ⁊ ꝯgruit ꝑfectioni speciei: ⁊ erit occasio laudādi sapientiā dei. ⁊ vt ait Aug. vbi. s. Mēbra feminea nō erūt accōmodata veteri vsui sed nouo decori quo nō alliciat aspiciētis cōcupiscētia q̄ nulla erit: sed dei laudet sapientia atq; clemētia. Quis igit mulier generet preter intentionē naturę particularis: est tn̄ de intētione naturę vniuersalis: q̄ vtrūq; sexū requirit ad ꝑfectionē humane spēi: nec erit post resurrectionē in illo sexu cōfusio: qꝛ sicut dicit Aug. nō erit ibi libido que cōfusionis causa est. Nā prius q̄ peccassent nudi erāt: ⁊ nō ꝯfundebant vir ⁊ femina. Vn̄ nec post resurrectionē vestib⁹ opus erit. ¶ Tertio videndū est qualiter mortui resurgent respectu finis. Et ad hoc dicimus ꝙ vt ex p̄cedētibus colligi potest: finis damnatorū erit vt cū corporibus eternaliter crucient: finis aūt electoꝝ erit: vt cū corporibus in ꝑpetuū letent ⁊ cōsolent. Sed dubiū in hoc orit vtrū electoꝝ beatitudo maior erit post iudiciū q̄ ante? Et respōdet Rich. dist. xlviij. ar. ij. q. vij. ꝙ maior erit extēsiue: eo ꝙ modo nō habēt nisi beatitudinez aīe: tunc aut erūt beati ⁊ in aīa ⁊ in corpore. Beatitudo etiaz cuiuslibet aīe erit maior extēsiue: qꝛ nunc gaudet de bono ꝓprio: tūc autē gaudebit ⁊ de suo ⁊ de corporis bono. Aliqui tamē dicūt ꝙ nō erit maior intensiue. Sed cōtra eos est autoritas magistri dicētis in tex. Peracto iudicio ampliorē gloriā sue claritatis deus monstrabit electis: non ꝙ aīa sit receptura maiorē glorie habituz: sed qꝛ augebit ꝑfectio sue naturalis virtutis. Quāto aūt perfectior est naturalis aīe virtus: tāto cū equali adiutorio supernaturali deū clarius videt. Qꝛ autē ꝑfectior futura sit ꝑ corpis resumptionem naturalis aīe virtus. Rich. vbi. s. ꝓbat sic: Quanto res habet ꝑfectiorem essendi modū: tāto ꝑfectius pōt habere sue virtutis operationē, Sed aīa beata per sui corporis resumptionez habebit perfectiorē essendi modum q̄ modo: qꝛ oīs pars habet perfectiorē modū essendi in toto q̄ separata: ideo habebit ꝑfectiorē naturalē virtutem q̄ modo. Preterea natura recta nō appetit naturaliter habere aliquid quo habito non fieret perfectior ꝟm modū essendi nec ꝟm virtutem: sed si cuiuslibet anime beate est natura recta: ⁊ quilibet naturaliter appetit resumptionem corporis proprij ergo per illam resumptionē quilibet ꝑfectior fiet ꝟm essendi modū vel ꝟm virtutem. Perfectiorem ergo habebūt anime essendi modū ⁊ virtutē post reassumptionē corporꝝ q̄ ante: ⁊ per ꝯn̄s maiorem beatitudinem. Qꝛ aūt aīa in corpore corruptibili imperfectiorem habeat suam operationē naturalem q̄ separata: hoc est per accidens. s. ratione corruptibilitatis corporis. Quia vt dr̄ Sap. ix. Corpus qd̄ corrumpitur aggrauat aīam. Sed vt dicit Aug. xij. super Gen. versus finē. Cū aīa hoc corpus iam nō aīale: sed per futurā cōmutationē spirituale receperit: perfectū habebit naturę sue modū obediens ⁊ imperans viuificata ⁊ viuificans tam ineffabili facilitate vt sit ei glorie qd̄ fuit sarcine. Erit itaq; in illa generali resurrectione supꝛ admiranda leticia: ⁊ iocūditas amicoꝝ dei: qui ex affectu experient q̄ fructuosum est ꝓpter christum quoscūq; subire labores. Et ecōuerso ꝟo damnati miseri ⁊ pene acerbitate cognoscent quanta est stulticia: quanta dementia negligere aīam: ⁊ fouere corpus: cōtemnere celū: ⁊ querere munduz: resistere deo: ⁊ seruire diabolo. Sollicite igitur prouidēdū est vt ab ipsis ipijs separati ꝑ bona opera ⁊ veram penitentiaz annumerari valeamus angelicis choris ordinibusq; sanctorum collaudantes ⁊ benedicentes deum per immortalia seculoꝝ secula. Amen.

¶ De ascēsiōe saluatoris nostri iesu xp̄i quando vidētibus discipulis celos ascēdit.

Sermo. lxxiiij.

In festo ascensionis.

Assumptus ē in celū ⁊ sedet a dextris dei. Scribunt hec ꝟba originaliter Mar. vlti. et in euāge. p̄sentis solēnitatis. Jocūdissimū nouū ascensionis ie su xp̄i filij dei merito excitare dz mētes nr̄as: subleuareq; oīm corda ad ardentissime desiderādū bonū illud summuz ac copiosum: qđ cū q̄sq; acq̄sierit nūq; amittet. Neq; amplius excusare se hoies p̄nt si se ignaros p̄misse felicitatis dicāt cū ipse iesus nō solū verbo: sed experiētia facti ostēderit clarius ad supos iter. Qđ Micheas p̄dixit. c. ij. Ascendit pādes iter añ eos. Profecto res clarissima ⁊ admiranda fuit: dū xp̄s quadragesima die post q̄ surrexit a mortuis vidētibus discipulis eius alijsq; deuotis q̄ plurimis ⁊ b̄ndicta mr̄e: de mōte oliueti celū cōscēdit. Quapropter vt hec oia cūctis innotescāt: ad xp̄i ascēsionē dirigamus animū ⁊ verba. De qua in p̄senti sermone tria mysteria ꝓponimus cōtemplanda.

Primū dicitur dignitatis.

Scōm cōgruitatis.

Tertium qualitatis.

¶ De dignitate ⁊ preeminentia xp̄i: que notatur p̄ hoc q̄ sedet a dextris dei: et quid per derteram intelligitur. Cap̄. j.

Primū mysteriū contemplādū de ascensiōe xp̄i dz dignitatis: quia ascendit ⁊ sedet a dextris dei. i. preeminet oīb⁹ creaturis ⁊ angelis ⁊ hoīb⁹. Jurta illud qđ scribit apls ad Ephe. j. Cōstituit illū ad derterā tuā i celestib⁹ supra oēm p̄incipatū ⁊ ptātē ⁊ virtutē ⁊ dñationē: ⁊ oē nomē q̄ noīat: non solū in hoc seculo: sed etiā in futuro. Sed ꝑ clariore huius partis itelligētia tria sunt hic dubia declarāda.

Primū vtrum xp̄o ꝓueniat sedere ad derteram patris.

Scōm vtrū sedere ad derterā patris cōueniat xp̄o ꝟm q̄ homo.

Tertiū vtrū alijs a xp̄o ꝓueniat sedere ad derterā patris.

¶ Ad p̄imū dubiū arguūt q̄dam⁹ q̄ nō ꝓuenit xp̄o sedere ad derterā p̄ris: neq; bñ aiūt ita de xp̄o loquētes. Primo sic. Nullū corporale cōpetit deo q̄ ipse est: sed dextera ⁊ sinistra sunt dr̄ie positionū corporaliū: q̄ nō ꝓueniūt deo. ¶ Secūdo si filius sedet ad derterā: q̄ p̄ ad sinistrā: sed dertera nobilior est sinistra: q̄ p̄ sedet i parte ignobiliori. ¶ Tertio stare ⁊ sedere sunt oppositā. sed Act. vij. Stephanus vidit iesum stātē a dextris virtutis dei: q̄ nō sedet. Sed ꝺ sic arguentes p̄ius opponam⁹ testimonia scripturaꝝ deinde soluemus obiecta. In symbolo nāq; apl̄oruz ꝺr: Ascēdit ad celos: sedet ad derterā dei p̄ris oipotētis. Et i symbolo patrū. Ascēdit in celū sedet ad derterā p̄ris. ⁊ ad Eph̄. j. c. scribit: Cōstituens illū ad derteram in celestibus. ⁊ ad Col. iij. Xp̄s est in dextera dei sedens. ⁊ ad Heb. j. Sedet ad derterā maiestatis in excelsis. ⁊. x. c. Sedet i dertera dei patris. ⁊ ad Roma. viij. Xp̄us iesus est ad derterā dei q̄ etiā interpellat p̄ nobis. ⁊ Mar. xiij. Lu. xxij. Mat. xxvj. Erit filius hoīs sedens a dextris virtutis dei. Vōc p̄dixit dauid p̄s. cx. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Qz aūt hec ꝟba de xp̄o dicant: p̄z ex eo q̄ Paul⁹ ad Heb. j. c. ait: Ad quē aūt angelorz dixit aliq̄n deus: sede a dextris meis. Et xp̄s Mat. xxij. dixit: Quō dauid vocat eū in spiritu dñm dicēs: Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis. Et si iudei negarēt testimoniū pauli ⁊ xp̄i asserentes verba ista de alio: nō de ipso xp̄o affirmari debere statim incredulitatē eoz cōuincimus q̄ doctores ipsoz. Nā rabbi ionathā apō hebreos ꝓbatissimus in sua trāslatiōe chaldaica ait: Dixit dñs verbo suo. Et rabbi ioden super illud p̄s. xvij. Dedisti mihi protectionē salutis tue: ⁊ dertera tua suscepit me. inq̄t: In futurū dē⁹ sanctus ⁊ b̄ndictus cōuertere faciet regem messiā ad derterā suā. Sicut scriptū est p̄s. cx. Dixit dñs. d. meo: se. a dex. meis.

Istud insup tenet rabbi moyses addar
sam. Pro solutione igit obiectoꝝ notā
de sunt tres veritates. ¶ Prima veritas
ꝙ hoc nomē dextera in scripturis inue
nit de deo dictū. Unde Exod. xv. Dextera
tua dñe magnificata est in virtute: dex
tera tua ꝑcussit inimicū. ⁊ ps. xv. Dele
ctationes in dextera tua vsq; in finē. et
ps. xx. Dextera tua īueniat oēs q̄ te ode
rūt. ⁊ ps. xlvij. Justicia plena est dexte
ra tua. ⁊ ps. cxvij. Dextera dñi fecit vtu
tē: dextera dñi exaltauit me. ⁊ ps. cxxxv
ij. Saluum me fecit dextera tua. ⁊ Esa.
xlviij. Dextera mea mēsa ē celos. ⁊ Aba
chuc. ij. Circūdabit te calix dextere dñi.
¶ Scda veritas: qꝛ cū dicimus xp̄m ad
dexterā p̄ris sedere: non intelligimus ꝑ
dexterā aliq̄d corporale. Sed locutio est
metaphorica: quales ⁊ alie cū dicimus
oculos dñi brachiū dñi ⁊ sīlia: ꝑ q̄ desi
gnant spūales ꝓprietates siue opatio
nes diuine. Hinc Damas. in. iij. suarum
sniarū ait: Nō localē dexterā patris di
cimus: qualiter em̄ q̄ īcircūscriptibilis
est localē adipiscet dexterā. ¶ Tertia ve
ritas: ꝙ noīe dextere intelligunt tria. s.
glia diuinitatis: btitudo: ⁊ iudiciaria
potestas. Ex quo ꝟm Aug. li. de symbo
lo. ⁊ Damascenū. Sedere ad dexterā pa
tris nil aliud est nisi cū p̄re habere glo
riam diuinitatis ⁊ beatitudinē: ⁊ iudi
ciariā potestatē. ⁊ hoc incōmutabiliter
⁊ regaliter. Unde Damas. inquit: Dexterā
patris dicimus gloriā ⁊ honorē diuini
tatis: in qua dei filius extitit añ secula:
vt deꝰ ⁊ p̄ri cōsubstātialis. ꝟm ꝟo Tho:
iij. parte. q. lviij. ar. ij. Hec prepositio ad
vel in: cū dicimus ad dexterā vel in dex
tris: solā distinctionē ꝑsonalē importat
⁊ originis ordinē: nō aūt gradū nature
vel dignitatis q̄ nullus est in diuinis ꝑ
sonis: qꝛ ꝟm Athanasiū tres ꝑsone coe
terne sibi sunt ⁊ coequales. Et sic solui
mus primū obiectū ostēdētes ꝙ nō d̄r
dextera corporaliter de deo. ¶ Ad scd̄m
ꝟo respōdet Aug. in li. de symbolo. In
illa beatitudine oīa dextera sunt: qꝛ nul
la est ibi miseria. Uerūtm̄ vt inq̄t Tho,
vbi. s. ad. iij. nullo mō pōt dici ꝙ p̄r se
deat ad dexterā filij vel spūssctī: qꝛ filiꝰ
⁊ spūssctūs trahūt originē a patre ⁊ nō
ecōuerso. Sed spūssctūs ꝓprie pōt dici
sedere ad dexterā patris vel filij ꝟm sen
sum predictum. Uerūtamē ꝟm quādam
appropriationē attribuitur filio equali
tas. Unde Aug. ait: In patre est vnitas
in filio equalitas: in spūsancto vnitatis
equalitatisq; cōnexio. Confirmat hanc
sentētiā Alex. in. iij. summe. q. xxiiij. mē.
iij. vbi ait: Sedere ad dexterā patris im
portat distinctionē personarū ⁊ equali
tatem persone ad personam in gloria ⁊
honore: sed sic se hꝫ spūssctūs ad patrē:
ergo ei cōuenit sedere ad dexteraꝫ p̄ris.
Sed de equalitate dupl̄r loq̄ possumꝰ:
scꝫ ꝓprie vel ꝑ appropriationē: ꝟm ꝙ ꝓ
prie sumit nō dicit aliud equalitas ī di
uinis nisi diuinā essentiā vel virtutez q̄
nō est maior in ꝑsonis in vna q̄ꝫ in alia
sꝫ vna eadē ī q̄ coequant ꝑsone hoc mō
est vna equalitas ī diuinis ꝑsonis sicut
vna essentia. Alio mō sumit equalitas
in diuinis ꝟm appropriationē: ⁊ sic ap
propriat filio. Ad tertiū obiectū dicimꝰ
ꝙ visio stephani fuit eodem modo quo
xp̄s auxiliū sibi prestare iam erat para
tus. Unde Greg. in homel. inquit: Sedere
iudicātis est: stare ꝟo pugnātis vel ad
iuuātis. Stephanus ergo in labore cer
taminis positus stantem vidit quē ad
iutorem habuit. Sed hunc post ascen
sionem Marcus sedere describitur: qꝛ
post assumptionis sue gloriam iudex in
fine videbitur. ¶ Secundum dubium
erat: vtrum sedere ad dexteram patris
conueniat christo ꝟm ꝙ homo. Et ad h̄
dicunt sanctus Tho. vbi. s. ar. iij. ⁊ Ale
xan. vbi. s. mē. ij. ꝙ cum nomine dextre
intelligantur tria supradicta: scꝫ gloria
diuinitatis: beatitudo: ⁊ iudiciaria po
testas: hec prepositio ad: quendam ad
dexteram accessum significat: in quo de
signatur conuenientia cum quadam di
stinctiōe. Qd̄ potest esse tripliciter. Pri
mo vt sit cōueniētia in natura: ⁊ distin
ctio ī ꝑsona. Et sic xp̄s ꝟm ꝙ filiꝰ dei se

det ad dexterā patris: qꝛ habet eādem
naturā cū patre. Uñ gloria diuinitatꝫ:
beatitudo: ⁊ iudiciaria potestas cōue-
niunt essentialiter filio sicut ⁊ patri et
hoc est esse in equalitate patris. Scdo
potest intelligi ꝟm gratiā vnionis que
importat ecōuerso distinctionē nature
et vnitatē suppositi siue ꝑsone. Et ꝟm
hoc xp̄s ꝟm ꝙ hō est filius dei ⁊ per cō
sequēs sedet ad dexterā p̄ris ꝟm equa-
litatē honoris: inquātū eodem honore
veneramur ip̄m filiū dei cū eadē natu-
ra assumpta. Humanitas quidem xp̄i
ꝟm ꝯditionē sue nature nō habet glo-
riā vel honorē diuinitatꝫ: quā tñ habet
ratione persone cui vnitur. Uñ Dama-
scenus ait: In gl'ia diuinitatis dei filiꝰ
existens ante secula vt deus ⁊ patri cō
substantialis sedet cū glorificata ei car
ne eiꝰ. Adoratur em̄ vna ypostasis vna
adoratione eius cū carne eius ab om̄i
creatura. Tertio potest intelligi ꝟm ꝙ
homo ꝟm cōditionē nature: ⁊ hoc ꝟm
gratiā habitualē que abundantior est
in xp̄o pre oībus alijs creaturis: intātū
ꝙ ipsa natura humana in xp̄o beatior
est ⁊ super oēs alias creaturas habens
regiam ⁊ iudiciariā potestatē: ⁊ sic esse
in equalitate patris nō pertinet ad ip-
sam naturā humanā xp̄i: sed solum ad
personā assumentē. Nihilominꝰ sic ꝟm
ꝙ homo sedet ad dexterā patris. s. ꝟm
Aug. in bonis paternis potioribꝰ pre
ceteris creaturis qꝛ oēs alias precellit
in beatitudine ⁊ iudiciaria potestate vt
predictū est. Tertiū dubiuꝫ erat vtrum
alijs a xp̄o ꝯueniat sedere ad dexteram
patris. Nam Aug. in lib. de symbolo.
Sedere ad dexterā est habitare in eius
beatitudine. Sed oēs electi sunt beati
ergo oēs sedent ad dexterā. Quod con
firmari potest ꝑ illud Mat. xxv. Sta-
tuet oues quidē a dextris. Cōtrariū tñ
videtur esse ex eo ꝙ apl's ad Heb. j. ait:
Cui em̄ dixit aliqñ angeloꝝ: sede a dex-
tris meis: q̄si dicat nulli. Rñdet g̃ san-
ctus Tho. ꝙ xp̄s sedet ad dexteram pa
tris inquantū ꝟm diuinā naturam est
in equalitate patris. Scdm humanam
ꝟo est in excellenti possessione bonoruꝫ
diuinoꝝ pre ceteris creaturis: qd̄ nulli
homini vel angelo cōuenit. Sedere er
go in dextera non significat simpl'r esse
in beatitudine sed habere beatitudinē
cum quadā dominatiua ptāte et quasi
ꝓpriā naturalē: quod soli xp̄o ꝯuenit.
Potest tñ dici ꝙ omnis beatus etsi nō
sedeat: sit tñ ad dexterā dei constitutꝰ.
Considerem⁹ itaqꝫ ex his q̄ dicta sunt
quanta est gl'ia filij virginis beate. quē
adorant angeli: cui oēs obediñt creatu
re in cuiꝰ nomine flectitur omne genu.
Uhe stultis gētibus ip̄m despiciētibꝰ:
Uhe duris iudeis in eū nō credentibꝰ.
Uhe malis xp̄ianis illū nō sequentibꝰ.
Hic est ille iesus qui ꝓ nobis carnem
assumens deus ⁊ homo trigintatribus
annis cuꝫ hominibꝰ habitauit. Hic est
ille qui affixꝰ pependit in ligno in me-
dio latronū spinis coronatꝰ. Hic q̄ ter
tia die resurrexit a mortuis. Hic qui re-
gnabit in eternum cuius regni nō erit
finis ꝟm angeli sentētiā Luc. j. Hic est
deniqꝫ de quo duꝫ ascenderet ad celos
angeli dixerunt tanta preconia. Nam
postq̄ nube tectꝰ videri desijt discipu-
li intuebant̄ in celū suspēsis vultibꝰ et
erectis luminibꝰ. Et ecce duo viri: idest
angeli in specie viroꝝ apparētes iuxta
illos in propinquo scꝫ aere in vestibus
albis in signū solēnitatis ⁊ leticie: qui ⁊
dixerūt vt habetur Actuū. j. Uiri gali-
lei cur statis aspicientes in celū: quasi
admirātes ⁊ stupidi de hoc qd̄ vidistis
⁊ quasi tristes ⁊ desolati de hoc ꝙ ma-
gistri vestri presentiā corporalē perdi-
distis. hic iesus qui assumptus est a vo
bis in celum ⁊ ascēdere potuit: qꝛ opus
a patre sibi impositū consummauerat:
ne contristemini: qꝛ sic veniet quēadmo
dum vidistis eū euntē in celum. O felix
regnū quod nō deficiet. O rex inclyte
qui ⁊ seruos tecū regnare promittis. O
gens sancta amicoꝝ tuoꝝ qui vocē tuā
dulcissimaꝫ erunt audituri Mat. xxv.
Uenite benedicti patris mei possidete

paratū vobis regnū a ꝯstitutiōe mundi. Tu igit̄ rex gl̄ie xp̄e. Tu patris sempiternus es filiꝰ. Tu ad dexterā dei sedes in gl̄ia p̄ris. Iudex crederis esse vēturꝰ. Tu ergo q̄sumꝰ famulis tuis subueni quos pcioso sanguine redemisti.

¶ Qꝛ ascensio christi congrue celebrata est respectu temporis: persone: et termini.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ꝯtēplādū de ascēsione xp̄i d̄r congruitas. Cōgrue nāq; cōuenientissimeq; facta fuit ascensio illa. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu tp̄is.
Scd̄o respectu persone.
Tertio respectu termini.

¶ Primo fuit cōgrue ascensio xp̄i celebrata respectu tp̄is. Quia die quadragesimo postq̄ vite autor a mortuis surrexit ascēdit ad celos. Potuisset q̄dem antea ascendisse: sed sic differre voluit vt veritatē resurrectionis ꝓbaret. Difficilius em̄ erat probare veritatē resurrectionis q̄ passionis: qꝛ a prima die vsq; ad tertiā vere probari nō poterat mors. Sed ad verā resurrectionē ꝓbādam: plures dies requirebant̄. Et hoc est quod dicitur Actuū. j. c. Prebuit seipsum viuū post passionē suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis: ⁊ loquens de regno dei. Hinc Leo papa in sermone de ascensione inquit: Quadragenariꝰ hodie dieꝝ completꝰ est numerus sacratissima ordinatione dispositus ⁊ ad vtilitatē nostre eruditionis impensus: vt dū a dn̄o in hoc spacio mora p̄sentie corpalis extendit̄: fides resurrectionis documentis necessarijs muniret̄. Et iteꝝ in eodē sermone ait: Non hi dies q̄ inter resurrectionē dn̄i ascēsionēq; fluxerunt ocioso transiere discursu: sed magna in eis cōfirmata sunt sacramēta: magna sunt reuelata mysteria. In his metus dire mortis aufertur: ⁊ nō solū aīe: sed etiā carnis īmortalitas declarat̄. In his ꝑ insufflationē dn̄i infundit̄ apl̄is spiritussctūs: et beato Petro supra ceteros post regni claues ouilis dn̄ici cura mādatur. In his duobꝰ discipulis tertius in via dn̄s iungit̄ comes: ⁊ ad oēm nr̄e ambiguitatis caliginem detergendam pauentiū vel trepidātiā tarditas increpat̄ flāma fidei illuminata corda cōcipiūt: ⁊ q̄ erāt tepida reserante dn̄o scripturas efficiuntur ardentia. Hec ille.

¶ Scd̄o fuit congrue ascēsio xp̄i ꝑacta respectu ꝑsone vbi a doctoribꝰ querit̄. An fuit ꝯueniēs xp̄m ascēdere? Et posset q̄s arguēdo dicere ꝙ non. ¶ Primo qꝛ pb̄s dicit in. ij. de celo ⁊ mūdo. Illa q̄ optimo mō se hn̄t possidēt suū bonū sine motu: sꝫ xp̄s optimo mō se habuit ⁊ ꝟm diuinā naturā: qꝛ est summū bonū: ⁊ ꝟm humanā: qꝛ erat optime glorificatꝰ: ergo nō ꝯueniebat illi aliquis motus: sꝫ ascēsio est q̄dā motꝰ q̄re videtur ꝙ nō debebat ascēdere. ¶ Scd̄o oē qd̄ mouet̄: mouet̄ ꝓpter aliq̄d melius: sed xp̄o nō fuit meliꝰ esse in celo q̄ ī terra: nec quātū ad aīaꝫ: nec quātū ad corpus qꝛ vbiq; eque btūs: ergo nō debebat ascendere. ¶ Tertio si post resurrectionē suā fuisset cū hoībꝰ ꝯuersatꝰ vel gloriosus regnasset ī terris: multo plures eū seq̄rent̄ q̄ mō: ergo debuit nobiscū manere ⁊ nō ascendere in celum.

¶ Pro declaratione veritatis ⁊ hoꝝ solutione rn̄det sctūs Tho. iij. pte. q. lvij. ar. j. Qꝛ locus dꝫ eē ꝓportionatꝰ locato Xp̄s aūt ꝑ resurrectionē vitā īmortalē ⁊ incorruptibilē inchoauit: locus v̄o ī quo habitamꝰ est locꝰ gn̄atiōis ⁊ corruptiōis sꝫ locus celestis est locus incorruptiōis: iō ꝯgruēter xp̄s ad locū illuꝫ se trāstulit. Ad p̄mū ergo dicit Tho. ꝙ deꝰ est q̄ possidet suū bonū sine motu: qꝛ oīno īmutabilis est. Quelibet autem creatura est aliquo mō mutabilis ꝟm Aug̃. viij. sup Gen̄. ad litterā. Et qꝛ natura assumpta a filio dei remāsit creatura: nō est inconueniēs si ei aliq̄s motus attribuat̄. Ad scd̄m rn̄det sanctus tho. ꝙ xp̄o ascēdēti nihil accreuit quātū ad ea q̄ sunt de essentia gl̄ie siue ꝟm

corpus siue ꝟm aīam. Tūc accreuit aliquid quantū ad loci decentiā qđ est de bene esse glorie: nō ꝙ corpori eiꝰ aliq̄d aut ꝑfectionis aut ꝯseruationis acquireret ex corpore celesti: sed solūmodo ꝑ quādā decentiā: hoc aūt aliquo modo pertinebat ad eiꝰ gl̄iam. Et de hac decentia gaudiū quoddā habuit: nō q̄dē ꝙ tūc de nouo gaudere inciperet qn̄ in celū ascēdit: sꝫ qꝛ nouo mō gauisus est sicut de re impleta. Ad tertiū argumentū d̄r ꝙ licꝫ p̄sentia corporalis eiꝰ fuerit subtracta: non tn̄ diuinitatis. Adest insup̄ semp̄ nobiscū in sacr̄o altaris: lꝫ nō videat oculis corp̄alibꝰ. Ob quod Mat. vl. dū ascēdēdo discipulos relinquebat dixit: Et ecce ego vobiscuꝫ sum oībus diebꝰ vsqꝫ ad cōsummationē seculi. Fuit cū apl̄is assistēdo eis in opibus miraculosis: quia vt d̄r Marci vl. Predicauerūt vbiqꝫ dn̄o cooperāte et sermonē ꝯfirmāte sequētibꝰ signis. Assistit nobiscū existēdo vt dictū est ī sacr̄o eucharistie vbi est xp̄s totꝰ. Assistit etiā ecclesie semp̄ ip̄aꝫ dirigēdo ꝑ occultos instinctꝰ sp̄ūssancti vt sic nō deficiat fides Petri. Propterea Aug̃. in sermone de ascēsiōe ita pulchre loquit̄: Omnia charissimi q̄ dn̄s iesus xp̄s in hoc mundo sub fragilitate nr̄a miracula edidit nobis ꝓficiūt. Qui dū humanā conditionē sideribꝰ īportauit: credētibꝰ celū patere posse mōstrauit. Et dū victorem mortis ī celestia eleuauit: victorē eiusdē mortis quō seq̄mur ostēdit. Ascēsio ergo dn̄i catholice fidei ꝯfirmatio fuit vt securi in posterū crederemꝰ miraculis ipsiꝰ donū: cuiꝰ in p̄senti ꝑcepissemꝰ effectū: ⁊ fidelis q̄sqꝫ cū iā tāta ꝑceperit ꝑ ea q̄ agnoscit p̄stita discat sperare ꝓmissa ac dei sui p̄terita p̄sentisqꝫ bonitate quasi futurorū teneat cautionē. hec Aug̃. ¶ Tertio ascēsio xp̄i fuit congrue celebrata respectu termini qꝛ ascēdit sup̄ oēm creaturā tā sp̄ūalē q̄ etiaꝫ corp̄alē. Ex q̄ apl̄s ad Eph̄. iiij. ait: Qui descēdit ip̄e est ⁊ q̄ ascēdit sup̄ oēs celos vt adīpleret oīa. ꝟm Nico. de lyra super hoc passu nō est intelligenduꝫ ꝙ ascēderit totaliter supra celū empyreū. vbi nullus est locus nec creatura aliq̄: sed ꝙ ascēderit ad partē digniorē celi empyrei: qđ est locus beatoꝝ ⁊ celū supremū. Locus aūt ille debet etiā substātijs sp̄ūalibus ꝟm quādā ꝯgruētiā: qꝛ ille substātie sunt supreme in ordine substātiarū. Et tn̄ xp̄s ascendit sup̄ oēs substantias sp̄ūales ⁊ supra oēs ordines angeloꝝ. Nec est incōueniens corpus xp̄i p̄poni substātijs sp̄ūalibꝰ: cuꝫ sp̄ūs simpliciter nobilior sit oī corpore. Quia vt inquit sctūs Tho. vbi. s. ar. v. licꝫ corpus istud ꝯsiderādo ꝯditionem nature corporee sit infra substātias spirituales: cōsiderādo tn̄ dignitatē vnionis qua est personal̄r deo coniunctum excellit nobilitatem et preeminentiam omnium substantiarum spiritualium: et omnium angelorum.

¶ Qualiter christus ascēdit cum potestate ⁊ magnificentia vidētibꝰ patēter discipulis. Capl̄m. iij.

Tertiū mysteriū cōtēplanduꝫ de ascensione xp̄i d̄r qualitatis. In quo ꝑscrutari debemus qualiter xp̄s ascendit. Ad qđ dicimus: ꝙ ascēdit tripliciter.

Primo potenter.
Scđo magnifice.
Tertio patenter.

¶ Primo ascēdit potēter vbi tres difficultates oriunt̄. ¶ Prima vtrū ascēdere ꝯueniat xp̄o ꝟm diuinā naturā. Ad hoc ita rn̄det sctūs Tho. vbi. s. ar. ij. ꝙ ly ꝟm: duo pōt notare. s. ꝯditionē ascēdētis: ⁊ cām ascēsionis. Primo mō nō pōt ꝯuenire xp̄o ꝟm cōditionē diuine nature. Tū qꝛ nihil est diuinitate altiꝰ quo possit ascēdere: tn̄ qꝛ ascēsio est motus localis q̄ diuine nature nō cōpetit q̄ est īmobilis ⁊ inlocalis. Sꝫ per hūc modū cōpetit xp̄o ꝟm hūanā naturā q̄ continet̄ loco: ⁊ motui subiacet. Itaqꝫ christus ascendit in celum ꝟm ꝙ homo: nō ꝟm ꝙ deus. Si v̄o ly ꝟm: dicat cām ascēsionis cū xp̄s ex v̄tute diuina

in celū ascēderit: dicimus ꝙ ascēdit ꝑm ꝙ deus. ¶ Scđa difficultas vtrū ascēdit ꝓpria virtute. Ad istud Tho. vbi. s. ar. iij. dicit: ꝙ cū ī xp̄o sit duplex natura diuina. s. ⁊ humana ꝑm vtrāq; accipi pōt ꝓpria virtus. Xp̄s ergo ascēdit ꝓpria virtute diuina: de v̄tute v̄o humana distinguit Tho. ꝙ hoc pōt dupliciter accipi. Una quidē est virt⁹ naturalis q̄ ꝓcedit ex principijs nature: ⁊ hac xp̄s nō ascēdit. Alia aūt virt⁹ est gl̄ie ꝑm quā xp̄s in celū ascēdit. Cuius q̄dē virtutis rōnē quidā accipiūt ex natura q̄nte essentie q̄ est lux vt dicūt quā ponūt esse de cōpositiōe corꝑis humani ⁊ ꝑ eā elemēta ꝯria ꝯciliari in vnuꝫ. Ita ꝙ in statu hui⁹ mortalitatis natura elemētaris in corporib⁹ humanis dominat. Et ideo ꝑm naturā elemēti predominātis corpus hūanū naturali virtute deorsum fert. In statu aūt gl̄ie p̄dominabit natura celest; ꝑm cui⁹ inclinationē ⁊ virtutē corpus xp̄i et alia sanctoꝝ corꝑa ferunt in celū. Alij v̄o assignāt rōnē p̄dicte v̄tut; ex parte anime glorificate ex cui⁹ redūdātia glorificabit corp⁹ vt dicit Aug. ad Dioscorū. et xxij. li. de ciui. dei. Erit em̄ tāta obediētia corporis gl̄iosi ad aīaꝫ beatā. vt vbi volet spūs ibi erit ꝓtinus corp⁹. Licꝫ ergo ascēdere sursum sit ꝯ naturam humani corꝑis ꝑm statū presentis vite: tn̄ nō erit ꝯ naturā corꝑis gl̄iosi cui⁹ tota natura erit oīno sb̄iecta spūi. ¶ Tertia difficultas est an corpus xp̄i et qđcūq; gl̄iosuꝫ possit localiter moueri in instāti: cum tali motu operet v̄tus diuina. Ad hoc rn̄det Alexā. iij. ꝑte. q. xxiij. mē. iij. ⁊ Tho. vbi. s. ad. iij. ꝙ lꝫ v̄tus diuina sit infinita quātū est ex ꝑte opant;: tn̄ effectus illi⁹ virtutis recipit in reb⁹ ꝑm capacitatē earū ⁊ dispositionē. Corpus aūt nō est capax vt in īstāti local'r moueat: qꝛ opꝫ ꝙ cōmisceat se spacio ꝑꝫ cui⁹ diuisionē diuidit tp̄s. vt dr. vj. phicoꝝ. Uerūtn̄ lꝫ corp⁹ xp̄i non fuerit motū in instāti de terra ad celū. nihilominus motus ille fuit satis velox atq; festinus: dū eadē die de terra euolauit ad celū empyreum: qđ est supra omnes celos. Refert em̄ Rabbi moyses maximus pb̄s: ꝙ q̄libet circulus cuiuslibet planete hꝫ tātū spaciū quātum posset aliq̄s ire de via plana in quingētis annis. Et distātia inter celū ⁊ celū. i. inter circulū ⁊ circulū est sil'r vt dicit via q̄ngentoꝝ annoꝝ. Et ideo cū sint septē celi erit ꝑm ip̄m a cētro terre vsq; ad cōcauū celi saturni qđ est septimū celum via multoꝝ miliū annoꝝ. i. tātū spaciū quātū de via plana aliq̄s ire in multis milib⁹ annis si tātum viueret: ita tn̄ ꝙ iter vniuscuiuslibet diei sint q̄dragīta miliaria. Qđ si verū est nouit de⁹. Clarū tn̄ esse pōt ꝙ satis lōga distantia est a terra vsq; ad celū empyreū: qꝛ corꝑa celestia sol ⁊ luna cū excedāt in quātitate oīa elemēta: tn̄ ita parua vidētur. Scđo ascēdit xp̄s magnifice cū tripudio ⁊ leticia angeloꝝ. Si em̄ beatissimi spūs illi alios sanctos ad celū euntes cū exultatiōe recipiūt quāto magis regi regū sese oēs obsequiosos reuerendissimos ac iocūdissimos exhibuerūt. Ex illis vtiq; fuerūt duo illi de q̄b⁹ diximus in p̄mo mysterio: ꝙ astiterūt iuxta discipulos in vestibus albis. Sed hoc loco interponēdā duco Greg. sentētiā q̄ in homelia inq̄t: Querēdum est quidnā sit ꝙ nato dn̄o angeli apparuerūt ⁊ tn̄ nō legunt in vestib⁹ albis apparuisse: ascēdēte aūt missi angeli ī albis vestib⁹ legunt apparuisse. In albis vestib⁹ gaudiū ⁊ solēnitas mentis attēdit: qꝛ magna tūc solēnitas angelis facta est cū celū de⁹ hō penetrauit. Qꝛ nascēte dn̄o videbat diuinitas hūiliata: ascendēte v̄o est humanitas exaltata. Albe etem̄ vestes exaltationi magis cōgruūt q̄ hūiliationi. In ascēsiōe ḡ ei⁹ angeli ī albis vestib⁹ videri debuerūt: qꝛ q̄ in humanitate sua apparuit deus hūilis: ī ascēsiōe sua oñsus est de⁹ sublimis. hec ille. Ad triūphū iam xp̄i redeamus ⁊ cogitemus q̄stupēdū q̄q; mirabile fuit spectaculū illđ qn̄ cū glorifi

eata carne sua regna celestia penetrauit Superauerat hostes: terruerat demões: ⁊ predã innumerabiliũ sanctoꝝ edurerat de inferno. Prostrauerat morte quã sua morte destruxit ⁊ ad patris dexterã sessurus ꝓficiscebat. Nõ talis nec tãtus fuit illoꝝ triũphus quorum hystoria romana meminit: qꝝ iam perijt memoria eoꝝ cũ sonitu: sed iesus xps in eternum ꝑmanet. Rem grandẽ plericꝫ putãt dũ legũt vel audiũt ꝙ Cesar post tot victorias ⁊ finẽ belloꝝ ciuiliũ mortẽcꝫ Põpei: dum redijt ad vrbẽ �means Suetonium vno mẽse: sed interiectis diebꝰ q̃nquies triũphauit. Primo de gallia ⁊ britãnia. Scõo de egypto. Tertio de farnate et põto. Quarto de iuba ⁊ africa. Quinto ⁊ vltimo de hispania. Alij nõ sine maxima voluptate cõmemorãt q̃ de q̃pluribus ad eoꝝ laudẽ cõscripta sunt: qui ob reipublice libertatem hostes rebellesqꝫ romanoꝝ domuerũt. Scribit nãqꝫ Plinius in libro de viris illustribꝰ. ⁊ Eutropius liõ. iiij. ꝙ Arilius metellus dictus macedonicꝰ a deuicta macedonia: Philippũ macedonie regẽ circa tpa quibus Carthago euersa est duxit ad vrbem: et triũphans ante currũ vinctũ trahi fecit Metellus filiꝰ eiꝰ dictus Creticus �means Orosiũ ⁊ Eutropium: qꝝ Cretã romano populo subiugauit: reuersus romã triũphauit. Papirus q̃ lucius papirus cursor �means Titũ liuiũ: qꝝ samnitũ duriciam prelijs fregit: ⁊ adeo clare cuncta gessit ꝙ Eutropius ⁊ Orosiꝰ dicãt ꝙ romani hũc Alexãdro magno ducẽ parẽ esse putabãt si asia domita in Europã arma tẽtasset: romã rediẽs post debellatos hostes triũphauit. Papirus filius eius cõsul adhuc cõtra samnites q̃ Aquiloniã ciuitatẽ eoꝝ cepit: expugnauitqꝫ aliam ciuitatẽ illoꝝ fortissimã �means Titũ liuiũ: post romã rediẽs triũphauit Octauianus vt refert Orosius ⁊ Eutropius: victor rediẽs ab oriẽte cũ triplici triũpho vrbẽ ingressus: tũc primũ qꝝ rẽpublicã auxerat: Augustus salutatus est. Probus imperator ꝑm Rufinuꝫ in annalibus romanoꝝ qui vicit alemãnos germanos gothos ⁊ sarmatas: ob qõ electꝰ fuit imperator: postꝙ superauit bello Proculũ ⁊ bonosum: quos ipse duces miserat ad presidiũ galliarũ. Et illi imperatores se dixerãt pacata ꝙincia et occisis illis in prelio: romã rediẽs q̃nqꝫ diebꝰ gloriose triũphauit. Nã inter alia spectacula qõ nũqꝫ prius factũ fuerat: totũ circũ in speciẽ silue fecit conseri arboribus: ac per diuersos aditus struxit mille: ceruos mille: apros mille: leones centũ: centũqꝫ libicos immisit leopardos et quotquot alias viuas feras habere potuit et oĩa cõcessit diripienda populo. Scipio africanꝰ vt ponit Titus liuius post victum Hãnibalẽ domitãqꝫ carthaginẽ: vbi romã attigit triumphoĩm clarissimo capitolium honestauit: quẽ sequebanꝫ captiui oẽs romani qui ad quattuor milia erãt de manibus hostiũ liberati. Scipio frater eiꝰ post multa ꝑ eũ feliciter gesta domita Asia: quare vt scribit Plinꝰ liõ. de viris illustribꝰ asiaticus dictus est: triũphauit. Luius triumphus oculoꝝ spectaculo maior ꝙ africani fuit. Nã portauit cõsul triumphãs ducẽta vigintiquattuor signa militaria hostiũ: simulacra captoꝝ hostiũ oppidoꝝ ⁊ vrbiũ cẽtũ triginta quattuor Aureas coronas ducẽtas triginta quattuor. Vasa aurea ⁊ argẽtea numero infinita. Principes vrbiũ ⁊ duces trecentos vigintiser: cũ q̃bꝰ ⁊ adolescẽtẽ filius Antiochi pretulit ante se. Fuerũt ⁊ alij q̃bꝰ triũphi gl̃ia cõcessa fuit: qs omittimus ne tedio auditores afficiamus. Illud tñ sciẽdum ꝙ triũphus erat honor maximus q̃ dari poterat a romanis. Nã erat triplex notabilis letitia triũphãtis Erat prima ꝙ cũ ad vrbẽ triũphalis ciuis rediret: ei cum effusa letitia occurrebat populus vniuersus. Erat scõa letitia ꝙ triũphãtis currũ ꝓcedebãt manibus post terga ligatis captiui oẽs. Tertia letitia erat maria: qñ triũphans lauro coronatꝰ indutus aurea veste ascẽdebat currum aureũ triumphalẽ tractũ a

quattuor albis eq̃s. Sicq̃ dux pōpati-
cus preeunte senatu in capitolio albos
tauros sacrificabat Joui: multaq̃ alia
fiebāt ad gloriā ducis triūphātis. Attñ
oīa illa vana fuerūt friuola et trāsitoria
ludisq̃ pueroꝝ cōparāda. ¶ Erigamus
ergo mētis nostre oculos ad regē reguꝫ
beatoꝝ ducē inuictissimū iesum christū
ascēdentē ad celos: ⁊ cōsideremus cum
quali militia celū ingreditur: ⁊ quot in-
numeri angeli precedunt ei obuiā: quā-
taq̃ sit in celis cōmotio. O festū trāscē-
dens oēm exaltationē sublimē et gloriā
quorūcūq̃ imperatoꝝ ⁊ regū q̄ fuerunt
ab initio mūdi: ⁊ q̄ erit vsq̃ in finē. Du-
cebat xp̄s secū oēs aīas sctās quas edu
xerat de inferno: q̄r nulla ante ipsuꝫ ad
celū empyreum peruenerat. Ducebat ⁊
sanctos resuscitatos q̄ in corpore et aīa
ipsum feliciter sequebant. Ducebat in-
super ⁊ aīas eoꝝ iustoꝝ ⁊ paruulorū fi-
deliū: que in his quadraginta diebus a
ꝓprijs corporib⁹ per mortē discesserāt.
De quib⁹ oībus aliq̄ tenēt ꝙ a resurre-
ctione xp̄i vsq̃ ad ascēsionem ei⁹ fuerūt
in paradiso terrestri. Aliq̄ v̄o aliter opi
nātur. s. ꝙ xp̄m associabant inuisibiliter
in hoc mūdo cū hymnis ⁊ laudibus. Et
vtrūq̃ est possibile: lꝫ nō sit autoritate
firmatuꝫ. Ibi nō erat opus curru quem
equi traherent: vbi corpus quadruplici
dote claritatis: agilitatis: impassibilita
tis: ⁊ subtilitatis per semetipsum mira-
biliter ferebatur in celū. Et qñ d̄r ꝙ nu-
bes suscepit eū ab oculis eoꝝ: intelligē-
dū est ꝑm doctores ꝙ nubes illa nō pre
buit adminiculū xp̄o ascēdenti per mo-
dū vehiculi: sed apparuit in signū diui-
nitatis ꝑm ꝙ gloria dñi apparebat sup
tabernaculū in nube. Puto aūt nubem
illā fuisse lucidā: aspectu decorā: angeli-
co ministerio formatā: ⁊ ad xp̄m reuerē
dissime ꝑductā. Nā ⁊ nubes illa de qua
d̄r Numeri. ix. ꝙ operuit tabernaculū ⁊
ꝑm ꝙ mouebat vel stabat ita faciebant
filij israel: mouebant angelico presidio:
vt inq̄t Nico. de lyra. Nubes insuper in
qua spūsctūs apparuit in transfigura-
tione xp̄i lucida fuit: vt scribit Matth.
xvij. ¶ Tertio xp̄s ascēdit patēter: q̄r vo
luit a discipulis videri ī manifesto. Vbi
aduertēdum ꝙ ipsa die ascensionis bis
apparuit discipulis. Prīo apparuit vn-
decim apl̄is recūbentibus in cenaculo.
Oēs em̄ tā apl̄i q̄ alij discipuli necnon
mulieres habitabāt in illa parte hierl̄m
que dicebat mello. s. in monte syon: vbi
Dauid cōstruxerat sibi palatium: ⁊ erat
ibi cenaculū grāde stratū: in q̄ dñs pre-
cepit parari sibi pascha. Et in illo cena-
culo tūc xp̄iani apl̄i habitabant. Ceteri
aūt discipuli ⁊ mulieres habitabant cir
cūquaq̃ ꝑ diuersa hospitia. Cū ergo in
isto cenaculo comederēt: dñs eis appa-
ruit ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊
duriciā cordis: ⁊ officiū predicādi cōmi-
sit ⁊ formā baptismi instituit atq̃ gra-
tiam miraculoꝝ cōtulit: vt pꝫ Marci ⁊
Matth. vlti. c. Deinde fuit cū eis fami-
liarissime prāsus: vt d̄r Act. j. vt per effe
ctū comestionis ꝑm Greg. veritas pate-
sceret carnis. Et in his oībus credēdum
est matrē suā sanctissimā affuisse. Nā vt
habet Act. j. postq̄ xp̄s ascendit reuersi
sunt discipuli in domū vbi manebāt cū
mulierib⁹ ⁊ matre iesu et fratrib⁹ eius.
Ista aūt regressio denotat ꝙ inde exie-
rant. Refectione autē cōpleta precepit
eis vt in montē oliueti versus bethaniā
irēt. Aliqui dicūt ꝙ xp̄s iuit cum eis: ex
eo ꝙ Lucas ait vlti. c. Eduxit illos fo-
ras in bethaniam. Aliqui v̄o tenent ꝙ
postq̄ dixit vt irent ad montē oliueti:
disparuit ab eis: ⁊ iterū in monte appa
ruit. Erat aūt mons ille ꝑm Nicolaū de
lyra extra hierusalē in via eundi versus
bethaniā. Ibi aliquādiu stetit xp̄s cum
benedicta matre et discipulis suis: sicut
amici valde faciētes solēt figere gradū.
Ibi discipulos docuit ꝙ nō erat eorum
nosse tēpora vel momēta que pater po-
suit in sua ptāte cum peterēt. Si in illo
tēpore restituēdū esset regnū israel. Ibi
precepit eis ne discederent a hierusalez
quousq̃ reciperēt spiritūsanctū. Ibi tā-
dem post multa blāda ⁊ ꝯsolatoria v̄ba

bñdixit eis. Pie quidē cōtēplari possumus ꝙ dū dixisset: O mater mea benedicta. O genitrix suauissima. O dilecti mei discipuli. Ecce cōpleta sunt oīa. Tēpus est vt reuertar ad eū qui me misit. Igitur suscipite benedictionē meam: ꝙ oēs cadētes in terrā adorauerūt eum: et benedictione accepta genua tenebāt in terra defixa: aspiciebāt faciē in quā angeli desiderāt ꝓspicere. At iesus ad oriētem respiciēs forte in gemēdo benedicta sis mater mea: benedicti vos discipuli mei: eleuatis manib⁹ paulatim ferebat̄ in celū. O noua ꝓdigia. O miracula inaudita. Ille qui de virgine natus mortē tulit abiectissime crucis nō solū surrexit a mortuis ⁊ suā resurrectionem signis euidētissimis cōprobauit: sed post hec oīa palā ⁊ hora nona vt credit̄ visibiliter a mōte oliueti ad celos progreditur. Currite gētes vndiq; ⁊ adorate illū qui est rex regum ⁊ dñs dominantium. Postq̄ ꝟo videri amplius non potuit: regressi sunt apostoli et ceteri in hierusalē ⁊ laudātes et benedicētes deum in gaudio ⁊ leticia. Amen.

¶ De spiritusancto q̄ missus est apostolis in signo visibili ignearū linguaruz.

Sermo. lxxv.

Spiritussanct⁹ quē mittet pater in nomine meo: ille vos docebit oīa. Verba sunt redēptoris nostri originaliter Joh. xiiij. ⁊ in euāgelio p̄sentis solēnitatis. Amplissimū donuz hodierna die collatū fuit humano generi: cū spiritussanctus visibiliter missus est in apostolos fundatores militātis eccl̄ie. Per illos em̄ in xp̄m credidit mundus. Per ipsos deleta fuit penit⁹ et extincta pernicies idolatrie: que oēs quasi populos inuoluebat. Per ipsos deniq; via regni celoꝝ mortalibus facta fuit nota. Tanta quippe virtute ex alto prediti spiritu sancto cooperante fuere: vt sicut Psalmista refert ps̄. xviij. In omnē terrā exiuit sonus eoꝝ (cū fructu ⁊ vtilitate omnium gentiū: atq;) in fines orbis terre verba eorum. Preterea vt tāti miraculi memores esse possimus: in presenti sermone de spiritusctō in ap̄los misso erimus verba facturi: de quo tria proponimus mysteria cōtemplanda.

Primū d̄r cognitionis.
Secundū missionis,
Tertiū operationis.

¶ Qꝛ vi nature spūssanctus non est cognoscibilis sed tm̄ ꝑ reuelationē: et qualiter spūssctūs est de⁹ ꝓcedēs a patre et filio ipsis coequalis. Capm. j.

Primū mysteriū cōtēplandū de spiritu sancto d̄r cognitionis. In quo notande sunt tres theologoruz veritates.

¶ Prima ꝙ null⁹ viator pōt cognoscere ꝓpria vi nature tertiā personaz in diuinis quā dicimus spiritum sanctū. Vñ Hilarius in lib. de trinitate ait: Nō putet homo sua intelligētia sacramentū generationis ⁊ ꝓcessionis se posse consequi. Et Diony. in lib. de diuinis noibus. Nō est audendū dicere aliquid nec cogitare de supersubstantiali occulta a diuinitate: preterea que diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Et de hoc Paulus. j. ad Coꝝ. ij. dixit: Loquimur dei sapiētiā quā nemo principū hui⁹ seculi nouit: scz pb̄oꝝ sm̄ glo. ¶ Sed̄a veritas ꝙ nobis reuelatuz est in diuinis esse tertiā personā ꝓcedētem per modum amoris que d̄r spūssanctus. Nā in veteri ac in nouo testamēto fit mētio de spū dei. Vñ Gen̄. j. d̄r: Spiritus dñi ferebatur super aquas. Et. vj. Nō permanebit spūs meus in hoīe. Et xlj. Num inuenire poterimus talē virū qui spū dei plenus sit. Et Judicum. iij. Fuit in eo spūs dñi et iudicauit israel. Et. xj. c. Factus est super Jepthe spūs dñi. Et. j. Regū. x. Insiluit super saulē spūs dñi: ⁊ ꝓphetauit. Et ps̄. xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt: et spū oris eius oīs virtus eoꝝ. Et ps̄. l. Spiritū sanctū tuū ne auferas a me. Et ps̄. ciij. Emitte

spiritū tuū ⁊ creabūtur. ⁊. pš. cxlij. Spiritus tuus bonus deducet me in terraꝫ rectā. Et Sap̄. j. Spūs dñi repleuit orbem terrarū. ⁊. xij. O q̄bonus ⁊ suauis est dñe spūs tuus in nobis. Et Esa. xj. Requiescet sup eū spūs dñi. Et. xlij. Dedi spiritū meū super eū. Et. xlviij. Dñs deus misit me ⁊ spūs eius. Et. lxj. Spiritus dñi sup me. Et Johel. ij. Effundā spiritū meū: ⁊ dabo ꝓdigia in celo ⁊ in terra. Eodē. c. Effundā spiritū meū sup oēm carnē ⁊ ꝓphetabūt filij vr̄i et filie vr̄e. ⁊ Mat. j. Inuēta est ī vtero habēs de spiritusancto. et. iij. c. Baptizabit vos in spiritusancto. ⁊. xij. c. Qui dixerit verbum cōtra spiritūsanctū: nō remittetur ei. Et vlti. c. Euntes docete oēs gentes baptizātes eos in nomīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Et Luc̄. j. Spiritusancto replebitur adhuc ex vtero matris sue. Eodem. c. Spūssanctus superueniet in te. Eodē. c. Repleta est spiritusancto eliza beth. Et. ij. Spūssanctus erat in eo. Et iij. c. Descēdit spūssanctus corporali specie sicut colūba in ipsum. Et Johan. xx. Accipite spiritūsanctum. Et Act̄. j. Accipietis virtutē supueniētis spūssancti in vos. Et. ij. c. Repleti sunt oēs spiritusancto. Et. x. c. In nationes gr̄a spūssancti effusa est. Et. vj. c. Elegerūt stephanum plenū fide ⁊ spūsancto. Et. viij. c. Imponebāt manus sup illos et accipiebāt spiritūsanctū. Et ad Rom̄. v. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spiritū sanctū. Et. ij. Pet̄. j. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Et Johā. j. sue canonice. v. c. Tres sunt q̄ testimonium dāt in celo pater verbū ⁊ spiritussanctus. ¶ Tertia v̄itas ꝙ spūs accipit̄ multipliciter. Primo pro substātia aīe. Unde Act̄. vij. Dñe iesu accipe spiritum meū. Et Luce. xxiij. In manus tuas pater cōmendo spiritū meū. Scd̄o accipit̄ ꝓ vento vt Job. iij. Spūs vbi vult spirat. Tertio pro aere vt in pš. cxviij. Os meū aperui ⁊ attraxi spiritū. Quarto ꝓ angelo vt in pš. ciij. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto ꝓ deo Job. iiij. Spiritus est deus. Sexto ꝓ tertia persona in trinitate. ¶ Sed aduertendū ꝑm Bona. in. j. dist. xj. ar. ij. q. iij. ꝙ spiritus in substātia spūali d̄r dupliciter. s. a spūalitate cōtra corpulentiā. Et sic substātia rationalis vel intellectualis aut ei⁹ potētia interior d̄r spiritus. Uel a spiratione: ⁊ sic amor vel affectus d̄r spūs. Primo modo cōuenit toti trinitati: ⁊ sic est nomē absolutū. Secūdo modo cōuenit illi persone que procedit vt amor. Spirari em̄ in spiritualibus est solius amoris. Et qm̄ amor pōt spirari recte ⁊ ordinate ⁊ sic est purus: vel indirecte et immūde ⁊ sic est libidinosus. Jō illa persona que est amor nō tm̄ dicitur spirit⁹: sed spūssanctus. Nō sic filius dicit̄ sanctus: qꝛ generatio est motus naturalis circa quē nō attēditur sanctitas vel puritas sicut attēditur circa amorē voluntatis. Albertus aūt in cōpendio theologie dicit ꝙ spūssanctus multa habet nomina. Dicitur em̄ spūs a spirādo actiue: eo ꝙ spiret vbi vult. Et sic conuenit tribus personis sed spūisancto per appropriationē. Alio modo d̄r spūs a spirādo passiue: eo ꝙ spiratur: ⁊ hoc modo propriū est spūisancto q̄ ꝓcedit per moduꝫ spirationis. Nō solum aūt d̄r spiritus: sed additur sanctus: qꝛ sanctus ideꝫ est qd̄ mūdus vel firm⁹ vel sine terra. Que cōueniūt nō soli ei quoad se: sed in comparatione quoad nos. Nā per gratiam spiritussancti a pctis mūdamur: in bonis firmamur: a terrenis separamur. Insup spūssctūs vocat̄ nexus: vnitas: ⁊ amplexus: ⁊ hoc ꝓut cōparatur ad patrē ⁊ filiū. Item dicitur donū dei altissimi: qꝛ omne donū ab ipso fluit. Dicitur fons viuus: qꝛ sitiētibus gratiā largit̄. Dicitur ignis quia affectū accēdit. Dicitur charitas nō solū qꝛ est amor patris et filij: sed qꝛ nos amātes facit. Dicitur spiritalis vnctio: qꝛ oēs tribulationes mūdanas suaues facit et iocundas: ꝑm illud. In labore requies in estu temperies. Dicitur dextre dei digitus: quia sicut omnes corporales res digito de-

monstrant: ita p spm̃ sanctū ostendunt res spūales oculo spūali. Dr paracletꝰ q; consolationes celestes mētibꝰ instillat. Dicitur magistroꝝ optimꝰ: q; intellectū ad cognitionē dei ꝛ suipsius illuminat. Est itaq; spūssanctus vt colligitur ex dictis Augustini in lib. de trini. Deus tertia persona in trinitate ꝓducta a patre ꝛ filio p modū voluntatis. Deꝰ nāq; est summe simplex: vt ptz. xij. metaphysice vbi pbs dicit: q deus est actus purissimꝰ absq; aliqua cōpositione: ergo oē qđ est in deo est deꝰ. Et p cōsequēs sciētia: sapiētia: intellectus: cognitio: volūtas: ꝛ amoꝝ dei est deꝰ. Cōstat aūt q spūssanctus est amoꝝ patris ad filiū. Deus em̃ pater p ītellectū suū cognoscit essentiā suā esse infinite bonitatis: ergo eā amat amore infinito. Sicut ergo q seipm̃ cognoscit cognitio est filius: ita amoꝝ quo seipm̃ amat est spiritussanctꝰ. ¶ Sed ꝫ ꝓdicta tres inueniunt hereticoꝝ opiniones dammate. Prima fuit opinio Arrij q vt dicit sanctus Tho. in. iij. summe ꝫ gentiles. c. xvj. docuit filiū ꝛ spm̃sctm̃ esse creaturas: filiū tm̃ maiorem spūsctō ꝛ filiū minorē patre. Quē errorē quātū ad spiritūsctm̃ secutꝰ est Macedoniꝰ: q de pre ꝛ filio recte sensit: q vniꝰ et eiusdē substātie sint. Sed hoc de spiritusctō credere noluit: creaturā esse ꝓtestans. Vñ quidā Macedonianos semi arrianos vocant: eo q cū arrianis in parte conueniūt ꝛ in parte differunt ab eisdem. Quos tū oēs quincimꝰ testimonio scripturarū sanctaꝝ: ex qbꝰ verissime colligimus q spūssctūs est deꝰ. Nā nulli tēplū ꝓstruit ꝛ consecrat nisi deo. Vñ in pš. x. dr: Dns in templo sctō suo. Sed tēplū deputat spirituisctō. Dicit enim apls. j. ad Coꝝ. vj. c. An nescitꝫ qm̃ membra vestra templū sunt spūssancti: ergo spiritussanctus est deus. Insup cōprehendere omnia ꝓfunda dei nō est alicuius creature: sed spiritussanctus cōprehendit oīa ꝓfunda dei: igit̃ non est creatura, dr em̃. j. ad Coꝝ. ij. c. Que dei sunt nemo cognouit nisi spūs dei. Jtē deus locutus est p ꝓphas. Vñ Num̃. xij. c. scribit: Si qs fuerit inter vos pꝓpheta dñi in visione apparebo ei: vel p somniū loquar ad illū. Sz spūssanctus locutꝰ est p ꝓphas: ergo est deꝰ. Nam actuū. j. scribit: Opz ipleri scripturam quā ꝓdixit spūssctūs p os dauid. Et. ij. Petri. j. c. Spūsancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Jtē interꝰ docere ꝓpriū opus dei est. Vñ in pš. xciij. Qui docet hoīem scientiā. Sz hoc est opꝰ spūssctī: ergo est deꝰ. Nā Job. xxxv. c. dr: Paracletꝰ aūt spūssctūs quē mittet pater in noīe meo: ille vos docebit oīa. Adhuc. Quoꝝ est eadē opatio ops eandē esse naturā. Est autē eadē operatio filij et spūssancti: nā xps loquitur in sanctis. Jō Paulus. ij. ad Coꝝ. xiij. c. dicebat: An experimentū queritis eiꝰ qui in me loquit̃ xps: Spūssctūs etiā loquitur iurta illud Matth. x. c. Nō em̃ vos estis q̄ loq̄mini: sed spūs patris vestri q̄ loquit̃ in vobis. Ergo eadez est natura filij ꝛ spūssancti: ꝛ per cōsequēs patris. Amplius esse vbiq; est ꝓprium dei: qui dicit Viere. xxiij. c. Celū ꝛ terrā ego impleo: hoc spūsancto conuenit, ꝝ illud Sap̃. j. c. Spūs dñi replevit orbē terrārū: ergo est deus. Preterea Act. v. c. Petrus dixit: Anania cur tentauit satbanas cor tuū mētiri te spūsctō: et postea subdit: Nō es mētitus hoībus sed deo: ergo spūssanctus est deus. Paulus etiā j. Coꝝ. c. xij. ita scribit: Nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spiritusancto. Diuisiones vo gratiarū sunt: idē aūt spūs: ꝛ diuisiones ministrationū sunt: idē autem dñs: ꝛ diuisiones operationū sunt: idē vo deus q̄ operat oīa in oib⁹. Unicuiq; autē datur manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidē per spiritū datur sermo sapiētie. Alij aūt sermo sciētie ꝝ eūdē spiritū. Alteri fides in eodē spiritu. Alij gratia sanitatū in vno spū. Alij operatio virtutum. Alij ꝓphetia. Alij discretio spirituū. Alij genera linguaruz. Alij interpretatio sermonū. Hec autē oīa ope

ratur vnus atq; idem spūs diuidēs sin
gulis ꝓut vult. In quib⁹ ꝟbis manife
ste exprimit spiritūsanctum esse deum.
¶ Scđa opinio dānata de spūsctō ꝙ nō
ꝓcedit a filio: sed a solo pr̄e: q̄ ꝑm Tho.
j.ꝑte.q.xxxvj.ar.ij.inuēta fuit a Nesto
rianis: vt pz in quodā symbolo dānato
ab Ephesina sinodo. Propterea in sym
bolo patrū dicit: Et in spiritūsanctum
dn̄m ⁊ viuificantē: q̄ ex patre filioq; ꝓ
cedit. Athanasius etiā hoc retulit cū di
xit: Spūssctūs a patre ⁊ filio: nō factus:
nec creatus: nec genitus: sed ꝓcedens.
Idipsum ꝓfitetur Cirillus in epl̄a sua
quā sinodus calcedonēsis recepit. Idez
fatetur didimus in libro de spūsancto.
Aug. etiā sic asserit sup Johānē. ⁊ in li
bris de trini. ¶ Sed greci cōtra h̄ instāt.
Primo ꝙ xp̄s de spūsancto loquēs eū a
patre ꝓcedere dixit: nulla mentione fa
cta de filio. Vn̄ Job. xv. ait: Cū venerit
paracletus quē ego mittam vobis a pa
tre spirituz veritatis qui a patre proce
dit. Scđo q: Johānes Dama. dicit. Spi
ritumsanctū ex patre dicimus: ⁊ spiritū
patris noīamus. Ex filio aūt spiritū nō
dicimus: spiritū ꝟo filij noīamus. Ter
tio spūssanctus perfecte ꝓcedit a patre:
ergo superfluum est ꝙ procedit a filio.
¶ Sed ad primū rn̄det sctūs Tho. j. ꝑte
q.xxxvj.ar.ij. ⁊ in.iiij. summe cōtra gēti
les.c.xxv. ꝙ ꝓpter vnitatez essentie qđ
in scripturis de vna ꝑsona dicit de alia
opz intelligi: nisi repugnet ꝓprietati ꝑ
sonali ipsius: etiā si dictio exclusiua ad
deret. Lz em̄ dicat Mat. xj. c. Nemo no
uit filiū nisi pr̄: nō tn̄ a cognitione filij:
vel ipse filius vel spūssctūs excluditur.
Vn̄ etiā si diceret ī euāgelio: ꝙ spūssan
ctus nō ꝓcedit nisi a pr̄e: non ꝑ hoc re
moueret q̄n ꝓcederet a filio: cū hoc ꝓ
prietati filij nō repugnet. Nec est mirū
si dn̄s spm̄sctm̄ a pr̄e ꝓcedere dixit de se
mētione nō facta: q: oīa ad pr̄em refer
re solet a quo hz q̄cq̄d habet. Sicut cuz
dicit Job. vij. Mea doctrina nō est mea
sed ei⁹ q̄ misit me pr̄is. Et multa hmōi
in verbis dn̄i inueniunt ad cōmendan
dā in patre autoritatē principij. Nec tn̄
in verbis allegatis oīno obticuit esse se
spūssctī principiū. Cū dixit eū spm̄ veri
tatis: ⁊ se prius dixerat veritatē. ¶ Pre
terea spūssctūs a filio mittit: ꝑm illud
Job. xv. Cū aūt venerit paracletus quē
ego mittā vobis: sed mittēs autoritatē
hz aliquā immissuz. Opz ergo dicere ꝙ
fili⁹ habeat aliquā autoritatē respectu
spūssctī: nō aūt dn̄ij vel maioritatis: sed
ꝑm solū originē. ¶ Si q̄s aūt obijceret
ꝙ filius mittit a spūsctō: q: dr̄ Lu. iiij.
ꝙ dn̄s dixit in se impletū illud Esa. lxj.
Spūs dn̄i sup me ꝓpter qđ vnxit me:
euangelizare pauperibus misit me. Re
spōdere possumus ꝙ filius a spūsancto
mittit ꝑm naturā assumptā. Spūs aūt
sctūs nō assumpsit naturā creatā: vt ꝑm
eam possit dici missus a filio: vel filius
habere autoritatē respectu ipsius. Re
linquit ergo ꝙ respectu ꝑsone eterne fi
lius ꝑ spm̄sanctū autoritatem habeat.
Ad scđm obiectuz de Damasceno dicit
sctūs Tho. ꝙ in hoc non est audiēdus:
q̄uis a quibusdā dicat: ꝙ sicut nō cōfi
tet spiritūsanctū esse a filio: ita etiā nō
negat ex vi verboꝝ illoꝝ. ¶ Ad tertium
de ꝓductione perfecta patris dicit san
ctus Tho. ꝙ per hec ꝙ spiritussanctus
perfecte procedit a patre nō solū nō est
superfluū dicere ꝙ procedat a filio: sed
oīno necessariū est: q: vna est virtus pa
tris ⁊ filij. Et quicquid est a pr̄e necesse
est esse a filio: nisi ꝓprietati filiationis
repugnet. nō em̄ filius est a seipso: lz sit
a pr̄e. Igit pr̄ ⁊ filius sunt vnū p̄ncipiū
spūssctī ꝓpter vnitatē diuine virtutis:
⁊ vna ꝓductione ꝓducūt spm̄ sctm̄: si
cut etiā tres ꝑsone sunt vnū principiuz
creature: ⁊ vna actiōe creaturā ꝓducūt.
¶ Tertia opinio de spūsctō dānata fuit
aliquoꝝ q̄ dixerūt ꝙ spūssanctus nō sit
equalis pr̄i aut filio. Arguebant ꝟo sic.
Dare se totū sine sui diminutiōe ē sum
me potētie: hoc aūt pōt pr̄: hoc pōt fili
us: nō aūt spūssctūs: nō em̄ pōt genera
re filiū sicut pr̄: nec pōt spirare spm̄san
ctū sicut pr̄ ⁊ fili⁹: ergo nō est illis eq̄lis

Ad hoc rñdet Alex. in. ſ. volumine ſumme. q. xlvij. mẽ. iij. q̃ ſicut eſt eadẽ potẽtia filij qua potuit gñari q̃ eſt in patre qua potuit gñare: ſic eadẽ eſt potentia ſpũſancti qua põt dari. ſ. ſpirari q̃ patris ⁊ filij qua poſſunt dare. i. ſpirare. Uñ Aug. li. ꝯ maximũ inq̃t: Abſit vt iõ ſit potẽtio: pr̃ filio: q: creatoꝛ genuit pater: filiꝰ nõ genuit creatorem. Neq; em̃ nõ potuit ſz non opoꝛtuit. i. non ex impotẽtia fecit: ſz q: ſibi nõ ꝛueniebat. Sil'r põt dici in ꝓpoſito. Si ꝯo q̃rat vtrũ artata ſiue ligata ſit potẽtia ꝓducẽdi in ꝓſona ſpũſcti ꝓpter hoc q̃ nõ põt exire in actũ ꝓducẽdi ꝓſonã ſic̃ poteſt in pr̃e ⁊ filio. Dicẽdũ q̃ nõ: ũmo ex ſumma pfectione ipius potẽtie eſt: q: non põt exire in actũ huiuſmodi: quia nõ cõgrueret. Uñ Anſelmꝰ in monologion ait: Qui põt qõ ſibi nõ ꝓdeſt ⁊ nõ debet: tãto magis aduerſitas ⁊ puerſitas poſſunt in illum. Sctũs ꝯo Tho. ſ. parte. q. xlij. ar. vj. ad. iij. dicit: q̃ ſicut eadẽ eſſentia q̃ in pr̃e eſt paternitas: in filio eſt filiatio: ita eadem eſt potẽtia q̃ pr̃ generat ⁊ qua filiꝰ generat. Uñ verũ eſt q̃ q̃cq̃d põt pater põt filiꝰ. Non tñ ſequit q̃ poſſit generare: nã generatio ſignificat relationẽ in dĩnis: hz̃ g̃ eãdẽ potẽtiã quã pr̃: ſz cũ alia relatiõe: q: pr̃ habet eã vt dãs: et hoc ſignificat cũ dr̃ pr̃ põt generare: filiꝰ aũt habet eãvt accipiẽs: ⁊ hoc ſignificat cũ dr̃ poteſt generari. Jdẽ dicendũ eſt de ſpũſancto reſpectu patris et filij.

¶ Quid ſit miſſio in diuinis ⁊ qualiter ſpirituſſanctus mittitur inuiſibiliter ⁊ viſibil'r: ⁊ de ꝓgruitate tpis q̃ ſpũs datus fuit aplis in ſigno viſibili. Cap. ij.

Secundum myſterium contẽplãdum de ſpirituſancto dicitur miſſionis. In quo tres conſiderationes faciemus.

Prima dr̃ quidditatis.
Scõa tempoꝛalitatis.
Tertia qualitatis.

¶ Prima conſideratio dr̃ quidditatis: vbi quid ſit miſſio in diuinis eſt aperiẽdum. Ad qõ ita ait Rich. in. ſ. diſt. xv. ar. ſ. q. ſ. Miſſio eſt perſone emanãtis vel emanatiõis ꝓſone p aliquid ſibi ꝓpꝛiatũ actu vl̃ habitu manifeſtãs. Nã miſſio reſpectu miſſi: duo hz̃ exiõ intellectu emanationẽ ⁊ manifeſtationẽ per effectũ. Uñ Aug. iij. lib. de tri. inq̃t: Mitti eſt cognoſci cẽ ab alio. Et q: pater a nullo eſt: iõ nũq̃ dr̃ miſſus. Sed vt iſta clarius habeantur tria in hac parte dubia ſunt aperienda.

Primum vtrum ſit ponere miſſionẽ in diuinis.

Secundum vtrũ miſſio ſit quid creatum vel increatum.

Tertium vtrũ miſſio dicatur de deo ab eterno vel ex tẽpoꝛe vel vtroq; mõ.

¶ Ad primũ dubiũ reſpondet ſcꝛiptura ſancta. Dicit em̃ ad Gal. iij. Miſit deus filiũ ſuũ. Et ibidẽ. Miſit deus ſpiritum filij ſui in coꝛda veſtra, ⁊ Joh̃. iij. Non em̃ miſit deus filiũ ſuũ in mundũ vt iudicet mundũ. Et. vj. c. Miſit me viuens pater. Et. viij. c. Qui miſit me verax eſt. Et Job. xv. c. Cum venerit paracletus quẽ ego mittã vobis. Et quib⁹ ⁊ ſimilibus pater q̃ filius miſſus eſt etiam et ſpirituſſanctus. ¶ Cõtra hoc tñ quidã obiciũt. Primo q: qui mittitur ab alio quo diſcedit ab eo ⁊ ad aliquem locũ de nouo vadit: ſed in diuinis non põt eſſe loci mutatio: cuz deus ſit vbiq;: ergo in diuinis nõ põt eſſe miſſio. Secũdo quia ne qõ mittit ſeparatur a mittẽte: ſed in diuinis nõ eſt ponere ſeparationẽ vnius perſone ab alio: ergo nec miſſionẽ. Tertio nihil pertinẽs ad inferioꝛitatẽ et ſuperioꝛitatẽ dr̃ de vna perſona reſpectu alterius. Unde dicit Damaſcenus: q̃ filius ꝺm q̃ deus dr̃ obediens vel inobediẽs patri: ſubiectoꝛ em̃ eſt hoc. Cũ ergo ille q̃ mittitur inquãtũ hui⁹ ſit inferioꝛ: q̃ ille q̃ mittit et ille q̃ mittit ſit ſuperioꝛ: nõ dicũtur hmõi noĩa mittere et mitti de vna perſona reſpectu alterius.

¶ Ad ſoluẽda hmõi obiecta notãdus eſt ꝺm Boñ. in. ſ. diſ. xv. q. ſ. q̃ miſſio in diuinis inferioꝛibus hz̃ reſpectũ ad tria: ſcilz̃ ad

principiū: ad terminū: ⁊ ad missum. Ad principiū siue ad mittentē missio hꝫ sub triplici habitudine cōparari. videlꝫ vt ad dantē esse: ⁊ sic mittitur radius a sole. Ut ad dantē virtutē: ⁊ sic mittitur iaculū a ꝓiectore. Et vt ad dantē iurisditionē: et sic mittit̄ nuncius a p̄ceptore. Scd̄m omnē hanc cōparationē est missio in diuinis: qꝛ spūssanctus mittitur a patre ⁊ filio tanq̄ habēs esse ⁊ virtutē ⁊ autoritatē in operādo ab eis. Et ideo missio ꝑm hūc respectū cōpletissime est in diuinis. Silr̄ ad terminū sub triplici habitudine cōparatur. Mittitur enim aliquid alicubi vbi videlꝫ quietatur vt lapis mittit̄ deorsum. Mittit̄ etiā aliquid alicubi vt a quo habeat̄: sicut aliquis mittit alicui domū. Mittitur insuper ad aliq̄d q̄ operetur: et sic mittitur filius vel spūssanctus vt alicubi inhabitādū ⁊ vt alicubi ad possidēdū vt donū ad aliquid scꝫ ad effectū cōferenduꝫ. Et ideo missio ꝑ cōparationē ad terminum reperitur cōpletissime in diuinis multomagis q̄ꝫ in creaturis. Si aūt loquamur de missione in cōparatione ad missum. Sic in his inferioribꝰ ponit triplicem cōditionē imperfectionis. s. separationē: subiectionem: ⁊ mutationeꝫ: que quidē non sunt in diuinis. Est tn̄ aliq̄d perfectionis ibi istis correspōdēs. Et rō huius pꝫ sic. In istis inferioribꝰ separat̄ missus a mittēte: nā cū mitto aliquē romam: qꝛ roma distat a me: ille quē mitto separat̄ a me. In diuinis ꝟo qꝛ deus mittēs est vbiq̄ꝫ nulla est distātia: ideo nulla separatio: loco tn̄ huius est missi a mittēte egressio siue emanatio. Similiter in his inferioribus est in misso subiectio ꝓpter dr̄iam mittētis ad missuꝫ: qꝛ missus differt a mittēte ī sub̄a. Sed in diuinis non est sub̄alis dr̄ia. Et ideo oīa sunt equalis nobilitatis in misso ⁊ mittēte. Sic etiā in his inferioribus est in misso mutatio ꝓpter distātiā missi a termino. Qꝛ ꝟo in diuinis missus nulli loco abest: iō nō est ibi mutatio: sed alicuius effectꝰ de nouo ꝓductio. b̄ Bon̄.

Sctūs ꝟo Tho. j. parte. q. xliij. ar. j. eandē sn̄iam ꝯfirmās asserit: q̄ in rōne missionis duo important̄: quoꝝ vnū est habitudo missi ad euꝫ a quo mittit̄. Aliud est habitudo missi ad terminū ad quem mittit̄. Per hoc aūt q̄ aliq̄s mittit̄ ostēdit̄ ꝓcessio q̄daꝫ missi a mittēte: vel ꝑm imperiū sicut dn̄s mittit seruuꝫ: vel ꝑm cōsiliū: vel si ꝯsiliarius dicat̄ mittere regē ad bellādū: vel ꝑm originē: vt si dicatur q̄ flos mittit̄ ab arbore. Ostēditur etiā habitudo termini ad quē mittit̄ vt aliquo mō ibi esse incipiat: vel qꝛ prius ibi oīno non erat quo mittit̄: vel qꝛ incipit ibi aliquo mō esse quo priꝰ nō erat. Missio ergo diuine ꝑsone ꝯuenire pōt: ꝑm q̄ importat ex vna parte ꝓcessionē originis a mittente. Et ꝑm q̄ īportat ex alia parte nouū modū existēdi in aliq̄. Sicut filius d̄r esse missus a p̄re in mūdū ꝑm q̄ incipit esse in mundo visibilr̄ ꝑ carnē assumptā: ⁊ tn̄ antea in mundo erat. vt d̄r Job. j. Nō ponit̄ ḡ missio in diuinis q̄ fit ꝑm motum localē. Quare nec ibi est separatio: sed sola distinctio originis. Neq̄ꝫ pōt esse minoratio cum nō sit a p̄ncipio mittēte: aut ꝑm īperiū: aut ꝑm ꝯsiliū: qꝛ īperās est maior ⁊ cōsiliās sapiētior. Et vt p̄dictū est missio illa nō importat nisi ꝓcessionē originis: q̄ est ꝑm equalitatē. ¶ Scd̄m dubiū fuit: vtrū missio sit q̄d creatū vel increatū? Ad qd̄ ita respōdet Alex. ī. j. sum. q. lxxj. mē. ij. q̄ missio siue dicat̄ actiue de p̄re respectu filij: siue de p̄re ⁊ filio respectu spūssancti siue dicat̄ passiue de filio vel spūsancto: est q̄d creatum ⁊ idem qd̄ deus. Nam ꝓcessio spūssancti est ipse spiritussanctus ꝓcedens: ⁊ sctīficatio spiritussctī est ipse spūssanctus sctīficans. Sed missio spūssancti est eius ꝓcessio a p̄re ⁊ filio ad sctīficandum creaturam: vtrūq̄ꝫ aūt est quid increatū qd̄ est spiritussctūs: ergo missio qua spūssctūs est missus est q̄d increatuꝫ. Et eadem rōne missio qua filius mittit̄ ⁊ qua p̄r mittit. ¶ Tertiū dubiū fuit vtruꝫ missio dicat̄ de deo ex tp̄e vel ab eterno. Et respōdēt

doctores theologi ꝙ dr ex tpe. Uerūtñ Alex. in. j. sum. q. lxxj. mē. ij. dicit ꝙ ī missione duo sunt. Est em̄ ibi principale significatū qd est q̄d increatuz. Et est ibi aliqd cōnotatū. s. effectus ī rōnali creatura qd est q̄d creatū. Nā missio est processio alicuius ꝑsone manifestata ī creatura: vel manifestatio ꝓcessionis eterne facta rōnali creature: rōne ergo connotati qd tpale est dr missio tpalis. Sz sctūs Tho. in. j. parte vbi. s̄. ar. ij. dicit ꝙ in his que importāt originem diuinarum ꝑsonarū est q̄dā differētia attēdenda. Quedā em̄ in sua significatione importāt solā habitudinē ad principiū vt ꝓcessio ⁊ exitus. Quedā vo cū habitudine ad principiū determināt ꝓcessionis terminū. Quoꝝ q̄dā determināt terminū eternū sicut generatio ⁊ spiratio. Nā generatio est ꝓcessio diuine ꝑsone in natura diuina: ⁊ spiratio passiue accepta importat ꝓcessionē amoris subsistentis. Quedā vo cum habitudine ad principiū importāt terminū tpalē: sicut missio ⁊ datio. Mittit em̄ aliq̄d ad hoc vt in aliquo sit: ⁊ dat ad hoc vt habeat Personā aūt diuinā haberi ab aliq̄ creatura vel esse nouo mō existendi in ea est quoddā tpale. Uñ missio ⁊ datio in diuinis dicunt tpaliter tm̄. Generatio autē ⁊ spiratio soluz ab eterno. Processio aūt ⁊ exitus dicunt in diuinis eternalr ⁊ tpaliter. Naz filius ab eterno ꝓcessit vt sit deus: tpaliter autem vt sit hō ꝑm missionē visibilem: vel vt sit in hoīe ꝑm missionē inuisibilē. ¶ Scda cōsideratio de missione spūssctī dr tpalitatis. In q̄ quo tpe missus fuit aplis pōderare debemus. Naz q̄nquagesima die post xp̄i resurrectionē mysterium istud fuit celebratū. Et hoc quidē ꝯgrue factū esse cōstat. Tum qr in veteri testamēto sic fuerat figuratū: duz q̄nq̄gesima die postq̄ Moyses eduxerat filios isrl de egypto: descēdit deus in igne ī mōte synai. Sic ⁊ quinquagesima die postq̄ xp̄s traxerat patres de inferis: descēdit spūssctūs in linguis igneis. Tuz etiā q̄ in iubileo bñficia ppls accipiebat data fuisse multo copiosiora in xp̄m credētibus a spiritusctō noscant. Ut em̄ colligit ex. xxv. c. Leui. numero q̄nquagenario annoꝝ in iubileo debita remittebātur. Ita spūssctī gr̄a in aplos descēdentis penitentibus pctā ⁊ debita remittunt. Silr in illo iubileo serui donabāt libertati. Ita nūc spūssctūs liberat a seruitute diaboli in spem glorie filioꝝ dei. Adhuc in illo iubileo recuperabantur hereditates amisse. Sic spūssctūs est pignus hereditatis nr̄e. Uenit etiā spūssctūs in die dñica vt esset dies renouationis q̄ fuerat ⁊ creatiōis. Dñica nāq̄ die creatus est mūdus. Hora adhuc qua spūssctūs in aplos descēdit fuit tertia: vt pz ex autoritate ecclie q̄ cantat in hymno. Dum hora cunctis tertia: repēte mūdus intonat orātibus aplis: deū venisse nūciat. Idipm hr̄ ex verbo petri Act. ij. c. Fuit aūt ista hora cōueniēs. Tū qr spūssctūs est tertia in trinitate ꝑsona. Tū qr primi parentes dicuntur in hora tertia perdidisse gratiā: vt ponit in cōpēdio theologie li. j. Uñ cōueniens fuit ꝙ eadē hora aplis redderet. Tū etiā vt īsinuet ꝙ in tertio tpe gratia dei copiose in mundū effusa est. Nā genus humanū sub triplici statu decurrere ponit a doctoribus. Primus fuit legis nature ab adaz vsq̄ ad moysen. Scds fuit legis scripture: a moyse vsq̄ ad xp̄m. Tertius legis gratie: a xp̄o vsq̄ ad cōpletum numerū electoꝝ. ¶ Tertia cōsideratio de missione spūssctī dr qualitatis. Duplex est missio spūssctī. Una inuisibilis q̄ mittit in mētem ad significandū creaturā: ⁊ ista missio fit ad inhabitationē creature rōnalis. Alia est missio visibilis: sicut apparuit sup xp̄m in colūbe specie: ⁊ sup apostolos in linguis igneis. Qui spiritum sanctū inuisibiliter habere cupit opus est vt se conformet aplis in q̄bus septē conditiones describuntur fuisse. ¶ Prima conditio fuit qr erant aīo quieti. Et hoc est qd dr Act. ij. c. Dū cōplerent dies pentecostes, i. dies requietionis. Il-

lud em̄ festū erat ad requiē deputatuz. Jō dixit deus ꝑ Esa.c.lxvj. Sup quem requiescet spūs meus nisi sup humilem ⁊ qetū. Scdo erāt apl'i dilectione vniti: qd notat cuz dr: Erāt oēs pariter. Erat qdē eis cor vnū ⁊ aīa vna. Sicut enim spūs hoīs nō viuificat mēbra corporis nisi vnita: sic nec spūsctūs mēbra spūalia. Tertio erāt apl'i loco secreti: de hoc subdit in eodē loco.s.cenaculo. Quarto erāt orone assidui: iō subdit: Erant ꝑseuerātes vnanimiter in orone. de illis cātat eccl'ia. Orantibus apl'is deū venisse nūciat. Quinto erāt humilitate prediti ex eo ꝙ scribit: qr erāt sedētes.i. humiles. Sexto erāt pace coniūcti: qr erāt in hierl'm que interp̄tat visio pacis. Septimo erāt ꝯtēplatione erecti: ꝑ hoc qd dr: qr receperūt spm̄sctm̄ in supiori cenaculo. Qualiter autē missio illa visibilis in apl'os fuerit cōpleta declarat Act.ij. c.vbi dr: Factus est repēte de celo sonꝰ tanq̄ aduenientis spūs vehemētis: ⁊ repleuit totā domū vbi erāt sedētes. Nico.de ly.sedētes.i.manētes.eo mō quo dr in Deut.c.j. Sedistis ergo in cadesbarne multo tpe.i.māsistis. Nā apostoli tūc erāt in orone: q̄ nō fit sedēdo: sed magis flectēdo genua: vel stādo. Jnsup Lu.vlti.xp̄s dixerat eis: Sedete in ciuitate.i.manete quousq̄ induamini v̄tute ex alto. Et apparuerūt illis dispartite lingue tanq̄ ignis: seditq̄ supra singulos eoꝝ: ⁊ repleti sunt oēs spūsancto ¶ Sed posset aliq̄s querere an apl'i ante istā diē acceperāt spm̄sctm̄? Et respōdēt doctores ꝙ sic: sed nō in tāta copia. Cū em̄ fuerūt vocati ad xp̄i sequelam ⁊ apl'atū receperūt spm̄sanctū ad ꝓpriaz iustificationē ⁊ ꝑsonalē ꝑfectionē. Qn̄ aūt misit eos ad p̄dicādū an̄ suā passionem: tūc receperunt spm̄sanctū ad infirmoꝝ curationē ⁊ miraculoꝝ operationem. Dedit nāq̄ potestatē illis curandi languores: eijciendi demones: sicut ptz Mat.x. Sed qn̄ insufflauit ⁊ dixit eis: Accipite spm̄sctm̄: tūc receperūt eum ad pctōꝝ remissionē ⁊ sacr̄oꝝ ministrationem. Et vt refert Aug.iiij.li.de tri. Flatus ille corporeus substātia spūsscti nō fuit: sed demōstratio ꝑ cōgruā significationē: nō tm̄ a pr̄e: sed etiā a filio ꝓcedere spm̄sanctū. Et spūsctūs ibi nō accipitur ꝓut est tertia in trinitate ꝑsona: sed pro dono spūscti vt sit sensus. Accipite spm̄sanctū.i.donū spūsscti ꝓut exponit Philippus de mōte calerio in euāgelio Johannis. Jsta v̄o die apl'i receperunt spm̄sanctū ad habendā intelligentiam scripturarū: vt declarabimus in sequenti mysterio: ⁊ noticiā oīum linguarū ad audaciā ⁊ fortitudinē: ad oīm meritorū plenitudinē: ad p̄dicationē euāgelij: ad tolerationē martyrij: ad conuersionem populoꝝ: ⁊ coruscationem miraculoruz. Ergo repleti sunt non solum plenitudine sufficientie: sed etiaz plenitudine redundantie.

¶ Qr apostoli faciente spiritusancto loquebant varijs linguis: ⁊ acceperunt scientiā diuinarum rerū: atq̄ fortes facti fuerunt vt non timerent cruciatus: neq̄ mortem. Cap̄.iij.

Tertiū mysteriū cōtēplanduz de spū sctō dr operatiōis. Jnter cetera q̄ppe stupēda que in apl'is est operatus sunt p̄cipua ⁊ singularissima tria.

Primū fuit locutio.
Scdm illustratio.
Tertiū fortificatio.

¶ Primum opus mirabile fuit locutio: nā statim fecit illos loq̄ idiomata oīum gētiū: q̄ tn̄ ante nō didicerāt. Et lz quidam dicere voluerūt ꝙ apl'i lingua propria loquētes intelligebant ab audientibus ac si eoꝝ idiomata ꝓferrēt: tn̄ verior est snīa illoꝝ q̄ tenēt ꝙ ipsi apl'i varia linguarū genera per spm̄sanctū didicerunt. Vn̄ eccl'ia de ipsis cantat: Linguis loquunt oīm turbe pauēt gētiliū: musto madere deputāt quos spūs repleuerat. Et Act.ij.scribit: Ceperunt loqui varijs linguis ꝓut spūsctūs dabat eloqui illis. Erant aūt in hierl'm habitantes iudei viri religiosi.i.in cultu diuino

deuoti ꝺm Nico. de ly. ex oi natiõe que sub celo est: q̃ cõuenerãt in hierlm rõne festi. Naz iudei captiuati p salmanasar regẽ assyrioꝝ nõ redierũt in iudeã. Similiter captiuati p regẽ chaldeoꝝ non redierũt oẽs q̃uis haberẽt licentiã redeũdi: sed remãserũt multi amore filioꝝ quos genuerãt ibi: ꝛ possessionuꝫ quas acquisierãt. Multi adhuc captiuati per Antiochũ regẽ grecoꝝ ꝛ diuersis gẽtib⁹ vẽditi remãserunt. Verũtñ aliq̃ eoꝝ magis deuoti ꝓpter reuerentiã tẽpli aliq̃n in hierusalem maxime in solemnitatib⁹ magnis: quarũ vna erat solẽnitas pentecostes: cõueniebant. Et ꝺr pẽtecostes a penta qꝺ est quinq̃: ꝛ coste qꝺ est decez. Quinquagesima nãq̃ die a pascha celeberrima erat apud iudeos in memoriã beneficij legis date: que fuit data in monte synai quinquagesima die vt superius tactũ est postq̃ filij israel egressi sunt de egypto. Facta igit hac voce. s. spũs vehemẽtis vel vẽti vel tonitrui: q̃ ab alijs audita fuit: vel aplꝝ ꝛ alioꝝ cũ eis existentiũ deũ voce magna laudãtium qui prius timore ducti non audebant loqui: conuenit multitudo ꝛ mente cõfusa est. i. stupefacta: qm̃ audiebat vnusquisq̃ lingua sua illos loquentes dicebant aũt cũ admiratione: Nõne (ecce oẽs isti qui loquunt) galilei sunt: Et quõ nos audiuimus vnusq̃sq̃ linguaꝫ nostram in qua nati sumus: Parthi: et medi: ꝛ elamite: ꝛ qui habitant mesopotamiam: iudeam: ꝛ capadociam: ponꝫ ꝛ asiam: phrigiã: ꝛ pamphilã: egyptuꝫ: ꝛ partes libye que est circa cirenẽ: ꝛ aduene romani. Et dicunt hic romani aduene potius q̃ alij: tũ qꝛ a remotioꝝ partibus venerũt: tum qꝛ mare transierant. Judei quoq̃ ꝛ ꝓseliti. i. cõuersi de gentilitate ad iudaismũ. Cretes ꝛ arabes: audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Alij aũt irridentes dicebant: qꝛ musto pleni sunt: ꝓ quibus cantat ecclesia. Musto madere deputant quos spũs repleuerat. Cñ petr⁹ veritatẽ rei per scripturas declarauit. Et illa die apposite sunt. i. baptizate et ad numerũ fideliũ congregate aie circiter tria milia. ¶ Scõm opus mirabile qꝺ spũsctũs in aplis fuit operatus: illustratio ꝺ:: Nã intellectũ eoꝝ illuminauit vt de diuinis q̃ ad salutẽ sunt necessaria nihil penitus ignorarẽt. Hoc promiserat eis xp̃s cũ dixit Joh. xiij. Paracletus aũt spũsctũs quẽ mittet pr̃ in nomine meo ille vos docebit oia ꝛ suggeret vobis oia quecũq̃ dixero vobis. Et xvj. c. Cũ venerit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. ꝛ Luce. xxj. Ego dabo vobis os ꝛ sapientiã cui nõ poterunt resistere ꝛ contradicere oẽs aduersarij vestri. Res est ꝓfecto stupenda q̃ tã celeriter ablq̃ doctore spũssancti sola presentia noticiam apli plenissimam acceperunt de oĩbus que a moyse ꝛ prophetis fuerant cõscripta. Vnde Piero. ad Paulinum ait: Pharisei stupent in doctrina dñi: ꝛ mirant in petro ꝛ iohãne quõ legem sciant cũ lras non didicerunt. Quicquid enim alijs exercitatio ꝛ quotidiana i lege dñi meditatio tribuere solet illis spũssanctus suggerebat: ꝛ erant iurta qꝺ scriptũ est docibiles deo. Quinimmo de secretis diuinis magis fuerunt illuminati q̃ prophete veteris testamenti: ꝛ in maiori plenitudine gratiam spiritussancti receperunt atq̃ donum prophetãdi excellẽtius habuerũt. Qꝺ aũt apostoli prophetie munere fuerunt p̃diti ptz Act. ij. c. v. c. vj. c. xj. c. xiij. c. ꝛ. xxvij. c. Cãta aũt fuit in illis vis doctrine q̃ in oẽs gentes ꝛ nationes mãdi p eos lux veritatis effulsit. ¶ Tertiũ opus mirabile qꝺ spũssanctus operat⁹ est in aplis dicitur fortificatio: qꝛ corda eoꝝ adeo fortificauit: vt nullo timore: nullo terrore: nullaq̃ comminatione a christi predicatiõe retardarentur. Ꝺeo in sermone qui legitur in officio apostoloꝝ Grego. ait: Scriptũ est: spũs dñi ornauit celos: ornamenta eĩ celoꝝ sunt virtutes predicantiũ. Que videlz ornamenta paulus enumerat dicẽs: Alij ꝺ dem p spiritum dat sermo sapiẽtie. Alij

sermo scie ꝑm eūdem spiritū. Alij fides in eodē spū. Alij gratia sanitatū in vno spū. Et infra. Quot sunt bona p̄dicātiū tot sunt ornamenta celoꝝ. Vinc rursus scriptum est ps̄. xxxij. Verbo dn̄i celi firmati sunt: ⁊ spū oris eius oīs virtus eorum. Verbum em̄ dn̄i filius est patris. Sed eosdē celos videlꝫ sctōs aplos vt tota simul trinitas ostēdat̄ opata repēte de sctispūs diuinitate adiūgit̄. Et spiritu oris eius oīs virtus eoꝝ. Celorum igit̄ virtus de spū sumpta est: qꝛ mūdi huius potestatibus ꝯtraire nō presumerēt: nisi eos sctīspūs fortitudo solidasset. Quales nanq̄ doctores sctē ecclesie ante aduentum huius spūs fuerint scimus: ⁊ post aduentū illius cuius fortitudinis facti sunt cōspicimus. Certe ipse pastor ecclie petrus quāte debilitatis quāteq̄ formidinis ante aduentū huiꝰ spūs fuerit: ancilla ostiaria requisita dicat. Una em̄ mulieris voce ꝑcussus: dū mori timuit vitā negauit. Et tūc petrus negauit in terra: cū latro confitebat̄ in cruce. Sed vir iste tāte formidinis qualis post aduentū spūs existat audiamꝰ. Fit conuētus magistratuū atq̄ senioꝝ cesis denūciat̄ aplis ne in noīe iesu loq̄ debeant. Petrus magna autoritate respōdit. Obedire opꝫ deo magis q̄ hoībus. Et rursum si in ꝯspectu dn̄i iustuꝫ est vos potius audire q̄ deū: indicate. Libēs beatus andreas ꝑsecutoribus suis respōdit: Tāto em̄ ero regi meo acceptior: quanto ꝑ eius noīe fuero permanens in tormentis constātior: nō enim possumus q̄ audiuimus ⁊ vidimus nō loqui. Et illi quideꝫ ibant gaudentes a conspectu cōcilij qm̄ digni habiti sunt pro noīe iesu contumeliam pati. hec ille. Securus ⁊ gaudens ad crucem properauit petrus: ita ⁊ frater eius andreas: qꝛ spiritussanctus erat in eis. Sic et apostoli ceteri mortem violentā letāter tulerunt: qꝛ spūssanctus oēm ab eis timorem eiecerat. Nec tm̄ aplis hec fortitudo supernaturaliter tributa est: quin immo ⁊ sctis: vt sic dicaꝫ innumeris cōfessoribus: virginibus: ⁊ martyribus. Quisnā fecit tēporaliū bonoꝝ cōtēptores eos q̄ xp̄m nudum nudi secuti sunt nisi spiritussanctus. Quis habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos dei vigilantes: orantes: ⁊ carnē durissimis ieiunijs: disciplinis: ⁊ verberibus affligentes: nisi spūssanctus. Quis deniq̄ fecit martyres aīo intrepido tot illata tormēta ⁊ exq̄sitissima cruciatuū genera perpeti nisi spūssanctus. Ubi admirari plurimuꝫ simul ⁊ in fide cōsolidari debemus dū supradicta oīa in sexu fragili mulierū inuenire cōspicimus. O ꝟe stupēda virtus spūssctī: q̄ tot hoīes supra hoīes eleuauit. O gr̄a dei electis copiosissime dispēsata: q̄ terrenos hoīes celestes effecit. O fons indeficiēs bonitatis dei: ad quē cūcti mortales cōfugere securi debēt: qm̄ vt inquit Cyprianus in epl̄a ad donatum. Profluēs largiter spūs nullis finibus premit̄: nec vllis coercentibus claustris intra certa metarū spacia refrenat̄. Manat iugiter: exuberat affluenter: nostrum tm̄ pectus sitiat ⁊ pateat. Quantuꝫ illic fidei capacis afferimus tantū inde gratie inundātis haurimus. hec ille. Supplici corde igit̄ postulemus: vt pijssimus deus spiritusancto suo repleat corda nostra qui sit benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ In festo sanctissime trinitatis sermone. lxxvj. de vnitate diuine essentie ⁊ trinitate personarum quere. j. in tract. diuinorum iudiciorum. sermo. xviij. De cognitione dei.

¶ In solēnitate sanctissime eucharistie seu sacratissimi corporis christi. sermo. lxxvij. de eodē sacramento. quere. s̄. sabbato post dominicam in passione. ⁊ feria. ij. iij. ⁊. iiij. post dominicam in palmis. vbi habes multa ⁊ plura de hac materia.

¶ Et in his explicituꝫ est opus quadragesimale Roberti de Litio.